ΜΕΓΑ ΛΕΞΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

Copyright "Βύβλος"

Εξώφυλλο ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΑ ΚΑΝΑΒΑΚΗ

Ν. ΣΗΦΑΚΗ

ΜΕΓΑ ΛΕΞΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

* ΑΡΧΑΙΑ
* ΝΕΑ
* ΔΗΜΟΤΙΚΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ
ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ
ΟΜΑΛΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΡΗΜΑΤΑ
ΣΥΝΩΝΥΜΑ ΟΜΩΝΥΜΑ
ΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΡΙΚΗ
ΡΗΤΟΡΙΚΗ

Γ

ΤΟΜΟΣ

Βιβλ. Επ. 3369 Δ

ΒΥΒΛΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟ

ΠΛ
489.33
ΣΗΦ
τ.3

P

ρ, P· τό «ῥῶ»· τὸ δέκατον ἕβδομον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (καὶ τὸ δέκατον ὄγδοον τοῦ λατινικοῦ)· ἄκλιτον σύμφωνον, ἡμίφωνον, ἀμετάβολον ἢ ὑγρὸν προελθὸν ἐκ τοῦ φοινικικοῦ «ρές» (resch) εἰκοστοῦ γράμματος τοῦ οἰκείου ἀλφαβήτου, τὸ ὁποῖον δηλοῖ κεφαλήν· [κατὰ τό «Μέγα Ἐτυμολογικόν»: *«τί Ρῶ; σύμφωνον ἡμίφωνον, ἀμετάβολον ὑγρὸν ἐκφωνούμενον· ῥοΐζον ἐκπέμπον. Πόθεν εἴρηται; Ἀπὸ τοῦ ῥέω»* (sic*)· *«ὑγρὰ γὰρ καὶ εὐμάλακτα ὡσεὶ ἔλαιον ῥεῖ ἐν τοῖς μέτροις τὰ ἀμετάβολα»*]· τὸ μὲν φοινικικόν «ρές» ἐγράφετο ὡς (4) ἢ (q), τὸ δὲ ἀντίστοιχον πρὸς αὐτὸ ἑλληνικόν «ῥ ῶ», τοῦ ὁποίου τὸ γωνιῶδες σχῆμα υἱοθέτησεν ἡ πρωτόγονος ἑλληνικὴ καὶ τὸ ὁποῖον ἐνωρίτατα μετέτρεψεν εἰς τὸ στρογγύλον, ἐγράφετο διαφόρως κατὰ τόπους καὶ χρόνους, κατὰ τοὺς μετέπειτα μεσαιωνικοὺς χρόνους, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐπισεσυρμένην γραφήν, ἐγράφετο ὑπὸ διαφόρους μορφάς (ρϱϱ ρϱ)· // (Γλωσσολ.) ὁ φθόγγος «ῥῶ» ἀνήκει εἰς τὰ ὑγρὰ ἤ, ὅπως ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων γραμματικῶν ἐλέγετο, εἰς τὰ «ἀμετάβολα» σύμφωνα καὶ προυφέρετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περίπου ὡς καὶ σήμερον (ἐκβάλλοντες σχεδὸν καὶ τελείαν φωνήν, ὅθεν ὑπό τινων νὰ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι φωνῆεν) διὰ τῆς ὑψώσεως τοῦ ἄκρου τῆς γλώσσης πρὸς τὰ φατνία καὶ τῆς προσφαύσεως ταύτης πρὸς αὐτὰ ἢ πρὸς τὸ μέρος τοῦ οὐρανίσκου παρ' αὐτὰ τιθεμένης τῆς γλώσσης συγχρόνως εἰς τρομώδη κίνησιν ὑπὸ τοῦ ἐκβαλλομένου ῥεύματος ἀέρος· διὰ τοῦτο ὑπὸ μὲν τοῦ Πλάτωνος ἐλέγετο «τ ρ ο μ ῶ δ ε ς», ὑπὸ δὲ τῶν παλαιῶν «γ ρ ά μ μ α τ ο ῦ κ υ ν ό ς» (litera canina), ἐπειδὴ ὁ κύων ὀργιζόμενος ἀφήνει κραυγήν (γρυσμόν) παραπλησίαν πρὸς τὴν προφορὰν τοῦ ρ ἐν ἐπαναδιπλώσει, ἤτοι (ρρρρρ)·

[ρ = γράμμα «κύνειον», διότι ὀργισθεὶς ὁ κύων δύο ρρ ἢ περισσότερα λέγει]· φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ προφορὰ τοῦ «ρῶ» δὲν ἦτο ἡ αὐτὴ εἰς πᾶσαν θέσιν τῆς λέξεως καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς οἱονδήποτε φθόγγον.

Πρὸ τοῦ ρ ἐμφανίζεται συχνότατα προσθετικὸν φωνῆεν, γενικῶς δὲ εἰς ὅσας λέξεις ἦτο ἀρκτικὸν τὸ ρ ἀνεπτύχθη πρὸ αὐτοῦ

φωνῆέν τι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀντιστοίχων ἀδελφῶν γλωσσῶν, ὡς (λατ.) **ruber** — *ἐρυθρός*, (ἰνδ.) **rajas** — *ἔ-ρεβος* κ.λπ., μόνον τὸ *ῥήγω, ῥηγέω, ῥέζω* (= βλάπτω) φαίνονται στερούμενα ἀρχῆθεν ἀρκτικοῦ φωνήεντος. Τὰ δὲ ἄλλα, ὅσα νῦν ἀρχίζουν ἀπὸ ῥ, δὲν ἤρχιζον ἀρχαιόθεν ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπό «σρ» ἢ «Fρ», π.χ. (λατ.) **sorbeo**> *ῥοφέω*, (ἰνδ.) **sravati**> *ῥίς, ῥώθων* κ.λπ., Fρ> *ῥίζα*, **vrēg**> *ῥήγνυμι, ῥῆξις*. Τὸ σύμπλεγμα «σρ» ἀφωμοιώθη καὶ διὰ τὸ ἄηχον σ ἐξεφωνήθη εἰς ρρh καὶ ἐσώθη τοῦτο εἰς τὴν συνέπειαν καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν, βραδύτερον δὲ ἡπλοποιήθη εἰς ρh εἰς ἀπόλυτον ἀρχήν, π.χ. *«κατὰ ρρόον», «παρὰ ρρόον», «χείμαρρος», «εὔρροος», «ἐυρραφής, διαρροὰς* κ.λπ.

Εἰς τὴν ἀρχὴν εὑρισκόμενον ἐξεφωνεῖτο ὡς ἄηχον, λαμβάνον σχεδὸν πάντοτε δασεῖαν, ὡς ῥέω (πρβλ. **Phea, rhopalon, Rhodanus**, ἤτοι *Ῥέα, ῥόπαλον, Ῥοδανός*), ἐξαιρέσει τῶν λέξεων, τῶν ὁποίων ἡ β΄ συλλαβὴ ἄρχεται διὰ τοῦ ρ, αἱ ὁποῖαι καὶ ψιλοῦνται, ὡς *ῥαρία, Ῥαριάς* (= ἡ Δημήτηρ), *ῥάρος* (= γαστήρ, βρέφος), *Ῥᾶρος* (= ὁ πατὴρ τοῦ Τριπτολέμου), *ῥάριον, Ῥάριον πεδίον*, εἰς αὐτὰ τὸ α΄ ῥ ψιλοῦται, τὸ β΄ δασύνεται ὡς *ῥαρία, ῥάρος* κ.λπ., ἐνῷ ὁ Ἡρῳδιανὸς λέγει καὶ κατὰ τὴν α΄ συλλαβὴν καὶ κατὰ τὴν β΄ τὰ δύο ρρ ψιλοῦνται, διότι τὰ σύμφωνα καὶ τὰ πνεύματα φυλάττουν καὶ εἰς τοὺς παρωχημένους χρόνους τὰ τοῦ ἐνεστῶτος, ὡς *φιλῶ - ἐφίλουν* (ἐφύλαξε τὸ δασὺ φ), *τύπτω - ἔτυπτον* (ἐφύλαξε τὸ ψιλὸν τ), ἐὰν τὸ *ῥάπτω* ἐγένετο *ἔραπτον* ἔπρεπε νὰ ψιλοῦται τὸ ῥ εἰς τὸν παρατατικὸν δασυνομένου τοῦ ῥ τοῦ ἐνεστῶτος, ὥστε νὰ μὴ φυλάσσεται τὸ αὐτὸ πνεῦμα εἰς ἐνεστῶτα καὶ παρατατικόν, ὅπερ ἀδύνατον νὰ δασύνεται ὁ ἐνεστὼς καὶ νὰ ψιλοῦται ὁ παρατατικός. Ἐὰν ἐξεφέρετο εἰς τὸν παρατατικὸν δι' ἑνὸς ρ, ἔπρεπε νὰ ψιλοῦται, ἐπειδὴ κατὰ τὸν κανόνα *«εἰς ἁπλῆν λέξιν τὸ ρ μεταξὺ δύο φωνηέντων ψιλοῦται»*, ὡς *φέρω, μέρος, ἔρις, Πάρις, χαίρω*· λέγομεν: α) εἰς *«ἁπλῆν λέξιν»* διὰ τὰ ποιητικά *«φιλορωμαῖος»* καὶ *«μισορήτωρ»*· εἰς αὐτά, ἐπειδὴ εἶναι σύνθετα, μένει τὸ ῥ δασυνόμενον καὶ φυλάττον τὴν δασεῖαν τοῦ *Ῥωμαῖος* καὶ *ῥήτωρ*, β) *«μεταξὺ δύο φωνηέντων»* διὰ τὸ *ἀφῥὸς* καὶ *ὠχῥός*, εἰς αὐτὰ τὸ ῥ δασύνεται συμφώνως πρὸς τὸν κανόνα: *τὸ ρ μετὰ δασέων δασύ, ὡς «θρόνος», «ἄφρων»*, μετὰ ψιλῶν ψιλόν, ὡς *«κάπρος», «τρόπος»*, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ παρατατικὸς προσλαμβάνει ἕτερον ρ, ὡς *ἔρραπτον, ἔρριπτον*, ἵνα φυλάξῃ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐνεστῶτος, συμφώνως πρὸς τὸν κανόνα *«ἐὰν εὑρεθοῦν δύο ρρ, τὸ μὲν α΄ ψιλοῦται, τὸ δὲ β΄ δασύνεται: ἄῤῥωστος, ἀῤῥαγὴς* κ.λπ.», ἐκτὸς τῶν φιλωτικῶν Αἰολέων, ὡς *«φθέῤῥω», «κέῤῥω»* [εἰς τὴν αἰολικὴν διάλεκτον τὸ ρ οὐδέποτε δασύνεται].

Ὡς ἄηχον ἐξεφωνεῖτο καὶ εἰς συνδυασμὸν πρὸς τὰ δασέα θ, φ, χ, διὰ τοῦτο κατὰ μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν ἐδασύνετο εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας, ὡς *θῥόνος, ἀφῥός, χῥόνος* (πρβλ. **Prhonimus, Crhysippus**), ἐνῷ εἰς συνδυασμὸν πρὸς τὰ φιλὰ ἐψιλοῦτο, ὡς *Ἀτρεύς, κάπρος, ἄκρος*· εἰς τὸ μέσον λέξεων τὰ δύο ρρ ἐγράφοντο ῥῥ, ὡς *ἀποῤῥίπτω, διαῤῥέω, Πύῤῥος* (**Pyrrhus**) κ.λπ. καὶ εἰς τοὺς μετ' ἀναδιπλασιασμὸν τύπους λέξεων ἀρχομένων ἀπὸ ρ, ὡς *«ῥεῤαπισμένος», «ῥεῤυπωμένος»* ἔγραφον *ῥερ-* κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ *«πεφίλημαι»* (ψιλὸν π, δασὺ φ), *«τέθραμμαι»* (ψιλὸν τ δασὺ θ)· [σήμερον κατηργήθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας εἰς τήν (δημοτ.) καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων ὁ πνευματισμὸς τοῦ (ρ)]· ἡ τοιαύτη προφορὰ καὶ δάσυνσις τοῦ ἀρκτικοῦ ρ, ὡς ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω, ὀφείλεται εἰς τοῦτο, ὅτι πολλαὶ λέξεις προῆλθον ἐκ τοῦ συμπλέγματος ΣP = P (ῥ) καί (hρ), ὡς *σροφέω*> *ῥοφέω, σρέω*>*ῥέω* κ.λπ. διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ τὸ ἀρκτικὸν ρ ἐν συνθέσει μετὰ λέξεων ληγουσῶν εἰς βραχὺ φωνῆεν ἢ μετὰ συλλαβικὴν αὔξησιν τῶν ῥημάτων διπλασιάζεται, ὡς *ἀπο-ρρίπτω, διαρρέω, καλλί-ρροος, Ῥαιτο-ρρωμανός, φιλο-ρρωμαῖος, ἑλληνο-ρρωμαϊκός, πασῐ̄-ρρωμος, ἀνᾰ̄-ρρους, κατᾰ̄-ρρους, ἀνᾰ̄-ρρωσις, ἀνᾰ̄-ρροια, ἐῢ-ρραφὴς* κ.λπ. [*παντ-ορέκτης* (= ἄπληστος) ἐκ τοῦ ὀρέγομαι]· (τὸ *ἀνώρροπος, ἀνωρροθία* ἐσφαλμένα ἀντὶ *ἀνάρροπος, ἀναρροθία· τὸ χρυσορρόας* φέρεται καὶ *χρυσορόας* χάριν τοῦ μέτρου καὶ εἶναι ποιητικὸν κ.λπ.) ἢ *ἔρριπτον, ἔρραπτον*.

Ἐνῷ μετὰ μακρὸν δὲν διπλασιάζεται, π.χ. *χαμαῖ-ρεπής, χαμαῖ-ριφής* (= ὁ ἐρριμμένος κατὰ γῆς), *χαμαί-ρυτον* (= τὸ στρουθίον), *χαμαί-ρωψ* (φυτόν τι), *ἀεί-ρυτος, εὖ-ρωστος, εὖ-ριπος, εὖ-ρις, εὖ-ρυτος, εὖ-ρυθμος, εὖ-ριζος, εὖ-ροια, εὐ-ρώτας* (διότι τὸ υ ὡς ὑποτακτικὸν φωνῆεν τῶν διφθόγγων δὲν ἦτο καθαρόν, ἀλλὰ ἡμίφωνον u̯)· *ἀεί-ρυτος, ἀεί-ροος, ἐσώ-ρουχα, ἔξω-ράχιον, ἐσω-ράχιον*, ὡς καὶ τὰ νεώτερα *Παπᾶ-ρηγόπουλος, Παπᾶ-ρούσης* κ.λπ. Εἰς τοὺς ποιητὰς χάριν τοῦ μέτρου δὲν διπλασιάζεται τὸ ρ ἐν συνθέσει ἢ καὶ μετὰ τὸ στερητικὸν α, ὡς *ἀπορίπτω, ἔριψε, ἄρωστος, κυνοραίστης* (ὀρθότ. *κυνορραίστης* = κν. τὸ τσιμπούρι) κ.λπ., σπανιώτερον δὲ εἰς πρωτότυπον λέξιν, ὡς *«πυρέχη»* (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *πυρρέχη)* καὶ τὸ ἐπικόν *«προρέω»* (μέλλ. *προρεύσομαι*) (= ῥέω πρὸς τὰ ἐμπρός) (κατὰ διόρθωσιν τοῦ **Wolf** *«προχέω»*), ἀντὶ τοῦ *«προρρέω»*.

Εἰς τοὺς γραμματικούς (καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφάς) αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡς α΄ συνθετικὸν ὄνομα κλιτόν, καὶ ἂν καταλήγῃ εἰς βραχὺ φωνῆεν, δὲν διπλασιάζει τοῦτο τὸ ἑπόμενον ρ, ὡς *χρυσο-ρήμων, Θεορήμων, χρυσο-ρόας, χρυσό-ραπις, χρυσόρειθρος, φιλο-ρωμαῖος, μισο-ρωμαῖος*, (καὶ τοῦτο, διότι εἶναι ποιητικά), ἀλλὰ καὶ *χρυσόρρειθρος, χρυσόρραπις* κ.λπ.

Διπλασιάζεται τὸ ρ καὶ ἐξ ἀφομοιώσεως, π.χ. *συν-ρέω* > *συρρέω, συν-ράπτω* > *συρράπτω, πᾶν+ρῆσις* > *παρρησία, σύν-ριζος* > *σύρριζος, ἔν-ρινος* > *ἔρρινος, θάρσος* > *θάρρος, ἄρσην* > *ἄρρην* κ.λπ., ὡς καὶ μετὰ τὸ στερητικόν, προθεματικὸν ἢ εὐφωνικὸν α, ὡς *ἄρρωστος, ἀρράβδωτος, ἄρραπτος, ἀρράβαξ* (= ὀρχηστής) κ.λπ.

Τὸ καταληκτικὸν δίχρονον τῶν προθέσεων *ἀν(ά), δι(ά), κατ(ά), μετ(ά), παρ(ά), ἀντ(ί), ἀμφ(ί), περ(ί)*, ὡς καὶ τὸ *-υ* τοῦ οὐδετέρου τῶν ἐπιθέτων εἰς *-υς (γλυκύς, -κεῖα, -κύ)* εἶναι βραχέα καὶ διπλασιάζουν τὸ ρ, π.χ. *ἀντί-ρριον, περι-ρροή, κατα-ρρίπτω, γλυκύ-ρρους, παχύρρευστος, βαθύ-ρριζος, ὀξύ-ρρυγχος, πλατύ-ρρυγχος* κ.λπ. (βλ. ἀνάπτυξις)· (εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς Ἴωνας) μετὰ τὴν

πρόθεσιν «ἀνά» δὲν διπλασιάζεται τὸ ρ, π.χ. *ἀνα-ραΐζομαι <ἀναρραΐζομαι, ἀναροιβδέω <ἀναρροιβδέω).*

Εἰς τὴν αἰολικὴν διάλεκτον οὐδέποτε τὸ ρ δασύνεται, προτάσσομένου αὐτοῦ ἀντὶ δασείας (᾽), εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ F τοῦ β, ὡς *βρίζα - ῥίζα, βρόδον - ῥόδον* κ.λπ. [εἶναι γνωστὸν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ υ εἰς τὴν ἀρχὴν πάσης λέξεως, ἐνῷ πάντες δασύνουν αὐτό, οἱ Αἰολεῖς ψιλοῦν (ὐ), ὡς τὸ αἰολικόν (ἡ) *ὕρχα* (= πήλινον ἀγγεῖον πρὸς τοποθέτησιν ταριχευμένων ἰχθύων)]· οὕτω ψιλοῦν τὰ δύο ρρ, ὡς *«φθερῥῶ»*, τὸ δὲ δεύτερον ῥ δασυνόμενον εἰς τὰ *«ἐῤῥαπτον» «ἐῤῥαπιζον»* εἰς τὸν παρατατικὸν ὡς πνεῦμα τοῦ ἐνεστῶτος: *ῥάπτω> ἔῤῥαπτον, ῥαπίζω> ἐῤῥάπιζον*· ψιλοῦται δὲ τὸ πρῶτον ῥ καὶ δὲν δασύνεται, ἐπειδὴ οὐδέποτε οὔτε συλλαβὴ οὔτε λέξις καταλήγει εἰς δασὺ ἀλλὰ εἰς ψιλόν, ὡς *Ἀτ-θίς, Βάκχος, Σαπ-φώ* (τὸ τ-, κ-, π- εἶναι ψιλά), *ἄῤ-ῥωστος, ἐπίῤ-ῥημα*· τὸ ρ εἶχε τόσον ἰσχυρὰν προφοράν, ὥστε ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὸ πρὸ αὐτοῦ βραχὺ φωνῆεν θέσει μακρόν, π.χ. *πέρυσιν* (-υυ), ὡς ἐὰν ἦτο *πέῤῥῡσῐν*. Πολλοὶ ἐξέλαβον τὸ (ρ) ὡς φωνῆεν· α) διότι πνευματίζεται ὡς πάντα τὰ φωνήεντα· β) διότι εἰς πολλὰς τῶν ἐξαιρέσεων ἐπαναλαμβάνεται *«ἐὰν ἔχῃ φωνῆεν ἢ ρ»*, ὡς ἐπὶ τῶν ὀνομάτων τῆς α΄ κλίσεως, τὰ ὁποῖα τρέπουν τὸ -α εἰς τὴν γεν. εἰς -ης, ἐὰν δὲν ἔχουν φωνῆεν ἢ ρ *(ὡς τράπεζα, -πέζης, ἐνῷ οἰκία, -κίας, μοῖρα, -ρας)* ὡσαύτως τὰ εἰς -ος λήγοντα ἀρσενικὰ σχηματίζουν τὰ θηλυκὰ εἰς -ος, ὡς *ὁ, ἡ φιλόσοφος*, ἐὰν μὲν ἔχουν πρὸ τοῦ ο φωνῆεν σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς -α, π.χ. *ἀλλότριος - ἀλλοτρία, Βυζάντιος - Βυζαντία, Ῥόδιος - Ῥοδία, μέτριος - μετρία*, ἐὰν δὲ ἔχουν πρὸ τοῦ ο σύμφωνον σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς -η, ὡς *σοφὸς - σοφή, καλὸς - καλή, ἀγαθὸς - ἀγαθή*, ἐὰν ἔχουν πρὸ τοῦ ο τὸ ρ σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς -α ὡς *καθαρὸς - καθαρά, θλιβερὸς - θλιβερά, φοβερὸς, - φοβερά, χλιαρὸς - χλιαρά*, ὡς ἐκ τούτου, ἐὰν τὸ ρ ἦτο σύμφωνον, ὤφειλε νὰ σχηματίσῃ τὸ θηλυκὸν ὄχι εἰς -α ἀλλὰ εἰς -η: *ἡ καθαρή, ἡ θλιβερὴ* κ.λπ., *τὸ ὀγδόη*, ἂν καὶ ἔχῃ πρὸ τοῦ η ο, ἐξηνέχθη εἰς -η κατ᾽ ἀναλογίαν πρὸς τὸ *ἑβδόμη, ἐνάτη, δεκάτη*· γ) ἐκ τῆς αἰολικῆς διαλέκτου, οἱ Αἰολεῖς προσθέτουν τὸ υ, ἐὰν ἐπιφέρεται φωνῆεν, π.χ. *ἔαδεν - εὔαδεν, ἀάτην - αὐάτην, ἠὼς - ἀὼς> αὔως*, ἐὰν δὲ ἐπιφέρεται σύμφωνον οὐδέποτε προστίθεται τὸ υ, τὰ *νόσος> νοῦσος, μόνος> μοῦνος, Ὄλυμπος> Οὔλυμπος* εἶναι ποιητικά· τοῦ ρ ἐπιφερομένου πολλάκις προσθέτουν οἱ Αἰολεῖς τὸ υ, π.χ. *ἄῤρηκτος>εὔρηκτος*· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι φωνῆεν, διότι· α) πᾶν φωνῆεν καθ᾽ ἑαυτὸ ἀποτελεῖ φωνήν, ὡς α, ε, ο· τὸ δὲ ρ ἄνευ τῆς συλλήψεως φωνήεντος δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ φωνήν, β) ἐπειδὴ εἰς οὐδεμίαν συλλαβὴν εὑρίσκονται τρία φωνήεντα συνεκφωνούμενα, ὥστε, ἐὰν παραδεχθῶμεν τὸ ρ ὡς φωνῆεν, εἰς τὰς λέξεις *ῥεῦ-μα, ῥοῦ-ς* θὰ ἔχωμεν τρία φωνήεντα, ἤτοι τρίφθογγον, ὅπερ ἀδύνατον, καθ᾽ ὅσον οὐδεμίᾳ συλλαβὴ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν φωνηέντων· γ) οὐδὲν ὄνομα ἀρσενικὸν λήγει εἰς φωνῆεν, ὡς *Αἴας, Φοίνιξ, Πλάτων*· τό *«ἱππότα Νέστωρ»* καί *«μητίετα Ζεύς»* εἶναι ποιητικὰ καὶ ἐγένοντο κατὰ μεταπλασμόν, τὰ δὲ *«τοιουτοσί»* καὶ *«τοιόσδε»* ἔχουν ἐπεκταθῆ.

Πῶς λοιπόν, ἐνῷ οὐδὲν ἀρσενικὸν ὄνομα λήγει εἰς φωνῆεν, δύναται νὰ εἶναι τὸ ρ φωνῆεν εἰς τὰ εἰς -ρ λήγοντα *Νέστωρ, ῥήτωρ, Ἕκτωρ* κ.λπ.; ἄρα τὸ ρ δὲν εἶναι φωνῆεν, ἀλλὰ σύμφωνον, μάλιστα ἡμίφωνον, ἤτοι μεταξὺ φωνήεντος καὶ συμφώνου, ὡς καὶ πάντα τὰ ἀμετάβολα, περισσότερον ὅμως καὶ αὐτῶν· ὁ λόγος εἶναι, ὅτι εἴς τινας τῶν γλωσσῶν ἐπέχει θέσιν φωνήεντος καὶ εἰς αὐτὰς ἀποτελεῖ τὸ ῥ. συλλαβήν, καλούμενον «συλλαβικὸν ρ», ὡς **Srbia**> Σερβία· // εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀποφεύγεται ἡ σύγχρονος χρῆσις τοῦ ρ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν δύο πρώτων συλλαβῶν λέξεων, ὡς καὶ εἰς τὴν λατινικὴν ἐκτὸς ἐλαχίστων, ὡς **rarus** (= ἀραιός), **roris, ruris**· *ῥάρος, ῥάριον, ῥωρός* (ῥώννυμι)· τὴν μόνην ἐξαίρεσιν φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦν οἱ παρακείμενοι μετ᾽ ἀναδιπλασιασμοῦ: *ῥερύπωμαι <ῥυποῦμαι, ῥεράπισμαι <ῥαπίζομαι*, ἀλλὰ ἡ ἐπανάληψις τοῦ ρ δὲν ἦτο σπανία, ὅτε τοῦ πρώτου ρ προηγεῖτο ἄφωνόν τι, π.χ. *β-ραυρών, φ-ρουρά, π-ρῶρα* κ.λπ., καὶ εἰς τὸ μέσον λέξεων: *γεραρός, ὀρώρυχα, ὄρωρα.*

Τὰ ἀμετάβολα καὶ μάλιστα τὸ ρ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων καθιστοῦν μακρὰν τὴν πρὸ αὐτῶν βραχεῖαν συλλαβήν, π.χ. *«ἄλλᾰ μεγᾰ ῥᾰ/ξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι»* (Ἰλιὰς Χ 305).

Οἱ ποιηταὶ χάριν τοῦ μέτρου ἐκφέρουν τοὺς παρῳχημένους χρόνους τῶν ῥημάτων τῶν ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ ρ δι᾽ ἑνὸς ρ, π.χ. *«ἄλλος δ᾽ἄλλῳ ἔρεζε θεῶν»* (Ἰλιάς)· *«ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν»* (Ἰλιάς)·

// ὁ φθόγγος οὗτος α) τρέπεται εἰς λ, ὡς *ἄροτρον> ἀλέτρι, πρῶρα> πλώρη, γρήγορα> γλήγορα, Φεβρουάριος> Φλεβάρης*, ἢ ἐξ ἀνομοιώσεως τοῦ ἑτέρου τῶν ὑγρῶν (λ), ὡς *κεφαλαλγία> κεφαλαργία, φιλοκαλῶ> φροκαλῶ*, (ἀρχ.) *ἀλγαλέος> ἀργαλέος*, ὡς καὶ τὰ τῆς δημοτ. *κάλτσα> κάρτσα, ντόλτσο> ντόρτσο* κ.λπ., β) προστίθεται φωνητικῶς: *ὄζος> ῥόζος*, γ) ἀποβάλλεται κατ᾽ ἀνομοίωσιν πρὸς τὸ εἰς τὴν προηγουμένην ἢ ἑπομένην συλλαβὴν ρ, ὡς *μάρτυρς> μάρτυς, φρατρία> φατρία, δρύφρακτος> δρύφακτος*, δ) ἀναπτύσσεται: *κατακυλῶ> κατρακυλῶ, χάχαλο> χάρχαλο, μάραθο> μάραθρο*, ε) μεταβάλλεται εἰς τὸ σύμπλεγμα τοῦ λ μετὰ διαφόρων συμφώνων, ὡς *ἀδελφὸς> ἀδερφός, ἁλμυρὸς> ἁρμυρός*, στ) ἐκ τοῦ συμπλέγματος ρJ εἰς τὸ μέσον λέξεως (αἰολικῶς) προῆλθον δύο ρρ, ὡς *(φθείρω) - φθέρJω> φθέρρω, (ἐγείρω) - ἐγέρJω> ἐγέρρω*, ζ) εἰς τὴν ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἰων. καὶ ἀρχαίου ἀττικοῦ συμπλέγματος ρσ εἰς τὸ μέσον λέξεως προῆλθον ρρ, ὡς *ἄρσην> ἄρρην, χερσόνησος> χερρόνησος, θάρσος> (θράσος)> θάρρος*, εἰς δὲ τὸν ἀόρ. μετ᾽ ἀναπληρωματικὴν ἔκτασιν τοῦ προηγουμένου φωνήεντος τὸ σ ἀπεβλήθη, ὡς *ἔσπερσα> ἔσπειρα, ἔφθερσα> ἔφθειρα*, η) ἤλλαξε θέσιν, ὡς *Ἀφορδίτα> Ἀφροδίτα> Ἀφροδίτη*, θ) μετατίθεται, ὡς *πρινάρι> πουρνάρι, κρόκος> κορκός, κροκόδειλος> κορκόδειλος*, ι) εἰς τὸ τέλος λέξεως τίθεται ἀντὶ τοῦ σ, ὡς *ἵππος> ἵππορ, οὗτος> οὗτορ* (λατιν. **honos> honor, arbos> arbor**), ἐνίοτε καὶ εἰς τὸ μέσον λέξεων καὶ μάλιστα μεταξὺ φωνηέντων, ὡς *ἔχουσιν> ἔχουριν* (πρβλ. ῥωτακισμός), ια) ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ τελικὸν ν τῶν προθέσεων (σύν, ἐν), αἱ ὁποῖαι λαμβάνονται ὡς α΄ συνθετι-

κά, ὡς (συν) *συρ-ράπτω, σύρ-ριζα, συρ-ρορή·* (ἐν) *ἔρ-ρινος, ἐρ-ρινίζω, ἔρ-ρυθμος, ἐρ-ρυθμισμένως* (ἀλλὰ καὶ ὄχι ὀρθότ. *ἔν-ριζος, ἔνρυθμος*) (βλ. λ. ἐνρ-)· // ὡς βραχυγραφικὸν σύμβολον εἰς τὴν ἀρχ. ἑλλην. τονούμενον ἄνω καὶ δεξιά (ρ΄) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἑκατόν (100) καὶ τὸ τακτικὸν ἑκατοστὸν καὶ τὸ ἐπίρρ. ἑκατοντάκις· ὀξυτονούμενον δὲ ἀριστερὰ καὶ κάτω (ϱ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν χιλιάδας (100.000) καὶ τὸ τακτικὸν ἑκατοντάκις χιλιοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρ. ἑκατοντάκις χιλιάκις· (βλ. ἀριθμητικός)· Εἰς τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη τὸ κεφαλαῖον (P) δηλοῖ τὴν δεκάτην ἑβδόμην ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μικρόν (ρ) τὴν δεκάτην ἑβδόμην ῥαψῳδίαν τῆς Ὀδυσσείας· // (Γραμμ.) ρ, ν· παλαιότερον οὔτε τὸ ν οὔτε τὸ ρ ὑπῆρχον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα ν ἢ ρ (ὡς *ποιμέν-α, πατέρ-α*), μετηνέχθη δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων πτώσεων εἰς τὴν ὀνομαστικήν: *ποιμήν, πατήρ, δωτὴρ* κ.λπ. (βλ. κλίσιν, ἐρρινόληκτα, ὑγρόληκτα).

Πίναξ κλίσεως τῶν εἰς -αρ, -ηρ, -ειρ, -ωρ ὑγρολήκτων ὀνομάτων

Ἑνικὸς

ὁ	ψὰρ	τὸ	ἔαρ, ἦρ	τὸ	ἧπαρ	ὁ, ἡ	μάκαρ
τοῦ	ψαρὸς	τοῦ	ἔαρος, ἦρος	τοῦ	ἥπατος	τοῦ, τῆς	μάκαρος
τῷ	ψαρὶ	τῷ	ἔαρι, ἦρι	τῷ	ἥπατι	τῷ, τῇ	μάκαρι
τὸν	ψᾶρα	τὸ	ἔαρ	τὸ	ἧπαρ	τόν, τὴν	μάκαρα
ὦ	ψὰρ	ὦ	ἔαρ	ὦ	ἧπαρ	ὦ	μάκαρ

Δυϊκὸς

τώ, ὦ	ψᾶρε		—	τώ, ὦ	ἧπατε	τώ, ὦ	μάκαρε
τοῖν	ψαροῖν		—	τοῖν	ἡπάτοιν	τοῖν	μακάροιν

Πληθυντικὸς

οἱ	ψᾶρες		—	τὰ	ἧπατα	οἱ, αἱ	μάκαρες
τῶν	ψαρῶν		—	τῶν	ἡπάτων	τῶν	μακάρων
τοῖς	ψαρσὶ		—	τοῖς	ἥπασι	τοῖς, ταῖς	μάκαρσι
τοὺς	ψᾶρας		—	τὰ	ἧπατα	τούς, τὰς	μάκαρας
ὦ	ψᾶρες		—	ὦ	ἧπατα	ὦ	μάκαρες

Ἑνικὸς

ὁ	μὴρ (μτγν ἡ)	ὁ	σωτὴρ	ὁ	πατὴρ	ἡ	Δημήτηρ
τοῦ	μηρός	τοῦ	σωτῆρος	τοῦ	πατρὸς	τῆς	Δήμητρος
τῷ	μηρὶ	τῷ	σωτῆρι	τῷ	πατρὶ	τῇ	Δήμητρι
τὸν	μῆρα	τὸν	σωτῆρα	τὸν	πατέρα	τὴν	Δήμητρα
ὦ	μὴρ	ὦ	σῶτερ	ὦ	πάτερ	ὦ	Δήμητερ

Δυϊκὸς

τώ, ὦ	μῆρε	τώ, ὦ	σωτῆρε	τώ, ὦ	πατέρε		—
τοῖν	μηροῖν	τοῖν	σωτήροιν	τοῖν	πατέροιν		—

Πληθυντικὸς

οἱ	μῆρες	οἱ	σωτῆρες	οἱ	πατέρες		—
τῶν	μηρῶν	τῶν	σωτήρων	τῶν	πατέρων		—
τοῖς	μηρσὶ	τοῖς	σωτῆρσι	τοῖς	πατράσι		—
τοὺς	μῆρας	τοὺς	σωτῆρας	τοὺς	πατέρας		—
ὦ	μῆρες	ὦ	σωτῆρες	ὦ	πατέρες		—

Ἑνικὸς

ἡ	χεὶρ	ὁ	Σάπφειρ	ὁ	οἰκήτωρ	ὁ	πέλωρ
τῆς	χειρὸς	τοῦ	Σάπφειρος	τοῦ	οἰκήτορος	τοῦ	πέλωρος
τῇ	χειρὶ	τῷ	Σάπφειρι	τῷ	οἰκήτορι	τῷ	πέλωρι
τὴν	χεῖρα	τὸν	Σάπφειρα	τὸν	οἰκήτορα	τὸν	πέλωρα
ὦ	χεὶρ	ὦ	Σάπφειρ	ὦ	οἰκῆτορ	ὦ	πέλωρ

Δυϊκὸς

τώ, ὦ	χεῖρε	τώ, ὦ	Σάπφειρε	τώ, ὦ	οἰκήτορε	τώ, ὦ	πέλωρε
τοῖν	χειροῖν	τοῖν	Σαπφείροιν	τοῖν	οἰκητόροιν	τοῖν	πελώροιν

Πληθυντικὸς

αἱ	χεῖρες	οἱ	Σάπφειρες	οἱ	οἰκήτορες	οἱ	πέλωρες
τῶν	χειρῶν	τῶν	Σαπφείρων	τῶν	οἰκητόρων	τῶν	πελώρων
ταῖς	χερσὶ	τοῖς	Σάπφειρσι	τοῖς	οἰκήτορσι	τοῖς	πέλωρσι
τὰς	χεῖρας	τοὺς	Σάπφειρας	τοὺς	οἰκήτορας	τοὺς	πέλωρας
ὦ	χεῖρες	ὦ	Σάπφειρες	ὦ	οἰκήτορες	ὦ	πέλωρες

Σημείωσις: δέλεαρ, (δελέατος), τό (πληθ. τὰ δελέατα) (= δόλος, ἀπάτη), τὸ ἔαρ (= ἡ ἄνοιξις) (μόνον καθ' ἑνικόν), τὸ ἧπαρ, (-ατος), (= συκῶτι) (δημ. πληθ. τὰ ἥπατα = δύναμις πρὸς ἐργασίαν), κέαρ, (κέατος), τὸ καὶ συνηρ. κῆρ, (κῆρος), τό (= ἡ καρδία)· ἄλλο ἡ *κήρ*, νέκταρ, (-αρος), τό, ὄναρ τό (μόνον ὀνομ. καὶ αἰτ. τὰ ἄλλα ἐκ τοῦ ὄνειρος), οὖθαρ (οὔθατος), τό (= μαστός, εὔφορος χώρα), στέαρ, (στέατος), τό (συνηρ. στῆρ, (στῆτος)), τό (= ζύμη, πάχος), φρέαρ (φρέατος), τό (καὶ συνηρ. φρητὸς τοῦ) καὶ τὸ μονοκατάληκτον ἐπίθετον μάκαρ (μάκαρος), ὁ, ἡ, τό (= εὐδαίμων, μακάριος) (θηλ. καὶ μάκαιρα ἡ)· (φρ.) *«πρός τε θεῶν μακάρων»*, τὸ οὐδ. εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις *«μακάρων ἐξ ἐτέων»* (παραθ. μακάρτερος, μακάρτατος).

ῥά· (ἐπικ. ἐγκλιτ. μόριον ἀντὶ τοῦ ἄρα*)· τὸ «ῥά» καὶ τὸ «κά» εἶναι τὰ μόνα μονοσύλλαβα μόρια, τὰ ὁποῖα μὴ λήγοντα εἰς -ε ἐπιδέχονται ἔκθλιψιν· (φρ.) *«ἦ ῥ' ἀίει»* (Αἰσχύλος).

ῥᾳ· (ἀρχ. ἐπίρρ. εἰς τὸν Ὅμηρον ἀντὶ τοῦ ῥᾴδιον)· (= εὐκόλως, ἀκόπως).

-ρα· ('Ορθογρ.) τὰ εἰς -ρα δισύλλαβα ἔχοντα εἰς τὴν παραλήγουσαν φωνῆεν παροξύνονται, ὡς *χήρα, πήρα* (= σάκκος), *Ἥρα, θήρα, μήτρα, μάνδρα, λίτρα* (ἐνῷ αἱ λῖτραι), *ὥρα, ψώρα, χώρα, ὤχρα, λύρα, θύρα, ὕδρα, ψύχρα, Μύρα* (ἐνῷ τὰ Μῦρα), *χύτρα, ῥήτρα, φύρα* (αἱ φῦραι), (τὸ ὑπερδισύλλαβον *Πανδώρα* κ.λπ., πλὴν τοῦ *σφύρJα*> *σφῦρα* ἡ, ἔχοντα δὲ δίφθογγον κυρίαν ἢ καταχρηστικὴν προπερισπῶνται, ὡς: (κυρίαν) μόρJα> μόJρα> *μοῖρα, σφαῖρα, Μαῖρα* ἡ (= ὁ σήριος ἀστήρ), *πεῖρα, σπεῖρα, αἶρα* (= ἡ σφῦρα), *αἶρα* (= παράσιτον φυτόν, ζιζάνιον), *στεῖρα* (= τρόπις πλοίου, ἡ ἄτεκνος γυνή, ἐξ οὗ τὸ ἀρσ. στεῖρος), *Βοῦρα* ἡ (πόλις)· (καταχρηστικήν): *πρῶρα, ἦρα* (ἡ αἶρα = παράσιτον φυτόν)· ἐξαιροῦνται καὶ παροξύνονται: α) τὰ ἔχοντα τὴν δίφθογγον (αυ): *αὖρα, λαύρα* (= μοναστήριον), διάφορον τὸ *λάβρα* (=πυρά)· (φρ.) *«φωτιὰ καὶ λάβρα»* (ἓν διὰ δυοῖν = ἀφόρητος θερμότης), *σαύρα*, (ἡ ἁγία) *Μαύρα*, πλὴν τοῦ *Σαῦρα* ἡ (πόλις) καὶ *κραῦρα* (= πυρετὸς ζώων), καὶ β) τὰ ἔχοντα ἐπιπλοκὴν συμφώνου, ὡς *Φαί(δ)ρα, Αἴ(θ)ρα, εὖ(στ)ρα* (= τόπος ἐφήσεως χοίρων), *καύ(στ)ρα* (= τόπος καύσεως νεκρῶν)· // τὰ εἰς -ορὰ ὀξύτονα γράφονται διὰ τοῦ ο, ὡς *ἀγορά, διαφορά, βορά, φορά* (πλὴν τοῦ *φωρὰ* = κλοπή) *φώρ, (φωρός)*, *ὁ* (=ὁ κλέπτης), ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ *ἐπαυτόφωρος, -ος, -ον* (= κατάδηλος, ὁλοφάνερος), (δοτ. ἔχουσα ἐπιρρ. σημασίαν *«ἐπαυτοφώρῳ»* ἀντὶ *«ἐπ' αὐτοφώρῳ»*), *αὐτόφωρος*, ἡ *κατάφωρος* (ἀδικία), τὰ δὲ εἰς -ώρα παροξύτονα διὰ τοῦ ω, ὡς *ὥρα* (ἐνῷ ὧρα = φροντίς), *χώρα, μώρα, ψώρα, ὀπώρα, αἰώρα, πληθώρα, Πανδώρα, Σεπφώρα, Δεββώρα, Θεοδώρα* κ.λπ. πλὴν τοῦ *μόρα* (δωρικόν) (= μοῖρα, στρατιωτικὸν τάγμα εἰς Σπάρτην) (τὸ δὲ *μπόρα*) (ἐκ τοῦ βενετ. **bóra** (λατιν.) **boreas** ἐκ τοῦ ἑλλην. βορέας)· // τὰ εἰς -ρα λήγοντα θηλυκὰ μετ' ἐπιπλοκῆς συμφώνου ἢ συμφώνων παροξύνονται καὶ ἔχουν τὸ ᾰ καθαρὸν καὶ μακρόν: *πέτρᾱ, καθέδρᾱ, λέπρᾱ, κολυμβήθρᾱ, ποτίστρᾱ, καλύπτρᾱ, παλαίστρᾱ* κ.λπ., πλὴν τοῦ *ἐρυθρὰ ἡ*, ὡς καὶ τὰ προπαροξύτονα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ ᾰ βραχύ, ὡς *σκολόπενδρᾰ, Τάναγρᾰ ἡ* κ.λπ.· // τὰ εἰς -αιρα προπαροξύτονα γράφονται διὰ τῆς αι διφθόγγου, ὡς *μάχαιρα, χίμαιρα, μάκαιρα, ἰσχέαιρα*, τὰ δὲ παροξύτονα διὰ τοῦ ε, ὡς *ἡμέρα, ἑσπέρα, χολέρα, διφθέρα, Ἰμέρα* (πόλις), ὡς καὶ τὰ ὀξύτονα *περιστερά, Ἐλευθεραί* (πληθ., ἡ πόλις)· // οὐδὲν θηλυκὸν μονογενὲς λῆγον εἰς -ρα καὶ ἔχον εἰς τὴν παραλήγουσαν τὸ υ τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ ὀξύνεται, ὡς *ἄγκυρα, γέφυρα, Κέρκυρα, (πλήμμῡρJα> πλήμμῡρα)> πλήμμυρα, θύρα, λύρα, σφῦρα* (<*σφῦρJα*), πλὴν τοῦ μονήρους *πυρά*· // τὰ εἰς -ειρα λήγοντα ὑπερδισύλλαβα προπαροξύτονα γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου, ὡς *δότειρα, σώτειρα, γενέτειρα, θρέπτειρα, ὀλέτειρα, πρέσβειρα* καὶ *πάτειρα*, τὸ ἐπίθ. *πίειρα* (= παχεῖα) καὶ τὰ κύρια *Θυάτειρα, Τεύχειρα*, ὡς καὶ τὰ δισύλλαβα προπερισπώμενα *εἶρα, σπεῖρα, στεῖρα*· ἐξαιροῦνται ἡ *ἄγκυρα, γέφυρα, ὄλυρα, γόργυρα, πλήμμυρα, Κέρκυρα*, ὡς καί τινα ὀνόματα πόλεων, [ἐξαιροῦνται τὸ *κολλύρα, πορφύρα* καὶ τὰ δισύλλαβα *θύρα, λύρα, φύρα, πύρα, πυρά, σφῦρα*, ὡς καὶ *Ἔφυρα* καὶ *Ἔφυρα* (= πόλις Φθιώτιδος, Αἰτωλίας, Ἤλιδος κ.λπ.) καὶ *φιλύρα* (= δένδρον· θυγάτηρ τοῦ 'Ωκεανοῦ)]·

// (δημοτ.) τὰ εἰς -ρα τῆς δημοτ. (καὶ νεοελλ.) ἔχοντα σύμφωνον ἢ σύμφωνα πρὸ τοῦ -ρα παροξύνονται, π.χ. *ἀποβά-θρα, ἠλάγρα* (= ἡ τανάλια), *μυζή-θρα, κλήθρα, κηρήθρα, φαλάκρα, μάνδρα, μελίγκρα, ἀκαμάτρα, ὁδηγήτρα, κουβαλήτρα, μήτρα, ῥήτρα, μίτρα, ψήκτρα, συρίκτρα, ὑφάντρα, καλύπτρα, γάστρα, θερμάστρα, παλαίστρα, Βαγγελίστρα, κυλίστρα, χωρίστρα, ποτίστρα, ξύστρα, ζώστρα, καύτρα, μαγεύτρα, ψεύτρα, χύτρα, ρουφήχτρα, φταίχτρα, τσούχτρα, ὕδρα, κλεψύδρα, μαζώχτρα* κ.λπ.

ῥᾳδιουργῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= πράττω τι μετ' ἀμελείας καὶ προχειρότητος· (φρ.) *«οἷα πολλὰ ἡ θεὸς ἐκείνη ῥᾳδιουργεῖ, ἡ Εὐχή»* (Λουκιανός)· ἐνεργῶ ἢ φέρομαι κακῶς, ἀπερισκέπτως· (φρ.) *«οἱ δ' ἀγνοούμενοι ῥᾳδιουργεῖν πως μᾶλλον δοκοῦσιν, ὥσπερ οἱ ἐν σκότει ὄντες»* (Ξενοφῶν)· διάγω βίον ἄνευ φροντίδων· (φρ.) *«τὸν ἄρχοντα οὐ τῷ ῥᾳδιουργεῖν χρῆναι διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ τῷ προνοεῖν τε καὶ φιλοπονεῖν»* (Ξενοφῶν), παραμελῶ)· (φρ.) *«οὐ διὰ πλῆθος αὐτῶν ῥᾳδιουργοῦσα τὴν ἀλήθειαν»* (Φιλόστρατος)· (ἐπὶ συγγραφέων) (= συγγράφω ἀνεξελέγκτως)· (φρ.) *«οὐδὲ τοῖς περὶ Ἀλεξάνδρου συγγράψασιν ῥᾴδιον, πιστεύειν τοῖς πολλοῖς· καὶ γὰρ οὗτοι ῥᾳδιουργοῦσι διά τε τὴν δόξαν»* (Στράβων)· (πρτ.) ἐῤᾳδιούργουν, (μέλλ.) ῥᾳδιουργήσω· (Παθ.) ῥᾳδιουργοῦμαι· — ῥᾳδιουργός, ῥᾳδιουργικῶς· (φρ.) *«ῥᾳδιουργὸς οὐχ ὁ γράμματα παραποιῶν, ἀλλ' ὁ κακοῦργος ἁπλῶς. Καὶ ῥᾳδιουργία ἡ περὶ πᾶν ὀλιγώρια καὶ θρασύτης. Ξενοφῶν δὲ καὶ ἐπὶ εὐκολίας ἐχρήσατο τῇ λέξει»* (Φώτιος). 'Επειδὴ πᾶσα ἀπερίσκεπτος πρᾶξις καταλήγει εἰς κακίαν καὶ ἀντίκειται εἰς τὴν καλοκαγαθίαν, τούτου ἕνεκα μετὰ ταῦτα μετέπεσε τὸ ῥᾳδιουργῶ εἰς κακὴν ἔννοιαν, ἤτοι σκευωρῶ, μηχανορραφῶ· (φρ.) *«οἱ φαῦλοι ψεύδονται καὶ ῥᾳδιουργοῦσι καὶ τοιχωρυχοῦσι»* (Πλούταρχος).

ῥαθυμῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= ἀργῶ, ἀμελῶ· (φρ.) *«μὴ ῥαθυμεῖν, μηδ' ἀμελεῖν»* (Ξενοφῶν)· ἀδημονῶ· (φρ.) *«καὶ πεθυμῶ καὶ*

ραθυμῶ νὰ μάθω, νὰ κατέχω» (Ἐρωτόκριτος), (δημ.) ποθῶ ὑπερβολικῶς)· (φρ.) *«χρυσὴ κορῶν ἂν ραθυμᾷς, φτάνει τὸ βιός σου ρήγα»* (Ζερβός)· [τὸ ρα- ἄνευ ὑπογεγραμμένου διὰ τοῦ «ι», διότι τοῦτο ἐγένετο ἐκ τοῦ ρεα- κατὰ συναίρεσιν εἰς «ρᾶ» (ἐνῷ τὸ ῥᾴδιος προῆλθεν ἐκ τοῦ ῥαΐδιος, (ποιητ.) ῥη-ίδιος > ῥᾴδιος)]· (φρ.) *«ἀφορμὴ ἐγένετο τοῦ δίχα τοῦ «ι» γράφεσθαι τὸ προκείμενον ἐπίρρημα ἡ τοῦ ρεα- συναλοιφή, τοῦ ε καὶ α εἰς μακρὸν α (ᾱ) συνηρημένων»* (Βεκκ. Ἀνέκδοτα)· (πρτ.) ἐρραθύμουν, (μέλλ.) ραθυμήσω, (ἀόρ.) ἐρραθύμησα, (πρκμ.) ἐρραθύμηκα· (παθ. πρκμ.) ἐρραθύμημαι, (μετχ.) ἐρραθυμημένος, -η, -ον· — ῥάθυμος, ραθυμία, ραθυμητέον, ραθυμοποιός. Τὸ ραθυμῶ διαφέρει τοῦ πονῶ· (φρ.) *«ῥαθυμεῖν μέν ἐστι τὸ τοὺς πόνους φεύγειν διὰ ψυχῆς ἔκλυσιν, ἀμελεῖν δέ τινος ἐνδέχεται καὶ αὐτὸν τὸν φιλόπονον ἢ ἑτέροις προσέχοντα τὸν νοῦν ἢ καὶ ἄλλως καταφρονοῦντα τοῦ πράγματος»* (Κοραῆς).

ραίνω (τι)· (= ραντίζω· (μετ' αἰτ. καὶ δοτ. ὀργάνου)· (φρ.) *«ὕδατι τοὺς λειποψυχοῦντας ῥαίνειν»* (Θεόφραστος)· (ἐπὶ στερεῶν) ἐπιπάσσω, περιρραίνω· (φρ.) *«ῥαίνειν χθόνα καρπῷ»* (Νόννος)· διασκορπίζω)· (φρ.) *«ῥανῶ πέδοι δ' ἐγκέφαλον»* (Εὐριπίδης) (= θὰ διασκορπίσω κατὰ γῆς τὸν...)· (δημ.)· (φρ.) *«ἔρραναν τὴ νύφη μὲ ῥύζι καὶ κουφέτα»*· (πρτ.) ἔρραινον, (μέλλ.) ῥανῶ, (ἀόρ.) ἔρρανα, (ὑπ.) ῥάνω· (Μέσ. καὶ Παθ.) (μέσ. ἀόρ.) ἐρρανάμην, (παθ. ἀόρ.) ἐρράνθην, (ὑπ.) ῥανθῶ, (πρκμ.) ἔρραμαι (νεωτ. ἔρρασμαι), (μετχ.) ἐρραμένος, -η, -ον· — ῥανίς (= σταγών), ραντήριος, ραντήρ (= ὁ ὑγραίνων), ραντίζω, ράντιστρον, ραντισμός, ραντιστήρ, ραντιστήριον.

ραΐω (τι)· (= θραύω, συντρίβω· σπῶ, καταστρέφω)· (φρ.) *«νῆϋς ῥαισθεῖσα»* (= κατασυντριβεῖσα) (Ἀπολλώνιος Ῥόδ.)· (πρτ.) ἔρραιον, (μέλλ.) ῥαίσω, (ἀόρ.) ἔρραισα, (ὑπ.) ῥαίσω· (Παθ.). ῥαίομαι, (μετχ.) *«ῥαιόμενος»* (= ὁ ναυαγός, κν. καραβοτσακισμένος)· (ἀόρ.) ἐρραίσθην, (ὑποτ.) ῥαισθῶ· — ῥαιστήρ (= ἡ σφῦρα), ραιστήριος (= ὁ συντρίβων), ραιστηροκοπία (= ἡ σφυρηλάτησις), ραιστότυπος (= ὁ τυπτόμενος ὑπὸ τῆς σφύρας)· ἄρρατος (= σκληρός, ἀκάματος)· (φρ.) *«τὸ σκληρὸν καὶ ἀμετάστροφον, ὅ δὴ ἄρρατον καλεῖται»* (Πλάτων), ἐνῷ *ἄρατος* (ἰων.) *ἄρητος* (= ἀνέκφραστος)· (φρ.) (δημ.) *«ἄρατ' ἀθέματα (ἀθέμιτα) κουκκιὰ μαγερεμένα»* (= ἀσυνάρτητος φλυαρία, ἔργα ἀνόητα, ἀκατανόητα, μωρίαι)· ἄρατος, -η, -ο (= ὁ ἐξαφανισθείς, φροῦδος, ἄφαντος)· (φρ.) *«ἔγινε ἄρατος»*.

ῥάπτω (τι)· (τὸ α βραχύ) ὡς καὶ νῦν (=ῥάπτω, συρράπτω· (μτφ.) μηχανῶμαι, ἐπινοῶ· (φρ.) *«ἐπ' ἀνδράσι Ἕλλησι φόνον ἔρραψαν»* (Ἡρόδοτος)· συναρμολογῶ)· (πρτ.) ἔρραπτον, (μέλλ.) ῥάψω, (ἀόρ.) ἔρραφα, ἔρραφον, (πρκμ.) ἔρραφα, (ὑπερσ.) ἐρράφειν, ἐρραφήκειν· (ὑποτ.) ἐ ράπτω, ἀ ράψω, ῥάφω, πρ ἐρραφὼς ὦ· (εὐκτ.) ἐ ράπτοιμι, μ ῥάφοιμι, ἀ ράψαιμι, ῥάφοιμι, πρ ἐρραφὼς εἴην· (προστ.) ἐ ράπτε, ἀ ράψον, ῥάφε, πρ ἐρραφὼς ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐ ράπτειν, μ ῥάφειν, ἀ ῥάψαι, ῥαφεῖν, πρ ἐρραφέναι· (μετχ.) ἐ ράπτων, -ουσα, -ον, μ ῥάφων, φουσα, -φον, ἀ ῥάψας, -ψασα, -ψαν, ῥαφών, -οῦσα, -όν, πρ ἐρραφώς, ἐρραφυῖα, ἐρραφός·

// ῥάπτομαι (= ῥάπτω διὰ τὸν ἑαυτόν μου)· π ἐρραπτόμην, μ ῥαφήσομαι, ἀ ἐρραψάμην, ἐρράφην, πρ ἔρραμμαι ὑ ἐρράμμεινι, (ὑποτ.) ἐ ῥάπτωμαι, ἀ ῥάψωμαι, ῥαφῶ, πρ ἐρραμμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ ῥαπτοίμην, μ ῥαφησοίμην, ἀ ῥαψαίμην, ῥαφείην, πρ ἐρραμμένος εἴην· (προστ.) ἐ ράπτου, ἀ ῥάψαι, ῥάφηθι, πρ ἔρραφο· (ἀπαρ.) ἐ ράπτεσθαι, μ ῥαφήσεσθαι, ἀ ῥάψασθαι, ῥαφῆναι, πρ ἐρράφθαι· (μετχ.) ἐ ραπτόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ῥαφησόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀ ῥαψάμενος, -ψαμένη, -ψάμενον, ῥαφείς, -φεῖσα, -φέν, πρ ἐρραμμένος, -μένη, -μένον· — (παροιμία) *«τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σύ, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρης»* (Ἡρόδοτος) (= σὺ μὲν ἐπενόησες, ἔθεσε δὲ εἰς ἔργον ὁ Ἀρισταγόρας)· — ῥαφεύς, ῥαφή, ῥαφίς, ῥάμμα, ραπτός, ῥαψῳδός, ῥαφεῖον, ῥάπτρια.

ῥάσσω (ἢ ῥάττω) (τι)· (= πλήττω, κτυπῶ ὁρμητικῶς· (φρ.) *«ῥήσσειν τύμπανα»*· ῥίπτω ὁρμητικῶς, καταβάλλω)· (πρτ.) ἔρρασσον, (μέλλ.) ῥάξω, (ἀόρ.) ἔρραξα, (ὑποτ.) ῥάξω· (Παθ.) (μέλλ.) ῥαχθήσομαι, (ἀόρ.) ἐρράχθην, (ὑποτ.) ῥαχθῶ· — καταρράκτης, ῥαγδαῖος, σύρραξις.

ῥαψῳδία, (-ίας), ἡ· τμῆμα ἐπικοῦ ποιήματος, τὸ ὁποῖον ἔχει μίαν ἑνότητα καθὼς καὶ ἕκαστον τῶν 24 τμημάτων τῆς τοῦ Ὁμήρου Ἰλιάδος ἢ Ὀδυσσείας· // σχοινοτενὴς ἀφήγησις.

ῥαψῳδὸς ὁ· (= ὁ συνθέτων ᾠδὰς καὶ μάλιστα ὁ ἀπαγγέλλων ἐπικὰ ποιήματα· ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου, ἐπειδὴ ἀπήγγελλον τὰ ποιήματά των)· ἀρχικῶς οἱ ῥαψῳδοὶ περιεπλανῶντο ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ ἀπήγγελλον τὰ ἔπη μὲ τὴν συνοδείαν φόρμιγγος ἢ κιθάρας· βραδύτερον ὅμως ἐνεφανίζοντο πλουσίως ἐνδεδυμένοι καὶ φέροντες ἀνὰ χεῖρας ῥάβδον ἢ κλάδον δάφνης (αἴσακον)· (ῥ.) ραψῳδῶ* (-έω)· (οὐσ.) ραψῳδία*.

ῥαψῳδῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ραψῳδός, ἀπαγγέλλω ἄλλου ἐπικὰ ποιήματα· (φρ.) *«οἶμαι γὰρ ἂν παῦσαι τοὺς ἐν τῷ Λυκείῳ ῥαψῳδοῦντας τἀκείνων»* (Ἰσοκράτης)· ἀπαγγέλλω ἐξ ὑπογυίου, ἀπὸ στήθους, φλυαρῶ)· (φρ.) *«οὐδέν.. ἄλλ' ἢ ῥαψῳδήσουσιν οἱ πρέσβεις περιόντες»* (Δημοσθένης)· (πρτ.) ἐρραψῴδουν, (μέλλ.) ραψῳδήσω, (ἀόρ.) ἐρραψῴδησα, (ὑποτ.) ραψῳδήσω, (πρκμ.) ἐρραψῴδηκα· (Παθ.) ραψῳδοῦμαι (ἐπὶ τῶν ποιημάτων) (= ἀπαγγέλλομαι)· —ραψῳδός, ραψῳδία (ῥάπτω + ᾠδή), ραψῴδημα, ραψῳδική (τέχνη), ραψῳδικός, ραψῳδοποιία· (φρ.) *«ῥαψῳδῆσαι λέγεται καὶ τὸ φλυαρῆσαι ἢ τὸ ἁπλῶς λαλεῖν καὶ ἀπαγγεῖλαι χωρὶς ἔργου τινός»* (Σχόλ. Πλάτ.)· *«ῥαψῳδὸς καὶ ῥαψῳδοῦντες οἱ τὰ Ὁμήρου ἔπη ἀπαγγέλλοντες ἐν τοῖς θεάτροις· ῥαψῳδῆσαι οὖν ἐστιν, ἤτοι τὸ φλυαρῆσαι ἢ ἁπλῶς λαλεῖν καὶ ἀπαγγέλλειν χωρὶς ἔργου τινός»* (Βεκκ. Ἀνέκδ.).

ῥέω· (ῥεῖς, ῥεῖ, ῥέομεν, ῥεῖτε, ῥέουσι) (ἀμτβ.) (= χύνομαι ὁρμητικῶς, ῥέω, διαρρέω, πίπτω)· (μετὰ δοτ. τοῦ ῥέοντος πράγματος)· (φρ.) *«ὕδατι ῥέει»* (Ὅμηρος), (μετὰ γενικ. πράγμ.)· (φρ.) *«κρῆναι ῥέουσι χλιαροῦ καὶ ἀσφάλτου»* (Στράβων)· *«ῥέω τι»* (= ἐκχέω)· (φρ.) *«ἀνθ' ὕδατος ῥείτω γάλα»* (Θεόκριτος)· (πρτ.) ἔρρεον, (μέλλ.) ῥυήσομαι, (ῥεύσω ἢ ῥεύσομαι ἢ ῥευσοῦμαι), (ἀόρ.) ἐρρύην, μτγν. ἔρρευσα, (πρκμ.) ἐρρύηκα, (ὑπερσ.)

ἐρρυήκειν· (ὑπ.) ἐ ῥέω, ἀ ῥυῶ, ῥεύσω, πρ ἐρρυηκὼς ὦ· (εὐ.) ἐ ῥέοιμι, μ ῥυησοίμην, ἀ ῥύειην, ῥεύσαιμι, πρ ἐρρυηκὼς εἴην· (προστ.) ἐ ῥεῖ, ἀ (τοῦ ἐρρύην ἐλλείπει), ῥεῦσον, πρ ἐρρυηκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ῥεῖν, μ ῥυήσεσθαι, ἀ ῥυῆναι, ῥεῦσαι, πρ ἐρρυηκέναι· (μετχ.) ἐ ῥέων, -ουσα, -ον, μ ῥυησόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀ ῥυείς, -εῖσα, -έν, ῥεύσας, ῥεύσασα, ῥεῦσαν πρ ἐρρυηκώς, -κυῖα, -κός· (φρ.) *«τὰ πάντα ῥεῖ»* (Ἡράκλειτος) (οἱ ὀπαδοὶ τούτου σκωπτικῶς καλοῦνται «ῥέοντες»)· — ῥεῦμα, ῥύαξ, ῥύσις, ῥυτός (= ὁ ῥέων), ῥυτόν (= ποτήριον), ῥέος (= ῥεῦμα), ῥυθμός, ῥυθμῶ, ῥοή, ῥοῦς, ῥύμη, ῥευστός, ῥεῖθρον, Εὐρώτας, διάρροια, παλίρροια κ.λπ.· (φρ.) *«ῥοῦς ῥοῦ λέγε, ὡς πλοῦς, πλοῦ, καὶ μὴ ῥοός. Λέγεται δὲ ῥοῦς ἐπὶ θαλάσσης καὶ ἐπὶ ποταμοῦ, ῥύαξ μέντοι ἐπὶ μόνου ποταμοῦ, ῥοὴ δὲ ἐπὶ δακρύων καὶ αἵματος. Ἀριστείδης δὲ βουλόμενος ἐνδείξασθαι πολὺ τὸ χυθὲν αἷμα τῶν Περσῶν, ὅτε τοῖς Ἕλλησι συνέβαλον, φησὶν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ»· «ὥστε οἱ τοῦ αἵματος ῥύακες ἤρκουν ἐν νοτίῳ ταῖς ναυσὶν εἶναι»* (Θωμ. Μάγ.)· *«ῥεῖθρον ἐπὶ τοῦ ῥεύματος οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων εἶπεν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τόπου, καθ' οὗ ὁ ποταμὸς φέρεται. Ῥεῦμα δὲ καὶ ῥόθιον αὐτὸ τὸ ὕδωρ. Ῥόθιον μέντοι οὐ μόνον ἐπὶ ποταμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ κτύπου κῦμα. Ἀριστείδης ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ»· «ὡς δ' ἑώρα τὴν θάλασσαν αἵματι καὶ ῥοθίῳ ζέουσαν»* (Θωμ. Μάγ.).

ῥήγνυμί (τι)· (τὸ υ μακρόν), ῥηγνύω (τὸ υ βραχύ) (= συντρίβω, διαρρηγνύω τι, καταστρέφω· σχίζω· (φρ.) *«ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς»* (Καιν. Διαθ.)· διεγείρω)· (φρ.) *«ἔριδα ῥήγνυτο»* (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἐρρήγνυν, ἐρρύγνυον, (μέλλ.) ῥήξω, (ἀόρ.) ἔρρηξα, (πρκμ.) ῥήξας ἔχω, ἔρρηχα, (ὑπερσ.) ῥήξας εἶχον, ἐρρήχειν· (ὑπ.) ἐ ῥηγνύω, ἀ ῥήξω, πρ ἐρρηχὼς ὦ· (εὐ.) ἐ ῥηγνύοιμι, μ ῥήξοιμι, ἀ ῥήξαιμι, πρ ἐρρηχὼς εἴην· (προστ.) ἐ ῥήγνυ, ἀ ῥῆξον, πρ ἐρρηχὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ῥηγνύναι, μ ῥήξειν, ἀ ῥῆξαι, πρ ἐρρηχέναι· (μετχ.) ἐ ῥηγνύς, -ῦσα, -ύν, μ ῥήξων, -ξουσα, -ξον, ἀ ῥήξας, -ξασα, -ξαν, πρ ἐρρηχώς, -υῖα, -ός·//ῥήγνυμαι· π ἐρρηγνύμην, μ ῥήξομαι, ῥαγήσομαι, ἀ ἐρρηξάμην, ἐρράγην, ἐρρήχθην, πρ ἔρρωγα, ἔρρηγμαι, ὑ ἐρρήγμην· (ὑποτ.) ἐ ῥηγνύωμαι, ἀ ῥήξωμαι, ῥαγῶ, ῥηχθῶ, πρ ἐρρωγὼς ὦ, ἐρρηγμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ ῥηγνυοίμην, μ ῥηξοίμην, ῥαγησοίμην, ἀ ῥηξαίμην, ῥαγείην, ῥηχθείην, πρ ἐρρωγὼς εἴην, ἐρρηγμένος εἴην· (προστ.) ἐ ῥήγνυσο, ἀ ῥῆξαι, ῥάγηθι, ῥήχθητι, πρ ἐρρωγὼς ἴσθι, ἔρρηξο· (ἀπαρ.) ἐ ῥήγνυσθαι, μ ῥήξεσθαι, ῥαγήσεσθαι, ἀ ῥήξασθαι, ῥαγῆναι, ῥηχθῆναι, πρ ἐρρωγέναι, ἐρρῆχθαι· (μετχ.) ἐ ῥηγνύμενος, -μένη, -μενον, μ ῥηξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, ῥαγησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ ῥηξάμενος, -ξαμένη, -ξάμενον, ῥαγείς, -γεῖσα, -γέν, ῥηχθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ ἐρρωγώς, -γυῖα, -γός, ἐρρηγμένος, -μένη, -μένον· — ῥῆγμα, ῥωγμή, ῥηγμίς, ῥηκτός (= διερρηγμένος), ῥῆξις, ῥηξικέλευθος, ἀπορρώξ (= κρημνώδης), ἔκρηξις, διαρρήκτης κ.λπ.

ῥῆγος, (-ους), τό· (= κάλυμμα)· ῥῖγος (-ους), τό (= ψῦχος· τὸ τρέμειν ἐκ τοῦ ψύχους ἢ συγκινήσεως).

ῥῆμα, (-ατος), τό· (= λέξις, ἀπόφθεγμα)· ῥῖμα (= ὁμοιοκαταληξία), ῥῖμμα (ῥίπτω) (= κίνησις, τίναγμα)· ῥύμα τό

(ῥέω) (= ῥεῦμα), ῥῦμα τό (= *ῥέω, ἐρύω) (= τὸ συρόμενον)· ῥύμμα τό (ῥύπτω) (= καθαρίζω) (= ὁ σάπων).

ῥῆμα, (-ατος), τό· //(Γραμμ.) ἓν τῶν δέκα μερῶν τοῦ λόγου ἄπτωτον, σημαντικὸν προσώπου, τὸ ὁποῖον δηλοῖ εἰς ἰδίους μετασχηματισμοὺς διαφόρους χρόνους μετ' ἐνεργείας ἢ πάθους ἢ οὐδετέρου τούτων· κατὰ Διονύσιον τὸν Θρᾷκα: *«ῥῆμά ἐστι λέξις κατηγόρημα σημαίνουσα»· «ῥῆμά ἐστι λέξις ἄπτωτος ἐπιδεκτικὴ χρόνων τε καὶ προσώπων καὶ ἀριθμῶν ἐνέργειαν καὶ πάθος παριστῶσα»*, (διὰ τοῦ β΄ ἀποκλείονται α) τὰ ἀπαρέμφατα ὡς μὴ ὄντα οὔτε προσώπων οὔτε ἀριθμῶν δηλωτικά, καὶ β) αἱ μετοχαὶ ὡς μὴ ἔχουσαι πρόσωπα). Ὠνομάσθη ῥῆμα (κατ' ἐξοχὴν δηλαδή «λέξις»), ἀφοῦ καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι ῥήματα (= λέξεις), διότι φέρει ζωὴν εἰς τὰ πρῴην ὡς νεκρὰ παριστώμενα (τὸ ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον).

Τὰ ῥήματα διαιροῦνται εἰς «πρωτόθετα» σχηματισθέντα ἐκ τῶν ῥιζῶν: *φέρω, σέβ-ομαι*, κ.λπ., καὶ εἰς «παράγωγα», τὸ μὲν σχηματισθέντα ἀπὸ πρωτοθεμάτων ῥημάτων, ἄλλως λεγόμενα «ῥηματικά» ἢ «παραρρήματα»: *τρέμω - τρομέω, ἔρχομαι - ὀρχοῦμαι, σέβω - σοβέω* κ.λπ., τὸ δὲ ἀπὸ ὀνομάτων: «ὀνοματικά» ἢ «παρώνυμα»: *(μωρός)> μωραίνω, ἄγγελος> ἀγγέλλω* κ.λπ.

Εἰς πολλὰ τῶν ῥημάτων γίνεται σύμπτυξις αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀντικειμένου, π.χ. *τεκνοποιοῦμαι* (= ποιοῦμαι τέκνα) (ἀντικ.), *δενδροκοπῶ* (= κόπτω δένδρα) (ἀντικ.), ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὰ ὀνόματα, π.χ. *ἰσόθεος* (= ἴσος τῷ θεῷ), *ὀξύνους* (= ὀξὺς τὸν νοῦν) κ.λπ.

Τὰ ῥήματα εἴς τινα χρόνον σημαίνουν ἐνέργειαν ἢ πάθος ἢ συγχρόνως ἀμφότερα ἢ κατάστασιν καὶ ἔχουν παρεπόμενα τὴν διάθεσιν, τὴν φωνήν, τὴν ἔγκλισιν, τὸν χρόνον, τὸν ἀριθμόν, τὸ πρόσωπον καὶ τὴν συζυγίαν·

α) ἡ διάθεσις (βλ. λ.),
β) ἡ φωνή (βλ. λ.),
γ) ἔγκλισις (βλ. λ. ὡς καὶ τὰς λς ὁριστική, ὑποτακτική, εὐκτική, προστακτική),
δ) χρόνος (βλ. λ.),
ε) ἀριθμός (βλ. λ.),
στ) πρόσωπον (βλ. λ.),
ζ) συζυγία (βλ. λ.).

Ὀνοματικοὶ τύποι τοῦ ῥήματος εἶναι «τὸ ἀπαρέμφατον», «ἡ μετοχή» καὶ τὰ εἰς -τέος καὶ -τὸς* ῥηματικὰ ἐπίθετα.

Διαίρεσις τῶν εἰς - ω ῥημάτων

Τὰ εἰς -ω ῥήματα κατὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ῥηματικοῦ θέματος διαιροῦνται εἰς ἀφωνόληκτα*: *γράφ-ω, λέγ-ω, ᾄδ-ω*· ἐρρινόληκτα* καὶ ὑγρόληκτα: *νέμ-ω, μένω, δέρ-ω, ἐθέλ-ω*, καὶ εἰς φωνηεντόληκτα* (βαρύτονα καὶ ἀσυναίρετα): *λῡ́-ω, χρῑ́-ω* καί (συνῃρημένα* ἢ περισπώμενα): *τιμάω - τιμῶ, φιλέω - φιλῶ, δηλόω - δηλῶ*.

Ῥήματα εἰς - μι (βλ. -μι καὶ -ννυμι)

Τὰ εἰς - μι ῥήματα διαφέρουν κατὰ τοῦτο τῶν βαρυτόνων εἰς -ω ἢ περισπωμένων εἰς -ῶ, ὅτι εἰς τὸν ἐνεστῶτα παρατατικὸν καὶ ἀόριστον β΄ τῆς ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς προσάπτουν τὰς προσωπικὰς καταλήξεις εἰς τὴν ῥίζαν, π.χ. *φημὶ* ἢ εἰς τὸ θέμα αὐτῶν: π.χ. *δείκ - νυ - μι* ἄνευ μεσολαβή-

σεως θεματικῶν φωνηέντων. Οἱ ἄλλοι δὲ χρόνοι αὐτῶν σχηματίζονται κατὰ τὰ εἰς -ω ῥήματα.

Τὰ ῥήματα λαμβάνουν α) αὔξησιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων τῆς ὁριστικῆς (βλ. αὔξησιν) καὶ β) ἀναδιπλασιασμόν (βλ. λ.).

Τὰ θέματα τῶν ῥημάτων εἶναι δύο: α) τὸ «ῥηματικὸν θέμα» (ἄλλως ῥίζα*), ἤτοι τὸ κατὰ τὴν κλίσιν ἀμετάβλητον μέρος τοῦ ῥήματος, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς βάσις τοῦ σχηματισμοῦ πάντων τῶν χρόνων αὐτοῦ: *παιδεύ - ω, γράφ - ω* (ῥημ. θέμα παιδευ-, γραφ-). [Πολλῶν ῥημάτων ἡ ῥίζα ἐμφανίζεται ὑπὸ δύο μορφάς, τὴν ἰσχυρὰν καὶ τὴν ἀσθενῆ: *λεῖπ* - (λείπω), *λοῖπ* - (λέλοιπα) καὶ *λῖπ* - (ἔλιπον)· *φεῦγ-, πῆγ-, πᾰγ-*· εὑρίσκεται δὲ συνήθως τὸ ῥηματικὸν θέμα (ἡ ῥίζα) εἰς τοὺς β΄ χρόνους, π.χ. *βάλλω* (θεμ. βαλ-, (ἀόρ. β΄) *ἔ - βαλ - ον*), *εὑρίσκω* (θεμ. εὑρ-, (ἀόρ. β΄) *εὗρ - ον*), *μανθάνω* (θεμ. μαθ-, (ἀόρ. β΄) *ἔ - μαθ - ον*) κ.λπ.], καὶ β) τὸ χρονικὸν θέμα, ἤτοι τὸ μέρος τοῦ ῥήματος, τὸ χρησιμεῦον ὡς βάσις τοῦ σχηματισμοῦ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων χρόνων αὐτοῦ. Γίνεται δὲ ἐκ τοῦ ῥηματικοῦ θέματος διὰ τῆς προσθήκης γράμματος ἢ γραμμάτων, π.χ. τὸ χρονικὸν θέμα τοῦ ἐνεστῶτος καὶ παρατατικοῦ τοῦ *«γράφω»* καὶ *«λύω»* ἀμφοτέρων τῶν φωνῶν εἶναι *γραφο-, γραφε-, λυο-, λυε-*, τοῦ δὲ μέλλοντος εἶναι *γραψο-, γραψε-, λυσο-, λυσε-*, τοῦ δὲ ἀορίστου *γραψα-, λυσα-* κ.λπ. (βλ. θέμα). «Θεματικὸν φωνῆεν» λέγεται τὸ τελευταῖον φωνῆεν τοῦ χρονικοῦ θέματος μόνον τῶν ῥημάτων τῆς συζυγίας τῶν εἰς -ω: *γράφ(ο)-μεν, γράφ(ε)-τε.*

Τὰ θεματικὰ φωνήεντα 1) τοῦ ἐνεστῶτος, παρατατικοῦ, μέλλοντος καὶ ἀορίστου β΄ ἀμφοτέρων τῶν φωνῶν εἰς τὴν ὁριστικήν, ὑποτακτικὴν καὶ προστακτικὴν εἶναι «ο» μὲν πρὸ τοῦ μ ἢ ν, «ε» δὲ πρὸ τῶν λοιπῶν συμφώνων, π.χ. *λέγο-μεν, λέγε-τε, ἔλεγο-ν·* (λεγοο-μεν)> *λέγωμεν, (λεγε-ε-τε)> λέγητε, λεγό-ντων·* εἰς δὲ τὴν εὐκτικὴν καὶ τὴν μετοχὴν εἶναι «ο» καὶ εἰς τὸ ἀπαρέμφατον «ε», π.χ. *λέγο-ι-μι, λεγο-ί-μην, λέγο-ντες,* (λέγε-εν)> *λέγειν),* 2) τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ μέσου ἀορίστου α΄ εἰς τὰς ἐγκλίσεις ὁριστικήν, εὐκτικὴν καὶ προστακτικήν, ὡς καὶ εἰς τὸ ἀπαρέμφατον καὶ μετοχήν, λαμβάνεται τὸ α πλὴν τοῦ γ΄ ἑνικοῦ προσώπου τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου α΄, ὁ ὁποῖος ἔχει ε, π.χ. *ἐλύσα-μεν, ἐλύσα-σθε, λύσα-ι-μι, λυσα-ί-μην, λύσα-τε, λύσα-σθε, λύσα-σθαι, λύ-σας, λυσά-μενος* [τοῦτο τὸ α εἶναι κυρίως προσωπικὴ κατάληξις τοῦ α΄ ἑνικοῦ προσ. τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου α΄ μεταδοθὲν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρόσωπα αὐτοῦ πλὴν τοῦ γ΄ ἑνικοῦ καὶ γ΄ πληθυντ.], 3) τοῦ ἐνεργ. πρκμ. λαμβάνεται εἰς μὲν τὴν ὁριστικὴν τὸ α πλὴν τοῦ γ΄ ἑνικοῦ ἔχοντος ε, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἐγκλίσεις τὸ τοῦ ἐνεστῶτος, π.χ. *λέλυκα, λέλυκα-ς, λέλυκε, λελύκα-μεν, λελύκα-τε, λελύκα-σι,* [τὸ α τῆς ὁριστ. τοῦ ἐνεργ. πρκμ. εἶναι κυρίως προσωπικὴ κατάληξις τοῦ α΄ ἑνικοῦ προσώπου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον μετεδόθη καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρόσωπα πλὴν τοῦ γ΄ ἑνικοῦ], καὶ 4) τοῦ ἐνεργητικοῦ ὑπερσυντ. λαμβάνεται τὸ ει πλὴν τοῦ γ΄ πληθ. προσώπου ἔχοντος ε, π.χ. *ἐλελύκ-ει-ν, ἐλελύκ-ει-ς, ἐλελύκ-ει, ἐλελύκ-ει-μεν, ἐλελύκ-ει-τε, ἐλελύκ-ε-*

σαν, [τὸ ει τοῦ ὑπερσυντελίκου μετεδόθη ἐκ τοῦ γ΄ ἑνικοῦ προσ. αὐτοῦ· ὁ ἐνεργητικὸς ὑπερσυντέλικος ἐσχηματίζετο κυρίως ἐκ τοῦ χρονικοῦ θέματος τοῦ πρκμ. διὰ τῆς προσθήκης τοῦ προσφύματος -εσ καὶ τῶν τελῶν τοῦ α΄ ἀορίστου, π.χ. *ἐλελύκ-εσ-α, ἐλελύκ-εσ-ας, ἐλελύκ-εσ-ε* (δι' ἀποβολῆς τοῦ σ καὶ συναιρέσεως τῶν φωνηέντων ἔχομεν: *ἐλελύκη(ν), -κης, -κη*)· τὸ δὲ ει τοῦ γ΄ ἑνικοῦ προσώπου νομισθὲν ὡς θεματικὸν φωνῆεν ἀπετέλεσε μετὰ τοῦ χρονικοῦ θέματος τοῦ πρκμ. τὸ θέμα τοῦ ὑπερσυντελίκου, εἰς τὸ ὁποῖον προσετέθησαν ὡς προσωπικαὶ καταλήξεις, π.χ. *ἐλελύκ-ει-ν, ἐλελύκ-ει-ς* κ.λπ.]

«Ἐγκλιτικὰ φωνήεντα» εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τίθενται μεταξὺ τοῦ χρονικοῦ θέματος (τῆς ῥίζης) καὶ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων καὶ ἰδιάζουν εἰς τὰς ἐγκλίσεις ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν ἀμφοτέρων τῶν συζυγιῶν πρὸς χαρακτηρισμὸν καὶ διάκρισιν αὐτῆς (τῆς ῥίζης).

1) Ἡ ὑποτακτικὴ ἀμφοτέρων τῶν συζυγιῶν ἔχει ἐγκλιτικὰ φωνήεντα *ο* καὶ *ε*, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν συζυγίαν τῶν εἰς -ω συνηρέθησαν παλαιότατα μετὰ τῶν θεματικῶν φωνηέντων *ο* καὶ *ε* εἰς *ω* καὶ *η*· ἕνεκα τῆς συναιρέσεως ταύτης ἡ ὑποτακτικὴ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἔχει *ω* καὶ *η*, ὅπου ἡ ὁριστικὴ ἔχει *ο* καὶ *ε*, π.χ. *λέγομεν - (λεγ-ο-ομεν)> λέγωμεν· λέγετε - (λεγ-ε-ε-τε)> λέγητε.*

2) Ἡ εὐκτικὴ εἰς μὲν τὴν συζυγίαν τῶν εἰς -ω ἔχει ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ι, τὸ ὁποῖον συναιρεῖται μετὰ τῶν θεματικῶν φωνηέντων *ο* καὶ *α* εἰς *οι* καὶ *αι*, π.χ. *λέγο-ι-μι, λύσα-ι-μι,* εἰς δὲ τὴν συζυγίαν τῶν εἰς -μι ἔχει *ιη* εἰς τὸν ἑνικὸν τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, *ι* δὲ εἰς τὸν δυϊκὸν καὶ πληθυντικὸν αὐτῆς καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀριθμοὺς τῆς μέσης, π.χ. *ἱστα-ίη-ν, τεθε-ίη-ν, διδο-ίη-ν, ἱστα-ί-μην, τιθε-ί-μην, διδο-ί-μην*· ἀλλὰ τὸ *ιη* τοῦτο τοῦ ἑνικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς μετεδόθη καὶ εἰς τὸν δυϊκὸν καὶ πληθυντικὸν αὐτῆς καὶ οὕτως ἐσχηματίσθησαν διπλοῖ τύποι, π.χ. *ἱστα-ῖ-μεν* καὶ *ἱστα-ίη-μεν, τιθε-ῖ-μεν* καὶ *τιθε-ίη-μεν, διδο-ῖ-μεν* καὶ *διδο-ίη-μεν* κ.λπ.

Προσωπικαὶ καταλήξεις (βλ. κατάληξις).

Ἡ προσωπικὴ κατάληξις τῶν τριῶν προσώπων τοῦ ἑνικοῦ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος τῶν εἰς -ω εἶναι δυσδιάκριτος, διότι ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων συγχωνευθεῖσα μετὰ τῶν θεματικῶν φωνηέντων ἀπετέλεσε τὰ τέλη *-ω, -εις, -ει*, τὸ αὐτὸ δὲ συνέβη καὶ εἰς τὴν ὑποτακτικήν, διότι συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ *-ω* καὶ *-η* καὶ ἀπετέλεσε τὰ τέλη *-ω, -ῃς, -ῃ*. Ἡ προσωπικὴ κατάληξις τοῦ α΄ ἑνικοῦ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος τῶν εἰς -ω ἦτο -α συναιρεθεῖσα μετὰ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος ο εἰς ω, π.χ. *(φέρο-α)> φέρω*, τοῦ β΄ -σι μετὰ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος ε γίνεται -εσι, *φέρεσι*> (δι' ἀποβολῆς τοῦ σ)> *φέρεῖ* (καὶ συναιρέσεως)> *φέρει.* Εἰς τὸ τέλος -ει προσετέθη ἔπειτα καὶ βραχυτέρα κατάληξις τοῦ β΄ ἑνικοῦ προσώπου -ς πρὸς καταφανεστέραν δήλωσιν αὐτοῦ, π.χ. *φέρει+ς> φέρεις.* Τὸ δὲ γ΄ ἑνικὸν ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ β΄ ἑνικοῦ κατ' ἀναλογίαν τῆς εὐκτικῆς καὶ τοῦ παρατατικοῦ ἄνευ δηλ. τοῦ σ, π.χ. *φέρεις - φέρει* (κατὰ τὸ *φέροις - φέροι* καὶ *ἔφερες - ἔφερε*).

Τὴν κατάληξιν -θα τοῦ β΄ ἑνικοῦ εἶχε μόνον ὁ ἐνεργητικὸς παρακείμενος. Διετήρη-

σε δὲ ταύτην μόνον ὁ (οἶδ-θα)> *οἶσθα* καὶ *ἴσθα* (τοῦ εἰμί), (ὅστις παρακείμενος τὴν καταγωγὴν μετέπεσεν εἰς παρατατικόν)· ἐκ τούτων δὲ ἡ κατάληξις -θα μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους: (φημί) *ἔφησθα* καὶ (οἶδα) *ἤδεισθα*, (εἶμι) *ἤεισθα*.

Τὴν κατάληξιν -ε τοῦ γ΄ ἑνικοῦ ἔχει ὁ ἐνεργ. πρκμ., π.χ. *λέλυ-κε, πεπαίδευ-κε, γέγρα-φε*, ἡ ὁποία ἐκ τούτου μετεδόθη καὶ εἰς τὸ γ΄ ἑνικὸν πρόσ. τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου, π.χ. *ἔλυσ-ε, ἔγραψ-ε*.

Ἡ κατάληξις τοῦ γ΄ πληθυντικοῦ *-ντι* προστίθεται εἰς φωνηεντόληκτα χρονικὰ θέματα, ἡ δὲ *-αντι* εἰς συμφωνόληκτα καὶ τὸ τ αὐτῆς πρὸ τοῦ ι μεταβάλλεται εἰς σ, τὸ δὲ ν ἀποβάλλεται καὶ ἐκτείνεται ἀναπληρωματικῶς τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν, π.χ. (-ντι) (λέγο-ντι)> *λέγον-σι)*> *λέγουσι*· (-αντι) *(λελύκ-αντι*> *λελύκ-ανσι)*> *λελύκᾱσι*.

Ἡ κατάληξις -ν τοῦ α΄ ἑνικοῦ καὶ γ΄ πληθυντικοῦ προσώπου τῶν ἱστορικῶν χρόνων προστίθεται εἰς τὰ φωνηεντόληκτα χρονικὰ θέματα, ἡ δὲ κατάληξις *-α* τοῦ α΄ ἑνικοῦ καὶ ἡ *-αν* τοῦ γ΄ πληθ. προστίθεται εἰς συμφωνόληκτα θέματα, π.χ. *ἔλυο-ν* (α΄ ἑνικὸν καὶ γ΄ πληθ.) *ἔλυσ-α, ἔλυσ-αν*.

Τὴν κατάληξιν *-σαν* τοῦ γ΄ πληθ. τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἐκ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἔχει ὁ ἐνεργ. ὑπερσ. καὶ ὁ παθ. ἀόρ. (α΄ καὶ β΄) *ἐλελύκε-σαν, ἐλύθη-σαν, ἐφάνη-σαν*.

Τὸ α΄ πρόσ. τοῦ δυϊκοῦ τῆς μὲν ἐνεργ. φωνῆς ἐλλείπει, τῆς δὲ μέσης εἶναι σπανιώτατον.

Τὸ *σ* τῶν καταλήξεων *-σαι* καὶ *-σο* ἀποβάλλεται, ὅταν προηγῆται αὐτοῦ φωνῆεν καὶ τὸ *-εαι* καὶ *-ηαι* συναιρεῖται εἰς *-ῃ*, τὸ *-εο* εἰς *-ου* καὶ τὸ *-αο* εἰς *-ω*, π.χ. (γράφε-σαι> *γράφε-αι)*> *γράφῃ*· (γράφη-σαι> *γράφη-αι)*> *γράφῃ*· (ἐγράφε-σο> *ἐγράφε-ο)*> *ἐγράφου*· (ἐγράψ-ασο> *ἐγράψα-ο)*> *ἐγράψω*· (γράφεσο> *γράφε-ο)*> *γράφου*.

Εἰς τὴν εὐκτικὴν ὅμως δὲν γίνεται συναίρεσις, π.χ. (γράφοισο)> *γράφοιο*, (γράψαισο)> *γράψαιο*.

Φυλάσσεται ὅμως τὸ σ εἰς τὸν πρκμ. καὶ ὑπερσ. κατ' ἀναλογίαν τῶν συμφωνολήκτων πρκμ., (κατὰ τό (γέγραπ-σαι) > *γέγραψαι*, (ἐγέγραπ-σο) > *ἐγέγραψο*, λέλυσαι > *ἐλέλυσο)*.

Εἰς τὸ β΄ ἑνικὸν τῆς μέσης φωνῆς οἱ μὲν ἀρχαιότεροι ἀττικοὶ ἔχουν *-ῃ*: *γράφ-ῃ, λύ-ῃ*, πλὴν τοῦ (βούλομαι) *βούλει*, (ὁρῶ μέλλ. ἐκ τοῦ θέματος οπ-) (ὄψομαι) *ὄψει*, καὶ (οἴομαι) *οἴει*· οἱ δὲ νεώτεροι ἀττικοὶ ἔχουν -ει (τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἐκ μεταπτώσεως τῆς προφορᾶς τοῦ *ῃ* εἰς *ει* καὶ ὄχι ἐκ συναιρέσεως).

Τὸ β΄ ἑνικὸν τῆς ἐνεργ. προστακτικῆς τῶν εἰς -ω ῥημάτων οὐδεμίαν προσωπικὴν κατάληξιν ἔχει, π.χ. *λέγε, φύγε*.

Τὴν προσωπικὴν κατάληξιν -θι τοῦ β΄ ἑνικοῦ τῆς ἐνεργ. προστακτικῆς ἐκ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἔχουν οἱ παθητ. ἀόριστοι καὶ παρακείμενοί τινες ἐνεργητικοί, ὁ ἀόριστος (τοῦ πίνω) *ἔπιον*, καὶ οἱ κατὰ τὰ εἰς -μι κλινόμενοι ἀόριστοι τῶν εἰς -ω ῥημάτων, π.χ. (ἀντὶ λύθη-θι) (διὰ τὴν ἐπαλληλίαν δύο δασέων)> *λύθητι*, ἀλλὰ *φάνη-θι, τέθνα-θι, δέδι-θι, βῆ-θι, γνῶ-θι, πῖθι* κ.λπ.

Τὴν κατάληξιν -ς τοῦ β΄ ἑνικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς προστακτικῆς ἐκ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἔχει μόνον ὁ ἀόριστος (τοῦ ἔχω) *ἔσχον* καὶ ὁ ἐνεστὼς τοῦ ἐκφρέω (= ἐκφέρω, ἐξάγω): π.χ. *σχέ-ς, ἔκφρε-ς*.

Τὴν κατάληξιν *-ον* τοῦ β΄ ἑνικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς προστακτικῆς ἔχει μόνον ὁ ἐνεργ. ἀόριστος α΄, π.χ. *γράψον, λῦσ-ον*.

Τὴν κατάληξιν *-αι* τοῦ β΄ ἑνικοῦ τῆς προστακτικῆς τῆς μέσης φωνῆς ἔχει μόνον ὁ μέσος ἀόριστος α΄, π.χ. *γράψ-αι, λῦσ-αι, τίμη-σαι, δούλω-σαι*.

Αἱ καταλήξεις τοῦ γ΄ πληθ. προσ. τῆς προστακτικῆς *-τωσαν* καὶ *-σθωσαν* εἶναι σπανιώτεραι.

«Καταλήξεις ἀπαρεμφάτου» (βλ. ἀπαρέμφατον).

Τοῦ μὲν ἐνεργητικοῦ ἀπαρεμφάτου καταλήξεις εἶναι *-εναι, -ναι, -εν*> *(-ειν)*, *-αι*, τοῦ δὲ μέσου *-σθαι*.

Τὴν κατάληξιν -εναι ἐκ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἔχει ὁ ἐνεργητικὸς παρακείμενος, π.χ. *λελυκ-έναι*.

Τὴν κατάληξιν *-ναι* ἐκ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἔχουν ὁ παθητικὸς ἀόριστος (α΄ καὶ β΄), π.χ. *λυθῆ-ναι, φανῆ-ναι, ἐκπλαγῆ-ναι* καὶ οἱ κλινόμενοι ἀόριστοι κατὰ τὰ εἰς -μι, π.χ. *γνῶ-ναι, βῆ-ναι, φῦ-ναι, δρᾶ-ναι, ῥυῆ-ναι, δῦ-ναι*.

Τὴν κατάληξιν *-εν*, ἡ ὁποία ἐν συναιρέσει μετὰ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος ἐγένετο *-ειν*, ἔχουν ἐκ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ὁ ἐνεστώς, ὁ μέλλων (α΄ καὶ β΄) καὶ ὁ ἀόριστος β΄ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, π.χ. *(γράφε-εν)*> *γράφειν, (γράψεεν)*> *γράψειν, (μένεεν)*> *μενεῖν, (λάβε-εν)*> *λαβεῖν*.

Τὴν κατάληξιν *-αι* ἔχει μόνον ὁ ἐνεργ. ἀόρ. α΄, π.χ. *γράψαι, λῦ-σαι*.

«Καταλήξεις μετοχῆς» (βλ. μετοχή).

Εἰς πάντας τοὺς χρόνους τῆς ἐνεργ. μετοχῆς τῶν εἰς -ω ῥημάτων, πλὴν τοῦ πρκμ. καὶ τοῦ παθ. ἀόρ., προστίθεται εἰς τὸ χρονικὸν θέμα τὸ πρόσφυμα *-ντ*, π.χ. *λύο-ντ-, λύσο-ντ-, λύσα-ντ-, λυθε-ντ-*· ἡ μὲν ὀνομ. τοῦ ἀρσενικοῦ τούτων γίνεται διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ τ τοῦ θέματος καὶ ἐκτάσεως τοῦ πρὸ τοῦ ν ὑπάρχοντος ο εἰς ω, π.χ. *(γράφοντ-*> *γράφον-)*> *ὁ γράφων*.

Εἰς τὸ οὐδέτερον φυλάττουν τὸ ο, π.χ. *(γράφοντ-*> *γράφον-) τὸ γράφον*.

Ἐκτὸς τῶν εἰς -ων (-οντος) πᾶσαι αἱ ἄλλαι μετοχαὶ εἰς τὰ ἀρσενικὰ προσλαμβάνουν εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος -ς καὶ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ -ντ ἐκτείνουν ἀναπληρωματικῶς τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν, εἰς δὲ τὰ οὐδέτερα ἀποβάλλουν τὸ τ τοῦ θέματος ἄνευ ἐκτάσεως τοῦ πρὸ τοῦ ν φωνήεντος, π.χ. (θέμα δοντ-)> δὸντ-ς> δὸ-ς> *δοὺς ὁ, δὸν τό*, (θ. λυσαντ-)> *λύσᾱς ὁ, λῦσᾰν τό*, (θ. φῦντ-)> *ὁ φὺς, τὸ φὺν*.

Τὸ θηλυκὸν τούτων σχηματίζεται διὰ τῆς προσθήκης τῆς -ια, ἀλλὰ τὸ ι μετὰ τοῦ προηγουμένου τ μεταβάλλεται εἰς σσ, ἁπλοποιουμένων εἰς σ, ἔπειτα τὸ ν ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ σ καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν ἐκτείνεται ἀναπληρωτικῶς, π.χ. (θ. ἑκοντ-)> ἑκόντ-ια> ἑκόνσσα> ἑκόν-σα> *ἑκοῦσα ἡ*.

Ὁ ἐνεργ. πρκμ. λήγει εἰς *-ώς, -υῖα, -ός*, π.χ. *λελυκώς, λελυκυῖα, λελυκός· γεγραφώς, γεγραφυῖα, γεγραφός*.

Πάντες οἱ χρόνοι τῆς μετοχῆς τῆς μέσης φωνῆς πλὴν τοῦ παθ. ἀορ. προσθέτουν εἰς τὸ χρονικὸν θέμα τὸ πρόσφυμα *-μενο*, π.χ. *λυό-μενο-ς, λυσό-μενο-ς, λυσά-μενο-ς, λυθησό-μενο-ς, λελυ-μένο-ς*.

Ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν προσωπικῶν κατα-

λήξεων μετὰ τοῦ χαρακτῆρος ἢ καὶ τοῦ προσφύματος τῶν χρονικῶν θεμάτων προῆλθον τὰ τέλη* (νεώτ. καταλήξεις), τὰ ὁποῖα παραθέτομεν εἰς τὸν ἑπόμενον πίνακα.

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτ.	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
			Ἐνεστὼς			
			Ἐνικὸς			
1	-ω	-ω	-οιμι	—		ἀρσ. -ων
2	-εις	-ῃς	-οις	-ε		θηλ. -ουσα
3	-ει	-ῃ	-οι	-έτω		οὐδ. -ον
			Δυϊκὸς*			
2	-ετον	-ητον	-οιτον	-ετον	-ειν	
3	-ετον	-ητον	-οίτην	-έτων		
			Πληθυντικὸς			
1	-ομεν	-ωμεν	-οιμεν	—		
2	-ετε	-ητε	-οιτε	-ετε		
3	-ουσι(ν)	-ωσι(ν)	-οιεν	-όντων καὶ -έτωσαν		

*Ὁ δυϊκὸς ἀριθμός (ὅπως καὶ τῶν οὐσιαστικῶν καὶ τῶν επιθ... ταλήξεις (β΄ καὶ γ΄ προσώπου). Ἐπὶ α΄ προσώπου χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τυ... πληθυντικὸν πρόσωπον. Τοῦ δυϊκοῦ δὲ αἱ καταλήξεις εἶναι δύο εἰδῶν: α) αἱ καταλ... ἀρχικῶν χρόνων καὶ τῶν Ὑποτακτικῶν: -τον, -τον (ἐνεργητικῆς φωνῆς)· -σθον, -σθον (μεσης καὶ παθητικῆς φωνῆς)· β) αἱ καταλήξεις τῶν παρῳχημένων χρόνων καὶ τῶν Εὐκτικῶν: -τον, -την (ἐνεργητικῆς φωνῆς)· -σθον, -σθην (μέσης καὶ παθητικῆς φωνῆς).

Παρατατικὸς

Ἐνικὸς

-ον, -ες, -ε(ν)

Δυϊκὸς

-ετον, -έτην

Πληθυντικὸς

-ομεν, -ετε, -ον

Ἀόριστος

	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτ.	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
			Ἐνικὸς			
1	-α	-ω	-αιμι	—		ἀρσ. -ας
2	-ας	-ῃς	-αις, -ειας	-ον		θηλ. -ασα
3	-ε(ν)	-ῃ	-αι, -ειε	-άτω		οὐδ. -αν
			Δυϊκὸς			
2	-ατον	-ητον	-αιτον	-ατον	-αι	
3	-άτην	-ητον	-αίτην	-ατων		
			Πληθυντικὸς			
1	-αμεν	-ωμεν	-αιμεν	—		
2	-ατε	-ητε	-αιτε	-ατε		
3	-αν	-ωσι(ν)	-αιεν, -ειαν	-άντων καὶ -άτωσαν		
			Παρακείμενος			
			Ἐνικὸς			
1	-α	-ω	-οιμι	—		ἀρσ. -ὼς
2	-ας	-ῃς	-οις	-ε		θηλ. -υῖα
3	-ε(ν)	-ῃ	-οι	-έτω	-έναι	οὐδ. -ὸς
			Δυϊκὸς			
2	-ατον	-ητον	-οιτον	-ετον		
3	-ατον	-ητον	-οίτην	-έτων		
			Πληθυντικὸς			
1	-αμεν	-ωμεν	-οιμεν	—		
2	-ατε	-ητε	-οιτε	-ετε		
3	-ᾶσι(ν)	-ωσι(ν)	-οιεν	-έτωσαν		

Ὑπερσυντέλικος

Ἐνικὸς

-ειν, -εις, -ει

Δυϊκὸς

-ειτον, -είτην

Πληθυντικὸς

-ειμεν, -ειτε, -εσαν

Μέση φωνὴ

	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτ.	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
			Ἐνεστὼς			
			Ἑνικὸς			
1	-ομαι	-ωμαι	-οιμην	—		ἀρσ. -όμενος
2	-ῃ (-ει)	-ῃ	-οιο	-ου	-εσθαι	θηλ. -ομένη
3	-εται	-ηται	-οιτο	-έσθω		οὐδ. -όμενον
			Δυϊκὸς			
2	-εσθον	-ησθον	-οισθον	-εσθον		
3	-εσθον	-ησθον	-οίσθην	-έσθων		
			Πληθυντικὸς			
1	-όμεθα	-ώμεθα	-οιμεθα	—		
2	-εσθε	-ησθε	-οισθε	-εσθε		
3	-ονται	-ωνται	-οιντο	-εσθων καὶ -εσθωσαν		
			Παρατατικὸς			
			Ἑνικὸς			
	-όμην, -ου, -ετο					
			Δυϊκὸς			
	-εσθον, -έσθην					
			Πληθυντικὸς			
	-όμεθα, -εσθε, -οντο					

Μέσος ἀόριστος α΄

	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτ.	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
			Ἑνικὸς			
1	-άμην	-ωμαι	-αίμην	—		ἀρσ. -άμενος
2	-ω	-ῃ	-αιο	-αι	-ασθαι	θηλ. -αμένη
3	-ατο	-ηται	-αιτο	-άσθω		οὐδ. -άμενον
			Δυϊκὸς			
2	-ασθον	-ησθον	-αισθον	-ασθον		
3	-άσθην	-ησθον	-αίσθην	-άσθων		
			Πληθυντικὸς			
1	-άμεθα	-ώμεθα	-αίμεθα	—		
2	-ασθε	-ησθε	-αισθε	-ασθαι		
3	-αντο	-ωνται	-αιντο	-άσθων καὶ -άσθωσαν		

Παθητικὸς ἀόριστος α΄

			Ἑνικὸς			
1	-θην	-θῶ	-θείην	—		ἀρσ. -θεὶς
2	-θης	-θῇς	-θείης	-θητι	-θῆναι	θηλ. -θεῖσα
3	-θη	-θῇ	-θείη	-θητω		οὐδ. -θὲν
			Δυϊκὸς			
2	-θητον	-θῆτον	-θεῖτον ἢ -θείητον	-θητον		
3	-θήτην	-θῆτον	-θείτην ἢ -θειήτην	-θητον		
			Πληθυντικὸς			
1	-θημεν	-θῶμεν	-θεῖμεν ἢ -θείημεν	—		
2	-θητε	-θῆτε	-θεῖτε ἢ -θείητε	-θητε		
3	-θησαν	-θῶσι(ν)	-θεῖεν ἢ -θείησαν	-θέντων ἢ -θήτωσαν		

Ὁ ἐνεργ. μέλλων ἔχει τὰ τέλη τοῦ ἐνεστῶτος *-ω, -εις, -ει* κ.λπ., ὁ δὲ μέσος καὶ παθητικὸς ἔχει τὰ τέλη τοῦ ἐνεστῶτος τῆς μέσης φωνῆς *-ομαι, -η, -εται* κ.λπ.
Ὁ ἐνεργ. ἀόρ. β΄ εἰς μὲν τὴν ὁριστικὴν ἔχει τὰ τέλη τοῦ ἐνεργ. παρατατικοῦ, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἐγκλίσεις, τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχήν, τὰ τέλη τοῦ ἐνεργ. ἐνεστῶτος.
Ἐπίσης καὶ ὁ μέσος ἀόρ. β΄ εἰς μὲν τὴν ὁριστικὴν ἔχει τὰ τέλη τοῦ παρατατικοῦ εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἐγκλίσεις, τὸ ἀπαρέμφ. καὶ τὴν μετοχὴν ἔχει τὰ τέλη τοῦ ἐνεστῶτος τῆς μέσης φωνῆς.

Παράδειγμα βαρυτόνου ῥήματος ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς -ω

Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
		Ἐνεστὼς			
		Ἐνικὸς			
λύω	λύω	λύοι-μι	—		ὁ λύων
λύεις	λύῃς	λύοι-ς	λῦε	λύειν	ἡ λύουσα
λύει	λύῃ	λύοι	λυέτω		τὸ λῦον
		Δυϊκὸς			
λύε-τον	λύῃ-τον	λύοι-τον	λύε-τον		
λύε-τον	λύῃ-τον	λυοί-την	λυέ-των		
		Πληθυντικὸς			
λύο-μεν	λύω-μεν	λύοι-μεν	—		
λύε-τε	λύῃ-τε	λύοι-τε	λύε-τε		
λύου-σι(ν)	λύω-σι(ν)	λύοι-εν	λυόντων καὶ λυέτωσαν		
		Παρατατικὸς			
		Ἐνικὸς			
		ἔλυ-ον, ἔλυ-ες, ἔλυ-ε			
		Δυϊκὸς			
		ἐλύε-τον, ἐλυέ-την,			
		Πληθυντικὸς			
		ἐλύο-μεν, ἐλύε-τε, ἔλυ-ον			

Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
		Μέλλων			
		Ἐνικὸς			
λύσω		λύσοι-μι			ὁ λύσων
λύσεις	—	λύσοι-ς	—	λύσειν	ἡ λύσουσα
λύσει		λύσοι			τὸ λῦσον
		Δυϊκὸς			
λύσε-τον		λύσοι-τον			
λύσε-τον	—	λυσοί-την	—		
		Πληθυντικὸς			
λύσο-μεν		λύσοι-μεν			
λύσε-τε	—	λύσοι-τε	—		
λύσου-σι(ν)		λύσοι-εν			
		Ἀόριστος			
		Ἐνικὸς			
ἔλυσα	λύσω	λύσαι-μι	—		ὁ λύσας
ἔλυσα-ς	λύσῃς	λύσαι-ς ἢ λύσειας	λῦσ-ον	λῦσαι	ἡ λύσασα
					τὸ λῦσαν
ἔλυσε(ν)	λύσῃ	λύσαι ἢ λύσειε(ν)	λυσά-τω		
		Δυϊκὸς			
ἐλύσα-τον	λύσῃ-τον	λύσαι-τον	λύσα-τον		
ἐλυσά-την	λύσῃ-τον	λυσαί-την	λυσά-των		
		Πληθυντικὸς			
ἐλύσα-μεν	λύσω-μεν	λύσαι-μεν	—		
ἐλύσα-τε	λύσῃ-τε	λύσαι-τε	λύσα-τε		
ἔλυ-σαν	λύσω-σι(ν)	λύσαι-εν (λύσειαν)	λυσάντων καὶ λυσά-τωσαν		

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ

Παρακείμενος

Ἐνικὸς

λέλυκα	λελύκω	λελύκοιμι	—		λελυκὼς
λέλυκα-ς	λελύκῃς	λελύκοι-ς	λελυκώς, -κυῖα	λελυκ-έναι	λελυκυῖα
λέλυκε(ν)	λελύκῃ	λελύκοι	-κὸς ἴσθι, ἔστω		λελυκὸς
	ἢ λελυκώς,	ἢ λελυκώς,			
	-κυῖα, -κὸς	-κυῖα, -κὸς			
	ὦ, ᾖς, ᾖ	εἴην, εἴης, εἴη			

Δυϊκὸς

λελύκα-τον	λελύκη-τον	λελύκοι-τον	
λελύκα-τον	λελύκη-τον	λελυκοί-την	

Πληθυντικὸς

λελύκα-μεν	λελύκω-μεν	λελύκοι-μεν	—		
λελύκα-τε	λελύκη-τε	λελύκοι-τε	λελυκότες		λελυκότες
λελύκα-σι(ν)	λελύκω-σι(ν)	λελύκοι-εν	-κυῖαι, -κότα		λελυκυῖαι
	ἢ λελυκότες,	ἢ λελυκότες,	ἔσ-τε, ἔσ-των		λελυκότα
	-κυῖαι, -κότα	-κυῖαι, -κότα	ὄντων		
	ὦμεν, ἦτε, ὦσι	εἴημεν - εἶμεν,	(ἢ ἔσ-τωσαν)		
		εἴητε - εἶτε,			
		εἴησαν - εἶεν			

Ὑπερσυντέλικος

Ἐνικὸς

ἐλελύκει-ν	—	—	—	—	—
ἐλελύκει-ς	—	—	—	—	—
ἐλελύκει	—	—	—	—	—
(ἀρχαιότ. τύπος)					
ἐλελύ-κη(ν)					
ἐλελύ-κης					
ἐλελύ-κη					

Δυϊκὸς.

ἐλελύκει-τον	—	—	—	—	—
ἐλελυκεί-την	—	—	—	—	—

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ

Πληθυντικὸς

ἐλελύκε-μεν	—	—	—	—	—
ἐλελύκε-τε	—	—	—	—	—
ἐλελύκε-σαν	—	—	—	—	—
(ἀρχαιότ. τύπος)					
ἐλελύ-κειμεν					
ἐλελύ-κειτε					
ἐλελύ-κεισαν					

Τετελεσμένος μέλλων

Ἐνικὸς

λελυκώς,	—	λελυκός,	—	λελυκώς,	λελυκώς,
-κυῖα, -κὸς	—	-κυῖα, -κὸς	—	-κυῖα, -κὸς	-κυῖα, -κὸς
ἔσομαι,	—	ἐσοίμην	—	ἔσεσθαι	ἐσόμενος,
ἔσῃ, ἔσται	—	ἔσοιο, ἔσοιτο	—		ἐσομένη,
					ἐσόμενον

Δυϊκὸς

λελυκότε	—	λελυκότε	—
ἔσεσθον,	—	ἔσοισθον,	—
ἔσεσθον	—	ἐσοίσθην	—

Πληθυντικὸς

λελυκότες,	—	λελυκότες,	—	λελυκότες	λελυκότες,
-κυῖαι, -κότα	—	-κυῖαι, -κότα	—	-κυῖαι, -κότα	-κυῖαι, -κότα
ἐσόμεθα	—	ἐσοίμεθα	—	ἔσεσθαι	ἐσόμενοι,
ἔσεσθε	—	ἔσοισθε	—		ἐσόμεναι,
ἔσονται	—	ἔσοιντο	—		ἐσόμενα

Παράδειγμα βαρυτόνου ῥήματος μέσης καὶ παθητικῆς φωνῆς εἰς -ομαι

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτ.	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
Ἐνεστὼς					
Ἐνικὸς					
λύο-μαι	λύω-μαι	λυοί-μην	—		ὁ λυό-μενο-ς
λύῃ καὶ λύει	λύῃ	λύοιο	λύου	λύε-σθαι	ἡ λυο-μένη
λύε-ται	λύῃ-ται	λύοι-το	λυέ-σθω		τὸ λυό-μενο-ν
Δυϊκὸς					
λύε-σθον	λύῃ-σθον	λύοι-σθον	λύε-σθον		
λύε-σθον	λύῃ-σθον	λυοί-σθην	λυέ-σθων		
Πληθυντικὸς					
λυό-μεθα	λυώ-μεθα	λυοί-μεθα	—		
λύε-σθε	λύῃ-σθε	λύοι-σθε	λύε-σθε		
λύο-νται	λύω-νται	λύοι-ντο	λυέ-σθων καὶ λυέ-σθωσαν		
Παρατατικὸς					
Ἐνικὸς					
ἐλυό-μην, ἐλύου, ἐλύετο					
Δυϊκὸς					
ἐλύε-σθον, ἐλυέ-σθην					
Πληθυντικὸς					
ἐλυό-μεθα, ἐλύε-σθε, ἐλύο-ντο					

Μέλλων

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
Ἐνικὸς					
λύσο-μαι	—	λυσοί-μην	—		ὁ λυσό-μενος
λύσῃ ἢ λύσει	—	λύσοι-ο	—	λύσε-σθαι	ἡ λυσο-μένη
λύσε-ται	—	λύσοι-το	—		τὸ λυσό-μενον
Δυϊκὸς					
λύσε-σθον	—	λύσοι-σθον	—		
λύσε-σθον	—	λυσοί-σθην	—		
Πληθυντικὸς					
λυσό-μεθα	—	λυσοί-μεθα	—		
λύσε-σθε	—	λύσοι-σθε	—		
λύσο-νται	—	λύσοι-ντο	—		

Ἀόριστος

Ἐνικὸς					
ἐλυσά-μην	λύσω-μαι	λυσαί-μην	—		ὁ λυσά-μενος
ἐλύσω	λύ-σῃ	λύσαι-ο	λῦσαι	λύσα-σθαι	ἡ λυσα-μένη
ἐλύσα-το	λύσῃ-ται	λύσαι-το	λυσά-σθω		τὸ λυσά-μενον
Δυϊκὸς					
ἐλύσα-σθον	λύσῃ-σθον	λύσαι-σθον	λύσα-σθον		
ἐλυσά-σθην	λύσῃ-σθον	λυσαί-σθην	λυσά-σθων		
Πληθυντικὸς					
ἐλυσά-μεθα	λυσώ-μεθα	λυσαί-μεθα	—		
ἐλύσα-σθε	λύσῃ-σθε	λύσαι-σθε	λύσα-σθε		
ἐλύσα-ντο	λύσω-νται	λύσαι-ντο	λυσά-σθων καὶ λυσά-σθωσαν		

Παθητικὸς μέλλων

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
		Ἑνικὸς			
λυθή-σομαι	—	λυθησοί-μην	—		
λυθήσῃ καὶ λυθήσει	—	λυθήσοι-ο	—	λυθήσε-σθαι	ὁ λυθησό-μενος ἡ λυθησο-μένη
λυθήσε-ται	—	λυθήσοι-το	—		τὸ λυθησό-μενον
		Δυϊκὸς			
λυθήσε-σθον	—	λυθήσοι-σθον	—		
λυθήσε-σθον	—	λυθησοί-σθην	—		
		Πληθυντικὸς			
λυθησό-μεθα	—	λυθησοί-μεθα	—		
λυθήσε-σθε	—	λυθήσοι-σθε	—		
λυθήσο-νται	—	λυθήσοι-ντο	—		

Παθητικὸς ἀόριστος α΄

		Ἑνικὸς			
ἐλύθη-ν	λυθῶ	λυθείη-ν	—		
ἐλύθη-ς	λυθῇς	λυθείη-ς	λύθη-τι		
ἐλύθη	λυθῇ	λυθείη	λυθή-τω		
		Δυϊκὸς			
ἐλύθη-τον	λυθῆ-τον	λυθεῖτον καὶ λυθείη-τον	λύθη-τον	λυθῆναι	ὁ λυθεὶς ἡ λυθεῖσα
ἐλυθή-την	λυθῆ-τον	λυθεί-την καὶ λυθείη-την	λυθή-των		τὸ λυθὲν
		Πληθυντικὸς			
ἐλύθη-μεν	λυθῶ-μεν	λυθεῖ-μεν καὶ λυθείη-μεν	—		
ἐλύθη-τε	λυθῆ-τε	λυθεῖτε καὶ λυθείη-τε	λύθητε		
ἐλύθη-σαν	λυθῶσι(ν)	λυθεῖ-εν καὶ λυθείη-σαν	λυθέ-ντων καὶ λυθή-τωσαν		

Παρακείμενος

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφ.	Μετοχὴ
		Ἑνικὸς			
λέλυ-μαι	λελυμένος,	λελυμένος,	—		
λέλυ-σαι	-νη, -νον	-νη, -νον	λέλυ-σο		ὁ λελυ-μένος
λέλυ-ται	ὦ, ᾖς, ᾖ	εἴην, εἴης, εἴη	λελύ-σθω	λελύ-σθαι	ἡ λελυ-μένη τὸ λελυ-μένον
		Δυϊκὸς			
λέλυ-σθον	λελυμένω	λελυμένω	λέλυ-σθον		
λέλυ-σθον	ἦτον, ἦτον	εἶτον ἢ εἴητον	λελύ-σθων		
		εἴτην ἢ εἰήτην	—		
		Πληθυντικὸς			
λελύ-μεθα	λελυμένοι,	λελυμένοι,	λέλυσθε		
λέλυ-σθε	-ναι, -να	-ναι, -να	λελύ-σθων καὶ		
λέλυ-νται ἢ	ὦμεν	εἶμεν καὶ	λελύ-σθωσαν		
λελυμένοι	ἦτε	εἴημεν			
εἰσὶ	ὦσι	εἶτε καὶ εἴητε			
		εἶεν καὶ εἴησαν			

Ὑπερσυντέλικος

Ἑνικὸς

ἐλελύ-μην, ἐλέλυ-σο, ἐλέλυ-το

Δυϊκὸς

ἐλέλυ-σθον, ἐλελύ-σθην

Πληθυντικὸς

ἐλελύ-μεθα, ἐλέλυ-σθε, ἐλέλυ-ντο ἢ λελυμένοι ἦσαν

Τετελεσμένος μέλλων

Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
		Ἑνικός			
λελύσο-μαι	—	λελυσοί-μην	—		
λελύσῃ καὶ	—	λελύ-σοιο	—		ὁ λελυσό-μενος
λελύσει		λελύσοι-το	—	λελύσε-σθαι	ἡ λελυσο-μένη
λελύ-σεται	—		—		τὸ λελυσό-μενον
		Δυϊκὸς			
λελύσε-σθον	—	λελύσοι-σθον	—		
λελύσε-σθον	—	λελυσοί-σθην	—	—	
		Πληθυντικὸς			
λελυσό-μεθα	—	λελυσοί-μεθα	—		
λελύσε-σθαι	—	λελύσοι-σθε	—		
λελύσο-νται	—	λελύσοι-ντο	—		

Παρακείμενοι καὶ Ὑπερσυντέλικοι μέσης φωνῆς τῶν συμφωνολήκτων ῥημάτων

Παρακείμενος (θέμα γραφ-)	Ὑπερσυντέλικος	Προστακτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
		Ἑνικός		
γέγραμ-μαι	ἐγεγράμ-μην	—		γεγραμ-μένος
γέγραψαι	ἐγέγραψο	γέγραψο	γεγράφ-θαι	γεγραμ-μένη
γέγραπ-ται	ἐγέγραπ-το	γεγράφ-θω		γεγραμ-μένον
		Δυϊκὸς		
γέγραφ-θον	ἐγέγραφ-θον	γέγραφ-θον		
γέγραφ-θον	ἐγεγράφ-θην	γεγράφ-θων		
		Πληθυντικὸς		
γεγράμ-μεθα	ἐγεγρά-μεθα	γέγραφ-θε		
γέγραφ-θε	ἐγέγραφ-θε	γεγράφ-θων ἤ		
γεγραμμένοι εἰσί(ν)	γεγραμμένοι ἦσαν	γεγράφ-θωσαν		

Ὑποτακτική

γεγραμμένος, -μένη, -μένον ὦ, ᾖς, ᾖ
γεγραμμένοι, -μέναι, -μένα ὦμεν, ἦτε, ὦσι

Εὐκτική

γεγραμμένος, -μένη, -μένον εἴην, εἴης, εἴη
γεγραμμένοι, -μέναι, -μένα εἴημεν, εἴητε, εἴησαν ἢ εἶμεν, εἶτε, εἶεν

Παρακείμενος (θέμα πραγ-)	Ὑπερσυντέλικος	Προστακτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
		Ἑνικός		
πέπραγ-μαι	ἐπεπράγ-μην	—		πεπραγμένος
πέπραξαι	ἐπέπραξο	πέπραξο	πεπρᾶχ-θαι	πεπραγ-μένη
πέπραχ-ται	ἐπέπραχ-το	πεπράχ-θω		πεπραγ-μένον
		Δυϊκὸς		
πέπραχ-θον	ἐπέπραχ-θον	πέπραχ-θον		
πέπραχ-θον	ἐπεπράχ-θην	πεπράχ-θων		
		Πληθυντικὸς		
πεπράγ-μεθα	ἐπεπράγ-μεθα	—		
πέπραχ-θε	ἐπέπραχ-θε	πέπραχ-θε		
πεπραγμένοι εἰσί(ν)	πεπραγμένοι ἦσαν	πεπράχ-θων ἤ πεπράχ-θωσαν		

(θέμα πειθ-)

		Ἑνικός		
πέπει-σμαι	ἐπεπείσ-μην	—		πεπεισ-μένος
πέπει-σαι	ἐπέπει-σο	πέπει-σο	πεπεῖ-σθαι	πεπεισ-μένη
πέπεισ-ται	ἐπέπεισ-το	πεπεί-σθω		πεπεισ-μένον
		Δυϊκὸς		
πέπει-σθον	ἐπέπει-σθον	πέπει-σθον		
πέπει-σθον	ἐπεπεί-σθην	πεπεί-σθων		
		Πληθυντικὸς		
πεπεῖσ-μεθα	ἐπεπείσ-μεθα	—		
πέπει-σθε	ἐπέπει-σθε	πέπει-σθε		
πεπεισμένοι εἰσί(ν)	πεπεισμένοι ἦσαν	πεπεί-σθων καὶ πεπεί-σθωσαν		

Ὑποτακτική

πεπεισμένος, -μένη, -μένον ὦ, ᾖς, ᾖ
πεπεισμένοι, -μέναι, -μένα ὦμεν, ἦτε, ὦσι

Εὐκτική

πεπεισμένος, -μένη, -μένον εἴην, εἴης, εἴη
πεπεισμένοι, -μέναι, -μένα εἴημεν, εἴητε, εἴησαν ἢ εἶμεν, εἶτε, εἶεν

Ὁριστική		Προστακτική	Ἀπαρέμφ.	Μετοχή
Παρακείμενος (θέμα ἀγγελ-)	Ὑπερσυντέλικος			
		Ἐνικὸς		
ἤγγελ-μαι	ἠγγέλ-μην	—		ἠγγελ-μένος
ἤγγελ-σαι	ἤγγελ-σο	ἤγγελ-σο	ἠγγέλ-θαι	ἠγγελ-μένη
ἤγγελ-ται	ἤγγελ-το	ἠγγέλ-θω		ἠγγελ-μένον
		Δυϊκὸς		
ἤγγελ-θον	ἤγγελ-θον	ἤγγελ-θον		
ἤγγελ-θον	ἠγγέλ-θην	ἠγγέλ-θων		
		Πληθυντικὸς		
ἠγγέλ-μεθα	ἠγγέλ-μεθα	—		
ἤγγελ-θε	ἤγγελ-θε	ἤγγελ-θε		
ἠγγελμένοι εἰσί(ν) (θέμα ᾖγαν-)	ἠγγελμένοι ἦσαν	ἠγγέλ-θων ἢ ἠγγέλ-θωσαν		
		Ἐνικὸς		
πέφασ-μαι	ἐπεφάσ-μην	—		πεφασ-μένος
πέφαν-σαι	ἐπέφαν-σο	πέφαν-σο	πεφάν-θαι	πεφασ-μένη
πέφαν-ται	ἐπέφαν-το	πεφάν-θω		πεφασ-μένον
		Δυϊκὸς		
πέφαν-θον	ἐπέφαν-θον	πέφαν-θον		
πέφαν-θον	ἐπεφάν-θην	πεφάν-θων		
		Πληθυντικὸς		
πεφάσ-μεθα	ἐπεφάσ-μεθα	—		
πέφαν-θε	ἐπέφαν-θε	πέφαν-θε		
πεφασμένοι εἰσί(ν)	πεφασμένοι ἦσαν	πεφάν-θων ἢ πεφάν-θωσαν		

Ὑποτακτική

πεφασμένος, -μένη, -μένον ὦ, ᾖς, ᾖ
πεφασμένοι, -μέναι, -μένα ὦμεν, ἦτε, ὦσι

Εὐκτική

πεφασμένος, -μένη, -μένον εἴην, εἴης, εἴη
πεφασμένοι, -μέναι, -μένα εἴημεν, εἴητε, εἴησαν ἢ εἶμεν, εἶτε, εἶεν

Συνῃρημένα ῥήματα εἰς -άω (-ῶ)

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
	Ἐνεστὼς	
	Ἐνικὸς	
(τιμά-ω) τιμῶ	(τιμά-ω) τιμῶ	(τιμά-οιμι) τιμῷμι καὶ τιμῴην
(τιμά-εις) τιμᾷς	(τιμά-ῃς) τιμᾷς	(τιμά-οις) τιμῷς καὶ τιμῴης
(τιμά-ει) τιμᾷ	(τιμά-ῃ) τιμᾷ	(τιμά-οι) τιμῷ καὶ τιμῴη
	Δυϊκὸς	
(τιμά-ετον) τιμᾶτον	(τιμά-ητον) τιμᾶτον	(τιμά-οιτον) τιμῷτον
(τιμά-ετον) τιμᾶτον	(τιμά-ητον) τιμᾶτον	(τιμα-οίτην) τιμῴτην
	Πληθυντικὸς	
(τιμά-ομεν) τιμῶμεν	(τιμά-ωμεν) τιμῶμεν	(τιμά-οιμεν) τιμῷμεν
(τιμά-ετε) τιμᾶτε	(τιμά-ητε) τιμᾶτε	(τιμά-οιτε) τιμῷτε
(τιμά-ουσι) τιμῶσι(ν)	(τιμά-ωσι) τιμῶσι(ν)	(τιμά-οιεν) τιμῷεν

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
Ἐνικὸς		
—		(τιμάων) τιμῶν
(τίμα-ε) τίμα	(τιμά-ειν) τιμᾶν	(τιμάουσα) τιμῶσα
(τιμα-έτω) τιμάτω	(ἡ δίφθ. ει<εε (νόθος))	(τιμάον) τιμῶν

Δυϊκὸς
(τιμά-ετον) τιμᾶτον
(τιμα-έτων) τιμάτων

Πληθυντικὸς
—
(τιμά-ετε) τιμᾶτε
(τιμα-όντων) τιμώντων
ἤ (τιμα-έτωσαν) τιμάτωσαν

Παρατατικὸς

Ἑνικὸς
(ἐτίμα-ον) ἐτίμων, (ἐτίμα-ες) ἐτίμας, (ἐτίμα-ε) ἐτίμα

Δυϊκὸς
(ἐτιμά-ετον) ἐτιμᾶτον, (ἐτιμα-έτην) ἐτιμάτην

Πληθυντικὸς
(ἐτιμά-ομεν) ἐτιμῶμεν, (ἐτιμά-ετε) ἐτιμᾶτε, (ἐτίμα-ον) ἐτίμων

Μέση φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
	Ἑνικὸς	
(τιμά-ομαι) τιμῶμαι	(τιμά-ωμαι) τιμῶμαι	(τιμα-οίμην) τιμῴμην
(τιμά-ῃ (ει)) τιμᾷ	(τιμά-ῃ) τιμᾷ	(τιμά-οιο) τιμῷο
(τιμά-εται) τιμᾶται	(τιμά-ηται) τιμᾶται	(τιμά-οιτο) τιμῷτο
	Δυϊκὸς	
(τιμά-εσθον) τιμᾶσθον	(τιμά-ησθον) τιμᾶσθον	(τιμά-οισθον) τιμῶσθον
(τιμά-εσθον) τιμᾶσθον	(τιμά-ησθον) τιμᾶσθον	(τιμά-οισθον) τιμῶσθον
	Πληθυντικὸς	
(τιμα-όμεθα) τιμώμεθα	(τιμα-ώμεθα) τιμώμεθα	(τιμα-οίμεθα) τιμῴμεθα
(τιμά-εσθε) τιμᾶσθε	(τιμά-ησθε) τιμᾶσθε	(τιμά-οισθε) τιμῷσθε
(τιμά-ονται) τιμῶνται	(τιμά-ωνται) τιμῶνται	(τιμά-οιντο) τιμῷντο

Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
Ἑνικὸς		
—		(τιμα-όμενος) τιμώμενος
(τιμά-ου) τιμῶ	(τιμά-εσθαι) τιμᾶσθαι	(τιμα-ομένη) τιμωμένη
(τιμα-έσθω) τιμάσθω		(τιμα-όμενον) τιμώμενον
Δυϊκὸς		
(τιμά-εσθον) τιμᾶσθον		
(τιμα-έσθων) τιμάσθων		
Πληθυντικὸς		
(τιμά-εσθε) τιμᾶσθε		
(τιμα-έσθων) τιμάσθων		
ἤ (τιμα-έσθωσαν) τιμάσθωσαν		

Παρατατικὸς

Ἑνικὸς
(ἐτιμα-όμην) ἐτιμώμην, (ἐτιμά-ου) ἐτιμῶ, (ἐτιμά-ετο) ἐτιμᾶτο

Δυϊκὸς
(ἐτιμά-εσθον) ἐτιμᾶσθον, (ἐτιμα-έσθην) ἐτιμάσθην

Πληθυντικὸς
(ἐτιμα-όμεθα) ἐτιμώμεθα, (ἐτιμά-εσθε) ἐτιμᾶσθε, (ἐτιμά-οντο) ἐτιμῶντο

Συνηρημένα ῥήματα εἰς -έω (-ῶ)

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
	Ἐνεστὼς	
	Ἑνικὸς	
(ποιέ-ω) ποιῶ	(ποιέ-ω) ποιῶ	(ποιέ-οιμι) ποιοῖμι καὶ ποιοίην
(ποιέ-εις) ποιεῖς	(ποιέ-ῃς) ποιῇς	(ποιέ-οις) ποιοῖς καὶ ποιοίης
(ποιέ-ει) ποιεῖ	(ποιέ-ῃ) ποιῇ	(ποιέ-οι) ποιοῖ καὶ ποιοίη
	Δυϊκὸς	
(ποιέ-ετον) ποιεῖτον	(ποιέ-ητον) ποιῆτον	(ποιέ-οιτον) ποιοῖτον
(ποιέ-ετον) ποιεῖτον	(ποιέ-ητον) ποιῆτον	(ποιε-οίτην) ποιοίτην
	Πληθυντικὸς	
(ποιέ-ομεν) ποιοῦμεν	(ποιέ-ωμεν) ποιῶμεν	(ποιέ-οιμεν) ποιοῖμεν
(ποιέ-ετε) ποιεῖτε	(ποιέ-ητε) ποιῆτε	(ποιέ-οιτε) ποιοῖτε
(ποιέ-ουσι) ποιοῦσι(ν)	(ποιέ-ωσι) ποιῶσι	(ποιέ-οιεν) ποιοῖεν
Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
Ἑνικὸς		
—		(ποιέ-ων) ποιῶν
(ποίε-ε) ποίει	(ποιέ-ειν) ποιεῖν	(ποιέ-ουσα) ποιοῦσα
(ποιε-έτω) ποιείτω		(ποιέ-ον) ποιοῦν
Δυϊκὸς		
(ποιέ-ετον) ποιεῖτον		
(ποιε-έτων) ποιείτων		
Πληθυντικὸς		
—		
(ποιέ-ετε) ποιεῖτε		
(ποιε-όντων) ποιούντων		
καὶ (ποιε-έτωσαν) ποιείτωσαν		

Παρατατικὸς

Ἑνικὸς
(ἐποίε-ον) ἐποίουν, (ἐποίε-ες) ἐποίεις, (ἐποίε-ε) ἐποίει

Δυϊκὸς
(ἐποιέ-ετον) ἐποιεῖτον, (ἐποιε-έτην) ἐποιείτην

Πληθυντικὸς
(ἐποιέ-ομεν) ἐποιοῦμεν, (ἐποιέ-ετε) ἐποιεῖτε, (ἐποίε-ον) ἐποίουν

Μέση φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
	Ἑνικὸς	
(ποιέ-ομαι) ποιοῦμαι	(ποιέ-ωμαι) ποιῶμαι	(ποιε-οίμην) ποιοίμην
(ποιέ-η (ει)) ποιῇ (-εῖ)	(ποιέ-ῃ) ποιῇ	(ποιέ-οιο) ποιοῖο
(ποιέ-εται) ποιεῖται	(ποιέ-ηται) ποιῆται	(ποιέ-οιτο) ποιοῖτο
	Δυϊκὸς	
(ποιέ-εσθον) ποιεῖσθον	(ποιέ-ησθον) ποιῆσθον	(ποιέ-οισθον) ποιοῖσθον
(ποιέ-εσθον) ποιεῖσθον	(ποιέ-ησθον) ποιῆσθον	(ποιε-οίσθην) ποιοίσθην
	Πληθυντικὸς	
(ποιε-όμεθα) ποιούμεθα	(ποιε-ώμεθα) ποιώμεθα	(ποιε-οίμεθα) ποιοίμεθα
(ποιέ-εσθε) ποιεῖσθε	(ποιέ-ησθε) ποιῆσθε	(ποιέ-οισθε) ποιοῖσθε
(ποιέ-ονται) ποιοῦνται	(ποιέ-ωνται) ποιῶνται	(ποιέ-οιντο) ποιοῖντο
Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
Ἑνικὸς		
—		(ποιε-όμενος) ποιούμενος
(ποιέ-ου) ποιοῦ	(ποιέ-εσθαι) ποιεῖσθαι	(ποιε-ομένη) ποιουμένη
(ποιε-έσθω) ποιείσθω		(ποιε-όμενον) ποιούμενον
	Δυϊκὸς	
(ποιέ-εσθον) ποιεῖσθον		
(ποιε-έσθων) ποιείσθων		

Πληθυντικὸς

—

(ποιέ-εσθε) ποιεῖσθε
(ποιε-έσθων) ποιείσθων
καί (ποιε-έσθωσαν) ποιείσθωσαν

Παρατατικὸς

Ἑνικὸς

(ἐποιε-όμην) ἐποιούμην, (ἐποιέ-ου) ἐποιοῦ, (ἐποιέ-ετο) ἐποιεῖτο

Δυϊκὸς

(ἐποιέ-εσθον) ἐποιεῖσθον, (ἐποιε-έσθην) ἐποιείσθην

Πληθυντικὸς

(ἐποιε-όμεθα) ἐποιούμεθα, (ἐποιέ-εσθε) ἐποιεῖσθε, (ἐποιέ-οντο) ἐποιοῦντο

Συνηρημένα ῥήματα εἰς -όω (-ῶ)

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
	Ἑνικὸς	
(δηλό-ω) δηλῶ	(δηλό-ω) δηλῶ	(δηλό-οιμι) δηλοῖμι ἢ δηλοίην
(δηλό-εις) δηλοῖς	(δηλό-ῃς) δηλοῖς	(δηλό-οις) δηλοῖς ἢ δηλοίης
(δηλό-ει) δηλοῖ	(δηλό-ῃ) δηλοῖ	(δηλό-οι) δηλοῖ ἢ δηλοίη
	Δυϊκὸς	
(δηλό-ετον) δηλοῦτον	(δηλό-ητον) δηλῶτον	(δηλό-οιτον) δηλοῖτον
(δηλό-ετον) δηλοῦτον	(δηλό-ητον) δηλῶτον	(δηλο-οίτην) δηλοίτην
	Πληθυντικὸς	
(δηλό-ομεν) δηλοῦμεν	(δηλό-ωμεν) δηλῶμεν	(δηλό-οιμεν) δηλοῖμεν
(δηλό-ετε) δηλοῦτε	(δηλό-ητε) δηλῶτε	(δηλό-οιτε) δηλοῖτε
(δηλό-ουσι) δηλοῦσι(ν)	(δηλό-ωσι) δηλῶσι(ν)	(δηλό-οιεν) δηλοῖεν

Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
—		(δηλό-ων) δηλῶν
(δήλο-ε) δήλου	(δηλό-ειν) δηλοῦν	(δηλό-ουσα) δηλοῦσα
(δηλο-έτω) δηλούτω		(δηλό-ον) δηλοῦν

Δυϊκὸς

(δηλό-ετον) δηλοῦτον
(δηλο-έτων) δηλούτων

Πληθυντικὸς

—

(δηλό-ετε) δηλοῦτε
(δηλο-όντων) δηλούντων
καὶ (δηλο-έτωσαν) δηλούτωσαν)

Παρατατικὸς

Ἑνικὸς

(ἐδήλο-ον) ἐδήλουν, (ἐδήλο-ες) ἐδήλους, (ἐδήλο-ε) ἐδήλου

Δυϊκὸς

(ἐδηλό-ετον) ἐδηλοῦτον, (ἐδηλο-έτην) ἐδηλούτην

Πληθυντικὸς

(ἐδηλό-ομεν) ἐδηλοῦμεν, (ἐδηλό-ετε) ἐδηλοῦτε, (ἐδήλο-ον) ἐδήλουν

Μέση φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
	Ἐνεστὼς	
	Ἑνικὸς	
(δηλό-ομαι) δηλοῦμαι	(δηλό-ωμαι) δηλῶμαι	(δηλο-οίμην) δηλοίμην
(δηλό-η (ει)) δηλοῖ	(δηλό-ῃ) δηλοῖ	(δηλό-οιο) δηλοῖο
(δηλό-εται) δηλοῦται	(δηλό-ηται) δηλῶται	(δηλό-οιτο) δηλοῖτο

Δυϊκὸς

(δηλό-εσθον) δηλοῦσθον	(δηλό-ησθον) δηλῶσθον	(δηλό-οισθον) δηλοῖσθον
(δηλό-εσθον) δηλοῦσθον	(δηλό-ησθον) δηλῶσθον	(δηλο-οίσθην) δηλοίσθην

Πληθυντικὸς

(δηλο-όμεθα) δηλούμεθα	(δηλο-ώμεθα) δηλώμεθα	(δηλο-οίμεθα) δηλοίμεθα
(δηλό-εσθε) δηλοῦσθε	(δηλό-ησθε) δηλῶσθε	(δηλό-οισθε) δηλοῖσθε
(δηλό-ονται) δηλοῦνται	(δηλό-ωνται) δηλῶνται	(δηλό-οιντο) δηλοῖντο

Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ

Ἑνικὸς

—		(δηλο-όμενος) δηλούμενος
(δηλό-ου) δηλοῦ	(δηλό-εσθαι) δηλοῦσθαι	(δηλο-ομένη) δηλουμένη
(δηλο-έσθω) δηλούσθω		(δηλο-όμενον) δηλούμενον

Δυϊκὸς

(δηλό-εσθον) δηλοῦσθον		
(δηλο-έσθων) δηλούσθων		

Πληθυντικὸς

—		
(δηλό-εσθε) δηλοῦσθε		
(δηλο-έσθων) δηλούσθων		
καὶ (δηλο-έσθωσαν) δηλούσθωσαν		

Παρατατικὸς

Ἑνικὸς

(ἐδηλο-όμην) ἐδηλούμην, (ἐδηλό-ου) ἐδηλοῦ, (ἐδηλό-ετο) ἐδηλοῦτο

Δυϊκὸς

(ἐδηλό-εσθον) ἐδηλοῦσθον, (ἐδηλο-έσθην) ἐδηλούσθην

Πληθυντικὸς

(ἐδηλο-όμεθα) ἐδηλούμεθα, (ἐδηλό-εσθε) ἐδηλοῦσθε, (ἐδηλό-οντο) ἐδηλοῦντο

Οἱ κατὰ τὰ εἰς -ω βαρύτονα σχηματιζόμενοι ἄλλοι χρόνοι τῶν συνῃρημένων ῥημάτων

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Χρόνοι	θέμα: τιμα-	θέμα: ποιε-	θέμα: δηλο-	
Μέλλων	τιμή-σω	ποιή-σω	δηλώ-σω	κατὰ τὸ λύσω
Ἀόριστος	ἐτίμη-σα	ἐποίη-σα	ἐδήλω-σα	κατὰ τὸ ἔλυσα
Παρακείμενος	τετίμη-κα	πεποίη-κα	δεδήλω-κα	κατὰ τὸ λέλυκα
Ὑπερσυντέλικος	ἐτετιμή-κειν	ἐπεποιή-κειν	ἐδεδηλώ-κειν	κατὰ τὸ ἐλελύκειν

Μέση φωνὴ

Μέσ. μέλλων	τιμή-σομαι	ποιή-σομαι	δηλώ-σομαι	κατὰ τὸ λύσομαι
Μέσ. ἀόριστος	ἐτιμη-σάμην	ἐποιη-σάμην	ἐδηλω-σάμην	κατὰ τὸ ἐλυσάμην
Παθ. μέλλων	τιμη-θήσομαι	ποιη-θήσομαι	δηλω-θήσομαι	κατὰ τὸ λυθήσομαι
Παθ. ἀόριστος	ἐτιμή-θην	ἐποιή-θην	ἐδηλώ-θην	κατὰ τὸ ἐλύθην
Παρακείμενος	τετίμη-μαι	πεποίη-μαι	δεδήλω-μαι	κατὰ τὸ λέλυμαι
Ὑπερσυντέλικος	ἐτετιμή-μην	ἐπεποιή-μην	ἐδεδηλώ-μην	κατὰ τὸ ἐλελύμην
Τετελ. μέλλων	τετιμή-σομαι	πεποιή-σομαι	δεδηλώ-σομαι	κατὰ τὸ λελύσομαι

Ῥήματα εἰς -μι

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ἐνεστὼς

(θέμα) ἱστη-, ἱστᾰ-, ἱστᾱ-	(θέμα) τίθη-, τιθε-	(θέμα) ἱη-, ἱε-	(θέμα) δίδω-, διδο-

Ὁριστικὴ

Ἑνικὸς

ἵ-στη-μι	τί-θη-μι	ἵ-η-μι	δί-δω-μι
ἵ-στη-ς	(τί-θη-ς) καὶ τιθεῖς	(ἵ-η-ς) καὶ ἱεῖς	δί-δω-ς
ἵ-στη-σι(ν)	(τί-θη-σι) καὶ τιθεῖ	(ἵ-η-σι) καὶ ἱεῖ	δί-δω-σι(ν)

Δυϊκὸς

ἵ-στα-τον	τίθετον	ἵ-ε-τον	δί-δο-τον
ἵ-στα-τον	τίθετον	ἵ-ε-τον	δί-δο-τον

Πληθυντικὸς

ἵ-στᾰ-μεν	τίθε-μεν	ἵ-ε-μεν	δί-δο-μεν
ἵ-στᾰ-τε	τίθε-τε	ἵ-ετε	δί-δο-τε
ἱ-στᾱ-σι(ν)	τιθέ-ασι(ν)	ἱ-ᾶσι(ν)	δι-δό-ασι(ν)

Παρατατικὸς

Ἑνικὸς

ἵ-στη-ν	ἐ-τί-θη-ν	ἵ-ην	ἐ-δί-δουν
ἵ-στη-ς	ἐ-τί-θει-ς	ἵ-ει-ς	ἐ-δί-δους
ἵ-στη	ἐ-τί-θει	ἵ-ει	ἐ-δί-δου

Δυϊκὸς

ἵ-στα-τον	ἐ-τί-θετον	ἵ-ε-τον	ἐ-δί-δο-τον
ἱστά-την	ἐ-τι-θέ-την	ἱ-έ-την	ἐ-δι-δό-την

Πληθυντικὸς

ἵ-στᾰ-μεν	ἐ-τί-θε-μεν	ἵ-ε-μεν	ἐ-δί-δο-μεν
ἵ-στᾰ-τε	ἐ-τί-θε-τε	ἵ-ε-τε	ἐ-δί-δο-τε
ἵ-στᾰ-σαν	ἐ-τί-θε-σαν	ἵ-ε-σαν	ἐ-δί-δο-σαν

Ὑποτακτικὴ

Ἑνικὸς

ἱ-στῶ	τι-θῶ	ἱ-ῶ	δι-δῶ
ἱ-στῇς	τι-θῇς	ἱ-ῇς	δι-δῷς
ἱ-στῇ	τιθῇ	ἱ-ῇ	δι-δῷ

Δυϊκὸς

ἱ-στῆ-τον	τι-θῆ-τον	ἱ-ῆ-τον	δι-δῶ-τον
ἱ-στῆ-τον	τι-θῆ-τον	ἱ-ῆ-τον	δι-δῶ-τον

Πληθυντικὸς

ἱ-στῶ-μεν	τι-θῶ-μεν	ἱ-ῶ-μεν	δι-δῶ-μεν
ἱ-στῆ-τε	τι-θῆ-τε	ἱ-ῆ-τε	δι-δῶ-τε
ἱ-στῶσι(ν)	τι-θῶ-σι(ν)	ἱ-ῶ-σι(ν)	δι-δῶσι(ν)

Εὐκτικὴ

Ἑνικὸς

ἱ-σταίη-ν	τι-θείη-ν	ἱ-είη-ν	δι-δοίη-ν
ἱ-σταίη-ς	τι-θείη-ς	ἱ-είη-ς	δι-δοίη-ς
ἱ-σταί-η	τι-θεί-η	ἱ-είη	δι-δοίη

Δυϊκὸς

ἱ-σταίη-τον, ἱσταῖτον	τι-θείη-τον, τιθεῖτον	ἱ-είη-τον, ἱεῖτον	δι-δοίη-τον, διδοῖτον
ἱ-σταιή-την, ἱσταίτην	τι-θειή-την, τιθείτην	ἱ-ειή-την, ἱείτην	δι-δοιή-την, διδοίτην

Πληθυντικὸς

ἱ-σταίη-μεν, ἱ-σταῖμεν	τι-θείη-μεν, τιθεῖμεν	ἱ-είη-μεν, ἱεῖμεν	δι-δοίη-μεν, διδοῖμεν
ἱ-σταίη-τε, ἱ-σταῖτε	τι-θείη-τε, τιθεῖτε	ἱ-είη-τε, ἱεῖτε	δι-δοίη-τε, διδοῖτε
ἱ-σταίη-σαν, ἱ-σταῖεν	τι-θείη-σαν, τιθεῖεν	ἱ-είη-σαν, ἱεῖεν	δι-δοίη-σαν, διδοῖεν

Προστακτικὴ

Ἑνικὸς

—	—	—	—
ἵ-στη	τί-θει	ἵ-ει	δί-δου
ἱ-στά-τω	τι-θέ-τω	ἱ-έ-τω	δι-δό-τω

Δυϊκὸς

ἵ-στα-τον	τί-θε-τον	ἵ-ε-τον	δί-δο-τον
ἱ-στά-των	τι-θέ-των	ἱ-έ-των	δι-δό-των

Πληθυντικὸς

—	—	—	—
ἵ-στα-τε	τί-θε-τε	ἵ-ε-τε	δί-δο-τε
ἱ-στά-ντων	τι-θέν-των	ἱ-έ-ντων	δι-δό-ντων
καὶ ἱ-στά-τωσαν	καὶ τι-θέ-τωσαν	καὶ ἱ-έ-τωσαν	καὶ δι-δό-τωσαν

Ἀπαρέμφατον

ἱ-στά-ναι	τι-θέ-ναι	ἱ-έ-ναι	δι-δό-ναι

Μετοχὴ

ἱ-στάς (ἱστάντος)	τι-θείς (τιθέντος)	ἱ-είς (ἱέντος)	δι-δούς (δῐδόντος)
ἱ-στᾶσα (ἱστάσης)	τι-θεῖσα (τιθείσης)	ἱ-εῖ-σα (ἱείσης)	δι-δοῦσα (δῐδούσης)
ἱ-στάν (ἱστάντος)	τι-θέν (τιθέντος)	ἱ-έν (ἱέντος)	δι-δόν (δῐδόντος)

Ἀόριστος β′

Ὁριστικὴ

Ἑνικὸς

ἔ-στη-ν	ἔ-θη-κα	ἧ-κ-α	ἔ-δω-κ-α
ἔ-στη-ς	ἔ-θη-κας	ἧ-κα-ς	ἔ-δω-κα-ς
ἔ-στη	ἔ-θη-κε(ν)	ἧ-κ-ε(ν)	ἔ-δω-κ-ε(ν)

Δυϊκὸς

ἔ-στη-τον	ἔ-θε-τον	εἷ-τον (<ἔ-ε-τον)	ἔ-δο-τον
ἐ-στή-την	ἐ-θέ-την	εἵ-την	ἐ-δό-την

Πληθυντικὸς

ἔ-στη-μεν	ἔ-θε-μεν	εἷ-μεν	ἔ-δο-μεν
ἔ-στη-τε	ἔ-θε-τε	εἷ-τε	ἔ-δο-τε
ἔ-στη-σαν	ἔ-θε-σαν	εἷ-σαν	ἔ-δο-σαν

Ὑποτακτικὴ

Ἑνικὸς

στῶ	θῶ	ὦ	δῶ
στῇς	θῇς	ᾖς	δῷς
στῇ	θῇ	ᾖ	δῷ

Δυϊκὸς

στῆ-τον	θῆ-τον	ᾖ-τον	δῶ-τον
στῆ-τον	θῆ-τον	ᾖ-τον	δῶ-τον

Πληθυντικὸς

στῶ-μεν	θῶ-μεν	ὦ-μεν	δῶ-μεν
στῆ-τε	θῆ-τε	ᾖ-τε	δῶ-τε
στῶσι(ν)	θῶσι(ν)	ὦσι(ν)	δῶσι(ν)

Εὐκτικὴ

Ἑνικὸς

σταί-ην	θεί-η-ν	εἴ-η-ν	δοί-η-ν
σταί-ης	θεί-η-ς	εἴ-η-ς	δοί-η-ς
σταί-η	θεί-η	εἴ-η	δοί-η

Δυϊκὸς

σταίη-τον, σταῖτον	θείη-τον, θεῖτον	εἴη-τον, εἶτον	δοίη-τον, δοῖτον
σταιή-την, σταίτην	θειή-την, θείτην	εἰή-την, εἴτην	δοιή-την, δοίτην

Πληθυντικὸς

σταίη-μεν, σταῖμεν	θείη-μεν, θεῖμεν	εἴη-μεν, εἶμεν	δοίη-μεν, δοῖμεν
σταίη-τε, σταῖτε	θείη-τε, θεῖτε	εἴη-τε, εἶτε	δοίη-τε, δοῖτε
σταίη-σαν, σταῖεν	θείη-σαν, θεῖεν	εἴη-σαν, εἶεν	δοίη-σαν, δοῖεν

Προστακτικὴ

Ἑνικὸς

—	—	—	—
στῆ-θι	θὲ-ς	ἔ-ς	δὸ-ς
στή-τω	θέ-τω	ἔ-τω	δό-τω

Δυϊκὸς

στῆ-τον	θέ-τον	ἔ-τον	δό-τον
στή-των	θέ-των	ἔ-των	δό-των

Πληθυντικὸς

—	—	—	—
στῆ-τε	θέ-τε	ἔ-τε	δό-τε
στά-ντων καὶ	θέ-ντων καὶ	ἔ-ντων καὶ	δό-ντων καὶ
στή-τωσαν	θέ-τωσαν	ἔ-τωσαν	δό-τωσαν

Ἀπαρέμφατον

στῆναι	θεῖναι	εἶναι	δοῦναι

Μετοχὴ

στάς (στάντος)	θείς (θέντος)	εἷς (ἕντος)	δούς (δόντος)
στᾶσα (στάσης)	θεῖσα (θείσης)	εἶσα (εἴσης)	δοῦσα (δούσης)
στάν (στάντος)	θέν (θέντος)	ἕν (ἕντος)	δόν (δόντος)

Μέση φωνὴ

Ὁριστικὴ

Ἐνεστὼς

Ἑνικὸς

ἵ-στα-μαι	τί-θε-μαι	ἵ-ε-μαι	δί-δο-μαι
ἵ-στα-σαι	τί-θε-σαι	ἵ-ε-σαι	δί-δο-σαι
ἵ-στα-ται	τί-θε-ται	ἵ-ε-ται	δί-δο-ται

Δυϊκὸς

ἵ-στα-σθον	τί-θε-σθον	ἵ-ε-σθον	δί-δο-σθον
ἵ-στα-σθον	τί-θε-σθον	ἵ-ε-σθον	δί-δο-σθον

Πληθυντικὸς

ἱ-στά-μεθα	τι-θέ-μεθα	ἱ-έ-μεθα	δι-δό-μεθα
ἵ-στα-σθε	τί-θε-σθε	ἵ-ε-σθε	δί-δο-σθε
ἵ-στα-νται	τί-θε-νται	ἵ-ε-νται	δί-δο-νται

Παρατατικὸς

Ἑνικὸς

ἱ-στά-μην	ἐ-τι-θέ-μην	ἱ-έ-μην	ἐ-δι-δόμην
ἵ-στα-σο	ἐ-τί-θε-σο	ἵ-ε-σο	ἐ-δί-δο-σο
ἵ-στα-το	ἐ-τί-θε-το	ἵ-ε-το	ἐ-δί-δο-το

Δυϊκὸς

ἵ-στα-σθον	ἐ-τί-θε-σθον	ἵ-ε-σθον	ἐ-δί-δο-σθον
ἱ-στά-σθην	ἐ-τι-θέ-σθην	ἱ-έ-σθην	ἐ-δι-δό-σθην

Πληθυντικὸς

ἱ-στά-μεθα	ἐ-τι-θέ-μεθα	ἱ-έ-μεθα	ἐ-δι-δό-μεθα
ἵ-στα-σθε	ἐ-τί-θε-σθε	ἵ-ε-σθαι	ἐ-δί-δο-σθε
ἵ-στα-ντο	ἐ-τί-θε-ντο	ἵ-ε-ντο	ἐ-δί-δοντο

Ὑποτακτικὴ

Ἑνικὸς

ἱ-στῶ-μαι	τι-θῶ-μαι	ἱ-ῶ-μαι	δι-δῶ-μαι
ἱ-στῇ	τι-θῇ	ἱ-ῇ	δι-δῷ
ἱ-στῆ-ται	τι-θῆ-ται	ἱ-ῆται	δι-δῶ-ται

Δυϊκὸς

ἱ-στῆ-σθον	τι-θῆ-σθον	ἱ-ῆ-σθον	δι-δῶ-σθον
ἱ-στῆ-σθον	τι-θῆ-σθον	ἱ-ῆ-σθον	δι-δῶ-σθον

Πληθυντικὸς

ἱ-στώ-μεθα	τι-θώ-μεθα	ἱ-ώ-μεθα	δι-δώ-μεθα
ἱ-στῆ-σθε	τι-θῆ-σθε	ἱ-ῆ-σθε	δι-δῶ-σθε
ἱ-στῶ-νται	τι-θῶ-νται	ἱ-ῶ-νται	δι-δῶ-νται

Εὐκτικὴ

Ἑνικὸς

ἱ-σταί-μην	τι-θεί-μην	ἱ-εί-μην	δι-δοί-μην
ἱ-σταῖο	τι-θεῖο	ἱ-εῖο	δι-δοῖο
ἱ-σταῖ-το	τι-θεῖ-το	ἱ-εῖ-το	δι-δοῖ-το

Δυϊκὸς

ἱ-σταῖ-σθον	τι-θεῖ-σθον	ἱ-εῖ-σθον	δι-δοῖ-σθον
ἱ-σταί-σθην	τι-θεί-σθην	ἱ-εί-σθην	δι-δοί-σθην

Πληθυντικὸς

ἱ-σταί-μεθα	τι-θεί-μεθα	ἱ-εί-μεθα	δι-δοί-μεθα
ἱ-σταῖ-σθε	τι-θεῖ-σθε	ἱ-εῖ-σθε	δι-δοῖ-σθε
ἱ-σταῖ-ντο	τι-θεῖ-ντο	ἱ-εῖ-ντο	δι-δοῖ-ντο

Προστακτικὴ

Ἑνικὸς

—	—	—	—
ἵ-στα-σο	τί-θε-σο	ἵ-ε-σο	δί-δο-σο
ἱ-στά-σθω	τι-θέ-σθω	ἱ-έ-σθω	δι-δό-σθω

Δυϊκὸς

ἵ-στα-σθον	τί-θε-σθον	ἵ-ε-σθον	δί-δο-σθον
ἱ-στά-σθων	τι-θέ-σθων	ἱ-έ-σθων	δι-δό-σθων

Πληθυντικὸς

—	—	—	—
ἵ-στα-σθε	τί-θε-σθε	ἵ-ε-σθε	δί-δο-σθε
ἱ-στά-σθων	τι-θέ-σθων	ἱ-έ-σθων	δι-δό-σθων
καὶ ἱ-στά-σθώσαν	καὶ τι-θέ-σθωσαν	καὶ ἱ-έ-σθωσαν	καὶ δι-δό-σθωσαν

Ἀπαρέμφατον

ἵ-στα-σθαι	τί-θε-σθαι	ἵ-ε-σθαι	δί-δο-σθαι

Μετοχὴ

ἱστάμενος	τιθέμενος	ἱέμενος	διδόμενος
ἱσταμένη	τιθεμένη	ἱεμένη	διδομένη
ἱστάμενον	τιθέμενον	ἱέμενον	διδόμενον

Μέση φωνὴ

Ἀόριστος β΄

Ἀόριστος β΄ μέσης φωνῆς τοῦ ἵσταμαι δὲν ὑπάρχει (κατ᾽ αὐτοὺς τοὺς ἀορίστους κλίνεται καὶ ὁ ἀόριστος β΄ τοῦ ῥήματος ὠνοῦμαι ἐ π ρ ι ά μ η ν)

Ὁριστικὴ

Ἑνικὸς

ἐ-πριά-μην	ἐ-θέ-μην	εἱ-μην	ἐ-δό-μην
ἐ-πρίω	ἔ-θου	εἶ-σο	ἔ-δου
ἐ-πρία-το	ἔ-θε-το	εἶ-το	ἔ-δο-το

Δυϊκὸς

ἐ-πρία-σθον	ἔ-θε-σθον	εἶ-σθον	ἔ-δο-σθον
ἐ-πριά-σθην	ἐ-θέ-σθην	εἵ-σθην	ἐ-δό-σθην

Πληθυντικὸς

ἐ-πριά-μεθα	ἐ-θέ-μεθα	εἵ-μεθα	ἐ-δό-μεθα
ἐ-πρία-σθε	ἔ-θε-σθε	εἶ-σθε	ἔ-δο-σθε
ἐ-πρία-ντο	ἔ-θε-ντο	εἶν-το	ἔ-δο-ντο

Ὑποτακτικὴ

Ἑνικὸς

πρίω-μαι	θῶ-μαι	ὦ-μαι	δῶ-μαι
πρί-ῃ	θῇ	ᾖ	δῷ
πρί-ηται	θῆ-ται	ᾖ-ται	δῶ-ται

Δυϊκὸς

πρίη-σθον	θῆ-σθον	ᾖ-σθον	δῶ-σθον
πρίη-σθον	θῆ-σθον	ᾖ-σθον	δῶ-σθον

Πληθυντικὸς

πριώ-μεθα	θώ-μεθα	ὦ-μεθα	δώ-μεθα
πρίη-σθε	θῆ-σθε	ᾖ-σθε	δῶ-σθε
πρίω-νται	θῶ-νται	ὦ-νται	δῶ-νται

Εὐκτικὴ

Ἑνικὸς

πριαί-μην	θεί-μην	εἵ-μην	δοί-μην
πρίαιο	θεῖο	εἶο	δοῖο
πρίαι-το	θεῖ-το	εἶ-το	δοῖ-το

Δυϊκὸς

πρίαι-σθον	θεῖ-σθον	εἶ-σθον	δοῖ-σθον
πριαί-σθην	θεί-σθην	εἵ-σθην	δοί-σθην

Πληθυντικὸς

πριαί-μεθα	θεί-μεθα	εἵ-μεθα	δοί-μεθα
πρίαι-σθε	θεῖ-σθε	εἶ-σθε	δοῖ-σθε
πρίαι-ντο	θεῖ-ντο	εἶ-ντο	δοῖ-ντο

Προστακτικὴ

Ἑνικὸς

—	—	—	—
πρίω	θοῦ	οὗ	δοῦ
πριά-σθω	θέ-σθω	ἔ-σθω	δό-σθω

Δυϊκὸς

πρία-σθον	θέ-σθον	ἔ-σθον	δό-σθον
πριά-σθων	θέ-σθων	ἔ-σθων	δό-σθων

Πληθυντικὸς

—	—	—	—
πρία-σθε	θέ-σθε	ἔ-σθε	δό-σθε
πριά-σθων	θέ-σθων	ἔ-σθων	δό-σθων
καὶ πριά-σθωσαν	καὶ θέ-σθωσαν	καὶ ἔ-σθωσαν	καὶ δό-σθωσαν

Ἀπαρέμφατον

πρία-σθαι	θέ-σθαι	ἔ-σθαι	δό-σθαι

Μετοχὴ

πριάμενος	θέ-μενος	ἔ-μενος	δό-μενος
πριαμένη	θε-μένη	ἐ-μένη	δο-μένη
πριάμενον	θέ-μενον	ἔ-μενον	δό-μενον

Πρὸς σχηματισμὸν τῶν διαφόρων χρόνων τοῦ ῥήματος προστίθενται εἰς ἕκαστον χρονικὸν θέμα αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις.

«Ἐνεστὼς καὶ Παρατατικὸς ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς»: εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα (ῥίζαν) προστίθενται ἢ μόνον τὰ θεματικὰ φωνήεντα καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις ἢ πρόσφυμά τι, τὰ θεματικὰ φωνήεντα καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις, π.χ. (γράφ-ο-α) >*γράφω, γράφ-ο-μαι, ἔ-γραφ-ο-ν, ἐ-γραφ-ό-μην*, (τέμ-ν-οα)> *τέμνω, τέμν-ο-μαι, ἔ-τεμ-ν-ο-ν, ἐ-τεμ-ν-ό-μην*.

«Μέλλων τῆς ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς»: εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα προστίθεται τὸ πρόσφυμα σ, τὰ θεματικὰ φωνήεντα καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις, π.χ. (λύ-σ-ο-α)>*λύσω, λύ-σ-ο-μαι*, [τὰ ῥήματα *πίνω, ἐσθίω* καὶ *χέομαι* δὲν λαμβάνουν σ εἰς τὸν μέλλοντα: *πίομαι, ἔδομαι, χέομαι*· ὁ μέλλων ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς στερεῖται ὑποτακτικῆς καὶ προστακτικῆς].

«Ἀόριστος α΄ ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς»: προστίθεται εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα τὸ πρόσφυμα σ, τὸ θεματικὸν φωνῆεν α καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις. Ἀλλ᾽ εἰς τὸ α΄ καὶ γ΄ ἑνικὸν καὶ γ΄ πληθ. πρόσωπον τοῦ ἐνεργ. ἀορ. α΄ προστίθεται μόνον τὸ πρόσφυμα σ καὶ ἡ προσωπικὴ κατάληξις: *ἔ-λυ-σ-α, ἔ-λυ-σ-α-ς* κ.λπ., *ἐ-λυ-σ-ά-μην, ἐ-λύ-σ-α-σο* (= ἐλύσω), *ἐ-λύ-σ-α-το* κ.λπ.· ἡ προσωπικὴ κατάληξις «α» τοῦ α΄ ἑνικοῦ προσώπου τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου α΄ μετεδόθη καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρόσωπα, εἰς δὲ τὸ γ΄ ἑνικ. καὶ γ΄ πληθ. καὶ εἰς τὸν μέσον ἀόρ. θεωρηθεῖσα ὡς θεματικὸν φωνῆεν. Τὸ δὲ γ΄ ἑνικ. πρόσωπον τοῦ ἐνεργ. ἀορ. α΄ κατ᾽ ἀναλογίαν τοῦ πρκμ. λήγει εἰς -ε.

Τῶν ῥημάτων *λέγω, φέρω* καὶ *χέω* οἱ ἀόριστοι εἶναι ἄνευ τοῦ σ: *εἶπα* (καὶ *εἶπον*), *ἤνεγκα, ἠνεγκάμην* καὶ *ἔχεα, ἐχεάμην*.

Ἂν τὸ ῥῆμα ἔχῃ δύο θέματα, «ἰσχυρόν» καὶ «ἀσθενές», ὁ μέλλων καὶ ὁ ἀόριστος α΄ τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς σχηματίζονται ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ, π.χ. *ἀλείφω, ἤλειψα, ἀλείψομαι, ἠλειψάμην*.

Ὁ ἀόριστος α΄ ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς ἔχει εἰς τὴν ὑποτακτικὴν τὰ τέλη τοῦ ἐνεστῶτος, π.χ. *λύσω, λύσῃς, λύσῃ* κ.λπ. *λύσωμαι, λύσῃ, λύσηται* κ.λπ.

Τὸ ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ι εἰς τὴν εὐκτικὴν τοῦ ἀορ. α΄ τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς ἑνοῦται μετὰ τοῦ α εἰς αι, π.χ. *γράψαι-μι, γραψα-ί-μην*.

Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος α΄ ἔχει εἰς τὴν εὐκτικὴν εὐχρηστοτέρους τύπους τοὺς λεγομένους αἰολικοὺς εἰς -ειας, -ειε, -ειαν παρὰ τοὺς εἰς -αις, -αι, -αιεν, π.χ. *(παιδεύσαις)* ἢ *παιδεύ-σειας, (παιδεύσαι)* ἢ *παιδεύ-σειε(ν)*· (γ΄ πληθ.) *(παιδεύσαιεν)* ἢ *παιδεύ-σειαν*.

«Ὁ ἀόριστος β΄ ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς»: σχηματίζεται προστιθεμένων εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα τῶν θεματικῶν φωνηέντων καὶ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων, π.χ. *ἔ-λαβ-ον, ἐ-λαβ-ό-μην*· ἐὰν τὸ θέμα εἶναι ἰσχυρὸν καὶ ἀσθενὲς οὗτος σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς (θ. λειπ- καὶ κατὰ μετάπτωσιν λοιπ-, λιπ-): (λείπω) ἀόρ. *ἔλιπον*.

«Ὁ ἐνεργητικὸς παρακείμενος»: προστίθεται εἰς τὸ μετ᾽ ἀναδιπλασιασμοῦ ῥηματικὸν θέμα τὸ πρόσφυμα κ καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις ἢ μόνον αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις ἄνευ τοῦ κ, π.χ. *λέλυ-κα, γέγρα-φα*.

Ἡ κατάληξις -α τοῦ α΄ ἑνικοῦ προσώπου μετεδόθη καὶ εἰς τὸ β΄ ἑνικόν, εἰς ὅλον τὸν δυϊκὸν καὶ εἰς τὸ α΄ καὶ β΄ πληθυντικὸν θεωρηθεῖσα ὡς θεματικὸν αὐτοῦ φωνῆεν καὶ ὡς ἀποτελοῦσα ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ θέματος : *λέλυ-κ-α, λέλυκα-ς, λέλυκε, λελύκα-τον, λελύκα-μεν, λελύκα-τε* (λελύκ-ᾶντι> λελύκ-ᾶνσι)> *λελύκᾶσι· γέγραφ-α, γέγραφα-ς, γέγραφε, γεγράφαμεν* κ.λπ.

Ἂν τὸ ῥηματικὸν θέμα ἔχῃ ἰσχυρὰν καὶ ἀσθενῆ μορφήν, ὁ πρκμ. σχηματίζεται ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς, π.χ. (θ. ἰσχυρὸν πειθ-, σηπ-, λει- θέμα ἀσθενὲς πιθ-, σαπ-, λιπ-: *πέπεικα, σέσηπα, λελοιπα)*.

Ἡ ὑποτακτικὴ καὶ εὐκτικὴ ἐνεργ. πρκμ. ἔχει τὰ τέλη τοῦ ἐνεστῶτος, π.χ. *γεγράφω, γεγράφοιμι*.

Ἡ εὐκτικὴ τοῦ ἐνεργ. πρκμ. ἔχει καὶ τὰ τέλη -οιην, -οιης, -οιη, π.χ. *ἐκπεφευγοίην*.

Πολλάκις σχηματίζεται περιφραστικῶς ἡ ὑποτακτικὴ καὶ εὐκτικὴ τοῦ ἐνεργ. πρκμ. διὰ τῆς μετοχῆς αὐτοῦ καὶ μετὰ ὑποτ. καὶ εὐκτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος τοῦ *«εἰμί»*, π.χ. *γεγραφώς, γεγραφυῖα, γεγραφὸς ὦ, ἦς, ᾖ* κ.λπ. *γεγραφώς, -φυῖα, -φὸς εἴην, εἴης, εἴη* κ.λπ.

Ἡ προστακτικὴ τοῦ ἐνεργ. πρκμ. σχηματίζεται περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐνεστῶτος τῆς προστακτικῆς τοῦ *«εἰμί»*, π.χ. *γεγραφώς, -φυῖα, -φὸς ἴσθι, ἔστω* κ.λπ. Μονολεκτικῶς σχηματίζονται δὲ μόνον εἰς -θι πρκμ. καὶ μερικοὶ μεταγενέστεροι εἰς -ε, -ετω, π.χ. *τέθναθι, δίδιθι, γέγωνε, κεχηνέτω*.

Ὁ ἐνεργ. ὑπερσυντέλικος σχηματίζεται ἂν εἰς τὸ χρονικὸν θέμα τοῦ πρκμ. προστεθοῦν τὸ θεματικὸν φωνῆεν καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις, π.χ. *ἐλελύκ-ει-ν, ἐλελύκ-ει-ς, ἐλελύ-κ-ει* κ.λπ.

Ὁ παρακείμενος καὶ ὑπερσυντέλικος τῆς μέσης φωνῆς σχηματίζονται, ἂν εἰς τὸ μετ᾽ ἀναδιπλασιασμοῦ ῥηματικὸν θέμα προστεθοῦν μόνον αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις, π.χ. *λέλυ-μαι, λέλυ-σαι* κ.λπ., *ἐλελύ-μην, ἐλέλυ-σο* κ.λπ.· ἂν τὸ ῥηματικὸν θέμα εἶναι συμφωνόληκτον, ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ πρὸ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων τοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελίκου πάσχει τὰς γνωστὰς μεταβολὰς τῶν συμφώνων, π.χ. (τέτριβ-ται) > *τέτριπται*, (γέγραφ-ται) > *γέγραπται*, (λέλειπ-μαι) > *λέλειμμαι*, (τέτριβ-μαι) > *τέτριμμαι*, (γέγραφμαι) > *γέγραμμαι*, (πέπειθ-μαι) > *πέπεισμαι*, (δεδίωκ-μαι) > *δεδίωγμαι*, (βέβρεχ-μαι) > *βέβρεγμαι*, (ἔφθεγγ-μαι) > *ἔφθεγμαι*, (πέπεμπ-μαι) > *πεπεμμαι* > *πέπεμμαι* κ.λπ.

Τὸ γ΄ πληθ. τοῦ πρκμ. καὶ ὑπερσυντ. τῆς μέσης φωνῆς εἰς τὴν ὁριστικὴν εἰς μὲν τὰ φωνηεντόληκτα σχηματίζεται ἢ μονολεκτικῶς *(λέλυνται, ἐλέλυντο)* ἢ περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ εἰμὶ *(λελυμένοι εἰσί, λελυμένοι ἦσαν)*, εἰς δὲ τὰ συμφωνόληκτα συνηθέστατα σχηματίζεται περιφραστικῶς, σπανιώτατα δὲ μονολεκτικῶς εἰς -αται, -ατο δασυνομένου τοῦ χειλοφωνολήκτου καὶ οὐρανισκοφωνολήκτου χαρακτῆρος, π.χ. *«τετραμμένοι εἰσί»* καὶ *«τετράφαται»*, *«τετραμμένοι ἦσαν»* καὶ *«ἐτετράφατο»*, *«τεταγμένοι εἰσί»* καὶ *«τετάχαται»*, *«τεταγμένοι ἦσαν»* καὶ *«ἐτετάχατο»*.

Ἡ ὑποτακτικὴ καὶ εὐκτικὴ τοῦ πρκμ. τῆς μέσης φωνῆς σχηματίζεται περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς τοῦ εἰμί, π.χ. *λελιμένος, -η, -ον ὦ, ἦς, ᾖ* κ.λπ. *λελιμένος, -η, -ον εἴην, εἴης, εἴη*, κ.λπ. Μόνον τῶν ῥημάτων *κέκτημαι* καὶ *μέμνημαι* σχηματίζονται μονολεκτικῶς, π.χ. *κεκτῶμαι, κεκτήμην· μεμνῶμαι, μεμνήμην*· τῶν δὲ ῥημάτων *«κέκλημαι»* καὶ *«διαβέβλημαι»* μόνον εἰς τοὺς ἑξῆς τύπους τῆς εὐκτικῆς: *κεκλῆο, κεκλήμεθα· διαβεβλῆσθε.*

Ὁ τετελεσμένος μέλλων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζεται περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς τοῦ πρκμ. καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ εἰμί, π.χ. *γεγραφώς, -φυῖα, -φὸς ἔσομαι.*

Μονολεκτικῶς δὲ σχηματίζονται τοῦ (ἵστημι)>*ἑστήξω*, τοῦ (ἀποθνήσκω)>*τεθνήξω* καὶ τοῦ (ἥκω)>*ἥξω* (μέλλων ὡς τετελεσμένος), ἐὰν εἰς τὸ χρονικὸν θέμα προστεθοῦν τὸ πρόσφυμα σ, τὰ θεματικὰ φωνήεντα καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις: (ἑστήκ-σ-ο-μεν)>*ἑστήξομεν*, (τεθνήκ-σ-ε-τε)>*τεθνήξετε.*

Ὁ τετελεσμένος μέλλων τῆς μέσης φωνῆς σχηματίζεται ἢ μονολεκτικῶς ἐκ τοῦ χρονικοῦ θέματος τοῦ μέσου πρκμ. διὰ τῆς προσθήκης τοῦ προσφύματος σ, τῶν θεματικῶν φωνηέντων καὶ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων, π.χ. *λελύ-σ-ο-μαι*, (λελυ-σ-ε-σαι)> *λελύσῃ, λελύ-σε-ται·* (γεγραφ-σ-ο-μαι)> *γεγράψομαι* κ.λπ., ἢ περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς τοῦ μέσου πρκμ. καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ εἰμί, π.χ. *λελυμένος ἔσομαι, γεγραμμένος ἔσομαι·* [τῶν ὑγρολήκτων* καὶ ἐρρινολήκτων* ῥημάτων δὲν σχηματίζεται τετελεσμένος μέλλων].

Ὁ παθητ. ἀόριστος β΄ σχηματίζεται, ἐὰν εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα προστεθοῦν τὸ πρόσφυμα -η- καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις τῶν ἱστορικῶν χρόνων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, π.χ. *ἐγράφ-η-ν, ἐγράφ-η-ς, ἐγράφ-η, ἐγράφ-η-μεν, ἐγράφ-η-τε, ἐγράφ-η-σαν* [τὸ πρόσφυμα η συστέλλεται εἰς -ε πρὸ τοῦ -ι καὶ -ντ, π.χ. (γραφη-ίην)> *γραφείην·* (γραφη-ντ-ς)> *γραφεντ-ς*> *γραφείς*].

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος α΄ σχηματίζεται, ἂν εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα προστεθοῦν τὸ πρόσφυμα -θη καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις τῶν ἱστορικῶν χρόνων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, π.χ. *ἐλύ-θην, ἐλύ-θης* κ.λπ. [καὶ τοῦ προσφύματος -θη συστέλλεται τὸ η εἰς ε πρὸ τοῦ ι καὶ ντ, π.χ. (λυθη-ιη-ν) > *λυθείην*, (λυθη-ντ-ς, ληθε-ντ-ς) >*λυθεὶς* κ.λπ.].

Ἡ εὐκτικὴ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου α΄ καὶ β΄ ἔχει ὡς ἐγκλιτικὸν φωνῆεν -ιη εἰς τὸν ἑνικόν, ι δὲ εἰς τὸν δυϊκὸν καὶ πληθυντικόν, ἀλλὰ τὸ ιη τοῦ ἑνικοῦ μετεδόθη καὶ εἰς τὸν δυϊκὸν καὶ πληθ. καὶ οὕτως ἐσχηματίσθησαν διπλοῖ τύποι, τὸ δὲ ι μετὰ τοῦ ε συναιρεῖται εἰς -ει, π.χ. *ληφθεί-η-ν ληφθεί-η-ς, ληφθεί-η, ληφθεῖ-μεν* καὶ *ληφθείη-μεν, ληφθεῖ-τε* καὶ *ληφθείη-τε* κ.λπ., *παγεί-η-ν, παγεί-η-ς, παγείη, παγεῖμεν* καὶ *παγείη-μεν* κ.λπ.

Ὁ παθητικὸς μέλλων β΄ σχηματίζεται, ἐὰν εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα προστεθοῦν τὸ πρόσφυμα -ης, τὰ θεματικὰ φωνήεντα καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις, π.χ. *φαν-ήσομαι, φαν-ήσ-εται* κ.λπ.

Ὁ παθητ. μέλλων α΄ σχηματίζεται, ἐὰν εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα προστεθοῦν τὸ πρόσφυμα -θησ, τὰ θεματικὰ φωνήεντα καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις, π.χ. *λυ-θήσ-ο-μαι, λυ-θήσ-ε-ται* κ.λπ.

Ἂν τὸ ῥηματικὸν θέμα ἔχει ἰσχυρὰν καὶ ἀσθενῆ μορφήν, ὁ παθ. ἀόριστος α΄ (πλὴν τοῦ *(τείνω)* > *ἐτάθην* καὶ τοῦ *(χέω)* > *ἐχύθην)* καὶ ὁ παθητ. μέλλων α΄ σχηματίζονται ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς μορφῆς, ὁ δὲ παθητικὸς ἀόριστος, β΄ καὶ ὁ παθητ. μέλλων β΄ σχηματίζονται ἐκ τῆς ἀσθενοῦς (πλὴν τοῦ *ἐπλήγην, πληγήσομαι).* Τὴν κλίσιν τῶν ῥημάτων (βλ. συζυγίαι)

Τονισμὸς τῶν ῥημάτων:

Ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπῃ ἡ λήγουσα, ὁ τόνος τῶν τύπων τῶν παρεμφατικῶν ῥημάτων τίθεται, ὅσον εἶναι δυνατὸν ἀνωτέρω ταύτης, συμφώνως πρὸς τὸν γενικὸν κανόνα τοῦ τονισμοῦ, π.χ. *παίδευε, λέγομι* (δηλ. ἐκτὸς τοῦ ἀπαρεμφάτου καὶ τῆς μετοχῆς, τὰ ὁποῖα ὡς ῥηματικὰ ἐπίθετα, ἐπειδὴ εἶναι ῥηματικὰ ὀνόματα, δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν κανόνα). Ἐπὶ τῶν συνθέτων ῥημάτων ὁ τόνος δὲν ὑπερβαίνει τὴν συλλαβὴν τῆς αὐξήσεως τῶν ηὐξημένων τύπων, ἤτοι αὐξάνουν ταῦτα ἔσωθεν τῆς προθέσεως, π.χ. *προσ-εῖχον, ἀπ-ῆγον, παρ-εῖχον* (ἐνῷ *ἄπ-αγε*).

Κατ' ἐξαίρεσιν 1) «τονίζονται ἐπὶ τῆς λῃγούσης»: α) αἱ εἰς -ως καὶ -εις μετοχαί *πεπαιδευκώς, γεγραφώς, λυθείς, ἀφείς·* β) τὸ ἀπαρέμφατον καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου β΄, *λαβεῖν, λαβών* (πλὴν τῶν εἰς - ναι)· γ) τὸ β΄ ἑνικὸν πρόσωπον τῆς ἐνεργ. προστακτικῆς τῶν ἑξῆς πέντε ἀορίστων β΄: *ἐλθέ, εὑρέ, εἰπέ, ἰδὲ* καὶ *λαβέ* (βλ. ἀόριστος), ἀλλὰ τὰ σύνθετα τούτων τονίζονται κανονικῶς: *ἄπελθε, κάτιδε, παράλαβε* κ.λπ.· δ) τὸ β΄ ἑνικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τοῦ μέσου ἀορ. β΄, π.χ. εἴτε εἶναι ἁπλοῦν εἴτε σύνθετον, π.χ. *λιποῦ, ἀφοῦ* (<ἀφίημι), *σχοῦ, σποῦ, ἀφικοῦ, συνθοῦ, γενοῦ, παραγενοῦ, λαβοῦ, ἀντιλαβοῦ*, παροξύνεται δὲ μόνον, ἐὰν εἶναι μονοσύλλαβον καὶ συντίθεται μετὰ δισυλλάβου προθέσεως, ἡ ὁποία δὲν ἔπαθεν ἔκθλιψιν, π.χ. *παράσχου, ἐπίσπου, κατάθου, ἀπόδου*, ἐνῷ εἰς τὰ *ἀφ-ικοῦ* ἔπαθεν ἔκθλιψιν· 2) «τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγούσης»: α) τὸ εἰς -αι ἀπαρέμφ. τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου α΄ π.χ. *παιδεῦσαι·* β) τὰ εἰς - ναι ἀπαρέμφατα, π.χ. *διδόναι, λυθῆναι, στῆναι, λελυκέναι·* γ) τὰ ἀπαρέμφατα καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ μέσου πρκμ. π.χ. *λελύσθαι, λελυμένος, λελυμένη, λελυμένον·*

δ) τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ μέσου ἀορ. β΄, π.χ. *λιπέσθαι.* Αἱ ὑποτακτικαὶ τῶν εἰς - μι ῥημάτων καὶ ἡ τοῦ παθητ. ἀορ. α΄ καὶ β΄ τονίζονται ἐπὶ τῆς συνῃρημένης συλλαβῆς, π.χ. *τιθῶ, τιθῇς, τιθῇ, τιθῶμεν· ἱστῶ, ἱστῇς, ἱστῇ, ἱστῶμεν· λυθῶ, λυθῇς, λυθῇ, λυθῶμεν· φανῶ, φανῇς, φανῇ, φανῶμεν*, κ.λπ.

Αἱ εὐκτικαὶ τῶν εἰς -μι ῥημάτων καὶ ἡ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου τονίζονται ἐπὶ τοῦ ἐγκλιτικοῦ φωνήεντος, π.χ. *ἱστα-ίη-ν, τιθε-ίην, διδο-ίην ληφθε-ίη-ν, φανε-ίη-ν, ἱστα-ῖ-μιν, τιθε-ῖ-μιν.*

Τὸ *ἄγαμαι, δύναμαι, ἐπίσταμαι, κρέμαμαι* καὶ οἱ ἀόριστοι *ὠνήμην* καὶ *ἐπριάμην*, ἂν καὶ κλίνωνται κατὰ τὰ εἰς -μι, τονίζονται εἰς τὴν ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν κατὰ τὰ βαρύτονα εἰς -ω, π.χ. *δύναμαι, δύνῃ, δύνηται· κρεμαίμην, κρέμαιο, κρέμαιτο* κ.λπ.

Τὰ σύνθετα εἰς -μι τονίζονται ὡς καὶ τὰ ἁπλᾶ, μόνον δὲ εἰς τὴν ὁριστικὴν καὶ προστακτικὴν τοῦ ἐνεστῶτος καὶ εἰς εἰς τὴν προστακτικὴν τοῦ ἐνεργ. ἀορ. β΄ ἀναβιβάζεται ὁ τόνος εἰς τὴν πρόθεσιν, π.χ. *πάρειμι, πάρισθι, ἄπειμι, ἄπιθι, ἀπόστηθι, ἀπόδος, περίθες, ἄφες, ἄφετε,* ὡς καὶ ἔχω (προστ. ἀόρ. β΄) *σχὲς - πρόσσχες, παράσχες, ἐπίσχες, ὑπόσχες, κατάσχες.*

Πᾶς μακροκατάληκτος μονοσύλλαβος τύπος τοῦ ῥήματος περισπᾶται εἰς τὰς ἐγκλίσεις, π.χ. *εἶ* (τοῦ εἶμι), *εἶ* (ὁριστ.), *ἦν* (πρτ.) *ὦ, ᾖς, ᾖ* (ὑποτ.) (τοῦ εἰμί), *φῶ, φῇς, φῇ* (ὑποτ.) τοῦ φημί, (πλὴν τοῦ β΄ ἑνικοῦ ὁριστ. *φῄς*). Τὸ οὐδέτερον τῶν μετοχῶν τονίζεται, ὅπου καὶ τὸ ἀρσενικόν: *ὁ κωλύων, τὸ κωλῦον.*

«Ἀνώμαλα ῥήματα» (βλ. ἀνώμαλος).

«Παραγωγὴ ῥημάτων» (βλ. παραγωγή).

«Τὸ ῥῆμα ὡς α΄ καὶ ὡς β΄ συνθετικὸν» (βλ. συνθετικός).

Τὸ ῥῆμα ὡς β΄ συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον, ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις (παράθεσις), π.χ. *ἀνα - βάλλω, ἐπι - στρέφω, προ - τιμῶ, συγ - γράφω, κατ - εργάζομαι,* ἐὰν δὲ εἶναι πρόθεσις σχηματίζεται ῥῆμα παρασύνθετον εἰς -εω ἀπὸ συγγενὲς σύνθετον ὄνομα δηλοῦν τὸ ἐνεργοῦν πρόσωπον, π.χ. *ζω - γραφῶ (-έω), φυλλο - βολιῶ (-έω), δορυ - φορῶ (-έω), γονυ - κλινῶ (-έω), εὐ - εργετῶ (-έω)* κ.λπ., ὑπάρχουν ὅμως καὶ ῥήματα μτγν. εἰς τὴν δημοτ., τὰ ὁποῖα, ἂν καὶ τὸ α΄ συνθετικὸν δὲν εἶναι πρόθεσις, τὸ ῥῆμα ὡς β΄ συνθετικὸν εἶναι ἀμετάβλητον, π.χ. *ποντο-βαίνω, ποντο-πορεύω, πορφυρο-βάπτω, ἀμπελο-τέμνω, ἐφεσι-βάλλω,* (ὀρθοτ. ἐφεσιβολῶ), *θεο-φυτεύω, θεο-πνέομαι, θρυο-κόπτω, θαλασσο-βαδίζω, ἱεροταμιεύω* καὶ ἄλλα τινά (πρβλ. Σκαλιγῆρος).

Ὅταν τὸ γραμματικὸν ῥῆμα ἔχει δύο θέματα εἰς μὲν τὸ πρῶτον συνθετικὸν λαμβάνεται τὸ μακρόν: *εὑρησί - λογος, εὑρησι - επής, λυσι - μελής, Αἰρήσ - ιππος, ζευξί - λεως,* κ.λπ., εἰς δὲ τὸ δεύτερον τὸ βραχύ, π.χ. *γονυ - κλῑνής, ἐλ - λῐπής, ἀ - στῐβής, βιβλιο-λᾰθας,* [(λήθη, θέμα λαθ-), ἐνῷ *λήθ-αργος* (θέμα ληθ-)], *παιδοτρῐβης,* διφορεῖται τὸ δάκνω: *δηξί-θυμος* καὶ *δακή-θυμος,* τὸ λείπω: *λιπο-τάκτης, λειψ-ανδρία,* καὶ λανθάνω: *λαθι-κηδής, λησί-μβροτος.*

ΡΗΜΑΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ

Εἶναι ἀνώμαλα τὰ ῥήματα: α) κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν χρόνων, β) κατὰ τὴν σημασίαν αὐτῶν καὶ γ) κατὰ τὴν κλίσιν.

Α) Ἀνώμαλα κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν χρόνων:

Ταῦτα διαιροῦνται εἰς ἓξ τάξεις:

1) τὰ λαμβάνοντα τὸ πρόσφυμα ε (η) εἰς ἐνεστῶτα καὶ παρατατικὸν ἢ εἰς μερικοὺς ἢ εἰς πάντας τοὺς ἄλλους χρόνους.

α) Εἰς ἐνεστῶτα καὶ παρατατικόν:

δοκέω - δοκῶ (θεμ. δοκ-),
ὠθέω - ὠθῶ (θεμ. ὠθ-)·

β) εἰς ἄλους χρόνους:

ἄχθομαι (θ. ἀχθ-), (μ. μέλ.) *ἀχθέσομαι,* ἀόρ. *ἠχθέσθην, βούλομαι* (θ. βουλ-, ἐκ τοῦ ὁποίου βουλε-), (μ. μέλλ.) *βουλ-ήσομαι ἐβουλ-ή-θην, βεβούλ-ημαι* κ.λπ.·

2) τὰ λαμβάνοντα τὸ πρόσφυμα τ εἰς ἐνεστῶτα καὶ παρατατικόν:

ἅπτω (θ. ἁφ-), ἧπτον, -ες -ε κ.λπ.

καλύπτω (θ. καλυβ-), *ἐκάλυπτον,*
σκάπτω (θ. σκαπ-), *ἔσκαπτον* κ.λπ.

3) τὰ λαμβάνοντα τὸ πρόσφυμα j εἰς ἐνεστῶτα καὶ παρατατικόν, τοῦτο μετὰ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ῥηματικοῦ θέματος κ, χ (ἐνίοτε γ), τ, θ μεταβάλλεται εἰς -σσω (ἢ -ττω), μετὰ δὲ τοῦ χαρακτῆρος γ ἢ δ εἰς -ζω, μετὰ δὲ τοῦ λ εἰς -λλω, μετὰ δὲ τοῦ ν ἢ ρ ἀφομοιοῦνται πρὸς αὐτὸ ἢ μετατίθεται καὶ ἀποτελεῖ δίφθογγον μετὰ τοῦ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνήεντος:

ἀλλάττω (θ. ἀλλαγ-),
κηρύττω (θ. κηρυκ-),
ταράττω (θ. ταραχ-) <ταράχ -jω κ.λπ. (ὅπου τὸ διπλοῦν σσ φαίνεται προερχόμενον ἐκ γ ἢ ὑπόκειται ἀρχαιότερον θέμα εἰς κ, π.χ. *(πρακ-jω)*> *πράσσω,* ἢ προέρχεται ἐξ ἀναλογίας, π.χ. *ἀλλάγ-jω*> *ἀλλάσσω* κατὰ τὸ φυλάσσω),
πλάττω (θ. πλάθ-),
πυρέττω (θ. πυρετ-) <πυρέτ-jω κ.λπ.,
παίζω (θ. παιδ-, παιγ-),
ἁρπάζω (θ. ἁρπάγ-, ἁρπαδ-) κ.λπ.

Ἐνεστῶτα εἰς -ζω σχηματίζουν καὶ μερικὰ οὐρανικόληκτα ῥήματα, τὰ ὁποῖα σημαίνουν συνήθως ἦχον, π.χ.

(θ. ἀλαλαγ-, ἀλαλαγ-jω)> *ἀλαλάζω,*
(θ. κραγ-, κραγ-jω)> *κράζω,*
(θ. στεναγ-, στεναγ-jω)> *στενάζω,*
(θ. οἰμωγ-, οἰμωγ-jω)> *οἰμώζω,*
(θ. ὀλολυγ-, ὀλολυγ-jω)> *ὀλολύζω,*
ἀγγέλλω (θ. ἀγγελ-) <*ἀγγελ-jω,*
βάλλω (θ. βαλ-) <*βάλ-jω* κ.λπ.,
ἀμῦνω (θ. ἀμῦν-) <ἀμῦν-jω> *ἀμύνω,*
βαίνω (θ. βαν-, βα-) <βᾰν-jω,
κρῑ́νω (θ. κρῑ́ν) <κρῑ́ν-jω,
κτείνω (θ. κτεν-) <κτεν-jω,
φαίνω (θ. φαν-) <φαν-jω·

4) Τὰ λαμβάνοντα τὸ πρόσφυμα ν ἢ νε ἢ αν ἢ νυ εἰς τὸν ἐνεστῶτα καὶ παρατατικόν:

κάμνω: (θ. κάμ-),
ἱκνέομαι (θ. ἱκ-) κ.λπ.,

Τὰ ἑξῆς ῥήματα λαμβάνουν μόνον τὸ αν, ὅταν τὸ ριζικὸν φωνῆεν εἶναι φύσει ἢ θέσει μακρόν, ὡς *ἁμαρτ-άν-ω* (θέμα ἁμαρτ-), *αὐξ-άν-ω* (θεμ. αὐξ -) κ.λπ., λαμβάνουν δὲ καὶ ἕτερον ν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος, ὅταν τὸ ριζικὸν φωνῆεν εἶναι βραχύ:

μανθάνω (θεμ. μαθ-), *τυγχάνω* (θεμ. τυχ-, τευχ-), *λαμβάνω* (θεμ. λαβ-, ληβ-), *δείκνυμι* (θέμ. δεικ-), *ἄγνυμι* (θέμ. ἀγ-), *ὄλλυμι* (θέμ. ὀλ-), [ν<λ] *ῥώννυμι* (θεμ. ρων-) κ.λπ.

5) τὰ λαμβάνοντα τὸ πρόσφυμα σκ ἢ ισκ εἰς ἐνεστῶτα καὶ παρατατικόν (τινὰ τούτων λαμβάνουν καὶ ἐνεστωτικὸν ἀναδιπλασιασμόν):

ἀρέ-σκω (θ. ἀρεσ-),
γηράσκω (θεμ. γηρασ-),
πάσχω (θ. παθ-) <πάθ-σκω,
χάσκω (θ. χαν-) κ.λπ.,
εὑρίσκω (θ. εὑρ- καὶ εὑρε-),
μιμνήσκω (θ. μνη-) κ.λπ.,
(μι- ἐνεστωτικὸς ἀναδιπλασιασμός)·

6) τὰ σχηματίζοντα τοὺς χρόνους ἐκ διαφόρων θεμάτων συγγενῶν κατὰ σημασίαν:

ἀγορεύω, μέλλ. *ἐρῶ,* ἀόρ. β΄ *εἶπον,* πρκμ. *εἴρηκα,*
αἱρέω, ἀόρ. β΄ *εἷλον,* πρκμ. *ᾕρηκα,*
ἔρχομαι, πρτ. *ἦειν* καὶ *ᾖα,* μέλλ. *εἶμι,* ἀόρ. *ἦλθον,* πρκμ. *ἐλήλυθα* κ.λπ.

Τινὰ τῶν ῥημάτων εἰς διαφόρους χρόνους ἀνήκουν καὶ εἰς διαφόρους τάξεις, π.χ. *ἁμαρτάνω* (4 τάξις), *ἁμαρτήσομαι* (1 τάξις).

Τὰ ἀνωτέρω προσφύματα μετὰ τῶν θεμα-

τικῶν φωνηέντων ο καὶ ε γίνονται ου - ευ, το - τε, jo - je, νο - νε, νεο - νεε, ανο - ανε, σκο - σκε, ισκο - ισκε.

Β) Ἀνώμαλα κατὰ τὴν σημασίαν

1) τὰ ἔχοντα μέσον μέλλοντα μετ᾽ ἐνεργητικῆς σημασίας:
ᾄδω - ᾄσομαι,
ἀκούω - ἀκούσομαι,
ἀπολαύω - ἀπολαύσομαι,
βοῶ - βοήσομαι,
πίπτω - πεσοῦμαι κ.λπ., (βλ. τὰ καθ᾽ ἕκαστον ῥήματα).
Πολλὰ τούτων ἔχουν καὶ ἐνεργητικὸν καὶ μέσον μέλλοντα εὔχρηστον:
ἀποχωρῶ - ἀποχωρήσω καὶ *ἀποχωρήσομαι,*
παραινῶ - παραινέσω καὶ *παραινέσομαι,*
χωρῶ - χωρήσω καὶ *χωρήσομαι* κ.λπ.·

2) τὰ ἔχοντα μέσον μέλλοντα μετὰ παθητικῆς σημασίας:
ἀγνοοῦμαι - ἀγνοήσομαι,
ἀπατῶμαι - ἀπατήσομαι,
ἐπιβουλεύομαι - ἐπιβουλεύσομαι κ.λπ.·

3) τὰ ἔχοντα παθητικὸν ἀόριστον μετὰ μέσης σημασίας:
αἰσχύνομαι - ᾐσχύνθην,
εὐφραίνομαι - ηὐφράνθην,
φαίνομαι - ἐφάνην κ.λπ.·

4) τὰ ἔχοντα παθητικὸν μέλλοντα καὶ ἀόριστον μετὰ μέσης σημασίας:
ἀθροίζομαι - ἀθροισθήσομαι - ἠθροίσθην,
ἀπαλλάττομαι - ἀπαλλαγήσομαι - ἀπηλλάγην,
κομίζομαι - κομισθήσομαι - ἐκομίσθην κ.λπ.·

5) τὰ ἔχοντα ἐνεργητικὸν παρακείμενον καὶ ἀόριστον β΄ μετὰ μέσης ἢ παθητικῆς σημασίας:
ἁλίσκομαι - ἑάλων - ἑάλωκα,
ἵσταμαι - ἔστην - ἕστηκα,
φύομαι - ἔφυν - πέφυκα,
σβέννυμι - ἔσβην - ἔσβηκα κ.λπ.·

6) (ἀποθετικὰ μέσα)· τὰ ἔχοντα μέσον ἀόριστον μετ᾽ ἐνεργητικῆς σημασίας:
αἰτιῶμαι - ᾐτιασάμην,
δέχομαι - ἐδεξάμην,
δωροῦμαι - ἐδωρησάμην,
ὠνοῦμαι - ἐπριάμην κ.λπ.·

7) (ἀποθετικὰ παθητικά)· τὰ ἔχοντα παθητικὸν ἀόριστον μετ᾽ ἐνεργητικῆς σημασίας:
ἀρνοῦμαι - ἠρνήθην,
φαντάζομαι - ἐφαντάσθην,
φιλοτιμοῦμαι - ἐφιλοτιμήθην,
ἐνθυμοῦμαι - ἐνεθυμήθην κ.λπ.·

Γ) Ἀνώμαλα κατὰ τὴν κλίσιν
Τὰ ῥήματα ταῦτα εἶναι τὸ *εἰμί**, *εἶμι**, *δέδοικα**, *ἔοικα**, *κάθημαι**, *κεῖμαι**, *οἶδα**, *φημί**. *χρή**.

Ἐλλειπτικὰ ῥήματα εἶναι τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα σχηματίζονται μόνον εἰς ὡρισμένους χρόνους, εἰς δὲ τοὺς ὑπολοίπους χρόνους ἢ συμπληροῦνται ὑπὸ ἄλλων συνωνύμων ἢ σχηματίζονται ἐξ ἄλλου θέματος, π.χ. *ἄγαμαι*, (πρκμ.) *τεθαύμακα*, *λέγω*, (μέλλ.) *ἐρῶ* (καὶ *λέξω*), *ἕπομαι*, (πρκμ.) *ἑπόμηκα*· *φέρω*, (μέλλ.) *οἴσω*, (ἀόρ.) *ἤνεγκον*, (πρκμ.) *ἐνήνοχα*· *ἔρχομαι*, (πρτ.) *ἤειν* καὶ *ᾖα*, (μέλλ.) *εἶμι*, (ἀόρ. β΄) *ἦλθον*, (πρκμ.) *ἐλήλυθα* κ.λπ.

Συντακτικόν: Τὰ ῥήματα κατὰ διάθεσιν εἶναι, α) ἐνεργητικὰ παθητικά, οὐδέτερα, μέσα, καὶ β) κατὰ τὴν σύνταξιν εἶναι προσωπικὰ καὶ ἀπρόσωπα.

Ῥήματα ἐνεργητικὰ

Ταῦτα εἶναι δύο εἰδῶν μεταβατικὰ καὶ ἀμετάβατα καὶ σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ, λέγονται δὲ μεταβατικά, διότι μεταβιβάζουν τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν εἰς ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, π.χ. *«διδάσκω τὸν παῖδα»*, ἀμετάβατα δὲ ὡς μὴ μεταβιβάζοντα τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν εἰς ἄλλο, π.χ. *«ὁ παῖς παίζει»*, *«τὸ ὕδωρ ῥέει»* κ.λπ.

Τὰ ἀμετάβατα ἐνεργητικὰ ῥήματα δὲν δέχονται ἀντικείμενον, ἀλλὰ μόνον διαφόρους διορισμούς, ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς:
α) τὰ σημαίνοντα φυσικὴν ἐνέργειαν: *ᾄδω, ἀλαλάζω, βοῶ, γελῶ, θρηνῶ, κραυγάζω, παίζω* κ.λπ.,
β) τὰ σημαίνοντα τεχνικὴν ἐνέργειαν· *αὐλῶ, κιθαρίζω, κυμβαλίζω, σαλπίζω* κ.λπ.,
γ) τὰ σημαίνοντα μίμησιν γλώσσης ἢ φρονήματος: *ἀττικίζω, βοιωτίζω, ἑλληνίζω, μηδίζω, φιλιππίζω* κ.λπ.,
δ) τὰ σημαίνοντα κίνησιν: *βαδίζω, βαίνω, πλέω, ῥέω* κ.λπ.,
ε) τὰ σημαίνοντα ὥραν καὶ χρόνον: *ἀπενιαυτίζω* (= ἀπέχω τινὸς ἐπὶ ἓν ἔτος), *διαχειμάζω, ἐαρίζω, θερίζω* (= διάγω τὸ θέρος) καὶ
στ) τὰ ἐφετικά: *ἀπαλλαξείω, γελασείω, θανατῶ, κνησιῶ, ναυμαχησείω, παραδωσείω, στρατηγιῶ.*

Πολλὰ ῥήματα ἀμετάβατα (καὶ μάλιστα κινήσεως σημαντικά) συντιθέμενα μετὰ προθέσεων γίνονται μεταβατικά: (ἀμτβ.) *βαίνω, ἔρχομαι, βοῶ*· (μεταβατικά) *«διαβαίνω τὸν ποταμόν»*, *«περιέρχομαι τὴν πόλιν»*, *«καταβοῶ τινα»* (= καταβάλλω διὰ τῆς βοῆς τινα).

Πολλὰ μεταβατικὰ ῥήματα τιθέμενα μετὰ προθέσεως μεταβάλλονται εἰς ἀμετάβατα, π.χ. (μεταβατικά), *ἔχω, βάλλω, δίδωμι* κ.λπ., (ἀμεταβάτως τιθέμενα) *ἀπέχω* (= εἶμαι μακράν τινος), *ὑπερέχω* (= ὑπερτερῶ) κ.λπ., *ὑπερβάλλω* (= ὑπερέχω), *ἐπιδίδωμι* (= αὐξάνομαι, προκόπτω).

Μεταβατικά τινα ῥήματα ἔχουν καὶ τύπους (β΄ ἀορίστους καὶ πρκμ.) ἀμεταβάτους· *ἀπόλλυμι* (= ἀφανίζω), (πρκμ. α΄) *ἀπολώλεκα* (= ἔχω χάσει), ἐνῷ (πρκμ. β΄) *ἀπόλωλα* (= εἶμαι χαμένος), *«τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον»*·
δύω (= βυθίζω), (ἀόρ.) *ἔδυν* (= ἐβυθίσθην), (πρκμ. α΄) *δέδυκα* (= ἔχω βυθισθῆ)·
ἐγείρω (= σηκώνω), (πρκμ. β΄) *ἐγρήγορα* (= εἶμαι ἔξυπνος, κν. ξύπνιος)·
ἵστημι (= στήνω), (ἀόρ. β΄) *ἔστην* (= ἐστάθην), (πρκμ.) *ἕστηκα* (= εἶμαι ὄρθιος)·
κατάγνυμι (= συντρίβω), (πρκμ. β΄) *κατέαγα* (= εἶμαι συντετριμμένος)·
πείθω (= καταπείθω), (πρκμ. β΄) *πέποιθα* (= θαρρῶ, ἔχω πεποίθησιν), ἐνῷ (πρκμ. α΄) *πέπεικα* (= ἔχω καταπείσει)·
πήγνυμι (= ποιῶ τι στερεόν, ἐμπήγω), (πρκμ. α΄) *πέπηγα* (= εἶμαι στερεός)·
πράττω (= ποιῶ), (πρκμ. β΄) *πέπραγα* (= διάκειμαι), (πρκμ. α΄) *πέπραχα* (= ἔχω πράξει)·
ῥήγνυμι (= διαρρηγνύω), (πρκμ. β΄) *διέρρωγα* (= ἔχω διαρραγῆ)·
σβέννυμι (= σβήνω τι), ἀόρ. *ἀποσβῆναι* (= ἀποσβεσθῆναι), (πρκμ. α΄) *ἀπέσβηκα* (ἔχω ἀποσβεσθῆ)·
σήπω (= κάμνω τι νὰ σαπῇ), (πρκμ. β΄)

σέσηπα (= εἶμαι σάπιος)·
τήκω (= ἀναλύω τι), (πρκμ. β΄) *τέτηκα* (= εἶμαι λειωμένος)·
φαίνω (= δεικνύω, φέγγω), (πρκμ. 3΄) *πέφηνα* (= εἶμαι φανερός), α΄ *ἀποπέφαγκα* (= ἔχω δείξει τι) καὶ
φύω (= καμένω τι νὰ φυτρώση, νὰ γεννηθῆ), (ἀόρ. β΄) *ἔφυν* (= ἐφύτρωσα, ἐγενόμην), (πρκμ. α΄) *πέφυκα* (= γέγονα)·

// **«Συνταχτικόν»**· τὰ μεταβατικὰ ῥήματα κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτῶν δέχονται ὡς ἀντικείμενον* ἢ διορισμόν* μίαν ἢ δύο πτώσεις, τούτου ἕνεκα λέγονται *«ῥήματα μονόπτωτα»* καί *«ῥήματα δίπτωτα»*. Μονόπτωτα ἐνεργητικὰ ῥήματα συντάσσονται α) μετ' αἰτιατικῆς, β) μετὰ γενικῆς καὶ γ) μετὰ δοτικῆς.

Α) «Μετ' αἰτιατικῆς: 1) τὰ σημαντικὰ σωματικῆς ἐνεργείας: *λούω, γράφω, βλέπω* κ.λπ., *«λούω τὸν παῖδα»*·
2) τὰ νοερᾶς ἐνεργείας: *νοῶ, γιγνώσκω, κρίνω* κ.λπ., π.χ. *«γνῶθι σαυτόν»*·
3) τὰ ἠθικῆς διαθέσεως, εὐποιίας καὶ τὰ ἐναντία: *τιμῶ, εὐεργετῶ* κ.λπ., *ὑβρίζω, μισῶ*, π.χ. *«εὐηργέτησε τὴν πατρίδα»*· *«ὑβρίζειν τοὺς ὑβρίζοντας χρεών»* (Σοφοκλῆς)· — διφορεῖται τὸ *«μέμφομαί τινι»* (δοτ.) καὶ *«μέμφομαί τινα»* (αἰτ.)·
4) τὰ ἱκεσίας καὶ προτροπῆς: *ἱκετεύω, προτρέπω, παροτρύνω* κ.λπ., πλὴν τοῦ *δέομαι τινός* (γεν.), π.χ. *ἱκέτευσον πατρὸς τὴν σὴν ἀδελφὴν μὴ θανεῖν»* (Εὐριπίδης)· — ἀλλὰ καὶ μετὰ δοτ. *«οὐδεὶς γὰρ μισῶν τινα ἱκετεύει αὐτῷ»* (Ἰσαῖος)·
5) τὰ ὠφελείας καὶ βλάβης: *ὠφελῶ, ὀνίνημι, βλάπτω* κ.λπ., *«βλάψας δέ μιν, ἵππους βαλών»* (ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐμπροθέτου γεν. *«ἐμποδίζω ἀπό τινος»*)· πλὴν τοῦ *«συντελῶ καὶ λυσιτελῶ τινι»* καὶ τῶν διφορουμένων *«λυμαίνομαι καὶ λοβῶμαί τινί τινα»*·
6) τὰ ἐκδικήσεως καὶ ἀμύνης: *ζημιῶ, κολάζω, τιμωροῦμαι, ἀμύνομαι* (= ἀποκρούω), *«μηδὲν ἢ μηδένα ζημιοῖ»* (Πλάτων)· — ἀλλά *«ἀμύνω τῇ πατρίδι»* (= βοηθῶ), *«τιμωρῶ τινι»* (= βοηθῶ) *«εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἑταίρῳ»* (Πλάτων)· ἐνῷ *«τιμωροῦμαί τινα»* (= κολάζω)·
7) τὰ ψυχικοῦ πάθους: *αἰσχύνομαι, φοβοῦμαι, θαρρῶ, οἰκτείρω* κ.λπ., *«φοβοῦμαι τὸν πατέρα»* (= ὁ πατὴρ ἐμποιεῖ μοι φόβον), π.χ. *«θάρσει τόν δε γ' ἄεθλον»* (= μὴ φοβοῦ τὸν ἀγῶνα τοῦτον) (Ὅμηρος)·
8) τὰ παραγωγῆς εἰς τὸ εἶναι: *αὔξω, κτίζω, ποιῶ* κ.λπ., *«τοιοῖσδ' ἐγὼ νόμοισι τὴν δ' αὔξω πόλιν»* (Σοφοκλῆς)·
9) τὰ παντοίας προσπαθείας (τὰ δηλοῦντα ζήτησιν, προφύλαξιν, προσοχήν, ἀποφυγήν, καρτερίαν, μίμησιν): *ζητῶ, φυλάττομαι, περιμένω, φεύγω, μιμοῦμαι* κ.λπ., *«ταῦτα φυλασσόμενοι, βασιλῆες, ἰθύνετε δίκας»* (Ἡσίοδος), καὶ
10) πολλὰ σύνθετα ἐκ προθέσεων ῥήματα: *διέρχομαι διαβαίνω, περιίσταμαι* κ.λπ., *«περιίσταμαι τὸν λόφον»* (= περικυκλῶ) (Ξενοφῶν).
Πολλὰ σύνθετα ῥήματα ἔχοντα α΄ συνθετικὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀντικειμενικὴν σχέσιν δέχονται κατὰ πλεονασμὸν καὶ νέον ἀντικείμενον, 1) ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν ἔχασε τὴν σημασίαν του, π.χ. *οἰκοδομῶ* (= καθόλου κτίζω, κατασκευάζω), *βουθυτῶ* (= θύω), π.χ. *«οἰκίας οἰκοδομοῦνται*

(= κτίζουν δι' ἑαυτόν) *καλάς»* (Πλάτων), *«οἰκοδομῶ* (= κτίζω) *γέφυραν, πυραμίδα, λαβύρινθον»*, κ.λπ., *«βουθυτεῖ»* (= θυσιάζει) *ὗν καὶ τράγον καὶ κριὸν ἑστεφανωμένον»* (Ἀριστοφάνης), β) ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν δηλοῖ τρόπον ὁμοιότητος, ὡς *«πολῖται δορυφοροῦσιν ἀλλήλους»* (= φυλάττουν ὡς δορυφόροι)· // «Διὰ μέσου σχῆμα» (βλ. μέσος)· «Σύστοιχος αἰτιατικὴ (ἄλλως ἐτυμολογικὸν σχῆμα) (βλ. αἰτιατική).
Β) Μετὰ γενικῆς: 1) τὰ ἐπιμελείας καὶ ἀμελείας, μνήμης καὶ λήθης, φροντίδος καὶ ἀφροντισίας (γενικὴ τῆς αἰτίας), π.χ. *«ἑαυτοῦ κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ»* (Ξενοφῶν), *«ἐπεμελεῖτο ὁ πατὴρ τῶν ὑπαρχόντων»* (Ἰσοκράτης), *«τῆς ἀρχῆς μνημονεύομεν»* (Ἰσοκράτης)·
2) τὰ ἐπιτυχίας καὶ ἀποτυχίας, μετοχῆς καὶ ἀπολαύσεως, ἀφῆς, γεύσεως, ἐνάρξεως, ἐπιθυμίας [πλὴν τοῦ *φιλῶ* καὶ *ποθῶ* + αἰτιατικῆ, τὸ δὲ *ἀγαπῶ* (= φιλῶ) μετ' αἰτιατ. (= ἀρκοῦμαι, στέργω) πρὸς τῇ αἰτιατικῇ καὶ μετὰ δοτικῆς: *«ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς οὐκ ἀγαπῶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς ἔστειλε στρατιάν»* (Λυσίας)]· (γενικὴ* μεριστική) *«ὅπου ἄν τύχῃ τῶν λεγομένων»* (= λάβῃ γνῶσιν αὐτῶν) (Πλάτων)· *«μὴ μοῦ ἅπτου»*· *«ἄρχομαι τοῦ λόγου»* κ.λπ., [τό *«τυγχάνω τινί»* (= συναντῶ, συμπίπτω), τὸ δὲ *«λαγχάνω τι»* (=κλήρῳ, (διά κλήρου) λαμβάνω τι)]·
3) τὰ πλησμονῆς καὶ ἐνδείας (γεν.* τῆς ὕλης)· *«τροφῆς εὐπορῶ»* (Ξενοφῶν), *«ἀπορῶ παραδειγμάτων»* (Πλάτων)·
4) τὰ αἰσθήσεως (γενικὴ* μεριστική) [πλὴν τῶν τῆς ὁράσεως δεχομένων αἰτιατικήν] *«ἀκούω τῆς σάλπιγγος* (γεν. τοῦ πράγματος) (Ξενοφῶν), *«κρομμύων ὀσφραίνομαι»* (Ἀριστοφάνης).
[Τὰ αἰσθήσεως σημαντικὰ πλὴν τῆς γεν. τοῦ πράγματος δέχονται καὶ αἰτιατικὴν πράγματος, ὅταν σημαίνουν ἄμεσον ἀντίληψιν αὐτοῦ τούτου τοῦ πράγματος: *«ἀκούω θόρυβον, λόγους»*, *«αἰσθάνομαι βοήθειαν»* (Θουκυδίδης)· δέχονται δὲ καὶ γενικὴν προσωπικήν: *«τῶν μαρτύρων ἀκηκόατε»* (Ἰσαῖος), ἡ ὁποία ἐκφέρεται καὶ μετὰ τῆς προθέσεως «παρά», π.χ. *«ταῦτα παρ' αὐτῶν πυνθάνου»* (Πλάτων)]·
5) τὰ χωρισμοῦ καὶ ἀπομακρύνσεως, διαφορᾶς καὶ λήξεως, φειδοῦς καὶ ἀφειδίας (γενικὴ* χωριστική), *«Πλάταια ἀπέχει Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα»* (Θουκυδίδης), *«χρόνου φείδου»*, *«τελευτῶ τοῦ βίου»* (Ξενοφῶν), [*«ἀπογιγνώσκω τι»* (= ἀπελπίσας παραιτοῦμαί τι), *«ἀπογιγνώσκω τινός»* (= ἀπελπίσας ἀφίσταμαί τινος)]·
6) τὰ ἀρχικά (γενικὴ* κτητική): *«ἔργων ἐπιστατῶ»* (Ξενοφῶν), *«ἄρχω γαστρός»*, *«πάντων κυριεύω»* (Ξενοφῶν), [*«ἄρχω τινί»* (= εἶμαι ἐπώνυμος ἄρχων), *«ἡγοῦμαί τινι»* (= εἶμαι ὁδηγός, προηγοῦμαί τινος), *«ἐπιστατῶ τινι»* (= προίσταμαί τινος)]·
7) τὰ παραθετικῆς ἐννοίας (γενικὴ* συγκριτική*) *«μειονεκτοῦσιν (οἱ τύραννοι) τῶν ἰδιωτῶν»* (= μεῖον ἔχουσιν) (Ξενοφῶν), οὕτω καὶ *μειοῦμαι, ἐλαττοῦμαι, πρωτεύω, ὑπερέχω, περιττεύω, περιγίγνομαι* κ.λπ.· [*«κρατῶ τινα»* (= νικῶ)], καὶ
8) τὰ ἐκ προθέσεων (ἀπό, ἐκ, κατά, πρό,

ὑπέρ) σύνθετα (γενικὴ διὰ τὴν πρόθεσιν): *«πολλοῖς ἡ γλῶσσα προτρέχει τῆς διανοίας»* (Ἰσοκράτης).

Γ) μετὰ δοτικῆς: 1) τὰ φιλικῆς καὶ ἐχθρικῆς διαθέσεως, τὰ ἔριδος καὶ διαγωνισμοῦ, τὰ εὐπαθείας καὶ ὑποταγῆς, (δοτικὴ* περιποιητική), *«ἀρήγω τοῖς φίλοις»*, *«ἀμφισβητοῦμεν ἀλλήλοις»*, *«τιμωρῶ τινι»* καὶ *«ἀμύνω τινί»* (= βοηθῶ) (ἐνῷ *«τιμωροῦμαί τινα»* (= κολάζω)· *«ἀμύνομαί τινα»* (= ἀποκρούω τινὰ ἀπ' ἐμαυτοῦ), (πρβλ. τὰ μετ' αἰτιατικῆς), *«πειθαρχεῖν πατρί»* (Σοφοκλῆς)· ἐνταῦθα ἀνήκουν καὶ τὰ σημαίνοντα ἀντιλογίαν (*ἀντιλέγω*), ὀνειδισμόν (*ὀνειδίζω*), ὀργήν (*ὀργίζομαι*), φθόνον (*φθονῶ*), μομφήν (*ἐπιτιμῶ*), κατάραν (*καταρῶμαι*): *«μέμφομαί τινι»* (= ἐπιτιμῶ), *«μέμφομαί τινα»* (= ψέγω), *«ἐνοχλῶ τινι»* (= ἐνοχλήσεις παρέχω εἴς τινα), *«ἐνοχλῶ τινά»* (= καταπιέζω), *«πείθομαί τινι»* (= ὑπακούω τινι), *«πείθομαί τινος»* (= εἶμαι ὑπήκοός τινος), τὸ μέσον *«λοιδοροῦμαί τινι»* (= ἐπιφέρω κατά τινος λοιδορίας), *«λοιδορῶ τινα»* (= σκώπτω, ὑβρίζω).

2) Τὰ ὁμοιότητος, ἰσότητος, συμφωνίας, διαλλαγῆς καὶ κοινωνίας, προσεγγίσεως, μείξεως καὶ ἀκολουθίας (δοτικὴ κοινωνική): *«φιλοσόφῳ ἔοικας»* (Ξενοφῶν), *«συμφωνοῦμεν ἀλλήλοις»* (Ἰσοκράτης), *«τῇ ἀχαριστίᾳ ἕπεται ἡ ἀναισχυντία»*, οὕτω καὶ *χρῶμαι, ἁρμόττω, διαλέγομαι, προσιέναι τινί* κ.λπ., ἐνῷ *«μεταχειρίζομαί τινα»*· — [*«διαχρῶμαι* καὶ *καταχρῶμαί τινα»* (= φονεύω), *πελάζω* καὶ *πλησιάζω* καὶ μετὰ γενικῆς, π.χ. *«ἐπλησίαζον τῶν ἄκρων»* (Ξενοφῶν)].

3) Τὰ σημαίνοντα χάριν, ἐπάρκειαν καὶ ἀρέσκειαν (δοτικὴ* περιποιητική), π.χ. *«ἀρέσει αὐτῷ βίος οὕτω μέτριος»* (Πλάτων), *«τί ὑμῖν χαρίσωμαι;»* (Δημοσθένης).

4) Τὰ ἐκ προθέσεων σύνθετα (ἀντί, ἐν, ἐπί, παρά, περί, πρός, σύν) ῥήματα (δοτικὴ διὰ τὴν πρόθεσιν*)· *«σύνοιδ' ἐμαυτῷ»* (Πλάτων), *«ἐμμένω τοῖς ὅρκοις»* (Ἰσοκράτης)· τὰ σύνθετα ῥήματα μετὰ τῆς προθέσεως σὺν ἢ μεθ' ἁπλῆς δοτικῆς: *«συμφωνῶ τῷ προλαλήσαντι»*, ἢ ἐμπροθέτως *«σύν τινι»*, *«μετά τινος»*, π.χ. *«σὺν τῇ ἀσχολίᾳ συμπαρομαρτεῖ»* (Ξενοφῶν), *«μεθ' οὗ (στρατηγοῦ) συνηκολούθησαν»* (Ἰσοκράτης)· τὸ *ἀκολουθῶ* καὶ *ἕπομαι* φέρονται καὶ ἐμπροθέτως, π.χ. *«ἀκολουθεῖ μετ' ἐμοῦ»* (Πλάτων), *«μετ' ἐμοῦ ξένοι τινὲς ἕπονται»* (Πλάτων).

Ἀντὶ τῆς δοτικῆς εὑρίσκεται καὶ ἡ ἐμπρόθετος αἰτιατική: *«διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους»* (Λυσίας), *«πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν»* (= ἅπασιν ἀνθρώποις) (Ἰσοκράτης).

Δίπτωτα ἐνεργητικὰ ῥήματα. Εἶναι τὰ ῥήματα τὰ δεχόμενα: 1) ἢ διπλῆν αἰτιατικήν, 2) ἢ αἰτιατικὴν καὶ γενικήν, 3) ἢ αἰτιατικὴν καὶ δοτικήν, 4) ἢ γενικὴν καὶ δοτικήν.

Α) Ῥήματα μετὰ διπλῆς αἰτιατικῆς. Ταῦτα εἶναι τὰ δεχόμενα διπλῆν αἰτιατικήν, ἤτοι τοῦ ἀμέσου καὶ ἐμμέσου ἀντικειμένου*.

Ῥήματα, τὰ ὁποῖα δέχονται διπλῆν αἰτιατικὴν τοῦ ἀμέσου καὶ ἐμμέσου ἀντικειμένου*, εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) τὰ παιδευτικὰ καὶ ἀναμνηστικά: *«ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐμπειρία τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους»* (Ἀντιφῶν), *«Ἀθηναίους καὶ τάδε ὑπομιμνήσκω»* (Θουκυδίδης)· οὕτω καὶ «ἐθίζω τινά τι», «νουθετῶ τινά τι» [τὰ ἀναμνηστικὰ συντάσσονται καὶ μετ' αἰτιατ. καὶ γενικ. (ἁπλῆς ἢ μετὰ τῆς περί), π.χ. *«Γοργίου με ὁ λόγος ἀνεμίμνησκεν»* (Πλάτων), *«τὸν εἰδότα ὑπομνῆσαι περὶ ὧν ἂν ᾖ τὰ γεγραμμένα»* (Πλάτων)·

2) τὰ ἐνδύσεως, ἐκδύσεως καὶ περιβολῆς· *«πάππος τὸν Κῦρον στόλην καλὴν ἐνέδυσεν»* (Ξενοφῶν)·

3) τὰ αἰτητικά, ἀποστερητικὰ καὶ κρυπτικά: *«ὑμᾶς βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ»* (Ξενοφῶν), *«Διογείτων τὴν θυγατέρα ἔκρυπτε τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός»* (Λυσίας)· ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ τὸ *«πράττω τινὰ χρήματα»*, πράττομαι, εἰσπράττω, ἱκετεύω, λιτανεύω, λίσσομαι, κωλύω, εἴργω· [τὰ αἰτητικὰ καὶ τὸ *εἰσπράττειν* συντάσσονται μετ' αἰτιατικῆς καὶ γενικῆς μετὰ τῆς παρά, π.χ. *«ὁ γῆρας αἰτῶν παρὰ τῶν θεῶν ἁμαρτάνει»* (γνωμικόν), *«οὗτος παρ' ἑτέρων εἰσπράττει τόκους»* (Δημοσθένης)· τὰ ἀποστερητικὰ καὶ μετ' αἰτ. καὶ γενικῆς, π.χ. *«ἔθνη πάντα ἀποστερήσειν βασιλέως»* (Ξενοφῶν), ἢ καὶ μετὰ ἐμπροθέτου γενικῆς, π.χ. *«οἱ πόνοι τὰ αἰσχρὰ ἐκ τῆς ψυχῆς ἀφαιροῦνται»* (Ξενοφῶν)]·

4) τὰ ἔχοντα τὴν ἔννοιαν τοῦ «λέγειν τινά τι» καὶ «ποιεῖν τινά τι»· *«πᾶς τις τὸ γυναικεῖον φύλλον κακὰ πολλ' ἀγορεύει»* (Ἀριστοφ.), *«πολλ' ἀγαθὰ τὴν πόλιν ἐποίησε»* (Ἰσοκράτ.)·

5) τὰ προτρεπτικά, ἀναγκαστικὰ καὶ πευστικὰ (= ἐρωτηματικά, ἐρευνητικά): *«τοῦτο μὴ ἀνάγκαζέ με»* (Πλάτων), *«ἐάν τίς σε ταῦτα ἐξετάζῃ»* (Πλάτων)· οὕτω καὶ *ἐπαίρω, ἐποτρύνω, ἐπισπέρχω, προκαλοῦμαι, ἱστορῶ, ἐλέγχω, ἐκλέγω*: *«ὡς τί μ' ἱστορεῖς τόδε;»* (Εὐριπίδης), *«ἐκλέγειν τέλη τοὺς καταπλέοντας»* (= εἰσπράττειν φόρους ἐκ τῶν καταπλεόντων) (Αἰσχίνης)· [λέγεται καὶ «ἐρωτῶ τι περί τινος»].

Μετὰ διπλῆς αἰτιατικῆς συντάσσονται καὶ πολλὰ ἄλλα ῥήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ μία αἰτιατ. μετὰ τοῦ ῥήματος ἰσοδυναμεῖ πρὸς ῥῆμα, π.χ. *«ταύτῃ τῇ ξυνοικίᾳ ἐθέμεθα πόλιν ὄνομα»* (= τὴν ξυνοικίαν ὠνομάσαμεν πόλιν) (Πλάτων).

Τὰ δοξαστικά, τὰ κλητικά, μεταποιητικὰ καὶ προβιβαστικὰ ἐνεργ. ῥήματα συντάσσονται μετὰ δύο αἰτιατικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία εἶναι ἀντικείμενον*, ἡ δὲ ἄλλη κατηγορούμενον τοῦ ἀντικειμένου: *«Δαρεῖος Κῦρον στρατηγὸν ἀπέδειξεν»* (Ξενοφῶν), *«πάντας ἐγὼ τοὺς φιλοσόφους τοιούτους προσαγορεύω»* (Πλάτων).

Πολλάκις ἡ μία τῶν αἰτιατικῶν, ἡ ὁποία εἶναι κατηγορούμενον κεῖται κατὰ πρόληψιν ἕνεκα συμπτύξεως τῆς φράσεως (προληπτικὸν* κατηγορούμενον*): *«ὁ δῆμος εἴωθε.... τοῦτον τρέφειν τε καὶ αὔξειν μέγαν»* (= ὥστε εἶναι μέγαν) (Πλάτων).

Τὰ ῥήματα ἐκεῖνα τὰ μετὰ διπλῆς αἰτιατικῆς συντασσόμενα, τῶν ὁποίων ἡ μία εἶναι σύστοιχος αἰτιατική, εἶναι ἄλλα, π.χ. *«ἃ ἀπατῶ τὸν πολέμιον»* (= ἅς ἀπάτας ἀπατῶ τὸν πολέμιον) (Θουκυδίδης).

Β) Ῥήματα μετ' αἰτιατικῆς καὶ γενικῆς. Ῥήματα δεχόμενα αἰτιατικὴν καὶ γενικὴν εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) τὰ πληρώσεως καὶ κενώσεως σημαντι-

κά (γενικὴ τῆς ὕλης): *«ἐγέμισε τὴν ναῦν ξύλων»* (Δημοσθένης), *«αἰδοῦς κενοῦσι τὴν ψυχήν* (Πλάτων)· [ἀντὶ τῆς γενικῆς τίθεται καὶ δοτικὴ ὀργανική, π.χ. *«δακρύοισιν Ἑλλάδ' ἅπασαν ἔπλησε»* (Εὐριπίδης)]·

2) τὰ χωρισμοῦ, ἀπαλλαγῆς, παύσεως καὶ κωλύσεως (γεν.* χωριστική): *«Σωκράτης τοὺς συνόντας τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν ἔπαυε»* (Ξενοφῶν)· [ἐνίοτε ἡ γενικὴ τίθεται ἐμπροθέτως μετὰ τῆς *ἀπὸ* καὶ *ἐκ*: *«Παυσανίας ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων»* (Θουκ.), *«Λακεδαιμονίους ἐξέβαλεν ἐκ τῆς ἀρχῆς»* (Ἰσοκράτης)]·

3) τὰ λαμβάνοντα τὴν γενικὴν* τῆς αἰτίας, τῆς ἀξίας ἢ τοῦ τιμήματος: *«τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν τἀγαθ' οἱ θεοί»* (Ξενοφῶν), *«τιμωρεῖ σε φόνου»* (Εὐριπίδης)·

4) τὰ σημαίνοντα ἀκούειν ἢ μανθάνειν (γεν.* προσωπική): *«ἠκροῶντο πολλοὶ αὐτοῦ ταῦτα»* (Ξενοφῶν)· *«μάθε μου καὶ τάδε»* (Ξενοφῶν)· [ἡ γενικὴ ἐνίοτε τίθεται ἐμπροθέτως μετὰ τῆς προθέσεως παρά: *«μανθάνει τι παρὰ τῶν νοσούντων»* (Πλάτων)·

5) τὰ μεθεκτικὰ καὶ γευστικά (γεν.* μεριστική): *«αἰδὼς σωφροσύνης πλεῖστον μετέχει, αἰσχύνης δὲ εὐψυχία»* (Θουκυδίδης)·

6) πολλὰ σύνθετα ἐκ προθέσεων (ἀπό, ἐκ, κατά, πρό), π.χ. *«ἀπέκλεισε τὸν ἀνδροφόνον τῶν ἀμφικτιονικῶν ἱερῶν»* (Δημοσθένης)· *«καταφρονήσαντες τῶν Ἀθηναίων ἀδυναμίαν»* (Θουκυδίδης)· [ἐνίοτε εἰς ταῦτα ἐπαναλαμβάνεται ἡ πρόθεσις καὶ εἰς τὴν γενικήν: *«ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τῶν ἄκρων»* (Ξενοφῶν).

Γ) Ῥήματα μετὰ αἰτιατικῆς καὶ δοτικῆς.

Ῥήματα δεχόμενα αἰτιατικήν (τοῦ ἀμέσου ἀντικειμένου) καὶ δοτικήν* (τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου) εἶναι:

α) τὰ ἔχοντα τὴν ἔννοιαν τοῦ διδόναι, λέγειν, προστάσσειν, ὑπισχνεῖσθαι, τῆς δείξεως, δηλώσεως καὶ ἀγγελίας π.χ. *«πολλὰ ἀγαθὰ οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις»* (Ξενοφῶν), *«τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα ἐκοίνωσαν»* (Θουκυδίδης) [τὸ κελεύω μετὰ αἰτ. καὶ δοτ.: *«ἀμφιπόλοισι περικλυτὰ ἔργα κέλευεν»* (Ὅμηρος)· εἰς τοὺς ἀττικοὺς πεζολόγους μεθ' ἁπλῆς αἰτιατικῆς καὶ ἀπαρεμφάτου, μετὰ δοτικῆς μόνον εἰς ναυτικὴν σημασίαν: *«ἐλαύνοντας τριήρεις ἢ κελεύοντας τούτοις»* (Πλάτων)]·

2) τὰ ὁμοιώσεως, ἰσώσεως, προσεγγίσεως καὶ μείξεως (δοτικὴ* κοινωνική): *«μικρὸν μεγάλῳ εἰκάζω»* (Θουκυδίδης), *«ὁ σίδηρος ἀνισοῖ τοὺς ἀσθενεῖς τοῖς ἰσχυροῖς ἐν τῇ πολέμῳ»* (Ξενοφῶν), *«κόπρον τῇ γῇ μειγνύναι»* (Ξενοφῶν)·

3) τὰ προσαρμογῆς καὶ προσκολλήσεως (δοτικὴ* κοινωνική): *«πάντα ἥρμοσεν ἀλλήλοις»*·

4) τὰ συνδιαλλαγῆς: *«ἐδέοντο τοὺς φεύγοντας ξυναλλάξαι σφίσι»* (Θουκυδίδης)·

5) τὰ ἐναντιότητος καὶ τοὐναντίον περιποιήσεως (δοτικὴ περιποιητική): *«τοῖς ἐκείνων τὰ ἡμέτερα ἀντιτιθέντες»* (Πλάτων)· *«συμμάχους ἐκεῖνοι ἡμῖν ποιοῦσιν»* (Ἰσοκράτης)·

6) ῥήματά τινα σύνθετα ἐκ προθέσεων: *«ὁ θεὸς τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ ἐνέφυσεν» (Ξενοφῶν), «προσέχω τὸν νοῦν τινι»* (Ξενοφῶν).

Ῥήματα μετὰ γενικῆς καὶ δοτικῆς.

Ῥήματα δεχόμενα γενικὴν καὶ δοτικὴν (τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου ἢ κοινωνικὴν καὶ περιποιητικὴν) εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) τὰ παραχωρήσεως καὶ μεταδοτικά (γεν. μεριστικὴ καὶ δοτικὴ τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου): *«ὕπνου ἀνάγκη καὶ τοῖς δούλοις μεταδιδόναι»· «χρὴ τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἡμετέρας παραχωρῆσαι»* (Ἰσοκράτης)·

2) τὰ σημαίνοντα μετά τινος ἄλλου συμμέθεξιν καὶ ἔριν: *«οὐ μετέχουσιν ἀνδράσιν αἱ γυναῖκες κοινῆ τῆς ζωῆς ταύτης»* (Πλάτων), *«ἀντιποιούμεθα βασιλεῖ τῆς ἀρχῆς»* (Ξενοφῶν)·

3) τὰ λαμβάνοντα δοτικὴν τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου καὶ γενικὴν τοῦ τιμήματος καὶ τὰ λαμβάνοντα «δοτικὴν τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου» καί «γενικὴν τῆς αἰτίας», π.χ. *«Σμίκρῳ δέκα ταλάντων ἐτιμήσατε»* (Δημοσθένης)· *«μή μοι φθονήσῃς τοῦ μαθήματος»* (Πλάτων)·

[τὸ μέσον *«τιμᾶσθαι τινός τινι»* (ἐπὶ τῶν κατηγορουμένων) (= ἐπιβάλλω τιμωρίαν εἰς ἐμὲ αὐτόν)· (ἐπὶ κατηγόρων) (= αἰτῶ τὴν τιμωρίαν τινός)· π.χ. *«τιμᾶταί μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου· εἶεν· ἐγὼ δὲ δή τίνος ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι»* (Πλάτων)·

// «παθητικὰ ῥήματα» (βλ. παθητικός)· «ῥήματα μέσα» (βλ. μέσος), «ῥήματα οὐδέτερα» (βλ. οὐδέτερος), «ἀποθετικὰ ῥήματα» (βλ. ἀποθετικός), «ἀπρόσωπα ῥήματα» (βλ. ἀπρόσωπος)· // Ῥήματα ἐξ ὀνομάτων, ἐκ ῥημάτων, ἐξ ἐπιρρημάτων καὶ ἐπιφωνημάτων (βλ. παραγωγή)· // τὸ ῥῆμα ὡς α΄ καὶ ὡς β΄ συνθετικόν (βλ. συνθετικός)· // «ῥήματα ἐλλειπτικά» (ἄλλως ἀναπληρωτικά), (βλ. ἐλλειπτικός).

Ἐκτὸς τῶν γνωστῶν ἐλλειπτικῶν ῥημάτων, ἐλλειπτικὰ δύνανται νὰ λεχθοῦν καὶ τὰ ἀποθετικά, ὡς καὶ τὰ εἰς μόνον τὸν ἐνεργητικὸν τύπον εὑρισκόμενα ἐν χρήσει, π.χ. *δέχομαι, πάσχω, χαίρω* κ.λπ.· // πολλὰ μεταβατικὰ ῥήματα λαμβάνονται ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἀμεταβάτως, π.χ. *«καίει ὁ λύχνος», «παραλύει τὸ σῶμα»*, καὶ πολλὰ δὲ ἀμετάβατα λαμβάνονται μεταβατικῶς, π.χ. *«ἐνθουσιῶ τινα», «καταπλουτῶ τινα»* κ.λπ. Ἀμετάβατα ῥήματα μετὰ προθέσεων συντιθέμενα γίνονται μεταβατικά: π.χ. *«ἀργῶ»* (= εἶμαι ἀργός), ἐνῷ *«καταργῶ»* (= ποιῶ ἀργόν). Πολλὰ τῶν ῥημ. κατὰ μέσην φωνὴν παλαιότερον ἐλέγοντο ἔπειτα κατ' ἐνεργητικήν, π.χ. (εἰς τὸν Ὅμηρον): *ἀγάλλομαι, ἐρυθαίνομαι, ὁρμῶμαι, μαίνομαι, μαραίνομαι*, κ.λπ., μετὰ ταῦτα *ἀγάλλω, ἐρυθαίνω, μαραίνω, ὁρμῶ* κ.λπ.· // εἰς τὰ ῥήματα *βούλει, ὄψει, οἴει* καὶ ὄχι (- η), τὸ ει εἶναι ἀρχαία γραφὴ διατηρηθεῖσα εἰς αὐτά. Εἰς τὰς πρὸ τοῦ Εὐκλείδου ἐπιγραφὰς τὸ Ε ἐγράφετο ἀντὶ τοῦ Η καὶ ἀντὶ *λέγηι, νομίζηι*, ἐγράφετο *ΛΕΓΕΙ, ΝΟΜΙΖΕΙ*.

Εἰς τὸν Ὅμηρον ἐκτὸς τῶν μεταγενεστέρων καταλήξεων διατηροῦνται καὶ αἱ παλαιότεραι: - μι, - σθα, - σι (ἐκ τοῦ - τι σῳζομένου εἰς τὸ τοῦ πεζοῦ λόγου *ἐσ - τί*) εἰς τὰ βαρύτονα ῥήματα·

α) - μι· τὴν κατάληξιν ταύτην ἔχει πολλάκις τὸ α΄ πρόσωπον τῆς ὑποτ. τοῦ ἐνεργ. ἐνεστῶτος καὶ ἀορίστου: *«ἐθέλωμι», «ἴδωμι», «τύχωμι»* (ἐκ ταύτης τῆς καταλήξεως - μι τοῦ α΄ πρόσ. φαίνεται ὅτι αἱ καταλήξεις ἐν γένει ἦσαν δηλωτικαὶ τοῦ ὑπο-

κειμένου εἰς τὰ εἰς - μι ῥήματα, ἐκ τῶν ὁποίων μετὰ ταῦτα παρήχθησαν τὰ βαρύτονα καὶ περισπώμενα)·

β) -σθα· τὴν κατάληξιν ταύτην ἔχει τὸ β΄ πρόσωπον τῆς ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος καὶ ἀορίστου: *«ἐθέλῃσθα»*, *«παρεξελάσῃσθα»*, *«κλαίοισθα»*, *«βάλοισθα»*·

γ) -σι· τὴν κατάληξιν ταύτην ἔχει τὸ γ΄ ἑνικὸν πρόσωπον τῆς ὑποτακτικῆς ἐνεργ. ἐνεστῶτος καὶ ἀορίστου: *«βρίθῃσι»*, *«φῇσι»*, *«ἐρρίγῃσι»* (πρκμ. ἀντὶ ἐνεστῶτος). Ὡσαύτως α) ὁ ἐνεργ. ὑπερσυντέλικος ἔχει τὸ α΄ πρόσωπον εἰς - εα καὶ τὸ γ΄ εἰς - εε συναιρούμενα πολλάκις εἰς ει λαμβάνοντα καὶ τὸ εὐφωνικὸν ν, π.χ. *«πεποίθεα»*, *«ᾔδεεν»*, *«δεδειπνήκειν»*.

β) ἀντὶ τῆς καταλήξεως -σαν (γ΄ πληθ. πρόσωπον) κεῖται ἁπλοῦν -ν (πρβλ. πρτ. ἔλυ-ο-ν, (ἀόρ.) ἔλυσα-ν, εὐκτ. εἶε-ν, (= εἴη-σαν)· 1) εἰς τὸν παθητικὸν ἀόριστον, π.χ. *«φόβηθεν»*, *«κόσμηθεν»*, 2) εἰς τὸν ἐνεργ. πρτ. καὶ ἐνεργ. ἀόριστον β΄ τῶν εἰς -μι ῥημάτων καὶ τῶν ἀορίστων τῶν σχηματιζομένων ἄνευ συνδετικοῦ φωνήεντος: *«πρότιθεν»*, *«ἔσταν»*, *«ἔβαν»*, *«ἔφυν»*, *«ἔδυν»*·

γ) τὸ β΄ καὶ γ΄ ἑν. πρόσ. τῆς εὐκτ. τοῦ α΄ ἐνεργ. ἀσρίστου ἔχουν ἐνίοτε τὰς ἀσυνήθεις καταλήξεις -αις -αι εἰς τοὺς ἀττικούς· τὸ δὲ γ΄ πληθ. τὴν κατάληξιν -αιεν παρὰ τὰς συχνοτέρας -ειας, -ειε, -ειαν, π.χ. *«ἀντιβολήσαις»*, *«σαώσαι»*, *«κτερίσαιεν»*, *«κήαιεν»*, ἀλλὰ καὶ *«ἐφοπλίσειας»*, *«ὀφέλλειε»*, *«τίσειαν»*·

δ) ἀπαντᾷ (ὡς καὶ εἰς τὴν πεζογραφίαν) ἡ παλαιὰ κατάληξις τῆς προστακτικῆς καὶ εἰς ἐνεστ. καὶ ἀόριστον καὶ πρκμ., π.χ. *«ἐμπίπληθι»*, *«ἴληθι»*, *«δείδιθι»*, *«κλῦθι»*·

ε) τὸ γ΄ πρόσωπον τοῦ δυϊκοῦ εἰς τὸν πρτ. ἔχει τρὶς μὲν τὴν κατάληξιν, -τον, -την, ἅπαξ δὲ τὴν -σθον ἀντὶ -σθην: *«διώκετον»*, *«ἐτεύχετον»*, *«λυφύσσετον»*, *«θωρήσσεσθον»*·

στ) τὸ ἐνεργητικὸν ἀπαρέμφατον πάντων τῶν χρόνων ἔχει συνήθως τὰς καταλήξεις -μέναι, -μεν καὶ μετὰ συνδετ. φωνήεντος -εμεναι, -εμεν παρὰ τὰς καταλήξεις -ειν καὶ -ναι· ἐπί τινων δὲ ῥημάτων εἰς -αω καὶ -εω καὶ ἐπὶ ἀορ. εἰς -ην ἔχει - *ήμεναι*: *«ἀμυνέμεναι»*, *«ἀμυνέμεν»*, *«ἀμύνειν»*, *«δόμεναι»*, *«φορήμεναι»*, *«μιγήμεναι»* (τὸ ἀπαρέμφ. τοῦ ἐνεργ. ἀορ. β΄ ἀπαντᾷ πολλάκις ἀσυναίρετον εἰς -εειν, π.χ. *«θανέεειν»*, *«ἰδέειν»*·

ζ) ἡ κατάληξις τοῦ β΄ ἑν. προσώπου τῆς μεσ. καὶ παθητ. φωνῆς (-εσαι, -ησαι, -εσο, -ασο) ἀποβάλλει τὸ σ καὶ μένει συνήθως ἀσυναίρετος, π.χ. *«κέλεαι»*, *«ἴδηαι»*, *«ὠδύσαο»* (ἀπαντοῦν καὶ συνῃρημένοι τύποι): *γνώσῃ, ὄψῃ, ὄψει, ὄρσευ*· ἐνίοτε δὲ τὸ -εο ἐκτείνεται εἰς -ειο, π.χ. *σπεῖο, ἔρειο*·

η) τὸ α΄ πληθ. πρόσωπον τῆς μέσ. καὶ παθ. φωνῆς πολλάκις ἀντὶ -μεθα, ἔχει -μεσθα: *«τεκόμεσθα»*, *«νεμόμεσθα»* κ.λπ.·

θ) παρὰ τὰς καταλήξεις -νται, καὶ -ντο τοῦ παθ. πρκμ. καὶ ὑπερσ. ἀπαντοῦν εἰς τὸν Ὅμηρον αἱ καταλήξεις -ται -ατο καὶ ἐπὶ ῥημάτων συμφωνολήκτων. Δασύνονται δὲ τούτων οἱ χειλόφωνοι καὶ οὐρανισκόφωνοι χαρακτῆρες, π.χ. *«βεβλήαται»*, *«κεχολώατο»*, *«τετράφατο»*, *«δεδμήατο»*, (ὁμοίως ἡ κατάληξις - ατο ἀντὶ - ντο εἶναι συνήθης εἰς τὴν παθητ. εὐκτικήν: *«ἀρησαίατο»*, *«μαχοίατο»*)· // «συνῃρημένα ῥήματα»· ἡ ὁμηρικὴ διάλεκτος ἀποφεύγει ἐν γένει τὴν συναίρεσιν* προτιμῶσα εἰς πάντα τοὺς ἀσυναιρέτους τύπους· οὕτω κατὰ τὴν χρείαν τοῦ μέτρου τὰ συνῃρημένα (ἢ περισπώμενα) εἰς -εω, -αω, -οω ῥήματα συναιροῦνται ἢ μένουν ἀσυναίρετα: α) τὰ εἰς -εω μένουν ἀσυναίρετα: *δοκέεις, φορέουσι, χαρίζεο* κ.λπ., ἢ συναιροῦν τὸ ε + ε καὶ ε + ει εἰς -ει καὶ τὸ ε+ο εἰς -ευ, π.χ. *φιλεῖ, νεῖται, ποιεύμην, ἀελπτεῦντες*, σπανιώτερον δὲ τὸ ε + ο εἰς -ου, π.χ. *ὀμοῦμαι*, καὶ τὸ ε + ω εἰς -ω: *«θαρσῶν»*, ἐνίοτε δὲ ἐκτείνουν τὸ ῥιζικ. ε εἰς ει, π.χ. *ὀκνείω, πνείω* ἢ ἀποβάλλουν τὸ ε πρὸ ἄλλου ε, π.χ. *μυθέαι, ἀποαιρέο* (κατ' ἄλλους *μύθεαι, ἀποαίρεο*), (τὸ η ἀντὶ τοῦ ει κεῖται εἰς τὰ *φιλήμεναι, πενθήμεναι, ποθήμεναι, καλήμεναι, φορήμεναι, ἀπειλήτην*· μοναδικοὶ δὲ οἱ τύποι *«φοροίη»* καὶ *«φιλοίη»* τῆς εὐκτικῆς, ἡ ὁποία ἔχει τὰς συνήθεις καταλήξεις -έοιμι, -έοις κ.λπ.· β) τὰ εἰς -αω (τὰ ὁποῖα πρὸ τῆς συναιρέσεως ὑφίστανται ἀφομοίωσιν τῶν φθόγγων, βλ. ἐπικὴ διέκτασις*) ἀπαντοῦν κατά τό πλεῖστον συνῃρημένα: *μεταλλῶ, μεταλλᾶς, μεταλλῶσι, πειρᾶται, ὁρᾶτο* κ.λπ. (ἀλλά καί ἀσυναιρέτως: *ὑλάει, διψάων, πεινάων*, κ.λπ.), (πολλάκις τὸ α εἰς τὰ εἰς -αω ῥήματα ἐξασθενοῦται εἰς ε, π.χ. (ἀντάω) - *ἤντεον*, (χράομαι) - *χρεώμενος*)· τὸ -αε εἰς τοὺς δυϊκοὺς συνῃρέθη εἰς -η: *συλήτην, φοιτήτην, προσαυδήτην*, ὡσαύτως εὑρίσκεται τὸ η εἰς ἀπαρέμφατον τῶν εἰς αω, π.χ. *πεινήμεναι, γοήμεναι*, καὶ γ) τὰ εἰς -οω ὄντα ἐλάχιστα ἀπαντοῦν ἢ συνῃρημένα ἢ κατ' ἀφομοίωσιν* [οἱ μὴ παραδεχόμενοι τὴν ἀφομοίωσιν ἔχουν εἰς τὰς ἐκδόσεις των τοὺς ἀσυναιρέτους τύπους: *ἀρόουσι*] — συναιροῦν δὲ κανονικῶς τὸ ο+ο καὶ ο+ε εἰς -ου, π.χ. *χολοῦμαι, χολοῦται, δῄουν, γουνοῦμαι*· (βλ. συλλαβισμός).

// (Δημοτ.) εἰς τὴν δημοτικὴν ἄλλοι μὲν τῶν χρόνων τοῦ ῥήματος εἶναι «μονολεκτικοί» (ἐνεστώς) *λύνω*, (παρατατικός) *ἔλυνα*, (ἀόριστος) *ἔλυσα*, ἄλλοι δὲ «περιφραστικοί», ὡς α) ὁ ἁπλοῦς μέλλων, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται μετὰ τοῦ μορίου «θά» καὶ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος: *θὰ λύνω*, ἢ τοῦ ἀορίστου *θὰ λύσω*, β) ὁ παρακείμενος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ τετελεσμένος μέλλων ἔχουν δύο τύπους, ὁ πρῶτος σχηματίζεται μετὰ τοῦ ῥήματος ἔχω (εἶχα, θὰ ἔχω) καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ ἀορίστου (λύσει(ν), λυθῆ(ναι), π.χ. *ἔχω λύσει, εἶχα λύσει, θὰ ἔχω λύσει*, (παθ.) *ἔχω λυθῆ, εἶχα ληθῆ, θὰ ἔχω λυθῆ*· ὁ δεύτερος σχηματίζεται εἰς μὲν τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν διὰ τοῦ ῥήματος «ἔχω» καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου κατὰ τὸ γένος, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ τὸ ἀντικείμενον, π.χ. *ἔχω λυμένο, εἶχα λυμένο, θὰ ἔχω λυμένο*, εἰς δὲ τὴν παθητικὴν διὰ τοῦ ῥήματος εἶμαι (ἤμουν, θὰ εἶμαι) καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου κατὰ τὸ γένος, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ τὸ ὑποκείμενον, π.χ. *εἶμαι λυμένος, ἤμουν λυμένος, θὰ εἶμαι λυμένος*, ὡς γνωστὸν τὰ δύο ῥήματα ἔχω καὶ εἶμαι εἶναι βοηθητικὰ καὶ δι' αὐτῶν σχηματίζονται οἱ σύνθετοι χρόνοι τῶν ῥημάτων τῆς δημοτικῆς.

Κλίσις τῶν δύο βοηθητικῶν ρημάτων

α΄ πίναξ: ἔχω

Ἐνεστὼς				Παρατατικὸς
Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ*	Προστακτικὴ	Μετοχὴ	
ἔχω	ἔχω	—		εἶχα
ἔχεις	ἔχεις (ἔχῃς*)	ἔχε		εἶχες
ἔχει	ἔχει (ἔχῃ)	—	ἔχοντας	εἶχε
ἔχουμε (ἔχομε)	ἔχουμε (ἔχομε ἔχωμε)	—		εἴχαμε
ἔχετε	ἔχετε	ἔχετε		εἴχατε
ἔχουν	ἔχουν	—		εἶχαν

* Ἡ ὑποτακτική: νά, ὅταν, γιὰ νὰ ἔχω, ἔχεις, ἔχει κ.λπ.

Μέλλων: θὰ ἔχω, θὰ ἔχεις (θὰ ἔχῃς) κ.λπ.

β΄ πίναξ: εἶμαι

Ἐνεστὼς		Παρατατικὸς
Ὁριστικὴ καὶ Ὑποτακτικὴ	Μετοχὴ	
εἶμαι		ἤμουν (ἤμουνα)
εἶσαι		ἦσουν
εἶναι	ὄντας	ἦταν (ἤτανε)
εἴμαστε		ἤμαστε
εἶστε		ἦσαστε
εἶναι		ἦταν

Ἡ προστακτικὴ ἀναπληροῦται ἐκ τῶν τύπων τῆς ὑποτακτικῆς: νά (ἄς) εἶσαι, νὰ εἶναι, νὰ εἶστε, νὰ εἶναι.

Μέλλων: θὰ εἶμαι, θὰ εἶσαι, θὰ εἶναι κ.λπ.

Τὰ ῥήματα ταῦτα εἶναι βοηθητικὰ πρὸς σχηματισμὸν τῶν περιφραστικῶν χρόνων (παρακειμένου, ὑπερσυντελίκου καὶ τετελεσμένου μέλλοντος· ὁ ἁπλοῦς μέλλων σχηματίζεται διὰ τοῦ μορίου «θά» καὶ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος: *θὰ λύνω*, ἢ τοῦ ἀορίστου: *θὰ λύσω*.

Ἔχομεν δύο συζυγίας ῥημάτων, τὰ βαρύτονα καὶ τὰ περισπώμενα.

Βαρύτονα

Πίναξ κλίσεως ῥημάτων τῆς πρώτης συζυγίας

Ἐνεργητικὴ φωνή

Ἐνεστὼς				
Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
λύνω	λύνω*	—		
λύνεις	λύνεις	λύνε		
λύνει	λύνει	—		λύνοντας
λύνομε (λύνουμε)	λύνουμε (λύνομε)	—		
λύνετε	λύνετε	λύνετε		
λύνουν	λύνουν	—		

Ἡ ὑποτακτική: νά, ὅταν, γιὰ νὰ λύνω, λύνεις, λύνει.

Παρατατικὸς

ἔλυνα, ἔλυνες, ἔλυνε, λύναμε, λύνατε, ἔλυναν

Ἀόριστος			
ἔλυσα	λύσω	—	
ἔλυσες	λύσεις	λύσε	
ἔλυσε	λύσει	—	λύσει
λύσαμε	λύσουμε (λύσομε)	—	
λύσατε	λύσετε	λύστε	
ἔλυσαν	λύσουν		

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ Παρακείμενος
Μέλλ. ἐξακολουθητικὸς	θὰ λύνω, θὰ λύνεις κ.λπ.	
Μέλλων στιγμιαῖος	θὰ λύσω, θὰ λύσεις κ.λπ.	νὰ ἔχω λύσει, νὰ ἔχεις λύσει
Παρακείμενος	ἔχω λύσει (ἢ ἔχω λυμένο) κ.λπ.	(ἢ νὰ ἔχω λυμένο,
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα λύσει (ἢ εἶχα λυμένο) κ.λπ.	νὰ ἔχεις λυμένο) κ.λπ.
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω λύσει (ἢ θὰ ἔχω λυμένο) κ.λπ.	

Παθητικὴ φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
		Ἐνεστὼς		
λύνομαι	λύνομαι			
λύνεσαι	λύνεσαι	(λύνου)		
λύνεται	λύνεται			
λυνόμαστε	λυνόμαστε			
λύνεστε	λύνεστε	(λύνεστε)		
λύνονται	λύνονται			
		Παρατατικὸς		
λυνόμουν, λυνόσουν, λυνόταν, λυνόμαστε, λυνόσαστε, λύνονταν				
		Ἀόριστος		
λύθηκα	λυθῶ			
λύθηκες	λυθεῖς	λύσου		
λύθηκε	λυθεῖ		λυθεῖ	
λυθήκαμε	λυθοῦμε			
λυθήκατε	λυθεῖτε	λυθεῖτε		
λύθηκαν	λυθοῦν			
		Παρακείμενος		Μετοχὴ
				λυμένος
				λυμένη
				λυμένο

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ Παρακείμενος
Μέλλων ἐξακολουθητικὸς	θὰ λύνομαι, θὰ λύνεσαι κ.λπ.	
Μέλλων στιγμιαῖος	θὰ λυθῶ, θὰ λυθεῖς κ.λπ.	νὰ ἔχω λυθεῖ
Παρακείμενος	ἔχω λυθεῖ (ἢ εἶμαι λυμένος) κ.λπ.	(ἢ νὰ εἶμαι λυμένος) κ.λπ.
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα λυθεῖ (ἢ ἤμουν λυμένος) κ.λπ.	
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω λυθεῖ (ἢ θὰ εἶμαι λυμένος) κ.λπ.	

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
		Ἐνεστὼς		
τρίβω	τρίβω			
τρίβεις	τρίβεις	τρίβε		
τρίβει	τρίβει		—	τρίβοντας
τρίβομε (τρίβουμε)	τρίβομε (τρίβουμε)			
τρίβετε	τρίβετε	τρίβετε		
τρίβουν	τρίβουν			
		Παρατατικὸς		
ἔτριβα, ἔτριβες, ἔτριβε, τρίβαμε, τρίβατε, ἔτριβαν				
		Ἀόριστος		
ἔτριψα	τρίψω			
ἔτριψες	τρίψεις	τρίψε		
ἔτριψε	τρίψει		τρίψει	
τρίψαμε	τρίψουμε (τρίψομε)			
τρίψατε	τρίψετε	τρίψτε		
ἔτριψαν	τρίψουν			

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ Παρακείμενος
Μέλλων ἐξακολουθητικὸς	θὰ τρίβω, θὰ τρίβεις κ.λπ.	
Μέλλων στιγμιαῖος	θὰ τρίψω, θὰ τρίψεις κ.λπ.	νὰ ἔχω τρίψει
Παρακείμενος	ἔχω τρίψει (ἢ ἔχω τριμμένο) κ.λπ.	(ἢ νὰ ἔχω τριμμένο) κ.λπ.
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα τρίψει (ἢ εἶχα τριμμένο) κ.λπ.	
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω τρίψει (ἢ θὰ ἔχω τριμμένο) κ.λπ.	

Μέση φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ (νά, ὅταν, γιὰ νά)	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
		Ἐνεστὼς		
τρίβομαι	τρίβομαι			
τρίβεσαι	τρίβεσαι	(τρίβου)		
τρίβεται	τρίβεται		—	—
τριβόμαστε	τριβόμαστε			
τρίβεστε	τρίβεστε	(τρίβεστε)		
τρίβονται	τρίβονται			
		Παρατατικὸς		
τριβόμουν, τριβόσουν, τριβόταν, τριβόμαστε, τριβόσαστε, τρίβονταν				
		Ἀόριστος		
τρίφτηκα	τριφτῶ			
τρίφτηκες	τριφτεῖς	τρίψου		
τρίφτηκε	τριφτεῖ		τριφτεῖ	
τριφτήκαμε	τριφτοῦμε			
τριφτήκατε	τριφτεῖτε	τριφτεῖτε		
τρίφτηκαν	τριφτοῦν			
		Παρακείμενος		Μετοχὴ τριμμένος, -η, -ο

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ Παρακείμενος
Μέλλων ἐξακολουθητικὸς	θὰ τρίβομαι, θὰ τρίβεσαι, θὰ τρίβεται κ.λπ.	
Μέλλων στιγμιαῖος	θὰ τριφτῶ, θὰ τριφτεῖς, θὰ τριφτεῖ κ.λπ.	
Παρακείμενος	ἔχω τριφτεῖ, ἔχεις τριφτεῖ, ἔχει τριφτεῖ ἢ εἶμαι τριμμένος κ.λπ.	νὰ ἔχω τριφτῆ
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα τριφτεῖ, εἶχες τριφτεῖ, εἶχε τριφτεῖ (ἢ ἤμουν τριμμένος) κ.λπ.	(ἢ νὰ εἶμαι τριμμένος) κ.λπ.
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω τριφτεῖ, θὰ ἔχεις τριφτεῖ, θὰ ἔχει τριφτεῖ (ἢ θὰ εἶμαι τριμμένος) κ.λπ.	

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ (νά, ὅταν, γιὰ νά)	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
		Ἐνεστὼς		
βρέχω	βρέχω			
βρέχεις	βρέχεις	βρέχε		
βρέχει	βρέχει		—	βρέχοντας
βρέχομε (βρέχουμε)	βρέχομε (βρέχουμε)			
βρέχετε	βρέχετε	βρέχετε		
βρέχουν	βρέχουν			
		Παρατατικὸς		
ἔβρεχα, ἔβρεχες, ἔβρεχε, βρέχαμε, βρέχατε, ἔβρεχαν				
		Ἀόριστος		
ἔβρεξα	βρέξω			
ἔβρεξες	βρέξεις	βρέξε		
ἔβρεξε	βρέξει		βρέξει	βρέχοντας
βρέξαμε	βρέξομε (βρέξουμε)			
βρέξατε	βρέξετε	βρέχτε		
ἔβρεξαν	βρέξουν			

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ Παρακείμενος
Μέλλων ἐξακολουθητικὸς	θὰ βρέχω, θὰ βρέχεις, θὰ βρέχει κ.λπ.	
Μέλλων στιγμιαῖος	θὰ βρέξω, θὰ βρέξεις, θὰ βρέξει κ.λπ.	νὰ ἔχω βρέξει
Παρακείμενος	ἔχω βρέξει, ἔχεις βρέξει, ἔχει βρέξει (ἢ ἔχω βρεγμένο) κ.λπ.	νὰ ἔχεις βρέξει νὰ ἔχει βρέξει
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα βρέξει, εἶχες βρέξει, εἶχε βρέξει (ἢ εἶχα βρεγμένο) κ.λπ.	(ἢ νὰ ἔχω βρε(γ)μένο) κ.λπ. (ἐνῶ κρύβω - κρυμμένο)
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω βρέξει, θὰ ἔχεις βρέξει, θὰ ἔχει βρέξει (ἢ θὰ ἔχω βρε(γ)μένο) κ.λπ.	

Μέση φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ (νά, ὅταν, γιὰ νά)	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
		Ἐνεστὼς		
βρέχομαι	βρέχομαι			
βρέχεσαι	βρέχεσαι	(βρέχου)		
βρέχεται	βρέχεται		—	—
βρεχόμαστε	βρεχόμαστε			
βρέχεστε	βρέχεστε	(βρέχεστε)		
βρέχονται	βρέχονται			

Παρατατικὸς

βρεχόμουν, βρεχόσουν, βρεχόταν, βρεχόμαστε, βρεχόσαστε, βρέχονταν

Ἀόριστος

βρέχτηκα	βρεχτῶ			
βρέχτηκες	βρεχτεῖς	βρέξου		
βρέχτηκε	βρεχτεῖ		βρεχτεῖ	
βρεχτήκαμε	βρεχτοῦμε			
βρεχτήκατε	βρεχτεῖτε	βρεχτῆτε		
βρέχτηκαν	βρεχτοῦν			

Παρακείμενος — Μετοχὴ: βρεγμένος, -η, -ο, ἐνῶ κρύβω - κρυμμένος

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ Παρακείμενος
Μέλλων ἐξακολουθητικὸς	θὰ βρέχομαι, θὰ βρέχεσαι, θὰ βρέχεται κ.λπ.	
Μέλλων στιγμιαῖος	θὰ βρεχτῶ, θὰ βρεχτεῖς, θὰ βρεχτεῖ κ.λπ.	
Παρακείμενος	ἔχω βρεχτεῖ, ἔχεις βρεχτεῖ (ἢ εἶμαι βρεγμένος) κ.λπ.	νὰ ἔχω βρεχτεῖ νὰ ἔχεις βρεχτεῖ (ἢ νὰ εἶμαι βρεγμένος) κ.λπ.
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα βρεχτεῖ, εἶχες βρεχτεῖ (ἢ ἤμουν βρεγμένος) κ.λπ.	
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω βρεχτεῖ, θὰ ἔχεις βρεχτεῖ (ἢ θὰ εἶμαι βρεγμένος) κ.λπ.	

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
		Ἐνεστὼς		
ποτίζω	ποτίζω			
ποτίζεις	ποτίζεις	πότιζε		
ποτίζει	ποτίζει			ποτίζοντας
ποτίζομε	ποτίζομε		—	
(ποτίζουμε)	(ποτίζουμε)			
ποτίζετε	ποτίζετε	ποτίζετε		
ποτίζουν	ποτίζουν			

Παρατατικὸς

πότιζα, πότιζες, πότιζε, ποτίζαμε, ποτίζατε, πότιζαν

Ἀόριστος

πότισα	ποτίσω			
πότισες	ποτίσεις	πότισε		
πότισε	ποτίσει		ποτίσει	
ποτίσαμε	ποτίσομε			
	(ποτίσουμε)			
ποτίσατε	ποτίσετε	ποτίστε		
πότισαν	ποτίσουν			

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ Παρακείμενος
Μέλλ. ἐξακολουθητικὸς	θὰ ποτίζω, θὰ ποτίζεις, θὰ ποτίζει κ.λπ.	
Μέλλων στιγμιαῖος	θὰ ποτίσω, θὰ ποτίσεις, θὰ ποτίσει κ.λπ.	
Παρακείμενος	ἔχω ποτίσει, ἔχεις ποτίσει (ἢ ἔχω ποτισμένο) κ.λπ.	νὰ ἔχω ποτίσει νὰ ἔχεις ποτίσει (ἢ νὰ ἔχω ποτισμένο) κ.λπ.
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα ποτίσει, εἶχες ποτίσει, (ἢ εἶχα ποτισμένο) κ.λπ.	
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω ποτίσει, θὰ ἔχεις ποτίσει (ἢ θὰ ἔχω ποτισμένο) κ.λπ.	

Μέση φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
		Ἐνεστὼς		
ποτίζομαι	ποτίζομαι			
ποτίζεσαι	ποτίζεσαι	(ποτίζου)		
ποτίζεται	ποτίζεται		—	—
ποτιζόμαστε	ποτιζόμαστε			
ποτίζεστε	ποτίζεστε	(ποτίζεστε)		
ποτίζονται	ποτίζονται			

Παρατατικὸς

ποτιζόμουν, ποτιζόσουν, ποτιζόταν, ποτιζόμαστε, ποτιζόσαστε, ποτίζονταν

		Ἀόριστος		
ποτίστηκα	ποτιστῶ			
ποτίστηκες	ποτιστεῖς	ποτίσου		
ποτίστηκε	ποτιστεῖ		ποτιστεῖ	—
ποτιστήκαμε	ποτιστοῦμε			
ποτιστήκατε	ποτιστεῖτε	ποτιστεῖτε		
ποτίστηκαν	ποτιστοῦν			

Παρακείμενος

ποτισμένος, -η, -ο

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ Παρακείμενος
Μέλλ. ἐξακολουθητικὸς	θὰ ποτίζομαι, θὰ ποτίζεσαι, θὰ ποτίζεται κ.λπ.	
Μέλλων στιγμιαῖος	θὰ ποτιστῶ, θὰ ποτιστεῖς, θὰ ποτιστεῖ κ.λπ.	
Παρακείμενος	ἔχω ποτιστεῖ, ἔχεις ποτιστεῖ (ἢ εἶμαι ποτισμένος) κ.λπ.	νὰ ἔχω ποτιστῆ, νὰ ἔχεις ποτιστῆ (ἢ νὰ εἶμαι ποτισμένος) κ.λπ.
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα ποτιστεῖ, εἶχες ποτιστεῖ (ἢ ἤμουν ποτισμένος) κ.λπ.	
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω ποτιστεῖ, θὰ ἔχεις ποτιστεῖ (ἢ θὰ εἶμαι ποτισμένος) κ.λπ.	

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ῥήματα τῆς α΄ συζυγίας τὸ -ια-, -ιω-, -ιε-, -ιαι- τῆς παραληγούσης πολλῶν ῥημάτων πάσχουν συνίζησιν καὶ ἀποτελοῦν μίαν συλλαβήν, π.χ. *λιώνω, ματιάζω, θεριεύω* κ.λπ., ἄλλοτε δὲ προφέρονται δισυλλάβως, π.χ. *πλησιάζω, σημειώνω, δημοσιεύω, μιαίνω* κ.λπ. Εἰς τὸ β΄ ἑνικὸν πρόσωπον τῆς Προστακτικῆς τοῦ ἀορίστου πολλάκις ἀποβάλλεται τὸ τελικὸν ε κατὰ τὴν συμπροφορὰν μετὰ τῆς τριτοπροσώπου προσωπικῆς ἀντωνυμίας τόν, τή(ν), τό, ὡς καὶ εἰς τοὺς τύπους τοῦ ἄρθρου, οἱ ὁποῖοι ἀρχίζουν ἀπὸ «τ», π.χ. *κρύψ' το, φέρ' το, πλέξ' το, βάλ' τα· βάλ' τὸ παλτό σου, πάρ' τὰ πόδια σου* κ.λπ. Εἰς τὸ *δῶσε* συνήθως ἀποκόπτεται τὸ *ε* πρὸ τοῦ *μου* καὶ τοῦ *μας: δῶσ' μου, δῶσ' μας.* Πολλὰ ῥήματα σχηματίζουν: α) τὸ β΄ πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος, ἂν καὶ διατηροῦν καὶ τοὺς ὁμαλοὺς τύπους, εἰς *-α, -ᾶτε· τρέχα - τρεχᾶτε, φεύγα - φευγᾶτε, στέκα - στεκᾶτε* (ἄλλα καὶ *στάσου - σταθεῖτε*)· β) τὸ β΄ ἑνικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τοῦ ἀορίστου εἰς -α, π.χ. *ἀνέβα, κατέβα, (ἀνεβεῖτε, κατεβεῖτε)*· (ἔρχομαι)· *ἔλα* (ἀλλὰ *ἐλᾶτε*)· γ) τὸ β΄ πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τοῦ ἀορίστου εἰς -ες, π.χ. (λέγω) *πές,* (βρίσκω) *βρές,* (βλέπω) *ἰδές,* (πίνω) *πιές,* (ἀλλὰ καὶ *πιέ*), ἐνῷ τὸ β΄ πληθυντικὸν εἶναι *βρεῖτε, δεῖτε* (καὶ *δέ(σ)τε*), *πιεῖτε* (καὶ *πιέ(σ)τε*)· δ) τὸ *βγαίνω* καὶ *μπαίνω* εἰς τὸν β΄ ἀόρ. εἰς -α καὶ σπανιώτερον εἰς -ες· *ἔμπα* (καὶ *μπές*) - *μπεῖτε, ἔβγα* (καὶ *βγές*) - *βγεῖτε,* καὶ ε) τὸ *πηγαίνω (πάω)* τὴν προστακτικὴν τοῦ ἐνεστῶτος εἰς -ε, -ετε π.χ. *πήγαινε - πηγαίνετε,* τοῦ ἀορίστου *ἄμε - ἀμέτε·* τοῦ δὲ *ἀφήνω* ἔχει καὶ τοὺς συγκεκομμένους τύπους (ἄσε) *ἄσ' - ἄστε,* (π.χ. *ἄσ' τα*). Ὁ παθητικὸς ἀόριστος τοῦ *σηκώνομαι* ἔχει β΄ ἑν. πρόσωπον *σηκώσου* ἢ *σήκω.* Ἡ μονολεκτικὴ προστακτικὴ τοῦ ἐνεστῶτος τῆς παθητικῆς φωνῆς εἶναι σπανία, π.χ. *γδύνου, ντύνου, πλύνου, κάθου, γίνου, προφασίζου, σηκώνεστε, ἑτοιμάζεστε* κ.λπ. Ἀντὶ τῆς μονολεκτικῆς προστακτικῆς ἔχομεν τὴν ὑποτακτικὴν μετὰ τοῦ *νά: νὰ δροσίζεσαι, νὰ χτενίζεσαι· νὰ ἀγωνίζεστε, νὰ ἔρχεστε.*

Ῥήματα δευτέρας συζυγίας

Τὰ ῥήματα τῆς δευτέρας συζυγίας, συμφώνως πρὸς τὰς καταλήξεις τὰς ὁποίας λαμβάνουν εἰς τὸν ἑνικὸν τῆς ὁριστικῆς τοῦ ἐνεστῶτος, διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις διὰ τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν καὶ δύο τάξεις διὰ τὴν παθητικήν.

Ἐνεργητικὰ ῥήματα: πρώτη τάξις καταλήγει εἰς *-ῶ, -ᾶς, -ᾶ: γελῶ, γελᾶς, γελᾶ·* δευτέρα τάξις καταλήγει εἰς *-ῶ, -εῖς, -εῖ: καλῶ, καλεῖς, καλεῖ.*

Παθητικὰ ῥήματα: πρώτη τάξις καταλήγει εἰς *-ιέμαι, -ιέσαι, -ιέται: γελιέμαι, γελιέσαι, γελιέται·* δευτέρα τάξις καταλήγει εἰς *-οῦμαι, -ᾶσαι, -ᾶται: λυποῦμαι, λυπᾶσαι, λυπᾶται.*

Πίναξ κλίσεως ῥημάτων τῆς δευτέρας συζυγίας

α΄ τάξις

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
Ἐνεστὼς				
ἀγαπῶ				
ἀγαπᾶς		ἀγάπα		
ἀγαπᾶ (ἀγαπάει)		—		ἀγαπώντας
ἀγαποῦμε (ἀγαπᾶμε)				
ἀγαπᾶτε		ἀγαπᾶτε		
ἀγαποῦν καὶ (ἀγαπᾶν(ε))				

Παρατατικὸς

ἀγαποῦσα, ἀγαποῦσες, ἀγαποῦσε, ἀγαπούσαμε, ἀγαπούσατε, ἀγαποῦσαν
καὶ ἀγάπαγα, ἀγάπα(γ)ες, ἀγάπα(γ)ε κ.λπ.

Ἀόριστος				
ἀγάπησα	ἀγαπήσω			
ἀγάπησες	ἀγαπήσεις	ἀγάπησε		
ἀγάπησε	ἀγαπήσει		ἀγαπήσει	—
ἀγαπήσαμε	ἀγαπήσομε (καὶ ἀγαπήσουμε)			
ἀγαπήσατε	ἀγαπήσετε	ἀγαπῆστε		
ἀγάπησαν	ἀγαπήσουν			

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ
		Παρακειμένου
Μέλλ. ἐξακολουθητικὸς	θ' ἀγαπῶ, θ' ἀγαπᾶς, θ' ἀγαπᾶ κ.λπ.	νὰ ἔχω ἀγαπήσει
Μέλλων στιγμιαῖος	θ' ἀγαπήσω, θ' ἀγαπήσεις, θ' ἀγαπήσει κ.λπ.	νὰ ἔχεις ἀγαπήσει
Παρακείμενος	ἔχω ἀγαπήσει (ἢ ἔχω ἀγαπημένο) κ.λπ.	νὰ ἔχει ἀγαπήσει
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα ἀγαπήσει (ἢ εἶχα ἀγαπημένο) κ.λπ.	(ἢ νὰ ἔχω ἀγαπη-
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω ἀγαπήσει (ἢ θὰ ἔχω ἀγαπημένο) κ.λπ.	μένο) κ.λπ.

Παθητικὴ φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
Ἐνεστὼς				
ἀγαπιέμαι (ἀγαπιοῦμαι)				
ἀγαπιέσαι				
ἀγαπιέται		—	—	—
ἀγαπιόμαστε (ἀγαπιούμαστε)				
ἀγαπιέστε				
ἀγαπιοῦνται				

Παρατατικὸς

ἀγαπιόμουν, ἀγαπιόσουν, ἀγαπιόταν,
ἀγαπιόμαστε, ἀγαπιόσαστε, ἀγαπιόνταν (ἀγαπιοῦνταν)

Ἀόριστος				
ἀγαπήθηκα	ἀγαπηθῶ			
ἀγαπήθηκες	ἀγαπηθεῖς	ἀγαπήσου		
ἀγαπήθηκε	ἀγαπηθεῖ		ἀγαπηθεῖ	—
ἀγαπηθήκαμε	ἀγαπηθοῦμε			
ἀγαπηθήκατε	ἀγαπηθεῖτε	ἀγαπηθεῖτε		
ἀγαπήθηκαν	ἀγαπηθοῦν			

Παρακείμενος

ἀγαπημένος, -η, -ο

Περιφραστικοὶ χρόνοι	Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ
		Παρακειμένου
Μέλλ. ἐξακολουθητικὸς	θ' ἀγαπιέμαι, θ' ἀγαπιέσαι, θ' ἀγαπιέται	νὰ ἔχω ἀγαπηθεῖ
Μέλλων στιγμιαῖος	θ' ἀγαπηθῶ, θ' ἀγαπηθεῖς, θ' ἀγαπηθεῖ κ.λπ.	νὰ ἔχεις ἀγαπηθεῖ
Παρακείμενος	ἔχω ἀγαπηθεῖ (ἢ εἶμαι ἀγαπημένος) κ.λπ.	νὰ ἔχει ἀγαπηθεῖ
Ὑπερσυντέλικος	εἶχα ἀγαπηθεῖ (ἢ ἤμουν ἀγαπημένος) κ.λπ.	(ἢ νὰ εἶμαι
Συντελεσμένος μέλλων	θὰ ἔχω ἀγαπηθεῖ (ἢ θὰ εἶμαι ἀγαπημένος)	ἀγαπημένος) κ.λπ.

Πολλὰ ῥήματα κλίνονται κατὰ τὸ *ἀγαπῶ*: *ἀπαντῶ, κεντῶ, κυβερνῶ, κυνηγῶ, νικῶ, ρωτῶ, τιμῶ, τρυπῶ, χαιρετῶ, χτυπῶ* καὶ ἄλλα· ἄλλα ὅμως ἔχουν διαφορὰν εἰς τὸν ἐνεργητικὸν ἀόριστον, εἰς τὸν παθητικὸν ἀόριστον καὶ εἰς τὴν παθητικὴν μετοχήν: *βαστῶ, γελῶ, διψῶ, δρῶ, κρεμῶ, περνῶ, πετῶ, ρουφῶ, σπῶ, χαλῶ* καὶ ἄλλα, π.χ. *ἐγέλασα, γελάσω, γέλασε, γελάσει· γελάσθηκα, γελασθῶ, γελάσου, γελασθεῖτε, γελασθεῖ· γελασμένος, -η, -ο.* Κατὰ τὸ *ἀγαπιέμαι* κλίνονται: α) *ἀναρωτιέμαι, κρατιέμαι, μετριέμαι, παρηγοριέμαι, πουλιέμαι, σταυροκοπιέμαι, τρυπιέμαι* καὶ ἄλλα· β) ἄλλα ἔχουν διαφορὰν εἰς τὸν παθητικὸν ἀόριστον καὶ εἰς τὴν παθητικὴν μετοχήν: *βαριέμαι, γελιέμαι, καταριέμαι, κρεμιέμαι, κυλιέμαι, ξεχνιέμαι, παραπονιέμαι, πετιέμαι, στενοχωριέμαι, τραβιέμαι, τυραννιέμαι* καὶ ἄλλα.

β΄ τάξις

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Μετοχὴ
	Ἐνεστὼς		
τιμωρῶ	τιμωρῶ		
τιμωρεῖς	τιμωρεῖς	τιμώρει	
τιμωρεῖ	τιμωρεῖ		τιμωρώντας
τιμωροῦμε	τιμωροῦμε	τιμωρεῖτε	
τιμωρεῖτε	τιμωρεῖτε		
τιμωροῦν	τιμωροῦν		

Οἱ ἄλλοι χρόνοι σχηματίζονται κατὰ τὴν πρώτην τάξιν· πολλάκις ἡ προστακτικὴ καταλήγει εἰς -α, ὅπως καὶ εἰς τὰ ῥήματα τῆς α΄ τάξεως, π.χ. *τραγούδα (*καὶ *τραγουδᾶτε), τηλεφώνα, συζητεῖτε (*καὶ *συζητᾶτε)* κ.λπ. Κατὰ τὸ *τιμωρῶ* κλίνονται: α) *ἀδιαφορῶ, ἀδικῶ, ἀργῶ, δημιουργῶ, ἐξαντλῶ, ἐπιχειρῶ, ζῶ (ζεῖς, ζεῖ),* [ὀρθότερον *ζῆς, ζῆ,* διότι *ζῶ (ζεῖς)* εἶναι τὸ ἀρχαῖον *ζέω (ζῶ)* (= βράζω)· π.χ. *«ζεῖ χύτρα, ζῆ φιλία»*], *θεωρῶ, θρηνῶ, κατοικῶ, κινῶ, λαλῶ, πωθῶ, προσπαθῶ, προχωρῶ, συγκινῶ, συμμαχῶ, ὑμνῶ, ὑπηρετῶ, φιλῶ, φρουρῶ, ὠφελῶ* καὶ ἄλλα· β) ἔχοντα διαφορὰν εἰς τὸν ἀόριστον: *ἀποτελῶ, ἀφαιρῶ, καλῶ, μπορῶ, συναιρῶ* καὶ ἄλλα.

Πολλὰ ῥήματα εἰς -ουμαι σχηματίζουν τὸν ἐνεστῶτα καὶ παρατατικὸν κατὰ τὴν κλίσιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἴς τινας τύπους, ὅπως εἰς τὴν Ὁριστική: *στεροῦμαι, στερεῖσαι, στερεῖται, στερούμαστε, στερεῖστε, στεροῦνται·* Ὑποτακτική: *νά, ὅταν, γιὰ νὰ στεροῦμαι, στερεῖσαι, στερεῖται, στερούμαστε, στερεῖστε, στεροῦνται·* Παρατατικό: *στερούμουν, στερούσουν, στεροῦνταν, στερούμαστε, στερούσαστε, στεροῦνταν.* Ὁμοίως σχηματίζονται καὶ τὰ ἀποθετικὰ ῥήματα: *ἐπικαλοῦμαι, μιμοῦμαι, προηγοῦμαι, συνεννοοῦμαι,* ὡς καί τινα παθητικὰ ἐκ ῥημάτων, τὰ ὁποῖα σχηματίζονται κατὰ τὸ *τιμωρῶ*, π.χ. *ἀποτελοῦμαι, ἀφαιροῦμαι, ἐξαιροῦμαι.*

Παθητικὴ φωνὴ

Ἐνεστὼς

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτικὴ
φοβοῦμαι (καὶ φοβᾶμαι)*	
φοβᾶσαι	
φοβᾶται	
φοβούμαστε καὶ φοβόμαστε	
φοβάστε καὶ φοβόσαστε	
φοβοῦνται καὶ φοβόνται	

*Ἡ ὑποτακτική: *νά, ὅταν, γιὰ νὰ φοβοῦμαι, φοβάσαι, φοβάται* κ.λπ.

Παρατατικὸς

Ὁριστικὴ
φοβόμουν
φοβόσουν
φοβόταν
φοβόμαστε
φοβόσαστε
φοβόνταν (καὶ φοβοῦνταν)

Κατὰ τὸ *φοβοῦμαι* κλίνονται τὸ *θυμοῦμαι, κοιμοῦμαι, λυποῦμαι.* Ὅλοι οἱ ἄλλοι χρόνοι σχηματίζονται κατὰ τὴν πρώτην τάξιν. Πολλὰ τῶν ῥημάτων τῆς δευτέρας συζυγίας κλίνονται εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν καὶ κατὰ τὴν πρώτην καὶ κατὰ τὴν δεύτερην τάξιν, π.χ. *ζητεῖς* καὶ *ζητᾶς, βοηθεῖς* καὶ *βοηθᾶς, μιλεῖς* καὶ *μιλᾶς· ζητεῖ* καὶ *ζητᾶ, βοηθεῖ* καὶ *βοηθᾶ, μιλεῖ* καὶ *μιλᾶ· ζητεῖτε* καὶ *ζητᾶτε, βοηθεῖτε* καὶ *βοηθᾶτε, μιλεῖτε* καὶ *μιλᾶτε* κ.λπ.·// «Συνηρημένα ῥήματα»· μερικὰ τῆς δημοτικῆς φωνηεντόληκτα ῥήματα ἔχουν συνηρημένους τύπους εἰς τὸν ἐνεργητικὸν ἐνεστῶτα τῆς ὁριστικῆς, ὑποτακτικῆς καὶ προστακτικῆς, ἂν καὶ διατηροῦν καὶ τοὺς ἀσυναίρετους τύπους· π.χ. ὁριστική, ὑποτακτική: *ἀκούω, ἀκοῦς, ἀκούει, ἀκοῦμε, ἀκοῦτε, ἀκοῦν(ε)·* (προστακτική) *ἄκου, ἀκοῦτε· καίω, καῖς, καίει, καῖμε, καῖτε, καῖν(ε)·* (προστακτική) *καῖ(γ)ε, καῖτε· κλαίω, κλαῖς, κλαίει, κλαῖμε, κλαῖτε, κλαῖνε·* (προστακτική) *κλαῖ(γ)ε, κλαῖτε· φταίω, φταῖς, φταίει, φταῖμε, φταῖτε, φταῖνε·* (προστακτ.) *φταῖ(γ)ε, φταῖτε·* κλίνονται ὁμοίως καὶ μερικὰ τῶν ῥημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα «γ» καὶ ἤθελεν ἀποσιωπηθῆ τοῦτο μεταξὺ δύο φωνηέντων ἢ φωνήεντος καὶ διφθόγγου· π.χ. ὁριστική, ὑποτακτική: *λέ(γ)ω, λές, λέει, λέμε, λέτε, λέν(ε)·* (προστ.) *λέγε, λέγετε* καὶ *λέτε· τρώ(γ)ω, τρῶς, τρώ(γ)ει, τρῶμε, τρῶτε, τρῶνε (*καὶ *τρώγουν)* (προστ.) *τρῶγε, τρώγετε* καὶ *τρῶτε· φυλά(γ)ω, φυλᾶς, φυλάει, φυλᾶμε, φυλᾶτε, φυλᾶν(ε) (*καὶ *φυλάγουν)* (προστακτική) *φύλαγε, φυλᾶτε·* ὁριστικὴ καὶ ὑποτακτική: *πάω, πᾶς, πάει, πᾶμε, πᾶτε, πᾶν(ε)·* (προστακτική) *πήγαινε, πηγαίνετε,* ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ *τρώγω,*

π.χ. *θὰ φάω, θὰ φᾶς, θὰ φά(γ)ει, θὰ φᾶμε, θὰ φᾶτε, θὰ φᾶνε* (καὶ *θὰ φάγουν*)· (προστακτική)· *φά(γ)ε, φᾶτε*· (ἀπαρέμφ.) *φά(γ)ει*· οὕτως καὶ τὸ *θέλω, θέλεις* καὶ *θές, θέλει, θέλουμε* καὶ *θέμε, θέλετε* καὶ *θέτε, θέλουν* καὶ *θένε*.

Τὰ ῥήματα *καίω, κλαίω, φταίω*, ὅταν ἀκολουθῇ μετὰ τὸ αι ἕνα «ε», λαμβάνουν συνήθως «γ», π.χ. (προστακτ. ἐνεστῶτος) *καῖγε, κλαῖγε*, (παρατ.) *ἔκαιγε, ἔφταιγε*· (παθητ. ἐνεστώς) *καίγεται, κλαίγεται*· Πολλὰ σύνθετα τῶν ἀνωτέρω ῥημάτων ἔχουν μόνον ἀσυναιρέτους τύπους: *στραβακοῦς, παρακοῦς, παραλές, ξαναλέτε, ἀλλὰ καὶ προλέγεις, κατακαίεις, προφυλάγετε, ἀντιλέγομε* κ.λπ.· // διὰ τὸ α΄ καὶ β΄ πρόσωπον τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ παθητικοῦ παρατατικοῦ συνήθως ἔχομεν καὶ τοὺς τύπους *-μασταν, -σασταν: δενόμαστε — δενόμασταν· δενόσαστε — δενόσασταν, ἀγαπιόσασταν* κ.λπ.· // ἡ εἰς -ώντας ἐνεργητικὴ μετοχὴ τονίζεται ἐπὶ τῆς παραληγούσης καὶ γράφεται διὰ τοῦ ω, π.χ. *κτυπώντας, γελώντας, πηδώντας, τραγουδώντας*, ἡ δὲ εἰς -οντας γράφεται διὰ τοῦ ο καὶ τονίζεται ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης, π.χ. *βλέποντας, πηγαίνοντας, λέγοντας* κ.λπ.· // (Ὀρθογρ.) (δημοτ.) παλαιότερον εἰς τὴν δημοτικὴν συνετάσσοντο τὰ μόρια *θά, νά, γιὰ νά, ἄν*, ἄς, ὅταν* καὶ τὸ ἀπαγορευτικὸν *μὴ* μεθ' ὑποτακτικῆς (διὰ τοῦ η εἰς τὸν ἑνικόν, καὶ διὰ τοῦ ω εἰς τὸν πληθυντικόν, π.χ. *θὰ κρύβῃ, νὰ κρύβῃ, γιὰ νὰ κρύβῃ, ὅταν κρύβῃ, ἂν τρέχῃς, ἂν κρύβῃ, μὴν πηγαίνῃς, ὅταν κρύβωνται, ἂς γράψωμε* κ.λπ., ἀλλὰ σήμερον ἔχει τοὺς τύπους τῆς ὁριστικῆς, π.χ. *θὰ κρύβει, νὰ κρύβεις· ὅταν κρύβομεν, ἂν κρύβονται*· τὸ μόριον *«ἄν»* συντάσσεται μεθ' ὁριστικῆς: α) ἐὰν ἡ πρότασις εἶναι βεβαία καὶ δὲν εἶναι προσδοκωμένη, ἐπιθυμητὴ ἢ δὲν δηλοῖ ἐπανάληψιν χρονικῶς ἀόριστον, π.χ. *«ἂν θέλεις ἔρχομαι»*, β) ἐὰν τό « ἄν » εἶναι ἐρωτηματικὸς σύνδεσμος: *«δὲν ξέρω ἂν ἦλθε»· «σὲ 'ρωτῶ ἂν νομίζεις τὸν βασιληὰ εὐτυχισμένο»*, δηλαδὴ γράφεται ὡς ὑπάρχει εἰς τὴν εὐθεῖαν ἐρώτησιν, ἐνῷ εἶναι πλάγιος λόγος: *«νομίζεις τὸ παιδὶ εὐτυχισμένο;»*, ὁμοίως *«δὲν ξέρω ἂν γράφεις ὀρθὰ τὴ λέξη»* (= γράφεις ὀρθὰ τὴν λέξη;)· ἐὰν μετὰ τοῦ «καί» εἶναι ἐνδοτικὸς σύνδεσμος, π.χ. *«ἂν καὶ 'γέρασε, μυαλὸ δὲν ἔβαλε»*. Μεθ' ὁριστικῆς συντάσσεται α) τὸ μόριον « θά », ὅταν σημαίνῃ τὸ πιθανόν, π.χ. *«Ποῦ εἶναι τὸ παιδί; — θὰ παίζει στὴν αὐλή»*, β) τό «νά», ὅταν δηλοῖ δισταγμόν (= ἴσως, τάχα), π.χ. *«νὰ θέλει;» «λέω νὰ ἔχει φθάσει»*, γ) τὸ « ἄς » ὅταν δηλοῖ παραχώρησιν, π.χ. *«ὁ γυιός σου πεινάει. — Ἂς πεινάει»*. Ἄλλα παρὰ ταῦτα ἐπεκράτησεν ὑποτακτικὴ γενικῶς μετὰ τὰ μόρια θά, ἄν, νά. Μόνον ὀρθογραφικῶς διαστέλλονται οἱ τύποι τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος ἐκ τῶν τύπων τῆς ὁριστικῆς, ἐνῷ οἱ τύποι τοῦ ἀορίστου ἀνήκουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὑποτακτικήν· // τὸ ἐνεργητικὸν ἀπαρέμφατον γράφεται διὰ τῆς «ει» διφθόγγου. π.χ. *ἔχω χτυπήσει», «εἶχατε μεταφέρει»*, ἐνῷ τὸ παθητικὸν διὰ τοῦ «η», π.χ. *«εἶχα χτυπηθῆ», «εἴχαμε γελαστῆ»*· διὰ τοῦ «η» γράφονται καὶ τὰ ἐνεργητικὰ ἀπαρέμφατα τῶν ῥημάτων *ἀνεβαίνω (ἀνεβῆ), βγαίνω (βγῆ), διαβαίνω (διαβῆ), κατεβαίνω (κατεβῆ), μπαίνω (μπῆ)*· ἀλλὰ ταῦτα σήμερον ἁπλοποιήθησαν καὶ γράφονται διὰ τῆς διφθόγγου *ει*, π.χ. *ἀνεβαίνω (ἀνεβεῖ) μπαίνω (μπεῖ)* κ.λπ.

Διαίρεσις τῶν ῥημάτων κατὰ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος

Τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος τούτων εὑρίσκεται, ἂν ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τοῦ α΄ προσώπου τῆς ὁριστικῆς τοῦ ἐνεστῶτος ἡ κατάληξις *-ω* (ἢ *-ομαι, -ιέμαι, -οῦμαι*), π.χ. *πλέν-ω, θέλ-ω, ἔρχ-ομαι, γελ-ιέμαι, θυμ-οῦμαι*.

α) Ῥήματα α΄ συζυγίας

1) *Φωνηεντόληκτα*· ἔχοντα χαρακτῆρα φωνῆεν ἢ δίφθογγον (δίψηφο): *ἑλκύ-ω, πλέ-ω, ἀποκλεί-ω, καί-ω, ἀκού-ω*· ταῦτα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς *-σα*· π.χ. *ἀκού-ω — ἄκου-σα, ἱδρύ-ω — ἵδρυ-σα*· ἐξαιροῦνται τὸ *κλαίω — ἔκλαψα, καίω — ἔκα-ψα, φταίω — ἔφται-ξα*.

2) *Χειλικόληκτα*· ἔχοντα χαρακτῆρα *π, β, φ, φτ (πτ): λείπ-ω, κρύβ-ω, γράφ-ω, ἀστράφτω, καλύ-πτω*· ταῦτα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς *-ψα*· *λείπ-ω — ἔλει-ψα, κρύβ-ω — ἔκρυ-ψα, γράφ-ω, ἔγρα-ψα, ἀστράφτ-ω — ἄστρα-ψα, καλύπτ-ω — κάλυ-ψα*, ἐξαιρεῖται τὸ *πέφτ-ω — ἔπε-σα*· (τὸ *τ* τοῦ χειλικοῦ χαρακτῆρος *-φτ-* εἰς *-πτ-* εἶναι πρόσθετον σύμφωνον τοῦ θέματος τοῦ ἐνεστῶτος).

3) *Λαρυγγικόληκτα*· ἔχοντα χαρακτῆρα *κ, γ, χ, σκ, γγ, χν: πλέκ-ω, ἀνοίγ-ω, βρέχ-ω, διδάσκ-ω, σφίγγ-ω, δείχν-ω*· ταῦτα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς *-ξα*· *πλέκ-ω — ἔπλε-ξα, πνίγ-ω — ἔπνι-ξα, προσέχ-ω — πρόσε-ξα, διώχν-ω — ἔδιω-ξα*· (τὸ *ν* τοῦ χαρακτῆρος *-χν-* εἶναι πρόσθετον).

4) *Ὀδοντικόληκτα, Συριστικόληκτα*· ἔχοντα χαρακτῆρα *τ(ττ), θ, σ(σσ), ζ: θέτ-ω, πλήττ-ω, ἀλέθ-ω, ἀρέσ-ω, διατάσσω, δροσίζ-ω*· ταῦτα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς *-σα* ἢ *ξα*· α) εἰς *-σα: θέτ-ω — ἔθεσα, ἀλέθ-ω — ἄλε-σα, ἀρέσ-ω — ἄρε-σα, ἀγκαλιάζ-ω — ἀγκάλια-σα*· β) εἰς *-ξα πλήττ-ω — ἔπλη-ξα, ἀπαλλάσσω — ἀπάλλα-ξα, βουλιάζ-ω — βούλιαξα*.

5) *Ὑγρόληκτα, ἐρρινόληκτα*· ἔχοντα χαρακτῆρα *λ(λλ), ρ, (λν), (ρν), μ, ν: θέ-λω, ἀνατέλλ-ω, ξέρ-ω, ψέλν-ω, σπέρν-ω, τρέμ-ω, μέν-ω*· ταῦτα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον ἄσιγμον εἰς *-α* ἢ ἔνσιγμον εἰς *-σα*· α) ὑγρόληκτα εἰς *-α: θέλω—ἤθελ-α, σφάλλω — ἔσφα-λα, γέρν-ω — ἔγει-ρα, στέλν-ω — ἔστει-λα*· (τὰ ὑγρόληκτα τὰ σχηματίζοντα ἄσιγμον ἀόριστον ἐνίοτε ἀλλάσσουν τὸ θέμα των, π.χ. *σφάλλ-ω, — ἔσφαλ-α, γέρν-ω — ἔγειρ-α*)· β) ἐρρινόληκτα εἰς *-σα: ἁπλών-ω — ἅπλω-σα, πιάν-ω — ἔπιασα, ἀφήν-ω — ἄφη-σα, ἀνασταί-νω — ἀνάστη-σα, ἁμαρτάνω — ἁμάρτη-σα*, ταῦτα ἔχουν χαρακτῆρα τὸ ἔρρινον *ν*. Ἐκ τῶν ἐρρινολήκτων ῥημάτων ἔχουν ἔνσιγμον ἀόριστον:

1) πάντα τὰ εἰς *-ώνω* ῥήματα, π.χ. *ξηλ-ώνω — ξήλ-ωσα, ἁπλ-ώνω — ἅπλω-σα* κ.λπ.,

2) πολλὰ εἰς *-νω* ῥήματα, π.χ. *ξύ-νω —ἔξυ-σα, ντύ-νω — ἔντυ-σα, φτύ-νω — ἔφτυ-σα, χύ-νω — ἔχυ-σα* κ.λπ. (ἀλλὰ *βαρύ-νω — ἐβάρυν-α, παχύ-νω — ἐπάχυν-α*),

3) πολλὰ εἰς *-αίνω* καὶ *-άνω* (τῆς κατηγορίας ταύτης τὰ ῥήματα κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἔνσιγμου ἀορίστου ἀποβάλλουν

τὸ ν καὶ ἀλλάσσουν τὸ φωνῆεν τοῦ θέματος τοῦ ἐνεστῶτος), π.χ. *πεθ-αίνω — πέθαν-α, ξεθυμ-αίνω — ξεθύμαν-α, ξηραίνω — ξήραν-α· ξεκ-άνω — ξέκαν-α·* (ἀλλὰ *δαγκ-άνω — δάγκα-σα, πι-άνω — ἔπια-σα, φθ-άνω — ἔφθα-σα*),

γ) ἐρρινόληκτα εἰς -α (ἔχοντα χαρακτῆρα *ν, μ*, π.χ. *κρίν-ω — ἔκριν-α*, μετ' ἀλλαγῆς ἐνίοτε τοῦ θέματός των) *ἀπονέμ-ω — ἀπόνειμ-α, ἀκριβαίν-ω — ἀκρίβυν-α, ἀνασαίν-ω — ἀνάσαν-α, καταλαβαίν-ω — κατάλαβ-α.*

β) ῥήματα β΄ συζυγίας

Τὰ ῥήματα ταῦτα δύνανται νὰ ἔχουν ὡς χαρακτῆρα ὁποιονδήποτε σύμφωνον, π.χ. *κτυπ-ῶ, πουλ-ῶ, τραγουδ-ῶ, ἀργ-ῶ, κουν-ῶ, ζητ-ῶ, ἀψηφ-ῶ, ξεψυχ-ῶ* κ.λπ.

Τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου εὑρίσκεται, ἐὰν ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἑνικοῦ προσώπου τῆς ὁριστικῆς τοῦ ἀορίστου τὴν κατάληξιν *-α* καὶ τὴν αὔξησιν, ἂν ὑπάρχῃ, π.χ. *γέλασ-α* (θέμα *γελασ-*), *παράγγειλα, ἔ-δεσ-α* (θέμα *δεσ-*), *ἔ-πλυν-α* (θέμα *πλυν-*).

Ἄσιγμον ἀόριστον σχηματίζουν καὶ τὰ ἑξῆς ὡρισμένα ῥήματα:

α) ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀλλάσσουν εἰς τὸν ἀόριστον καθ' ὁλοκληρίαν τὸ θέμα, π.χ. *βλέπω — εἶδα, λέγω — εἶπα,*

β) ὅσα ἀλλάσσουν εἰς τὸν ἀόριστον τὸ θεματικὸν φωνῆεν τοῦ ἐνεστῶτος, π.χ. *φεύγω — ἔφυγα*, καὶ

γ) ὅσα λαμβάνουν εἰς τὸν ἀόριστον τὴν κατάληξιν *-ηκα*, π.χ. *ἀνεβαίνω — ἀνέβηκα, κόβω — κόπ-ηκα, πνίγω — ἔπνιξα* καὶ *πνίγ-ηκα.*

Ἀνωμαλίαι σχηματισμοῦ τῶν ἐγκλίσεων τοῦ ἀσίγμου ἀορίστου

Ἐνεστώς	Ἀόριστος			
	Ὁριστική	Ὑποτακτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφατον
ἀνεβαίνω	ἀνέβηκα	ἀνέβω ἢ ἀνεβῶ	ἀνέβα ἀνεβεῖτε	ἀνέβει ἢ ἀνεβεῖ
κατεβαίνω	κατέβηκα	κατέβω ἢ κατεβῶ	κατέβα κατεβεῖτε	κατέβει ἢ κατεβεῖ
βγαίνω	βγῆκα	βγῶ ἢ νὰ βγῶ	βγές (ἔβγα) βγεῖτε	βγεῖ
μπαίνω	μπῆκα	μπῶ ἢ νά 'μπω	μπές (ἔμπα) μπεῖτε	μπεῖ
βρίσκω	βρῆκα	βρῶ ἢ νὰ 'βρω	βρὲς βρεῖτε	βρεῖ
βλέπω	εἶδα	(ἰ)δῶ	(ἰ)δὲς δεῖτε, δέ(σ)τε	ἰδεῖ
λέ(γ)ω	εἶπα	(εἰ)πῶ	πὲς πεῖτε, πέστε	(εἰ)πεῖ
πίνω	ἤπια	πιῶ	πιές (πιέ) πιεῖτε, πιέ(σ)τε	πιεῖ
ἔρχομαι	ἦρθα	ἔρθω ἢ νὰ 'ρθῶ ἢ νά 'ρθω	ἔλα ἐλᾶτε	ἔρθει
πηγαίνω	πῆγα	πάω	—	πάει
παίρνω	πῆρα	πάρω	πάρε πάρετε, πάρτε	πάρει
τρώ(γ)ω	ἔφαγα	φά(γ)ω	φά(γ)ε φᾶτε	φά(γ)ει

Τὰ ἀνωτέρω ρήματα α) σχηματίζουν ἄσιγμον ἐνεργητικὸν ἀόριστον εἰς *-ηκα: μπῆκα.*

β) Ἀποβάλλουν εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις τὰ ἀρχικὰ *ει-* καὶ *η-: εἶδα — νὰ (ἰ)δῶ, εἶπα — νὰ (εἰ)πῶ, ἤπια — νὰ πιῶ, ἤρθα — νὰ ᾽ρθῶ.*

γ) Ἔχουν εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις ἄλλο φωνῆεν τοῦ θέματος ἀπὸ τοῦ φωνήεντος τῆς ὁριστικῆς, π.χ. *παίρνω — πῆρα,* ἀλλὰ *νὰ πάρω.*

δ) Δὲν ἔχουν εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις θεματικὸν φωνῆεν, π.χ. *μπαίνω — μπῆκα,* ἀλλὰ *νὰ μπῶ.*

ε) Μετακινοῦν τὸν τόνον εἰς τὴν ὑποτακτικὴν ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὸ ἀπαρέμφατον, π.χ. *ἀνέβω — ἀνεβῶ, ἀνέβει — ἀνεβεῖ,* καὶ στ) παρουσιάζουν ὄχι τὰς κανονικὰς καταλήξεις, ἀλλὰ ἄλλας, π.χ. *δές, πιές.*

Τὸ θέμα τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου καὶ τῆς παθητικῆς μετοχῆς.

Α) Ὁ σχηματισμὸς ἀπὸ ἐνσίγμου ἀορίστου.

Ἐὰν ἀντικαταστήσωμεν τὴν κατάληξιν τοῦ ἐνσίγμου ἀορίστου *-σα* διὰ τῆς καταλήξεως *-θηκα* ἢ *-στηκα,* ἔχομεν τὸν παθητικὸν ἀόριστον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ ἡ παθητικὴ μετοχὴ εἰς *-μένος* ἢ *-σμένος,* π.χ. *δένω — ἔδε-σα, τιμῶ — τίμη-σα,* παθ. ἀόρ. *δέ-θηκα, τιμή-θηκα,* παθ. μετοχ. *δε-μένος, τιμη-μένος· πιάνω — ἔπια-σα, ἀλέθω — ἄλε-σα, μοιράζω — μοίρα-σα,* παθ. ἀόρ. *πιά-στηκα, ἀλέ-στηκα, μοιρά-στηκα,* παθ. μετοχ.. *πια-σμένος, ἀλε-σμένος, μοιρα-σμένος.*

Ὅταν ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος καταλήγει εἰς *-ψα,* ὁ παθητικὸς ἀόριστος σχηματίζεται εἰς *-φτηκα* καὶ ἡ παθητικὴ μετοχὴ εἰς *-μμένος,* π.χ. *κρύβω — ἔκρυ-ψα, ἀνακαλύπτω — ἀνακάλυ-ψα, ἐγκαταλείπω — ἐγκατάλει-ψα,* παθητ. ἀόρ. *κρύ-φτηκα, ἀνακαλύ-φτηκα, ἐγκαταλεί-φτηκα,* παθ. μετοχ. *κρυ-μμένος, ἀνακαλυμμένος, ἐγκαταλει-μμένος.*

Ὅταν ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος καταλήγῃ εἰς *-ξα,* ὁ παθητ. ἀόριστος σχηματίζεται εἰς *-χτηκα* καὶ ἡ παθητ. μετοχὴ εἰς *-γμένος,* π.χ. *πλέκω — ἔπλε-ξα, διώχνω — ἔδιω-ξα, ἀλλάζω — ἄλλα-ξα,* παθ. ἀόρ. *πλέ-χτηκα, διώ-χτηκα, ἀλλά-χτηκα,* παθ. μετ. *πλε-γμένος, διω-γμένος, ἀλλα-γμένος.*

Ὅταν τὰ ρήματα καταλήγουν εἰς *-αύω, -εύω,* σχηματίζουν τὸν παθητικὸν ἀόριστον εἰς *-αύτηκα, -εύτηκα* καὶ τὴν παθητ. μετοχὴν εἰς *-αυμένος, -εμένος, -ευμένος,* π.χ. *π-αύω — ἔπα-ψα, μαγ-εύω — μάγε-ψα, ἐπιστρατ-εύω — ἐπιστράτευσα,* παθ. ἀόριστος *π-αύτηκα, μαγ-εύτηκα, ἐπιστρατ-εύτηκα,* παθ. μετχ. *π-αυμένος, μαγ-εμένος, ἐπιστρατ-ευμένος.*

Β) Ὁ σχηματισμὸς ἀπὸ ἀσίγμου ἀορίστου.

Ἐὰν ἀντικαταστήσωμεν τὴν κατάληξιν *-α* τοῦ ἀσίγμου ἀορίστου τῶν ὑγρολήκτων ρημάτων α) διὰ τῆς καταλήξεως *-θηκα,* ἔχομεν τὸν παθητικὸν ἀόριστον καὶ β) διὰ τῆς καταλήξεως *-μένος,* ἔχομεν τὴν παθητικὴν μετοχήν, π.χ. *βάζω (βάλλω) — ἔβαλ-α, γδέρνω — ἔγδαρ-α,* παθ. ἀόρ. *βάλ-θηκα, γδάρ-θηκα,* παθητικὴ μετοχὴ *βαλ-μένος, γδαρ-μένος.* Τὰ ἐρρινόληκτα εἰς *-νω* ρήματα σχηματιζουν τὸν παθητικὸν ἀόριστον εἰς *-θηκα* καὶ τὴν παθητ. μετοχὴν εἰς *-μένος,* π.χ. *κρί-νω — ἔκριν-α, πλέ-νω —*

ἔπλυ-να, παθ. ἀόρ. *κρί-θηκα, πλύ-θηκα,* παθ. μετοχὴ *κρι-μένος, πλυ-μένος.*

Τὰ ἐρρινόληκτα ὑπερδισύλλαβα εἰς *-υνω* καὶ τὸ ρῆμα *αἰσθάνομαι* σχηματίζουν τὸν παθητικὸν ἀόριστον εἰς *-νθηκα·* αἱ μετοχαὶ αὐτῶν ἐλλείπουν ἢ ἐὰν ὑπάρχουν, σχηματίζονται ἀνωμάλως, π.χ. *ἐπιβαρύνω — ἐπιβάρυν-α, εὐκολύνω — εὐκόλυνα, αἰσθάνομαι —,* παθ. ἀόρ. *ἐπιβαρύ-νθηκα, εὐκολύν-θηκα, αἰσθά-νθηκα,* παθ. μετοχὴ *ἐπιβαρημένος, μολύνω — μολυσμένος.*

Ἐκ τῶν ἐρρινολήκτων ρημάτων εἰς *-αίνω* τὰ ἔχοντα ἐνεργητικὸν ἀόριστον εἰς *-ανα,* α) ἄλλα διατηροῦν τὸν χαρακτῆρα *ν* καὶ σχηματίζουν παθητ. ἀόρ. εἰς *-νθηκα* καὶ τὴν παθητ. μετοχὴν εἰς *-σμένος,* π.χ. *ἀπολυμ-αίνω — ἀπολύμ-ανα — ἀπολυμάνθηκα, ἀπολυμα-σμένος,* β) ἄλλα ἀποβάλλουν τὸν χαρακτῆρα *ν* τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου καὶ σχηματίζουν τὸν παθητικὸν ἀόρ. εἰς *-θηκα* καὶ τὴν παθητ. μετοχὴν εἰς *-μενος,* π.χ. *ζεστ-αίνω — ζέστ-ανα — ζεστά-θηκα — ζεστα-μένος.*

Μερικὰ παθητικὰ ρήματα δὲν ἀκολουθοῦν τὸν κανονικὸν σχηματισμὸν καὶ παρουσιάζουν ἀνωμαλίας ἢ εἰς τὸ θέμα, π.χ. *(δίνω — ἐνεργ, ἀόρ. ἔδωσα,* παθ. ἀόρ. *δόθηκα)* ἢ εἰς τὴν κατάληξιν, π.χ. *(βρίσκω — βρέθηκα).*

β΄ παθητικὸς ἀόριστος

Μερικὰ τῶν ρημάτων ἔχουν παθητικὸν ἀόριστον εἰς *-ηκα* καὶ ὄχι εἰς *-θηκα* ἢ *-τηκα,* οὗτος ὁ ἀόριστος λέγεται β΄ παθητικὸς ἀόριστος.

Ὁ β΄ παθητικὸς ἀόριστος σχηματίζεται: α) ἔχων τὸ αὐτὸ θεματικὸν φωνῆεν, π.χ. *ἔκοψα — κόπηκα, ἔπνιξα — πνίγηκα, ἔγραψα — γράφηκα,*

β) ἔχων ἄλλο θεματικὸν φωνῆεν, π.χ. *ἔβρεξα — βράχηκα, ἔτρεψα — τράπηκα, ντρέπομαι — ντράπηκα, χαίρομαι — χάρηκα, φαίνομαι — φάνηκα.*

Πολλάκις ἀλλάσσει καὶ τὸ φωνῆεν τοῦ θέματος εἰς τὴν παθητικὴν μετοχήν, ἐὰν αὕτη ὑπάρχῃ, π.χ. *ἔστρεψα — στράφηκα — στραμμένος (ἀλλὰ καὶ κατεστρεμμένος).*

Καὶ ὅσοι χρόνοι σχηματίζονται ἀπὸ τοῦ θέματος τοῦ παθητ. ἀορίστου ἔχουν τὸ αὐτὸ φωνῆεν εἴτε αὐτὸ εἶναι ἄλλο ἢ δὲν εἶναι τὸ αὐτό, π.χ. *χάρηκα, θὰ χαρῶ, νὰ (σὲ) χαρῶ, ἔχω χαρεῖ.*

Μερικὰ τῶν ρημάτων σχηματίζουν ἐκτὸς τοῦ β΄ παθητικοῦ ἀορίστου καὶ τὸν κανονικὸν εἰς *-θηκα* ἢ *-τηκα,* π.χ. *γράφομαι — γράφηκα* καὶ *γράφτηκα.*

Ὁ β΄ παθητικὸς ἀόριστος κλίνεται, ὅπως καὶ ὁ α΄ παθητικὸς ἀόριστος.

Ὁριστικὴ	Ὑποτακτ. (νά, ὅταν, γιὰ νά)	Προστ.	Ἀπαρέμφ.
γράφηκα	γραφῶ		
γράφηκες	γραφεῖς	γράφου	
γράφηκε	γραφεῖ		γραφεῖ
γραφήκαμε	γραφοῦμε		
γραφήκατε	γραφεῖτε	γραφεῖτε	
γράφηκαν	γραφοῦν		

Μερικὰ τῶν ρημάτων ἔχουν διπλοῦς ἀορίστους, ἐνεργητικοὺς καὶ παθητικούς, ὡς καὶ διπλᾶς παθητικὰς μετοχάς, π.χ. *ξύνω — ξύστηκα* καὶ *ξύθηκα, πηδῶ — πήδησα* καὶ *πήδηξα, πετῶ — πεταμένος* καὶ *πεταγμένος.*

Μερικαὶ τῶν παθητικῶν μετοχῶν δὲν σχηματίζονται ὁμαλῶς, π.χ. *δυστυχῶ —*

δυστυχισμένος καὶ ὄχι *δυστυχημένος.*

Αὔξησις* ῥημάτων

Εἰς τὴν δημοτικὴν τὰ ἀπὸ συμφώνου ἀρχόμενα ῥήματα λαμβάνουν πρὸ τοῦ θέματος αὐτῶν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον τῆς ὁριστικῆς ἓν «ε» φιλούμενον, ἤτοι *(ἐξωτερικὴν αὔξησιν): δένω - ἔδενα - ἔδεσα.*

Μερικὰ τῶν ῥημάτων λαμβάνουν αὔξησιν *η-* ἀντὶ *ε-* π.χ.
πίνω (ἔπινα) -ἤπια,
βρίσκω (ἔβρισκα) -ἦβρα,
θέλω — ἤθελα,
ξέρω — ἤξερα.

Ἡ αὔξησις διατηρεῖται, ὅταν τονίζεται, ἀποβάλλεται δέ, ὅταν δὲν τονίζεται, π.χ. *ἔπλεκα, ἔπλεκες — πλέκαμε, πλέκατε, ἤθελα, ἤθελες — θέλαμε, θέλατε, ἔλυνα, ἔλυνες — λύναμε, λύνατε* κ.λπ.

Τὰ ῥήματα τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ φωνηέντων ἢ διφθόγγων δὲν λαμβάνουν αὔξησιν, ἀλλὰ διατηροῦν τὸ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον εἰς ὅλους τοὺς χρόνους, π.χ.
ἀνάβω — ἄναβα — ἀνάφτηκε,
ὁρίζω — ὅρισα,
εὐχαριστῶ — εὐχαριστοῦσα κ.λπ.,

Ἐξαιροῦνται τὰ ἑξῆς ῥήματα:
εἶμαι — ἤμουν(α), ἔχω — εἶχα, ἔρχομαι — ἦρθα.

Μερικὰ σύνθετα ῥήματα ἔχοντα ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἐπίρρημα *(πολύ, πάρα, καλά, κακὰ κ.λπ.)* λαμβάνουν τονιζομένην αὔξησιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ β΄ συνθετικοῦ, δηλ. *(ἐσωτερικὴν αὔξησιν): π.χ. πολυβλέπω — πολυέβλεπα, πολυξέρω — πολυήξερε, παραήθελε* κ.λπ.

Ἐσωτερικὴν αὔξησιν λαμβάνουν καὶ μερικοὶ τύποι τῆς δημοτικῆς διατηρηθέντες ἐκ ῥημάτων τῆς καθαρευούσης, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς α΄ συνθετικὸν πρόθεσιν, π.χ. *ἐκφράζω — ἐξέφραζα, ἐνδιαφέρω — ἐνδιέφερα, ἐγκρίνω — ἐνέκρινα, ἐμπνέω — ἐνέπνεα, συμβαίνει — συνέβη,*

Εἰς τοὺς παρῳχημένους χρόνους τοῦ ῥήματος *ὑπάρχω* τρέπεται τὸ *α* εἰς *η: ὑπάρχω — ὑπῆρχα — ὑπῆρξε.*

Καὶ αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ αὔξησις τότε μόνον διατηρεῖται, ὅταν τονίζεται, π.χ. *ἐκφράζω — ἐξέφραζα, ἐξέφρασε, (ἐξέφραζαν),* ἀλλὰ *ἐκφράζαμε, ἐκφράζονταν, ἐκφράστηκε* κ.λπ. //(Ὀρθογρ.) γράφονται διὰ τοῦ *η* τὸ *ἦβρα, ἤπια, ἦρθα, ἤμουν, ἤξερα, ἤθελα,* διὰ τῆς ει διφθόγγου τὸ *εἶδα, εἶχα, εἶπα* (βλ. αὔξησις)· //(δημοτ.) *«ἀνώμαλα ῥήματα»*· πολλὰ ῥήματα παρουσιάζουν ἀνωμαλίαν εἰς τὸν σχηματισμόν των καὶ δὲν ἀκολουθοῦν τοὺς κανόνας τῶν ἄλλων ῥημάτων τόσον εἰς τὸ θέμα, π.χ. ἐνεστὼς *βλέπω,* ἀόριστος *εἶδα*· ἐνεστὼς *λέγω,* ἀόριστος *εἶπα,* ἢ εἰς τὴν κλίσιν των, π.χ. ὁριστ. ἀόρ. *εἶδα,* ὑποτακτ. *δῶ,* προστακτ. *δές, δεῖτε*· ταῦτα καλοῦνται *«ἀνώμαλα ῥήματα».* Ταῦτα εἶναι:

α) τὰ σχηματίζοντα τὸν ἀόριστον ἐξ ἄλλης ῥίζης καὶ ἔχοντα ἄσιγμον ἀόριστον: *βλέπω — εἶδα, ἔρχομαι — ἦλθα, λέγω — εἶπα, τρώ(γ)ω — ἔφαγα*·

β) τὰ ἀλλάσσοντα εἰς τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐνεστῶτος: *βγάζω — ἔβγαλα, βάζω — ἔβαλα, κάνω — ἔκανα*·

γ) τὰ ἐρρινόληκτα καί τινα ἄλλα ῥήματα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου δι' ἐναλλαγῆς τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος τοῦ ἐνεστῶτος: *μένω — ἔμεινα, φεύγω — ἔφυγα.* (Ἐκ τῶν ῥημάτων τῆς κατηγορίας ταύτης ἄλλα μὲν σχηματίζουν ἄσιγμον ἀόριστον, ἄλλα δὲ ἐνσιγμον: *ἀπονέμω, βαραίνω, βρέχω, δίνω, λεπταίνω, μακραίνω, μένω, ντρέπομαι, πλένω, στέκομαι, στρέφω, τείνω, τρέπω, τρέφω, φαίνομαι, φεύγω, φθείρω, χαίρομαι)*·

δ) πολλὰ τῶν εἰς -αινω καὶ -ανω ἐρρινόληκτων ῥημάτων, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου αὐτῶν δι' ἀποβολῆς τοῦ *«ν»* καὶ ἀλλαγῆς τοῦ φωνήεντος τοῦ θέματος τοῦ ἐνεστῶτος: *ἀνασταίνω — ἀνάστησα, ἁμαρτάνω — ἁμάρτησα*· (ταῦτα σχηματίζουν ἔνσιγμον ἀόριστον καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς: *ἁμαρτάνω, ἀνασταίνω, ἀποσταίνω, ἀρταίνω, αὐξάνω, βλασταίνω, βυζαίνω, ἐγκατασταίνω, παρασταίνω, σωπαίνω, χορταίνω)*·

ε) τὰ εἰς -λλω ὑγρόληκτα ῥήματα, τὰ σχηματίζοντα τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου δι' ἀποβολῆς τοῦ ἑνὸς *«λ»* καὶ ἐνίοτε ἀλλαγῆς τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος: *σφάλλω — ἔσφαλα, ἀνατέλλω — ἀνάτειλα,* (τὰ ῥήματα ταῦτα ἔχουν ἀόριστον ἄσιγμον: *(ἀν)αγγέλλω, ἀνατέλλω, (ἀποβάλλω), (κατ)αγγέλλω, (παρ)αγγέλλω, σφάλλω, ψάλλω)*·

στ) τὰ εἰς -λνω καὶ -ρνω ὑγρόληκτα ῥήματα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου δι' ἀποβολῆς τοῦ *ν* τοῦ ἐνεστῶτος καὶ συχνάκις ἀλλάσοντα τὸ θεματικὸν φωνῆεν· ταῦτα σχηματίζουν ἄσιγμον ἀόριστον: *γδέρνω - ἔγδαρα, γέρνω — ἔγειρα, δέρνω — ἔδειρα, παίρνω — πῆρα, σέρνω — ἔσυρα, σπέρνω — ἔσπειρα, σπάρθηκα — σπαρμένος, στέλνω — ἔστειλα, φέρνω — ἔφερα, ψέλνω — ἔψαλα*·

ζ) μερικὰ εἰς -αινω ἐρρινόληκτα σχηματίζοντα τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου δι' ἀποβολῆς τῆς συλλαβῆς *-αιν-* τοῦ ἐνεστῶτος, ταῦτα σχηματίζουν ἄσιγμον ἀόριστον: *καταλαβαίνω — κατάλαβα, λαβαίνω — ἔλαβα, λαχαίνω — ἔλαχα, μαθαίνω — ἔμαθα, παθαίνω — ἔπαθα, πετυχαίνω — πέτυχα, πηγαίνω —πῆγα, τυχαίνω —ἔτυχα*·

η) ῥήματα τῆς α΄ συζυγίας, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν χρόνους καὶ τύπους κατὰ τὴν β΄ συζυγίαν· *βόσκω - βόσκησα — βοσκήθηκα — βοσκημένος, δέομαι — δεήθηκα, διαμαρτύρομαι — διαμαρτυρήθηκα — διαμαρτυρόμενος, εὔχομαι — εὐχήθηκα, θέλω — θέλησα — θεληκμένος, στέκομαι — στάθηκα, τρέχω — ἔτρεξα*·

θ) ῥήματα τῆς β΄ συζυγίας σχηματίζοντα τὸν ἀόριστον 1) εἰς *-ασα: γελῶ — γέλασα, ἀνακλῶ, γερνῶ, διαθλῶ, διψῶ, δρῶ, ἐπιδρῶ, κερνῶ, κρεμνῶ, ξεχνῶ, πεινῶ, περνῶ, σπῶ, σχολνῶ,* 2) εἰς *-εσα: ἀναιρῶ — ἀναίρεσα, ἀρκῶ, ἀφαιρῶ, βαρῶ, διαιρῶ, ἐξαιρῶ, ἐπαινῶ, καθαιρῶ , καλῶ, καταφρονῶ, μπορῶ, πλανῶ, πονῶ, στενοχωρῶ, συ(γ)χωρῶ, συναιρῶ, τελῶ, φορῶ,* 3) εἰς *-υσα: μεθῶ — μέθυσα, μηνῶ — μήνυσα,* 4) εἰς *-αξα: βαστῶ — βάσταξα (βάστηξα), πετῶ — πέταξα,* 5) εἰς *-ηξα: ρουφῶ — ρούφηξα, τραβῶ — τράβηξα,* καὶ 6) εἰς *-εψα: θαρρῶ — θάρρεψα* καὶ

ι) Μερικαὶ μετοχαί, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἀνωμάλως, μὴ λαμβάνουσαι τὰς κανονικὰς καταλήξεις, τὰς ὁποίας λαμβάνουν αἱ μετοχαί, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν: *ἀγανακτῶ — ἀγανακτισμένος, ἀγρυπνῶ — ἀγρυπνισμένος, δυστυχῶ — δυστυχισμένος, λεπταίνω — (ἐκ)λεπτυσμένος, ξεψυχῶ — ξεψυχισμένος, ἀκουμπῶ — ἀκουμπισμένος, ἐπιβαρύνω — ἐπιβαρημέ-*

νος, μαθαίνω — μαθημένος, φοβοῦμαι — φοβισμένος, ἀποθαρρύνω — ἀποθαρρημένος, εὐτυχῶ — εὐτυχισμένος, μακραίνω — μακρεμένος — (ἀπο)μακρυσμένος, βαραίνω — βαρεμένος, κοιμοῦμαι — κοιμισμένος, μολύνω — μολυσμένος.

Πίναξ ἀνωμάλων ῥημάτων τῆς δημοτικῆς

Ἐνεστὼς	Ἀόριστος		Μετοχὴ
	Ἐνεργητικὸς	Παθητικὸς	παθητικὴ
		Α	
ἀγανακτῶ	ἀγανάκτησα	—	ἀγανακτισμένος
-αγγέλλω	-άγγειλα	-αγγέλθηκα	-αγγελμένος
(ὡς σύνθετον)			
ἀγρυπνῶ	ἀγρύπνησα	—	ἀγρυπνισμένος
-αιρῶ	-αίρεσα	-αιρέθηκα	-αιρεμένος
(ὡς σύνθετον)			
ἀκουμπῶ	ἀκούμπησα	—	ἀκουμπισμένος
ἁμαρτάνω	ἁμάρτησα	—	—
ἀναγγέλλω			
(βλ. -αγγέλλω)			
ἀναιρῶ			
ἀνακλῶ	ἀνάκλασα	ἀνακλάστηκα	ἀνακλασμένος
ἀνασταίνω	ἀνάστησα	ἀναστήθηκα	ἀναστημένος
ἀνατέλλω	ἀνάτειλα	—	—
ἀνεβαίνω	ἀνέβηκα	—	ἀνεβασμένος
ἀποθαρρύνω	ἀποθάρρυνα	ἀποθαρρύνθηκα	ἀποθαρρημένος
ἀπονέμω	ἀπόνειμα	ἀπονεμήθηκα	—
ἀποσταίνω	ἀπόστασα	—	ἀποσταμένος
ἀρέσω	ἄρεσα	—	—
(παρατ. ἄρεσα			
καὶ ἄρεζα)			
ἀρκῶ	ἄρκεσα	ἀρκέστηκα	—
ἀρταίνω	ἄρτυσα	ἀρτύθηκα	ἀρτυμένος
αὐξάνω	αὔξησα	αὐξήθηκα	αὐξημένος
ἀφαιρῶ			
(βλ. -αιρῶ)			
ἀφήνω	ἄφησα	ἀφέθηκα	ἀφημένος
	(ἀφῆκα)		

		Β	
βάζω	ἔβαλα	βάλθηκα	βαλμένος
-βάλλω	-έβαλα	-βλήθηκα	-βλημένος
(προ-, προσ-, ἀνα-)			
βαραίνω	βάρυνα	—	βαρεμένος
βαρῶ	βάρεσα	βαρέθηκα	βαρεμένος
βαστῶ	βάσταξα	βαστάχτηκα	βασταγμένος
	βάστηξα	βαστήχτηκα	βαστηγμένος
βγάζω	ἔβγαλα	βγάλθηκα	βγαλμένος
βγαίνω	βγῆκα	—	βγαλμένος
βλασταίνω	βλάστησα	—	βλαστημένος
βλέπω	εἶδα	εἰδώθηκα	ἰδωμένος
	(ἀλλὰ καὶ ἀνά-βλεφα	(ὑποτ. ἰδωθῶ)	
	πρό-βλεφα)		
βόσκω	βόσκησα	βοσκήθηκα	βοσκημένος
βρέχω	ἔβρεξα	βράχηκα	βρε(γ)μένος
		(κατα)βρέχτηκα	
βρίσκω	βρῆκα	βρέθηκα	—
	ἤβρα		
βυζαίνω	βύζαξα	βυζάχτηκα	βυζαγμένος
		Γ	
γδέρνω	ἔγδαρα	γδάρθηκα	γδαρμένος
γελῶ	γέλασα	γελάστηκα	γελασμένος
γέρνω	ἔγειρα	—	γερμένος
γερνῶ	γέρασα	—	γερασμένος
γίνομαι	ἔγινα	γίνηκα	γινωμένος
		(ὑποτ. γενῶ)	
		Δ	
δέομαι	—	δεήθηκα	—
δέρνω	ἔδειρα	δάρθηκα	δαρμένος
διαθλῶ	διάθλασα	διαθλάστηκα	διαθλασμένος
διαβαίνω	διάβηκα	—	—
διαιρῶ			
(βλ. -αιρῶ)			
διαμαρτύρομαι	—	διαμαρτυρήθηκα	διαμαρτυρημένος
διαρρέω	διέρρευσα	—	—

διδάσκω	δίδαξα	διδάχτηκα	διδαγμένος
δίνω	ἔδωσα ἔδωκα (προστακτ. δῶσε)	δόθηκα	δο(σ)μένος
διψῶ	δίψασα	—	διψασμένος
δρῶ	ἔδρασα	—	—
δυστυχῶ	δυστύχησα	—	δυστυχισμένος
		Ε	
ἐγκατασταίνω - ἐγκαθιστῶ	ἐγκατάστησα	ἐγκαταστάθηκα	ἐγκαταστημένος
ἐξαιρῶ (βλ. -αιρῶ)			
(ἐ)παινῶ	(ἐ)παίνεσα	(ἐ)παινέθηκα	παινεμένος
(παινεύω)	παίνεψα	παινεύτηκα	παινεμένος
ἐπιβαρύνω	ἐπιβάρυνα	ἐπιβαρύνθηκα	ἐπιβαρημένος
ἐπιδρῶ (βλ. δρῶ)			
ἔρχομαι	ἦρθα	—	—
εὐτυχῶ	εὐτύχησα	—	εὐτυχισμένος
εὔχομαι	—	εὐχήθηκα	—
		Θ	
θαρρῶ	θάρρεψα θάρρησα	—	—
θέλω	θέλησα	—	θελημένος
θέτω	ἔθεσα	(τέθηκα)	-θεμένος (ἀπο-, κατα-, ἀποσυν- κ.ἄ.)
		Κ	
καθαιρῶ (βλ. -αιρῶ)			
κάθομαι	κάθισα	—	καθισμένος
(καθίζω)	κάθισα	—	καθισμένος
καίω	ἔκαψα	κάηκα	καμένος
καλῶ	κάλεσα	καλέστηκα	καλεσμένος
κάνω	ἔκαμα	—	καμωμένος
(πρτ. ἔκανα)	(ἔκανα)		

καταγγέλλω (βλ. -αγγέλλω)			
καταλαβαίνω	κατάλαβα	—	—
καταφρονῶ	καταφρόνησα	καταφρονήθηκα	καταφρονημένος
	καταφρόνεσα	καταφρονέθηκα	καταφρονεμένος
κατεβαίνω	κατέβηκα	—	κατεβασμένος
κερνῶ	κέρασα	κεράστηκα	κερασμένος
κλαίω	ἔκλαψα	κλαύτηκα	κλαμένος
κοιμοῦμαι	—	κοιμήθηκα	κοιμισμένος
κρεμ(ν)ῶ	κρέμασα	κρεμάστηκα	κρεμασμένος
		Λ	
λαβαίνω	ἔλαβα	—	—
λαχαίνω	ἔλαχα	—	—
λέ(γ)ω	εἶπα	εἰπώθηκα	εἰπωμένος
λεπταίνω (λεπτύνω)	λέπτυνα	λεπτύνθηκα	(ἐκ)λεπτυσμένος
		Μ	
μαθαίνω	ἔμαθα	μαθεύτηκα	μαθημένος
μακραίνω	μάκρυνα	—	μακρεμένος
		ἀπομακρύνθηκα	ἀπομακρυσμένος
μεθῶ	μέθυσα	—	μεθυσμένος
μένω	ἔμεινα	—	—
μηνῶ	μήνυσα	μηνύθηκα	μηνυμένος
μολύνω	μόλυνα	μολύνθηκα	μολυσμένος
μπαίνω	μπῆκα	—	μπασμένος
μπορῶ	μπόρεσα	—	—
		Ν	
ντρέπομαι	—	ντράπηκα	—
		Ξ	
ξεδιαλύνω	ξεδιάλυνα	ξεδιαλύθηκα	ξεδιαλυμένος
ξεχνῶ	ξέχασα	ξεχάστηκα	ξεχασμένος
ξεψυχῶ	ξεψύχησα	—	ξεψυχισμένος

Π

παθαίνω	ἔπαθα	—	(κακο)παθημένος
παίρνω	πῆρα	πάρθηκα	παρμένος
(παραγγέλω παραγγέλνω) (βλ. -αγγέλλω)			
παρασταίνω	παράστησα	παραστάθηκα	παραστημένος
πάω (βλ. πηγαίνω)			
πεινῶ	πείνασα	—	πεινασμένος
περνῶ	πέρασα	περάστηκα	περασμένος
πετυχαίνω	πέτυχα	—	πετυχημένος
πετῶ	πέταξα	πετάχτηκα	πετα(γ)μένος
πέφτω	ἔπεσα	—	πεσμένος
πηγαίνω πάω	πῆγα	—	πηγεμένος
πίνω	ἤπια	πιώθηκα	πιωμένος
πλανῶ	πλάνεσα	πλανήθηκα	πλανημένος
(πλανεύω)	πλάνεψα	πλανεύτηκα	πλανεμένος
πλένω	ἔπλυνα	πλύθηκα	πλυμένος
πλέω	ἔπλευσα	—	—
πνέω	ἔπνευσα	(ἐμ-)πνεύσθηκα	(ἐμ-)πνευσμένος
πονῶ	πόνεσα	(παρα-)πονέθηκα	πονεμένος

Ρ

ρουφῶ	ρούφηξα	ρουφήχτηκα	ρουφηγμένος

Σ

σέβομαι	—	σεβάστηκα	—
σέρνω	ἔσυρα	σύρθηκα	συρμένος
σπῶ, σπάζω	ἔσπασα	-σπάστηκα (ἀπό- κ.ἄλ.)	σπασμένος
σπάνω, σπάω			
σπέρνω	ἔσπειρα	σπάρθηκα	σπαρμένος
στέκομαι (στέκω) (προστακτ. στέκα, στεκᾶτε· μτχ. στεκάμενος)		στάθηκα (προστ. στάσου, σταθεῖτε)	
στέλνω -στέλλω	ἔστειλα	στάλθηκα	σταλμένος

στενοχωρῶ	στενοχώρησα στενοχώρεσα	στενοχωρήθηκα στενοχωρέθηκα	στενοχωρημένος στενοχωρεμένος
στρέφω	ἔστρεψα	στράφηκα	στραμμένος (κατα-)στρεμμένος
συ(γ)χωρῶ	συ(γ)χώρησα συ(γ)χώρεσα	συ(γ)χωρήθηκα συ(γ)χωρέθηκα	συ(γ)χωρημένος συ(γ)χωρεμένος
συναιρῶ (βλ. -αιρῶ)			
συνωμοτῶ	συνωμότησα συνώμοσα	—	—
σφάλλω	ἔσφαλα	—	ἐσφαλμένος
σχολνῶ	σχόλασα	—	σχολασμένος
σωπαίνω	σώπασα	—	σωπασμένος
σιωπῶ	σιώπησα	-σιωπήθηκα (ἀπο- κ.ἄλλ.)	σιωπημένος

Τ

τείνω	ἔτεινα	-ταθηκα (ἀπο- κ.ἄλλ.)	—
τελῶ (συνήθως σύνθετον)	τέλεσα	τελέστηκα	-τελεσμένος (συν- κ.ἄλλ.)
τραβῶ	τράβηξα	τραβήχτηκα	τραβηγμένος
τρέπω	ἔτρεψα	τράπηκα	-τραμμένος
τρέφω (θρέφω)	ἔθρεψα	τράφηκα (θράφηκα)	θρεμμένος
τρέχω (προστ. τρέχα, τρεχᾶτε)	ἔτρεξα	—	—
τρώ(γ)ω	ἔφαγα	φαγώθηκα	φαγωμένος
τυχαίνω	ἔτυχα	—	(ἀπο-)τυχημένος

Υ

ὑπόσχομαι	ὑποσχέθηκα	—	ὑποσχεμένος

Φ

φαίνομαι	—	φάνηκα	[(κακο-)φανισμένος]
φεύγω (προστ. φεῦγε, φεύγα)	ἔφυγα	—	—

φθείρω	ἔφθειρα	φθάρθηκα	φθαρμένος
φοβοῦμαι	—	φοβήθηκα	φοβισμένος
φορῶ	φόρεσα	φορέθηκα	φορεμένος
φταίω	ἔφταιξα	—	—
		Χ	
χαίρομαι (μτχ. χαρούμενος)	—	χάρηκα	—
χορταίνω	χόρτασα	—	χορτασμένος
		Ψ	
ψέλνω (ψάλλω)	ἔψαλα	(ψάλθηκα)	ψαλμένος

Σημείωσις: ἀνεγράψαμεν εἰς τὸν πίνακα τὸν ἐνεργητικὸν ἐνεστῶτα καὶ ἀόριστον, τὸν παθητικὸν ἀόριστον καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, διότι ἐξ αὐτῶν εὐκόλως σχηματίζονται οἱ ὑπόλοιποι ῥηματικοὶ τύποι.

// (δημ.) *ἀπρόσωπα** ἢ *τριτοπρόσωπα ῥήματα* τῆς δημοτικῆς, (ἤτοι τὰ ἀπαντῶντα εἰς τὸ γ΄ πρόσωπον) εἶναι τὰ ἑξῆς:
α) τὰ ῥήματα: *μέλει, μέλλεται, πρέπει, πρόκειται, συμφέρει, συμβαίνει* κ.λπ.,
β) τὰ ῥήματα τὰ δηλοῦντα φυσικὰ φαινόμενα: *βραδιάζει, βρέχει, βροντᾶ, γλυκοχαράζει, ξημερώνει, φέγγει, φυσᾶ, χαράζει, χειμωνιάζει, χιονίζει, νυχτώνει, ἀστράφτει, ξαστερώνει* κ.λπ., (μερικὰ ἐξ αὐτῶν ἔχοντα καὶ ἄλλην σημασίαν σχηματίζουν καὶ ἄλλα πρόσωπα: *φέγγει* — ἀλλὰ *«φέξε μου», φυσᾶ* — ἀλλὰ *«φυσιῶ τὴ φωτιά»*) καὶ
γ) μερικὰ προσωπικὰ ῥήματα εἰς ὡρισμένας φράσεις: *ἀξίζει, ἀκούγεται, γίνεται, θέλει, λέγεται, φαίνεται, χρειάζεται* κ.λπ.· // *«ἐλλειπτικὰ* ῥήματα»* εἶναι τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπαντοῦν εἰς πάντας τοὺς χρόνους, ἀλλὰ μόνον εἰς μερικοὺς τύπους χρόνων διαρκείας: *ἀνήκω, εἶμαι, ἔχω, κεῖτομαι, μάχομαι, μέλει, μέλλω, ξέρω, ὀφείλω, παθαίνομαι, πρέπει, πρόκειται, χρωστῶ* κ.λπ. Εἰς αὐτὰ οἱ ἐλλείποντες χρόνοι ἀντικαθίστανται ἢ διὰ συνωνύμου ῥήματος, π.χ. *μάχομαι*, ὁ ἀόρ. *πολέμησα, πρέπει*, ὁ ἀόρ. *χρειάστηκε, τρέμω*, ὁ ἀόρ. *ἀνατρίχιασα*, ἢ διὰ περιφράσεως *τρέμω*, ὁ ἀόρ. *«μ' ἔπιασε τρομάρα»*.

ῥηματικός, -ή, -όν· ὁ εἰς τὸ ῥῆμα ἀνήκων ἢ ἀφορῶν· //«τὸ ῥηματικόν», ἡ μορφὴ τοῦ ῥήματος· // «ῥηματικὸν θέμα»*, τὸ εἰς τὴν κλίσιν ἀμετάβλητον μέρος τοῦ ῥήματος τὸ χρησιμεῦον ὡς βάσις τοῦ σχηματισμοῦ πάντων τῶν χρόνων αὐτοῦ: *γράφω* (ῥημ. θέμα γράφ-), *παιδεύω, λύω* (ῥημ. θέμ. παιδευ-, λυ-)· τοῦτο τὸ θέμα λέγεται καὶ ῥίζα*. Τὸ ῥηματικὸν θέμα συνήθως εὑρίσκεται εἰς τοὺς β΄ χρόνους,

π.χ. *βάλλω, ἔ-βαλ-ον* (ῥημ. θ. βαλ-), *μανθάνω, ἔ-μαθ-ον* (ῥ. θ. μαθ-), *εὑρίσκω, εὗρ-ον* (ῥ. θ. εὑρ-) κ.λπ. // (Γραμμ.) «ῥηματικὰ ἐπίθετα», εἶναι τὰ παραγόμενα ἐκ τοῦ ῥήματος· ἐκ ῥημάτων ἰδίως, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς ὑγρὸν ἢ ἔρρινον, παράγονται ἐπίθετα εἰς -ης, τὰ ὁποῖα ποικίλλουν ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν καὶ ἰδίως τὴν μεταπτωτικὴν βαθμίδα τοῦ θέματος, π.χ. *εὐτυχῶ*> *εὐτυχής, ἐλλείπω*> *ἐλλιπής, εἴλη + κρίνω*> *εἰλικρινής, χαίρω*>*πολεμοχαρής, ἐμμενής, εὐθαλής, ἐπισφαλὴς* κ.λπ., καὶ ἐκ παθητικῶν ῥηματικῶν εἰς -τος: *πιστός, δετός, στρωτός, ῥευστός, ζευκτός, δεικτὸς* κ.λπ.· // ἐκ τοῦ γ΄ προσώπου τῶν παθητ. πρκμ. παράγονται τριῶν εἰδῶν ῥηματικὰ ἐπίθετα: α) ἐνεργείας εἰς -ης, -ηρ, -ωρ: *ποιητής, σωτήρ, πράκτωρ*, β) πάθους εἰς -ος: *πλεκτός, ποιητός, ἀγοραστός*, καὶ γ) ἀνάγκης σημαντικὰ εἰς -εος: *ἀναγνωστέος, λεκτέος, γραπτέος*.

Τὰ εἰς -τος ῥηματικὰ ἐπίθετα σημαίνουν: α) πάθος γενόμενον ἤδη, π.χ. *ποιητός, πλεκτός, χυτός*, καὶ εἶναι κατὰ τὴν σημασίαν ἐνεργητικά, π.χ.: *«μενετοὶ οἱ καιροί»* (= οἱ περιμένοντες) (Θουκυδίδης), παθητικά, π.χ.: *«ῥητὰ καὶ ἄρρητα ἐξεῖπον»* (= δυνάμενα νὰ λεχθοῦν καὶ νὰ μὴ λεχθοῦν) (Δημοσθένης), καὶ διφορούμενα, π.χ. *«οἱ πρέσβεις ἄπρακτοι ἦκον»* (= οὐδὲν πράξαντες) (Ξενοφῶν), *«ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίγνηται»* (= μὴ πεπραγμένα) (Ξενοφῶν).

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν τὰ εἰς -τος ῥηματικὰ ἐπίθετα εἶναι προσωπικὰ καὶ ἀπρόσωπα· καὶ τὰ μὲν προσωπικὰ συντάσσονται ὡς καὶ τὰ ἐπίθετα, *«ὁ Πειραιεὺς ἦν ἀφύλακτος καὶ ἄκλητος»* (Θουκυδίδης), τὰ δὲ ἀπρόσωπα τίθενται κατ' οὐδέτερον γένος συνήθως μὲν ἑνικόν, σπανιώτερον δὲ πληθυντικὸν καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ «δυνατόν» καὶ «τὸ οἰκεῖον ἀπαρέμφατον»: *«ἆρα βιωτὸν ἡμῖν ἐστι»* (= δυνατὸν βιῶναι ἡμῖν ἐστι) (Πλάτων), *«βατὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔσται»* (= δυνατὸν ἀναβῆναι) (Ξενοφῶν). Τὸ ποιητικὸν αἴτιον τῶν ἐπιθέτων τούτων εἰς -τος ἐκφέρεται ἢ διὰ δοτικῆς ἢ διὰ γενικῆς μετὰ τῆς ὑπό, *«θεατὸς σοφοῖς», «ἀγαστὸς θεοῖς...»* (Πλάτων)· *«Χειρίσοφος μετάπεμπτος ὑπὸ Κύρου»* (Ξενοφῶν), καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου: *ποιητός* (= πεποιημένος), *πλεκτός* (= πεπλεγμένος), ἢ δηλοῦν μόνον τὸ δυνατὸν γενέσθαι, π.χ. *ὁρατός* (= ὁ δυνάμενος νὰ ὁραθῇ), *ἀκουστός* (= ὁ δυνάμενος νὰ ἀκουσθῇ).

Τὰ εἰς -τεος ῥηματικὰ ἐπίθετα συντάσσονται προσωπικῶς καὶ ἀπροσώπως. Καὶ τὰ μὲν προσωπικὰ εἰς -τεος ἔχουν παθητικὴν σημασίαν καὶ συνάσσονται ὡς καὶ τὰ ἐπίθετα, π.χ.*«ποιητέα ἡ ξύμβασις»* (Θουκυδίδης), *«διαβατέον ἐστὶ τὸ νάπος»* (Ξενοφῶν), τὰ δὲ ἀπρόσωπα εὑρίσκονται συνήθως κατὰ γένος ἑνικὸν οὐδέτερον, σπανιώτερον δὲ πληθυντικὸν καὶ ἔχουν σημασίαν ἐνεργ., μέσην, παθητικήν, οὐδετέραν καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς τό «δέον (ἐστί)» καὶ τό «οἰκεῖον ἀπαρέμφατον», *«λεκτέον τι καὶ οὐ καθευδητέον»* (= δέον ἐστὶ λέγειν καὶ οὐ καθεύδειν) (Πλάτων). Τὸ ἐστὶ τῶν εἰς -τεος πολλάκις παραλείπεται, τὰ δὲ εἰς -τέον εἶναι διαφόρων ἐγκλίσεων, π.χ. *«βουλευτέον εἴη»* (= δέον εἴη βουλεύεσθαι) (Θουκυδίδης).

Τὰ ἀπρόσωπα εἰς -τεον εὑρίσκονται εἰς -τέον καὶ -τέα ὄχι δὲ κατ' ἄλλας πτώσεις. Τῶν μὲν εἰς -τέος προσωπικῶν τὸ ποιητικὸν αἴτιον ἐκφέρεται κατὰ δοτικήν, π.χ. *«ὅπερ ἐμοὶ ποιητέον ἐστίν»* ('Ισοκράτης), *«ὠφελητέα σοι ἡ πόλις ἐστί»* (Ξενοφῶν). Τὰ δὲ εἰς -τέον ἀπρόσωπα ἐκφέρουν αὐτὸ ἢ κατά «δοτικὴν προσωπικήν» ἕνεκα τοῦ περιεχομένου ἀπροσώπου ῥήματος, π.χ. *«οὐ τῶν ἄλλων αὐτοῖς ἀρκτέον»* (= οὐ δέον ἐστὶν αὐτοῖς ἄρχειν τῶν ἄλλων) ('Ισοκρ.), ἢ κατ' αἰτιατικήν, ἡ ὁποία εἶναι ὑποκείμενον τοῦ περιεχομένου ἀπαρεμφάτου, π.χ. *«οὐ δουλευτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς κακῶς φρονοῦσιν»* ('Ισοκράτης).

Τὰ εἰς -τέον συντάσσονται ὡς καὶ τὰ ῥήματα ἐκ τῶν ὁποίων γίνονται. Τίθενται δὲ ἐνίοτε καὶ ὡς ἀντικείμενα, π.χ. *«αὐτοὶ γιγνώσκουσι τὸ ποιητέον»*.

Κατὰ δὲ τὴν περιεχομένην ἔγκλισιν τὰ εἰς -τεον ῥηματικὰ λαμβάνουν καὶ τὸ δυνητικὸν μόριον «ἄν», π.χ. *«οἷς μὲν ἂν ἔξω τὸ ἔργον ἢ τῶν οἰκετῶν, τούτους συνεκπέμπειν, οἷς δ' ἂν ἔνδον ἔργον ἐργαστέον, τούτων σοι ἐπιστατητέον»* (= οἷς δ' ἂν ἢ δέον ἐργάζεσθαι, ἔνδον ἔργον) (Ξενοφῶν).

ῥῆσις, (-εως), ἡ· (*ῥέω, ἐρῶ) (= λόγος)· ῥύσις, (-εως), ἡ (ῥέω) (= ροή, ρεῦσις)· ῥῦσις, (-εως), ἡ (ῥύομαι) (= ἀπελευθέρωσις)· ῥυσίς, (-ίδος), ἡ (= εἶδος ποτηρίου).

ῥητόν, (-οῦ), τό· γνωμικόν, φράσις ἀποφθεγματική, σύντομος γνώμη ἢ συμβουλὴ διατυπωθεῖσα ὑπὸ σοφοῦ τινος (βλ. παροιμία, ἀπόφθεγμα). Τὰ ῥητά (ἢ ἀποφθέγματα* ἢ παροιμίαι*) εἶναι φράσεις συνοπτικαί, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ληφθῆ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπὸ περιστάσεων τοῦ κοινοῦ ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου βίου. Ταῦτα λέγονται πρὸς χαρακτηρισμὸν ἄλλων ἑκάστοτε παρουσιαζομένων ἀναλόγων νέων περιστάσεων. Ἡ φράσις π.χ. *«Μηδὲν ἄγαν»*, *«Χρόνου φείδου»*, *«Ἡ καλὴ μέρα φαίνεται ἀπὸ τὸ πρωί»* εἶναι ῥητά. Ταῦτα δεικνύουν τὸ πνεῦμα τῶν λαῶν καὶ εἶναι ἄξια πολλῆς προσοχῆς. Ἂν καὶ προῆλθον ταῦτα ἐκ τῆς πείρας τῶν λαῶν καὶ ἀποτελοῦν τὴν σοφίαν τῶν αἰώνων, πολλάκις ἔρχονται εἰς ἀντίφασιν καὶ τοῦτο, διότι εἰς πάντας τοὺς κανόνας ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις, π.χ. *«Κατὰ μάνα, κατὰ κύρη, κατὰ γιὸ καὶ θυγατέρα»*, ἀλλὰ καί *«Ἀπὸ ἀγκάθι βγαίνει ρόδο κι ἀπὸ ρόδο βγαίνει ἀγκάθι»*· *«Τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει»*, ἀλλὰ καὶ *«Σπεῦδε βραδέως»*· *«Ὅποιος βαρυέται νὰ ζυμώσῃ, πέντε μέρες κοσκινίζει»*, ἀλλὰ *«Ὅποιος βιάζεται σκοντάφτει»*, *«Στὴ βράση κολλάει τὸ σίδερο»*, ἀλλὰ καὶ *«Ἡ καλὴ δουλειὰ ἀργεῖ νὰ γίνῃ»* κ.λπ. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι συνέλεξαν καὶ ἡρμήνευσαν ἀρχαῖα ῥητά (παροιμίας) καλοῦνται *«παροιμιογράφοι»*. Παροιμιογράφοι ὑπῆρξαν πρῶτος ὁ φιλόσοφος 'Αριστοτέλης, ὁ ὁποῖος ἔγραφε καὶ βιβλίον *«Περὶ παροιμιῶν»*, μετὰ ταῦτα ὁ γραμματικὸς ὁ Σέλευκος συνέγραψε βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον *«Πλουτάρχου παροιμίαι, αἷς Ἀλεξανδρεῖς ἐχρῶντο»*, τοῦτο κακῶς ἀπεδόθη εἰς τὸν Πλούταρχον, ὁ Ζηνόβιος τοῦ ὁποίου ἡ συλλογὴ σῴζεται εἰς πολλὰ χειρόγραφα, ὁ Διογεννιανός, οἱ βυζαντινοὶ Γρηγόριος ὁ Κύπριος, ὁ Μακάριος καὶ ἄλλοι. Ἡ πληρεστέρα ἔκδοσις τῶν παροιμιογράφων εἶναι ἡ τῶν Leutsch καὶ Schneidewin ὑπὸ τὸν τίτλον *«corpus paroemiographorum Graecorum»* (τόμοι 2). Ἐκ τῶν παροιμιῶν* (τῶν ῥητῶν) ἔχομεν καὶ τὸν «παροιμιακὸν στίχον» ἢ «τὸ παροιμιακόν» (ἐννοεῖται μέτρον), ἤτοι ὁ εἰς συλλαβὴν καταληκτικὸς ἀναπαιστικὸς δίμετρος, δηλαδὴ ὁ συνιστάμενος ἐκ τεσσάρων ἀναπαίστων, τοῦ τελευταίου τῶν ὁποίων ἐλλείπει ἡ τελευταία (μακρά) συλλαβή, τῶν δύο πρώτων (βραχειῶν) πάντοτε ὑπὸ μιᾶς μακρᾶς ἀντικαθισταμένων, ὡς εἰς τὸ ἐμβατήριον *«Ἄγετ' ὦ Σπάρτας εὐάνδρω κῶροι πατέρων πολιατᾶν»* (Τυρταῖος), καὶ εἰς ἀρχαίας παροιμίας: *«Πότε δ' Ἄρτεμις οὐκ ἐχόρευσε;»*, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐλήφθη καὶ τὸ ὄνομά του *«παροιμιακόν»*. Πρὸς τοῦτον τὸν παροιμιακὸν στίχον εἶναι ἀντίστοιχος ὁ ἀναπαιστικὸς δεκασύλλαβος τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως· // ῥητόν (= τὸ πήγανον)· ῥυτόν, (-οῦ), τό (= τὸ ῥέον, τὸ ρευστόν· τὸ συρτόν· εἶδος ποτηρίου)· (φρ.) *«Δωρόθεος γ' ὁ Σιδώνιός φησι τὰ ῥυτὰ κέρασιν ὅμοια εἶναι, διατετρημένα δ' εἶναι, ἐξ ὧν κρουνιζόντων λεπτῶς κάτωθεν πίνουσιν· ὠνομάσθαι δὲ ἀπὸ τῆς ῥύσεως»* ('Αθήναιος), (βλ. ῥητός).

ῥητορεύω· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ῥήτωρ, λέγω ὡς ῥήτωρ, ὁμιλῶ δημοσίως, ῥητορεύω, (φρ.) *«τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ ῥητορεύειν ἀπέστην»* ('Ισοκράτης)· διδάσκω τὴν ῥητορικήν, (μτγν.) προσαγορεύω, προσφωνῶ)· (φρ.) *«τὴν ἀπεσταλμένην πρεσβείαν αὐτῷ ἐρρητόρευε»* (Λουκιανός)· (πρτ.) ἐρρητόρευον, (μέλλ.) ῥητορεύσω, (ἀόρ.) ἐρρητόρευσα, (ὑποτ.) ῥητορεύσω· (Παθ.) ῥητορεύομαι, (ἐπὶ τοῦ λόγου) (= ἀπαγγέλλομαι), (ἀόρ.) ἐρρητορεύθην, (ὑποτ.) ῥητορευθῶ· — ῥήτωρ, ῥητορεία, ῥητορικός, ῥητορίσκος, ῥητορευτέον.

ῥητορικός, -ή, -όν· // ('Ρητορ.) «ῥητορικὴ τέχνη», ἡ τέχνη τοῦ ὁμιλεῖν καθ' ὡρισμένους κανόνας, ὥστε νὰ ἐλκύεται ἡ προσοχὴ τοῦ ἀκροατοῦ καὶ νὰ γίνωνται πιστευταὶ αἱ ἐπόψεις τοῦ ὁμιλητοῦ· ἡ τέχνη τοῦ ῥήτορος· «ἡ ῥητορεία» κατὰ τὸν 'Ισοκράτη *«τὴν πειθοῦς δημιουργόν»*, κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν τὴν *«ἐπιστήμην τοῦ καλῶς λέγειν»*. Αὕτη διαιρεῖται α) εἰς τὸ «δικανικόν», τὴν τέχνην τῶν ῥητορικῶν ἀγορεύσεων εἰς τὸ δικαστήριον, β) «τὸ ἐπιδεικτικόν» (ἄλλως πανηγυρικόν) (πρβλ. ἐπιδεικτικός), τὸν ἐκφωνούμενον ἐξ ἀφορμῆς ἀναμνηστικῆς ἑορτῆς ἢ ἐπισήμου τελετῆς, καὶ γ) «τὸ συμβουλευτικόν», διὰ τοῦ ὁποίου προτρέπεται ἢ ἀποτρέπεταί τις ἀπό τινος (λόγος παραινετικός, διδακτικός), λόγος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου.

ῥητός, -ή, -όν· (<*ῥέω, ἐρῶ) (= ὡρισμένος)· ῥυτός, -ή, -όν (ῥύω, ἐρύω) (= ἐλκυστός)· ῥυτός, -ή, -όν (ῥέω) (= ρευστός) (βλ. ῥυτόν).

ῥήτωρ, (-ορος),ὁ· (= ὁ ἀγορητής, ὁ ἀγορεύων)· ῥύτωρ (= ὁ σῴζων, ὁ λυτρωτής, ὁ ἕλκων τι).

ῥιγῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= τρέμω ἐκ τοῦ ψύχους, αἰσθάνομαι ῥῖγος· (φρ.) *«κτύπησε μὲν Ζεὺς χθόνιος, αἱ δὲ παρθένοι ῥίγησαν»* (Σοφοκλῆς), κρυώνω· (φρ.) *«ἦ τέ σ' οἴω ῥιγήσειν πόλεμόν γε»* ('Ιλιάς)· (μετ' ἀπαρεμφ.) ἀποφεύγω νὰ πράξω τι), (μτβ.) (φρίττω πρός τι)· (πρτ.) ἐρρίγουν, (μελλ.) ῥιγήσω, (ἀόρ.) ἐρρίγησα, (ὑποτ.) ῥιγήσω, (πρκμ.) ἔρριγα· — «ῥιγῶ» μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. (= φοβοῦμαι νὰ πράξω τι)· (φρ.)

«ὄφρα τις ἐρρίγῃσι ξεινοδόκον κακὰ ῥέξαι» (Ὅμηρος)· «ρ ι γ ῶ τ ι» (= φοβοῦμαί τι)· (φρ.) *«οὔ τι ἐγὼν ἔρριγα μάχην»* (Ὅμηρος)· — ῥῖγος, ῥιγηλός, ῥίγιον (= ψυχρότερον), ῥιγαλέος (= ὁ ψυχρός), ῥιγεδανός (= παγετώδης), (βλ. ῥιγῶ).

ῥιγῶ (-όω)· (ἀμτβ.) (τὸ ῥῆμα τοῦτο ἔχει θέμα ριγω- (καὶ ὄχι ριγο-) διὰ τοῦτο εἰς τὴν συναίρεσιν ἀντὶ οι καὶ ου ἔχει ῳ καὶ ω) (= τρέμω ἐκ τοῦ ψύχους)· (φρ.) *«ὅσοι ἂν διὰ χιόνος βαδίσαντες ῥιγώσωσι»* (Ἰσοκράτης)· ῥιγῷς, ῥιγῷ κ.λπ. (εὐκτ.) ῥιγῴην, ῥιγῴης κ.λπ., (προστ. ἐλλείπει), (ἀπαρ.) ῥιγώειν, (μετχ.) ῥιγῶν (-ῶντος) κ.λπ. (= κρυώνω, τρέμω ἐκ τοῦ ψύχους ἢ ἐκ τοῦ παγετοῦ)· (πρτ.) ἐρρίγων, ἐρρίγως κ.λπ. (μέλλ.) ῥιγώσω, (ἀόρ.) ἐρρίγωσα, (πρκμ.) ἐρρίγωκα, (συχνάκις οἱ τύποι ἀνήκουν εἰς ἑκάτερον ῥῆμα καὶ εἰς τὸ ῥιγέω καὶ εἰς τὸ ῥιγόω)· — ῥῖγος, ῥίγωσις (= κν. τουρτούρισμα), ῥιγώδης (= παγετώδης) (βλ. ῥιγέω)· (βλ. συνῃρημένα ῥήματα*).

ῥίζα, (-ης), ἡ· (Γραμμ.) (ὑπὸ τῶν νεωτέρων «β ά σ ι ς», διότι ῥίζα ἔχει μεταφορικὴν σημασίαν)· // ῥίζα εἶναι τὸ πρὸ τῆς καταλήξεως ἀρχικὸν ἀμέριστον καὶ ἀμετάβλητον μέρος τῆς λέξεως, ἐκ τοῦ ὁποίου παράγονται ἄλλαι λέξεις, ἤτοι ὀνόματα καὶ ῥήματα, ὡς αἱ ῥίζαι σ τ α-, δ ο- κ.λπ. (ὀνόματα): *στά-σι-ς, δό-σι-ς*, (ῥήματα) *ἵ-στα-μαι, δέ-δο-μαι* κ.λπ. (βλ. θέμα).

Ἡ ἔννοια τῆς ῥίζης, (ἤτοι τοῦ γυμνοῦ στοιχείου), εἶναι εὐρυτέρα τῆς ἐννοίας τοῦ «θ έ μ α τ ο ς». Ἡ ῥίζα ἀποτελεῖ τὴν βάσιν πασῶν τῶν λέξεων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὁμάδος, ἡ ὁποία δύναται νὰ ἐμφανίζῃ διαφοράν τινα εἰς ἑκάστην ἐξ αὐτῶν, ἔχει ὅμως τὰς αὐτὰς σημασίας, π.χ. *(γεννῶ* = δημιουργῶ), (γεν-γον-, γν-, γα-) *(γέν-ος, γόν-ος, γίγνο-μαι, γέ-γα-μεν)*, ἐνῷ θέμα* εἶναι τὸ ἀμετάβλητον μέρος τῆς λέξεως, τὸ ὁποῖον ἐνυπάρχει εἰς πάντας τοὺς τύπους μιᾶς λέξεως (ἐπὶ ὀνομάτων) καὶ εἰς τὰς διαφόρους ὁμάδας τῶν τύπων αὐτῆς (ἐπὶ ῥημάτων) καὶ μένον ὡς ὑπόλοιπον μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς καταλήξεως: *θέσι-(ς), ἐλπίδ-(ες), λέγο-(μεν) γράφε-(τε)*, π.χ. *ταῦρος* (θέμα *ταυρο-*).

Αἱ ῥίζαι ἐμφανίζονται καθαραὶ εἰς πολλοὺς τύπους τῆς προσταχτικῆς, εἰς τὴν κλητικὴν καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν*. Αἱ ῥίζαι α) μεταβάλλονται καθιστάμεναι ποικίλαι, ἄλλοτε μὲν διὰ τῆς μεταπτωτικῆς μεταβολῆς, ἄλλοτε δὲ διὰ διπλασιασμοῦ χρησιμεύοντος εἰς ἔκφρασιν καὶ γραμματικῶν σχέσεων· οὗτος ὁ διπλασιασμὸς σύγκειται ἐκ τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου τῆς ῥίζης καὶ ἐξ ἑνὸς φωνήεντος (συνήθως ε ἢ ι) *δίδωμι* καὶ *δέδωκα, μέμονα* καὶ *μιμνήσκω*, ἐπιτελεῖται δὲ οὗτος πρὸς ἐπίτασιν, ἐπανάληψιν κ.λπ.· εἴς τινας ἐκτὸς τοῦ συμφώνου εἰς τὸν διπλασιασμὸν ἐμφανίζεται καὶ φωνῆεν, π.χ. *μοιμύλλω, παίφασσω, ποιπνύω* κ.λπ., εἴς τινας καὶ μακρὸν φωνῆεν: *κω-κύω, νεω-νηνέω* κ.λπ.· ὁ διπλασιασμὸς εὑρίσκεται καὶ εἰς ὀνόματα, ὡς *ἰαχή* (παρὰ τὸ ἰαχάω), *διδάσκαλος* κ.λπ., β) τὸ εἰς τὴν ῥίζαν σταθερὸν στοιχεῖον εἶναι τὸ σύμφωνον ἢ τὰ σύμφωνα, τὰ δὲ φωνήεντα πάσχουν μεταπτωτικῶς καὶ διὰ τοῦτο ποικίλλουν, genē καὶ genō: *γενέ-τωρ, γέν-ος, γνήσιος, γνωστός, νεο-γνός, γίγ-γνομαι, κασίγνητος*.

Πρὸς σχηματισμὸν τῶν γραμματικῶν τύπων (πτώσεων προσώπων κ.λπ.) αἱ πτωτικαὶ καταλήξεις δὲν προσαρτῶνται ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ῥίζαν: *ποδ-ι, ἐσ-μεν*, ἀλλὰ πολλάκις μεσολαβοῦν στοιχεῖά τινα (φθόγγοι ἢ συλλαβαί), π.χ. *σω-τῆ-ρι, ποι-μέ-νες, κρα-γω, κρά-ζω*. Τοὺς παρατηρουμένους τούτους φθόγγους μεταξὺ ῥίζης καὶ τῶν καταλήξεων ὠνόμασαν «π ρ ο σ δ ι ο ρ ι σ τ ι κ ὰ ῥ ι ζ ῶ ν», τὰς δὲ συλλαβὰς «ἐ π ι θ ή μ α τ α»*.

ῥιζῶ (-όω) (τι)· (= βάλλω ῥίζαν, ῥιζώνω· (φρ.) (ἐπὶ συκῆς) *«ἄριστον ῥιζώσασθαι»* (Θεόφραστος), καὶ μτφρ. στερεώνω)· (φρ.) *«ἐρρίζωσε τὴν τυραννίδα»* (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐρρίζουν, (μέλλ.) ῥιζώσω, (ἀόρ.) ἐρρίζωσα, (ὑποτ.) ῥιζώσω· (Παθ.) ῥιζοῦμαι (= ῥιζοβολῶ (ἐπὶ φυτῶν), εἶμαι φυτευμένος (ἐπὶ ἐδάφους), (παθ.) (ἐπὶ γῆς) ἔχω φυτείαν)· (φρ.) *«ἀλλοῖ ἐρρίζωται»* (Ὅμηρος)· (πρτ.) ἐρριζούμην, (ἀόρ.) ἐρριζώθην, (ὑποτ.) ῥιζωθῶ, (πρκμ.) ἐρρίζωμαι, (μετχ.) ἐρριζωμένος, -η, -ον· — ῥίζα, ῥάδιξ (= ῥαδίκιον, ῥαδῖκι), ῥιζηδόν, ῥιζικός, ῥιζόθεν, ῥίζωμα, ῥιζώδης, ῥιζημαῖος (= ἐρριζωμένος), ῥιζάγρα (= ἐργαλεῖον ἐξαγωγῆς τῶν ῥιζῶν τῶν ὀδόντων), ῥίζος, ῥίζωσις.

-ριζω· α) κατάληξις ἠχομιμητικῶν ῥημάτων κατὰ τὰ *συρίζω, ψιθυρίζω, τουρτουρίζω, μουγγρίζω, νανουρίζω, νανα-ρίζω, νιαου-ρίζω, κα(κ)κα-ρίζω, χασκα-ρίζω, τερε-τίζω* κ.λπ., β) κατάληξις ῥημάτων ἐξ ἀριθμητικῶν σημαινόντων γίνομαι τόσον χρόνων. π.χ. *τριαντα-ρίζω, σαρανταρίζω, πενηνταρίζω* κ.λπ. ἐκ καταλήξεων ἀφῃρημένων οὐσ. εἰς -αρης: *τριαντάρης σαραντάρης* κ.λπ.

ῥίμα ἡ· (δημ.), (ἀρχ. ἑλλ.) ῥυθμός> (μσν., λατ. rhythmus> ἰταλ. rima)· (= ὁμοιοκαταληξία*)· // ὁμοιοκατάληκτον δημῶδες δίστιχον (κν. λιανοτράγουδο)· // ἔμμετρον ἔργον λαϊκῆς μούσης μεθ' ὁμοιοκαταληξίας ἐπαινοῦν ἢ ψέγον.

ῥινισμός, (-οῦ), ὁ· σύμπτωμα διαταραχῆς τοῦ λόγου, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ πάσχων προτιμᾷ εἰς τὰς λέξεις τὰς περιεχούσας τὰ σύμφωνα β, λ, π νὰ προφέρῃ ἀντὶ τούτων τὰ ῥινόφωνα μ, ν, μπ, *μπλαστημῶ <βλαστημῶ, μπιώμα <πιώμα, Νουκᾶς <(ἀντὶ Λουκᾶς)* κ.λπ.

ῥῖπος, (-ου), ὁ· (= ἡ ψάθα)· ῥύπος, (-ου), ὁ (= ἀκαθαρσία).

ῥίπτω (τι)· (τὸ ῑ μακρόν) (= ῥίχνω, ἐξακοντίζω· (φρ.) *«σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον Βασίλεια»* (Ὀδύσσεια)· φέρω εἰς δυσχερῆ θέσιν· (φρ.) *«τεκοῦσα γὰρ μ' ἔρριψας ἐς τὸ δυστυχές»* (Αἰσχύλος)· βολιδοσκοπῶ· (φρ.) *«λόγου ἐμοὶ ὑπήκουον μοῦ ἔρριξεν ἡ κόρη»* (Διγεν. Ἀκρίτ.))· ἐνῷ ῥύπτω (ῥύπος) (=καθαρίζω, πλύνω)· (θαμιστικὸν τοῦ ῥίπτω <ῥιπτάζω (= ῥίπτω τῇδε κἀκεῖσε) καὶ ῥιπτῶ (-έω) ἰσοδύναμος τύπος τοῦ ῥίπτω εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ πεζογράφους)· (πρτ.) ἔρριπτον, ἐρρίπτουν, (μέλλ.) ῥίψω, (ἀόρ.) ἔρριψα, (πρκμ.) ἔρριφα, (ὑπερσ.) ἐρρίφειν· (ὑποτ.) ἐ ῥίπτω, ῥιπτῶ, ἀ ῥίψω, πρ ἐρρίφω, ἐρριφὼς ὦ· (εὐκτ.) ἐ ῥίπτοιμι, ῥιπτοῖμι, ῥιπτοίην, μ ῥίψοιμι, ἀ ῥίψαιμι, πρ ἐρρίφοιμι, ἐρριφὼς εἴην· (προστ.) ἐ ῥῖπτε, ῥίπτει, ἀ ῥῖψον, πρ ἐρριφὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ῥίπτειν, ῥιπτεῖν, μ ῥίψειν, ἀ ῥῖψαι, πρ ἐρριφέναι· (μετχ.) ἐ ῥίπτων, -ουσα, ῥῖπτον, ῥιπτῶν, -οῦσα, -οῦν, μ ῥίψων, -ψουσα, -ῥῖψον, ἀ ῥίψας, -ψασα, ῥῖψαν, πρ ἐρριφὼς, -φυῖα, -φός·

//ῥίπτομαι, ῥιπτοῦμαι· π ἐρριπτόμην, ἐρριπτούμην, μ ῥιφθήσομαι, ῥιφήσομαι, ἀ ἐρρίφθην, ἐρρίφην, πρ ἔριμμαι, ὑ ἐρρίμμην, τ.μ. ἐρρίφομαι· (ὑποτ.) ἐ ῥίπτωμαι, ῥιπτῶμαι, ἀ ῥιφθῶ, ῥιφῶ, πρ ἐρριμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ ῥιπτοίμην, μ ῥιφθησοίμην, ῥιφησοίμην, ἀ ῥιφθείην, ῥιφείην, πρ ἐρριμμένος, εἴην, τ.μ. ἐριφοίμην· (προστ.) ἐ ῥίπτου, ῥιπτοῦ, ἀ ῥίφθητι, ῥίφηθι, πρ ἔρριφο· (ἀπ.) ἐ ῥίπτεσθαι, ῥιπτεῖσθαι, μ ῥιφθήσεσθαι, ῥιφήσεσθαι, ἀ ῥιφθῆναι, ῥιφῆναι, πρ ἐρρῖφθαι· (μετχ.) ἐ ῥιπτόμενος, -ομένη, -όμενον, ῥιπτούμενος, -μένη, -μενον, μ ῥιφθησόμενος, -σομένη, -σόμενον, ῥιφησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ ῥιφθείς, -θεῖσα, -θέν καὶ ῥιφείς, -εῖσα, -φέν, πρ ἐρριμμένος, -μένη, -μένον. — «ῥίπτω τί τινος» (= ῥίπτω πρός τινα, ἐπί τινα)· (φρ.) *«ῥιπτοῦμαι Ἀττικοὶ παθητικῶς, ῥίπτω δὲ ἁπλῶς Ἕλληνες. Ἰστέον δὲ ὅτι ῥίπτω μὲν τὸ ἁπλῶς ῥίπτω, ῥιπτῶ δὲ περισπωμένως καὶ ῥιπτοῦμαι τὸ μετὰ σφοδρότητος· Θουκυδίδης· «τοσόνδε κίνδυνον ἀνερριπτοῦντο»* (Θωμ. Μάγιστρ.)· ἀλλὰ τοῦτο τὸ παρὰ Θουκυδίδῃ κακῶς ἀναφέρεται, ἐπειδὴ οὐδαμοῦ εἰς αὐτὸν ὑπάρχει *ἀνερριπτοῦντο*, ἀλλὰ μόνον «τοσόνδε κίνδυνον ἀνερριπτοῦμεν» (Θουκυδ. Δ 95)· — ῥιπή, ῥῖψις, ῥιπτός, ῥιπίς, ῥιπτάζω, ῥίψασπις, ἀπόρριψις, ἀπόρριμμα.

ῥίς, (ῥινός),ἡ· (= ἡ μύτη), τὴν ῥῖνα· ῥῖνες, (-ῶν), αἱ· ἐν συνθέσει εὔ-ρῑς, *ἄρρῑς*, *εὐθύρρῑς*, ὡς καὶ *εὔρινος*, *ἔρρινος* (ἐσφαλμ. *ἔνρινος*)*, *ὑπόρρινος* κ.λπ.

-ρνω· (δημοτ.) τὰ ῥήματα εἰς -ρνω ἔχουν πρὸ αὐτοῦ ε, π.χ. *γδέρνω*, *σπέρνω*, *φέρνω*, *γέρνω*, *τρατέρνω*, *δέρνω*, *σέρνω*, *φουμέρνω*, *σαλτέρνω* κ.λπ. πλὴν τοῦ *παίρνω*.

ῥομαντισμός, (-οῦ),ὁ· (ὀρθότ. ῥωμαντισμός) (ἰταλ. <romantismo· βιβλία γραφόμενα εἰς δημώδη ῥωμανικήν (ῥωμαντισμός) γλῶσσαν καὶ ὄχι εἰς τὴν λατινικήν (βλ. κλασσικὸς καὶ δάνειος).

ῥοντέλο· (ἢ κυκλωτό)· //(Μετρ.) ὀλιγόστιχον στιχουργικὸν εἶδος ἐκ δεκατριῶν στίχων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ α΄ ἐπαναλαμβάνεται ὡς ἕβδομος καὶ δέκατος τρίτος καὶ ὁ β΄ ὡς ὄγδοος.

Ἐκ τῶν δύο ὁμοιοκαταληξιῶν τὴν μίαν ἔχουν οἱ στίχοι α, δ, ε, ζ, θ, ιβ καὶ ιγ καὶ τὴν ἄλλην οἱ στίχοι β, γ, στ, η, ι καὶ ια

«Θαμπὰ μοῦ φέγγει ἕνα καντήλι α
τοῦ ὀγροῦ κελλιοῦ τὴν
κρύαν ἐρμιά. β
Στὸ ξύλο ὑπομονετικὰ γ
μὲ βέβαιο κι ἀλαφρὸ καντήλι δ
τῆς Παναγιᾶς χλωμὰ τὰ χείλη ε
γράφω καὶ μαῦρα τὰ μαλλιά. στ
Θαμπὰ μοῦ φέγγει ἕνα καντήλι ζ
τοῦ ὀγροῦ κελλιοῦ τὴν
κρύαν ἐρμιά. η
Μαῦρα μαλλιά! Ποῦ νὰ μοῦ στείλῃ θ
τὸ νοῦ τὸ κρῖμα πολεμᾶ· ι
φύλαε, Χριστέ, χείλη χλωμὰ ια
τὴ σκέψη κάπου, κάποιο δεῖλι ιβ
θαμπὰ μοῦ φέγγει ἕνα καντήλι». ιγ

(Θ. Σταύρου)

ῥοῦς (ῥόος), (ῥοῦ), ὁ· (= ἡ ῥοή)· (πληθ.) ῥοῖ, (ῥῶν), οἱ, (ἀδόκ. ῥοός, ῥοΐ, ῥόα· ῥόες κ.λπ.)· ῥοῦς, (ῥοῦ), ὁ, ἡ (= φυτόν τι).

ῥοφῶ (-έω)· (ἀμτβ. ἢ ῥοφῶ τι)· (ῥοφεῖς, ῥοφεῖ κ.λπ., (ῥοφάω εἰς τὸν Θεόφραστον) (= ῥουφῶ, καταπίνω λαιμάργως· (φρ.) *«αὐτοῦ μένων γὰρ τὴν φακῆν ῥοφήσομαι»* (Ἀριστοφάνης)· κενώνω, ἀδειάζω· ἀπορροφῶ· (φρ.) *«ὁ σπόγγος ῥοφεῖ τὸ ὕδωρ»*· τρέφομαι διὰ ῥοφημάτων)· (πρτ.) ἐρρόφουν, (μέλλ.) ῥοφήσομαι, (ἀόρ.) ἐρρόφησα, (ὑποτ.) ῥοφήσω· — ῥόφημα, ῥοφητός, ῥόφησις, ῥοφητικός, ῥοφημάτιον.

ῥυθμίζω (τι)· (= κανονίζω, διευθετῶ τι· (φρ.) *«ἢν δὲ μειδιάσω καὶ ῥυθμίσω τὸ πρόσωπον εἰς τὸ ἥδιστον»* (Λουκιανός)· φέρω τι εἰς ῥυθμόν, ἀπαγγέλω ἢ ᾄδω μετὰ ῥυθμοῦ· (φρ.) *«ὕμνους σεμνῷ μέλει καὶ θρηνώδει ἐρρυθμισμένους»* (Ἡρῳδιανός))· (πρτ.) ἐρρύθμιζον, (μέλλ.) ῥυθμίσω, (ἀόρ.) ἐρρύθμισα, (ὑποτ.) ῥυθμίσω· (Παθ. καὶ Μέσ.) ῥυθμίζομαι (= διευθετῶ, τακτοποιῶ)· (φρ.) *«ἐγὼ δὲ πλόκαμον ἀναδέτοις μίτραισιν ἐρρυθμιζόμαν»* (Εὐριπίδης)·(πρτ.) ἐρρύθμιζόμην, (ἀόρ.) ἐρρυθμίσθην, (ὑποτ.) ῥυθμισθῶ, (πρκμ.) ἐρρύθμισμαι, (μετχ.) ἐρρυθμισμένος, -η, -ον· — ῥυθμός, ῥυθμίζω, ῥυθμιστής, ῥυθμικός, ῥυθμιστικός, ἄρρυθμος, ἀρρυθμία, ἀρρύθμησις.

ῥυθμικός, -ή, -όν· ῥυθμικὸς λόγος (= ὁ κατὰ ῥυθμὸν διατυπούμενος)· //«ῥυθμικὴ ἡ» (ἄλλως ῥυθμοποιία ἡ) (= ἡ ἐπιστήμη τῶν ῥυθμῶν εἰς τὸν ποιητικὸν καὶ ῥητορικὸν λόγον, ὡς καὶ εἰς τὴν μουσικήν)· // (νεωτ.) «τονικὴ στιχουργία» εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν προσῳδιακήν· (φρ.) *«τροχαϊκὴ - παιωνικὴ - τονικὴ - προσῳδιακὴ καὶ ῥυθμοποιία κατὰ τὴν συλλαβικὴν ποσότητα»* (ὅταν ἀποτελῆται ὁ ῥυθμὸς ἐκ μακρῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν)· *// «ῥυθμοποιία κατὰ τὸν ἐντατικὸν τόνον»*, ἤτοι ὅταν ὁ ῥυθμὸς ἀποτελῆται ἐκ συλλαβῶν τονιζομένων καὶ ἀτόνων.

ῥυθμός, (-οῦ),ὁ· (Μετρ.) ἡ κανονικὴ διαίρεσις τοῦ χρόνου· (φρ.) *«πᾶς ῥυθμὸς ὡρισμένῃ μετρεῖται κινήσει»*, (Ἀριστοτέλης)· *«τῇ δὴ τῆς κινήσεως τάξει ῥυθμὸς ὄνομα εἴη»* (Πλάτων).

Εἰς τὴν ποίησιν μετρικὸς ῥυθμὸς εἶναι ἡ σχετικὴ διάρκεια τῶν ἄρσεων* καὶ θέσεων*, ὥστε τὸ ἀποτέλεσμα τὸ παραγόμενον εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν νὰ εἶναι εὐάρεστον· βάσις τοῦ μετρικοῦ ῥυθμοῦ εἶναι ἡ ἀναλογία τῆς ἄρσεως πρὸς τὴν θέσιν· (φρ.) *«ῥυθμός ἐστι σύστημά τι ἐκ γνωρίμων χρόνων κατά τινα τάξιν συγκειμένων»*· *«Μέτρου δὲ πατὴρ ῥυθμὸς καὶ θεός»* (Ἀριστοτέλης).

Κατὰ ταῦτα διαφέρει ὁ ῥυθμὸς ἀπὸ τοῦ μέτρου· τὸ μὲν μέτρον ἀφορᾷ εἰς τὴν τάξιν τῶν συλλαβῶν, ὁ δὲ ῥυθμὸς εἰς τὴν ἀναλογίαν τῶν ἄρσεων πρὸς τὰς θέσεις. Εἰς τὸ μέτρον ἡ ὕλη εἶναι αἱ συλλαβαὶ καὶ ἄνευ αὐτῶν δὲν ἐπιτελεῖται μέτρον· ὁ δὲ ῥυθμὸς γίνεται μὲν ἐκ συλλαβῶν, ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐτῶν, ὡς π.χ. εἰς τὴν μουσικήν, εἰς τὸν βηματισμόν, εἰς τοὺς ἤχους τῆς καρδίας, εἰς τοὺς χαλκεῖς καταφέροντας τὰς σφύρας, εἰς τὸν καλπασμὸν τῶν ἵππων καὶ εἰς διάφορα ἄλλα.

Κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς τάξεως τῶν συλλαβῶν ἀλλάσσει καὶ τὸ μέτρον, ἐνῷ ὁ ῥυθμός, ἐνόσῳ δὲν ἀλλάσῃ ἡ ἀναλογία τοῦ χρόνου τῆς ἄρσεως καὶ τῆς θέσεως, μένει ὁ ἴδιος· // εἰς τὴν ποίησιν ῥυθμὸς τὸ μέτρον, καὶ αὐτὸς ὁ πούς· «ῥυθμὸς ἰαμβικός», «ῥυθμὸς αἰολικός»· // τὸ στιχηρὸν ᾆσμα, τὸ ποίημα· // (ἐπὶ πεζοῦ λόγου) «ῥυθμικὴ πεζογραφία.

ῥῦμα, (-ατος), τό· (βλ. ῥῆμα).

ῥύομαί (τινα ἤ τι)· (= σῴζω τινὰ ἀπὸ

κινδύνου, λυτρώνω· ὑπερασπίζω, φυλάττω, προστατεύω, ἀποκρούω, ἀναχαιτίζω)· (πρτ.) ἐρυόμην, (μέλλ.) ῥύσομαι, (ἀόρ.) ἐρρυσάμην, (ὑποτ.) ῥύσωμαι, (προστακτική) ῥῦσαι· (φρ.) *«ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς»* (=λύτρωσον, ἀπάλλαξον ἡμᾶς...) (τὸ ἐνεργ. ῥύω δὲν ἀπαντᾷ, ἀντ' αὐτοῦ ἐν χρήσει τὸ ἐρύω (= σύρω)· (ῥύομαί τινα μετὰ τελ. ἀπαρεμφ.)· (φρ.) *«ῥύομαί τινα θανεῖν»* (Εὐριπίδης) (μετὰ γενικῆς)· (φρ.) *«ῥύομαί τινα τοῦ μὴ κατακαυθῆναι»* (Ἡρόδοτος)· — ῥυτός (= συρόμενος, ἑλκυστός), ῥυτίς (= πτυχή), ῥύσιον (= λάφυρον), ῥυτήρ (= ὁ σύρων· ἱμάς, ἡνία)· (φρ.) *«ἀπὸ ῥυτῆρος τρέχειν ἵππον· οἷον ἀπὸ χαλινοῦ ἢ ἄνευ χαλινοῦ»* (Ἀνέκδ. Βεκκ.)· ῥυμός (τῆς ἁμάξης), ῥυστάζω (= σύρω συνεχῶς τῇδε κἀκεῖσε καὶ μετὰ βίας).

ῥῶ τό· (ἄκλιτον) ρ*, Ρ, ὀνομασία τοῦ δεκάτου καὶ ἑβδόμου γράμματος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου.

ῥωμαντισμός, (-οῦ), ὁ· (βλ. ῥομαντισμός, κλασσικός).

ῥώννυμί (τινα ἤ τι)· (τὸ υ μακρόν (ῡ), ῥωννύω (τὸ υ βραχύ) (ῠ) (= δίδω ἰσχύν, δυναμώνω)· (φρ.) *«ἔρρωσε τὰς πόλεις εὐανδρίᾳ»* (Πλούταρχος), (μετ' ἀπαρεμφ.) (= εἶμαι πρόθυμος, ἵνα...)· (φρ.) *«οὕτω σφόδρα ἔρρωτο ἡ βουλὴ κακόν τι ἐργάζεσθαι»* (Λυσίας)· (πρτ.) ἐρρώννυν, -υον, (μέλλ.) ῥώσω, (ἀόρ.) ἔρρωσα, (πρκμ.) ῥώσας ἔχω, (ὑπερσ.) ῥώσας εἶχον. (ὑποτ.) ἐ ῥωννύω, ἀ ῥώσω· (εὐκτ.) ἐ ῥωννύοιμι, μ ῥώσοιμι, ἀ ῥώσαιμι· (προστ.) ἐ ῥώννυ, ἀ ῥῶσον· (ἀπαρ.) ἐ ῥωννύναι, μ ῥώσειν, ἀ ῥῶσαι· (μετχ.) ἐ ῥωννύς, -ῦσα, -ύν, μ ῥώσων, -σουσα, -σον, ἀ ῥώσας, -σασα, ῥῶσαν.

//ῥώννυμαι (= εἶμαι ῥωμαλέος)·π ἐρρωννύμην, μ ῥωσθήσομαι, ἀ ἐρρώσθην, πρ ἔρρωμαι, ὑ ἐρρώμην· (ὑποτ.) ἐ ῥωννύωμαι, ἀ ῥωσθῶ, πρ ἐρρωμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ ῥωννυοίμην, μ ῥωσθησοίμην, ἀ ῥωσθείην, πρ ἐρρωμένος εἴην· (προστ.) ἐ ῥώννυσο, ἀ ῥώσθητι, πρ ἔρρωσο· (ἀπαρ.) ἐ ῥώννυσθαι, μ ῥωσθήσεσθαι, ἀ ῥωσθῆναι, πρ ἐρρῶσθαι· (μετχ.) ἐ ῥωννύμενος, -μένη, -μενον, μ ῥωσθησόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἀ ῥωσθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ ἐρρωμένος, -μένη, -μένον (= ῥωμαλέος, ὑγιής, ἰσχυρός, ἀντίθ. ἄρρωστος)· ἔ ρ ρ ω μ α ι, ἐ ρ ρ ώ μ η ν πρκμ. καὶ ὑπερσ. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ σημασ. ἐνεστῶτος καὶ παρατ. (= ἔχω ἢ εἶχον δύναμιν, ἰσχύν)· *«ἔρρωσο καὶ ἔρρωσθε»* (= χαῖρε, χαίρετε, ὑγίαινε, ὑγιαίνετε· τιθέμενον εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιστολῶν)· — ῥώμη, ῥωμαλέος, ῥῶσις, ἄρρωστος, εὔρωστος, ἀνάρρωσις, ἐπίρρωσις.

Ῥωσέττης στήλη· πλάξ ἐκ μέλανος βασάλτου εὑρεθεῖσα εἰς Ῥωσέττην τῆς Αἰγύπτου καὶ φέρουσα χαραγμένον ἐπ' αὐτῆς τὸ κείμενον τιμητικοῦ ψηφίσματος, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τὸ 197 π.Χ. ἐπὶ τῇ στέψει Πτολεμαίου Ε΄ τοῦ Ἐπιφανοῦς· διὰ τοῦ κειμένου τούτου, τὸ ὁποῖον εἶναι γραμμένον εἰς τὴν ἱερογλυφικήν, ἤτοι τὴν δημοτικὴν αἰγυπτιακὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν γραφήν, ὁ Σαμπολλιὸν ἐπέτυχε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερογλυφικῶν.

Ῥωσία, (-ίας), ἡ· (Rossiya) [<Ρώς (ἐπιδρομή) δι' ἑνὸς σ, ἐνῷ Πρωσσία* (Preussen) διὰ δύο σ: Πρῶσσος, πρωσσικός· οἱ Ρώς: Νορμανδοὶ ἐπιδρομεῖς ἐκ Σουηδίας (θ΄ αἰ.) ἐγκατασταθέντες εἰς Ῥωσίαν καὶ κυριαρχήσαντες ἔκτοτε ταύ-

της (κατά τινας ῥώσ-λεγεν = κωπηλάται)].

Ῥωτακισμός, (-οῦ), ὁ· (Γλωσσολ.) τροπὴ τοῦ φθόγγου σ* εἰς ρ*, τῆς ὁποίας προηγήθη τροπὴ τοῦ ἀήχου συριστικοῦ σ εἰς τὸ ἠχηρὸν ρ· α) εἰς τὴν ἰωνικὴν διάλεκτον Ἐρετρίας καὶ Ὠρωποῦ: (ἔχουσι)< *ἔχοιρι*, (παραβαίνωσιν)< *παραβαίνωριν*, (παισίν)> *παίριν*, (Μίσγος)> *Μίργος*, β) εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Ἠλείων: (τίς)> *τίρ*, (τοῖς)> *τοῖρ*, γ) εἰς τὴν Λακωνικήν: (Κλέανδρος)> *Κλέανδορ*, καὶ δ) εἰς τὴν Κρητικήν: κόσμοι (= ἄρχοντες)> *κόρμοι* κ.λπ.· // σύμπτωμα διαταραχῆς τοῦ λόγου, κατὰ τὸ ὁποῖον προφέρονται ὡς «γ» διὰ τοῦ λάρυγγος ὡρισμένα σύμφωνα καὶ εἰδικώτερον τό «ρ» (γαλλ.) grasseyer (νεολλ. γκρασσάρισμα), ὡς νερὸ> νεγό· (ῥ.) ῥωτακίζω (= μεταχειρίζομαι συνεχῶς τὸ στοιχεῖον ρ· προφέρω πολλὰ ρ ἀντὶ ἄλλου φθόγγου· τραυλίζω)· (φρ.) *«τῷ ρ στοιχείῳ συνεχῶς χρῆσθαι»* (Σοῦδα).

Ω

Σ

σ, ς, Σ· τὸ σῖγμα ἤ (σίγμα) (ἐκ τοῦ σίζω)· τὸ ἄκλιτον δέκατον ὄγδοον σύμφωνον (κατ' Ἀριστοτέλη ἡμίφωνον) γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, (κατὰ τοὺς μτγν. γραμματικούς, ὡς καὶ τὸν Εὐστάθιον) καὶ κλιτὸν τοῦ «σίγματος», ὡς καὶ τοῦ «γάμματος», γεν. πληθ. «τῶν σιγμάτων», δοτ. πληθ. «τοῖς σίγμασι»· τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου γράμματος τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου «shin», τὸ ὑποῖον ἐσήμαινεν ὀδόντα. Τὸ ἀρχαιότατον σχῆμα αὐτοῦ ἦτο «w» μετὰ ταῦτα (ϟ), (ϛ), (ξ) καὶ ἀκολούθως ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ σκυθικοῦ τόξου διὰ τεσσάρων γραμμῶν (ξ), ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθε τὸ σχῆμα (Σ). Καθ' Ἡρόδοτον ὑπὸ τῶν Δωριέων ἐκαλεῖτο «σάν», μετέπειτα εἰς παλαιοὺς ἀκόμη χρόνους ἐγράφετο ὡς ἡμικύκλιον (C), ἕνεκα τούτου ὁ Αἰσχρίων (κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου) τὴν νέαν σελήνην καλεῖ *«τὸ καλὸν οὐρανοῦ νέον σῖγμα»*, οἱ δὲ Λατῖνοι συγγραφεῖς ἐκάλουν sigma ἓν ἡμικυκλιοειδὲς ἀνάκλιντρον, ὡσαύτως καλεῖται καὶ ἡ ὀρχήστρα *«τὸ τοῦ θεάτρου σῖγμα»*. Τοῦτο ἐγράφετο κατὰ ποικίλας μορφάς, ὡς (Ϛ) (θ΄ αἰ. π.Χ.), (ϹϽ) (ε΄ αἰ. π.Χ.), (Σ) σύγχρονον· τὸ τελικόν (σ) ἐγένετο (ς)· (σ) γράφεται εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ μέσον λέξεων, ὡς *«σοφή»*, *«ἄσσος»*, καί (ς) εἰς τὸ τέλος αὐτῶν, ὡς *«βέλος»*, *«λόγος»*, εἰς μερικὰ τῶν χειρογράφων γράφεται ἐνίοτε (ς) καὶ εἰς τὸ μέσον λέξεων, ἀλλὰ ὁσάκις τὸ α΄ συνθετικὸν καταλήγει εἰς (ς), π.χ. *πρόσ-οδος>πρόςοδος (πρὸς-+ὁδός)*, *εἰσβάλλω>εἰςβάλλω*, *-δύσβατος>δύς-βατος* κ.λπ.· πολλοὶ τῶν Γερμανῶν ἐκδοτῶν δὲν διατηροῦν τὴν γραφὴν ταύτην μόνον εἰς τὰ ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐξῆς σύνθετα* νόθα, π.χ. *κυνόςουρα*, *νεώςοικοι*, *Ἑλλήςποντος* κ.λπ.

Τὸ γράμμα τοῦτο εἶναι συριστικόν, ὡς καὶ τό (Z) καὶ οἱ φθόγγοι οἱ συγγενεῖς πρὸς αὐτά· ἀντὶ δὲ τῶν στοιχείων (Ξ) καί (Ψ) ἐγράφοντο εἰς τὸ προευκλείδειον παλαιὸν ἀττικὸν ἀλφάβητον ὄχι (ΚΣ), ἀλλά (ΧΣ) καὶ ὄχι (ΠΣ), ἀλλά (ΦΣ), ὡς *«ἐχ Σάμου»*, καὶ τοῦτο, διότι τό «σῖγμα»

εἶναι φθόγγος ἄηχος, διαρκὴς καὶ πνευματώδης, ὁ ὁποῖος ἐκφωνεῖται μετά τινος δασύτητος.

Οὗτος ὁ φθόγγος ἦτο ἐντελῶς ἄφωνος, ἐκτὸς ἐὰν εὑρίσκετο πρὸ τῶν μέσων ἢ τῶν ὑγρῶν συμφώνων, ὁπότε ἠκούετο ὡς (ζ), (ὡς συμβαίνει σήμερον): *εἰσροὴ>εἴζροή, φάσγανον>φάζγανον, σβέννυμι >ζβέννυμι, δυσδαίμων>δυζδαίμων* κ.λπ.

Τὸ ἐκ τῆς ἰαπετικῆς γλώσσης κληρονομηθὲν παλαιὸν «σῖγμα» ἐτράπη εἰς τὴν ἑλληνικὴν κατὰ τοὺς προδιαλεκτικοὺς χρόνους εἰς (Η) (δασεῖαν) καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως πρὸ φωνήεντος ἢ εἰς τὸ μέσον λέξεως μεταξὺ φωνηέντων, ὡς septem>*ἑπτὰ>ἑπτά, σέπομαι>ἕπομαι, σίστημι>ἵστημι, σῦς>ὗς, σέρπω>ἕρπω,* τὸ δὲ μεταξὺ φωνηέντων προελθόν (Η) προϊόντος τοῦ χρόνου ἀπεσιωπήθη καθ' ὁλοκληρίαν εἰς πάσας τάς ἀρχαίας ἑλληνικὰς διαλέκτους, ὡς *βέλε-σ-ος >βέλε-h-ος> βέλεος> βέλους.*

*Εἰς τὸ μέσον λέξεως καὶ μεταξὺ φωνηέντων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξηφανίσθη, ὡς γευ-σ-τέος>γεύομαι, *νέ-σ-ομαι (νό-σ-τος)>νέομαι,* μετὰ δὲ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ (σ) τὰ συναντώμενα φωνήεντα ἑνοῦνται συχνάκις εἰς διφθόγγους (δευτερογενεῖς) ἢ συναιροῦνται: *(λέγεσο-λέγεο)>λέγου, (γένεσος-γένεος) >γένους, (ἀργέσιος-ἀργέιος)>ἀργεῖος·* ὀσάκις δὲ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ (σ) ἀπέμενε δίφθογγος, ἡ ὁποία εἶχεν ὡς β΄ φωνῆεν (υ) πρὸ φωνήεντος, τό (υ) τοῦτο πολλάκις ἐξέπιπτε, π.χ. *(*ἄκουσα>ἄκουα>ἀκουή)>ἀκοή.*

Εἰς μερικὰς διαλέκτους ὄχι μόνον τό «σῖγμα» ἐκ τῆς ἰαπετικῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑστερογενές «σῖγμα» ἐτράπη εἰς (Η) καὶ κατόπιν ἀπεσιωπήθη, ὡς *ὁρόντια>ὁρῶσα>ὁρῶha>ὁρῶα·* ὁμοίως εἰς τὰς ψιλωτικὰς ἐκ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων καὶ ὡς πρὸς τό (Η) εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως. Τοιουτοτρόπως εἰς τὰς διαλέκτους ταύτας αἱ δασυνόμεναι λέξεις ἐταυτίσθησαν πρὸς τὰς ψιλουμένας ἀνέκαθεν, εἰς δὲ τὰς δασυντικὰς λέξεις ἐκ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων ἀπεσιωπήθη ἡ δασεῖα μόνον κατ' ἀνομοίωσιν* διὰ τὴν ἐπαλληλίαν τῶν δύο δασέων, π.χ. *σέχω>hέχω>ἔχω>ἔχω· ἁθρόος> ἀθρόος· ἁδελφὸς> ἀδελφὸς* κ.λπ. (βλ. λέξ. δασεῖα).

Τὸ μεταξὺ φωνηέντων ἀποσιωπηθὲν Σ>Η ἀποκατεστάθη εἰς διαφόρους ἰδίως ῥηματικοὺς τύπους κατ' ἀναλογικὴν ἐπίδρασιν ἄλλων τύπων, εἰς τοὺς ὁποίους διεσώθη κανονικῶς· τοιουτοτρόπως κατὰ τοὺς *ἔπλεκσα>ἔπλεξα, ἐκήρυκσα>ἐκήρυξα* ἐλέχθη κατόπιν καὶ *ἔθυ-σ-α, ἔλυ-σ-α* ἀντὶ τῶν ὁμαλῶν *ἔθυα, ἔλυα* κ.λπ. Τό «σῖγμα» προῆλθεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὰς διαλέκτους α) ἐκ τοῦ (τ) πρὸ τοῦ (j), ὡς *πλοῦτος> πλούτjος> πλούσιος, τίθητι>τίθησι,* β) ἐξ ἁπλοποιήσεως διπλοῦ (σ), ὡς *(Thé)> σσὲ>σέ, ἐτέλεσσα>ἐτέλεσα, μέσσος>μέσος, ποδσὶ> ποσσὶ>ποσί,* γ) ἐξ ἀναλογίας ἄλλων τύπων, π.χ. *βουσί, ναυσί* (κατὰ τὸ *ποσί), λύσω, ἔλυσα* (κατὰ τὸ *γράψω, ἔγραψα)·* δὲν ἁπλοποιήθη τὸ ἐκ συνδυασμοῦ οὐρανικοῦ (κ) καί (χ) καὶ τοῦ ἡμιφώνου (j) προελθὸν διπλοῦν (σ), ὡς *φυλάκjω> φυλάσσω, γλῶγja> γλῶσσα,* (λέγεται δὲ ὅτι τὴν ἀντικατάστασιν τῶν δύο συριστικῶν (σ) διὰ τῶν δύο (τ) πρῶτος εἰσήγαγεν ὁ Περικλῆς, ὡς *φυλάσσω>φυλάττω, Ὑμησσὸς>Ὑμηττός, μελισσοῦσα> μελιττοῦτα),* συμφώνως δὲ

πρὸς αὐτὰ ἐλέγοντο καὶ ταῦτα ἄνευ ἁπλοποιήσεως τοῦ διπλοῦ (σ), ὡς *ἐρέσσω, θῆσσα, μέλιττα, Κρῆττα.*

Εἰς πολλὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα, ὅταν πρὸ τοῦ «σῖγμα» ὑπάρχῃ μακρὸν φωνῆεν, οἱ μτγν. διπλασιάζουν αὐτό, ὡς *Κνωσὸς >Κνωσσός, Κηφισὸς>Κηφισσός, Ἰλισὸς >Ἰλισσός·* εἰς τοὺς ποιητὰς διπλασιάζεται τό (σ) εἰς μερικὰ σύνθετα, ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν ἄρχεται ἀπό (σ), π.χ. *λαοσσόος, βοοσσόος·* τὰ δύο (σ) μετατρέπονται ἐνίοτε εἰς (πτ) καὶ ταὐτάπαλιν, π.χ. *πέσσω>πέπτω, ἐνίσσω>ἐνίπτω, ὄπτω>ὄψομαι·* τὸ (σ) ἀντικατέστησε τὸ τελικόν (ν) εἰς τὸ α΄ πληθυντικὸν τῶν ἐνεργ. ῥημ., ὡς καὶ εἰς μερικὰ ἐπιρρήματα, π.χ. *λέγομεν>λέγομες· αἰὲν >αἰές, πέρυσιν>πέρυτις·* τοῦτο ἀντικατέστησε καὶ τὸ τελικόν (ξ), ὡς *κόιξ> κόις, Φάναξ >βάνας·* ἐνίοτε γράφεται (σ) ἀντί (σσ), π.χ. *προσ-σχέσθαι>προ-σχέσθαι* κ.λπ.

Ὁ φθόγγος οὗτος α) μετατρέπεται: *θάρσος>θάρρος, Μυρσίνη>Μυρρίνη, ἄρσην >ἄρρην, Πέλοπος-νῆσος>Πελοπόννησος,* β) ἀπαλείφεται: *ἔνεμσα>ἔνεμμα* (αἰολ.)*>ἔνειμα* (ἀττικός-ἰωνικός), *>ἔνημα* (δωρ.), γ) τρέπεται: 1) εἰς (τ) (αἰολ.-δωρ.), ὡς *πρὸς>ποτί, Ποσειδῶν >Ποτιδάν, σήμερον>τήμερον,* (ἀττ.) *ναυσία>ναυτία, μέσαυλος>μέταυλος, σῦκον-τῦκον,* 2) (κατὰ ῥωτακισμόν) εἰς τὴν ἠλειακὴν καὶ λακωνικὴν εἰς τὸ τέλος τῶν καταλήξεων *-ας, -ης, -ος, -ως* εἰς (-ρ), π.χ. *ἀσκὸς>ἀσκόρ, Κλέανδρος> Κλέανδρορ,* καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων τῆς ἐρετριακῆς διαλέκτου, π.χ. *ἄρχουσιν >ἄρχουριν, πελασγὸς>πελαργός, παισὶν >παιρίν·* τοῦτο συμβαίνει ὁμοίως καὶ εἰς τὴν λατινικήν, ὡς *jus (jusis)>juris, genus>(genesis)>generis·* 3) εἰς (ζ), ὡς *σόγχος>ζοχός, σάπφειρος >ζαφεῖρι, ἐσοχάδες>ζοχάδες·* δ) προστίθεται (εἰς τὴν ἀρχήν), ὡς *κύπτω>σκύβω, κορυδαλ(λ)ὸς >σκορδαλ(λ)ός, βόλος>σβόλος, τρίποδο>στρίποδο, φαντάζω>σφαντάζω,* καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ τέλους τοῦ ἄρθρου, ὡς *τῆ(ς Κ)αρπάθου >Σκάρπαθος, τοὺ(ς β)ώλους>σβῶλος, τῆ(ς κ)όνεως >σκόνη·* ε) ἀφαιρεῖται, συγκόπτεται ἢ ἀποκόπτεται, ὡς *σπιθαμὴ>πιθαμή, βέλος >βέλεσος>βελέος >βέλους, ψεύστης >ψεύτης, πόλις>πόλι>ἡ πόλη, ἡ βάσις >ἡ βάση* κ.λπ., στ) διπλασιάζεται εἰς τοὺς τύπους τοῦ μέλλοντος (καὶ ἀορίστου) *-ασω, -εσω, -ισω* ἕνεκα τοῦ μέτρου διὰ νὰ καταστῇ ἡ παραλήγουσα θέσει μακρά, ὡς *τελέσσω, ξέσσω, κεντρίσσω* κ.λπ., ζ) μετατρέπεται εἰς (ξ), ὡς *σὺν >ξύν, δισσὸς >διξός,* ἢ εἰς (ψ), ὡς *Σαπφοῖ>Ψαπφοῖ,* ἢ μετὰ τὰ χειλικὰ *κώνωπος>κώνωπς> κώνωψ,* ἢ μετὰ τὰ οὐρανικὰ εἰς (ξ), ὡς *κόρακος>κόρακς>κόραξ,* ἢ πρὸ τῶν ὀδοντικῶν εἰς (ζ), ὡς *Ἀθήναζδε>Ἀθήναζε,* η) κεῖται (εἰς τὴν λακωνικήν) ἀντὶ τοῦ (θ), ὡς *παρθένος> παρσένος, Θεὸς >σιὸς* κ.λπ., θ) προτάσσεται εἰς λέξεις ἀρχομένας 1) ἀπό (μ), ὡς *μικρὸς>σμικρός, μάραγδος>σμαράγδι,* 2) ἀπό (τ), ὡς *τέγος >στέγη, τέρφος>στέρφος·* 3) ἢ ἐχούσας εἰς τὴν ἀρχὴν δασυνόμενον φωνῆεν, ὡς *Ἕλλοὶ>Σελλοί, ὗς>σῦς, ἥλιος >*(λατιν.) *sol, ἅλς>*(λατιν.) *sal·* 4) ἀπό (κ) ἢ (φ) σπανίως, ὡς *fallo>σφάλλω, κίδναμαι>σκίδναμαι·* εἰς τὴν δημοτ. δασέα σύμφωνα εἰς τὰ συμπλέγματα (σχ), (σθ) μετεβλήθησαν εἰς ψιλά, ὡς *ἄσχημος>ἄσκημος, μισθὸς>μιστός·* τίθεται (σ) ἀντί (ν) εἰς τὴν πρόθεσιν «σύν», ὡς *σύσ-*

σωμος, συσ-σίτιον.

Ὁμοίως ἀνεπτύχθη (σ) εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιρρημάτων, συνδέσμων καὶ προθέσεων κατ᾽ ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀρχαῖα *ὅπως, ἵσως, πῶς,: οὕτω>οὕτως, ἄχρι>ἄχρις* |τὸ *μέχρι >μέχρις* πρὸ φωνήεντος μόνον εἰς τὴν δημοτικήν, π.χ. «*μέχρις αὔριο*»|, *τίποτε>τίποτις, ἐπειδὴ>ἐπειδής, ὀψὲ>ψὲ >ψές, κιόλα-ς, τάχατε-ς, ἀντί-ς, ἄλλοτε-ς, ἐνωρί-ς, τότε-ς, ἀποβραδύ-ς, τόντι-ς,* ὡς καὶ εἰς τὸ ϐ΄ τῆς προστακτικῆς τοῦ ἀορίστου, π.χ. *εἰπὲ>πὲ>πές, ἰδὲ>ἰδές, βρὲς* κ.λπ. κατὰ τὰ *δός, θές, ἄφες.*

Εἰς τὴν δημοτικὴν τὸ σύμπλεγμα «σι» ἁπλοποιεῖται εἰς (σ), ὡς *διακόσια>διακόσα·* κατ᾽ ἀνομοίωσιν δὲ ἀποϐάλλεται τό (σ) εἰς μερικὰ ἰδιώματα, ὡς *ὁ Θανάσης >ὁ Θανάης, ὁ πατέρας μου>ὁ πατέρα μου.*

Τὰ συμπλέγματα ὑγροῦ μετά (σ) *(ρσ, λσ)* ἀποϐάλλουν τό (σ) μετ᾽ ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως τοῦ πρὸ αὐτῶν ϐραχέος φωνήεντος, π.χ. **ἔφθερ-σα>ἔφθειρα, *ἔστελσα>ἔστειλα* κ.λπ. Οἱ τύποι *θηρσί, κάθαρσιν, ῥήτορσι* εὑρίσκονται κατ᾽ ἀναλογίαν τῶν εἰς -σι τριτοκλίτων δοτικῶν.

Εἰς τὸ μέσον λέξεως τό (σ) τῶν συμπλεγμάτων (-νσ-, -μσ-) ἀποϐάλλεται μετ᾽ ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως τοῦ φωνήεντος, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει πρὸ τοῦ συμπλέγματος τούτου: *(φάν-j-ω)>φαίνω >ἔφαν-σα>ἔφανα>ἔφηνα· (*ἔμεν-σα)> ἔμεινα* κ.λπ.

Τό (σ) μεταξὺ δύο συμφώνων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον δὲν εἶναι ὀδοντόφωνον, ἀποϐάλλεται, π.χ. *(γεγράφσθαι)>γεγράφθαι,* ἂν τό (σ) εἶναι μεταξὺ δύο (κ), ἤτοι (κσκ), ἀποϐάλλεται τὸ πρῶτον (κ) π.χ. *δίκ-σκος>δίσκος, διδάκσκω>διδάσκω* κ.λπ.

Τό (σ) πρὸ τοῦ (ν) ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτό, π.χ. *(ἀμφιέσ-νυμι)>ἀμφιέννυμι, ζώσ-νυμι>ζώννυμι, (φαεσ-νός)>φαεννός* (ἐκ τοῦ ὁποίου *φαεινός, φανός).*

Ἀντὶ τοῦ διπλοῦ (σ), μάλιστα τοῦ προερχομένου ἐξ οὐρανισκοφώνου (κ,χ,) μετὰ τοῦ (j) (κj, χj) οἱ νεώτεροι ἀττικοὶ συγγραφεῖς ἔχουν δύο (τ), π.χ. *πράττω, φυλάττω, θάλαττα* κ.λπ.

Τό (σ) τῶν εἰς -εσ θεμάτων ἀφομοιοῦται πρὸς τό (ν) τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως, ἔπειτα ἁπλοποιεῖται τὸ διπλοῦν (ν) καὶ τό (ε) ἐκτείνεται ἀναπληρωματικῶς, π.χ. *(σκοτεσνὸς>σκοτεννός)>σκοτεινός, (ὀρεσνὸς>ὀρεννός)>ὀρεινός, (ἀλγεσνὸς >ἀλγεννός)>ἀλγεινὸς* κ.λπ., κατ᾽ ἀναλογίαν τούτων γίνεται (ἐκ θέματος *φωτ->φωτεινός,* τό (ο) τῶν δευτεροκλίτων τούτων θεμάτων ἀποϐάλλεται, π.χ. *(πεδιονός)>πεδινός·* // (δημοτ.) τό «σ» τίθεται ὡς προσθετικὸν τῶν οὐσιαστικῶν προελθὸν ἐκ συνεκφορᾶς τοῦ τελικοῦ (ς) τῶν ἄρθρων καὶ τῶν ἀντωνυμιῶν: *πυργίτης>σπουργίτης, ϐῶλος>σϐῶλος, κάνθαρος>σκαθάρι, πυρίον>σπυρί, κόνις >σκόνη* κ.λπ., ὡς καὶ προσθετικὸν ῥημάτων: *κουντῶ>σκουντῶ, φαντάζω> σφαντάζω, κύπτω>σκύπτω, σκύϐω·* // «σ» πρὸ τῶν ἄρθρων ἐκ τοῦ «*εἰς τόν*»*>στόν, στήν, στό, στούς, στίς, στά,* ὡς «*στὸν κάτω κόσμο*», «*στὴν ἀπάνω γειτονιά*», «*στὰ χίλια ὀκτακόσια εἰκοσιένα*» κ.λπ.· // τὸ τελικόν (ς) πρὸ τῶν συμφώνων *(ϐ, γ, δ, μπ, ντ, γκ, λ, μ, ν, ρ),* τὰ ὁποῖα εἶναι ἀρχικὰ τῆς ἑπομένης λέξεως προφέρεται ὡς (ζ) «*τῆς ϐρύσης*»*>τηζϐρύσης,* «*μᾶς λέει*»*>μαζλέει,* «*ἂς μποῦμε>ἀζμποῦμε* κ.λπ.. τὸ αὐτὸ συμϐαίνει καὶ εἰς τὴν ἀρ-

χὴν τῆς λέξεως καὶ εἰς τὸ μέσον, π.χ. *Σμύρνη>Ζμύρνη, ἀσϐέστης>ἀζϐέστης, Ἰσραηλίτης>Ἰζραηλίτης, ροσμπὶφ >ροζμπίφ, σϐέννυμι>ζϐήνω* κ.λπ.· // τό «σ» τίθεται ὡς κατάληξις ὀνομαστικῆς ἑνικοῦ ἐπωνύμων καὶ ὀνομάτων ἐκ ῥημάτων (περιμένω)>Περιμένη-ς, (κατεϐαίνω) >Κατεϐαίνη-ς κ.λπ., ὡς καὶ ἐκφράσεων: Δοξαπατρῆ-ς, Συρεκέλα-ς, Πατερημό-ς, Ἀλλαντάλλα-ς, Ρουφογάλα-ς κ.λπ.· // ὡς ϐραχυγραφικὸν σύμϐολον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τονούμενον ἄνω καὶ δεξιά (σ΄) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 200 καὶ τὸ τακτικὸν διακοσιοστὸς καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του διακοσιάκις, ὀξυτονούμενον δὲ ἀριστερὰ καὶ κάτω (ϛ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν διακοσίας χιλιάδας (200.000) καὶ τὸ τακτικὸν διακοσιάκις χιλιοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρημα διακοσιάκις χιλιάκις· εἰς τὴν νεοελληνικὴν κατὰ τὴν διὰ γραμμάτων ἀρίθμησιν τό (στ΄) ἢ (ΣΤ΄) δηλοῖ τὸν ἀριθμὸν 6, τὸ ὁποῖον ἐλήφθη ἀντὶ τοῦ ἀρχικοῦ ϐαῦ (F) (τὸ τελικόν ς΄), ἀνάγκη νὰ διακρίνεται ἀπὸ τοῦ καλουμένου «τὸ στίγμα» (στ΄=F), (ϐλ. ἀριθμητικός). Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τὸ κεφαλαῖον (Σ) δηλοῖ τὴν 18ην ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μικρόν (σ) τὴν 18ην ῥαψῳδίαν τῆς Ὀδυσσείας· // (Ὀρθογρ.)· τὰ εἰς (ς) λήγοντα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐπιπλοκὴν συμφώνου, ἤτοι πρὸ τοῦ (ς) α) τό (λ) εἶναι μόνον τὸ *ἅλς ὁ*=τὸ ἅλας) τοῦτο παλαιότατα ἦτο ὀδοντοφωνόληκτον *(ἁλό-)* καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν προσελάμϐανε τό (ς), εἰς τοὺς ποιητὰς εὑρίσκεται καὶ κατὰ θηλυκὸν γένος ἡ ἅλς (=ἡ θάλασσα)· (φρ.) «*εὐχωλὴ*»... *κατεῖχε πελαγίαν ἅλα*» (Αἰσχύλος), ϐ) τό (ν): *ἕλμινς, Τίρυνς,* καὶ γ) τό (ρ): *μάκαρς, δάμαρς, Σάλαρς* ἡ [εἰς τὴν Κάλυμνον *Σαλάρτιος,* (Στέφ. Βυζάντιος)]. Ταῦτα κλίνονται διὰ δύο συμφώνων καὶ ἔχουν τὴν γενικὴν εἰς -ος. Διὰ τοῦ «τ» κλίνονται, ὅταν πρὸ αὐτῶν ἔχουν τό «α»: *μάκαρς, (μάκαρτος),* ὁ, ἡ (αἰολικόν), *δάμαρς, (δάμαρτος),* ἡ, *Σάλαρς, (Σάλαρτος),* ἡ (=πόλις τῆς Ἱσπανίας, σήμερον ἡ Ἀνδαλουσία), διὰ τοῦ «θ», ὅταν δὲν ἔχῃ τό «α», π.χ. *Τίρυνς, (-ρυνθος),* ἡ, *ἕλμινς, (-μινθος),* ἡ.

Ἡ (ὁ) ἅλς κανονικῶς ἔπρεπε νὰ σχηματίσῃ τὴν γενικὴν ἁλός, ἀλλ᾽ ἐπειδή, ἐνῷ ἐδασύνετο ἡ ὀνομαστική, ἔμελλε νὰ λάϐῃ ψιλὴν ἡ γενικὴ κατ᾽ ἀποϐολὴν τοῦ «τ» συμφώνως πρὸς τὸν κανόνα «*τό «α» καταλῆγον εἰς -λ ἐπιφερομένου συμφώνου τῆς γ΄ συζυγίας τῶν ϐαρυτόνων (δ, θ ἢ τ) ψιλοῦται*», ἐσχηματίσθη ἁλός.

Ταῦτα ἔχουν τὴν αὐτὴν ὀνομαστικὴν καὶ κλητικήν, ὡς *ἡ, ὦ Τίρυνς· ἡ, ὦ ἕλμινς· ὁ ἢ ἡ, ὦ ἅλς· ὁ, ἢ ἡ, ὦ μάκαρ(ς)· ἡ, ὦ δάμαρ(ς).*

Πίναξ

Ὀνόματα τῆς γ΄ κλίσεως εἰς -ς μετ᾽ ἐπιπλοκῆς συμφώνου εἰς τὴν ὀνομαστικήν, ἤτοι ἔχοντα πρὸ τοῦ «ς» σύμφωνον:

λς

(ὑγρόληκτον)

Ἑνικὸς

ὁ ἅλς (=τὸ ἅλας)	ἡ ἅλς (=ἡ θάλασσα)
τοῦ ἁλὸς	τῆς ἁλὸς
τῷ ἁλὶ	τῇ ἁλὶ
τὸν ἅλα	τὴν ἅλα
ὦ ἅλς	–

Δυϊκὸς

τὼ ἅλε
τοῖν ἁλοῖν
τοῖν ἁλοῖν

τὼ ἅλε
ὦ ἅλε

–

Πληθυντικὸς

οἱ ἅλες
τῶν ἁλῶν
τοῖς ἅλασι(ν) (καὶ ἁλσί)
τοὺς ἅλας
ὦ ἅλες.

(κατὰ πληθυντικὸν μετὰ λογοπαιγνίου)

νς

(διαλεκτικὰ ὀδοντοφωνόληκτα)

Ἑνικὸς

ἡ ἔλμινς	ἡ Τίρυν(θ)ς
τῆς ἔλμινθος	τῆς Τίρυνθος
τῇ ἔλμινθι	τῇ Τίρυνθι
τὴν ἔλμινθα (καὶ ἔλμιν)	τὴν Τίρυνθα
ὦ ἔλμινς	ὦ Τίρυνς

Δυϊκὸς

τὼ ἔλμινθε
τοῖν ἑλμίνθοιν
τοῖν ἑλμίνθοιν
τὼ ἔλμινθε
ὦ ἔλμινθε

–

–

Πληθυντικὸς

αἱ ἔλμινθες* –
τῶν ἑλμίνθων
ταῖς ἔλμινσι –
τὰς ἔλμινθας (καὶ ἔλμεις)
ὦ ἔλμινθες

* καὶ κατ' ἐναλλαγὴν ἐπιθήματος *ἔλμιγγες* (σήμερ. οἱ λεβίθες).

Κατὰ ταῦτα κλίνεται καὶ *πεῖρινς, (πείρινθος), ἡ* (=μέγας πλεκτὸς κάλαθος)· [ἐνῷ τὰ σχηματίζοντα τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ διὰ τοῦ ς καὶ ἔχοντα χαρακτῆρα ν ἢ ντ ἔπασχον ἀντέκτασιν τοῦ φωνήεντος πρὸ τοῦ ν ἢ ντ, π.χ. *μέλᾱς, δούς, γνούς, θεὶς* κ.λπ, εἰς ταῦτα τὰ διαλεκτικὰ τηρεῖται τὸ ν καὶ δὲν γίνεται ἀντέκτασις, π.χ. *ἔλμῑνς, Τίρῡνς, πεῖρῑνς* κ.λ.π.].

ρς

(διαλεκτικά)

Ἑνικὸς

ἡ δάμαρ(ς) (δάμᾰρ ἀντὶ δάμαρ[τ])	ὁ, ἡ μάκαρ(ς)
τῆς δάμαρτος	τοῦ, τῆς μάκαρος
τῇ δάμαρτι	τῷ, τῇ μάκαρι
τὴν δάμαρτα	τόν, τὴν μάκαρα
ὦ δάμαρ(ς)	ὦ μάκαρ(ς)

ἡ Σάλαρς
τῆς Σάλαρτος
τῇ Σάλαρτι
τὴν Σάλαρτα
ὦ Σάλαρς

Δυϊκὸς

τὼ δάμαρτε	τὼ μάκαρε
τοῖν δαμάρτοιν	τοῖν μακάροιν
τοῖν δαμάρτοιν	τοῖν μακάροιν
τὼ δάμαρτε	τὼ μάκαρε
ὦ δάμαρτε	ὦ μάκαρε

Πληθυντικὸς

αἱ δάμαρτες	οἱ, αἱ μάκαρες
τῶν δαμάρτων	τῶν μακάρων
ταῖς δάμαρσι	τοῖς, ταῖς μάκαρσι
τὰς δάμαρτας	τούς, τὰς μάκαρας
ὦ δάμαρτες	ὦ μάκαρες

–

Τὸ πρότερον οὐσιαστικόν «*μάκαρ*» ἐγένετο ἐπίθετον, ὁ, ἡ *μάκαρ*, ὅθεν καί ἡ «*μάκαιρα*» εἰς αὐτὸ συνέβη ἀναλογικὴ ἔκτασις τῆς ὀνομαστικῆς *μάκᾱρ* ἀντὶ *μάκᾰρ*, *δάμᾱρ* ἀντὶ *δάμᾰρ(τ)*. Ἡ λέξις «*δάμαρ*», ἐπειδὴ ἐγένετο διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς θηλ. γένους *ἡ δάμαρ* καὶ ἐπειδὴ ἐξέφυγεν ἐκ τῆς κλίσεως τῶν οὐδετέρων, σχηματίζει τὴν γενικήν «*τῆς δάμαρτος*».

Πίναξ κλίσεως

ἀρσενικῶν, θηλυκῶν καὶ οὐδετέρων ληγόντων
εἰς -ς ἐχόντων πρὸ αὐτῶν δίφθογγον

-αυς

φωνηεντόληκτον

Ἑνικὸς ὀν.	ἡ γραῦς	ἡ ναῦς
γεν.	τῆς γραὸς	τῆς νεὸς
δοτ.	τῇ γραΐ	τῇ νηΐ
αἰτ.	τὴν γραῦν	τὴν ναῦν
κλητ.	ὦ γραῦ	ὦ ναῦ
Δυϊκὸς ὀνομ. αἰτ.	τὼ γρᾶε	τὼ νῆε
γεν. δοτ.	τοῖν γραοῖν	τοῖν νεοῖν
κλητ.	ὦ γρᾶε	ὦ νῆε
Πληθυντικὸς ὀν.	αἱ γρᾶες	αἱ νῆες
γεν.	τῶν γραῶν	τῶν νεῶν
δοτ.	ταῖς γραυσί(ν)	ταῖς ναυσὶ
αἰτ.	τὰς γραῦς	τὰς ναῦς
κλητ.	ὦ γρᾶες	ὦ νῆες

μεταπλαστὸν

-αις

(ὀδοντοφωνόληκτα)

ὁ παῖς	ἡ δαΐς (=εὐωχία)	τὸ σταῖς	
τοῦ παιδὸς	τῆς δαιτὸς	τοῦ σταιτὸς	
τῷ παιδὶ	τῇ δαιτὶ	τῷ σταιτὶ	
τὸν παῖδα	τὴν δαῖτα	τὸ σταῖς	
ὦ παῖ	—	—	
τὼ παῖδε	τὼ δαῖτε	τὼ σταῖτε	
τοῖν παίδοιν	τοῖν δαιτοῖν	τοῖν σταιτοῖν	
ὦ παῖδε	ὦ δαῖτε		
οἱ παῖδες	αἱ δαῖτες	—	
τῶν παίδων	τῶν δαιτῶν	—	
τοῖς παισὶ	ταῖς δαισὶ	—	
τοὺς παῖδας	τοὺς δαῖτας	—	
ὦ παῖδες	ὦ δαῖτες	—	

– εις

(ἐρρινόληκτα)

Ἑνικὸς	ὁ κτεὶς	ἡ κλεὶς	ὁ θεὶς
	τοῦ κτενὸς	τῆς κλειδὸς	τοῦ θέντος
	τῷ κτενὶ	τῇ κλειδὶ	τῷ θέντι
	τὸν κτένα	τὴν κλεῖν (καὶ μτγν.) κλεῖδα	τὸν θέντα
	ὦ κτεὶς	ὦ κλεὶς	ὦ θεὶς
Δυϊκὸς	τὼ κτένε	τὼ κλείδε	τὼ θέντε
	τοῖν κτενοῖν	τοῖν κλειδοῖν	τοῖν θέντοιν
	ὦ κτένε	ὦ κλείδε	ὦ θέντε
Πληθυντικὸς	οἱ κτένες	αἱ κλείδες	οἱ θέντες
	τῶν κτενῶν	τῶν κλειδῶν	τῶν θέντων
	τοῖς κτεσὶ	ταῖς κλεισὶ	τοῖς θεῖσι(ν)
	τοὺς κτένας	τὰς κλείδας (καὶ κλεῖς)	τοὺς θέντας
	ὦ κτένες	ὦ κλείδες	ὦ θέντες

– εις

(ὀδοντοφωνόληκτα)

-ευς

(ἀριθμητικά)

Ἑνικὸς	ὀν.	ὁ τιθεὶς	ὁ χαρίεις	ὁ οὐδεὶς	εἷς
	γεν.	τοῦ τιθέντος	τοῦ χαρίεντος	τοῦ οὐδενὸς	ἑνὸς
	δοτ.	τῷ τιθέντι	τῷ χαρίεντι	τῷ οὐδενὶ	ἑνὶ
	αἰτ.	τὸν τιθέντα	τὸν χαρίεντα	τὸν οὐδένα	ἕνα
	κλητ.	ὦ τιθεὶς	ὦ χαρίεν		
Δυϊκὸς	ὀν. αἰτ.	τὼ τιθέντε	τὼ χαρίεντε	—	—
	γεν. δοτ.	τοῖν τιθέντοιν	τοῖν χαριέντοιν	—	—
	κλητ.	ὦ τιθέντε	ὦ χαρίεντε	—	—
Πληθυντικὸς	ὀν.	οἱ τιθέντες	οἱ χαρίεντες	οἱ οὐδένες	τρεῖς
	γεν.	τῶν τιθέντων	τῶν χαριέντων	τῶν οὐδένων	τριῶν
	δοτ.	τοῖς τιθεῖσι(ν)	τοῖς χαρίεσι(ν)	τοῖς οὐδέσι	τρισὶ
	αἰτ.	τοὺς τιθέντες	τοὺς χαρίεντας	τοὺς οὐδένας	τρεῖς
	κλητ.	ὦ τιθέντες	ὦ χαρίεντες	—	—

κατὰ τό «οὐδείς» κλίνεται καὶ τό «μηδείς» οὕτω κλίνονται καὶ τὰ ὀδοντοφωνόληκτα *(ἀλλάεις) ἀλλᾶς, (-ᾶντος), ὁ,(τιμήεις) τιμῆς (-ῆντος), ὁ,*

– ευς

(φωνηεντόληκτα)

Ἑνικὸς	ὁ βασιλεὺς	ὁ Εὐβοεὺς	ὁ Ζεὺς	ἡ οἷς *
	τοῦ βασιλέως	τοῦ (Εὐβοέως) Εὐβοῶς	τοῦ Διὸς	τῆς οἰ-ὸς
	τῷ βασιλεῖ	τῷ (Εὐβοέϊ) Εὐβοεῖ	τῷ Διὶ	τῇ οἰ-ὶ
	τὸν βασιλέα	τὸν (Εὐβοέα) Εὐβοᾶ	τὸν Δία	τὴν οἶ-ν
	ὦ βασιλεῦ	ὦ Εὐβοεῦ	ὦ Ζεῦ	–
Δυϊκὸς	τὼ (βασιλῆ-ε)	τὼ (Εὐβοῆε) Εὐβοῆ		τὼ οἶ-ε
	βασιλῆ	τοῖν (Εὐβοέ-οιν) Εὐβοοῖν		τοῖν οἰ-οῖν
	τοῖν βασιλέ-οιν	ὦ (Εὐβοῆε) Εὐβοῆ		ὦ οἶ-ε
	ὦ (βασιλῆ-ε) βασιλῆ			
Πληθυντικὸς	οἱ (βασιλέες)	οἱ (Εὐβοέ-ες) Εὐβοεῖς		
	βασιλεῖς			αἱ οἶ-ες
	τῶν βασιλέων	τῶν (Εὐβοέ-ων) Εὐβοῶν		τῶν οἰ-ῶν
	τοῖς βασιλεῦσι	τοῖς Εὐβοεῦσι(ν)		ταῖς οἰ-σί(ν)
	τοὺς βασιλέας	τούς (Εὐβοέας) Εὐβοᾶς		τὰς οἷς
	ὦ (βασιλέ-ες)	ὦ (Εὐβοέες) Εὐβοεῖς		ὦ οἶ-ες
	βασιλεῖς			

(μετα-πλαστον)

– οις (φωνηεντό-ληκτον)

*(=πρόβατον)

– ους

		(συνηρημένον δευτερόκλιτον)	(μεταπλαστόν)	(φωνηεντόληκτον)
Ἑνικὸς	ὀν.	ὁ (χόος) χοῦς (=μέτρον	ὁ χοῦς (=χῶμα)	ὁ βοῦς
	γεν.	τοῦ χοὸς ὑγρῶν)	(τοῦ χώματος) κ.λπ.	τοῦ βοὸς
	δοτ.	τῷ χοΐ	τὸν χοῦν	τῷ βοΐ
	αἰτ.	τὸν χόα	—	τὸν βοῦν
	κλητ.	—	—	ὦ βοῦ
Δυϊκὸς	ὀν. αἰτ.	—	—	τὼ βόε
	γεν. δοτ.	—	—	τοῖν βοοῖν
	κλητ.	—	—	ὦ βόε
Πληθυντικὸς	ὀν.	οἱ χόες	τὰ χώματα	οἱ βόες
	γεν.	τῶν χοῶν	τῶν χωμάτων	τῶν βοῶν
	δοτ.	τοῖς χουσὶ	κ.λπ.	τοῖς βουσὶ
	αἰτ.	τοὺς χόας		τοὺς βοῦς
	κλητ.	—		ὦ βόες

– ους

(ὀδοντοφωνόληκτα)

Ἑνικὸς	ὀν.	ὁ ὀδοὺς	ὁ ἁλοὺς	ὁ (πλακόεις)-πλακοῦς
	γεν.	τοῦ ὀδόντος	τοῦ ἁλόντος	τοῦ (πλακόεντος)-πλακοῦντος
	δοτ.	τῷ ὀδόντι	τῷ ἁλόντι	τῷ (πλακόεντι)-πλακοῦντι
	αἰτ.	τὸν ὀδόντα	τὸν ἁλόντα	τὸν (πλακόεντα)-πλακοῦντα
	κλητ.	ὦ ὀδοὺς	ὦ ἁλοὺς	ὦ (πλακόεις)-πλακοῦς
Δυϊκὸς	ὀν. αἰτ.	τὼ ὀδόντε	τὼ ἁλόντε	τὼ (πλακόεντε)-πλακοῦντε
	γεν. δοτ.	τοῖν ὀδόντοιν	τοῖν ἁλόντοιν	τοῖν (πλακοέντοιν)-πλακούντοιν
	κλητ.	ὦ ὀδόντε	ὦ ἁλόντε	ὦ (πλακόεντε)-πλακοῦντε
Πληθυντικὸς	ὀν.	οἱ ὀδόντες	οἱ ἁλόντες	οἱ (πλακόεντες)-πλακοῦντες
	γεν.	τῶν ὀδόντων	τῶν ἁλόντων	τῶν (πλακοέντων)-πλακούντων
	δοτ.	τοῖς ὀδοῦσι(ν)	τοῖς ἁλοῦσι(ν)	τοῖς (πλακόεσι)-πλακοῦσι
	αἰτ.	τοὺς ὀδόντας	τοὺς ἁλόντας	τοὺς (πλακόεντας)-πλακοῦντας
	κλητ.	ὦ ὀδόντες	ὦ ἁλόντες	ὦ (πλακόεντες)-πλακοῦντες

– ους

(συνηρημένα δευτερόκλιτα)

ὀν.	ὁ πλοῦς	ὁ, ἡ εὔνους	ὁ ἀδελφιδοῦς
γεν.	τοῦ πλοῦ	τοῦ, τῆς εὔνου	τοῦ ἀδελφιδοῦ
	κ.λπ.	κ.λπ.	κ.λπ.
	(βλ. κλίσις)	(βλ. κλίσις)	(βλ. κλίσις)
	(ἑτερόκλιτον)		(ἰδιόκλιτον)
ὀν.	ὁ Οἰδίπους		ὁ Ἰησοῦς
γεν.	τοῦ Οἰδίπου (ἐξ ὀνομ. Οἴδιπος) (καὶ Οἰδίποδος)		τοῦ Ἰησοῦ
δοτ.	τῷ Οἰδίποδι		τῷ Ἰησοῦ
αἰτ.	τὸν Οἰδίπουν (καὶ Οἰδίποδα)		τὸν Ἰησοῦν
κλητ.	ὦ Οἰδίπους (καὶ Οἰδίπου)		ὦ Ἰησοῦ

– ους

(ὀδοντοφωνόληκτον)	(μεταπλαστὸν τριτόκλιτον)
ὁ πούς (ἐκ θέμ. ποδ-)	τό οὖς (ὄος) (ποιητ. οὖας· δωρ-ὦς).
τοῦ ποδὸς	τοῦ ὠτὸς
τῷ ποδὶ	τῷ ὠτὶ
τόν πόδα	τὸ οὖς
κ.λπ. (βλ. κλίσις)	ὦ οὖς
	τὼ ὦτε
(ὡς καὶ δίπους, τρίπους,	τοῖν ὤτοιν
πολύπους κ.λπ.	ὦ ὦτε
	τὰ ὦτα
	τῶν ὤτων
	τοῖς ὠσὶ
	τὰ ὦτα
	ὦ ὦτα

Τὰ ἔχοντα θέμα -αυ, -ευ, -ου σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ προσλαμβάνοντα εἰς τὸ θέμα των -ς, ὁ χαρακτὴρ τούτων τῶν θεμάτων ἀποβάλλεται πρὸ τῶν ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένων καταλήξεων, π.χ. (γραυ-ός)>γραός, (γραφευ-ος, γραφη-ος)>γραφέως, (βου-ός)>βοὸς κ.λπ. (κλίσιν λοιπῶν εἰς «σ» ληγόντων ἀφωνολήκτων καὶ λοιπῶν βλ. κλίσις).

σ· (δημοτ.) ὡς τελικὸν τῆς προθέσεως «εἰ-ς» μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τῆς διφθόγγου «ει» καὶ προσκολλήσεως τοῦ «ς» εἰς τὰ ἄρθρα, π.χ. *εἰ-(ς τόν)>στόν, εἰ-(ς τήν)>στήν; εἰ-(ς τά)>στά· εἰ(ς τ)οῦ>στοῦ Πέτρου, εἰ(ς τ)ὰ>στὰ Σάλωνα* κ.λπ.

-ς· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς «-ς» καταλήγοντα ῥηματικὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα φυλάττουν μίαν συλλαβὴν τοῦ παρακειμένου, εἶναι εἰς -ως, -ης, -ας ὀξύτονα καὶ κλίνονται διὰ τοῦ «-τος», π.χ. *ἀτρώς, (-ῶτος), ὁ* (=ὁ μὴ τρωθείς) *(τέτρωται), ἀβρώς, (-ῶτος), ὁ* (=ὁ μὴ διβρωσκόμενος) *(βέβρωται), χαλκοκράς, (-ᾶτος), ὁ* (καὶ *χαλκόκρας*) (=ὁ χαλκῷ κεκραμένος) *(κέκραται), ἀβλής, (-ῆτος), ὁ* (=ὁ μὴ βληθείς)· τὸ *ἀνδροβρώς, τριχοβρὼς* κ.λπ., ὡς καὶ τὰ *ἀκμής, σιδηροκμὴς* κ.λπ. ἔχουν ἐνεργητικὴν σημασίαν.

– σα· (δημοτ.) κατάληξις ἀορίστου· ἀντὶ ἐνεστῶτος, ὡς «*σὲ σκότωσα*» (=τώρα θὰ σὲ σκοτώσω), «*ἔφτασα*» (=ἔρχομαι ἀμέσως, πάραυτα).

– σα· κατάληξις δημοτ. ἀορίστων ἀντὶ παρακειμένων εἰς «-κα» *(ἔδωκα)>ἔδωσα, ἔθεσα, ἄφησα* κ.λπ. ἐκ τῶν μελλόντων

δώσω, θήσω, ἀφήσω κ.λπ.

– σα καὶ **-σσα**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -σα λήγοντα θηλυκὰ ὀνομάτων ἢ μετοχῶν ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρόν, π.χ. *ἡ κνῖσα, Κρῖσα, Πῖσα, Λάρῑσα ἡ, σάρῑσα ἡ· πᾶσα, στᾶσα, φῦσα ἡ* (=φυσερόν), (βαίνω)>*βᾶσα ἡ*, (φύω)>*ἡ φῦσα* κ.λπ., ἐὰν ἔχῃ ἐπαναδίπλωσιν τοῦ σ (σσ), τότε τὸ δίχρονον εἶναι βραχύ: *ἡ λύσσα, ἡ πίσσα, ἡ νύσσα* (=ὁ ἐν τῷ σταδίῳ καμπτήρ), οὕτω καὶ *θάλᾰσσα, ἄνᾰσσα, μέλῐσσα, βασίλῐσσα, φόνῐσσα, πάπῐσσα.*

σά· (μσν. δημ.) (ἐπίρρ. καὶ σύνδεσμος χρονικός) πρὸ συμφώνου ἀντὶ σάν*, ὡς *«σὰ θέλῃς, κόπιασε»*.

σάββατον, (-ου), τό· ⸉(ἑβρ.) schabbath=ἑορτή, ἀνάπαυσις, ἀργία), (δοτ. πληθ. ἑτεροκλίτως: *τοῖς σάββασι*, ἀλλὰ καὶ *τοῖς σαββάτοις).*

– σαι· (Γραμμ.) κατάληξις β΄ ἑν. προσ. ἐνεστῶτος ἀντὶ ἀρχ. -ῃ (-ει) (λύῃ ἢ λύει)>*λύνεσαι, δέχεσαι*, (μτγν.) *κοιμᾶσαι, καυχᾶσαι*· [τὸ β΄ ἑνικὸν πρόσωπον ἔληγε παλαιότερον εἰς -σαι, -σο, ἐφ' ὅσον προηγεῖτο αὐτοῦ φωνῆεν, ἔπρεπε δὲ τὸ σ νὰ τραπῇ εἰς δασεῖαν καὶ νὰ σιγηθῇ, πρβλ. τὰ ὁμηρικά: *βέβληαι, μέμνηαι· μάρναο, ἐβιώσαο, ὄρσεο*]. Εἰς ὅσα δὲ προηγεῖτο τοῦ -σαι, -σο σύμφωνόν τι, τὸ σ ἐσῴζετο: *τετέλεσ-σαι> τετέλεσαι, *πέπειθ-σαι> πέπεισσαι> πέπεισαι· ἐτετέλεσ-σο, ἐτέτευξο* κ.λπ.

σάκκος ἢ **σάκος, (-ου), ὁ**· (=ὕφασμα ἐκ τριχῶν· σακκίον)· σάκος, (-ους), τό (=ἀσπίς).

σαλπικτής, (-οῦ), ὁ· (ἀττικόν) καὶ σαλπιγκτής, (μτγν.) σαλπιστής· (ῥ.) σαλπίζω, ἐσάλπιξα (ἐσάλπιγξα καὶ μτγν. ἐσάλπισα).

σαμπῖ· (καὶ *σανπῖ)*· (ὀρθότ. *σαμπεῖ* ἐκ τοῦ *«σάν»* καί *«πεῖ»*) (βλ. σάν).

σά(ν)· (δημοτ.) (σύνδεσμος χρονικός, αἰτιολογικὸς καὶ ὑποθετικός)· ἐκ τοῦ *«ὡς ἄν»>ὡσὰν>σὰν>σά*, ὁμοιωματικὸν μόριον, τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐπίρρημα (=ὅπως, καθώς, ἴδια, σάμπως), τοῦτο συνήθως συνοδεύει ὀνόματα ἢ ἀντωνυμίας· (φρ.) *«ἔκλαιγε σὰν παιδί», «σὰν ποιὸς νὰ ἤρθε;»*· // (=ὁμοίως, ὅπως, καθ' ὃν τρόπον)· (φρ.) *«ἐχοίμηξε σὰ(ν) λέοντας»*· // (ὡς χρονικὸς σύνδεσμος) (=ὅτε, ὅταν, εὐθὺς ὡς, ὁσάκις, (κν.) κάθε φορὰ πού)· (φρ.) *«σὰν ἦρθε, ἔφυγα»*· // (αἰτιολογικός) (=ἀφοῦ, ἐπειδή)· (φρ.) *«σὰ(ν) μ' ἔβρισες, θύμωσα»*· // (ὑποθετικός) (=ἐάν)· (φρ.) *«σὰ(ν) δὲ σ' ἀρέσῃ, πάρε τὴ βόλτα σου»*, (ἀντί *«ἐὰν δὲ σου ἀρέσῃ).*

– σαν· (δημοτ.) κατάληξις γ΄ πληθυντικοῦ παρατατικοῦ ἐκ τῆς καταλήξεως τοῦ ἀορίστου *ἐγέλα-σαν, ἐτίμη-σαν*, ἡ ὁποία μετεδόθη εἰς τὸν παρατατικὸν τῶν εἰς -ω βαρυτόνων ῥημάτων καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὰ μέσα ῥήματα: · *ἐρχόντ-ουσαν, καθόντου-σαν*, (μτγν.) *ἐ-λαμβάνοσαν* κ.λπ.

σάν· τὸ δέκατον ὄγδοον γράμμα τοῦ τυρρηνικοῦ ἀλφαβήτου (ᔑ) (Ἐπιγραφαί), πιθανὸν δὲ καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν ἀλφαβήτων προφερόμενον *«σάν»*, τοῦτο εἶναι δωρικὸς τύπος τοῦ *«σῖγμα»*· (φρ.) *«τὸ Δωριέες μέν «σάν» καλέουσι, Ἴωνες δὲ σίγμα ἢ σῖγμα»* (Ἡρόδοτος), δύναται δὲ νὰ ταυτίζεται πρὸς τὸ ἑβραϊκὸν «τσάδ» (shin), ὡσαύτως καὶ πρὸς τό *«σῖγμα»*, ὅμοιον πρὸς τὸ ἑβραϊκὸν «samech», καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ἴσως κατὰ τὸν ἦχον δεύτερον *«σῖγμα»*, κατέχει δὲ εἰς τὴν

σειρὰν τῶν γραμμάτων τὴν αὐτὴν θέσιν· τοῦτο ἀναφαίνεται καὶ εἰς τοὺς Ἀττικούς. Τό *«σάν»* ὡς ἀριθμητικὸν ἀπαντᾷ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀλφαβήτου καλούμενον *«σαμπί»* ἢ *«σαμπῖ»* (ϡ) (=900), ἐπειδὴ ἐνομίσθη (κατὰ τὸν Mommsen) ὅτι τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῆς ἑνώσεως δύο γραμμάτων, ἤτοι τοῦ *«σάν»* (C) καὶ τοῦ (Π), κατὰ τὸν Kühner ὅμως. τό *«σάν»* προῆλθεν ἐκ τοῦ φοινικικοῦ γράμματος tsade (ᔑ)· τό *«σαμπῖ»* ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἀντίγραφα, οὐδέποτε ὅμως εἰς ἐπιγραφὰς ἢ ἐπὶ νομισμάτων, ἐχρησιμοποιήθη δὲ ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀριθμοῦ (900) (βλ. ἀριθμητικός). Μένει ὅμως ἀνεξήγητον πόθεν παρήχθη τὸ σχῆμα αὐτοῦ (βλ. τὴν σύνθετον λέξιν σαμ-φόρας).

σανσκριτικὰ τά· (νεώτ. λέξις ἰνδικὴ sanskrta=κεκανονισμένη γλῶσσα)· ταῦτα εἶναι τὰ ἀρχαῖα ἰνδικά· (οὐσ.) σανσκριτικὴ ἡ· (=ἡ ὡς ἄνω γλῶσσα τῶν Ἰνδῶν)· (ἐπίθ.) σανσκριτικός, -ή, -όν· (=ὁ τῆς κλασσικῆς γλώσσης τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν)· // «σανσκριτικὸν ἀλφάβητον τό».

Σάξων, (-ονος), ὁ· (Ὀρθογρ.) τὸ -ξο- διὰ τοῦ «ο» *(Σάξονες, Σαξονία, Σαξονικός)*, διότι εἰς τὴν λατικὴν ἔχει τὴν παραλήγουσαν ὄραχεῖαν (Saxŏnes).

σαπρόφιλος, -ος, -ον· (Ῥητορ.) ὁ ἀγαπῶν τὴν κακοφωνίαν, ἤτοι τοὺς ψευδεῖς καὶ πλημμελεῖς φθόγγους.

σαρδόνιος γέλως· (ὀρθότ.) *«σαρδάνιος γέλως»* ἐκ τῆς φράσεως *«μείδησε δὲ θυμῷ σαρδάνιον μάλα τοῖον»* (Ὅμηρος)· *«σαρδάνιον γελᾶν»* (δηλ. γέλωτα)· (φρ.) *«Ὅμηρός τε καὶ οἱ ἔπειτα ἄνθρωποι τὸν ἐπ' οὐδενὶ ὑγιεῖ σαρδάνιον γέλωτα ὀνομάζουσι»* (Παυσανίας)· [οἱ μεταγενέστεροι ἐκδόται ἀντὶ *«Σαρδάνιον»* ἔγραφον *«Σαρδόνιον»* ἐκ τοῦ Σαρδώ, ἤτοι φυτόν τι ἐκ Σαρδοῦς καλούμενον σαρδάνη, τὸ ὁποῖον ἐσθιόμενον διέστελλε τὸ πρόσωπον τοῦ τρώγοντος καὶ προεκάλει εἰς αὐτὸ σπασμωδικὸν γέλωτα· (Πολύβιος, Πλούταρχος, Παυσανίας].

σάρον τό· (σαίρω) (=σαρώνω, σκουπίζω, καθαρίζω), [ἄλλο τὸ σαίρω, (πρκμ. σέσηρα) (=σύρω πρὸς τὰ ὀπίσω), (ἐπὶ χειλέων)], (=σάρωθρον, κν. σκούπα)· σάρων, (-ωνος), ὁ (=αἰσχρὸς ἄνθρωπος).

Σάρρα, (-ας), ἡ· (καὶ Σάρα)· (βλ. Ἀβραάμ)· (δημοτ.) σάρα ἡ (=τὸ σκουπίδι), σαρώνω<(μτγν.) σαρῶ: (φρ.) *«ἡ σάρα καὶ ἡ μάρα καὶ τὸ κακὸ συναπάντημα»*, ἤτοι ὁ χύδην ὄχλος, κν. «τσούρμα», τσοῦρμο (=πλήρωμα πλοίου).

σᾶς· προσωπικὴ ἀντωνυμία β΄ πληθυντικοῦ προσώπου ἀντὶ ἀρχ. *«ὑμᾶς»* ἐκ τῆς αἰτ. πληθυντικοῦ *«σᾶς»* τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας *σεῖς (σύ)*, κατ' ἄλλους κατὰ τὸ *ὑμᾶς-σᾶς.*

σάτιρα, (-ας), ἡ· (καὶ σατίρα ἡ ἐκ τοῦ λατιν. satŭra καὶ συνήθως satĭra· διὰ τοῦ «ι»), (βλ. σατυρικός), ποίημα, διὰ τοῦ ὁποίου σκώπτεται, ἐμπαίζεταί τι· // (κατ' ἐπέκτασιν) σκωπτικὸν πεζογράφημα· (ῥ.) σατιρίζω (=χλευάζω τινά ἐμμέτρως ἢ καὶ διὰ τοῦ πεζοῦ λόγου)· (οὐσ.) σατιρισμός, (-οῦ), ὁ (=ὁ ἐμπαιγμὸς διὰ σατίρας)· (ἐπίθ.) σατιρικός, -ή, -όν (=ὁ τῆς σατίρας· ὁ ποιητὴς σατιρῶν).

σατράπης (-ου), ὁ· (ἀρχ. περσ.) Khshatra-pâ (=ὁ τοῦ Σάχου ἢ βασιλέως ἀξιωματικός· ἀντιβασιλεύς).

σάττω (τι)· (ἰων. σάσσω) (=νεώτ. φορτώνω, σα(γ)μαρώνω· ἁρματώνω τι, ὁπλίζω διὰ πανοπλίας· (φρ.) *«Ὑρκάνιοι κατάπερ Πέρσαι ἐσεσάχατο»* (Ἡρόδοτος)·

ἐφοδιάζω, ὑπερπληρῶ· (φρ.) «*τριήρης σεσαγμένη ἀνθρώπων*» (Ξενοφῶν)· συνθλίβω, πατῶ τι ὀλόγυρα· (φρ.) «*σάττει τὴν γῆν περὶ τὸ φυτόν*» (Ξενοφῶν), (μτφ.) ἱκανοποιῶ, χορταίνω)· (φρ.) «*σάττει καὶ πληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν*» (Ἀριστοτέλης)· (πρτ.) ἔσαττον, (μέλλ.) σάξω, (ἀόρ.) ἔσαξα, (ὑποτ.) σάξω· (Παθ.) σάττομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐσαξάμην, (ὑποτ.) σάξωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσάχθην, (ὑποτ.) σαχθῶ, (πρκμ.) σέσαγμαι, (μετχ.) σεσαγμένος, σεσαγμένη, σεσαγμένον· – σάγμα, σαγή, σάκτας (=σάκκος, θύλακος ὁ), σάκτωρ (=ὁ φορτωτής), σάκος (=ἀσπίς), σαγίζω, σάγισμα (=τεμάχιον σκεπάσματος κτηνῶν), σάκκος· (φρ.) «*σάκκος Ἀττικοὶ δι' ἑνὸς κ, Ἕλληνες δὲ διὰ δύο*».

σατυρικός, -ή, -όν· ὁ τοῦ σατύρου (ἄλλο σάτιρα*)· // (ἀρχ.) «σατυρικὸν δρᾶμα» εἶναι εἶδος δραματικῆς ποιήσεως τῶν ἀρχαίων, τὸ ἐνδιάμεσον μεταξὺ τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας· τοῦτο ἦτο τὸ τέταρτον δρᾶμα εἰς ἑκάστην τετραλογίαν, τοῦ ὁποίου ὁ χορὸς ἀπετελεῖτο ἐκ μετημφιεσμένων εἰς Σατύρους (συντρόφους τοῦ Βάκχου, τοῦ Διονύσου).

σαφηνίζω (τι)· (=διευκρινίζω, κάμνω τι σαφές· (φρ.) «*τοῦτο δὴ σαφηνιῶ*» (Αἰσχύλος)· προφέρω σαφῶς)· (φρ.) «*σαφηνίζω τὴν βασιλείαν*» (=σαφῶς ὁρίζω τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας)· «*σαφήνισον· ἑρμήνευσον*» (Ἡσύχιος)· (πρτ.) ἐσαφήνιζον, (μέλλ.) σαφηνιῶ, (ἀόρ.) ἐσαφήνισα, (ὑποτ.) σαφηνίσω· (Παθ.) σαφηνίζομαι· – σαφής, σαφηνής, σαφήνεια, σάφα (=φανερῶς, σαφῶς), διασαφέω, ἀποσαφέω, σαφηνισμός, ἀσαφής, ἀσάφεια, διασάφησις.

σβέννυμί (τι)· (τὸ υ μακρόν (ῡ)), σβεννύω (τὸ υ βραχύ (ŭ)) (=σβήνω· (φρ.) «*ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον*» (Ἡρόδοτος)· καθησυχάζω, καταπραΰνω· (φρ.) «*κεῖνος γ' οὐκ ἐθέλει σβέσσαι χόλον*» (Ἰλιάς)· καταστρέφω· (φρ.) «*σβεννύναι ταύτας τὰς δυνάμεις*» (Πλωτῖνος)· ψύχω)· (φρ.) «*λιθάργυρον ὄξει ἢ οἴνῳ σβεννύναι*» (Διοσκουρίδης)· (πρτ.) ἐσβέννυν, ἐσβέννυον, (μέλλ.) σβέσω, (ἀόρ.) ἔσβεσα, (πρκμ.) σβέσας ἔχω, (ὑπερσ.) σβέσας εἶχον· (ὑπ.) ἐ σβεννύω, ἀ σβέσω· (εὐ.) ἐ σβεννύοιμι, μ σβέσοιμι, ἀ σβέσαιμι· (προστ.) ἐ σβέννυ, ἀ σβέσον· (ἀπ.) ἐ σβεννύναι, μ σβέσειν, ἀ σβέσαι· (μετχ.) ἐ σβεννύς, -νῦσα, -νύν, μ σβέσων, σουσα, -σον· ἀ σβέσας, -σασα, -σαν· // σβέννυμαι (τὸ υ βραχύ) (=ξηραίνομαι· (φρ.) «*τότε δὲ παύεται καὶ σβέννυται ὁμοίως*» (Ἀριστοτέλης)· ψύχομαι· (φρ.) (ἐπὶ ᾠῶν) «*ἰχθύων ᾠὰ μετὰ ἁλῶν σβεσθέντα καὶ ἐποπτηθέντα*» (Ἀθήναιος)· (μτφ.) κοπάζω, παύω)· (φρ.) «*τὸ μάχιμον σβεννύμενον ὑπὸ γήρως*»· π ἐσβεννύμην, μ σβήσομαι, σβεσθήσομαι, ἀ ἐσβέσθην, ἐσβεσάμην, ἔσβην (κλίσιν βλ. ἀόριστος), πρ (μετὰ παθ. σημασίας) ἔσβηκα, ἐσβέσμαι, ὑ ἐσβήκειν, ἐσβέσμην· (ὑπ.) ἐ σβεννύωμαι, ἀ σβεσθῶ, σβέσωμαι, σβῶ, πρ ἐσβηκὼς ὦ, ἐσβεσμένος ὦ· (εὐ.) ἐ σβεννυοίμην, μ σβησοίμην, σβεσθησοίμην, ἀ σβεσθείην, σβεσαίμην, σβείην, πρ ἐσβηκὼς εἴην, ἐσβεσμένος εἴην· (προστ.) ἐ σβέννυσο, ἀ σβέσθητι, σβέσαι, σβῆθι, πρ ἐσβηκὼς ἴσθι, ἐσβεσμένος ἴσθι· (ἀπ) ἐ σβέννυσθαι μ σβήσεσθαι, σβεσθήσεσθαι, ἀ σβεσθῆναι, σβέσασθαι, σβῆναι, πρ ἐσβηκέναι, ἐσβέσθαι· (μετχ.) ἐ σβεννύμενος, -μένη, -μενον, μ σβησόμενος, -σομένη, -σόμενον, σβεσθησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ σβεσθείς, -θεῖσα, -θέν, σβεσάμενος, -σαμένη, -σάμενον, σβείς, σβεῖσα, -σβέν, πρ ἐσβηκώς, -κυῖα, -κός, ἐσβεσμένος, -μένη, -μένον· (βλ. σβήνω) (ὁ ἐνεργ. πρκμ. ἔσβηκα μετὰ παθητικῆς σημασίας)· – σβεστήριος, σβεστήρ, σβέσις, σβεστός, ἄσβεστος, ἀπόσβεσις, σβεστικός, σβήσιμο, σβηστήρι, σβηστήρας.

σβήνω· (καὶ **σβέννω**) (δημ. ἐκ τοῦ ἀορ. τοῦ *(σβέννυμι)*>ἔσβησα> σβήνω, ὡς (ἀναβαίνω>ἀνέβην>ἀνεβαίνω)· (ἐπιθ.) σβηστός, -ή, -ό· (ἐπίρρ.) «*ἄψε-σβῆσε*» (=πάραυτα, ἀμέσως).

σέ· (πρόθ. δημ. ἀντὶ τῆς προθέσεως εἰς) (ἐκ τοῦ ἀρχ. «εἰς» δι' ἀποβολῆς τοῦ «ει» καὶ ἀναπτύξεως ἑνός «ε» ἐκ συνεκφορᾶς μετὰ λέξεων ἀπὸ ε ἀρχομένων «ς' *ἐμένα*», «ς' *ἐσένα*», «ς' *ἐκεῖνον*», «ς' *ἕνα*»>*σέ*, (ἤτοι εἰς>σ>σέ).

– σε· (δημοτ.) κατάληξις δ΄ ἑνικοῦ ἀορ. ἀντὶ ἀρχ. -σαι· *παῦσαι (παυ-σάσθω), ποίησαι (ποιη-σάσθω)* κατ' ἐξίσωσιν τῆς προφορᾶς τοῦ αι καὶ τοῦ ε, ὡς καὶ πρὸς τὴν κατάληξιν τοῦ ἐνεστῶτος *λῦε, γράφε, παίδευε* ἀντὶ ἀρχ. -σον, ὡς *λύσε, δέσε, γέλασε, σημείωσε, χάρισε* κ.λπ.

–σε· ἐπιρρηματικὸς προσσχηματισμὸς* σημαίνων τὴν πρός τι κίνησιν, ὡς *ἀμφοτέρωσε* (=πρὸς ἀμφότερα τὰ μέρη), *ἄλλοσε* (=πρὸς ἄλλο μέρος), *οἴκοσε* (=εἰς τὸν οἶκον).

σεαυτοῦ καὶ **σαυτοῦ**· (=τοῦ ἑαυτοῦ σου)· *σεαυτῆς* καὶ *σαυτῆς*· (ἀντων. αὐτοπαθὴς δ΄ προσ.), (πληθ.) «*ἡμῶν αὐτῶν*» κ.λπ. (βλ. ἀντωνυμία)· Κατ' ἀρχὴν καὶ τὸ ἑνικὸν ἐκλίνετο ἀσυναιρέτως, ὡς «*σοὶ αὐτῷ*», «*σ' αὐτόν*», οὕτω δέ «*τὰ σ' αὐτοῦ*», «*τὰ σ' αὐτῆς*», ἀντί «τὰ σά» (Ὅμηρος), οἱ κεχωρισμένοι τύποι «σοῦ *αὐτοῦ*», «*αὐτοῦ σοῦ*» κ.λπ. ἐν χρήσει εἰς τοὺς Ἀττικούς, ὄχι ὡς αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι, ἀλλ' ὡς προσωπικαὶ μετ' ἐμφάσεως.

σέβας τό· (μόνον κατ' ὄνομ., αἰτ. καὶ κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ εὔχρηστον), (πληθ. *τὰ σέβη*, κατ' ἄλλους «*τὰ σεβάσματα*» καὶ αἰτ. *τοὺς σεβασμούς*, διότι τὸ τοῦ Αἰσχύλου «σέβη» πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς «*στέφη*» ἢ «*ἕδη*»).

σέβω· (=σέβομαι, λατρεύω· (φρ.) «*δεινὸς ὃς θεοὺς σέβει*» (Αἰσχύλος)· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.) διστάζω, φοβοῦμαι)· (φρ.) «*σέβομαι δ' ἀντία λέξαι σέθεν ἀρχαίῳ περὶ τάρβει*» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἔσεβον· (Μέσ.) σέβομαι (=εὐλαβοῦμαι, λατρεύω, προσκυνῶ)· (φρ.) «*σεβομένη τὸν Θεόν*» (Καιν. Διαθ.)· (πρτ.) ἐσεβόμην, (παθ. μέλλ. β΄) σεβήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσέφθην, (ὑποτ.) σεφθῶ, (ὁ ἐνεργ. τύπος «σέβω» τίθεται ὡς ἀκριβῶς καὶ τό «σέβομαι»· μετὰ μετχ.)· (φρ.) «*ὥστε οὐ σέβεται προσορῶν*» (Πλάτων)· – σέβας, σεβαστός, σέβημα, σέβασμα, σεμνός, σοβέω, σεπτός, σεβασμός, ἀσεβής, εὐσεβής, σέβησις (μτγν. σέβισις) (=λατρεία), (ῥ.) σεβίζω (=λατρεύω, τιμῶ), σέβισμα, σεβιστός.

– σει· κατάληξις βοηθητικοῦ ῥηματικοῦ τύπου πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἐνεργ. πρκμ. καὶ ὑπερσυντελίκου, ὡς «*ἔχω δώσειν*» (ἀπαρέμφ. μέλλοντος)>*ἔχω δώσει, εἶχα δώσει*, οὕτω καί «*θέλω δώσει*».

Σειληνός, (-οῦ), ὁ· (ὁ ἐκ τῶν Σατύρων γηράσας, γεγηρακώς) (ὀρθότ. Σιληνός).

σεῖσις, (-εως), ἡ· (σείω) (=κούνημα)· σῆσις, (-εως), ἡ (σήθω) (=κοσκίνισμα)· σίσυς ὁ (=τραχὺ ἢ εὐθυνὸν ἔνδυμα).

σεισμός, (-οῦ), ὁ· (σείω) ἡ σεισμικὴ κίνησις· σισμός, (-οῦ), ὁ (<σίζω) (=συριστικὸς ἦχος).

σείω (τι)· (=ταράσσω, κλονῶ· (φρ.) *«οἱ δ' ἅμα ἵπποις ὁμοκλήσαντες ἡνίας χεροῖν ἔσεισαν»* (Σοφοκλῆς)· κινῶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τι· (φρ.) *«θρηικίην σίοντα χαίτην»* (ἀντὶ σείοντα) (Ἀνακρέων)· (μτφ.) ἀνακινῶ)· (φρ.) *«οἷς γὰρ ἂν σεισθῇ θεόθεν δόμος»* (Σοφοκλῆς) (ἐπὶ σεισμοῦ)· (φρ.) *«καὐτοῖς ὁ Ποσειδῶν... σείσας ἅπασιν ἐμβάλοι τὰς οἰκίας»* (Ἀριστοφάνης)· (ἀπροσώπως) *σείει* (=γίνεται σεισμός)· (φρ.) *«τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἑσταμένου ἔσεισεν»* (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἔσειον, (μέλλ.) σείσω, (ἀόρ.) ἔσεισα, (ὑποτ.) σείσω, (πρκμ.) σέσεικα· (Μέσ. καὶ Παθ.) σείομαι (=σείω τι ἐξ ἐμαυτοῦ· ταλαντεύομαι, φέρομαι ἔνθεν κἀκεῖθεν)· (φρ.) *«ἀμφὶ δέ οἱ κροτάφοισι φαεινὴ σείετο πήληξ»* (Ἰλιάς)· (ἐπὶ τῆς γῆς) (=δονοῦμαι ὑπὸ σεισμοῦ)· (φρ.) *«πάντες δ' ἐσσείοντο πόδες πολυπίδακος Ἴδης καὶ κορυφαί»* (Ἰλιάς)· (μέσ. ἀόρ.) ἐσεισάμην, (ὑποτ.) σείσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσείσθην, (ὑποτ.) σεισθῶ, (πρκμ.) σέσεισμαι, (μετχ.) σεσεισμένος, μένη, -μένον· – σεισμός, σεῖστρον, σειστός, σείστης, σεισάχθεια, σείσων, (-ωνος), ὁ (=ἀγγεῖον ἐκ πηλοῦ), σεῖσις· |(φρ.) *«ἱπποκρατικὴ σεῖσις»* ὁ καὶ σήμερον ἰσχύων εἰς τὴν ἰατρικὴν τρόπος ἐξετάσεως τοῦ θώρακος, ἐὰν περιέχῃ ὑγρόν, τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους ἐφαρμοσθείς|.

σεμνύνω· (=ἐπαινῶ)· (φρ.) *«Μεγαρέας τουτουσὶ τοὺς καταράτους οὕτως εὖ τὰ παρ' αὐτοῖς σεμνύνειν»* (Δημοσθένης)· ἐνῶ σεμνῶ (-όω) (=ἐξυψώνω, καλλωπίζω)· (φρ.) *«οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον»* (Ἡρόδοτος), τὸ σεμνῦνον· (πρτ.) ἐσέμνυνον, (μέλλ.) σεμνυνῶ· (Μέσ.) σεμνύνομαι (=εἶμαι σοβαρός· (φρ.) *«μηδ' αὐθαδῶς σεμνυνόμενος χαλέπαινε»* (Ἀριστοφάνης)· καυχῶμαι διά τι)· (φρ.) *«σεμνύνεται διὰ τὴν ἠθικήν του»*· (πρτ.) ἐσεμνυνόμην, (μέλλ.) σεμνυνοῦμαι, (ἀόρ.) ἐσεμνυνάμην, (ὑποτ.) σεμνύνωμαι· – σεμνός, σέμνωμα, σεμνότης, σεμνεῖον (=οἶκος εὐκτήριος)· (φρ.) *«οἴκημα ἱερόν, ὃ καλεῖται σεμνεῖον καὶ μοναστήριον»* (Φίλων ὁ Ἰουδ.), σεμνοπρεπής, σεμνοφανὴς κ.λπ.

σένα (ἢ **ἐσένα**)· αἰτιατικὴ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας «σύ» (ἐγώ) κατὰ συνεκφοράν (*γιὰ σένα*), τοιουτοτρόπως καί *«ἐμένα»*· (μσν.) *ἐσένα<ἐσέ-ν<*(ἀρχ.) *σέ»*, ὁμοίως καί (μσν.) *ἐμένα(ν)<ἐμέ<*(ἀρχ.) *μὲ* μετὰ προσθήκης τοῦ «ε» κατὰ τὸ *ἐγώ*, τοῦ «ν» κατὰ τὴν αἰτ. τῶν ὀνομάτων, καὶ τοῦ *«α»* συμφώνως πρὸς τὰς αἰτιατικάς: *γυναῖκα, ἄντρα.*

σεραφεὶμ ὁ, τό· (καὶ Σεραφεὶμ ὁ)· καὶ πληθ. Σεραφὶμ τά (κατὰ Σοῦδαν ὁ ἑνικ. διὰ τοῦ ει ὁ Σεραφεὶμ καὶ ὁ πληθ. διὰ τοῦ ι τὰ Σεραφίμ), (πρβλ. Χερουβεὶμ καὶ τὰ Χερουβίμ) (=σοφίας χύσις· πληθυσμὸς γνώσεων· ἔμπυρα στόματα)· ἕκαστον τῶν ἐξαπτερύγων οὐρανίων ὄντων, προορισμὸς τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τοῦ Θεοῦ ἐξυπηρέτησις.

σέρνω· (δημοτ.) δ΄ συνθετικὸν ἔχον τὴν σημασίαν τοῦ «ὁμοιάζω», ὡς *γλυκοσέρνω, ξενοσέρνω.*

σεύω (τι)· (ποιητικόν) (=θέτω εἰς ταχεῖαν κίνησιν, διώκω, ὤθεν κυνηγῶ, θηρεύω· (φρ.) *«Διωνύσοιο τιθήνας σεῦε κατ' ἠγάθεον Νυσήιον»* (Ἰλιάς)· ἐξερεθίζω· (φρ.) *«ὅτε πού τις θηρητὴρ κύνας...*

σεύῃ ἐπ' ἀγροτέρῳ συΐ» (Ἰλιάς)· ἀποδιώκω, τινάσσω)· (φρ.) *«Αἰνείαν δ' ἔσσευεν ἀπὸ χθονός»* (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἔσσευον, (ἀδρ.) ἔσσευα· (Παθ. καὶ Μέσ.) σεύομαι (=τινάσσομαι κατὰ μῆκος, ὁρμῶ)· (φρ.) *«σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα»* (Ὀδύσσεια)· μετ' ἀπαρέμφ. τελικοῦ (=σπεύδω νά)· (φρ.) *«ὅτε σεύαιτο διώκειν»* (Ἰλιάς)· (ἀμτβ. μτφ. σεύομαι) (=εἶμαι πρόθυμος πρός τι, ἐπιθυμῶ)· (φρ.) *«θυμὸς δέ μοι ἔσσυται»* (Ὀδύσσεια)· (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσσύθην, (πρκμ.) ἔσσυμαι, (ὑπερσ.) ἐσσύμην· – εἰς τοὺς ἀττικοὺς πεζολόγους μόνον ὁ λακωνικὸς παθ. ἀόρ. β΄ *ἀπεσσούα* ἢ *ἀπεσσύα* (=ἀπέθανεν)· (φρ.) *«ἔρρει τὰ κᾶλα· Μίνδαρος ἀπεσσύα»* (=ἠφανίσθη, ἐχάθη) (Ξενοφῶν), καὶ ὁ παθητικὸς ἀόρ. α΄ *ἐσύθην*· (φρ.) *«ἐσύθη φασί»* (Πλάτων)· – πανσυδὶ καὶ παυσυδί (=μετὰ πάσης δυνάμεως, πανστρατιᾷ)· (φρ.) *«πανσυδὶ διεφθάρθαι»* (Θουκυδίδης), ἐπίσσυτος (=ὁ ἐξορμῶν, βίαιος, αἰφνίδιος), θεόσ(σ)υτος (=θεόπεμπτος), ἀποσοβῶ, σοβαρός (ἀντὶ σαυ-αρός· Ἡσύχιος).

– ση· (δημ.) (Γραμμ.) κατάληξις θηλυκῶν οὐσιαστικῶν ἀντὶ ἀρχαίων τριτοκλίτων εἰς -σις κατὰ τὰ πρωτόκλιτα *κόρη, (-ης), ἡ, π.χ. πόλις, (-εως), ἡ>πόλη, (-ης), ἡ· κυβέρνησις, (-εως), ἡ>κυβέρνηση, (-ης), ἡ, λύσις, (-εως), ἡ >λύση, (-σης), ἡ* (πληθ. ὅμως *οἱ λύσεις, οἱ πόλεις*) κ.λπ.

σήκωμα, (-ατος), τό· (σηκῶ), (-όω) (=ζυγίζω) (=τὰ ζύγια, τὸ βαρίδι), (μσν.) σηκὸς ὁ (Εὐστάθιος)· τὸ σήκωμα (=ἡ ἀφύπνισις, ἡ ἄρσις, ἡ ἀνύψωσις)· σύκωμα, (-ατος), τό (=ἕλκος ὁμοιάζον πρὸς σῦκον μάλιστα ἐπὶ τῶν βλεφάρων).

σημαίνω (τι)· (=φανερώνω τι· (φρ.) *«τοῦτον σημήνας»* (=ἀφοῦ ἔδειξεν αὐτόν) (Ἡρόδοτος), ἐμφαίνω)· (μετὰ δοτ. προσ. καὶ ἀπαρεμφ.) (=δίδω σῆμα νὰ πράξῃ ἢ νὰ εἴπῃ τίς τι)· (φρ.) *«ὅταν σημήνῃ ὁ κήρυξ ποιέεσθαι ἄριστον»* (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐσήμαινον, (μέλλ.) σημανῶ, (ἀόρ.) ἐσήμηνα, ἐσήμανα, (πρκμ.) σεσήμαγκα, (ὑπερσ.) ἐσεσημάγκειν· (ὑποτ.) ἐ σημαίνω, ἀ σημήνω, σημᾶνω· (εὐκ.) ἐ σημαίνοιμι, μ σημανοῖμι, σημανοίην, ἀ σημήναιμι, σημάναιμι· (προστ.) σήμαινε, ἀ σήμηνον, σήμανον· (ἀπαρ.) ἐ σημαίνειν, μ σημανεῖν, ἀ σημῆναι, σημᾶναι· (μετχ.) ἐ σημαίνων, -ουσα, -ον, μ σημανῶν, -οῦσα, -οῦν, ἀ σημήνας, -ασα, -ῆναν, σημάνας, -νασα, -μᾶναν· // σημαίνομαι (=σφραγίζω, ἐμφαίνω διά τινος σημείου· (φρ.) *«τὰ δὲ σεσημασμένα παρασημηνάσθω»* (Πλάτων)· σημειοῦμαι· (φρ.) *«ἐσημάνθησαν προσπλέουσαι»* (Ξενοφῶν)· συμπεραίνω)· (φρ.) *«τὰ μὲν σημαίνομαι, τά δ' ἐκπέπληγμαι»* (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) ἐσημαινόμην, (μέλλ.) σημανθήσομαι, σημανοῦμαι, (ἀόρ.) ἐσημάνθην, ἐσημηνάμην, (πρκμ.) σεσήμασμαι, (ὑπερσ.) ἐσεσημάσμην· (ὑποτ.) ἐ σημαίνωμαι, ἀ σημανθῶ, σημήνωμαι, πρ σεσημασμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ σημαινοίμην, μ σημανθησοίμην, σημανοίμην, ἀ σημανθείην, σημηναίμην, πρ σεσημασμένος εἴην· (προστ.) ἐ σημαίνου, ἀ σημάνθητι, σημῆναι, πρ σεσημασμένος ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐ σημαίνεσθαι, μ σημανθήσεσθαι, σημανεῖσθαι, ἀ σημανθῆναι, σημήνασθαι πρ σεσημάσθαι· (μετχ.) ἐ σημαινόμενος, -ομένη, -όμενον, μ σημανθησόμενος, -ομένη, -όμενον, σημαινούμενος, -ουμένη, -ούμενον, ἀ σημανθείς, -θεῖσα, -θέν, σημηνάμενος, -μένη, -μενον, πρ σεσημασμέ-

νος, σεσημασμένη, σεσημασμένον· – (ἀμτβ.) (=δίδω σημεῖον· (φρ.) «*ὁ λόγος σημαινέτω*» (Σοφοκλῆς), (ὡς ἀπρόσ.)· «σημαίνει» (δηλ. ὁ σαλπιγκτής) (=δίδεται τὸ σημεῖον)· κάμνω μνείαν καὶ μάλιστα εὔφημον)· (φρ.) «*καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή*» (Θουκυδίδης)· «*χάρτης σεσημασμένος*» (=ὁ ἔνσημος)· «*σεσημασμένος λωποδύτης*» (=ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἐλήφθησαν τὰ δακτυλικὰ ἀποτυπώματα)· «*σεσημασμένος ἄργυρος*» (ὁ κοπεὶς εἰς νομίσματα)· // (Γραμμ.) «*πρὸς τὸ σημαινόμενον*», κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν μᾶλλον παρὰ κατὰ τὸ σχῆμα ἢ τὸν τύπον· – σῆμα, σημεῖον, σημασία, σημαία, σημαντήρ, σημαντήριον, σήμαντρον, σημάντωρ, σημαντρίς, ἄσημος, ἔνσημιον.

σημαντικός, -ή, -όν· (ὡς οὐσ.) «ἡ σημαντική» (=ἡ σημασιολογία* ἢ ἐνδεικτικὴ σημασία τινός)· «*ὄνομά ἐστι φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἄνευ χρόνου*»· «*ῥῆμα... φωνὴ συνθετὴ σημαντικὴ μετὰ χρόνου*»· «*λόγος ἐστι φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην*»· // «σημαντικὰ ῥήματα», τὰ δηλωτικὰ σημασίας τινός, ὡς σημαντικὰ φυσικῆς ἢ σωματικῆς ἐνεργείας, ὥρας, χρόνου, ἐπιμελείας, ἀμελείας κ.λπ.

σημασία, (-ίας), ἡ· ἡ ἔννοια λέξεώς τινος· ὅ,τι σημαίνει λέξις τις, π.χ. «σημασία τοῦ ῥήματος» (βλ. ῥῆμα)· // (Γραμμ.) «σημασία τῶν συνθέτων»· κατὰ τὴν σημασίαν τὰ σύνθετα διαιροῦνται εἰς συνθετικά, εἰς ὁριστικά, εἰς ἀντικειμενικὰ καὶ εἰς κτητικὰ σύνθετα:

α) «τὰ συνθετικά*», (ἤτοι τὰ σύνθετα κατὰ παράταξιν) ταῦτα εἶναι σπάνια εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται πρὸς ἄλληλα εἰς ἰσότιμον θέσιν καὶ ἀναλυόμενα συνδέονται διὰ τοῦ συμπλεκτικοῦ συνδέσμου «καί»: *πτωχαλαζών* (=πτωχὸς καὶ ἀλλαζών), *ἰατρομάντις* (=ἰατρὸς καὶ μάντις), *πλουθυγίεια* (=πλοῦτος καὶ ὑγίεια)· συνηθέστατα εἰς ὑμᾶς τὰ τῆς δημώδους γλώσσης: *κατσικομούλαρα, σαββατοκύριακο, ἀμπελοχώραφα, γυναικόπαιδα* κ.λπ.·

β) «ὁριστικὰ σύνθετα»,: τούτων τὸ β΄ συνθετικὸν ἐκφράζει τὴν κυρίαν ἔννοιαν, τὸ δὲ α΄ προσδιορίζει τὸ β΄ ἐπιθετικῶς ἢ ἐπιρρηματικῶς: (ἐπιθετικῶς) «*ἡμί-θεος*» (=ὁ κατὰ τὸ ἥμισυ θεός), «*δοκησίσοφος*» (=ὁ θεωρούμενος ὡς σοφὸς καὶ ὄχι ὁ πραγματικῶς ὤν)· (ἐπιρρηματικῶς) «*εὐ-τραφής*» (=ὁ εὖ (=καλῶς) τεθραμμένος), «*ὀψιμαθής*» (=ὁ ὀψέ, ἤτοι ἀργά, μετὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν μανθάνων) κ.λπ.· (τὸ α΄ συνθετικὸν τούτων τὸ προσδιορίζον εἶναι πᾶν μέρος τοῦ λόγου, πλὴν μετοχῶν, συνδέσμων καὶ ἐπιφωνημάτων, τὸ β΄ τὸ προσδιοριζόμενον εἶναι οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ῥηματικὸν ὄνομα, μετοχὴ ἢ ῥῆμα)·

γ) «ἀντικειμενικά» (σύνθετα ἐξαρτήσεων)· τούτων τὸ ἕτερον τῶν συνθετικῶν μερῶν, ἤτοι τὸ προσδιορίζον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ προσδιοριζομένου, νοεῖται δὲ τὸ ἐξαρτώμενον κατά τινα τῶν πλαγίων πτώσεων καὶ ἰδίως κατ᾽ αἰτιατικὴν τοῦ ἀντικειμένου, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ ὀνομασία «ἀντικειμενικά», π.χ. «*ἡνίοχος*» (=ὁ ἔχων τὰς ἡνίας), «*πυρίκαυστος*» (=ὁ πυρὶ κεκαυμένος), «*πρόθυρον*» (=τὸ πρὸ τῆς θύρας μέρος) κ.λπ., (εἰς ταῦτα τὸ προσδιοριζόμενον ἢ εἶναι α΄ ἢ εἶναι β΄ συνθετικόν· ὅταν εἶναι α΄ συνήθως εἶναι ῥηματικὸν θέμα, σπανιώτερον δὲ ἐπίθετον ἢ πρόθεσις, ὅταν δὲ εἶναι β΄ συνθετικόν, εἶναι συνήθως ῥηματικὸν ὄνομα, τὸ δὲ προσδιορίζον εἶναι πάντοτε οὐσιαστικόν)·

δ) τά «κτητικὰ σύνθετα», ἤτοι τὰ σύνθετα, τὰ ὁποῖα, ἐνῷ εἶναι φύσει οὐσιαστικά, διὰ τὴν σύνθεσιν γίνονται ἐπίθετα καὶ ἀποδίδονται ὡς ἰδιότης ἢ προσὸν εἴς τι οὐσιαστικόν, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐκτὸς τῆς συνθέσεως: «*ἄσιτος*» (=ὁ μὴ φαγὼν σῖτον, τροφήν), «*καλλίκομος*» (=ὁ ἔχων καλὴν κόμην), «*μακρόχειρ*» (=ὁ ἔχων μακρὰς χεῖρας), (τὸ β΄ συνθετικὸν τούτων εἶναι πάντοτε οὐσιαστικόν, τὸ δὲ α΄ σπανιώτατα ῥῆμα, ὠνομάσθησαν δὲ κτητικά, διότι ἀναλύοντες ταῦτα μεταχειριζόμεθα τὴν μετοχὴν «ἔχων» ἢ ἄλλην λέξιν κατάλληλον πρὸς τὴν ἔννοιαν.

Ὅσα σύνθετα ἔχουν ὡς ἕτερον τῶν συνθετικῶν μερῶν θέμα ῥήματος, ταῦτα ἔχουν σημασίαν ἢ ἐνεργητικὴν ἢ παθητικήν:

1) τὰ σύνθετα, τῶν ὁποίων τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι ῥηματικόν, ἔχουν συνήθως ἐνεργητικὴν σημασίαν, π.χ. «*ῥίψασπις*» (=ὁ ῥίψας τὴν ἀσπίδα), «*φιλόσοφος*» (=ὁ φιλῶν τὴν σοφίαν), «*μισοβάρβαρος*» (=ὁ μισῶν τοὺς βαρβάρους) κ.λπ.·

2) ἄλλα μὲν τῶν συνθέτων, τῶν ὁποίων τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι ῥηματικὸν θέμα, ἔχουν ἐνεργητικὴν σημασίαν καὶ ἄλλα παθητικήν, οὕτω α) τὰ λήγοντα εἰς -ας ἢ -ης ἢ -της πρωτόκλιτα καὶ -τηρ, -τωρ τριτόκλιτα ἔχουν ἐνεργητικὴν σημασίαν, π.χ. «*ὀρνιθοθήρας*» (=ὁ θηρῶν ὄρνιθας), «*λαχειοπώλης*» (=ὁ πωλῶν λαχεῖα), «*ἀγωνοθέτης*» (=ὁ ἀγῶνας τιθείς), «*ἀμαλλοδετήρ*» (=ὁ δένων ἀμάλλας, κν. δεμάτια), «*πανδαμάτωρ*» (=ὁ τὰ πάντα δαμάζων), β) τὰ εἰς -ης τριτόκλιτα ἔχουν συνήθως παθητικὴν σημασίαν: «*θεοφιλής*» (=ὁ ὑπὸ τοῦ θεοῦ φιλούμενος), «*θεομισής*» (=ὁ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μισούμενος), καὶ σπανιώτερον ἐνεργητικήν, π.χ. «*εὐλαβής*» (=ὁ εὖ λαμβάνων)· (νεώτ.: θευσεβής, εὐσεβής)· μερικὰ τούτων ἔχουν ἐν ταυτῷ ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν σημασίαν, π.χ. «*ἀσινής*» (=καὶ ὁ μὴ βλάπτων καὶ ὁ μὴ βλαπτόμενος)·

3) τὰ εἰς -ης (-ητος) τριτόκλιτα ἔχουν παθητικὴν σημασίαν, π.χ. «*προβλής, (-βλῆτος), ὁ, ἡ*» (=ὁ προβεβλημένος), τὰ δὲ εἰς -ως (-ωτος) ἔχουν καὶ ἐνεργητικὴν καὶ παθητικήν: «*τριχοβρώς*» ἢ «*τριχόβρως*» (=ὁ τρώγων τρίχας), ἐνῷ «*ἡμίβρως*» (=ὁ μισοφαγωμένος)·

4) τὰ εἰς -ος ἔχουν ἐνεργητικὴν σημασίαν, ἐνίοτε καὶ παθητικήν, «*στρατηγός*» (=ὁ ἄγων στρατόν), «*πρωτότοκος*» (=ὁ πρῶτος τεχθείς)·

5) τὰ εἰς -τος ἔχουν παθητικὴν σημασίαν: *πυρίκαυστος* (=ὁ εἰς τὸ πῦρ κεκαυμένος), *δορίκτητος* (=ὁ κτηθεὶς διὰ δόρατος, ἤτοι διὰ πολέμου)· πολλὰ δὲ σύνθετα μετὰ τοῦ στερητικοῦ «α» ἔχουν ἐνεργητικὴν σημασίαν: *ἄπρακτος* (=ὁ μὴ πράξας), *ἀστράτευτος* (=ὁ μὴ στρατευσάμενος), ἐνῷ *ἄκριτος* (=ὁ μὴ κριθείς), *ἄθαπτος* (=ὁ μὴ ταφείς)· //

πολλῶν λέξεων ἀλλάσσει ἡ σημασία κατὰ τὸν τονισμόν, π.χ. (μετ' ἐνεργ. σημασίας) *πολυλόγος* (=ὁ πολλὰ λέγων), (μετὰ παθητικῆς σημασίας) *πολύλογος* (=ὁ λεγόμενος μετὰ πολυλογίας), οὕτω *πρωτοτόκος* (ἐπὶ γυναικός) (=ἡ τὸ πρῶτον γεννήσασα), *πρωτότοκος* (=ὁ πρῶτος τεχθείς), *δευτεροτόκος-δευτερότοκος, πολυτρόφος-πολύτροφος, πολύφθορος-πολυφθόρος, Χριστοφόρος* (=ὁ φέρων τὸν Χριστόν)-*Χριστόφορος* (=ὁ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ φερόμενος).

σημασιολογία, (-ίας), ἡ· (ἄλλως σημαντική*), κλάδος τῆς γλωσσολογίας περὶ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων ἀσχολούμενος.

σημειογραφία, (-ίας), ἡ· (Μουσ.) οἱ ἀρχαιότεροι λαοὶ ἀντὶ μουσικῶν σημείων ἐχρησιμοποίησαν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ἐνῷ οἱ νεώτεροι τὰ γνωστὰ μουσικὰ σημεῖα· οἱ ἀρχ. Ἕλληνες, οἱ ἀποκαλοῦντες τὴν σημειογραφίαν «παρασημαντικήν», ὡς καὶ οἱ Βυζαντινοί, ἐχρησιμοποίουν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου ἀντὶ μουσικῶν σημείων, μὴ ἐπαρκούντων δὲ αὐτῶν ἔγραφον ταῦτα κεκλιμένα, ἀνεστραμμένα ἢ καὶ ἠκρωτηριασμένα· (ἐπίθ.) σημειογραφικός, -ή, -όν· (ἐπίρρ.) σημειογραφικῶς.

σημεῖον, (-ου), τό· διακριτικὸν γνώρισμα πράγματός τινος ἢ γεγονότος, (κν. σημάδι), προμήνυμα· // «στενογραφικὸν σύμβολον», κριτικὸν σύμβολον. Κυριώτερα κριτικὰ σημεῖα πρὸς εὐκολωτέραν ἀνάγνωσιν τῶν ἀρχαίων κειμένων συγγραφέων ἢ πρὸς παραπομπὴν εἰς κριτικὰς σημειώσεις. Ταῦτα εἰσήγαγον ὁ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος καὶ ὁ Ἀρίσταρχος ὁ Σαμόθρᾳξ. Εἰς τὸ ἔργον του «*Περὶ τῶν ἐν βιβλίοις σημείων*» ὁ Σουητώνιος ἀριθμεῖ περὶ τὰ 21 σημεῖα. Τὰ κυριώτερα κριτικὰ σημεῖα κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἀριστάρχου εἶναι τό «ἀντίσιγμα (Ↄ)» καὶ «ἡ στιγμή (·)», σημεῖα δι' ἀλλαγῆς θέσεως στίχων, τὸ α΄ τίθεται προκειμένου περὶ στίχων, οἱ ὁποῖοι ἐχωρίζοντο ἀπὸ τῶν συνανηκόντων μετ' αὐτῶν εἰς ἓν ὅλον διὰ ξένων παρεμβολῶν, τὸ δεύτερον διὰ τοὺς εἰς ἓν συνανήκοντας στίχους· (φρ.) «*ἀντίσιγμα, ὅτι ὑπὸ τοῦτον* (δηλαδὴ τὸν στίχον) *ἔδει τετάχθαι τοὺς ἑξῆς παρεστιγμένους τρεῖς στίχους* (δηλ. 203-205) *εἰσὶ γὰρ πρὸς βασιλεῖς ἁρμόζοντες οὐ πρὸς δημότας*» (Ἰλιὰς Β 192-205)· (φρ.) «*ἀντίσιγμα περιεστιγμένον πρὸς τὰς διπλᾶς χρήσεις καὶ μεταθέσεις τῶν γραφῶν*» (Διογένης Λαέρτ.)· «ἡ διπλῆ (>)» (βλ. διπλοῦς) προκειμένου περὶ παρατηρήσεων γλωσσικῆς ἢ πραγματολογικῆς φύσεως (Ἰλιὰς Λ 71), «*ἡ διπλῆ ὅτι φόβον λέγει τὴν φυγήν, ὃν δ' ἡμεῖς φόβον, δέος λέγει*». Ἡ «διπλῆ* περιεστιγμένη» (⩤,⩥) κατ' ἀναγνώσεως τοῦ Ζηνοδότου· «*Ζηνόδοτος "οἵ κεν" γράφει οὐ καλῶς*» (Ἰλ. Α 60)· «τὸ βέλος(→)ἢ ὀβελός», ὡς σημεῖον ἀθετήσεως στίχων, (ἀθετοῦνται στίχοι τρεῖς) (Ἰλιάς Ι 23-25)· ἀστερίσκος, (-ου), ὁ (*) πρὸ λέξεων δηλοῖ τύπον, περὶ τοῦ ὁποίου εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ὑπῆρξέ ποτε μὴ μαρτυρούμενος, ὡς «*νας-jω»», ἢ ἄλλως τύπον ὑποτιθέμενον ἢ ἄχρηστον ἢ μὴ ὑπάρχοντα· τιθέμενος ὁ ἀστερίσκος μετὰ τὰς λέξεις καὶ ἄνω εἶναι ἐν χρήσει πρὸς παραπομπήν (ἀντὶ τοῦ βλέπε), ὡς «φώρ*», ἢ πρὸς παραπομπὴν εἰς ὑποσημείωσιν (*)· // «τρεῖς ἀστερίσκοι (⁂)» δηλοῦν διαχωρισμὸν τῶν κεφαλαίων κειμένου τινὸς ἢ ὑπογραφὴν εἰς δημοσιεύματα ἀνώνυμα· // «ἀστερίσκος περιεστιγμένος» (※) ἢ «ἀστερίσκος περιεστιγμένος καὶ ὀβελός* (※→)» εἶναι σημεῖα διὰ διττογραφίας στίχων· τὸ πρῶτον τίθεται διὰ νὰ δηλώσῃ ποῦ εἶς στίχος ἔκειτο εἰς τὴν ὀρθὴν αὐτοῦ θέσιν, τὸ δ΄ ποῦ εἷς στίχος κακῶς ἐπαναλαμβάνεται· (φρ.) «*οἱ ἀστερίσκοι καὶ οἱ ὀβελοί, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐκ τοῦ ποιητικοῦ προσώπου λέγονται*»· // «Τὸ ἀντίλαμδα* (<)», τὸ ὁποῖον τιθέμενον εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα ἐδήλου τὰ παρατιθέμενα χωρία ἄλλου συγγραφέως, ἐξ αὐτοῦ προῆλθον τὰ μετέπειτα εἰσαγωγικά· // «ὁ λημνίσκος*» (÷ ἢ ⩦) καὶ ὑπολημνίσκος* (⩲).

Εἰς αὐτὰ μετὰ ταῦτα προσετέθησαν τὰ ἄλλα εἰς τὸν γραπτὸν λόγον σημεῖα, τὰ λεγόμενα σήμερον «τυπογραφικὰ σύμβολα»: ἡ τελεία* (στιγμή) (.), ἡ ἄνω ἢ μέση στιγμὴ* ἢ κῶλον* (·), ἡ ὑποστιγμή, (ἢ ἄλλως* τὸ κόμμα*) (,), εἰς τοὺς νεωτέρους αἱ δύο στιγμαί* (ἄλλως δίστιγμον*) (:), μετὰ τούτων δὲ τὸ ἐνωτικόν* (-), τὸ ἐρωτηματικόν* (;), τὸ θαυμαστικόν* ἢ ἐπιφωνηματικόν* (!) ἤ (sic*), τὸ διαιρετικόν* (-), ἡ παῦλα ἢ κεραία (–), ἡ διπλῆ παῦλα*(–...–), αἱ παρενθέσεις* (), ἡ παράγραφος (§) ἢ αἱ παράλληλοι (//), τὰ ἀποσιωπητικά* (....), αἱ ἀγκύλαι* (ἄλλως «ὀρθογωνία παρένθεσις) [], ὁ μύσταξ (ʓ), αἱ ὀξυαγκύλαι (<...>), (βλ. ἔκδοσις* ἀρχαίων κειμένων), ὡς καὶ κυρίως τά «Γραμματικὰ σημεῖα» (τοῦ τονισμοῦ): ὀξεῖα* (΄), βαρεῖα* (`), περισπωμένη* (῀), (τὰ πνεύματα): ψιλή* (᾽), δασεῖα* (῾)· (σημεῖα γραπτοῦ λόγου): «τὸ διαιρετικόν» ἢ «διαλυτικόν»* (¨) (Μαΐου) (ἄλλως δίστιγμα* ἢ τρέμα*), ἡ κορωνίς* (᾽), ἡ ἀπόστροφος* (᾽) τὸ ὑφέν* (⌣) (Παναγιῶ), ἡ ὑποδιαστολή* (,) καὶ (τὰ καθαρῶς προσῳδιακά): μακρόν (-) καὶ βραχύ (ŭ).

// «Περισπώμενα φωνήεντα», τὰ φωνήεντα δύνανται νὰ σχηματισθοῦν καὶ ὡς ἔρρινα, τοῦτο συμβαίνει συχνὰ εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν τῶν Νοτίων Σποράδων, γράφονται δὲ ταῦτα διαφόρως, συνηθέστερον διά (^) ἄνω αὐτῶν ὡς περισπώμενα: ᾶ, ῆ, ῶ κ.λπ.· // «ἡμίφωνα ἔρρινα» εἶναι ἀσθενέστεροι φθόγγοι τοῦ i, u· οὗτοι ἔχουν τὸ σῆμα ὑπ' αὐτά: i̯, u̯. Κατὰ τὸν Brugman ὑπῆρχον παλαιότερον εἰς τὴν Ἰαπετικὴν γλῶσσαν ὑγρὰ καὶ ἔρρινα r̥, l̥, m̥, n̥, εἰς αὐτὰ δὲ ἀποβληθέντος τοῦ προηγουμένου φωνήεντος (e)r, (e)l, (a)m, (a)n, (a)r, (a)l κ.λπ. τὸ ὑποβληθὲν ὑγρὸν ἢ ἔρρινον, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅροις, γίνεται φορεὺς τῆς συλλαβῆς: r̥ (=αρ ἢ ρα,), l̥ (=αλ ἢ λα) κ.λπ. καὶ τἀνάπαλιν, εἰς ὅσα ἔπεται τὸ φωνῆεν r(α), r(e) r(o) κ.λπ.· τὸ φωνῆεν ἀποβάλλεται ἢ συστέλλεται κατὰ τὴν μετάπτωσιν καὶ τὸ ἡμίφωνον γίνεται φωνῆεν r̥, l̥, m̥, n̥· er-r̥, πέρθω-*πρθ-εῖν>πραθεῖν καὶ re-r̥, κρέκω, κρὲξ κ.λπ.·

// (Λογ.) «τεκμήριον» ἢ «ἀπόδειξις»· κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη «τὸ σημεῖον» εἶναι πιθανὸν ἐπιχείρημα εἰς ἀπόδειξιν συμπεράσματος εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τεκμήριον*, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἀποδεικτικὸν ἐπιχείρημα», ἤτοι ἀπόδειξιν βεβαίαν· // (Ῥητορ.) «τεκμήρια»* (πρβλ. εἰκός), εἶναι ὅσα δηλοῦν τι μετὰ τοσαύτης βεβαιότητας, ὥστε δὲν εἶναι πιστευτὸν τὸ ἐναντίον, σημεῖα δὲ εἶναι ἐκεῖνα ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα τινὰ

ἐννοοῦνται ὄχι ὅμως βεβαίως, ἀλλ' ἐνδεχομένως, ὡς ἐάν τις, ἐνῷ ἐπράχθη πρὸ ὀλίγου φόνος, συλληφθεὶς ὡς ὕποπτος, εὑρεθῇ ἔχων κηλῖδας αἵματος καὶ νὰ τρέμῃ καὶ νὰ ἔχῃ ὠχριάσει. Τὰ σημεῖα δὲν εἶναι ἀπταιστα δείγματα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ φονεύς, ἂν καὶ ἐνδέχεται πράγματι αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ φονεύς· // (Μετρ.) ἡ βραχεῖα συλλαβή (ŭ) (ἄλλως πρῶτος χρόνος), αὕτη εἶναι ὁ ἐλάχιστος πάντων τῶν χρόνων τῆς ἀρχαίας στιχουργίας· ἐντεῦθεν προῆλθον καὶ τὰ ἐπίθετα μονόσημος, δίσημος, τρίσημος κ.λπ.

σημειῶ (-όω)· (Γραμμ.) «τὰ σημειωμένα» (=τὰ σημειωθέντα ὡς ἐξαιρέσεις, τὰ ἐξῃρημένα, αἱ ἐξαιρέσεις*).

– σημος καὶ **-σημον**· (Ὀρθογρ.) β΄ συνθετικὸν ἐκ τοῦ «σῆμα», τό -ση- διὰ τοῦ «η», ὡς τετράσημος, ταυτόσημος, διάσημος, ἄσημος, εὔσημος, παράσημον, ὁρόσημον, ἐθνόσημον κ.λπ., (βλ. -σιμος).

σήπω (τι)· (=σαπίζω· (φρ.) «εἶτ' ἔχιδν' ἔφυ σήπειν θίγουσ' ὅμαυλον οὐ δεδηγμένον» (Αἰσχύλος)· «δοῦρα σέσηπε» (Ἰλιάς)· (μτφ.) φθείρω· (φρ.) «ὁ πλοῦτος ἡμῶν σέσηπε» (Καιν. Διαθ.)· «ἢ τὸ προσῆκον πνεῦμα εἰσιὸν τὰ μὲν οὐ τυγχάνοντα· ἀναψυχῆς σήπει» (Πλάτων)· καταστρέφω, ἀφανίζω τι)· (φρ.) «σήπει τὰ τῆς πόλεως πράγματα» (Διονύσ. Ἁλικ.)· (πρτ.) ἔσηπον, (μέλλ.) σήψω· (Παθ.) σήπομαι (ἐπὶ ζώσης σαρκός) (=νεκροῦμαι)· (φρ.) «σήπεται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς» (Μένανδρος)· (παθ. μέλλ. β΄) σαπήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσήφθην, (ὑποτ.) σηφθῶ, (παθ. ἀόρ. β΄) ἐσάπην, (ὑποτ.) σαπῶ, (πρκμ. β΄) σέσηπα, (μετχ.) σεσηπώς, -πυῖα, -πός, (πρκμ.) σέσημμαι, (μετχ.) σεσημμένος, -νη, -νον· – σῆψις, ἄσηπτος, σηψαιμία, σαθρός, σαπρός, [τὸ «σαπρός» διαφέρει τοῦ «σαθρός» τὸ μὲν σαθρὸς λέγεται περὶ ἐφθαρμένων ἢ πεπαλαιωμένων ἐνδυμάτων, ἀγγείων, τὸ δὲ σαπρὸς περὶ τῶν σεσηπότων ἐδωδίμων, ξύλων κ.λπ., τὰ ὁποῖα ἀποπέμπουν κακὴν ἀποφοράν (κν. «τῶν σάπιων», σκωληκοβρώτων).

σής, (σητός), ὁ· (καὶ γενικ. «σεός» ἐξ ὀνομαστ. «σεύς») (=ὁ σκόρος), (πληθ. σῆτες οἱ)· σῦς, (συός), ὁ, ἡ (=ὁ ἄγριος ἢ κατοικίδιος χοῖρος).

σητῶ (-άω)· (<σής*) (=κατατρώγω)· (φρ.) «σητώμενα· βιβρωσκόμενα» (Σοῦδα)· σιτῶ (-έω) (=τρώγω).

– σθα· κατάληξις τοῦ β΄ ἑνικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς διατηρηθεῖσα κυρίως εἰς τὴν ὑποτακτικὴν καὶ σπανιώτερον εἰς τὴν εὐκτικὴν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ ἄλλων ποιητῶν, π.χ. *ἔχῃσθα, ἐθέλῃσθα, εἴπῃσθα, κλαίοισθα* κ.λπ.· ἡ κατάληξις αὕτη διετηρήθη εἰς μερικὰ ἀνώμαλα ῥήματα, π.χ. *ἦσθα, ἔφησθα, οἶσθα, ᾔδησθα,* (βλ. -θα).

– σι· (δημοτ.) κατάληξις ἀφῃρημένων οὐσιαστικῶν ἐξ ἀρχ. καταλήξεως -σειν τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος· κατ' ἄλλους ἐκ τῶν εἰς -σα ἀορίστων: (μεθύσειν) >*τὸ μεθύσι, κοιμίσι* (=κοίμισμα), *γιορτάσι* (=ἡ ἑορτή), *βαφτί-σια τὰ* κ.λπ.· (πρβλ. «ἕνα τραγούδι θὲ νὰ πῶ ἀπάνω στὸ κεράσι» (<κεράσειν, ἤτοι κατὰ τὸ κέρασμα)· οὕτω «τὸν ἔπιασε στὰ πράσσα» (=εἰς τὸ πράττειν, ἤτοι ἐπ' αὐτοφώρῳ), οὕτω καί (*τὸ φαγεῖν*)>*τὸ φαγί, τὸ φαΐ* κ.λπ.

– σιά· κατάληξις ἀφῃρημένων θηλ. οὐσιαστικῶν ἐκ θέματος ἀορίστου ῥημάτων: *(ἄλεσα)*>*ἀλεσιά, (κάθισα)*>*καθισιά, (ἔλουσα)*>*ἀλουσιά, (βάρεσα)*>*βαρεσιά,*

(ἀνέβασα)>*ἀνεβασιά, (ἐδάγκωσα)*>*δαγκασιά, (ἐπάτησα)*>*πατησιά, (ἐφόρεσα)*>*φορεσιά, ἀστρωσιά, πλακοστρωσιά, ἀμερμνησιὰ* κ.λπ.

– σιάνος· ὡς κατάληξις οὐσ.: *πρωτευουσιάνος, μεγαλου-σιάνος, καθαρευουσιάνος* κ.λπ.

σῖγα· (ἀρχ. ἐπίρρημα) (τὸ ι μακρόν (ῑ), τὸ α βραχύ (ᾰ), ἡ δὲ προστακτικὴ τοῦ σιγῶ* «σίγα» ἔχει τὸ α μακρόν (ᾱ)) (=σιωπηρῶς)· (φρ.) «ἀλλὰ σῖγ' ἔχουσα πρόσμενε» (Σοφοκλῆς)· (=χαμηλοφώνως (κν.) ψιθυριστά)· (φρ.) «σῖγα σήμαινε» (Σοφοκλῆς)· // (φρ.) «σῖγα πᾶς» (ἐξυπακούεται «ἔστω», ἡ φράσις αὕτη ὡς κραυγὴ δημοσίων κηρύκων)· (φρ.) «σῖγα κηρύσσειν» (Εὐριπίδης)· // (ὡς ἐπιφώνημα) «σῖγα!» (=σιωπή! (κν.) σούτ!, ἐνῷ «σιγά» ἐκ τοῦ σιγὴ εἶναι ἐπίρρημα τῆς δημοτικῆς).

σῖγμα καὶ **σίγμα τό**· ἄκλιτον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου (σ,* Σ) (σημιτικὸν shin=ὀδούς (κν. δόντι) ἢ δρόμος), κατά τινας τῶν γραμματικῶν κλιτόν, σῖγμα, (-ατος), τό, ὡς καὶ γάμμα (καὶ δίγαμμα), (-ματος), τό· [«τὰ *σίγματα*» (=τὰ σήματα, τὰ ὁποῖα ἔφερον ἐπὶ τῶν ἀσπίδων οἱ Σικυώνιοι) (Ξενοφῶν)]· ῥ. σιγματίζω (=γράφω διὰ τοῦ σ)· (φρ.) «διπλῶς σιγματίζεται» (=γράφεται διὰ διπλοῦ σ).

σιγματισμός, (-οῦ), ἡ· ἡ εἰς τὴν αὐτὴν φράσιν ἐπανάληψις τοῦ σ (βλ. παρήχησις), π.χ. «σέσωκά σ' ὡς ἴσασιν Ἕλλήνων ὅσοι» (Εὐριπίδης).

σιγμόληκτα, (-ων), τά· (βλ. κλίσις γ΄).

σιγο-; α΄ συνθετικὸν λέξεων, αἱ ὁποῖαι δηλοῦν ὅτι τὸ διὰ τοῦ β΄ συνθετικοῦ δηλούμενον γίνεται ἀθορύβως καὶ βραδέως, π.χ. σιγοβράζω, σιγο-κλαίω, σιγοτραγουδῶ, σιγοτρέμω, σιγο-βρέχει κ.λπ.

σιγῶ (-άω)· (ἀμτβ) (=δὲν ὁμιλῶ, σιωπῶ, βουβαίνω· (φρ.) «ἐσίγησε πᾶν πλῆθος» (Καιν. Διαθ.)· (μτβ.) φυλάττω τι μυστικόν· (φρ.) «οὔτε σιγᾶν οὔτε μὴ σιγᾶν τύχας» (Αἰσχύλος)· (μτφ.) ἡρεμῶ, ἀδρανῶ, ἡσυχάζω)· (φρ.) «σύριγγες οὐ σιγῶσιν» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἐσίγων, (μέλλ. ὡς ἐνεργ.) σιγήσομαι, (μτγν.) σιγήσω, (ἀόρ.) ἐσίγησα, (ὑποτ.) σιγήσω, (πρκμ.) σεσίγηκα· (Παθ.) σιγοῦμαι (=τηροῦμαι μυστικός), (πρτ.) ἐσιγούμην, (μέλλ.) σιγηθήσομαι, (ἀόρ.) ἐσιγήθην, (ὑποτ.) σιγηθῶ, (πρκμ.) σεσίγημαι, (μετχ.) σεσιγημένος, -η, -ον· – (φρ.) «τούτων θάνατος ἐσιγήθη» (=ἐτηρήθη μυστικός) (Ἡρόδοτος)· – σιγή, σίγα (=σιώπα, σούτ)· (προστακτικὴ ἐνεστῶτος τοῦ σιγῶ), (πρβλ. σῖγα)· (φρ.) «σίγα, μή τις τ' ἄλλος Ἀχαιῶν τοῦτον ἀκούσῃ μῦθον» (Ἰλιάς)· σιγάζω (=ἐπιβάλλω εἰς τινα σιωπήν), σιγηλός, σιγαλός, σιγηρός, σιγητικός, σιγητέον· (περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ σιγῶ βλ. σιωπῶ).

sic· ἤ (!) (βλ. θαυμαστικόν).

Σίκινος (-ου), ὁ· ὄνομα Πέρσου· Σίκινος, (-ου), ἡ, (ἡ νῆσος)·

– σιμο(ς)· (Ὀρθογρ.) κατάληξις ἐπιθέτων γραφομένη διὰ τοῦ ι βραχέος (ῐ), ὡς *φαγώσιμος, νηστήσιμος* κ.λπ.· // τὰ ἔχοντα ὡς β΄ συνθετικὸν τὴν λέξιν «σῆμα» γράφονται διὰ τοῦ «η», ὡς *ἄ-σημος, διά-σημος, ἐπί-σημος, ἔν-σημον* κ.λπ. (βλ. -σημος)· // τὰ ἐξ οὐδετέρων ἐπιθέτων εἰς *– (σ)ιμος* ἀφῃρημένα οὐδέτερα οὐσιαστικὰ τῆς δημοτικῆς εἰς *-σιμο(ν)* γράφονται διὰ τοῦ «ι», π.χ. *τὸ βράσιμο, δόσιμο, γδύσιμο, ξύσιμο, πλύσιμο, λούσιμο, ντύσιμο, φέρσιμο, φτύσιμο, ψήσιμο, σπάσιμο* κ.λπ.· // διὰ τοῦ «ι» γράφονται καὶ τὰ

ἀντίστοιχα εἰς *-ξιμο* καὶ *-ψιμο*, π.χ. *τάξιμο, φταίξιμο, τρέξιμο· βάψιμο, κάψιμο* κ.λπ.

Σῖναι, (-ῶν), οἱ· (καὶ Σιναί, (-ῶν), οἱ) οἱ Κινέζοι· *«σινικὴ μελάνη»*. Σίνης, (-ου), ὁ (=ὁ Κινέζος).

σινᾶπι, (-εως), τό· (καὶ σίνηπι τό)· (κν.) σινᾶπι, (-ιοῦ), τό.

– σις· (Ὀρθογρ.) τὰ ῥηματικὰ οὐσιαστικὰ εἰς -σις κατὰ τὴν σύνθεσιν μεταβάλλονται εἰς -σια, π.χ. *κόλασις>ἀκολασία, πρᾶσις>δημοπρασία, γύμνασις>ἀγυμνασία* κ.λπ., μένουν δὲ ἀμετάβλητα, ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν δὲν εἶναι πρόθεσις καὶ σημαίνουν, α) τὸ ὄργανον, ὡς *ζωμήρυσις, ἐτνήρυσις* (=εἶδη κοχλιαρίων, κν. κουτάλες), *ἀλευρό(τ)τησις* (=ἡ κρησάρα) κ.λπ., β) τόπον, ὡς *βούστασις, βελόστασις* (=βάθρον καταπέλτου) κ.λπ., γ) χρόνον, ὡς *βούλυσις* (=ὁ βουλυτὸς< βοῦς λύω· κν. τὸ δεῖλι, τὸ ἀπόβραδο), δ) πρᾶγμα, ὡς *σαρκόθλασις* (=μωλώπισις), *ἀστερόρρυσις* (=ὁ κομήτης), ε) ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι τό «αὐτός» ἢ τό «ψευδής», ὡς *αὐτογένεσις, αὐτοφρόνησις, αὐτόγνωσις* κ.λπ.· *ψευδαίσθησις, ψευδαγάπησις, ψευδοδιήγησις, (ἀλλὰ ψευδοπραξία),* καὶ στ) μερικὰ ἄλλα, ὡς *αἱματοποίησις, ἀκατάστασις, κατάτρησις* (=διάτρησις), *ἀκίνησις, ὀρθόστασις.*

Μερικὰ εἰς -σις σχηματίζονται: α) καὶ εἰς σία, π.χ. ἀκόντισις-ἀκοντισία, ὑπέρβασις-ὑπερβασία, ἐπίμειξις-ἐπιμειξία, ἐπίστασις-ἐπιστασία, β) εἰς -ια, π.χ. καρατόμησις-καρατομία, διχοτόμησις-διχοτομία, ζωοποίησις-ζωοποιία, παιδοποίησις-παιδοποιία κ.λπ.· // τούτων τὰ ἁπλᾶ εἰς -σις ἐδήλουν συνήθως τι τὸ περιεκτικώτερον τῶν εἰς -μα, διότι μερικὰ τούτων δὲν διαφέρουν, π.χ. *(μέλημα)-μέλησις, (διήγημα)-διήγησις, (ποίημα)-ποίησις, (νόημα)- νόησις, (κτῆμα)-κτῆσις, (κτίσμα)-κτίσις* κ.λπ. (βλ.-ιζω)· // τὰ εἰς -σις ῥηματικὰ οὐσιαστικὰ ἔχουν εἰς τὴν παραλήγουσαν βραχεῖαν συλλαβὴν ἢ βραχὺ δίχρονον, ἐὰν ὁ χαρακτὴρ τοῦ ῥήματος δὲν ἐκτείνεται πανταχοῦ, π.χ. *δόσις, εὕρεσις, πόσις*· (ῐ) *κρίσις, κλίσις, κτίσις, τίλσις, τίσις, φθίσις*· (ῠ) *ῥύσις, φύσις, χύσις* κ.λπ.

Τοῦτο δὲν ἰσχύει διὰ τὰ χειλεόφωνα καὶ οὐρανισκόφωνα, ἂν καὶ ἔχουν διπλοῦν θέμα: *δῆξις* (ἔδᾰκον), *ζεῦξις* (ἐζύγην), *ῥῆξις* (ἐρράγην), *σῆψις* (ἐσάπην), *μεῖξις* (ἐμίγην), *τρῖψις* (ἐτρίβην), *ῥῖψις* (ἐρρίφην) κ.λπ.

Ἔχουν τὸ δίχρονον φύσει μακρόν: *πρᾶξις, πνῖξις, ῥῖψις, στῦσις, τρῖψις, στῦψις, ψῦξις,* ὡς καὶ τὰ κύρια: *ὁ Λῦσις, ὁ* καὶ *ἡ Τῖσις, ἡ Ἶσις, ἡ Φᾶσις.*

Σίσυφος, (-ου), ὁ· (<μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ τοῦ (σο)-φὸς μετὰ τοῦ αἰολικοῦ «υ» ἀντὶ «ο» (=λίαν σοφός), *σοφὸς>συφὸς >Σίσυφος* (=ὁ πανουργότατος βασιλεὺς τῆς Κορίνθου).

σιτῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (=τρέφομαι, λαμβάνω τροφήν, (ἰδίως τὸ μέσον)· (φρ.) *«τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι»* (Πλάτων)· τρώγω τι)· (φρ.) *«σιτέονται καρπούς»* (Ἡρόδοτος)· (νεώτ.) σιτίζω (=διατρέφω, κν. ταΐζω)· (φρ.) *«ὁκότερον τῶν παιδίων πρότερον λούει καὶ σιτίζει»* (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐσίτουν, (μέλλ.) σιτήσω, (ἀόρ.) ἐσίτησα, (ὑποτ.) σιτήσω, (πρκμ.) σεσίτηκα, (μετχ.) σεσιτηκώς, -κυῖα, -κός· (Μεσ.) σιτοῦμαι (=ἐσθίω, τρώγω)· (φρ.) *«ἀπομαγδαλίας σιτούμενος τοσοῦτος ἐκτραφείην»* (Ἀριστοφάνης)· (πρτ.) ἐσιτούμην, (μέλλ.) σιτήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσιτήθην, (ὑποτ.) σιτηθῶ· – σίτησις, σιτηγός, σιτηγῶ, σιτηρός, σιτηρέσιον, σίτισμα, σιτίον, σῖτος· (φρ.) *«σῖτος οὐ μόνον ὁ κυρίως σῖτος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄρτος καὶ πᾶσα καθόλου τροφή»* (Κοραῆς)· (φρ.) *«σιτοῦμαι τὸ τρώγω, ἐπισιτίζομαι δὲ τὸ ἐφόδια ἁπλῶς λαμβάνω ἢ τὰ πρὸς τὸ φαγεῖν λαμβάνω καὶ οὕτως ἀπέρχομαι»* (Θωμᾶς Μάγ.)

σιχαίνομαι· (<ἀρχ.) σικχαίνομαι· ἡ σι(κ)χασιά, σίχαμα, σιχαμερός.

σιωπῶ (-άω)· (ἀμτβ.) (=δὲν ὁμιλῶ, σιγῶ, εἶμαι σιωπηλός)· (φρ.) *«Σιμωνίδης τὴν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν προσαγορεύει»* (Πλούταρχος)· (μτβ.) (=τηρῶ μυστικόν)· (φρ.) *«σιωπᾶν τά γε δίκαι' οὐ χρή ποτε»* (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἐσιώπων, (μέλλ.) σιωπήσομαι, (μτγν.) σιωπήσω, (ἀόρ.) ἐσιώπησα, (ὑποτ.) σιωπήσω, (πρκμ.) σεσιώπηκα· (Μέσ. καὶ Παθ.) σιωπῶμαι (=ἐπιβάλλω σιγὴν εἴς τινα), (φρ.) *«ὁ κήρυξ σιωπησάμενος τὰ πλήθη»* (Πολύβιος), (παθ. μέλλ.) σιωπηθήσομαι, (μεσ. ἀόρ. α΄) ἐσιωπησάμην, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσιωπήθην, (ὑποτ.) σιωπηθῶ, (πρκμ.) σεσιώπημαι, (μετχ.) σεσιωπημένος, -η, -ον· – σιωπή, σιγή· (φρ.) *«ὦ παῖ, σιώπα, ἡ γὰρ σιγὴ κόσμον φέρει»* (ἐδῶ ἡ σιγὴ ἔχει καθολικωτέραν ἔννοιαν), ἀλλὰ κατὰ τὸν Κοραῆν διαφέρει τό «σιωπῶ» τοῦ «σιγῶ*»· (φρ.) *«σιωπὴ μὲν γὰρ ἔστιν ἐπίσχεσις λόγου, ὃν ἤρξατό τις λέγειν, σιγὴ δὲ τήρησις τοῦ λόγου, ὃν ἔμελλε λέγειν. Καὶ σιωπᾷ μὲν ὁ παυόμενος τοῦ λέγειν, σιγᾷ δὲ ὁ μηδ' ἀρχὴν φθεγξάμενος»*· – σιωπηρός, σιωπηλός, ἀποσιώπησις, σιώπησις, σιωπητικός, σιωπητέος.

σκαλάθυρμα, (-ατος), τό· (νεώτ.) (=σοφιστικὴ λεπτολογία, φλυαρία), μικρὰ ἐπιστημονικὴ πραγματεία· // πρόχειρον λογοτεχνικὸν ἔργον.

Σκαλιγῆρος, (-ου), ὁ· (ἢ Σκαλίγερος Ἰωσήφ-Ἰοῦστος) (Scaliger j j 1540-1609)· // *«Σκαλιγέρου χρυσοῦν παράγγελμα, δίδαγμα, κανών»* (praeceptum aureum) ὁ ὑπὸ τοῦ μεγάλου φιλολόγου Ἰωσὴφ Σκαλιγέρου διατυπωθεὶς γραμματικὸς κανών, κατὰ τὸν ὁποῖον πᾶν ῥῆμα μένει ἀμετάβλητον, ἐὰν συντεθῇ μόνον μετὰ προθέσεων, π.χ. *ἔχω>προ-έχω, περι-έχω, βάλλω>προ-βάλλω, μεταβάλλω, γράφω>ἀντι-γράφω, δια-γράφω* κ.λπ., συντιθέμενον δὲ μετ' ἄλλου μέρους τοῦ λόγου (οὐσιαστικοῦ, ἐπιθέτου, ἐπιρρήματος κ.λπ.) μεταβάλλεται εἰς συνῃρημένον εἰς -ῶ (-έω), π.χ. (φύλλα) βάλλω> *φυλλοβολῶ (-έω),* (καρπόν) φέρω>*καρποφορῶ (-έω),* οὕτω καὶ *δυσ-φορέω (-ῶ), εὐφορέω (-ῶ),* (πλέον) ἔχω>*πλεονεκτέω (-ῶ),* (ζῷα) γράφω> *ζωγραφέω (-ῶ),* (δόλιχον) τρέχω (ἀόρ. ἔδραμον)>*δολιχοδρομέω (-ῶ), δυσπραγέω (-ῶ), σφαιροπαικτέω (-ῶ), εὐλογέω (-ῶ), διακτυλοδεικτέω (-ῶ), ὀρθογραφῶ, φυλλορροῶ, ὑδροποτῶ, εὐελπιστῶ, ἀμνημονῶ, ῥιψοκινδυνῶ* (ὄχι ῥιψοκινδυνεύω), *πολιτογραφῶ, μυθοπλαστῶ* κ.λπ.

Τὰ ῥήματα ταῦτα ὡς παρασύνθετα πρέπει νὰ αὐξάνωνται καὶ νὰ ἀναδιπλασιάζωνται εἰς τὴν ἀρχήν, ὡς *καλλιεπῶ-ἐκαλλίεπουν-κεκαλλιεπημένος, ὀνοματοποιῶ-ὠνοματοποίουν-ὠνοματοποιημένος* (παρὰ μτγν. ἐσφαλμ. ὀνοματοπεποιημένος) κ.λπ. Ἐκ τούτων ἐνίοτε ἐξαιροῦνται τὰ σύνθετα ἀπὸ τοῦ δυσ-: *(δυσαρεστῶ)-δυσηρέστουν,* ἐνῷ *(δυσανασχετῶ)-ἐδυσανασχέτουν, ἐδυσφήμουν, ἐδυστύχουν.*

ἐδυσωπούμην, καὶ τοῦ εὖ-: *εὐεργετῶ-εὐηργέτουν, εὐαρεστῶ-εὐηρέστουν*, ἐνῷ *εὐγνωμονῶ-ηὐγνωμόνουν, εὐδαιμονῶ-ηὐδαιμόνουν, ηὐδοκίμουν* κ.λπ., (βλ. αὔξησις)· αἱ ἐξαιρέσεις τοῦ «χρυσοῦ κανόνος» εἶναι: *δυσθνήσκω, ψευδοδοξάζω, θρυοκόπτω, ἀμπελοτέμνω* (ἀντὶ ἀμπελοτομέω (-ῶ)) καὶ εἴ τι ἄλλο, ὡς ἐφεσιβάλλω (ἀντὶ ἐφεσιβολέω (-ῶ))·

// (δημοτ.) εἰς τὴν δημοτικὴν ὑπάρχουν πολλὰ σύνθετα ῥήματα παρὰ τὸν κανόνα τοῦ Σκαλιγέρου: *ἀγριο-κοιτάζω, δυσκολογυρίζω, κακο-παθαίνω, καλο-γνωρίζω, καλο-συνηθίζω, κοντο-ζυγώνω, κωλο-κόβω, ἀκριβο-πληρώνω, καλο-πληρώνω ξερο-βήχω, κουτσο-πίνω*, (δέν) *πολυ-σκοτίζομαι*, (δὲν τόν) *καλο-γνωρίζω* κ.λπ.· // συμφώνως πρὸς τὸν κανόνα τοῦ Scaliger, κατὰ τὸν ὁποῖον πᾶν ῥῆμα μόνον μετὰ προθέσεων ἠδύνατο νὰ συντίθεται μὴ μεταβαλλόμενον, δὲν εἶναι ὀρθαὶ αἱ γραφαὶ *ὁμοστιχάει, δακρυχέουσα, πασιμέλλουσα, κακοσσόμενος* κ.λπ., ἀλλὰ μόνον αἱ γραφαὶ ἐν διαστάσει, π.χ. «*ὁμοῦ στιχάει*», «*δάκρυ χέουσα*», «*πᾶσι μέλλουσα*», «*κακ' ὀσσόμενος*» κ.λπ.

σκάπτω (τι)· (=σκαλίζω, σκάβω, ἀποσκάπτω πρὸς καλλιέργειαν)· (φρ.) «*τὰ μὲν σκάψοντας, τὰ δὲ ταφρεύσοντας*» (Πλάτων)· «*τοὺς μὲν ἀμπελῶνας σκάπτειν*» (Διόδωρος Σικελ.)· «*σκάπτω τάφρον*» (=ἀνοίγω τάφρον)· (πρτ.) ἔσκαπτον, (μέλλ.) σκάψω, (ἀόρ.) ἔσκαψα, (ὑποτ.) σκάψω, (πρκμ.) ἔσκαφα· (Παθ.) σκάπτομαι, ἐσκαπτόμην, σκαφήσομαι, ἀ ἐσκάφην· (ὑποτ.) σκαφῶ, πρ ἔσκαμμαι, (μετχ.) ἐσκαμμένος,-η,-ον· (παθ.) «*τα ἐσκαμμένα*» (=γραμμὴ ἐσκαμμένη, διὰ τῆς ὁποίας σημειοῦται τὸ ὅριον τοῦ ἄλματος τῶν πεντάθλων), (μτφ.)· (φρ.) «*ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἄλλεσθαι*» (=ὑπερβαίνειν τὰ ὅρια), (πρβλ.) «*ὑπὲρ τὰ ἐσκεμμένα**»·–σκαπάνη, σκαπτήρ, σκαπτός, σκάπετος (=λάκκος), σκαφεύς, σκάφη, σκαφίς (=σκαφίδιον), σκάφος, σκέπαρνον, σκαφητός, σκαφεύω, κῆπος.

σκαφίδιον, (-ίου), τό· (=μικρὰ σκάφη)· σκαφείδιον, (-δίου), τό (=ἡ σκαπάνη).

σκεδάννυμί (τι)· (τὸ υ μακρόν), σκεδαννύω (τὸ υ βραχύ), ἢ σκεδῶ (-άω) (=διασκορπίζω, σκορπίζω)· (φρ.)· «*λαον μὲν σκέδασεν κατα νῆας*» (Ἰλιάς)· (μτφ.) «*μὴ σκεδάσαι τῷδ' ἀπὸ κρατὸς βλεφάρων θ' ὕπνον*» (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) ἐσκεδάννυν, ἐσκεδάννυον, (μέλλ.) σκεδῶ (-ᾷς, -ᾷ κ.λπ.), σκεδάσω, (ἀόρ.) ἐσκέδασα, (τὸ α βραχύ), (πρκμ.) ἐσκέδακα, σκεδάσας ἔχω, (ὑπερσ.) ἐσκεδάκειν, σκεδάσας εἶχον· (ὑπ.) ἐ σκεδαννύω, ἀ σκεδάσω, πρ ἐσκεδακως ὦ, (εὐ) ἐ σκεδανύοιμι, μ σκεδάσοιμι, ἀ σκεδάσαιμι, πρ ἐσκεδακως εἴην· (προστ.) ἐ σκεδάννυ, ἀ σκέδασον, πρ ἐσκεδακώς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ σκεδαννύναι, μ σκεδάσειν, ἀ σκεδάσαι. πρ ἐσκεδακέναι· (μετχ.) ἐ σκεδαννύς, -ῦσα, -νύν, μ σκεδάσων,-σουσα,-σον, ἀ σκεδάσας, -σασα, -άσαν, πρ ἐσκεδακώς, -κυῖα, -κός·// σκεδάννυμαι (=διασκορπίζομαι)· (φρ.)· «*σκεδασθέντες ἐς πᾶσαν τὴν πόλιν*» (Ἡρῳδιανός), π ἐσκεδαννύμην, μ σκεδασθήσομαι, ἀ ἐσκεδάσθην, ἐσκεδασάμην, πρ ἐσκέδασμαι, ὑ ἐσκεδάσμην· (ὑπ) ἐ σκεδαννύωμαι, ἀ σκεδασθῶ, σκεδάσωμαι, πρ ἐσκεδασμένος ὦ· (εὐ) ἐ σκεδαννυοίμην, μ σκεδασθησοίμην, ἀ σκεδασθείην, σκεδασαίμην, πρ ἐσκεδασμένος εἴην· (προστ.) ἐ σκεδάννυσο, ἀ σκεδάσθητι, σκέδασαι, πρ ἐσκέδασο· (ἀπ.) ἐ σκεδάννυσθαι, μ σκεδασθήσεσθαι, ἀ σκεδασθῆναι, σκεδάσασθαι, πρ ἐσκεδάσθαι· (μετχ.) ἐ σκεδαννύμενος,-μένη,-μενον, μ σκεδασθησόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἀ σκεδασθείς, -θεῖσα,-θέν, σκεδασάμενος, -μένη, -μενον, πρ ἐσκεδασμένος, -μένη, -μενον·–σκέδασις, σχίζω, διασκέδασις, διασκεδάζω, σκίδναμαι, καιάδας (ἐσφαλμένον κεάδας) (=βάραθρον παρὰ τὸν Ταΰγετον).

σκέλλω (τι)· (=ξηραίνω, στεγνώνω)· (φρ)· «*μὴ πρὶν μένος ἠελίοιο σκήλει' ἀμφὶ περὶ χρόα ἵνεσιν ἠδὲ μέλεσσιν*» (=ἵνα μὴ ἡ δύναμις τοῦ ἡλίου καταξηράνῃ τὸ δέρμα περὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰ μέλη) (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἔσκελλον, (μέλλ.) σκελῶ, (ἀόρ.) ἔσκηλα, (ὑποτ.) σκήλω· (Παθ.) σκέλλομαι (=εἶμαι κατάξηρος, γίνομαι κάτισχνος), (μέλλ.) σκελοῦμαι, (ἀόρ.β΄) ἐσκλην, (πρκμ. ἀμτβ. ἔχων σημασίαν ἐνεστῶτος) ἔσκληκα· – σκελετός, σκληρός, σκελετεύω (=ξηραίνω, φθείρω), σκελετίζω (=σκελετεύω), σκελέτευμα (=κάτισχνον), σκελετεία (=ξηρότης), κατεσκληκώς (=ἀδύνατος, κν. πετσὶ καὶ κόκκαλο).

σκέπτομαι· (ἀμτβ.) (οἱ ἀττικοὶ μεταχειρίζονται ἀντ' αὐτοῦ εἰς ἐνεστῶτα καὶ παρατατικὸν τὸ *σκοπῶ** καὶ *σκοποῦμαι* ἢ τὴν περίφρασιν «*σκέψιν ποιοῦμαι*»· (φρ)· «*εἰς τοῦτο ἀποβλέποντες καὶ ἀναφέροντες τὴν σκέψιν ποιώμεθα, εἴτε ὠφέλειαν εἴτε βλάβην παρέχει*» (Πλάτων)· (=παρατηρῶ μετὰ προσοχῆς, κατασκοπεύω· (φρ)· «*τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι*» (Ἡρόδοτος)· παρατηρῶ διὰ τοῦ νοῦ, προνοῶ· (φρ) «*σκεπτόμεθα τ' ἀναγκαῖ' ἑκάστης ἡμέρας*» (Φιλήμων)· συμπεραίνω)· (φρ)· «*ἐκ τῶνδε σκέψαι*» (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἐσκεπτόμην, (μέλλ.) σκέψομαι, (ἀόρ.) ἐσκεψάμην, (ὑποτ.) σκέψωμαι, (πρκμ.) ἔσκεμμαι, (μετχ.) ἐσκεμμένος, -η, -ον· – σκέψις, σκέμμα, σκοπός, σκοπιά, σκοπή, σκόπελος, σκεπτικός, σκεπτέον, ἐπισκοπή, κατάσκοπος, σκεπτοσύνη κ.λπ. (ἐπίρρ.) *ἐσκεμμένως* (=ἐκ προμελέτης)· (φρ)· «*ἐνήργησεν ἐσκεμμένως*» (πρβλ. σκάπτω).

σκευάζω (τι)· (=παρασκευάζω, μαγειρεύω τι· (φρ) «*σκευάσαντας προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ δαῖτα*» (Ἡρόδοτος)· τακτοποιῶ· (φρ)· «*σκευάσας δὲ αὐτοὺς προσέταξε προϊέναι*» (Ἡρόδοτος)· ἐνδύω, στολίζω)· (φρ.)· «*οὕτω σκευάσαντες ἑαυτούς*» (Πλούταρχος)· «*εὐνοῦχος ἡμῖν ἦλθες ἐσκευασμένος*» (=ὡς εὐνοῦχος ἐνδεδυμένος) (Ἀριστοφάνης)· (πρτ.) ἐσκεύαζον, (μέλλ.) σκευάσω, (ἀόρ.) ἐσκεύασα, (ὑποτ.) σκευάσω, (πρκμ.) ἐσκεύακα· (Μεσ. Παθ.) σκευάζομαι, π ἐσκευαζόμην, (παθ. μέλλ.) σκευασθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐσκευασάμην, (ὑποτ.) σκευάσωμαι, (παθ.ἀόρ. α΄) ἐσκευάσθην, (ὑποτ.) σκευασθῶ, (πρκμ.) ἐσκεύασμαι, (μετχ) ἐσκευασμένος,-η,-ον· (φρ.)· «*σκευάζω εἴδωλόν τινι*» (=ἐνδύω ὁμοίωμά τι κατὰ τον τρόπον αὐτοῦ)· – *ἀνασκευάζω* (=συναθροίσας τὰ σκεύη μετακομίζω· καταστρέφω)· (φρ.) «*ἀνεσκεύασται γὰρ τὰ μὲν ὑμῶν, τὰ δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων*» (Ξενοφῶν)· *ἀνασκευάζομαι* (=συναθροίσας τὰ σκεύη μου ἀπέρχομαι)· *διασκευάζω* (=καταρτίζω)· *διασκευάζομαι* (=ἑτοιμάζομαι), *ἐνσκευάζω* (=ἀμφιέννυμι, παρασκευάζω)· *ἐνσκευάζομαι* (=μεταμφιέννυμαι καὶ ὁπλίζομαι)· *ἐπισκευάζω* (=ἐπιδιορθώ-

νω)· *συσκευάζω* (=συναθροίζων τὰ σκεύη ἑτοιμάζω τινὰ διὰ ταξίδιον)· *συσκευάζομαι* (=ἑτοιμάζομαι νὰ ἀναχωρήσω)· –σκευή, σκεῦος, σκευασία, συσκευασία, σκεύασμα, σκευαστής, σκευαστέος, ἐπισκευή, ἐπισκευαστής, ἀπαρασκεύαστος, κατασκεύασμα, σκευαστός.

σκευωρῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (=εἶμαι σκευοφύλαξ, ἐν χρήσει τὸ μέσον)· (φρ.) «*τοὺς τάφους σκευωρεῖσθαι τοὺς τῶν βασιλέων*» (Στράβων)· παρασκευάζω, κατασκευάζω, πλάττω, μηχανῶμαι· (φρ)· «*τολμῆσαι τοιαῦτά γ' ἐσκευωρημένον καὶ πεποιηκότα*» (Δημοσθένης)· λαφυραγωγῶ· (φρ.)· «*σκευωρεῖσθαι τὴν Πομπηίου οἰκίαν*» (Πλούταρχος)· μηχανορραφῶ· (φρ.) «*οἱ πολιτικοί του ἀντίπαλοι ἐσκευώρησαν τὴν κατηγορίαν*»· (μέσ. ἀποθ.) σκευωροῦμαι (-έομαι) (=φροντίζω περὶ τῶν σκευῶν· ἐξετάζω μετὰ προσοχῆς· ἀσχολοῦμαι περὶ τι μετ' ἐπιμελείας· ἀντιγράφω συγγράμματα ἄλλων· ἐνεργῶ μετὰ πανουργίας)· (φρ.) «*σκευωρούμενοι περὶ αὐτὰ οὐ πρότερον ἀνεῖσαν*» (Δημοσθένης)· (πρτ.) ἐσκευωρούμην, (ἀόρ.) ἐσκευωρησάμην, (ὑποτ.) σκευωρήσωμαι, (μετχ.) ἐσκευωρημένος, η,-ον· –σκευωρία, σκευώρημα, σκευωρός (=σκευοφύλαξ).

σκηνῶ (-όω)· (ἀμτβ.) (=κατασκηνῶ, στρατοπεδεύομαι· (φρ.) «*παρ' αὐτὴν ἐσκήνωσαν ἐγγὺς παραδείσου μεγάλου*» (Ξενοφῶν)· διατρίβω, καταλύω, κατοικῶ εἰς σκηνήν)· (φρ.) «*ἐν τῷ ὁμοῦ σκηνοῦν*» (Πολύαινος)· (μτφ.) «*ὁ λόγος ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*» (Καιν. Διαθ.)· (πρτ.) ἐσκήνουν, (μέλλ.) σκηνώσω· (Μέσ.) σκηνοῦμαι, (ἀόρ.) ἐσκηνωσάμην, (ὑποτ.) σκηνώσωμαι, (πρκμ.) ἐσκήνωμαι, (μετχ.) ἐσκηνωμένος,-η,-ον, (ὑπερσ.) ἐσκηνώμην· – σκηνή, σκήνωμα, σκήνωσις, σκηνωτής· (φρ.) «*εἰσὶ δέ τινα ῥήματα, ἃ δύο συζυγιῶν εὑρέθη, οἷον σκηνῶ, σκηνᾷς καὶ σκηνοῖς*» (Βεκκ. Ἀνέκδ.)· «*σκηνῶ (-όω) μόνον παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ παρὰ δὲ ῥήτορσι σκηνέω σκηνῶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἅπαξ δὲ καὶ σκηνόω σκηνῶ*» (Θωμ. Μάγιστρ.)·–σκηνῶ (-έω) καὶ διάφορος τύπος αὐτοῦ σκηνῶ (-άω)· // (ὡς ἀποθετικόν) (=διαμένω, κατοικῶ)· (φρ.) «*σκηνᾶσθαι παρὰ τὸν ποταμόν*» (Πλάτων)· οἰκοδομῶ· (φρ.) «*σκηνησαμένου καλύβην*»· εὐωχοῦμαι, συμποσιάζω· (φρ.) «*κατελάμβανον κἀκείνους σκηνοῦντας ἐστεφανωμένους*» (Ξενοφῶν).

σκήπτω (τι)· (=στηρίζω, ὑπερείδω, ὑποστηρίζω· (φρ.) «*πτωχῷ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι, σκηπτόμενον*» (Ὀδύσσεια)· προσποιοῦμαι· (φρ.) «*ἔμπορος εἶ;–Ναὶ σκήπτομαι γ' ὅταν τύχω*» (Ἀριστοφάνης)· «*σκήπτομαι ἀσθένειαν*» (Πολύβιος)· ἐπιρρίπτω, ἐκσφενδονίζω· (φρ.) «*μήθ' ὑπὲρ ἄστρων βέλος ἠλίθιον σκήψειεν*» (Αἰσχύλος)· διαίως ἐπιπίπτω)· (φρ.) «*Διὸς ἔριν πέδοι σκήψασαν*» (Αἰσχύλος)· (ἐπὶ λοιμοῦ)· (φρ.) «*ὁ πυροφόρος θεὸς σκήψας ἐλαύνει πόλιν*» (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) ἔσκηπτον, (μέλλ.) σκήψω, (ἀόρ.) ἔσκηψα, (ὑποτ.) σκήψω, (πρκμ.) ἔσκηφα· (Μέσ.) σκήπτομαι (ἀμτβ.) (=στηρίζομαι ἐπὶ προσώπου ἢ πράγματος)· (φρ.) «*ᾧ οὗτος σκήπτεται μάρτυρι*» (Δημοσθένης)· π ἐσκηπτόμην, μ σκήψομαι, ἀ ἐσκηψάμην· (ὑποτ.) σκήψωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἐσκήφθην· (ὑποτ.) σκηφθῶ, πρ. ἔσκημμαι, (μετχ.) ἐσκημένος, -η, ον· – σκηπτός (=κεραυνός), σκῆπτρον, σκήπτων (=ῥάβδος), σκίμπους (=σκα-

μνίον), σκίμπτω (=στηρίζω), σκίμπων (=βακτηρία), σκῆψις, ἐπίσκηψις, σκιμπόδιον, σκηπτοῦχος· – «*σκήπτομαι ὑπέρ τινος*» (=ὑπερασπίζω τινά)· (φρ.) «*ἢ τοῦ σκηπτομένου ὑπὲρ τοῦ ποιητοῦ*» (Πλάτων)· (μετ' ἀπαρεμφάτου καὶ αἰτιατ.)· (φρ.) «*σκήπτομαι* (ἐνν. τινά) *παίζοντα λέγειν*»(=ἰσχυρίζομαι ὅτι) (Πλάτων).

σκίλλα (-ης), ἡ· τὸ σκυλλοκρόμμυδο· σκύ(λ)λα ἡ (=τὸ θῆλυ τοῦ κυνός)· Σκύλλα (-ης), ἡ (=τέρας ὑλακτοῦν ὡς κύων)· σκύλλα, (-ης), ἡ (=ὁ καρχαρίας)· τὰ σκῦλα (=τὰ ὅπλα, τὰ λάφυρα).

σκίρον τό· (=λευκὸν σκιάδ(ε)ιον, κν. ὀμπρέλλα)· σκῖρον, (-ου), τό (=ὁ σκληρὸς φλοιὸς τοῦ τυροῦ· οὐλή)· σκύρον, (-ου), τό (=φυτόν τι)· τὸ σκῦρον (=ὁ σκῦρος, ἀποπελέκημα λίθου).

σκληρύνω (τι)· (=κάμνω τι σκληρόν)· (φρ.) «*καὶ ὑπαίθριος κοίτη παρὰ τὸ ἔθος σκληρύνει τὸ σῶμα*» (Ἱπποκράτης)· καὶ (μτφ.) «*ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραώ*» (Παλ. Διαθ.)· (πρτ.) ἐσκλήρυνον, (μέλλ.) σκληρυνῶ, (ἀόρ.) ἐσκλήρυνα, (ὑποτ.) σκληρύνω, (παθ. πρκμ.) ἐσκλήρυσμαι καὶ ἐσκλήρυμμαι, (μετχ) ἐσκληρυσμένος καὶ ἐσκληρυμμένος, -η, -ον· –τὸ σκληρῦνον, τὸ σκληρῦναν· σκληρός, σκλήρυνσις, σκληρυντικός, σκλήρυσμα, σκληρώδης, σκληρυσμός, σκλήρωμα, σκληρῶς, σκληρωτικός, σκληρῶ (-όω) (=καθιστῶ τι σκληρόν, σκληρύνω).

σκόλιον, (-ίου), τό· ἀρχαῖον ᾆσμα ᾀδόμενον μετὰ συνοδείας λύρας περὶ τὸ τέλος τοῦ δείπνου ὑπὸ τῶν συμποσιαστῶν εἰς ἄτακτον σειρὰν διαδοχῆς καὶ οἱ ὁποῖοι εἶχον καὶ μουσικὴν ἐμπειρίαν· ἕκαστος τούτων ἐκράτει κλάδον μυρσίνης, τὸν ὁποῖον εἶχε λάβει παρὰ τοῦ προηγουμένου συμποσιαστοῦ ἀοιδοῦ· σκόλια συνέθεσαν ἰδίως ὁ Ἀλκαῖος, ἡ Σαπφώ, ὡς καὶ ἡ Σικυωνία Πράξιλλα, (πρβλ. παροίνια).

σκοπῶ (-έω)· (=βλέπω, παρατηρῶ, ἐξετάζω· (φρ.) «*μηκέτ' ἀελίου σκόπει ἄλλο θαλπνότερον ἐν ἀμέρᾳ φαεννὸν ἄστρον*» (Πίνδαρος)· (μτφ.) προσέχω, ἐξετάζω·(φρ.) «*καὶ σκόπει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τὴν ποικιλίαν*» (Πρόδρομος Θεόδ.)· ἀναζητῶ)· (φρ.) «*σκοπεῖται παῦλάν τινα αὐτῶν*» (Ξενοφῶν)· (Μεσ.) σκοπιοῦμαι, (-έομαι)· (πρτ.) ἐσκόπουν, ἐσκοπούμην (μέλλ.) σκέψομαι, σκοπήσω, (ἀόρ.) ἐσκόπησα, (μέσ.) ἐσκεψάμην, (παθ. ἀόρ. α') ἐσκέφθην, (παθ. ἀόρ. β') ἐσκέπην, (πρκμ.) ἔσκεμμαι, (ὑπερσ.) ἐσκέμμην· (ὑποτ.) ἐ σκοπῶ, σκοπῶμαι, ἀ σκοπήσω, σκέψωμαι, σκεφθῶ, σκεπῶ, πρ ἐσκεμμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ σκοποῖμι, σκοποίμην, σκεψοίμην, σκοπήσοιμι, ἀ σκοπήσαιμι, σκεψαίμην, σκεφθείην, σκεπείην, πρ. ἐσκεμμένος εἴην· (προστ.) ἐ σκόπει, σκοποῦ, ἀ σκόπησον, σκέψαι, σκέφθητι, σκέπηθι· (πρκμ.) ἔσκεψο· (ἀπαρ.) ἐ σκοπεῖν, σκοπεῖσθαι, μ σκέψεσθαι, σκοπήσειν, ἀ σκοπῆσαι, σκέψασθαι, σκεφθῆναι, σκεπῆναι, πρ ἐσκέφθαι· (μετχ.) ἐ σκοπῶν,-οῦσα,-οῦν, σκοπούμενος, σκοπουμένη,-ούμενον, μ σκεψόμενος, -ψομένη, -ψόμενον, σκοπήσων,-σουσα, -σουν, ἀ σκοπήσας, -σασα, -σαν, σκεψάμενος, -ψαμένη, -ψάμενον, σκεφθείς, -εῖσα, -έν, σκεπείς, -εῖσα, -πέν. πρ. ἐσκεμμένος, -μένη, -μένον· –τό «σκοπῶ» καί «σκοπούμαι» ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρ.) (=σκέπτυμαι νὰ πράξω τι)· (μετὰ γενικῆς τοῦ προσώπου)· (φρ.) «*σκόπει δὴ τόδε αὐτῶν*»

(Πλάτων)· (μετ' ἐξηρτημένης προτάσεως)· (φρ.) «*εἰ ξυμπονήσεις καὶ ξυνεργάσει σκόπει*» (Σοφοκλῆς)· (μετ' εἰδικῆς προτάσεως) (=ἐξετάζω)· (φρ.) «*πάλαι σκοποῦμαι τὰς τύχας τῶν βροτῶν ὡς εὖ μεταλλάσσουσιν*» (Εὐριπίδης)· τό «σκοπῶ» (=θεωρῶ σκοπίμως τι), ἐνῷ τό «σκέπτομαι» εἰς τὸν Ὅμηρον (=περισκοπῶ, ἐξετάζω, ἐρευνῶ)· – σκοπή, σκοπός, σκοπιά, σκοπεύω, σκοπευτήριον, σκόπιμος.

σκότος, (-ου), ὁ· (κατὰ τὴν β΄ κλίσιν) καὶ σκότος, (-ους), τό (κατὰ τὴν γ΄κλίσιν), (δοτ.) «τῷ σκότῳ» ἢ «τῷ σκότει»· (φρ.) «*ἀλλ' ἐν σκότῳ τὸ λοιπόν*» (Σοφοκλῆς)· «*τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκότει προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα*»(Ἡρόδοτος).

σκυλεύω (τινά)· (=ἀφαιρῶ τὰ ἱμάτια καὶ πράγματα νεκροῦ εἰς τὸν πόλεμον, λαφυραγωγῶ· ἀφαιρῶ τὰ ὅπλα νεκροῦ ἐχθροῦ)· (φρ.) «*τούς τε νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνῃροῦντο*» (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἐσκύλευον, (μέλλ.) σκυλεύσω, (ἀόρ.) ἐσκύλευσα, (ὑποτ.) σκυλεύσω· (παθ. ἀόρ.) ἐσκυλεύθην, (ὑποτ.) σκυλευθῶ· – «σκυλεύω τί (πράγματος) τινος (προσ.)» (=λαμβάνω διὰ σκυλεύσεως ἀπό τινος)· (φρ.) «*ἀλλὰ γὰρ ὅπλα τῶν πολεμίων ἐσκύλευσαν τοσαῦτα*» (Λυσίας)· «σκυλεύω τινά (προσ.) τινος (πραγμ.)»· (φρ.) «*σκυλεύειν τοὺς τελευτήσαντας, πλὴν ὅπλων*» (Πλάτων)· (μετὰ διπλῆς αἰτ.)· (φρ.) «*Κύκνον σκυλεύσαντες ἀπ' ὤμων τεύχεα καλά*» (Ἡσίοδος)· – σκῦλον, σκύλευμα, σκυλευτής, σκύλευσις· (φρ.) «*σκῦλα, σῦλα, λάφυρα· σκῦλα μὲν ὅπλα πολέμου νόμῳ καὶ κατὰ μάχην ἔθνους πρὸς ἔθνος ἢ πόλεως πρὸς πόλιν ἀπὸ πεσόντων τῶν πολεμίων σκυλεύεται. Λάφυρα δὲ τὰ ἀπὸ ζώντων πολεμίων λαμβανόμενα. Σῦλα δὲ τὰ κατὰ γῆν ἢ θάλασσαν ὑπὸ λῃστῶν συλώμενα, ἅπερ χυδαϊστὶ κούρση καλοῦνται ὡς καὶ τοὺς συλητὰς κουρσάρους*» (*ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ corsare*) (Κυραῆς).

σκύλ(λ)ος, (-ου), ὁ· (ὁ κύων, τὸ σκυλί)· σκύλος, (-ους), τό (=δέρμα, δορὰ λέοντος)· σκίλλος ὁ (=τὸ πτηνὸν ὁ ἰκτῖνος).

σκύπτω· (κύπτω)· (τὸ υ μακρόν (ῡ))· τὸ σκῦπτον, τὸ σκῦψαν.

σκῦρος, (-ου), ὁ (καὶ τὸ σκῦρον) (=ἀποπελέκημα λίθου)· Σκῦρος, (-ου), ἡ (ἡ νῆσος).

σκωπτικός, -ή, -όν· «σκωπτικὰ τά» λέξεις μεταφορικαί, αἱ ὁποῖαι δὲν κυριολεκτοῦνται, π.χ. «*ἄβατος γυνή*» (ἀντί ἀβάτευτος)· (ἐπὶ γέροντος) «*σορός*» (=νεκρός) κ.λπ.

σκώπτω (τινά)· (=περιπαίζω, περιγελῶ τινα· (φρ.) «*οὐδ' ἔσκωψε τοὺς φαλακρούς*» (Ἀριστοφάνης)· ἀστεΐζομαι, πειράζω, λέγω ἀστεῖα)· (φρ.) «*οὐ μὴ σκώψῃς μηδὲ ποιήσῃς ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι*» (Ἀριστοφάνης), (ἀντίθετον) σπουδάζω (=σοβαρολογῶ· ἀσχολοῦμαι περί τι σοβαρῶς καὶ ὄχι παίζων)· (πρτ.) ἔσκωπτον, (μέλλ.) σκώψομαι, (ἀόρ.) ἔσκωψα, (ὑποτ.) σκώψω· (Παθ.) σκώπτομαι (=γίνομαι ἀντικείμενον ἀστεϊσμοῦ, χλευασμοῦ), (πρτ.) ἐσκωπτόμην,(μέσ. ἀόρ.) ἐσκωψάμην, (ὑποτ.) σκώψωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσκώφθην, (ὑποτ.) σκωφθῶ, (πρκμ.) ἔσκωμμαι, (μετχ.) ἐσκωμμένος, -η, -ον·–|τὸ ῥῆμα «*σκώπτω*» ἐκ τοῦ *ὁ σκώψ* (=εἶδος μικρᾶς γλαυκός, κν. μπούφος), ὥστε ἡ πρώτη

σημασία τοῦ ῥήματος δηλοῖ κραυγάζω ὡς ἡ γλαῦξ]· – σκῶμμα, σκώπτης, σκωπτικός, σκωπτηλός, σκωπτώδης, σκώπτρια, φιλοσκώμμων, φιλοσκωμμοσύνη· (φρ.) «*σκῶμμα, γελοῖον, εὐτράπελον, γεφυρισμὸς διαφέρει· σκῶμμα μὲν γάρ ἐστι τὸ ἐπὶ διασυρμῷ τοῦ πέλας* (=τοῦ πλησίον) *λεγόμενον· γελοῖον δὲ τὸ ἐπὶ διαχύσει τῶν ἀκροατῶν χωρίς τινος ὕβρεως· εὐτράπελον δὲ τὸ μετὰ σεμνότητος χαριέντως λεγόμενον· γεφυρισμὸς δὲ τοῦ ἀπὸ γεφυρῶν γράφειν, ἤτοι ἔμμετρα ἢ καὶ δίχα μέτρων διασυρμούς τινων ἔχοντα*» (Θωμ. Μάγιστρ.)

σκῶρ τό· (τοῦ *σκατ-ὸς* καὶ *σκάτ-ους* ἀντὶ *σκαρ-τός*, ὡς καὶ τοῦ *ἧπατος* ἀντὶ *ἥπαρτος*) (=ἀποπάτημα ἀνθρώπου, κόπρος), |ὑποκοριστικὸν σκωρ-άδιον >κωρ-άδιον >κουράδιον >κουράδι (=κόπρανον)· (ἄλλο τὸ ἐν Κρήτῃ «κουράδι» ἐκ τοῦ κείρω (=κουρεύω) ποίμνιον προβάτων ἢ αἰγῶν)· ἐκ τούτου τοῦ σκῶρ >ἡ σκωρία, (δημ.) σκουριά (=τὸ ἀπότριμμα μετάλλου)]· «σκὸρ τό» [>to score (=σημειῶ), ὡς οὐσ. score (the)]· (φρ.) «*σκὸρ ἀγῶνος*» (=τὰ ἐπιτελεσθέντα τέρματα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἀντιμαχομένων ὁμάδων εἰς ἀγῶνα ποδοσφαίρου)· ὁ «σκόρερ» (=ὁ ἐπιτυγχάνων τέρματα ποδοσφαίρου).

– σμένος· κατάληξις μεσ. καὶ παθ. μτχ. ῥ. εἰς -ω ἀντὶ -μενος κατὰ σύγχυσιν τῶν ῥημάτων εἰς -ω καὶ -ζω (ἐξ ἐνσίγμων μελλόντων καὶ ἀορ.: διψάσω - ἐδίψασα >*διψασμένος*, ἀκονῶ>*ἀκονισμένος* (ἀκονίζω) (καὶ *ἀκονημένος*), πεινῶ *πεινασμένος*, χαλνῶ>*χαλασμένος* κ.λπ.)· // (Ὀρθογρ.) αἱ μετοχαὶ εἰς -(σ)μένος, ἐὰν προπαροξύνωνται, εἶναι ἐνεστῶτος καὶ καταλήγουν εἰς -όμενος, ὡς *λυ-ό-μενος, φερ-όμενος, λεγ-όμενος, παιδευ-όμενος*, ἐὰν δὲ παροξύνωνται εἶναι παρακειμένου καὶ καταλήγουν εἰς -σμένος ἢ -μενος καὶ ἐφ' ὅσον ἀρχίζουν ἀπὸ φωνήεντος λαμβάνουν χρονικὴν αὔξησιν ὡς ἀναδιπλασιασμόν, π.χ. *κεκλυσμένος, πεπροικισμένος, ἠφανισμένος*· (ὀργανῶ)>*ὠργανωμένος*, (ὁμολογῶ) >*ὡμολογημένος*, (ἀφωσιῶ) *ἀφωσιωμένος, πεπαιδευμένος* κ.λπ.

– σμος· (βλ. -ιζω).

σόκκος, (-ου), ὁ (=εἶδος βρόχου)· σῶκος, (-ου), ὁ (=ἰσχυρός).

σολοικισμός, (-οῦ), ὁ· (Συντακτ.) συντακτικὸν σφάλμα, π.χ. «*διδάσκων ὁ καθηγητής* (ὀνομ. ἀπόλυτος), *ὁ μαθητὴς μανθάνει*» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «*διδάσκοντος τοῦ καθηγητοῦ* (γεν. ἀπόλυτος), *ὁ μαθητὴς μανθάνει*»· «*ἀπέθανεν κηδευθεὶς μεγαλοπρεπῶς*» (δηλ. ἀφοῦ ἐκηδεύθη ἀπέθανεν) ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «*ἀποθανὼν ἐκηδεύθη μεγαλοπρεπῶς*» κ.λπ. (πρβλ. βαρβαρισμός, δατισμός), (ῥ.) σολοικίζω.

Σολωμός, (-οῦ), ὁ· (ὀρθότ. Σολομὸς< Σολομῶν, ὡς χάρος<Χάρων, γέρος<γέρων, δράκος<δράκων κ.λπ.

σονέττο(ν) τό· (<(ἰταλ.) sonetto=ᾠδή), (καὶ ἄλλως «δεκατετράστιχο»), ποίημα δεκατεσσάρων στίχων ἐκ δύο τετραστίχων καὶ δύο τριστίχων· τὰ πρῶτα σονέττα ἐγράφησαν τὸν ια΄ αἰ., ἐβελτιώθη δὲ τὸ εἶδος τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τοῦ ιγ΄ αἰ. κἑξ (Δάντης, Πετράρχης κ.ἄ.), τὸ πρῶτο σονέττο εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Cyriaco de Pizzicoli τὸ 1436. Τὸ σονέττο πρέπει νὰ ἔχῃ ἀπαραιτήτως ὁμοιοκαταληξίαν.

Αἱ ὁμοιοκαταληξίαι τοῦ α΄ τετραστίχου ἐπαναλαμβάνονται καὶ εἰς τὸ δεύτερον. Αἱ ὁμοιοκαταληξίαι* αὗται δύνανται νὰ

εἶναι «πλεκταί» ἤ «σταυρωταί» οὐδέποτε ὅμως «ζευγαρωταί.

Ἀφιέρωση

«Πέτα, Ἀγάπη, στὰ οὐράνια καὶ χαιρέτα	*α*
τὴ μάνα μου καὶ δείχ' της τὰ φτωχά μου	*β*
τοῦτα τραγούδια κι ἔπειτα ἐδῶ χάμου	*β*
βλογημένα ἀπὸ αὐτὴν ξανάφερέ τα.	*α*
Μ' ἕνα χαμόγελό της χρύσονέ τα.	*α*
Καὶ σὰν πετράδια ἀτόφωτα, σὰν ἄμμου	*β*
χρυσοῦ κλονιὰ χαρὲς καὶ βάσανά μου	*β*
θὰ γυαλίσουν μέσ' τ' ἄτεχνα σονέττα.	*α*
Σὰν ἀλκυόνα, Ἀγάπη, μὲ φτεροῦγες	*γ*
ἁπλωμένες διαβαίνεις ἰριδένια	*δ*
κατάστρωτες μὲ φῶς ἀνάερες ροῦγες.	*γ*
Στῆς ζωῆς τ' ἄγριο πέλαο νεραϊδένια	*δ*
χαρίζεις καλοσύνη, ὅθε φωλιάζεις,	*ε*
καὶ μ' ὄνειρα οὐρανοῦ τὸ ἀσπρογαλιάζεις	*ε*

–σος, –σσος· τὰ εἰς -σσος ὀξύτονα καὶ προπαροξύτονα γράφονται διὰ δύο σ (σσ), π.χ. (κύρια) *Ἁλικαρνασσός, Παρνασσός, Περισσός, Τελμισσός* (καὶ Τελμησσός), *Ἰσσός, Ναϊσσός, Ὀδησσός, Ἀγησσός, Λυρνησσός, Σαρδησσός, Βριλησσός* (τὸ βαρύτονον «*Βρίλησσος*» ὡς καὶ τὸ *Κάρησος*) κ.λπ., *Μέλισσος, Βόλισσος, Τριπόλισσος, Ὕδρισσος, Παροπάνισσος* κ.λπ.· (οὐσ.) *κυπάρισσος, χαμαίκισσος, νάρκισσος, ἄβυσσος*, ὡς (καὶ ἐκ τοῦ θάλασσα, γλῶσσα καὶ κισσός: *καλοθάλασσος· ἀλλόγλωσσος· χαμαίκισσος)*· *βύσσος* (λινόν)· (ὀξύτονα): *κολοσσός, κρωσσός, κισσός, νεοσσός*· ἐξαιροῦνται: (παροξύτονα) *Πήγασος, Ἔρεσος* (καὶ *Ἐρεσός*), *Ἔφεσος, Ἵππασος, Κέλευσος, Πείρασος, Πήδασος, Πίασος, Πύρασος, Σχέδασος*· (οὐσιαστικόν) *βόνασος*, (ἐπίθετα) *ἀτίθασος, ἄνοσος*· (ὀξύτονα) *Κηφισός, Ἴλισός, Κνωσός.*

σός, -ή, -όν (=ἰδικός σου)· σῶς ὁ, ἡ, σῶν τό (=σῶος ἀκέραιος).

σοῦ· γενικὴ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας λαβοῦσα εἰς τὴν δημοτικὴν τὴν θέσιν τῆς ἀρχ. δοτ., π.χ. (δίδω σοι)>«*σοῦ δίνω*», «*σοῦ ἀφήνω*», «*σοῦ προσφέρω*», κ.λπ.· // (μετ' οὐσιαστικῶν τίθεται ἀντὶ τοῦ κτητικοῦ ἐπιθέτου σός, -σή, -σόν), π.χ. «*ὁ ἄνδρας σου*», «*ἡ γυναῖκά σου*», «*τὸ παιδί σου*».

– σου· κατάληξις προστακτ. παθ. ἀορίστου τῆς δημ., ἀναλογικῶς κατὰ τὸ σχῆμα τῶν ἐνεργητικῶν, ὡς ξάπλωνε-ξάπλωσε> ξαπλώνου-ξαπλώσου· *ντύσου, πλύσου γδύσου, λούσου* κ.λπ.

Σοῦδα· (βλ. Σουΐδας).

Σουΐδας, (-α), ὁ· (Ὀρθότ. Σοῦδα, (-ας), ἡ)· ἐπιστεύετο μέχρι τοῦδε ὅτι Σουΐδας ἦτο ὄνομα βυζαντινοῦ συγγραφέως τοῦ γνωστοῦ λεξικοῦ «*Σουΐδα*» (10ος αἰ. μ.Χ.), ἀλλ' ἐδείχθη ὅτι ἡ λέξις εἶναι παραφθορὰ τῆς λέξεως «Σοῦδα», διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται ἡ ἐν τῷ αὐτῷ λεξικῷ (10ος αἰ. μ.Χ.) συμπερίληψις ποικίλης ὕλης· πλὴν τοῦ λεξικογραφικοῦ ὑλικοῦ περιέχει καὶ βιογραφικὸν μέρος ἄρθρων, ὡς καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἀρχαίους νεοπλατωνικοὺς συγγραφεῖς, βυζαντινοὺς χρονογράφους καὶ ἱστορικούς.

Τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν αὐτὸ λεξικὸν περιέχει 12000 λήμματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 1000 εἶναι βιογραφικοῦ περιεχομένου. Παρατίθενται δὲ ἀποσπάσματα καὶ τίτλοι ἔργων ἑκατοντάδων συγγραφέων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων. (Ἔκδοσις ἀρίστη εἰς 5 τόμους ὑπὸ A Adler 1928 κέξ).

σοφίζω (τινά)· (=κάμνω τινὰ σοφόν· ἐκπαιδεύω)· (φρ.) «*ἡ μαρτυρία Κυρίου πιστὴ σοφίζουσα νήπια*» (Παλ. Διαθήκη)· (μέλλ.) σοφίσω· (Μεσ.) σοφίζομαι (ἀμτβ.) (=εἶμαι σοφός, μανθάνω, διδάσκω ἐμαυτόν)· (φρ.) «*τοιαῦτα γὰρ ἐμελετῶμεν καὶ ἐσοφιζόμεθα*» (Ξενοφῶν), (ὡς ἀποθ.) (=ἐπινοῶ εὐφυές τι, τέχνασμα)· (φρ.) «*σοφίζομαι δὲ κἀπὶ τοῖς φιλτάτοις τέχνας πορίζω*» (Εὐριπίδης), (μετ' αἰτιατικῆς) (=ἀπατῶ)· (φρ.) «*σοφίζεσθαι τὸ λυποῦν ἔδει παραμυθίας ῥήμασιν*» (Ἀθανάσιος)· «σοφίζομαί τι» (=μηχανῶμαι)· (φρ.) «*ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ σοφισθῆναι*» (Σοφοκλῆς)· (παθ.) (=ἐπινοοῦμαι πανούργως)· (φρ.) «*τὰς σεσοφισμένας ἀπάτας*» (Γρηγ. Νύσσης)· (πρτ.) ἐσοφιζόμην, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσοφίσθην, (ὑποτ.) σοφισθῶ, (πρκμ.) σεσόφισμαι, (μετχ.) σεσοφισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐσεσοφίσμην· –σοφός, σόφισμα, σοφιστικός, σεσοφισμένος, σοφιστεύω (=εἶμαι σοφιστής), σοφιστεία, σοφισματικός, σοφισματίας, σοφιστής· (φρ.) «... *καὶ σοφιστὴς ὁ διδάσκαλος. Ἐκάλουν δ' οἱ παλαιοὶ σοφιστὰς καὶ τοὺς ἐννοίαις μὲν φιλοσόφοις χρωμένους δι' εὐγλωττίαν δὲ σοφιστικὴν θαυμασθέντας*» (Θωμ. Μάγιστρος)· «*σοφίζομαι τὸ σοφιστικῶς λέγω, ἤγουν τὸ δι' ἐπιχειρημάτων ἀποδείκνυμί τι, ὅπερ οὐ κυρίως τοιοῦτόν ἐστι. Καὶ σοφιστὴς ὁ ῥήτωρ. Καὶ σοφίζομαι τὸ παραλογίζομαί τινα, ὃ καὶ κατασοφίζομαι λέγεται, καὶ σοφιστὴς ὁ ἀπατεών, καὶ τὸ ἐφευρίσκω καὶ μηχανῶμαι· καὶ σοφίζομαι ὑφ' ἑτέρου ἀντὶ τοῦ διδάσκομαι, ὅπερ ἔχει ἐνεργητικὸν τὸ σοφίζω καὶ σοφιστὴς ὁ διδάσκαλος*» (Θωμ. Μάγιστρ.).

σόφισμα, (-ατος), τό· ἐσφαλμένος συλλογισμός· // (Λογ.) ἐπιφανειακῶς ἔγκυρος ψευδώνυμος συλλογισμός, μὴ καταλήγων ὅμως πραγματικῶς εἰς ἔγκυρον συμπέρασμα καὶ γινόμενος ἐσκεμμένως πρὸς ἐξαπάτησιν ἢ χάριν παιδιᾶς. Ὁ Ἀριστοτέλης διέκρινε δύο κατηγορίας σοφισμάτων: α) «τὰ παρὰ τὴν λέξιν», ἤτοι τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς λεκτικῆς διατυπώσεως, π.χ.

ὁ ἀδάμας εἶναι πολύτιμος λίθος·
ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ἀδάμας·

ὁ ἄνθρωπος ἄρα οὗτος εἶναι πολύτιμος λίθος·

καὶ β) «τὰ ἔξω τῆς λέξεως», ἤτοι παρὰ τὰ πράγματα, δηλαδὴ τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς σημασίας τῶν πραγμάτων, π.χ.

εἴ τι οὐκ ἀπέβαλες, τοῦτο ἔχεις·
κέρατα δὲ οὐκ ἀπέβαλες·

κέρατα ἄρα ἔχεις·

(βλ. ἀμφιβολία, παραλογισμός).

σοφιστής, (-οῦ), ὁ· ἡ ὀνομασία «σοφιστής» ἐδόθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔδρων ἐπιστημονικῶς καὶ κοινωνικῶς· κατὰ τὸν ε΄ π.Χ. αἰ. ἡ ὀνομασία εἰδικῶς ἀπεδόθη εἰς φιλοσόφους καὶ λογίους τῶν Ἀθηνῶν, οἱ ὁποῖοι ἐχρημάτισαν καὶ πρῶτοι διδάσκαλοι (βλ. σοφίζω)· οὗτοι ἀνελάμβανον διὰ χρημάτων τὴν μόρφωσιν τῶν νέων ἰδίως εἰς τὴν ῥητορικὴν καὶ εἰς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰ πολιτικά· κυριώτεροι τούτων ἦσαν: Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης, Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος, Γοργίας ὁ Λεοντῖνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος· ἅπασα ἡ τῶν σοφιστῶν περὶ βίου καὶ κόσμου θεωρία ἐμφανῶς συνοψίζεται εἰς τὴν ῥῆ-

σιν τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν σοφιστοῦ «*πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν*». Οἱ σοφισταὶ παρὰ τὰς κατηγορίας συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων συνέβαλον μεγάλως εἰς τὴν προώθησιν φιλοσοφικῶν καὶ φιλολογικῶν προβλημάτων καὶ εἶναι οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι καὶ οἱ πρῶτοι γραμματικοί, (βλ. γραμματική).

σπαράσσω (τι)· (καὶ σπαράττω) (=κατασπαράσσω, κατακομματιάζω, ξεσχίζω τι· (φρ.) «*σάρκας γεραιὰς ἐσπάρασσ' ἀπ' ὀστέων*» (Εὐριπίδης)· ἀνοίγω εἰς δύο· «*φάραγγα βροντῇ πατὴρ σπαράξει τήνδε*» (Αἰσχύλος)· μαδῶ· (φρ.) «*οὐ σπαράξομαι νόμων*» (Αἰσχύλος)· (ἐπὶ δαιμονίου) σφαδάζω, κινοῦμαι σπασμωδικῶς)· (φρ.) «*σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον καὶ κράξαν ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ*» (Καιν. Διαθ.)· (παθ.)· (φρ.) «*σπαράσσομαι ἀνημέτως*» (=ὑποφέρω μὴ δυνάμενος νὰ ἐμέσω, κν. νὰ ξεράσω· (μτφ.) προσβάλλω, ἐνοχλῶ ὑπερβολικῶς)· (φρ.) «*ὥσπερ σκυλάκια σπαράττειν τῷ λόγῳ τοὺς πλησίον ἀεί*» (Πλάτων)· (πρτ.) ἐσπάραττον, (μέλλ.) σπαράξω, (ἀόρ.) ἐσπάραξα, (ὑποτ.) σπαράξω· – σπαραγμός, σπάραγμα, σπαράκτης, σπάραξις, σπαραγμώδης, σπαραγματώδης.

σπειρηδόν· (σπεῖρα)· (= ἑλικοειδῶς (ἐπὶ στρατιωτῶν) κατὰ σπείρας ἢ διλοχίας)· σπυριδόν, (κν.) μὲ τὸ καλάθι.

σπείρω· (=ῥίπτω εἰς τὴν γῆν σπόρον· (φρ) «*σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται*» (Ἡρόδοτος), [ἐν ᾧ σπειρῶ (-όω) (<σπεῖρον=ἔνδυμα, ἱστίον, σάβανον) (=περιελίσσω, σπαργανῶ)]· (μτφ) (ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης γονῆς)· (φρ.) «*Ἀτρέα δ' ὃς αὖ δ' ἔσπειρε δυσσεβέστατον*» (Σοφοκλῆς)· «*οἱ σπείραντες*» (=οἱ γενήτορες, οἱ γονεῖς)· ἐκτείνω, ἐξαπλώνω)· (φρ.) «*σπεῖρέ νυν ἀγλαΐαν τινὰ νάσῳ*» (Πίνδαρος)· (πρτ.) ἔσπειρον, (μέλλ.) σπερῶ, (ἀόρ.) ἔσπειρα, (πρκμ.) ἔσπαρκα· (Μέσ.) σπείρομαι, (πρτ.) ἐσπειρόμην, (μέλλ.) σπαρήσομαι, (ἀόρ.) ἐσπειρήμην, (ἀόρ. β΄) ἐσπαρόμην καὶ ἐσπερόμην, (παθ. ἀόρ. β΄) ἐσπάρην, (πρκμ.) ἔσπαρμαι, (μετχ.) ἐσπαρμένος, -η, -ον· «σπείρω τι» (=ῥίπτω εἰς τὸ ἔδαφος)· (φρ.) «*ἥμος δὲ κέχροισι πέρι γλῶχες τελέθουσι, τούς τε θέρει σπείρουσιν*» (Ἡσίοδος)· – σπορά, σπόρος, σπαρτός, σπέρμα, σπορεύς, σποράδην, σπορητός, σπαρτεύω, σποράς (=ἀγέλη), σποραδικός, σπορεῖον (=φυτώριον), σπαρτικός.

σπένδω·(ἀμτβ.) (=κάμνω σπονδήν· (φρ.) «*αὐτὰρ ἐπὴν σπείσῃς τε καὶ εὔξεαι, ἢ θέμις ἐστίν*» (Ὀδύσσεια)· χύνω· (φρ.) «*ξίφος Ἀλκαίοιο τὸ πολλάκις αἷμα τυράννων ἔσπεισεν*» (Ἀνθολ. Παλατ.)· (μετὰ δοτ. προσ.) συνθηκολογῶ, συνάπτω εἰρήνην)· (φρ.) «*μόνοι γὰρ τῶν ξυμμάχων... οὐκ ἐσπείσαντο Ἀθηναίοις*» (Θουκυδίδης)· [εἰρήνη (=συνθηκολόγησις διὰ λόγων), ἐνῷ σπονδή (συνθηκολόγησις διὰ θυσίας ζῴων καὶ ἐκχύσεως οἴνου)]· (πρτ.) ἔσπενδον, (μέλλ.) σπείσω, (ἀόρ.) ἔσπεισα, (πρκμ) ἔσπεικα, σπείσας ἔχω, (ὑπερσ.) ἐσπείκειν, σπείσας εἶχον· (ὑποτ.) ἐ σπένδω, ἀ σπείσω, πρ ἐσπείκω· (εὐκτ.) ἐ σπένδοιμι, μ σπείσοιμι, ἀ σπείσαιμι, πρ ἐσπείκοιμι· (προστ.) ἐ σπένδε, ἀ σπεῖσον, πρ ἐσπεικὼς ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐ σπένδειν, μ σπείσειν, ἀ σπεῖσαι, πρ ἐσπεικέναι· (μετχ.) ἐ σπένδων, -ουσα, -ον, μ σπείσων, -ουσα, -σον, ἀ σπείσας, -σασα, -σαν, πρ ἐσπεικώς, -κυῖα, -κός· //

σπένδομαι· (ἀμτβ.) (=κάμνω ἀνακωχήν, συνθήκην)· (φρ.) «*ξυνετίθεντο δὲ καὶ ἐσπένδοντο Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε*» (Θουκυδίδης)· π ἐσπενδόμην, μ σπείσομαι, ἀ ἐσπεισάμην, ἐσπείσθην, πρ ἔσπεισμαι, ὑ ἐσπείσμην· (ὑποτ.) ἐ σπένδωμαι, ἀ σπείσωμαι, σπεισθῶ, πρ ἐσπεισμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ σπενδοίμην, μ σπεισοίμην, ἀ σπεισαίμην, σπεισθείην, πρ ἐσπεισμένος εἴην· (προστ.) ἐ σπένδου, ἀ σπεῖσαι, σπείσθητι, πρ ἔσπεισο· (ἀπαρ.) ἐ σπένδεσθαι, μ σπείσεσθαι, ἀ σπείσασθαι, σπεισθῆναι, πρ ἐσπεῖσθαι· (μετχ.) ἐ σπενδόμενος, -ομένη, -όμενον, μ σπεισόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀ σπεισάμενος, -σαμένη, -σάμενον, σπεισθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ ἐσπεισμένος, -σμένη, -σμένον·– Ἐκ μὲν τοῦ *σπένδω* (λείβω) γίνεται τὸ *σπονδή*, ἐκ δὲ τοῦ μέσου *σπένδομαι* τὸ *σπονδαί*. «*Ἔστι δὲ ἀπὸ οἴνου σπονδή, σπεῖσαι, ἀποσπεῖσαι, ἐπισπεῖσαι, ἀπόσπονδος, ἄσπονδος, ἔνσπονδος, ὁμόσπονδος, ἐνσπονδότατος, σπονδῶν καὶ κρατήρων μετασχών, παράσπονδος, παρασπονδεῖν, σπονδὰς ἀναιρεῖν, ... σπονδαρχεῖν τὸ προπίνειν φιλοτησίας*»· «*σπονδοφορῆσαι καὶ σπονδὰς ἐπενεγκεῖν, σπείσασθαι, σπονδὰς αἰτῆσαι· ἔνσπονδοι, ὑπόσπονδοι*» (Πολυδεύκης)· – σπονδή, σπονδεῖος, [(Μετρ.) ἐκλήθη οὕτως, ἐπειδὴ τὸ μέτρον τοῦτο ἥρμοζεν εἰς τὰς ἀργὰς καὶ σοβαρὰς μελῳδίας, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ἐγένετο εἰς τὰς σπονδάς].

– σπερμα·(Φυσ.) τὰ ἀγγειόσπερμα (καὶ ὄχι τὰ ἀγγειοσπέρματα)· ἐκ τοῦ angiosperma(=τὸ ἀγγειόσπερμον).

σπέρχω (τι)· (=θέτω εἰς ταχεῖαν κίνησιν, ἐπισπεύδω τι· (μετ' ἀπαρεμφ.)· (φρ.) «*ἤπειγεν, ἠνάγκαζεν, ἔσπερχεν τρέχειν*» (Λουκιανός)· (ἀμτβ. ὡς τὸ παθητικόν) φέρομαι ὁρμητικῶς)· (φρ.) «*ὅθ' ὑπὸ λιγέων ἀνέμων σπέρχωσιν ἄελλαι*» (=φέρονται ὁρμητικῶς) (Ὀδύσσεια)· (πρτ.) ἔσπερχον, (μέλλ.) σπέρξω· (Μεσ. καὶ Παθ.) σπέρχομαι (=κινοῦμαι μεθ' ὁρμῆς, διάζομαι· (μτφ) εἶμαι εἰς ἔξαψιν)· (φρ.) «*Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς εἶπε*» (Ἡρόδοτος)· (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσπέρχθην, (ὑποτ.) σπερχθῶ· – σπερχνός (=ταχύς), ἀσπερχές (=σφοδρῶς), σπέργδην (=ταχέως, διαστικά, ἐρρωμένως), (Ἡσύχιος), περισπερχής (=ὁρμητικός, βίαιος), περισπέρχω καὶ περισπερχῶ (-έω) (=ἐπείγω, διάζω τινά), Σπερχειός.

σπεύδω (τι)· (=ἐπιταχύνω τι, ἐπισπεύδω· καταβάλλω προσπαθείας· (φρ.) «*παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις*» (Ἡρόδοτος)· (ἀμτβ) διάζομαι, ἐπείγομαι)· (φρ.) «*διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην σπεύδουσ' ἱδρώουσα* (ἔλαφος)» (Ἰλιάς)· ἔσπευδον, (μέλλ.) σπεύσω, (ἀόρ). ἔσπευσα, (ὑποτ.) σπεύσω· (Μεσ.) σπεύδομαι, (μέλλ.) σπεύσομαι, (πρκμ.) ἔσπευσμαι, (μετχ.) ἐσπευσμένος,-η,-ον (=ὁ γινόμενος διαστικά)· (φρ.) «*σπεῦδε βραδέως*» (βλ. εὐφημισμός)· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.) (=εἶμαι πρόθυμος νὰ..)· (φρ.) «*σῴζειν θέλοντας ἄνδρας γ' ὃς σπεύδῃ θανεῖν*» (Σοφοκλῆς)· (μετὰ μετοχῆς)· (φρ.) «*σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα*» (=μετὰ προθυμίας ἐξεπόνησε τὰ ἔργα του) (Ὀδύσσεια)· «*σπεύδειν ἀπὸ ῥυτῆρος*» (=ἔχων ἐλεύθερον τὸν χαλινόν) (Σοφοκλῆς)· (ἐπίρρ.) «*ἐσπευσμένως*» (=κατεπειγόντως, κν. διαστικά).

σπίτι τό· (<(λατ.) hospitium μτγν. ὁσπίτιον>σπίτι).

σπολλάτη· (<(μεσν.) «εἰς πολλὰ ἔτη»)· (εἰρωνικῶς) (=εὐχαριστῶ, κν. μπράβο)· (φρ.) «*σπολλάτη τῆς ἀφεντιᾶς σου*».

σπονδεῖος,(-ου),ὁ· (Μετρ.)· μετρικὸς τετράσημος πούς, ἀποτελούμενος ἐκ δύο μακρῶν χρόνων (– –), τῶν ὁποίων ὁ ἕτερος προῆλθεν ἐκ συναιρέσεως ἢ ἐκ τῶν βραχειῶν συλλαβῶν τοῦ δακτύλου (– υ υ>– –) ἢ τοῦ ἀναπαίστου (υ υ –>– –).· // «σπονδειακός, -ή, -όν (=ὁ συνιστάμενος ἐκ σπονδείων).

σπουδάζω· (ἀμτβ.) (=ἀσχολοῦμαι μετὰ σπουδῆς, προθυμίας)· (φρ.) (μετ᾽ ἀπαρεμφ.) «*οὐ γὰρ λόγοισι τὸν βίον σπουδάζομεν λαμπρὸν ποιεῖσθαι*» (Σοφοκλῆς)· δίδω εἴς τινα προσοχήν· (φρ.) «*καταφρονεῖ γὰρ ἂν αὐτοῦ ὁ τύραννος καὶ οὐκ ἄν ποτε ὡς πρὸς φίλον σπουδάσειεν*» (Πλάτων)·

«*σπουδάζω τι*» (=πράττω τι μετὰ σπουδῆς, ἢ μετὰ προθυμίας)·(φρ.) «*τὰς δὲ περὶ τὸ μανθάνειν ἐσπούδασε*» (Πλάτων)· «*σπουδάζω τινί*» (=εἶμαι ὀπαδός, ὑποστηρικτής τινος)· (φρ.) «*σπουδάζω γάμῳ*» (Ἀριστοφάνους)· «*οὐ γὰρ λόγοισι τὸν βίον σπουδάζομεν λαμπρὸν ποιεῖσθαι*» (Σοφοκλῆς)· (μετὰ μετοχῆς) «*ἐσπούδαζε διδάσκων*» (Ξενοφῶν)· (παθ.) «*σπουδάζεταί τι*» (=ἐπιδιώκεται μετὰ ζήλου)· (μετὰ τελ. προτάσεως διὰ τοῦ ὅπως) (=προσπαθῶ νά)·(φρ.) «*ἐσπούδαζεν ὅπως ἐκ τῆς θυγατρὸς εἰσποιηθῇ αὐτῷ υἱός*» (Δημοσθένης)· (μετ᾽ ἀπαρεμφ.) (=προσπαθῶ νὰ...)· (φρ.) «*σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ*» (Καιν. Διαθ.)· ἡ μετοχή «*ἐσπουδακώς*» (ὡς ἐπίρρ.) (=μετὰ σπουδῆς, προθύμως), ὁμοίως «*ἐσπουδακυῖα*» (=βιαστικά)· συχνάκις εἰς τὴν μετχ. τοῦ παθ. πρκμ.· (φρ.) «*τὰ μάλιστα ἐσπουδασμένα* (=ἐκλεκτότατα) *σῖτα ἢ ποτά*» (Ξενοφῶν)· «*προοίμια θαυμαστῶς ἐσπουδασμένα*» (=ἐξειργασμένα μετὰ πολλῆς σπουδῆς) (Πλάτων)· (πρτ.) ἐσπούδαζον, (μέλλ.) σπουδάσομαι, (μτγν.) σπουδάσω, (ἀόρ.) ἐσπούδασα, (ὑποτ.) σπουδάσω, (πρκμ.) ἐσπούδακα, (ὑπερ.) ἐσπουδάκειν· (Παθ.) σπουδάζομαι (=γίγνομαι ἀντικείμενον σεβασμοῦ)· (φρ.) «*χρήματα μετὰ πολλῆς δαπάνης σπουδάζεται*» (=μετὰ ζήλου ἐπιδιώκεται)· (Πλάτων)· (μέλλ.) σπουδασθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσπουδάσθην, (ὑποτ.) σπουδασθῶ, (πρκμ.) ἐσπούδασμαι, (μετχ.) ἐσπουδασμένος, -η, -ον· – σπουδή, σπουδαστής, σπούδασμα, σπουδαστέος, σπουδαστός, σπουδαστικός.

σπουδαιολογῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (=ὁμιλῶ σοβαρῶς περὶ σπουδαίων ζητημάτων)· (φρ.) «*εἰ δ᾽ ὑμῖν δοκῶ σπουδαιολογῆσαι μᾶλλον ἢ παρὰ πότον πρέπει*» (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἐσπουδαιολόγουν, (μέλλ.) σπουδαιολογήσω, (ἀόρ.) ἐσπουδαιολόγησα, (ὑποτ.) σπουδαιολογήσω· (Μέσ. καὶ Παθ.) σπουδαιολογοῦμαι, (πρτ.) ἐσπουδαιολογούμην, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσπουδαιολογήθην, (ὑποτ.) σπουδαιολογηθῶ· (φρ.) «*ὁ λόγος ἐσπουδαιολογήθη*» (=τὸ πρᾶγμα ἐθεωρήθη σπουδαῖον καὶ σοβαρῶς ἐπραγματεύθησαν αὐτό)·–σπουδαιολογία, σπουδαιολόγος.

σπυρὶ τό· ὑποκοριστικὸν τοῦ «σπυρός», (ἀρχ.) πυρὸς ὁ (=κόκκος σίτου).

σπῶ (-άω) (τι)· (=σύρω, ἕλκω, ἐξάγω ἐκ τῆς θήκης (ἐπὶ ξίφους)· (φρ.) «*ξίφος σπάσαντα*» (Εὐριπίδης)·ἀποτίλλω, μαδῶ, ἀποχωρίζω μετὰ βίας· (φρ.) «*σπάσασα κτησίου βοτοῦ λάχνην*» (Σοφοκλῆς)· ἀπομυζῶ, ῥοφῶ· (φρ.) «*ὥστ᾽ ἐν γάλακτι θρόμβον αἵματος σπάσαι*» (Αἰσχύλος)· (ἐπὶ ἵππων) ἕλκω τὰ ἡνία· (φρ.) «*χαλινῷ τὸ στόμα τοῦ ἵππου σπᾶν*» (Ξενοφῶν)· (ἐπὶ θηρίων) σπαράσσω, καταξεσχίζω)· (φρ.) «*σπᾶν τοῖς ὄνυξιν*» (τοὺς νεοσσούς) (Ἀριστοτέλης)· (πρτ.) ἔσπων, (μέλλ.) σπάσω, (ἀόρ.) ἔσπασα, (ὑποτ.) σπάσω, (πρκμ.) ἔσπακα· (Μέσ καὶ Παθ.) σπῶμαι, (πρτ.) ἐσπώμην, (μέσ. μέλλ.) σπάσομαι, (ἀόρ.) ἐσπασάμην, (ὑποτ.) σπάσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσπάσθην, (ὑποτ.) σπασθῶ, (πρκμ.) ἔσπασμαι, (μετχ.) ἐσπασμένος, -η, -ον· – σπάσμα, σπάσις, σπασμός, σπαστικός, ἀπόσπασμα, διάσπασις, πολύσπαστος, πολύσπαστον.

– σσ· (βλ. -σος).

– σσω· (ἢ **-ττω***)· (Ὀρθογρ.) πολλὰ τῶν εἰς -σσω (ἢ -ττω) ῥημάτων εἰς τὴν δημοτικὴν σχηματίζονται εἰς -ζω, π.χ. (μαλάσσω)>*μαλάζω*, (διατάσσω)> *διατάζω*, κ.λπ.

στάβλος· (καὶ ὄχι σταῦλος) (ἐκ τοῦ λατ. stăb(ŭ)lum>στάβλος).

Στάγειρα, (-ων), τά· (ὀρθότ. Στάγιρα τά)· ὁ κάτοικος Σταγιρίτης, (-ου), ὁ.

στάζω· (ἀμτβ.) (=σταλάζω, πίπτω κατὰ σταγόνας· (φρ.) «*ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης στάζει ἐς ἄγκος*» (Ἡρόδοτος)· (ἐπὶ ὡρίμων καρπῶν) πίπτω)· (φρ.) «*καρπώματα στάζοντα κηρύσσει Κύπρις*» (Αἰσχύλος)· «στάζω τι» (=ἀφήνω τι νὰ πέσῃ κατὰ σταγόνας)· (φρ.) «*ἱδρῶτα σώματος στάζων ἄπο*» (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἔσταζον, (μέλλ.) στάξω, (ἀόρ.) ἔσταξα, (παθ. ἀόρ. β΄) ἐστάγην, (ὑποτ.) σταγῶ, (πρκμ.) ἔσταγμαι, (μετχ.) ἐσταγμένος, -η, -ον· – σταγών, στάγμα, στακτός (=σταλάζων), στάγδην, σταγετός (=σταγών), στάλα, σταλαγματιά.

σταθερός, -ρά, -ρόν· (Ῥητορ.) «σταθερὸς λόγος» ὁ λαλούμενος μετὰ περισκέψεως.

σταθμῶ (-άω)· (=μετρῶ διὰ τῆς στάθμης, τοῦ κανόνος, ἐκτιμῶ διὰ μετρήσεως)· (φρ.) «*πλέθρου σταθμήσας μῆκος εἰς εὐγωνίαν*» (σκηνήν) (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἐστάθμων, (μέλλ.) σταθμήσω· (Μέσ.) σταθμῶμαι (ὡς ἀποθ.) (=καταμετρῶ· ὑπολογίζω ἀπόστασιν ἢ μέγεθος κατ᾽ εἰκασίαν, (μτφ.) ἐκτιμῶ τι), (μέλλ.) σταθμήσομαι, (ἀόρ.) ἐσταθμησάμην, (ὑποτ.) σταθμήσωμαι· – «σταθμῶ ἢ σταθμῶμαί τι» (=μετρῶ διὰ τῆς στάθμης, ὑπολογίζω, προσδιορίζω τὸ βάρος τινός)· (φρ.) «*σταθμήσας τὸ ὕδωρ κουφότερον πάντων εὗρον*» (Ἀθήναιος)· (μετὰ δοτ. μτφ. τὸ μέσον) (=ἔκ τινος κριτηρίου ἐκτιμῶ)· (φρ.) «*αὐτὸ τὸ σῶμα ἔκρινε σταθμώμενον ταῖς χάρισι*» (Πλάτων)·– στάθμη (=τὸ σχοινίον τῶν κτιστῶν μετὰ βαρυδίου εἰς τὸ ἄκρον πρὸς καθορισμὸν τῆς καθέτου, (νεώτ.) «ὁ φυσαλλιδωτὸς χωροβάτης, ἡ ἀεροστάθμη, (κν. ἀλφάδι)», στάθμησις, σταθμητός, σταθμητικός, σταθμητέον, ἀστάθμητος.

στασιάζω· (ἀμτβ.) (=κάμνω στάσιν· ἀποστατῶ· (φρ.) «*στασιάζοντα αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύοντα*» (Ξενοφῶν)· «*στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων*» (Ἡρόδοτος)· (μτβ.) «στασιάζω τινά» (=ὑποκινῶ εἰς ἐπανάστασιν)· (φρ.) «*τὴν μὲν πόλιν στασιάσαι, τοὺς δὲ λέγοντας ταχέως πλουτῆσαι*» (Λυσίας)· «στασιάζω τινὶ μετά τινος» (=τίθεμαι μετά τινος κατά τινος)· (φρ.) «*τοῖς τ᾽ ἐχθροῖσι μεθ᾽*

ἡμῶν στασιάζει» (Ἀριστοφάνης)· δὲν συμφωνῶ)· (φρ.) «*εἴ περ στασιάζουσι περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων*» (Πλάτων)· (πρτ.) ἐστασίαζον, (μέλλ) στασιάσω, (ἀόρ.) ἐστασίασα, (ὑποτ.) στασιάσω, (πρκμ.) ἐστασίακα· (Παθ.) στασιάζομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐστασιάσθην, (ὑποτ.) στασιασθῶ, (πρκμ.) ἐστασίασμαι, (μετχ.) ἐστασιασμένος, -η, -ον· – στάσις, στασιαστικός, στασιασμός, στασιωτεία, στασιώτης, συστασιώτης, στασιωτικός· (φρ.) «*ἐπὶ τῇ τοῦ οἰκείου ἐχθροῦ στάσις κέκληται ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ ἀλλοτρίου πόλεμος*» (Πλάτων)· «*(στασιάζειν) ὅταν ἑκάτερος ἑαυτός (ἄρχειν) βούληται*» (Ἀριστοτέλης).

στάσιμος, -ος, -ον· «τὸ στάσιμον» χορικὸν ᾄσμα τῆς τραγῳδίας, τὸ ὁποῖον δὲν διακόπτεται ὑπὸ διαλόγου ἢ ἀναπαιστικῶν μέτρων· ἤδετο δὲ τοῦτο μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χοροῦ, ὅτε πλέον ὁ χορὸς ἐλάμβανε θέσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ὀρχήστραν.

– στασιο(ν)· β΄ συνθετικὸν οὐδ. οὐσ.: *ἐνοικιο-στάσιον, ἐργο-στάσιον, βου-στάσιον, χοιρο-στάσιον, χρεο-στάσιον* κ.λπ.

στάσις, (-έως), ἡ· (Συντακτ.) «ἐν τόπῳ στάσις»(βλ. τόπος).Ἐπὶ τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς αἱ τοπικαὶ δοτικαὶ ἐλέγοντο ἐπὶ τῆς ἐν τόπῳ στάσεως ἄνευ τῆς προσθέσεως «ἐν», ἤτοι «Μαραθῶνι» (ἐν «Μαραθῶνι»)· «Ἄργει»· «Ῥαμνοῦντι» κ.λπ.

– στάτης· β΄ συνθετικόν, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὸν τόπον, ὅπου θέτουν τι, π.χ. *ζυγο-στάτης, πυρο-στάτης, ξυλο-στάτης, θερμο-στάτης, ἐπι-στάτης, ἀψιδο-στάτης, λυχνο-στάτης, σταμνο-στάτης* κ.λπ.

στατικός, -ή, -όν· «ἡ στατικὴ ποίησις», σύνθεσις στασίμων (ἔργον τοῦ Πτολεμαίου).

σταυρός, (-οῦ), ὁ· (ἵστημι) (=πάσσαλος ὄρθιος, κν. παλούκι)· (=δύο ξύλα σταυροειδῶς προσηρμοσμένα· ὁ νῦν «χριστιανικὸς σταυρός»). Τὸ σχῆμα αὐτοῦ παρίσταται διὰ τοῦ ἑλλ. γράμματος Τ (ταῦ), ἤτοι οὗτος εἶναι ὀρθὸν ξύλον ἔχον καὶ ἕτερον κάθετον ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ (Τ) [καλεῖται δέ «*συνεπτυγμένος ἢ αἰγυπτιακὸς ἢ σταυρὸς τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου*»] ἢ κατωτέρω τῆς κορυφῆς (+)· // διακριτικόν τι σημεῖον εἰς τά «Ἀντίγραφα»· εἰς δὲ τὴν γραφὴν καὶ τὴν τυπογραφίαν ἐχρησιμοποιήθη ὡς σημεῖων παραπομπῆς εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ περιθωρίου (βλ. σημεῖα).

σταυρῶ (-όω)· (=κατασκευάζω χαράκωμα, περιφράσσω διὰ πασσάλων)· (φρ.) «*ξύλοις μεγίστοις καὶ ἀγκύραις τὰ βάθη ἐσταύρωσαν*» (Διόδωρος)· «σταυρῶ τινα» (=ἀνασκολοπίζω, θανατώνω διὰ σταυρικοῦ θανάτου)· (φρ.) «*τοὺς αἰχμαλώτους ἐσταύρωσαν*» (Πολύβιος)· (πρτ.) ἐσταύρουν, (μέλλ.) σταυρώσω, (ἀόρ.) ἐσταύρωσα, (ὑποτ.) σταυρώσω· (Μέσ. καὶ Παθ.) σταυροῦμαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐσταυρωσάμην, (ὑποτ.) σταυρώσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσταυρώθην, (ὑποτ.) σταυρωθῶ, (πρκμ.) ἐσταύρωμαι, (μετχ.) ἐσταυρωμένος, -η, -ον· – σταυρός, σταύρωσις, σταύρωμα, σταυρωτός, σταυροφόρος, σταυροπροσκύνησις, σταυρωτής, σταυρώσιμος, (δημ.) σταυρογάζι, σταυροβελονιά, σταυροπόδι, σταυραδελφὸς κ.λπ.

στάχυς, (-υος), ὁ· (ἄ-σταχυς· τό «α» εὐφωνικόν), τὸ στάχυ, (κατά τινας) «στάχι» ἐκ τοῦ *στάχιον, ὑποκοριστικὸν τοῦ

«στάχυς»· (φρ.) «*τούτῃ ἡ γῆ ποὺ θὰ μᾶς λειώσῃ ξανὰ στάχια θὰ φυτρώσῃ*» (Ζερβός)· (ᾠ) σταχώνω (=βιβλιοδετῶ), (ἐκ τοῦ μτγν. σταχῶ (-όω) (=δένω στάχυς), τὸ ὁποῖον μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν γενικῶς «δένω», (οὐσ.) ἡ στάχωσις (=βιβλιοδέτησις), στάχωμα (=περίβλημα βιβλίου), σταχωτὴς ὁ (=βιβλιοδέτης).

στεγάζω (τι)· (=καλύπτω διὰ στέγης, σκεπάζω)· (φρ.) «*στεγάσαι τοὺς οἴκους οὓς ἐξωλόθρευσαν βασιλεῖς Ἰούδα*» (Παλ. Διαθ.)· «*αἱ ἀσπίδες στεγάζουσι τὰ σώματα*» (Ξενοφῶν)· (ἐπὶ τοῦ σώματος) «τὸ στεγάζον» (=ἡ ψυχή)· (φρ.) «*κἂν αὕτη* (ἡ ψυχὴ) *ξυναπόληται τοῦ στεγάζοντος λυθέντος*» (Ἐπίκουρος)· (πρτ.) ἐστέγαζον, (μέλλ.) στεγάσω, (ἀόρ.) ἐστέγασα, (ὑποτ.) στεγάσω· (Παθ.) στεγάζομαι, (πρτ.) ἐστεγαζόμην, (πρκμ.) ἐστέγασμαι, (μετχ.) ἐστεγασμένος, -η -ον· (φρ.) «*πλοῖον ἐστεγασμένον*» (=μετὰ καταστρώματος)· – στέγη, στέγασμα, στεγαστός, στεγαστικός, στεγανός, στεγανότης, στεγανῶ (-όω), στεγάνωμα, στεγαστρίς (=σκέπαστρον· τὸ γεῖσον οἰκοδομήματος), στεγαστέον, στέγαστρον (=κάλυμμα, σκέπασμα), στεγαστήρ, στεγαστής, στέγασις.

στείβω (τι)· (=καταπατῶ διὰ τῶν ποδῶν· πατῶ· (φρ.) «*στείβοντες νέκυάς τε καὶ ἀσπίδας*» (Ἰλιάς)· βαδίζω)· (φρ.) «*χοροὺς στείβουσι ποδοῖν*» (=κινοῦν τοὺς πόδας μὲ ῥυθμό) (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἔστειβον, (μέλλ.) στείψω, ἀ ἔστιβον, (ὑποτ.) στίβω· (Μέσ.) στείβομαι· (φρ.) «*στειβόμεναι ὁδοί*» (=αἱ συχναζόμεναι, τὰ μονοπάτια) (Ξενοφῶν)· – στίβος, στιβάς (=στρῶμα, ὑπόστρωμα), στιβαρός, στίβη (=πάχνη), στιβεία (=ἀτραπός), στιβεύς (=ὁ ὁδοιπόρος), στοιβή (κν.στοίβα), στοιβάζω (=ἐπισωρεύω), ἀστιβής, στῖφος, στιφρός (=συμπαγής), στειπτὸς ἢ στιπτός (=πατημένος).

στείβω· (δημ.) (=στραγγίζω, πιέζω)· ἐκ τοῦ στείβω* (=πατῶ), κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ στύφω>στύβω· (φρ.) «*στείβω* (ἢ στύβω) *τὰ λεμόνια*»· (μτφ.) «*στείβω τὸ μυαλό μου γιὰ νὰ θυμηθῶ*».

στεῖρος, στεῖρα, στεῖρον· τὸ θηλυκὸν προπερισπᾶται «ἡ στεῖρα γυνή», ἂν καὶ τὸ ἀρσενικὸν εἶναι δευτερόκλιτον, διότι τὸ ἐπίθετον ἐγένετο μετέπειτα ἐκ τοῦ οὐσ. ἡ στεῖρα, (πρβλ.) δῖος ὁ, δῖα ἡ (βλ. ἐπίθετον)· ἡ στεῖρα (στερεός) (=ἡ δοκὸς τῆς τρόπιδος τοῦ πλοίου)· ἡ στεῖρα (=ἀγελάς (ἢ ἄλλο ζῷον) μὴ τεκοῦσα βοῦν)· στῆρα τά (=πρόθυρα ἐκ λίθου). (Ἡσύχιος).

στείχω· (=βαδίζω, πορεύομαι· (φρ.) «*στεῖχ' εἰς ἀγορὰν πρὸς τοὺς Ἑρμᾶς*»· βαίνω κατὰ σειράν) (κατὰ πληθυντ. ἀριθμ.)· (φρ.) «*οἱ δ' ἅμα Πατρόκλῳ ἔστιχον*» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἔστειχον, (μέλλ.) στείξω, (ἀόρ.) ἔστειξα, (ὑποτ.) στείξω, (ἀόρ. β΄) ἔστιχον, (ὑποτ.) στίχω· – στίχος, στοῖχος (=σειρά, εὐθύγραμμος παράταξις ἢ διάταξις)· (φρ.) «*ὁ πρῶτος στοῖχος τῶν ἀναβαθμῶν*» (Ἡρόδοτος), στοιχεῖον, στοιχῶ (-έω), στοιχειῶ (-όω), στοιχὰς ὁ, ἡ (=ὁ κατὰ σειρὰν κείμενος), στοιχειακός.

στέλλω (τι)· (=πέμπω, ἀποστέλλω· (φρ.) «*στέλλω στρατιωτικὰς ἐνισχύσεις*»· διευθετῶ, τοποθετῶ, στήνω καὶ μάλιστα εἰς τάξιν· (φρ.) «*οὓς ἑτάρους στέλλοντα καὶ ὀτρύνοντα μάχεσθαι*» (Ἰλιάς)· εὐτρεπίζω (πρὸς ταφήν)· (ἀμτβ.) ἑτοιμάζομαι νὰ ἀπέλθω, ἀναχωρῶ)· (φρ.)

«ἔστελλε ἐς ἀποικίαν» (Ἡρόδοτος)· «ναῦν ἢ πλοῖον στέλλω» (=ἁρματώνω πλοῖον)· «στέλλω ἔλκος» (=περιποιοῦμαι αὐτό)· (μετ ἀπαρεμφ.) «ἐστέλλετο ἀπιέναι» (=ἡτοιμάζετο νὰ ἀπέλθῃ) (Ἡρόδοτος)· «στέλλομαι τινά» (=στέλλω καὶ προσκαλῶ)· «στέλλω τινά τινι ἤ τι» (=ἐνδύω τινὰ διά τινος)· (φρ.) «ἐΰγμην πανδίκως στελεῖν χιτῶνι τῷδε» (Σοφοκλῆς)· (ὑβριστικῶς ἀπολύτως) «στέλλου» (=χάσου ἀπὸ ἐδῶ, ἄδειασέ μου τὴ γωνιά, ξεκουμπίσου)· (φρ.) «στέλλου, κομίζου, σῷζε τὸν παρόντα νοῦν» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἔστελλον, (μέλλ.) στελῶ, (ἀόρ.) ἔστειλα, (ὑποτ.) στείλω, (πρκμ.) ἔσταλκα, (ὑπερσ.) ἐστάλκειν· (ὑποτ.) ἐ στέλλω, ἀ στείλω, πρ ἐστάλκω· (εὐκτ.) ἐ στέλλοιμι, μ στελοῖμι στελοίην, ἀ στειλαίμην, πρ ἐστάλκοιμι· (προστ.) ἐ στέλλε, ἀ στεῖλον, πρ ἐσταλκὼς ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐ στέλλειν, μ στελεῖν, ἀ στεῖλαι, πρ ἐσταλκέναι· (μετχ.) στέλλων, -ουσα, -ον, μ στελῶν, -οῦσα, -λοῦν, ἀ στείλας, -λασα, στεῖλαν, πρ ἐσταλκώς, -κυῖα, -κός· // στέλλομαι (=παρασκευάζομαι, ἑτοιμάζομαι)· (φρ.) «ἐστέλλετο ἀπιέναι» (Ἡρόδοτος), καὶ (νεωτ.) (=πέμπομαι, ἀποστέλλομαι)· (φρ.) «ἐπεὶ σχολῇ σ' ἂν οἴκους τοὺς ἐμοὺς ἐστειλάμην» (Σοφοκλῆς)· «ἐστάλησαν ἐνισχύσεις» (Ξενοφῶν), π ἐστελλόμην, μ στελοῦμαι, σταλήσομαι, ἀ ἐστειλάμην, ἐστάλην, πρ ἔσταλμαι, ὑ ἐστάλμην· (ὑποτ.) ἐ στέλλωμαι, ἀ στείλωμαι, σταλῶ, πρ ἐσταλμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ στελλοίμην, μ στελοίμην, σταλησοίμην, ἀ στειλαίμην, σταλείην, πρ ἐσταλμένος εἴην· (προστ.) ἐ στέλλου, ἀ στεῖλαι, στάληθι, πρ ἔσταλσο· (ἀπαρ.) ἐ στέλλεσθαι, μ στελεῖσθαι, σταλήσεσθαι, ἀ στεῖλαι, σταλῆναι, πρ ἐστάλθαι· (μετχ) ἐ στελλόμενος, -η, -ον, μ στελούμενος, -μένη, -μένον, σταλησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ στελάμενος, -μένη, -μενον, σταλείς, -εῖσα, -λέν, πρ ἐσταλμένος, -μένη, -μένον· – στολή, στολίς (=ἔνδυμα), στολάς (=ἡ κινουμένη ἀραδιαστά, εἶδος δερματίνου χιτῶνος), στολμός (=στολή), στέλεχος (=πάσσαλος), στειλεός, στελεός, στήλη, στόλος [=προετοιμασία, ἐξοπλισμὸς πρὸς πόλεμον· στρατὸς ὄχι μόνον κατὰ θάλασσαν ἀλλὰ καὶ κατὰ γῆν· (φρ.) «στόλον οὐκέτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες, ἀλλὰ κατ' ἤπειρον» (Ἡρόδοτος)· «τὸν ἑπτάλογχον στόλον» (περὶ τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας) (Σοφοκλῆς)· «ἐλέγετο ὁ στόλος εἶναι εἰς Πισίδας» (Ξενοφῶν)· ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ μάλιστα σήμερον σημαίνει ναυτικὴν δύναμιν, ἁρμάδα, ὡς «στόλος χιλιοναύτης» (Αἰσχύλος)· (νεωτ.) «ὁ ἐμπορικὸς στόλος»].

στέμμα, (-ατος), τό· «στέμμα τῆς χειρογράφου παραδόσεως»· εἶναι ἡ ἀντιβολὴ τῶν χειρογράφων πρὸς ἄλληλα, ἡ διακρίβωσις τῶν ὑπαρχουσῶν κοινῶν γραφῶν καὶ ἰδίως τὰ κοινὰ εἰς περισσότερα χειρόγραφα σφάλματα, ἡ κατάταξις τῶν χειρογράφων εἰς οἰκογενείας, ἡ ἀνεύρεσις τῶν μεταξὺ αὐτῶν σχέσεων, ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξιοπιστίας ἑκάστης οἰκογενείας χειρογράφων καὶ ἡ ἀνακάλυψις μεταξὺ τῶν ὑπαρχόντων τοῦ ἀρχετύπου κώδικος, τοῦ χειρογράφου, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχονται πάντα τὰ διασωθέντα χειρόγραφα. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης καθορίζεται τὸ χειρόγραφον ἢ ἢ ὁμὰς τῶν χειρογράφων, ἡ ὁποία παρέχει τὰς μεγαλυτέρας ἐγγυήσεις τῆς ἀξιοπιστίας καὶ τῆς κριτικῆς ἀποκαταστάσεως

τῶν κειμένων.

στενός· (*στενFὸς καὶ στεινός) ὡς καὶ *κενός* (*κενFὸς καὶ κεινὸς καὶ *ξένος*, ξεῖνος)· (παραθετικά*), (στε(ι)νότερος) >στενότερος, κενότερος, ξενότερος, ἐπειδὴ ἔχουν τὴν τετάρτην συλλαβὴν μακράν (ει), οὕτω καὶ *εἰμί*, *εἶ*, *ἐστί* (τὸ ε μακρὸν ἀντὶ *εἰστί*).

στεντόρειος, -ος, -ον· (=λίαν δυνατὸς εἰς τὴν φωνήν) (ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ ἥρωος Στέντορος ἔχοντος ἰσχυροτάτην φωνήν)· (νεωτ.) θηλ. καὶ -ρεία· (φρ.) «στεντορεία φωνή»· τὸ οὐδ. ὡς ἐπίρρ. (φρ.) «βοᾷ Στεντόρειον» (=στεντορείως) (Ἀριστείδης).

στένωσις, (-εως), ἡ· «στένωσις σημασίας λέξεως», ἤτοι περιορισμὸς αὐτῆς, ἐνῷ μία λέξις ἀρχῆθεν ἐκφράζει τὰς ἐννοίας πολλῶν ὁμοειδῶν ὄντων, καταντᾷ κατόπιν νὰ δηλοῖ εἰδικῶς ἕν τι μόνον ἐκ τῶν ὁμοειδῶν τούτων, π.χ. ἄστυ (αἱ Ἀθῆναι), Βασιλεύς (ὁ Δαρεῖος), ἡ Πόλη (ἡ Κων/πολις), Ἰσθμός (ὁ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου), τὸ πρόβατον (ὁ ἀμνός), τὸ ἄλογον (ὁ ἵππος), [ἐνῷ πάντα τὰ ζῷα εἶναι πρόβατα (ὡς βαίνοντα πρὸς τὰ ἐμπρός), ἄλογα (ὡς στερούμενα λόγου)], τὸ λάχανο (ἡ κράμβη ἡ λαχανώδης κεφαλωτή, κν. μάπ(π)α), [ἐνῷ πάντα τὰ εἰς τὸν κῆπον καλλιεργούμενα ἐδώδιμα (κν. φαγώσιμα) λέγονται «λάχανα» εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα φύονται εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ λέγονται «χόρτα»].

στέργω (τι ἤ τινα)· (=ἀγαπῶ τι ἤ τινα· δεικνύω στοργήν, ὑπεραγαπῶ· (φρ.) «καθάπερ παῖς, στέργει τε καὶ στέργεται ὑπὸ τῶν γεννησάντων» (Πλάτων)· εἶμαι ἱκανοποιημένος, ἀρκοῦμαι εἴς τι· (φρ.) «στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βέλτιστα» (Ἰσοκράτης)· παρακαλῶ, ἱκετεύω)· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου)· (φρ.) «Ἀπόλλω καὶ κασιγνήταν μολεῖν» (=παρακαλῶ νὰ ἔλθουν) (Σοφοκλῆς)· (μετὰ μετοχῆς)· (φρ.) «Ζεὺς εἴτ' Ἀίδης ὀνομαζόμενος στέργεις» (=προτιμᾷς νὰ ὀνομασθῇς Ζεὺς εἴτε Ἅδης) (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἔστεργον, (μέλλ.) στέρξω, (ἀόρ.) ἔστερξα, (ὑποτ.) στέρξω, (πρκμ. β΄) ἔστοργα· (Παθ.) στέργομαι· (μετὰ γενικῆς)· (φρ.) «δυοῖν γυναικοῖν εἷς ἀνὴρ οὐ στέργεται» (Κωμ. Ἀδέσπ.), (παθ. μέλλ. ὑπὸ τύπον μέσου) στέρξομαι, (παθ. ἀορ. α΄) ἐστέρχθην, (ὑποτ.) στερχθῶ, (πρκμ.) ἔστεργμαι, (μετχ.) ἐστεργμένος, -η, -ον·– «στέργω τινί»· (φρ.) «στέργειν τοῖς παροῦσιν» (Ἰσοκράτης)· (μετ' αἰτιατ.)· (φρ.)· «στέργω τὴν τυραννίδα» (=ὑπομένω τὴν τυραννίδα)· – στοργή, ἄστοργος, στέργημα (=ἐρωτικὸν φίλτρον, κν. ἐρωτικὰ μάγια), στέργηθρον(=στέργημα), στεργητός(=ἀγαπητός).

στερεῶ (-όω)· (δημοτ.) στερεώνω καὶ στεριώνω (=κάμνω τι στερεόν, ἀκλόνητον, σταθερόν· (φρ.) «τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων» (Παλ. Διαθ.)· μονιμοποιῶ, ἐξασφαλίζω· (φρ.) «ἐδόξασε πατέρα ἐπὶ τέκνοις καὶ κρίσιν μητρὸς ἐστερέωσεν ἐφ' υἱοῖς» (Παλ. Διαθ.)· ἐνισχύω)· (φρ.) «βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἱδρῶτος τὰ σώματα στερεοῦσθαι» (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἐστερέουν, (μέλλ.) στερεώσω, (ἀόρ.) ἐστερέωσα, (δημ) στέριωσα, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐστερεώθην, (δημ.) στερεώθηκα, (ὑποτ.) στερεωθῶ, (μετχ.) (ἐ) στερεωμένος, -η, -ο(ν), (δημ) στεριωμένος, -η, -ο· – στερέωσις, στερέωμα, στερεωτής, στερεός, στερεῶς, στερεομε-

τρία, στέρεα κ.λπ.

στέρησις, (-εως), ἡ· εἶναι ἀταξία ἐπιβάλλοντος, ἁρμόζοντος, ἤτοι διαταραχὴ ἔναντι τοῦ ἐπιβαλλομένου, τοῦ ἁρμόζοντος, π.χ. λέγομεν «ἄτεχνος ὁ ῥήτωρ», ἤτοι ἁρμόζει, εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ εἶναι οὗτος ἔντεχνος, ἀλλὰ δὲν εἶναι (πρβλ. ἀπόφασις).

στερητικός, -ή, -όν· ὁ ἀρνητικός, ὁ ἀποφατικός· // (Γραμμ.) «τὰ στερητικά» εἶναι τὰ ἀχώριστα μόρια (α*-, ἀν- καὶ νή-), τὰ ὁποῖα ὡς πρῶτα συνθετικὰ δηλοῦν στέρησιν ἢ ἀνυπαρξίαν τοῦ δηλουμένου διὰ τοῦ β΄ συνθετικοῦ, π.χ. *ἄ-νους, ἄ-γαμος, ἄ-παις, ἄ-χειρ· ἀν-αίσχυντος, ἀν-αίτιος· νη-πενθής, νή-πιος, νή-ποινος, νη-ναιμία* κ.λ.π.

στερνο-· α΄συνθετικόν, τὸ ὁποῖον δηλοῖ ὅτι τὸ β΄ ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ στέρνον, π.χ. *στερνο-βραχιόνιος, στερνο-πλευρικός, στερνο-βριθής, στερνο-θυρεοειδής, στερνο-κοποῦμαι, στερνο-δυνία* κ.λπ., ἢ ὅτι ἐγένετο ὕστερον, π.χ. *στερνο-παίδι*.

στερῶ (-έω)· (=ἀποστερῶ, ἁρπάζω)· (φρ.) (μετὰ γεν. ἢ αἰτιατ.) «*γυνὴ ἄνδρ' ἕκαστον αἰῶνος στερεῖ*» (Αἰσχύλος)· «*γαίας πατρῴας ἐστερημένον*» (Αἰσχύλος)· «*φασγάνῳ βίον στερείς*» (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἐστέρουν, (μέλλ.) στερήσω καὶ στερῶ, (ἀόρ.) ἐστέρησα, (πρκμ.) ἐστέρηκα· (Παθ.) στεροῦμαι, στέρομαι καὶ στερίσκομαι (=ἔχω ἔλλειψιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων· (φρ.) «*περνάει ζωὴ στερημένη*»· ἀπογυμνοῦμαι, ἀποστεροῦμαι ἀπό τινος)· (φρ.) «*τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι*» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐστερούμην καὶ ἐστερόμην, (μέσ. μέλλ. μετὰ παθητ. σημασ.) στερήσομαι, (παθ. μέλλ.) στερηθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐστερήθην, (ὑποτ.) στερηθῶ, (πρκμ.) ἐστέρημαι, (μετχ.) ἐστερημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐστερήμην· –στέρησις, στέρημα, ἀποστέρησις, ἀποστερητής, στερητικός.

στεφανῶ (-όω) (τινα)· (=στεφανώνω, στέφω*· (φρ.) «*Διοκλείδην ὡς σωτῆρα στεφανώσαντες*» (Ἀνδοκίδης)· (κατ' ἐπέκτ.) ἐπιβραβεύω, ἀπονέμω εἴς τινα τιμητικὸν στέφανον)· (φρ.) «*στεφανῶν τοὺς νενικηκότας*» (Δημοσθένης)· (πρτ.) ἐστεφάνουν, (μέλλ.) στεφανώσω, (ἀόρ.) ἐστεφάνωσα· (Μεσ. καὶ Παθ.) στεφανοῦμαι (=περιτίθεμαι, περίκειμαι ὡς στέφανος, περικυκλοῦμαι· (φρ.) «*νῆσον, τὴν πέρι πόντος ἀπείριτος ἐστεφάνωται*» (=θάλασσα περιβάλλει τὴν νῆσον) (Ὀδύσσεια)· στέφω ἐμαυτόν, φορῶ στέφανον ὡς τιμὴν ἀξιώματος· (φρ.) «*τὸν ἐστεφανωμένον ἄρχοντα διέφθειρε*» (Δημοσθένης)· (τὸ μέσον ἐπὶ νικητοῦ) λαμβάνω ὡς νικητὴς στέφανον)· (φρ.) «*Διαγόρας ἐστεφανώσατο δίς*» (Πίνδαρος)· (πρτ.) ἐστεφανούμην, (παθ. μέλλ.) στεφανωθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐστεφανωσάμην, (ὑποτ.) στεφανώσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐστεφανώθην, (ὑποτ.) στεφανωθῶ, (πρκμ.) ἐστεφάνωμαι, (μετχ.) ἐστεφανωμένος, -η, -ον· (ὑπερσ.) ἐστεφανώμην· –στέφανος, στεφάνωμα, στεφάνωσις, στεφανωτής, στεφανίτης (ἀγών) κ.λπ.

στέφω (τινά)· (στεφανῶ* (-νόω), στεφανώνω) (=θέτω τριγύρω)· (φρ.) «*μνημεῖα πρὸς ἄρμ' Ἀδράστου χερσὶν ἔστεφον*» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἔστεφον, (μέλλ.) στέψω, (ἀόρ.) ἔστεψα, (ὑποτ.) στέψω· (Μέσ.) στέφομαι (=βάλλω τι περὶ τὴν κεφαλήν μου· (φρ.) «*στέφεται καλοὺς ἰούλους*» (Ἀνακρέων)· «*στέψονται ὁμοῦ σκορόδοις*» (Ἀθήναιος)· (παθ. ἀόρ. α΄)

ἐστέφθην, (ὑποτ.) στεφθῶ· τελῶ τὴν ἐπίσημον τελετὴν τῆς ἀναρρήσεως εἰς τὸν θρόνον βασιλέως ἢ ἡγεμόνος)· (φρ.) «*ἐστέφθη αὐτοκράτωρ τῆς Αἰθιοπίας*»· (πρκμ.) ἔστεμμαι, (μετχ.) ἐστεμμένος, -η, -ον· (φρ.) «οἱ ἐστεμμένοι» (=οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐκ πριγκιπικοῦ οἴκου)· –στέφος, στεφάνη, στέφανος, (βλ.στεφανῶ), στῖφος, στιφρός (=πυκνός), στεφανηφόρος, στεφανηφορῶ.

στηλιτεύω· (=ἀναγράφω ἐπὶ στήλης πρὸς γνωστοποίησιν· (φρ.) «*στηλιτεῦσαι τὴν κατάραν*» (Πλούταρχος)· (μτφ.) σημειῶ, στιγματίζω, ὀνειδίζω)· (φρ.) «*τὴν πολυσχιδῆ αὐτῶν ἀσέβειαν στηλιτεῦσαι*» (Acta Sanctorum)· (μετχ. παθ. πρκμ.) ἐστηλιτευμένος, -η, -ον (=ὁ ἐστιγματισμένος ὡς ἄτιμος)· (φρ.) «*στηλιτεύειν σκωπτικῶς τὸ στήλαις ἐγγράφειν τὰ κατά τινων*» (Εὐστάθιος)· – στηλίτευμα, στηλίτευσις, στηλιτευτής, στηλιτευτικός, στηλίτης (=ὁ ὅμοιος πρὸς στήλην, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν στήλην).

στῆμα, (-ατος), τό· (=ἡ κεφαλὴ τοῦ πέους· ὁ στήμων ἄνθους)· στῦμα τό (στύω) (=πριαπισμός, ἡ στύσις τοῦ πέους)· στύμα τό (αἰολ.=τὸ στόμα)· στῦμμα τό (στύφω) (=στυπτικόν τι).

– στημα· τὰ σύνθετα οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς -στημα καὶ ἔχουν ὡς α΄ συνθετικὸν πρόθεσιν καὶ ὡς β΄ τὸ ῥῆμα ἵστημι γραφονται διὰ τοῦ «η», π.χ. *ἀνάστημα, κατά-στημα, διά-στημα, ἀπόστημα*, παρά-στημα, *ὑποκατά-στημα* κ.λπ.

στηρίζω (τι)· (=ὑποστηρίζω, στερεώνω· (φρ.)· «*στηρίζειν σήματ' ἐν οὐρανῷ*» (Ἄρατος)· ἐνισχύω, ἐνδυναμώνω· (φρ.) «*στηρίζειν τὴν δύναμιν εὐστομάχοις τροφαῖς*» (Γαληνός)· ἰσχυροποιῶ· (φρ.) «*εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας*» (Καιν. Διαθ.)· φθάνω)· (φρ.) «*φλόγα λαμπρὰν στηρίξαι πρὸς τὸν οὐρανόν*» (Πλούταρχος)· (Παθ. καὶ Μέσ.) τοποθετοῦμαι στερεῶς, ἐμπήγομαι, (ἐπὶ νόσων) καταντῶ που, καταλήγω)· (φρ.) «*ὁπότε εἰς τὴν καρδίαν στηρίξειεν*» (ἡ νόσος) (Θουκυδίδης)· (μέσ. ἀόρ. α΄) ἐστηριξάμην, (ὑποτ.) στηρίξωμαι, (παθ. μέλλ.) στηριχθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐστηρίχθην, (ὑποτ.) στηριχθῶ, (πρκμ.) ἐστήριγμαι, (μετχ.) ἐστηριγμένος, -η, -ον·–τὸ ἐνεργ. «στηρίζω» (ἀμτβ.) (=ἵσταμαι σταθερῶς ἐπί τινος, ἐρείδομαι)· (φρ.) «*οὐδέ πη εἶχον οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον οὔτ' ἐπιβῆναι*» (Ὅμηρος)·–στήριγμα, στῆριγξ (=ὑποστήριγμα), στύραξ (=κοντάρι), στέρνον, στηριγμός, στηρικτός, ἀστήρικτος, ἐπιστήριγμα, στηρικτέον, στήριξις, ὑποστήριξις, ὑποστήριγμα.

στησιχόρειος, -ος,-ον· (Μετρ.) «στησιχόρειον μέτρον», δακτυλικον μέτρον, ἀνάμεικτον μετὰ τροχαϊκῶν ποδῶν· // «*τὸ κε΄ τροχαϊκὸν τρίμετρον ἀκατάληκτον, τὸ α΄ ποδὸς χορείου, ὅ καλεῖται Στησιχόρειον ἔχον τὸ Πινδαρικὸν ἔθος*» (Σχολ. Εὐριπ. Ὀρεστ.)· // (παροιμία ἐπὶ ἀγραμμάτων ἀνθρώπων)· «*οὐδὲ τὰ τρία Στησιχόρου γινώσκεις*» (δηλ. στροφήν, ἀντιστροφήν, ἐπῳδόν)· παροιμία (Διογένης ὁ Κυνικός).

– στης καὶ **-της**· τὰ εἰς -(σ)της δισύλλαβα ἀρσενικὰ ὀνόματα ἁπλᾶ καὶ σύνθετα παροξύνονται, π.χ. (ἁπλᾶ) *πλάστης, χρήστης, γνώστης, κτίστης, ψεύστης, κλώστης, κρούστης, θραύστης, πταίστης, ἐξώστης* κ.λπ.· *ῥάπτης, δήκτης, κόπτης, τρίπτης, ψάλτης, λύτης, γνώστης*· (σύνθετα): *εἰκονοκλάστης, μυθοπλάστης,*

ἀπεργοσπάστης, *μεταφράστης*, (νεώτ. *μεταφραστής*), *παραφράστης*, *ῥιζοσπάστης*, *ἀναγνώστης*, *καρυοθραύστης*, *ζυγοκρούστης*, *προλύτης*, *διαλύτης*, *καταλύτης*, *δεσμολύτης* κ.λπ.· // τὰ εἰς -της βαρύτονα δισύλλαβα παρηγμένα ἀπὸ μονοσυλλάβων περισπωμένων ῥημάτων εἰς ω (-άω) βαρύνονται, π.χ. (κτῶ) *κτήτης*, φιλοκτήτης, (βῶ) *βήτης*, *διαβήτης*, (θλῶ) *θλάστης*, (πρῶ) *πράτης*, ἐξαιρεῖται τό «κριτής» ὀξυτονούμενον (τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἦτο *κρίτης*), (ἀλλὰ *ὀνειροκρίτης*, *τεχνοκρίτης*, *δικαιοκρίτης*).

– στί· (Γραμμ.) ἐκ τῶν εἰς -στὶ καταληγόντων ἐπιρρημάτων γράφονται διὰ τοῦ «ι», α) τὰ παραγόμενα ἐκ ῥηματικῶν ἐπιθέτων, ὡς (ἀγέλαστος)>*ἀγελαστί*, (ἄπνευστος)> *ἀπνευστί*, (ἀνώιστος-οϊομαι)>*ἀνωιστί* (=ἀπροσδοκήτως), β) τὰ ἐκ τῶν εἰς -ιζω καὶ -αζω ῥημάτων, ὡς (γυναικίζω)>*γυναικιστί*, *ἀττικιστί*, *ἑλληνιστί*, (ὀνομάζω)>*ὀνομαστί*, *αὐτοσχεδιαστὶ* κ.λπ., καὶ γ) τὰ ἐκ τῶν εἰς -ως ἐπιρρημάτων, ὡς (μεγάλως) *μεγαλωστί*, *νεωστί*, *ἱερωστί*, πάντα τὰ ἄλλα γράφονται διὰ τῆς «ει» διφθόγγου, (βλ.-ει καὶ ι).

– στία· τὰ εἰς -στία ἐκ τῶν εἰς -ος ἐπιθέτων γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. (ἄπληστος) > *ἀπληστία*, (ἄχρηστος)>*ἀχρηστία*, (ἄμνηστος)>*ἀμνηστία*, (ἐνῷ ἀντιθέτως μνηστεία (ει)· ἡ ἀμνηστεία(=ἀγαμία), (ἄπληστος)>*ἀπληστία*, (ἄπιστος)>*ἀπιστία*, *κακοπιστία*, *ἀχαριστία*, *ἀρρωστία*, *εὐρωστία*, *ἀκροβυστία* κ.λπ., καὶ ἐκ πρωτοκλίτων εἰς -ης γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. (κηδεστής)>*κηδεστία*, (παιδεραστής)> *παιδεραστία*, *προγυμναστία*, *ἱεροτελεστία*, *μυθοπλαστία* κ.λπ. (βλ. -εια, -ια).

στίγμα, (-ατος), τό· (στίζω*)· //(Γραμμ.) τὸ ἔκτον γράμμα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου Ϛ΄ (F) (ἄλλως δίγαμμα*) ἐν χρήσει ὡς ἀριθμητικὸν δηλοῦν τὸν ἀριθμὸν ἓξ (6)· τὸ κατ' ἀρχὰς δίγαμμα τοῦτο (F), ἐτροποποιήθη εἰς Ϛ, C καὶ τέλος ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ στίγματος (Ϛ΄), ἀντὶ τοῦ ὁποίου χρησιμοποιοῦμεν σήμερον (στ΄).

στιγματίας, (-ου), ὁ· ὁ γραμματικὸς ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὴν στίξιν ὑπὲρ τὸ δέον.

στιγμή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) ἓν τῶν σημείων τῆς στίξεως (.),τὸ ὁποῖον καλεῖται «στιγμή» ἢ «τελεία στιγμή», διὰ τῆς ὁποίας χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων αἱ περίοδοι, καὶ ἡ «μέση στιγμή» ἢ «ἄνω στιγμή», (ἄλλως «ἄνω τελεία» ἢ «ὑποτελεία»), (·) διὰ τῆς ὁποίας χωρίζονται τὰ κῶλα τῆς περιόδου ἢ ἄλλως αἱ ἡμιπερίοδοι· (φρ.) «*στιγμαὶ εἰσὶν ὀκτώ: ὑπερτελεία*, *τελεία*, *ὑποτελεία*, *ἄνω πρώτη*, *ἄνω δευτέρα*, *ἀνυπόκριτος**, *ἐνυπόκριτος** καὶ *ὑποστιγμή** (ἢ *κόμμα*)». Αὗται αἱ στιγμαὶ εἶναι ὑποδεικτικαὶ πρὸς ἀπαγγελίαν (βλ. στίξις).

στίζω (τι)· (=κάμνω στίγμα, ποικίλλω διὰ στιγμάτων, ἤτοι διὰ καταστίξεως, (γαλλ. tatouage=διάστιξις, κν. τατουάζ)· (φρ.) «*τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν ἔστιξε*» (Ἡρόδοτος)· (ὡς σημεῖον καταισχύνης)· (φρ.) «*εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος*» (Ἀριστοφάνης)· θέτω σημεῖον στίξεως ἐπὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου)· (φρ.) «*τελείαν δεῖ στίξαι*» (Ἑρμείας ὁ Ἀλεξανδρινός)· (μετὰ· διπλῆς αἰτιατικῆς) (=ἐπιβάλλω διὰ καυτηριάσεως εἴς τινα στίγμα, σημεῖον ἢ ἔγκαυμα)· (φρ.) «*τοὺς δὲ ἔστιζον στίγματα βασιλήια*» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἔστιζον, (μέλλ.) στίξω, (ἀόρ.) ἔστιξα, (ὑποτ.) στίξω· (Παθ.) στίζομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐστίχθην, (ὑποτ.) στιχθῶ, (πρκμ.) ἔστιγμαι, (μετχ.) ἐστιγμένος, -η, -ον·–στιγμή, στίγμα, στικτός, διαστίζω, στιγεύς (=ὁ στίζων), στικτός (=πλήρης στιγμάτων), στίξις, στικτέον, ἔνστικτον.

στίμμι ἢ στῖμι, (-ιος, -εως, -ιδος), τό· (τὸ ἀντιμόνιον μετὰ θείου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλάμβανον μέλαν τι χρῶμα αἱ γυναῖκες καὶ ἔβαφον τὰ βλέφαρα αὐτῶν).

στίξις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ὁ δι' εἰδικῶν σημείων [κόμμα ἢ ὑποστιγμή (,) (πρβλ. ὑποδιαστολή), ἄνω στιγμη ἢ μέση στιγμὴ ἢ ὑποτελεία ἢ ἄνω τελεία ἢ τὸ κῶλον ἢ ἡ μέση στιγμή* (·) καὶ στιγμὴ* ἢ τελεία* (.)] χωρισμὸς τοῦ λόγου εἰς προτάσεις, κῶλα ἢ ἡμιπεριόδους καὶ περιόδους (βλ. κόμμα, κῶλον, ὑποστιγμή, σημεῖα)· // ἡ διὰ κόμματος (ἢ δια τελείας ἢ δι' ἄνω τελείας) στίξις τοῦ λόγου εἶναι διττή, α) ἡ λογοτεχνικη καὶ β) ἡ γραμματική· ἡ λογοτεχνικὴ στίξις εἶναι ἐλευθεριάζουσά πως καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν διαθέσεων τοῦ λογοτέχνου τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὸν χρωματισμὸν λέξεων, φράσεων καὶ προτάσεων ἀναλόγως τῶν ψυχικῶν καὶ συναισθηματικῶν διαθέσεων αὐτοῦ καὶ ἡ ὁποία δὲν πρέπει να ἀφίσταται κατὰ πολὺ τῆς γραμματικῆς στίξεως. Ἡ γραμματικὴ δὲ στίξις γίνεται καθ' ὡρισμένους κανόνας, τοὺς ὑποίους πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει ὁ γράφων.

Καὶ ἐδῶ προκειμένου περὶ τῆς στίξεως διὰ τοῦ κόμματος, [ὡς πρὸς τὴν διά «τελείας» καὶ «ἄνω τελείας» καὶ «διπλῆς τελείας»στίξεως(βλ.τ: λεία)]. Δὲν στίζεται διὰ κόμματος ἀπὸ τοῦ ῥήματος α) λέξις ἢ πρότασις ἐπέχουσαι θέσιν ὑποκειμένου ἢ ἀντικειμένου, π.χ. «*ὁ γεωργὸς* (ὑποκείμ.) *σκάπτει τὸν ἀγρόν* (ἀντικείμ.)», β) αἱ προτάσεις αἱ εἰσαγόμεναι διὰ τοῦ «ὅτι» καὶ «νά», ὅταν εἶναι ἀναλύσεις εἰδικῶν ἢ τελικῶν ἀπαρεμφάτων, διότι καὶ αὐτὰ ἐπέχουν θέσιν ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, π.χ. «*βούλομαι φαγεῖν*» (=ἐπιθυμῶ νὰ φάγω»), «*λέγω σε καλὸν εἶναι*», (=λέγω ὅτι εἶσαι καλός), γ) αἱ πλάγιαι ἐρωτηματικαι προτάσεις, π.χ. «*δὲν γνωρίζω ποιον να πιστεύσω*», δ) ἐκ τῶν ἀναφορικῶν προτάσεων αἱ «προσδιοριστικαί», ἤτοι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἀναγκαῖον προσδιορισμόν, διότι, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ αὐτός, δὲν δύναται νὰ νοηθοῦν αὐταί, π.χ. «*εἶναι αὐτὸς ὅν* (ἢ τον ὁποῖον ἢ πού) *γνωρίζεις*» (κν. «εἶναι αὐτος ποὺ ξέρεις»), καὶ ε) αἱ ἐνδοιαστικαὶ προτάσεις, (ἤτοι αἱ ἐξαρτώμεναι ἐκ ῥημάτων φόβου σημαντικῶν: δέδοικα, φοβοῦμαι κ.λπ., καὶ ἐκφερόμεναι διὰ τοῦ μή, μήπως, ὅπως μή, ὡς μὴ καὶ μὴ οὐ, π.χ. «*φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέρων ἡμαρτήκαμεν*», (δημ) «*φοβοῦμαι μήπως δὲν ἔρθη*»). Στίζονται διὰ κόμματος: α) κύριαι προτάσεις ἀπὸ κυρίων, δευτερεύουσαι ἀπὸ δευτερευουσῶν, π.χ. «*συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο*, *ἐμάχοντο*, *ἀπέθνησκον*»· «*ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπον*, *ὁ ὁποῖος σέβεται τους γονεῖς του*, *διότι οὗτος πράττει ἱερὸν καθῆκον*, *ἐνῷ ὁρίζει ὁ Κύριος διὰ μιᾶς τῶν ἐντολῶν*, *τίμα τὸν πατέρα σου καὶ την μητέρα σου*, *ἵνα εὐτυχήσῃς καὶ ζήσῃς πολλα ἔτη*»· «*θὰ τὸ κατώρθωνες*, *ἐὰν ἐπέμενες*, *διότι εἶχες δίκαιον*», β) ὁμοιοι ὅροι ἀπὸ τῶν ὁμοίων (ἤτοι κατὰ το ἀσύνδετον σχῆμα): «*νέος ἔξυπνος*, *δραστήριος*, *θαρρετός*, *εὐγενι-*

κός, πρόθυμος»· «ἔχει στον κῆπο μηλιές, ἀχλαδιές, συκιές, βερυκοκκιες και κυδωνιές», γ) ἡ παράθεσις και ἡ ἐπεξήγησις ἀπὸ τοῦ προσδιοριζομένου, π.χ. *«ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἄξιος βασιλεύς», «παρέμεινεν εἰς την πόλιν, τας Ἀθήνας»*· (ἀρχ.) *«Ἀρχίδαμος, ὁ βασιλεὺς ἔλεξε τοιάδε», «ὁ κοινος ἰατρός σε θεραπεύσει, χρόνος»* (=ὁ χρόνος δηλαδή), δ) τὰ βεβαιωτικὰ ἢ ἀρνητικὰ μόρια εἰς την ἀρχην τῶν περιόδων, π.χ. *«οὐκ.* (ἐνν. ἀποκρεῖ) *ἄν γε ἐμοὶ πείθῃ»* (Πλάτων)· *«ὄχι, δὲν θα ζήσω καταφρονημένη»*· *«Ἀληθῶς, ἡ εὐσέβεια εἶναι μεγάλη ἀρετή»*, ε) αἱ κύριαι προτάσεις αἱ εἰσαγόμεναι διὰ τῶν ἀντιθετικῶν συνδέσμων*: μέν, δέ, ἀλλά, καίτοι, καίπερ κ.λπ., *«εἰ μη πρότερον, ἀλλὰ νῦν γε»*· *«ἔπαισεν οὔ τις, ἀλλ' ἐγὼ ...»* (Σοφοκλῆς)· *«ἤλθα να σᾶς χαιρετήσω, ἀλλα δὲν σᾶς βρῆκα»*· *«ἱκανά μοι νομίζω τὰ εἰρημένα, καίτοι πολλά γε παραλιπών»*· (ἐνῷ αἱ προτάσεις αἱ εἰσαγόμεναι διὰ τῶν συμπλεκτικῶν: καί, τέ, οὔτε κ.λπ. και διαζευκτικῶν: ἤ, εἴτε εἴτε, ἤτοι ἢ κ.λπ. δεν στίζονται διὰ κόμματος, π.χ. *«παρῆλθε βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς»*· *«ἢ τέκνον ἢ λέχος ἢ χρέος ἢ θεός»*· *«εἴτε ἀληθῆ περι ἐμοῦ γέγραφε Κτησιφῶν ταῦτα εἴτε καὶ ψευδῆ»*), στ) αἱ προσθετικαι ἀναφορικαί, αἱ ὁποῖαι προσθέτουν ἴδιόν τι καὶ νέον, π.χ. *«νὰ μὴ σχετισθῇς με ἕνα ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον πάντες κακολογοῦν»*, ὡς και πᾶσαι αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, π.χ. *«ἔφυγεν, ὅτε ἦλθες»*· *«ἐργάζεται καλῶς, διότι εἶναι εὐσυνείδητος»*· *«ὑπάρχει φῶς, ἐὰν ὑπάρχῃ ἥλιος»* κ.λπ., ζ) αἱ διὰ τοῦ «καί» εἰσαγόμεναι προτάσεις: 1) ὅταν οὗτος συνδέῃ προς ἄλληλα στοιχεῖα ἀπώτερα, π.χ. *«πήγαινε εἰς την οἰκίαν σου, την ὁποίαν ἐγκατέλιπες, καὶ θὰ εὕρῃς το ζητούμενον»* (τό «καί» συνδέει το ἀπώτερον *«οἰκίαν σου»* καί *«θα εὕρῃς τὸ ζητούμενον»*), και 2) ὅταν δεν ἔχῃ τὸ ζητούμενον»), και 2) ὅταν δεν ἔχῃ συμπλεκτικὴν σημασίαν, ἀλλα παραχωρητικήν, ἐπιδοτικην ἢ ἄλλην τινά, π.χ. *«δὲν ἔχεις νὰ ὠφεληθῇς, καὶ ἂν ἀκόμη τὸ ἀποκτήσῃς»*, και η) προς ἀποφυγην συγχύσεως ἢ παρανοήσεως, π.χ. *«ἀντι ν' ἁπλώσουν χέρι ἀδελφικό, μαχαῖρι κρύβουν φονικο στον κόρφο»* (ἐαν δὲν ἐτίθετο το κόμμα μετα τό *«ἀδελφικό»*, θὰ ἐδήλου *«ἀδελφικο μαχαῖρι»*).

Κλείονται μεταξυ δύο κομμάτων α) αἱ κλητικαί, π.χ. *«και εἶπε, Γεώργιε, ἔλα ἐδῶ»*, β) οἱ λόγοι τοῦ συγγραφέως ἀπο τῶν λόγων τοῦ ὁμιλοῦντος προσώπου, ὡς *«ἐὰν δὲν ἐξέλθῃ, εἶχεν εἴπει, δὲν θα τα ἀποστείλῃ»*, γ) αἱ παρενθετικαι προτάσεις, ὁσάκις δὲν τίθενται μεταξυ παρενθέσεων ἢ δύο παυλῶν, π.χ. *«ὅτε ἦλθεν ἡ μητέρα, ὥρα της καλή, ἔπεσε στην ἀγκαλιά μου»*, ἐνῷ (- ὥρα της καλή-) ἢ (ὥρα της καλή). Ἡ τελεία χρησιμεύει διὰ νὰ δεῖξῃ συντομογραφίας, π.χ. κ. (Κύριος), κ.κ.(Κύριοι), 480 π.Χ. (=προ Χριστοῦ), Κ.Δ. (=Καινὴ Διαθήκη), Α.Μ. (=Αὐτοῦ Μεγαλειότης), ὡς καὶ τοὺς μεγάλους ἀριθμοὺς μεθ' ἑκάστην σειρὰν τριῶν ἀριθμῶν: 26.273.350. Δεν λαμβάνουν τελείαν: Α (=Ἀνατολή), Β (=Βορρᾶς) κ.λπ. καὶ αἱ χρονολογίαι, π.χ. 1940, 1821 κ.λπ. Τέλος τελεία σημειοῦται εἰς τίτλους βιβλίων, εἰς ἐπικεφαλίδας, εἰς ἐπιγραφὰς καὶ εἰς αἰτήσεις.

π.χ. Νικόλαον Ἀντωνόπουλον
Ἐκδότην.
Ἐνταῦθα.

Ἡ βαρεῖα ὀξυτόνων λέξεων μετατρέπεται εἰς ὀξεῖαν ἐντος τῶν εἰσαγωγικῶν ἢ πρὸ

αὐτῶν, ἐντος τῆς παρενθέσεως ἡ προ αὐτῆς καὶ γενικῶς πρὸ παντος σημείου στίξεως ἢ ἄλλου γραπτοῦ σημείου πλην τοῦ σύν (+), ἴσον (=), τῆς παύλας (−) [εἰς τὴν συγκοπὴν λέξεων, π.χ. *«εἰς τα -ις λήγοντα]* ἢ τῶν σημείων (>) ἢ (<) π.χ. *«αὐτα που λές» ἀποκρίθηκε· Δαρδανία (=ἡ Τευκρίς)· μέγας ὁ οὔ· τί; ὅλη μίρα ἄχ καὶ ὄχ!· ἀλλὰ ὀκτω + ἑπτά· ψιλος =γυμνός· σφυρις <ἀρχ. σπυρίς· σπυρις >(μτγν.) σφυρίς.*

Και τὰ τρία σημεῖα τῆς στίξεως σημειοῦνται ἐκτος τῶν εἰσαγωγικῶν, π.χ. (», »· ».), το δὲ ἐρωτηματικόν (;) και το θαυμαστικόν (!) σημειοῦνται ἐντος τῶν εἰσαγωγικῶν (; », ! »), π.χ. *«Ποῦ πᾶμε;»* ἐρώτησε· ἐκτος ἐὰν δὲν ἀνήκουν εἰς το ἐντὸς τῶν εἰσαγωγικῶν εὑρισκόμενον κείμενόν, ὁπότε τίθενται ἐκτος τῶν εἰσαγωγικῶν, π.χ. *«ἀλλὰ και ποιος δε θυμᾶται τοῦ Λεωνίδου «το μολων λαβέ»;*

στιχομυθία, (-ίας), ἡ· διάλογος εἰς τα δράματα διὰ μονοστίχων ἐναλλασσομένων (ἀλλὰ καὶ διστίχων)(πρβλ.ἀντιλαβή).

στίχος, (-ου), ὁ· (στείχω)· γραμμή (κν.ἀράδα) ποιήματος· ἕκαστος στίχος γράφεται εἰς μίαν σειράν [ἐνῷ στοῖχος= σειρὰ ἑνὸς ὄπισθεν ἄλλου· (φρ.) *«ἐπί στοίχου»* (=στοιχηδόν), ἐν πομπῇ ἀνθρώπων]· // γραμμὴ πεζοῦ συγγράμματος περιέχουσα εἰς τα ἀρχαῖα συγγράμματα 15-16 συλλαβάς, ὅσας εἶχε και ὁ στίχος τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου· // (Μετρ.) ὡρισμένος ἀριθμὸς ποδῶν κανονικῶς διατεταγμένος· τὰ εἴδη τῶν στίχων εἶναι ἐννέα: τροχαϊκόν, ἰαμβικόν, δακτυλικόν, ἀναπαιστικόν, χοριαμβικόν, ἀντισπαστικόν, ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος, ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος καὶ παιωνικόν, ἔλαβον δὲ τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ εἰς αὐτὰ κρατοῦντος μετρικοῦ ποδός· // «πολιτικὸς στίχος» (βλ. πολιτικός)· // «προκέφαλος στίχος», ὁ ἑξάμετρος, ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς την ἀρχην περιττὴν συλλαβήν: *«ἦ οὐχ ἅλις, ὅττι γυναῖκας ἀνάλκιδας ἠπεροπεύεις;»* (Ἰλιας Ε 349)· // «λαγαρὸς στίχος» εἶναι ὁ στίχος ὁ ἔχων εἰς το μέσον ὑραχεῖαν συλλαβὴν ἀντι μακρᾶς, ἤτοι ἔχει πόδα ἐλλιπῆ κατα τοὺς χρόνους (τροχαῖον ἀντὶ δακτύλου, ἴαμβον ἀντὶ δακτύλου), ὁ ἄτονος, ὁ ἀσθενής, π.χ., *«τῶν αὖθ' ἡγείσθην Ἀσκληπιοῦ δύο παῖδε»* (Ἰλιας Β 731), (ἀντίθ.) προκοίλιος· (φρ.) *«ὅπως αὐτῶν μηδεὶς ἀκέφαλος* ἔσται μήτε λαγαρος* μήτε μύουρος*»* (Ἀθήναιος)· // (βλ. ἀσυνάρτητος)· // «ἀκέφαλος στίχος», ὅταν ὁ πρῶτος πους τούτου ἀρχίζει ἀπο βραχείας συλλαβῆς:*«φίλε κασίγνητε»* (Ἰλιας Κ 285)· *«ἐπειδὴ τόνδ' ἄνδρα κ.λπ.»*.

Τὸ ἀκέφαλον τῶν στίχων δὲν εἶναι πάντοτε ἀπόλυτον, ἀλλὰ περιωρισμένον, π.χ. εἰς την «κλητικήν», εἰς τό «ἐπειδή», εἰς την «αὐθυπότακτον Ὑποτακτικήν» καὶ εἰς τὸ εἴ τι ἄλλο· // «δολιχοῦρος στίχος», ὅταν οὗτος πλεονάζῃ εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου π.χ. *«καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε καὶ εἴσιδεν, εἴρετο δ' ἡμέας»* (Ὀδύσσεια ι 251).

Πολλάκις καὶ εἰς τὰ δράματα μερικα ἐπιφωνήματα «ἔα», «φεῦ» κ.λπ. προτάσσονται τοῦ ἰαμβείου χωρὶς νὰ συγκαταριθμοῦνται εἰς αὐτά· // *«τρόποι ὁμοιοκαταλήκτων στίχων»* (δημοτ.)· (Μετρ.) οἱ στίχοι τῶν ποιημάτων δεν ὁμοιοκαταληκτοῦν μεταξὺ των κατὰ τον αὐτον τρόπον. Ἓν ποίημα ἔχει στίχους μετ' ὀξυτό-

νων, παροξυτόνων ἢ προπαροξυτόνων ἢ καὶ ἀναμεμειγμένων ὁμοιοκαταληξιῶν. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὁμοιοκαταληξιῶν εἶναι:

α) ἡ ζευγαρωτὴ
φθάνει } α
πλατάνι
χτυπάει } β
πάει

β) ἡ πλεκτὴ
κόψη
τρομερὴ α
ὄψη β
γῆ

γ) ἡ σταυρωτὴ
χρυσόσκονη α
χρυσάφι } β
χωράφι
κυκλώνει } α
ὑψώνει α
γράφει } β
ἐτάφη
γκιώνη

δ) ζευγαροπλεκτὴ
δυὸ } α
θεριὸ α
ἀφρίζει β
βορηὰ γ
στεριὰ γ
ἀρμενίζει β
τρελὰ δ
μουγγροβολᾶ δ

μέ τό μπάτη ε
γυρνὰ ζ
σιγανὰ ζ
κάτι ε

ε) ἡ ἐλευθέρα (ἀνάκατη):
φωνὲς α
παίρνει β
ποτὲς α
λές α
σέρνει β
συνοχὴ γ
πέρα δ
βροχὴ γ
ἐξοχὴ γ
ἡμέρα δ

Πολλάκις ὁμοιοκαταληξία ἀπαντᾷ καὶ ἐντὸς τῶν μισοστίχων. Ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Παλαμᾶς ἔχουν ὁμοιοκαταληξίαν καὶ εἰς ἀποκοπὴν λέξεων, π.χ.

α *«ὦ σήμαντρο, ὁπότε*
β *καλεῖς εἰς τὸ μυρι-*
β *στικὸ πανηγύρι*
γ *ἡ ἠχώ σου τερπνή»·*

// *«στίχος ἐλεύθερος»*· ὁ ἔχων μῆκος, ὄχι βεβαίως ἀπεριόριστον, ἀλλὰ ἀναλόγως τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ποιητοῦ. Τοῦτο τὸ μῆκος δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ ὅρια τῆς ἀνθρώπινης ἀναπνοῆς (βλ. ἐλεύθερος).

στοά,(-ᾶς),ἡ· καὶ στοιά (εἰς ἀναπαιστικὸν στίχον ἐκ τοῦ στέγ-ω>στογιὰ > *στοιά*, αἰολ. *στωιά* (στωF-ιὰ=σύνολον κιόνων), ἐκ τοῦ στωF-ὸς=κίων)· (ὑποκορ.) στωίδιον <στοίδιον· (στωFιά, ἐπειδὴ τό «ω» δὲν ἔπαθεν ἐπένθεσιν ἐξεφωνεῖτο τρισυλλάβως στωιά, ὅθεν στο(ι)ὰ >ἡ στοά)· στωικός (ἀλλὰ στοϊκὸς χάριν τοῦ μέτρου εἰς Ἀνθολ. Παλατ).

Οἱ στωικοὶ εἶναι οἱ φιλόσοφοι οἱ διδάσκοντες ἢ ἀποδεχόμενοι τὰς ἀρχάς, τὰς δοξασίας τῆς ἐκ Στοᾶς (τῆς Ποικίλης τῶν Ἀθηνῶν) φιλοσοφίας τῆς συσταθείσης ὑπὸ Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως.

Ἡ φιλολογικὴ συμβολὴ τῶν Στωικῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν γραμματικήν, τὴν σύνταξιν, τὴν ἐτυμολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῆς γλώσσης. Οἱ Στωικοὶ ἐταύτιζον τὴν γραμματικὴν εἰς εὐρυτέραν ἔννοιαν πρὸς τὴν λογικήν. Μεγάλη ἦτο ἡ ἐπίδρασις τῶν Στωικῶν εἰς τὴν ἐξέλιξιν

τῶν φιλολογικῶν καὶ γραμματικῶν σπουδῶν.

στοιχειολογία,(-ίας),ἡ· (νεωτ.)·//(Λογ.) τὸ α΄ μέρος τῆς λογικῆς τὸ καλούμενον καί «γενικόν», τὸ ἄλλο, εἶναι ἡ «μεθοδολογία*», τὸ ὁποῖον λέγεται «εἰδικόν», τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῆς γνώσεως καθόλου καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ὀρθῆς νοήσεως.

στοιχεῖον,(-ου),τό· «στοιχεῖα τά» (βλ. Γράμματα).

στοιχειωτής,(-οῦ),ὁ· (ἐπὶ τῶν Γραμματικῶν) ὁ διδάσκων τα στοιχεῖα, ἤτοι τας πρώτας βάσεις τῆς γλώσσης.

στομφασμός, (-οῦ), ὁ· (Γραμμ.) ἡ μήκυνσις ἠχηρῶς τῶν λέξεων διὰ προσθήκης γραμμάτων: *ἀφασία>ἀμφασία, γνάπτω>γνάμπτω* κ.λπ.

στόμφος, (-ου), ὁ· (Ῥητορ.) ὕφος σεμνὸν καὶ μεγαλήνορον· ὁ τραγικὸς καὶ διθυραμβώδης λόγος· (ῥ.) στομφάζω.

στορέννυμί (τι)· (ἢ στόρνυμι)· (κατα μετάπτωσιν συμφώνων καὶ ἔκτασιν) στρώννυμι καὶ στρωννύω (=ἐξαπλώνω σκεπάσματα ἐπὶ τῆς κλίνης· (φρ.) *«κλίνην στρώσαντες ὡς εἶχον κάλλιστα»* (Ἡρόδοτος)· στρώνω, καταστρώνω· (φρ.) *«τὸ γὰρ αἴθριον οὐκ εἰς ἔδαφος ἄγονον μάλιστα λίθων πλαξὶ λείαις ἐστρωμένην»* (Λουκιανός)· διασπείρω· (φρ.) *«πολλοι δε τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς την ὁδόν»* (Καιν. Διαθ.)· (μτφ.) ἐξομαλύνω, καταπραΰνω)· (φρ.) *«ἀτέραμνον στορέσας ὀργήν»* (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἐστρώννυν καὶ ἐστρώννυον, (μέλλ.) στορέσω,· (ἀττ. στορῶ καὶ στρώσω), (ἀόρ.) ἐστόρεσα καὶ ἔστρωσα, (πρκμ.) ἔστρωκα, (ὑπερσ.) ἐστρώκειν· (Μεσ. καὶ Παθ.) στόρνυμαι, (πρτ.) ἐστορνύμην, (μέλλ.) στρώσομαι καὶ στρωθήσομαι, (ἀόρ.) ἐστορεσάμην καὶ ἐστρωσάμην, ἐστορήθην καὶ ἐστρώθην, (πρκμ.) ἔστρωμαι καὶ ἐστόρεσμαι, (μετχ.) ἐστρωμένος, -η, -ον καὶ ἐστορεσμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐστρώμην· – στρῶμα, στρωτός, στρωμνή, στορεστής (=ὁ στορεύς· ὁ διακοσμητής, {μτφ.} ὁ ταπετσιέρης), στορεύς (=ὁ καταστρώνων, (μτφ.) ὁ καθησυχάζων), στρῶσις, στρωτήρ. στρατός· (παθ.) στόρνυμαι ὑπό τινος, παρά τινος κ.λπ.· (φρ.) *«ἐστρωμένη ὁδός»* (Ἡρόδοτος).

– **στός**· κατάληξις ἐπιθέτων ἐκ ῥημάτων εἰς -ω ἀντι -τος, ἀναλογικῶς κατα τὰ παράγωγα εἰς -ιζω: (γυρίζω) - *γυριστός*, (ἀχνίζω) - *ἀχνιστός*, (κτίζω) - *κτιστός*, (καπνίζω) - *καπνιστός*, (γελῶ) - *γελαστός*, (κουνῶ) - *κουνηστός*, (φτύνω) - *φτυστός*, (θραύω) - *θραυστός*, (ψαύω) - *ψαυστός*, (κρούω) - *κρουστὸς* κ.λπ.

στοχάζομαι· (ἀμτβ.) (=κρίνω, σχηματίζω εἰκασίας· (φρ.) *«εὖ γε στοχάζει»* (Σοφοκλῆς)· σκοπεύω κατά τινος, σημαδεύω τι· (φρ.) *«ἄλλου στοχαζόμενος ἔτυχε τούτου»* (Ἀντιφῶν)· (μτφ.) προσπαθῶ νὰ ἐπιτύχω)· (φρ.) *«ἐστοχάζοντο τῶν μάλιστα φίλων κριτῶν»* (=ἐπεδίωκον νὰ ἔχουν κριτὰς τους μάλιστα φίλους) (Ξενοφῶν)· (φρ.) (ὡς παροιμία): *«ὅ,τι θὰ κάμῃς κι ὅ,τι θὰ πῇς, τί θα συμβῇ να στοχαστῇς»* (=νὰ ὑπολογίσῃς τόσον τας πράξεις σου, ὅσον καὶ τοὺς λόγους σου)· «στοχάζομαί τινος» (=σημαδεύω κατά τινος)· (φρ.) *«ὥσπερ σκοποῦ κειμένου στοχάζεσθαι τῆς ψυχῆς»* (Ἰσοκράτης)· (μετ᾽ αἰτιατ. καὶ ἀπαρεμφ.)· (φρ.) *«στοχαζόμεθα τὸν Δημήτριον μη κατειληφέναι Ζηνόδωρον ἐν πόλει»* (Πάπυροι)· (πρτ.) ἐστοχαζόμην, (μέλλ.) στοχά-

σομαι, (ἀόρ.) ἐστοχασάμην (ὑποτ.) στοχάσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐστοχάσθην, (ὑποτ.) στοχασθῶ· – στοχασμός, στόχος, στόχασμα, στοχαστικός, στόχασις, ἄστοχος, ἀστοχῶ, ἀστόχαστος, ἀστόχημα.

– στρα· (Ὀρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις θηλυκῶν οὐσιαστικῶν κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ θέματος «σ» τοῦ μέλλοντος καὶ ἀορίστου τῶν ῥημάτων: ἁ π λ ώ ν ω κ.λπ. μετὰ τῆς καταλήξεως «-τρα», π.χ. ἁπλώνω> ἁπλώ-σ-ω >*ἁπλώ-στρα, λιάστρα, κουβαρί-στρα, θερμά-στρα, βυζάστρα, κορδελιά-στρα, ξεθυμά-στρα, κρεμά-στρα, χωρί-στρα, ξύ-στρα* κ.λπ.

στραβο-· (δημοτ.) α΄ συνθετικόν, τὸ ὁποῖον προσδίδει εἰς τὸ β΄ τὴν ἔννοιαν τοῦ στρεβλοῦ, λανθασμένου ἢ τοῦ τυφλοῦ, π.χ. *στραβοκάννης, -κάννα, -κάννικο, στραβοπόδης, στραβολαίμης, στραβοπατῶ, στραβοκοιτάζω, στραβομαριώ, στραβογραμμένος, στραβογερασμένος, στραβοδουλειὰ* κ.λπ.

στρατηγός, (-οῦ), ὁ· (Γραμμ.) ἐν συνθέσει παροξύνονται τὰ ἔχοντα ὡς β΄ συνθετικὸν τὸ στρατηγός, ὡς *ἀρχιστράτηγος, ἀντιστράτηγος, συστράτηγος, ὑποστράτηγος* κ.λπ.

– στρατος· τὰ κύρια οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς β΄ συνθετικὸν τό «-στρατος» προπαροξύνονται, π.χ. Ἀγαθό-στρατος, Δημό-στρατος, Ἐρασί-στρατος, Ἡρό-στρατος, Καλλί-στρατος, Σωσί-στρατος, Φιλό-στρατος κ.λπ.

στρεβλῶ (-όω) (τι)· (=στρέφω, συστρέφω· (φρ.) «*ταῦτα δὲ ποιήσαντες κατέτειναν ἐκ γῆς στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίνοισι τὰ ὅπλα*» (Ἡρόδοτος)· βασανίζω διὰ τῆς στρέβλης, βασανιστικοῦ ὀργάνου· (φρ.) «*στρεβλοῦν τοῦτον ὡς κατάσκοπον*» (Ἀντιφάνης)· (μτφ.) διαστρέφω, μεταβάλλω τὰ λεχθέντα)· (φρ.) «*στρεβλώνει τὰ ὅσα εἶπε*»· (πρτ.) ἐστρέβλουν, (μέλλ.) στρεβλώσω, (ἀόρ.) ἐστρέβλωσα, (ὑποτ.) στρεβλώσω· (Παθ.) στρεβλοῦμαι (ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν) (=εἶμαι ἀλλοίθωρος)· (φρ.) «*στρεβλοῦσθαι τοὺς ὀφθαλμούς*»· «*ἐσχηκότες στρεβλουμένους τοὺς ὀφθαλμούς*» (Ἡρόδοτος)· (μέλλ.) στρεβλώσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐστρεβλώθην, (ὑποτ.) στρεβλωθῶ· – στρέβλη (=βασανιστήριον ὄργανον· μάγγανον), στρεβλός, στρεβλότης, στρέβλωσις, στρεβλωτής, στρεβλωτήριος, στρέβλευμα (=διαστροφή)· (φρ.) «*στρεβλός: ὁ διάστροφος τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλ' οὐχὶ στραβός*» (Βεκκ. Ἀνέκδ.).

στρέφω· (ἀμτβ.) (=γυρίζω ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἢ κατὰ μέρος· «στρέφω τι ἤ τινα» (=κάμνω τι ἤ τινα νὰ στραφῇ, συστρέφω)· (φρ.) «*τὸν οἶακα στρέφειν*» (Ἀναξανδρίδης)· κλώθω, πλέκω· (φρ.) «*κρόκην στρέφειν*» (Λουκιανός)· κάμνω στροφήν, κλίσιν· (φρ.) «*Ξενοφῶν δὲ στρέψας πρὸς τοὺς Καρδούχους ἀντία τὰ ὅπλα ἔθετο*» (Ξενοφῶν)· ἀνακατώνω· (φρ.) «*ἄνω κάτω τοὺς νόμους στρέφειν*» (Δημοσθένης)· μετατρέπω, τροποποιῶ· (φρ.) «*στρέφειν πανταχῇ τὰ γράμματα*» (Πλάτων)· περιστρέφω)· (φρ.) «*τὸν κόσμον μήτε αὐτὸν στρέφειν ἑαυτόν, μήτε ὑπὸ θεοῦ στρέφεσθαι διττὰς περιαγωγάς*» (Πλάτων)· (πρτ.) ἔστρεφον, (μέλλ.) στρέψω, (ἀόρ.) ἔστρεψα, (πρκμ.) ἐστροφα, (ὑπερσ.) ἐστρόφειν· (ὑποτ.) ἐ στρέφω, ἀ στρέψω, πρ ἐστροφὼς ὦ· (εὐκτ.) ἐ στρέφοιμι, μ στρέψοιμι, ἀ στρέψαιμι, πρ ἐστροφὼς εἴην· (προστ.) ἐ στρέφε, ἀ στρέψον, πρ ἐστροφὼς ἴσθι, (ἀπαρ.) ἐ

στρέφειν, μ στρέψειν, ἀ στρέψαι, πρ ἐστροφέναι· (μετχ.) ἐ στρέφων, -ουσα, -ον, μ στρέψων, -ψουσα, -ψον, ἀ στρέψας, -ψασα, -ψαν, πρ ἐστροφώς, -φυῖα, -φός· // στρέφομαι (=περιστρέφομαι, κινοῦμαι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ· (φρ.) «*τί δυσκολαίνεις καὶ στρέφει την νύχθ' ὅλην*» (Ἀριστοφάνης)· μετατρέπομαι· (φρ.) «*κἂν σοῦ στραφείη θυμός*» (Σοφοκλῆς)· (παθ.) «*ποῖ στρέφει;*» (=ποῦ φεύγεις;) (Ἀριστοφάνης)· π ἐστρεφόμην, μ στρέψομαι, στραφήσομαι, ἀ ἐστρεψάμην, ἐστράφην, ἐστρέφθην, πρ ἔστραμμαι, ἔστρεμμαι, ὑ ἐστράμμην, ἐστρέμμην· (ὑποτ.) ἐ στρέφωμαι, ἀ στρέψωμαι, στραφῶ, πρ ἐστραμμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ στρεφοίμην, μ στρεψοίμην, στραφησοίμην, ἀ στρεψαίμην, στραφείην, πρ ἐστραμμένος εἴην· (προστ.) ἐ στρέφου, ἀ στρέψαι, στράφηθι, πρ ἔστραψο· (ἀπαρ.) ἐ στρέφεσθαι, μ στρέψεσθαι, στραφήσεσθαι, ἀ στρέψασθαι, στραφῆναι, πρ ἐστράφθαι· (μετχ.) ἐ στρεφόμενος, -ομένη, -όμενον, στρεψόμενος, -ψομένη, -ψόμενον, στραφησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ στρεψάμενος, -ψαμένη, ψάμενον, στραφείς, -φεῖσα, -φέν, πρ ἐστραμμένος, -μένη, -μένον· – στροφή, στρέψις, στρέβλη, στρεβλός, στρόβος (=δίνη), στρεπτήρ, στρεπτός, στροφεύς, στρόφις, στρόφιγξ, στρόφος (=ζώνη), στρόβιλος, στροφάλιγξ, στρέψις, ἐπιστροφή, καταστροφή, συστροφὴ κ.λπ.

στροφή, (-ῆς) ἡ· (Μετρ.) τὸ ἀποτελοῦν τὴν βασικὴν μονάδα τῶν στιχουργικῶν συστημάτων, ἤτοι ἡ ὁμὰς δύο ἢ περισσοτέρων στίχων περιέχουσα πλήρη λογικὴν καὶ ῥυθμικὴν ἑνότητα. Ἡ στροφὴ κατὰ κανόνα περικλείει τέλειον νόημα καὶ τελειώνει εἰς τελείαν λέξιν καὶ στιγμήν· // ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στίχων ἔχομεν στροφὰς διστίχους, τριστίχους (κν. τερτσίνες*), τετραστίχους, πενταστίχους, ἑξαστίχους, ἑπταστίχους, ὀκταστίχους καὶ πολυστίχους· // «στροφὴ τοῦ Κάλβου»· στροφὴ ἀποτελουμένη ἐκ πέντε ἀνομοιοκαταλήκτων στίχων. Ὁ πέμπτος εἶναι σχεδὸν πάντα ἰαμβικὸς πεντασύλλαβος:

«Ἐπὶ τὸν Ὑμηττὸν
ἐβλάστησεν ἡ δάφνη
φύλλον ἱερὸν στολίζει
τὰ ῥηρειπωμένα λείψανα
τοῦ Παρθενῶνος»
[υ-υ-υ (5 συλλ.)]
(Κάλβος).

// Ἡ ὀρχηστικὴ κίνησις εἰς τὴν ἀρχαίαν ὀρχήστραν τοῦ χοροῦ πρὸς τὸ ἓν μέρος αὐτῆς· // τὸ μέλος τὸ ᾀδόμενον κατὰ ταύτην τὴν κίνησιν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται «ἡ ἀ ν τ ι σ τ ρ ο φ ή».

στρώννυμι· (καὶ στρωννύω), (βλ. στορέννυμι).

στυγῶ (-έω) (τινα)· (=ἀποστρέφομαι, μισῶ, βδελύσσομαι· (φρ.) «*τοῦ τε εὐτυχέειν φθονέουσι καὶ τὸ κρέσσον στυγέουσι*» (Ἡρόδοτος)· (μετ' ἀπαρεμφ.) φοβοῦμαι νὰ κάμω τι)· (φρ.) «*στυγέῃ δὲ καὶ ἄλλος ἴσον ἐμοὶ φάσθαι*» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἐστύγουν, (μέλλ.) στυγήσω, (ἀόρ.) ἐστύγησα, (ὑποτ.) στυγήσω, (ἀόρ. β΄) ἔστυγον, (ὑποτ.) στύγω, (πρκμ.) ἐστύγηκα· (Μέσ. καὶ Παθ.) στυγοῦμαι, (πρτ.) ἐστυγούμην, (παθ. μέλλ.) στυγήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐστυγήθην, (ὑποτ.) στυγηθῶ, (πρκμ.) ἐστύγημαι, (μετχ.) ἐστυγημένος, -η, -ον· – στύγημα, στυγερός (=μισητός), στυγνός, στυγητός, στύγος (=ἀποστροφή,

μῖσος), στυγνότης, στύγιος, στύγημα, στύξ, (στυγός), ἡ (=ποταμὸς ἢ κρήνη τοῦ Ἅδου, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ὀλύμπιοι θεοὶ τοῦ Ὁμήρου ὡρκίζοντο τοὺς βαρυτέρους τῶν ὅρκων των).

στῦμμα, (-ατος), τό· (τοῦ στύφω)· στῦμα, (-ατος), τό (τοῦ στύω) (=πριαπισμός, στῦσις), (αἰολ.) στύμα, (-ατος), τό (=τὸ στόμα)· στῆμα, (-ατος), τό (=τὸ προεξέχον)· (δημ.) ἡ στίμα (=ὑπόληψις <ἰταλ. stimare =ἐκτιμῶ).

στωικός,-ή,-όν· (βλ. στοά) (=φιλόσοφος τῆς Στοᾶς, ἀπαθής).

σύ· (ἀρχ. νεωτ.) καί (δημ.) ἐσύ· (ἐπικ.) τύνη, (δωρ.) τύ, (δυϊκ. σφώ=οἱ δύο σας), (πληθ.) ὑμεῖς· προσωπικὴ ἀντωνυμία β΄ προσώπου· // (ἐπιτατ.) «σύγε» (βλ. ἀντωνυμία).

συ-· α) συνθετ. ὀνομ. καὶ ῥημάτων κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ «ν» τῆς προθέσεως «σύν» πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ συμφώνου, π.χ. *συγυρίζω, συθέμελος, συχαρίκια, σύθαμπο, σύβραση* κ.λπ.

συγγενικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) «συγγενικαὶ λέξεις», εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς μίαν γλωσσικὴν οἰκογένειαν, π.χ. *ἄνεμος - ἀνεμίζω - ἀνεμιστήριον - ἀνέμιος - ἀνεμοζάλη - ἀνεμόσκαλα - ἀνεμιστήρ - ἀνεμικός - ἀνεμιαῖος - ἀνέμισμα* κ.λπ.

σύγγραμμα, (-ατος),τό· διανοητικὸν ἔργον εἰς ἔγγραφον λόγον· // πραγματεία εἰς [illegible]ον λόγον κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ [illegible] τὸ ἐμμέτρως συντεταγμένον· (φρ.) τὰ «*κατὰ λόγον*» ἢ «*καταλογάδην συγγράμματα*»: τὰ συγγράμματα εἰς πεζὸν λόγον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ποιήματα· // ἐνῷ «σύγκραμμα τό» (=μεῖγμα, κρᾶμα).

συγκαταβιβάζω· (Γραμμ.) μεταφέρω τὸν τόνον εἰς τὴν τελευταίαν συλλαβήν (τὴν λήγουσαν).

συγκατάθεσις, (-εως), ἡ· (=συναίνεσις, ἐπιδοκιμασία, ὑποταγή, συμφωνία)· (φρ.) «*τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ Θεοῦ μετ' ἄλλων*» (Καιν. Διαθ.)· // (Γραμμ.) «ἐπιρρήματα συγκαταθέσεως» (ἄλλως «καταφατικά», βλ. ἐπίρρημα): «ναί», «ναίχι» κ.λπ.· (φρ.) «*αἱ δύο ἀρνήσεις μίαν συγκατάθεσιν ποιοῦσι*» (Σχόλ. Σοφοκλέους)· «*ἐκεῖνα δέ με ἀνθέλκει καὶ πρὸς τὴν ἑτέραν ἄγει συγκατάθεσιν*» (Διον. ὁ Θρᾷξ)· // (Φιλοσ.) ἡ τοῦ νοῦ συγκατάνευσις πρὸς τὰς διδασκαλίας τῆς στωικῆς φιλοσοφίας· (φρ.) «*ὁ καὶ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν συγκατάθεσιν καὶ τὴν ἐποχήν.... ἄλλα τε πολλὰ τῶν τοιούτων ἐξονομάσας*» (Πλούταρχος).

συγκατηγόρημα, (-ατος), τό· (Λογ.) τὸ κοινὸν κατηγόρημα δύο ἢ περισσοτέρων ὑποκειμένων.

συγκατηγορῶ (-έω)· (Λογ.) ἀποφαίνομαι, λέγω μετ' ἄλλων ἀπὸ κοινοῦ ὅτι πρόσωπον ἢ πρᾶγμά τι εἶχε τὴν δεῖνα ἰδιότητα.

συγκεκομμένως· (Γραμμ.) κατὰ συγκοπήν.*

συγκεκριμένος, -η, -ον· (Γραμμ.) «συγκεκριμένα οὐσιαστικά», προσηγορικὰ δηλοῦντα ἀντικείμενον αἰσθητόν, π.χ. *ἄνθρωπος, κύων, μῆλον* κ.λπ., (οὐσιαστικὰ ἀφῃρημένα): *ἐργασία, φιλία, εὐτυχία, ἀγνότης* κ.λπ.

συγκεράννυμι· (καὶ συγκεραννύω, συγκερῶ (-άω), (δημιοτ.) συγκερνῶ)· // (Γραμμ.) (=πάσχω κρᾶσιν,* συναλοιφήν* , (ἐπὶ φωνηέντων) συγχωνεύομαι

(οὐσ.) συγκερασμός, (-ου), ὁ.

σύγκλεισις ἢ σύγκλησις (-εως), ἡ· (=τὸ συγκλείειν)· σύγκλισις, (-εως), ἡ (=τὸ κλίνειν ὁμοῦ μετ' ἄλλου πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ μάλιστα πρὸς τὰ ἔσω).

συγκλίνω· (=κοιμῶμαι ἐπὶ τῆς αὐτῆς κλίνης)· // (Γραμμ.) κλίνομαι ὁμοῦ μετά τινος εἰς τὴν αὐτὴν κλίσιν· (φρ.) «*κλιθεῖσα γὰρ συγκλίνει τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς ἑξῆς πτώσεις*» (Ἀπολλώνιος ὁ δύσκολος).

συγκόλλησις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) σύναψις, σύνθεσις· (ῥ.) συγκολλῶ (-άω).

συγκολλητικός, -ή, -όν· (Γλωσσολ.) «συγκολλητικαὶ γλῶσσαι» (βλ. γλῶσσα).

σύγκολλος, -ος, -ον· (κόλλα) (=συγκεκολλημένος)· σύγκωλος, -ος, -ον (=εὐπαγής)· (φρ.) «*σκέλη τὰ ἐπ' αὐτῶν ἐλαφρά, σύγκωλα*» (Ξενοφῶν).

συγκοπή, (-ῆς), ἡ· (ἄλλως ὑφαίρεσις*) ἡ εἰς μικρὰ τεμάχια συγκοπή· // (Γραμμ.) συγκοπή, ἄλλως *ἔλλειψις, ἄρσις, παράλειψις, ὑφαίρεσις, ἀφαίρεσις, ἐξαίρεσις, ἔνδεια*· (φρ.) (*ἐνδεία τοῦ...., κατ' ἔλλειψιν τοῦ...), θλῖψις, ἔκθλιψις, συγκοπή, ἀποκοπή* κ.λπ. (βλ. λέξεις), (ἀλλ' ἐπεκράτησε νὰ λέγεται εἰς τὴν ἀρχὴν ἀφαίρεσις,* εἰς τὸ μέσον συγκοπὴ* καὶ ὑφαίρεσις,* εἰς τὸ τέλος δὲ ἀποκοπή)·* ἀποβολὴ γράμματος ἢ γραμμάτων ἐκ τοῦ μέσου λέξεως (μεταξὺ συμφώνων) ἢ καὶ ὁλοκλήρου συλλαβῆς· κατ' ἐπέκτασιν καὶ ἐπὶ φράσεων, ὡς Βερενίκη>*βερνίκι*, πέλεθρον >*πλέθρον*, τετράπεζα>*τράπεζα*, νεόγονον>*νεογνόν*, ἀστραποπελέκι> *ἀστροπελέκι*, παιδινὸς >*παιδνός*, σκόρυδον> *σκόρδο*, ὀπίσωθεν >*ὄπισθεν*, κορυφὴ> *κορφή*, σιτάρι >*στάρι*, περίπατος> *περπατῶ*, ἀλεγεινὸς >*ἀλγεινός*, ὁμοπάτριος >*ὁμόπατρος*, μονώνυχα> *μώνυχα*, κελαινονεφὴς >*κελαινεφής*, ἀρνονακὶς >*ἀρνακίς*, κωμῳδοδιδάσκαλος >*κωμοδιδάσκαλος*, ἀκεραιοφανὴς >*ἀκραιφνής*, ἀμφιφορεὺς>*ἀμφορεύς*· // (δημ.) μουλάρι>*μλάρι*, πηγάδι>*πγάδι*, σκυλὶ >*σκλί*, ζῷα> *ζὰ τά*, [ὡς καὶ εἰς τὰς προστακτικάς: κόψετε >*κόψτε*, φέρετε> *φέρτε*, πάρετε >*πάρτε*, κάθισε> *κάτσε*], κατσικοπόδι >*κατσιπόδι*, μαγκουφαμάνα >*μαγκουφάνα*, «ἄμε κά(με τὴ δου)λειά σου»>*ἄμε καλειά σου* κ.λπ., ἐνῷ ὑφαίρεσις εἶναι ἡ ἔκπτωσις βραχέος φωνήεντος μεταξὺ φωνηέντων ἢ φωνήεντος καὶ συμφώνου καὶ τἀνάπαλιν, π.χ. δᾶμιοFεργὸς >δημιοεργὸς >*δημιουργός*, Θεόδωρος >Θέδωρος> *(Θόδωρος, Θοδωρής)*, ἐνδέεια>*ἔνδεια*, ταμιεῖον> *ταμεῖον*, ὑγίεια >*ὑγεία* κ.λπ.· // συγκοπὴ τοῦ «ε», ἤτοι ἡ ἀπό τινων ῥιζῶν ἀποβολὴ αὐτοῦ εὑρισκομένου πρὸ ἀφώνου ἢ πρὸ τοῦ «ρ» ἢ «ν», π.χ. πατερ-πατρ (πατέρ-ος >*πατρός*), πετ-πτ *(πέτ-ομαι, ἐ-πτ-όμην)*, γεν-γν (ἐ-γεν-όμην), *γί-γνο-μαι*). Ἐπειδὴ ἡ συγκοπὴ τοῦ «ε» (ὡς καὶ ἡ συστολή) εἶναι ἡ διάφορος μορφὴ τῆς ῥίζης, διὰ τοῦτο αἱ μὲν ἀσύγκοπτοι ῥίζαι λέγονται «ἰσχυραί», αἱ δὲ συγκοπτόμεναι «ἀσθενεῖς».

συγκόπτω· (Γραμμ.) «συγκοπτόμενα ὀνόματα», κατηγορία ὀνομάτων τῆς γ΄ κλίσεως,* εἰς τὰ ὁποῖα ἀποβάλλεται φωνῆέν τι εἰς ὡρισμένας πτώσεις, π.χ. *πατὴρ>πατέρος>πατρὸς* κ.λπ. (βλ. ἀναβιβάζω).

συγκρητισμός, (-οῦ), ὁ· (σὺν+Κρής), (ὁ ὅρος ἐκ τῶν Κρητῶν τῶν παρὰ τὰς ἐσωτερικὰς διαιρέσεις συνενουμένων κατὰ

τοῦ ἐπερχομένου ἐχθροῦ, ὅθεν συνένωσις)· // (Γλωσσολ.) *συγκρητισμὸς* εἶναι ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πτώσεων, ὥστε ἐξ ὀκτὼ νὰ καταστῶσι πέντε (βλ. πτῶσις), ἡ ὁποία ἐγένετο α) διὰ τὴν σημασίαν, διότι ἀνέκαθεν δὲν ὑπῆρχον εἰς ἕκαστον ὄνομα καὶ εἰς ἕκαστον ἀριθμὸν πᾶσαι αἱ πτώσεις, καὶ β) διότι ἡ δοτικὴ καὶ ἀφαιρετικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἐδηλοῦντο ἀρχικῶς διὰ τοῦ αὐτοῦ τύπου, ὡς καὶ τὸ οὐδέτερον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικήν. Οὕτως ἡ γενικὴ ἐξέφρασε καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀφαιρετικῆς, ἡ δὲ δοτικὴ καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς τοπικῆς (καὶ ὀργανικῆς), ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ αἱ σημασίαι ἀμφοτέρων εἰς πολλὰ συνέπιπτον, π.χ. «*φορείῳ φέρεσθε*» (ὡς ὀργανική, ἀλλὰ καὶ ὡς τοπική). Διὰ τοῦ συγκρητισμοῦ καὶ τῆς ἀπωλείας ἄλλων πολλῶν γραμματικῶν στοιχείων τοῦ ῥήματος ἐπῆλθε μεγάλη ἁπλοποίησις εἰς τὴν γλῶσσαν.

σύγκρισις, (-εως), ἡ· ἐξήγησις, ἑρμηνεία· (φρ.) «*ἐγὼ δὲ τὴν ἀναγραφὴν ἀναγνώσομαι καὶ τὴν σύγκρισιν* (=τὴν ἑρμηνείαν) *γνωρίσω σοι*»· // (Λογ.) σύγκρισις εἶναι ἀτελὴς ὁρισμός, διὰ τοῦ ὁποίου διασαφοῦμεν μίαν ἔννοιαν παραβάλλοντες αὐτὴν πρὸς γνωστὰς ἐννοίας, π.χ. «*ὁ Χρυσόστομος εἶναι ὁ Δημοσθένης τῆς Ἐκκλησίας*»· // (Ῥητορ.) «σύγκρισις ἢ ὅμοιον», ἡ μεταφορὰ* εἶναι σύγκρισις ἀνεπτυγμένη: «*ὁ Ἀχιλλεὺς εἶναι λέων*», ἤτοι ὁμοιάζει οὗτος κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἢ δύναμιν πρὸς λέοντα· εἰς τὴν σύγκρισιν ἐκφράζεται ῥητῶς ἡ παρατεταμένη ὁμοιότης, τὴν ὁποίαν ἔχουν πρὸς ἄλληλα δύο τινὰ ἀντικείμενα, π.χ. «*αἱ πράξεις τῶν βασιλέων ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους ποταμούς, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ῥεῦμα εἶναι ὁρατόν, τὰς πηγὰς αὐτῶν ὅμως ὀλίγοι βλέπουν*». Ἡ σύγκρισις εἶναι καλλώπισμα λαμπρὸν τοῦ λόγου, διὰ τοῦτο ὁ Κικέρων ὀνομάζει αὐτὴν «*φῶς τοῦ λόγου*».

συγκριτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «συγκριτικὸς βαθμός» (ἐπιθέτου), ὁ δηλῶν σύγκρισιν, ὡς *σοφώτερος, εὐγενέστερος* (ἐνν. τινὸς ἄλλου), ἐνῷ *σοφώτατος* (ἐνν. πάντων) (βλ. παραθετικά). Ἡ σύγκρισις γίνεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, α) προσώπου πρὸς πρόσωπον: «*Σωκράτης Ἀριστίππου σοφώτερος*» ἢ πράγματος πρὸς ἄλλο πρᾶγμα: «*τὸ ἀδικεῖν ἐστιν αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι*», β) προσώπου ἢ πράγματος αὐτοῦ πρὸς ἑαυτό: «*εὐπρεπέστεροι ἑαυτῶν γιγνόμεθα*», γ) προσώπου ἢ πράγματος πρός τινα βαθμόν, ἰδιότητα ἢ σκοπόν: «*σοφώτερος τοῦ δέοντος*»· «*τὸ γὰρ νόσημα μεῖζον ἢ φέρειν*», δ) ἰδιότητος πρὸς ἰδιότητα, ἐνεργείας πρὸς ἐνέργειαν, καταστάσεως πρὸς κατάστασιν: «*σοφὸς μᾶλλον ἢ δίκαιος*»· «*ἐλαφρότεροι πόδας ἢ ἀφνειότεροι*», καὶ ε) περιστάσεως πρὸς περίστασιν, «*μᾶλλον σήμερον ἢ αὔριον*»· «*ἐν Ἀθήναις μᾶλλον βούλομαι ζῆν ἢ ἐν Σπάρτῃ*».

Ὅταν ἡ σύγκρισις εἶναι εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ λείπει εἰς τὴν ἔκφρασιν, τὸ θετικὸν ἐπέχει θέσιν συγκριτικοῦ: «*καλόν* (ἀντὶ «*μᾶλλον καλόν*», «*κάλλιον*») *τὸ μὴ ζῆν ἢ ζῆν ἀθλίως*»· «*ψυχρὸν ὥστε λούσασθαι*» καὶ τἀνάπαλιν, ὅταν ἡ σύγκρισις τίθεται εἰς τὴν ἔκφρασιν καὶ δὲν ἀναφαίνεται εἰς τὸ καθ' αὐτὸ πρᾶγμα, «*ἔστι τι νεώτερον;*». Ἐνίοτε τὸ συγκριτικὸν ἐκφέρεται διὰ τοῦ θετικοῦ καὶ τῶν συγκριτικῶν μορίων: «*μᾶλλον φανερόν*» (=φανερώτερον). Πολλάκις τὸ συγκριτικὸν πρὸς ἐπίτασιν

δέχεται μόριά τινα (ἔτι, πολύ, πολλῷ κ.λπ.), «*τοῦ σμικροῦ ἔτι μεῖον*», ἢ τὸ μᾶλλον μετὰ τῶν ἐπιτατικῶν μορίων ἢ ἄνευ αὐτῶν, π.χ. «*πολὺ μᾶλλον ἑτοιμότερον*»· «*αἰσχυντότερον μᾶλλον τοῦ δέοντος*»· // (δημοτ.) συγκριτικὰ ἀνώμαλα» τῆς δημοτικῆς εἶναι: ἁπλός-ἁπλούστερος, γέρος-γεροντότερος, καλός-καλύτερος, καλλίτερος (καὶ κάλλιος), κακός-χειρότερος, πολύς-περισσότερος (καὶ πιότερος)· // (δημοτ.) ὡς «συγκριτικὸς σύνδεσμος» τίθεται ἡ πρόθεσις «παρά», ἡ ὁποία χρησιμεύει κατὰ τὴν σύγκρισιν νὰ διακρίνῃ τὸν δεύτερον ὅρον, ὁ ὁποῖος τίθεται κατὰ τὴν ἰδίαν πτῶσιν τοῦ πρώτου ὅρου, π.χ. «*καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή, παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακή*» (Ῥήγας)· «*μοῦ ἀρέσει περισσότερο* (ἢ *πιότερο*) *ἡ θάλασσα παρὰ τὸ βουνό*»· ὅταν ὁ β' ὅρος εἶναι πρότασις, τότε τὸ συγκριτικὸν «παρά» (ὡς καὶ τὸ «ἀπό») δέχεται πρὸ αὐτοῦ τὸ «ὅ,τι», «ὅσο», π.χ. «*εἶμαι ἐφέτος πιὸ πλούσιος, παρὰ ὅ,τι ἤμουν τὰ περασμένα χρόνια*»· «*εἶναι πιο φιλότιμος ἀπ' ὅ,τι λέει*».

σύγκρουσις, (-εως), ἡ· (=κτύπημα μεταξὺ δύο ἀντιφερομένων σωμάτων)· // (Ῥητορ.) ἡ σύγκρουσις ἀντιφατικῶν προτάσεων· // (μτγν.) ἡ ἀντίθεσις εἰς τὰ ἐπιχειρήματα.

σύγχρονος, -ος, -ον· (=ὁ τῆς αὐτῆς χρονικῆς περιόδου ἢ καὶ τῆς αὐτῆς περίπου ἡλικίας)· // (Συντακτ.) τὸ σύγχρονον ἐκφέρεται διὰ τῶν μορίων ἐνῷ, ὁσάκις, καθώς, ὁπότε, ὅταν, (καὶ τῆς δημοτ.) ἐκεῖ πού, ἐφόσον, κάθε πού, ὄντως, ὅσο, σάν, ὅσον ποὺ κ.λπ., π.χ. «*ἐφ' ὅσον ἐνύκτωνεν ἐπὶ τοσοῦτον ἀνησύχει*»· «*ὄντως θεῖά τε καὶ θαυμαστά σου ἔργα*»· «*ὁπότε θέλει, ἂς ἔλθῃ*»· «*ἔχω τὴν ἴδιαν ἀδιαθεσία σὰν καὶ χθές*»· (βλ. «χρονικαὶ* προτάσεις»)· (ῥ.) συγχρονῶ (-έω) (=κεῖμαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον)· (φρ.) «*ὃ δύναται διελέγξαι τὸ ῥῆμα μὴ συμπληθυνόμενον ἢ συγχρονούμενον*» (Ἀπολλώνιος ὁ δύσκολος)

συγχώρησις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) ὁ ῥήτωρ συγχωρεῖ τι εἰς τὸ ἐναντίον διὰ λόγον τινὰ ἀληθῆ ἢ ὑποτιθέμενον ἢ θεωρῶν αὐτὸ ὡς μικρὸν καὶ ἐπιφέρει ἄλλο τι ἀδίκημα μεγαλύτερον αὐτοῦ καὶ ἀσυγχώρητον.

σύζευξις, (-εως), ἡ· εἴς τινα κρίσιν, ὅταν ὁρίζωμεν ὅτι μία ἰδέα περιέχεται εἰς ἄλλην, λέγεται «σύζευξις καταφατική», «*ὁ Θεός ἐστι δίκαιος*» (=ἡ δικαιοσύνη ἐνυπάρχει εἰς τὸν Θεόν), ὅταν δὲ δὲν ἐνυπάρχει: «*ὁ συκοφάντης οὐκ ἔστι δίκαιος*» (ἡ δικαιοσύνη δὲν ἐνυπάρχει εἰς τὸν συκοφάντην), λέγεται «διάζευξις ἀποφατική».

συζυγία, (-ίας), ἡ· (=ἡ ὑπαγωγὴ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ζυγόν, σύζευξις, ἕνωσις, σύνδεσις)· // (Γραμμ.) σύστημα κλίσεως τῶν ῥημάτων (βλ. ῥῆμα)· ἡ καθ' ὅλους τοὺς τύπους μεταβολὴ τοῦ ῥήματος. Αἱ συζυγίαι τῶν ῥημάτων εἶναι δύο: τῶν εἰς -ω, ὡς *λύω, τιμῶ*, καὶ τῶν εἰς -μι, ὡς *δείκνυμι* (βλ. νυμι)· αἱ συζυγίαι αὗται διακρίνονται ἀπὸ τοῦ α' ἑνικοῦ προσώπου τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ὁριστικῆς τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς. Ἐπειδὴ ὑπάρχει εἰς τὴν κλίσιν τῶν ῥημάτων ὁμοιόμορφος ποικιλία κατά τινας ἀναλογίας, τούτου ἕνεκα τὰ ῥήματα συζεύγνυνται κατατασσόμενα εἰς τάξεις, ὅθεν αἱ τάξεις αὗται ἐκλήθησαν «συζυγίαι»· (φρ.) «*συζυγίαι τῶν βαρυτό-*

νων, τῶν περισπωμένων ἢ συνῃρημένων, τῶν εἰς -μι».

Τὰ τέλη τῶν εἰς -ω ῥημάτων προῆλθον ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν προσωπικῶν καταλήξεων μετὰ τοῦ χαρακτῆρος* ἢ καὶ τοῦ προσφύματος* τῶν χρονικῶν θεμάτων (βλ. ῥῆμα)· «κλίσις ῥήματος βαρυτόνου (βλ. ῥῆμα).

Διὰ τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ῥημάτων (βλ. λς. καὶ *ἐνεστώς, παρατατικός, μέλλων, ἀόριστος, παρακείμενος, ὑπερσυντέλικος, τετελεσμένος μέλλων)*· (βλ. συνῃρημένα)· ὅταν ἓν ῥῆμα ὡς ἁπλοῦν σχηματίζεται κατ' ἄλλην συζυγίαν ὡς ἁπλοῦν καὶ κατ' ἄλλην συζυγίαν ὡς σύνθετον, τὸ σύνθετον δεν εἶναι καθ' αὐτὸ σύνθετον, ἀλλὰ παρασύνθετον διαφέρον τοῦ ἁπλοῦ, π.χ. *ὀδυνῶ (-άω)*, ἀλλὰ *περιωδυνῶ (-έω)* (<περιώδυνος)· *πυρῶ (-όω)*, ἀλλὰ *ζωπυρῶ (-έω)* (<ζώπυρον) κ.λπ. (πρβλ. Σκάλιγκερ)·

// ἔχομεν α) «θεματικὴν συζυγίαν», ἤτοι συζυγίαν ῥημάτων κλινομένων μετὰ θεματικοῦ ἢ συνδετικοῦ φωνήεντος, π.χ. ὡς τὸ ῥῆμα «φέρω» τὴν ῥίζαν φερ- τὴν συνδέει μετὰ τῆς καταλήξεως ἕν συνδετικὸν φωνῆεν (ε ἢ ο) *bher-e-si, *bher-e-ti, *bher-o-mes, *bher -o-nti (ἑλλ. *φέρεις, φέρει, φέρομεν, φέρουσι)*· β) «ἀθέματος συζυγία», ἤτοι συζυγία ῥημάτων, τὰ ὁποῖα κλίνονται ἄνευ θεματικοῦ ἢ συνδετικοῦ φωνήεντος.

Οὐδὲν θεματικὸν φωνῆεν μεσολαβεῖ μεταξὺ ῥίζης καὶ καταλήξεως εἰς τὰ εἰς -μι ῥήματα, ἀλλὰ εἰς τὴν ῥίζαν αὐτῶν προστίθενται αἱ καταλήξεις ἀπ' εὐθείας ἄνευ μεσολαβήσεως θεματικοῦ (ἢ συνδετικοῦ) φωνήεντος, π.χ. *es-mi >*εἰμί*, *es-si> *εἶ*, *es-ti >*ἐστί*· *s-mes> *ἐσμέν*, *s-enti>*εἰσί(ν)*· // (Μετρ.) ἡ διποδία, ἤτοι τὸ μικρότερον σύστημα εἰς τὴν μετρικὴν παράθεσιν (τὴν προσῳδίαν)· // (=ἡ κλίσις)· (φρ.) *«ἡ δι' ὧν ἡ πρώτη συζυγία τῶν βαρυτόνων λέγεται, διὰ τοῦ «κ» ἐπὶ γενικῆς κλίνεται, κήρυκος, πέλυκος»* (Ἀθήναιος)· // ἕκαστον σύστημα συγγενῶν λέξεων· // συνδυασμὸς γραμμάτων· συνδυασμὸς λέξεων· (φρ.) *«οὐκ ἐν τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων ἡ πειθώ, ἀλλ' ἐν τῇ συζεύξει»* (Διονυσ. Ἁλικαρν.)

συκοφάντης, (-ου), ὁ· (<ἐκ τοῦ σῦκον (=τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικός)+φαίνω=δείχνω)· βλ. συκοφαντῶ (-έω).

συκοφαντῶ (-έω) (τινα)· (=κατηγορῶ τινα ψευδῶς, διαβάλλω· *«ὁ συκοφαντῶν πένητα, παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν»* (Παλ. Διαθήκη)· (ἀμτβ.) εἶμαι συκοφάντης, ψευδολογῶ· (φρ.) *«τὸν ῥήτορα βουλόμενος δικαίως ἐξετάζειν καὶ μὴ συκοφαντεῖν»* (Δημοσθένης)· στρεψοδικῶ, σοφιστεύομαι)· (πρτ.) ἐσυκοφάντουν, (μέλλ.) συκοφαντήσω, (ἀόρ.) ἐσυκοφάντησα, (πρκμ.) σεσυκοφάντηκα· (Παθ.) συκοφαντοῦμαι (=διαβάλλομαι, κατηγοροῦμαι ψευδῶς)· (πρτ.) ἐσυκοφαντούμην, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσυκοφαντήθην, (ὑποτ.) συκοφαντηθῶ, (πρκμ.) σεσυκοφάντημαι, (μετχ.) σεσυκοφαντημένος, -η, -ον· – «συκοφαντῶ τί τινος»· (φρ.) *«εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν»* (Καιν. Διαθ.)· (φρ.) *«πλεῖστον διαφέρει φήμη καὶ συκοφαντία· φήμη μὲν γὰρ οὐ κοινωνεῖ διαβολῇ, διαβολὴ δὲ ἀδελφόν ἐστι καὶ συκοφαντία. Φήμη μέν ἐστιν, ὅταν τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν αὐτόματον ἐκ μηδεμιᾶς προφάσεως λέγῃ τινὰ ὡς γεγενημένην πρᾶξιν· συκοφαντία δ' ἐστίν, ὅταν πρὸς τοὺς πολλοὺς εἷς ἀνὴρ αἰτίαν ἐμβαλὼν ἔν τε ταῖς ἐκκλησίαις ἁπάσαις πρός τε τὴν βουλὴν διαβάλῃ τινά»* (Αἰσχίνης)· – συκοφάντημα, συκοφαντία, συκοφάντησις, συκοφαντικός, συκοφαντητός, συκοφαντητέος, συκοφαντῶδης, συκοφάντις ἡ, συκοφάντης [συκοφάντης: κατά τινας εἶναι ὁ προδίδων παρὰ τὸν νόμον – τοιοῦτος νόμος δὲν διεσώθη μέχρι ἡμῶν – τοὺς ἐξαγωγεῖς σύκων ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ ἔπειτα ὁ ψευδῶς καταδίδων· – (φρ.) *«Συκοφάντης λέγεται ὁ ψευδῶς τί τινος κατηγορῶν. Κεκλῆσθαι δ' οὕτω παρ' Ἀθηναίοις πρῶτον εὑρεθέντος τοῦ φυτοῦ τῆς συκῆς καὶ διὰ τοῦτο κωλυόντων ἐξάγειν τὰ σῦκα. Τῶν δὲ φαινόντων τοὺς ἐξάγοντας συκοφαντῶν κληθέντων, συνέβη καὶ τοὺς ὁπωσοῦν κατηγοροῦντάς τινων φιλαπεχθημόνως οὕτω προσαγορευθῆναι»* (Σχόλ. Πλατ. Πολιτ.)· *«Συκοφαντεῖν: τὸ φιλαπεχθῶς κατηγορεῖν· κατηγόρουν γὰρ ἀλλήλων ἐπὶ σύκων ἐκφορᾷ. Καὶ κυρίως μὲν ἐπὶ τούτου λέγεται, καταχρηστικώτερον δὲ καὶ ἐφ' οἱαδήποτε αἰτίᾳ συκοφαντεῖν ἔλεγον»* (Βεκκ. Ἀνεκδ.) – τὸ ὀρθότερον εἶναι ἐκ τοῦ σῦκον (=τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικός) καὶ φαίνω (=δεικνύω τὸ αἰδοῖον), ἤτοι ὁ καταφερόμενος ἐναντίον τῆς τιμῆς, τῆς ὑπολήψεως γυναικός].

συκώδης, -δης, -ες· (σῦκον+εἶδος) (=ὅμοιος πρὸς σῦκον)· σηκώδης (<σηκὸς +εἶδος) (=ὁ ὅμοιος πρὸς ναΐσκον).

συκῶτι τό· (ἐκ τοῦ «ἧπαρ συκωτόν» =ἧπαρ ζῴου θρεμμένου διὰ σύκων).

σύλησις, (-εως), ἡ· (συλάω) (=λεηλασία)· σύλλυσις (=διάλυσις ἔχθρας, συμφωνία, συνθήκη).

συλλαβή, (-ῆς), ἡ· // (Γραμμ.) ἓν φωνῆεν ἢ δίφθογγος ἢ συνεκφώνησις ἑνὸς ἢ περισσοτέρων συμφώνων μετὰ φωνήεντος ἢ διφθόγγου διὰ μιᾶς πνοῆς, ὡς «*ἀεί*», «*ἠώς*», «*ἄνθρωπος*», «*Ἡλέκτρα*», «*προσέχω*», «*ὑπάγω*», «*νύξ*», «*στράγξ*» (=σταγών)· (κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Θρᾷκα) [*συλλαβή ἐστι κυρίως σύλληψις συμφώνου ἢ συμφώνων μετὰ φωνήεντος ἢ φωνηέντων, οἷον «κάρ», «βοῦς» καταχρηστικῶς καὶ ἐξ ἑνὸς φωνήεντος*, π.χ. «α», «η»]. Ἡ λέξις* ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς ἢ περισσοτέρων συλλαβῶν. Ἡ λέξις ἡ ἀποτελουμένη ἐκ μιᾶς συλλαβῆς λέγεται «μονοσύλλαβος: *πῦρ, φῶς*, ἐκ δύο «δισύλλαβος: *θεός, λόγος*, ἐκ τριῶν «τρισύλλαβος»: *δικαστής*, καὶ ἐκ πολλῶν «πολυσύλλαβος»: *μαχητικός, στρεψοδικοπανουργία* κ.λπ.

Ἡ συλλαβὴ λέγεται «καθαρά», ὅταν ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, «μὴ καθαρά», ὅταν ἄρχεται ἀπο συμφώνου, π.χ. *ὁμοιάζω*, αἱ συλλαβαὶ ο-, -α- (=καθαραί) -μοι-, -ζω (=μὴ καθαραί)· // «ἐπίτονος συλλαβή»· εἶναι ἡ συλλαβὴ λέξεώς τινος μετὰ τὴν τονιζομένην, π.χ. *σίδηρος*, ἐπίτονος συλλαβὴ εἶναι ἡ συλλαβὴ -δη-. Συλλαβὴ ἔχουσα βραχὺ φωνῆεν λέγεται βραχεῖα*: *θέ̆ŏς*, ἔχουσα μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον λέγεται μακρά*: *χαῖρω*. Συλλαβὴ δὲ ἔχουσα βραχὺ φωνῆεν ἢ βραχὺ δίχρονον πρὸ δύο ἢ περισσοτέρων συμφώνων ἢ πρὸ διπλοῦ (ζ, ξ, ψ) λέγεται «θέσει μακρά», π.χ. *κόσμος, ὄμβρος, λαμπρός*, («θέσει μακρὰ» συλλαβὴ εἶναι τὸ βραχὺ φωνῆεν, ὅταν τὸ α΄ ἐκ τῶν δύο ἑπομένων συμφώ-

νων ἐσυλλαβίζετο μετὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βραχέος φωνήεντος, ὥστε ἡ συλλαβή, τὴν ὁποίαν ἀπετέλει τὸ φωνῆεν τοῦτο ἔληγεν εἰς σύμφωνον καὶ μάλιστα ηὐξάνετο διὰ τοῦ χρόνου τοῦ ἀπαιτουμένου εἰς σχηματισμὸν αὐτοῦ, ὡς *κᾰ̄ρ-πός, νῡ̄μ-φίος* κ.λπ., *συ-χνός, πι-στός, σύ-ζυ-γος, τά-ξις, νύ-ξις, τύ-ψις*). Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται λήγουσα, ἡ δὲ πρὸ αὐτῆς παραλήγουσα, ἡ πρὸ τῆς παραληγούσης προπαραλήγουσα καὶ ἡ πρὸ τῆς προπαραληγούσης: «τετάρτη συλλαβή» καὶ οὕτω καθεξῆς, καὶ ἂν ἀπ᾽ αὐτῆς ἄρχεται λέξις λέγεται «ἀρχική», ὡς *συλλα-βό-γρι-φος* (λήγουσα* *-φος*, παραλήγουσα* *-γρι-*, προπαραλήγουσα* *-βο-*, τετάρτη συλλαβὴ *-λα-* καὶ πέμπτη συλλαβὴ *συλ-* (ἀρχική)· // (Μετρ.) «ποσότης συλλαβῶν»· πᾶσα συλλαβὴ λέξεως ἔχει ὡρισμένον χρόνον, ὁ ὁποῖος εἶναι μακρὸς ἢ βραχύς.

Κατὰ τὸν χρόνον ἑπομένως ἡ συλλαβὴ εἶναι μακρὰ ἢ βραχεῖα μετά τινων ἐξαιρέσεων, ὁπόταν ἡ συλλαβὴ λέγεται δίχρονος ἢ κοινή.

Καὶ ὅταν τὸ φωνῆεν εἶναι «θέσει μακρόν» ἡ συλλαβὴ εἶναι μακρά.

[Τὸ τελικὸν μακρὸν φωνῆεν (ἢ δίφθογγος) εἰς τὸ μέσον τοῦ στίχου, ἑπομένου ἑτέρου φωνήεντος, δύναται νὰ ληφθῇ ὡς βραχύ («κοινή» συλλαβή, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον συμβαίνει ἐνίοτε καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως), π.χ. «*ἄνδρα μοῐ̆ ἔννεπε*», «*πλάγχθῆ̆, ἐπεί*», «*πῐ̆ήσω*», «*τοῖ̆ο ῦτος*»]. Τὸ τελικὸν βραχὺ φωνῆεν τῆς λέξεως εἰς τὸ μέσον τοῦ στίχου συνεκφωνεῖται (δηλ. συναλείφεται), τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως:

«*Πηληιάδεω*»· «*τεύ̯ον*».

Βραχὺ φωνῆεν πρὸ δύο συμφώνων, ἰδίως ἀφώνου μετὰ ὑγροῦ, δὲν ἀποτελεῖ μακρὰν συλλαβήν, ἀλλὰ κοινήν, ἤτοι ἄλλοτε αὕτη λαμβάνεται ὡς βραχεῖα καὶ ἄλλοτε ὡς μακρά.

Τὸ βραχὺ φωνῆεν πρὸ δύο συμφώνων ἀποτελεῖ πάντοτε μακρὰν συλλαβήν, ὅταν τὸ ἕν σύμφωνον εἶναι τελικὸν καὶ τὸ ἄλλο ἀρκτικὸν τῆς ἑπομένης, ὡς καὶ ἐν συνθέσει, π.χ. «*ἓκ δ᾽ εὐνάς*», «*ἓς Χρύσην*», «*ἓκ λείπω*», «*ἓκ-βάλλω*» Ἐπὶ τῆς ἄρσεως τοῦ ποδὸς πρὸ μιᾶς τῶν κυρίων τομῶν τοῦ μέτρου ἡ βραχεῖα συλλαβὴ λαμβάνεται ὡς μακρά, π.χ. «*πρόφρονος εἰρύατο̄,// νῦν αὖτέ με μοῖρα κιχάνει*».

Τὸ F καὶ τὸ σ μετὰ τοῦ ρ, μ, ν, λ, δ καθιστᾷ μακρὰν τὴν βραχεῖαν συλλαβήν· ὡσαύτως τὸ ἀρκτικὸν F. Τὸ δὲ πνευματώδες σ καί τὸ j ἐνίοτε καθιστᾷ μακρὰν τὴν πρὸ αὐτοῦ βραχεῖαν συλλαβήν.

Ἡ μακρὰ συλλαβὴ εἶναι διπλασία τῆς βραχείας (– =υυ) καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς δύο βραχείας· // (δημοτ.) πολλάκις, ὅταν δύο συλλαβαὶ ἔχουν ἐπάλληλα τὰ αὐτὰ ἢ συγγενικὰ σύμφωνα, ἀποβάλλεται ἡ μία ἐξ αὐτῶν, π.χ. *διδάσκαλος*> *δάσκαλος, ἀποφοιτητήριον* >ἀποφοιτήριον, *ἀστραποπελέκι* >ἀστροπελέκι κ.λπ.· // συλλαβή (=α΄ σύλληψις, ἐγκυμοσύνη, β΄ δεσμός, ζώνη)· (φρ.) «*ἔχω στρόβους ζῶνάς τε συλλαβὰς πέπλων*» (Αἰσχύλος).

συλλαβισμός, (-οῦ), ὁ· συλλάβισμα, (-ατος), τό· ἡ διάκρισις τῶν λέξεων εἰς τὰς συλλαβάς, ἐκ τῶν ὁποίων συνίστανται αὗται· // (Γραμμ.)

Συλλαβισμός.

Εἶναι εἰς πάντας γνωστόν, ὅτι ὁ συλλαβισμὸς δὲν τελεῖται ὁμοίως οὔτε εἰς πάσας

τὰς γλώσσας οὔτε εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν κατὰ πάντας τοὺς χρόνους καὶ εἰς τας ἐπὶ μέρους διαλέκτους.

Ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ τὴν κατὰ πολὺ μεταγενεστέραν ταύτης τὴν νεοελληνικήν (καθαρεύουσαν - δημοτικήν) δὲν ὑπάρχει καθιερωμένος κανών, ἡ δὲ γενικὴ συνήθεια, ἡ ὑπὸ τῶν ἑκάστοτε γραμματικῶν ἀκολουθουμένη, βασίζεται ἐπὶ ἀνακολούθων καὶ ἀντιφατικῶν ἐνίοτε διδαγμάτων παραδοθέντων εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν βυζαντινῶν γραμματικῶν.

Τὰ δὲ εἰς τὰς γραμματικὰς γραφόμενα «συνήθως συλλαβίζεται» ἢ «καταβάλλεται φροντὶς νά συλλαβισθῇ» κ.λπ. εἶναι ὑπεκφυγαὶ καὶ δεδομένα ἐστερημένα ἐπιστημονικοῦ κύρους.

Αἱ ἐπιγραφαὶ δὲν δύνανται νὰ εἶναι τρόπον τινὰ οἱ ἀσφαλέστεροι ὁδηγοὶ τοῦ συλλαβισμοῦ, λαμβανομένου ὑπ᾽ ὄψιν ὅτι οὐδέποτε χαράσσονται αὗται φωνητικῶς, ἀλλὰ στοιχηδὸν ἢ μηχανικῶς.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν εἰς τὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ εἰς τὸν ἔμμετρον λόγον τῶν ἀρχαίων καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους παπύρους, διότι δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτὰ ὡρισμένος κανών.

Ὡς γνωστὸν εἰς τὴν προϊστορικὴν ἑλληνικὴν ἴσχυεν ὁ «ἑτεροσυλλαβισμός», ὡς *πότ-μος*, ἐνῷ εἰς τὴν ἀττικὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὡς καὶ εἰς μερικὰς τῶν διαλέκτων, ἴσχυεν ὁ «ταυτοσυλλαβισμός», ἤτοι ἡ τάσις τῶν συμφώνων τῶν εὑρισκομένων μεταξὺ δύο φωνηέντων ἢ διφθόγγων ἢ φωνήεντος καὶ διφθόγγου καὶ τἀνάπαλιν νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν ἑπομένην συλλαβήν, ὡς *πό-τμος*.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς συλλαβογραφικῆς γραφῆς εὑρίσκεται εἰς τὴν Κυπρίαν διάλεκτον καὶ εἰς πολλὰ δηλοῦται τρόπον τινὰ ὁ ἰσχύων τότε συλλαβισμός, οὕτως ἡ λέξις «*ἀρ-χός*» (γράφεται a—ra—ko——se), ἤτοι τό «ρ» παρίσταται μετὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ φωνήεντος «α», καθ᾽ ὅσον μετ᾽ αὐτοῦ συλλαβίζεται. ἡ δὲ λέξις *Κύ-προς* (γράφεται Ku—po—ro—se), ἤτοι τό «π» παρίσταται μετὰ τοῦ φωνήεντος «ο» τοῦ ὑπάρχοντος μετὰ τὸ σύμπλεγμα «πρ», καθ᾽ ὅσον μετ᾽ αὐτοῦ συλλαβίζεται.

Τὸ μόνον προκῦπτον συμπέρασμα ἐκ πασῶν αὐτῶν τῶν πηγῶν εἶναι τοῦτο, ὅτι ὁ συλλαβισμὸς εἰς τὴν ἑλληνικὴν οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν λογικὸν ἢ ἐτυμολογικὸν σχηματισμόν, ἀλλ᾽ εἶναι ἀνάγκη, ὅπως προσδιορισθῇ οὗτος ἐκ τῶν φωνητικῶν ἀρχῶν τῆς γλώσσης.

Τὰ πολυάριθμα μονοσύλλαβα μᾶς παρέχουν τὴν σαφεστέραν ἔνδειξιν καὶ τὸ κριτήριον καὶ πρέπει κατ᾽ ἀνάγκην ταῦτα νὰ εἶναι ὁ ὁδηγός μας εἰς τὸν συλλαβισμόν.

Ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀνάγκη ἡ συλλαβὴ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις νὰ καταλήγῃ εἰς ἓν τῶν καταληκτικῶν φωνηέντων, διφθόγγων ἢ συμφώνων τῶν μονοσυλλάβων, ἤτοι εἰς α (*τά*), ε (*τέ*), η (*τῇ*), ι (*τί*), ο (*τό*), υ (*ὗ*), αι (*αἱ*), οι (*οἱ*), αυ (*αὖ*), (*ναῦ ὦ*), ευ (*φεῦ*), (ἡ δὲ μακροδίφθογγος ηυ ἐβραχύνθη, *βασιληυ*>*βασιλεύς*), ου (*τοῦ*), ει (*εἰ*), ω (*τῷ*)· ν (*ἄν, ἐν, ἔν, ἤν, ἦν, ὅν, ὄν, ὖν, ὦν, ὤν*), ρ (*γάρ, θήρ, φώρ*), σ (*πᾶς, τρεῖς, μῦς*, ναῦς, *Ζεύς, πούς*), ξ (*δάξ, λάξ, δῆξ*, πύξ), ψ (*λίψ, γύψ*), (περὶ τοῦ κ (*οὐκ, ἐκ*) βλέπε κατωτέρω). [Δὲν συμπεριελάβομεν τὴν δίφθογγον «*υι*», ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη εἰς πάσας τὰς λέξεις ἐκ συναιρέσεως τοῦ υ+ι, ἐπειδὴ ἐξέπεσεν ἡμίφωνον ὑπάρχον μεταξὺ αὐτῶν: *Ϝιδύ(σ)ια >Ϝιδύια>Ϝι-

δυῖα >*εἰδυῖα*· πληθύFι>πληθύι> *πληθυῖ* κ.λπ.· λύ(j)ω>λυίω>*λύω*· μύ(σ)ια> μύ-ια>*μυῖα* καὶ τὰ ὅμοια ἐπειδὴ οὐδεμία λέξις καταλήγει εἰς αὐτην ἐκτὸς ἐκ συναιρέσεων εἰς διαλέκτους: *ὀρχηστύι*>ὀρχηστυῖ· συναίρεσις δὲν ἐπιτελεῖται εἰς τὴν δοτικὴν τῶν εἰς -υς μονοσυλλάβων: *μυΐ*, *ὀρυΐ*, *συΐ* κ.λπ., καὶ τοῦτο, διότι μετὰ τὴν συλλαβὴν «υι» ἀκολουθεῖ πάντοτε φωνῆεν: *ἀγυι-ά*, *υἱ-ός*, *Εἰλείθυι-α*, *μυῖ-α*, *ὀργυι-ά*, *μητρυι-ὰ* κ.λπ.

Εἰς τὰς διαλέκτους, εἰς τὰς ὁποίας τό «υ» ἔσωζε τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ προφοράν «u», ἡ δίφθογγος υι (=ui) ἐλέγετο καὶ πρὸ συμφώνου: (Λεσβ.) *υἷς*, *τυῖδε* καὶ πρὸ φωνήεντος: (Βοιωτ.) *ζίφυιον*, (φύjω) >*φυίω*, καὶ εἰς τὸ τέλος λέξεως: (Ὅμηρ.) *ὀιζυΐ*, *ὀρχηστυΐ* – ἀπὸ τῆς ε΄ π.Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἐπειδὴ τό «υ» ἔχασε τὴν ἀρχαίαν προφοράν «u» καὶ ἐπροφέρετο ü, ἡ δίφθογγος «υι» ἁπλοποιήθη εἰς «υ» (κώδυια)>*κώδυα*, (ὄργυια)>*ὄργυα* (=ἡ ὀργυιά) κ.λπ.· – τούτων δοθέντων, ἐὰν ὑπῆρχε λέξις, ἡ ὁποία κατέληγεν εἰς τὴν δίφθογγον «υι», τότε ἀναγκαστικῶς θὰ ἠκολούθει καὶ σύμφωνον ὑπάρχον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἑπομένης λέξεως, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀδύνατον, διότι τὸ ἥμισυ τοῦ λεξιλογίου τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἄρχεται ἀπὸ συμφώνων, ὡς *(-υι σ)τέφανος*· *(-υι π)ρόοδος* κ.λπ.

Ἐάν ποτε συνέπιπτεν ἡ δίφθογγος «υι » πρὸ συμφώνου, ἁπλοποιεῖτο εἰς «υ» μακρόν (ῡ), π.χ. κυϊσκομένη> κῡσκομένη *βοτρυΐδιον*>*βοτρυί-διον*>*βοτρ-ῦδιον*· *ὀφρυΐ-διον*>*ὀφρυίδιον*>*ὀφρ-ῦδιον* (δημοτ. τὸ *φρῠδι*). Ἡ σύμπτωσις αὕτη βραδύτερον μετεφέρθη καὶ εἰς συγγενεῖς τύπους πρὸ φωνήεντος, π.χ. ἀντὶ τοῦ αἰολικοῦ *φυίω*>*φύω* τὸ υ μακρόν (ῡ) κατὰ τὰ *ἔφυν*, *ἔφυσα*: *υἱός*>*ῡ́ός*, *υἱδοῦς*>*ὑιδοῦς*, *μυῖα*>*μῦα* (δημοτ. μῦγα), *ὀργυιὰ*>*ὀργυὰ* κ.λπ.

Καὶ τοῦτο, διότι δύο συγγενῆ φωνήεντα ἑνούμενα συνεχωνεύθησαν καὶ ἁπλοποιήθησαν εἰς υ μακρόν (ῡ). Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἡ δίφθογγος υι ἀνεπτύχθη ἐκ συναιρέσεως υ+ι ἐκπεσόντος ἡμιφώνου τινὸς μεταξὺ αὐτῶν, ὡς *μύ(σ)ια*> *μυῖα*, *πληθυFι*>*πληθυῖ*, *λυ(j)ω*>*λυίω*> *λύω*].

Καὶ τοῦτο ἐνισχύει τὸ δεδομένον ὅτι ὁ συλλαβισμὸς τῆς γλώσσης τελεῖται συμφώνως πρὸς τὰς φωνητικὰς ἀρχὰς τῆς γλώσσης.

Συνάγεται ἐκ τῶν προηγουμένως λεχθέντων ὅτι πᾶσα ἑλληνικὴ λέξις, ὡς ἐκ τούτου καὶ πᾶσα συλλαβή, δύνανται νὰ ἀρχίζουν ἀπὸ οἱουδήποτε φωνήεντος ἢ διφθόγγου ἢ συνδυασμοῦ συμφώνων μετὰ φωνηέντων ἢ διφθόγγων δεκτῶν φωνητικῶς εἰς τὴν γλῶσσαν, π.χ. *ὦ-ρα*, *αὖ-ρι-ον*, *πρό-ο-δος*, *Ἡ-λέ-κτρα*, *τραῦ-μα*, *στρατός*, *πρᾶ-γμα*, *δά-φνη*, *ἀ-κμὴ* κ.λπ. καὶ δύναται νὰ καταλήγῃ ἡ λέξις εἰς οἱονδήποτε φωνῆεν ἢ δίφθογγον πλὴν τῆς διφθόγγου «ηυ» καί «υι», οὐδέποτε ὅμως νὰ καταλήγῃ εἰς οἱανδήποτε ὁμάδα συμφώνων ἢ καὶ εἰς ἁπλοῦν σύμφωνον ἐξαιρουμένων τῶν καταληκτικῶν (ν,ρ,σ) καὶ τῶν διπλῶν (κς)>ξ (βήξ), (πς)>ψ (γύψ), καθ' ὅσον τὰ οὐρανικὰ καὶ χειλικά, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ πρῶτα γράμματα τῶν διπλῶν ἐν διαστάσει (κ,γ,χ+ς=ξ), (π,β,φ+ ς=ψ) προστατεύονται ὑπὸ τοῦ ἑπομένου συριστικοῦ «σ», τὸ ὁποῖον εἶναι καταληκτικὸν λέξεων.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ σπανίως

ἀπαντῶντα συμπλέγματα «-γξ» τῶν λέξεων *σφίγξ*, *λάρυγξ*, *σάλπιγξ*, *φάρυγξ*, *φάλαγξ*, *φάραγξ*, *στράγξ*, διότι εἰς αὐτὰ τό «γ» ἀντιπροσωπεύει δυνάμει ἓν ἐλαφρὸν ἔρρινον ν (ϻ), (πρβλ. καὶ τὰ καταληκτικὰ εἰς «ς» ἔχοντα πρὸ αὐτοῦ ἐκ τῶν πλαγίων πτώσεων ἀμετάβολον σύμφωνον (λ,ρ,μ,ν), ὡς καὶ μερικὰ τούτων, τὰ ὁποῖα εἶναι διαλεκτικά: *ἅ(λ)ς*, *δάμα(ρ)ς*, *ἕλμι(ν)ς*, *Τίρυ(ν)ς*). Ἐὰν κατέληγον αἱ λέξεις εἰς ἄφωνα (κ,γ,χ· π,β,φ,· τ,δ,θ), ταῦτα ἐσιγῶντο (ἢ ἐξέπιπτον), [τὸ ἀρνητικὸν μόριον *οὐ(κ)* καὶ ἡ πρόθεσις *ἐ(κ)* ἀποτελοῦν φαινομενικὴν ἐξαίρεσιν, διότι τὸ τελικόν «κ» αὐτῶν δὲν ἀποτελεῖ κατάληξιν, ἀλλ' εὑρίσκεται τρόπον τινὰ εἰς τὸ μέσον λέξεως καὶ ἀκολουθεῖ τὸν κανονικὸν συλλαβισμόν. Περὶ τοῦ *οὐ(κ)* καὶ *ἐ(κ)* βλέπε κατωτέρω], π.χ. **τί(δ)* (λατ.quid> *τί*, τό(δ), λατιν. istud, aliud, *ἄλλο*(δ) κ.λπ. – [τὴν αἰτιατικὴν τοῦ οὐδετέρου τούτου ἑνικοῦ ἀριθμοῦ τὴν ἀναγνωρίζομεν εἰς τὰ ἀ λ λ ο δ - α π ό ς, π ο δ - α π ό ς, συμφώνως πρὸς τὰ ὁποῖα ἐγένοντο καὶ τὰ π α ν τ ο δ - α π ό ς, τ η λ ε δ - α π ό ς, ἥ μ ε δ - α π ὸ ς καὶ ὑ μ ε δ - α π ό ς, ἂν καὶ μερικοὶ θεωροῦν δικαιολογημένον τό «δ» εἰς τὰ δύο τελευταῖα ἡ μ ε δ - α π ὸ ς καὶ ὑ μ ε δ - α π ὸ ς καὶ κατ' ἀναλογίαν μόνον π α ν τ ο δ - α π ό ς, τ η λ ε - δ α π ό ς.

Εἰς τὰ εἰς -απὸς σύνθετα ἡ αἰτιατικὴ μετέπεσεν εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀφαιρετικῆς, διότι ἡ ἀρχικὴ συντακτικὴ σχέσις τῶν συνθέτων μερῶν ἐλησμονήθη καὶ ἐνῷ ἡ αἰτιατικὴ ἐσήμαινεν ἀρχικῶς τὴν εἰς τόπον διεύθυνσιν, μετέπεσε νὰ σημαίνῃ τὴν ἀπὸ τόπου φοράν, οὕτω *ἀ λ λ ο δ - α π ό ς*, ἀντὶ τοῦ πρὸς ἄλλο μέρος φερόμενος, μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἐξ ἄλλου μέρους φερόμενος (πρβλ. καὶ τὰ ἐν τέλει λεγόμενα περὶ τοῦ ἀλλοδαπός)] – *μέλι(τ)*, *(μέλιτος)*>*μέλι*, *σώματ*> *σῶμα τό*, *ἀνακ(τ)*->*ἀνα(κ)*>*ὦ ἄνα*, *παι(δ)*->*ὦ παῖ*,**γερον(τ)*> *ὦ γέρον*: [εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἑλληνικὴν καὶ αὐτὸ τό (m) «μ» εἰς τὸ τέλος λέξεως ἐτράπη εἰς «ν», ὡς (λατιν.) novu(m) >νέο(ν) τόν, (λατιν.) jugu(m)> ζυγό(ν) τόν, (σανσκρτ.) ta(m)>τό(ν)].

Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὰ σύνθετα, εἰς τὸ α΄ συνθετικὸν αὐτῶν, π.χ. *ὅ σ τ ι ς*, *ἥ τ ι ς*, *ὅ(δ)-τι*>*ὅτ-τι*>*ὅ,τι· ὅ δ ε*, *ἥ δ ε*, *τό(δ)-δε*>*τόδε* – πρβλ. *ὅ(δ)-κα (=ὅτε)*>**ὅκ(α)-κα*>(δωρ.) *ὅκ-κα* (=ὅτε) – (ἕνεκα δὲ τῆς σιγήσεως τοῦ τελικοῦ τούτου δ (λατ. d) τὰ οὐδέτερα μερικῶν ἀντωνυμιῶν καταλήγουν εἰς -ο, ὡς *ἄλλοδ* (λατιν. *aliud*)>*ἄλλο*) – *βλα(β)-ος*, *βλά(β)ες*- *βλα(β)ς*+ *φήμη*> *βλα(β)σφημος*> *βλάσ-φημος*> *βλά-σφημος*· *ἔφερετ* >*ἔφερε*, *κρῖ(θ)* >*κρῖ*, *ὄρνι(θ)-ος* >*ὄρνι*· *(ὑπὸ* +*δέρκομαι)* >*ὑπό-δρα(κ)*->*ὑπόδρα* ἢ *ὑποδράκ(ς)*>*ὑποδράξ* (ἐπίρρ.) (=ὑπόδρα, κατὰ τρόπον λοξόν, διὰ ταπεινώσεως τοῦ βλέμματος, βλοσυρῶς, ἀπειλητικῶς).

Ἡ γένεσις τῶν διπλῶν συμφώνων προῆλθεν ἐκ πολλῶν λόγων, α) ἐκ συνιζήσεως: *βορέας*>*βορρᾶς*, *στερεὸς*>*στερρός*, β) ἐκ συνθέσεως: *δυσ-σεβής*, *δυσ-συνείδητος* καὶ γ) ἐξ ἀφομοιώσεως: **μικ-Fὸς*>*μικκός* (δωρ. καὶ βοιωτ. ἀντὶ *μικρός*)· (φρ.) «*τοῖς μικκοῖς μικκὰ διδοῦσι θεοί*» (Καλλίμαχος), κ.λπ.

Ἡ ἄρθρωσις δὲ αὐτῶν δὲν ἐγένετο διὰ δύο ἀνοιγμάτων τῆς φωνῆς «*γράμ-μα*», ἀλλὰ τὸ προηγούμενον σύμφωνον ἐξεφωνεῖτο μετά τινος μέρους τοῦ ἀκολούθου

συμφώνου «*γράμ-μα*».

Ἐπειδὴ τὸ οὗς κατὰ τὴν τοιαύτην ἄρθρωσιν ἀντελαμβάνετο διάσπασίν τινα τοῦ φθόγγου, διὰ τοῦτο ἐγράφετο δὶς καὶ δὲν ἐσιγᾶτο εἰς τὴν γραφὴν τὸ β΄ σύμφωνον, ὥστε τοῦτο νὰ ἀποκλείῃ τὰ δύο σύμφωνα ὡς ἀρχικὰ λέξεων, ὡς *σσήμερον*> *σήμερον, ῥρυμὸς*>*ῥυμὸς* κ.λπ.

Ἐφ' ὅσον ἀποκλείωνται τὰ αὐτὰ δύο σύμφωνα εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεων, ἀποκλείεται καὶ ἐντὸς τῆς αὐτῆς λέξεως νὰ συνεκφωνοῦνται μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος ἢ διφθόγγου, ὡς *φυλάσ-σω* (καὶ ὄχι *φυλά-σσω*), *ἄγ-γελος* (καὶ ὄχι *ἄ-γγελος* κ.λπ.

Ἄλλην ἔνδειξιν καὶ κριτήριον τοῦ συλλαβισμοῦ ἔχομεν τὰ ἀρκτικὰ συμπλέγματα συμφώνων, π.χ. βρ-(*βραβεῖον*), γν-(*γνήσιος*), πρ-(*πράκτωρ*) κ.λπ., (δημοτ.) «*γκ*-» (γκαμήλα), «*μπ*-» (μπάμια), «*ντ*-» (ντομάτα). Συμφώνως πρὸς αὐτὰ χωρίζοντες κατὰ τόν συλλαβισμὸν ἑλληνικὴν λέξιν ἀρχαίας ἢ νεοελληνικῆς (καθαρευούσης ἢ δημοτικῆς), [ὡς ἀνεπτύξαμεν καὶ εἰς τὸν πρόλογον ἡ νεοελληνικὴ εἶναι θυγάτηρ τῆς ἀρχαίας κάπως παρηλλαγμένη καὶ δὲν ἀποτελεῖ «δ ι γ λ ω σ σ ί α ν», ἀλλὰ «δ ι μ ο ρ φ ί α ν» μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, διότι «ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι σήμερον ἕν ἔθνος τὸ ἑλληνικὸν ἀπαρτίζομεν καὶ μίαν γλῶσσαν τὴν ἑλληνικὴν λαλοῦμεν» (Γ.Χατζιδάκις)], εἰς συλλαβὰς ἠκολουθήσαμεν τὸν ἀνωτέρω κανόνα, ὁ ὁποῖος καὶ μόνος εἶναι ὁ πλέον λογικός, ἐπιστημονικὸς καὶ περισσότερον ἀνταποκρινόμενος εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἑλληνικῆς φωνολογίας.

Περὶ τῶν νεωτέρων τῆς δημοτικῆς γλώσσης γραμματικῶν οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνῃ, διότι ἕκαστος ἴδια καὶ ἄλλα περὶ τοῦ συλλαβισμοῦ τῆς δημοτικῆς δέχεται μὴ δικαιολογῶν γλωσσολογικῶς τοὺς προτεινομένους κανόνας τοῦ συλλαβισμοῦ, τὰ δὲ λεγόμενα «*μὲ τοὺς κανόνας τῆς δημοτικῆς*» ἢ «*συλλαβίζεται συνήθως*» ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτα, διότι οἱ κανόνες αὐτοὶ εἶναι αὐθαίρετοι καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀντεπιστημονικοί.

Βεβαίως ἡ γλῶσσα ἰδίως ἡ λαλουμένη, ὡς ἐξεθέσαμεν καὶ εἰς τὸν πρόλογον, διαπλάσσεται εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ διαμορφώνεται καὶ λαμβάνει τὴν ὁριστικὴν τελικὴν μορφήν της ὑπὸ τῶν λογοτεχνῶν, συγγραφέων, δημοσιογράφων καὶ ἐν γένει διανοουμένων.

Εἶναι πασίγνωστον ὅτι μακροχρονίως ἐγένοντο μεγάλαι καὶ περὶ τὴν γλῶσσαν μεταβολαί, ἀλλὰ αὗται δὲν ἦσαν ἀποτελεσματα διαφθορᾶς τῆς γλώσσης, ἀλλὰ ἀνελίξεως, ἤτοι προαγωγῆς αὐτῆς φωνητικῶς πρὸς τὸ καλύτερον.

Εἰς τὰς λέξεις ἐκείνας τῆς δημοτικῆς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ληφθῆ ἐκ ξένων γλωσσῶν καὶ κατ' ἐτυμολογίαν οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὴν νεοελληνικήν, ἡ ὁποία εἶναι ἀπότοκος τῆς ἀρχαίας, ἠκολουθήσαμεν τὸν συλλαβισμὸν τῆς φωνητικῆς τῆς δημοτικῆς καὶ τῶν ἐπὶ μερους ξένων γλωσσῶν, ἐκ τῶν ὁποίων προέρχονται.

Εἰς τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν πολιτογραφηθῆ εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκ τῆς τουρκικῆς, ἠκολουθήσαμεν τὸν συλλαβισμὸν τῆς γλώσσης, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθον, ὡς *ντοβ-λέτι* (<(τουρκ.) dev—let (=κράτος), *σοφ-τάς* (<τ. sof-ta (=ἱεροσπουδαστής), *ντο(υ)γ-ρού* (<τ. doğ-ru (=ἴσα), *ντερτ-ιλής* (<τ. dert-li (=ὁ ἔχων ψυχικὸν ἄλγος,

κν. μεράκι), *ἐσ-νάφι* (<τ. es-naf (=χειροτέχνης)) κ.λπ. (οἱ δημοτικισταὶ συλλαβίζουν *ντο-βλέτι, σο-φτᾶς, ντο(υ) -γρού, ντερ-τιλῆς* κ.λ.π., ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτον, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ ἁπλοῦς ἄνθρωπος νὰ γνωρίζῃ τὴν ἐτυμολογίαν τῶν λέξεων αὐτῶν, ἵνα συλλαβίσῃ τὰς λέξεις ὀρθῶς).

Εἰς τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἐλήφθησαν ἐξ ἄλλων γλωσσῶν, ἠκολουθήσαμεν τὸν ἐτυμολογικὸν συλλαβισμὸν αὐτῶν, ὡς *πίκ-άπ* (<pick up) καί (ὄχι *πι-κάπ*), *τσέκ-άπ* (<chek up) καὶ ὄχι *τσέ-κάπ*, *Βιέτ-νάμ* (<Viêt Nam) καὶ (ὄχι *Βιε-τνάμ*) κ.λπ., διότι αὗται αἱ λέξεις εἶναι κατὰ παράταξιν καὶ σημαίνουν διάφορα, ἐὰν δὲ τὸ τελευταῖον σύμφωνον τοῦ α΄ συνθετικοῦ ἐκφωνηθῇ μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ τοῦ ἑπομένου συνθετικοῦ, τότε διαλύεται τό ἐπὶ μέρους σημαινόμενον ἀμφοτέρων τῶν λέξεων, π.χ. *Βιέτ-νάμ* (=ἀπώτατος νότος), ἐνῷ, ἐάν συλλαβισθῇ Βιε-τνάμ οὐδὲν σημαίνει οὔτε τό «Β ι ε» οὔτε τό «τ ν ά μ».

Ἡ συλλαβὴ εἶναι σύμπλεγμα φωνηέντων ἢ διφθόγγων μετὰ συμφώνων ἢ καὶ ἁπλᾶ φωνήεντα ἢ δίφθογγοι. Ταῦτα εἰς μίαν λέξιν ὑπάρχοντα χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ μικροτάτων διακοπῶν τῆς συνεχείας τῆς φωνῆς, π.χ. *ἄ-ο-πλος, Εὔ-α, ἄ-γι-ος, αὔ-ρι-ον, ἐ-χθρὸς* κ.λπ.· (δημοτ.) *ῥό-δι, χαϊ-δεύ-ω φω-τιά, βα-σι-λιᾶς, μπαμπού-λας, μπαρ-μπού-νι, ἀ-τσί-δας ἀ-τζα-μής, τσέν-τζε-ρης, κα-βουρ-ντίζω* κ.λπ.

Τὴν συλλαβὴν ἀποτελοῦν ἓν γράμμα, τὸ ὁποῖον εἶναι φωνῆεν, π.χ. *ἄ! ἆ!* ἢ περισσότερα, π.χ. *πῦρ, μπρός, σπλήν, γλαῦξ*, σπανιώτατα δὲ ἑπτά, π.χ. *στράγξ ἡ* (=σταγών, ἐκ τῆς ὁποίας στραγγίζω· τό «ξ» διπλοῦν γράμμα).

Πάντα τὰ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως εὑρισκόμενα σύμφωνα ἀνήκουν εἰς τὴν συλλαβὴν μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος ἢ τῆς ἑπομένης διφθόγγου, π.χ. *πα-ρά, Φαί-δρα, πρό-ο-δος, στρα-τὸς* κ.λπ., τὰ δὲ εἰς τό τέλος τῆς λέξεως εἰς τὴν προηγουμένην, π.χ. *ἄν, σπλήν, ἀ-νήρ, σφίγξ, λαϊ-λαψ, οὐκ,* [ἐφ' ὅσον εἶναι μόνη ἡ λέξις καὶ μετ' αὐτὴν ἀκολουθῇ στίξις, ὡς «*τὸ ἀρνητικὸν μόριον οὐκ*», «*οὐκ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ζῶσιν ἀπὸ τούτων τινές*», κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς – διὰ τὸν λόγον ὅτι τό «κ» δὲν πρέπει νὰ εἶναι καταληκτικὸν λέξεων – ἀποκόπτεται (ἤτοι σιγᾶται) τὸ κ καὶ τονίζεται τὸ ἀρνητικὸν μόριον «οὐ», ὡς «*καλὸς μέν, μέγας δ' οὔ*», «*καὶ ἀπεκρίθη οὔ*», «*ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναί, ναί, οὔ, οὔ*», «*πὼς γάρ, οὔ;*», ἐὰν δὲ εἶναι μετ' ἄλλης, τότε τό «κ» συνεκφωνεῖται μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος ἢ διφθόγγου ὡς: «*οὐ-κ ἂν λάβοις ...*»· «*οὐ-κ ἔ-χει*»· «*οὐ-κ ἔ-τι*» ἢ *οὐ-κέ-τι*», «*οὐ-κ οὖν*» ἢ *οὐκοῦν* (=λοιπὸν δέ, ἀσφαλῶς), «*οὐ-κ οὖν*» ἤ «*οὔ-κουν*» (=βεβαίως δέν)].

Σύμφωνον, μετὰ τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἔκθλιψις, ἤτοι ἀπεβλήθη φωνῆεν, συλλαβίζεται μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος, π.χ. «*πα-ρα-έ-χω*> *πα-ρ-έ-χω*> *πα-ρέ-χω*», «*με-τ'ἐ-μοῦ*».

Μόνον τό «κ» εἰς συμπλοκὴν μετ' ἄλλων συμφώνων μετεβάλλετο, π.χ. *πλέ(κ)-ω, ἐπλέ-(χ)θην, πλέ-(γ)δην· (κ)ναφεύς-(γ)ναφεύς, δέ(κ)ομαι-δέχομαι.* Καὶ εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ὁ ἑλληνικὸς φθόγγος «κ» δὲν προσέπιπτεν εἰς τὸ οὗς τῶν Ῥωμαίων, διὰ τοῦτο παριστάνετο

διὰ τοῦ c καὶ ἐτρέπετο πολλάκις εἰς g, π.χ. *(κ)λέος* – gloria (=δόξα)· *ἐννεα-(κ)όσιοι* – non(g)enti· *ἑ(κ)ατόν* – *(centum)*· *(κ)υβερνῶ* – *(g)u berno*· *Ἀ(κ)ράγας* - *A(g)rigentum*· *(κ)άλαθος* - *(g)alathus* καὶ *(c)alathus* κ.λπ.

Ὁ αὐτὸς συλλαβισμὸς ἰσχύει καὶ ἐὰν πρὸ δασυνομένης λέξεως τὸ ψιλὸν τελικόν «κ» τρέπεται εἰς δασύ «χ», π.χ. «*οὐ-(χ ὑ)-μεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;*»· «*οὐ-(χ αἱ) τρίχες ποιοῦσιν αἱ λευκαὶ φρονεῖν*»· «*οὐ-(χ ἥτ)-τον*» κ.λπ.

Τὸ τελικόν «κ» τόσον τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου *οὐ(κ)*, ὅσον καὶ τῆς προθέσεως *ἐ(κ)*, ἐπειδὴ δὲν εὐσταθεῖ νὰ εἶναι καταληκτικόν, συνεκφωνεῖται μετὰ τοῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου τῆς ἑπομένης λέξεως, τόσῳ στενότατα, ὥστε νὰ δίδεται ἡ ἐντύπωσις, ὅτι δὲν εἶναι καταληκτικόν, ἀλλ' εὑρίσκεται τρόπον τινὰ εἰς τὸ μέσον λέξεως, ὡς *οὐκ+ἔτι*>*οὐ-κέτι* (πρβλ. καὶ *μη-κέτι*).

Καὶ κατὰ τὴν κλίσιν, ἐπειδὴ οὐδεμία λέξις καταλήγει εἰς κ (ἐξαιροῦνται *οὐ(κ)* καὶ *ἔ(κ)*, *ἔκ(ς)*, *ἐ(ξ)*), ἐὰν τὸ θέμα εἶναι καταληκτικὸν εἰς κ, τοῦτο ἀποβάλλεται (σιγᾶται), ὡς *γυναικ-(ός)*>*ὦ γύναι(κ)* >*ὦ γύναι*· *γάλακ(τ)-ος*> *γάλα(κ)-*>*τὸ γάλα*.

Ἐπίσης πᾶν τελικὸν ἄφωνον τοῦ α΄συνθετικοῦ κατὰ τὴν σύνθεσιν σιγᾶται, ὡς *αἰγ-πόλος*>*αἰπόλος*· *ἑλίκ-τροχος*> *ἑλί-τροχος*· *γυναι(κ)-μανὴς*>*γυναι-μανὴς (ἢ γυναικομανὴς)*, [ἂν καὶ ὡρισμένοι ὄχι ὀρθῶς θεωροῦν ἀπαράδεκτον τὴν ἀποβολὴν τοῦ τελικοῦ συμφώνου τοῦ θέματος *γυναι(κ)-* καὶ δέχονται τὸ α΄συνθετικὸν ὡς δοτικὴν τοῦ ἑνικοῦ **γύναι* τοῦ θέματος *γυνα-*, εἰς τοὺς κωμικοὺς ὀνομαστικὴ *γυνή*, αἰτ. *γυνήν*, κλητ. *γυνή*, πληθ. *γυναῖ, αἰ*, αἰτ. *γυνὰς τάς*], *ἀνακ(τ)-ος*> *ἄνα(κ)*> *ὦ ἄνα* (εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ *ὦ ἄναξ*), *Fανακ-Ja*> *ἄνασσα ἡ* κ.λπ.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁσάκις εὑρέθησαν εἰς τὸ τέλος θεμάτων λέξεων σύμφωνα μὴ καταληκτικὰ μονοσύλλαβων λέξεων, ταῦτα ἐσιγήθησαν (ἐξέπεσαν), π.χ. *ἄλλο(δ)*>(λατ. aliud) >*ἄλλο, τό(δ)*>*τό, μέλι(τ)-ος*> *μέλι(τ)*> *τὸ μέλι, παι(δ)ός* >*παι(δ)*>*ὦ παῖ, τυραννί (δ)-ος*> *τυραννί(δ)* >*ὦ τυραννί, ὄρνι(θ)-ος* καὶ δωρικῶς *ὄρνι(χ)-ος*> *ὦ ὄρνι, γυναι(κ)ομανὴς*> *γυναιμανής, ἑλί(κ) -τροχος*> *ἑλί-τροχος, αἰ(γ)-πόλος*> *αἰπόλος*, ἐνῷ τὰ καταληκτικὰ μονοσυλλάβων (ν,ρ,σ,), ὡς καὶ τὰ συμπλέγματα ἐκ χειλικῶν (π,β,φ+ς=ψ) καὶ ἐξ οὐρανικῶν (κ,γ,χ+ς=ξ) διετηρήθησαν, π.χ. *Ἕλλη(ν)-ος*> *ὦ Ἕλλην, γέρον(τ)-ος* >*γέρο(ν)-ος* >*ὦ γέρον, ῥήτο(ρ)-ος*> *ὦ ῥῆτορ*, οὕτω καὶ *ἀρα(β)-ος*> *ἄρα(βς)*>*ὁ ἄραψ, κόρα(κ)-ος* > *ὁ κόραξ, φύλα(κ)-τος*> *φύλα(κς)*> *ὁ φύλαξ*· τὸ σ τότε ἀποβάλλεται, ὅταν εὑρίσκεται μεταξὺ δύο συμφώνων, ὡς *γέγραφ-σ-θε*>*γέγραφθε* ἢ πρὸ τοῦ σ, ὡς *γένε(σ)-σι*> *τοῖς γένεσι* ἢ ἐνίοτε καὶ μεταξὺ δύο φωνηέντων, ὡς *γένε(σ)-ος*> *γένεος*> *γένους τοῦ*.

Μόνον τό «κ» τοῦ μονοσυλλάβου ἀρνητικοῦ μορίου *οὐ(κ)* καὶ πρὸ δασυνομένης λέξεως *οὐ(χ)* δὲν ἀποβάλλεται, διότι τοῦτο τό «κ» ἢ «χ» συνεκφωνεῖται μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος (ἢ διφθόγγου) τῆς αὐτῆς λέξεως ἢ καὶ τοῦ ἀρχικοῦ τῆς ἑπομένης κατὰ τὸν συλλαβισμόν, ὡς ἐξεθέσαμεν καὶ ἀνωτέρω, π.χ. *οὐ-κέ-τι, οὐ-χ ὅ-τι, οὐ-κοῦν, οὔ κουν, οὐ-χ ὅ-πως, οὐ-κ εἶ-πον* κ.λπ. Τοῦτο εἶναι εἰς πάντας γνωστὸν καὶ ἐκ τοῦ συλλαβισμοῦ τοῦ

μη-κέ-τι (καὶ ὄχι *μηκ-έ-τι*) καὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος, *Οὐ-κα-λέ-γων*, ὅπερ προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου *οὐ(κ)* καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ ῥ. *ἀλέγω* (=φροντίζω) καὶ εἶναι νόθον προελθὸν ἐκ παραθέσεως. Αὐτὸ τοῦτο ἐνισχύεται καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου «*οὐ*», ἐπειδὴ α) τίθεται πρὸ συμφώνου καὶ τοῦ δίγαμμα συμπεριλαμβανομένου, ὡς «*οὐ δυνατόν ἐστι*», ἐνῷ πρὸ φωνήεντος ἢ διφθόγγου τίθεται τὸ *οὐκ* (ἢ πρὸ δασείας *οὐχ*), ὡς «*οὐ-κ ἐ-θέ-λω*», «*τὸ οὐ-χ εὑ-ρη-μέ-νον*», διότι τὸ κ (ἢ χ) συνεκφωνεῖται μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος (ἢ διφθόγγου) κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ὡς «*οὐ-(κ ἐ)-θέ-λω*», «*τὸ οὐ-(χ εὑ)-ρη-μέ-νον*», β) τό «*οὐ*» ὀξύνεται (οὔ) καὶ δὲν λαμβάνει τὸ κινητὸν οὐρανικὸν κ (ἢ χ), ὁσάκις μετ' αὐτὸ ἀκολουθεῖ σημεῖον στίξεως, ὡς «*φής ἢ οὔ;*», ἔστω καὶ ἂν ἀκολουθῇ μετ' αὐτὸ λέξις ἀρχομένη ἀπὸ φωνήεντος, διότι ἡ στίξις ἐμποδίζει τὴν συνεκφώνησιν μετὰ τὴν στίξιν μετὰ τοῦ φωνήεντος (ἢ διφθόγγου), καὶ γ) εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς τὸ τέλος προτάσεως, ἵνα μὴ τό «*οὐ*» τελειώνει εἰς «κ», ὑπόκειται ὡς μόριον εἰς τὴν ἄρνησιν τό *-κι* (ἢ-χι), π.χ. «*ἠὲ καὶ οὐκί*», «*ὅς τ' αἴτιος ὅς τε καὶ οὐκί*», «*τί δ' οὐχί;*» κ.λπ. (πολλάκις τοῦτο εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸ μέσον στίχου ἢ προτάσεως).

Περὶ τοῦ καταληκτικοῦ «κ» τῆς προθέσεως *ἐξ*>*ἐκ(ς)*>*ἐκ* βλ. κατωτέρω. Πᾶν σύμφωνον μεταξὺ δύο φωνηέντων (ἢ διφθόγγων ἢ φωνήεντος καὶ διφθόγγου καὶ τἀνάπαλιν) συλλαβίζεται μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος (ἢ διφθόγγου) τῆς λέξεως π.χ. *ἄ-πει-ρος, οἴ-κοι, φέ-ρο-μεν* κ.λπ.

Δύο σύμφωνα ἢ διπλοῦν (ζ,ξ,ψ) μεταξὺ δύο (ἢ διφθόγγων ἢ φωνήεντος καὶ διφθόγγου καὶ τἀνάπαλιν) συλλαβίζονται μετὰ τοῦ ἑπομένου των φωνήεντος (ἢ διφθόγγου), ἐὰν εἶναι ἀρκτικὰ λέξεων, ὡς πρὸς μὲν τὴν νεοελληνικὴν (καθαρεύουσαν) τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, π.χ. *ἀ-μνός (μνήμη), ἀ-στεῖος (στεῖρα), ἄ-κλητος (κλῆσις), ὅ-γδοος (γδοῦπος), ὀ-σφύς (σφάττω), ἄ-ζυμα (ζύμη), ἑ-ξῆς (ξαίνω), ὄ-ψιμος (ψαύω)* κ.λπ., ὡς (πρὸς δὲ τὴν δημοτικὴν) ἂν εἶναι ἀρκτικὰ τῆς δημοτικῆς π.χ. *ἀ-βγό (βγαίνω), ἔ-τσι ἀ-τσίδας, ἄ-τσαλος (τσόκαρο, τσιτώνω), ἄ-φκια-στος (φκιασίδι), βι-σνουθήριο, Βο-σνία, Βι-σνού (σνομπαρία, σνίτσελ),* [*ἀλλὰ ἐσ-νάφι*, (διότι τουρκ. es-naf)], *ἀ-κγρέμιστος (γκρινιάζω, γκράβαρα), ἀ-γγούρι, ἀ-γγάστρωτη, ἀτσί-γγανος (γγάστρι, γγάστρωμα, γγιαγμένος)* καὶ διὰ τὴν ἐπαναδίπλωσιν τοῦ γ (γγ) καὶ *ἀγ-γούρι, ἀγ-γάστρωτη, ἀτσίγ-γανος* [οὐδέποτε ὅμως γκια-γμένος (ἐγγίζω)>*γγίζω, γγιαγμένος), γκάστρι (ἐν γαστρὶ*> *ἐγγάστρι*>*γγάστρι), κ.λπ.*, διότι δὲν διατηρεῖται ἡ ἐτυμολογία], *πα-ράγκα (γκαμήλα, γκέττα), ἀ-τζαμής (τζάκι, τζιτζίκι, τζόγος), ἀγά-ντζωτος (ντζούστρα)* κ.λπ. ἄλλως χωρίζονται, α) ὅσα δὲν εἶναι ἀρκτικὰ λέξεων, π.χ. *ἔλ-κω, (-λκ), ἔν-τερον, (-ντ) ἄρ-μα, (-ρμ) ἀγ-κών, (-γκ)* κ.λπ., καὶ β) τὰ αὐτὰ σύμφωνα νν, ρρ, σσ [λλ, μμ, γγ, ππ, ττ, φφ κ.λπ.], π.χ. *Κόρινα, πίν-να, ἄρ-ρωστος, ἔρ-ριπτον, θάλασ-σα, μέλισ-σα* κ.λπ. (οὕτω καὶ *Ἀτ-θίς (=Ἀθ-θίς), Βάκ-χος (Βάχ-χος), Σαπ-φώ (=Σαφ-φώ)* οὕτω καὶ *Πεννσυλβανία* (διότι ἐκ -νσ- δὲν ἄρχεται λέξις).

Προκειμένου περὶ τῶν διπλῶν νν, ρρ, σσ τὸ ἕτερον τῶν δύο εἶναι καταληκτικὸν μονοσυλλάβων λέξεων *ἄ(ν), φώ(ρ), ἄ(ς),* ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, καὶ εἶναι φυσικὸς ὁ χωρισμὸς των, ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῶν διπλῶν γγ, λλ, μμ, ππ, ττ, φφ, κ.λπ., τῶν ὁποίων τὸ ἕτερον προκείμενον δὲν εἶναι γράμμα καταληκτικὸν ὄχι μόνον μονοσυλλάβων, ἀλλὰ καὶ πολυσυλλάβων λέξεων, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ πρῶτα νν, ρρ, σσ γίνεται ὁ χωρισμὸς καὶ τούτων τὸ μέν, διότι δὲν ὑπάρχει λέξις, ἡ ὁποία νὰ ἀρχίζῃ ἐκ τῶν δύο τούτων συμφώνων λλ, μμ, ππ κ.λπ., (ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω), τὸ δὲ καὶ φωνητικῶς δὲν εὐσταθεῖ, διότι ἡ ἐκφώνησις αὐτῶν δὲν γίνεται διὰ παρατεταμένου τινὸς ἤχου, ὅπως συμβαίνει ἰδιαίτατα καὶ μόνον εἰς τὸ ρ* (ρρρρ....), τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος τρομῶδες, ὑπὸ δὲ τῶν γραμματικῶν καλεῖται littera canica (=γράμμα τοῦ κυνός), καθ' ὅσον προεφέρετο δίδον τὴν ἐντύπωσιν γρυσμοῦ ἐξωργισμένου κυνός (ρρρ....). Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ ρ μετὰ βραχὺ φωνῆεν *ἔρ-ραπτον, ἀπορ-ρίπτω,* τοῦ πνευματισμοῦ αὐτοῦ *ῥίπτω, ῥάπτω* (μετὰ δασείας), *ῥάρος* (=γαστήρ, βρέφος), *Ῥᾶρος* (ὁ πατὴρ τοῦ Τριπτοπολέμου), *Ῥαριάς, Ῥάριον* (πεδίον) (μετὰ ψιλῆς) καὶ τῆς γνώμης τῶν γραμματικῶν νὰ θεωροῦν τὸ ρ ὡς φωνῆεν – μάλιστα εἴς μερικὰς γλώσσας ἐπέχει τοῦτο θέσιν φωνήεντος καὶ ἀποτελεῖ συλλαβήν, καλεῖται δὲ «συλλαβικὸν ρ», ὡς Srbia= Σερβία – ἐνῷ εἶναι ἡμίφωνον συγκαταλεγόμενον μεταξὺ ἀφώνων συμφώνων καὶ φωνηέντων καὶ κείμενον μὲν ἐγγύτατα τῶν φωνηέντων μεταλάμβανον δὲ ἀρκούντως τῶν κυρίων χαρακτήρων τῶν ἀφώνων (ἢ ψοφωδῶν συμφώνων) (βλ.ρ, P).

Δὲν εὐσταθεῖ ἡ γνώμη μερικῶν ὅτι ὀφείλομεν νὰ χωρίζωμεν *τά-ττω, γρά-μμα, ἵ-ππoι* κ.λπ., ἐπειδὴ δὲν εἶναι καταληκτικὰ λέξεων τὰ σύμφωνα (τ, μ, π), κ.λπ., ἀλλὰ πρέπει νὰ χωρίζωμεν *τάσ-σω,* (τάττω) *γεν-ναῖος, ἔρ-ριπτον* κ.λπ., ἐπειδὴ τὰ σύμφωνα σ,ν,ρ εἶναι καταληκτικά, ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὸν κανόνα, διότι οὐδεμία λέξις ἀρχίζει ἀπὸ ττ-, μμ-, ππ- κ.λπ.

Ἐάν ποτε εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεων εἰς διαλέκτους καὶ μόνον ἐκ συμπλοκῆς γραμμάτων μετ' ἀφομοίωσιν ἐδιπλασιάσθησαν ταῦτα, τὸ ἕτερον τούτων ἐξέπεσεν (ἐσιγήθη), διότι δὲν εὐσταθεῖ συλλαβὴ νὰ ἔχῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τὰ αὐτὰ σύμφωνα, π.χ.

Fρ>Fρυμὸς>ῥρυμὸς>*ῥυμός,*

Fλ>Fλύκος>λλύκος>*λύκος,*

σλ>σλισόμενος >λλισόμενος>*λισόμενος,*

σμ>σμοῖρα>μμοῖρα>*μοῖρα,*

σν>σνευρὰ> ννευρὰ>*νευρὰ* κ.λπ.

Οὗτοι, ἐνῷ δέχονται τὴν τῶν καταληκτικῶν συμφώνων ἀρχὴν εἰς τὸν συλλαβισμόν, ἀπορρίπτουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀρκτικῶν.

[Εἰς τὸν Ὅμηρον τὰ ἡμίφωνα (ἀμετάβολα) (μ,ν,λ,ρ), ὡς καὶ τὰ ἄφωνα (π,τ) εἶχον δύναμιν διπλῶν, διὰ τοῦτο, ὅτε ὑπῆρχον μὲν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων, ἐπέδρων ἐπὶ τὰ πρὸ αὐτῶν βραχέα φωνήεντα καὶ ἐξέτεινον τὴν συλλαβὴν μετρικῶς, π.χ. «*περὶ δ̄ε̄ (μ)έγα*»(Β 43), «*ὥς τ̄ε̄ (ν)ιφάδες*» (Μ 278), «*ὑπ̀ὸ (λ)ιπαροῖσι*» (Β 44), «*ἐπ̀ὶ (ῥ)ηγμῖνι*» (Α 437), ὅτε δὲ ταῦτα εὑρίσκοντο εἰς τὸ μέσον, ἐδιπλασιάζοντο, π.χ. *ἔμμαθον, ὁππόσος, ἐρρίγησα,* (ἂν καὶ ὁ διπλασιασμὸς τοῦ «ρ» δὲν τηρεῖται

πάντοτε ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, ὡς *ἐράπτομεν, ἀμφίρητος, ἔρεξεν* κ.λπ.)].

Δύο ἄφωνα σύμφωνα ὁμόφωνα, εὑρισκόμενα εἰς ἐπαλληλίαν, πρέπει νὰ χωρίζωνται, π.χ. *Βάκ-χος* (κ,χ οὐρανικά), *Σαπ-φώ* (π,φ χειλικά), *Ἀτ-θίς* (τ,θ ὀδοντικά) – διότι καὶ ἐξ ἄλλου δὲν ἀρχίζει λέξις ἐξ αὐτῶν – ἐνῷ τὰ ἑτερόφωνα καὶ τὸ οὐρανικὸν «κ» πρὸ τῶν ἀμεταβόλων (ἡμιφώνων), ἤτοι ὑγρῶν (λ,ρ), ἐρρίνων (μ,ν) καὶ τοῦ ἀφώνου ὀδοντικοῦ «τ» πρέπει νὰ μὴ χωρίζωνται, ἐφ' ὅσον ὑπάρχῃ καὶ λέξις ἀρχίζουσα ἀπ' αὐτῶν, π.χ. *ἔ-χθος* (ἑτεροφωνία, οὐρανικὸν χ μετ' ὀδοντικοῦ θ, *χθές, χθαμαλός*), *πολυκτήμων* (οὐρανικὸν κ μετ' ὀδοντικοῦ τ, *κτύπος, κτῆμα*), *ἕ-ββδομος* (χειλικὸν β μετ' ὀδοντικοῦ δ, *βδέλλα, βδελυρός*), *ἄ-κληρος* (*κλάδος*). *ἀ-κμή* (*κμητός*), *πυκνός* (κνήμη), *εὐ-κρινής* (*κράτος*), *πρακτικός, ἐ-κτομή* (*κτῆνος*) κ.λπ. ἄλλως ὡς πρὸς τό «κ» πρὸ τῶν (β,γ,δ,ζ,θ,ξ,π,σ,φ,χ) καί «ψ» πρέπει νὰ χωρίζωνται, ἤτοι *ἐκ-βάλλω, ἔκ-γονος ἐκ-δορά, ἔκ-ζεμα, ἔκ-θετος, ἐκ-ξέω, ἐκ-παιδεύω, ἐκ-σείω, ἔκ-φανσις, ἐκ-χύλισμα, ἔκ-ψηγμα,* διότι δὲν ἀρχίζουν λέξεις ἐκ τῶν συμπλεγμάτων συμφώνων (κβ, κγ, κδ, κζ, κθ κ.λπ.), ἐνῷ τό «κ» πρὸ τῶν (λ,μ.ν,ρ,τ) πρέπει νὰ συνεκφωνῆται μετ' αὐτῶν π.χ. *ἔ-κλαμπρος* (κλῖμα), *ἐ-κμηδενίζω* (κμητός) κ.λπ.

Ὅσαι τῶν λέξεων ἔχουν μεταγλωττισθῆ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκ ξένων γλωσσῶν, διετήρησαν τὸν συλλαβισμὸν τῶν ἀντιστοίχων εἰς αὐτὰς γραμμάτων, π.χ. Franciscus>*Φραγ-κίσκος* ἢ *Φραγ-γίσκος*, (καὶ ὄχι -γκι ἢ -γγ, διότι δὲν μετεγλωτίσθη τὸ g, ἀλλὰ μετεγλωτίσθησαν τὰ δύο nc) (τοιουτοτρόπως καὶ *πρῖγ-κιψ* λατ. *pri-nc-eps*), *Franklin*>*Φραγ-κλῖνος*, Flandra>*Φλάν-δρα* ἢ *Φλα(ν)-ντρα, Φλά-ντρα,* ἀναλόγως τοῦ μεταγλωττισμοῦ τοῦ d εἰς δ ἢ ντ, (ντροπή), Frankfurt >*Φραγκ-φούρτη* (οὕτω, διότι δὲν ὑπάρχει λέξις νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ γκφ ἢ κφ), calendae>*καλάν-δα* ἢ *κάλα(ν)-ντα* ἢ *κάλα-ντα,* candela>*καν-δήλα* ἢ *κα(ν)-ντήλι* ἢ *κα-ντήλι,* andira>*ἄν-διρα,* cantada>*καν-τάδα,* concordatio>*κονκορδᾶτον,* Washington>*Οὐάσιν-(γ)κτον,* accumbo>*ἄκ-κουμ-βῶ* ἢ accubo>*ἀκκου-μπῶ,* bombe>*βόμ-βα ἢ μπό(μ)-μπα* ἢ *μπό-μπα.*

Εἰς τὴν δημοτικὴν τὰ ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν b(μπ.), d(ντ), g(γκ) συλλαβίζονται μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος (ἢ διφθόγγου), π.χ. *ἀ-μπᾶς* (aba), *ντα-ντά* (dada), *ντό-μπρος* (dobr), *Να-γκασάκι* (Nagasaki), *ἀ-γκράφα* (agrafa), *σου-μπλιμέ* (sublimé), *πα(ν)-ντεσπάνι* (pain d' Espagne), *ἄλ-μπουρο* (alboro), *μα(ν)-γκάλι* (mangal), *μαρα(ν)-γκός* (marangon), *ταν-γκό* (tango), *μά(ν)-γκας* (mango), *ἀ(ν)-γκούσα* (angossa) κ.λπ., ἐνῷ *πόν-τος* (pon-to), *καγ-κελλάριος* (cancellarius), *καν-τάρι* (cantaro), *μπαρ-μπούνι* (barbon), *μπάρ-μπας* (barba), *ἀβ-τζής* (avci), *ἀ(κ)-κομ-πανιάρω* (accompagnare) κ.λπ.

Εἰς τὴν δημοτικὴν οἱ συνδυασμοὶ μπ, ντ καὶ γκ καὶ εἰς τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ληφθῆ ἐκ τῆς ἀρχαίας (ἢ καθαρευούσης), συλλαβίζονται, ὅπως καὶ εἰς αὐτήν, π.χ. *σιν-δόνι*>*σεν-τόνι, δέν-δρον*>*δέν-τρο, κόμ-βος*>*κόμ-πος, κομ-βίον*>*κουμ-πί, θάμ-βος*>*θαμ-πός, ἐμ-πρὸς*> *(ὀ(μ)-πρὸς* > *(ὀμ)-πρὸς*>*μπρός)*> *ἐμ-προστέλλα, ἀγ-κύλη*> *ἀγ-κούλα, ἀ(νε)γ-καινίαστος* >*ἀγ-καίνιαστος, ἀγ-κών*> *ἄγ-κωνας*

>*ἀγ-κωνάρι*> *ἀγ-κωνή*, *ἀγ-κυλῶ*> *ἀγ-κελώνω*, *ἄγ-κυρα*> *ἀγ-κουρέ(τ)το* (=ὁ κερκέτης), (οὗτος ὁ συλλαβισμὸς εἶναι κατάδηλος καὶ ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ancoretto, καὶ ὄχι agoretto, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων γλωσσῶν, οὕτω φουν-τούκι (τουρ.) fi-ntik καὶ ὄχι fi-dik (ἑλλην.) *πόν-τος* καὶ ὄχι *πό-ντος*, ἐξ οὗ «*ποντικὸν κάρυον*»> *φουν-τούκι* καὶ ὄχι *φου-ντούκι*, περισσότερα πρὸς βεβαίωσιν τούτων ἀνωτέρω). Μερικοὶ τῶν ὀπαδῶν τῆς δημοτικῆς συλλαβίζουν κακῶς *δέ-ντρο*, *κό-μπος*, *κουμπί* κ.λπ.

Εἰς τὴν δημοτικὴν δύο φωνήεντα (ἢ δίφθογγος καὶ φωνῆεν καὶ τἀνάπαλιν), τὰ ὁποῖα συνιζάνονται καὶ ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ δίφθογγον, δὲν χωρίζονται κατὰ τὸν συλλαβισμόν, π.χ. *βιά-ζομαι*, *βα-θιά*, *γιορ-τάζω*, *Γιῶρ-γος*, *ἐλιά* (καὶ *ἐ-ληά*), *βόι-δι*, *γυιός* (ἢ *γιός*) *λεϊ-μόνι*, *μοιά-ζω*, *γλυ-κειά*, *πάρου* «*καὶ νὰ πάρου στὰ ξένα*» κ.λπ.

Ἄφωνα (κ,γ,χ· π,β,φ· τ,δ,θ) μετὰ ἐρρίνων (μ,ν) συλλαβίζονται μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος (ἢ διφθόγγου). ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπάρχῃ λέξις νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τοῦ συμπλέγματος τούτων, διότι ἀρχίζει ἀπὸ ἄλλο ὁμόφωνον σύμπλεγμα ἀφώνου μετὰ τῶν ἐρρίνων, π.χ. *δρα-χμή* (*κμητός*) *ἀριθμός*, (τμῆμα), *Αἴ-τνα* (θνήσκω), *δά-φνη* (πνέω) κ.λπ.

Τρία σύμφωνα εὑρισκόμενα μεταξὺ δύο φωνηέντων (ἢ διφθόγγων ἢ φωνήεντος καὶ διφθόγγου ἢ καὶ τἀνάπαλιν) συλλαβίζονται μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος, ὅταν τὰ τρία ταῦτα σύμφωνα ἢ τοὐλάχιστον τὰ ἐξ αὐτῶν δύο πρῶτα εἶναι ἀρκτικὰ λέξεως ἑλληνικῆς, εἰς δὲ τὴν δημοτικὴν ἂν εἶναι ἀρκτικὰ λέξεως δημοτικῆς, π.χ. *ἑ-στράτευσε* (στρατός), *βά-κτρον* (*κτῆσις*), *ἰ-σχνός* (*σχῆμα*), *ἐ-χθρός* (*χθές*) κ.λπ.· (δημοτ.) *ἄ-ντρας* (*ντροπιαζω*, *ντρίλι*· ἐνῷ ὀρθῶς *ἄν-δρας* ἢ *ἄν-τρας*), *ἀ-γκράφα* (*γκρινιάζω*, *γκρίζος*), *ἄ-σπρος* (*σπρωξιά*), ἄλλως χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν τριῶν συμφώνων συλλαβίζεται μετὰ τοῦ προηγουμένου φωνήεντος (ἢ δίφθογγου), τὰ δὲ ἄλλα μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος (ἢ δίφθογγου), π.χ. *Ἄν-δρος*, *πορ-θμεύς*, *Ἀμ-βρακία*, κ.λπ., (δημοτ.) *μπαρ-μπούνι*, *καβουρ-ντίζω*, *μπάρ-μπας* κ.λπ.

Τέσσαρα σύμφωνα οὐδέποτε συλλαβίζονται ὁμοῦ, π.χ. *θέλ-κτρον*, *Λαμ-πτρεύς*, *καμ-πτροποιὸς* κ.λπ.

Αἱ σύνθετοι λέξεις κατὰ τὸν συλλαβισμὸν χωρίζονται εἰς τὰ συνθετικά των, ἐφ' ὅσον τὰ σύνθετα εἶναι νόθα (ἢ συντακτικά), δηλαδή:

Α) ἐὰν ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις των δηλοῦται δι' ἀκεραίας πτώσεως εὑρισκομένης ἢ εἰς τὸ πρῶτον συνθετικὸν καὶ τὸ ὁρίζον ἐκ τούτων τῶν συνθετικῶν μερῶν εἶναι αὐτὸ τὸ πρῶτον συνθετικὸν ἢ εἰς τὸ δεύτερον καὶ τὸ ὁρίζον ἐκ τούτων τῶν συνθετικῶν μερῶν εἶναι αὐτὸ τὸ δεύτερον συνθετικόν.

[Σημ.: Τὰ νόθα σύνθετα λέγονται καὶ συντακτικά (ἢ νόθα ἐκ παραθέσεως προελθόντα), διότι ταῦτα εὑρίσκονται εἰς τὴν πρότασιν καὶ ἐκτὸς συνθέσεως, τὰ δὲ ἀποτελοῦντα τὰ σύνθετα μέρη τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα πάντοτε τὰ ἠσθάνετο διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων. Παρήχθησαν δὲ ταῦτα ἐκ συντακτικῶν πλοκῶν εἰς τὸν λόγον κατὰ παράταξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν τὰ πρῶτα ἢ τὰ δεύτερα συνθετικὰ ἢ ἑτερόπτωτοι προσδιορισμοί, ὡς «*τῆς Ἑλ-*

λης πόντος»>*Ἑλλήσ-ποντος*, «*τῆς νεὼς οἶκοι*»>*νεώσ-οικοι*, «*Διὸς κοῦροι*> *Διόσ-κουροι*, ἢ ἐπιθετικοὶ ὡς «*πολίτης Σκαπτῆς ὕλης*»> *Σκαπτησ-ύλης*, τοῦ ὁποίου ἡ ὀνομαστικὴ «*Σκαπτησ-ύλη ἡ*», ἢ ἐπιρρηματικοί, π.χ. «*καλῶς ὁρίζω*» >*καλωσ-ορίζω*, ἢ ἐμπρόθετοι, «*ἐν ὠπί*»>*ἐν-ώπιον* ἢ καὶ ἄλλα. Ταῦτα καὶ εἰς τὴν νόθον σύνθεσιν δὲν παύουν νὰ ἔχουν τὴν σημασίαν τὴν ἐκ τῆς συντακτικῆς πλοκῆς προερχομένην, διὰ τοῦτο καὶ χωρίζονται κατὰ τὸν συλλαβισμόν, ὡς *Ἑλλήσ-ποντος*, *Διόσ-κουροι* κ.λπ., ἐνῷ τὰ κύρια ἢ γνήσια σύνθετα μὴ ἔχοντα εἰς τὸ α΄ ἢ τὸ β΄ συνθετικὸν πτῶσιν, ἀλλὰ μόνον θέμα καὶ μὴ δυνάμενα νὰ τεθοῦν εἰς τὸν λόγον καὶ εἰς συντακτικὴν πλοκήν χωρισμένα δὲν χωρίζονται εἰς τὸν συλλαβισμόν, διότι τὰ ἐπὶ μέρους τοῦ συνθετικοῦ δὲν σημαίνουν, ἀλλὰ συσσημαίνουν ἐν αὐτῷ, ἤτοι ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐννοίας ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις των καὶ δὲν δηλοῦται, ὅπως εἰς τὰ νόθα διὰ πτωτικοῦ τινος σημείου, π.χ. *χη-να-λώπηξ* (καὶ ὄχι *χην-αλώπηξ*), τοῦτο σύνθετον δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι «*χήν*» καὶ «*ἀλώπηξ*», ἀλλὰ τὸ ἰδιοσύστατον εἶδος αἰγυπτιακῆς χηνὸς ἢ νήσσης, ἡ ὁποία διαιτᾶται εἰς ὀπάς. Τοῦτο δὲν δύναται νὰ γραφῇ καὶ συντακτικῶς «*χὴν ἀλώπηξ*» οὕτω καί «*μυ-σφόνον τό*» (=ἡ παγὶς τῶν μυῶν (κν. ποντικῶν) κ.λπ.)].

Ἐπὶ πτώσεως εὑρισκομένης εἰς τὸ α΄ συνθετικόν· 1) *(γενικῆς)*: τῆς *Ἕλλης* >*Ἑλλήσ-ποντος*, *τῆς νεὼς*>*νεώσ-οικοι*, τοῦ *Διὸς* >*Διόσ-κουροι*, *διοσ-κύαμος*, (γεν. ἀφαιρ.) *Διόσ-δοτος* (καὶ κατὰ συνεκδρομὴν σπανίως ὀνομαστικὴ ἀντὶ γενικῆς *τοῦ Θεοῦ*>*Θεόσ-δοτος* (*Θεό-ζοτος*), *Θεοσ-εχθρία*, (ἐνῷ τὸ ὀρθὸν *Θεοισ-εχθρία*), *τοῦ Πέλοπος* >*Πελοπόσ-νησος*>Πελοπόν-νησος, τῆς ἁλός >*Ἁλόσ-νησος*>*Ἁλόν-νησος*, *τῆς ἀλώπεκος* >*Ἀλωπεκόσ-νησος*>*Ἀλωπεκόν-νησος*, *τοῦ Κόρακος*>*Κορακόσ-νησος* >*Κορακόν-νησος*, *τοῦ μυὸς*>*Μυόσ-νησος*>*Μυόν-νησος* κ.λπ., *κυνόσ-βατον* τό, *οὐδενόσ-ωρος*, *ὑοσ-κύαμος*.

[Σημ.: Οἱ λαλοῦντες τοσοῦτον διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων ἠσθάνοντο τὰ ἀποτελοῦντα τὸ σύνθετον συνθετικὰ μέρη εἰς τὴν νόθον σύνθεσιν, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ὥστε χάριν ταύτης τῆς διακρίσεως εἰς τὸν συλλαβισμὸν ἄφησαν ἀμετάβλητα τὰ συμπλέγματα (σν, σμ, νσ),διότι ἡ ἀφομοίωσις τούτων τῶν συμφώνων θὰ καθίστα ἀγνώριστον τὸ α΄ συνθετικόν, ὡς *δυσ-νόητος* (καὶ ὄχι δυν-νόητος), δύσνυμφος ὄχι δύν-νυμφος, (πρβλ. *φαεσνὸς* >*φαεννός*), *δύσ-μορφος* ὄχι *δύμ-μορφος*, *δυσ-μαθὴς* ὄχι *δυμ-μαθής* (ἀλλὰ *φιλοσ-μειδὴς*>(ποιητ.) *φιλομ-μειδής*), *ἐνσάρκωσις* καὶ ὄχι *ἐσ-σάρκωσις*, *ἔν-σημον* ὄχι *ἔσσημον*, (πρβλ.*συν-σίτιον – συσσίτιον*, *παν-σέληνος*, *πάν-σοφος* (καὶ διάφορος γραφή) *πάσσοφος*) κ.λπ. Οὕτω καὶ εἰς τὰ *Πελοπόν-νησος*, *Ἁλόν-νησος* κ.λπ. ἀφωμοιώθη κανονικῶς τὸ τελικὸν «ς» τοῦ α΄ συνθετικοῦ πρὸς τὸ ἀρκτικὸν «ν» τοῦ β΄ συνθετικοῦ, διότι καὶ μετὰ τὴν ἀφομοίωσιν εἶναι εὐδιάκριτα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ σύνθετον μέρη, παρεῖχον δὲ οὕτω καὶ ὄψιν «*γνησίων συνθέτων*», ὡς ἐπὶ τῶν ἐχόντων ὡς α΄συνθετικὸν ὄνομα δευτερόκλιτον, καὶ β΄ *τὸ νῆσος*, π.χ. *ἄρκτος*+*νῆσος*>*Ἀρκτόνησος*, *χέρσος*+*νῆσος*>*Χερσόνησος*.

Τὸ «νσ» διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἤτοι διὰ νὰ

μὴ καταστῇ ἀγνώριστον τὸ β΄ συνθετικόν, δὲν ἀφωμοιώθη κανονικῶς καὶ εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ «παν-» σύνθετα, π.χ. *παν-σέληνος, πάν-σοφος, παν-συδίη* κ.λπ.], τῆς *ἁλὸς>Ἅλοσ-ύδνη, ἁλὸς+ἄχνη (=ἀφρός)> ἁλοσ-άχνη* (καὶ κατὰ τὸ *Ἁλοσ-ύδνη, Ὑδατοσ-ύδνη*), *τοῦ μυὸς> μυοσ-ωτίς, τοῦ βοὸς>(Βούσ-πορος, βοόσ-πορος, ἐκ τοῦ θέματος BFοσ-πορος)>Βόσ-πορος* (καὶ κατὰ τοῦτο *Ὑσ-πορος*), *τοῦ ἀνδρὸς>ἀνδρόσ-αιμον, τοῖ κυνὸς>Κυνόσαργες, ὑοσ-κύαμος* (=δηλητηριῶδες φυτόν). *Κυνόσ-ουρα* (καὶ κατὰ συνεκδρομὴν σπανίως ὀνομ. ἀντὶ γενικῆς τοῦ *λύκου>Λυκόσ-ουρα*), *τοῦ οὐδενὸς>οὐδενόσ-ωρος,* ἤτοι οὐδενὸς ὥρα ἔχων (=ἀξιοκαταφρόνητος)·

2) *(δοτικῆς): τοῖς θεοῖς>Θεοισ-εχθρία, τῷ πυρὶ>πυρί-καυστος, τῷ Διὶ>διι-πετής, τοῖς πᾶσι> πασί-γνωστος· 3) (τοπικῆς): Πύλοι (ἐν Πύλῳ)> Πυλοι-γενής, χαμαί* (δοτικοφανὲς ἐπίρρημα), *χαμαι-εύνης, ὁδοῖ>* ὁδοιπόρος· (ἐνῷ μερικοὶ ἐσφαλμένως δέχονται ὅτι «*ὁδοπόρος*» διὰ τὴν ἀλλεπαλληλίαν τῶν τεσσάρων βραχειῶν συλλαβῶν χάριν τοῦ μέτρου γίνεται «*ὁδοιπόρος*» (ἤτοι ἀντί (υυυυ), γίνεται (υ - υυ), ὡς καὶ *ὁλότροχος* (=ὁλοστρόγγυλος λίθος) γίνεται *ὁλοίτροχος*)· [πολλάκις ἡ πλαγία πτῶσις δὲν δύναται νὰ προσδιορίσῃ τὸ β΄συνθετικὸν μέρος ἄνευ συνθέσεως, π.χ. *πυρί-πνοος* (ἀντὶ *πύρ-πνοος*)]·

4) *(αἰτιατικῆς): τὸ φῶς>φωσ-φόρος, τὸ πῦρ>πυρ-φόρος* (ἐνῷ *πύ-ραυ-νον, πύραυλος* κ.λπ. εἶναι γνήσια, συνθετικὰ βλ. κατωτέρω), *δίκας+πολέω>δικασ-πόλος, νοῦν+ἔχω >νουν-εχής, τοὺς ὗς>ὑσ-πόλος* (ἐνῷ *ὑ-σπέλεθον* ἔχει ὡς β΄ συνθετικὸν τό *(σ)πέλεθος*=κόπρος χοίρου), *τὰ βιβλία>βιβλια-γράφος* (Κρατῖνος ε΄ αἰὼν π.Χ. καὶ *βιβλιο-γράφος* Ἀντιφάνης 387 π.Χ.).

Ἐπὶ πτώσεως εὑρισκομένης (σπανιώτερον) **εἰς τὸ β΄ συνθετικόν:**

1) (γενικῆς): *ἐκ-ποδὼν*<(ἐκ τῶν ποδῶν) καὶ κατὰ συνεκδρομὴν *ἐμ-ποδών* (τῶν ποδῶν ἀντὶ τοῖς ποσί), *ἐξ-απίνης*<ἐξ ἀπίνης (ἐπίρρ. ἐξ ἀρχαίας γεν. πτώσεως), *ἐξ-αίφνης*<(γενικ. *αἴφνης* τοῦ *ἄφνω*), *ἐφε-ξῆς*(*ἐπὶ* καὶ μετ' ἔκθλιψιν *ἐπ'* καὶ διὰ τὴν δασεῖαν *ἐφ'*+γενικ. *ἑξῆς* ἐξ ὑποτιθεμένης ὀνομ. **ἕξα*), *προὔρ-γου*<(πρὸ τοῦ ἔργου)·

2) (δοτικῆς): *ἔμ-βραχυ*<(ἐν βραχεῖ), *ἐν-ώπιον*<(ἐν ὠπί), *ἐν-αντίον*<(ἐν ἀντίῳ), (πολλαὶ καταλήξεις ἐπιρρημάτων εἶναι λείψανα ἀπηρχαιωμένων πτώσεων), α) (γενικῆς): *παν-τα-χοῦ, ἑ-κα-στα-χοῦ, ἀλ-λα-χοῦ* κ.λπ., β) (τοπικῆς) τῶν δευτεροκλίτων εἰς -ει, ὡς *ἐ-κεῖ, ἀ-συ-λεὶ* κ.λπ. καὶ μετ' ἀφομοίωσιν εἰς -οι: *ἑ-κα- στα-χοῖ, παν-τα-χοῖ* κ.λπ., καὶ

3) (αἰτιατικῆς): *παρα-χρῆμα*>(παρὰ τὸ χρῆμα), *πρόσ-ω-πον*<(πρὸς τὴν ὦπα) κ.λπ.

Β) ἐὰν ἀμφότερα τὰ συνθετικὰ εὑρίσκονται καὶ ἐκτὸς συνθέσεως, π.χ. *Ἱερά- πολις* <(ἱερά, πόλις), *Νεά-πολις*<νέα, πόλις), Σκαπτῆς-ὕλης <Σκαπτησ-ύλη<*Σκαπτησ-υλίτης* [ἢ εἶναι λέξεις παράθετοι (παρατιθέμεναι), π.χ. *ὥς–περ< (ὡς, πέρ), ὅσ-τις<(ὅς, τίς), προσ-τρέχω<(πρός, τρέχω), ἐξ-έρχομαι <(ἐξ, ἔρχομαι)*· (δημοτ.): *καλωσ-ορίζω*<(καλῶς ὁρίζω) *καλήν-ορίζω*>καλήν - ὅρισμα κ.λπ.].

Σημ. Καὶ εἰς τὰς δύο ἀνωτέρω περιπτώσεις συντίθενται ὄνομα μετ' ὀνόματος καὶ

τὸ α΄ συνθετικὸν μέρος εἶναι ἀκεραία πτῶσις δυναμένη νὰ προσδιορίσῃ καὶ ἄνευ συνθέσεως τὸ β΄ μέρος, π.χ. *νεόσ-οικος* (=ὁ τῆς νεὸς οἶκος), *Ἱερά-πολις* (=ἡ ἱερὰ πόλις) κ.λπ.

Γ) Ἐὰν τὸ ἕτερον τῶν συνθέτων δὲν εὑρίσκεται ὡς ἁπλοῦν, ἀλλ' ἐσχηματίσθη χάριν τῆς συνθέσεως, π.χ. *νουν-εχής, νουν-εχόντως, προσ-εχής, συν-εχής, πλεον-έκτης, πλεον-εξία* κ.λπ. (τοῦ ἔχω).

Ταῦτα τὰ σύνθετα εἶναι τρόπον τινὰ τὸ μεταίχμιον μεταξὺ τῶν νόθων κατὰ παράθεσιν καὶ τῶν κυρίων συνθέτων. Τὰ δὲ συνθετικὰ μέρη τῶν τοιούτων νόθων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λυθοῦν τῆς συνθέσεως καὶ νὰ τεθοῦν εἰς ἁπλῆν συντακτικὴν σχέσιν.

Ἰσχύει ὁ αὐτὸς κανὼν τοῦ συλλαβισμοῦ καὶ εἰς τὰ παρασύνθετα, π.χ. *Ἑλλήσ-ποντος, ἑλλησ-ποντιακός, ἑλλησ-πόντιος, ἑλλησ-ποντίας* (ἄνεμος) κ.λπ.

Εἰς τὰ σύνθετα νόθα τὸ ὁρίζον ἐκ τῶν συνθετικῶν μερῶν εὑρίσκεται ἢ εἰς τὸ α΄ συνθετικὸν *Ἑ λ λ ή σ*-ποντος ἢ εἰς τὸ δεύτερον ἐκ- *π ο δ ώ ν*: ταῦτα ἔχουν δύο πτωτικὰ σημεῖα, τὸ ἕν, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὸ ὁρίζον (Ἕλλης) καὶ δηλοῖ τὴν σχέσιν τῶν συνθετικῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα, δι' αὐτὸ μένει καὶ ἀμετάβλητον, καὶ τὸ ἄλλο, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὴν θέσιν τοῦ συνθέτου εἰς τὴν πρότασιν καὶ εἶναι μεταβλητόν, π.χ. *Ἑ λ λ ή σ*-ποντος, *Ἑ λ λ η σ*-πόντου, *Ἑ λ λ η σ*-πόντῳ κ.λπ.

Εἰς ταῦτα τὰ νόθα σύνθετα, ἐὰν τὸ ὁρίζον ἐκ τῶν συθετικῶν μερῶν εὑρίσκεται πρῶτον, ὡς ἀνωτέρω, μένει ἀμετάβλητον καὶ μεταβάλλεται τὸ δεύτερον κατὰ τὴν διάφορον σχέσιν πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς προτάσεως, ἐὰν δὲ εὑρίσκεται δεύτερον, τὸ ὁρίζον μένει ἀμετάβλητον, π.χ. *ὁ ἐξ-απίνης ἐπελθών, τοῦ ἐξ-απίνης ἐπελθόντος, εἰς τὸν ἐξ-απίνης ἐπελθόντα* κ.λπ.

Δ) Ἐὰν τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι μέρος τοῦ λόγου ἄκλιτον (ἤτοι ἐπίρρημα, πρόθεσις, ἀριθμητικὰ ἄκλιτα ἢ τὰ ἀχώριστα μόρια *δυσ-*, τὸ στερητικὸν *ἀνα-, ἀν-, να-* (*νη-* (ἰων. ἀττ.) *ἀ-*), ταῦτα τὰ ἄκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικὰ κατὰ γένεσιν εἶναι πτωτικοὶ τύποι ἀποκρυσταλλωμένοι, οἱ ὁποῖοι τίθενται ἐν συνθέσει καὶ ἐκτὸς συνθέσεως πλὴν τῶν ἀχωρίστων μορίων *δυσ-* καὶ *ἀνα-*, ἂν καὶ ἐνωρίτατα ἐπεσκοτίσθη ἐντελῶς ἡ ὑπάρχουσα εἰς αὐτὰ πτῶσις, καὶ δὲν ἦσαν θέματα, ὥστε νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὰ κύρια ἢ γνήσια σύνθετα.

Διὰ τοῦτο θεωρηθέντα ταῦτα ὡς ὕλη σταθερά, καὶ ἔχοντα ἔννοιαν καὶ σημασίαν ὡρισμένην τίθενται καὶ ἐν συνθέσει, ὅπως εὑρίσκονται καὶ ἐκτὸς συνθέσεως ἀμετάβλητα καὶ κατὰ τὴν μορφὴν καὶ κατὰ τὴν σημασίαν.

Ταῦτα τὰ σύνθετα, τὰ ἔχοντα ὡς α΄ συνθετικὸν ἄκλιτον, κατὰ τὴν γένεσιν εἶναι μᾶλλον νόθα παρὰ γνήσια, διότι καὶ αὐτὰ εἶναι πτωτικοὶ τύποι τιθέμενοι ἐν συνθέσει ὡς εὑρίσκονται καὶ ἐκτὸς συνθέσεως ἐνωρίτατα μὲν ἐπισκοτισθέντες καὶ ὄχι θέματα, ὡς συμβαίνει εἰς τὰ γνήσια συνθετικά· (πρβλ. τὸ *χ α μ α ί*, ὀνομαστικὴ *χθὼ-ς* γεν. *χθαμ-ός*, δοτ. *χθα-μᾶί*, ὅθεν τὸ ἐπίρρ. *χαμαί*, ἐκ τούτου *παλαι-γενής, παλαί-φατος*. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ τὰ ἄκλιτα πρῶτα συνθετικὰ εἶναι ἐξ ἀποκρυσταλλωμένων πτώσεων, συμπεριλαμβάνονται κατὰ τὸν συλλαβισμὸν εἰς τά *«ν ό θ α σ ύ ν θ ε τ α»*, ἀφοῦ εἰς τὴν σύνθεσιν ἔχουν ἀμετάβλητον τὸ α΄ συνθετικὸν καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ τεθοῦν εἰς τὸν

λόγον καὶ κατὰ συντακτικὴν πλοκήν, ὡς τρισ-άγιος, (τρὶς ἅγιος) ἅπαξ-άπαντες (ἅπαξ ἅπαντες), λάξ-πατῶ> (λάκ(ς) - πατῶ)> λακ-πατῶ, λάξ-πατῶ κ.λπ.

α) ἐπιρρήματα: *παλίν-ορσος, παλιν-ῳδία, παλιν-οδία, τρισ-χιλιάς, δισ-έγγονος, παλιν-όρθωσις, παλιν-δρόμησις, παλιν-νόστησις* (καὶ *πάλι-νόστησις*), *δισ-μύριοι, πλεον-εκτῶ, μειον-εκτῶ, ἁπαξ-άπαντες, ἀγαν-άκτησις, Ἀγαν-ίππη, παλίμ-παις, λαξ-πάτητος>λάκ(σ) - πάτητος>λακ-πάτητος, πυξ-μάχος> πυκ(σ)-μάχος ἢ πυγ(σ)-μάχος,> πυ-γμάχος*, (διότι οὐδεμία λέξις τελειώνει εἰς γ καὶ βεβαίως μὲν δὲν ὑπάρχει λέξις νὰ ἄρχεται ἀπὸ γμ-, ἀλλ' ἄρχεται ἀπὸ τὸ ὁμόπνουν σύμπλεγμα κμ-, ὡς *κμητός*, διὰ τοῦτο συλλαβίζεται *πυ-γμάχος, πυ-γμαχῶ*)· εἰς τὰ σύνθετα ἐκ τοῦ λάξ(λακς) καὶ πήξ(πηκς) τὸ σ τοῦ διπλοῦ ξ (κ ἢ γ+ς) κανονικῶς ἀπεβλήθη· *ἀγάν-νιφος, τρισ-άθλιος, δισ-θανής* (=δὶς ἀποθανών), *πλημ-μελής* (πλην-μελος) κ.λπ.·

β) προθέσεις: (χωρίζονται εἰς τὰ συνθετικά των αἱ λέξεις αἱ ἔχουσαι ὡς α' συνθετικὸν τὰς εἰς σύμφωνον καταληγούσας προθέσεις, ἀμφίς (ἀμφί), εἰς (καὶ ἐς), ἐν, ἐξ, ἐκ(ς), σύν, πρὸς καὶ ὑπέρ· (περὶ τῶν καταχρηστικῶν προθέσεων: ἐγγύς, ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, πλησίον, χάριν, χωρίς, ὡς (=πρός) κ.λπ. οὐδεὶς λόγος, διότι αὗται δὲν εὑρίσκονται ἐν συνθέσει). (Περὶ τῶν ἄλλων προθέσεων δὲν γίνεται λόγος, διότι καταλήγουν εἰς φωνῆεν καὶ ὁ συλλαβισμὸς αὐτῶν εἶναι ὁμαλός).

Τὸ δέ «ς» τόσον εἰς τὰς προθέσεις *ἀμφί(ς)* καὶ *ἀντί(ς)*, ὅσον καὶ εἰς τὰς καταχρηστικὰς προθέσεις καὶ τὰ ἐπιρρήματα *ἄνευ(ς), αὖθι(ς), πολλάκι(ς), χωρί(ς), πέρυσι(ς)* (δωρ.), *οὕτω(ς), ἄντικρυ(ς), ἄχρι(ς), μέχρι(ς), ἐγγύ(ς), εὐθύ(ς)* κ.λπ. εἶναι εὐφωνικόν, τὸ δὲ *ἀτρέμας* καὶ *ἀτρέμα* (=ἡσύχως) ἔχει διπλοῦν θέμα, ὡς καὶ τὸ *ἑκὰς* καὶ *ἑκα- ἑκασ-τέρω*, *Fέκα(σ)-στος·* (ἐπίρρ.) *Fεκασ+στος* (τοῦ ἵστημι) *>Fέκα(σ)-στος >ἑκα(σ)-στος>ἕκα-στος* (κατ' ἄλλους ὄχι ὀρθῶς ἐκ τοῦ *ἑκάς-τις*). *Ἑκά-δημος, Ἑκα-δήμεια* (καὶ ἀφομοιώσει τοῦ ε πρὸς τὸ ἑπόμενον «α» *Ἀκά-δημος, Ἀκαδή-μεια), ἕκα-θεν* (ἀνέκα-θεν), *ἑκά-τερος*: *ἀμφίς* (καὶ ἄνευ τοῦ εὐφωνικοῦ «ς» *ἀμφί*): *ἀμφίς-βαινα* (εἶδος ὄφεως), *ἀμφισ-βήτη-τος, ἀμφισβήτησις*, (ἰων.) *ἀμφισ-βασίη, ἀμφισ-βητῶ (ἐκ τῆς προθ. ἀμφὶς+√βα* τοῦ βαίνω, πρτ. *ἠμφισ-βήτουν* καὶ *ἠμφε-σβήτουν* καὶ κατ' ἐσφαλμένον συλλαβισμὸν ἐκ παρετυμολογίας ἀμφι+√σβη (Brugman) *ἠμφε-σβήτουν, ἀμφίς-γονος, ἀμφίς-ωπος* (=περίοπτος), ἐνῷ *ἀμφι-σφάλισις* (=περιστροφή), *ἀμφί-στερνον, ἀμφί-στομος, ἀμφι-στεφὴς* κ.λπ., *εἰς* (καὶ ἐς): *εἰσ-ηγητής, εἰσ-έτι, εἴσ-οδος, ἐσ-οδεία ἐσ-οχή, ἐσ-ορῶ κ.λπ.*, ἐν (εἰν) καὶ ὡς ἀπηρχαιωμένη πτῶσις *ἐνὶ* καὶ ἐπιρρ. *ἔνι*(=ἔνεστι ἢ ἔνεισι): *ἐν-έχω, ἐν-οχή, ἔν-οχος, ἐν-αγής, ἐν-αίσιμος, ἐν-οχλῶ* (ἀλλὰ *ἠ-νόχλησα*), (ποιητ.) *εἰν-άλιος, εἰν-όδιος* κ.λπ.· *ἐξ (ἐκ(ς)* ἡ πρόθεσις «ἐκ» φαινομενικῶς καταλήγει εἰς κ). Ὁ πλήρης τύπος ταύτης εἶναι *ἐκ(ς)>ἐξ* (λατιν.ex), ὅθεν *ἐκ(σ) Πειραιῶς* (ἀποβαλλομένου τοῦ ς μεταξὺ δύο συμφώ-

νων)>*ἐκ Πειραιῶς*, οὕτω καὶ *ἐξ>ἑκς >ἑκστός* (ἀποβολῇ τοῦ ς)>*ἑκτὸς*>*ἑ-κτός*, (ἐπειδὴ οὐδεμία λέξις εἰς τὴν ἑλληνικὴν τελειώνει εἰς «κ» καὶ ἐπειδὴ ἄρχεται λέξις ἐκ τοῦ συμπλέγματος «κτ» ἡ λέξις συλλαβίζεται *ἑ-κτός*, εἰς δὲ τὸ *ἐκ Πειραιῶς*, ἐπειδὴ δὲν ἀρχίζει λέξις ἐκ τοῦ συμπλέγματος «κπ» μένει τό «κ» εἰς διάστασιν,*ἐξ-βάλλω*> *ἐκ(σ)-βάλλω>ἐκ-βάλλω*, (διότι δὲν ἀρχίζει λέξις ἐκ τοῦ συμπλέγματος -κβ-), *ἐξ-όπισθεν, ἐξ-ελληνίζω, ἐξ-εν-αντίας, ἐξ-έρχομαι, ἐξ-άπτω κ.λπ.*, (διότι αὗται αἱ λέξεις καταλήγουν εἰς «ξ» ἤτοι «κς»· *ἐ-κλογή, ἐ-κμετάλλευσις, ἐ-κνευρίζω, ἐ-κροή, ἔ-κτα-κτος*, (καὶ τοῦτο, διότι ἀρχίζουν λέξεις ἐκ τῶν συμπλεγμάτων (κλ, κμ, κν, κρ, κτ) (*κλέπτω, κμητός, κνήμη, κρίσις, κτῆμα)*, ἐνῷ *ἔκ-βασις, ἐκ-γύμνασις, ἐκ-δορά, ἐκ-ζητῶ, ἐκ-θεσις, ἐκ-ξέω, ἔκ-παλαι, ἐκ-σαρκῶ, ἐκ-φυλισμός, ἐκ-χυλίζω*, διότι δὲν ἀρχίζουν λέξεις ἐκ τῶν συμπλεγμάτων (κβ, κγ, κδ, κζ, κθ, κξ, κπ, κσ, κφ), (περὶ τῆς θέσεως τοῦ «κ» εἰς τὸν συλλαβισμὸν πρβλ. καὶ τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ «κ» τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου «*οὐ(κ)*» καὶ τοῦ ἀριθ. ἓξ (ἕκ(ς))·

σύν: *συν-άγω, σύν-εγγυς, σύν-αμα, συμ-πράττω, συγ-γράφω, σύ(ν)-ζυγος, σύ-ζυγος, συν-θνήσκω* κ.λπ.·

πρός: *προσ-άγω, προσ-έτι, πρόσ-θεν, πρόσ-φορος, προσ-ιτός, πρόσ-φυμα, πρόσ-ωπον, φιλο-προσ-ήγορος, ἀπροσ-πέλαστος* κ.λπ.·

ὑπέρ: *ὑπερ-έχω, ὑπερ-οψία, ὑπερ-ήφανος, ὑπερ-οπλία, ὑπερ-ίσχυρος* κ.λπ.·

(μερικοὶ τῶν γραμματικῶν δὲν χωρίζουν τὰ τελικὰ σύμφωνα τῶν ἀνωτέρω προθέσεων πρὸ τῶν ἀπὸ φωνηέντων ἀρχομένων δευτέρων συνθετικῶν, ἀλλὰ τὰ συνενώνουν μετ' αὐτῶν, π.χ. ἀντὶ τῶν ὀρθῶν *ἐν-έχω, συν-έν-οχος, προ-σάγω*, κ.λπ., συλλαβίζουν *ἐ-νέχω, συ-νέ-νοχος, προ-σάγω* κ.λπ., τὰ χωρίζουν μόνον πρὸ τῶν ἀπὸ συμφώνων ἀρχομένων, π.χ. *σύν-ταξις, ἐν-τάσσω, πρόσ-τιμον, προσ-φώνησις* κ.λπ., ἀλλὰ τοῦτο δὲν εὐσταθεῖ, διότι ἀντίκειται εἰς τὸν γενικὸν κανόνα τοῦ συλλαβισμοῦ καὶ εἶναι ἀπαράδεκτον ἡ αὐτὴ πρόθεσις εἰς τό αὐτὸ ῥῆμα νὰ εὑρίσκεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν διαστάσει: *προσ-βάλλω, συν-τάσσω*, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐν συλλήψει: *προ-σέβαλλον, συ-νέταξα* κ.λπ.)·

(πολλάκις ἡ πρόθεσις εἰς τὸ α' συνθετικὸν φέρεται συντεταγμένη μετὰ πτώσεως ἄλλης ἢ τῆς συνήθους, π.χ. *ἐμ-ποδών* (ἀντὶ ἐν ποσί), *ἐμ-βραχυ* (ἀντὶ ἐν βραχεῖ), *ἔν-αγχος, ἐν-ώπιον, ἔν-αντα* κ.λπ.)·

γ) ἀριθμητικὰ ἄκλιτα· εἰς τὰ νόθα συνθετικὰ συμπεριλαμβάνονται ἐκτὸς τῶν ἀριθμητικῶν ἐπιρρημάτων, τὰ ὁποῖα συμπεριελάβομεν εἰς τὰ ἐπιρρήματα (*δισ-έγγονος, τρισ-άθλιος, ἁπαξ- ἁπαντες* κ.λπ.) καὶ τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς σύμφωνον, ἤτοι τὸ ἓξ καὶ *ἑκατόν* [διότι τὸ *εἷς*, ὡς καὶ τὰ σύνθετα ἐκ τῶν *δύο*, – τοῦτο λαμβάνεται καὶ ὡς ἄκλιτον – *τρεῖς, τέσσαρα* δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ἐπειδὴ ἀνήκουν εἰς τὰ κλιτὰ ἀριθμητικά].

Τὸ ἓξ ὡς καὶ τὰ ἀριθμητικὰ *πέντε, ἑπτά, ὀκτώ, ἐννέα, δέκα* ἦσαν ἀρχῆθεν ἐπίθετα ἄκλιτα γυμνὰ πτώσεως θέματα καὶ τοιαῦτα διέμειναν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικήν· τοῦτο τὸ ἓξ παλαιότερον ἦτο sveks (Fὲκς καὶ Hέκς), λατ. se(c)s—tus ὅθεν sestius, ἀλλὰ sextus κατὰ τὸ sex,

sē(x)decim κ.λπ.). Ἐν συνθέσει πρὸ φωνήεντος διατηρεῖται «ἕξ», ὡς *ἑξ-έτης, ἕξ-ιππος, ἑξ-ακόσια, ἑξ-ήκοντα* κ.λπ., ἐνῷ πρὸ συμφώνου τοῦ β΄ συνθετικοῦ πάσχει τὰς ἑξῆς μεταβολὰς κανονικῶς «*ἑκ-*» ἐκτός, ἐὰν δὲν ἀκολουθῇ «κ», π.χ. *ἕκ(σ)-πεδος* (καὶ διὰ τὴν ἔκθλιψιν τοῦ σ μεταξὺ δύο συμφώνων)>*ἕκ-πεδος, ἕξ >ἕκ(σ)τος>ἕκτος>ἕ-κτος* (διὰ τὴν συνεκφώνησιν τοῦ «κ» μετὰ τοῦ «τ», «κτ-» *κτῆμα*), *ἕκ(ς)-μηνος>ἕκμηνος>ἕ-κμηνος* (διότι ἄρχεται λέξις ἐκ τοῦ συμπλέγματος κμ-, *κμητός*), *ἑξ-στάδιος> ἑκ(ς)-στάδιος> ἑκ-στάδιος, ἕξ-πλεθρος> ἑκ(ς)-πλεθρος> ἕκ-πλεθρος*, πρὸ δὲ τοῦ «κ» κανονικῶς ἔπρεπε νὰ γίνῃ τοῦτο «εσ» (διότι κ+σ-κ=σκ), ὡς *ἑκ(σ)-καιδεκάτη>ἑσ-καιδεκάτη*, ἀλλὰ *ἑκ-καιδεκάπηχος, ἑκ-καίδεκα, ἑκ-καιδεκαέτης, ἑκ-καιδεκάπηχυς, ἑκ-καιδεκατάλαντος* κ.λπ.

Ἐκ τῆς πρὸ φωνήεντος συνθέσεως τοῦ «ἕξ» καὶ ἐκ τῆς συνήθους αὐτοτελοῦς χρήσεως ἐτέθη καὶ πρὸ συμφώνου, ὡς *ἑξ-δάκτυλος (ἑξαδάκτυλος), ἑξ-καίδεκα, ἑξ-καιδέκατος, ἕξ-πηχυς (ἔκ-πηχυς)* κ.λπ.

[Περὶ τῆς θέσεως τοῦ «κ» εἰς τὸν συλλαβισμὸν πρβλ. τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ κ, τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου οὐ(κ) καὶ τῆς προθέσεως ἐξ (ἐκς)].

Τὸ τελικὸν σύμφωνον «ν» τοῦ ἀκλίτου ἀριθμητικοῦ «*ἑκατόν*» ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ σύμφωνον τοῦ β΄ συνθετικοῦ, ὡς *ἑκατό(ν)-βη>ἑκατόμ-βη, ἑκατογ-κέφαλος, ἑκατόμ-πολις ἑκατόγ-χειρ, ἑκατομ-μύριον, ἑκατόμ-φυλλον, ἑκατόγ-γραμμον* (καὶ δι' ἀποβολῆς τοῦ «γ» *ἑκατό-γραμμον*) κ.λπ., ἢ διατηρεῖται, ὡς *ἑκατόν-στυλος*, ἢ ἀποβάλλεται *ἑκατό(ν) -ζυ-γος> ἑκατόζυγος* (πρβλ. *σύν- ζυγος >σύ-ζυγος*), *ἑκατό(ν)-στομος> ἑκατό-στομος*.

Τὸ ἀχώριστον προθεματικὸν μόριον *δυσ-*, τὸ ὁποῖον δὲν εὑρίσκεται καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ μόνον ἐν συνθέσει κατὰ τὸν συλλαβισμὸν ἀκολουθεῖ τὸν τῶν νόθων συλλαβισμόν· τοῦτο ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς δυσκολίας, δυστυχίας κ.λπ., ὡς *δύσ-αγνος, δυσ-ήλιος* καὶ ἢ ἀναιρεῖ τὴν καλὴν τῆς λέξεως σημασίαν ἢ ἐπαυξάνει τὴν κακήν, ὥστε τοῦτο νὰ συντίθεται καὶ μετὰ λέξεων περιεχουσῶν ἄρνησιν, ὡς *δυσ-άσχετος, δυσ-αν-άγνωστος, δυσ-αν-άγωγος, δυσ-άμ-μορος*. Οὕτω *δυστυχής, δυσ-έξαπτος, δύσ-ερως, δυσ-ήλατος, δυσ-παρήγορος, δυσ-σεβής, δυσ-σύνετος* κ.λπ.

Τὸ σ τοῦ *δυσ-* πρὸ τοῦ σ τοῦ β΄ συνθετικοῦ, ἐὰν μετ' αὐτὸ εἰς τὴν ἐπιφερομένην λέξιν ὑπάρχῃ σύμφωνον, ἀποβάλλεται, ὡς *δύ(σ)-στονος>δύ-στονος* (ἐκ τοῦ δυσ-στένω, ἤτοι ἀξιοθρήνητος, θρηνώδης), *δυ(σ)-στοχαστος> δυ-στόχαστος* =ὁ δυσκόλως ἐπιτυγχανόμενος ἢ δυσκολοστόχαστος), *δυ(σ)-στίβευτος> δυστίβευτος* (=ὁ δυσκόλως ἀνιχνευόμενος), *δύ(σ)-στηνος>δύ-στηνος, δύσ-τομος* (ἐκ τοῦ δυσ+τέμνω, ἤτοι ὁ δυσκόλως τεμνόμενος), ἐνῷ *δυ(σ)-στομος>δύ-στομος* (ἐκ τοῦ δυσ+στόμα, ὁ ἔχων δυσπειθὲς στόμα), *δυ(σ)-σθενῶ>δυ-σθενῶ, δύ(σ)-σφαλτος>δύ-σφαλτος, δυ(σ)-σχιδὴς> δυ-σχιδής* (=ὃν δύσκολον εἶναι νὰ σχίσῃ τις) κ.λπ. Τὸ *δυσ-ή-βολος* (κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ *ἑκατ(ηβόλος), ἐπ(ήβολος)* ἀντὶ *δύσ-βολος*.

Ε) Ἄκλιτα μεθ' ἑτέρων ἀκλίτων, π.χ.

ὄθεν-οῦν, προσ-έτι, ἤ-τοι, τοί-νυν, ἔκ-παλαι, ἐξ-όπισθεν, προσ-έτι, σύν-αμα σύν-εγγυς, ὥσ-περ, ἑκάσ-τοτε, νυν-μεν-ί, σύν-δυο, μεν-οῦν, ἐνῷ *ἔ-κτοτε* (συλλαβίζεται οὕτω, διότι τὸ κ ὡς μὴ καταληκτικὸν λέξεων συνεκφωνεῖται μετὰ τοῦ τ, ὡς *κτῆμα, κτύπος), εἰσ-έτι, ὥσ-τε* κ.λπ.

Δὲν χωρίζονται εἰς τὰ συνθετικά των τα σύνθετα:

α) ἐὰν εἶναι «κύρια» ἢ «γνήσια», ὅταν δηλαδὴ ἡ πρὸς ἄλληλα τῶν συνθετικῶν σχέσις δηλοῦται καὶ ἐξωτερικῶς, ἤτοι διὰ πτωτικοῦ τινος σημείου, ὅπως συμβαίνει εἰς «τὰ νόθα» ἢ «συντακτικὰ σύνθετα», ἀλλ' εὑρίσκεται ἐκ τῆς ἐννοίας καὶ γίνονται ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων ῥιζῶν ἢ θεμάτων συνηνωμένων (διότι ὑπάρχουν σύνθετα ἐκ δύο ὀνοματικῶν θεμάτων, ὡς *φιλό-σοφος, χηναλώπηξ* κ.λπ., ἢ σπανιώτερον ἐκ πλειόνων ὀνοματικῶν θεμάτων, ὡς *τετρα-γωνο-πρόσ-ωπος, φιλο-πρυσ-ήγορος, βου-τραγο-ταυράν-θρωπος* κ.λπ. εἰς ἓν ὅλον συντιθέμενα καὶ ἀποτελοῦντα νέον θέμα. Τούτων τῶν συνθέτων δημιουργοὶ δὲν εἶναι μόνον ὁ λαός, ἀλλὰ καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ λογοτέχναι), π.χ. *χη-να-λώ-πηξ* ὁ (καὶ ὄχι *χην-αλώπηξ*) (οὕτω καὶ τὰ *κυναλώπηξ, ὀ-νέλαφος, πιθη-καλώπηξ, γρυ-παλώπηξ*, διότι εἶναι γνήσια συνθετικὰ καὶ τὸ α΄ αὐτῶν συνθετικὸν εἶναι ῥίζα καὶ ὄχι πτῶσις), *μυ-σφόνον, μυσπολῶ* (καὶ ὄχι μυσ-φόνον, μυσ-πολῶ), *σακέ-σπαλος, ὀρέ-σβιος* (νεωτ. ὀρεσίβιος), *ἐπε-σβόλος, μελίρ-ρητος, φιλομαθής, ταξί-αρχος, ἀγορα-νόμος, ὑ-σπληγξ* (καὶ ὄχι ὗσ-πληγξ), *ἰλλὶ καὶ ὗσ-τριξ*, (ὗς+θρίξ, τριχός), *δει-σιδαίμων, σκω-ραμίς, δε-σπότης*. [Αἱ δισύλλαβοι ῥίζαι δεμα-, δμα- εὑρίσκονται καὶ ὡς μονοσύλλαβοι ἐκ τῆς γενικῆς δεμ-ς τοῦ δῶ(μ) ἐκ τοῦ θέματος δεμ- (δομ-, δόμος)].

β) ἐὰν κατὰ τὴν σύνθεσιν ἔχῃ συμβῇ εἰς αὐτὰ ἔκθλιψις, τότε καὶ αἱ ἐπὶ μέρους συλλαβαὶ τῶν συνθέτων συλλαβίζονται, ὡς καὶ αἱ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν λέξεων, διότι τὸ συλλαβιζόμενον σύμφωνον μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ φωνήεντος ἀνήκει εἰς τὴν ἑπομένην συλλαβήν, ὡς ἀν(ά)+ἔχω>ἀν +ἔχω>*ἀ-νέ-χω, νο-μάρ-χης, κυ-ναλώπηξ, φί-λοι-νος, Φί-λιπ-πος, στρα-τηγός, λο-χα-γός, ὑ-πέ-χω, πα-ρέ-χω, ὑ-πά-γω, πυ-γμά-χος* (πύξ+μάχος> πυκ(σ) + μάχος> πυ-κμάχος> *πυγμάχος*), *πρω-τα-γω-νι-στής, τρα-γέλα-φος, πτω-χα-λα-ζών, πλου-θυ-γί-ει-α, οὐ-δείς, κα-θείς*, (δημ. *κα-θέ-νας*), *μηδεὶς* κ.λπ.

Εἰς αὐτὰ ἀνήκουν καὶ τὰ σύνθετα τὰ ἔχοντα ὡς α΄ συνθετικὸν τὸ ἀχώριστον ἀρνητικὸν προθεματικὸν μόριον *ἀνα-*, τοῦτο εἶναι ῥίζα δισύλλαβος καὶ τοῦ ὑποίου συντετμημένος τύπος εἶναι τὸ στερητικὸν *ἀν-, ἀ-* (λατιν.in) ἐκφράζον ἔλλειψιν, ἀπουσίαν, στέρησιν, ἀπερισκεψίαν, συμφωνεῖ δὲ πρὸς τὸ ἐπίρρημα «ἄνευ», ὥστε τὰ δι' αὐτοῦ σχηματιζόμενα ἐπίθετα νὰ συντάσσωνται συχνὰ μετὰ γενικῆς, ὡς «*ἀλαμπὲς ἡλίου*».

Τῆς δισυλλάβου ῥίζης τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου *ἀνα-* τὸ τελικὸν φωνῆεν «α» εἶναι ἀμφίβολον, ἐὰν εἶναι πτωτικὸν ἢ παραγωγικόν. Ὁ πλήρης τύπος τῆς δισυλλάβου ῥίζης *ἀνα-* (Ζενδική) ana- (αn-, ἀ-) διέμεινεν ἀνέκθλιπτος εἰς τὰ σύνθετα πρὸ συμφώνου, ὡς *ἀνά-Fεδνος* (=ἄνευ νυμφικῶν δώρων), *ἀνά-Fελπτος>ἀνά-*

ελπτος (=ἀπροσδόκητος) καὶ πρὸ φωνήεντος (ἀλλὰ μετ' ἔκθλιψιν τοῦ «α» *ἀν(ά)-υδρος>ἄ-νυδρος*).

Συντετμημένος τύπος τοῦ *ἀνα-* μετ' ἔκθλιψιν εἶναι τὰ ἀρνητικὰ *ἀ-, ἀν- νη-* (πρβλ. ἀνα-άνεμος>νά-νεμος> νή-νεμος >*νη-νε-μία*), εἰς τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἐτέθη καὶ τό «α» ἐπὶ τὸ σαφέστερον *ἀ-νηνεμία*, οὕτω καὶ *νή-κεστος >ἀ-νήκεστος, νηλεὴς>ἀνηλεής, νη-*(ne) *-ἀ-κουστὸς> νήκουστος> ἀνήκουστος ἀ-νηκίδωτος* (=ὁ ἄνευ ἀκίδος) κ.λπ.

Ὁ συντετμημένος οὗτος τύπος ἀ ν -, ἐφ' ὅσον ἔχῃ πάθει ἔκθλιψιν ἀ ν -, ἔχει ἐπισυναπτόμενον (ἤτοι συλλαβιζόμενον) τὸ μετὰ τὴν ἔκθλιψιν τελευταῖον σύμφωνον «ν», συμφώνως πρὸς τὸν βασικὸν κανόνα, μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος τοῦ β΄ συνθετικοῦ ὡς: *(ἀν(ά) (ἄνευ)* + αἰδώς)> *ἀ-ναιδής, ἀ-ναίτιος* (ἀν(ά) + αἰτία), *ἀ-νύδυνος* (ἀν(ά)+ὀδύνη), *ἄ-νυδρος* (ἀν(ά)+ὕδωρ), *ἀ-νέλπιστος, ἀ-νέστιος* κ.λπ.

Τοῦ συντετμημένου ἀρνητικοῦ ἢ ἀποφατικοῦ μορίου ἀν- [λατιν.in-, τὸ ὁποῖον ἐτυμολογικῶς συνάπτεται πρὸς τὸ ne (νή) καὶ προσδιορίζει τὰ ῥήματα, π.χ. ne-scio (=δὲν γνωρίζω), ne-queo (=δὲν δύναμαι) κ.λπ. εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀντὶ τούτου τοῦ ne (νή) εἶναι ἐν χρήσει τὸ μόριον οὐ (καὶ μή)], πολλάκις παραλείπεται καὶ αὐτὸ τό «ν» πρὸ φωνήεντος τοῦ β΄ συνθετικοῦ μετὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἔκθλιψιν τοῦ α (ἀνα-, ἀν-, ἀ-), ὡς *ἀ-έκων*>(καὶ συναιρέσει) *ἄκων (τὸ ἄκον)* (=ὁ παρὰ τὴν θέλησίν του πράττων τι), *ἄ-ελπτος* (=ἀπροσδόκητος), *ἄ-εργος* (=ὁ μὴ ἐργαζόμενος) κ.λπ.

Ὁ συντετμημένος τύπος ἀν- κανονικῶς τηρεῖται πρὸ φωνήεντος, π.χ. *ἀ-ναιδής, ἀ-νάξιος, ἄ-ναρθρος* κ.λπ. Ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι ῥηματικὸν ἢ ἐπίθετον, τὸ ἀχώριστον μόριον *ἀν(α)-* ἐκλαμβάνεται ἐπιρρηματικῶς, ὡς *ἀ-δάκρυτος, ἀ-νήκεστος* κ.λπ., ὅταν εἶναι δὲ οὐσιαστικὸν ἐκλαμβάνεται ἐπιθετικῶς, ὡς *ἄ-νυδρος, ἄ-νεστιος, ἀ-νώ-νυμος* κ.λπ.· πρότερον τὸ στερητικὸν τοῦτο μόριον ἦτο ὄχι «ἀν», ἀλλὰ ne/n̥ (πρβλ. nescius καὶ n̥=a (καὶ λατιν.in) *ἀ-γνώς*, (λατιν.) inscius)· τοῦτο τό «ne» συναιρεθὲν παλαιότατα μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος «α» πολλῶν λέξεων ἐγένετο «να, νη», ὅθεν *νή-κουστος, νή-κεστος* καὶ μάλιστα *νή-ποινος, νη-κερδὴς* κ.λπ.

Μετὰ τοῦ ἑπομένου δέ «ο» ἐγένετο «ω», ὅθεν *νώδυνος, νώνυμος* κ.λπ., βραδύτερον δὲ προετάχθη τοῦ «νη-», «νω-» τὸ γνωριμώτερον βαθμιαίως καταστὰν στερητικὸν «ἀ-» ἐπὶ τὸ σαφέστερον, ἐκ τούτου *νηλεής* (Ὅμηρος) >*ἀ-νηλεής*, (Ἀττικῶς) *νήνεμος (νηνεμία)*>*ἀ-νήνεμος*.

Νεώτεραι ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι ὁ πλήρης τύπος τῆς δισυλλάβου ῥίζης εἰς τὸ ἀνα-Fεδνος>ἀνά-εδνος ἦτο (αν-): *ἀν-άεδνος, ἀν-άελπτος* (Χατζιδάκις) ἢ μᾶλλον κατὰ τὸν Bekk ὀρθότερον ἀν-έεδνος (τὸ ὁποῖον εἶναι *ἀν-έ*Fεδνος, ἐπειδὴ εἰς τὸν Ὅμηρον ὁ κοινότερος τύπος εἶναι ἔεδνα), ὡς καὶ *ἀν-άελπτος* μᾶλλον *ἀν-έελπτος* (ἐέλπεσθαι), κυρίως *ἀνα-*Fελπτος ὡς τὸ *ἄελπτος*, [τὸ δὲ *ἀναίνομαι, ἀνεύχομαι* εἶναι σύνθετα μετὰ τῆς «ἀνά» προθέσεως ἐπί ἀναιρετικῆς σημασίας], *ἀνάπνευστος – ἀνάμπνευστος* καὶ μάλιστα ἀντὶ *ἀν-αν(ά)πνευστος> ἀν-άμπνευστος*.

Βραδύτερον ἐπὶ τὸ σαφέστερον εἰς πολλὰς ἐκ τούτων λέξεις εἰσῆλθε καὶ τό «α-»,

ὡς *νώνυμος–ἀνώνυμος* (Ὅμηρος), - *ἀνωνόμαστος* (Εὐριπίδης), *νώδυνος– ἀνώδυνος* κ.λπ., εἰς τὸν Ὅμηρον *νήγρετος-ἀνήγρετος*. Ἕνεκα τούτων εἴτε τὸ ἀρνητικὸν μόριον «αν-» εἶναι κατ' ἀποκοπὴν ἐκ τοῦ «ἀνα-» εἴτε τό «ν» εἶναι εὐφωνικὸν εἰς τὸ ἀ- (ἀν-) εἴτε τοῦτο ἔλαβε τό «ν» ἐκ τοῦ στερητικοῦ (ne/n̥) νη- (νω-) συνεκφωνεῖται μετὰ τοῦ ἑπομένου γράμματος, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐπιτρέπουν οἱ νόμοι τοῦ συλλαβισμοῦ, π.χ. *ἀ-νάγωγος, ἀ-ναιμία ἀ-νεγκω-μίαστος, ἀ-νεικόνιστος, ἀ-νέπαφος ἀ-νήμερος* κ.λπ.

Εἰς τὴν δημοτικὴν τὸ στερητικὸν ἀ(ν)-ἐπανελήφθη πρὸς παράστασιν ἐννοίας ἀρνητικῆς, κακοῦ, στερήσεως κ.λπ., π.χ.

ἀ-βουλία>ἀ-ναβουλιὰ
ἀ-σώματος>ἀ-νεσώματος
ἀ-μελία>ἀ-ναμελιὰ
ἄ-κακος>ἀ-νάκακος
ἄ-πλυτος>ἀ-νάπλυτος κ.λπ.·

ἔχομεν καὶ τὰ παρόμοια:

λαί-μαργος>ἀ-λαίμαργος
ξε-τσίπωτος>ἀ-ξετσίπωτος
ξε-σκέπαστος>ἀ-ξεσκέπαστος
ξυ-πόλυτος>ἀ-ξυπόλυτος
ξε-σκούφωτος>ἀ-ξεσκούφωτος κ.λπ.

Πολλὰ τῶν συνθέτων ἔχουν ὡς α΄ συνθετικὸν πλαγίαν πτῶσιν, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ προσδιορίσῃ τὸ β΄ συνθετικὸν μέρος ἄνευ συνθέσεως, π.χ. *πυρί-πνοος* (ἀντὶ πύρ-πνοος) κ.λπ., ἢ ἔχουν ὀνομαστικήν, ἡ ὁποία λαμβάνεται ἀντὶ πλαγίας πτώσεως, π.χ. *Θεόσ-δοτος* (σδ=ζ, Θεόζοτος, ἀντὶ θεοῦ δοτός) καὶ τοῦτο κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὸ *διόσ-δοτος* (βλέπε ἀνωτέρω).

Καὶ ἂν δὲν εἶναι μία λέξις, ἀλλὰ δύο, καὶ ἡ πρώτη ἤθελε πάθει ἔκθλιψιν, τὸ σύμφωνον τὸ πρὸ τῆς ἀποστρόφου συνεκφωνεῖται μετὰ τοῦ ἐπιφερομένου φωνήεντος ἢ τῆς ἐπιφερομένης διφθόγγου, π.χ. κατ(ά) ἐμοῦ>*κα-(τ' ἐ)-μοῦ*, ἐπ(ί) ὅσον> *ἐ-(φ' ὅ)-σον*, ἀπ(ό) ἐκείνου>*ἀ-(π' ἐ)-κείνου*, ἀλ-λ(ά) ἐ-γώ>*ἀλ-(λ' ἐ)-γώ*, οὔτ(ε) εἶδον>*οὐ-(τ' εἶ)-δον*, ὁ-δ(ὲ) ἄναξ >*ὁ-(δ'ἄ)-ναξ* κ.λπ.

Τὰ σύνθετα ἐκ τοῦ *πῦρ* (θέμα πῦρ- καὶ πτῶσις πῦρ), *γέρας, τέρας, σέλας, κέρας* (θέμα εἰς ασ-), *ἔως* (=αὐγή) (θέμα αωσ->ηωσ->εως-), *μῦς* (θέμα μυσ-), *θέμις* (θέμα θεμισ- ἢ θεμιστ-), *πᾶς* (θέμα παν- ἢ παντ-), *χείρ* (θέμα χειρ-), *θήρ* (θέμα θηρ-), *κήρ* (θέμα κηρ-), *μέλας* (θέμα μελαν-), *ἀγών* (θέμα ἀγων-), *χειμών* (θέμα χειμων-), *κώδων* (θέμα κώδων-), *δελφίς* (μτγν. δελφίν) (θέμα δελφιν-), *βοῦς* (θέμα βου-) καί τινα παρόμοια εἶναι γνήσια συνθετικά», διότι τὸ α΄ συνθετικόν, ἂν καὶ ὁμοιάζῃ πρὸς πτῶσιν, δὲν εἶναι πτῶσις, ἀλλὰ θέμα καὶ διὰ τοῦτο συλλαβίζονται ταῦτα, ὡς καὶ τὰ ἄλλα κύρια ἢ γνήσια συνθετικὰ π.χ.

πῦρ (θέμα πυρ): *πύ-ρευνον, πυ-ρα-κτῶ, πύ-ραυλος, πυ-ρά-γρα, πυ-ρέκβολος, πυ-ραυγὴς* κ.λπ. (ἐνῷ εἰς τὰ *πυρ-αύστης Πυρ-αίχμης, πυρ-φόρος* τὸ υ εἶναι μακρόν, διότι τὸ α΄ συνθετικὸν αὐτῶν εἶναι πτῶσις ὁλόκληρος, αἰτιατικὴ ἑνικοῦ, ὡς ἐκ τούτου ὑπάγονται εἰς τὰ νόθα συνθετικὰ καὶ συλλαβίζονται ὡς καὶ αὐτά)·

γέρας (θ. γερασ- ἢ -γερα-, ἐξ οὗ γεραρός): *γερα-σφόρος*>γεράοχος> γερῶχος >*ἀγέρωχος*·

τέρας (θ. τερασ-, τερατοσ-): τερατοσκόπος>*τερα-(σ)σκόπος*>τερα-σκόπος, τερα-(σ)σπορία>*τερα-σπορία*·

σέλας (θέμα σελασ- καὶ σελα-, ἐξ οὗ

σελαγέω): *σελα-σφόρος, σελα-σφορῶ (-έω)*·
κέρας(θέμα κερασ-): *κερα-σφόρος, κερα- σβόλος, κερά-σχειλος, κερα-σκόμη*·
ἕως (=αὐγή) (θέμα εως-): *Ἑω-σφόρος ἑω-σφορίδης*·
μῦς (θέμα μῡσ- πρὸ συμφώνου υ μακρὸν καὶ πρὸ φωνήεντος βραχύ (ῠ), ὡς *μῦαν-θος, μῠ́αγρα* καὶ πρὸ συμφώνου *μῡγαλῆ*), *μυ-σφόνος, μυ-σπολῶ, μυ-σκέλενδρον* (=μυόχοδον, ἀκαθαρσία ποντικοῦ)·
θέμις (θέμα θεμισ-, θεμι- ἢ θεμιστ-): *θεμι-σκρέων, θεμι(σ)-σκόπος> θεμι-(σ)σκόπος>θεμι-σκόπος*, (ἀλλὰ καὶ ἐκ ῥίζης θεμι- θεμι-σκόπος) (καὶ ἐκ ῥίζης θεμιστ- *Θεμι-στοκλῆς, Θεμι-στογένης, Θεμι-σταγόρας*)·
πᾶς (θέμα πᾰν- καὶ παντ-)· τὰ σύνθετα τὰ ἔχοντα ὡς α΄ συνθετικὸν τὸ οὐδέτερον πᾰν- καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἐπικρατεῖ ἡ ἐπιρρηματικὴ σημασία τοῦ α΄ συνθετικοῦ, ὡς *πα-νάργυρος* (=ὁ ἔχων πέρα πέρα ἄργυρον) ἢ ἡ ἐπιθετική, ὡς *πα-νάργυρος* (=ὁ ἀποτελούμενος καθ᾽ ὁλοκληρίαν ἐξ ἀργύρου) εἶναι πάμπολλα, ὀλίγιστα δὲ εἶναι τὰ ἐκ τοῦ παντ- πρὸ φωνήεντος, ὡς *παντόπτης, παν-τάρχης* κ.λπ. καὶ πρὸ συμφώνου *παν-το-γήρως, παν-το-θαλὴς* ἀλλὰ καὶ *παντο-εργὸς>παντουργός*. Ἂν καὶ μερικοὶ δέχονται ὄχι ὀρθῶς ὅτι τὸ πᾰν- δὲν εἶναι θέμα, ἀλλ᾽ αἰτιατικὴ τοῦ οὐδετέρου *πᾶν* μὲ τὴν ἀρχικὴν βραχύτητά του, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ ἡ ἐπιρρηματικὴ σημασία, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔχοντα ὡς α΄ συνθετικὸν τὸ *παν-* ἀνάγονται εἰς τὰ κύρια ἢ γνήσια σύνθετα καὶ ὁ συλλαβισμός των εἶναι ὁ τῶν γνησίων, ἤτοι *πάναγρος, Πα-ναχαιοί, πά-νυ, πα-νυπέρτατος, πα-νόλβιος, Παν-ιώνιος, πανήγυρις, πα-νῆμαρ, Πά-νορμος, Παναθήναια, Πα-νεπιστήμιον, Πα-νοπεύς, πα-νόπτης, πα-νοῦργος* (κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὸ *κακοῦργος*, διότι τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα ἐκ παραδρομῆς ἔλαβε τὸ *-ουργὸς* ὡς δ΄ συνθετικόν, ἐνῷ εἶναι *-εργος<κακόν - ἔργον*, ὡς καὶ εἰς τὰ *τελεσι-ουργὸς* καὶ *ὑλη-ουργός* (ἀντὶ ὑλουργός), δηλαδὴ ἐξέλαβον τὸ τελικὸν τοῦ α΄συνθετικοῦ ὡς μέρος τοῦ β΄ τοῦ ῥηματικοῦ ὀνόματος, ἐνῷ *παν-νύχιος, παν-νυχίς, παν-νόητος παν-τουργός, παν-τοκράτωρ* κ.λπ.·
χείρ (θέμα χειρ- καὶ χερ-): *χει-ρῶναξ, χει-ράγρα, χειραλγία, χειράμαξα* κ.λπ.· (δημ.) *χερό-πλαστος, χερο-δύναμος, χερο-πάλαμο, χερο-πόδαρα κ.λπ.*·
θήρ (θέμα θηρ-): *θή-ραρχος, θή-ραγρος, θη-ρεπῳδὸς* κ.λπ.·
κήρ (θέμα κηρ-): *κη-ροτρόφος* (=θανατηφόρος, ἄλλο *κηρό-τροφος= κηρόπλαστος, κήρινος*), *κη-ρουλκός* (=ὀλέθριος)·
μέλας (θέμα μέλᾰν-): *μελά-νουρος, μελά-νιππος, Μελα-νίππη, μελα-νείμων, μελα-νόφθαλμος, μελα-νάετος* κ.λπ.·
ἀγών (θέμα ἀγων-): *ἀγω-νάρχης*·
χειμών (θέμα χειμων-): *χει-μώνανθος, χειμω-νοτύπος*. Οὕτω καὶ *χη-ναλώπηξ, μη-ναγύρτης* (ἂν καὶ τὸ θέμα αὐτῶν καταλήγει εἰς σ, μήνς, χηνσ-), *σκω-ραμίς, δελ-φι-νοφόρος, χιο-νωπός, χιο-νώδης, χιο-νόμελι, κωδω-νόκροτος. βου-σφαγέω, βου-στρόφος* καὶ *βού-στροφος* (στρόφος=ἐστραμμένον σχοινίον) κ.λπ.·
Τὸ α΄ συνθετικὸν τῆς λέξεως «*ἀλλοδαπός*» εἶναι αἰτιατικὴ μεταπεσοῦσα εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀφαιρετικῆς οὐδετέρου ἑνικοῦ ἀριθμοῦ *ἄλλοδ-* (πρβλ. τά λατινικὰ aliud, (is)tud,, τὰ ὁποῖα ἐτήρησαν τὸ δ, οὕτως καὶ *ἀλλοδ-απός* (*οὐτιδ-ανός, οὐτιδ-απός*), ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία λέξις καταλήγει εἰς δ, συνεκφωνεῖται τοῦτο μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος, *ἀλλοδαπός*. Κατὰ τοῦτο καὶ τὸ *πο-δαπός* (εἰς τὸ ὁποῖον ἐξηπλώθη ἀναλογικῶς, ὡς καὶ εἰς τὸ *τηλε-δαπος* καὶ *ἡμε-δαπός*), ἐγένοντο καὶ τὸ *παντο-δαπός, ἡμε-δαπός, τη-δαπός*, (ὄχι μόνον ταῦτα ἐσυλλαβίζοντο οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἐξελαμβάνετο ὅτι σύγκειται τό «*ἀλλοδαπός*» ἐκ τοῦ *ἀλλο+ δαπός*, ἤτοι μέρος τοῦ α΄ συνθετικοῦ ἐξελήφθη ὡς μέρος τοῦ β΄ συνθετικοῦ).

συλλαβογραφία, (-ας), ἡ· πρωτόγονον σύστημα γραφῆς, κατὰ τὸ ὁποῖον ἕκαστον σύμβολον παριστᾷ συλλαβήν· (ἐπίθ.) συλλαβογραφικός, -ή, -όν.

συλληπτικός, -ή,-όν· (Γραμμ.) «*συλληπτικὰ ὀνόματα*» εἶναι τὰ περιληπτικά, τὰ περιεκτικά*.

σύλληψις, (-εως),ἡ· (Ῥητορ.) «*σύλληψις*» ἄλλως «*συλληπτικὸν σχῆμα*», σχῆμα ῥητορικόν, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ κατηγορούμενον, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς ἓν ὑποκείμενον, ἀποδίδεται εἰς πολλά· (φρ.) «*σύλληψις δὲ ὅταν τὸ τῷ ἑτέρῳ συμβεβηκὸς κἀπὶ θατέρου λαμβάνηται, οἷον Βορρέης καὶ Ζέφυρος, τώ τε Θρήκηθεν ἄητον* (Ἰλιάς Ι 5), (διότι) *μόνος γὰρ ὁ Βορέας ἀπὸ τῆς Θρᾴκης ἐκπνεῖ*» (Ἡρῳδιανός)·// (Συντακτ.) σύλληψις εἶναι, ὅταν ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς τοῦ κατηγορουμένου ἑνώνει καὶ περιλαμβάνει ὡς πρὸς τοῦτο τὰ περισσότερα ὑποκείμενα, π.χ. «*Ἑλένη, Πηνελόπη καὶ Τυρὼ ἦσαν καλαί*», «*τὰ μῆλα καὶ τὰ κάρυά ἐστι στρογγύλα*».//(Γραμμ.) (=σύναψις, σύνθεσις, μτγν. συγκεφαλαίωσις)·

«*σύλληψις συμφώνων*» καλεῖται ἡ ἀλλεπαλληλία δύο ἢ τριῶν συμφώνων πρὸ φωνήεντος ἢ διφθόγγου συμπροφερομένων εἰς μίαν συλλαβήν, π.χ. *πα-τρός, Ἡ-λέ-κτρα, θνή-σκω*, τό «τρ», «κτρ», «*σκω*» ἐν συλλήψει, ἀντίθετον διάστασις*, π.χ. *ἕλ-κω, ἄν-θος*, τό «λ-κ» καὶ «ν-θ» ἐν διαστάσει· ἀμετάβολον (λ,ρ,μ,ν,ς) δὲν προηγεῖται ἀμεταβόλου κατὰ σύλληψιν, π.χ. *ἅρ-μα, ἄλ-μη, Ἑρ-μῆς*, πλὴν τοῦ «μ» πρὸ τοῦ «ν», π.χ. *ἀ-μνήμων, μνη-μεῖον*· οὕτω (*ἀνήρ*) *ἀνέρος>ἀνρός* (ἔνθα τά «-νρ-» οὔτε ἐν συλλήψει εὑρίσκονται «νρ-», οὔτε ἐν διαστάσει «ν-ρ» καὶ διὰ τὴν χασμωδίαν ἐπενθέσει τοῦ «δ» «*ἀνδρός*», οὕτω καὶ *ἔρ-ρινος, σύρ-ριζος* καὶ ὄχι *ἔν-ρινος σύν-ριζος* κ.λπ.)· ἐξ ἄλλου τό «ρ» δὲν ἔχει ἕτερον πρὸ αὐτοῦ σύμφωνον ἀμετάβολον κατὰ διάστασιν παρὰ αὐτὸ τὸ ρ, π.χ. *ἔρ-ριπτον, ἄρ-ρωστος*· κατὰ σύλληψιν ἔχει πρὸ αὐτοῦ ἄλλα σύμφωνα, π.χ. *δρῶ, κρέας, γραῦς*, πλὴν τῶν ἀπὸ τῶν προθέσεων ἐν συνθέσει *πρός, ἐκ (ἢ ἐξ)* καὶ τοῦ προθεματικοῦ *δυσ*, τὰ τελικὰ σύμφωνα τῶν ὁποίων πρὸ τοῦ «ρ» εὑρίσκονται κατὰ διάστασιν, π.χ. *προσ-ρίπτω, εἴσ-ροια, ἔκ-ρυθμος, δύσ-ριγος* κ.λπ.· *τέμω*, (ἀρχαῖος τύπος τοῦ ἐνεστ. *τέμνω*, Ἰλιὰς Ν 707), πρκμ. *τέταμκα* (ὥσπερ *κερῶ* (κεράννυμι) *κέκαρκα*) καὶ πλευνασμῷ τοῦ «η» (διὰ τὴν χασμωδίαν) ἐγένετο *τέτμηκα*, διότι τὸ μ πρὸ τοῦ κ (μκ) οὐδέποτε εὑρίσκεται εἴτε ἐν συλλήψει (-μκ-) εἴτε ἐν διαστάσει (μ-κ).

Πᾶσα συλλαβὴ καταλήγουσα εἰς -μ θὰ ἔχῃ τὴν ἑξῆς ἀρχομένην λέξιν ἀπὸ β,π,φ,μ,ψ, π.χ. *σύμ-βουλος, συμ-παθῶ, σύμ-φωνον, συμ-μέτοχος, σύμ-ψηφος*· //

«συλλήψεως ἐπιρρήματα»· ὡς εἶναι τό «ἄμα», (βλ. ἐπίρρημα).

συλλογισμός, (-οῦ), ὁ (Λογ.) εἶναι ἡ νοητικὴ ἐνέργεια, διὰ τῆς ὁποίας ἐκ δεδομένων κρίσεων, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται προκείμεναι, σχηματίζομεν κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν ἑτέραν κρίσιν, ἡ ὁποία καλεῖται συμπέρασμα.

Ἐκ τῶν δύο προκειμένων ἡ α΄ ὀνομάζεται *μείζων πρότασις*, ἡ δὲ β΄ *ἐλάσσων πρότασις*· καὶ αἱ τρεῖς δὲ ὁμοῦ προτάσεις καλοῦνται *στοιχεῖα τοῦ συλλογισμοῦ*, π.χ.

1) *Τῶν πλανητῶν αἱ τροχιαὶ εἶναι ἐλλείψεις*·

2) *Ὁ Ποσειδῶν εἶναι πλανήτης*·

3) *τοῦ Ποσειδῶνος ἄρα ἡ τροχιὰ εἶναι ἔλλειψις.*

Οἱ συλλογισμοὶ διαιροῦνται α) κατὰ τὴν πορείαν, 1) εἰς παραγωγικούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκ τῶν καθόλου συμπεραίνομεν περὶ τῶν ἐπὶ μέρους, 2) ἐπαγωγικούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους συμπεραίνομεν περὶ τῶν καθόλου, καὶ 3) εἰς ἀναλογικούς, εἰς τοὺς ὁποίους συμπεραίνομεν ἐκ τῶν ἐπὶ μερους περὶ τῶν ἐπὶ μέρους, β) κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν δεδομένων κρίσεων 1) εἰς ἐμμέσους* καὶ ἀμέσους*. Οἱ ἔμμεσοι ὑποδιαιροῦνται α) κατὰ τὴν ἐκφορὰν εἰς ἀρτίους, εἰς τοὺς ὁποίους φέρονται πᾶσαι αἱ προτάσεις, καὶ βραχυλογικούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐλλείπουν μία ἢ περισσότεραι προτάσεις, β) κατὰ τὰς προτάσεις ἐκ τῶν ὁποίων συνίστανται, 1) εἰς ἁπλοῦς, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ κρίσις παράγεται ἐκ δύο ἄλλων κρίσεων. 2) εἰς συνθέτους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκ πλειόνων κρίσεων, προκύπτει νέα κρίσις, καὶ γ) κατὰ τὴν ἀναφοράν, εἰς κατηγορικοὺς καὶ ὑποθετικούς· // (Ῥητορ.) συμπέρασμα, τό ὁποῖον ἐξάγεται ἐκ νόμου γραπτοῦ ἢ ἀγράφου.

συλῶ(-άω) (τινα ἤ τι)· (=ἀπογυμνώνω φονευθέντα πολεμιστήν· σκυλεύω· (φρ.) *«μή μιν Ἀχαιοὶ τεύχεα συλήσωσι»* (Ἰλιάς)· διαρπάζω, λῃστεύω ναούς· (φρ.) *«τὰ ἱερὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν»* (Ἡρόδοτος)· φέρω μακράν «συλῶ τινά τινος»· (φρ.) *«τί σε δαίμων συλᾷ πάτρας;»* (=ποῖος σὲ φέρει μακρὰν τῆς πατρίδος;) (Εὐριπίδης)· ἐξάγω, βγάζω ἔξω)· (φρ.) *«αὐτικ' ἐσύλα τόξον ἑὐτοξον»* (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἐσύλων, (μέλλ.) συλήσω, (ἀόρ.) ἐσύλησα, (πρκμ.) σεσύληκα· (Παθ.) συλῶμαι (=ἀφαιρῶ τι μετὰ βίας)· (φρ.) *«οἴμοι τέκνων μοι μή τι συλᾶται βίος;»*, (μτφ.) *«συλᾶται ὕπνος ἀπὸ γλεφάρων»* (Εὐριπίδης)· *«ἄγαλμα σεσυλημένον»* (=τὸ ὁποῖον ἀπεκομίσθη) (Ἡρόδοτος)· (μετ' αἰτ.)· (φρ.) *«συληθεὶς βοῦς»* (Ἰσοκράτης)· (μέσ. μέλλ. μετὰ παθητ. σημασίας), συλήσομαι, (παθ. μέλλ.) συληθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσυλήθην, (ὑποτ.) συληθῶ, (πρκμ.) σεσύλημαι, (μετχ.) σεσυλημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐσεσυλήμην· – σῦλον, σύλη, σύλημα, συλήτωρ, συλητήρ, ἱεροσυλῶ, ἱερόσυλος, σύλησις (=λεηλασία) [ἐνῷ σύλλυσις=συνδιαλλαγή]· (φρ.) *«συλῶ τὸ κλέπτω, ἀφ' οὗ ἱερόσυλος· καὶ συλῶ τὸ βλάπτω ποιητικῶς, ὡς παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλιὰς Π 558)· «κεῖται ἀνὴρ ὃς πρῶτος ἐσύλα τεῖχος Ἀχαιῶν»* (Θωμᾶς ὁ Μάγ.) [τὸ χωρίον ὅμως τοῦτο γράφεται σήμερον ὡς ἑξῆς· *«κεῖται ἀνὴρ ὃς πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν»* (εἰσ-άλλομαι· (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσήλατο=εἰσπηδῶ, πηδῶ μέσα)].

σύμβαμα τό· (συμβαίνω)· (Συντακτ.) (τὸ κατηγόρημα), ἤτοι «πλῆρες ῥηματικὸν κατηγορούμενον», τέλειον μὴ χρῄζον προσδιορισμῶν, ὡς τὸ ἀμετάβατον ῥῆμα, π.χ. *«Σωκράτης περιπατεῖ»*, ἐνῷ εἰς τό *«ὁ Σωκράτης μέλει»* τὸ ἀπρόσωπον ῥῆμα ἐθεωρεῖτο ὡς «ἀτελὲς κατηγορούμενον» καὶ ἐκαλεῖτο «παρακατηγόρημα, «παράσύμβαμα».

συμβεβηκός, (-τος), τό· (τοῦ συμβαίνω ὡς οὐσ.)· // (Λογ.) πᾶν, τὸ ὁποῖον ἐνυπάρχει εἴς τι καὶ τὸ ὁποῖον ἐκφέρει εἴτε ποιότητα εἴτε τυχαίαν ἰδιότητα καὶ μὴ εἰσερχόμενον εἰς τὴν οὐσίαν ἢ τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ, π.χ. (εἰς τὸ τρίγωνον) τὸ ἔχον δύο ὀρθάς· // (εἰς τὴν στωικὴν φιλοσοφίαν) τὸ ἐπακολούθημα· (εἰς τὴν ἐπικούρειον) ὁ ἰδιάζων χαρακτήρ, (ἀντιθ. σύμπτωμα).

συμβολή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) «συμβολὴ φωνηέντων» ἡ εἰς τὰς συνθέτους λέξεις συνάντησις, ἐπαλληλία φωνηέντων.

συμβόλικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) εἰθισμένος· (φρ.) *«τὸ ἐπικείμενον ἑκάστῳ ὄνομα συμβολικόν»*· *«συμβολικὴ μετάθεσις»*.

σύμβολον, (-ου), τό· ἀλληγορία* ἡ· ἀλληγορικὸν σημεῖον· (φρ.) *«διὰ συμβόλων μηνύειν»*.

συμβουλευτικός, (-οῦ), ὁ· (Ῥητορ.) λόγος, διὰ τοῦ ὁποίου προτρέπεταί τις εἴς τι ἢ ἀποτρέπεται ἀπό τινος.

συμμετασχηματίζομαι· (Γραμμ.) ἀλλάσσω μορφὴν ὁμοῦ μετά τινος· (φρ.) *«τὰ πτωτικὰ συμμετασχηματίζονται τοῖς ἀριθμοῖς»*.

συμπάθεια, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) ἀναλογία*.

συμπαράκειμαι· (Γραμμ.) κεῖμαι πλησίον τινός· (φρ.) *«συμπαρακειμένη θέσις ῥημάτων καὶ ὀνομάτων»*.

συμπεραίνομαι· (Λογ.) συνάγω νέαν τινὰ κρίσιν (δηλ. λογικὸν συμπέρασμα) ἐκ δεδομένων προτάσεων, (βλ. συλλογισμός).

συμπέρασμα, (-ατος), τὸ· (Λογ.) ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ συλλογισμοῦ ἡ τρίτη κρίσις εἰς τὸν κατηγορικὸν συλλογισμὸν παραγομένη ἐκ τῶν δύο ἄλλων κρίσεων (τῶν καλουμένων προτάσεων ἢ προκειμένων): (μείζων πρότασις) *Πᾶς ἄνθρωπος θνητός*·

(ἐλάσσων πρότασις) *ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος*·

(συμπέρασμα) *ὁ Σωκράτης ἄρα θνητός.*

συμπερασματικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «συμπερασματικοὶ σύνδεσμοι» (ἄλλως συλλογιστικοί, περιγραφικοί): *ἄρα, δή, λοιπόν, οὖν, γοῦν, τοίνυν, οὔκουν, οὐκοῦν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν, ὡς, ὥστε κ.λπ.*· // (Συντακτ.) διὰ τῶν συμπερασματικῶν παρατακτικῶν συνδέσμων πλὴν τοῦ «ὡς» καὶ «ὥστε» εἰσάγονται κύριαι προτάσεις: *«Βούλει οὖν καὶ τοῦτο σκεψώμεθα; πάνυ μὲν οὖν ἔφη. Πρῶτον μὲν τοίνυν τῶν ἐθνῶν...»* (Ξενοφῶν)· *«τοιγάρτοι* (=διὰ τοῦτο βεβαίως) *καθαροῖς βωμοῖς θεοὺς ἀρέσκοντες»* (Αἰσχύλος)· *«δεῖ δή* (=ὅθεν) *πολλὴν τὴν βοήθειαν εἶναι»* (Δημοσθένης).

Διὰ τοῦ οὐκοῦν (=λοιπόν) εἰσάγεται καταφατικὸν συμπέρασμα: *«οὐκοῦν διδάσκομεν αὐτόν, ἀλλὰ μὴ λοιδορῶμεν»* (Πλάτων), διὰ τοῦ οὔκουν (=λοιπόν, ἑπομένως δέν) εἰσάγεται ἀποφατικὸν συμπέρασμα, π.χ. *«οὔκουν ἂν ἐκφύγοι τὴν πεπρωμένην»* (Αἰσχύλος)· // «συμ-

περασματικαὶ προτάσεις» εἶναι αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται διὰ τῶν συνδέσμων «ὥστε», «ὡς» (καὶ διὰ τοῦ «ἐφ᾽ ᾧ» καὶ «ἐφ᾽ ὥτε» προηγουμένου μάλιστα τοῦ «ἐπὶ τούτῳ» ἢ «ἐπὶ τοῖσδε») καὶ ὑπαγόμεναι ὑπὸ τὴν ἐπιρρηματικὴν σχέσιν τοῦ τρόπου καὶ δηλοῦσαι τὸ ἀποτέλεσμα ἢ τὸ ἐπακολούθημα μιᾶς πράξεως· αὗται τίθενται, α) κατὰ τὰς ἐγκλίσεις τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων τῆς κρίσεως δεχόμεναι ὡς ἄρνησιν τό «οὔ», ἐκτὸς τῆς ὑποτακτικῆς καὶ τῆς προστακτικῆς, αἱ ὁποῖαι δέχονται τὸ μή, π.χ. «*ἐπιπίπτει χιὼν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους*» (Ξενοφῶν)· «*ταῦτα πεποίηκεν, ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον διὰ ταῦτα τὰ ἔργα τοῦτον μισήσαιτε*» (Δημοσθ.), β) δι᾽ ἀπαρεμφάτου, διά τοῦ ὁποίου τὸ συμπέρασμα παρίσταται ὡς φυσικῶς δυνατὸν ἐπακολούθημα τῆς ὑπὸ τῆς κυρίας προτάσεως δηλουμένης πράξεως, ἡ δὲ πρᾶξις παρίσταται ὡς δυναμένη μὲν νὰ συμβῇ , ἀλλ: ὄχι καὶ συμβᾶσα (ὅπερ συμβαίνει εἰς τὴν ὁριστικήν), ἄρνησις «μή», σπανίως ἐπὶ κρίσεως «οὔ»· ὅταν δὲν προηγῆται ῥῆμα ἀρνητικὸν ἢ καταφατικὸν μετὰ τοῦ «οὐ», τίθεται τὸ ἀπαρέμφατον μετὰ τοῦ «*ὥστε μὴ οὐ*», π.χ. «*οὐδὲν ἐλύπησεν ὥστε μὴ οὐχὶ τὴν ἐκείνου φύσιν δηλῶσαι*» (Πλάτων)· «*κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν*» (=ἦτο ἱκανὴ νὰ κάμῃ τοὺς πολεμίους νὰ ἀκούουν) (Ξενοφῶν). Τό «*ὥστε*», «*ὡς*» (ἢ ἀντὶ τούτου τό «*ἐφ᾽ ᾧ τε*» καὶ σπανίως «*ἐφ᾽ ᾧ*» μετ᾽ ἀπαρεμφάτου ἢ μεθ᾽ ὁριστικῆς μέλλοντος), μετ᾽ ἀπαρεμφάτου σημαίνει καί «ἐπὶ τῷ ὅρῳ», «ἐπὶ συμφωνίᾳ»· (φρ.) «*ξυνέβησαν, ὥστε ξύμμαχοι εἶναι καὶ ὁμήρους δοῦναι*» (Θουκυδίδης)· «*αἱρεθέντες ἐφ᾽ ᾧ τε ξυγγράψαι νόμους*». Μετὰ τό «*τοιοῦτος*», «*τοσοῦτος*» πολλάκις ἀκολουθεῖ ἀντὶ τοῦ «*ὥστε*» ἢ «*ὅσος*» ἢ «*οἷος*» μετ᾽ ἀπαρεμφάτου κατὰ τὸ γένος, τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν πτῶσιν τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας, π.χ. «*ἐγὼ τοιοῦτος, οἷος* (=ὥστε) *μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ*» (Πλάτων). Τό «ὥστε» συνήθως συνδέει κατὰ παράταξιν (περίοδον ἢ συνηθέστερον κῶλον περιόδου) καὶ εἰσάγει κυρίαν πρότασιν ἀντὶ δευτερευούσης, ἔχει δὲ τὴν σημασίαν τοῦ «ἑπομένως», «δι᾽ αὐτὸ λοιπόν», π.χ. «*καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἥκε Τισσαφέρνης· ὥσθ᾽ οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον*» (Ξενοφῶν)· // (δημοτ.) εἰσάγονται αἱ συμπερασματικαὶ προτάσεις διὰ τῶν μορίων: *ὥστε, ὥστε νά, πού, ποὺ νὰ ἢ νά, λοιπόν, ἄρα, ἑπομένως* καὶ σπανίως *γιὰ νά*, π.χ. «*ἔτρεχε μὲ τόση ὁρμή, ποὺ θὰ ἔπεφτε, ἂν δὲ τὸν κρατοῦσα*»· «*εἶναι ὁ πατέρας ἄρρωστος βαρειά, γιὰ νὰ πεθάνῃ*» (=ὥστε νὰ πεθάνῃ)· «*δὲν κελαδεῖ γλυκὰ καὶ πονετικά, ποὺ νὰ μαραίνῃ τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια*» (=ὥστε νὰ μαραίνῃ) κ.λπ. Διὰ τοῦ «ὥστε» (μετὰ προστακτικῆς ἢ ὑποτακτικῆς) δύνανται νὰ συνδέωνται καὶ κῶλα περιόδου ἢ περίοδοι· (φρ.) «*εἶναι ἄοπλος, ὥστε μὴν ἔχετε καμίαν ἀνησυχίαν*»· «*εἶναι ἐχθρός μας, ὥστε ἂς φυλαγώμεθα ἀπ᾽ αὐτόν*»· ἐνταῦθα ὁ «*ὥστε*» εἶναι μᾶλλον συμπερασματικὸς σύνδεσμος (=λοιπόν, ἑπομένως). Ἐνίοτε ἀκολουθεῖ συμπερασματικὴ πρότασις, ἡ ὁποία εἰσάγεται μετὰ ἀπὸ ῥήματα, τὰ ὁποῖα συντάσσονται μετὰ

βουλητικῆς προτάσεως διὰ τοῦ «ὥστε νά», ὅπου τό «ὥστε» φαίνεται ὅτι πλεονάζει, π.χ. «*μ᾽ ἔκαμε, ὥστε νὰ γίνω ἔξαλλος*» (=μ᾽ ἔκαμε νὰ γίνω ἔξαλλος).

Τό «ἄρα» εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὰς μαθηματικὰς ἀποδείξεις, π.χ. «*τὸ τετράγωνο ἔχει τέσσερες ἴσες πλευρές, ἄρα εἶναι ῥόμβος*»· «*πάντες οἱ ἄνθρωποι θνητοί, ἄρα καὶ ὁ Σωκράτης θνητός*»· (μτγν.) «*εἰ δὲ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ*» (Καιν. Διαθ.)· ἐπὶ ἐκφράσεως ἀδιαφορίας περὶ ἐκείνου τὸ ὁποῖον δύναται νὰ συμβῇ, π.χ. «*ὁ γυιός μου ἔδωσε ἐξετάσεις, ἄρα θὰ ἐπιτύχῃ ἢ δὲν θὰ ἐπιτύχῃ*»· (καὶ ἐπὶ ψευδοσυλλογισμῶν), «*ῥάβδος ἐν γωνίᾳ, ἄρα βρέχει*»· τό «λοιπόν»· τίθεται ἐπὶ ἀφηγήσεως εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, π.χ. «*λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε*» (Καιν. Διαθ.), ἄλλοτε τίθεται ὡς ἐπιφώνημα μετὰ σημασίας προτρεπτικῆς ἢ ἐνισχυτικῆς, π.χ. «*μίλα λοιπόν!*»· «*βάδιζε λοιπόν!*»· «*θὰ μοῦ μιλήσῃς λοιπόν;*»· // (Λογ.) «ὅρος συμπερασματικός» ὁ περιέχων τὸ συμπέρασμα συλλογισμοῦ.

συμπερισπῶ (-άω)· (Γραμμ.) τονίζω ὁμοίως διὰ περισπωμένης· (φρ.) «*συμπερισπᾶσθαι γὰρ ἔδει τῇ γενικῇ τῶν πληθυντικῶν*» (Ἐτυμολ. Μέγα)· (ἐπίρρ.) «*συμπερισπωμένως*» (=διὰ περισπωμένης).

συμπήξ, (-ῆγος), ὁ, ἡ· (=σύμπηκτος, ἐστερεωμένος)· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ηξ σύνθετα παρὰ τό «πήσσω». (ἀττ.) «πήττω» (μετγν. τύπος τοῦ πήγνυμι=ἐμπήγω, μπήχνω) γράφονται διὰ τοῦ «η»: *κλινοπήξ, συμπήξ*.

συμπίλημα, (-ατος), τό· (ἐπὶ πραγματείας, λόγου, ἔργου) ποικίλον καὶ ἀσυνάρτητον ἔργον εἰς περιεχόμενον καὶ ἀποτελούμενον ἐκ συμπαραθέτων χωρίων καὶ περικοπῶν ἐκ διαφόρων πηγῶν· (ῥ.) συμπιλῶ (-έω) (βλ. συμπίλησις).

συμπίλησις, (-εως), ἡ· (=σύνθλιψις)· //(Γραμμ.) (ἄλλως συναλοιφή*) ἡ διὰ μείξεως ἀποτέλεσις εἰς ἓν ὅλον, π.χ. οὗ ἕνεκα>οὕνεκα, ἧ ἄρα>ἄρα, χρὴ+ἦν>ἐχρῆν, τοῦτο ἕνεκα τῆς συμπιλήσεως δὲν εἶχε παλαιότερον αὔξησιν, κατὰ τοὺς δοκίμους συγγραφεῖς προσέλαβεν αὔξησιν «ε», ἀλλ᾽ ὁ τόνος δὲν ἀνεβιβάσθη, ἐλέγετο δὲ ἀμφοτέρως χρῆν καὶ ἐχρῆν // τὸ συμπίλημα*.

συμπλεκτικός, -ή, -όν· ὁ συμπλέκων· // (Γραμμ.) συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι*»· οἱ σύνδεσμοι, οἱ ὁποῖοι συνδέουν ὁμοειδεῖς προτάσεις· οὗτοι εἶναι οἱ καταφατικοί: «τέ» καὶ «καί», ἀποφατικοί: «οὔτε», «μήτε», «οὐδέ», «μηδέ»,· [εἰς τὴν δημοτικὴν ὁ σύνδεσμος «καί» πρὸ φωνήεντος ἔχει καὶ τὸν τύπον «κι», π.χ. «*κι ἄλλος*», «*κι ἔπειτα*», «*κι ὅμως*», «*κι ὕστερα*»]· ὁ σύνδεσμος «καί» ἦτο κατὰ πρῶτον ἐπίρρημα, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν σημασίαν τοῦ «ἐπίσης», «προσέτι»· ὡς προσθετικὸς σύνδεσμος ὁ «καί» ἔχει καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν τὴν σημασίαν ταύτην, π.χ. «*σημαίνει ὁ Θιός, σημαίνει ἡ γῆς ... σημαίνει κι ἡ Ἁγιά Σοφιά*», (=ὡσαύτως, ἐπίσης κι ἡ Ἁγιὰ Σοφιά).

Διὰ τῶν συμπλεκτικῶν συνδέσμων συνδέονται παρατακτικῶς προτάσεις, ὡς καὶ λέξεις, πρὸς ἀλλήλας, π.χ. «*ὁ ἵππος πίπτει εἰς τὰ γόνατα καὶ μικροῦ κἀκεῖνος ἐξετραχήλισεν*» (Ξενοφῶν), «*τῷ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἦλθεν ἀγγελία*» (Θουκυδίδης). Πολλάκις ἐπαναλαμβάνεται ὁ

σύνδεσμος (σχῆμα πολυσύνδετον*), π.χ. *«ἐν ἅπασι τοῖς κινδύνοις δόντες ἔλεγχον τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς, καὶ μόνοι καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες καὶ πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας* κ.λπ.» (Λυσίας).

Εἶναι τριῶν εἰδῶν ἡ συμπλεκτικὴ σύνδεσις: α) καταφατική (σύνδεσμοι) «τέ», «καί»· (φρ.) *«ἄσκοπα κρυπτά τ' ἔπη»* (Σοφοκλῆς), β) ἀποφατική (σύνδεσμοι) «οὔτε», «μήτε», «μηδέ», π.χ. *«μήτε γέλωτα προπετῆ στέργε μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου»* (Ἰσοκράτης), καὶ 3) ἐπιδοτική (σύνδεσμοι) («οὐ μόνον - ἀλλὰ καί», «οὐχ ὅτι - ἀλλὰ καί»), π.χ. *«οὐ σοὶ μόνον λοιδορήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐμοί»* (Ξενοφῶν).

Πολλάκις συνδέονται καὶ προτάσεις πρὸς ἀλλήλας γραμματικῶς ἀνόμοιοι, κατ' ἔννοιαν δὲ συγγενεῖς· (φρ.) *«παρῆλθε βαλλόμενός τε* (μετχ. τροπική) *καὶ χαλεπῶς»* (Θουκυδίδης).

Πολλάκις ὁ «καί» λαμβανόμενος ἐπιρρηματικῶς ἔχει καὶ ἐπιδοτικὴν σημασίαν (=ἐπὶ πλέον καί), ἡ ἐπίδοσις γίνεται δὲ ἢ ἐπὶ τὸ μεῖζον ἢ ἐπὶ τὸ ἔλασσον· (φρ.) *«ὁ προδότης καὶ τρὶς ἀπολωλέναι δίκαιος»* (Δημοσθένης), *«τοῖς κακῶς πράττουσιν ἡδὺ καὶ βραχὺν χρόνον λαθέσθαι τῶν παρεστώτων κακῶν»* (Σοφοκλῆς)· // (δημοτ.) ἐκ τῆς ἀρχικῶς «προσθετικῆς» σημασίας τοῦ «καί» προέκυψεν ἡ «ἐπιδοτική», π.χ. *«καὶ σὺ νὰ τὸ πῇς, ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω»* (=ἀκόμη καὶ σὺ νὰ τὸ πῇς). ἐκ δὲ τῆς «ἐπιδοτικῆς» προῆλθεν ἡ «ἐναντιωματική», π.χ. *«στοὺς χίλιους μέσα καὶ χωρὶς συντροφιά»* (=καὶ μ' ὅλα ταῦτα χωρὶς συντροφιά). Ἐκ τῆς ἀρχικῆς, τῆς προσθετικῆς σημασίας, προῆλθον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ «μεταβατική», π.χ. *«τί θὰ μοῦ ἀπαντήσῃς σ' αὐτό; τὸν ρώτησα. Καὶ κεῖνος μοῦ εἶπε· – αὔριο θὰ σ' ἀπαντήσω»*, ἀφ'ἑτέρου δὲ ἡ «συνδετική», π.χ. *«ὁ Ὄλυμπος κι ὁ Κίσαβος τὰ δυὸ βουνὰ μαλώνουν»*.

Κατὰ τὴν ἀρνητικὴν συμπλοκὴν ἐννοιῶν ἢ προτάσεων ἀρνητικῶς ἐκφέρεται ἢ τὸ ἓν μόνον τῶν συνδεομένων μελῶν ἢ καὶ τὰ δύο: α) ἡ σύνδεσις ἀρνητικῆς προτάσεως γίνεται συνήθως, ἂν ἡ ἀρνητικὴ πρότασις εἶναι πρότασις κρίσεως. διὰ τοῦ «καὶ δέν», π.χ. *«σπόρον ἔρριχνες καὶ δὲν εὕρισκες σπόρον»*, ἐὰν εἶναι δὲ ἐπιθυμίας διὰ τοῦ «καὶ μή», «καὶ νά», «καὶ ὄχι», π.χ. *«παράτα με καὶ μὴ μὲ τσιγγλίζῃς», «νὰ εἶσαι εὐχαριστημένος γι' αὐτὸ καὶ ὄχι νὰ λυπᾶσαι»*, β) ἡ σύνδεσις καταφατικῆς προτάσεως μετὰ προηγουμένης ἀρνητικῆς προτάσεως γίνεται διὰ τοῦ «καί»· ἐὰν ἡ ἀρνητικὴ πρότασις εἶναι κρίσεως ἔχει τό «δέν», π.χ. *«δὲν τρώει πολὺ καὶ εἶναι γερός»*, ἐὰν εἶναι δὲ ἐπιθυμίας ἔχει τό «μή», π.χ. *«μὴ σὲ πλανέψῃ ἡ ξενιτειὰ καὶ μᾶς ἀλησμονήσῃς»*. γ) ἡ σύνδεσις δύο προτάσεων ἀρνητικῶν γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους: α) ἐὰν εἶναι καὶ αἱ δύο προτάσεις κρίσεως διὰ τοῦ «δέν - καὶ δέν», π.χ. *«ἐδῶ τ' ἀηδόνι δὲ(ν) λαλεῖ καὶ ὁ κοῦκκος δὲν τὸ λέει»*, ἐὰν εἶναι δὲ προτάσεις ἐπιθυμίας διὰ τοῦ «μή - καὶ μή», π.χ. *«μὴν τοῦ μιλᾶς καὶ μὴν τὸν πλησιάζῃς»*, ἐὰν ὅμως ἡ μὲν πρώτη εἶναι κρίσεως, ἡ δὲ δευτέρα ἐπιθυμίας διὰ τοῦ «δέν - καὶ μή», π.χ. *«τὸ παιδί σου δὲν διατρέχει κίνδυνο καὶ μὴν ἀνησυχῇς»*. Ἡ ἀρνητικὴ συμπλοκὴ δύναται νὰ περιέχῃ συνήθως τρεῖς ἢ καὶ περισσοτέρας προτάσεις, π.χ. *«ξεστὸ ψωμὶ δὲν ἔφαγα, δὲν πλάγιασα σὲ στρῶμα, τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα»*· ἐπὶ λόγου, ὁ ὁποῖος δεικνύει ἔμφασιν παραλείπεται ὁ σύνδεσμος «καί» (σχῆμα ἀσύνδετον*), π.χ. *«μὴν τοῦ μιλᾶς, ἄφησέ τον νὰ φύγῃ»*.

συμπληθύνω· (Γραμμ.) σχηματίζω ἐπὶ πλέον κατὰ πληθυντικὸν τύπον· (φρ.) *«συμπληθύνειν τῷ ὀνόματι τὸ ἄρθρον»*.

συμπλοκή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) συνδυασμὸς γραμμάτων πρὸς σχηματισμὸν λέξεων ἢ λέξεων πρὸς σχηματισμὸν προτάσεων· // σύνδεσις εἰς τὴν πρότασιν τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ κατηγορουμένου· // (Γραμμ.) ὁ σύνδεσμος* // ἄλλως καταφατική (βλ. καί)· // (Ῥητορ.) «συμπλοκὴ (ἢ κοινότης)» σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπάλληλοι προτάσεις ἀρχίζουν καὶ τελειώνουν ἔχουσαι τὴν αὐτὴν λέξιν ἢ φράσιν, π.χ. *«ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς, ἐπὶ σαυτὸν καλεῖς, ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς»*· (δημ.) *«μᾶς πῆρε τὶς γυναῖκές μας, μᾶς πῆρε τὰ παιδιά μας»*, (πρβλ. κύκλος).

σύμπτυκτος, -ος, -ον· (Μετρ.) «ἀνάπαιστοι σύμπτυκτοι», ἤτοι συνεπτυγμένοι ἔχοντες τὰς δύο βραχείας συλλαβὰς ἀντικατασταθείσας διὰ μακρᾶς συλλαβῆς. ἤτοι μεταβαλλομένας εἰς σπονδεῖον. π.χ. (υυ->––)· (φρ.) *«οἱ σπονδεῖοι σύμπυκτοι ἀνάπαιστοι»*.

σύμπτωσις, (-εως), ἡ· (ἀντίθετον παραλλαγή*)· // (Γραμμ.) συνέμπτωσις*, ἤτοι τὸ συμβαίνειν ταυτοχρόνως· // «σύμπτωσις φωνηέντων» (=σύναψις φωνηέντων)· // «σύμπτωσις φωνῆς (καταλήξεως) καὶ σημασίας ῥημάτων», αὕτη ἐνίοτε συμβαίνει ἰδίως εἰς μερικὰ ῥήματα σωματικῆς τινος ὑπηρεσίας (ἔνδυσις, λοῦσις, ζῶσις, κτένισμα, ἄλειψις καὶ τὰ ὅμοια), ὡς *ἀλείφομαι, ἀπομάσσομαι, ἐνδύομαι, καλλωπίζομαι, λούομαι, νίπτομαι* κ.λπ., ὅταν δὲν συμπίπτῃ φωνὴ καὶ σημασία λέγεται παραλογή, ὡς «ἐργάζομαι» εἶναι μέσης φωνῆς, ἐνεργητικῆς σημασίας, «φεύγω» ἐνεργ. φωνῆς παθητικῆς σημασίας· τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ «φεύγω» εἶναι τό «διώκω», κ.λπ.

συμφθείρομαι· (Γραμμ.) (ἐπὶ φθόγγων) συγχωνεύομαι, φθείρομαι καὶ μεταβάλλομαι ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς μου καταστάσεως εἰς ἑτέραν· (φρ.) *«συνεφθαρμένα ἀλλήλοις»*. π.χ. τό (σ+δ)>ζ, ὡς θύρασδε>*θύραζε*, (δ+j)>ζ, ὡς ἐλπιδ-j ω>*ἐλπίζω*, ὡς (κ+ς)>ξ κόρακ-ς >*κόραξ*, ὡς (π+ς)>ψ ἅραπ-ς>*ἅραψ*· *οἱ* φθόγγοι οὗτοι λαμβάνουν ἰδίαν φωνὴν, ὅπως δὲ τὰ χρώματα συμφθείρονται οὕτω συμφθείρονται καὶ οἱ φθόγγοι, (βλ. συμφθορά).

συμφθορά, (-ᾶς), ἡ· (συμφθείρομαι*)· // (Γραμμ.) «ἡ συμφθορὰ συμφώνων», ἡ ὁποία εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν συναλοιφὴν τῶν φωνηέντων»· συμβαίνει πολλάκις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν (ὡς καὶ εἰς τὴν σήμερον δημοτικήν), ὅταν κατὰ τὴν προφορὰν συμφώνων τινῶν, τὰ ὁποῖα συναντῶνται μετ' ἄλλων συμφώνων ἐντὸς τῆς αὐτῆς λέξεως, καθίσταται αὕτη κακόηχος καὶ δύσκολος. Ἀποφεύγεται δὲ αὕτη διὰ τῆς κατὰ μικρὸν μεταποιήσεώς τινος αὐτῶν πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀπαγγελίας· εἴδη τῆς συμφθορᾶς εἶναι ἡ ἀποβολή*, ἡ ἀφομοίωσις*, ἡ τροπὴ* καὶ ἡ ἀντίκρουσις*, ὡς «τὸνς λόγονς»>*τοὺς λόγους*, «πάνσα»>*πᾶσα*. «λέγονσι»>*λέγουσι*· (δημ.) σχολεῖον>*σκολειό*, κλέπτης>*κλέφτης*, ἦλθε>*ἦρθε*. παιγνίδιον>*παι-*

χνίδι, ζεύγλη>ζεύλα, ἀνθὸς>ἀθός, πρᾶγμα>πρᾶμμα>πρᾶμα κ.λπ.· // «συμφραστικὴ συμφθορά», εἶναι ἡ συμφθορὰ ὄχι εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν, ἀλλὰ μεταξὺ δύο λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀπαγγέλλονται εἰς στενὴν συνάφειαν· αὕτη ἀκολουθεῖ τοὺς αὐτοὺς κανόνας τῆς συμφθορᾶς, οἱ ὁποῖοι ἐπισυμβαίνουν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν.

Πολλάκις ἂν καὶ προφέρωνται τὰ στοιχεῖα τὰ δι' αὐτῆς μεταπεποιημένα, ἐν ταύτοις γράφονται καθ' ὁλοκληρίαν ἀμετάβλητα, ὡς «*ἐν Πλαταιαῖς*» ἀντὶ «*ἐμ Πλαταιαῖς*», «*τὸν λόγον*» ἀντὶ «*τὸ λόγον*». *Τούτου ἕνεκα τό «κ» τῆς* προθέσεως «ἐκ», ἐνῷ εἰς τὰς συνθέτους λέξεις γράφεται ἀμεταβλητον, κατὰ τὴν συμφθορὰν ἀπαγγέλλεται μεταβεβλημένον, ὡς «*ἔκδοσις*» ἀντὶ «*ἔγδοσις*», «*ἐκσῴζω*» ἀντὶ «*ἐξῴζω*», «*ἔκθεσις*» ἀντὶ «*ἔχθεσις*» κ.λπ. Ἡ λέξις «*ἔκγονος*» γράφεται καί «*ἔγγονος*» μετὰ διαφορετικῆς ὅμως σημασίας.

συμφράζω· (=ἀναφέρω τι συγχρόνως ὁμοῦ μετ' ἄλλου)· // «*τὰ συμφραζόμενα*»· ἡ τοῦ λόγου πᾶσα πλοκή, τὸ ὅλον νόημα χωρίου τινός· τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῆς πλοκῆς τοῦ λόγου· «πολλάκις ὅρος τις τῆς προτάσεως (ὑποκ., ἀντικ., κατηγορ. κ.λπ.) παραλείπεται νοούμενος ἐκ τῶν συμφραζομένων».

συμφυρματικός, -ή, -όν· (Γλωσσ.) «*συμφυρματικαὶ γλῶσσαι*», αἱ συμπτύσσουσαι εἰς μίαν λέξιν μετὰ τῆς ῥίζης τὰ μόρια τῆς ἀναφορᾶς.

συμφυρμός, (-οῦ), ὁ· (καὶ σύμφυρσις, (-εως), ἡ)· // (Γραμμ.) γλωσσικὸν φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκ δύο ὁμοειδῶν γλωσσικῶν στοιχείων προκύπτει ἓν ἀναμεικτον ἐξ ἀμφοτέρων, π.χ. σφαλίζω+μανδαλώνω> *σφανταλώνω*. Τὸ ἰωνικὸν *δέκνυμι* (ἀντὶ *δείκνυμι*) προῆλθεν ἐκ συμφυρμοῦ τοῦ *δείκνυμι* καὶ τοῦ *δέκομαι* (=δέχομαι), ὅθεν τὸ ὁμηρικὸν *δειδί(κ)σκομαι* (=χαιρετίζω), *δεικανάομαι* (=χαιρετίζω), διχῶς+δίχα>*δίχως*, (δημ.) (σκοντάφλω+τύφλα)>*σκοντούφλα*, τραγουδje+τραγούδα>*τραγούδαγε, τραγούδαγα*, χωρje+χώρα>*χώραγε*, γούβα+πάτος>*γούπατο*, ψεκάδα+ ψίχαλο>*ψιχάλα* (ἀλλὰ καὶ ψεκάζω>ψεκάλα>*ψηχάλα*), οὕτω καὶ φώκη+ φώκα> *φώκια*, ἄκρη+ἄκρα>*ἄκρια* κ.λπ.· // (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκ δύο νοητῶν συντάξεων προέρχεται τρίτη περιέχουσα στοιχεῖά τινα ἐκ τῆς μιᾶς καὶ ἄλλα ἐκ τῆς ἑτέρας, π.χ. «*σ' αὐτὸν τὸν κόσμο ποὔμαστε ἄλλοι τὸν εἶχαν πρῶτα*» (=αὐτὸς ὁ κόσμος ὅπου εἴμαστε – τὸν κόσμο ποὺ εἰς αὐτὸν εἴμαστε).

σύμφυρσις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα διανοίας, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀναμειγνύονται δύο διάφοροί πως, ἀλλὰ ταυτόσημοι ἐκφράσεις ἑνὸς διανοήματος: «*Ἀλκιβιάδης μετὰ Μαντιθέου ἀπέδρασαν, εἴθ' ὥφελες τότε λιπεῖν βίον*»· «*τῆς γῆς ἡ ἀρίστη*» (=τῆς γῆς τὸ ἄριστον μέρος)· (δημ.) «*ὁ Γιῶργος κι ὁ Ἀνδρέας παίζουν*» (ἀντὶ «*ὁ Γιῶργος παίζει μὲ τὸν Ἀνδρέα*»).

συμφώνησις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ συνίζησις*· (φρ.) «*συμφώνησίς ἐστιν, ὁπόταν δύο (συλλαβαί) σύμφωνα μεταξὺ ἀλλήλων μὴ ἔχουσαι ἀντὶ μιᾶς παραλαμβάνονται*» (Ἀνέκδ. Κραμήρου).

συμφωνόληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) (ἀντίθ.) φωνηεντόληκτος*, ὄνομα ἢ ῥῆμα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα λήγει εἰς σύμφωνον, π.χ. *φύλα(κ)-ος, τάπη(τ)-ος, γέρον(τ)-ος·*

ἄ(γ)-ω, ἄρ(χ)-ω, διώ(κ)-ω, τρέ(π)-ω κ.λπ.

σύμφωνος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «*τὰ σύμφωνα*» εἶναι τὰ 17 γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου τὰ μὴ ἔχοντα ἴδιον φθόγγον, ἤτοι τὰ 9 ἄφωνα (κ,γ,χ· τ,δ,θ· π,β,φ), 5 ἡμίφωνα (λ,μ,ν,ρ,σ) καὶ 3 διπλᾶ ζ,ξ,ψ (βλ. καὶ τὰ F, j, ϙ καὶ ϡ») (βλ. γράμμα, ἀλφάβητον).

Τὰ σύμφωνα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συνεκφωνοῦνται μετὰ τῶν φωνηέντων, τὰ ὁποῖα κατ' ἐξοχὴν ἔχουν δηλαδὴ φωνὴν, καὶ εἶναι τρόπον τινὰ αὐτόφωνα, καθ' ὅσον καὶ φωνήεντα ὑποτακτικὰ συνεκφωνοῦνται εἴτε ἐκ συναιρέσεως φωνηέντων ἀρχαιόθεν παρακειμένων, ὡς (δημ.) *λέμονι, ἄχ-δονι, βόχ-θα*, εἴτε ἐκ ταχείας συνεκφορᾶς τῶν παρακειμένων συλλαβῶν καὶ μάλιστα ἐκ συναλοιφῆς* ὡς κορό(γ)-ιδο (=κουρεμένο γίδι)>*κορόϊδο* κ.λπ. καὶ σύμφωνα μερικὰ ἐκφωνοῦνται ἄνευ φωνήεντος, ὡς «φτ!».

Οἱ Ἕλληνες ἐξεφώνουν εἰς τὸ τέλος λέξεως τὰ σύμφωνα (ν,ρ,σ) εἴτε μόνα: *Ἀλκμά-(ν), ῥήτω-(ρ), πέρα-(ς)*, εἴτε ἡνωμένα μετὰ χειλικῶν ἢ οὐρανικῶν, π.χ. *φλέψ, φύλαξ, ἐξ, ἕξ*, εἴτε μετὰ τοῦ ὑγροῦ «λ»: *ἅλς*· // τὰ ἐντὸς λέξεων διττὰ σύμφωνα δὲν ἠρθροῦντο πάντοτε δίς· [τὸ ὅριον τῆς πρὸ αὐτῶν συλλαβῆς ἐτίθετο μεταξὺ τοῦ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν γινομένου πρώτου φραγμοῦ καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν ἀνοίγματος, ὥστε τὸ προηγούμενον φωνῆεν ἐξεφωνεῖτο μετά τινος μέρους τοῦ ἑπομένου συμφώνου, π.χ. «*λά^{κ}-κος*», «*ἴ^{π}-πος*» κ.λπ.· // ἡ γένεσις τῶν διττῶν συμφώνων εἶναι ποικίλη, προῆλθεν δὲ αὕτη: α) ἐκ συγχωνεύσεως ἄλλων χι, χι, di, th κ.λπ. *γλῶσσα, πλάσσω, τέτ*Fαρες *- τέσσαρες* κ.λπ., β) ἐξ ἀφομοιώσεως: **μικ-*Fός *- μικκός, *γλύκυ-α - γλύκκα, γράμμα, στέλλω, περίρρυτος, θάρρος, *ὁδ-τί-ὅττι* (ἐπικ.) *ὅττι, *ποδ-κὶ - ποκκὶ* κ.λπ.

γ) ἐξ ὑποκορισμοῦ, ὀνοματοποιίας καὶ τοῦ ψελλισμοῦ*: *πατήρ- πάππα, μήτηρ - μάμμη*, (Μενεκράτης) *– Μέννεις, Φράσσεις* κ.λπ. (πρβλ. τὰ κύρια ὀνόματα τῆς δημοτικῆς, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο διὰ διπλασιασμοῦ τῶν χαρακτηριστικῶν συλλαβῶν ἢ φθόγγων: (Διωνύσιος)>*Νιό-νιος*, (Χαράλαμπος)>*Μπά-μπης*, (Βασιλική)>*Κική*, (Πηνελόπη)>Πηπήτσα κ.λπ., δ) ἐξ ἠλλοιωμένης προφορᾶς, (ἰδίως εἰς τὴν λατινικήν) (Ζεῦ- πάτερ)>Jupiter >Jūppiter, bucina—buccina κ.λπ., καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἦτο γνωστὸς ὁ διπλασιασμὸς τῶν συμφώνων κατὰ τὴν ἐκφώνησιν, ὡς ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω: *ἰσχυρός, οἴμμοι, ἐκ ττῶν, χρήμματα* κ.λπ. ε) ἐξ ἀναλογίας (ὡς οἱ εἰς τὸν Ὅμηρον ἀόριστοι εἰς -σσα): *ἐστόρεσσα, ἐκάλεσσα* κ.λπ. (κατὰ τὸ *ἐτέλεσσα*), στ) ἐκ συνιζήσεως: *βορέας - βορρᾶς, στερεός - στερρός, γενεὰ - γενεᾶος - γενναῖος, ἀλλότριος - ἀλλότερρος* κ.λπ., ζ) ἐκ συγκοπῆς: *ὄκακα>ὄκκα, καταμύω>καμμύω*, η) ἐκ συνθέσεως, παραγωγῆς καὶ κλίσεως: *δυσσεβής, ἐσσί, ἔπεσσι*, θ) ἐκ πιθανῶς ξένης καταγωγῆς (τοπωνύμια καὶ ἐθνικά): (τὸ διττὸν σσ (ττ)) *Ὑμηττός, Ἑρματτός· Μολοττός - Μολοσσός· Φετταλοί - Θετταλοὶ* κ.λπ. Εἰς μερικὰ τὸ διττὸν σύμφωνον παραμένει ἀνερμήνευτον: *Θύννος, βλέννος, πιττάκιον* κ.λπ.· // ἡ «ἀνάπτυξις συμφώνων» ἐμφανίζεται κατὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ εἰς τὸ στόμα ἑνὸς συμφώνου εἰς τὸν σχηματισμὸν ἄλλου, π.χ. *ἀν-ρὸς >ἀνδρός, μεσημερία> μεσημρία> μεσημβρία* κ.λπ.· [εἰς τὴν ἀρ-

χὴν λέξεων τὰ συμπλέγματα ταῦτα ἁπλοποιήθησαν κατ᾽ ἀποβολὴν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐρρίνου: *(μ)βροτός, (ν)δρωψ* κ.λπ.].// Ἡ «ἁπλοποίησις συμφώνων» ἐμφανίζεται:

α) ἐὰν πρὸ αὐτῶν ἦ μετ᾽ αὐτὰ ὑπῆρχε καὶ ἄλλο σύμφωνον (*παντια - *πάνσσα - πάνσα>πᾶσα, (*μηνσ-σι>μηνσί)>μησὶ κ.λπ.,

β) ὅτε προηγεῖτο μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγος, καὶ ἐπειδὴ προσέπιπτε δύσκολος ὁ σχηματισμὸς καὶ τοῦ μακροῦ φωνήεντος καὶ τοῦ διπλοῦ συμφώνου εἰς τὴν ταχεῖαν προφοράν, ἁπλοποιεῖτο, π.χ. *(ἀλείφω)>ἀλοιμμός - ἀλοιμὸς· (*ἄλειτ-*Fον - *ἄλεισσον)>ἄλεισον* κ.λπ.,

γ) «δι᾽ ὑλικὴν ἀναλογίαν» (ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως ἐγένετο ἁπλοῦν «λ»), π.χ. *λαμβάνω - λαβεῖν, ἔλαβον* (ἀντὶ παλαιοτέρου *ἔλλαβον*), οὕτω ἀντὶ *ὅππως >ὅπως, ὅττι>ὅτι* κ.λπ.,

δ) διά «παρετυμολογίαν», (ἐπειδὴ τὰ εἰς -ουσα ὀνόματα ὡρμήθησαν ἄλλα μὲν ἐκ τῶν εἰς -ϙντια-ουσα-οῦσα, ἄλλα δὲ ἐκ τῶν ϝFεϙα-υεσσα, -ουσσα): *λέγου(σ)σα, ἐλαιοῦ(σ)σα, Πιτυοῦ(σ)σα* κ.λπ.,

ε) εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος λέξεως: *(τ)τήμερον, (λ)λαμβάνω,* ὅπως δὲ ἐντὸς λέξεως οὕτω καὶ εἰς συνέπειαν ἐγίνετο ἁπλοποίησις, π.χ. *«ἐ(ς) στήλην», «τοῖ(ς) Λακεδαιμονίοις»*, καὶ μετὰ τοῦ (ν,ρ): *Τίρυ(ν)ς, τιθέ(ν)ς, τά(ν)ς, στά(ν)ς, δάμα(ρ)ς,* (τὸ *ἔλμινς* ἔχει τό «ν» ἐκ τῶν πλαγίων πτώσεων)· *ἐφέρε(τ), οὕτω(δ), τό(δ),* (πρβλ. *οὐτιδ-ανός*), *ἄλλο(δ),* (πρβλ. *ἀλλοδ-απός*), *γύναι(κ), μέλι(τ), ἄνακ(τ)* κ.λπ.

Τὰ ἐπιφωνήματα *ἰόφ, ὠόπ, ὀπόπ, ὄφ* κ.λπ. εἶναι μερικοὶ φυσικοὶ φθόγγοι καὶ ὄχι λέξεις, ὡς ἐκ τούτου δὲν ἀποτελοῦν ἐξαίρεσιν τῶν προηγουμένων.

Τὰ διπλᾶ σύμφωνα ἀποτελοῦνται ἐξ ἑνώσεως τῶν ὀδοντικῶν, τῶν οὐρανικῶν καὶ χειλικῶν μετὰ τοῦ ς (δς=ζ), (κς=ξ), (πς=ψ).

Ἡ συσσώρευσις δύο ἢ περισσοτέρων ἀλλεπαλλήλων συμφώνων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς λέξεως, ὡς ἀντιβαίνουσα εἰς τὴν μουσικότητα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐθεραπεύετο διὰ τῶν εἰς τὸν ἀνωτέρω πίνακα ἀλλοιώσεων αὐτῶν, (βλ. καὶ πίνακα κλίσεως τοῦ παρακειμένου (καὶ ὑπερσυντελίκου) μέσης καὶ παθητικῆς φωνῆς τῶν ἀφωνολήκτων ῥημάτων εἰς ῥῆμα*)· // τό «κ» τῆς προθέσεως «ἐκ» ἐν συνθέσει δὲν μεταβάλλεται πρὸ παντὸς συμφώνου, π.χ. *ἐκ-διώκω, ἐκ-θάπτω* κ.λπ. Ὁσάκις λέξις κατέληγεν εἰς φωνῆεν καὶ ἡ ἑπομένη λέξις ἤρχιζεν ἀπὸ φωνήεντος ἢ ὁσάκις ἐπηκολούθει ἰσχυρὸν σημεῖον στίξεως, προσετίθετο εἰς τὸ τέλος τῆς α΄ λέξεως τὸ ἐφελκυστικόν (ἢ εὐφωνικον ν), π.χ. *«πᾶσιν ἔδωκα»*, *«λέγουσιν εὖ»*, παρελείπετο δὲ συνήθως, ὁσάκις ἡ ἑπομένη λέξις ἤρχιζεν ἀπὸ συμφώνου, π.χ. *«πᾶσι(ν), δίδωμι»*, *«λέγουσι(ν) ταῦτα»* (βλ. ἐφελκυστικόν ἢ εὐφωνικόν).

Ἐνίοτε εἰς τὸ μέσον λέξεως ἀναπτύσσονται σύμφωνα καὶ ἰδίως (δ,δ,θ), ἵνα καταστήσουν εὐκολωτέραν τὴν προφορὰν τῶν συμπιπτόντων συμφώνων, π.χ. *γαμ-β-ρός, μεσημ-β-ρία,* [ἀνήρ, - ἀνέρος >ἀνρὸς>*ἀν-δ-ρός*], *ἐσ-θ-λὸς* κ.λπ. (βλ. τελικὰ σύμφωνα, τελικός*)· // «δασέα σύμφωνα»: ἐκ δύο δασέων συμφώνων (φ,θ,χ) εἰς δύο ἐπαλλήλους συλλαβὰς τὸ πρῶτον μεταβάλλεται εἰς τὸ ὁμόφωνον αὐτοῦ ψιλόν, π.χ. (φε-φίληκα)>*πε-φίληκα,* (θε-θαύμακα)> *τε-θαύμακα,* (χε-χόρευκα)> *κεχόρευκα,* (ἐχε χειρία)> *ἐκε-χειρία,* (θε-θήσομαι)>*τε-θήσομαι,* (ἐθύ-θην)>*ἐτύ-θην,* (σέχω - ἔχω)>*ἔχω* (τὸ πνεῦμα ἡ δασεῖα(῾) πρὸ τοῦ δασέος «χ» ἐγένετο ψιλή (᾽)).

῎Αν ὅμως τὸ δεύτερον δασὺ πρὸ τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ πρώτου ἀπέβαλε τὴν δασύτητα αὐτοῦ, τότε τὸ α΄ δασύ μένει ἀμετάβλητον, π.χ. *θρίξ* (θρίκ-ς ἀντὶ θρίχ-ς), *ἔκ-σω* (ἀντὶ ἔχ-σω) (βλ. νόμος* Γκράσσμανν). Εἰς τὸ β΄ ἑνικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τοῦ α΄ παθητικοῦ ἀορ. μετεβάλλετο τὸ β΄ δασὺ εἰς ὁμόφωνον ψιλόν, π.χ. (λύθηθι) - *λύθητι* (ἀντὶ *λύτηθι*). Τοῦ κανόνος τούτου ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις, διότι ὁ νόμος τῆς μεταβολῆς τοῦ α΄ δασέος εἰς ψιλόν (νόμος τῆς ἀνομοιώσεως*) ἀπέβαλε τὴν ἰσχύν του εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους καὶ ἐσῴζοντο μόνον τὰ ἀποτελέσματα τοῦ παλαιοῦ νόμου, π.χ. *παχύ-χυμος, ἐχύ-θην, ὀρνιθο-θήρας, λιθο-φόρος μάχε-σθαι, ὠθή-θην, ὅ-θεν, φά-θι, ἀλλαχό-θεν, πανταχόθεν* κ.λπ.· // «σύμφωνα σιγηθέντα λέξεως»· καταληκτικὰ σύμφωνα λέξεων ἦσαν τὸ (ν,ρ,ς) (τὸ σ ἦτο ἐνίοτε ἠνωμένον μετὰ χειλικοῦ ἢ οὐρανικοῦ: *φλέ-ψ, φύλα-ξ*), μετὰ ὑγροῦ «λ» (ἅλς), εἰς διαλέκτους δὲ μετὰ ν,ρ: *Τίρυνς, τίθενς, δάμαρς, μάκαρς* κ.λπ. (τὸ *ἔλμινς* ἔχει τό «ν» ἐκ τῶν πλαγίων πτώσεων). Πρὸ τοῦ τελικοῦ «ξ»

Πίναξ ἀλλοιώσεων συμφώνων

	μετὰ τοῦ *κ* δίδουν	μετὰ τοῦ *μ* δίδουν	μετὰ τοῦ *σ* δίδουν	μετὰ τοῦ *τ* δίδουν	μετὰ τοῦ *θ* δίδουν	Παραδείγματα
χειλικὰ π, β, φ	–	μμ	ψ	πτ	φθ	βέβλαβ-μαι>βέβλαμμαι ῎Αραβ-σιν>῎Αραψιν γέγραφ-ται>γέγραπται ἐλείπ-θην>ἐλείφθην
οὐρανικὰ κ, γ, χ	–	γμ	ξ	κτ	χθ	πεφύλακ-μαι>πεφύλαγμαι διώρυχ-σιν>διώρυξιν ἦγ-ται>ἦκται ἐφυλάκ-θην>ἐφυλάχθην
ὀδοντικὰ τ, δ, θ	κ	σμ	σ	στ	σθ	ἐσκεύαδ-κα>ἐσκεύακά ἐσκεύαδ-μαι>ἐσκεύασμαι χάριτ-σιν>χάρισιν ἐσκεύαδ-ται>ἐσκεύασται ἐπείθ-θην>ἐπείσθην
ἔρρινον ν	γκ	σμ	σ	–	–	πέφαν-κα>πέφαγκα πέφαν-μαι>πέφασμαι λιμέν-σιν>λιμέσιν

ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται καὶ τὸ ὑγρόν «ρ» (καὶ τὸ λ) καὶ τὸ ἔρρινον «γ»: *σάρξ, ὥλξ, φάλαγξ*, ἐξαίρεσιν δεν ἀποτελοῦν τὰ ἐπιφωνήματα *ἰόφ, ὠόπ, ὄφ*, τὰ ὁποῖα δεν εἶναι λέξεις, ἀλλὰ φυσικὰ φωνήματα (φθόγγοι).

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πᾶν ἄλλο σύμφωνον ἐκτὸς τῶν γνωστῶν καταληκτικῶν ἐχάθη, π.χ. *ἄλλο(δ)*>ἄλλο, *παῖ(δ)*>παῖ, *ἄνα(κτ)*>ἄνα, *γύναι(κ)*>γύναι κ.λπ. Τὸ τελικὸν δέ «ς» δὲν ἐσιγᾶτο εἰς τὴν Ἑλληνικήν. Αἱ ὀνομαστικαὶ τῶν πρωτοκλίτων ἀρσενικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκφέρονται ἄνευ τοῦ «σ» ἔπαθον ἔκπτωσιν αὐτοῦ, ὁμοίως ἐλέχθη ὄχι φωνητικῶς «*πολλάκι*» ἀντὶ «*πολλάκις*»· // (νεοελλ.) εἰς ἐπαναδίπλωσιν (ἐπανάληψιν) τα αὐτὰ σύμφωνα δεν συνυπάρχουν, π.χ. *στέλλω*>*στέλνω, ψάλλω*>*ψάλνω* κ.λπ., ἐξαίρεσις γίνεται ὡς καὶ εἰς τήν (ἀρχ.) εἰς τας λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡς α΄συνθετικον την πρόθεσιν «ἐκ» και το β΄ ἀρχόμενον ἀπό (κλ-, κν-, κρ-, κτ-): *ἔκκλησις, ἐκκλίνω, ἐκκλύζω, ἐκναίω* (=ἐξαντλῶ), *ἐκκρεμής, ἔκκρισις, ἐκκτυπῶ* (=ἐκβροντῶ, ἐκρήγνυμαι μετὰ κρότου) [ἐνῷ *ἐκτυπῶ (-όω)* = τυπώνω, μορφῶ, σχηματίζω· (φρ.) «*ἐκτυπῶν ἐν ἑαυτῷ τὸ θεῖον κάλλος*» (Μηναῖον Ἐκκλησ.)]· // (δημοτ.) εἰς μερικας λέξεις τό «γ» μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται, π.χ. *λέγω-λέω, ραγίζω-ραΐζω, τρώγω-τρώω*, εἰς ἄλλας τῶν λέξεων ἀναπτύσσεται, π.χ. *ἔκλαιε-ἔκλαιγε, ἔκαιε-ἔκαιγε, καίομαι-καίγομαι* κ.λπ.

Εἰς μερικὰς λέξεις (τα ἄρθρα «*τόν*», «*τήν*», το ἀριθμητικὸν και ἀόριστον ἄρθρον «*ἕναν*», ἡ τριτοπρόσωπος ἀντωνυμία «*τήν*» και τὰ ἄκλιτα μόρια «*δέν*», «*μήν*»), ἄλλοτε φυλάσσεται τὸ τελικὸν αὐτῶν «ν» καὶ ἄλλοτε ἀποβάλλεται: ὡς *τὸν ἄνθρωπο - τὸ θρόνο, τὸν καιρό - τὸ δάσκαλο, τὴν πόλη - τὴ χώρα, δέν ἔχω - δέ φοβοῦμαι, μὴν τρῶς - μὴ βιάζεσαι* κ.λπ., φυλάσσεται τὸ τελικὸν «ν» προ λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ φωνήεντος ἢ τῶν συμφώνων (κ,π,τ,ξ,ψ,μπ,ντ,γκ,τσ,τζ), π.χ. *τον ἔχω, τον ἀέρα, τὴν ὥρα, τὸν ὄχλο, την ἡμέρα, τὸν ὕπνο· ἕναν καιρό, στον πόλεμο, τὸν τόπο, εἶδα ἕναν ξένο, τὸν ψήφισα, δὲν μπορῶ, την ντροπή, τὴν γκαμήλα, τὸν τσάκισε στο ξύλο, τὴν τζελατίνα* κ.λπ.

Ἀποβάλλεται τὸ τελικὸν «ν» πρὸ τῶν λέξεων τῶν ἀρχομένων ἀπὸ τῶν συμφώνων (β,γ,δ,ζ,θ,λ,μ,ν,ρ,σ,φ,χ), π.χ. *τη βρύση, το γέρο, μη δέχεσαι, τη ζωγράφισε, δε θέλω, ἕνα λαό, τη μητέρα, τη νίκη, μὴ ρωτᾶς, μη σταματᾶς, τὴ χαρά* κ.λπ., ἀλλ᾽ ὅμως φυλάσσεται πάντοτε τό «ν» τοῦ ἄρθρου «τῶν» τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ γ΄ προσώπου «τόν (τον)» καὶ τοῦ τροπικοῦ ἐπιρρήματος «σάν»: *τῶν γονιῶν μου, τον βλέπω, φώναξέ τον, σὰν θάλασσα*· // τό «σ» γράφεται καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ α΄ συνθετικοῦ λέξεων ἀντὶ τοῦ τελικοῦ «ς», π.χ. *Ἑλλήσ-ποντος, ἄλλωστε* κ.λπ.· // τὰ συμπλέγματα (ντ,μπ.γκ) μετεβλήθησαν βραδύτερον εἰς nd,mb,ng κατ᾽ ἀφομοίωσιν τοῦ ἀήχου στοιχείου (τ,π,κ), τὸ ὁποῖον ἐτράπη εἰς ἠχηρὸν ὁμοίως πρὸς τὸ προηγούμενον ἔρρινον, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν προφέρονται ἀπὸ τοῦ μέσου αἰῶνος: *ἄμπελος*>*ἀmbέλι, ἄνδρας*>*ἄνd+ρας, ἀγκάλη*>*ἀνgάλη* κ.λπ.

σύν· (ἀττ. ξύν) πρόθεσις κυρία μονοσύλλαβος, ἡ ὁποία ἔχει τὴν ἀρχικὴν σημασίαν τοῦ *ὁμοῦ, μαζί*· αὕτη συντάσσεται μετὰ δοτικῆς, π.χ. «*σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις*», προτίθεται: «*σὺν αὐτῷ*», «*ξυν νῷ*» καὶ ἐπιτίθεται: «*Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξύν*» (Ὀδύσσεια υ 410).

Εἰς την σύνταξιν οὐδόλως διαφέρει τῆς προθέσεως «*μετά*», παρα μόνον, α) ἡ «μετά» εἶναι συνηθεστέρα τῆς «σύν». β) εἰς τους ποιητας ἔχει σημασίαν ἐπιρρήματος, ἡ μέν «*σύν*» (=ὁμοῦ), ἡ δέ «*μετά*» (=ὕστερον)· κατα την σύνθεσιν, ὡς ἐπι το πολυ, διαφέρει· τίθεται εἰς σύνταξιν, ὁπόταν πάσχῃ τιμῆσιν* καί παρένθεσιν*, και εἰς σύνθεσιν, ὡς *συν-τρίβω, συμβαδίζω, συν-αγωνισμος* κ.λπ.· // (Συντακτ.) ἡ πρόθεσις «σύν» συντάσσεται μόνον μετα δοτικῆς και σημαίνει, α) το ὁμοῦ (φρ) «*βασιλευς συν στρατεύματι πολλῷ προσίρχεται*» (Ξενοφῶν), β) συμφωνίαν: «*συν τῷ νόμῳ ἐκέλευεν ἀει τον δικαστην την ψῆφον τίθεσθαι*» (Ξενοφῶν). γ) βοήθειαν: «*συν θεοῖς οὐδενος ἀπορήσομεν*» (=τῇ βοηθείᾳ τῶν θεῶν) (Ξενοφῶν), δ) τρόπον: «*συν γέλωτι ἦλθον*» (=γελῶντες) (Ξενοφῶν), ε) το ὄργανον και το μέσον: «*ἡ κτῆσις αὐτῶν*(δηλ. τῶν πιστῶν) *ἔστιν οὐδαμῶς συν τῇ βίᾳ ἀλλα μᾶλλον συν τῇ εὐεργεσίᾳ*» (Ξενοφῶν)· // ἡ πρόθεσις «σύν» τιθεμένη ἐν συνθέσει σημαίνει: 1) το ὁμοῦ, ὡς *συμπότης, συνακόλουθος, συμμαχῶ*, 2) βοήθειαν, ὡς *συμπράττω, συνεργῶ*, 3) ἐπίτασιν (ἐντελῶς καλά), ὡς *συνορῶ, συντρίβω*, και 4) πλοκην ἐν τάξει και ἁρμονίᾳ, ὡς *συντάσσω, συγγράφω* κ.λπ.

Πολλα σύνθετα μετα τῆς προθέσεως «σύν» μεταβαίνοντα ἐξ ἐπιθέτων εἰς οὐσιαστικα, εἰς την τάξιν τοῦ ἔχοντος και ἐχομένου, ἤτοι τα «ἀντισχετικά», δέχονται γενικήν, π.χ. «*σύμπλους τοῦ πάθους*», «*κτύπος φωτος σύντροφος*», «*ξύνοικοι τῶν θεῶν*», «*ξύμπλουν ἐμαυτην τοῦ πάθους ποιουμένη*» (Σοφοκλῆς)· //(δημοτ.) εἰς παλαιότερα ᾄσματα ἡ «σύν» συντάσσεται μετ᾽ ἀριθμητικῶν (κατ᾽ ὀνομαστ. ἢ αἰτιατ. πτῶσιν μετα σημασίας διανεμητικῆς), π.χ. «*ἐκεῖ συν δυο δεν περπατοῦν, συν τρεῖς δεν κουβεντιάζουν*» κ.λπ., ἤτοι «ἀνα δυό», «ἀνα τρεῖς»· // εἰς την Παλ. Διαθ. κατ᾽ ἐπίδρασιν ἑβραϊκην τίθεται ἐπιρρηματικῶς ἡ «σύν» μεταξὺ τοῦ μεταβατικοῦ ῥήματος και τῆς συντακτικῆς αὐτοῦ πτώσεως, π.χ. «*ἔκτισεν ὁ Θεος συν τον οὐρανον και συν την γῆν*»· «*οὐκ ἐμνήσθη συν τοῦ ἀνδρός*»· // (ὡς ἐπίρρ.) (=ὁμοίως, προσέτι)· (φρ.) «*συν δ᾽ ἐγω παρών*» (=ὁμοίως και ἐγώ)· (φρ.) «*συν Θεῷ*» (μετα τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ)· (ἐπι συνεργείας, συμπράξεως)· (φρ.) «*σύν σοι φραζέσθω*»· «*συν τῷ χρόνῳ*» (=με τον καιρό), «*οἱ συν αὐτῷ*» (=οἱ φίλοι, οἱ ὀπαδοί)· // περι τῆς τροπῆς τοῦ «ν» τῆς προθέσεως «σύν» (βλ. ν.Ν)· //(δημοτ.) ὡς μαθηματικος ὅρος ἡ πρόθεσις «σύν» συντάσσεται μετ᾽ ὀνομαστικῆς, π.χ. «*διακόσιες συν τέσσερεις*».

συναθροισμός, (-οῦ), ὁ· (=συγκέντρωσις, συνένωσις)· //(Ῥητορ.) σχῆμα λόγου, διὰ τοῦ ὁποίου συνενοῦνται διάφορα πράγματα·(φρ.) «*συναθροισμός, συναγωγη τῶν πεπραγμένων ἢ πραχθῆναι δυναμένων εἰς ἓν κεφάλαιον*» (Ἀλέξανδρος ῥήτωρ.).

συναίρεμα, (-ατος), τό· (Γραμμ.) ἡ συναίρεσις*·(φρ.) «*δια τί μη ἐκ τοῦ ὄις ὄιος το συναίρεμα τῆς γενικῆς οἷος γέγονεν, ἀλλα οἰός;*».

συναίρεσις, (-ἐως), ἡ· (ἄλλως ἡ σύνοδος*). «*ὡς Ὠρεῖτης και κατα σύνοδον τοῦ «ε» και τοῦ «ι» Ὠρείτης ἢ συναιρε-*

μα*»· // (Γραμμ.) ἡ «γραμματικὴ συναίρεσις», ἡ ὁποία εἶναι διάφορος φωνητικῆς διαιρέσεως, εἶναι ἡ συγχώνευσις δύο ἐπαλλήλων φωνηέντων ἢ φωνήεντος καὶ διφθόγγου τῆς αὐτῆς λέξεως εἰς ἓν φωνῆεν μακρὸν ἢ δίφθογγον, π.χ. *πόλεϊ>πόλει, αἰδόι<αἰδοῖ· τιμάουσι>τιμῶσι, γράφεαι>γράφῃ*. ποέοιτε>ποιοῖτε, πλόοι>πλοῖ· ὅτι ἐκ τῶν συμπιπτόντων γίνεται δίφθογγος πρβλ. (τοἱμάτιων) *>θοἱμάτιον*, (γένεσι)>γένεῖ)>*γένει*. Διαφέρει δὲ ἡ συναίρεσις τῆς κράσεως*, διότι ἡ κρᾶσις φέρει τὸν χαρακτῆρα τοῦ προσωρινοῦ καὶ τυχαίου, ἐνῷ εἰς τὴν συναίρεσιν οἱ φθόγγοι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς λέξεως συγχωνεύονται καὶ εἶναι ἐκφωνούμενοι, ἤτοι προϊόντα μόνιμα: καὶ εἶτα>*κἆτα*, τα ἀγαθα·τἀγαθά (κρᾶσις). ἐνῷ πάις>*παῖς*. γενιους>γένεως>*γένους* (συναίρεσις). Διαφέρει ἡ συναίρεσις καὶ τῆς συνιζήσεως*, ἐπειδὴ αὕτη εἶναι πληρεστέρα συγχώνευσις τῶν πασχόντων φωνηέντων.

Πίναξ κανόνων ΣΥΝΑΙΡΕΣΕΩΣ

α) Δύο φωνήεντα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ β΄ εἶναι ι, ἀποτελοῦν δίφθογγον, ἤτοι

α+ι=αι ἢ ᾳ	πάῐς-παῖς, δἀῐς-δᾴς	η+ι=ῃ	κλῆῐς-κλῄς
ε+ι=ει	πόλεῐ-πόλει	ω+ι=ῳ	ὠιόν-ᾠόν
ο+ι=οι	αἰδόῐ-αἰδοῖ		

ἐνῷ τὸ

α+ᾰ=ᾱ	γέραᾰ-γέρᾱ	ι+ι=ῑ	Χίιος-Χῖος
ε+ε=ει	πόλεες-πόλεις	ο+ο=ου	πλόος-πλοῦς

β) Μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγος ἐξαφανίζει προηγούμενον βραχὺ φωνῆεν ὁμόφωνον, ἤτοι:

α+ᾱ=α	μνάᾱ-μνᾶ	ο+ω=ω	δηλόω-δηλῶ
ε+η=η	φιλέητε-φιλῆτε	ο+ῳ=ῳ	πλόῳ-πλῷ
ε+ῃ=ῃ	φιλέῃ-φιλῇ	ο+οι=οι	πλόοι-πλοῖ
ε+ει=ει	φιλέει-φιλεῖ	ο+ου=ου	πλόου-πλοῦ

γ) Ὅταν συμπέσῃ ὁ φθόγγος α καὶ ε (η), ὑπερισχύει ὁ ἑκάστοτε προηγούμενος φθόγγος, ἤτοι

α+ε=ᾱ	τίμαε-τίμᾱ	ε+α=η	τείχεα-τείχη
α+ει=ᾳ	τιμάει-τιμᾷ	ε+α=η	συκέα-συκῆ
α+η=α	τιμάητε-τιμᾶτε	ε+α=ῃ	γράφεαι-γράφῃ
α+ῃ=ᾳ	τιμάῃ-τιμᾷ	η+αι=ῃ	γράφηαι-γράφῃ.

δ) Τὸ εα συναιρεῖται εἰς -ᾱ, ἂν προηγῆται τούτου ε, ι, υ, ρ, ὡς ἐρέεα-ἐρεᾶ, ἠγιέα-ὑγιᾶ, εὐφυέα-εὐφυᾶ. ἀργυρέα-ἀργυρᾶ, ἀλλὰ τὰ εἰς -ρεᾰ (τῆς γ΄ κλίσεως) συναιροῦνται εἰς η, ὡς ὄρεᾰ-ὄρη, τριήρεᾰ-τριήρη. Καὶ τὸ εα τοῦ σκεύεα συναιρεῖται εἰς η, διότι τὸ πρὸ τοῦ εα ὑπάρχον υ προφέρεται ὡς σύμφωνον (β).

ε) Ὅταν συμπέσῃ ὁ φθόγγος ο (ο,ω) καὶ ὁ φθόγγος α (α,ᾱ) ἢ ὁ φθόγγος ε (ε, η), ὑπερισχύει ὁ φθόγγος ο, ἤτοι συναιροῦνται εἰς -ω, ἀλλὰ τὸ εο καὶ σε συναιροῦνται εἰς ου.

α+ο=ω	τιμάομεν-τιμῶμεν	ε+ω=ω	ποιέω-ποιῶ
α+ω=ω	τιμάω-τιμῶ	ο+ει=οι	δηλόει-δηλοῖ
α+ου=ω	τιμάουσι-τιμῶσι	ο+η=οι	δηλόῃ-δηλοῖ
α+οι=ῳ	τιμάοιτε-τιμῷτε	ε+οι=οι	ποιέοιτε-ποιοῖτε
ο+α=ω	αἰδόα-αἰδῶ	ε+ο=ου	γένεος-γένους
ω+α=ω	ἥρωα-ἥρω	ε+ου=ου	ποιέουσι-ποιοῦσι
ο+η=ω	δηλόητε-δηλῶτε	ο+ε=ου	δήλοε-δήλου

Το ῥιγῶ ἔχει θέμα ῥιγω-, ὅθεν τὸ ω+ω, ω+ο, ω+ου, ω+ε καὶ ω+η συναιρεῖται εἰς ω, τὸ δὲ ω+ει, ω+οι καὶ ω+ῃ συναιρεῖται εἰς ῳ, ὡς *ῥιγώω - ῥιγῶ, ῥιγώομεν ῥιγῶμεν, ῥιγώουσι - ῥιγῶσι, ῥιγώετε - ῥιγῶτε, ῥιγώει - ῥιγῷ, ῥιγώοι - ῥιγῷ, ῥιγώῃ ῥιγῷ*.

Ἡ δίφθογγος ει προερχομένη ἐξ ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως ἢ ἐκ συναιρέσεως τῶν εε καὶ ὄχι ἐκ τῆς ἑνώσεως τοῦ ε+ι λέγεται νόθος* καὶ εἰς τὴν συναίρεσιν θεωρεῖται ὡς «ε».

Ὅθεν *τιμάειν - τιμᾶν* (καὶ ὄχι *τιμᾷν*), *δηλόειν - δηλοῦν* (καὶ ὄχι *δηλοῖν*). *ῥιγώειν - ῥιγῶν* (καὶ ὄχι *ῥιγῷν*).

Ἡ ἐκ τῆς συναιρέσεως προκύπτουσα συλλαβὴ τονίζεται, ἂν ἐτονίζετο τὸ ἕτερον ἐκ τῶν συναιρεθέντων φωνηέντων, *π.χ. τιμάω - τιμῶ, τιμάετον - τιμᾶτον, τιμαέτων - τιμάτων*, ἄλλα *τίμαε - τίμα*, πλὴν α) τῶν ἐπιθέτων εἰς -ους, *π.χ. χρύσεος - χρυσοῦς*, καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ *κάνεον - κανοῦν* κατ᾽ ἀναλογίαν τῶν ἄλλων πτώσεων *κανέου - κανοῦ, χρυσέου - χρυσοῦ*, β) τῶν συνθέτων ἐπιθέτων -ους, -ουν, τὰ ὁποῖα παροξύνονται εἰς πάσας τὰς πτώσεις *εὐνόου - εὔνου* κατ᾽ ἀναλογίαν τῆς ὀνομαστικῆς (καὶ ὄχι *εὐνοῦ*), οὕτω (ἑνικ.) *εὐνό-ου - εὔνου, εὐνόῳ - εὔνῳ*, (δυϊκός) *εὐνόω - εὔνω, εὐνόοιν, εὔνοιν*, (πληθ.) *εὐνόων - εὔνων, εὐνόοις - εὔνοις*.

Συνῃρημένη λήγουσα περισπᾶται μέν, ἂν τὸ πρῶτον τῶν συναιρεθέντων φωνηέντων ὀξύνεται ἢ τὸ δεύτερον περισπᾶται, *π.χ. τιμάω - τιμῶ, Ἑρμεῶν - Ἑρμῶν*, ὀξύνεται δέ, ἂν το δεύτερον τῶν συναιρεθέντων ὀξύνεται, *π.χ. δάϊς - δᾴς, ἐνεστάως - ἐνεστώς*, πλὴν α) τῆς ὀνομαστικῆς καὶ αἰτιατικῆς τοῦ δυϊκοῦ τῶν συνῃρημένων εἰς -ους δευτεροκλίτων: ὡς *(πλόω)-πλώ, (ὀστέω)- ὀστώ, (νόω) - νώ*, β) τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἑνικοῦ τῶν εἰς -ω φωνηεντολήκτων, *π.χ. τὴν ἠχόα - ἠχώ*.

Συναίρεσις γίνεται εἰς τὰ φωνηεντόληκτα (πρωτότυπα καὶ παράγωγα) ῥήματα κατὰ τὴν σύμπτωσιν τῶν θεμάτων καὶ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων τῶν ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένων, *π.χ. *εσι-ιη-ν>εἶην* (τοῦ εἰμί), *ε-ἑχον>εἶχον* κ.λπ. Ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τοῦ «ϛ» ἢ «j» προῆλθον χασμωδίαι καὶ κατόπιν συναιρέσεις, α) διὰ «ϛ» (*εσι καὶ *εισι>εἶ* (τοῦ εἰμί καὶ εἶμι)· (*ε-σεχον)>εἶχον*, β) διὰ τοῦ j τιμάjω>τιμάω>*τιμῶ*· (*πολεjες> πόλεες>*πόλεις*.

Οὕτως ἐκφέρονται ὁμαλῶς ὑπο τῶν Ἀττικῶν συνῃρημένως οἱ τύποι τῶν εἰς -άω, -εω καί -όω(-ῶ) ρημάτων, ἐπειδη και πρότερον μεταξυ τῶν φωνηέντων τούτων ἦτο ἐκφωνούμενον το J (τιμά-jo)>*τιμῶ*, δηλόjo>*δηλῶ*, φιλέjω>*φιλῶ*. Εἰς τους μτγν. ἔχομεν ο ἀντι η εἰς πλεῖστα τῶν εἰς -ηω (ἐξαιρουμένου τοῦ *ζῶ, ζῇς, ζῇ*): *χρᾶται, πεινᾷς, διψᾷς* κ.λπ.. αἰτία ἡ τυπικη ἀναλογία, ἐπειδη ταῦτα ὁμοιάζουν προς τα εἰς (-άω) ὡ· *τιμῶμαι - χρῶμαι, τιμῶ - διψῶ, πεινῶ* κ.λπ.

Ὁμοίως ἐκφέρονται ὁμαλῶς συνῃρημένα κατα τα εἰς -ος τριτόκλιτα οὐδέτερα και τα εἰς -ης, -ις (γεν. ἀντι -εσος>-οῦς) οὐσιαστικα και ἐπίθετα: *γένους, γένη· εὐγενοῦς, εὐγενῆ·* εἰς τους τύπους τῶν μετοὐσιαστικῶν ἔχομεν εἰς -εος (ἀντί-ειως): *χρύσειος - χρύσεος - χρυσοῦς· ἀλωπεκέη ἀλωπεκῆ*, και εἰς τα πολλαπλασιαστικα -πλοος, -οῦς, τῶν ὁποίων το -πλοος συνάπτεται ὄχι προς το *πλο-Fος (πλεῦσαι). ἀλλα προς το *πολυς, πλοῦτος*.

Δεν συναιρεῖται, ἂν και εἶναι «σ» ἢ «j» το ἐκπεσον ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν:

α) εἴς τινα δισύλλαβα ὀνόματα χάριν σαφηνείας, π.χ. ἀντι *ἔσαρ>ἔαρ (τούτου τοῦ ὀνόματος αἱ μεν πλάγιαι πτώσεις συναιροῦνται δια την τρισυλλαβίαν (ἔαρος)>ἦρος, ἦρι)· αἱ δισύλλαβοι μένουν ἀσυνάλειπτοι. *Θεός, δέος* κ.λπ.·

β) εἴς τινα δισύλλαβα ῥήματα, εἰς τα ὁποῖα το ἐξαφανισθεν ἦτο «ς» ἢ «j» (ἀντι **τρίσω>τρέω), (πρβλ. ἄ-τρεσ-τος), ξέσω (ξεσ-τός)>ξέω, δέω (δεσ-μεύω), ζέω (ζε-στός), δόέω·* [το *δέω* και *ξέω* ἐν συνθέσει ὡς ὑπερδισύλλαβα συναιροῦνται: *ἀναξῶ, ἀποξοῦσι· καταδῶ, καταδοῦσι*]·

γ) εἰς την γενικην πληθ. οὐδετέρων τινῶν εἰς -ος τῆς γ΄ κλίσεως ἔχομεν συνῃρημένους και ἀσυναιρέτους τύπους: *ἀνθέων χειλέων, ὀρέων, τειχέων, κερδέων*, ὡς και *ἀνθῶν, τειχῶν, τελῶν, ἐθνῶν, ἐτῶν, τεμενῶν, σκευῶν*, (ἰδίως εἰς ἐπιγραφάς). Οἱ Γραμματικοι ἐπεχείρουν να διαστέλλουν το ἀνθέων (*ἀνθῶν*) ἀπο τοῦ *ἀνθ᾽ ὧν* (<*ἀντι ὧν*) (=ἀντι τῶν ὁποίων)·

δ) εἰς τα εἰς -ις, -εως ὀνόματα: *πόλεως - πόλεων, ὄφεως - ὄφεων* κ.λπ., και

ε) εἰς ὅσα ἡ χασμωδία παρήχθη κατ᾽ ἀναλογίαν ἄλλων τύπων παρέμεινεν αὕτη, (πρβλ. κατα το *δεικνύασι, ζευγνύασι, ἴασι*, κ.λπ. ἐλίχθη *διδόασι, διδέασι, τιθέασιν*).

Πλην τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων διατηρήσεως τῆς χασμωδίας ἕνεκα τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ «ς» καί «j», πᾶσαι αἱ λοιπαί, ἐπειδὴ αἱ χασμωδίαι ἐσῴζοντο εἰς τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον, προῆλθον ἐκ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ «F» ἢ κατ᾽ ἀναλογίαν [ἤτοι κατ᾽ ἀναλογίαν τῶν συνθέτων μετὰ τοῦ στερητικοῦ «α» ἄFοινος, ἀFόρατος, ἀFόργητος ἔχομεν *ἀόμματος, ἄοκνος, ἄυπνος, ἄυλος, ἄοπλος κ.λπ*]

Εἰς τους Ἀττικους πλην τοῦ «ς» προηγουμένου ἄλλου φωνήεντος (α.ι,ο.υ). δεν ἐγίνετο συναίρεσις: *Δανάη, σοφία, ὀγδόη, καρύη* κ.λπ., ἐνῷ *συκέα>συκῆ, χαλκέα>χαλκῆ, ἀμυγδαλέα>ἀμυγδαλῆ*.

Γενικῶς κανων εἶναι ὅτι τα ὅμοια φωνήεντα συναιροῦνται εἰς ἓν (ὡς ἓν φωνῆεν λογίζονται και αἱ νόθοι δίφθογγοι ει, ου), ὅμοια κρίνονται ἐπίσης και τα οω ἢ ωο, εη ἢ ηε, εει. καίτοι ταῦτα διέφερον ὡς προς το ποιόν. (*πληήρης)>πλήρης, (διψήετε)>διψῆτε, ῥιγώοντες>ῥιγῶντες, ἱδρώων - ἱδρῶν*. (Χίωος)>*Χίους*, (Διί-Δί)>*Δίφιλος*· (ε+ι)=ει: *τρεῖς, φιλεῖτε*,

(ο+ο)=ου: *αἰδοῦς, δηλοῦμαι*, (υ+υ)=και (υ+ι)=ῡ: *υἱύς - ὑύς - ἷς* (=υἱός· ἐπιγραφή), (ἀφύη=ἡ σαρδέλλα)>*ἀφῡ́ς, ἀφῡ́διον)>ἀφῡ́ς, ἰχθῡ́διον, καρῡ́διον* (κν. *καρῦδι*), *μῡ́διον* (κν. μῦδι τό). Ἐαν το δεύτερον τῶν συναιρετέων φωνηέντων εἶναι «ι», το δὲ πρῶτον φωνῆεν τοιοῦτον, ὥστε προτασσόμενον τοῦ «ι» μετ᾽ αὐτοῦ να συνάπτεται εἰς δίφθογγον, τότε ἐκ τῆς συναιρέσεως παράγεται ἀληθὴς δίφθογγος, π.χ. *πόλε-ι>πόλει, (παFις)>πάις>παῖς, γράδιον, ζῷον, ἐλάδιον, γραφείδιον, βοίδιον, Ἑρμήδιον* κ.λπ. Ἂν το β΄ συνθετικον ἦτο γνησία δίφθογγος, το ὑποτακτικον αὐτῆς φωνῆεν ἐσῴζετο (*ῥιγώεις)>ῥιγῷς, (διψήεις)>διψῇς, λέγεαι>λέγῃ, μισθόοις> *μισθοῖς*, τιμάομι>*τιμῶμι* κ.λπ. Ὁσάκις δ᾽ ὅμως τὰ συναιρετέα ἦσαν κατὰ ποιὸν και ποσον διάφορα και δεν ὑπῆρχεν ὡς ὑποτακτικον το φωνῆεν «ι», ἐκανονίζετο εἰς την ἀττικην διάλεκτον κατὰ τους προαναφερθέντας νόμους.

Ἂν τό «ου» εἶναι δίφθογγος γνησία, δεν γίνεται συναίρεσις εἰς -ω. ἀλλ᾽ ἢ μένει ἀσυναίρετος ἢ συναλείφεται εἰς -ου, π.χ. *κοὐχί*.

Συναίρεσις διαιωτέρα ἐπισυμβαίνει εἰς τα *ἭγεFαναξ>Ἡγεάναξ>Ἡγῆναξ, Ἱππῶναξ, Δημῶναξ, χειρῶναξ, Πυθῶναξ, Πειστῶναξ* κ.λπ.

Συναίρεσις ἀνώμαλος ἐπισυμβαίνει εἰς τὰ εFα, -εα, -η, π.χ. τὰ *ἄστεFα>ἄστεα>ἄστη, διπήχη, τριπήχη*· ταῦτα ἠκολούθησαν ἄλλα συνώνυμα καὶ τὰ ὁποῖα δεν εἶχον χαρακτῆρα (F) καὶ μάλιστα ὁμαλῶς συναιρούμενα: *τὰ τείχη, τὰ ἄστη* (πρβλ. *τοῦ ἄστεως*, διότι καὶ *τῆς πόλεως*).

Κατὰ τὴν σύμπτωσιν τριῶν φωνηέντων συνῃροῦντο εἰς ἄλλα μὲν τα δύο τελευταῖα, π.χ. *νόεε>νόει, γεντάων>γενεῶν*, εἰς ἄλλα δὲ τὰ δύο πρῶτα *αἰδέιο>αἰδεῖο, κλεεΐζω>κλῃίζω, κρεέων>κρεῶν* κ.λπ.

Ὁσάκις α) προηγεῖται τοῦ -εα τό «ρ», ἐὰν μὲν τὸ α εἶναι βραχύ (ᾰ), συναιρεῖται εἰς -(ρ)η̄, ἂν δὲ μακρόν (ᾱ) εἰς -(ρ)ᾱ, π.χ. *ὄρεᾱ - ὄρη, τα θέρη, τα μέρη· τον ξιφήρεᾱ - ξιφήρη, τὸν χαλκήρη· τα παρεμφερῆ, τα πολυμερῆ, ἀλλὰ ἀργυρέα - ἀργυρᾶ, σιδηρέα - σιδηρᾶ*, β) ἐαν τοῦ -εα προηγῆται ε ἢ ι τὰ ἐκ τῆς συναιρέσεως προκύπτοντα (-εεα, -ιεα) εἶναι -εα, -ια και ὄχι ει, -ιη, π.χ. *τα χρέα, τα κλέα, τα κρέα· τον Πειραιᾶ, τον Ἰκαριᾶ, τους Ἰκαριᾶς, τους Ἐρετριᾶς, τον Στειριᾶ, τους Στειριᾶς, τοὺς ἁλιᾶς, τον Περικλέα· τον εὐκλεᾶ, τον ἐνδεᾶ, τον ὑγιᾶ, τα ὑγιᾶ, τα ἐνδεᾶ, ἰᾶσι* κ.λπ., τὰ μτγν. *τον ὑγιῆ, ἐνδεῆ, τα ὑγιῆ, τὰ ἐνδεῆ* κ.λπ. ἐγένοντο κατ᾽ἀναλογίαν προς τὰ λοιπα εἰς -ης ἐπίθετα, ἤτοι κατὰ τὴν ὀνομαστικην *ὁ ὑγιής, ὁ ἐνδεής*, ὡς και *τα χρέη, τα κλέη· ἡ νεβρῆ, ἡ ταυρῆ* συνῃρέθησαν εἰς -η, ἐπειδη πάντα τα δηλωτικὰ δερμάτων λήγουν εἰς η, ὡς *λεοντῆ, ἀλωπεκῆ, κυνῆ*· γ) ο+α=ου *τοὺς μείζοας>μείζους, κρείσσοας>κρείσσους* κ.λπ., καίτοι τὸ -οω συναιρεῖται εἰς -ω, ὡς *μείζοα>* μείζω. την αἰδόα>*αἰδῶ*, και ἐνταῦθα κατὰ την ὀνομαστικην *οἱ μείζονες >οἱ μείζους*. και δ) *δεῖν* (δεν προῆλθεν ἐκ τοῦ *δέον*, ὥστε να παρέχῃ τό «ει» ἀντί «εο», ἀλλ᾽ εἶναι ἀπαρέμφατον ἀναφορᾶς)· [ἐπειδη παρὰ τὴν φράσιν «*πολλοῦ δεῖν*» ἐλέγετο καί «*πολλοῦ δεῖ*», ταῦτα δὲ παρενθετικῶς· (φρ.) «*πολλοῦ δεῖν, ἄξιον ὄντα τυχεῖν τοῦ ψηφίσματος τούτου*»· «*πόλεμον, μικροῦ δεῖ, προς ἅπαντας ἀνθρώπους ἀναιρούμε-*

θα»· οὕτως ἠδύνατο τό «*δεῖ*» νὰ ληφθῇ ἴσον πρὸς τό «*ἐὰν δέῃ*» καὶ μετὰ ταῦτα ἀντὶ τούτου τό «*δεῖν*», ὡς τό «*δέον*» εἰς ἐρωτηματικὰς προτάσεις, εἰς τὰς ὁποίας τὸ πιρατικτικὸν λαμβάνεται καὶ ὡς ὑπόταξις (ὑπόθεσις)· // (δημοτ.) ὅταν ἐπάλληλα φωνήεντα (ἢ δίφθογγοι) εἶναι ὅμοια, προφέρονται ὡς ἕν, π.χ. *λέγετε >λέετε>λέτε, ἀκούουν> ἀκοῦν*, ὅταν δὲ τὰ ἐπάλληλα φωνήεντα εἶναι ἀνόμοια, διατηρεῖται τὸ ἰσχυρότερον φωνῆεν, (πλέον ἰσχυρὸν εἶναι τό «α» καὶ κατὰ σειρὰν ἀκολουθοῦν οἱ φθόγγοι ο, ου, ε, ι), π.χ. «*δὲν καλοακούω*» - «*δὲν καλοκούω*», οὕτω καὶ «*δεκαέξι*»-«*δεκάξι*», «*πιραήπιες*»-«*παράπιες*», «*Θεόδωρος*»-«*Θόδωρος*», «*Ἰωάννης*» - «*Γιάννης*», «*Νικόλαος*»-«*Νικόλας*», «*ὀγδοήντα*»,-«*ὀγδόντα*», «*τρώ(γ)ετε*-«*τρῶτε*» (βλ. συγκοπή)· // (Ὀρθογρ.) *ἀεργός* (κατὰ συναίρεσιν *ἀργός*, δι' αὐτὸ τὸ α μακρόν) (κακῶς ἄεργος)· // (Γραμμ.) συναλοιφὴ ὡς τὸ κύημα>κῦμα· // «Γραμματικὴ συναίρεσις» ἡ μὴ γενομένη κατὰ τοὺς γενικοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς, ἀλλ' ἡ γενομένη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ μεταβληθοῦν τὰ χαρακτηριστικὰ τέλη τῆς κλίσεως, οὕτω *τῷ (συκέᾳ)-συκᾷ (ἀντὶ συκῇ)· τοῖν (μνάαιν)-μναῖν, (αἱ μνάαι)-μναῖ, ταῖς (μνάαις)-μναῖς*· // εἰς τὸν Ὅμηρον ἡ συναίρεσις δὲν εἶναι συνήθης, ὁσάκις γίνεται αὕτη, ἀκολουθεῖ τοὺς κανόνας τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, μόνον τό «ε» μετὰ τοῦ «ο» συναιρεῖται ἀντί «-ου» εἰς «-ευ»: *(θέρε-ος)>θέρευς, (φιλέοντες)>φιλεῦντες, (ἐμέ-ο)>ἐμεῦ*.// (Μετρ.) Εἰς τὴν ποίησιν ὀλιγοστεύουν αἱ συλλαβαὶ διὰ τῆς συναιρέσεως κατὰ μίαν συλλαβὴν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἁρμονίας τοῦ στίχου, ὡς *σπάει>σπᾶ, γυρνάει>γυρνᾶ* κ.λπ.

συνακτικός, -ή, -όν· (Ῥήτορ.) «τὸ συνακτικόν» (ὡς οὐσ.) (=ἡ τοῦ ῥήτορος ἱκανότης εἰς τὴν ἐπισώρευσιν πειστικῶν γεγονότων ἢ ἐπιχειρημάτων)· (φρ.) «*τὸ συνακτικὸν καὶ κρουστικόν*» (τοῦ Δημοσθένους).

συναλείφω· (Γραμμ.) ἑνώνω δύο συλλαβὰς εἰς μίαν· (οὐσ.) συναλοιφή*, (-ῆς), ἡ.

συναλληλία, (-ίας), ἡ· ἡ ἀμοιβαία σχέσις ἐννοιῶν πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὸ πλάτος παραβαλλόμεναι καὶ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν αὐτὴν ἀνωτέραν ἔννοιαν, ἤτοι *χρυσός-ἄργυρος* (ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ μετάλλου). Αἱ συνάλληλοι ἀποκλείουν ἀλλήλας, διὰ τοῦτο ὀνομάζονται καὶ διεζευγμέναι, (βλ. ἔννοιαι)

συνάλληλος, -ος -ον· (Λογ.) «συνάλληλοι ἔννοιαι», αἱ ἔννοιαι αἱ ὑπαγόμεναι ἀμέσως εἰς ἄλλην ἀνωτέραν ἔννοιαν γένους· // (οὐσ.) συναλληλία* ἡ.

συναλοιφή, (-ῆς), ἡ· (μτγν. συναλιφή) (συναλείφω) (=συνένωσις, συγχώνευσις)· // (Γραμμ.) ἡ πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας (ἐξ ἐπαλληλίας τῶν φωνηέντων ἢ διφθόγγων) συγχώνευσις δύο συλλαβῶν εἰς μίαν κατα κρᾶσιν*, συναίρεσιν*, ἔκθλιψιν* (ἢ θλῖψιν), ἁπλολογίαν*, ὡς *ὁ ἄνθρωπος>ἄνθρωπος, μετὰ ἄλλων> μετ' ἄλλων, οἱ αἰπόλοι> ᾠπόλοι*, ὁ ἐξ>οὐξ. κ.λπ. ἢ καθ' ἁπλολογίαν, ὡς *λαιμόμαργος> >λαίμαργος, ἀμφιφορεύς* (κατα συγκοπήν)> *ἀμφορεύς*, (δημοτ.) «*ἄμε κάμε τη δουλειά σου*»> «*ἄμε καλειά σου*» κ.λπ.

Ὁ Δράκων ἀπαριθμεῖ ἑπτὰ εἴδη συναλοιφῆς, ὁ δὲ Εὐστάθιος παραδέχεται

μόνον *τὴν κρᾶσιν* καὶ *τὴν συναίρεσιν*. Οἱ παλαιοὶ τῶν γραμματικῶν δὲν διακρίνουν τὰς εἰς τὴν λέξιν καὶ τὰς μεταξὺ λέξεων συναλοιφάς, ἀλλὰ πάντα τὰ πάθη τῶν λέξεων λέγουν συναλοιφάς. Διακρίνουν δὲ α) θλῖψιν ἢ ἔκθλιψιν, β) συναίρεσιν καὶ γ) τὰ δὲ λοιπὰ κρᾶσιν· ἀλλὰ πολλάκις ἀδιαφόρως λέγουν κρᾶσιν καὶ συναίρεσιν. Τὸ νὰ μὴ συμβαίνῃ συναλοιφὴ εἰς μερικὰς τῶν λέξεων εἶναι ἕνεκα λόγων ἐτυμολογικῶν, π.χ. *προορῶ, προέχω, (προύχω* Ὅμηρος), *προετοιμάζω, πρόεδρος, ἑπταετής, δεκαετής*· οὕτω καὶ *Θεόφιλος, Θεόδωρος, Θεόκριτος*, (ἀντὶ *Θούφιλος, Θούδωρος), ἔνθεος, φιλόθεος, ἀντίθεος* κ.λπ.· τῆς συναλοιφῆς ἀπό κράσεων, ἐκθλίψεων καί συναιρέσεων ἀποτελουμένης τά σύνθετα εἴδη εἶναι τέσσαρα: α) ἔκθλιψις καὶ κρᾶσις: *(καὶ ἐγώ)>κἀγώ* (ἐκθλίβεται τὸ ι τοῦ «καί» συνδέσμου καὶ κιρνᾶται τὸ α καὶ ι εἰς α μακρόν)·

β) ἔκθλιψις καὶ συναίρεσις: *(ἐμοὶ ὑποδύνει)>ἐμουποδύνει* (ἐκθλίβεται τὸ ι τῆς οι διφθόγγου καὶ συναιρεῖται τὸ ο καὶ υ εἰς τὴν δίφθογγον ου)·

γ) κρᾶσις καὶ συναίρεσις: *(ὁ αἰπόλος)>ᾠπόλος* (κιρνᾶται τὸ ο καὶ α εἰς ω καὶ συναιρεῖται τὸ ω καὶ ι εἰς τὴν δίφθογγον (ωι)>ῳ)· καὶ

δ) ἔκθλιψις, κρᾶσις, συναίρεσις: *(οἱ αἰπόλοι)>ᾠπόλοι* (ἐκθλίβεται τὸ ι τῆς οι διφθόγγου, κιρνᾶται τὸ ο καὶ τὸ α εἰς ω καὶ συναιρεῖται τὸ ω καὶ ι εἰς τὴν δίφθογγον (ωι)>ῳ)· // «συναλοιφὴ κατὰ τὴν συμπροφοράν»· αὕτη ἐπισυμβαίνει κατὰ τὴν ὁμιλίαν ἐπὶ τροχάδην, π.χ. «*ἔτσ' εἶπ' ἐκεῖν' ἡ κυρία*», ἤτοι «*ἔτσι εἶπε ἐκείνη ἡ κυρία*»· «*τ' εἶν' ὅλ' αὐτὰ τ' ἀστεῖα*», ἤτοι «*τί εἶναι ὅλα αὐτὰ τα ἀστεῖα;*».

σύναμα· (ἐπίρρ.) (σύν+ἅμα) (=συγχρόνως, ὁμοῦ)· (νεώτ. ἐσφαλμένως συνάμα)· σύναμμα τό (<συνάπτω) (=σύνδεσμος, συνένωσις).

συναναιρῶ (-έω)· (Λογ.) (=ἀφανίζω, ἀκυρῶ)· (φρ.) «*συναναιρεῖ τό γένος καὶ ἡ διαφορά τό εἶδος*», ἤτοι ὅταν ἀναιρεθῇ τό γένος καί ἡ διαφορά, ὡσαύτως ἀναιρεῖται καί τὸ εἶδος.

συνανακεράννυμι· (=ἀναμειγνύομαι ὁμοῦ μετά τινος)· (ἀόρ.) συνανεκράθην, συνανεκεράσθην· (φρ.) «*κωνείῳ ἢ ἀκονίτῳ συνανακραθεῖσαν φιλοτησίαν*» (Λουκιανός)· «*αἱ Περσικαὶ πράξεις ταῖς Ἑλληνικαῖς συνανεκράθησαν*» (Πλούταρχος)· // (Γραμμ.) πάσχω συνίζησιν*, συνεκφώνησιν.

σύναρσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) (ἐπὶ φωνηέντων) ἐνίσχυσις (αὐτῶν)· (φρ.) «*εὐλόγως λέγεται φωνήεντα ὡς μὴ χρήζοντα συνάρσεως ἑτέρου... εἰς τὸ ἐκφωνηθῆναι*» (Ἀνέκδ. Βεκκ.).

συνάρτησις, (-εως), ἡ· (Συντακτ.) (ἐπὶ τῶν ὅρων ὑποθετικῆς προτάσεως) ἡ ἀλήθευσις τοῦ ἐκ τῆς ὑποθέσεως συμπεράσματος εἰς περίπτωσιν πραγματοποιήσεως τῆς ὑποθέσεως, π.χ. «*ἂν γίνῃ πόλεμος, θὰ ἐπέλθωσι παντοειδεῖς καταστροφαί*»· // (Λογ.) τὸ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα.

συναρτῶ (-άω)· (Γραμμ.) (παθ.) συναρτῶμαι· συντάσσομαι πρός τι· (φρ.) «*ποῖα ῥήματα πρὸς τὰς εὐθείας μόνον συναρτᾶται*». (Ἀπολλ. ὁ Δύσκ.).

συνάφεια, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) ὁ σύνδεσμος*· τὸ πολυσύνδετον*.

συναφής, -ής, -ές (-οῦς)· (Γραμμ.) «*συναφής τινι*», ὁ μετά τινος συντασσόμενος· «*τὸ συναφές*» (=τὸ συντασσόμενον).

συνάχι τό· (ἀρχ.) συν-άγχη<συν+ἄγχω (=καταρροη τῆς ῥινός)· // σπανιώτερον ἡ «κυνάγχη» (=φλόγωσις ἢ ἐξοίδησις τοῦ φάρυγγος).

σύνδεσις, (-εως), ἡ· (Συντ.) ἡ καθ' ὑπόταξιν σύνταξις.

σύνδεσμος, (-ου), ὁ· (ἄλλως συνάφεια)· // (Γραμμ.) «οἱ σύνδεσμοι» εἶναι λέξεις συνδέουσαι ἄλλας λέξεις ἢ προτάσεις προς ἀλλήλας εἴτε κατα συμπλοκην εἴτε κατ' αἰτίαν εἴτε κατά τινα ἄλλον τρόπον, π.χ. «*ἐγω και συ ὡμολογήσαμεν*»· «*πολεμεῖ, ἵνα δοξασθῇ*»· «*ἐαν ᾖς φιλομαθής, ἔσῃ πολυμαθής*»· οὗτοι προῆλθον κατα μετάστασιν ἐξ ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου ἢ ἐξ ἐμπροθέτων προσδιορισμῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον πρότερον ἰδίαν σημασίαν, συμβάλλουν δε εἰς την καλλιτεχνικην διάρθρωσιν τοῦ λόγου, εἰς τήν συντομίαν, εἰς την λεπτότητα και το εὐμεταχείριστον, ὡς και εἰς την λογικην τούτου ἀκρίβειαν.

Πάντες οἱ σύνδεσμοι ἦσαν ἐπιρρήματα ἢ μόρια τροπολογικά, και ἄλλοι μεν τούτων ἀπέβαλον τον ἀρχικον χαρακτῆρα αὐτῶν οὐδέποτε πλέον τιθέμενοι προς μόνα ῥήματα, ὡς ὁ «δέ», «καί», «τέ», ἄλλοι δε πολλάκις λαμβανόμενοι και ὡς ἐπιρρήματα ἢ μόρια τροπολογικά, ὡς τό «γάρ», τό «ὡς», τό «πλήν» και ἄλλα· οὕτω εἰς την νεοελλ. τό «ὅμως» μετεβλήθη εἰς σύνδεσμον, ἐνῷ εἰς την ἀρχαίαν ἦτο ἐπίρρημα σημαῖνον συγχρόνως ἢ συνάμα.

Διαφέρει ὁ σύνδεσμος ἀπο την πρόθεσιν, ἡ ὁποία εἶναι και αὕτη συνδετικὸν μόρων, και συνδέει μέρος μετα μέρους τοῦ λόγου, ὄνομα μετ' ὀνόματος, π.χ. «*οἱ Κερκυραῖοι ἦσαν μετα τῶν Ἀθηναίων*», ἐνῷ ὁ σύνδεσμος συνδέει προτάσεις μετὰ προτάσεων και λόγον μετὰ λόγου, π.χ. «*ἐκήρυξαν, ἵνα μετανοήσωσιν*»· «*ἦλθεν ὁ Φίλιππος και ὁ Ἀλέξανδρος*» (ἤτοι ἦλθεν ὁ Φίλιππος και ἦλθεν ὁ Ἀλέξανδρος). Ὑπάρχουν πολλα εἴδη συνδέσμων, διότι ἡ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης σύνδεσις εἶναι πολυειδής.

Ἐκ τῶν συνδέσμων ἄλλοι μὲν εἶναι ἁπλοῖ: *μέν, δέ, τέ, ὡς, μήν, γάρ*, ἄλλοι δε σύνθετοι: *ὅ-τι, δι-ότι, καί-τοι, ἐπειδ-άν, μή-τε, καί-περ*. Οἱ σύνδεσμοι εἶναι:

1) συμπλεκτικοί (ἄλλως ἐπιζευκτικοι ἢ συναπτικοι ἢ συνδετικοί): *τέ, καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ* |*καί-καί, τέ-τέ, καί-τε, τέ-καί*]· (εἰς την δημοτικην τό «*καί*» πρὸ φωνηέντων γίνεται «*κι*», π.χ. «*κι ἐγώ*», «*κι ἐμένα*», «*κι ἐσεῖς*», «*κι ἐδῶ*» κ.λπ).

Οἱ σύνδεσμοι οὗτοι χρησιμεύουν εἰς τήν συμπλοκην και ἕνωσιν δύο ἢ περισσοτέρων λόγων ἐχόντων μεταξὺ αὐτῶν συμφωνίαν τινά, π.χ. «*οἱ Ἀθηναῖοι και οἱ Πελοποννήσιοι*»· «*καλός τε κἀγαθός*»· // (δημοτ.) «*ἐγω κι αὐτός*»· οἱ *οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ* λέγονται κατά τινας «ἀποκλειστικοί», ὡς σημαίνοντες ὅτι πάντα τὰ κῶλα τοῦ λόγου ἀποκλείονται ἀπό τινος καταφατικῆς κρίσεως, π.χ. «*ὡς δε οὐκ ἔπειθεν οὔτε τους στρατηγους οὔτε τους στρατιώτας*» (Θουκυδίδης), τούτου ἕνεκα εἶναι ἀντίθετοι τῶν συμπλεκτικῶν, διότι οἱ συμπλεκτικοὶ λέγουν «ναί», οἱ δὲ ἀποκλειστικοι λέγουν «ὄχι» δι' ὅλας τὰς ἡμιπεριόδους (τὰ κῶλα) τοῦ λόγου, π.χ. «*και οἱ στρατηγοὶ και οἱ στρατιῶται*» (ναί), «*οὔτε οἱ στρατηγοι οὔτε οἱ στρατιῶται*» (ὄχι). (Εἰς τήν

δημοτικην ἐνίοτε οἱ σύνδεσμοι *καί, οὔτε, μήτε* ἔχουν καὶ ἐπιδοτικην σημασίαν, π.χ. «*ὁ Ἀνδρέας εἶναι πιὸ φιλότιμος κι ἀπο τον Γιῶργο*», «*δὲν τον περίμενε οὔτε για λίγο*»·

2) ἀντιθετικοί: *μέν, δέ, μέντοι, ἀλλά, εἰ καί, καίτοι, αὖ, μήν, και μήν, ἀλλα μήν*· (δημοτ.) *μά, παρά, ὅμως, ὡστόσο* (ἢ *ἐν τούτοις*), *ἂν και μόνο, μολονότι*, οὗτοι χρησιμεύουν, ἵνα δείξουν την μεταξὺ τῶν προτάσεων ὑπάρχουσαν ἀντίθεσιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὑποθέτει ἐν γένει διαφωνίαν· ἐκ τούτων ὁ πρῶτος «μέν» τίθεται εἰς τὸν πρῶτον λόγον, ὁ ὁποῖος μετα τοῦ δευτέρου ἀποτελοῦν ὁμοῦ δύο κῶλα παράλληλα ἑνὸς ἄλλου μεγαλυτέρου λόγου, π.χ. «*Τυδεύς τοι μικρος μεν ἦην δέμας, ἀλλα μαχητής*» (Ἰλιάς)· «*ἡγεῖτο μεν Χειρίσοφος ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν*» (Ξενοφῶν)· «*οὐδε μεν Ἕκτωρ μίμνεν, ἀλλ' ἐφορμᾶται*» (Ἰλιάς). Ὁ «δέ» κεῖται καὶ ἄνευ προηγουμένου «μέν» καὶ α) εἶναι συμπλεκτικός (=καί) καὶ ἑνώνει τὰ προηγούμενα μετὰ τῶν ἑπομένων, β) ἔχει ἔννοιαν ἐναντιωματικήν (=ὅμως δέ, ὁπότε συνήθως προηγῆται τὸ μέν), γ) αἰτιολογικήν (=διότι, δηλονότι, ἐν παραδείγματι), καὶ δ) ἀνταποδοτικήν (=οὕτω. τότε, εἶτα). Κεῖται δε και ἐν συνδέσει μετ' ἄλλων μορίων:«*και δέ*», «*δ' ἄρα*», «*δε δή*» «*δέ τε*»· (εἰς τὴν δημοτικην ὁ σύνδεσμος «παρά» δηλοῖ ἢ περιορισμὸν μετ' ἀντιθέσεως, π.χ. «*δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο παρὰ* (=μόνον) *την ὑγειά του*», ἢ δυνατὴν ἀντίθεσιν, π.χ. «*δεν ἡσυχάζει οὔτε λεπτό, παρα ἐργάζεται ὁλημερίς*»)·

3) διαζευκτικοί (βλ. ὑποδιαζευτικός): *ἤ, ἤτοι ἤ*, |το βεβαιωτικον *ἦ*, τὸ ὁποῖον μετα τοῦ *μέν - δε* λέγεται *ἦμεν - ἦδε* και μετὰ τοῦ *τοι*>*ἤτοι*], *εἴτε - εἴτε, ἐάν τε - ἐάν τε, ἄντε - ἄντε, ἤντε - ἤντε* |(δημ.) διαχωριστικοί «*ἤ*», «*εἴτε*»], σημαίνουν ἓν ἐκ τῶν δύο ἢ ἐκ πλειόνων, και ἂν μεν περι τοῦ ἑνός,λέγεται «ναί», περι τοῦ ἄλλου ἢ τῶν ἄλλων, λέγεται «ὄχι», π.χ. «*ἤτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τα πράγματα*»(Θουκυδίδης), (δημ.) «*ἔλα ἤ φύγε*»· Οὗτοι ὁμοιάζουν κατά τι προς τους ἀντιθετικους συνδέσμους ὡς σημαίνοντες διαφοραν και διαφωνίαν, ἀλλ' οἱ μεν ἀντιθετικοὶ θέτουν ὁριστικῶς το ἓν και ἀναιροῦν το ἄλλο: «*εὐγενης μέν, ἀλλ' οὐχι εὐμενής*», ἐνῷ οἱ διαζευκτικοι ἀφήνουν ἀμφίβολον ποῖον το τιθέμενον και ποῖον το ἀναιρούμενον: «*ἢ ἡμέρα ἢ νύξ*»· //εἰς την δημοτικην τό « ἤ» δηλοῖ τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο, π.χ. «*ἤ παπάς - παπας ἤ ζευγάς - ζευγάς*»· ἐνίοτε ἀντι τοῦ «ἤ» τίθεται ὁ σύνδεσμος «γιά», π.χ. «*τοῦ φτωχοῦ το βρέσιμο για καρφὶ για πέταλο*»· «*για ἐγω για ἐσυ θα περιμένουμε*»·

4) αἰτιολογικοί* (ἄλλως αἰτιώδεις): *γάρ, ὡς, ὅτι, διότι, ἐπεί* (ἐκ τῆς προθέσεως ἐπι και εἰ), *ἐπειδή, ὅτε, ὁπότε*, |(δημ.) *γιατί, ἀφοῦ, ἐπειδή, τί*(ποιητικόν)], οὗτοι ἐξηγοῦν τον ἀποχρῶντα λόγον τοῦ προηγουμένου, π.χ. «*οἱ δὲ ἐπείθοντο· ἐπίστευον γαρ αὐτῷ*» (Ξενοφῶν)· οἱ εἰδικοι σύνδεσμοι *ὅ, ὅτι* συναπτόμενοι μετα τῶν προθέσεων *διά, κατα* γίνονται σύνδεσμοι αἰτιολογικοί: *διό, καθό· διότι, καθοτι*, π.χ. «*διο δη και τῆς Ἀφροδίτης ἀκόλουθος και θεράπων γέγονεν ὁ Ἔρως*» (Πλάτων). (δημοτ.) «*δεν ἄκουσα ἂν σέ βρισε, καθότι βαρνακούω*»· (δημοτ.) *γιατί, ἀφοῦ* μετ' ἐνεστῶτος ἢ παρατατικοῦ· (φρ.) «*ἡ νεράιδα λυ-*

πόταν, γιατί ἦταν ἄσχημη» (Καρκαβίτσας)· τό «ἀφοῦ» μετά μέλλοντος ἢ ἀορίστου δύναται νά εἶναι καί αἰτιολογικος καί χρονικός. Ὡς αἰτιολογικοι σύνδεσμοι εἶναι καί τά μόρια καί αἱ ἐκφράσεις: *μιά καί, μια πού, πού, νά , σάν, για νά, ὅσο, τί,* π.χ. «*λυποῦμαι που φύγατε*»· «*για νά τον δανείση, δεν τον ξαναεῖδε*»· «*μιά καί ἦρθες, θά στα ψάλλω ἀπ' την καλή*»· «*ἱκανοποιήθηκα, ὅτι* (=*ἐπειδή*) *μετανόησες εἰλικρινά*»·

5) χρονικοί: *ὡς, ὅτε, ὁπότε, ἐπεί, ἐπειδή, ἕως, ἕστε, ἄχρι, μέχρι, ἡνίκα, πρίν, πρὶν νά,* (δημοτ.) *ὅταν, σάν, ἐνῷ, καθώς, ὡς, ὅ,τι, ἀφοῦ, ἀφότου, μόλις, προτοῦ, ὥσπου, ὡσότου, ὅσο πού, ὁπότε, κάθε πού,* οἱ ὁποῖοι δηλοῦν, α) το προτερόχρονον: «*Μεσσηνίους πολιορκοῦντες οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πριν ἐξέβαλον ἐκ τῆς χώρας*» (Ἰσοκράτης) (=παρα ἀφοῦ ἐξέβαλον), β) τὸ σύγχρονον: «*ἕως μὲν ἡσυχίαν εἶχον, οὐδὲν ἀνεκάλουν ταῖς τύχαις*» (Ξενοφῶν), γ) τὸ ὑστερόχρονον:«*ἐμάχοντο μέχρι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν*» (Ξενοφῶν)· (δημ.) π.χ. «*σὰν τέλειωσε τὸ γλέντι, γύρισα σπίτι μου*»· «*ὡς ποὺ νὰ πῇς γρῦ, ἐγὼ ἔφτασα*»· «*ὅσο ποὺ εἶμαι καλά, θὰ δουλεύω*»· «*νύχτωσε ὅ,τι*(=μόλις) *φτάσαμε*»· «*ὡς* (=ὅταν) *ἦρθε τὸ παιδί, ἐγὼ ἔφυγα*»· το ὅτε, ὁπότε, ἐπειδή, ἐπεὶ συνάπτονται μετὰ τοῦ «ἄν» εἰς μίαν λέξιν: ὅταν, ὁπόταν, ἐπάν, ἐπειδάν, π.χ. «*ἐπὰν δὲ δυκιμασθῶσιν οἱ ἔφηβοι*» (Ἀριστοτέλης)· «*πολλὰς ἤσθου πλαγάς, ὁπόταν νὺξ ὑπολειφθῇ*» (ἀντὶ ὁπότε νύξ ὑπολειφθείη) (Σοφοκλῆς)· «*εἶπε δὲ ὅτι, ἐπειδὰν ἡ στρατεία λήξῃ, εὐθὺς ἀποπέμψει αὐτόν*» (Ξενοφῶν)·

6) συμπερασματικοί (ἄλλως συλλογιστικοὶ ἢ περιγραφικοί*): *ἄρα* (ἄλλο τὸ ἐρωτηματικόν μόριον *ἆρα, ἀράγε*) *δή, οὖν* (ἰδιωματικῶς *ὦν*), *τοίνυν, ὡς, οὔκουν, οὐκοῦν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν, ὥστε*· (δημοτ.) *λοιπόν, πού, ἑπομένως, γιὰ νά, ὥστε, ἄρα,* οὗτοι δηλοῦν ὅτι συνάγεται ἐκ τῶν ἡγουμένων λογικόν τι, π.χ. «*οὕτω κοινόν τι ἄρα χαρᾷ καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν*» (Ξενοφῶν)· «*οὐκοῦν* (=λοιπόν) *οὐδ' ἂν εἷς ἀντείποι*» (Δημοσθένης)· «*οὔκουν* (=ὄχι λοιπόν) *ἐάσεις;*» (Σοφοκλῆς)· (δημοτ.) «*ἦταν τέτοια ἡσυχία, ποὺ ἄκουε κανεὶς τὴν ἀνάσα του*»· «*δὲν εἶμαι τέτοιος ἄνθρωπος γιὰ νά* (=ὥστε) *σοῦ φάω τὰ δανεικά*»·

7) τελικοί: *ἵνα, ὅπως, ὡς, μή, ὄφρα,* (δημοτ.) *γιά, γιὰ νά* (τοῦτο ἰσχυρότερον τοῦ *νά*), οὗτοι σημαίνουν τὸν σκοπόν (ἤτοι τὸ τέλος), διὰ τὸν ὁποῖον γίνεται μία πρᾶξις, π.χ. «*λέγω ταῦτα ἵν' εἰδῆτε καὶ θεάσησθε*» (Δημοσθένης)· [ὁ «ἵνα» εἶναι καὶ ἐπίρρημα τοπικόν (=ὅπου)· (φρ.) «*στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες*»· τό «*μή*» εἶναι καὶ μόριον ἀπαγορευτικόν· (φρ.) «*ἀλλ' ἴθι, μή μ' ἐρέθιζε*» (Ἰλιάς)], (δημοτ.) «*ντύσου καλὰ γιὰ νὰ μὴν κρυώσῃς*»· «*πάω νὰ περπατήσω*»·

8) εἰδικοί (ἄλλως διηγηματικοί): *ὡς, ὅτι,* (δημοτ.) *πού, ὅτι, πώς* (ἄλλο τὸ τροπικόν ἐπίρρημα «πῶς»), οὗτοι εἰδικεύουν τὴν γενικωτέραν ἔννοιαν, ἡ ὁποία ἐνυπάρχει εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται· π.χ. «*ἴσμεν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα*»· «*γνωστὸν ὡς ἤδη Τρώεσσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται*» (Ἰλιάς)· (δημοτ.) «*λέγω πὼς εἶσαι καλός*»·

9) ὑποθετικοί: *εἰ* (ὅστις μετα τοῦ

δυνητικοῦ μορίου ἄν>*εἰ-άν*, (συγήσει τοῦ ι)>*ἐ-άν*, (συναιρέσει)>*ἄν* (καὶ τροπῇ)>*ἤν*), *ἐάν, εἰάν, ἄν, ἤν,* (δημοτ.) *σάν, ἄμα, ἐκτός, ἄν, νά, ἴσως,* καὶ οὗτοι δηλοῦν μίαν τινὰ ὑπόθεσιν, ἵνα προκύψῃ ἐξ αὐτῆς μία βεβαία ἢ πιθανὴ ἢ δυνατὴ συνέπεια, π.χ.«*εἰ μὲν ἔστιν ἡμέρα, ἔστι φῶς*»· «*ἐὰν ᾖς φιλομαθής, ἔσει καὶ πολυμαθής*»· «*εἰ τοῦτο εἴη, εἴη ἂν κἀκεῖνο*»· (δημοτ.) «*ἔρχομαι, ἄμα με θέλῃς*»· «*σὰν τὸν φοβᾶσαι τὸν γκρεμό, ἔλα τὸ μονοπάτι*»· «*βρόντα, ἂν θέλῃς νὰ σ' ἀνοίξουν*»· ἀναφέρονται καὶ σύνδεσμοι ἐπιζητητικοί (=ἐρωτηματικοί, ἄλλως ἀπορρηματικοί*): *μῶν, ἆρα, ὅπως*· (νεωτ.) *μήπως,* (δημοτ.) *τάχατες*· (φρ.) «*μῶν* (=μὴ οὖν) *οὖν δοκεῖς σου φροντίσαι τιν' ἀγγέλων:*»· (δημοτ.) «*μήπως εἶναι ἄρρωστος, ποὺ δὲν ἦρθε*». Ἐκ τῶν συνδέσμων οἱ συμπλεκτικοί, οἱ διαζευκτικοί, οἱ ἀντιθετικοί, ὁ αἰτιολογικὸς γὰρ καὶ οἱ συμπερασματικοὶ πλὴν τοῦ *ὡς* καὶ *ὥστε* εἰσάγουν κυρίας προτάσεις, πάντες οἱ ἄλλοι εἰσάγουν δευτερευούσας·

10) ἐπεξηγηματικός· (δημοτ.):*δηλαδή,* π.χ. «*προσκάλεσε τοὺς φίλους σου νά 'ρθουν, δηλαδὴ τὸν Ἀντρέα καὶ τὸν Γιῶργο, ὄχι ὅλους*»· «*ἡ Ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ μας, δηλαδὴ ἡ Παντάνασσα, εἶναι βυζαντινή*»·

11) ἀποτελεσματικοί, (δημοτ.): *ὥστε (νά), ποὺ*: «*μοῦ ἔρχεται νὰ φωνάξω δυνατά, ποὺ ὅλος ὁ κόσμος νὰ μ' ἀκούσῃ*»·

12) συγκριτικοί, (δημοτ.): παρά, π.χ. «*εἶναι πιὸ ὄμορφα ἐδῶ παρὰ ἐκεῖ*»· «*Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή, παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακή*», καὶ

13) διστακτικοί, (δημοτ.): *μή(ν), μήπως,* π.χ. «*πρόσεξε μὴ σκοντάψῃς*»· «*ἀνησυχοῦσα πολὺ μήπως δὲν ἔρθῃς*», «*φοβοῦμαι μὴν πάθῃς κακό*».

Εἰς τοὺς συνδέσμους καταλέγονται συνήθως καὶ τὰ πρὸς τό «ἄν» ἰσοδύναμα μόρια: *κεν, κε, κα* (τό «κα» καὶ εἰς τό «αὐτ-ίκα», «ἠνί-κα»)·(φρ.) «*οὐδέ κε ἦγεν ἐμεῦ ἀέκοντος ἀμήχανος*» (Ἰλιάς)· // (δημοτ.) διαφέρει ὁ εἰδικὸς σύνδεσμος «πώς»· (φρ.) «*εἶπε πὼς θὰ φύγῃ*», ἀπὸ τὸ τροπικόν ἐπίρρημα «πῶς»· (φρ.) «*πῶς εἶσαι ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐγχείρηση;*».

Ὡσαύτως διαφέρουν α) ὁ εἰδικός σύνδεσμος «*πού*», ὡς καὶ τὸ ἀναφορικόν «*πού*»=(ὁποῖος)ἀπὸ τὸ τοπικὸν ἐπίρρημα «*ποῦ*»· (φρ.) «*ἔμαθα πού* (=ὅτι) *ἤσουν ἄρρωστος*»· «*δὲν ξέρω ποῦ* (=εἰς ποῖον μέρος) *ἔχω κρύψει τὸ ἔγγραφον*»·

β) ὁ εἰδικὸς σύνδεσμος «*ὅτι*» ἀπὸ τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν «*ὅ,τι*», π.χ. «*εἶπεν ὅτι θὰ τὸν ἀκούσῃ*»· «*αὐτὸς θὰ κάμῃ τοῦ κεφαλιοῦ του, ὅ,τι κι ἂν τοῦ πῇς*. Τό «*καί*» πρὸ φωνήεντος εἰς τὴν ποίησιν λαμβάνει τὸν τύπον τοῦ «*κι*», π.χ.

«*εἶδα κι ἐρχόταν ὁ φονιάς*
κι εἶχε διάπλατα τὸν γκρά
καὶ τὴ λουρίδα φορετά»

(Μανιάτικο μυρολόγι)· // εἰς τοὺς συνδέσμους τάσσονται καὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν ὁμηρικὰ μόρια, τὰ ὁποῖα, ἐπειδὴ δυσκόλως ἀποδίδονται εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν, θεωροῦνται πολλάκις ἁπλῶς ὡς παραπληρωματικὰ* καὶ παραλείπονται κακῶς κατὰ τὴν μετάφρασιν.

Τούτων τὰ κυριώτερα εἶναι:

α) «*ἄρα*» (δι' ἀποκοπῆς «ἄρ», δι' ἀφαιρέσεως «ῥά», δι' ἐγκλίσεως «ῥ᾽»), δηλοῖ

ἀκολουθίαν καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ *ἔπειτα, λοιπόν, πρὸς τούτοις, ὡς εἰκός, δηλαδή* κ.λπ.· (φρ.) «*ὡς φάτο, βῆ δ' ἀρ' ὄνειρος*» (Ἰλιάς)· «*εἰ μὴ ὑπερφίαλον ἔπος ἔκβαλε... φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν*» (=ἂν δεν ἐξεστόμισε ἀλαζόνα λόγον... εἶπε δηλαδή(=μ' ἄλλα λόγια) ὅτι...) (Ὀδύσσεια)·

β) «*γέ*» (ἐγκλιτικόν) ἐν χρήσει πρὸς ἐνίσχυσιν ἢ ἐλάττωσιν τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως, μετὰ τῆς ὁποίας κεῖται, (ἐπιδοτικὸν ἢ ἐλαττωτικόν) (=μάλιστα, βεβαίως, τοὐλάχιστον)· (φρ.) «*Διός γε διδόντος* (=μάλιστα, δηλαδη ἂν...), (Ὀδύσσεια)·

γ) «*πέρ*» (ἐγκλιτικόν)· τοῦτο ἐνισχύει τὴν λέξιν, μετα τῆς ὁποίας κεῖται καὶ σημαίνει λίαν, ἐν τούτοις, ἀκριβῶς (μετα ἐναντιωματικῶν μετοχῶν καὶ μετ' ἐπιθέτων)· (φρ.) «*γενναῖός περ ὤν*» (Σοφοκλῆς)· «*ἐγὼ δ' ἐλεεινότερός περ ἐτλην*» (Ἰλιάς)·

δ) «*δή*» (χρονικόν) (=νῦν, ἤδη) καὶ ὁριστικόν (=μάλιστα, σωστά)· (φρ.) «*δὴ γαρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν*» (Ἰλιάς)· «*δὴ τότ' ἐς γαῖαν πορεύειν θυμος ὥρμα Ἰστρίαν νιν*» (Πίνδαρος) (χρονικόν)· «*ἐμὲ δὴ ὧδε διαθεῖναι*» (=ἄνθρωπον ὡς ἐμέ) (Ἡρόδοτος)· «*μάχης γαρ δη κεκύρωται τέλος*» (=διότι φανερῶς, σωστά) (Αἰσχύλος)·

ε) «θήν» (ἐγκλιτικόν) (=βεβαίως, ἀσφαλῶς)· (φρ.) «*οὔ θην*» (=βεβαίως ὄχι)· πολλάκις εἰρωνικῶς (=ἔννοια σου δά, ἔ δά)· (φρ.) «*λείψετέ θην νέας*» (=ὥστε τώρα δα θα ἀφήσετε τὰ πλοῖα)· (Ἰλιάς)·

στ) «*νύ*» (ἐγκλιτικόν) (<νῦν) (=τότε, μετα ταῦτα, ἀκολούθως) (τοῦτο δηλοῖ τὴν ἄμεσον ἀκολουθίαν πράγματος κατόπιν ἄλλου)· (φρ.) «*ἦκε δ' ἐπ' Ἀργείοισι κακον βέλος· οἱ δέ νυ λαοὶ θνῆσκον ἐπασσύτεροι*» (Ἰλιάς)·

ζ) «*τέ*» (ἐγκλιτικόν) τίθεται μετ' ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ ἐπιρρημάτων· μετ' αἰτιολογικῶν, χρονικῶν, τελικῶν καὶ ὑποθετικῶν συνδέσμων πρὸς στενὴν σύνδεσιν τούτων· κυρίως θεωρεῖται τοῦτο παραπληρωματικὸν καὶ μένει ἀμετάφραστον· (φρ.) «*αἰθέρι ναίων γαίης τ' ἐν ῥίζησι καὶ ἀνδράσι*» (Ἡσίοδος)· «*γεφύρωσεν δε κέλευθον μακρὴν ἠδ' εὐρεῖαν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρος ἐρωὴ γίγνεται*» (Ἰλιάς)·

η) «*κέν, κέ, κ'*» (ἐγκλιτικόν) (=τὸ δυνητικον *ἄν*)· ὁ Ὅμηρος μεταχειρίζεται συχνότερον τό «*κέν*» ἢ τό «*ἄν*». Ἐνίοτε εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον ἀπαντοῦν ἀμφότεροι ἢ ὁ «*κέν*» δίς, ὡς εἰς τοὺς ἀττικους ὁ «ἄν»· (φρ.) «*τῷ κε μάλ' ἐσσύμενός περ ὁδοῖο*» (Ὀδύσσεια). // (δημοτ.) Εἰς τοὺς συνδέσμους δύνανται νὰ ὑπαχθοῦν καὶ τὰ μόρια τῆς δημοτ. *ἄς, θά, νά, μά, γιά*: (τό «νά» καί «μά» εἶναι σύνδεσμοι, το δέ «γιά» εἶναι πρόθεσις καὶ σύνδεσμος): τὸ *ἄς* δηλοῖ προτροπὴν ἢ συγκατάθεσιν: «*ἄς προσέξῃ*», «*ἄς εἶναι*», τό «θά»: εἶναι μελλοντικόν, δυνητικόν, πιθανολογικόν (=ἴσως): «*θὰ ξεκινήσω*»· «*θα σοῦ τὸ ἔδιδα, ἂν σοῦ χρειαζόταν*»· «*θὰ ἔλειπε, ὅταν πῆγες*»· τό «νά» (βουλητικόν, δεικτικόν): «*να τοῦ το δώσω*», «*νά τον!*» «*μά το Θεό*»· τό «*γιά*» (προτρεπτικόν, συντασσόμενον μετὰ προστακτικῆς ἢ μετα τοῦ «νά» καὶ ὑποτακτικῆς)· «*γιά προχωρεῖτε*», «*γιά νὰ δῆτε*».

Ἡ πρόθεσις «*γιά*», οἱ σύνδεσμοι «*μά*» καὶ «*νά*» καὶ τὸ βουλητικὸν μόριον «*νά*» βαρύνονται· «*για ποῦ;*»· «*μὰ σοῦ το εἶπα*»· «*θέλω νὰ ἔλθῃς*»· «*νὰ σοῦ πῶ*», ἐνῷ ὀξύνονται τὸ προτρεπτικὸν μόριον «*γιά*» καὶ ὁ διαχωριστικὸς σύνδεσμος «*γιά*», τὸ μόριον «*μά*» καὶ τὸ δεικτικὸν καὶ τὸ βουλητικον «*νά*», ὅταν προφέρεται ἐντόνως, π.χ. «*γιά πέσ' μου*»· «*γιά ἐδῶ γιά ἐκεῖ*»· (ὑπάρχει καὶ ἐρωτηματικον καὶ αἰτιολογικὸν *γιά*: «*γιά δὲν ἀπαντᾷς;*»· «*Σκλάβοι μου, γιά δὲ χαίρεστε;*»)· «*μά το Θεό*»· «*νά ἡ μάννα σου*»· «*νά σοῦ πῶ*».

Περὶ τῆς συντάξεως αὐτῶν (βλ. λς τελικός, αἰτιολογικός, εἰδικος γὰρ κ.λπ).

συνδετικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) ὁ συμπλεκτικός* · // (ὡς οὐσ.) «τὸ συνδετικόν» εἶναι το ῥῆμα (ἰδίως τό «εἶναι») τὸ συνδέον το ὑποκείμενον μετὰ τοῦ κατηγορουμένου ἢ τὸ χωρίζον διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ἀποφατικοῦ μορίου το ὑποκείμενον ἀπό τοῦ κατηγορουμένου· καὶ ἄλλα ῥήματα εἶναι συνδετικά* (βλ. περιγραφικὴ* ἔκφρασις).

Το συνδετικον τίθεται κατὰ δύο τρόπους: α) κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ κατηγορουμένου, π.χ. «*Σωκράτης ἐστὶ φιλόσοφος*» (κατηγ.), καὶ β) ἡνωμένον μετ' αὐτοῦ, π.χ. «*ὁ Σωκράτης φιλοσοφεῖ*» (κατηγόρημα), (φιλοσοφεῖ=ἐστι φιλόσοφος), «*ἐγὼ ἐνθουσιῶ*»· «*σὺ παίζεις*» κ.λπ.,ταῦτα οὐδεμίαν διαφοραν σημασίας ἔχουν (τὸ α' φαίνεται μόνον εἰς το ῥῆμα «εἶναι» καὶ τα ἄλλα ἰσοδύναμα προς τα συνδετικά: γίγνεσθαι, φαίνεσθαι κ.λπ., το β' εἰς πάντα τα λοιπὰ ῥήματα).

Ὡς συνδετικα ἐκτος τοῦ «εἶναι» χρησιμεύουν: α) τὸ *γίγνεσθαι, ὑπάρχειν, φῦναι, πεφυκέναι, μένειν, διαμένειν, διατελεῖν, καθίστασθαι* καί (εἰς τους ποιητάς) τὸ *πέλει, τελέθει, τέτυκται, ἐτύχθη, κυρεῖ*, π.χ. «*δοκοῦσιν οἱ Λυκούργου νόμοι ἀκίνητοι διαμένειν*» (Ξενοφῶν)· «*ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθειας ἔφυ*»· «*κωλυται ἐγίγνοντο τῆς διαβάσεως*» (Θουκυδίδης)· «*ὦή, τίς ἐν πύλαισι δωμάτων κυρεῖ;*» (Εὐριπίδης) κ.λπ.

Το μέν «γίγνεσθαι» εἶναι μετάβασις ἀπο τῆς ἀνυπαρξίας εἰς ὕπαρξιν, π.χ. «*ὁ ἀνὴρ γίγνεται σοφός*», το δέ «εἶναι» δηλοῖ το τέλος τοῦ γίγνεσθαι, ἤτοι τελείαν ὕπαρξιν ἢ κατάστασιν· «*ὁ ἀνήρ ἐστι σοφός*»·

β) τὰ δοξαστικά, δηλωτικά, κλητικά, μεταποιητικα και προχειριστικα ῥήματα: *φαίνομαι, δοκῶ, δηλοῦμαι, νομίζομαι, κρίνομαι, ὑπολαμβάνομαι, ὁμολογοῦμαι, καλοῦμαι, ὀνομάζομαι, ὄνομα ἔχω, λέγομαι· αἱροῦμαι, ἀποδείκνυμαι, χειροτονοῦμαι, λαγχάνω* (=ἐκλέγομαι δια κλήρου), π.χ. «*πάντες οἱ ἐν ἡλικίᾳ καλοι φαίνονται*» (Πλάτων)· «*ὄνομα ἔχω* (=ὀνομάζομαι) *Θουκυδίδης*» (Πλάτων)· «*Δημοσθένης οὔτ' ἔλαχε τειχοποιος οὔτ' ἐχειροτονήθη*» (Αἰσχίνης), και γ) δια τοῦ ῥήματος *αὐξάνεσθαι, αἴρεσθαι, τρέφεσθαι* κ.λπ., τῶν ὁποίων το κατηγορούμενον κεῖται κατα σύμπτυξιν (προληπτικον κατηγορούμενον*), «*Φίλιππος ηὐξήθη μέγας*» (=αὐξηθεις ἐγένετο μέγας) (Δημοσθένης)· «*ἡ κρήνη ῥεῖ ἄφθονος*» (=ῥέουσά ἐστιν ἄφθονος) (Ξενοφῶν), «*ἤρετο το ὕψος τοῦ τείχους μέγα*» (=αἰρόμενον ἐγίγνετο μέγα) (Θουκυδίδης).

Διὰ πολλῶν ῥημάτων, ἰδίᾳ κινήσεως σημαντικῶν, ἀποδίδεται εἰς το ὑποκείμενον ἐπιθετικον κατηγορούμενον σημαῖνον χρόνον, τρόπον, τάξιν ἢ ἀκολουθίαν (ἐπιρρηματικον κατηγορούμενον), π.χ. «*σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι*» (εἰς την ὕπαιθρον) (Ξενοφῶν)· «*οἱ στρατιῶται εἶ-*

ποντο ἄσμενοι» (Ξενοφῶν). Ὡσαύτως κατηγορηματικὴ μετοχὴ δηλοῦσα τρόπον: *«πεζομαχοῦντες ἐνίκησαν»* (Λυκοῦργος)· *«ἦλθε θέουσα»* (Λυσίας).

Τὸ συνδετικόν «εἰμί» πολλάκις ὡς εὐκόλως ἐννοούμενον παραλείπεται: *«ἐγὼ πάσχειν ὁτιοῦν ἕτοιμος»* (δημ. εἶμαι) (Δημοσθένης), *«θεοὶ γὰρ ὑμεῖς»* (δηλ. ἐστέ) (Ἀριστοφάνης).

Ἰδίως παραλείπεται τὸ τρίτον πρόσωπον (ἐστί):

1) ἐπὶ γνωμικῶν καὶ παροιμιῶν: *«(πᾶν) μέτρον ἄριστον»* (ἐνν. ἐστί)·

2) ἐπὶ τῶν οὐσιαστικῶν *ἀνάγκη, θέμις, καιρός, ὥρα, κίνδυνος* κ.λπ.: *«ὥρα δὲ βουλεύεσθαι»* (Πλάτων)· *«ἀνάγκη ἐπιμελεῖσθαι δένδρεσι»* (Ξενοφῶν)·

3) ἐπὶ τῶν ἐπιθέτων: *ἄξιος, αἴτιος, δίκαιος, οἷος, οἷόν τε, πρόθυμος, φροῦδος* κ.λπ., π.χ. *«ἐπαινεῖσθαι ἄξιοι οὗτοι»* (Θουκυδίδης)· *«λέγειν οἷός τε κἀγώ»* (Ἀριστοφάνης)· *«αἴτιος τῆς κακοδαιμονίας»* (ἐνν. ἐστί)· (νεώτ.) *«ἄξιος ὁ μισθός σου»* (ἐνν. ἐστί)· *«ὡς οἷόν τε σμικρότατα»* (Πλάτων)·

4) ἐπὶ τῆς μετοχῆς *χρεὼν* καὶ *εἰκός* |ἐπὶ ἄλλων οὐδ. μετοχῶν παραλείπεται το «ἐστί», ἐὰν προηγῆται ἐπίθετον, π.χ. *«ἐκεῖνο καὶ χαλεπὸν καὶ προσῆκον»* (Δημοσθένης), ἢ εὑρίσκεται εἰς ὑποθετικὴν πρότασιν: *«οὐ δια τοῦτο ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρον* (δηλ. ἐστί)» (Θουκυδίδης)], π.χ. *«πληκτικὴν δέ τινα θήραν ἡμᾶς προσειπεῖν ἐνὶ λόγῳ νῦν χρεών»* (Πλάτων)· *«ὡς κομπάσαι τάδ' εἰκος ἡλίου φάει»* (Αἰσχύλος)· *«Θεούς τοι τοῖσδε τιμαλφεῖν χρεών»* (ἐνν. ἐστί) (Αἰσχύλος)·

5) ἐπὶ τῶν εἰς -τος καὶ -τεος ῥηματικῶν ἐπιθέτων: π.χ. *«ἥ τε σιωπὴ ἀσκητέα καὶ ἡ τάξις φυλακτέα»* (Ξενοφῶν)·

6) ὅταν παραλαμβάνεται ἐκ τῶν προηγουμένων ἢ ἐκ τῶν ἑπομένων καθ' ὃν χρόνον, πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν ἀπαιτεῖ τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως, π.χ. *«αἱ λῦπαι αἱ μὲν χρησταί εἰσιν, αἱ δὲ πονηραί»* (δηλ. εἰσίν) (Πλάτων)· *«μέτρον αὐτῷ οὐχ ἡ ψυχὴ* (δηλ. ἐστί) *ἄλλ' ὁ νόμος ἐστί»* (Ξενοφῶν)· *«ἕτεροι μὲν ἦσαν οἱ τότε σωθέντες ὑπ' αὐτοῦ καὶ δόντες την ἀτέλειαν, ἕτεροι δ' ὑμεῖς οἱ νῦν ἀφαιρούμενοι»* (δηλ. ἐστέ) (Δημοσθένης)· *«ὁ μὲν πεπραμένος εἴη τοῦ σίτου, ὁ δ' ἔνδον ἀποκείμενος»* (δηλ. εἴη) (Δημοσθένης), καὶ

7) ἐπὶ τῶν φράσεων *«θαυμαστὸν ὅσον»*, *«ἀμήχανον ὅσον»*, *«ἀμήχανον οἷον»* κ.λπ., π.χ. *«ἀνέβλεψέ μοι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀμήχανόν τι οἷον»* (=ἀμήχανόν τί ἐστιν οἷον ἐνέβλεψε) (Πλάτων).

Τὸ *εἰμί* ἔχει 1) καὶ ὑπαρκτικὴν σημασίαν (=ὑπάρχω), π.χ. *«ἔστι Θεός»* (=ὑπάρχει), ὁπόταν τὸ τρίτον ἐνικὸν πρόσωπον τῆς ὁριστικῆς τοῦ ἐνεστῶτος συνήθως προτάσσεται καὶ παροξύνεται (*ἔστι*) καὶ δὲν ἐγκλίνεται(βλ. ἔγκλισις), π.χ. *«Ἐπίδαμνος ἐστί πόλις»* (=ἔστι Ἐπίδαμνός τις πόλις), 2) κεῖται συνήθως ἄνευ κατηγορουμένου *«οἶνος οὔπω ἦν»* (Πλάτων), 4) σπανίως παραλείπεται: *«νὺξ ἐν μέσῳ* (δηλ. ἦν) *καὶ παρῆμεν»* (Αἰσχίνης)· *«ποῦ Στρεψιάδης»* (Ἀριστοφάνης).

Τό «ἔστι» καί «ἦν» μετὰ τῆς ἀντωνυμίας ὃς καὶ ὅστις ἰσοῦνται προς την ἀόριστον «τίς», μένει δὲ τὸ ῥῆμα ἀμετάβλητον κατα πάντα ἀριθμόν:*«ἔστι δ' ὅστις»* (=τίς), *«ἔστιν οἵ»* (=τινές), *«ἔστιν ἅ»* (=τινά), *«ἔστιν ὧν»* (=τινῶν) κ.λπ.

π.χ. *«ἔστιν ἃ καὶ πολίσματα εἶλε»* (Θουκυδίδης), *«καὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ πόλεων ἔστιν ὧν»* (Θουκυδίδης)· // (Λογικ.) τὸ ὑποκείμενον μετὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγονται «ὅροι τῆς κρίσεως» καὶ ἀποτελοῦν τὴν ὕλην αὐτῆς, τὸ δὲ συνδετικὸν εἶναι τῆς κρίσεως «τὸ εἶδος», π.χ.

Υ εἶναι Κ ἢ Υ - Κ

Υ δὲν εἶναι Κ

Ἡ ἐγκράτεια εἶναι ἀρετή·

Ὁ Σείριος δὲν εἶναι πλανήτης

Εἰς τὴν λογικὴν τὸ συνδετικὸν δηλοῦται καὶ δια γραμμῆς (−), ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων συμβόλων· // τό «συνδετικόν», ἄλλως «ὑφέν*» (‿) εἶναι σημεῖον τιθέμενον ὑπὸ ὡρισμένα συμπλέγματα φωνηέντων, διφθόγγων ἢ καταχρηστικῶν διφθόγγων, ἵνα δειχθῇ ὅτι ταῦτα πρέπει νὰ συμπροφερθοῦν, π.χ. *γιαγιά, κορίδο, χαϊδολογῶ, Παναγιά, μιάζω* κ.λπ.

συνδιαίρεσις, (-εως), ἡ· (Λογ.) εἶναι αἱ πολλαὶ συνάλληλοι διαιρέσεις ἐννοιῶν, διότι πολλὰ γνωρίσματα μιᾶς ἐννοίας δύνανται νὰ γίνωνται βάσις διαιρέσεως. Οὕτω διαιροῦνται αἱ κρίσεις κατα ποιόν, κατὰ ποσόν, κατὰ τρόπον· οὕτως οἱ κάτοικοι χώρας τινος διαιροῦνται κατὰ την φυλήν, τὸ φῦλον, τὴν θρησκείαν, τὴν ἡλικίαν, τὸ ἐπαγγελμα καὶ ἄλλα γνωρίσματα.

συνδρομή, (-ῆς), ἡ· (Ῥητορ.) προσωρινὴ παραδοχὴ ἐπιχειρήματος τοῦ ἀντιπάλου: *«συνδρομη δέ ἐστι καὶ συγχώρησις το συντρέχειν τοῦ ἀντιδίκου τῇ προτάσει, ἔπειτα ἐξ ὑποστροφῆς εἰς τὸ ἐναντίον αὐτὸν περιάγειν»* (Ἑρμογένης).

συνεγκλιτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) ὁ ἐγκλίνων τὸν τόνιον ἐν ταὐτῷ, π.χ. *«εἴ τίς μοί φησι»* (βλ. ἐγκλιτικά)· (φρ.) *«συνεγκλιτικόν ἐστι σύνταξις δυοῖν ἢ πλειόνων μορίων ἐγκλιτικῶν ἐπαλλήλων ὀξυνομένων, ὡς ἔχει τὰ τοιαῦτα, ἦ νύ σέ που δέος ἴσχει· εἴρηται δὲ οὕτω διὰ το συν ἐγκλιτικῷ παραλαμβανόμενον διεγείρειν την ὑπερκειμένην ἐν τῷ τέλει τῆς λέξεως ὀξεῖαν»* (Ἡρῳδιανός)· ῥ. συνεγκλίνω (=γράφω ὁμοῦ ὡς ἐγκλιτικόν).

συνεδρεύω· (Γραμμ.) *«τὰ συνεδρεύοντα αὐτοῖς»*· αἱ παρακολουθοῦσαι σχέσεις αὐτῶν· (φρ.) *«ταῦτα δὲ τα περιστατικὰ καὶ συνεδρεύοντα καλεῖται διὰ παντί παρεῖναι πράγματι»* (Διονύσιος Ἁλικ.).

συνεζευγμένος, -η, -ον· (Ῥητορ.) «συνεζευγμένον», σχῆμα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ταυτολογίας, κατὰ τὸ ὁποῖον συζευγνύουν μετὰ τῆς αὐτῆς λέξεως πολλὰς ἄλλας ἢ κῶλα ἢ κόμματα, π.χ. *«Ὅσα γὰρ νῦν ἐρεῖ περὶ τῶν Φωκέων ἢ τῶν Λακεδαιμονίων ἢ τοῦ Ἡγησίπου ἢ ὡς Πρόξενον οὐχ ὑπεδέξατο ἢ ὡς ἀσεβεῖς εἰσὶν πάντα δήπου ταῦτα πρὸ τοῦ τοὺς πρέσβεις δεῦρ' ἥκειν ἐπέπρακτο»* (Δημοσθενης)· // «συνεζευγμένα τά» εἶναι τὰ ἔκ τινος λέξεως παραγόμενα καὶ συζευγνύμενα μετὰ τῆς ἐννοίας αὐτῆς, π.χ. ἐκ τοῦ *ἱερὸς>ἱερεύς, Χριστὸς>Χριστιανός*· ἐκ τούτων λαμβάνεται ἐπιχείρημα εἰς τὴν ῥητορικὴν καὶ λέγει ὁ ῥήτωρ: *«ἐπειδὴ εἴμεθα Χριστιανοὶ πρέπει νὰ μιμώμεθα τὸν βίον τοῦ Χριστοῦ φερόμενοι πρὸς τὴν θείαν ἐκείνου ἠθικὴν τελειότητα»*.

συνεκδοχή, (-ῆς), ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα*, ἰδίως εἰς τοὺς ποιητάς, κατὰ τὸ ὁποῖον λαμβάνεται α) τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου καὶ τἀνάπαλιν, π.χ. *«ἴθι στέγης εἴσω»* (=οἴκου εἴσω) (Σοφοκλῆς), (δημ.) *«κάθε βρύση καὶ φλάμπουρο, κάθε κλαδί*(=δένδρο) *καὶ κλέφτης»*· β) τὸ εἶδος

ἀντι τοῦ γένους και τἀνάπαλιν. π.χ. «*δυστιχισμένε μαθητά*» (ἀντι μαθητιῶσα νεολαία)· γ) το ἓν ἀντι τῶν πολλῶν και τἀνάπαλιν, π.χ. «*ὁ Χαλκιδεύς*» (=οἱ Χαλκιδεῖς)· «*ὁ Συρακόσιος πολέμιος τῷ Ἀθηναίῳ*»· (δημ.) «*χαίρεται ὁ Τοῦρκος στἄλογο κι ὁ Φράγκος στο καράβι*» (=οἱ Τοῦρκοι, οἱ Φράγκοι)· δ) ἡ ὕλη ἀντι τοῦ πεποιημένου ἐκ ταύτης, π.χ. «*τόν γε κατέκτανεν ὀξεῖ χαλκῷ*» (=χαλκῷ δόρατι), «*ἔρρει τα κἄλα*» (=τα πλοῖα δηλ.)· (δημοτ.) «*ἡ μια κερνάει με το γυαλί* (=ὑάλινον ποτήριον) *κι ἡ ἄλλη με το κρυστάλλι*(=το κρυστάλλινον ποτήριον)· ε) το ζῷον ἀντι τοῦ ἐκ τοῦ ζῴου, π.χ. «*κυλεον νεοπρίστου ἐλέφαντος*» (ἀντι ἐλεφαντίνου ὀστοῦ)· στ) (βραχυλογικῶς) το ὄνομα ἀρετῆς και κακίας ἀντι τοῦ ἐκ ταύτης ἐπαίνου ἢ ψόγου, π.χ. «*την δυσσέβειαν εὐσεβοῦς ἐκτησάμην*» (=τον τῆς δυσσεβείας ψόγον) (Σοφοκλῆς)·

ζ) το ὄργανον ἐνεργείας τινός ἀντι τοῦ προσώπου τοῦ προς αὐτο ἔχοντος σχέσιν, π.χ. (δημοτ.) «*να μη χαρῶ το στεφάνι μου*» (=την σύζυγόν μου)·

η) ἡ λέξις ἡ δηλοῦσα το φαινόμενον το παραγόμενον ἀντὶ τῆς λέξεως, ἡ ὁποία δηλοῖ αὐτην ταύτην την ἐνέργειαν, π.χ. (δημοτ.) «*ἔμεινε ὁ Διἄκος στη φωτια* (=εἰς την μάχην) *με δεκοχτω λεβέντες*»·

θ) ἡ λέξις ἡ δηλοῦσα το πρόσωπον, το ὁποῖον εἰκονίζεται (ἐπι τῆς εἰκόνος αὐτοῦ), π.χ. (δημοτ.) «*φλωρια ρίχνουν στην Παναγιά, φλωρια ρίχνουν στους ἁγιους*» (=εἰς την εἰκόνα τῆς Παναγίας, εἰς τας εἰκόνας τῶν Ἁγίων)· «*κάνω το(ν) σταυρό μου*» (ἤτοι το σημεῖον τοῦ σταυροῦ). Εἰς την συνεκδοχην ἀνήκει καί «ἡ μετωνυμία»* ἢ «ὑπαλλαγή*»· // (Γραμμ.) ἡ ἐκδοχη λέξεως ἐπι σημασίας στενοτέρας ἢ εὐρυτέρας τῆς ἐτυμολογικῆς εἴτε εἰς περιορισμον εἴτε εἰς ἐπέκτασιν τῆς ἀρχικῆς, (ἐπίρρ.) συνεκδοχικῶς· (φρ.) «*κατα δε τας ὁμιλίας βραχυλόγοι και αἰνιγματίαι και τα πολλα αἰνιττόμενοι συνεκδοχικῶς*» (Διόδωρος Σικελιώτης).

συνεκδρομή, (-ῆς), ἡ· (συνεκτρέχω) (=ἡ συγχρόνως γενομένη ἐξόρμησις, ἐκδρομή)· // (Γραμμ.) ἐκτὸς τῶν μεταβολῶν, τας ὁποίας ὑφίστανται αἱ λέξεις ἕνεκα τῆς ἀλλοιώσεως τῶν φθόγγων τῶν ἀποτελούντων αὐτας, ὡς εἶναι ἡ μετατροπη τῶν φωνηέντων, ἡ συμφθορὰ* τῶν συμφώνων καὶ ἡ συναλοιφη* ἐπισυμβαίνουν δια τοῦ χρόνου καὶ ἄλλαι πολλαι μεταβολαί, ὡς εἶναι καὶ ἡ συνεκδρομή.

Κατ' αὐτὴν αἱ λέξεις *γέρων, χάρων* μετεβλήθησαν εἰς *γέρος, χάρος* ἐξομοιωθεῖσαι πρὸς τὰ συνηθέστερα καὶ πολυαριθμότερα εἰς -ος: *φόρος, λόγος, ἄνθρωπος, τρόπος* κ.λπ. καὶ ὄχι διότι τό «ν» αὐτῶν μετετράπη εἰς «σ»· τό «*τέσσεροι*» ἀντί «*τέσσαρες*» κατὰ τὸ *πόσοι, τόσοι, διακόσιοι, χίλιοι*· τό «*κάθημαι*» - «*κάθομαι*» κατὰ τὰ συνηθέστατα καὶ ἀναρίθμητα εἰς ομαι: *φέρομαι, ἔρχομαι, ἀνέχομαι* κ.λπ., ὡς καὶ τό «*ἀναβαίνω*», «*καταβαίνω*» εἰς «*ἀνεβαίνω*», «*κατεβαίνω*», τὰ ὁποῖα ἐξωμοιώθησαν κατὰ τό «ἀνέβαινα», «ἀνέβηκα», «κατέβηκα» κ.λπ. Οὕτω «συνεκδρομή» λέγεται ἐπὶ λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀποκλίνουν κατ' ἀναλογίαν ἄλλων· (φρ.) «*τονώσεως δὲ διαφόρου Ἀττικῆς καὶ τὸ ἰδὲ καὶ λαβὲ ἀντὶ τοῦ ἴδε καὶ λάβε κατὰ συνεκδρομὴν τοῦ εἰπέ, ἐλθέ, εὑρέ*» (Εὐστάθιος).

συνεκθλίβω· (Γραμμ.) ἐκθλίβω ὁμοῦ ἢ συγχρόνως.

συνεκτείνω· (=ἐξαπλώνω συγχρόνως πλησίον)· συνεκτίνω (=πληρώνω μετά τινος ὁμοῦ).

συνεκφαντικός, -ή, -όν· (=ὁ δηλῶν τι ὁμοῦ μεθ' ἑαυτοῦ)· // (Γραμμ.) ὁ συνεκφαίνων τι· (φρ.) «*εἴδη τοῦ κτητικοῦ τρία.... συνεκφαντικὸν τὸ συνεκφαῖνόν τι μεθ' ἑαυτοῦ· οἷον γραμματικός· συνεκφαίνει γὰρ τὴν γραμματικήν*» (Μέγα Ἐτυμολ.)· «*συνεκφαντικόν, τὸ συνεκφαῖνον τῇ τέχνῃ εἴτε γραμματικὸν εἴτε φιλόσοφον*» (Ζωναρᾶς).

συνεκφέρω· (Γραμμ.) ἐκφωνῶ, προφέρω ὁμοῦ· «συνεκφερόμενα σύμφωνα», π.χ. *τὸ(ν·ὦ)μον>ὁ νῶμος* κ.λπ.

συνεκφορά, (-ᾶς), ἡ· ἡ ταυτόχρονος προφορὰ λέξεων, ἡ ὁποία ἐπιφέρει ποικίλα φωνητικὰ φαινόμενα κατ' ἀλλοιώσεις, π.χ. *ἐ(ς κό)ρακας>σκορακίζω, ἡ σκιὰ>ἥσκιος* κ.λπ.· // (δημοτ.) *(τὰ ὠτία>ταουτία>τ' ἀφτία>τὸ ἀφτί· (τὰ φᾶ>ταουὰ>ταουγὰ>τἀβγὰ>τὸ ἀβγό· (τὰ ἐναντία)>*ταϊνναντία >*ταjναντια)>τ' ἀγνάντια* (κατ' ἄλλους ὄχι ὀρθῶς *ἐκναντία)· // «ἐπιρρήματα ἐκ συνεκφορᾶς», ταῦτα εἶναι ἐκφραστικώτερα καὶ γίνονται διὰ τῆς συνάψεως ἐπιρρημάτων μετὰ προθέσεως συγγενοῦς ἐννοίας, π.χ. *ἀπάρτι, ἐφεξῆς, σύναμα, σύνεγγυς, πρόπαλαι, ἔπειτα, ἔναντι, ἐξαίφνης, διάνδιχα, ὡσαύτως* κ.λπ.

Ὅπως ἐκ συνεκφορᾶς σχηματίζονται ἐπιρρήματα, οὕτω σχηματίζονται καὶ ἄλλαι λέξεις, π.χ. *(ἐπὶ δεξιά)>ἐπίδεξιος, (μέσαι νύκτες)>μεσονύκτιον* κ.λπ.

συνεκφώνησις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ σύγχρονος ἐκφώνησις δύο ἐπαλλήλων (γειτονικῶν) φθόγγων εἰς μίαν συλλαβήν (ὡς ἐὰν ἦτο δίφθογγος), ἡ συνίζησις*· ἡ συνεκφώνησις εἶναι συχνότατη εἰς τὴν συμπροφοράν, π.χ. «*τρέχα νὰ ἰδῇς*», «*κάηκα*», «*ἐλεει-νός*»· «*Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ*» (Σολωμός)· (καὶ τριῶν συλλαβῶν) «*ἀδέλ-φια ἀ/γαπημένα*»· (ῥ.) συνεκφωνῶ (-έω)· (φρ.) «*φθόγγοι συνεκφωνημένοι*».

συνέμπτωσις, (-εως), ἡ· ἡ σύμπτωσις*· (φρ.) «*ἦ οὖν ἐπίτηδες... ἦ συνέμπτωσις Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ ἐγένετο*» (Σχόλ. Ἀριστοφ.) // (Γραμμ.) ὁμοιότης τύπου· (φρ.) «συνέμπτωσις τόνου» (Ἀπολλών. ὁ Δύσκ., Εὐστάθιος).

συνέμφασις, (-εως), ἡ· ἡ ταυτοχρόνως μετὰ τῆς κυρίας σημασίας καὶ ἡ δευτερεύουσα σημασία· τὸ εἷς τινα λέξιν ταυτοχρόνως ὑπονοούμενον μετὰ τῆς κυρίας σημασίας, (ἰδίως εἰς λογοπαίγνια)· (φρ.) «*ἐπὶ τὰς συνεμφάσεις οἱ Στωικοὶ ἀνατρέχουσι, λέγοντες τῷ ὄρῳ δεῖν τῆς φαντασίας συνακούειν τὸ κατὰ πεῖσιν*» (Σέξτος ὁ Ἐμπειρ.)· «*φάλαρις κατὰ συνέμφασιν τοῦ φαλλοῦ*» (Ἀθήναιος).

συνεξακολουθῶ· (=ἀκολουθῶ τινα παντοχοῦ)· // (Γραμμ.) ἔχω τὴν αὐτὴν κατάληξιν· (φρ.) «*συνεξακολουθήσαν καὶ τὸ ἔσσον... γέγονεν ἄσσον*» (Εὐστάθιος).

συνέπεια, (-ας), ἡ· (<σὺν + ἕπος), σύνδεσις τῶν λέξεων ἢ τῶν στίχων, ἡ σύμφρασις*, ἡ συνακολούθησις τοῦ λόγου· (φρ.) «*τί ἐστι συνέπεια;* [διάφορος γραφὴ *συνέχεια*] *ἡ σύμφρασις καὶ συνακολούθησις τοῦ λόγου*» (Ἀνεκδ. Βιλλοαζόν)· (πρβλ. ἄνεσις)· // (νεοελλ.) (=τὸ ἐπακολούθημα)· π.χ. «καλὸς κἀγαθός» κατὰ συνέπειαν «καλοκἀγαθος».

συνεπιφέρω· (Γραμμ.) σημαίνω προσέτι καὶ ἄλλο τι, π.χ. «*τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν τὸ ζῷον συνεπιφέρει*» (Ἀριστοτέλης).

συνεπτυγμένος, -η, -ον· (Συντακτ.) «συνεπτυγμένα τά», τὰ ἔχοντα τὴν ἔννοιαν συνεπτυγμένην, π.χ. *«μισθὸς τροφῆς»* (=μισθὸς ἕνεκα τροφῆς), *«ἀγγελία Χίου»* (ἀγγελία ἐκ Χίου ἢ διὰ Χίον), ἐπὶ παραθετικῶν γίνονται πολλάκις ἡ σύγκρισις ἢ ὑπέρθεσις συνεπτυγμένως, π.χ. *«οἱ Αἰθίοπες ἔχουν τρίχωμα οὐλότατον πάντων τῶν ἀνθρώπων»* (=οὐλότατον πάντων τῶν τριχωμάτων τῶν ἀνθρώπων), συνεπτυγμένη εἶναι ἡ ἔννοια καὶ εἰς πολλὰ ἀφῃρημένα καὶ μή, τὰ ὁποῖα ἐξηγοῦν σχέσεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν χρῆσιν διὰ τῶν προθέσεων ἀναπτύσσονται καὶ ἀναλύονται ἐπὶ τὸ σαφέστερον, π.χ. *«ἔκβασις θαλάσσης»* (ἐκ θαλάσσης), *«ἀπόβασις γῆς»* (ἐκ γῆς), *«μισθὸς τροφῆς»* (ἕνεκα τροφῆς) *«ἀγὼν μουσικῆς»* (περὶ μουσικῆς) κ.λπ.

συνερκτικός, -ή, -όν· (συνέργω)· // (Ῥητορ.) ὁ ῥήτωρ ὁ συνδέων μετ' ἐπιτηδειότητος τὴν ἀπόδειξιν· ὁ συγκλείων τὸν ἀντίπαλον εἰς ἀδιέξοδον ἐπιχείρημα· (φρ.) *«συνερκτικὸς γάρ ἐστι καὶ περαντικός»* (Ἀριστοφάνης)· (σχόλιον· *«συνείρων τοὺς λόγους»*, ὁπότε γράφεται *συνερτικός*), ὅθεν ὡς ἐκ τούτου ἐκ τοῦ «συνείρω».

συνερώτησις, (-εως), ἡ· (Λογ.) συλλογισμὸς γινόμενος διὰ σειρᾶς ἐρωτήσεων· (φρ.) *«ἐν τῇ συνερωτήσει τοῦ σωρείτου*»*.

σύνεσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) «σχῆμα κατὰ σύνεσιν», ἄλλως «σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον*» (πρβλ. ἀνωμαλία).

συνεσπειραμένος, -η, -ον· (τοῦ συσπειρῶμαι (-ράομαι), (ἐσφ. συνεσπειρωμένος)· (=πεπυκνωμένος)· (φρ.) *«συνεσπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἱππέων τάξιν» (Ξενοφῶν)*· *«περὶ τὸν βασιλέα συνεσπειραμέναι»* (Ἀριστοτέλης).

συνέταιρος, (-ου), ὁ· (=μέτοχος, συνάδελφος, σύντροφος), (ἐσφ. συνεταῖρος).

συνεφέλκω· (=ἐπισύρω, ἀπὸ κοινοῦ σύρω), π.χ. *«τὸ κύριον ὄνομα Σωκράτης συνεφέλκει μεθ' ἑαυτοῦ τὸ προσηγορικὸν ἄνθρωπος»*· *«τὸ Ἀθῆναι συνεφέλκει τὸ πόλις»*· *«ὁ Βουκέφαλος συνεφέλκει τὸ ἵππος»*.

συνεφέρνω· (=φέρω εἰς τὰς αἰσθήσεις) (ἐκ τοῦ ἀορ. τοῦ συμ-φέρω, συνέφερα).

συνέχεια, (-ας), ἡ· (ἐπὶ τοῦ λόγου) ἡ συνέπεια*, ἤτοι ἡ σύνδεσις λέξεων ἢ στίχων· // (Γραμμ.) τὸ ἑνωτικόν(−).

σύνη· (βλ.-οσύνη).

συνηθίζω· (ἐκ τοῦ συνήθης)· (ἀόρ.) συνήθισα, (πρκμ.) συνήθισμαι, (μετχ.) συνηθισμένος, -νη, -νον, (ὡς ἀφανής - ἀφανίζω, συνεχὴς – συνεχίζω), (ἐσφ. συνειθίζω).

συνημμένος, -η, -ον· (συνάπτω)· // (Λογ.) «τὸ συνημμένον», διὰ ταύτης τῆς λέξεως ὀνομάζονται ἀμφότερα τὰ μέλη τῶν ἐξηρτημένων κρίσεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ὄχι ἐκ δύο ἐννοιῶν, ὡς αἱ κατηγορικαί, ἀλλ' ἐκ δύο μερικωτέρων κρίσεων.

Ἡ προηγουμένη τούτων λέγεται ἡγούμενον (Η) (ὅρος, λόγος ἢ ὑπόθεσις), ἡ ἄλλη ἡ ἑπομένη λέγεται ἑπόμενον (Ε), (καλεῖται δὲ καὶ τό *«ἐκ τοῦ ὅρου»*, *«ἀκολουθία»*, τό *«ἐκ τοῦ λόγου»*, *«θέσις»*, *«ἀπόδοσις»*), π.χ.

(Η) *ἐὰν ὑπάρχῃ φῶς,* (Ε) *ὑπάρχει σκιά,*

(Η) *ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ φῶς,* (Ε) *δὲν ὑπάρχει σκιά,*

(Η) *ἐπειδὴ ὑπάρχει φῶς,* (Ε) *ὑπάρχει σκιά,*

(Η) *ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει φῶς,* (Ε) *δὲν ὑπάρχει σκιά,*

(Η) *ὅταν ὑπάρχῃ φῶς,* (Ε) *ὑπάρχει σκιὰ* καὶ οὕτως ἑξῆς·

(Η) καί (Ε) καλοῦνται «συνημμένον».

συνηρημένος, -η, -ον· (συναιροῦμαι)· // (Γραμμ.) «τὰ συνηρημένα», ὀνόματα, ῥήματα (βλ. συναίρεσις)· (ἐπίρρ.) συνηρημένως (=περιληπτικῶς).

συνήχησις, (-εως), ἡ· (Συντακτ.) παρήχησις* ἡ· // (Μετρ.) τὸ ὁμοιοτέλευτον τῶν στίχων· τοῦτο γίνεται α) κατὰ σύμπτωσιν, π.χ. *«ἠύτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων, ἀδινάων πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων»* (Ὅμηρος), β) σκοπίμως, ἤτοι τὸ κατὰ παρατάξιν εἰς ῥυθμικὸν λόγον ὁμοιοτέλευτον τῶν φράσεων· (φρ.) *«μέλλοντος Συμεῶνος τοῦ παρόντος αἰῶνος μεθίστασθαι τοῦ ἀπατεῶνος»* (Ἀκάθιστος Ὕμνος), (δημ.) *«δρόμο πάει, π' ἀνηφοράει νὰ βγῇ σ' ἕνα ῥημάδι κι ὅλο τραβάει στραβά, λοξὰ καὶ πλάι»*.

σύνθεμα, (-ατος), τό· (Γραμμ.) ἡ σύνθετος λέξις· τὸ προελθὸν ἐκ συνθέσεως· (φρ.) *«εἰ καὶ εὕρηται παρὰ τοῖς ὕστερον Ἀττικοῖς θηλυκὸν σύνθεμα ἐκ τοῦ ἔτους εἰς ι λῆγον»* (Εὐστάθιος).

σύνθεσις, (-εως), ἡ· συνένωσις, ἕνωσις μερῶν πρὸς ἀποτέλεσιν ἑνὸς συνόλου, συνδυασμός· // (Γραμμ.) συμπλοκή, σχηματισμὸς νέων λέξεων α) δι' ἑνώσεως τῶν θεμάτων δύο ἢ περισσοτέρων ἄλλων ἁπλῶν λέξεων, β) δι' ἑνώσεως καὶ αὐτῶν τούτων τῶν ἁπλῶν λέξεων.

Αἱ λέξεις αὗται καλοῦνται «σύνθετοι» ἢ «σύνθετα»: *φιλό-σοφος, φιλο-προσ- ήγορος,* (δημοτ.) *χριστό-ψωμο, καλό-τυχος, γιδο-πρόβατα* κ.λπ.

Αἱ ἀπὸ συνθέτων λέξεων παραγόμεναι λέξεις λέγονται παρασύνθετοι* ἢ παρασύνθετα*, π.χ. ἐκ τοῦ *ἱπποτρόφος>ἱπποτροφία>ἱπποτροφῶ*.

Τὰ σύνθετα συνίστανται ἐκ δύο μερῶν, τούτων τὸ μὲν πρῶτον λέγεται «πρῶτον συνθετικόν», τὸ δὲ δεύτερον «δεύτερον συνθετικόν», π.χ. *Ἀκρό-πολις* < (ἄκρα+πόλις), *μικροπρόσωπος* < (μικρὸς+πρόσωπον). Τὰ σύνθετα, τῶν ὁποίων τὸ ἕτερον συνθετικὸν εἶναι σύνθετον, καλοῦνται δισύνθετα π.χ. *κρουνοχυτρο-λήραιος, στρεψοδικοπανουργία, βατραχομυομαχία, στωμυλιο-συλλεκτάδης* κ.λπ.

Τὰ σύνθετα εἶναι δύο εἰδῶν, α) «κύρια» ἢ «γνήσια» καὶ β) «νόθα». Γνήσια (ἢ κύρια) μὲν καλοῦνται τὰ σύνθετα, τῶν ὁποίων ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις δὲν δηλοῦται διά τινος πτωτικοῦ σημείου, ἀλλ' εὑρίσκεται ἐκ τῆς ἐννοίας, π.χ. *φιλό-σοφοι, μελί-ρρυτος* κ.λπ., ἤτοι ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν ἢ τὸ θέμα αὐτοῦ συγχωνεύεται μετὰ τοῦ θέματος τοῦ α΄ συνθετικοῦ: (δημοτ.) *ἀστραπή – βροντὴ >ἀστραπόβροντο, γυναῖκες – παιδιὰ >γυναικόπαιδα,* ἤτοι κατὰ τὴν σύνθεσιν, ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι κλιτὸν ἑνοῦται μετὰ τοῦ β΄ συνθετικοῦ δι' ἑνὸς φωνήεντος, συνήθως τοῦ «ο», π.χ. *νύχτα- πουλὶ>νυχτ-ο-πούλι, πικρή – δάφνη >πικρ-ο-δάφνη*· τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς πολλὰ ἐπιρρήματα: *κρυφά–μιλῶ> κρυφ-ο-μιλῶ, συχνά–ρωτῶ >συχν-ο-ρωτῶ*. Ὅταν ὅμως τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν τοῦ β΄ συνθετικοῦ εἶναι «α» ἢ «ο», συνήθως τὸ συνθετικὸν τοῦτο φωνῆεν ἀποβάλλεται, π.χ. *δεκαπέντε – Αὔγουστος> δεκαπεντ-αύγουστο, ἄρχοντας – ἄνθρω-*

πος> ἀρχοντ-άνθρωπος, χρέος – ὀφειλέτης> χρεοφειλέτης ὅλος – ὀρθὸς>ὁλόρθος κ.λπ., ἀλλ' εἰς μερικὰ νεώτερα σύνθετα διατηρεῖται τὸ συνθετικόν «ο», ὡς *ἀλληλοαγαπιοῦνται, βορειοανατολικός, ἑλληνοαμερικάνικοι, μεγαλοαστὸς* κ.λπ.· ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν ἄρχεται ἀπό «ε», «ι», «ου» τονιζόμενον, διατηρεῖται τὸ συνθετικὸν φωνῆεν «ο», π.χ. *γλυκοαίματος, μεσοούρανα, ἐλαφροήσκιωτος, μικροϊδιοκτήτης* κ.λπ.

Εἰς μερικὰ σύνθετα παρουσιάζονται διαφοραὶ εἰς τὸ α΄συνθετικόν:

Τὰ εἰς -ὺς ἐπίθετα ὡς πρῶτα συνθετικὰ φυλάσσουν συνήθως το «υ» ἢ ἔχουν ὡς συνδετικὸν τὸ ιο, ο, («ι», ὅταν τὸ ο ἔχει πάθει συναίρεσιν π.χ. *βαριαναστενάζω*): *βαθύς: βαθύ-πλουτος, βαθιο-ρίζωτος, βαρύς: βαρια-ακούω, βαρυ-χειμωνιά, δασύς: δασύ-τριχος, δασο-μάλλης, μακρύς: Μακρυ-γιάννης, μακρο-λαίμης, πλατύς: πλατύ-στομος, πλατύ-σκαλο, πολύς: πολύ-γλωσσος, πολύ-γωνο, φαρδύς: φαρδο-μάνικα, φαρδιο-πλάτα (γῆ).*

Τὰ ἐπίθετα *ἐλαφρός-ἐλαφρύς, γλυκύς-γλυκὸς* ἔχουν ὡς α΄συνθετικὸν μόνον τὸ *ἐλαφρο-, γλυκο-: ἐλαφρόπετρα, γλυκομίλητος*. Τὸ οὐσιαστικὸν *δάκρυ (δάκρυον)* ἔχει σύνθετα: *δακρυ-δόχος, δακρυοπότιστος, δακρυ(ο)-γόνος*, τὸ *γένι: γενειο-φόρος*, τὸ δὲ *στάχυ: σταχολογῶ–σταχυολογῶ, σταχολόγημα.*

Τὰ εἰς «-υς» ἐπίθετα ὡς πρῶτα συνθετικὰ φυλάσσουν συνήθως τό «υ» ἢ ἔχουν ὡς συνδετικὸν τό «-ιο», «-ο» («ι», ὅταν τό «ο» ἔχῃ ὑποστῆ ἔκθλιψιν), π.χ. *βαθύπλουτος, βαρυ-χειμωνιά· βαθ-ιο-ρίζωτο, βαρ-ιό-μοιρος, μακρο-θυμῶ, μακρο-ημερεύω.*

Πολλάκις ὀνόματα οὐσιαστικὰ ἢ ἐπίθετα ὡς πρῶτα συνθετικὰ παρουσιάζουν εἰς τὸ θέμα των ἀνωμαλίαν:

γῆ (γήπεδον)· τρέπεται εἰς *γεω->γεωμετρία, γεωπόνος, ἢ εἰς γαι(ο)-> γαιοκτήμονες,-γαιάνθρακες,*

μητέρα τρέπεται εἰς *μητρο->μητρόπολη, μητροκτόνος,*

πατέρας εἰς πατρο->πατρογονικός, πατροπαράδοτος,

χέρι εἰς χερο->χεροδύναμος, χερόβολο, ἢ εἰς *χειρο->χειρουργός, χειρόγραφο,*

καλὸς εἰς καλο->καλοκαίρι, καλόδεχομαι, ἢ εἰς *καλλι->καλλιέργεια, καλλιγραφία,*

μέγαλος εἰς μεγαλο->Μεγαλόχαρη, μεγαλοβδόμαδο, ἢ εἰς *μεγ(α)-> μεγάφωνο, Μεγαλέξανδρος.*

Τὰ ἀριθμητικὰ ὡς πρῶτα συνθετικὰ λαμβάνουν τοὺς ἑξῆς τύπους:

τὸ *ἕνα* γίνεται *μον(ο)->μονομαχία, μονοπάτι, μονάκριβος,*

τὸ *δύο* γίνεται *δι->δικέφαλος, δισύλλαβος, δίδραχμο,* ἢ *δισ- >δισεκατομμύριο, δισέγγονος,*

τὸ *τρία γίνεται τρι->τρίγωνο, τριφύλλι, τριγύρω,* ἢ *τρισ-> τρισάγιο, τρισέγγονο, Τρισεύγενη,*

τὸ *τέσσαρα γίνεται τετρα->τετράγωνο, τετράποδο, τετραβάγγελο.*

Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τοῦ πέντε ἕως τὸ ἐνενήκοντα ἔχουν τό «α» ὡς συνδετικὸν φωνῆεν, π.χ. *πεντ(ά)δραχμον, Πεντ(ά)μορφη· ἑξατάξιο, ἑξάμηνο· Ἑφτάνησα· ὀχτάστιχο, (ὀ)χταπόδι· ἐννιά(η)μερα, ἐννιάχρονο· δεκάδραχμο· Δωδεκάνησα· εἰκοσαήμερο· τριαντάφυλλο· σαραντολείτουργο, σαραντοποδαροῦσα· ἑξηντοβελόνης, ἑξηντατρίχης· ἑβδομηκονταετηρίδα, ἑβδομηκοντάβιβλος· ὀγδοντάχρονος· ἐνενηντάχρονος.*

«Νόθα» δὲ συνθετικὰ εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ σχέσις πρὸς ἄλληλα δηλοῦται διὰ πτώσεως, ἡ ὁποία εὑρίσκεται ἢ εἰς τὸ α΄ συνθετικόν, π.χ. *Ἕλλης-πόντος, νεώσ-οικοι* ἢ εἰς τὸ β΄ *ἐκ-ποδών, ἐξαίφνης, (προ-έργου)> προὔργου, Χριστοῦ γέννα> Χριστούγεννα.*

Τά «νόθα» ὑποδιαιροῦνται: α) εἰς νόθα, τῶν ὁποίων ἀμφότερα τὰ συνθετικὰ εὑρίσκονται ἐν χρήσει καὶ ἐκτὸς τῆς συνθέσεως, ἀλλὰ διά τινα λόγον ἀποτελοῦν μίαν λέξιν, π.χ. *Ἱερά-πολις < (ἱερά-πολις), Νεά-πολις < (νέα-πόλις)*, καὶ

β) εἰς νόθα, τῶν ὁποίων τὸ ἕτερον τῶν συνθέτων δὲν εὑρίσκεται πάντοτε ὡς ἁπλοῦν, ἀλλ' ἐσχηματίσθη χάριν τῆς συνθέσεως ταύτης, π.χ. *νουν-εχής, Πυλοι-γενής* (=ἐν Πύλῳ γεννηθείς), *ὁλοί-τροχος, δορι-άλωτος, δορί-κτητος, ὀρεσί-βιος, ὀρεσί-τροφος*, (βλ. πῦρ.).

Σύνθεσις γίνεται κατὰ τὴν παραγωγὴν τῶν λέξεων, α) ἐξ αὐτῶν τῶν ῥιζῶν διὰ τῶν παραγωγικῶν καταλήξεων (τῶν ἐπιθημάτων), ὡς δο-τερ, δο-τι-, στε-ιο-, β) κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς κλίσεως: *δοτῆρ-ος, δοτῆρ-ι, δοτῆρ-ες* (*στέλ-τομεν)> στέλλομεν, γ) κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν κατ' ἐξοχὴν λεγομένων συνθέτων*: *φιλό-σοφος, ἐπι-φανής.*

Οἱ λαλοῦντες διὰ μέσου τῶν αἰώνων συνῆπτον τὰ ἄμορφα ἔτι γλωσσικὰ στοιχεῖα,' τοὺς φθόγγους, καὶ ἐσχημάτιζον συνθέτους καὶ παραγώγους λέξεις, διὰ τοῦ τρόπου δὲ αὐτοῦ ἐσχημάτιζον καὶ ἐπλούτιζον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τόσον οἱ ποιηταί, ὅσον καὶ οἱ ἐπιστήμονες, ὥστε νὰ καταστήσουν ταύτην τὸ καλλίστευμα πασῶν τῶν γλωσσῶν.

Πολλάκις, ὅπως τὸ ἕτερον συνθετικὸν ἐπισκοτεῖται, οὕτω καὶ παραλείπεται, ὁπόταν τὸ ὑπολειπόμενον ἐκφράζῃ τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ἐδήλου πρότερον τὸ σύνθετον: (ἀντὶ πρόμαχος) - *πρόμος*, (συστασιῶται) - *στασιῶται*, (συμπολῖται) - *πολῖται*, (γαμψῶνυξ) - *γαμψός*, (ἀποστομόω) - *στομόω*, (βουκόλος) - *βοῦκος* κ.λπ.

Τὰ σύνθετα δύνανται νὰ ἐκφέρωνται πολλάκις καὶ κατὰ διάστασιν (τμῆσις*) π.χ. *«κατ' ἄρ' ἕζετο»* (καθέζετο)· *«μὴ ξὺν κακῶς ποιεῖν»* (ξυν-ποιεῖν)· *«πεποιημένον ἦν»* (ἐπεποίητο)· *«εἴποιμι ἄν»· «ὅ,τι», «οὐδ' ἑνός»· «οὐδ' ἑνί»· «οὐδ' ἕνα»*, ἔπειτα δὲ καὶ συνδεδεμένα: *οὐδενός, οὐδενί, οὐδένα.* Ἂν παρὰ τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα ὑπάρχῃ καὶ ἄλλο θέμα τοῦ β΄ ἀορίστου, τὸ ὁποῖον πάντοτε εἶναι μεταπτωτικῶς βραχύτερον, κατὰ τὴν σύνθεσιν προτιμᾶται τοῦτο:

(λείπω, λῐπο-)>λῐποτάκτης, λῐποθυμία, [*ἀλλά (ἔλειψα)>λειψυδρία, λειψανδρία, λέλοιπα>λοιπόν*], *(φεύγω, φῠγ-)>φῠγοδικῶ, φῠγαίχμης,* (*στείχω, στῐχ-*) *>στῐχήρης, στῐχηδόν.*

Ὁμοίως τὰ παθητικὰ ῥηματικὰ εἰς -τος: *πιστό-ξενος, πιστό-δημος,* (ἀλλὰ *Πεισίστρατος, Πείσανδρος, Πειθέταιρος*), τοὐναντίον τὰ τοῦ ἐνσίγμου ἀορίστου καὶ μέλλοντος εἶναι εἰς τὴν κανονικὴν μορφὴν τοῦ θέματος: λειψ-, φευξ-, αὐξο-, στρεψο-, ὀρσο- [ὄρνυμι (μέλλ. *ὄρσω*) +θύρα> *ὀρσο-θύρα*, +θώραξ> ὀρσο-θώραξ,+θρίξ> ὀρσό-θριξ κ.λπ.].

Ἡ σύνθεσις δὲν εἶναι δυνατὴ εἰς πάντα

τὰ μέρη τοῦ λόγου οὔτε εἰς πάντα σχηματισμὸν λέξεων, διὰ τοῦτο καὶ ὡρισμένα γένη λέξεων καὶ μερικοὶ σχηματισμοὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης δὲν ἐπιδέχονται σύνθεσιν, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχει συγγένεια, σχέσις τις, π.χ. οἶκος καὶ δεσπότης> *οἰκοδεσπότης*, οἶνος καὶ πότης> *οἰνοπότης*, ἐνῷ δὲν ἀποτελοῦν σύνθεσιν οἶκος καὶ θάλασσα, θύρα καὶ βιβλίον κ.λπ., ὡς καὶ εἰς τὰ ῥήματα τὰ παρεμφατικὰ καὶ ἀπαρέμφατα, διότι κατὰ τὴν συνεκφορὰν τούτων μετὰ τοῦ ὑποκειμένου, ἀντικειμένου ἢ προσδιορισμοῦ δὲν ἠνοῦντο πάντα εἰς μίαν παράστασιν. Μόνον μετὰ προθέσεων ἠδύναντο νὰ συντεθοῦν ταῦτα. Πρὸς τούτοις καὶ ἡ κλητικὴ δὲν παρελαμβάνετο εἰς σύνθεσιν, διότι αὕτη ἐλέγετο καθ' ἑαυτὴν μὴ ἀποτελοῦσα μέρος τῆς προτάσεως, διὰ τοῦτο καὶ τίθεται μεταξὺ δύο κομμάτων, ὡς καὶ ἄλλα πολλά (πρβλ. παράθετος, παραγωγή, πρωτότετον).

Οἱ ἀρχαῖοι συνήθιζον νὰ ὀνομάζουν τὰ τέκνα αὐτῶν διὰ συνθέτων ὀνομάτων, ἐπιπλέον δὲ νὰ δίδουν εἰς τὸν υἱὸν τὸ ὄνομα τοῦ πάππου ἢ καὶ μέρος τοῦ πατρικοῦ ὀνόματος, π.χ. *Θεστιάδης* < *(Θέστιος)*, *Φερητιάδης* < *(Φέρης)* (-ητος), ὁ κ.λπ.

Ὑπάρχουν καὶ τρισύνθετα ὀνόματα: *Στρατιπποκλῆς*, *Εὐξένιππος* κ.λπ., ἀλλὰ πολλάκις ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ἔχομεν ἁπλᾶ ἀντὶ συνθέτων καὶ τοῦτο, διότι τὰ μειράκια ἀδυνατοῦν νὰ τὰ προφέρουν, π.χ. *Εὐφράνωρ*>*Εὔφρις*, *Λυκομήδης* >*Λύκων*, *Σωκράτης*>*Σῶσος* κ.λπ. (πρβλ. Νικόλαος)>*Νῖκος*, *Κόλιας*, *Κολιάτσος*· *Κωνσταντῖνος*>*Κωστῆς*, *Κώστας*, *Κῶτσος* κ.λπ.· // (Γραμμ.) ἡ συμπλοκή· (φρ.) «*παντάπασιν ὡς ἔοικεν ἡ τοιαύτη σύνθεσις ἔκ τε ῥημάτων γιγνομένη καὶ ὀνομάτων* (ὅ ἐστι πρότασις)» (Πλάτων)· // σύνθεσις πρὸς τούτοις εἶναι ὁ σχηματισμὸς νέας λέξεως διὰ τῆς συνενώσεως δύο ἢ πλειόνων ἄλλων λέξεων· // (Μετρ.) «ἡ σύνθεσις τῶν ἐπῶν», ἡ ποιητική· // σύγγραμμα, πραγματεία· // (βλ. συνθετικὸς* καὶ σύνθετος*)· ἡ σύνθεσις*, ἡ ἀνάλυσις*, ἡ ἐπαγωγὴ* καὶ ἡ ἀναλογία* εἶναι αἱ κυριώτεραι μέθοδοι τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης· σύνθεσις εἶναι ἀναγωγὴ μερῶν τινων εἰς ἓν ὅλον· // (βλ. διπλότυπος)· // «σημασία τῶν συνθέτων» (βλ.σημασία)· //(Λογ.) ἡ σύνδεσις, σύμπτυξις τοῦ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου· (φρ.) «*ὁ παρὰ τὴν σύνθεσιν λόγος*» (=ὁ παραλογισμὸς εἰς τὴν σύνθεσιν, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ ἀληθεῦον ἐπὶ τῶν μερῶν ἀληθεύει καὶ ἐπὶ τοῦ συνθέτου), (ἀντιθ.) διαίρεσις· //(Λογ.) «*συλλογιστικὸς τρόπος*», εἶναι ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν, ἤτοι τῶν γενικοτήτων, χωροῦμεν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, (ἀντιθ.) ἀνάλυσις*.

συνθέτης, (-ου), ὁ· ὁ συγγραφεύς (πεζῶν, ποιημάτων)· // μετὰ τοῦ «λόγων», ὁ πεζογράφος, (ἀντιθ. ποιητής)· «*οὐκ οἶδα οὔτε ποιητὴν οὔτε ὅσοι λόγων συνθέται*» (Παυσανίας).

συνθετικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) (τὸ οὐδέτερον ὡς οὐσιαστικόν)· τὸ συνθετικόν, εἶναι ἑκάστη τῶν λέξεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπαρτίζεται ἄλλη λέξις σύνθετος, π.χ. *ἄκρα+πόλις*> *ἀκρόπολις*, *ἄξιος+νίκη*>*ἀξιό-νικος* κ.λπ., (βλ. σημασία).

Τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι κλιτὸν ἢ ἄκλιτον. Τὸ κλιτὸν εἶναι ἢ «ὄνομα» (οὐσιαστικόν, ἐπίθετον καὶ ἐνίοτε ἀντωνυμία) ἢ ῥῆμα· τὸ ἄκλιτον εἶναι α) «πρόθεσις» ἢ «ἐπίρρημα» καὶ β) «ἀχώριστον μόριον»

Α΄ Συνθετικόν.

Κλιτὸν ὡς α΄ συνθετικόν·

1) τό «ὄνομα» ὡς α΄ συνθετικόν:

α) ἐὰν μὲν εἶναι πρωτόκλιτον λαμβάνεται εἰς τὴν σύνθεσιν τὸ καθαρὸν θέμα (-α, -η), π.χ. *ἀγορα-νόμος*, *νικη-φόρος*, *σκια-γράφος*, ἢ συνηθέστερον μετασχηματίζεται αὐτὸ εἰς (-ο) κατ' ἀναλογίαν τῶν δευτεροκλίτων, π.χ. (ὕλη) *ὑλοτόμος*, (ἡμέρα) *ἡμερο-δρόμος*, [τὸ γῆ ὡς α΄ συνθετικὸν ἢ μένει ἀμετάβλητον: *γήλοφος*, ἢ μεταβάλλεται κατ' ἀναλογίαν τῶν δευτεροκλίτων, π.χ. εἰς *γηο-* καὶ κατ' ἀντιμεταχώρησιν τῶν φωνηέντων εἰς *γεω-*, π.χ. *γεω-μέτρης*, *γεω-λόγος*, *γεώ-λοφος*]·

β) ἐὰν εἶναι δευτερόκλιτον λαμβάνεται κατὰ τὴν σύνθεσιν τὸ καθαρὸν θέμα (-ο, -ω), π.χ. *νομο-θέτης*, *ξυλο-κόπος*, *νεωκόρος*, *λεω-φόρος* ἢ μετασχηματίζεται αὐτὸ εἰς -η ἢ -α κατ' ἀναλογίαν τῶν πρωτοκλίτων, π.χ. (λαιμός)> *λαιμητόμος*, (θάνατος)> *θανατηφόρος*, *δρεπανηφόρος*, *ὀμφαλητομία*, *κορυνηφόρος*, (ἔλαφος)>*ἐλαφηβόλος*, (βιβλίον) *βιβλιαγράφος*, (λέγεται καὶ *βιβλιογράφος*), *κᾶλον* (=ξύλον)+*πούς* (ἐξ οὗ καλαπόδιον) >*καλά-πους*· μερικὰ τῶν δευτεροκλίτων ἔχουν θέμα λῆγον εἰς -ι ἀντὶ εἰς -ο, ταῦτα εἶναι τὸ *ἀργός*, *δεξιός*, *χαλκός*, *τόξον*, *φοξός* (=μυτερός): *ἀργί-πους*, *Δεξι-φάνης*, *χαλκί-οικος*, *τοξι-κράτης*, *φοξί-χειλος*.

Τὸ καλὸς ὡς α΄ συνθετικὸν γίνεται καλλί- (ἐκ τοῦ κάλλους κατὰ τοὺς παλαιούς), «*εἰς κάλλος γράφω*»>*καλλιγραφῶ*, *καλλίτερος*, (δημοτ.) *καλύτερος* κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ βαθύτερος: *καλλιμάρμαρον*, *καλλιγράφος*, (ἀλλά «*καλὴ μέρα*»>*καλημέρα*, *καλή-νύκτα*> *καληνύκτα* κ.λπ.), τὸ δὲ ἄρτι->*ἀρτίφρων*, *ἀρτιμελής*·

γ) ἐὰν εἶναι τριτόκλιτον φωνηεντόληκτον λαμβάνεται συνήθως μὲν τὸ θέμα, π.χ. (τάξις)> *ταξί-αρχος*, (ναῦς)> *ναυάγιον*, (πόλις)> *πολι-ορκία*, (ἄστυ)> *ἀστυ-νόμος*, μετασχηματίζεται δὲ αὐτὸ εἰς -ο καὶ σπανίως εἰς -η, ἐὰν εἶναι συμφωνόληκτον κατ' ἀναλογίαν τῶν δευτεροκλίτων καὶ πρωτοκλίτων, π.χ. (παῖς) *παιδο-νόμος*, (γυνή) *γυναικόδουλος*, (λαμπάς) *λαμπαδη-φόρος*, (ξίφος) ξιφη-φόρος, (ἀσπίς) *ἀσπιδη-φόρος* κ.λπ.· τὰ θέματα εἰς -ι καὶ -υ τῶν εἰς -ις καὶ -υς οὐσιαστικῶν ἐνίοτε μετασχηματίζονται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα, π.χ. (ὄφις) *ὀφιό-δηκτος*,(ἰχθύς) *ἰχθυο-φάγος*, (φύσις), *φυσιο-λόγος*, (πίτυς) *πιτυοκάμπτης*.

Τὰ ὡς πρῶτα συνθετικὰ θέματα εἰς -ες καὶ -ας ἀποβάλλουν ταῦτα καὶ μετασχηματίζονται κατ' ἀναλογίαν τῶν δευτεροκλίτων (προσλαμβάνοντα δηλ. -ο): (τεῖχος) *τειχο-ποιός*, (κρέας), *κρεοφάγος*, (ξίφος) *ξιφο-φόρος*, (ἀλλὰ καὶ *ξιφη-φόρος*), σπανίως δὲ φυλάττουν τὸ θέμα, π.χ. (κέρας) *κερασ-φόρος*, (ἀλλὰ καὶ *κερο-φόρος* καὶ *κερατο-φόρος*, ὡς καί (τέρας) *τερατο-λόγος*), (σάκος) *σακέσ-παλος*, (τέλος) *τελεσ-φόρος*, (τέρας) *τερα-σκόπος (*καὶ *τερατο-σκόπος)*.

Τὰ εἰς -μα μεταβάλλονται εἰς -μο- ἢ

-ματο- καὶ σπανίως εἰς -μα ἢ μεταβάλλονται εἰς -ματη, (τοῦ «ο» ἀποβαλλομένου πρὸ φωνήεντος κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ δευτερόκλιτα), π.χ. *(αἷμα)>αἱμο-χαρής, αἱμο-μειξία αἱματο-σταγής, αἱματη-φόρος, αἱματουρία·* (στόμα)>*στόμ-αργος,* (πρᾶγμα) *πραγματο-γνώμων,* (στίγμα) *στιγματοφόρος,* (χεῖμα) (=ὁ χειμών) *χειμά-ρρους* κ.λπ.

Τοῦ «πᾶς» λαμβάνεται ὡς α΄ συνθετικὸν τὸ *παν-* μετ' ἐπιρρηματικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σημασίας, σπανιώτερον δὲ τὸ *παντ-* ἢ *παντο-* πρὸ συμφώνου, π.χ. *πάγ-καλος, πάγ-κακος, πάν-σοφος, παμ-μέλας, παν-ώλης· πάντ-αρχος, παντ-όπτης παντο-τρόφος, παντο-πόρος, παντο-δαπός·* [ἐκ τῶν τριτοκλίτων ἐπιθέτων, ὡς α΄ συνθετικὸν λαμβάνεται τὸ οὐδ. γένος, π.χ. *πολύ-κροτος, εὐθύ-δικος, μελάγ-χολος, μεγά-θυμος* κ.λπ.].

Τὸ ὕδωρ, τὸ φρέαρ καὶ *τὸ μέλι* ὡς α΄ συνθετικὸν γίνεται *ὑδρο-, φρε-, μελι-* καὶ ἐνίοτε *ὑδατο- φρεατο-, μελιτο-, π.χ. ὑδρο-πότης, ὑδρο-χόος· φρε-άντλης· μελίκρατος, μελί-ρρητος· ὑδατοφράκτης· φρεατο-τύμπανον, μελιτοειδής·*

δ) τὸ θέμα τῶν ἀρσενικῶν ἐπιθέτων μένει καὶ ὅταν τὸ β΄συνθετικὸν εἶναι γένους θηλυκοῦ, π.χ. (ἄκρα πόλις)> *ἀκρό-πολις,* (μεγάλη πόλις)> *Μεγαλόπολις,* (θερμαὶ πύλαι)>*Θερμο-πύλαι·*

ε) τὸ τελικὸν φωνῆεν τοῦ α΄ συνθετικοῦ ἐκθλίβεται, ἐὰν τὸ β΄ ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, π.χ. (φίλος οἶνος)>*φίλ-οινος* (λόχος ἄγω)>*λοχ-αγός,* (σῶμα ἀσκῶ) >*σωμ-ασκία,* (κώμη ἄρχω)>*κωμ -άρχης.* Δὲν ἐκθλίβεται δέ, ἐὰν τὸ β΄συνθετικὸν κατ' ἀρχὰς εἶχε F ἢ σ, π.χ. (ὀρθὸς +Fεπος)> *ὀρθο-επής,* (χειρο- Fαναξ)> *χειρῶναξ,* (ἀγαθὸς +Fεργον) >*ἀγαθοεργός,* (δημιο- Fεργός)>*δημιουργός,* (*κακοῦργος*) (καί κατ' ἀναλογίαν *πανοῦργος*), (δᾳδό-(σ)οχος)>ˆ *δᾳδοῦχος,* (ῥαβδό(σ)οχος)> *ῥαβδοῦχος* (καὶ κατ' ἀναλογίαν τούτων *ἀτμιδ-οῦχος, πολιοῦχος*), (ἀλλὰ καὶ *ἡνίοχος*). Τὸ *πολιοῦχος* ἔλαβεν ὁλόκληρον τὸ *-ουχος* τοῦ *σκηπτ-οῦχος, δημοῦχος·*

στ) Τὰ κλιτὰ ἀριθμητικὰ εἷς, *δύο, τρεῖς, τέσσαρες* ὡς α΄συνθετικὰ μεταποιοῦνται εἰς *μονο-, δι-, τρι-, τετρα-,* π.χ. *μονοετής, μονό-χειρ, δί-πους, δί-πηχυς, τριήμερος, τρί-πους, τετρά-γωνον, τετραετής·*

ζ) Τὰ ἄκλιτα ἀριθμητικὰ ἀπὸ τοῦ *πέντε* μέχρι τοῦ *ἑκατὸν* μένουν ἀμετάβλητα, π.χ. *πεντέ-πους, ἑξ-έτης, ἑπτα-έτης, ὀκτώ-πους, εἰκοσί-πηχυς, ἑκατόγ-χειρ,* ἂν καὶ συνηθέστατα τὸ *πέντε,* ἕξ (=ἕκς), ὀκτώ, *εἴκοσι* καὶ *ἑκατὸν* μεταβάλλονται εἰς *πεντα-, ἑξα-, ὀκτα-, εἰκοσα-, ἑκατοντα-* (κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἑπτά-): *πεντά-πους, ἑξά-πους, ἑξ-αετής, ὀκτά-ρρυθμος, εἰκοσά-πηχυς, ἑκατοντα-ετηρίς* [τὸ ἕξ (=ἕκς) εὑρίσκεται πρὸ συμφώνου (ἕκς-μηνος)> *ἕκμηνος* καὶ *ἑξά-μηνος* κατ' ἀναλογίαν τοῦ τετρα-]. Τὰ ἀπὸ τοῦ διακόσια καὶ ἑξῆς φυλάττουν τὸ θέμα αὐτῶν, π.χ. *χιλιοτάλαντος, τριακοσιο-μέδιμνος, μυριόλεκτος.*

2) τὸ «ῥῆμα» ὡς α΄ συνθετικόν:

Ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι ῥῆμα, ἐὰν μὲν τὸ β΄ συνθετικὸν ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, τότε εἰς τὴν σύνθεσιν τίθεται τὸ ῥηματικὸν θέμα* ἢ μόνον ἢ μετὰ τοῦ «σ», π.χ. *ἐχ-έγγυος, ἑρπ-άκανθα, μελπ-ωδός, Λύσ-ανδρος,* (ῥίπ-σ-ασπις) >*ῥίψασπις,*(πλήγ-σ-ιππος)> *πλήξιππος.*

Ἐὰν δὲ τὸ β΄συνθετικὸν ἄρχεται ἀπὸ συμφώνου. τότε τίθεται τὸ θέμα τοῦ ῥήματος μετὰ τῶν φωνηέντων (ι, ε, ο) ἢ μετὰ τοῦ (-σι, -σο) καὶ σπανίως (-σε), π.χ. *φερ-έ-πονος, ἀρχ-έ-κακος, ἀρχ-ι-τέκτων, λιπ-ο-τάκτης, δεισ-ι-δαίμων, λυσ-ι-τε-λής,* (ῥιπ-σο-κίνδυνος)> *ῥιψο-κίνδυνος* (μειγ-σο-βάρβαρος)> *μειξοβάρβαρος, Περ-σε-φόνη, Περ-σέ-πολις·* [τὰ συνῃρημένα ῥήματα ὡς α΄ συνθετικὰ ἀποβάλλουν τὸ χαρακτηριστικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος, ἐὰν τὸ β΄ συνθετικὸν ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, π.χ. (φιλῶ+ἄνθρωπος) >*φιλάνθρωπος,* (μισῶ+ἄνθρωπος)>*μισάνθρωπος·* προσλαμβάνουν εἰς τὸ θέμα ο ἢ ε, ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν ἄρχεται ἀπὸ συμφώνου, π.χ. (φιλῶ - πονῶ)>*φιλ-ό-πονος, μισ-όκακος, Τηλ-έ-νικος·* πολλάκις λαμβάνεται ὡς α΄ συνθετικὸν τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος. π.χ. *μελλό-γαμος, χαιρέκακος*].

3) τὸ «ἄκλιτον» ὡς α΄ συνθετικόν:

Ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι α) πρόθεσις ἢ ἐπίρρημα οὐδεμίαν ἄλλην μεταβολὴν πάσχει ἢ μὴ τὴν ἕνεκα εὐφωνίας ἀπαιτουμένην, [ἤτοι συναλοιφήν* - κρᾶσιν*, ἔκθλιψιν*, τροπάς* συμφώνων, π.χ. *σύν-οδος, προ-γράφω, ὑπέχω,* (πρὸ ὁδοῦ)>*φροῦδος, προύργου, ἔμμετρος, συ-ζῶ, συλ-λέγω, ἀεί-μνηστος,* (τὸ ἀεὶ ὡς α΄ συνθετικὸν μεταβάλλεται εἰς τὸ *ἀΐδιος <(ἀεί-ἴδιος)*]· εὐ-τυχής· [τὸ *ὑψοῦ* καὶ *ὀψὲ* συντιθέμενα μεταβάλλονται εἰς *ὑψι-* καὶ *ὀψι- ὑψι-πέτης, ὑψί-βατος ὀψι-μαθής, ὀψί-γονος*].

Τὸ *δίχα, ὄπισθεν, ὁμοῦ* καὶ *πρόσθεν* μεταποιοῦνται εἰς *διχο- ὀπισθ-, ὁμο-, προσθο-,* π.χ. (δίχα-τέμνω)> *διχο-τόμος, (ὄπισθεν φύλαξ)>ὀπισθο-φύλαξ,* (ὁμοῦ τιμή, δοῦλος)>*ὁμότιμος, ὁμό-δουλος,* (πρόσθεν-φαίνομαι)>*προσθο-φανής.* Τὸ *λάξ* (=λακς) καὶ *πύξ* (=πυγς) διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ «π» μεταξὺ δύο ἀφώνων συμφώνων γίνεται *λακ-* καὶ *πυγ-,* π.χ. *λακ-πάτητος, πυγ-μάχος·* αἱ λέξεις *ἐπ-ή-βολος* (=ἐπί τινος (τὰς χεῖρας) βάλλω, κάτοχος, κύριος) καὶ *ὑπερ-ήφανος* προσλαμβάνουν κατὰ τὰ *ἐπήκοος, ἐπημοιβός, ἐπηγορεύω* μεταξὺ τοῦ α΄ καὶ τοῦ β΄ συνθετικοῦ τό «η»· β΄) ἀχώριστον μόριον (ἤτοι εὔχρηστον μόνον ἐν συνθέσει), (βλ. ἀχώριστος).

Β΄ Συνθετικόν

Τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι κλιτὸν ἢ ἄκλιτον. Τὸ κλιτὸν εἶναι «ὄνομα» (οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον) ἤ «ῥῆμα»·

1) τό «οὐσιαστικόν» ὡς β΄ συνθετικόν:

ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι οὐσιαστικόν, τὸ ὅλον σύνθετον ἢ μένει οὐσιαστικὸν καὶ δὲν μεταβάλλεται ἡ κατάληξις αὐτοῦ, π.χ. *ζῳό-φυτον, κατα-δίκη, ἡμίονος, ἀκρό-πολις, ἵππο-πόταμος, ὀδοντό-πονος, τραγέ-λαφος, ξιφομάχαιρα,* ἢ γίνεται ἐπίθετον: *φιλό-ξενος·* [ἐξαιροῦνται τὰ εἰς -σις, τὰ ὁποῖα μεταβάλλονται εἰς -σια, ἐφ' ὅσον τὸ α΄ συνθετικὸν δὲν εἶναι πρόθεσις ἢ ἡ ἀντωνυμία αὐτός, π.χ. *(ἄ-κρισις)> ἀκρισία, ἀ-κολασία, αἱμο-χυσία,* ἐνῷ *παράλειψις, ἐπί-κρισις, αὐτο-βούλησις*].

Ὅταν τὸ ὅλον σύνθετον γίνεται ἐπίθετον, τὸ β΄ συνθετικὸν ἢ μένει ἀμετάβλητον, ἐὰν ἔχῃ κατάληξιν ἐκφραστικὴν ἐπιθετικῶν γενῶν, π.χ. *ἄ-παις, κακο-*

δαίμων, εὐ-δαίμων, μακρό-χειρ, ἔν-θεος, ἡ μεταβάλλεται καταλῆγον:

α) εἰς -ης (γεν. -ου): ἐκ θηλυκῶν πρωτοκλίτων (δίκη) *ἀγωνο-δίκης,* (νίκη) *ὀλυμπιονίκης* κ.λπ., κατὰ ταῦτα καὶ γυνὴ>*μισο-γύνης*, σχηματίζεται δὲ ἀνωμάλως τό (ἀλκή) >*ἄν-αλκις*·

β) εἰς -ος καὶ -ιος ἐξ οὐσιαστικῶν πασῶν τῶν κλίσεων: (α΄ κλίσις) (τιμή)>*ἔντιμος*, (αἶσα)>*ἐξαίσιος*· (β΄κλίσις) (δεῖπνον) >*σύνδειπνος*· (γ΄ κλίσις) (νύξ)>*παννύχιος*, (πῦρ) (βλ. πυρ-)>*διάπυρος, ἔμπυρος*, (λιμήν)>*εὐλίμενος*, (χείρ)>*ὑποχείριος*·

γ) εἰς -ως (γεν.-ω) ἐκ τοῦ *γῆ, μνᾶ, ναῦς, γῆρας, κέρας, κρέας* καὶ *χρέος*: (λεπτόγηος)>*λεπτό-γεως*, (δί-μναος)>*δίμνως*, (λιπό-νηος)> *λιπόνεως*, (ἀγήρα(σ)ος)> *ἀγήρως, δί-κερως, ἡδύ-κρεως, ἀξιόχρεως* (ἀλλὰ καὶ *ἐπί-γειος, χιλιό-ναυς, πάγ-κρεας*)·

δ) εἰς -ης (γεν. -ους) ἐκ τῶν εἰς -ος σιγμολήκτων: (ἦθος) *χρηστοήθης*, (τέλος) *ἀτελής*, (γένος) *εὐγενής*, (ὄφελος) *ἀνωφελής*, (μέγεθος) *εὐμεγέθης*, (βάθος) *ἀβαθής*· [τὰ ἀπό τοῦ *κῦρος, ξίφος, χεῖλος* σύνθετα κλίνονται κατὰ τὴν β΄ κλίσιν, π.χ. *ἄκυρος, (-ου), ἄξιφος, (-ου), πολύχειρος, (-ου), παχύχειλος, (-ου)*]·

ε) εἰς -μων, -ματος, -μος ἐκ τῶν εἰς -μα, π.χ. (κτῆμα) *ἀκτήμων*, (αἷμα) *ὁμαίμων* (καὶ ὅμαιμος), (ὄμμα) *ἀόμματος*, (χρῆμα) *φιλοχρήματος*, (χρῶμα) *ἀχρώματος*, (σῆμα) *ἄσημος*, (στόμα) *χρυσό-στομος, εὔστομος*·

στ) εἰς -ων ἐκ τοῦ φρήν: *ἄ-φρων, σώφρων*·

ζ) εἰς -ωρ ἐκ τοῦ *πατήρ, μήτηρ, γαστήρ* (εἰς ταῦτα μεταβάλλεται τὸ ε τοῦ θέματος πατερ- εἰς ο, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται εἰς ω εἰς τὴν ὀνομαστικήν, π.χ. *ἀ-πάτωρ, ἀμήτωρ, προγάστωρ*, ἐὰν ταῦτα ἔχουν ὡς α΄ συνθετικὸν τό «ὁμο-» λήγουν εἰς -ιος, π.χ. *ὁμο-πάτριος, ὁμο-μήτριος, ὁμο-γάστριος*· τὰ ἐκ τοῦ ἀνὴρ λήγουν εἰς -ωρ καὶ εἰς -ος, π.χ. *μεγαλ-ήνωρ, ἀγαπ-ήνωρ*· *αὖτ-ανδρος, ἀν-ανδρος*·

η) εἰς -υς (γεν. -υος) ἐκ τῶν εἰς -υς, -υ (-υος): *ἄ-δακρυς, εὔ-βοτρυς*.

Τὰ ἐκ τοῦ *πόλις* σύνθετα, ὅταν μὲν εἶναι οὐσιαστικά, δὲν μεταβάλλουν κλίσιν, π.χ. πόλις, (-εως), ἡ>*καλλίπολις*, (-εως), ἡ, *ἀκρόπολις*, (-ως), ἡ, ὅταν εἶναι δὲ ἐπίθετα κλίνονται κατὰ τὰ ὀδοντοφωνόληκτα, π.χ. *ἀνθό-πολις*, (-πόλιδος), *ἡ, φιλόπολις, (λιδος), ἡ, εὔπολις, (-ιδος), ἡ*·

2) τό «ἐ π ί θ ε τ ο ν» ὡς β΄ συνθετικόν: Τοῦτο ὡς β΄συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον, π.χ. *ἄ-πιστος, εὔ-πιστος, φιλόσοφος, φιλ-αλήθης, πάγ-καλος* κ.λπ.

3) τό « ῥ ῆ μ α» ὡς β΄ συνθετικόν: Ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις καὶ τὸ β΄ ῥῆμα, μένει ἀμετάβλητον (παράθεσις): *ἀντι-γράφω, παρα-βάλλω, συγ-κοινωνῶ, συμ-βουλεύω*· ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι πᾶν ἄλλο μέρος λόγου (ἐκτὸς προθέσεως), τότε τὸ ῥῆμα μεταβάλλεται καὶ τὸ σύνθετον γίνεται ὄνομα ῥηματικὸν καὶ προσλαμβάνει τὰς κάτωθι παραγωγικὰς καταλήξεις συνήθως μὲν ἐνεργείας σημαντικῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ πάθους:

α) -ος (γεν. -ου) (ἐνεργείας ἢ πάθους), π.χ. (φέρω) *δορυφόρος*, (λείπω) *ὑπόλοιπος*, (μάχομαι) *ἄ-μαχος*·

β) -ας ἢ -ης (-ου) (ἐνεργείας), π.χ. (πωλῶ) *κρεο-πώλης*, (θηρῶ (-άω)) *ὀρνιθοθήρας*, (ἐργάζομαι) *εὐ-εργέτης*, (ὠνοῦμαι) *ὀψώ-*

νης· [τὰ σύνθετα ἀπὸ τοῦ *ἄρχω* λήγουν συνηθέστερον καὶ ἀρχαιότερον εἰς -ος: *ταξίαρχος, Γυμνασίαρχος, ναύαρχος* κ.λπ., μεταγενεστέρως εἰς -η *ταξιάρχης, Γυμνασιάρχης* κ.λπ.]·

γ). -ης (καὶ οὐδ.) -ες (γεν. -ους) (ἐνεργείας καὶ πάθους). π.χ. (μανθάνω) *ἀμαθής, -θές*, (φύω) *εὐφυής*, (φιλοῦμαι) *θεο-φιλής*, (ἀρκοῦμαι) *αὐτάρκης*·

δ) -τος (πάθους καὶ ἐνεργείας): (ῥήγνυμι) *ἄρρηκτος, πράττω (ἄπρακτος), (ἔχω (σχεῖν)) ἄσχετος, (πίνω) ἠδύποτος, (βόσκω) μηλόβοτος*·

ε) -της, -τηρ. -τωρ (ἐνεργείας): (εὐεργετῶ) *εὐεργέτης*, (ἀπολυμαίνομαι) *ἀπολυμαντήρ*, (δαμάζω), *πανδαμάτωρ*·

στ) -ς(τ) (ἐνεργείας ἢ πάθους) (γιγνώσκω, θ. γνω-) *ἀγνώς*, (ῥήγνυμι, θ. ρωγ-) *ἀπορ-ρώξ*, προβάλλω (θ. βλητ-) *προβλής*, [ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι τὸ *δέχομαι*, τὸ δὲ α΄ ἄλλο μέρος τοῦ λόγου πλὴν προθέσεως: *(διάδοχος, ἀποδοχή)* κ.λπ., λαμβάνεται ὁ ἀρχικὸς χαρακτὴρ τοῦ θέματος τὸ κ (δεκ-) (δῶρα-δέχομαι)>*δωρο-δοκῶ, παν-δοκ-εύς, ξενο -δόκος* κ.λπ.]·

4) Τὸ « ἄ κ λ ι τ ο ν» ὡς β΄ συνθετικόν: Τὸ ἄκλιτον ὡς β΄ συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται, π.χ. *σύν-αμα, πάρ-εξ, ἔκπαλαι, πρό-παλαι, καί-τοι, σύν-εγγυς, ὑπέρ-ευγε* κ.λπ.·

Ἔ κ τ α σ ι ς τ ο ῦ ἀ ρ κ τ ι κ ο ῦ φ ω ν ή ε ν τ ο ς ε ἰ ς τ ὸ β΄ σ υ ν θ ε τ ι κ ό ν.

Συνήθως ἐκτείνονται τὰ ἀρκτικά (α, ε, ο) τοῦ β΄ συνθετικοῦ, ἤτοι α) τό «α» εἰς «η», π.χ. (στρατὸς + ἄγω)> *στρατηγός*, (εὖ + ἄνεμος) *εὐ-ήνεμος*, (ἀν-ἀκέομαι) *ἀνήκεστος, Χαλκήλατος* [τὰ ἐκ τοῦ ἄγω ἐκτείνουν τὸ ᾰ εἰς ᾱ ἀντὶ η, π.χ. (ἄγω)>*λοχαγός, οὐρᾱγός, ξενᾱγός*, ὡς καὶ ἐκ τοῦ (ἄγνυμι) *ναυᾱγός*, β) τὸ ε εἰς η (τὸ εε συνήθως συνῃρέθη εἰς η), π.χ. (ὑπό-ἐρέσσω) >*ὑπηρέτης*, (εὖ-ἐλαύνω) >*εὐήλατος*, *ὀν-ηλάτης* (ἔρχομαι - ἦλυθον)> *νέ-ηλυς*, γ) τὸ ο εἰς ω (τό «οο» συνῃρέθη εἰς ω): ὑπό-ορος)>*ὑπ-ώρεια*, (τρι-ὀβολός)>*τρι-ώβολον* (περὶ τῶν ἐξαιρέσεων βλ. ο-Ο) [ἡ ἔκτασις αὕτη προῆλθεν ἐξ ἀρχαιοτάτης συναιρέσεως τοῦ τελικοῦ φωνήεντος τοῦ α΄ συνθετικοῦ μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος τοῦ β΄ *πεντώροφος, πεντώνυμος, πεντώνυχος* κ.λπ., γράφονται δὲ διὰ τοῦ ω, ἂν καὶ ἡ πρὸ τοῦ ω συλλαβὴ εἶναι θέσει μακρὰ καὶ ἔπρεπε νὰ γράφωνται διὰ τοῦ ο, διότι προῆλθεν τὸ ω ἐκ συναιρέσεως].

Μετεφέρθη τὸ μακρὸν φωνῆεν τοῦ β΄ συνθετικοῦ ἀπὸ τῶν συνθέτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁμαλῶς ἀνεπτύχθη ἐκ συναιρέσεως, ἐπὶ ἄλλα, εἰς τὰ ὁποῖα διὰ τὴν ἔλλειψιν συναιρετέων φωνηέντων οὐδεμία συναίρεσις καὶ ἔκτασις ἦτο δυνατή· οὕτως ἐλέχθη *παν-οῦργος, χειρ-ουργός*, ὡς καὶ τὰ κατ᾽ ἔκτασιν *αὐτουργός, φλαυρουργὸς* καὶ *πολιοῦχος* κατὰ τὸ *σκηπτοῦχος, εὐήρετμος* κατὰ τὸ *φιλήρετμος, εὐώνυμος, πολυώνυμος* κατὰ τὸ *ὁμώνυμος, παρώνυμος, συνήγορος* κατὰ τὸ *παρήγορος, εὐήλατος* κατὰ τὸ *χρυσήλατος, προώλης (ἐξώλης , πανώλης)* κατὰ τὸ *ἀπώλεια*.

Ἡ τοιαύτη ἐπίδρασις ἁπαντᾷ καὶ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν καὶ οὕτως ἔχομεν τὰ ἁπλᾶ ἐκτεταμένα, τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ἀπὸ τῶν συνθέτων (ἐκ τοῦ λευκώλενος) *τὸ ὠλένη*, (ἐκ τοῦ διηνεκής) *τὸ ἠνεκέως* κ.λπ.

Δὲν ἐκτείνεται τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ β΄ συνθετικοῦ (α, ε. ο): α), ὅταν εἶναι ταῦτα θέσει μακρά: *εὐ-ἄνθής, ψευδ-ἄγγελος*,

καχ-εξία, ναύ-ἄρχος, ὡς καί τινων ἄλλων: *Πυλ-ἄγόρας, ἐν-ἄριθμος,* β) τῶν ἐχόντων παλαιότατα εἰς τὴν ἀρχὴν F ἢ ς, π.χ.(αἰχμ-Fάλωτος)>*αἰχμάλωτος,* (ἡδυ-Fεπής)>*ἡδυ-επής,* (τριFετής)>*τρι-ετής* (ἀγχί(σ)αλος)>*ἀγχίαλος,* (ἠνί(ο)οχος)>*ἡνίοχος* κ.λπ.·

γ) ὅταν τὸ β΄συνθετικὸν μένῃ ἀμεταβλητον, π.χ. *ἡμί-ονος, παν-άπαλος,* καὶ δ) συνήθως τὰ ἐκ προθέσεως σύνθετα ῥήματα (*ὑπ-ακούω, ἀπ-έχω*), ὀνόματα (*ἔφ-οδος, ἐξ-έλασις, ἐπ-αγωγός*) καὶ τὰ παρασύνθετα* ῥηματικά· (ἀλλὰ καὶ *ὑπ-ήκοος, ὑπ-ήλατος, κατ-ήγορος*), τὸ ἀρκτικόν «ρ» τοῦ β΄ συνθετικοῦ διπλασιάζεται, ὅταν τὸ α΄ συνθετικὸν λήγῃ εἰς βραχὺ φωνῆεν, π.χ. *ἄρρητος, ἄρρωστος, ἐπίρρημα* καὶ *ἔρριπτον, ἔρραπτον,* ἀλλὰ *εὔ-ρυθμος, εὔ-ρωστος* (βλ. σύνθεσις*, τονισμός*)· // τὰ κύρια καὶ τὰ ἐθνικὰ ἐν συνθέσει φυλάττουν τὸν τόνον τοῦ β΄ συνθετικοῦ: *Ξενοφῶν>φιλοξενοφῶν, μακεδὼν>φιλομακεδών, φιλαλέξανδρος, φιλοκαῖσαρ, φιλοσωκράτης, φιλορρωμαῖος* κ.λπ.· // «συνθετικὸς ὁρισμός» εἶναι ὁ διὰ τῆς συνθέσεως τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων μιᾶς ἐννοίας ἀπαρτισμὸς αὐτῆς· // «συνθετικαὶ γλῶσσαι» εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλίσιν πρὸς ἔκφρασιν πασῶν τῶν σχέσεων τῶν λέξεων πρὸς ἀλλήλας καὶ μὴ ἔχουσαι χρείαν μορίων διὰ τὴν ἔκφρασιν ταύτην (ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ Λατινική)· // «τὸ συνθετικόν» (ὡς οὐσ.), ἑκάστη τῶν λέξεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπαρτίζεται ἄλλη λέξις σύνθετος.

σύνθετος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «τὰ σύνθετα» ἢ «σύνθετοι λέξεις» ἢ ὡς οὐσ. «τὸ σύνθετον», αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζονται ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων λέξεων (ἀντιθ. παράγωγος), π.χ. *σύν-οδος, δι-εισ-δύω, κυμινο-πριστο-καρδαμο-γλυ-φία ἡ* (=ἡ φιλαργυρία). Διὰ τῶν συνθέτων ἐκφράζεται μία μόνη ἔννοια παρέχουσα γνωρίσματα ἀμφοτέρων τῶν ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι δηλοῦνται διὰ τῶν συνθετικῶν μερῶν, ἤτοι τὸ μὲν πλάτος τῆς ἐννοίας τοῦ συνθέτου νὰ εἶναι στενότερον, τὸ δὲ βάθος αὐτοῦ πλουσιώτερον ἢ τὸ τῶν συνθετικῶν μερῶν: «Διὸς κοῦροι» καί «Διόσκουροι»· ἕνεκα τούτου τὸ σύνθετον δύναται νὰ λάβῃ σημασιολογικὴν ἀνάπτυξιν, ἰδίαν μεταφορικὴν χρῆσιν, ξένην πρὸς τὰ συνθετικὰ στοιχεῖα: *δημιουργός, διάβολος, ἑωσφόρος* κ.λπ.

Γνωρίσματα, διὰ τῶν ὁποίων διαγιγνώσκεται ὅτι ἐτελέσθη σύνθεσις, εἶναι τὰ ἑξῆς, α) ὅτι εἶναι διάφορον τὸ σύνθετον τῶν συνθετικῶν μερῶν ἢ κατὰ φθόγγους ἢ κατὰ σημασίαν ἢ κατ' ἀμφότερα: *ἐκλέγω-λέγω, ὁδοιπόρος-ὁδός, ὅσαι ἡμέραι-ὁσημέραι* κ.λπ., β) ἡ πρόθεσις εἰς τὸ σύνθετον φέρεται συντεταγμένη μετ' ἄλλης πτώσεως ἢ τῆς συνήθους, π.χ. *ἐμποδών, ἐνώπιον, ἔμβραχυ, ἔναγχος* κ.λπ., γ) τὸ ἕτερον τῶν συνθετικῶν ἢ καὶ ἀμφότερα περιέπεσον εἰς ἀχρηστίαν καὶ λήθην ἢ τὸ α΄ συνθετικὸν δὲν ὑφίσταται πλέον εἰς τὴν γλῶσσαν ὡς λέξις αὐτοτελής: *ἡμιτάλαντον, ποδ-απός.*

Τὰ σύνθετα ταῦτα καλοῦνται «*σκοτεινὰ σύνθετα*».

Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνήκουν: α) σύνθετα, τῶν ὁποίων τὸ α΄ συνθετικὸν ἔχει παύσει πλέον νὰ ὑφίσταται καθ' ἑαυτὸ ὡς τὸ ἀρνητικὸν ἢ στερητικόν (α-, ἀν-): *ἄ-γνωστος, ἄν-υδρος*· τὸ ἀρνητικὸν μόριον νε- καὶ πρὸ φωνήεντος (α, ε, ο): (ἄνεμος) *νήνεμος,* (ἔλεος) *νηλεής,* (ὄνομα) *νώνυμος* (καὶ κατ' ἐπέκτασιν) (κηδος) *νη-κηδής,* (κέρδος) *νηκερδής*· τὸ ἀθροιστικόν (ἁ-, ἀ-): *ἁ-πλόος, ἀ-δελφός, ἄ-λοχος*· τὸ δυσ- καὶ δα-: *δυσ-μενής, δά-πεδον,* β) σύνθετα, τῶν ὁποίων τὸ β΄ συνθετικὸν ἔπαυσε πλέον νὰ ὑφίσταται καθ' ἑαυτό: *-δον, -βη: ἔν-δον* (-δον=δομ-, δόμος)· *ἑκατόμ-βη* (-βη συγγενὲς πρὸς τὸ βοῦς), γ) σύνθετα φαινόμενα, ἐνῷ δὲν εἶναι τοιαῦτα, π.χ. *τράπεζα* <τετρά-πεζα (=ἡ ἔχουσα τέσσαρας πόδας), *ἄριστον, πέρυσι* κ.λπ., δ) ὅτι κατ' ἀναλογίαν ἐσχηματίσθη ἄλλο σύνθετον φαινομενικῶς: (κατὰ τὸ οὐκέτι)> *μη(κ)έτι,* (κατὰ τὸ Διός-δότος)> *Θεόσ-δοτος,* (ἐκποδών)> *ἐμποδών,* (κακοῦργος)> *πανοῦργος,* (ἑκατόνταρχος)> *μυριόνταρχος* κ.λπ., ε) ὅτι τὸ α΄ συνθετικὸν ἢ δὲν χρησιμεύει καθ' ἑαυτό «ἁπλοῦν» ὡς προσδιορισμός, π.χ. *πολυοχλοῦμαι* (=κατοικοῦμαι ὑπὸ πολλοῦ λαοῦ), (διότι τό «πολύ» δὲν λέγεται παρὰ τὰ ῥήματα ἢ φέρεται ἄκλιτον: *αὐτοσαυτῶν, αὐτοσαυτάς, ναυσίκλυτος* (ἀντὶ ναυσί-κλυτός)· // «ἀντικειμενικὰ σύνθετα», εἶναι τὰ σύνθετα, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ἕτερον συνθετικὸν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἑτέρου, ὅπως τὸ ἀντικείμενον ἐκ τοῦ ῥήματος, π.χ. *φυγόπονος, εὔφορος, σύμμαχος· γεωργός, γηροβοσκός· μονομάχος, παμφάγος* κ.λπ.

Τὰ σύνθετα διαιροῦνται κατὰ τὸν λόγον τῆς σχέσεως πρὸς ἄλληλα καὶ τῆς σημασίας αὐτῶν κατὰ πρῶτον εἰς δύο ἀνίσους κατηγορίας, α) τήν «τῶν παρατακτικῶν» καὶ β) τήν «τῶν ὑποτακτικῶν:»

Τὰ παρατακτικὰ προῆλθον ἐξ ἑνώσεως τῶν πρότερον συνεκφερομένων ἀσυνδέτων ἢ καὶ συνδεδεμένων, τὰ ὁποῖα συντιθέμενα νοοῦνται κατὰ παράταξιν ὡς ἰσοδύναμα ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων: δύω-καὶ δέκα>δυώδεκα>*δώδεκα, ἡμερονύκτιον, νυχθήμερον,* τὰ δὲ ὑποτακτικὰ ἐμφαίνουν ὅτι ἡ ἑτέρα ἔννοια ὑποβιβάζεται καὶ χρησιμεύει ὡς συμπλήρωμα τῆς ἄλλης, (ἀγαθὸς δαίμων)>*ἀγαθοδαίμων,* (λευκὴ τὰς ὠλένας)>*λευκώλενος* κ.λπ.

Φανερὸν δὲ ὅτι τὰ παρατακτικὰ δύνανται νὰ ἀναλυθοῦν εἰς τὰ μέρη αὐτῶν συνδεόμενα διὰ τοῦ «καί»· «*νυχθήμερον*» (=νύκτα καὶ ἡμέρα), τὰ δὲ ὑποτακτικὰ δὲν δύνανται νὰ ἀναλυθοῦν οὕτω.

Μεταβεβλημένα (ἢ κτητικὰ ἢ κατηγορηματικά) σύνθετα· εἶναι τὰ σύνθετα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἀναλύωνται εἰς τὴν μετοχὴν «*ἔχων*» (*φέρων, παράγων* κ.λπ.) μετ' ἀντικειμένου αὐτῆς ἀμφότερα τὰ συνθετικὰ μέρη τοῦ συνθέτου, τὸ ἕν ὡς ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἑτέρου, π.χ. *σώφρων* (=ὁ ἔχων σφᾶς τὰς φρένας), *πολύκαρπος*(=ὁ ἔχων, φέρων ἢ παράγων πολλοὺς καρπούς)· (δημοτ.) ἀνοιχτομάτης (=ὁ ἔχων ἀνοικτὰ τὰ μάτια του) κ.λπ.· // (δημοτ.) «ἡ σημασία τῶν συνθέτων»· *τέσσαρα* εἶναι κατὰ τὴν σημασίαν τὰ κυριώτερα εἴδη τῶν συνθέτων: α) τὰ κατὰ παράταξιν (κν. παρατακτικά), β) τὰ προσδιοριστικά, γ) τὰ κτητικὰ καὶ δ) τὰ ἀντικειμενικά:

α) «Τὰ κατὰ παράταξιν σύνθετα» δηλοῦν ὅ,τι καὶ τὰ δύο συνθετικὰ αὐτῶν ἡνωμένα μετὰ τοῦ συνδέσμου «καί» π.χ. *στενό-μακρος - στενὸς καὶ μακρύς,* καὶ τὰ δύο συνθετικὰ τῶν κατὰ

παράταξιν συνθέτων εἶναι τοῦ ἰδίου μέρους τοῦ λόγου, ἤτοι ἡ ὀνόματα: «*γιδο-πρόβατα*» (=γίδες καὶ πρόβατα), «*ἀσπρο-κόκκινος*» (=ἄσπρος καὶ κόκκινος), ἢ ῥήματα: «*μπαινο-βγαίνω*» (=μπαίνω καὶ βγαίνω), «*πηγαινο-έρχομαι*» (=πηγαίνω καὶ ἔρχομαι), ἢ ἐπιρρήματα: «*βορειο-δυτικά*» (=βόρεια καὶ δυτικά), «*ζερβό-δεξα*» (=ζερβὰ καὶ δεξιά).

Πολλὰ οὐσιαστικὰ τῶν κατὰ παράταξιν συνθέτων ἀπαντοῦν μόνον κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμόν:

α) ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν ἔχει μόνον πληθυντικὸν ἀριθμόν, π.χ. «*Λαμπροχριστούγεννα*», καὶ β) ὅταν καὶ τὰ δύο συνθετικὰ εἶναι ἀριθμοῦ πληθυντικοῦ ἢ καὶ τὸ ἕν τοὐλάχιστον, π.χ. *γιδοπρόβατα, γυναικό-παιδα,* οὕτω καὶ *καρφο-πέταλα, κεφαλό-ποδα, μαχαιροπήρουνα, συκό-μηλα, Νικολο-βάρβαρα* κ.λπ.·

β) «τὰ προσδιοριστικά», εἰς τὰ ὁποῖα τὸ α΄ συνθετικὸν προσδιορίζει τὸ β΄, κατὰ δὲ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ συνθέτου τὸ πρῶτον γίνεται ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς τοῦ δευτέρου, π.χ. «*ἀγριοπερίστερο*» (=ἄγριο περιστέρι), ἢ προσδιορισμὸς μετὰ γενικῆς, π.χ. «*ψυχοσάββατο*», (σάββατο τῶν ψυχῶν), ἢ προσδιορισμὸς μεθ' ὁλοκλήρου προτάσεως, π.χ. «*ἀνεμό-μυλος*» (=μύλος, τὸν ὁποῖον γυρίζει ὁ ἄνεμος)· τά «προσδιοριστικὰ σύνθετα» φυλάσσουν τὸ γραμματικὸν εἶδος τοῦ β΄ συνθετικοῦ: *μαυρο-φορεμένος* (=μαῦρος-φορεμένος), «*ἡλιο-βασίλεμα*» (ἥλιος-βασίλεμα), «*σιγο-τραγουδῶ*», «*μεθαύριον*» (=μετὰ αὔριον), «*ἀπό-κοντα*» (=ἀπὸ κοντά).

Αἱ προθέσεις ὡς πρῶτα συνθετικὰ ἔχουν συνήθως ἐπιρρηματικὴν σημασίαν, π.χ. «*κατα-πράσινος*» (=πολὺ πράσινος), «*παρα-βρίσκομαι*» (=βρίσκομαι πλησίον) κ.λπ. Εἰς τά «προσδιοριστικὰ σύνθετα» ἀνήκουν καὶ τά «ὑποκοριστικὰ ῥήματα», ἤτοι ῥήματα σύνθετα, τῶν ὁποίων τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι ῥῆμα καὶ τὸ α΄ μία τῶν ἐπιρρηματικῶν λέξεων: κουτσο-, κουφο- χαμο-, ψευτο-, αἱ ὁποῖαι προσδίδουν εἰς τὸ σύνθετον ὑποκοριστικὴν ἢ μετρίαν σημασίαν, π.χ. *κουτσοπίνω, κουφο-βράζω, χαμο-γελῶ, ψευτοπερνῶ.* Μετρίας σημασίας εἶναι καὶ τὰ σύνθετα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς β΄συνθετικὸν τό «φέρνω» ἢ τό «καλός» μετ' ἀρνήσεως, π.χ. *γεροντο-φέρνει, βλακο-φέρνει, γυναικο-φέρνω, γυρο-φέρνω· δὲν καλοπερνῶ, δὲν καλοβλέπω, δὲν καλοακούω* κ.λπ.·

γ) «τὰ κτητικά»· τὰ σύνθετα ταῦτα δηλοῦν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔχει τι ὡς κτῆμά του, δύναται δὲ νὰ ἀναλυθοῦν εἰς τὴν φράσιν «*ἐκεῖνος ποὺ ἔχει*», μετ' ἀντικειμένου τὸ β΄ συνθετικὸν καὶ ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν τὸ α΄ συνθετικόν, π.χ. «*καλό-καρδος*» (=ἐκεῖνος ποὺ ἔχει καλὴν καρδίαν), «*Μεγαλό-χαρη*» (=ἐκείνη ποὺ ἔχει μεγάλην χάριν) κ.λπ., καὶ

δ) «τὰ ἀντικειμενικά» εἶναι τὰ σύνθετα ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ ἓν συνθετικὸν εἶναι ἀντικείμενον τοῦ ἄλλου· ταῦτα εἶναι οὐσιαστικὰ καὶ ἔχουν ὡς πρῶτον ἢ δεύτερον συνθετικὸν ἓν ῥῆμα, π.χ. «*κλεφτο-κοτάς*» (=ποὺ κλέβει κότες), «*μυγο-χάφτης*» (=ποὺ χάφτει μυῖγες), «*χαρτο-παίχτης*» (=ποὺ παίζει χαρτιά) κ.λπ.

Μερικὰ σύνθετα ἐπίθετα ἢ μετοχαὶ καλοῦνται «εὐχετικὰ σύνθετα», τὰ

ὁποῖα δηλοῦν εὐχὴν ἢ κατάραν, π.χ. *ἀδόξαστος, ἁγιοχώματος· τρισκατάρατος, θεοσκοτωμένος, ἀστραποκαμένος* κ.λπ. (πρβλ. ὑποτακτική). // «Σχηματισμὸς τῶν συνθέτων»· // (δημοτ.) κατὰ τὴν σύνθεσιν, ὅταν εἶναι κλιτὸν τὸ α΄ συνθετικόν, ἑνοῦται μετὰ τοῦ β΄ δι' ἑνὸς φωνήεντος συνθετικοῦ, τὸ ὁποῖον προστίθεται εἰς τὸ θέμα του (ἢ εἰς ἓν ἐκ τῶν θεμάτων του), π.χ. (σφήκα–φωλιά)> «*σφηκ-ο-φωλιά*», (μέρα–νύχτα)> *μερό-νυχτο*, (ψυχή– σάββατο)> «*ψυχ-ο-σάββατο*», (φαρδύς–μανίκι)> «*φαρδ-ο-μάνικο*», (συχνά–ῥωτῶ)> «*συχν-ο-ρωτῶ*» κ.λπ.· ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, ὑπάρχουν κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ διάφοροι ἀλλαγαὶ εἰς τὸ συνθετικὸν φωνῆεν, ὡς καὶ εἰς τὸ ἀρχικὸν τοῦ β΄συνθετικοῦ , ἤτοι α) ὅταν τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ εἶναι «α» ἢ «ο» τὸ συνθετικὸν φωνῆεν ἀποβάλλεται, π.χ. (καρβουνο+ ἀποθήκη)>*καρβουναποθήκη*, (ἄγριος+ ἄνθρωπος)> *ἀγριάνθρωπος*, (χρέος– ὀφειλέτης)> *χρεοφειλέτης*, (μύριοι+ ὁμορφιά)> *μυριόμορφος*, [ἀλλὰ καί (μύριος+ μορφή)> *μυριόμορφος* (=ὁ ἔχων ἀναριθμήτους μορφάς)],(εἰς μερικὰ ὅμως διατηρεῖται), π.χ. *ἀλληλοαγαπιοῦνται, βορειοανατολικὸς* κ.λπ., β) ὅταν τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἄρχεται ἀπό (ου,αι,ι,υ) ἰδίως τονούμενα, ταῦτα μένουν, π.χ. *μεσο-ούρανα, γλυκο-αίματος, μικροιδιοκτήτης, πρωτο-ύπνι* κ.λπ., εἰς μερικὰς τῶν περιπτώσεων ὁ τόνος τοῦ συνθέτου ἀναβιβάζεται εἰς τό «ο» ἢ «α» καὶ ὁ συνδυασμός «οῃ», «αῃ» προφέρεται ὡς δίφθογγος, π.χ. (*λίγος+ἡμέρες*)>*λιγοήμερος*, (*νύχτα+ἡμέρα*)>*νυχτοήμερα*, (*σαράντα+ἡμέρες*) >*σαρανταήμερο* κ.λπ., οὕτω καὶ *ὁλόρισος, ὁλόιδιος, μισόρειπα*. Ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι ῥῆμα, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπό «ε», «ει», παραλλήλως πρὸς τοὺς ἀκεραίους τύπους ἔχομεν καὶ τοὺς συνῃρημένους, π.χ. *καλοέρχεται* καὶ *καλόρχεται, πηγαινοέρχομαι* καὶ *παιγαινόρχομαι, παραεῖχα* καὶ *παράχα, ξαναεῖδα* καὶ *ξανάδα* κ.λπ.

Εἰς μερικὰς τῶν συνθέσεων διὰ τὸ δυσκολοπρόφερτον ὁμοίων συλλαβῶν εἰς τὸ τέλος τῶν δύο συνθετικῶν αἱ τελευταῖαι συλλαβαὶ τοῦ α΄ συνθετικοῦ ἀποβάλλονται, μένει ὅμως ὁπωσδήποτε τὸ συνθετικὸν φωνῆεν, π.χ. (*ἀνεβαίνω κατεβαίνω*)>*ἀνεβ-ο-κατεβαίνω*, (*ἠλεκτρισμὸς+ φωτισμός*)> *ἠλεκτροφωτισμὸς* κ.λπ.· // (δημοτ.) «διπλότυπα σύνθετα»· εἶναι τὰ συνθετικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν διπλοῦν τύπον καὶ τὰ ὁποῖα ἀλλάσσουν μεταξύ των τὴν θέσιν των, π.χ. *ξιδό-λαδο – λαδόξιδο, καρδιο-χτύπι – χτυποκά-ρδι, χιονό-νερο – νερό-χιονο, πονό-δοντος – δοντό-πονος, κεφαλόπονος – πονοκέ-φαλος* κ.λπ., ὀρθότερον εἶναι ὡς β΄ νὰ τίθεται ἐκεῖνο, ἡ κλίσις τοῦ ὁποίου συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἁπλοῦν, π.χ. πόνος, (-ου). δ>*ὀδοντό-πονος*, (-ου), ὁ (καὶ ὄχι πονό-δοντος), *κεφαλό-πονος*, (-νου), ὁ (καὶ ὄχι πονο-κέφαλος)· // (δημοτ.) «*διπλοσύνθετα καὶ πολυσύνθετα*»: ὅταν ἑνοῦνται εἰς μίαν λέξιν μία σύνθετος λέξις ἢ καὶ τρεῖς ἢ καὶ περισσότεραι λέξεις πρὸς δημιουργίαν ἄλλης συνθέτου, π.χ. κακὸς +μοῖρα> *κακόμοιρος*, (μετὰ τοῦ μισός)> *μισοκακόμοιρος*, οὕτω καὶ *προ-παροξύτονος, ἀντι-πρόπερσι, γλυκ-ανάλατος, προ-συνεννόησις* κ.λπ.

Τά «διπλοσύνθετα» ταῦτα ἀκολου-

θοῦν τοὺς κανόνας τῶν ἁπλῶν συνθέτων, α) λαμβάνουν τὸ συνθετικὸν φωνῆεν: *κυπαρισσ-ο-βεργόλιγνη*, β) ἀλλάσσουν τὴν κατάληξιν, ὡς *ξανθομάλλης, ἀνοιχτομάτης*, καὶ γ) ἀναβιβάζουν τὸν τόνον, ὡς *καλοκαίρι-κατακαλόκαιρο*· // «*συνθέτων αὔξησις*» (βλ. αὔξησις)· // «*τονισμὸς συνθέτων*» (βλ. τονισμός)· // «*σημασία συνθέτων*» (βλ. σημασία, σύνθεσις, συνθετικόν)· // «*σύνθετος φωνή*» (=συλλαβή)· (φρ.) «*συλλαβὴ δέ ἐστιν φωνὴ ἄσημος συνθετὴ ἐξ ἀφώνου*» (Ἀριστοτέλης)· // (Συντακτ.) «σύνθετος πρότασις», ἡ ἔχουσα περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα: «*φιλεῖ σε ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ*» (Πλάτων)· «*ἐγὼ ὑμῖν φίλος καὶ σύμμαχος ἐγενόμην*» (Ξενοφῶν), (πρβλ. τὰ τῆς δημοτ.) «*ὁ πατέρας μου καὶ ἡ μητέρα μου ἀπουσιάζουν*»· «*νὰ εἶσαι εὐγενὴς καὶ εὐμενής*».

συνθηματικός, -ή, -όν· «συνθηματικαὶ γλῶσσαι», αἱ ὑπὸ ὁμοτέχνων χρησιμοποιούμεναι πρὸς ἀπόκρυψιν ἰδίως τῶν μυστικῶν των ἀπὸ τοὺς μὴ ἀνήκοντας εἰς τὰς ἐπαγγελματικὰς τάξεις αὐτῶν.

συνίζησις, (-εως), ἡ· // (ἢ συμφώνησις, ἢ συνεκφώνησις*)· (Γραμμ.) συνεκφώνησις δύο φωνηέντων ἢ φωνήεντος καὶ διφθόγγου εἰς μίαν συλλαβήν, ἡ ὁποία γίνεται κατὰ τὴν ταχεῖαν προφοράν, ὡς «*Πηληιάδεω Ἀχιλῆος*»· «*χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ*»· (δημοτ.) «*διάβολος*», «*τί ἔχεις*», «*ἀδέλφια ἀγαπημένα*», διὰ τῆς συνιζήσεως ἐξαφανίζεται ἡ χασμωδία καὶ ἐντὸς λέξεως «*ἀδέλφια*» καὶ εἰς τὴν συνέπειαν «*ἀδέλφια ἀγαπημένα*», ὅχι διὰ συγχωνεύσεως δύο παρακειμένων φθόγγων εἰς ἕνα μακρόν, ἀλλὰ διὰ ταχείας προφορᾶς καὶ τῶν δύο ἐπαλλήλων φθόγγων· (φρ.) «*κλοπὴ γάρ ἐστι χρόνων αὕτη* (ἡ συνίζησις) *γραμμάτων κλοπῆς οὔσης τῆς συναλοιφῆς· ἡ μὲν συναλοιφὴ ὡς γράφεται καὶ βαίνεται, ἡ δὲ συνεκφώνησις ὁλόκληρος μὲν γράφεται, βαίνεται δὲ ἐλλιπῶς· κοινὸν δὲ ἑκατέροις τὸ παρατηρεῖν μὴ σύμφωνον ἦ μεταξύ*» (Σχολιαστὴς Ἡφαιστ.)

Διὰ τὴν συνίζησιν τρεπομένου τοῦ πρώτου φωνήεντος εἰς ἡμίφωνον τὸ πρὸ τούτων σύμφωνον ἠδύνατο νὰ διπλασιασθῇ: στερεὸς>*στερρός*, βορέας>*βορρᾶς*, Τιθορέα>*Τιθορρᾶ* κ.λπ.

Συνηθέστερον δὲν ἐδιπλασιάζετο τὸ σύμφωνον, ὄχι μόνον εἰς ὅσα προηγεῖτο σύμφωνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅσα προηγεῖτο φωνῆεν: *ὅπατρος*» ἀντὶ «*ὁπάτριος*», «*ἐννῆμαρ*» ἀντὶ «*ἐννεῆμαρ*» (καὶ *ἐννήκοντα* ἀντὶ *ἐννεήκοντα* - τὰ δὲ *ἐνενήκοντα* καὶ *ἐννεακόσιοι* μτγν.), *πότνα* ἀντὶ *πότνια* κ.λπ.

Ἡ συνίζησις δὲν ἠμποδίζετο ὑπὸ τοῦ τόνου, τὸ τονούμενον φωνῆεν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνηθῇ καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ ἀκολούθου ἡνωμένον, π.χ. *ἔασον, Αἰγυπτίας* κ.λπ.

Ἐπειδὴ ἡ δίφθογγος*«υι» οὐδέποτε εὑρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως: *ἅρπυι-α, υἱ-ός, Εἰλείθυι-α* κ.λπ., αἱ δοτικαὶ τῶν *ὁ Κλαυσύς, τοῦ Κλαυσύ, τῷ Κλαυσύ· ὁ Λαρδύς, τῷ Λαρδύ* σχηματίζονται ἄνευ τοῦ ι, ἵνα μὴ ἀποτελέσουν μετὰ τοῦ ι δίφθογγον «υι» καταλήγουσαι εἰς αὐτό. Εἰς τὴν δοτικὴν καὶ εἰς τοὺς ποιητάς «νέκυϊ», αἱ συλλαβαὶ υ καί ι μετροῦνται κατὰ συνίζησιν ὡς μία· // εἰς τὸν Ὅμηρον ἡ συνίζησις, ὅταν γίνεται εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν, ἔχει εἰς τὴν πρώτην συλλαβὴν συνήθως ε καὶ ἐνίοτε ι, π.χ. *ὑμέων, Ἀτρείδεω, πόλιος* κ.λπ.

Ὅταν ἡ συνίζησις γίνεται εἰς φωνήεντα ἀνήκοντα εἰς δύο λέξεις, τὸ τελικὸν τῆς προηγουμένης εἶναι μακρόν, ἀποτελοῦν δὲ τὰ συμπλέγματα: η-α, η-αυ, η-ε, η-ου, ει-ου, ῳ-α, π.χ. «*δὴ ἄγρην*», «*δὴ αὖτοι*», «*δὴ ἔπειτα*», «*ἢ οὐκ αἴεις*», «*ἐπεὶ οὔ σφιν*», «*ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ*».

Συνίζησις γίνεται α) τῶν φωνηέντων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα οὔτε εἰς τὸν Ὅμηρον οὔτε εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον ὑπόκεινται εἰς συναίρεσιν: «*πλέων*», «*θεοῖσι*», «*νέα*», β) ἐκείνων τῶν ὁποίων γίνεται μὲν συναίρεσις εἰς τοὺς ἀττικούς, εἰς τὸν Ὅμηρον ὅμως δὲν παρεδόθη εἰς τὰ χειρόγραφα: *ἡμέων, ἡμέας, πασέων, ἠνώγεα* κ.λπ.· // (δημοτ.) εἰς πολλὰς λέξεις, ἐὰν μετὰ τό «ι» (η,υ,ει, οι) ἢ «ε» (αι) ἀκολουθῇ ἄλλο φωνῆεν, συμπροφέρονται τὰ δύο φωνήεντα οὕτως, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν μίαν συλλαβήν, π.χ. *ἄ-δεια, βοή-θεια, ἀδιά-βροχο, παραλιμ-κός*· τὰ συμπροφερόμενα κατὰ τὴν «συνίζησιν» συμπλέγματα τῶν φωνηέντων καλοῦνται «καταχρηστικαὶ δίφθογγοι*».

Εἰς μερικὰς λέξεις δὲν συνιζάνονται τὰ ἐπάλληλα φωνήεντα, διότι ἔχουν διαφορετικὴν σημασίαν, π.χ. *τὰ παι-διά* – (ἀλλά) ἡ *παι-δι-ά* (=τὸ παίγνιον), *ποιό*· (φρ.) «*ποιό παιδὶ φώναξε*», ἐνῷ τό «*ποι-ό*»· (φρ.) «*τὸ ποιό του εἶναι ἄφθαστο*».

Τὰ τῆς παραληγούσης πολλῶν ῥημάτων τῆς α΄ συζυγίας τῆς -ια, -ιω, -ιε, -ιαι ἄλλοτε πάσχουν συνίζησιν καὶ ἄλλοτε προφέρονται δισυλλάβως, π.χ. *μα-τιά-ζω, λιώ-νω, θε-ριεύ-ω*, ἀλλὰ *πλησι-ά-ζω, σημει-ώ-νω, μι-αί-νω, δημοσι-εύ-ω*· // (Μετρ.) «μετρικὴ συνίζησις», εἶναι ἡ συνεκφώνησις εἰς στίχον ἐντὸς μιᾶς λέξεως ἢ εἰς τὴν συμπροφοράν· «*Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ*».

Κατὰ τὴν συνίζησιν ἢ παραλείπεται τὸ πρῶτον φωνῆεν: (σὲ ἄκουσα)>*σ' ἄκουσα* (ἔκθλιψις*), ἢ παραλείπεται τὸ δεύτερον: (ἀπὸ ἐδῶ)>*ἀπὸ δῶ* (ἀφαίρεσις*), ἢ συνενοῦνται εἰς ἕν νέον: (μοῦ ἔγραψε)>*μόγραψε* (κρᾶσις*), ἢ προφέρονται καὶ τὰ δύο: (τοῦ εἶπα)> *τοῦ εἶπα*· κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν διὰ μετρικοὺς λόγους ἄλλοτε λαμβάνονται ὡς μία συλλαβή (τοῦ εἶ), ἄλλοτε ὡς δύο· συνίζησις γίνεται καὶ ἐντὸς τῆς ἰδίας λέξεως. Ὁ φθόγγος «ε» ἢ «αι», ὅταν πάσχῃ συνίζησιν μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος, γράφεται «ι», π.χ. *ἐννέα-ἐνιά, γενεά-γενιά, Παλαιὰ Διαθήκη-παλιὰ Διαθήκη, παλαιὰ πόλη – παλιὰ πόλη*. Πολλαὶ λέξεις λέγονται μόνον μετὰ συνιζήσεως: *ἤ-λιος, ποιός, ὅ-ποιος, κά-ποιος, τέ-τοιος, ἄ-δειος, ἀ-δειά-ζω* κ.λπ.

συνναίω (=συνοικῶ)· συννέω (=συσσωρεύω).

συνοδεία, (-ας),ἡ· (=συνοδοιπορία, τὸ συνοδεύειν)· συνοδία, (-ίας), ἡ (=τὸ καραβάνι)· συνῳδία ἡ (=συμφωνία, (μτφ.) συναίνεσις).

σύνοδος, (-ου), ἡ· (=συνέλευσις), [σύνοδος ὁ, ἡ (=ὁ συνοδοιπόρος, ἐσφαλ. ὁ συνοδός, ὡς πάροδος ὁ,ἡ (=παροδίτης), πρόοδος ὁ,ἡ (=ὁ προπορευόμενος)]· συνῳδός, -ός, -όν (<σὺν+ᾠδή).

(=ὁ μετά τινος ἐν συμφωνίᾳ ᾄδων ἢ ἠχῶν)]· // (Γραμμ.) ἡ σύνταξις* // ἡ συναίρεσις*.

συνοικείωσις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον συνδέονται ἑτερογενῆ πράγματα διὰ τῆς ἐκφράσεως ἢ ἀποδίδονται εἰς ἓν πρόσωπον· (φρ.) «*προαιρέσεων καὶ πράξεων καὶ λόγων ἐνδόξων αὔξησιν καὶ μὴ προσόντων συνοικείωσιν*» (Ἀριστοτέλης).

συνομώνυμος,-ος,-ον· ὁ συνώνυμος*· ὁ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων τις μετ' ἄλλου τινός· (φρ.) «*πατρὸς Ἀριστοτέλους συνωμώνυμος*».

συνονθύλευμα,(-ατος), τό· (<σὺν + (μτγν.) ὀνθυλεύω <ὄνθος (=κόπρος)· ὀνθύλευμα, παραγέμισμα· //(μτφρ.) ἐπιστημονικὴ ἢ λογοτεχνικὴ συγγραφὴ διὰ τῆς συσσωρεύσεως εἰς αὐτὴν ἀνομοίων ἢ ἀπροσαρμόστων ἐννοιῶν ἢ δοξασιῶν εἰλημμένων ἐκ διαφόρων πηγῶν.

συνοξύνω· (Γραμμ.) τονίζω δι' ὀξείας ἐπίσης.

συνορίζω· (=περιλαμβάνω ἐντὸς τῶν αὐτῶν ὁρίων)· συνωρίζω (=ζευγνύω ὁμοῦ)· (ἀμτβ.) τίθεμαι ὁμοῦ ὑπὸ τὸν ζυγόν).

σύνορος,-ος,-ον· (=ὅμορος, ὁ γείτων, ὁ συνορεύων)· σύνωρος, -ος, -ον (=ὁ συμφωνῶν).

συντακτικός,-ή,-όν· (συντάσσω) (=ὁ συντεθειμένος, ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος ἢ ἐπιτήδειος εἰς σύνταξιν, ὁ ὁμοῦ κείμενος)· // (Ῥητορ.) ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἀναχώρησιν· (φρ.) «*συντακτικὸς λόγος*» ἢ «*συντακτικὴ ῥῆσις*» (=ὁμιλία ἀποχαιρετιστήριος), ὡς ὅρος πολιτικός·(φρ.) «*συντακτικὴ συνέλευσις*»· // (Γραμμ.) ὡς οὐσ. τό «συντακτικόν», τὸ β' μέρος τῆς Γραμματικῆς τὸ διδάσκον πῶς συντάσσονται, ἤτοι πῶς τίθενται κατὰ τοὺς ὡρισμένους τρόπους τὰ διάφορα μέρη τοῦ λόγου, ἵνα ἀποτελέσουν μίαν πρότασιν πρὸς σύνθεσιν τοῦ ὅλου πολυπλόκου λόγου· τοῦτο διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα, α) εἰς τὸ περὶ φύσεως τῶν μερῶν τοῦ λόγου, ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν εἰς συμπλήρωσιν προτάσεως, καὶ β) εἰς τὸ περὶ συνδέσεως τῶν προτάσεων καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν.

Ἡ παράβασις τῶν συντακτικῶν κανόνων προκαλεῖ σφάλματα, τοὺς γνωστοὺς «σολοικισμούς*». Ἐκτὸς αὐτῶν τῶν σφαλμάτων ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι γλωσσικαὶ παρεκτροπαί, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὴν δομὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Αἱ παρεκτροπαὶ αὐταὶ δὲν θεωροῦνται πραγματικὰ σφάλματα, ἂν καὶ δὲν εἶναι σύμφωνοι πρὸς τοὺς γενικοὺς κανόνας τῆς γλώσσης· κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εἶναι συγχωρητὰ σφάλματα καὶ ὀνομάζονται «ἐξαιρέσεις» ὡς ἐκ τούτου καί «οὐδεὶς κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεως»· // «συντακτικὸς λόγος» (ἄλλως κανονικός), οὗτος εἶναι ὁ στηριζόμενος ἐπὶ τῶν κανόνων καὶ εἶναι ὀρθός, ὁ δὲ παρὰ τὸν κανόνα ὑπάρχων εἶναι ἀσύντακτος (ἄλλως ἐσφαλμένος)· // ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου, ὡς «συντακτικοὶ κανόνες».

συντακτός, -ή, -όν· (Γραμμ.) ὁ μετά τινος συντεταγμένος· (φρ.) «*συντακτὸς ὀρθῇ* πτώσει*»· // (Συντακτ.) (ὡς ὁρισμὸς τοῦ κατηγορήματος)· (φρ.) «*στοιχεῖον λόγου ἄπτωτον σημαῖνόν τι συντακτὸν περί τινος ἢ τινων, οἷον γράφω, λέγω*» (Διογένης Λαέρτ.)

σύνταξις,(-εως),ἡ· (Γραμμ.) ἡ καθ' ὡρισμένους κανόνας πλοκὴ τῶν λέξεων εἰς τὸν προφορικὸν καὶ γραπτὸν λόγον.

Περὶ τούτου πραγματεύεται τὸ συντακτικόν* (πρβλ. τεχνολογικόν)· (φρ.) «*ἡ σύνταξις τῆς περιόδου εἶναι καθ' ὑπόταξιν*»· «*ἡ σύνταξις τῶν ὀνομάτων*»· // «ἀττικὴ σύνταξις», (βλ. ἀττικός)· // «ἀντίστροφος σύνταξις»· πολλὰ τῶν ῥημάτων δέχονται ἀντίστροφον σύνταξιν, π.χ. «*θαυμάζω σε τῆς σοφίας*» – «*θαυμάζω σου τὴν σοφίαν*»· «*ἄγαμαί σε τῆς ἀρετῆς*» – «*ἄγαμαι σου τὴν ἀρετήν*»· // «σύνταξις κατὰ τὸ νοούμενον» (βλ. νοούμενον).

συντάσσω· (=τοποθετῶ εἰς τὴν σειράν· τακτοποιῶ, διευθετῶ)· // (Γραμμ.) «συντάσσω λέξιν τινά», συνάπτω λέξιν μεθ' ἑτέρας καὶ συνάπτω λέξιν πρὸς ἑτέραν καθ' ὡρισμένους κανόνας, ἤτοι θέτω τὸν ἁρμόζοντα ῥηματικὸν ἢ ὀνοματικὸν τύπον· (φρ.)«*οἱ παλαιοὶ συντάσσουν τὸ καταχρῶμαι μετὰ δοτικῆς, οἱ μετέπειτα μετὰ γενικῆς*».

συντείνω· (=ἐντείνω ὁμοῦ· ἐνισχύω)· συντίνω (=πληρώνω ὁμοῦ).

συντέλεια,(-ας),ἡ· (Γραμμ.) (=ὁ παρακείμενος* χρόνος), (ἀντίθ.) παράτασις* ἡ (=ὁ ἐνεστὼς* χρόνος).

συντελεστικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) «ὁ συντελεστικός (ἐνν. χρόνος)» ὁ παρακείμενος καὶ ὁ ἀόριστος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν παρατατικόν.

συντελικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) «τὸ συντελικόν», ὁ ἀόριστος· // «ἐνεστὼς συντελικός», ὁ παρακείμενος (πρβλ. ὑπερσυντέλικος)· // «διάθεσις συντελική», τετελεσμένη, πεπερασμένη.

συντέμνω· συντομεύω, καθιστῶ τι βραχύτερον· // (Γραμμ.) «τὰ συντετμημένα»· εἶναι λέξεις ἐν συντομίᾳ κατὰ παράλειψιν τῶν φωνηέντων ἢ καὶ τῶν λοιπῶν τμημάτων τῶν λέξεων, καθ' ὡρισμένους τρόπους πλὴν τοῦ πρώτου φθόγγου: (π.χ.) - (παραδείγματος χάριν), (κ.ἄ.) - (καὶ ἄλλα), (κ.τ.τ.) - (καὶ τὰ τοιαῦτα), (κ.λπ.) - (καὶ λοιπά), (πρβλ.) (παράβαλε) κ.λπ.

Κατὰ τὴν συντομογραφίαν ἐνίοτε διατηροῦνται ἐκτὸς τοῦ ἀρχικοῦ καὶ τοῦ τελικοῦ γράμματος καὶ μερικὰ ἄλλα ἐκ τῆς μέσης ἰδίως σύμφωνα, π.χ. Δδα (=Δεσποινίδα), Σία (=συντροφία), δρχ. (=δραχμαί), Κος, Κα, (=Κύριος, Κυρία), [ἐνῷ Κ.Κ. (=οἱ Κύριοι)], Κων/πολις (=Κωνσταντινούπολις). Ἡ συγκοπὴ κατὰ τὴν συντομογραφίαν δέον νὰ γίνεται εἰς σύμφωνον, π.χ. κεφ. (=κεφάλαιον), διεύθ.(=διεύθυνσις), βλ.(=βλέπε), Κελσ.(=Κελσίου), λ/μός(=λογαριασμός), γραμ.(=γραμμάρια). (ἀλλὰ αἰ.= αἰών), ἢ παραλείπονται τὰ φωνήεντα μιᾶς λέξεως ἢ δύο: πρβλ. - (παράβαλε), κ.λπ. (καὶ λοιπά). Α (=ἀνατολικός), ΒΑ(βορειονατολικός), ἡ Ν.Ἀμερική(=ἡ Νότιος Ἀμερική). Ἐπὶ προσδιορισμοῦ τόπου εἰς τὰς συντομογραφίας Α.Β κ.λπ. τίθεται τελεία, π.χ. ἡ Β. Ἀμερική (=Βόρειος) κ.λπ.

συντομογραφία,(-ας),ἡ· (=ἡ βραχυγραφία), (πρβλ.) συντέμνω.

Πίνακ κυριωτέρων συντομογραφιῶν

ἅγ. ἅγιος
Ἁγ.Γρ. Ἁγία Γραφὴ
αἰ. αἰών
ἀρ. ἀριθμὸς
ἀ. Χ. ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως
Βίβλ. Βίβλος
βλ. βλέπε
γραμ. γραμμάρια

Γραμμ. Γραμματική
Δδα Δεσποινίδα
δηλ. δηλαδὴ
δρμ. δράμια
δρ. διδάκτωρ
δρχ. δραχμαὶ
ἐμβ. ἐμβαδὸν
κυβ. κυβικὰ
κ. κύριος, κυρία
Κος, Κα. Κύριος, Κυρία
Κ.Κ. Κύριοι (ἐσφαλμένον «κύριοι κύριοι» ἢ «κυρίαι κυρίαι»)
κεφ. κεφάλαιον
κ.λπ. καὶ λοιπὰ
κ.ἄ. καὶ ἄλλα
κ.ἀ. καὶ ἀκολούθως
Κ.Δ. Καινὴ Διαθήκη
λ.χ. λόγου χάριν
λ/σμὸς λογαριασμὸς
μ. μέτρα
μιλ. μίλια
μ.μ. μετὰ μεσημβρίαν
μ.Χ. μετὰ Χριστὸν
ὀκ. ὀκάδες
ὅ.ἔ.δ. ὅπερ ἔδει δεῖξαι
περ. περίπου
πηχ. πήχεις
π.μ. πρὸ μεσημβρίας
π.χ. παραδείγματος χάριν
π.Χ. πρὸ Χριστοῦ
Π.Δ. Παλαιὰ Διαθήκη
πρβλ. παράβαλε
σ. ἢ σελ. σελὶς
σημ. σημείωσις
Σία Συντροφία
στ. στίχος
στρ. στρέμματα
τ.π. τεκτονικοὶ πήχεις
τ.ἢ τόμ. τόμος
τετρ. τετραγωνικὰ
τόν. τόνος
τόνν. τόννοι
τ.μ. τετραγωνικὰ μέτρα
ΥΓ. ὑστερόγραφον
Χγ. χειρόγραφον
χγρ. χιλιόγραμμον
χιλ. χιλιάδες
χμ. χιλιόμετρα
ὥρ. ὥρα
Α ἀνατολικὸς (ἄνεμος)
Β βόρειος
Δ δυτικὸς
Ν νότιος
ΒΑ βορειοανατολικὸς
ΒΔ βορειοδυτικὸς
ΝΑ νοτιοανατολικὸς
ΝΔ νοτιοδυτικὸς
Ἰαν. Ἰανουάριος
Φεβρ. Φεβρουάριος
Μαρ. Μάρτιος
Ἀπρ. Ἀπρίλιος
Ἰούν. Ἰούνιος
Ἰούλ. Ἰούλιος
Αὔγ. Αὔγουστος
Σεπτ. Σεπτέμβριος
Ὀκτ. Ὀκτώβριος
Νοέμβρ. Νοέμβριος
Δεκ. Δεκέμβριος
Α.Μ Αὐτοῦ, Αὐτῆς Μεγαλειότης
Α.Υ. Αὐτοῦ, Αὐτῆς Ὑψηλότης
Α.Α.Μ.Μ. Αὐτῶν Μεγαλειότητες
Α.Α.Υ.Υ. Αὐτῶν Ὑψηλότητες
Α.Ε. Αὐτοῦ, Αὐτῆς Ἐξοχότης
Α.Π. Αὐτοῦ Παναγιότης
Α.Θ.Π. Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης
Θεσ/νίκη ἢ Θ/νίκη Θεσσαλονίκη
Κων/πολις Κωνσταντινούπολις κ.λπ.
£ λίραι Ἀγγλίας

$ δολλάρια.

Αἱ συντομογραφίαι πρέπει νὰ καταλήγουν εἰς σύμφωνον καὶ οὐδέποτε εἰς φωνῆεν· (π.χ.) ἀρ. (=ἀριθμός), γραμ. (γραμμάρια), ἐνῷ γραμμ. (γραμματική)· ἐξαιρεῖται αἱ. (=αἰών), διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλως νὰ γίνῃ ἡ συντομογραφία, ἂν καὶ τοῦτο, ὡς καί «Μάιος» ἀνάγκη νὰ γράφωνται ὁλογράφως. Ἐπίσης πρέπει νὰ ἀποφεύγωνται πολλαὶ ἀσυνήθιστοι συντομογραφίαι ἕνεκα τοῦ δυσκαταλήπτου αὐτῶν. Συντομογραφίας ἐπὶ προσαγορεύσεων καὶ τίτλων κληρικῶν καὶ μοναχῶν (βλ. τίτλος).

σύντομος,-ος,-ον· (δημ.) -η, -ο· ὁ βραχυλογικός, ὁ συνοπτικός· // (φρ.) «ἐν συντόμῳ» (=ἐν ἐπιτομῇ).

συντριβάνι (ἐσφαλμ. ἀντὶ σιντριβάνι <(τουρκ.) şadirvan).

συνυπακούω· (μέλλ.) συνυπακούσομαι· // (Γραμμ.) (=συνυπονοῶ), ὑπονοῶ (λέξιν τινα) ὁμοῦ.

συνυποκορίζω· καλῶ τι δι' ὀνόματος ὑποκοριστικοῦ ἐν συμφωνίᾳ πρὸς ἄλλο τι· (φρ.) *«τὰς ἀγκάλας ἀγκαλίδας εἰπὼν συνυποκορίζει αὐτὰς τῇ βραχύτητι τοῦ ἐγκοιμωμένου αὐταῖς βρεφυλλίου»* (Εὐστάθιος).

συνωνυμία, (-ίας),ἡ· // (Ῥητορ.) σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπιφέρονται πολλαὶ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὅμως σχεδὸν τὴν αὐτὴν σημασίαν, π.χ. *«λάβετε, φέρετε, πέμπετ' ἀείρετέ μου ... χειρός»* (Εὐριπίδης)· (βλ. παραλληλισμός)· // (φρ.) *«ἡ συνωνυμία τοῦ δῶμα»* (οἶκος) (Ἀπολλ. ὁ Δύσκ.)

συνώνυμος, -ος, -ον· (=ὁ ἔχων τὸ αὐτὸ ὄνομα μετ' ἄλλου)· (φρ.) *«Λακεδαίμονος δὲ γαῖά τις ξυνώνυμος Τροίας τε»* (Εὐριπίδης)· // (Ῥητορ.) «τὰ συνώνυμα» (=αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν διάφορον μὲν τύπον, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν)· (φρ.) *«λέγω δὲ κύριά τε καὶ συνώνυμα οἷον τὸ πορεύεσθαι καὶ τὸ βαδίζειν· ταῦτα γὰρ ἀμφότερα καὶ κύρια καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις»* (Ἀριστοτέλης)· // (Γραμμ.) *«λέξεις συνώνυμοι»* ἢ *«συνώνυμα»* λέξεις ἔχουσαι τύπον διάφορον, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἢ περίπου τὴν αὐτὴν σημασίαν· (ἀρχ.) *γιγνώσκω, οἶδα, ἐπίσταμαι, ἐπαΐω, νοῶ, γνωρίζω, φρονῶ* κ.λπ.· *ἀθέμιτος, ἄνομος, ἔκνομος, παράνομος*· (δημοτ.) *πλῆρες, γεμᾶτο, φύσκα, τίγκα, κάργα, ξέχειλα* κ.λπ.· *ξημερώνει, χαράζει, γλυκοχαράζει, φεγγει, φωτίζει, ἀσπρογαλιάζει*· *κοιτάζω, βλέπω, διακρίνω, ἀγναντεύω, παρατηρῶ, χαζεύω, κιαλάρω, μπανίζω*· *(ἀ)γκλίτσα, ῥαβδί, πατερίτσα, βακτηρία, μπαστούνι*· (πρβλ. ταυτόσημα, ὁμώνυμα, πολυώνυμα)· // (Λογ.)· τὸ οὐδέτερον «τὰ συνώνυμα» ὡς οὐσιαστικόν· (φρ.) *«συνώνυμα.., ὧν τότε ὄνομα κοινόν, καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός· οἷον ζῷον, ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς· τούτων γὰρ ἑκάτερον κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῷον»* (Ἀριστοτέλης)· *«κατὰ μέθεξιν εἶναι τὰ πολλὰ τῶν συνώνυμων τοῖς εἴδεσι»* (Ἀριστοτέλης).

Συράκουσαι,(-σῶν),αἱ· (νεωτ. Συρακοῦσαι), ἐθνικὸν Συρακόσιος, (-ίου), ὁ· (νεωτ.) Συρακούσιος· κατὰ Πίνδαρον Συράκοσσαι, Συρακόσσιος.

Συρία,(-ίας),ἡ· ὁ κάτοικος «Σύρος» καί «Σύριος», ἐνῷ Σῦρος,(-ου), ἡ (ἡ νῆσος), (μτγν.) Σύρα ἡ, ὁ κάτοικος Σύριος

(νεώτ. Συριανός)· (φρ.) «*Σύρα γλῶσσα*» (ἡ τῆς Συρίας) ἢ «*Κιλίκων τε καὶ Σύρων*»· // συνήθως ὡς ὀνομασία δούλου· (φρ.) «*μὴ γὰρ εἶ Σύρος ἢ Μάνης*» (Δημοσθένης).

συρίζω· (ἀττ. συρίττω)· (=σφυρίζω)· (φρ.) «*ψόφος τις οἷον συριττούσης τῆς γλώττης*» (Πλάτων)· (=αὐλῶ διὰ τῆς σύριγγος), (μετὰ συστοίχου αἰτ.)· (φρ.) «*συρίζων ποιμνίτας ὑμεναίους*» (Εὐριπίδης)· ἀποδοκιμάζω διὰ τοῦ συριγμοῦ ὑποκριτήν, ἠθοποιόν· (φρ.) «*οἱ θεώμενοι τοῖς Διονυσίοις εἰσιόντ' εἰς τὸ θέατρον τοῦτον ἐσυρίττιτε καὶ ἐκλώζετε*» (Δημοσθένης)· (πρτ.) ἐσύριζον, (μέλλ.) συρίξω καί (ὡς ἐνεργητικός) συρίξομαι, (ἀόρ.) ἐσύριξα, (μτγν.) ἐσύρισα· – σῦριγξ, συριγμός, σύριγμα, συριστής (=αὐλητής)· (φρ.)«*τὸ τὰ ἑδώλια ταῖς πτέρναις κατακρούειν πτερνοκοπεῖν ἔλεγον· ἐποίουν δὲ τοῦτο, ὁπότε τινὰ ἐκβάλοιεν, ἐφ οὗ καὶ τὸ κλώζειν καὶ τὸ συρίττειν*» (Πολυδεύκης)· συρίζω (μτγν.) (=φρονῶ τὰ τῶν Σύρων ἢ φέρομαι ἢ δμιλῶ ὡς Σύρος)· (φρ.) «*ὑπὸ θυρωρῷ κακῶς συρίζοντι*» (Λουκιανός)· (=βαρβαρίζω)· (φρ.) «*ἐβαρβάριζεν ἀντὶ τοῦ ἐσύριζε κείμενον· βάρβαροι γὰρ οἱ Σύροι*» (Σέξτος Ἐμπειρ.), (βλ. Συρία).

συριστικός,-ή-όν· (Γραμμ.) τὸ συριστικόν «σ», τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν ἐκφώνησιν ὁ ἦχος ὁμοιάζει πρὸς σύριγμα.

συρραφή,(-ῆς),ἡ· (=τὸ συρράπτειν, ἡ σύναψις διὰ ῥαφῆς)· (μτφ.) (ἐπὶ συγγράμματος) ἡ ἄκριτος καὶ ἄνευ συνοχῆς σύνθεσις ἔργου ἐξ ἀλλοτρίων συγγραφῶν.

σύρω (τι)· (=τραυῶ (τραβῶ), (κν.) σέρνω)· (φρ.) «*μέχρι τῶν σφυρῶν τὴν ἐσθῆτα σύρων*» (Δίων Κάσσιος)· (πρτ.) ἔσυρον, (μέλλ.) συρῶ, (ἀόρ.) ἔσυρα, τὸ σῦρον, τὸ σῦραν, (πρκμ.) σέσυρκα· (Μέσ.) σύρομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐσυράμην, (ὑποτ.) σύρωμαι, (παθ. ἀόρ. β΄) ἐσύρην, (ὑποτ.) συρῶ, (πρκμ.) σέσυρμαι, (μετχ.) σεσυρμένος,-η,-ον· – σύρμα τό, σύρτις ἡ, συρφετός, σύρφαξ (=χυδαῖος), συρμός, σύρτης ὁ, συρμάς (=χιονοστιβάς)· (φρ.) «*ἐπι-σεσυρμένη γραφή*» (=ἀνωμάλως γραμμένη).

συσπειρῶμαι (-άομαι)· (=συμπυκνοῦμαι), (μτγν. συσπειροῦμαι)· (φρ.) «*συνηντήσαμεν ὄφιν συνεσπειρωμένον*» (Θεόφραστος)· (ἐπὶ στρατιωτῶν) (=σχηματίζω σπείρας· πυκνὴν παράταξιν)· (φρ.) «*συνεσπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἱππέων τάξιν*» (Ξενοφῶν)· (γ΄ ἐνικ.) συσπειρᾶται, (παθ. ἀόρ.) συνεσπειράθην, (νεωτ.) συνεσπειρώθην, (ὑποτ.) συσπειραθῶ, (νεωτ.) συσπειρωθῶ, (μετχ. παθ. πρκμ.) συνεσπειραμένος, -η,-ον, (νεωτ.) συνεσπειρωμένος· τὸ ἁπλοῦν σπειράω(-ῶ) (=συστρέφω) ἀπαντᾷ μόνον εἰς τοὺς μτγν., ὡς καὶ σύνθετον «συσπειρῶ τι» (=περιτυλίσσω, συμπυκνώνω)· (φρ.) «*γαστὴρ συναγαγοῦσα ἑαυτὴν καὶ συσπειράσασα*» (Γαληνός)· – σπείρωσις, σπείραμα, σπεῖρα, σπείρωμα, σπειροειδής, σπειροειδῶς, συσπείρωσις, συσπείρασις.

συσσημαίνω· ἐξάγω σημασίαν τινὰ ἐκ τῶν συμφραζομένων· (φρ.) «*συσσημαίνεται ἐν τῷ λοιπῷ ἔργῳ*»· // σημαίνω παραλλήλως πρὸς ἄλλο, προσέτι σημαίνω.

συσσώρευσις,(-εως),ἡ· (=ἡ σώρευσις ἐπὶ τὸ αὐτὸ πολλῶν πραγμάτων)· // (Συντακτ.) «συσσώρευσις ἀρνήσεων»· πολλάκις χάριν ἐμφάσεως συσσωρεύονται πολλαὶ ἀρνήσεις, π.χ. «*οὐδέποτ' οὐδὲν ἡμῖν μὴ γένηται τῶν δεόντων*» (=οὐ γενήσεταί τι τῶν δεόντων ποτέ) (Δημοσθένης).

Ἐνίοτε τίθεται ὁμοῦ «οὐ μή» καί «μὴ οὐ», π.χ. «*οὐ μὴ καταβήσει;*» (=δὲν θὰ καταβῇς) (Ἀριστοφάνης), «*οὐδείς σοι ἀντιλέγει τὸ μὴ οὐ λέξειν;*» (Ξενοφῶν). Πολλάκις ἡ μία ἄρνησις ἀναιρεῖ τὴν ἄλλην, ὥστε αἱ δύο ἀρνήσεις κάμνουν κατάφασιν, π.χ. «*οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τισιν οὐκ ἀποτίσει;*» (=πᾶς ἀποτίσει) (Ἡρόδοτος), (βλ. ἄρνησις).

συστατός,-ή,-όν· ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον νὰ θέσῃ ὁμοῦ ἢ νὰ συντάξῃ· (φρ.) «*οὐ γὰρ δή γε ἡ τούτου εὐθεῖα* πάλιν συστατή*» (Ἀπολλων. Δύσκ.)· ὁ κατεσκευασμένος μετὰ τέχνης· ὁ συνηρμολογημένος.

συστέλλω· (=περιορίζω τι, συμμαζεύω)· // (Γραμμ.) προφέρω συλλαβὴν βραχέως (ἀντιθ. ἐκτείνω*)· (βλ. συστολή)· «δίχρονα συνεσταλμένα»· // (ἐπὶ λέξεων) (παθ.) συστέλλομαι· ὑφίσταμαι ἐλάττωσιν, περιορισμὸν σημασίας ἢ χρήσεως· (φρ.) (ὀνόματα) «*συστέλλεται ἐκ τῆς πολλῆς ποιότητος τῇ παραθέσει τοῦ ἄρθρου*» (Ἀπόλλων. ὁ Δύσκ.)· // «*συστέλλω λέξιν*» (=καθιστῶ τὸ λεκτικὸν χυδαῖον).

σύστημα,(-ατος),τό· (Μετρ.) μεγαλυτέρα σύνθεσις μετρικὴ αὐτοτελὴς ἢ σύνθετος ἐκ μέτρων ἢ στοίχων (=ποιητικῶν στίχων) καὶ περιόδων, οἷον «ἀναπαιστικὸν σύστημα» (Ἡφαιστίων), (βλ. μέτρον).

συστηματικός,-ή,-όν· (Μετρ.) «συστηματικὰ μέτρα», τὰ ἀποτελοῦντα σύστημα* τέλειον.

συστήνω· (δημοτ.) ἐκ τῆς ὑποτακτικῆς ἀορίστου «συστήσω» τοῦ ἀρχ. συνιστῶ (-άω)· (φρ.) «*τὸν (ἐ)σύστησεν εἰς τὸν Ὑπουργόν*»· «συστημένο» (ἐννοεῖται γράμμα)· «συστημένη» (ἐννοεῖται ἐπιστολή) (=ἡ ἐπὶ συστάσει ἐπιστολή).

συστοιχία, (-ίας),ἡ· (=τὸ ἱστασθαι εἰς τὴν αὐτὴν σειράν)· // (Γραμμ.) ἡ διὰ τοῦ αὐτοῦ φωνητικοῦ ὀργάνου προφορὰ τῶν ἀφώνων γραμμάτων, (βλ. σύστοιχος)· τὸ νὰ εἶναί τι σύστοιχον, δηλαδὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης ἢ τοῦ αὐτοῦ θέματος.

σύστοιχος,-ος,-ον· ὁ εὑρισκόμενος ὁμοῦ μετά τινος εἰς τὴν αὐτὴν σειράν, παράλληλος, ὁμοταγής· (φρ.) «*πῦρ καὶ γῆ καὶ τὰ σύστοιχα τούτων*» (Ἀριστοτέλης)· «*τὸ γλυκὺ καὶ τὸ λευκὸν καλῶ σύστοιχα, γένει δ' ἕτερα*» (Ἀριστοτέλης), (ἀντίθ.) ἀντίστοιχος*· // (Γραμμ.) «σύστοιχα γράμματα»· τὰ ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα τὰ προφερόμενα διὰ τοῦ αὐτοῦ φωνητικοῦ ὀργάνου, τὰ χειλικὰ (π,β,φ) ἢ τὰ οὐρανικὰ (κ,γ,χ) ἢ τὰ ὀδοντικὰ (τ,δ,θ,) κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα (βλ. λέξιν)· // «σύστοιχον ἀντικείμενον» (βλ. ἀντικείμενον, ἔννοια)· // (Συντακτ.) «σύστοιχος αἰτιατικὴ*».

συστολή,(-ῆς), ἡ· (βλ. βράχυνσις)· // (Γραμμ.) τροπὴ μακροῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου εἰς βραχὺ φωνῆεν, ὡς *χιών - χιόνος, λείπω - ἔλῐπον, φεύγω - ἔφῠγον, ἵστημι - ἵστᾰμεν*, (ἄλλως τροπή* ποσοτική). Φωνητικὴ συστολὴ μακροῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου γίνεται εἰς τὴν ἀρχὴν, ἐντὸς ἢ εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως ἄλλοτε πρὸ συμφώνου καὶ ἄλλοτε πρὸ φωνήεν-

τος, διὰ τοῦτο γενικῶς λέγεται ὡς κανὼν εἰς τὴν Λατινικήν «vocalis ante vocalem corripitur», ἤτοι *«φωνῆεν πρὸ φωνήεντος βραχύνεται»*, τούτου ἕνεκα γίνεται καὶ συστολὴ τῶν τελικῶν διφθόγγων «αι», «οι» εἴτε εἶναι ἄτονοι εἴτε ὀξύτονοι, (ὄχι ἐπειδὴ προῆλθον ἐκ συναιρέσεως, διὰ τοῦτο περιεσπῶντο καὶ εἶχον ὄχι δύο, ἀλλὰ τρεῖς χρόνους). *π.χ. ἄνθρωποῖ, καλαῖ, ἔρχεταῖ, μέλισσαῖ* καὶ *ἰσθμοῖ, Φαληροῖ· πειθοῖ - πείσαι* (Εὐκτική). Εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ αἱ μακρόχρονοι δίφθογγοι ἐβραχύνοντο, ὡς *«ἄνδρα μοῐ ἔννεπε»*.

Κατὰ τὴν συστολὴν συστέλλεται:

α) τὸ η εἰς ᾰ ἢ ε, *ἵστημι - ἵστᾰμαι, τίθημι - τίθεμαι·*

β) τὸ ω εἰς ο, *δίδωμι - δίδομαι·*

γ) τὸ ῑ εἰς ῐ, π.χ. *τρῑβω - τρῐβή·*

δ) τὸ ει εἰς ῐ, π.χ. *στείχω - ἔστιχον, λείπω - ἔλῐπον·*

ε) τὸ ευ εἰς υ, π.χ. *φεύγω - ἔφυγον*, καί στ) τὸ ου εἰς ο, π.χ. *ἀκούω - ἀκοή*, (βλ. συστέλλω).

Ἡ συστολὴ εἶναι ἡ διάφορος μορφὴ τῆς ῥίζης, τούτου ἕνεκα ἐκ τῶν ῥιζῶν αἱ μὲν ἔχουσαι μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον ὀνομάζονται «ἰσχυραί», αἱ δὲ ἔχουσαι βραχὺ ὀνομάζονται «ἀσθενεῖς»· // (Μετρ.) ἡ μέτρησις μακροῦ φωνήεντος (ἢ διφθόγγου), τὸ ὁποῖον κεῖται πρὸ ἑτέρου φωνήεντος, ὡς βραχέος φθόγγου.

συστρέφω· (ἐπὶ λόγου) συμπυκνῶ τὴν ἔκφρασιν, τὸ νόημα· // *«συστρέψας γράφει»*· γράφει ἐν βραχυλογίᾳ, συντόμως· // (εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τό «διηρημένη»)· «λέξις συνεστραμμένη καὶ οὐ διηρημένη»· *«ἡ Ἀττικὴ γλῶσσα συνεστραμμένον τι ἔχει»*· // «ῥῆμα βραχὺ καὶ συνεστραμμένον», ἤτοι λόγος νευρώδης, σθεναρός.

συσχετικός,-ή,-όν· ὁ συσχετίζων τι πρὸς ἄλλο· ὁ συσχετιζόμενος πρὸς ἕτερον· // (Γραμμ.) «συσχετικαὶ ἢ ἀνταποδοτικαὶ* ἀντωνυμίαι»· τύποι ἐρωτηματικῶν, ἀορίστων, δεικτικῶν καὶ ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχοῦν ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν, π.χ. (ἐρωτημ.) *τίς, (δεικτ.) ὅδε*, (ἀόρ.) *«τίς»*, (ἀναφορ.) *ὅς, ὅστις*· // «συσχετικὰ ἐπιρρήματα», ὁμοίως ὡς ἄνω τὰ ἀντιστοιχοῦντα κατὰ τὴν ἔννοιαν· (βλ. ἐπίρρημα, ἀνταποδοτικός, ἀντωνυμία)·

Πίναξ συσχετικῶν ἐπιρρημάτων τῆς δημοτικῆς:

Ἐρωτηματικά:	Δεικτικά:	Ἀναφορικά:	Ἀόριστα:
πότε;	τότε, τώρα	πού, ὁπότε, ὁποτεδήποτε	κάποτε, ἄλλοτε
ποῦ;	ἐδῶ, ἐκεῖ, αὐτοῦ, πουθενά	πού, ὅπου, ὁπουδήποτε	κάπου, ἀλλοῦ
πῶς;	ἔτσι	ὅπως, καθώς, ὁπωσδήποτε	κάπως, ἀλλιῶς
πόσο;	τόσο, καθόλου·	ὅσο·	κάμποσο·

// τὰ κύρια ὀνόματα εἶναι «ἀντισχετικά» ἢ «συσχετικά» τῶν προσηγορικῶν, διότι δὲν δύναται νά νοηθῇ *«υἱός»* ἄνευ *«πατρός»* καὶ ταὐτοπαθῶς, οὔτε *«μαθητής»* ἄνευ *«διδασκάλου»* καὶ ταὐτοπαθῶς,.

σύφιλις,(-φίλιδος),ἡ· ἀφροδίσιον νόσημα ἐκ τοῦ Συφίλου (Syphilus) ποιμένος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐκ Βερόνας ἰατροῦ Ἱερωνύμου Φρακαστόρου τοῦ ἐπιγραφομένου «Syphilidis sive morbi gallici» (ἔκδοσις 1530), ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἀνευλάβειάν του πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα (Σείριον) ἐτιμωρήθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ τῆς νόσου συφίλιδος· κατ' ἄλλους τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς Νιόβης Σιφύλου (Μεταμορφώσεις Ὀβιδίου) ἢ κατὰ τὸν Bosquillon ἐκ τοῦ *σίφλος* (=βλαμμένος, ἀνάπηρος), ὅθεν *«σίφιλις»*, ἢ ἐκ τοῦ *«σύν»* καί *«φιλεῖν»* ἢ ἐκ τοῦ *«σῦς»* (=χοῖρος) καί *«φιλῶ»* ἢ κατ' ἄλλους ἄλλως· (νεώτ.) συφιλίς (-ίδος), ἡ, (δημ) σύφιλη, (-ης), ἡ.

συχνοσύνθετος,-ος,-ον· (Γραμμ.) ὁ σύνθετος ἐκ πολλῶν λέξεων ἄλλως *πολυσύνθετος*, ὡς *«κυμινο-πριστο-καρδαμογλύφος»* (=λίαν φιλάργυρος) (Ἀριστοφάνης)· (φρ.) *«εὕρηται χωρίον ἔν τινι ἀσυνήθη κωμῳδίᾳ οὕτω συχνοσύνθετον, ὥστε ὁ καταρξάμενος αὐτὸ ἀναγνῶναι οὐ δείξεται»* (Εὐστάθιος)·

σφάλλω· (=καταρρίπτω· (φρ.) *«τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἧττον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλῃ»* (Ξενοφῶν)· ἀνατρέπω· (φρ.) *«ἵπποι ἔσφηλαν τὸν ἀναβάτην»* (Ξενοφῶν)· νικῶ· (φρ.) *«βίᾳ καὶ μεγάλαυχον ἔσφαλεν»* (Πίνδαρος)· (ἐπὶ μεθύσου) παραπαίω, (κν.) τρεκλίζω· (φρ.) *«ὁδὶ δὲ δὴ καὶ σφαλλόμενος προσέρχεται»* (Ἀριστοφάνης)· παραπλανῶ· (φρ.) *«ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης»* (Ἡρόδοτος)· *«σφάλλομαί τινος»* (=ἀποτυγχάνω εἴς τι»)· (φρ.) *«οὐκ ἔσφαλται τῆς ἀληθείας»* (Πλάτων)· (νεωτ. ἢ δημοτ.) ἀπατῶμαι, περιπίπτω εἰς λάθος) (φρ.) *«ἂν δὲν σφάλλω ἔχουμε ξανὰ συναντηθῆ»*)· *«ἐσφαλμένος,-η-ον»* (=ὁ πεπλανημένος, ὁ λανθασμένος)· (πρτ.) ἔσφαλλον, (μέλλ.) σφαλῶ, (ἀόρ.) ἔσφηλα, (δωρ.) ἔσφαλα, (πρκμ.) ἔσφαλκα, (ὑπερσ.) ἐσφάλκειν· (ὑποτ.) ἐ σφάλλω, ἀ σφήλω, σφάλω, πρ ἐσφαλκὼς ὦ· (εὐκτ) ἐ σφάλλοιμι, μ σφαλοῖμι, ἀ σφήλαιμι, σφάλαιμι, πρ ἐσφαλκὼς εἴην· (προστ.) ἐ σφάλλε, ἀ σφῆλον, σφᾶλον, πρ ἐσφαλκὼς ἴσθι· (ἀπ) ἐ σφάλλειν, μ σφαλεῖν, ἀ σφῆλαι, σφᾶλαι, πρ ἐσφαλκέναι· (μετχ.) ἐ σφάλλων, -ουσα, σφάλλον, μ σφαλῶν, -οῦσα, -οῦν, ἀ σφήλας, -ασα, -λαν, σφάλας, -λασα, σφᾶλαν, ἐσφαλκώς, -κυῖα, -κός· // σφάλλομαι (=πλανῶμαι, περιπίπτω εἰς λάθος)· (φρ.) *«καὶ μάντις ὢν ἄριστος ἐσφάλου πάλαι»* (Σοφοκλῆς)· π ἐσφαλλόμην, μ σφαλοῦμαι, σφαλήσομαι, ἀ ἐσφάλην, ἐσφάλθην πρ ἔσφαλμαι, ὑ ἐσφάλμην· (ὑπ) ἐ σφάλλωμαι, ἀ σφαλῶ, πρ ἐσφαλμένος ὦ· (εὐ) ἐ σφαλλοίμην, μ σφαλοίμην, σφαλησοίμην, ἀ σφαλείην, σφαλθείην, πρ ἐσφαλμένος εἴην· (προστ.) ἐ σφάλλου, ἀ σφάληθι, σφάλθητι, πρ ἔσφαλσο· (ἀπ) ἐ σφάλλεσθαι, μ σφαλεῖσθαι, σφαλήσεσθαι, ἀ σφαλῆναι, πρ ἐσφάλθαι· (μετχ.) ἐ σφαλλόμενος, ομένη, -όμενον, μ σφαλούμενος, -ουμένη, -ούμενον, σφαλησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ σφαλείς, -εῖσα, -έν, πρ ἐσφαλμένος, -μένη, -μένον· – σφάλμα, σφαλερός, ἀσφαλής, φῆλος ἢ φηλός

(=ἀπατηλός), φηλητής (=ἀπατεών), ἐπισφαλής, σφαλμός, σφάλος τό (=σφάλμα)· φήληξ· (φρ.) «*φήληξ ἀγριόσυκον, ἄσπρον σῦκον μὲ ἀπατῶσαν ὁμοιότητα πρὸς ὥριμον*» (Βεκκ. Ἀνέκδ.).

σφάλμα, (-ατος), τό· (Γραμμ.) λάθος, παράπτωμα, (βλ. δατισμός, βαρβαρισμός, σολοικισμός).

σφάττω (τι ἤ τινα)· (καὶ σφάζω) (=φονεύω διὰ τῆς μαχαίρας· (φρ.) «*βόας καὶ ἴφια μῆλα ἔσφαζον*» (Ὀδύσσεια)· θανατώνω· (φρ.)«*ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα*» (Ἡρόδοτος)· (μτφ.) θλίβω ψυχικῶς· (φρ.) «*αὐτὸς σφάζει μὲ τὸ μπαμπάκι*»)· (πρτ.) ἔσφαττον, ἔσφαζον, (μέλλ.) σφάξω, (ἀόρ.) ἔσφαξα, (πρκμ.) ἔσφακα, (ὑπερσ.) ἐσφάκειν· (Μέσ. καὶ Παθ.) σφάττομαι, σφάζομαι, (πρτ.) ἐσφαττόμην, (παθ. μέλλ. β΄) σφαγήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐσφαξάμην, (ὑποτ.) σφάξωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐσφάχθην, (ὑποτ.) σφαχθῶ, (παθ. ἀόρ. β΄) ἐσφάγην, (ὑποτ.) σφαγῶ, (πρκμ.) ἔσφαγμαι, (μετχ.) ἐσφαγμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐσφάγμην· – σφαγή, σφάγιον, σφαγεύς, σφακτός, σφάκτρον, σφάγιος, σφαγίς, φάσγανον (ἀντὶ σφάγανον) (=ξίφος)· (φρ.) «*σφάττειν, ἀποσφάττειν, Θουκυδίδης δὲ καὶ ἔσφαζον λέγει*» (Πολυδεύκης)·

σφενδονῶ(-άω)· (ἀμτβ.) [διάφορος τύπος μτγν. καὶ μσν. σφενδονῶ (-έω)· (φρ.) «*ὁ σφενδονούμενος ἐκ τῶν ἔσωθεν μύδρος*» (Νικήτας Χων.)], «*σφενδονῶ τι*» (=σφενδονίζω, κτυπῶ διὰ σφενδόνης· ῥίπτω ὡς διὰ σφενδόνης)· (φρ.) «*ἄποθεν σφενδονώντων*» (Θουκυδίδης)· σφενδονίζω, (δημοτ.) σφεντονάω (=βάλλω λίθους ἢ ἄλλο τι ὡς διὰ σφενδόνης)· (φρ.) «*σφενδονίζειν βολίδας*» (Ψευδο Καλλισθένης)· (νεωτ. καὶ μτφ.)· «*τὰς θυέλλας καὶ τοὺς κεραυνοὺς, ὅσους ἐσφενδόνιζε τότε ἡ γρια-Καντούσαινα ἐναντίον των*» (Παπαδιαμάντης)· (φρ.) «*ψυχήν τινος σφενδονῶ*» (=φονεύω διὰ σφενδόνης τινά)· (πρτ.) ἐσφενδόνουν, (μέλλ.) σφενδονήσω, (ἀόρ.) ἐσφενδόνησα, (ὑποτ.) σφενδονήσω· (Παθ.) σφενδονῶμαι, (πρτ.) ἐσφενδονώμην· – σφενδόνη, σφενδόνησις, σφενδονητής, σφενδονητικός, σφοδρός, σφαδάζω (καὶ σφαδάζω), σφόνδυλος.

σφετερίζω (τι)· (=οἰκειοποιοῦμαι, ἀποκτῶ τι παρανόμως)· (φρ.) «*τὰ πράγματα κατὰ τὴν πόλιν οὕτως ἐσφετέρισαν σφόδρα*» (Πλάτων)· τὸ μέσον «σφετερίζομαι», ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας· (φρ.) «*μόνος ἠξίωσε σφετερίσασθαι τὰ κοινὰ ἡμῶν*» (Διονυσ. Ἁλικαρν.)· (ὁ μέσος τύπος εἶναι συνηθέστερος τοῦ ἐνεργητικοῦ, ὡς «*σέβομαι*» τοῦ «*σέβω*», τό «*στρατεύομαι*» τοῦ «*στρατεύω*» καί «*μεταχειρίζομαι*» τοῦ «*μεταχειρίζω*»)· (πρτ.) ἐσφετέριζον, (μέλλ.) σφετερίσω, (ἀόρ.) ἐσφετέρισα, (ὑποτ.) σφετερίσω· (Μέσ.) σφετερίζομαί (τι), (ἀποθ.) (ἀόρ.) ἐσφετερισάμην, (ὑποτ.) σφετερίσωμαι, (πρκμ.) ἐσφετέρισμαι, (μετχ.) ἐσφετερισμένος, -η, -ον· – σφέτερος, σφετεριστής, σφετερισμός, σφετέρισις.

σφήγκα,(-ας), ἡ· (=ἡ σφήκα, σφῆξ*ὁ καὶ ἡ)· Σφίγγα,(-ας),ἡ (=ἡ Σφίγξ*).

σφῆξ,(σφηκός),ὁ,ἡ· (= τὸ ἔντομον)· Σφίγξ, (Σφιγγός),ἡ (=μυθολογικὸν Θῆλυ τέρας), (βλ. σφήγκα).

σφίγγω (τι ἤ τινα)· (=περιδένω τι ἰσχυρῶς, κν. δένω σφιγκτά)· (φρ.) «*σφιγγετ', ἀμαλοδέται, τὰ δράγματα*» (Θεόκριτος)· περιβρέχω· (φρ.) «*ὁ ὠκεανὸς σφίγγει τὴν οἰκουμένην*» (Ἀριστοτέλης)· (μτφ.) «*σφίγγω τὴν φράσιν*» (=περικόπτω, βραχύνω, συντομεύω τὴν φράσιν)· δένω ὁμοῦ εἰς σάκκον ἢ δέμα· (φρ.) «*καὶ ἔσφιγξαν καὶ ἠρίθμησαν τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν οἴκῳ Κυρίου*» (Παλ. Διαθ.)· συμπυκνῶ, συστέλλω)· (φρ.) «*τὴν ἐκ τῆς μαλακῆς τρίψεως ἐμφερῶς ἀραιότητα σφίγγειν*» (Γαληνός)· (μτφ.) «*σφίγγω τὸν λόγον*» (=τηρῶ σιγήν)· (φρ.) «*τὸν αὐτὸν τρόπον οὐ πολλῷ χρόνῳ τὸν λόγον σφίγξαντες*» (Πλούταρχος)· (δημοτ.) «*ἔσφιξε ὁ πελτές*»· «*τ' ἀβγὰ βράσανε πολὺ καὶ σφίξανε*»· (πρτ.) ἔσφιγγον, (μέλλ.) σφίγξω, (ἀόρ.) ἔσφιγξα, (ὑποτ.) σφίγξω· (Παθ.) σφίγγομαι, (ἀόρ.) ἐσφίχθην, (ὑποτ.) σφιχθῶ, (πρκμ.) ἔσφιγμαι, (μετχ.) ἐσφιγμένος,-η,-ον· – σφιγκτός, σφιγκτήρ, σφιγμός, σφίγμα, σφίγξις, σφιγγία (=φιλαργυρία, πλεονεξία), σφιγγίον (=περιδέραιον ἢ ψέλιον, κν. βραχιόλι), σφιγκτήρ, σφιγκτῶς, Σφίγξ.

σφρίγος,(-ους),τό· (παροξύτονον), (ἐσφαλμ. σφρῖγος τό) (=δύναμις, ἀκμή, εὐρωστία, πλήρης ἰσχύς)· (φρ.) «*σφρίγει βραχιόνων*» (Ἑρμιππος)· (ῥ.) σφριγῶ (-άω) (=εἶμαι πλήρης σφρίγους)· ἐπὶ γυναικείων μαστῶν μεστῶν γάλακτος· (φρ.) «*μαστοὺς σφριγόωντας ἐδείκνυεν*» (Χριστόδωρος Κοπτίτης)· «*σφριγᾷ στῆθος*» (Ἱπποκράτης)·

σχεδογραφία, (-ίας),ἡ· (Γραμμ.) ἡ γραμματικὴ ἀνάλυσις, ἡ τεχνολογία τῶν ἀσυνηθίστων τύπων καὶ σπανίων λέξεων εἰς τὰ κείμενα πρὸς ἑρμηνείαν αὐτῶν· (φρ.) «*εἶτα σχεδογραφίας ἀπάρχεται, καὶ πολλοῖς μογήσας τοῖς χρόνοις μόλις τὴν γραμματικὴν ἀρετὴν ἐπικτᾶται*» (Τζέτζης, Ἡσιόδου).

σχέσις,(-εως),ἡ· (=πρόσκαιρος κατάστασις, ὁ τρόπος, ἡ ἰδιότης· ἡ ἀλληλοεξάρτησις δύο ἢ περισσοτέρων)· // (Γραμμ.) «*τὴν ἐκ τόπου σχέσιν εἶπεν ἀντὶ ἐν τόπῳ*» (Σχολ. Σοφοκλέους)· «*τῶν Ἀττικῶν δύο λεγόντων ἐπὶ δυϊκῆς σχέσεως*» (Εὐστάθιος)· // (Λογ.) «αἱ δέκα σχέσεις», «αἱ δέκα κατηγορίαι» ἤ «τὰ δέκα σχήματα τῆς κατηγορίας» (βλ. κατηγορία)· «κατηγορία τῆς σχέσεως», αὕτη συναπτομένη πρὸς τήν «κατηγορίαν τῆς ποιότητος» δηλοῖ τὰς παντοίας ἀναφορὰς τῶν ὄντων πρὸς ἄλληλα· «σταθερὰ σχέσις», ἡ ἐνυπάρχουσα μεταξὺ φαινομένων ἢ ὁμάδων (ἀθροισμάτων συμπλεγμάτων), ἀντικειμένων καὶ φαινομένων, ἄλλως «φυσικὸς νόμος». Εἶναι διάφορος «ἡ σταθερὰ σχέσις» (ὑπαγομένη ὑπὸ νόμους) τῆς «κατὰ συμβεβηκὸς σχέσεως», (οὕτως εἶναι νόμος, ἤτοι «σταθερὰ σχέσις», ὅτι «ἡ θερμότης διαστέλλει τὰ μέταλλα» ἤ «ὅτι σπονδυλωτὸν ζῷον εἶναι ἢ θηλαστικὸν ἢ ἀμφίβιον ἢ ἰχθύς»).

σχετικός,-ή-όν· (Λογ.) «σχετικαὶ ἔννοιαι» εἶναι ἐκεῖναι τῶν ὁποίων τὰ ἀντικείμενα ἔχουν σχέσιν πρὸς ἄλληλα, π.χ. *αἰτία - αἰτιατόν* (=ἀποτέλεσμα, ἐκ τούτου τό «αἰτιατική», πτῶσις τοῦ ἀποτελέσματος), *ὅλον-μέρος*.

σχετλιαστικός,-ή,-όν· ὁ ἐκφράζων σχετλιασμόν, ἀγανάκτησιν, ὀδύνην, λύπην, παράπονον κ.λπ.· // (Γραμμ.) «σχε-

τλιαστικὰ ἐπιρρήματα», «σχετλιαστικὰ ἐπιφωνήματα*» (δημοτ.): *οἴμοι, οὐαί, ἰώ, ἰού, ἰαῦ, φεῦ· ἀλλοίμονο, ἄχ, βάχ, ὠιμέ, πωπώ, ἄου, ὄφου, ἀλί, τρισαλί, τρισαλοίμονο* κ.λπ., ὡς καὶ αἱ «ἐπιφωνηματικαὶ ἐκφράσεις»: *Χριστέ (μου)!, Χριστὲ καὶ Παναγιά!, μάννα μου!, φρίκη!*, ὡς «*ἄθλιε, ἐλεινέ, τὸ κακὸ ποὺ ἔπαθα!*», «*κακομοίρη μου!*» κ.λπ.

σχῆμα,(-ατος),τό· ἡ μορφή, ἡ χαρακτηριστικὴ ἰδιότης πράγματός τινος· // (Γραμμ.) τὰ σχήματα διαιροῦνται εἰς τρία μέρη: τὰ ἁπλᾶ, τὰ σύνθετα καὶ τὰ παρασύνθετα, α) «ἁπλᾶ», τὰ συγκείμενα ἐκ μιᾶς λέξεως, π.χ. *λόγος, πνοή*, β) «τὰ σύνθετα*», τὰ συγκείμενα ἐκ δύο ἢ πλειόνων λέξεων, π.χ. *διάλογος, προ-φορά· πεντε-καί-δεκα* κ.λπ. καὶ γ) «τὰ παρασύνθετα»: (σύνθετον) *Ἀγαμέμνων*, (παρασύνθετον) *Ἀγαμεμνόνιος* καὶ ὄχι τὸ παραλαμβάνον ἑτέραν λέξιν, διότι καὶ τοῦτο πάλιν εἶναι σύνθετον, π.χ. *συν-ήγορος - εὐσυν-ήγορος, κένταυρος - ἱπποκένταυρος* κ.λπ.· // (Συντακτ.) τὰ σχήματα εἶναι ἰδιώματα τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως, τὰ ὁποῖα κατὰ συγχωρητὴν παράβασιν ἐκτρέπονται τῆς κανονικῆς πλοκῆς, ἤτοι ἡ σύνταξις τῶν λέξεων φαίνεται ἀσύμφωνος πρὸς τοὺς ἐν γένει κανόνας τοῦ συντακτικοῦ, ἀλλ' ἰδιόρρυθμος τρόπον τινὰ καὶ ἀνώμαλος εἴτε ὡς πρὸς τὴν γραμματικὴν συμφωνίαν τῶν ὅρων τῆς προτάσεως, π.χ. «*τὸ θέατρον ἔκλαψαν*» ἀντὶ τοῦ ὑπονοουμένου «*οἱ θεαταὶ ἔκλαψαν*», εἴτε ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν λέξεων, π.χ. «*ὁ μαθητὴς τὸ πῆρε τὸ τετράδιον*» ἢ «*τὸ τετράδιο τὸ πῆρε ὁ μαθητής*».

Κατὰ Πλούταρχον «σχῆμα» καλεῖται «*λόγος ἐξηλλαγμένος τοῦ ἐν ἔθει, κατά τινα πλάσιν, κόσμου ἢ χρείας χάριν. Κάλλος μὲν γὰρ τοῖς λόγοις περιτίθησι διὰ τῆς ποικιλίας καὶ μεταβολῆς τοῦ λόγου καὶ σεμνοτέραν ἀπεργάζεται τὴν φράσιν· χρείαν δὲ εἰς τὸ ἐξᾶραι καὶ ἐπιτεῖναι τὰς ποιότητας καὶ δυνάμεις τῶν πραγμάτων*».

Τὰ σχήματα διακρίνονται εἰς «σχήματα λέξεων» (=γραμματικαὶ μορφαὶ προτάσεων) καὶ εἰς «σχήματα διανοίας». Πάντα ταῦτα τὰ σχήματα διαφέρουν τῶν «λεκτικῶν τρόπων», οἱ ὁποῖοι γίνονται ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τῆς κυρίας σημασίας τῶν λέξεων, ἐκεῖνα δὲ ἐκ τῆς διαφόρου θέσεως τῶν λέξεων καὶ τῆς συνθέσεως ἢ ἐκθέσεως τῶν ἐννοιῶν εἴτε ἐκληφθοῦν αἱ λέξεις κυριολεκτικῶς εἴτε τροπικῶς.

Τὰ σχήματα λέξεων διακρίνονται εἰς «γραμματικὰ σχήματα» καὶ εἰς «ῥητορικά», ἤτοι τὰ μὴ ἐκφέροντα κατὰ φύσιν καὶ ἀπ' εὐθείας ἔκφρασιν ἑνὸς διανοήματος, ἀλλὰ παρηλλαγμένως πως χάριν κόσμου ἢ σκοπιμότητός τινος. Εἰς τὰ πρῶτα, τὰ γραμματικά, ἀνήκουν πάντες οἱ γραμματικοὶ ἰδιωτισμοὶ καὶ νεωτερισμοὶ τῶν συγγραφέων: «Σχῆμα κατὰ σύνεσιν* ἢ κατὰ τὸ νοούμενον*», «ἀττικὸν σχῆμα» (ἄλλως ἀττικὴ* σύνταξις), «*σχῆμα καθ' ὅλον* καὶ μέρος*», *ἔλλειψις*, πλεονασμός*, *ἔλξις*, *ὑπερβατόν*, *χιαστόν*, *ὕστερον* καὶ πρότερον*, *ἀνακόλουθον*, *Πινδαρικὸν* ἢ Βοιωτικόν* (βλ. ἀριθμός), *μεταφορά*, *συνεκδοχή*, *μετωνυμία*, *ἀντονομασία*, *κατάχρησις*, *ἀλληγορία*, *εἰρωνεία*, *ἀντίφρασις*, *περίφρασις*, *ὑπερβολή**.

Εἰς τὰ δεύτερα τὰ ῥητορικὰ ἀνήκουν: α) «τὰ ῥητορικὰ σχήματα λέξεων»: *ἀναδίπλωσις* (ἢ παλιλλογία*), ἀναστροφή* (ἢ ἐπαναστροφή), ἀναφορά* (ἢ ἐπαναφορὰ ἢ ἐπάνοδος), ἀντιστροφή* (ἢ ἐπιστροφὴ ἢ ἐπιφορά), ἀσύνδετον*, ἀντίθετον (ἢ ἀντίθεσις* ἢ ἐξ ἀντικειμένου), ἔλλειψις*, συνεζευγμένον*, κλῖμαξ* (ἢ ἐπιπλοκὴ ἢ κλιμακωτὸν σχῆμα), ἰσόκωλον* (ἢ πάρισον*), συνωνυμία*, κύκλος* (ἢ ἐπανάληψις), κολοφώνιον*, ὁμοιοτέλευτον* (ἢ ὁμοιοκατάληκτον), παρονομασία* (ἢ σχῆμα καθ' ὁμοίωσιν ἢ παρήχησις* ἢ ἐτυμολογικὸν σχῆμα), πολύπτωτον*, ὑπερβατόν*, πολυσύνδετον*, πλεονασμός*, πρόληψις*, πρωθύστερον*, συμπλοκή* (ἢ κοινότης), χιαστόν*·

β) «τὰ ῥητορικὰ σχήματα διανοίας», ταῦτα ἕνεκα τῆς σφοδρᾶς συγκινήσεως τῆς ψυχῆς ἐμποιοῦν εἰς τὸν λόγον πάθος καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν διακόπτουν καὶ συγχύζουν τὴν ὁμαλὴν ἔκφρασιν τῶν νοημάτων. Εἶναι εὐνόητον ὅτι ὑποκρύπτεται εἰς τὰ σχήματα διανοίας ἀντὶ τοῦ πάθους ἡ πανουργία, ὁ δὲ Καικίλιος ἀποφαίνεται ὅτι τὰ σχήματα ταῦτα εἶναι «*τροπὴ καὶ ἐνάλλαξις ἐκ τοῦ πανούργου*».

Εἶναι δὲ ταῦτα: *ἀποσιώπησις*, *ἀποστροφή*, *ἀντίφρασις* (ἢ εὐφημισμός*), *ἀνθυποφορά*, *ἀνακολουθία* (ἢ σχῆμα ἀνακόλουθον), *ἀναφώνησις* (ἢ ἐπιφώνησις, ἢ ἐκφώνησις), *ἀντίθεσις*, (ἢ ἀντίθετον), *ἀντονομασία*, *ἀλληγορία*, *ἀνακοίνωσις*, *βραχυλογία* (ὑπὸ τὰς μορφάς: *σχῆμα ἀπὸ κοινοῦ* ἢ σχῆμα ἐξ ἀναλόγου ἢ σχῆμα ἐξ ἀντιθέτου* ἢ *ζεῦγμα** ἢ *συνεζευγμένον σχῆμα* ἢ *σύλληψις*, *διατύπωσις** (ἄλλως ὑποτύπωσις), *διαπόρησις** (ἢ ἀπορία), *διάλογος**, *ἐπεξεργασία** (ἢ ἐπιμονή), *ἐπιφώνημα** (ἢ ἐπιφώνησις), *ἔλξις** (ἢ σχῆμα ἕλξεως), *ἔλλειψις**, *εἰρωνεία**, *ἔμφασις**, *ἐκφώνησις** (ἢ σχετλιασμὸς ἢ ἀνακλητικὸν σχῆμα), *ἐρώτησις**, *ἐπιδιόρθωσις** (ἢ ἀμφιδιόρθωσις ἢ ἐπανόρθωσις), *εὐχή*, *ἐκ παραλλήλου*, *ἠθοποιία*, *κατάχρησις** (ἢ σχῆμα κατ' ἐξοχήν), *ὅρκος** καὶ ἀρά, *λιτότης**, *μετωνυμία** (ἢ ὑπαλλαγή), *παράλειψις** (ἢ παρασιώπησις* ἢ ὑποσιώπησις), *προδιόρθωσις** (ἢ προθεραπεία ἢ πρόληψις ἢ προκατάληψις), *παράδοξον** *προσωποποιία**, *περίφρασις** (ἢ μακρολογία), *σύγκρισις** (ἢ ὁμοιότης ἢ ὅμοιον) *συνωνυμία**, *συνεκδοχή**, *σύμφυρσις**, *συγχώρησις** (ἢ συνδρομή), *ὑποφορὰ** καὶ *ἀνθυποφορά**, *ὑπερβολή**, *ὑπαλλαγή**, *ὑπέρθεσις** ἢ *ἀναβολὴ* ἢ *παράδοξον*) καὶ *ὑπαινιγμός* (ἢ *ὑπόνοια*)· // «σχήματα λέξεως» ὠνόμασεν ὁ Ἀριστοτέλης τὰς ἐγκλίσεις, διότι δι' αὐτῶν ἐκφράζεται ἡ σχέσις τοῦ ὑποκειμένου πρὸς τὸ κατηγορούμενον (ἤτοι σχέσις βεβαία, ὡς ὀφειλομένη νὰ συμβῇ, ὡς πιθανὴ καὶ προσδοκωμένη, ὡς δυνατή, ὡς ἐπιθυμητή, ὡς προσταγὴ κ.λπ.)· // (Γραμμ.) «σχῆμα τῆς λέξεως» εἶναι ὁ γραμματικὸς τύπος λέξεως· // (εἰς τὴν δραματικὴν ποίησιν)· (φρ.) «*τὰ σχήματα λέξεως*» (Ἀριστοτέλης) εἶναι οἱ ἐν χρήσει τρόποι ἐκφράσεως, ὅπως ἀπειλή, ἱκεσία, προσταγὴ κ.λπ.· // (Μετρ.) «σχήματα» ἢ «σχηματογραφικὰ ποιήματα», εἶναι τὰ γεγραμμένα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ σχηματίζουν

σωίζω>σῴζω καὶ ἐκ τοῦ *σαῶ (-όω)* (=διατηρῶ τι ἀσφαλές)· οἱ ἐκ τοῦ *σῴζω (<σωίζω)* χρόνοι ὁ ἐνεστὼς καὶ παρατατικὸς, οἱ δὲ ἄλλοι ἐκ τοῦ «*σαῶ*»· ὁ πρκμ. καὶ ὁ ὑπερσ. τοῦ μέσου ἔχουν διπλοῦς τύπους, διά «ω» καί «φ» (π.χ. *σέσωσμαι* καὶ *σέσῳσμαι* κ.λπ)· (πρτ.) ἔσῳζον, μ σώσω, (ἀόρ.) ἔσωσα, (πρκμ.) σέσωκα, (ὑπερσ.) ἐσεσώκειν· (ὑπ.) ἐ σῴζω, ἀ σώσω, πρ σεσωκὼς ὦ· (εὐ.) σῳζοιμι, μ σώσοιμι, ἀ σώσαιμι, πρ σεσωκὼς εἴην· (προστ.) ἐ σῶζε, ἀ σῶσον, πρ σεσωκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ σῴζειν, μ σώσειν, ἀ σῶσαι, πρ σεσωκέναι· (μετχ.) ἐ σῴζων, -ουσα, -ον, μ σώσων,-ουσα, -ον, ἀ σώσας, -σασα, -σαν, πρ σεσωκώς, -κυῖα, -κός· // σῳζομαι, π ἐσῳζόμην, μ σωθήσομαι, σώσομαι, ἀ ἐσώθην, ἐσωσάμην, πρ σέσωμαι, σέσῳσμαι, ὑ ἐσεσώμην, ἐσεσῴσμην· (ὑπ.) ἐ σῴζωμαι, ἀ σωθῶ, σώσωμαι, πρ σεσωμένος ὦ, σεσῳσμένος ὦ· (εὐ.) ἐ σῳζοίμην, μ σωθησοίμην, σωσοίμην, ἀ σωθείην, σωσαίμην, πρ σεσωμένος εἴην, σεσῳσμένος εἴην· (προστ.) ἐ σῴζου, ἀ σώθητι, σῶσαι, πρ σέσωσο· (ἀπ.) ἐ σῴζεσθαι, μ σωθήσεσθαι, σώσεσθαι, α σωθῆναι, σώσασθαι, πρ σεσῶσθαι· (μετχ.) σῳζόμενος, -ομένη, -όμενον, μ σωθησόμενος, -σομένη, -σόμενον, σωσόμενος, -μένη, -μενον, ἀ σωθείς, -θεῖσα, -θέν, σωσάμενος, -σαμένη, -σάμενον, πρ σεσωμένος, -μένη, μενον, σεσῳσμένος, -μένη, -μένον· (δημ.) σώνω, (πρτ.) ἔσωνα, (μέλλ.) θὰ σώσω κ.λπ., (μεσ.) σῴζομαι καὶ σώνομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) (ἐ)σώθηκα, (μτχ. πρκμ.) σωμένος καὶ σωσμένος, -η, ο·–(ὡς εὐχή) *σώζεο* (=ὑγίαινε, νά 'σαι καλά)· (φρ.) «*ὁ σῴζων ἑαυτὸν σωθήτω*» α) ἐπὶ γενικῆς συγχύσεως, 2) ὡς παράγγελμα στρατιωτικοῦ ἢ ναυτικοῦ ἡγέτου πρὸς τοὺς ὑφισταμένους, ἵνα μόνοι των σωθοῦν· (δημ.) (μετ' εἰρωνείας ἀναφώνησις) «*σώθηκες*» (=παταγωδῶς ἀπέτυχες)· –σωτήρ, σῶμα, σῶστρον (=ἀμοιβὴ διασώσεως), σῶος καὶ σῷος· (φρ.) «*σῷος διὰ τοῦ ι γράφεσθαί φησι Δίδυμος, ἡ δὲ παράδοσις ἄνευ τοῦ ι οἶδε*» (Ἡρωδιανός)· ἄσωτος, διάσωσις, σῶσις, σῶσμα (=σωτηρία, διάσωσις), σωστός (=σῶος), σώστρια, τὰ σῶστρα (=ἀμοιβὴ διασώσεως)· (φρ.) «*σέσωται καὶ σεσωσμένος· οἱ παλαιοὶ ἄνευ τοῦ σ· οἱ δὲ νεώτεροι σέσωσμαι*» (Σοῦδα, Φώτιος).

σωρείτης,(-ου),ὁ· (καὶ σωρίτης,(-ου),ὁ) εἶδος πολυσυλλογισμοῦ (συνθέτου βραχυλογικοῦ συλλογισμοῦ), κατὰ τὸν ὁποῖον, τὸ κατηγορούμενον τῆς πρώτης προτάσεως γίνεται ὑποκείμενον τῆς δευτέρας, τὸ κατηγορούμενον τῆς δευτέρας ὑποκείμενον τῆς τρίτης κ.ο.κ., τὸ δὲ συμπέρασμα ἑνώνει τὸ ὑποκείμενον τῆς πρώτης μετὰ τοῦ κατηγορουμένου τῆς τελευταίας·, ἤτοι παραλείπονται τὰ κατὰ μέρος συμπεράσματα καὶ τίθεται μόνον τὸ τελικόν.

Ὁ σωρείτης κατὰ τὴν πορείαν εἶναι διττός, α) ἀναλυτικός, β) συνθετικός· α) ἀναλυτικὸς λέγεται ὁ σωρείτης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ μερικωτέρων ἐννοιῶν ὁρμώμενος ὑπάγει ταύτας ὑπὸ γενικωτέρας, π.χ.

Ἡ ἐλαία εἶναι δένδρον·
Τὸ δένδρον εἶναι φυτόν·
τὸ φυτὸν εἶναι ὀργανισμός·
ὁ ὀργανισμὸς εἶναι φθαρτός·

Ἡ ἐλαία ἄρα εἶναι φθαρτή·

β) συνθετικὸς λέγεται ὁ σωρείτης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ γενικωτέρων ἐννοιῶν ὁρμώμενος ὑπάγει εἰς ταύτας ἄλλας μερικωτέρας (ἄλλως λεγόμενος Γοκλήνειος) π.χ.

Πᾶς ὀργανισμὸς φθαρτός·
πᾶν φυτὸν ὀργανισμός·
πᾶν δένδρον φυτόν·
ἡ ἐλαία δένδρον·

ἡ ἐλαία ἄρα φθαρτή.

Οἱ σωρεῖται ἐκφέρονται καὶ ὑποθετικῶς. Αἱ προτάσεις εἰς τὸν σωρείτην πρέπει νὰ ἔχουν τὴν προσήκουσαν συνάφειαν καὶ νὰ εἶναι ἀληθεῖς, διότι ἄλλως προκύπτει «συλλογιστικὸν ἄλμα» καί «ψευδές συμπέρασμα».

σωρός,(-οῦ),ὁ· (=ὡς καὶ σήμερον, μεγάλη ποσότης)· σορός, (-οῦ), ἡ (=νεκροθήκη, φέρετρον).

σῶς ὁ, ἡ, σῶν τό· (ἐκ τοῦ σάος) (=σῶος) (ἐλλειπτικὸν ἐπίθετον, τοῦ ὁποίου ἀπαντοῦν οἱ τύποι: (αἰτ.) *σῶν*, (πληθ.) ὀνομ. *σῶς* (καὶ θηλ. ἑνικοῦ) *σᾶ*, (οὐσ. πληθ.) *σᾶ* τά).

σωσίας,(-α),ὁ· (ἐκ τοῦ Σωσία ἥρωος τῆς κωμῳδίας τοῦ Πλαύτου «Ἀμφιτρύων», ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκλήθη «σωσίας» ὁ ὁμοιάζων μεγάλως πρός τινα ἄλλον).

σωτάδειος,-ος,-ον· // (Μετρ.) «τὸ σωτάδειον» (ἐνν. μέτρον) (ἐκ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κιναιδογράφων Σωτάδου)· τοῦτο σύγκειται ἐκ δύο ἴσων κώλων ἰωνικῶν, ἀπὸ μείζονος διμέτρων, τοῦ μὲν πρώτου ἀκαταλήκτου, τοῦ δὲ δευτέρου καταληκτικοῦ, χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ διαιρέσεως, (βλ. μέτρον).

σωφρονίζω· (=κάμνω τινὰ σώφρονα, συνετόν· (φρ.) «*τοὺς πονηροτάτους τάς γε συμφορὰς σωφρονίζειν λέγουσιν*» (Δημοσθένης)· παιδεύω, τιμωρῶ· (μετ' ἀπαρεμφ.) (=συμβουλεύω νὰ...)· (φρ.) «*ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους*» (Καιν. Διαθ.)· (πρτ.) ἐσωφρόνιζον, (μελλ.) σωφρονίσω καί (ἀττ.) σωφρονιῶ, (ἀόρ.) ἐσωφρόνισα, (ὑποτ.) σωφρονίσω· (Παθ.) σωφρονίζομαι, (πρτ.) ἐσωφρονιζόμην, (ἀόρ. α΄) ἐσωφρονίσθην, (ὑποτ.) σωφρονισθῶ, (πρκμ.) σεσωφρόνισμαι, (μετχ.) σεσωφρονισμένος, -η, -ον· –σωφρόνησις, σωφρονισμός, σωφρονιστήριον, σωφρονιστής, σωφρόνισμα, σωφρονιστικός, σωφρονιστός ἡ (=ὁ σωφρονισμός), σωφρονικός.

σωφρονῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (=ἔχω σῶας τὰς φρένας)· (φρ.) «*καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ σωφρονοῦντα*» (Καιν. Διαθ.)· εἶμαι σώφρων, φρόνιμος, σεμνός· (φρ.) «*Χῖοι γὰρ μόνοι...ηὐδαιμόνησάν τε ἅμα καὶ ἐσωφρόνησαν*» (Θουκυδίδης)· γίνομαι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ μου, συνέρχομαι· (φρ.) «*ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ μάγου ἐκπεπληγμένος καὶ τοῦ τράυματος ἐσωφρόνησε*» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐσωφρόνουν, (μέλλ.) σωφρονήσω, (ἀόρ.) ἐσωφρόνησα, (πρκμ.) σεσωφρόνηκα, (ὑπερσ.) ἐσεσωφρονήκειν· (ὑπ.) ἐ σωφρονῶ, ἀ σωφρονήσω, πρ σεσωφρονηκὼς ὦ· (εὐ) ἐ σωφρονοῖμι, σωφρονοίην, μ σωφρονήσοιμι, ἀ σωφρονήσαιμι, πρ σεσωφρονηκὼς εἴην· (προστ.) ἐ σωφρόνει, ἀ σωφρόνησον, πρ σεσωφρονηκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ σωφρονεῖν, μ σωφρονήσειν, ἀ σωφρονῆσαι, πρ σεσωφρονηκέναι· (μετχ.) ἐ σωφρονῶν, -οῦσα, -οῦν, μ

σωφρονήσων, -σουσα, -σον, ἀ σωφρονήσας, -σασα, -νῆσαν πρ σεσωφρονηκώς, -κυῖα, -κός· – σώφρων (<σῶς καὶ φρήν), (ἀντίθ.) ἄφρων, σωφροσύνη· (φρ.) «*σωφροσύνη τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπτοῆσθαι, ἀλλ' ὀλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως*» (Πλάτων)· «*τὰ σεσωφρονημένα*» (=ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν πραχθῆ μετὰ σωφροσύνης), σωφρόνημα, σωφρονιστήριον, σωφρονητικός, σωφρονητέον, σωφρόνημα.

Σώφρων εἶναι ὁ ἔχων σῴας τὰς φρένας, ὅτε ἀντίθετον αὐτοῦ εἶναι ὁ ἄφρων, ὕστερον δὲ ὁ ὢν κρείττων τῆς γαστρὸς καὶ τῶν ὑπὸ τὴν γαστέρα, ὁ ἐγκρατής, ὅτε ἀντίθετον αὐτοῦ εἶναι ὁ ἀκόλαστος.

T

τ, Τ· Τό «ταῦ», (δημ.) τό «τά», ἄκλιτον δέκατον ἔνατον γράμμα, σύμφωνον τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ ἑλληνικοῦ· τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ φοινικικοῦ «tau»· τό «ταῦ» (τ) εἶναι σύμφωνον ἄφωνον, ὀδοντικόν, ψιλὸν ἔχον ὡς σύστοιχα τὸ μέσον (δ) καὶ τὸ δασύ (θ)· κατὰ τοὺς ἑβδομήκοντα (Ο΄) προεφέρετο ὡς (Θαῦ), τὸ ὁποῖον ἐδήλου ἑβραϊστὶ τό «σῆμα», τό «σημεῖον», σύνηθες δὲ σημεῖον ἦτο ὁ σταυρός (+) ἢ τό (**Χ**) εὑρισκόμενον εἰς τὴν περίφημον ἐπιγραφὴν τοῦ βασιλέως Μέσα ἢ Μεσὰ τοῦ ι΄ π.Χ. αἰῶνος.

Μέχρι σήμερον ἡ χειρόγραφος μορφὴ τοῦ (Τ) καὶ τοῦ μικρογραμμάτου καὶ ἐπισεσυρμένου ἀλφαβήτου (τ) παρέμεινε σχεδὸν ἀμετάβλητος.

Τό (τ, Τ) προέρχεται α) ἐξ ἰαπετικῆς κληρονομίας, π.χ. pater>πατήρ, tres >τρεῖς, β) ἐκ τοῦ ἰαπετικοῦ ὑπερωικοῦ φθόγγου (qu), ὁ ὁποῖος μετεβλήθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν πρὸ τῶν φωνηέντων (ι) καί (ε) εἰς (τ), ὡς que> *τέ*, quis>*τίς*, πρὸ δὲ τῶν «α» καί «ο» καὶ τῶν συμφώνων εἰς «π», ὡς quot >*πόσον*, καὶ γ) ἐκ τοῦ «θ» κατ' ἀνομοίωσιν τοῦ δασέος, ὡς θρέφω (ἐξ οὗ ἔθρεψα)> *τρέφω*, θίθημι> *τίθημι*, θάσσων >*τάχιστος*· ἐκ τῶν «σσ» προέκυψαν «ττ» εἰς τὴν νεωτέραν ἀττικὴν καὶ εἰς τὰς ἄλλας διαλέκτους, π.χ. *πράσσω>πράττω, κόσσυφος>κόττυφος,* τὰ ῥήματα ὅμως πτήσσω (=φοβίζω· μαζεύομαι), *πτίσσω* (=ἀποφλοιῶ, κν. ξεφλουδίζω) καὶ *πτύσσω* (=διπλώνω, μαζεύω), ὡς καὶ πάντα τὰ εἰς «-ισσα» θηλυκὰ ὀνόματα τῆς α΄ κλίσεως μένουν ἀμετάβλητα, (οὕτω *πτήσσω* καὶ ὄχι *πτήττω, βασίλισσα* καὶ ὄχι *βασίλιττα*)· καὶ ἐκ τοῦ ἁπλοῦ «σ» εἰς τὴν ἀττικὴν προῆλθε τό «τ», ὡς σεῦτλον >*τεῦτλον*, σήμερον >*τήμερον*, ὡς καὶ ἐκ τῶν συμπλεγμάτων «στ» καί «κτ» εἰς μερικὰς τῶν ἀρχαίων διαλέκτων, ὡς *ἵστω>ἵττω* (εἰς Βοιωτίαν), *νυκτὶ>νυττί* (εἰς τὴν Κρήτην), τὸ τῆς ἰταλικῆς dottore<doctor, καὶ εἰς τὴν (δημοτ.) ἐκ τοῦ «θ» εἰς τὰ συμπλέγματα (σθ, χθ, φθ), ὡς *μισθὸς>μιστός, χθὲς> χτές, φθάνω>φτάνω,* καὶ (ρθ), ὡς *ὀρθὸς> ὀρτός*· ἀντιθέτως εἰς τὸ σύμπλεγμα

«πτ» μετατρέπει τό «π» εἰς «φ», π.χ. *κόπτω> κόφτω, πτύω> φτύω, φτύνω.* Εἰς τοὺς Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς εἶναι ἐν χρήσει «π» ἀντί «τ», ἰδίως ἀντὶ τοῦ ἀρκτικοῦ «στ», «σπ», ὡς *στάδιον> σπάδιον, στολὰς> σπολάς, σπουδὴ> studium*· εἰς τοὺς Ἴωνας τὸ ψιλόν «τ» τίθεται ἀντὶ τοῦ δασέος «θ», ὡς αὖτις> αὖθις· ἐν συνθέσει καὶ ἐν ἐκθλίψει πρὸ δασυνομένου φωνήεντος διαμένει τὸ ψιλόν «τ», ὡς *καθ' ἡσυχίαν>κατ' ἡσυχίαν, καθεῖλον >κατεῖλον*· εἰς τοὺς ἀττικοὺς αἱ καταλήξεις τῶν εἰς -θρον, -τρον ἐναλλάσσονται, ὡς *μίσητρον>μίσηθρον*, εἰς τὴν δημοτικήν «τ» ἀντί «θ» μετὰ τό (σ, φ, χ) κατ' ἀνομοίωσιν δύο ἐξακολουθητικῶν συμφώνων: *(εἶσθε) >εἶστε, (φθάνω)>φτάνω, (χθές)>χτές.* Διὰ τὸ μέτρον οἱ ποιηταὶ παρεμβάλλουν ἐνίοτε τό «τ» μετὰ τό «π», ὡς *πόλεμος> πτόλεμος, πόλις >πτόλις> πτολίεθρον*· ὁμοίως παρεμβάλλεται τ πρὸ τῶν καταλήξεων -μη, -μος, ὡς *ἐφετμή, ἀτμός*· συχνάκις τίθεται εἰς ῥήματα ὡς ἐνεστωτικὸν πρόσφυμα «τ», π.χ. *βλάπ(τ)ω, κόπ (τ)ω, ῥάπ(τ)ω* κ.λπ.

Ὁ φθόγγος οὗτος α) τρέπεται: 1) εἰς «δ», ὡς *ἄτρακτος>ἀδράχτι, τόξον >δοξάρι*, 2) εἰς «ζ», ὡς *συρίτ(τ)ειν> συρίζειν, σαλπίτ(τ)ειν> σαλπίζειν, γρύτ(τ)ειν>* γρύζειν, 3) εἰς «θ», ὡς *βάτραχος> βάθρακος, τροφὴ> θροφή*, 4) εἰς «κ», ὡς *πτύον> φκυάρι, φτειάνω> φκειάνω, σεῦτλον> σεῦκλο> σέσκουλο*, 5) εἰς «π» ὡς *ταῶς>ταῶνι>παγώνι*, 6) εἰς «τσ», ὡς *ῥητίνη> ρετσίνα, κατηφὴς> κατσούφης, κληματὶς> κληματσίδα*, 7) εἰς «χ», ὡς *φάτνη>παχνί*, 8) σύμπλεγμα «τj» διαλεκτικῶς εἰς «θj», ὡς *μάτια> μάθια, φωτιὰ> φωθιά*, τοῦτο εἰς τὴν κυπριακὴν διάλεκτον ἐτράπη εἰς «δκι», ὡς *μάτια>μάδκια*, καὶ 9) πρὸ τῶν «ι» καί «υ» ἐτράπη εἰς «τσ» καὶ τέλος ἔμεινεν ἁπλοῦν «σ», ὡς *πλούτιος> πλούτσιος> πλούσιος*, potis> *πόσις, τὺ>σύ*, ἐκτὸς ἂν προηγῆται «σ», ὁπόταν μένῃ ἀμετάβλητον, ὡς *πίστις>* πύστις (ἐκ τοῦ *πύθ-τις*)· γενικῶς ἡ συλλαβή «-τι» μετεβλήθη εἰς -σι, πλὴν τῶν δωρικῶν διαλέκτων, ὡς *ἀθάνατος>ἀθανασία, πάντια>πάνσια>πᾶσα, λέγοντι> λέγονσι>* (καὶ κατ' ἀντέκτασιν) *λέγουσι*·

β) ἐκπίπτει: 1) χάριν εὐφωνίας κατ' ἀνομοίωσιν, ὡς *(πτύσσω)> πτυκτίον> πυκτίον*, ὡς καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν *πεντήκοντα> πεντῆντα> πενῆντα>*(ἁπλ. δημοτ.) *πενήντα*, 2) πρὸ τοῦ «σ», ὡς *ἀνύτω* (καὶ *ἀνύτω*)*> ἤνυτσα>ἤνυσα*· εἰς τὸ τέλος λέξεων, ὡς *μέλιτος> μέλιτ> μέλι*·

γ) ἐναλάσσεται πρὸς τό «κ», ὡς *πότε> πόκα, ἐκεῖνος> τεῖνος*, καί

δ) ἀφομοιοῦται: 1) ἐνίοτε ἐν συνθέσει πρὸς τὰ ἑπόμενα σύμφωνα (κ, π, β, φ), ὡς *κατάκειμαι> κάτκειμαι> κάκκειμαι, κατάβαλε> κάτβαλε> κάββαλε* κ.λπ., 2) πρὸ ἑπομένου «σ» *νεότητ-ος> νεότητ-σ> νεότης, νύκτ-σ> νύκ(σ)ς> νύξ, δάτ-σασθαι> δάσσασθαι.*

Κατὰ τὴν προφορὰν τὸ ἀκαριαῖον ἄηχον «τ» ἤρχισεν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἤδη χρόνων, (καθ' ὃν τρόπον τὰ ἀντίστοιχα ψιλὰ κ π,), νὰ προφέρεται ὡς ἠχηρόν «d» κατόπιν τοῦ ἐρρίνου εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν ἢ κατὰ τὴν συνεκφώνησιν, *ὡς πέντε>πένde, τὴ(ν τ)όλμην>τὴ νdόλμη.* Εἰς τὴν δημοτικὴν τό «nd» τῶν ξενικῶν λέξεων ἀποδίδεται διὰ τοῦ συμπλέγματος «ντ», ὡς me(nd)are> *μα(ντ) άρω*, ba(nd)a>*μπά(ντ)α*, ὁμοίως συμφώνως πρὸς αὐτὸ γράφεται καὶ προφέρεται συνήθως καὶ τὸ ἁπλοῦν «d», ὡς *duro> ντοῦρος, dert >ντέρτι*· διατηρεῖ ὅμως τό «τ» τὴν ἄηχον αὐτοῦ προφορὰν εἰς πολλὰς ξενικὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι γράφονται διὰ τοῦ «ντ» εἰς τὰς οἰκείας γλώσσας, ὡς (γαλλ.) gant<(ἰταλ.) ganto <(γερμ.) want >(ἑλλην.) *γάντι*· (ἰταλ.) fante<(ἱσπαν.) in fante<(λατιν.) infans (=παῖς)> (ἑλλην.) *φάντης*· (βενετ.) ponto> (μσν) *ποῦντος*> (ἑλλην.) *πόντος* κ.λπ.· τὸ διπλοῦν τ (ττ) ἐξεφωνεῖτο εἰς τὴν Ἀττικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος, ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀττικῶν συγγραφέων χρῆσις τοῦ «σσ» ἀντί «ττ» ὀφείλεται εἰς ἐπίδρασιν τῆς Ἰωνικῆς διαλέκτου, ὡς *ἀλλάσσω-ἀλλάττω, φυλάσσω-φυλάττω, θάλασσα-θάλαττα* κ.λπ.·

//ὡς βραχυγραφικὸν σύμβολον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τονούμενον ἄνω καὶ πρὸς τὰ δεξιά (τ΄) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 300, τὸ τακτικὸν τριακοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρημα τριακοσιάκις, ὀξυτονούμενον δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ κάτω (,τ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τριακόσιαι χιλιάδες (300.000) καὶ τὸ τακτικὸν τριακοσιάκις χιλιοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρημα τριακοσιάκις χιλιάκις· εἰς μεσαιωνικὰ λατινικὰ κείμενα τό «τ» σημαίνει (160), μετὰ γραμμῆς δὲ ἄνωθι (τ̄) (160.000), (βλ. ἀριθμητικός)·//εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τὸ κεφαλαῖον (Τ) δηλοῖ τὴν 19ην ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ μικρὸν τὴν 19ην ῥαψῳδίαν τῆς Ὀδυσσείας.

τά· ἐκ τῆς β΄ συλλαβῆς τῆς προθέσεως «με-τά» κατ' ἀφαίρεσιν «τά», ὡς *μετὰ μένα>γιὰ τὰ μένα, μετὰ σένα>γιὰ τὰ σένα, γιὰ τὰ μᾶς, ὡς τὰ τώρα, ὡς τὰ χτὲς* κ.λπ.

– τα· κατάληξις οὐδετέρων οὐσιαστικῶν ὀνομάτων ἀριθμοῦ πληθυντικοῦ, π.χ. *τὰ ἀλόγα-τα, τὰ πάχη-τα, τὰ προσώπα-τα* κ.λπ. (ἤδη ἀρχ. *ὀνείρατα* ἐκ γενικῆς *ὀνείρατος τοῦ*) (Πλάτων), *προσώπατα* (Ὅμηρος «Ὀδύσσεια» σ 112), ὡς καὶ δοτικὴ *προσώπασι* (Ἰλιὰς Η 212), ταῦτα κατὰ *τὰ ὀνόματα, τὰ πράγματα.*

τὰ τό· Τὸ γράμμα «ταῦ» (βλ. λέξιν), ὡς καὶ τ,Τ.

τάβλα (-ας), ἡ·<(λατ.) tabula (=πίναξ).

ταῖρι τό· (ὑποκοριστικὸν τοῦ *ἑταῖρος >***ἑταίριον*>(μσν) ταῖριν>(ἁπλ. δημοτ.) τὸ ταίρι.

– τακι· φαινομενικὴ ὑποκοριστικὴ κατάληξις ἀνισοσυλλάβων τριτοκλίτων ἀπὸ θέματος γενικῆς *στομάτου, γαλάτου* κ.λπ. μετὰ τῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως -ακι, π.χ. *στοματ-άκι, γαλατ-άκι, κυματ-άκι, σωματ-άκι, δερματ-άκι, ὑφασματ-άκι, αἰνιγματ-άκι* κ.λπ.

τακτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «τακτικὰ ἀριθμητικά*»

ταλαιπωρῶ (-έω)· (=κάμνω τινὰ ταλαίπωρον, δυστυχῆ, καταπονῶ, καταβασανίζω, κατατρύχω· (φρ) «*ὁ πόλεμος πάντας τρόπους τεταλαιπώρηκεν ἡμᾶς*» (Ἰσοκράτης)· (ἀμτβ) εἶμαι δυστυχής, ὑποφέρω)· (φρ.) «*λυποῦνται καὶ συνεχῶς ταλαιπωροῦσι*» (Δημοσθένης)· (μετὰ δοτικῆς) (=ὑποφέρω ἔκ τινος)· (φρ) «*ἐλπίσι κεναῖς ταλαιπωρεῖν*» (Πολύστρατος)· (πρτ.) ἐταλαιπώρουν, (μέλλ.) ταλαιπωρήσω, (ἀόρ.) ἐταλαιπώρησα, (ὑποτ.) ταλαιπωρήσω, (πρκμ.) τεταλαιπώρηκα· (Μέσ. καὶ Παθ.) ταλαι-

πωροῦμαι (=ἐξαντλοῦμαι, καταπονοῦμαι)· (φρ.) «*τεταλαιπωρημένοι ὑπὸ τῆς νόσου*» (Θουκυδίδης), π. ἐταλαιπωρούμην, (μέσ. μέλλ.) ταλαιπωρήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἐταλαιπωρήθην, (ὑποτ.) ταλαιπωρηθῶ, (πρκμ.) τεταλαιπώρημαι, (μετχ.) τεταλαιπωρημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐτεταλαιπωρήμην· –τάλας, ταλαιπωρία, ταλαίπωρος, ταλαιπώρησις, ταλαιπωρισμός, ταλαιπωρίζω (=κάμνω ταλαίπωρον, ἐλεεινολογῶ), ταλαιπωρικός.

τά(λ)ληρον, (-ου), τό· (ἄλλως τάλιρο), (ἰταλ.) tallero<(γερμ.) thaler (κατὰ συγκοπὴν τοῦ Joachimsthaler), ἤτοι νόμισμα ἐξ ἀργύρου τῆς περιοχῆς Joachimsthal, ὅπου κατὰ πρῶτον τὸ ἔτος 1519 ἐχύθη.

ταμπέλλα, (-ας), ἡ· <(ἰταλ.) tabella (=πινακίς).

τᾶν· (ἀρχ.) κατ' ἀττικὴν κρᾶσιν ἀντὶ «*τοι ἄν*»>*τἄν*·//ἀντί «*τὰ ἐν*»>*τάν*.

τάν· (δωρ. τύπος τῆς αἰτιατικῆς τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου ἀντί «τήν» ἐπέχων θέσιν καὶ δεικτικῆς ἀντωνυμίας ἀντί «τήνδε» «ταύτην»· (φρ.) «*ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς*», ἤτοι ἢ ταύτην (τὴν ἀσπίδα νὰ φέρῃς ὀπίσω νικητής) ἢ ἐπὶ ταύτης (τῆς ἀσπίδος νὰ σὲ φέρουν νεκρόν)· φράσις τῶν Σπαρτιατίδων μητέρων πρὸς τοὺς ἀναχωροῦντας εἰς τὸν πόλεμον υἱούς των.

τᾶν· (ἢ τάν) (εἰς χρῆσιν μόνον εἰς τὴν κλητικήν)· «*ὦ τᾶν*» (=ὦ φίλε! ὦ φίλοι μου! ὦ καλέ μου).

τανύω (τι)· (ποιητ. τύπος τοῦ τείνω*) (=τεντώνω, ἁπλώνω)· (φρ.) «*πολλὰς δὲ μάτην ἐτανύσατο χεῖρας*» (Καλλίμαχος)· τὸ τανύον· (πρτ.) ἐτάνυον, (μέλλ.) τανύσω, (ἀόρ.) ἐτάνυσα, (ὑποτ.) τανύσω· τὸ τανύσαν· (Μέσ.) τανύομαι (=ἐξαπλοῦμαι, τεντώνομαι)· (φρ) «*ἐπεὶ Κύκλωψ μεγάλην ἐμπλήσατο νηδὺν... κεῖτ' ἔντοσθ' ἄντροιο τανυσσάμενος διὰ μήλων*» (Ὀδύσσεια)· (πρτ.) ἐτανύομην, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτανύσθην, (ὑποτ.) τανυσθῶ, (πρκμ.) τετάνυσμαι. (μετχ.) τετανυσμένος, -η, -ον· –τανυσμός, τάνυσις (=τάσις), τάνυμαι (=ἐκτείνομαι), τανυστύς (=τάσις).

–ταξία· β΄ συνθετικὸν ἐπιστημονικῶν ὅρων, εἰς τοὺς ὁποίους προσδίδει τὴν ἔννοιαν ἐπιδράσεως ἑλκτικῆς ἢ ἀπωθητικῆς, π.χ. *χημειοταξία*· // β΄ συνθετικὸν δηλοῦν τὴν πρώτην καὶ κυριωτέραν ὑποδιαίρεσιν εἴς τινα συστηματικὴν κατάταξιν, π.χ. *συνομοταξία, ὁμοταξία, φυλλοταξία* κ.λπ.

ταξιδιον τό· (<*ταξι-ίδιον*) (δημ) >*ταξῖδι* ἢ (ἁπλ. δημοτ.) *ταξίδι*· (πρβλ) *Γεώργι-ο-ς*> *Γιώργις*> Γιώργης· Βασίλει-ο-ς> *Βασίλεις*> *Βασίλης*.

ταξινομία, (-ίας), ἡ· (καὶ ταξινόμησις, (-εως), ἡ)· «ταξινόμησις τῶν δελτίων τοῦ λεξικοῦ» (=ἡ κατὰ τάξεις καὶ κατηγορίας τοποθέτησις τῶν δελτίων τοῦ λεξικοῦ)·//(Λογ.) ἡ διαίρεσις τῶν ἐννοιῶν μέχρι τῶν κατωτάτων εἰδῶν. Αἱ ταξινομίαι ὁρμῶνται ἢ ἐξ οὐσιωδῶν καὶ σταθερῶν γνωρισμάτων τῶν ἐννοιῶν, καλουμένων «φυσικῶν», ἢ ἐξ ἐπουσιωδῶν καί μεταβλητῶν χαρακτήρων, καλουμένων «τεχνητῶν». Αἱ «φυσικαί» εἶναι εἰς τὴν ἐπιστήμην χρησιμώτεραι, διότι παρέχουν συστηματικὴν καὶ ἀκριβεστέραν γνῶσιν, αἱ δὲ «τεχνηταί» συντελοῦν μόνον εἰς τὴν ἐπισκόπησιν τῶν διαιρουμένων ἀντικειμένων. Αἱ ταξινομίαι διακρίνονται καὶ εἰς ἐμπειρικὰς καὶ θεωρητικάς. Καὶ αἱ μὲν πρῶται χρησιμοποιοῦνται μᾶλλον εἰς

τὰς Φυσικὰς καὶ Πνευματικὰς ἐπιστήμας, αἱ δὲ ἄλλαι εἰς τὰς Μαθηματικάς.

ταπεινῶ (-όω) (τι ἢ τινα)· =ταπεινώνω, χαμηλώνω· (φρ.) «*διδακτέον τὸν ἵππον ἐγκαθίζειν τε καὶ ταπεινοῦν ἑαυτόν*» (Πολυδεύκης)· (μτφ.) ἐλαττώνω, ὀλιγοστεύω, περιορίζω· (φρ.) «*ἐλπίζω διασκεδάσειν τὰ ἐγκλήματα καὶ ταπεινώσειν τὸν φόνον*» (Πλούταρχος)· (ἐπὶ γυναικῶν) ἀτιμάζω· (φρ) «*λαβὼν αὐτὴν ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς καὶ ἐταπείνωσεν αὐτήν*» (Παλ. Διαθήκη)· «ταπεινῶ τινα» (=ἐξευτελίζω τινά)· (φρ.) «*ὃς τοὺς μεγαλορήσαντας ὡς πλέον φρονοῦντας ταπεινῶσαι βούλεται*» (Ξενοφῶν)· (πρτ) ἐταπείνουν, (μέλλ.) ταπεινώσω, (ἀόρ.) ἐταπείνωσα, (ὑποτ.) ταπεινώσω· (Παθ.) ταπεινοῦμαι, (πρτ.) ἐταπεινούμην, (μέλλ.) ταπεινωθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐταπεινώθην, (ὑποτ.) ταπεινωθῶ, (μετχ.) τεταπεινωμένος, -η, -ον· –ταπεινός, ταπείνωσις, ταπείνωμα, ταπεινότης, ταπεινωτέον, ταπεινόφρων κ.λ.π.

ταρ· (Γραμμ.) παραπληρωματικὸς ἐγκλιτικὸς σύνδεσμος: «εἴ ταρ» καί «οὔ ταρ» ἀντί «εἴ τ' ἄρ'» καὶ «οὐτ' ἄρ'»· (φρ.) «*εἴ τ' ἄρ' ὅ γ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται εἴ θ' ἑκατόμβης*» (Ἰλιάς)· «*εἴ ταρ· οὕτως ὀξεῖα εἰς τὸν εἰ· τὸ γὰρ τάρ ἐστιν ἐγκλιτικὸς σύνδεσμος ἐπιφερόμενος, καὶ οὐ δεῖ ἀπόστροφον βάλλειν εἰς τὸ τ· οὐ γάρ ἐστιν ὅ τε σύνδεσμος· ἐπεφέρετο γὰρ ἂν ἕτερός τε*» (Σχόλιον).

ταράττω (-άσσω) (τι ἢ τινα)· τό (ρα) βραχύ· τὸ ταράττον, τὸ ταράξαν· (=ταράζω, ἀνακατώνω · (φρ.) «*ταράξω πέλαγος Αἰγαίας ἁλός*» (Εὐριπίδης)· συγχύζω· (φρ.) «*τὸ σῶμα ταράττει τὴν ψυχήν*» (Πλάτων)· κινῶ· (φρ.) «*ὥς μοι τὸν θῖνα ταράττεις*» (Ἀριστοφάνης) (σχόλιον «*ἐκ βυθοῦ με κινεῖς ἀντὶ τοῦ τὴν καρδίαν*»)· (ἐπὶ συγγραφέως ἢ ῥήτορος), (μτφ.) συγχέω, ἀναστατώνω)· (φρ.) «*ταράττειν τὴν τῶν πραγμάτων διδασκαλίαν*» (Γαληνός)· (πρτ.) ἐτάραττον, (μέλλ.) ταράξω, (ἀόρ.) ἐτάραξα, (πρκμ.) τετάραχα, (ἐπικ. πρκμ. ἐπὶ οὐδετέρας σημασίας) τέτρηχα, (ὑπερσ.) ἐτεταράχειν· (ὑποτ.) ἐ. ταράττω, ἀ. ταράξω, πρ. τεταραχὼς ὦ· (εὐκτ.) ἐ. ταράττοιμι, ἀ ταράξαιμι, πρ τεταραχὼς εἴην· (προστ.) ἐ τάραττε, ἀ τάραξον, πρ. τεταραχὼς ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐ ταράττειν, μ ταράξειν, ἀ ταράξαι, πρ τεταραχέναι· (μετχ.) ἐ ταράττων, -ουσα, -ον, μ ταράξων, -ξουσα, -ξον, ἀ ταράξας, -ξασα, -ξαν, πρ τεταραχώς, -χυῖα, -χός· // ταράττομαι (=φοβοῦμαι, ἀνησυχῶ)· (φρ.) «*ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων ὑπῆγον ἐπὶ τὴν Νευρίδα*» (Ἡρόδοτος)· π ἐταραττόμην μ. ταράξομαι, ταραχθήσομαι, ἀ ἐταράχην, πρ. τετάραγμαι, ὑ ἐτεταράγμην· (ὑποτ.) ἐ ταράττωμαι, ἀ ταραχθῶ, πρ. τεταραγμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ ταραττοίμην, μ ταραξοίμην, ταραχθησοίμην, ἀ ταραχθείην, πρ τεταραγμένος εἴην· (προστ.) ἐ ταράττου, ἀ ταράχθητι, πρ τετάραξο· (ἀπαρ.) ἐ ταράττεσθαι, μ ταράξεσθαι, ταραχθήσεσθαι, ἀ ταραχθῆναι, πρ τεταράχθαι· (μετχ.) ἐ ταραττόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ταραξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, ταραχθησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ ταραχθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ τεταραγμένος, -μένη, -μένον· –ταραχή, ἀτάραχος, τάρχη (=ταραχή), τάραχος, τάραξις, ταραγμός, τάραγμα, ταράκτωρ (=ταραχοποιός), τάρακτρον (=ἐργαλεῖον δι' ἀνακάτευμα), τάρταρα τά.

–τας, (-ιστας)· κατάληξις οὐσιαστικῶν ἐξ ἰταλικῶν οὐσ. εἰς -ista, π.χ. *πιανίστας, φλαουτίστας, φασίστας, χιουμορίστας, καπιταλίστας, ἀριβίστας* κ.λπ. (βλ. καὶ -ιστας).

τάσις, (-εως), ἡ· (ἐπὶ τῆς ὀξείας τάσεως τοῦ τόνου): «*τάσεις φωνεῖς αἱ καλούμεναι προσῳδίαι*»· (φρ.) «*καὶ τὸ δένδρον ὁμοίως προφέρεται κατ' ὀξεῖαν τάσιν*».

τάττω· (καὶ τάσσω)· (τό α βραχύ (ᾰ)· τὸ τάττον, τὸ τάξαν) (=τακτοποιῶ)· (φρ.) «*τάξας τὴν στρατιὰν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ*» (Ἡρόδοτος)· βάλλω, τοποθετῶ· (φρ.) «*τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου τῶνδε εἵνεκεν*» (Ἡρόδοτος)· διορίζω· (φρ.) *ἐπὶ δὲ τὰς πράξεις σὲ τάττουσι*» (Ἰσοκράτης)· (μετ'αἰτ. καὶ ἀπαρεμφ.) διατάσσω τινὰ νὰ πράξῃ τι· (φρ. «*ὑμεῖς τάττετ' αὐτόν με ἡγεῖσθαι*» (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἔταττον, (μέλλ.) τάξω, (ἀόρ.) ἔταξα, (πρκμ.) τέταχα, (ὑπερσ.) ἐτετάχειν· (ὑποτ.) ἐ τάττω, ἀ τάξω, πρ τεταχὼς εἴην· (προστ.) ἐ τάττε, ἀ τάξον, πρ τεταχὼς ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐ τάττειν, μ τάξειν, ἀ τάξαι, πρ τεταχέναι· (μετχ.) ἐ τάττων, -ουσα, -ον, μ τάξων, ξουσα, -ξον, ἀ τάξας, -ξασα, -ξαν, πρ τεταχώς, -χυῖα, -χός· // τάττομαι (=συμφωνῶ · (φρ.) «*ταξαμένους δέχεσθαι μισθὸν τῆς φυλακῆς*» (Πλάτων)· συμβιβάζομαι· (φρ.) «*ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν*» (=ὅπως πληρώσουν εἰς τὴν ὁρισθεῖσαν διορίαν)· (Θουκυδίδης)· π ἐταττόμην, μ τάξομαι, ταχθήσομαι, ταγήσομαι, ἀ ἐταξάμην, ἐτάχθην, ἐτάγην, πρ τέταγμαι ὑ ἐτετάγμην· (ὑποτ.) ἐ τάττωμαι, ἀ τάξωμαι, ταχθῶ, ταγῶ, πρ τεταγμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ ταττοίμην, μ ταξοίμην, ταχθησοίμην, ταγησοίμην, ἀ ταξαίμην, ταχθείην, ταγείην, πρ τεταγμένος εἴην· (προστ.) ἐ τάττου, ἀ τάξαι, τάχθητι, τάγητι, πρ τέταξο· (ἀπαρ.) ἐ τάττεσθαι, μ τάξεσθαι, ταχθήσεσθαι, ταγήσεσθαι, ἀ τάξασθαι, ταχθῆναι, ταγῆναι· (μετχ.) ἐ ταττόμενος, -όμενη, -όμενον, μ ταξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, ταχθησόμενος, -ομένη, -όμενον, ταγησόμενος, -μένη, -μενον, ταχθείς, -θεῖσα, -θέν, ταγείς, -γεῖσα, -γέν, πρ. τεταγμένος, -μένη, -μένον· – «τάσσω τινὰ ἤ τι»· (μετ' ἀπαρεμφ. καὶ ἐπιθ.) (=ὁρίζω ὅτι εἶναί τι)· (φρ.) «*ἅπερ ἂν αἰσχρὰ εἶναι ἢ κακὰ τάττῃ*» (Πλάτων)· «τάσσω τινί τι»· (φρ.) «*οἱ δὲ ταῦτ' ἐπῄνουν καὶ ἐκέλευον αὐτὸν τάξαι τῷ ναύτῃ δραχμὴν ἀττικήν*» (Ξενοφῶν). –τάγμα, ταγός (=ἡγεμών), ταγή (=τάξις), τακτός, τακτικός, σύνταξις, σύνταγμα, διαταγή, διάταγμα, ἐπιταγή, ἐπίταγμα, ἐπίταξις, ἐπιτακτικός, ὑποταγή, ὑποτακτέον, κατάταξις, συντάκτης, συντακτέον, παράταξις.

ταῦ τὸ· (Γραμμ.) τὸ δέκατον ἔνατον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (τ*, Τ), (σημιτ. tau=σταυρός).

ταυτακισμός, (-οῦ), ὁ· (Συντακτ.) σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὁποῖον αἱ λέξεις μιᾶς φράσεως ἄρχονται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ συμφώνου, (πρβλ. ταυτόγραμμον).

ταυτο-· τό «ταυ-» ἄνευ κορωνίδος, διότι τὰ ἔχοντα ὡς α΄ συνθετικὸν τὸ ταυτο- δὲν δύνανται νὰ ἀναλυθοῦν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους (βλ. ταὐτό)· // (Γραμμ.) α΄ συνθετικὸν δηλοῦν ταυτότητα ἢ ἐπανάληψιν: *ταυτόαιμος, ταυτοβουλία, ταυτολογία*, ἢ ἀπόλυτον ὁμοιότητα: *ταυτόσημος, ταυτώνυμος* κ.λπ.

ταὐτό· (Γραμμ.) τοῦτο μετὰ κορωνίδος, διότι ἀναλύεται εἰς «τὸ αὐτὸ», ἐνῷ *ταυτίζω, ταυτότης, ταυτισμὸς* ἄνευ κορωνίδος, διότι δὲν ἀναλύονται εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, οὕτω καί (πρὸ ἔργου)> *προὔργου*, ἀλλὰ *προυργιαίτερον* κ.λπ.

ταυτόγραμμον (-ου), τό· (καὶ ταυτογράμματον)· (Συντακτ.) εἶδος παρηχήσεως ἐπὶ ποιημάτων ἢ στίχων· σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἅπασαι ἢ μερικαὶ τῶν λέξεων ἄρχονται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γράμματος, π.χ. «*χάρε, χαρὰ ποὺ μοῦ 'φερες*», «*Τραγούδι τραγουδῆστέ μου χιλιοτραγουδημένο τραγούδι*», «*καλόγερος νὰ γίνω, καλόγερος καὶ γούμενος*» (ἄλλως ἐπαναστροφή*), (πρβλ. παρήχησις· ταυτακισμός).

ταυτολεξία (-ίας), ἡ· (βλ. ταυτολογία).

ταυτολογία, (-ίας), ἡ· (ἄλλως ταυτολεξία)· (Συντακτ.) εἶναι ἡ ἐπανάληψις τῶν ἤδη λεχθέντων εἴτε διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων εἴτε δι' ἄλλων (ἡ παλλιλογία*), (πρβλ. παραλληλισμός, διπλότης)· π.χ. «*εἶναι μακρειὰ στὴν ξενιτειά, εἶναι μακρειὰ στὰ ξένα*»· // ἐπάνοδος τῆς ὁριστέας ἐννοίας εἴτε ῥητῶς εἴτε διὰ συνωνύμων ἐκφράσεων, π.χ. ὅταν ὁρίζῃ τις τὴν θερμότητα, ὡς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θερμαίνει· ἡ β΄ πρότασις εἶναι ἀναφορική, διὰ τῆς ὁποίας ἀναπτύσσεται σαφέστερον τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ ἢ τοῦ ἐπιθέτου, π.χ. «*κλαίγουν οἱ μαῦροι τὴ σκλαβιά, ὁποὺ εἶναι σκλαβωμένοι, κλαίγουν καὶ τὸν ξεχωρισμό, τὸ πῶς θὰ ξεχωρίσουν*».

Ἐνίοτε ἡ ταυτολογία εἶναι μερική, τουτέστιν' ἡ β΄ ἔκφρασις τροποποιεῖ τὸ νόημα τῆς α΄ κατά τι καὶ οὕτω τὸ β΄ οὐσιαστικόν, τὸ ὁποῖον ἐκφράζει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἢ εἶναι ὑποκοριστικόν, π.χ. «*θέλω νὰ πάρω ἀνήφορο, νὰ πάρω ἀνηφοράκι*», ἢ εἶναι συνώνυμον, συνοδευόμενον ὑπὸ ἐπιθετικοῦ διορισμοῦ ἢ εἶναι τὸ αὐτὸ ὄνομα σύνθετον μετὰ λέξεως, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸ οὐσιαστικόν, π.χ. «*καρτερῶ τὴν ἄνοιξη, τόμορφο καλοκαίρι*»· «*φεύγα ἀπ' αὐτοῦ, βρὲ Τοῦρκε, βρὲ σκυλότουρκε*», καὶ ἀντιστρόφως, π.χ. «*μὴ μὲ θαρρεῖτε νιόνυμφη, νύφη νὰ προσκυνήσω*».

Εἰς τὴν ταυτολογίαν ἐνίοτε ἔννοια κατὰ παρατατικὸν ἢ ἀόριστον ἐκφρασθεῖσα, ἐκφράζεται ἐκ δευτέρου καθ' (ἱστορικόν) ἐνεστῶτα τοῦ αὐτοῦ ἢ συνωνύμου ῥήματος, π.χ. «*κι ἡ μάννα της τῆς ἔλεγε κι ἡ μάννα της τῆς λέει*».

ταυτοπάθεια, (-ας), ἡ· (Συντακτ.) ἡ αὐτοπάθεια,* (βλ. αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία*), ἤτοι τὸ φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ αὐτὸ πρόσωπον εἶναι ἐν ταὐτῷ τὸ ἐνεργοῦν καὶ τὸ πάσχον· (φρ.) «*ἡ ἐμαυτοῦ καὶ ἡ σαυτοῦ καὶ ἡ ἑαυτοῦ εὐθείας οὐκ ἔχουσι, διότι ταυτοπάθειαν δηλοῦσιν*»· (ἐπίθ.) ταυτοπαθής, -ής, -ές.

ταυτοπροσωπία, (-ίας), ἡ· (Συντακτ.) εἶναι σύνταξις, κατὰ τὴν ὁποίαν δύο ἢ περισσότεραι προτάσεις ἔχουν τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, (διότι, ἐὰν ἡ μία ἔχῃ ἄλλο καὶ ἡ ἄλλη ἄλλο ὑποκείμενον, λέγεται ἑτεροπροσωπία*)· // (ἀρχ.) ἡ σύνταξις, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος εἶναι καὶ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου ἢ τῆς μετοχῆς, π.χ. «*ὁ Νικίας ἐβούλετο πόνων πεπαῦσθαι*», ἤτοι ὁ Νικίας ἐβούλετο καὶ ὁ Νικίας πεπαῦσθαι· «*σέ γε διδάξων ὥρμημαι*», ἤτοι ἐγὼ διδάξων, ἐγὼ ὥρμημαι.

Ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου τίθεται κατ' αἰτιατι-

κὴν ἐπὶ ἀντιθέσεως ἢ ὅταν ἐξαίρεται τοῦτο, π.χ. «*οἶμαι ἐμὲ πλείω χρήματα εἴργασθαι ἢ ἄλλως*» (Πλάτων)· ἐπὶ ἑτεροπροσωπίας, ὅταν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος, δὲν τίθεται ἄλλο ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου, π.χ. «*κατέγνωκας ἡμῶν ἱκανῶς πλουτεῖν*» (Ξενοφῶν), (τό «ἡμῶν» καὶ ὑποκείμενον τοῦ «πλουτεῖν»).

Εἰς τὰ ῥήματα *δεῖν (χρῆναι, ἀνάγκην εἶναι), ἡγοῦμαι (οἴομαι, φημί)* τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος εἶναι καὶ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ κρεμαμένου ἐκ τοῦ ἀπροσώπου, π.χ. «*δῆλον ὅτι καὶ ὑβριστὴς Ἀλκιβιάδης ᾤετο εἶναι*» (Δημοσθένης)· «*ἡγούμην... αὐτὸς περιεῖναι δεῖν αὐτῶν καὶ μεγαλοψυχότερος φαίνεσθαι*» (Δημοσθένης).

Ἐνίοτε εἰς τὸ ἀπαρέμφατον τίθενται ὁμοῦ δύο ὑποκείμενα κατὰ ταυτοπροσωπίαν καὶ ἑτεροπροσωπίαν (ὀνομαστ. καὶ αἰτιατ.), π.χ. «*οἱ στρατηγοὶ ἀπιέναι αὐτόν*» (Ἀλκιβιάδην) *ἐκέλευσαν αὐτοὶ γὰρ νῦν στρατηγεῖν οὐκ ἐκεῖνον*» (Ξενοφῶν).

ταυτοπρόσωπος, -ος, -ον· (Συντακτ.) ὁ ἔχων ταυτοπροσωπίαν*· (φρ.) «*ταυτοπρόσωπος σύνταξις*».

ταυτόσημος, -ος, -ον· «τὰ ταυτόσημα» ἢ «αἱ ταυτόσημοι λέξεις» εἶναι ἀκεῖναι αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν, π.χ. *γιαγιά, βάβω, νονα, κυρούλα, νένα, μάνια· ἀχλάδι, ἀπίδι· ἀραποσίτι, καλαμπόκι· διχάλι, διχάλα, δικράνι· κοκκινογούλια, τεῦτλα, παντζάρια· κατσίκα, γίδα· γρύλος, τριζόνι· κόκκορας, πετεινός· στέγη, σκεπή· χύνομαι, ὁρμῶ, χοιμῶ* κ.λπ. [ἐπειδὴ συνηθίζονται ὡς λέξεις αὐταὶ εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ εἶναι ἑκάστη τούτων κοινὴ εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τῆς Ἑλλάδος· ὡς ἐκ τούτου οὐδεμία λέξις τῆς λαλουμένης εἶναι κοινὴ ἢ μᾶλλον ἐλάχισται εἶναι κοιναί, π.χ. κατὰ περιφερείας τῆς Ἑλλάδος ἡ «ἐστία» λέγεται: *τζάκι, παραγώνι, παραστιά, στιά, ἑστία, οὐτζάκι, γωνιὰ* κ.λπ.

Τώρα ἐκ τούτων ποία θὰ πολιτογραφηθῇ ὡς κοινὴ εἶναι ἄδηλον, διότι ἑκάστη τούτων εἶναι ἐν χρήσει μόνον εἰς ὡρισμένον τμῆμα τῆς ἐπικρατείας· ἐνῷ ἡ γραφομένη «*ἑστία*» εἶναι κοινή· δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ δὲ ὅτι καὶ ἡ πλέον κοινὴ λέξις εἰς τὴν ἑλληνικὴν εἶναι ἰδιωματικὴ ἐπιβληθεῖσα ὡς ὁμιλουμένη εἰς κάπως εὐρύτερον κοινόν]. Τὰ συνώνυμα* ἔχουν περίπου τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἄλλως καλούμενα «φωνητικὰ* διπλόμορφα».

ταυτοσυλλαβῶ (-εω)· ἔχω τὰς αὐτὰς συλλαβάς.

ταυτότης, (-ητος), ἡ· (Λόγ.) ἐξεταζόμεναι αἱ κρίσεις καθ' ἑαυτάς, ἀσχέτως πρὸς τὸν γλωσσικὸν τύπον αὐτῶν, δύνανται νὰ ἀναχθοῦν εἰς ἓν καὶ μόνον, τό «*τῆς ταυτότητος*» ἢ «*τῆς ἰσότητος τοῦ πλάτους*».

Εἶναι δὲ ἡ ταυτότης (ἢ ἰσότης) αὕτη τὸ μὲν πρόδηλος εἰς ἐκείνας τὰς κρίσεις, τῶν ὁποίων τὸ πλάτος τοῦ κατηγορουμένου περιφανῶς ἰσοῦται πρὸς ὅλον τὸ πλάτος τοῦ ὑποκειμένου, π.χ. «*οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες εἶναι αὐτόφωτοι*», τὸ δὲ λανθάνουσα, ἤτοι ἡ ταυτότης (ἢ ἰσότης) εἰς τὰς ἄλλας περιπτώσεις, π.χ. «*οἱ ἀετοὶ εἶναι πτηνά*», ἐνῷ φαίνεται ὅτι εἶναι ὑπαγωγική, πράγματι εἶναι «ταυτίζουσα» ἢ «κρίσις ἰσότητος»,

διότι ὁ λέγων «*οἱ ἀετοὶ εἶναι πτηνά*», νοεῖ ὄχι πάντα τὰ πτηνά, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ μόριον τοῦ πλάτους τῆς ἐννοίας «*πτηνόν*», τό ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀετοῦ καὶ ταυτίζεται πρὸς αὐτήν.

ταυτοφωνία (-ίας), ἡ· (Γραμμ.) ἡ τῶν αὐτῶν φθόγγων ἢ γραμμάτων ἢ συλλαβῶν δυσάρεστος ἐπανάληψις· (ἐπίθ.) ταυτόφωνος, -ος, -ον.

τάχα· (=ταχέως)· (φρ.) «*αὐτό σοι τάχα δηλώσει*» (Πλάτων)· (δημοτ.) *τάχας, τάχατε(ς), τάχατι(ς)*· τοῦτο ἐπιτείνεται διὰ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας «μοῦ»: *τάχα μου, ταχατέ(ς) μου* (=ἴσως, πιθανῶς, συνηθέστερον μετὰ τοῦ «ἄν»), π.χ. «*ὡς τάχ' οὖν ἄν τις ἐνστῆναι τοῖς εἰρημένοις τολμήσειε*» (Ἰσοκράτης)· (μετ' εὐκτικῆς)· (φρ.) «*τάχ' ἄν κἄμ' ἄν τοιαύτῃ χειρὶ τιμωροῦνθ' ἕλοι*» (Σοφοκλῆς)· (μετ' ἀπαρεμφ.) «*τάχ' ἂν μοι τὴν πεῖραν προχωρῆσαι*» (Λουκιανός)· // (νεωτ. καὶ δημοτ.) ὡς μόριον συλλογιστικόν, ἐπὶ ψευδοῦς προφάσεως (=δῆθεν)· (φρ.) «*κάνει τάχα πὼς δὲν ἐθύμωσε*»· ἐπὶ εὐθείας ἐρωτήσεως καθ' ὁριστικήν, π.χ. «*τάχα θὰ φθάσω στοὺς γάμους;*»· μετ' ἐνδοιαστικῆς προτάσεως, ἡ ὁποία ἔχει πρὸ τοῦ «μή» τὸ μόριον «τάχα» (=μήπως, μὴ τυχόν), π.χ. «*στέκει καὶ διαλογίζεται, τάχα μὴν εἶναι κλέφτες δῶ;*» ἢ «*τάχα δὲν ἐπερπάτησα κι' ἐγὼ μὲ τὸ φεγγάρι;*», πολλάκις τό «τάχα» δὲν τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐρωτηματικῆς προτάσεως, ἀλλὰ μετὰ τὸ ῥῆμα αὐτῆς, π.χ. «*τὸ ἄκουσε τάχα;*».

τάχιστα· (Συντακτ.) τοῦτο συναπτόμενον μετὰ τῶν χρονικῶν συνδέσμων ἐπεί, ἐπειδὰν καὶ ὡς σημαίνει εὐθύς, π.χ. «*ὡς τάχιστα ἕως ὑπέφαινεν, ἐθύοντο πάντες*» (Ξενοφῶν)· «*ἐπεὶ δὲ ἠρέθη, τάχιστα ἤρχετο πρῶτον ἀπὸ θεῶν*» (Ξενοφῶν).

ταχυ-· α΄ συνθετικὸν λέξεων, τὸ ὁποῖον προσδίδει εἰς αὐτὰς τὴν ἔννοιαν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ β΄ δηλούμενον ἐνεργεῖ ἢ γίνεται μετὰ ταχύτητος ἢ εἰς βραχὺν χρόνον, ὡς *ταχυ-βάτης* (=ὁ ταχέως βαδίζων), *ταχύ-γλωσσος* (=ὁ ταχέως ὁμιλῶν), *ταχυδρόμος* (=ὁ ταχέως τρέχων) κ.λπ.

ταχύ· (ἐκ τῆς αἰτιατικῆς ἑνικοῦ τοῦ οὐδετέρου ἐπιθέτου ταχύς, -εῖα, -ύ)· (ὡς ἐπίρρ.) (=ταχέως, γρήγορα)· (φρ.) «*ταχὺ δὲ Καδμείων ἀγοὶ χαλκέοις ἔδραμον σὺν ὅπλοις ἀθρόοι*» (Πίνδαρος)· (ὡς οὐσιαστικόν) (=ταχύτης, σπουδή)· (φρ.) «*οὗτοι τὸ ταχὺ τὴν δίκην ἔχει*» (Εὐριπίδης)· (δημοτ.) 1) (ὡς ἐπίρρ.) (=αὔριον, λίαν πρωὶ αὔριον)· 2) (ὡς οὐσ.) τὸ ταχύ (=ἡ αὐγή, ἡ πρωία). ἄλλως ταχιά (=αὔριον).

-ταω· (Γραμμ.) θαμιστικὰ παράγωγα ῥήματα εἰς -ετάω καὶ -τάω, -ταομαι εἶναι ὀλίγα εἰς τὴν ἑλληνικήν, εἶναι δὲ ἀρχαίου τύπου καὶ δὲν παράγονται ἐξ ὀνομάτων εἰς -της, διότι ἢ δὲν ὑπάρχουν ἢ δὲν εἶναι νεώτερα, π.χ. *σκιρτάω* (θαμιστικὸν τοῦ *σκαίρω*=σκιρτῶ, πηδῶ), *εὐχετάομαι* (θαμιστικὸν τοῦ *εὔχομαι*), *ναιετάω* (θαμιστικὸν τοῦ ναίω (=κατοικῶ).

ταώς, (ώ), ὁ· (=τὸ παγώνι) καὶ *ταῶς* (ἀρχ.) καὶ (ἀττ. εἰς ὄρνιθας Ἀριστοφάνους) *ταῶς, (ταῶ καὶ ταῶνος), ὁ*· (ξένον ὄνομα ἐκλίθη κατὰ τὸ ἄλως, Ἄθως, Μίνως εἰς -ως).

τ, δ, θ· (Γραμμ.) τὰ ὀδοντόφωνα (τ,δ,θ) σιγῶνται (πάσχουν ἀνακοπήν*) εἰς τὸ

τέλος τῶν λέξεων, π.χ. (μέλιτ-ος)> *τὸ μέλι*, (φέροντ-ος)> *τὸ φέρον*, (ἄνακτ-ος)> *ὦ ἄνα*, (γάλακτ-ος)>·*τὸ γάλα*, (τόδ)>*τό*, (ἄλλοδ)> *ἄλλο*, (ὄρνιθ-ος)> *ὦ ὄρνι*, (τυραννίδ-ος)> *ὦ τυραννὶ* κ.λπ.

-τε· κατάληξις β΄ πληθυντ. τῆς προστακτικῆς τοῦ ἀορίστου ἀντὶ -ετε, ἀλλ' ἀναλογικῶς ἐκ συνεσταλμένου τύπου τοῦ β΄ ἑνικοῦ ἀορίστου τῆς προστακτικῆς: *ἄφες*> *ἄφης*> *ἀφῆστε*, *δός-δόστε*, *δὲς-δέστε*, *κοπιάστε*, *ὁρίστε*, *ρωτῆστε* κ.λπ.

–τε· (δημοτ.) κατάληξις προτρεπτικῶν ἐπιφωνημάτων, ἀναλογικῶν ἐκ προστακτικῶν ἐπιρρημάτων: *ἐλᾶτε*, *σταθῆτε*, ὡς *ἀμέ-τε*, *ἀιντέ-τε*, *βαρδᾶ-τε* κ.λπ.

τέγγω (τι)· (=ὑγραίνω, βρέχω)· (φρ.) «*τέγγε πλεύμονας οἴνῳ*» (Ἀλκαῖος)· «*τέγγω δάκρυα*» (=χύνω δάκρυα)· μαλακώνω· (φρ.) «*οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσον γε μαλθακὰ τέγξει γυῖα*» (Πίνδαρος)· κηλιδώνω, βάπτω, ἀναμειγνύω, ἀνακατώνω· (φρ.) «*οὐ ψεύδεϊ τέγξω λόγον*» (Πίνδαρος)· (μετὰ συστοίχου αἰτιατ.)· (φρ.) «*θερμὰ δὴ τέγγων δάκρυα στοναχαῖς ὄρθιον φώνησε*» (Πίνδαρος)· θρηνῶ, κλαίω· (φρ.) «*διαίνου δ' ὅσσε· – τέγγομαί τοι*» (Αἰσχύλος)· προκαλῶ τὸν οἰκτον)· (φρ.) «*ὥστε μὴ τέγγεσθαι ὑπὸ κακοδοξίας*» (Πλάτων)· (πρτ.) ἔτεγγον, (μέλλ.) τέγξω, (ἀόρ.) ἔτεγξα, (ὑποτ.) τέγξω· (Παθ.) τέγγομαι· (φρ.) «*τέγγεται ὄμβρος*» (=πίπτει βροχή)· (φρ.) «*ὄμβρος χάλαζά θ' αἱματοῦσσ' ἐτέγγετο*» (Σοφοκλῆς)· (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτέγχθην, (ὑποτ.) τεγχθῶ· –τεγκτός. ἄτεγκτος, τέγξις (=ὕγρανσις, διάβρεξις).

τέθνηκα· (πρκμ. τοῦ (ἀπο)-θνήσκω, βλ. θνήσκω)· (πρτ.) ἀπέθνησκον, (μέλλ.) ἀποθανοῦμαι, (ἀόρ.) ἀπέθανον, (πρκμ.) τέθνηκα, (ὑπερσ.) ἐτεθνήκειν, (τετελεσμένος μέλλων) τεθνηκὼς ἔσομαι καί (μονολεκτικῶς) τεθνήξω· ὁ παρκμ. καὶ ὁ ὑπερσ. πάντοτε ἁπλοῖ ἄνευ τῆς προθέσεως (ἀπό-), διότι δηλοῦν τὸ τετελεσμένον· ὁ παρακείμενος ἐκτὸς τῶν κανονικῶν τύπων ἔχει καὶ τοὺς εὐχρήστους τύπους κατὰ τὰ εἰς -μι:

(ὁριστ.): *τέθνα-μεν, τέθνα-τε, τεθνᾶ-σι*

(ὑπερσ.): *ἐτέθνα-σαν*

(ἀπαρ.): *τεθνά-ναι*

(μετοχ.) *τεθνε-ώς, (-ῶτος), ὁ, τεθνεῶσα, (-ώσης), ἡ, τεθνεὼς ἢ τεθνεός, (-ῶτος), τό.*

τείνω (τι)· (=ἐκτείνω, τεντώνω)· (φρ.) «*κυκλοτερὲς μέγα τόξον ἔτεινε*» (Ἰλιάς)· (ἀμτβ.) (=ἔχω τάσιν, κλίσιν, φθάνω κατὰ μῆκος)· (φρ.) «*τὰ ἐπὶ τὸ Λέχαιον τείνοντα τείχη*, (Ξενοφῶν)· (ἐπὶ λόγου) ἀπευθύνω· (φρ.) «*εἰς σὲ τείνειν τὸν λόγον*» (Πλάτων)· [ἄλλο τὸ *τίνω** (=πληρώνω)]· (πρτ.) ἔτεινον, (μέλλ.) τενῶ (ἐν συνθέσει), (ἀόρ.) ἔτεινα, (πρκμ.) τέτακα, (ὑπερσ.) ἐτετάκειν· (ὑπ.) ἐ τείνω, ἀ τείνω, πρ τετάκω, τετακὼς ὦ· (εὐ) ἐ τείνοιμι, μ τενοῖμι, τενοίην, ἀ τείναιμι πρ τετάκοιμι, τετακὼς εἴην· (προστ.) ἐ τεῖνε, ἀ τεῖνον, πρ. τετακὼς ἴσθι· (ἀπ) ἐ τείνειν, μ τενεῖν, ἀ τεῖναι, πρ τετακέναι· (μετχ.) ἐ τείνων, -ουσα, -ον, μ τενῶν, -οῦσα, -νοῦν, ἀ τείνας, -ασα, -αν, πρ τετακώς, -κυῖα, -κός· // (Μέσ καὶ Παθ.) (παθητ.) (=ἐκτείνομαι κατὰ μῆκος, κν. «εἶμαι ξάπλα»)· (φρ.) «*πρηνὴς ἐπὶ γαίῃ κεῖτο ταθείς*» (Ἰλιάς)· (φρ.) «*τεταμέναι σχέσεις συζύγων*»· (πρτ.) ἐτεινόμην, μ. ταθησομαι, τενοῦμαι, ἀ ἐτάθην, ἐτεινάμην, πρ τέταμαι, ὑ ἐτετάμην· (ὑπ) ἐ τείνωμαι, ἀ ταθῶ, τείνωμαι, πρ τεταμένος ὦ· (εὐ) ἐ

τεινόμην, μ ταθησοίμην, τενοίμην, ἀ ταθείην, τειναίμην, πρ τεταμένος εἴην· (προστ.) ἐ τείνου, ἀ τάθητι, τεῖναι, πρ τέτασο· (ἀπ) ἐ τείνεσθαι, μ ταθήσεσθαι, τενεῖσθαι, ἀ ταθῆναι, τείνασθαι, πρ τετάσθαι, τεταμένον (τινά) εἶναι· (μετχ.) ἐ τεινόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ταθησόμενος, -μένη, -μενον, τενούμενος, -ουμένη, -μενον, πρ τεταμένος, -μένη, -μένον· —τάσις, ταινία, τένων, ταναός, τόνος, ἄτονος, τέτανος (=ἀκαμψία), ἀτενής, τιταίνω (ἐπικ. κατ' ἀναδιπλασιασμόν) (=τείνω, τεντώνω) κ.λπ.· – ὁ παθητικὸς ἀόρ. α΄ τοῦ ἀποτείνω *ἀπετάθην*, (ὑποτ.) *ἀποταθῶ*· [εἰς ὅσα ῥήματα τό «ν» ἀνῆκεν εἰς τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα μόνον, ἦτο δηλαδὴ πρόσφυμα τοῦ ἐνεστῶτος καὶ ὄχι στοιχεῖον τοῦ θέματος, τὸ ἔρρινον «ν» δὲν ἐπεξετάθη εἰς πάντας τοὺς χρόνους τῆς μέσης φωνῆς, (πρβλ.) *ἐκλίθην*, (ῥίζα κλι- (κλῖν-> κλῖν-)· *ἐκρίθην* (ῥίζα κρῖ-), *ἐπλύθην*, *ἀπετάθην*, ἐνῷ *ἐμαράνθην* (μαραν-j->μαραιν- ἐκ ῥίζης μαραν-)· (τὰ ὁμηρικὰ *ἐκλίνθην*, *κρινθεὶς* ἐμφαίνουν ἤδη τὴν παλαιοτέραν ἐξάπλωσιν τοῦ ν)].

τείρω (τι)· (=τρίβω· θλίβω, ταλαιπωρῶ, βασανίζω)· (φρ.) «*τεῖρε γὰρ αὐτὸν ἕλκος*» (Ἰλιάς)· «*ἰδρὼς γάρ νιν ἔτειρεν*» (Ὀδύσσεια)· (πρτ.) ἔτειρον· (Παθ.) τείρομαι (=βασανίζομαι, ταλαιπωροῦμαι)· (φρ.) «*τείροντο δὲ νηλεὶ χαλκῷ*» (Ἰλιάς)· —τερηδών, τέρετρον (=τρύπανον), τέρην, τέρυς (>λεπτός, ἀσθενής), τερύνης (=τετριμμένος ὄνος, γέρων), τέρυας (ἵππους) (>ἀδ[δ]ηφάγους, ἀσθενεῖς, λεπτούς), τόρμος, τορός (=ὀξύς, διαπεραστικός), τόρνος, τορύνη (=μέγα μαγειρικὸν κοχλιάριον), τορέω, τορεύω, τετραίνω, τιτρώσκω, διάτρητος, τρύω, τρυπάω, τρίβω, τρέχω, τρώγω, τρωκτικὰ κ.λπ.

τειχίζω· (=κτίζω τεῖχος· (φρ.) «*τειχίζει μακρὰ τείχη*» (Θουκυδίδης)· (μτφ.) «*ὕμνων θησαυρὸς τετείχισται*» (Πίνδαρος)· προφυλάσσομαι)· (φρ.) (περὶ τῆς Αἰγύπτου) «*ἀθανάτῳ τείχει τῷ Νείλῳ τετειχισμένην*» (Ἰσοκράτης)· (μτβ.) «*τὴν πόλιν ἐτείχισαν*» (Θουκυδίδης)· (παρ' Ἡροδότῳ *τειχέω*)· (φρ.) «*τὸν ἰσθμὸν τειχέοντας*» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐτείχιζον, (μέλλ.) τειχίσω, (ἀττ.) τειχιῶ, (ἀόρ.) ἐτείχισα, (ὑποτ.) τειχίσω, (πρκμ.) τετείχικα· (Μέσ. καὶ Παθ.) τειχίζομαι (=ἀνεγείρομαι, κτίζομαι)· – (φρ.) «*πύργος τετείχισται*» (Πίνδαρος)· (μέσ.) «*τειχίζεσθαι τὸ χωρίον*» (Θουκυδίδης)· (παθ.)· (φρ.) «*Ἀθηναῖοι οὕτως ἐτειχίσθησαν*» (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἐτειχιζόμην, (μέσ. μέλ.) τειχιοῦμαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐτειχισάμην, (ὑποτ.) τειχίσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτειχίσθην, (ὑποτ.) τειχισθῶ, (πρκμ.) τετείχισμαι, (μετχ.) τετειχισμένος, -μένη, -μένον, (ὑπερσ.) ἐτετειχίσμην· – (φρ.) «*τεῖχος οὐδετέρως τὸ τῆς πόλεως, τοῖχος δὲ ἀρσενικῶς ὁ τῆς οἰκίας, τ ε ι χ ί ο ν μέντοι ἐπὶ τῆς οἰκίας λεγόμενον οὐχ ὡς ὁ τοῖχος, ἀλλ' ὡς τὸ τεῖχος γράφεται*» (Θωμᾶς ὁ Μάγ.)· ὡς ἐκ τούτου «τ ε ι χ ί ο ν» (=τοῖχος οἰκοδομήματος ἢ περιβόλου)· (φρ.) «*μέγα τειχίον αὐλῆς*» (Ὀδύσσεια)· «*διορύξαντες λάθρα τὸ τειχίον τῆς Ἐκκλησίας*» (Κλήμης ὁ Ἀλεξ.)· (φρ.) «*Ἀττικοὶ τὸν περίβολον τοῖς χωρίοις, ὁ δὲ Ὅμηρος τεῖχος τὸ τῆς πόλεως, τειχίον δὲ τὸ τῆς οἰκίας*» (Ἡσύχιος)· – τεῖχος, τείχισις, τειχίον, τείχισμα (=τεῖχος), τειχισμός (=περιτείχισις),

τειχιστής, ἐπιτείχισις, ἐπιτειχισμός, τειχιόεις, ἐπιτείχισμα, περιτείχισις, περιτειχισμός, περιτείχισμα, διατείχισμα, τοῖχος, τοιχίζω (ἐπὶ πλοίων= κλίνω πρὸς τὴν μίαν πλευράν)· (φρ.) «*κλίνεται δὲ κοῖλον τοιχίσαν τὸ σκάφος*» (Ἀχιλλεὺς Τάτιος), [*οἱ τοῖχοι* (=τὰ πλευρὰ ἢ πλάγια τοῦ πλοίου)· (φρ.) «*αὐτὰρ ἐγὼ διὰ νηὸς ἐφοίτων, ὄφρ' ἀπὸ τοίχους λῦσε κλύδων τρόπιος*» (Ὀδύσσεια)], τοιχίδιον, τοιχωρυχία, τειχοδομῶ(-έω) (=κτίζω τεῖχος), τειχομαχῶ(-έω) (>μάχομαι ἐναντίον τείχους).

τεῖχος, (-ους), τό· τὰ τείχη (=περιτείχισμα πόλεως διὰ λίθων· φρούριον· ὠχυρωμένη πόλις)· τοῖχος (-ου), ὁ (=ὁ τοῖχος οἰκίας ἢ αὐλῆς, κν. ντουβάρι), (βλ. τεῖχος)· τύχος ὁ (<τεύχω=κατασκευάζω) (=οἰκοδομικὸν ἐργαλεῖον).

τεκμαίρομαί (τι)· (=συμπεραίνω, ἐξάγω συμπεράσματα· (φρ.) «*προσβάσεις τεκμαίρεται πύργων ἄνω τε κάτω τε τείχη μετρῶν*» (Εὐριπίδης)· (ἐπὶ θεῶν) ὁρίζω, δηλώνω διὰ σημείων· (φρ.) «*ἐπεὶ τάδε γ' ὧδε θεοὶ κακὰ τεκμήραντο*» (Ἰλιάς)· προμηνύω, προλέγω· (φρ.) «*τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον νηί τε καὶ ἑτάροις*» (Ὀδύσσεια)· ἐκτείνω πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐξέχω· (φρ.) «*κυνόδοντε δύω χροΐ τεκμαίρονται*» (Νίκανδρος «Θηριακά»)· (πρτ.) ἐτεκμαιρόμην, (μέλλ.) τεκμαιροῦμαι, (ἀόρ.) ἐτεκμηράμην, (ὑποτ.) τεκμήρωμαι· [ὁ ἐνεργητικὸς τύπος «*τεκμαίρω*» ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ποιητὰς μετὰ τὸν Ὅμηρον (= δεικνύω διὰ τεκμηρίου τινός)]· (φρ.) «*τεκμαίρει χρῆμ' ἕκαστον*» (=ἡ περίστασις ἀποδεικνύει ἕκαστον ἄνθρωπον)· (Πίνδαρος) — (μετὰ δοτικῆς)· (φρ.) «*ἔργῳ καὶ λόγῳ τεκμαίρομαι*» (Αἰσχύλος)· (μετὰ τελ. ἀπαρεμφάτου καὶ αἰτ.)· (φρ.) «*ἐτεκμαίρετο δὲ τοῦτο οὕτως ἔχειν ἐκ τοῦδε*» (Ξενοφῶν)· ὁμοίως συντάσσεται μετὰ εἰδικῆς ἢ ὑποθετικῆς προτάσεως· (φρ.) «*τεκμαιρόμενοι ὅτι ἀκμάζοντες ἦσαν*» (Θουκυδίδης) (εἰδικὴ πρότασις)· «*εἰ δέ με καὶ πεφίληκε τεκμαίρομαι*» (Ἀνθολ. Παλατίνη)· (ὑποθετικὴ πρότασις)· — τέκμαρσις, τέκμαρ (=τέρμα, τέλος), τεκμαρτός, δυστέκμαρτος, τεκμήριον, τεκμαρτικός, τεκμαρτός, τεκμαρτέος, τεκμηρίωμα, τεκμηρίωσις, τεκμηριῶ (-όω) (=ἀποδεικνύω διὰ τεκμηρίων), (ἀόρ. ἐτεκμηρίωσα), τεκμηριώδης.

τεκμήριον (-ου), τό· (=σημεῖον, γνώρισμα)·// (Ῥητορ.) «τεκμήρια τά», εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δηλοῦν μετὰ μεγάλης βεβαιωτικῆς δυνάμεως, ὥστε νὰ μὴ εἶναι πιστευτὸν τὸ ἐναντίον. Τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι φυσικῶς συνδεδεμένον πρὸς τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐξ αὐτοῦ τεκμαιρόμεθα, π.χ. «*Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς ὁσιότητος τῆς ἐκείνου τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κἀγαθοὶ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες, ἦλθον εἰς Κύπρον οἰκήσοντες, ἡγούμενοι καινοτέραν εἶναι καὶ νομιμωτέραν τὴν Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἴκοι πολιτειῶν*» (Ἰσοκράτης), (ἐκ τῶν ἀνωτέρω τεκμαιρόμεθα τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ὁσιότητα τοῦ Εὐαγόρου)· (βλ. σημεῖον,* εἰκός*).

τεκταίνομαί (τι)· (ἀποθετ.) (=κατασκευάζω· (φρ.) «*ναῦς τεκτανοῦνται*» (Ἀριστοφάνης)· εἶμαι τέκτων, ξυλουργός· (φρ.) «*ἕτερος δὲ χαλκεύει τις, ὁ δὲ τεκταίνεται*» (Ἀριστοφάνης)· φιλοτεχνῶ· (φρ.) «*τεκτηνάμενοι λάρνακα*» (Ἀπολλόδωρος)· δυσσοδομῶ, μηχανῶμαι δόλια ἢ κακόβουλα· (φρ.) «*ἐτεκταίνετο στάσιν*» (Πλούταρχος)· τὸ ἐνεργ. «τεκταίνω» ὡς τὸ μέσον (=φιλοτεχνῶ), «*θήκας τεκταίνοντας*» (Μανέθων)· (πρτ.) ἐτεκταινόμην, (μέλλ.) τεκτανοῦμαι, (ἀόρ.) ἐτεκτηνάμην, (ὑποτ.) τεκτήνωμαι· — τεκτονεύω, τεκτόνευσις, τέκτων, τέκταινα (θηλ. τοῦ τέκτων), τεκτονεῖον (=ἐργαστήριον ξυλουργοῦ), τεκτοσύνη, τεκτονουργός.

τελεία, (-είας), ἡ· (Γραμμ.) (ἐννοεῖται στιγμή)· σημεῖον στίξεως (βλ. στίξις)·// «ἄνω τελεία (·)· στίζονται δι' ἄνω τελείας (ἢ ἄλλως «μέσης στιγμῆς») ἀπ' ἀλλήλων κῶλα περιόδου (ἡμιπερίοδοι), ἤτοι μέρη αὐτῆς, τὰ ὁποῖα περιέχουν ἕν νόημα ὁπωσδήποτε αὐτοτελές.

Σήμερον ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐλαττοῦται καὶ τείνει νὰ ἐξαλειφθῇ εἰς κείμενα τῆς δημοτικῆς, τὴν δὲ θέσιν αὐτῆς λαμβάνει ἡ «τελεία στιγμή». Ὁπωσδήποτε ἡ ἄνω τελεία τίθεται, ὅταν μία ἀρχικὴ πρότασις συνεχίζεται δι' ἄλλων ὁμοίων προτάσεων πρὸς αὐτήν, (ἤτοι κυρία διὰ κυρίων, δευτερεύουσα διὰ δευτερευουσῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους), καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἑπομένας προτάσεις εἷς ὅρος (π.χ. τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ ῥῆμα) συστηματικῶς ἀποσιωπᾶται, διότι εἶναι ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ ὑπάρχοντος ὅρου τῆς ἀρχικῆς προτάσεως.

Πάντα τὰ προκύπτοντα οὕτω κῶλα ἀποτελοῦν μίαν ἑνότητα καὶ ὑπηρετοῦν ἕν καὶ τὸ αὐτὸ νόημα, π.χ. α) κῶλα συνδεόμενα διὰ κοινοῦ ὑποκειμένου: «*εἶχον φθάσει ἀρκετὰ πλοῖα· ἠρεύνησαν κάθε σημεῖον· διέσχισαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν περιοχήν· παρέμειναν ἐπὶ ἡμέραν· ἀλλ' οὐδὲν ἔφερον εἰς πέρας*», εἰς αὐτὰ πάντα τὰ κῶλα ὑπονοοῦνται (ὡς ὑποκείμενον) τά πλοῖα· «*τ' ἀηδόνι δὲν ἀπέθανε, τ' ἀηδόνι πάντα ζῇ· ἄλλαξε τὰ φτερά του· δὲν ἄλλαξε φωνή*» (Σπ. Τρικούπης). «*Αὐτὸς δὲν ἦταν ἄνθρωπος· ἦταν θεριό· δράκος τοῦ βουνοῦ· στοιχειό*»· β) κῶλα συνδεόμενα διὰ κοινοῦ ῥήματος, π.χ. «*Ὁ καλὸς χριστιανὸς δὲν αὐτοκτονεῖ. Αὐτοκτονεῖ ὁ μὴ ἔχων βαθεῖαν πίστιν· ὁ μὴ ἐνστερνισθεὶς τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον· ὁ φίλαυτος· ὁ μὴ ἔχων ἄλλον προορισμὸν πλὴν τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ*», (εἰς πάντα ταῦτα τὰ κῶλα ὑπονοεῖται τὸ ῥῆμα «αὐτοκτονεῖ»).

Πρὸς ἀποφυγὴν συνδέσμου, ὁ ὁποῖος εἰσάγει δευτερεύουσαν πρότασιν ἀντὶ κόμματος τίθεται ἄνω τελεία, π.χ. «*Δὲν ὑπῆρξεν ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι δραστικώτερα μέτρα· ὁ πυρετὸς ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ*»· [ἀντί (... μέτρα, διότι ὁ πυρετός κ.λπ.), (ἤτοι ἡ δευτέρα πρότασις ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τό «διότι» καὶ νὰ εἶναι δευτερεύουσα ἀντὶ κυρίας)]· (βλ. στίξις)·// «ἡ διπλῆ τελεία» (:)· ἀντὶ τῆς ἄνω τελείας (·)· τίθεται ὑπὸ τῶν λογίων ἡ «διπλῆ τελεία» (:), ἵνα δι' αὐτῆς δειχθῇ ἡ στενὴ σχέσις τῶν μερῶν τοῦ λόγου, α) πρὸ λόγων ἀναφερομένων κατὰ λέξιν καὶ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν εὑρισκομένων, π.χ. «*ὁ Λεωνίδας εἶπε: Μολὼν λαβέ*», καὶ β) πρὸ μιᾶς ἀπαριθμήσεως ἢ ἑνὸς ἐπακολούθου ἢ μιᾶς ἑρμηνείας ἢ μετὰ πρότασιν ἀναφερομένην εἰς γνωμικόν, ῥητόν, παροιμίαν, π.χ. «*Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τῆς Ἑλλάδος εἶναι: Ἀθῆναι, Θεσσαλονίκη, Πειραιεύς, Πά-*

τραι»· «καὶ τὸ ἀποτέλεσμα: Ἔχασε ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε»· «Τὸ ῥητὸν λέγει: Χρόνου φείδου»· «Ἡ παροιμία λέγει: Τῶν φρονίμων τὰ παιδιὰ, πρὶν πεινάσουν μαγειρεύουν».

Ἡ λέξις, ἡ γραφομένη μετὰ τὴν διπλῆν τελείαν, γράφεται διὰ κεφαλαίου γράμματος, διότι αὕτη ἔχει θέσιν τελείας·// στίζονται διὰ τελείας (.) ἀπ' ἀλλήλων αἱ περίοδοι, ἤτοι μέρη τοῦ γραπτοῦ λόγου, τὰ ὁποῖα περιέχουν ἐν ὁπωσδήποτε πλῆρες νόημα, π.χ. «*Ὁ ἔλεγχος τῆς γνησιότητος ἀνήκει εἰς μίαν κατηγορίαν προεργασιῶν τῆς φιλολογικῆς ἑρμηνείας, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν φιλολογικὰς ἐρεύνας*», (βλ. στίξις)·// ἡ τελεία τίθεται καὶ ἐπὶ συντομογραφιῶν: κ. (=κύριος), Κ.Δ.(=Καινὴ Διαθήκη), κ.λπ. (=καὶ λοιπά), 480 π.Χ. (=πρὸ Χριστοῦ), κἔξ. (=καὶ ἑξῆς).

Μερικαὶ τῶν συντομογραφιῶν* δὲν δέχονται τελείαν: Α(='Ανατολή), αἱ χρονολογίαι 1821, 1940, ὡς καὶ οἱ τίτλοι τῶν βιβλίων, ἐπιγραφαὶ καὶ ἐπικεφαλίδες. Τελεῖαι σημειοῦνται συχνάκις καὶ εἰς μεγάλους ἀριθμοὺς μετὰ τρία ψηφία ἐκ δεξιῶν, π.χ. 8.250.640.025. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ἢ τῆς περιόδου γράφεται τὸ ἀρχικὸν γράμμα μιᾶς λέξεως διὰ κεφαλαίου·// «*τελεία καὶ παῦλα*» (.–), ὁριστικὸς τερματισμὸς ἀποκλείων προσθήκην τινὰ ἢ ἐπανάληψιν, ἤτοι ἔκλεισε τὸ ζήτημα.

τελειῶ (-όω) (τι)· (καὶ τελεῶ (-όω)), (=κάμνω τι τέλειον, τελειοποιῶ, συμπληρώνω· (φρ.) «*τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον*» (Καιν. Διαθ.)· γίνομαι τέλειος, ὡριμάζω, ἀνδροῦμαι· (φρ.) «*τελειωθέντος* (τοῦ μειρακίου) *κατὰ μέγεθος*» (Γαληνός)· φθάνω εἰς τελειότητα· (φρ.) «*ὅταν τελειωθῇς καὶ βραβείων καὶ στεφάνων ἀξιωθῇς*» (Φιλούμενος)· γίνομαι τέλειος χριστιανὸς διὰ τοῦ βαπτίσματος· (φρ.) «*ἀπάγουσι καὶ λουτρῷ τῷ θείῳ τελειοῦσι*» (Κωνστ. Μανασσῆς)· διὰ τοῦ μαρτυρίου τελευτῶ)· (φρ.) «*ξίφει τελειοῦται*»· (νεοελλ. ἡ αὐτὴ φράσις καὶ ἐπὶ ἀσθενοῦς) (=οὐδεμία ἐλπὶς σωτηρίας ὑπάρχει)· «οἱ τετελειωμένοι» (=οἱ νεκροί)· (πρτ.) ἐτελείουν, (μέλλ.) τελειώσω, (ἀόρ.) ἐτελείωσα, (ὑποτ.) τελειώσω·// (Μεσ. καὶ Παθ.) τελε(ι)οῦμαι, (ἐπὶ προφητειῶν καὶ εὐχῶν) (=πραγματοποιοῦμαι, ἐκτελοῦμαι)· (φρ.) «*ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή*» (Καιν. Διαθ.)· (ἀόρ.) ἐτελε(ι)ώθην, (ὑποτ.) τελε(ι)ωθῶ, (πρκμ.) τετελείωμαι, (μετχ.) τετελειωμένος, -μένη, -μένον· –τέλεος ἢ τέλειος, τέλειον, τελεώτερον, τελεώτατα, τελείωσις, τελειωτής, τελειότης, τελειωτικός, τελείωμα· (φρ.) «*τέλεος καὶ τελέως ἐπίρρημα καὶ τελεῶ δοκιμώτερα ἢ μετὰ τοῦ ι*» (Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος).

τελευτῶ (-άω) (τι)· (=τελειώνω, ἐκτελῶ, περαίνω· (φρ.) «*ἐπὴν ταῦτα τελευτήσῃς τε καὶ ἔρξῃς*» (Ὀδύσσεια)· (ἀμτβ.) ἀποθνῄσκω· φθάνω εἰς τὸ τέλος)· (φρ.) «*τοῦ θέρους τούτου τελευτῶντος*» (Θουκυδίδης)· «*τελευτῶν ἔλεγε*» (=ἐν τέλει ἔλεγε), (τό «*τελευτῶν*» μετ' ἄλλου ῥήματος ἔχει σημασίαν ἐπιρρήματος=ἐπὶ τέλους, ἐν τέλει)· (φρ.) «*τὰς ὀλοφύρσεις τελευτῶντες ἐξέκαμον*» (Θουκυδίδης)· (μετ' αἰτιατ.) «τὸν βίον», «τὸν αἰῶνα»(=τελειώνω, ἀποθνῄσκω)· (φρ.) «*ποῖ τελευτήσω βίον*» (Εὐριπίδης)· «*ἀμυνομένους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα*» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐτελεύτων, (μέλλ.) τελευτήσω, (ἀόρ.) ἐτελεύτησα, (ὑποτ.) τελευτήσω, (πρκμ.) τετελεύτηκα, (ὑπερσ.) ἐτετελευτήκειν· (Μέσ.) τελευτῶμαι, (πρτ.) ἐτελευτώμην, (μέσ. μέλλ. μετὰ παθ. σημασίας) τελευτήσομαι, (παθ. ἀόρ. α') ἐτελευτήθην, (ὑποτ.) τελευτηθῶ, (πρκμ.) τετελεύτημαι, (μετχ.) τετελευτημένος, -η, -ον· (ὑπερσ.) ἐτετελευτήμην· –τελευτή, ἀτελεύτητος, τελευταῖος, (βλ. τελέω)·// (Συντακτ.) τό «τελευτῶ» μετ' ἀντικειμένου σημαίνει τελειώνω, π.χ. «*ἐτελεύτησε τὸ ἔργον*», ἄνευ ἀντικειμένου, ὁπόταν ἐννοῆται «τὸν βίον», «ἐτελεύτησε» (=ἀπέθανε), (πρβλ. τὰ τῆς δημοτ.) «*ἀνοίγει τὸ ρόδο*»· «*πιάνει τὸ δέντρο*».

τέλη τά· (τὸ τέλος)· // (Γραμμ.) τέλος λέγεται τὸ γράμμα ἢ τὰ γράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα καταλήγει μία λέξις. Τὰ τέλη προῆλθον ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν προσωπικῶν καταλήξεων μετὰ τοῦ χαρακτῆρος ἢ καὶ τοῦ προσφύματος τῶν χρονικῶν θεμάτων, π.χ. τοῦ τ α μ ί α ς (τὸ -ας), τοῦ λ ό γ ο ς (τὸ -ος), τοῦ φ ύ λ α ξ (τὸ -ξ), τοῦ τ ρ έ χ ω (τὸ -ω), τοῦ τρέχεις (τὸ -εις), (πρβλ. κατάληξις), π.χ.

Πίναξ

	κρίσις	*γραφεύς*	*τέκνον*	*στέφανος*	*φλόξ*	*βήξ*
ῥίζα	κρι-	γραφ-	τεκ-	στεφ-	φλογ-	βηχ-
θέμα	κρισι-	γραφευ-	τεκνο-	στεφανο-	φλογ-	βηχ-
πρόσφυμα	- σι	-ευ	-νο	-ανο	–	–
χαρακτήρ	- ι	- υ	– ο	– ο'	-γ	-χ
κατάληξις	- ς	-ς	– ν	-ς	-ς	-ς
τέλος	-ις	-ευς	-ον	-ος	-ξ	-ξ

Ἐπειδὴ τό «φ λ ό ξ» καὶ τό «β ή ξ» εἶναι ῥιζικὰ δὲν ἔχουν πρόσφυμα.

τελικός, -ή, -όν· ὁ τελευταῖος, ὁ τελειωτικός· // (Γραμμ.) ὁ τοῦ τέλους μιᾶς πράξεως, ἄρα τοῦ σκοποῦ· ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὸν σκοπόν: «τ ε λ ι κ ο ὶ σ ύ ν δ ε σ μ ο ι*», ἄλλως ἀποτελεσματικοί: *ἵνα, ὅπως, ὡς, ὄφρα, διὰ νά,* (δημ.) *γιὰ νά, νά,* (ὁ «ἵνα» εἶναι καὶ τοπικὸν ἐπίρρημα=ὅπου)· // «τ ε λ ι κ ὸ ν α ἴ τ ι ο ν*», ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμὸς ἐκφράζων τὸν σκοπόν, χάριν τοῦ ὁποίου γίνεται ἢ δὲν γίνεταί τι·

//«τ ε λ ι κ α ὶ π ρ ο τ ά σ ε ι ς» (βλ. ἵνα)·

//«τ ε λ ι κ α ὶ μ ε τ ο χ α ί» (βλ. μετοχή)·

//«τ ε λ ι κ ὰ σ ύ μ φ ω ν α»· οὐδεμία ἑλληνικὴ λέξις καταλήγει εἰς ἄλλο σύμφωνον, παρὰ μόνον εἰς -ν, -ρ, -ς (-ξ, -ψ). Μερικαὶ λέξεις, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς φωνῆεν, λαμβάνουν εἰς τὸ τέλος τὸ εὐφωνικὸν (ἢ ἐφελκυστικόν) «ν» ἢ «ς»: «*ἦλθε-ν ἐκεῖνος*», «*οὕτω-ς ἔχει τὸ πρᾶγμα*», ὡς καὶ τό «κ», τὸ ὁποῖον φαινομενικῶς εἶναι καταληκτικόν, διότι τοῦτο συνεκφωνεῖται μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος τῆς ἑπομένης λέξεως, π.χ. «*οὐ-(κ ὀ)λίγα*» (βλ. συλλαβισμὸς ὡς καὶ κατωτέρω).

Ὡς ἐκ τούτου πᾶν ἄλλο σύμφωνον εἰς τὸ τέλος λέξεως εὑρισκόμενον ἀποβάλλεται.

π.χ. (γύναικ-)>>ᾧ *γύναι*, (γεροντ-)>ᾧ *γέρον*, (παῖδ-)>ᾧ *παῖ*, (γαλακτ-)>τὸ *γάλα*, (σωματ-)>τὸ *σῶμα*, (τυραννίδ-)>ᾧ *τυραννί*.

Φαινομένην ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦν τὸ προκλιτικόν «ἐκ» καί «οὐκ» (οὐχ), ἀλλὰ τούτων τό «κ» συμπροφέρεται μετὰ τῆς ἑπομένης λέξεως, π.χ. «*οὐ-(κ_ἦ)λ-θον*», «*ἐ-(κ_ταύ)-της*», «*οὐ-(χ_εὖ)-ρον*», «*οὐκε-τι*» κ.λπ.· // «τελικὸν ἀπαρέμφατον» (βλ. ἀπαρέμφατον)· // (δημοτ.) εἰς τὴν δημοτ. πολλαὶ λέξεις καταλήγουν καὶ εἰς ἄλλα σύμφωνα: α) εἰς ἐπιφωνήματα ἢ εἰς ἄλλας λέξεις μιμητικάς (φωνήματα): *ὄχ! ἄχ! οὔφ! οὔστ!*, β) εἰς πολλὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ληφθῆ ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν, π.χ. *Βηθλεέμ, Σουέζ, Μωάμεθ, Κάνιγκ, νίκελ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ* κ.λπ., καὶ γ) εἰς μερικοὺς τύπους συγκεκομμένων λέξεων κατὰ τὸ τέλος αὐτῶν πρὸ ἄλλων, π.χ. «*βάλ' τους*», «*διῶχ' τους*», «*σφίχ' το*» κ.λπ.·

// (δημοτ.) φυλάσσεται τὸ τελικόν «ν» α) τοῦ ἄρθρου «τόν», «τήν», τοῦ ἀριθμητικοῦ τῆς δημοτ. «ἕναν», τῆς τριτοπροσώπου ἀντωνυμίας «τήν», τῶν ἀκλίτων «δέν», «μήν», «σάν», ὅταν ἡ ἑπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν ἢ ἑνὸς τῶν συμφώνων (κ, π, τ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ, ξ, ψ). π.χ. «*τὸν ἄνθρωπο*», «*τὴν πατρίδα*», «*ἕναν ψαρά*», «*δὲν πῆγα*», «*μὴν περάσῃς*», «*σὰν κοιτάζῃς*», «*δὲν ἔχει*» κ.λπ., ἐνῷ ἀποκόπτεται, ὅταν ἀκολουθῇ λέξις, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ ἑνὸς τῶν συμφώνων (γ, β, δ, χ, φ, θ, λ, μ, ν, ρ, σ, ζ), π.χ. «*τὸ γάμο*», «*τὴ γούβα*», «*ἕνα δήμαρχο*», «*δὲ θέλω*», «*μὴ ρωτᾶς*», «*σὰ δὲ βλέπεις*» κ.λπ., β) τοῦ ἄρθρου «τῶν», τῆς τριτοπροσώπου ἀντωνυμίας «τόν» καὶ τῶν συνδέσμων «ἄν», «ὅταν» «πρίν», π.χ. «*τῶν δικῶ μου*», «*τὸν ταπείνωσα*», «*ἂν πηγαίνῃς*», «*ὅταν γυρίσῃς*», «*πρὶν νυχτώσῃ*» κ.λπ., γ) εἰς τὴν αἰτιατικὴν ἑνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ πολλῶν ἀντωνυμιῶν καὶ ἀντωνυμικῶν ἐπιθέτων (*ὅποιος, ὅσον, τόσος, ποιός, κάποιος, ἄλλος, ὅλος* κ.λπ.), ὅταν δὲν συνδέωνται στενῶς μετὰ τῆς ἀκολούθου λέξεως ἢ ὅταν αὕτη ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος ἢ ἑνὸς τῶν συμφώνων (κ, π, τ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ, ξ, ψ), π.χ. «*ὅποιον εἶδες*», «*κάποιον ἄλλον ζήτησες*», «*ποιόν ξέρεις;*», «*κι ἄλλον ξύλισε*» κ.λπ.

Τὸ τελικὸν σύμφωνον ἀποκόπτεται: α) συνήθως εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ «μηνῶν», «χρονῶν» προκειμένου περὶ ἡλικίας, π.χ. «*τριῶν μηνῶ(ν)*» «*πόσω χρονῶ(ν)*», β) εἰς τὰς ἀντωνυμίας «αὐτός», «ἐκεῖνος», «τοῦτος» ἀρσενικοῦ γένους, ἐὰν μετ' αὐτὰς ἀκολουθῇ αἰτιατικὴ ἄρθρου, εἰς τὸ ὁποῖον φυλάσσεται τὸ τελικόν «ν», π.χ. «*αὐτό(ν) τὸν κύριο*», «*ἐκεῖνο(ν) τὸν ἄνθρωπο*», ἀλλ' ὅμως «*ἐκεῖνον τὸ δρόμο*»· οὕτω διακρίνεται τὸ ἀρσενικὸν ἀπὸ τὸ οὐδέτερον. Τὸ ἀπαγορευτικὸν «μή» ἄνευ τοῦ «ν», ὅταν τίθεται πρὸ στίξεως, π.χ. «*πρόσεχε μή!*», εἰς κύρια ὀνόματα ἄγνωστα φυλάσσεται τὸ τελικόν «ν» τοῦ ἀρσενικοῦ ἄρθρου «τόν», διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκληφθοῦν ὡς οὐδέτερα, π.χ. «*τὸν Ζακυνθινό*», ἐνῷ «*τὸ Ζακυνθινό*» δύναται νὰ ληφθῇ ὡς οὐδέτερον.

Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ «μία» λαμβάνει ἐνίοτε τελικόν «ν», ὅταν ἡ ἑπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπό «α», ἢ «ο», π.χ. «*μιὰν ἄλλη μέρα θὰ σὲ δῶ*», «*εἶδα μιὰν ὄμορφη κυρά*».

Εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἡ τριτοπρόσωπος προσωπικὴ ἀντωνυμία ἔχει ἐνίοτε τοὺς τύπους «τόνε», «τήνε» καὶ τὰ ῥήματα εἰς «-ν» τοὺς τύπους «-νε», «-να», π.χ. «*τόνε βλέπω*», «*τήνε βλέπω*», «*ἔχουνε*», «*πηγαίνανε*», «*καθόμουνα*».

Πολλάκις πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας εἰς τοὺς ποιητὰς λαμβάνουν «ν» τὰ οὐδέτερα εἰς «-ι» καί «-ο», π.χ. «*πουλάκιν εἶχα στὸ κλουβί*»· «*καράβιν ἔρχετ' ἀπ' τὴ Χιό*»· «*τὰ ῥόδα ποὺ ἔχυσαν τ' ἀγνὸν ἄνθινον αἷμα ἀγάλι*».

τέλος, (-ους), τό· τὸ τέλος ἐνεργείας, ἤτοι ὁ σκοπός· // «τελικὸν αἴτιον*», ἤτοι τοῦ σκοποῦ.

τελῶ (-έω)· (ἐπικ. τελείω) (=φέρω εἰς πέρας, ἐκτελῶ, τελειώνω· (φρ.) «*ἐσθλὸν δ' οὔτε τί πω εἶπες ἔπος, οὐτ' ἐτέλεσσας*» (Ἰλιάς)· ἐκπληρῶ· (φρ.) «*κλύοντες θεοὶ δικαίας λιτὰς ἁμετέρας τελεῖθ'*» (Αἰσχύλος)· τελειοποιῶ· (φρ.) «*ἀρετὰν πεπρωμέναν τελέσει*» (Πίνδαρος)· (ἀμτβ. ὡς τὸ παθητ.) ἐκτελοῦμαι, ἔρχομαι εἰς τὸ τέλος· (φρ.) «*αὐτὰρ ἐπὴν νοῦσον τελέσῃ μέγαν εἰς ἐνιαυτόν*» (Ἡσιόδος)· ἀποτίνω, ἐξοδεύω, δαπανῶ· (φρ.) «*τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκήδης*» (Ἡρόδοτος)· (ἐπὶ ἱερῶν τελετῶν) τελῶ· (φρ.) «*θεαῖς ταῖς μεγάλαις τελοῦντες τὰ ὄργια*» (Παυσανίας)· (ἀμτβ. μσν.) (=διατελῶ, εἶμαι)· (φρ.) «*βασιλεὺς πάντων τελῶν Ἑλλήνων*» (Τζέτζης)· «τελῶ τι» (=πληρώνω φόρον)· (φρ.) «*τὰ τέλη τελῶ*»· (Κρατῖνος)· «τελῶ τί τινι» (=ἐκτελῶ τι χάριν τινός)· (ὡς οὐσιαστικόν) «*τὰ τελούμενα*» (=τὰ συμβαίνοντα)· παρέχω, δίδω)· (φρ.) «*εὖ τελεῖ ὁ θεός*» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἐτέλουν, (μέλλ.) τελέσω καὶ τελῶ, (ἀόρ.) ἐτέλεσα, (ὑποτ.) τελέσω, (πρκμ.) τετέλεκα, (ὑπερσ.) ἐτετελέκειν· (Παθ.) τελοῦμαι (=ἐκπληροῦμαι)· (φρ.) «*τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται*» (Ἰλιάς)· εἰσάγομαι εἰς τὰ μυστήρια, μυοῦμαι· (φρ.) «*ἐτέλεις, ἐγὼ δὲ ἐτελούμην*» (Δημοσθένης)· «*βεβήλοισι δὲ σὺ θέμις, πρὶν ἢ τελεσθῶσιν ὀργίοισιν ἐπιστήμης*» (Ἱπποκράτης)· (πρτ.) ἐτελούμην, (μεσ. μελλ.) τελέσομαι καί (συνῃρ.) τελοῦμαι, (παθ. μέλλ.) τελεσθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐτελεσάμην, (ὑποτ.) τελέσωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἐτελέσθην, (ὑποτ.) τελεσθῶ, (πρκμ.) τετέλεσμαι, (μετχ.) τετελεσμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐτετελέσμην· – τελέθω, τελετή, τέλος, τέλειος, τελευτή, τελεστικός, τελεστήρια, ἐπιτέλεσις, ἀποτέλεσμα, ἀποτέλεσις, τέλθος (=χρέος, τέλος, ὀφειλή)· τέλσον (=ὅριον, τέρμα), ἀτελής, εὐτελής, πολυτελής, τελεστήριον, τελεστὴς ἢ τελέστωρ, τέλεσμα, (βλ. τελειῶ(-όω)· // (Γραμμ.) «τετελεσμένος μέλλων», ὁ δηλῶν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ῥήματος σημαινόμενον θὰ ἔχῃ συντελεσθῇ εἰς τὸ μέλλον, (δὲν δηλοῦται ὅμως, ἂν θὰ γίνῃ εἰς τὸ προσεχὲς ἢ εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον, ἂν πρὸ ἄλλης μελλούσης πράξεως ἢ μετ' αὐτήν)· ὁ τετελεσμένος μέλλων τῆς μὲν ἐνεργητικῆς φωνῆς εἶναι, α) περιφραστικός, σχηματιζόμενος διὰ τῆς μετχ. τοῦ ἐνεργητ. πρκμ. καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ «εἰμί», ὡς «πεπαιδευκὼς ἔσομαι», καὶ β) μονολεκτικός· τοιοῦτον μονολεκτικὸν μέλλοντα (ὄχι μόνον κατὰ μέσην φωνήν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐνεργητικήν) ἔχουν τὰ ῥήματα: «ἀποθνῄσκω, (τέθνηκα)>*τεθνήξω*, «ἥκω»>*ἥξω*, «ἵστημι» (ἕστηκα)> *ἑστήξω*, (ἄνωγα)>

ἀνώξω, (δέδοικα)> *δεδοικήσω*, (ἔοικα)> *εἴξω*, (χαίρω)>*κεχαρήσω* (καὶ *κεχαρήσομαι*), τῆς δὲ μέσης φωνῆς εἶναι α) περιφραστικός, σχηματιζόμενος διὰ τῆς μετοχῆς τοῦ μέσου πρκμ. καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ «εἰμί», ὡς «*πεπαιδευμένος ἔσομαι*», καὶ β) μονολεκτικὸς ἐκ τοῦ χρονικοῦ θέματος τοῦ μέσ. πρκμ. διὰ τῆς προσθήκης τοῦ προσφύματος «σ» τῶν θεματικῶν φωνηέντων καὶ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων· ὡς *λελύ-σ-ομαι*· τὰ ὑγρόληκτα καὶ ἐρρινόληκτα ῥήματα δὲν σχηματίζουν τετελεσμένους μέλλοντας.

Πίναξ

Τετελεσμένος Μέλλων

Ἐνεργητικὴ φωνὴ

Ὁριστική	Ὑποτ.	Εὐκτική	Προστακτ.	Ἀπαρέμφατον	Μετοχὴ
λελυκώς, -κυῖα, -κός ἔσομαι, ἔσῃ, ἔσται		λελυκώς, -κυῖα, -κός ἐσοίμην, ἔσοιο, ἔσοιτο		λελυκώς,κυῖα, -κός ἔσεσθαι	λελυκώς, -κυῖα, κὸς ἐσόμενος,
λελυκότε ἔσεσθον ἔσεσθον	—	λελυκότε ἔσοισθον ἐσοίσθην			ἐσομένη, ἐσόμενον,
λελυκότες, -κυῖαι, -κότα ἐσόμεθα, ἔσεσθε, ἔσονται	—	λελυκότες, -κυῖαι, κότα ἐσοίμεθα,ἔσοισθε, ἔσοιντο			

Μέση φωνή

Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
λελύσο-μαι		λελυσοίμην			
λελύσῃ (ἢ -ει)		λελύσοιο	—		
λελύσεται	—	λελύσοιτο			ὁ λελυσόμενος
			—	λελύσεσθαι	ἡ λελυσομένη
λελύσεσθον		λελύσοισθον			τό λελυσόμενον
λελύσεσθον	—	λελῦσοίσθην			
λελυσόμεθα		λελυσοίμεθα			
λελύσεσθε		λελύσοισθε			
λελύσονται		λελύσοιντο			

τελώνιον (-ίου), τό· (καὶ τελωνεῖον, (είου), τό) (=τόπος, ὅπου πληρώνονται τὰ τέλη*)· [κατὰ Σοῦδαν* *τελωνεῖον τό* (=ἐκεῖ ὅπου κάθεται ὁ τέλώνης)]· εἰς τοὺς Βυζαντινούς «*τὰ τελώνια*» (=δαιμόνια τοῦ ἀέρος)· (φρ.) «*τελωνεῖον προπερισπωμένως, ἐν ᾧ ἐκαθέζετο ὁ τελώνης· τελώνιον προπαροξυτόνως διὰ τοῦ ι γραπτέον*» (Σοῦδα)· (φρ.) «*εἶδε ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον*» (Καιν. Διαθ.).

τεμενικός, -ή, -όν· ὁ τεμένιος· ὁ ἀνήκων, ὁ ἀφορῶν ἢ ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸ τέμενος· (φρ.) «*τέμενος· πῶς ὁ μεμερισμένος τόπος τινί, εἰς τιμὴν ἢ ἱερὸν καὶ βωμός, ἢ ἀπονεμηθὲν Θεῷ ἢ βασιλεῖ*» (Ἡσύχιος)· // «τὰ τεμενικά» (Γραμμ.) τὰ κυρίως κτητικὰ ἐπίθετα οὐδετέρου γένους εἰς -ειον, -ιον, -αιον προῆλθον ἐκ τῆς γενικῆς ἐννοίας ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἴς τινα καὶ τὰ ὁποῖα παράγονται ἐξ ὀνόματος θεοῦ ἢ ἥρωος ἢ ἐπισήμου ἀνδρὸς καὶ δηλοῦν ναὸν ἢ μνῆμα καθιερωμένον εἰς αὐτόν, διὰ τοῦτο καὶ οὐσιαστικοποιηθέντα προπαροξύνονται ἢ μετὰ συναίρεσιν προπερισπῶνται, π.χ. α) εἰς «-ειον»: *Ἐρέχθειον, Θήσειον* (καὶ *Θησεῖον*), Ὁμήρειον, Διοσκούρειον, Αἰάκειον, Ἀράτειον, Πανδρόσειον κ.λπ., β) εἰς «-ιον»: *Ἀπολλώνιον, Λεωκόριον, Αἰάκιον, Διονύσιον, (Λυτώιον) Λυτῶον*· γ) εἰς «-αιον»: *Νύμφαιον (Νυμφάιον), Ἀθήναιον, Ἡραῖον* κ.λπ. Πολλὰ τεμενικά (σημαίνοντα τόπον λατρείας, ἑορτὴν ἢ ἄλλο τι συναφές) ἐξεφέροντο προπερισπωμένως. Ταῦτα εἶναι ἰδίως τὰ παραγόμενα ἐξ ὀνομάτων εἰς -ις καὶ σχηματίζοντα τὰς πλαγίας πτώσεις ἀττικῶς μὲν διὰ τοῦ (δ), ὡς *Ὄσιρις, (-ίρι(δ)ος)*, ὁ, ἰωνικῶς δὲ, ἄνευ αὐτοῦ νὰ φαίνωνται συνῃρημένα καὶ νὰ λήγουν εἰς -ειον· π.χ. (*Ἄνουβις, (-ι(δ)ος ὁ)*>), Ἀνουβεῖον, (Σέραπις, (-ι(δ)ος), ὁ)>*Σεραπεῖον, Ὀσιρεῖον, Νεμεσεῖον* κ.λπ.· ὁμοίως τὰ ἔχοντα πρὸ τῆς καταλήξεως ταύτης φωνῆεν ἢ δίφθογγον, π.χ. *Ἀσκληπιεῖον, Ἀμφιαρεῖον, Ὀλυμπιεῖον, Μουσεῖον*, ὥστε ἐκ τοῦ προελθόντος σάλου μερικὰ τούτων νὰ διφοροῦνται, π.χ. *Θήσειον-Θησεῖον, Ἀνάκειον-Ἀνακεῖον, Ἄμφειον Ἀμφεῖον*, οὕτω καὶ Ἀπολλωνεῖον- Ἀπολλώνιον, Ἀδώνειον-Ἀδώνιον κ.λπ.

Οὕτω τὰ ὀνόματα τῶν ἑορτῶν ἐξεφέροντο κατ' οὐδέτερον γένος, πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ καὶ προπαροξυτόνως ὡς ἐπίθετα οὐσιαστικοποιηθέντα: *τὰ Ἑρμαια* (δηλ. τὰ ἱερά), *τὰ Παναθήναια, τὰ Κάρνεια, τὰ Διονύσια, τὰ Ἀπολλώνια, τὰ Διιπολίεια, τὰ Πύθια, τὰ Ἡφαίστια, τὰ Προμήθια* κ.λπ., ὑπάρχει κανὼν, κατὰ τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει ὁμαλότης εἰς τὴν ὀρθογραφίαν ἐπὶ ἑορτῶν διὰ τοῦ «-ια» ἢ «-εια»: «*τὰ διὰ τοῦ -ια ἐπὶ ἑορτῶν λεγόμενα γράφονται διὰ τοῦ ι, οἷον Ἀπατούρια, Βουφόνια, Διάσια, Ἐλευσίνια, Θαλύσια...* καὶ τὰ ὅμοια πλὴν *τοῦ Αἰάκεια, Διόμεια, Διιπόλεια, Ἡράκλεια, Ἡφαίστεια, Θήσεια, Πανάκεια, Φιλεταίρεια* καὶ εἴ τι ὅμοιον» (βλ. εια*, -ια*).

τέμνω· (=κόπτω, ἀκρωτηριάζω, τραυματίζω· (φρ.) «*ἀλλήλων ταμέειν χρόα χαλκῷ*» (Ἰλιάς)· θύω, θυσιάζω· (φρ.) «*ἐν ᾧ δὲ τέμνειν σφάγια χρή σ', ἄκουέ μου*» (Εὐριπίδης)· εὐνουχίζω· (φρ.) «*ἐρίφους τάμνειν*» (Ἡσίοδος)· διανύω· (φρ.) «*τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ*»

(=διερχόμενος τὴν μέσην ὁδόν)· (Ἡρόδοτος)· (φρ.) «*τέμνω γῆν*» (=καταστρέφω, λεηλατῶ· ἀροτριῶ)· (φρ.) «*τήν τε γῆν αὐτῶν ἔταμνον*» (Ἡρόδοτος)· «*τέμνω τινά*» (=φονεύω τινά)· (ἐπὶ ζῴων καὶ ἀνθρώπων, εὐνουχίζω)· «*ὡς γάρ μιν ἡ Ῥέη ἔτεμε*» (Λουκιανός)· «*τέμνω ὅρκια*» ἢ «*σπονδὰς τέμνω*» (=κάμνω συνθήκην)· (φρ.) «*θάνατόν νύ τοι ὅρκι' ἔταμνον*», (σχόλ.) «*ἐπὶ τῷ σῷ θανάτῳ τοὺς ὅρκους ἐποίησα*» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἔτεμνον, (μέλλ.) τεμῶ, (ἀόρ.) ἔτεμον, (ἔταμον ποιητικόν), (πρκμ.) τέτμηκα, (ὑπερσ.) ἐτετμήκειν· (ὑπ.) τέμνω, ἀ τέμω (τάμω), πρ. τετμήκω, τετμηκὼς ὦ· (εὐ) ἐ τέμνοιμι, μ τεμοῖμι, τεμοίην, ἀ τέμοιμι (τάμοιμι), πρ. τετμήκοιμι, τετμηκὼς εἴην· (προστ.) ἐ τέμνε, ἀ τέμε (τάμε), πρ τετμηκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ τέμνειν, μ τεμεῖν, ἀ τεμεῖν (ταμεῖν), πρ τετμηκέναι· (μετχ.) ἐ τέμνων, -ουσα, -ον, μ τεμῶν, -οῦσα, -οῦν, ἀ τεμών, -οῦσα, -όν (ταμών, -οῦσα, όν), πρ τετμηκώς, -κυῖα, -κός· // τέμνομαι· π ἐτεμνόμην, μ τμηθήσομαι, τεμοῦμαι, ἀ ἐτμήθην, ἐτεμόμην, (ποιητ.) ἐταμόμην, πρ τέτμημαι, ὑ ἐτετμήμην· (ὑπ) ἐ τέμνωμαι, ἀ τμηθῶ, τέμωμαι, (τάμωμαι)· πρ τετμημένος ὦ· (εὐ) ἐ τεμνοίμην, μ τμηθησοίμην, τεμοίμην, ἀ τμηθείην, τεμοίμην, (ταμοίμην), πρ τετμημένος εἴην· (προστ.) ἐ τέμνου, ἀ τμήθητι, τεμοῦ, (ταμοῦ), πρ τέτμησο· (ἀπ) ἐ τέμνεσθαι, μ τμηθήσεσθαι, τεμεῖσθαι, ἀ τμηθῆναι, τεμέσθαι, (ταμέσθαι), πρ τετμῆσθαι· (μετχ.) ἐ τεμνόμενος, -ομένη, -όμενον, μ τμηθησόμενος, -ομένη, -όμενον, τεμούμενος, -ουμένη, -ούμενον, ἀ τμηθείς, -θεῖσα, -θέν, τεμόμενος, -ομένη, -όμενον, (ταμείς, -εῖσα, -έν), πρ. τετμημένος, -η, -ον· –τομή, τόμος, τέμαχος, τεμάχιον, τέμενος (=τεμάχιον γῆς ἀφιερωμένον εἰς Θεόν), τομός (=κοπτερός), τμῆμα, τμήγω (=τέμνω), τεμενίτης, τεμενῖτις ἡ, τεμενίζω, τομεύς, ταμίας· –ό ἀόρ. «ἔταμον» εἶναι ποιητικὸς καὶ Ἡροδότειος· «ἀποτέμνεταί τις τὴν κεφαλήν» λέγεται ἐπὶ ζώντων, τὸ δέ «ἀποτέμνεται ἡ κεφαλή» ἢ «ἡ δεξιὰ χείρ» ἐπὶ νεκρῶν· αὕτη εἶναι ἡ συνήθης χρῆσις, ἀλλ' εὑρίσκεται ἐνίοτε καὶ ἡ ἀντίστροφος χρῆσις. Καὶ τὸ μέν «ἀποτέμνω» (=διαίως ἀποτέμνω), (πρβλ.) «ἀποτομὴ κεφαλῆς», τὸ δέ «ἐκτέμνω» μετὰ προσοχῆς καὶ ἀνατομικῆς τομῆς τέμνω τι, (πρβλ.) «ἐκτομίας» (Κόντος).

τέο· (Γραμμ.) ἰωνικὸς καὶ δωρικὸς τύπος πτώσεως γενικῆς τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας «*τίς;**», ἀντί «τίνος;»· // δωρικὸς τύπος πτώσεως γενικῆς τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας «σύ*», ἀντί «σοῦ»· // ἰων. καὶ δωρ. τύπος γενικῆς τῆς ἀορ. ἀντωνυμίας (τίς*), ἀντί «τινός».

τεοῖο· (Γραμμ) ἐπικὸς τύπος τῆς γενικῆς τῆς προσωπ. ἀντωνυμίας «σύ*» ἀντὶ σοῦ.

τέοισι· (Γραμμ.) ἰων. τύπος πτώσεως δοτικῆς πληθ. τῆς ἐρωτημ. ἀντωνυμίας «τίς;» ἀντί «τίσι;»· // ἰων. τύπος τῆς δοτ. πληθ. τῆς ἀορ. ἀντωνυμίας «τίς», ἀντί «τίσι».

–τέος, -α, -ον· (Γραμμ.) κατάληξις ῥηματικῶν ἐπιθέτων, διὰ τῶν ὁποίων δηλοῦται ὅτι τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ ῥήματος πρέπει ἢ ὀφείλει νὰ γίνῃ, π.χ. *ἀφαιρετέος* (=πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ), *ἀπολυτέος, προσθετέος, διαιρετέος, μειωτέος, ἀπορριπτέος* (=πρέπει νὰ ἀπορριφθῇ), [ἐνῷ *ἀπορρίψιμος* (=δύναται νά ἀπορριφθῇ)] κ.λπ.·

Ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν καλοῦνται «θετικὰ ἐπιρρήματα» καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὰ ἀπρόσωπα «*μέλει*» ἢ «*δεῖ*» (ἢ τὰ ἐπίθετα *δίκαιος, ἄξιος*) μετὰ παθητικοῦ ἀπαρεμφάτου, π.χ. *γραπτέος* (=δεῖ γράφεσθαι), *ἀφαιρετέος, ἐκδοτέος, λεκτέος, τιμητέος* κ.λπ., τὸ δὲ οὐδέτερον δηλοῖ ἐνέργειαν καὶ ἀναλύεται εἰς τό «δεῖ» μετ' ἐνεργητικοῦ ἀπαρεμφάτου, π.χ. «*μισητέον τὴν κακίαν*» (=δεῖ μισεῖν τὴν κακίαν)· «*τί ποιητέον;*» (=τί δεῖ ποιεῖν;). Ταῦτα συντάσσονται α) ὁμαλῶς (ὡς καὶ πᾶν ἄλλο ἐπίθετον τιθέμενον εἰς τὸν λόγον ὡς κατηγορούμενον) π.χ. «*ὁ κακὸς κολαστέος ἐστί*»· «*ὠφελητέα σοι ἡ πόλις ἐστίν*»· «*τὸ ποιητέον ἐστὶ δεδογμένον*», (εἰς αὐτὰ πολλάκις παραλείπεται τό «ἐστίν»), β) ἀνωμάλως· ταῦτα ἀπαντοῦν εἰς οὐδέτερον γένος καὶ συμπλέκονται μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἑτερογενὲς καὶ ἑτεράριθμον, ἐνῷ ἔπρεπεν ὡς κατηγορούμενον νὰ εἶναι ὁμοιογενὲς καὶ ὁμοιάριθμον πρὸς τὸ ὑποκείμενον, π.χ. «*τὴν ἀρετὴν ἀσκητέον*», «*μιμητέον τοὺς ἀγαθούς*».

Ἐπειδὴ τὰ εἰς -τέον οὐδέτερα ῥηματικὰ ἐθεωρήθησαν ὅτι ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὰ ἀπρόσωπα καὶ τὸ ἀπαρέμφατον, τούτου ἕνεκα δέχονται τὴν αὐτὴν σύνταξιν καὶ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον, π.χ. «*ἀκουστέον τῶν ῥητόρων*», «*βοηθητέον τοῖς ἀναπήροις*» κ.λπ., καὶ ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενον, π.χ. «*ποιητέον μοί ἐστι ταῦτα*» καί «*ποιητέον μέ ἐστι ταῦτα*», ὡς «*δεῖ με ποιεῖν*» (βλ. ἀπαρέμφατον καὶ -τός)· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -τέος ῥηματικὰ ἐπίθετα τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγούσης, π.χ. *διαιρετέος, ἀφαιρετέος, προσθετέος, σημειωτέος* κ.λπ.· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -τέος ῥηματικὰ ἐπίθετα γράφονται διὰ τοῦ «ε», π.χ. *λεκτέος, γραπτέος, ἐπαινετέος*· τὰ δὲ παρὰ τὸν ἀριθμὸν γράφονται διὰ τῆς «αι» διφθόγγου: *τριταῖος, τεταρταῖος* κ.λπ., ὡς καὶ *εὐκταῖος, ἀπευκταῖος, τελευταῖος, μελιταῖος, Τυρταῖος* καὶ *μάταιος*.

τέος· (Γραμμ.) γενικὴ τῆς δωρικῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας σύ*· // «τέος» καί «τεός»· ἰων. καὶ δωρικ. τύπος ἀντὶ τῆς ἐρωτηματ. ἀντων. «τίς;» καὶ τῆς ἀόρ. «τις»· συνήθως αὕτη τίθεται εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις· (φρ.) «*οὔτε γὰρ οὔ τεον ἔστι*» (Παρμενίδης)

τεός, -ή, -όν· (Γραμμ.)· (ἐπικῶς καὶ δωρικῶς) τεός, -ά, -όν· (αἰολικῶς) τέος, -α, -ον· κτητικὴ ἀντωνυμία* ἀντί «σός*» (φρ.) «*τίς οὐ ξυνασχαλᾷ κακοῖς τεοῖσι;*» (Αἰσχύλος)· «*τεὸν φθόγγον ποθέοντε*» (Ἰλιάς).

τέρπω· (=εὐφραίνω, χαροποιῶ, προξενῶ χαράν)· (φρ.) «*πεσσοῖσι θυμὸν ἔτερπον*» (Ὀδύσσεια)· (πρτ.) ἔτερπον, (μέλλ.) τέρψω, (ἀόρ.) ἔτερψα, (ὑποτ.) τέρψω· (Μέσ. καὶ Παθ.) τέρπομαι (=ἀπολαύω πλήρους τέρψεως· εὐφραίνομαι· (φρ.) «*τὸν δ' εὖρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ*» (Ἰλιάς)· χορταίνω)· (φρ.) «*ἐπεὶ τάρπημεν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος*» (Ἰλιάς), καί (μτφ.) «*τέρπομαι γόου*» (=χορταίνω τὰ κλάματα)· (πρτ.) ἐτερπόμην, (μέσ. μέλλ.) τέρψομαι, (μεσ. ἀόρ. α΄) ἐτερψάμην, (ὑποτ.) τέρψωμαι, (μεσ. ἀόρ. β΄) ἐταρπόμην, (ὑποτ.) τάρπωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτέρφθην, (ὑποτ.) τερφθῶ, (παθ. ἀόρ. β΄) ἐτάρπην, (ὑποτ.)

ταρπῶ· –τέρψις, τερπνός, τερπωλή (=τέρψις), τερπνότης, τερπικέραυνος (ἐπὶ τοῦ Διός=ὁ τερπόμενος ἐπὶ τῷ κεραυνῷ), Τερψιχόρη, Τέρπανδρος, τερπνοειδής, τερπνῶς, τερπότραμις ἡ (=ἡ τῶν ἀφροδισίων τέρψις).

τερρακόττα· (<(ἰταλ.) terracotta=ὀπτή γῆ)· πᾶν καλλιτέχνημα ἐξ ὀπτῆς γῆς.

τερτσίνες οἱ· (Μετρ.) εἶναι στροφαὶ τρίστιχοι τοῦ ἰδίου ῥυθμοῦ τῆς πρώτης στροφῆς τοῦ ποιήματος,ὁ α΄ καὶ ὁ γ΄ στίχος ὁμοιοκαταληκτοῦν, τῆς δευτέρας στροφῆς ὁ α΄ καὶ ὁ γ΄ στίχος ὁμοιοκαταληκτοῦν μὲ τὸν β΄ στίχον τῆς α΄ στροφῆς, τῆς τρίτης στροφῆς ὁ α΄ καὶ ὁ γ΄ στίχος ὁμοιοκαταληκτοῦν μὲ τὸν β΄ στίχον τῆς β΄ στροφῆς καὶ οὕτω καθεξῆς, π.χ.

»Σ' τῆς ζωῆς μας ἐγὼ τὸ μισοστράτι (α)
βρέθηκα σ' ἕνα σκοτεινὸ ῥουμάνι, (β)
γιατὶ εἶχα τὸ ἴσιο χάσει μονοπάτι. (α)

Τί δύσκολα, ἄχ! κανεὶς ἀναθηβάνει (β)
πῶς τ' ἄγριου λόγγου ἦταν τραχεῖα ἡ σκληράδα, (γ)
ποὺ νέα 'ς τὸ λογισμὸ τρομάρα βάνει. (β)

Μόν τοῦ θανάτου εἶν' πιὸ πολλὴ ἡ πικράδα (γ)
..... *(δ)*

..... *(γ)*
κ.λπ.

(Ντάντε «κόλασις», μτφρ. Μαβίλη).

τές· (δημοτ.) αἰτιατικὴ πληθυντικοῦ τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου τῆς δημοτικῆς ἀντί «τάς» ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ «ε» τῆς καταλήξεως τῶν ἑπομένων ὀνομάτων, π.χ. *(τὰς χάριτες)> τὲς χάριτες, (τὰς γυναῖκες)> τὲς γυναῖκες, (τὰς χῶρες)> τὲς χῶρες* κ.λπ. καὶ τροπῇ τοῦ «ε» εἰς «ι» «τίς»: *(τὲς γυναῖκες)> τὶς γυναῖκες, (τὲς χῶρες)>τὶς χῶρες* κ.λπ.

τες· (δημοτ.) προσωπικὴ ἀντωνυμία αἰτιατ. θηλυκοῦ ἀντί «τάς» κατὰ τὰ θηλυκὰ ὀνόματα εἰς «-ες», π.χ. *«φέρ' τες», «πές τες», «νά τες».*

τεταγράμματος, -ος, -ον· (καὶ τετράγραμμος, -ος, -ον)· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τεσσάρων γραμμάτων· [τὸ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ ἑβραϊκὸν ὄνομα YHWH (='Ιεχωβᾶ)]· (φρ.) *«τεταγράμματον τοὔνομά φησιν ὁ θεολόγος εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ»* (Φίλων ὁ 'Ιουδαῖος)· *«Θεὸς ὁ πλάσας τεταγράμματον 'Αδάμ»* (Χρησμοὶ Σιβυλλικοί)· εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι τετραγράμματον, ὡς (ἑλλην.) Θεός, (λατιν.) Deus, (γαλλ.) Dieu, (Γερμαν.) Gott, (ἀλλὰ ἰταλ. dio).

τετράδειον, (-είου), τό· (=τὸ τετράγωνον)· τετράδιον, (-ου), τό (=σῶμα στρατιωτικὸν ἐκ τεσσάρων στρατιωτῶν)· ὁ εἰς τέσσαρα φύλλα διπλωμένος χάρτις, καὶ κατ' ἐπέκτασιν τὸ μαθητικὸν βιβλιάριον ἐκ φύλλων χάρτου συνερραμένον πρὸς γραφήν, ὡς *«τετράδιον εἰκοσάφυλλον», «τετράδιον πενηντάφυλλον»* κ.λπ. (πρβλ. «τριαντάφυλλο (sic) ἑκατόμφυλλο»)· (φρ.) *«τετράδειον, διὰ διφθόγγου, καὶ προπαροξύνεται· ἡ δὲ παράδοσις τετράδιον διὰ τοῦ ι τὸ ὑποκοριστικόν»* (Χοιροβοσκός).

τετραίνω (τι)· (=διατρυπῶ)· (φρ.) *«ποδῶν τέτρηνε τένοντε»* ('Ιλιάς)· (πρτ.)

ἐτέτραινον, (μέλλ.) τετρανῶ καὶ τρήσω, (ἀόρ.) ἐτέτρηνα καὶ ἔτρησα, (ὑποτ.) τετρήνω καὶ τρήσω· (Μέσ. καὶ Παθ.) τεταίνομαι (=διατρυποῦμαι, εἶμαι διάτρητος)· (φρ.) *«ὥσπερ κόσκινον τέτρηται»* (=εἶναι διάτρητος) ('Αριστοφάνης)· *«τέτρηνται οἱ οὐρητῆρες»* ('Ιπποκράτης), (μέσ. ἀόρ. β΄) ἐτετρηνάμην, (ὑποτ.) τετρήνωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτετράνθην καὶ ἐτρήθην, (ὑποτ.) τετρανθῶ καὶ τρηθῶ· –τρῆμα (=ὀπή, ἄνοιγμα), τρῆσις, τρηματώδης (=πλήρης ὀπῶν), διάτρησις, τρητός (=ὁ ἔχων ὀπήν), διάτρητος, τιτραίνω, τιτρῶ, τίτρημι.

τεταλογία, (-ίας), ἡ· σύστημα τεσσάρων πλατωνικῶν διαλόγων· // ὁμὰς τριῶν τραγῳδιῶν καὶ ἑνὸς σατυρικοῦ δράματος ὁμοῦ διδασκομένων ἀπὸ σκηνῆς εἰς 'Αθήνας καὶ εἰς δραματικὸν ἀγῶνα κατὰ τὰ μεγάλα Διονύσια πρὸς ἀπόκτησιν βραβείου· αἱ χωριζόμεναι εἰς τρεῖς τραγῳδίας ἀπετέλουν τήν «τριλογίαν*», κατὰ τὸν Αἰσχύλον καὶ τὰ τέσσαρα δράματα ἀπετέλουν ἑνότητα, ἐπειδὴ ἦσαν τοῦ αὐτοῦ μύθου, κατὰ τὸν Σοφοκλέα καὶ ἔπειτα κατὰ τὸν Εὐριπίδην ἦσαν ἐκ διαφόρων μύθων.

Διεσώθη μία τραγῳδία τοῦ Αἰσχύλου: «ἡ 'Ορέστεια», τῆς ὁποίας τριλογίας τὰ μέρη εἶναι αἱ τραγῳδίαι: *«ὁ 'Αγαμέμνων», «αἱ Χοηφόροι»* καὶ *«αἱ Εὐμενίδες».*

τετράμετρος, -ος, -ον· ὁ ἀποτελοῦμενος ἐκ τεσσάρων μερῶν· // (Μετρ.) ὁ συνιστάμενος ἐκ τεσσάρων μέτρων, ἤτοι ἐπὶ ἰαμβικῶν (υ-) ἢ τροχαϊκῶν (-υ) στίχων ὁ συγκείμενος ἐκ τεσσάρων διποδιῶν ἢ συζυγιῶν· // (ὡς οὐσ.) «τὸ τετράμετρον», τὸ ῥυθμιστικὸν γένος τὸ συγκείμενον ἐκ τεσσάρων μετρικῶν ποδῶν ἢ διποδιῶν· // «τροχαϊκὸν τετράμετρον», συγκείμενον ἐκ δύο τροχαϊκῶν τετραποδιῶν (διμέτρων), τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία εἶναι ἀκατάληκτος, ἡ δὲ ἄλλη εἶναι καταληκτική· // «ἀναπαιστικὸν τετράμετρον», τὸ ἀποτελούμενον διὰ τῆς συζεύξεως δύο τετραποδιῶν ἢ διμέτρων, μέτρον καταληκτικόν, τοῦ ὁποίου ὁ τελευταῖος ποὺς ἔχει μίαν μόνον συλλαβήν, ὁ δὲ ἐλλείπων χρόνος ἀναπληροῦται διὰ τῆς «τονῆς*»· // «ἰαμβικὸν τετράμετρον», εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει κύριον πόδα τὸν ἴαμβον (-υ)· // «χοριαμβικὸν τετράμετρον», εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς βάσιν τὸν χορίαμβον (-υυ-) (ἤτοι τροχαῖον (-υ) μετ' ἰάμβου (υ-)).

τετραποδία, (-ιας), ἡ· (Μετρ.) σύνθεσις τεσσάρων μετρικῶν ποδῶν, ὡς «δακτυλικὴ τετραποδία» (-υυ-υυ-υυ-υυ)· «ἰαμβικὴ τετραποδία» (υ-υ-υ-υ-).

τετράπτωτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ ἔχων τέσσαρας πτώσεις.

τετράς, (αδος), ἡ· (=ἡ τετρακτύς· σύνολον τεσσάρων μονάδων· τετρακτὺς εἶναι ὁ ἀριθμὸς 10, ἤτοι τὸ ἄθροισμα τῶν 4 πρώτων ἀριθμῶν (1+2+3+4 =10)· // τετρᾶς, (-ᾶντος), ὁ (=τὸ τέταρτον τοῦ κύκλου· νόμισμα).

τετράσημος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ συγκείμενος ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων χρόνων ἢ σημείων· // (νεώτ.) μετρικὸς πούς, ὁ ὁποῖος σύγκειται ἐκ τεσσάρων βραχειῶν συλλαβῶν (σημείων) διακεκριμένων ἢ συνηνωμένων εἰς μακράς, ἄλλως «τετράχρονος*».

τετράστιχος, -ος, -ον· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τεσσάρων στίχων ἢ γραμμῶν· // (Μετρ.) (ὡς οὐσ.) τὸ τετράστιχον.

τετρασύλλαβος, -ος, -ον· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τεσσάρων συλλαβῶν· (ῥ.) τετρασυλλαβῶ (-έω)· (φρ.) «*τετρασυλλαβεῖ ὁ ἰήιος*» (Εὐστάθιος). (ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος).

τετράχρονος, -ος, -ον· (Μετρ.). ὁ περιέχων τέσσαρας χρόνους, ἤτοι τέσσαρα ἐλάχιστα μέρη (τέσσαρας βραχείας συλλαβάς (υ)), ὁ χρόνος οὗτος καλεῖται καὶ «σημεῖον», ὅθεν «δίχρονος» (ἢ «δίσημος»), ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δύο βραχειῶν συλλαβῶν (υυ), «τρίχρονος» (ἢ «τρίσημος») ἐκ τριῶν (υυυ), «τετράχρονος» (ἢ «τετράσημος») ἐκ τεσσάρων (υυυυ).

τεύχω (τι)· (=κατασκευάζω τι · (φρ.) «*εἵματ' ἐνὶ μεγάροισι κέονται τετυγμένα χερσὶ γυναικῶν*» (Ἰλιάς)· παράγω, προξενῶ, (φρ.) «*θεὸς ὁ τὰ πάντα τεύχων βροτοῖσι*» (Πίνδαρος)· κάμνω, καθιστῶ· (φρ.) «*ὕμνος δὲ τῶν ἀγαθῶν ἐργμάτων βασιλεῦσιν ἰσοδαίμονα τεύχει φῶτα*» (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἔτευχον, (μέλλ.) τεύξω, (ἀόρ.) ἔτευξα, (ὑποτ.) τεύξω, (ἀόρ. β΄ ἐπικ.) τέτυκον, (πρκμ.) τέτευχα· (Μέσ. καὶ Παθ.) τεύχομαι (=παρασκευάζω φαγητόν · (φρ.) (μέσ.) «*αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου τετύκοντό τε δαῖτα*» (Ἰλιάς)· γίνομαι, ὑπάρχω· (φρ.) «*πὰρ Διὸς ἀθανάτοισι χόλος καὶ μῆνις ἐτύχθη*» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἐτευχόμην, (μεσ. μέλλ.) τεύξομαι. (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτύχθην, (ὑποτ.) τυχθῶ. (πρκμ.) τέτυγμαι, (μετχ.) τετυγμένος, -η, -ον (=καλῶς εἰργασμένος), (ὑπερσ.) ἐτετύγμην. (τετελ. μέλλων) τετεύξομαι· –τεῦχος· (φρ.) «*τὸ τέτευχεν ὡς παλαιὸν= κατεσκεύακεν ἐκ τοῦ τεύχω ἐξ οὗ τεῦχος= τὸ ἀγγεῖον Ἀττικῶς, τὸ βιβλίον δὲ Ἑλληνικῶς*» (Μοῖρις, Θωμᾶς Μάγ.), τύκη ἢ τύκος (=ἐργαλεῖον), νεότευκτος, τευχηστής (=ὁπλίτης), τευχήεις (=ὡπλισμένος), τεύχημα (=κατασκεύασμα), τευχήτωρ, τευχοπλάστις ἡ (=ἡ τευχοποιός, ἡ κατασκευάζουσα ἀγγεῖα).

τεχνάζω· (ἀμτβ.) (=μεταχειρίζομαι τέχνην · (φρ.) «*ἅμαξαι τετεχνασμέναι ὥσπερ οἰκήματα*» (Ἱπποκράτης)· μεταχειρίζομαι τεχνάσματα, πανουργίας· (φρ.) «*τοὺς λαγὼς θηρῶντες πολλὰ τεχνάζουσιν*» (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἐτέχναζον, (μέλλ.) τεχνάσω. (ἀόρ.) ἐτέχνασα, (ὑποτ.) τεχνάσω· (Μέσ.) τεχνάζομαι (=σοφίζομαι, ἐπινοῶ)· (φρ.) «*τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν Θησαυρὸν τοῦ βασιλέως*» (Ἡρόδοτος)· (ἀόρ.) ἐτεχνασάμην, (ὑποτ.) τεχνάσωμαι· –τέχνη, τεκταίνομαι, τεχνητός, τεχνίτης, τέχνασμα, τεχνασμός, τεχνητικός, τεχναστέον, ἀτέχνως, ἐντέχνως, εὐτέχνως· (φρ.) «*τέχνη κυρίως ἡ ἄνευ λόγου μὴ δυναμένη εἶναι, οἷον γραμματική, ῥητορική. Ἐπιστήμη ἡ μετ' ἀποδείξεων, οἷον τὰ τέσσαρα μαθήματα. Ἐπιτήδευμα δὲ τὸν λόγον χρεῦον, οἷον χαλκευτική, τεκτονική*» (Θωμᾶς Μάγιστρ.)· «*τέχνη ἐπιστήμης διαφέρει ἡ μὲν ἐπιστήμη ἀδιαπτώτων ἐστὶ θεωρημάτων καὶ μίαν ἐχόντων τὴν φύσιν, τέχνη δὲ ἐκκινουμένων καὶ ἄλλοτε ἄλλην ἀναλαμβανόντων φύσιν*»· *τέχνη ἐστὶ... σύστημα ἐκ καταλήψεων συγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τοῦ ἐν τῷ βίῳ* (Λουκιανός· Bekk. Ἀνέκδοτα)

τεχνητός, -ή, -όν· εἶναι ὁ γινόμενος διὰ τῆς τέχνης, ἀντίθετον φυσικός· τεχνικός, -ή, -όν (=ἐπιδέξιος, ὁ μετὰ ἐξαιρετικῆς τέχνης κατεσκευασμένος, καλλιτεχνικός).

τεχνίτης, (-ου), ὁ· (θηλ.) τεχνῖτις, (-ιδος), ἡ· τεχνῖται, (-ιτῶν), οἱ· (μτγν. ἐσφαλμένον τεχνήτης).

τεχνολογία, (-ίας), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ἀνάλυσις κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς ἢ τοῦ συντακτικοῦ τῶν λεκτικῶν τύπων, οἱ ὁποῖοι ἀπαντοῦν εἰς μίαν περίοδον τοῦ γραπτοῦ λόγου.

τεχνολογικός, -ή, -όν· ὁ ἀφορῶν,ὁ ἀνήκων ἢ ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν τεχνολογίαν*. // (Γραμμ.) (ὡς οὐσ.) «τὸ τεχνολογικόν», τὸ τμῆμα τῆς γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον διδάσκει τὴν τεχνολογίαν*· // τὸ διδάσκον τοὺς κανόνας τῆς πλοκῆς τῶν γραμμάτων πρὸς σύνθεσιν συλλαβῶν, τῶν συλλαβῶν πρὸς σύνθεσιν λέξεων, ὡς καὶ τὰς διαφόρους μεταβολὰς τῶν λέξεων, ἐνῷ «σύνταξις» ἢ «συντακτικόν», τὸ διδάσκον τὴν τακτικὴν τοῦ λόγου· σφάλματα τοῦ «τεχνολογικοῦ» εἶναι οἱ «βαρβαρισμοί»*, «οἱ σολοικισμοί»* καὶ ὁ «δατισμός*».

τεχνῶμαι (-αομαι)· (ἀμτβ.) (=ἐπινοῶ τεχνάσματα, μηχανῶμαι · (φρ.) «*παντί τε τρόπῳ ἑκάτεροι ἐτεχνῶντο οἱ μὲν ἐσπέμπειν τὰ σιτία*» (Θουκυδίδης)· κατασκευάζω τι ἐντέχνως, μετὰ τέχνης· (φρ.) «*ὁ δ' εὖ τεχνήσατο καὶ τά*» (Ὀδύσσεια)· κατασκευάζω· (φρ.) «*ἐμοὶ Κύκλωπες ὀιστοὺς αὐτίκα τεχνήσονται*», (Καλλίμαχος)· ἀσχολοῦμαι εἴς τι· (φρ.) «*ἀδύνατον πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν*» (=ἐκεῖνον ποὺ καταπιάνεται σὲ πολλὲς δουλειές) (Ξενοφῶν), (πρβλ. τὸ ἀνάλογον) «πολυτεχνίτης ἐρημοσπίτης»· (πρτ.) ἐτεχνώμην, (μέλλ.) τεχνάσομαι, (ἀόρ.) ἐτεχνησάμην, (ὑποτ.) τεχνήσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτεχνήθην, (ὑποτ.) τεχνηθῶ, (πρκμ.) τετέχνημαι, (μετχ.) τετεχνημένος, -νη, -νον· –τέχνημα, τεχνητός, τεχνήτωρ, τέχνησις (=τέχνασμα), τεχνήμων, τεχνάζω (=ἐπινοῶ τεχνάσματα)· (φρ.) «*τεχνήσασθαι τὸ μετὰ τέχνης τι κατασκευάσασθαι· τεχνάσασθαι δὲ τὸ κακουργῆσαι· καὶ τέχνημα τὸ ἀπὸ τέχνης, τέχνασμα δὲ τὸ κακούργημα*» *(Θωμᾶς Μάγιστρ.)*· «*τεχνάζων γὰρ καὶ τεχνώμενος ἕτερόν τι ὀηλοῖ, ἄμεινον δὲ τὸ τέχνῃ μετιών*» (Πολυδεύκης).

τέως· (ἐπίρρ.) (=ἐν τῷ μεταξύ · (φρ.) «*ἄλλοτ' ἄλλους καταστρεφόμενοι τέως ἕως ἅπαντας ὑποχειρίους ἔλαβον*» (Στράβων)· μέχρι τινός· (φρ.) «*φίλον τέως, νῦν δ' ἐχθρόν*» (Αἰσχύλος)· ἀντὶ τοῦ ἕως· (φρ.) «*καὶ τέως, μὲν ἂν παῖδες ὦσιν..., φιλοῦσι τοὺς ἄνδρας*» (Πλάτων)· πρὸ ὀλίγου, ἐνῷ πρφην (=εἰς παλαιότερον χρόνον), π.χ. «*τέως μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου καὶ πρφην τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου*»· *(φρ.)* «*πρφην σὺν τῷ ι*» (Ἡρῳδιανός).

Τζαβέλα ἡ· (=οὐσία καθαρισμοῦ ἐνδυμάτων) (>(γαλλ.) (eau de) Javel=συνοικία τῶν Παρισίων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἡ κατασκευὴ τοῦ ὑγροῦ αὐτοῦ).

–τζήδικο· (ὅλ. -τζής), (κατάληξις οὐσιαστικοῦ, ἡ ὁποία σημαίνει κατάστημα), (ἐκ θέματος τοῦ πληθυντικοῦ ἀντιστοίχων εἰς -τζής* (τουρκ. ci) ἐπαγγελματικῶν μετὰ τῆς καταλήξεως «-ικο»): *Παλια-τζήδικο>* (παλια-τζής), *ἑτοιμα-*

τζήδικο, στραγαλα-τζήδικο, ψιλικα-τζήδικο κ.λπ.

-τζής· (δημ) (>τουρκ. ci) κατάληξις ληφθεῖσα ἐκ τῆς τουρκικῆς, ἡ ὁποία σημαίνει τὸν ἀναφερόμενον ἢ ἀφορῶντα εἴς τι, ἀναλογικῶς δὲ ὡς κατάληξις, ἡ ὁποία σημαίνει ἐπάγγελμα ἢ· ἰδιότητα, ὡς *χαλβα-τζής* (>helva-ci), *τζαμπα-τζής* (>caba-ci), *καφε-τζής, ταξι-τζής, καταφερ-τζής, βιολι-τζής, παλια-τζής, ψιλικα-τζής, (-τζῆ),* ὁ κ.λπ., οὕτω καὶ *ἀερι-τζής,* (-τζῆ), ὁ, *ἀερι-τζού* καὶ *ἀερι-τζίνα ἡ.*

τζίρος, (-ου), ὁ· (=ἐμπορικὴ κατανάλωσις) [>(ἰταλ.) giro>(λατιν.) gyrus>(ἑλλ.) γῦρος (τοῦ πλανοδίου πωλητοῦ]· τζύρος ὁ (=ὁ ἀπεξηραμμένος σκόμβρος, κν. τσίρος)· (φρ.) «*τζύρους καὶ σκουμπρία*» (Πρόδρομος).

– τη· (δημοτ.) κατάληξις ἀφῃρημένων οὐσιαστικῶν ἐξ ἀρχαίας καταλήξεως -της. π.χ. (ἡ ἀνθρωπότης)>*ἡ ἀνθρωπότη, ἡ νιότη, ἡ τιμιότη* κ.λπ.

τήβεννα,(-ης),ἡ· (λατιν. trăbea,—beae), ἡ τραβέα· ἡμικύκλιον ποδῆρες ἐξ ἐρίων ἔνδυμα ὅμοιον πρὸς τὴν toga τῶν Ῥωμαίων· «*εἶδος περιβολαίου παρὰ Ῥωμαίοις*» (Ἡσύχιος)· (φρ) «*ἠξίου τήβενναν αὐτῷ λαμπρὰν εὐθέως ἑτοιμάσας*» (Πολύβιος)· «*τὴν δὲ ὀνομαζομένην τήβενναν τὰς μὲν ὧν περὶ Βίτωνα καὶ Κλέοβιν εἰκόνας ἐν Ἄργει φορεῖν φασι, τηβεννίδα δὲ αὐτὴν καλεῖν ἀξιοῦσιν*» (Πολυδεύκης)· πορφυρᾶ φοινικοπάρυφος ἐσθὴς τῶν βασιλέων οἰωνοσκόπων ἐνίοτε καὶ τῶν ὑπάτων, (μτγν.) ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλουμένη τήβεννος, (-ου), ἡ· (φρ.) «*ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐσθής, ἣν νῦν τήβεννον καλοῦσιν ἀπὸ Τημένου τοῦ Ἀρκάδος*» (Σοῦδα)· «*βασιλέα δὲ τὸν πατέρα τήβεννον ἔχοντα καὶ χιτῶνα περπόρφυρα*» (Καντακουζηνός)· «*χιτῶνα πορφυροῦν χρυσόσημον καὶ περιβόλαιον πορφυροῦν ποικίλον, οἷα Λυδῶν τε καὶ Περσῶν ἐφόρουν οἱ βασιλεῖς πλὴν οὐ τετράγωνόν γε τῷ σχήματι καθάπερ ἐκεῖνα ἦν, ἀλλ' ἡμικύκλιον. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἀμφιεσμάτων Ῥωμαῖοι μὲν τόγας, Ἕλληνες δὲ τήβεννον καλοῦσι, οὐκ οἶδα ὁπόθεν μαθόντες· Ἑλληνικὸν γὰρ οὐ φαίνεταί μοι τοὔνομα εἶναι*» (Διονύσιος Ἁλικ.).

τῆδε κἀκεῖσε· (=ἀτάκτως, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ).

– τηδες· (δημοτ.) (κατάληξις ὀνομ. πληθυντ. ἀρσενικῶν εἰς -της), ὡς *ξενύχτηδες, ζυμωτῆδες, πεταλωτῆδες* κ.λπ.

τηθίς,(-ίδος),ἡ· (=ἡ θεία)· τηθύς (-υος), ἡ (=ἡ γυνὴ τοῦ Ὠκεανοῦ).

τήκω· (ἐπὶ μετάλλων) (=λυώνω (ὀρθοτ.) λειώνω)· (φρ.) «*ἐς πίθους κεραμίνους τήξας καταχέει*» (Ἡρόδοτος)· «*ἥλιος τήκει πετραίαν χιόνα*» (Αἰσχύλος)· (μτφ.) μαραίνω, φθείρω· (φρ.) «*πολλοὺς τήκουσαν ἐραστάς*»· (πρτ.) ἔτηκον, (μέλλ.) τήξω, (ἀόρ.) ἔτηξα, (ὑποτ.) τήξω, (πρκμ.) τέτηκα (μετὰ παθητ. σημασίας)· (φρ.) «*τὸ καὶ κλαίουσα τέτηκα*» (Ἰλιάς)· (ὑπερσ.) ἐτετήκειν· (Παθ.) τήκομαι (=ῥευστοποιοῦμαι, φθίνω, λείωνω)· (φρ.) «*τηκομένης χιόνος*» (Ἡρόδοτος)· (μέλλ. μέσος μετὰ παθητ. σημασ.) τήξομαι, (παθ. μέλλ. β΄) τακήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐτηξάμην, (ὑποτ.) τήξωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτήχθην, (ὑποτ.) τηχθῶ, (παθ. ἀόρ. β΄) ἐτάκην, (ὑποτ.) τακῶ, (πρκμ.) τέτηγμαι, (μετχ.) τετηγμένος, -η, -ον· –τῆξις, τηκεδών (=τῆξις, μαρασμός), τηκεδανός, τηκεδονικός (=ὁ φθίνων), τη-

κτός (=λειωμένος, εὐδιάλυτος), τηκτικός, τάγηνον (τήγανον, κν. τηγάνι).

τῆμος· (=τότε)· τῖμος (ποιητ.) (=ἡ τιμή).

– τήρα· (δημ.) (Ὀρθογρ.) (κατάληξις θηλ. οὐσ.): ῥαβδιστήρα, ποτιστήρα, κλαδευτήρα, ἁγιαστήρα, διαλυστήρα, κρατητήρα κ.λπ.

– τηρι· (κατάληξις οὐδετ. οὐσ. ἐξ ἀρχαίου -τηριον): *θυμιατῆρι* (μακρὸν πρὸ βραχέος περισπᾶται) καὶ ἁπλ. (δημοτ.) θυμια-τήρι(ον)>*θυμια-τήρι, κλαδευτήρι, ξυστήρι, ἀκονιστήρι, σβηστήρι, ποτήρι, ξυπνυτήρι* κ.λπ. Ἡ κατάληξις -τήρι(ον) προῆλθε κυρίως ἐκ τῆς καταλήξεως -ιον, ἡ ὁποία προσετέθη εἰς ὀνοματα λήγοντα εἰς -τήρ (=-τής), π.χ. *κριτήρ* (=κριτής)> *κρι-τήριον, ἀκροατήρ* (=ἀκροατής)> *ἀκροα-τήριον, (*πρατήρ)> *πρα-τήριον* κ.λπ.

– τήριον· (Ὀρθογρ.) ῥηματικὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα γράφονται διὰ τοῦ «η» εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ σημαίνουν: α) τόπον, ὡς *ἐργαστήριον, δικαστήριον, σιδηρωτήριον, φροντιστήριον, κομμωτήριον, ἀποδυτήριον, κοιμητήριον*, κ.λπ. β) ὄργανον, ὡς *θυμιατήριον, ποτήριον, φυσητήριον, ἀνεμιστήριον* κ.λπ., γ) ἀμοιβήν (κατὰ πληθ. ἀριθμόν), ὡς *χαριστήρια, τελεστήρια*· (φρ.) «*δέχεσθε τάδε καὶ τελεστήρια πολλῶν καὶ καλῶν πράξεων*» (Ξενοφῶν)· «*ἔθυε τελεστήρια καὶ χαριστήρια*»(Αἰλιανός), δ) ἑορτήν, (κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμόν), ὡς *νικητήρια, ἀνακαλυπτήρια,* καὶ ε) πρᾶξιν, ὡς *χρηστήριον*· (βλ. -ήριον, τεμενικά).

τηρῶ(-έω) (τι ἤ τινα)· (=φυλάττω)· (φρ.) «*οὐ γὰρ καλῶς τηροῦσι τὰς κύνας*» (Ξενοφῶν)· παρατηρῶ ἐκ τοῦ πλησίον, ἐπιτηρῶ· (φρ.) «*τηρῶ αὐτούς οὐδὲ δοκῶν ὁρᾶν κλέπτοντας*» (Ἀριστοφάνης)· καιροφυλακῶ, (νεωτ.) καιροφυλακτῶ (φρ.) «*ἔνδον ὄντα τηρήσαντες αὐτόν*» (=παραφυλάξαντες, ὥστε αὐτὸς νὰ εἶναι ἐντός» (Θουκυδίδης)· (μετ' ἀπαρεμφ.) προσέχω νὰ...· (φρ.) «*ἐτήρουν ἀνέμῳ καταφέρεσθαι*» (Θουκυδίδης)· ἀγρυπνῶ· (φρ.) «*ἀλλὰ τοὐναντίον ἢ οἱ Συρακόσιοι ἐτήρουν*» (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἐτήρουν, (μέλλ.) τηρήσω, (ἀόρ.) ἐτήρησα, (ὑποτ.) τηρήσω, (πρκμ.) τετήρηκα· (Μέσ. καὶ Παθ.) τηροῦμαι, (πρτ.) ἐτηρούμην, (μελλ.) τηρήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτηρήθην, (ὑποτ.) τηρηθῶ, (πρκμ.) τετήρημαι, (μετχ.) τετηρημένος, -η,-ον· –τήρησις, τήρημα, τηρητικός, τηρητής, παρατηρητής, παρατήρημα, παρατήρησις, ἐπιτήρησις, ἐπιτηρητής, τηρητέος, τηρήτρια.

– της· (Ὀρθογρ.) τὰ ὀνόματα εἰς -της τὰ παραγόμενα ἐκ τῶν εἰς -όω (-ῶ) περισπωμένων ῥημάτων, ἐὰν τονίζωνται ἐπὶ τῆς ληγούσης, γράφονται εἰς τὴν παραλήγουσαν διὰ τοῦ «ω», π.χ. *μισθῶ>μισθωτής, χρυσῶ>χρυσωτής,* ἐὰν δὲ τονίζωνται ἐπὶ τῆς παραληγούσης, γράφονται διὰ τοῦ «ο», π.χ. *ὁμῶ(-όω)* (ἐσφαλμ. τύπος ἀντὶ *ὄμνυμι*)>*ὁμότης ὁ* (=ὁ ὁρκιζόμενος), *ἀρῶ(-όω)>ἀρότης,* ἐξαιρεῖται *ὁ δεσμώτης,* τὸ ὁποῖον παράγεται ἐκ τοῦ μέλοντος *δεσμεύσω.*

-της· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -της λίαν εὐχρηστα εἰς τὴν γλῶσσαν μας, ὡς καὶ τὰ εἰς -τηρ καὶ -τωρ, τὰ ὁποῖα ὡς πρὸς τὴν σημασίαν εἶναι ἐντελῶς ὅμοια καὶ δηλοῦν τὸν πράττοντα ἢ ἐνεργοῦντα.

Τὰ θηλυκὰ τούτων τῶν μὲν εἰς -της λήγουν εἰς -τις,(-ιδος), τῶν δὲ εἰς -τηρ καὶ

τωρ εἰς -τρις, -τρια, -τειρα, π.χ. *αὐλητρίς, (-ίδος),ἡ, θερμαστρίς, (-ίδος), ἡ αὐλήτρια,(-ίας), ἡ, σώτειρα,(-ας),ἡ*· τὸ ἀρχαῖον ἐπίθημα -τερια ἐγένετο -τρια καὶ -τειρα.

('Ορθογρ.) 1) τὰ εἰς -της ῥηματικὰ ἀρσενικὰ οὐσ., τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ἁπλῶν ἢ συνθέτων ῥημάτων καὶ σημαίνουν τὸ δρῶν πρόσωπον ἢ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος μετέρχεται τὸ δηλούμενον ὑπὸ τῆς ῥίζης, εἶναι παροξύτονα, π.χ. *ὁράστης* (ᾱ)*>οἱ ὁρᾶσται, θλάστης >οἱ θλάσται πλάστης> οἱ πλάσται* (κηροπλάστης), *νάστης* (μετανάστης), *φράστης* (μεταφράστης, παραφράστης, νεωτ. ἐσφαλμ. μεταφραστής), (σκινδαλαμοφράστης) (=ὁ λεπτολόγος, ὁ διασχίζων τὰ ἄχυρα, ὁ διυλίζων τοὺ κώνωπα), *γνώστης* (ἀναγνώστης), *πράτης* (μεταπράτης), *κτήτης* (ἰδιοκτήτης, φιλοκτήτης), *λύτης* (προλύτης), *δύτης* (ὑποδύτης, ἐπενδύτης, λωποδύτης, τρωγλοδύτης), *κλέπτης* (ζωοκλέπτης), *καύτης* (εἰκονοκαύτης καὶ τὸ κν. παλουκοκαύτης) κ.λπ., ἐξαιροῦνται τὸ *κριτής* (ἀνακριτής, ὑποκριτής), (ἀλλὰ καὶ *λογοκρίτης, ὀνειροκρίτης* κ.λπ.), *τὸ λῃστής* (ἐκ τοῦ ληιστής) (γενόμενον κατὰ συναλοιφήν), *ἀρχιλῃστής* καὶ τὸ *ψαλτής*, (μτγν.) *ψάλτης*·

2) τὰ ἔχοντα εἰς τὴν παραλήγουσαν τό «η», π.χ. *ἀλήτης, κυβερνήτης, νήστης,* ἀλλὰ καὶ *ἀθλητής, αὐλητής, ποιητής, ἀκονητής, ἐγγυητής, μαθητής, φοιτητής, τρυγητής, ὀρχηστής* καὶ τὰ σύνθετα *δερμηστής, ἀλφηστής, ὠμηστής* (<ὠμὸς+ἐσθίω),

3) ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρὸ τοῦ «τ» ἔχουν ἀμετάβολον σύμφωνον (ν,ρ,λ), ὡς *αὐθέντης, ἀγύρτης, ἐφιάλτης* κ.λπ., καὶ

4) τὰ ἔχοντα εἰς τὴν παραλήγουσαν βραχεῖαν συλλαβήν, ὡς *ἱκέτης, δεσπότης, ἐργάτης,ὁμότης, ἀρότης, συνωμότης,* πλὴν τοῦ *εὑρετής* (>*ἐφευρετής*, (νεωτ.) *ἐφευρέτης*), πάντα τὰ ἄλλα ὀξύνονται, ὡς *ἁρμοστής, ἀκροατής, διορθωτής, ζηλωτής* κ.λπ.// Τὰ εἰς -της παραγόμενα ἐκ μεταβιβαστικῶν ῥημάτων ἐκφράζουν ἔννοιαν μεταβιβαστικήν, π.χ. *σοφιστής* (=ὁ τοὺς ἄλλους κάμνων σοφούς), *γραμματιστής* κ.λπ.· ἄλλα δηλοῦν τὸ ὄργανον: *ξέστης, τρίπτης, διαβήτης* κ.λπ., καὶ ἄλλα κατὰ πληθυντικὸν δηλοῦν θιάσους, ὡς *θεσμοφοριασταί, διοσκουριασταί, πυθιασταί, σατυριασταί.*

Τὰ εἰς -της ὑπὲρ μίαν συλλαβὴν φυλάττουν κατὰ τὴν σύνθεσιν τὸν τόνον τοῦ ἁπλοῦ, π.χ. *ἐρανιστής-ἀρχιερανιστής, δανειστής-μισοδανειστής, εὑρετής-ἐφευρετής* (νεωτ. *ἐφευρέτης*), *ληστής-ἀρχιληστής, φράστης-παραφράστης,μεταφράστης* (νεώτ. *μεταφραστής*), *θλάστης-ξυλοθλάστης, κλάστης-εἰκονοκλάστης* κ.λπ.

Οὐδὲν δισύλλαβον ἀρσενικὸν λῆγον εἰς -της ὀξύνεται, πλὴν τοῦ *ὁ κριτής*, (τὸ δὲ *λῃστής* εἶναι τρισύλλαβον «*ληιστής*») καὶ τὸ ἀττικῶς ὀξυνόμενον *ψαλτής* (=ψάλτης).

Κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀρσενικῶν εἰς -της ἐτονίσθησαν ἐπὶ τῆς παραληγούσης καὶ τὰ θηλυκὰ εἰς «-τις», τὰ ὁποῖα γίνονται ἐκ τούτων, π.χ. (δεσπότης)>*ἡ δεσπότις, ἡ πολῖτις, ἡ πρεσβῦτις, ἡ γυμνασιάρχις, ἡ Σπαρτιᾶτις, ἡ Πελασγιῶτις* κ.λπ., ἐνῷ τὰ ἀρχαιότερα ἐτονίζοντο ὁμαλώτερον, (ἀρσεν.) *κοίτης*, θηλ. *ἡ ἄκοιτις, ὁμόκοιτις, παράκοιτις*, ἀλλὰ (*ὁ βουλευτής, ἡ βουλευτίς, (-ίδος),* ἡ ἢ καὶ *ἡ βούλευτις*),

(πρβλ. «-τις»)·// περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν εἰς -ατης, -ιτης καὶ -υτης (βλ. κλίσις* α΄ καὶ λέξις).

– της· (ὀημιοτ.)· κατάληξις ἀρσενικῶν οὐσιαστικῶν, τὰ ὁποῖα σημαίνουν ὀρᾶσιν: *βουτηχτής, τρυγητής, γδάρτης, πνίχτης* κ.λπ.

-τητα· (δημοτ.) (κατάληξις ἀφῃρημένων θηλυκῶν οὐσιαστικῶν), ὡς *ἡ ποιότητα, ὡραιότητα, ποσότητα, ταχύτητα, λευκότητα, πρωτεραιότητα* κ.λπ.

τῆτες· (ἀρχ. ἐπίρρ.)· (=κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος)· (φρ.) «*ἡ τῆτες ἡμέρα*» (=τήμερον, σήμερον), *οὕτω καί «σῆτες»* (δωρ.) «*σᾶτες*» (=τοῦτο τὸ ἔτος)· (φρ.) «*εἰς τὸν σᾶτες ἐνιαυτόν*»· τὸ *τῆτες* καὶ *σῆτες* ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔτος, ὁποίαν ἔχει τὸ *σήμερον, τήμερον* πρὸς τὸ *ἡμέραν*·–(ἐπίθ.) τήτειος-σήτειος, τητινός-σητινός, τητάνειος-σητάνειος (=τούτου τοῦ ἔτους, ὁ ἐφετινός).

– τι· (Γραμμ.) τὰ ἐπιρρήματα τὰ λήγοντα εἰς -τί γράφονται διὰ τοῦ «-ι», ὡς *ἀδακρυτί, ἀβοητί, ἀκλητί, ἄρτι* κ.λπ., *ἀνατεί* (=ἄνευ βλάβης) καὶ *ἀνατί* (Εὐριπίδης), *ἀμφιετεί* (=κατ' ἔτος).

τί· (Γραμμ.) (μετ' ὀξείας) οὐδ. τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας «*τίς;*»·// (*τί*) (μετὰ βαρείας) οὐδ. τῆς ἀορίστου ἀντωνυμίας «*τίς*» (*τις*).

– τιά· (δημοτ.) φαινομενικὴ κατάληξις θηλ. οὐσ. ἀπὸ οὐσιαστικῶν, τὰ ὁποῖα παράγονται ἐκ τῶν πτώσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡς χαρακτῆρα τό «τ» (ῥεύματος-ῥεύματα)+ ια< -ιά, π.χ. *ῥευμα-τιά,* (>ῥευματιά), δαγκαμα-τιά, καψιμα-τιά, ζαρωμα-τιά, λαβωμα-τιά, ἁλεσμα-τιά, σταλαγμα-τιά κ.λπ.

– τίζω· (νεοελ.) φαινομενικὴ καάληξις ῥημάτων ἐξ ὀνομάτων εἰς «-μα» (πρβλ.) -τιά): (κῦμα)> *κυμα-τίζω,* (τραῦμα)> *τραυματίζω, κριμα-τίζω, στοίχημα-τίζω, παράδειγμα-τίζω, στιγμα-τίζω* κ.λπ.

τίθημί (τι ἤ τινα)· (=τοποθετῶ)· (φρ.) «*ἅρματα δ' ἅμι βωμοῖσι τίθει*» ('Ιλιάς)· «*θεῖσα στέφανον ἀμφὶ βοστρύχοις*» (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἐτίθην, (μέλλ.) θήσω, (ἀόρ. β΄) ἔθηκα, (πρκμ.) τέθεικα, (ὑπερσ.) ἐτεθείκειν· (ὑπ.) ἐ τιθῶ, τιθῇς, τιθῇ, ἀ θῶ, πρ τεθείκω, τεθεικὼς ὦ· (εὐκ.) ἐ τιθείην, μ θήσομαι, ἀ θείην, πρ τεθείκοιμι, τεθεικὼς εἴην· (προστ) ἐ τίθει, ἀ θές, πρ τεθεικὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ τιθέναι, μ θήσειν, ἀ θεῖναι, πρ τεθεικέναι· (μετχ.) ἐ τιθείς,-θεῖσα, -θέν, μ θήσων, -σουσα, -σον, ἀ θεὶς, θεῖσα, θέν, πρ τεθεικώς, -κυῖα, -κός·// τίθεμαί (τι) (=βάλλω)· (φρ.) «*τίθεμαι τὰς ἀσπίδας*» (Ξενοφῶν)· «*τίθεμαι ὑπό τινος*» (=τοποθετοῦμαι ὑπό τινος)· [ὡς παθητ. τοῦ «*τίθεμαι ὑπό τινος, παρά τινος* κ.λπ.» λαμβάνεται τό «*κεῖμαι*», ὡς παθητ. ὑπερσ. δὲ τὸ «*ἐκείμην*»], ἢ θέτω τι διὰ μέσου ἄλλου πρὸς ὠφέλειάν μου· (πρτ.) ἐτιθέμην, (μέλλ.) θήσομαι, τεθήσομαι, ἀ ἐθέμην, ἐτέθην, (πρκμ.) τέθειμαι (κεῖμαι), (ὑπερσ.) ἐτεθείμην (ἐκείμην)· (ὑπ) ἐ τιθῶμαι, ἀ θῶμαι, τεθῶ, πρ τεθειμένος ὦ (κείμενος ὦ)· (εὐ) ἐ τιθείμην, μ θησοίμην, τεθησοίμην, ἀ θείμην, τεθείην, πρ τεθειμένος εἴην (κείμενος εἴην)· (προστ.) ἐ τίθεσο, ἀ θοῦ, τέθητι, πρ τέθεισο (κεῖσο)· (ἀπ.) ἐ τίθεσθαι, μ θήσεσθαι, τεθήσεσθαι, ἀ θέσθαι, τεθῆναι, πρ τεθεῖσθαι (κεῖσθαι)· (μετχ.) ἐ τιθέμενος, -μένη, -μενον, ἀ θέμενος, -μένη, -μενον -τεθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ τεθειμένος, -μένη, -μένον (κείμενος, -μένη, -μενον)· – «τίθημί

τινί τι ἐν χερσί» (=ἐγχειρίζω εἴς τινά τι)· (φρ.) «*σπείσας δ' αἴθοπα οἶνον 'Οδυσσῆι πτολιπόρθῳ ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν*» ('Οδύσσεια)· συνήθεις φράσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἰδιαιτέραν σημασίαν: «*τίθημι νόμον*» (=νομοθετῶ)· (φρ.) «*ὅρα τιθεῖσα τόνδε τὸν νόμον βροτοῖς*» (Σοφοκλῆς)· «τίθεμαι ὄνομα» (=δίδω εἰς παιδίον τὸ ὄνομά μου ἢ ἐγκρίνω τὸ ὄνομα παιδός)· (φρ.) «*τὸ γὰρ θέτο πότνια μήτηρ ἐκ γενετῆς*» ('Οδύσσεια)· «*Ἴωνα δ' αὐτὸν ὄνομα κεκλῆσθαι θήσεσθαι*» (Εὐριπίδης)· «τίθεμαι τὴν ψῆφον» (=ψηφοφορῶ)· (φρ.) «*πᾶς τις αὐτῶν ἑαυτῷ ἐτίθετο τὴν ψῆφον*» ('Ηρόδοτος)· «τίθεμαι γνώμην» (=δίδω τὴν γνώμην μου)· (φρ.) «*ὁ Ἀρταβάνου τοῦ γνώμην θεμένου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα*» ('Ηρόδοτος)· «τίθημί τινί τι ἐν φρεσί, ἐν στήθεσσι» (=νουθετῶ)· (φρ.) «*ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον*» ('Ιλιάς)· «*ἐν φρεσὶ θέσθαι αἰδῶ καὶ νέμεσιν*» ('Ιλιάς)· «τίθεμαι τὰ ὅπλα» (=παρατάσσομαι κατέναντι τῶν ἐχθρῶν, νυκτοφυλακῶ · (φρ.) «*θέμενοι εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα*» (Θουκυδίδης)· παραδίδομαι· (φρ.) «*τὰ ὅπλα θείς*» (Πλούταρχος)· ἀθλοθετῶ· (φρ.) *ἵππεῦσιν μὲν πρῶτα ποδώκεσιν ἀγλά' ἄεθλα θῆκε*» ('Ιλιάς)· «τίθημι νόμον» (=νομοθετῶ)· (φρ.) «*διὰ τὸν νόμον, ὃν σὺ τέθεικας, μισθὸν λαβών*» (Δημοσθένης)· «παῖδα ἢ υἱὸν τίθεμαι» (υἱοθετῶ)· (φρ.) «*τὸν δὲ νεώτερον Ἀφρικανοῦ Σκιπίωνος υἱόν, ἀνεψιὸν ὄντα, θέμενος*» (Πλούταρχος)· «πόλεμον τίθεμαι» (=καταπαύω τὸν πόλεμον)· «δίκην ἐπιτίθημί τινι» (=τιμωρῶ τινα)· «ἆθλον τίθημι» (=ἀθλοθετῶ)· «οὐδαμοῦ τίθημί τι» (=θεωρῶ τι ὡς ἀνάξιον λόγου ἢ προσοχῆς) κ.λπ.· τό «*ἐντίθημι*» μὲν λέγεται περὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα μονίμως διαμένουν εἰς τὴν ψυχήν, π.χ. «*ἐντίθημι νοῦν, φρένας, ἐπιστήμην, λόγον, ψυχὴν κ.λπ.*», τὸ δὲ *ἐνίημι* περὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα αἰφνιδίως καὶ προσκαίρως προσβάλλουν τὴν ψυχήν, ὡς *ἐνίημι μένος, θάρρος, φόβον, ἰόν, ἵμερον* κ.λπ. (Cobet)· – θήκη, θέτης, θετός, θέμα, θέσις, θεσμός, θέμις, θεμέλιον, θῆμα, σύνθημα, θέμεθλον, πρόσθημα, ἀνάθημα, ἀνάθεμα, θέτης, ἀπόθεσις, ἀποθήκη, ἀπόθεμα κ.λπ. (κλίσιν τοῦ τίθημι βλ. «-μι»).

τίκ τό· (ἄκλιτον) (=μυϊκὸς σπασμός), (<(γαλλ.) tic<(γερμαν.) tick (=ἔντομόν τι).

– **τικός**· (Γραμμ.) κατάληξις ἐπιθέτων ἐξ ἀνισοσυλλάβων εἰς «-μα» οὐσιαστικῶν ὀνομάτων: (*ἀξίωμα*)> *ἀξιωμα-τικός, ἀφηγημα-τικός, ἀποθεμα-τικός, δογματικός, αἰνιγμα-τικός* κ.λπ.

τίκτω τι· (τό «τίκτω» προῆλθεν ἐκ μεταθέσεων τοῦ «τκ» εἰς «κτ», τεκ->*τίτκω>τίκτω, ἔχει ἄρα τό «τ» ριζικόν)· (=φέρω εἰς τὸν κόσμον τέκνον)· [τό «τίκτω» ἐπὶ γυναικῶν, τό «γεννῶ» ἐπὶ ἀνδρῶν, ὅθεν ὁ πατὴρ λέγεται «γεννήτωρ» καί «γενέτης»· (φρ.) «*ὁ Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ*»· πολλάκις τό «τίκτω» λέγεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνδρός· (φρ.) «*δν τίκτε Διὶ φίλος ἱππότα Φυλεύς*» ('Ιλιάς)· «*τίκτω ᾠά*» (=ᾠτοκῶ)· καί (μτφ.) (=παράγω)· (φρ.) «*γαῖα μέλαινα... τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα*» ('Οδύσσεια)]. Τὸ ι βραχύ (ῐ) «τὸ τίκτον»· (πρτ.) ἔτικτον, (μέλλ.) τέξω, τέξομαι, (ἀόρ.) ἔτεκον, (πρκμ.) τέτοκα, (ὑπερσ.) ἐτετόκειν· (ὑπ.) ἐ τίκτω, ἀ τέκω, πρ τετόκω, (θηλ.) τετοκυῖα ἦ· (εὐ) ἐ τίκτοιμι, μ τέξοιμι, τεξοίμην, ἀ τέκοιμι, πρ τετόκοιμι, (θηλ.) τετοκυῖα εἴην· (προστ.) ἐ τίκτε, ἀ τέκε, πρ (θηλ.) τετοκυῖα ἴσθι· (ἀπ.) ἐ τίκτειν, μ τέξεσθαι, ἀ τεκεῖν, πρ τετοκέναι· (μετχ.) ἐ τίκτουσα, μ τεξομένη, ἀ τεκοῦσα, πρ τετοκυῖα· // τίκτομαι (ἐπὶ τέκνου)· (φρ.) «*χθὲς γὰρ ὁ βασιλεύων σαρκὶ ἐτέχθη*», (πρτ.) ἐτικτόμην, μ τεκοῦμαι, τεχθήσομαι, ἀ ἐτεξάμην, ἐτεκόμην, ἐτέχθην, πρ τέτεγμαι, ὑ ἐτετέγμην· (ὑπ.) ἐ τίκτωμαι, ἀ τέξωμαι, τέκωμαι, τεχθῶ, πρ τετεγμένος ὦ· (εὐ) ἐ τικτοίμην, μ τεκοίμην, τεχθησοίμην, ἀ τεξαίμην, τεκοίμην, τεχθείην, πρ τετεγμένος εἴην· (προστ.) ἐ τίκτου, ἀ τέξαι, τεκοῦ, τέχθητι, πρ τέτεξο· (ἀπ) ἐ τίκτεσθαι, μ τεκεῖσθαι, τεχθήσεσθαι, ἀ τέξασθαι, τεκέσθαι, τεχθῆναι, πρ τετέχθαι· (μετχ.) ἐ τικτόμενος, -μένη, -μενον, μ τεχθησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ τεξάμενος, -μένη, -μενον, τεχθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ τετεγμένος, -η, -ον· – τό «τίκτω» τίθεται καὶ ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν γονέων· (φρ.) «*Στάσις καὶ Κρόνος... τίκτετον τύραννον*» (Κρατῖνος)· ἡ «τίκτουσα» ἢ ἡ «τεκοῦσα» (=ἡ μήτηρ)· (φρ.) «*τὴν τεκοῦσαν ἔτυπτες*» (Λυσίας)· ἐπὶ ζῴων (φορβάδων, ἀγελάδων, προβάτων, λαγωῶν)· (φρ.) «*αἱ δ' ὑποκυσσάμεναι ἔτεκον δυοκαίδεκα πώλους*» ('Ιλιάς), καὶ ἐπὶ πτηνῶν (=ἐκκολάπτω, κν. βγάζω πουλάκια)· (φρ.) «*ἀτὰρ μήτηρ ἐνάτη ἦν, ἣ τέκε τέκνα*» ('Ιλιάς)· (μτφ.) (=ἐπιφέρω ὡς ἐπακόλουθον)· (φρ.) «*λέγω τὴν χώραν λιμὸν τέξεσθαι*» ('Ηρόδοτος)· – τόκος, τοκεύς, τοκετός, ἐπίτοκος, τέκνον, τοκάς, ἐπίτεξ, τέχνη, τέκτων, τεκταίνω.

τίλλω (τι)· (=μαδῶ· ἀποσπῶ τρίχας ἢ πτερά · (φρ.) «*πολιὰς δ' ἄρ' ἀνὰ τρίχας ἕλκετο χερσί, τίλλων ἐκ κεφαλῆς*» ('Ιλιάς)· (μτφ.) (ἐπὶ δένδρων) (=περικόπτω, ἀποσπῶ τὰ φύλλα ἢ κλαδίσκους φυτῶν, κν. κουτσουρεύω)· (φρ.) «*εὐδίας δέ περ αὐτοὺς γενομένης τίλλειν τε καὶ κολούειν* (τὴν πλάτανον)» (Πλούταρχος)· (μτφ) λυπῶ, δυσαρεστῶ· ἀφανίζω καί (παθητικῶς.)· (φρ.) «*ὑπὸ συκοφαντῶν τίλλεσθαι*» (κν. τὸν ἐμάδησαν) ('Αριστοφάνης)· (κατ' ἐπέκτασιν) ἐκδέρω (κν. γδέρνω)· (φρ.) «*τίλλειν λαγώνι*» ('Αριστοφάνης)· ἀποφλοιῶ (κν. ξεφλουδίζω)· (φρ.) «*τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν*»)· (Καιν. Διαθ.)· (πρτ.) ἔτιλλον, (μέλλ.) τιλῶ, (ἀόρ.) ἔτιλα, (ὑποτ.) τίλω (μετχ.) τὸ τῖλαν· (Μέσ καὶ Παθ.) τίλλομαι, (πρτ.) ἐτιλλόμην, (μέσ. μέλλ.) τιλοῦμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτίλθην, (ὑποτ.) τιλθῶ, (πρκμ.) τέτιλμαι, (μετχ.) τετιλμένος, -μένη, -μένον· – τὸ ι βραχύ (ῐ), «τὸ τίλον»· τιλμός (=μάδημα), τίλσις, τιλτός (=μαδητός, ξεφτυσμένος), τίλος (=λεπτὸν χνούδι), τίλοι (=αἱ λεπταὶ τρίχες τῶν ὀφρύων), τίλμα (=τὸ ξαντόν).

τῖλος, (-ου), ὁ· (=ὑγρὸν ἀποπάτημα, κν. τσίρλα)· τίλος, (-ου), ὁ (<τίλλω) (=λεπτὸν χνούδι)· τύλος, (-ου), ὁ (=ὁ κάλλος <(λατιν.) callus), ῥόζος· τὸ ἀνδρικὸν αἰδοῖον, τὸ πέος, ἡ κεφαλὴ κοχλίου (κν. βίδας)· τύλλος ὁ (=τὸ κιβώτιον).

τιμῶ (-άω) (τινα)· (=σέβομαι, ἐκτιμῶ τινα, τιμῶ τι, ἀποδίδω εἴς τινα μεγάλην ἀξίαν· (φρ.) «*καὶ τὸν φίλον τιμῶσιν ἐξ ἴσου πατρί*» (Σοφοκλῆς)· ὁρίζω τὴν ἀξίαν, τιμὴν πράγματος· (φρ.) «*ὀρθῶς ἂν ἀποφέροι πάλιν καὶ ταύτης τῆς ἡμέ-*

ρας μὴ τιμήσῃ πλέονος μηδὲ ἐλάττονος» (Πλάτων)· (ὡς δικαστικὸς ὅρος) ἐπιβάλλω ποινήν)· (φρ.) «*τιμάτω τὸ δικαστήριον... ὅ,τι ἂν δέῃ πάσχειν τὸν ἡττηθέντα*» (Πλάτων)· (πρτ.) ἐτίμων, (μέλλ.) τιμήσω, (ἀόρ.) ἐτίμησα, (ὑποτ.) τιμήσω, (πρκμ.) τετίμηκα, (ὑπερσ.) ἐτετιμήκειν· (Μέσ. καὶ Παθ.) τιμῶμαι (=εἶμαι ἐν τιμῇ)· (φρ.) «*χρόνου δὲ προϊόντος πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξῃ*» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐτιμώμην, (μέσ. μέλλ.) τιμήσομαι, (παθ. μέλλ.) τιμηθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐτιμησάμην, (ὑποτ.) τιμήσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτιμήθην, (ὑποτ.) τιμηθῶ, (πρκμ.) τετίμημαι, (μετχ.) τετιμημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐτετιμήμην· –(ὡς οὐσ. τὸ οὐδ. μετχ.) «τὸ τιμώμενον» (=ἡ τιμή)· (φρ.) «*τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧπερ ἅπαντες ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν*» (Θουκυδίδης)· «*οἱ τιμώμενοι*» καί «*οἱ τετιμημένοι*» εἶναι ὅσοι ἔτυχον ἀξιωμάτων, τιμῶν· (φρ.) «*στοῖχοι δὲ εἱστήκεσαν... ὧν ἐντὸς οὐδενὶ ἔστιν εἰσιέναι τῶν μὴ τετιμημένων*» (Ξενοφῶν)· –τιμή, τίμημα, τιμωρία, τιμωρός, τιμώρησις, τίμησις, τιμητός, τιμητική, τιμωρητέος, τιμητέα, τιμητήριον, τιμωρῶ.

τιμώνιον, (-ίου), τό· (=τὸ πηδάλιον, οἴαξ, κν. τιμόνι), (ἐπὶ ἁμάξης) (=ὁ ῥυμός)· (ὀρθότ. τημόνιον (<(λατ.) tēmo (-onis), (γαλλ.) timon).

τιμωρῶ (-έω)· (μετὰ δοτικῆς) «τιμωρῶ τινι» (βοηθῶ)· (φρ.) «*ὦ κάκιστε τιμωρεῖν φίλοις*» (Εὐριπίδης)· «*καὶ τοὺς ξυμμάχους οὐ περιοψόμεθα ἀδικουμένους, οὐδὲ μελλήσομεν τιμωρεῖν*» (Θουκυδίδης)· (μετὰ αἰτιατικῆς) «τιμωρῶ τινα» (=κολάζω, ἐκδικοῦμαι)· (φρ.) «*τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀγόρατος ἀπέκτεινε, καὶ κελεύειν τιμωρεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ ὡς φονέα ὄντα*» (Λυσίας)· «τιμωρῶ τινα ἢ τινί τινος» (γεν. τῆς ἀξίας) (=τιμωρῶ, κολάζω, ἐκδικοῦμαι κάποιον διά κατι)· (φρ.) «*οὐκ ἂν δυναίμην τοῦδε τιμωρεῖν ἄτερ τέκνοισι τοῖς ἐμοῖσι*» (Εὐριπίδης)· τὸ οὐδέτερον τῆς μετοχῆς ὡς οὐσιαστικόν «τὸ τιμωρησόμενον» (=ἡ πιθανότης ἐκδικήσεως)· (φρ.) «*τὸ γὰρ τιμωρησόμενον οὐχ ὑπέσται τῆς πολιτείας καταλυθείσης*» (Δημοσθένης)· (πρτ.) ἐτιμώρουν, (μέλλ.) τιμωρήσω, (ἀόρ.) ἐτιμώρησα, (ὑποτ.) τιμωρήσω, (πρκμ.) τετιμώρηκα, (ὑπερσ.) ἐτετιμωρήκειν, (τετελ. μέλλ.) τετιμωρηκὼς ἔσομαι· (Μέσ.) τιμωροῦμαι (=κολάζω πρὸς ἐκδίκησιν, ἐκδικοῦμαί τινα ζητῶν ἐκδίκησιν)· (φρ.) «*τοὺς Θρᾷκας ἐπολέμησα καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ' ὑμῶν*» (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἐτιμωρούμην, (μέσ μέλλων) τιμωρήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐτιμωρησάμην, (ὑποτ.) τιμωρήσωμαι, (παθ. μέλλ.) τιμωρηθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτιμωρήθην, (ὑποτ.) τιμωρηθῶ, (πρκμ.) τετιμώρημαι, (ὑπερσ.) ἐτετιμωρήμην, (τετελ. μέλλ.) τετιμωρημένος ἔσομαι· –[(τιμωρῶ τινι) (τιμ- (τὴν τιμήν) +-ωρῶ)=(φυλάττω διά τινα, ἄρα τὸν βοηθῶ), ἐνῷ «τιμωροῦμαί τινα» (=τὴν τιμὴν φυλάττω διὰ τὸν ἑαυτόν μου ἐναντίον ἄλλου, ἄρα κολάζω, ἐκδικοῦμαί τινα)]· (φρ.) «*διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις· ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος, ἵνα ἀποπληρωθῇ*» (Ἀριστοτέλης), ἀλλ' ἡ διαφορὰ αὕτη δὲν τηρεῖται πάντοτε εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ὡς «*ταῖς ἐσχάταις τιμωρίαις*

κολάζειν» (Λυκοῦργος)· «*οὓς ἂν γνῶσι τούτων τι ἀδικοῦντας τιμωροῦνται. Κολάζουσι δὲ καὶ ὃν ἂν ἀδίκως ἐγκαλοῦντα εὑρίσκωσι*» (Ξενοφῶν)· –τιμωρία, τιμωρός (=βοηθός)· (φρ.) «*νῆες ἑξήκοντα παρεπεπλεύκεσαν τοῖς ἐν τῷ ὄρει τιμωροί*» (Θουκυδίδης)· ἐκδικητής· (φρ.) «*δίκη κακῶν τιμωρός*» (Σοφοκλῆς)· (ὡς οὐσ.) ὁ τιμωρός (=ὁ δήμιος), τιμωρητής, τιμώρημα, τιμώρησις, τιμωρητήρ, τιμωρητέον, τιμωρητικός, τιμωρησείω (=ἐπιθυμῶ νὰ τιμωρήσω), τὸ τιμωρόν (=τὸ κώνειον).

τίνω· (εἰς τοὺς ἀττικοὺς τὸ ι βραχύ (ῐ), «τὸ τίνον», εἰς τοὺς ἐπικοὺς μακρόν «τὸ τῑνον») (=πληρώνω)· (φρ.) «*αὐτοῖς μισθὸν τίνειν*» (Ξενοφῶν)· «τίνω τινί τι» ἀνταμείβω τινὰ διὰ κάτι καλόν, τὸ ὁποῖον μοῦ ἔκαμε· (φρ.) «*καὶ μὴν ὀφείλων γ' ἂν τίνοιμ' αὐτῷ χάριν*» (Αἰσχύλος)· «τίνομαί τινα» (=ἐκδικοῦμαί τινα διὰ προξενηθεῖσαν βλάβην)· (φρ.) «*ὅ τε Φῆρας ἐτίσατο λαχνήεντας*» (Ὅμηρος)· (μετὰ δύο αἰτιατ. προσώπου καὶ πράγματος)· (φρ.) «*ἐτίσατο ἔργον ἀεικὲς ἀντίθεον Νηλῆα*» (Ὅμηρος)· (φρ.) «*ἀπέτισε τὸ κοινὸν χρέος*» (=ἀπέθανε)· (ἄλλο τό «τείνω*»)· // [ὀρθὸν ὡς σύνθετον τό «ἀποτίνω» καὶ ὄχι τό «ἀποτίω», διότι τὸ τίω (=τιμῶ) ἐν χρήσει μόνον εἰς τοὺς ποιητάς· (φρ.) «*κεῖται ἀνήρ, ὃν τ' ἶσον ἐτίομεν Ἕκτορι δίῳ*» (Ἰλιάς)]· (πρτ.) ἔτινον, (μέλλ.) τίσω (τὸ ι μακρόν (ῑ), τὸ τῖσον), (ἀόρ.) ἔτισα (τὸ ι μακρόν (ῑ), τὸ τῖσαν) καὶ ἔτεισα, (πρκμ.) τέτ(ε)ικα, (ὑπερσ.) ἐτετ(ε)ίκειν· (ὑπ.) ἐ τίνω, ἀ τ(ε)ίσω, πρ τετ(ε)ίκῳ, τετ(ε)ικὼς ὦ· (εὐ) ἐ τίνοιμι, μ τ(ε)ίσοιμι, ἀ τ(ε)ίσαιμι, πρ τετ(ε)ίκοιμι, τετ(ε)ικὼς εἴην· (προστ.) ἐ τίνε, ἀ τῖσον, πρ τετ(ε)ικὼς ἴσθι· (ἀπ) ἐ τίνειν, μ τίσειν, ἀ τῖσαι, πρ τετ(ε)ικέναι· (μετχ.) ἐ τίνων, -ουσα, τίνον, μ τίσων, -ουσα, τῖσον, ἀ τίσας, -σασα, τῖσαν, πρ τετ(ε)ικώς, -κυῖα, -κός· // (Μέσ.) τίνομαι, (ποιητ.) τίνυμαι, π ἐτινόμην, μ τίσομαι, ἀ ἐτ(ε)ισάμην, ἐτ(ε)ίσθην, πρ τέτ(ε)ισμαι, ὑ ἐτετ(ε)ίσμην, (ὑπ.) ἐ τίνωμαι, τινύωμαι, ἀ τ(ε)ίσωμαι, τ(ε)ισθῶ, πρ τετ(ε)ισμένος ὦ· (εὐ) ἐ τινοίμην, τινυοίμην, μ τισοίμην, ἀ τισαίμην, τισθείην, πρ τετ(ε)ισμένος εἴην· (προστ.) ἐ τίνου, τίνυσο, ἀ τ(ε)ῖσαι, τ(ε)ίσθητι, πρ τέτ(ε)ισο· (ἀπ) ἐ τίνεσθαι, τίνυσθαι, μ τίσεσθαι, ἀ τίσασθαι, τισθῆναι, πρ τετῖσθαι· (μετχ.) ἐ τινόμενος, -ομένη, -όμενον, τινύμενος, -μένη, -μένον, μ τισόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀ τ(ε)ισάμενος, -σαμένη, -σάμενον, τ(ε)ισθείς, -εῖσα, -έν, πρ. τετισμένος, -μένη, -μένον· –τίσις, Τισίας, ἔκτισμα, ἐκτίστης, ὑπερεκτιστής, τίνυμι καὶ τίνυμαι (ὁμηρικά), τινύω (μτγν.).

τίποτε· (καὶ τίποτις, τίποτα, τίποτσι)· (δημοτ.) ἀόριστος ἀντωνυμία ἄκλιτος ἐκ τῶν λέξεων «τί» καί «ποτέ» (=κάτι κάποτε)· αὕτη λαμβάνεται α) μὲν οὐσιαστικῶς, ὡς γένους οὐδετέρου ἐνικοῦ ὀνομαστικὴ ἢ αἰτιατική, καὶ εἰς ἐρωτηματικὰς μὲν προτάσεις ἢ ἁπλῶς καταφατικὰς δηλοῖ «κάτι» ἢ «κάτι τι», π.χ. «*συμβαίνει τίποτε;*», εἰς δὲ ἀρνητικὰς προτάσεις ἐκφερομένη αὕτη καθ' ἑαυτήν, ὡς ἀπάντησις εἰς ἐρωτηματικὴν πρότασιν, ἔχει σημασίαν ἀρνητικὴν καὶ δηλοῖ «οὐδὲν πρᾶγμα», π.χ. «*τίποτε δὲν γίνεται*»· «*τί ἔχεις; τίποτε*», β) δὲ ἐπιθετικῶς, εἰς προτάσεις ἐρωτηματικὰς καὶ

μετὰ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ δηλοῖ «μερικούς, -κάς, -κά»· (φρ.) «*εἶδες τίποτε ἄνδρες* (γυναῖκες ἢ παιδιά) *νὰ περνοῦν ἀπὸ δῶ;*»· (φρ.) «*θυμώνει μὲ τὸ τίποτε*» (ἤτοι ἄνευ σοβαροῦ λόγου)· «*θυμώνει; – Ἄλλο τίποτε*» (=καὶ μὲ τὸ παραπάνω)· ἐλλειπτικῶς ὡς φιλόφρων ἀπάντησις εἰς τὰς λέξεις: «συγγνώμην», «εὐχαριστῶ»· (φρ.) «*σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ ὅσα μοῦ κάνατε· – παρακαλῶ τίποτε*».

Τίρυνς, (-ρυνθος), ἡ· (ἀργολικὸν τοπικὸν ὄνομα)· οἱ Κρῆτες καὶ οἱ Ἀργεῖοι ὁμιλοῦντες δὲν συνέφθειρον (βλ. συμφθορά) τὰ σύμφωνα (νσ) εἰς τὸν λόγον: *λέγονσι, πάνσα, τὸνς λόγονς* κ.λπ., ἐνῷ οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες συνέφθειρον αὐτὰ λέγοντες: *λέγουσι, πᾶσα, τοὺς λόγους* κ.λπ., μτγν. ὅμως οἱ Ἀττικοὶ ἐσχημάτισαν λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τό «νσ» ἀμετάβλητον, ὡς *ξήρα(νσ)ις, θέρμα(νσ)ις, πάχυ(νσ)ις, ἀπόφα(νσ)ις* (ἀντὶ ἀπόφασις) κ.λπ.

τίς, τί (;)· (ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία*), (γεν. *τίνος* καὶ *τοῦ, τίνι* καὶ *τῷ* κ.λπ.)· εἰς πάσας τὰς πτώσεις ἔχει τὸ ι βραχύ (ĭ), (ὡς καὶ ἡ ἀόριστος *τίς, τι*=κάποιος), ἐκτὸς ἐὰν εὑρίσκεται εἰς τὴν μετρικὴν ἄρσιν (=ποῦος, (δημοτ.) ποιός)· // (δημοτ.) τὸ οὐδ. «τί;» τίθεται ὡς θαυμαστικὸν ἢ εὐτελιστικὸν ἀντὶ τοῦ «πόσον», ὡς «*τί μικρὸ σπίτι;*» (θαυμαστικόν)· (μετὰ οὐσ.) (=πόσον κακός), «*τί ἄνθρωπος;*», «*τί τύχη;*»

τις, τι· (ἀόριστος ἀντωνυμία*, ἡ ὁποία ἐγκλίνεται εἰς πάσας τὰς πτώσεις ἐκτὸς τοῦ «ἄττα», πτώσεως ὀνομ. καὶ αἰτ. πληθ. οὐδετ.)· (γεν.) *τινὸς* ἢ *του*, (δοτ.) *τινὶ* ἢ *τῳ* κ.λπ., (οὐδ. ὀνομ. πληθ.) τινὰ καὶ ἄττα· ἡ ἀντωνυμία αὕτη δηλοῖ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ἀόριστον, ὅθεν (=κάποιος, ἕνας).

τίς· (δημ.) αἰτιατικὴ πληθυντικοῦ τοῦ θηλ. ἄρθρου ἀντί «τάς», (μτγν.) «τές» καὶ μετὰ τροπὴν τοῦ «ε» εἰς «ι» ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ θηλ. ἄρθρου «ἡ» κατὰ τὸ σχῆμα *ὁ -τόν, ἡ -τὴν* ἢ κατὰ συμφυρμὸν τῶν «*οἱ*+τές»: *τὶς γυναῖκες, τὶς κυρίες, τὶς δεσποινίδες, τὶς πλύστρες* κ.λπ., κατ' ἄλλους ὄχι ὀρθῶς ὅτι τό «ι» ἐπεξετάθη ἐκ τῶν ἀρσενικῶν εἰς τὰ θηλυκά: *οἱ λόγοι-τοὶς λόγοι*.

– τις· (δημοτ.) κατάληξις ἐπιρρημάτων ἐκ τῶν εἰς -τες<-τε (*ἄλλοτε, τίποτε*)+«ς», π.χ. *τάχα-τις, τίπο-τις, σάμα-τις* κ.λπ.

– τις· (Γραμμ.) (πρβλ. -της)· τὸ θηλυκὸν πολλῶν ῥηματικῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν βραχεῖαν παραλήγουσαν, λήγει εἰς «-τις», π.χ. *προδότης>προδότις, (-ιδος), ἡ, πότις ἡ, προστάτις, ἐργάτις, ὑπηρέτις, πελάτις, ἱκέτις, εὑρέτις* κ.λπ. (καθ' ὅσον ταῦτα ἕνεκα τῆς βραχείας παραληγούσης ὡμοίαζον πρὸς τὰ παρώνυμα εἰς «-τις», διὰ τοῦτο κατὰ μικρὸν ἐρρυθμίσθησαν πρὸς αὐτά: *δημότις, οἰκέτις, φίλετις*). Παλαιότερα εἶναι τὰ ὁμαλὰ εἰς «-τειρα»: *γενέτειρα, εὐμενέτειρα, παντοκράτειρα, τιθηνήτειρα, αὐτοκράτειρα, ζωοδότειρα, παντοδότειρα* κ.λπ. Ἐκ τῶν ἐχόντων μακρὰν τὴν παραλήγουσαν σχηματίζονται θηλυκὰ εἰς -τρις καὶ -τρια (τὸ -τρια πρὸς τὸ -τρίς), π.χ. *αὐλήτρια-αὐλητρίς*, ὡς *θεράπαινα-θεραπαινὶς ἡ, βασίλεια-βασιλὶς ἡ* κ.λπ.

τιτάνιος, -ος, -ον· (=ὁ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Τιτᾶνας· ὑπερφυσικός)· (φρ.) «*ἦταν τόλμημα τιτάνιον νὰ διέλθῃ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν*»· *τητάνιος (τῆτες*) (τούτου τοῦ ἔτους, ὁ ἐφετινός), ἢ ἀντὶ τοῦ σητάνιος>(τητάνιος) (ἐκ τοῦ «σήθω»= κοσκινίζω) (=κοσκινισμένος).

τίτλος (-ου), ὁ· (<(λατ.) titulus=ἐπιγραφή, ἐπικεφαλίς, ἡ ὁποία εἶναι δηλωτικὴ περιεχομένου συγγράμματος, θεατρικοῦ ἔργου, πραγματείας, κεφαλαίου, παραγράφου κ.λπ.), (τὸ ι βραχύ (ĭ)<ti-)· (φρ.) «*ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλᾶτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ*» (Καιν. Διαθ.)· // (νεοελλ.) τιμητικὴ προσηγορία, ἡ ὁποία ἀπονέμεται εἰς πρόσωπα, τὰ ὁποῖα διαπρέπουν εἰς τὴν καταγωγὴν ἢ κατέχουν εἰς τὴν πολιτείαν ἔν ἀξίωμα.

«*Τίτλοι καὶ προσαγορεύσεις τῶν κληρικῶν καὶ Μοναχῶν*»· οὗτοι προσαγορεύονται ἐπὶ ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ ἐπιστολῶν ὡς ἑξῆς:

α) ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης· «*Παναγιώτατος*»· «*Πρὸς τὴν Α.Θ.Π.* (βλ. συντομογραφίαν) *τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην...*»· [τὸ Θ.=Θειότατος· Θεῖος (=ὁ ἀπὸ Θεοῦ προερχόμενος, ἀξιοσέβαστος)]·

β) οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀρχηγοὶ τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν διὰ τοῦ «*Μακαριώτατος*»· «Πρὸς τὴν Α.Θ Μακαριότητα τὸν Πατριάρχην... ἢ... τὸν Ἀρχιεπίσκοπον...»·

γ) οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Θυατείρων, Ἀμερικῆς, Αὐστραλίας καὶ Κρήτης διὰ τοῦ «*Σεβασμιώτατος*»·

δ) οἱ Μητροπολῖται εἰς τὰς ἐπαρχίας γενικῶς διὰ τοῦ «*Σεβασμιώτατος*»·

ε) ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κατὰ ἱστορικὸν προνόμιον προσαγορεύεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ «*Παναγιώτατος*»·

στ) οἱ Τιτουλάριοι καὶ ὄχι τῶν ἐπαρχιῶν Μητροπολῖται (Ἀγαθονικείας, Ἱεραπόλεως εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας Ἀμερικῆς, Χριστουπόλεως εἰς Ἀθήνας καὶ Καλαβρίαν εἰς Γενεύην Ἐλβετίας) διὰ τοῦ «*Πανιερώτατος*»·

ζ) οἱ Ἐπίσκοποι γενικῶς διὰ τοῦ «*Θεοφιλέστατος*»·

η) οἱ θεολόγοι ἢ λόγιοι Ἀρχιμανδρῖται διὰ τοῦ «*Πανοσιολογιώτατος*»·

θ) οἱ Ἀρχιμανδρῖται ἁπλῶς διὰ τοῦ «*Πανοσιώτατος*»·

ι) οἱ λόγιοι Ἱερομόναχοι καὶ Μοναχοὶ διὰ τοῦ «*Ὁσιολογιώτατος*»·

ια) οἱ Μοναχοὶ ἁπλῶς καὶ Ἱερομόναχοι διὰ τοῦ «*Ὁσιώτατος*»·

ιβ) οἱ ἔγγαμοι λόγιοι Πρεσβύτεροι διὰ τοῦ «*Αἰδεσιμολογιώτατος*»·

ιγ) οἱ ἔγγαμοι Πρεσβύτεροι ἁπλῶς διὰ τοῦ «*Αἰδεσιμώτατος*»·

ιδ) οἱ λόγιοι Διάκονοι διὰ τοῦ «*Ἱερολογιώτατος*» καὶ

ιε) οἱ διάκονοι ἁπλῶς διὰ τοῦ *Εὐβλαβέστατος*.

τιτρώσκω (τινά)· (=πληγώνω, τραυματίζω· (φρ.) «*τὸ ἀκόντιον ἔτρωσεν αὐτόν*» (Ἀντιφῶν)· θραύω, σπάζω· (φρ.) «*τιτρώσκει δὲ τὸ ᾠὸν τῇ προτέρᾳ ἢ ἐκλέπει*» (Ἀριστοτέλης)· βλάπτω, καταστρέφω, ἀχρηστεύω· (φρ.) «*Ἀθηναῖοι τῶν αἱ ἡμίσειαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἦσαν*» (Ἡρόδοτος)· (μτφ.) «*τετρωμένος τὴν ψυχήν*» (Διόδωρος Σικελ.)· (ἐπὶ ὀδυνηρῶν συναισθημάτων) (=προξενῶ βλάβην)· (φρ.) «*ἐπεὶ μ' ἔρως ἔτρωσεν*» (Εὐριπίδης)· (ἐπὶ γυναικῶν) (=ὑφίσταμαι ἔκτρωσιν)· (φρ.) «*γυναῖκα τίκτουσαν ἢ τιτρωσκομένην*» (Ἱπποκράτης)· (πρτ.) ἐτίτρωσκον, (μέλλ.) τρώσω, (ἀόρ.)

ἔτρωσα, (ὑποτ.) τρώσω· (πρκμ.) τέτρωκα, (ὑπερσ.) ἐτετρώκειν· (Παθ.) τιτρώσκομαι, (πρτ.) ἐτιτρωσκόμην, (μέλλ. παθ.) τρωθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτρώθην, (ὑποτ.) τρωθῶ, (πρκμ.) τέτρωμαι, (μετχ.) τετρωμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐτετρώμην· –(μτφ. ἐπὶ οἴνου) (=προξενῶ βλάβην)· (φρ.) «*οἶνός τε τρώει μελιηδής, ὅς τε καὶ ἄλλους βλάπτει*» (Ὀδύσσεια), [ὁ Naber ἀντί «*τρώει*» (=βλάπτει), γράφει «*τρύει*», ὡς καὶ τό «*τρώσει νιν οἶνος*» (Εὐριπίδης) εἰς «*τρύσει*]· –τραῦμα, τρῶσις, τρωτός, ἄτρωτος, τραυματίζω, τραυματίας, τραυματισμός, τραυματικός, τρωσμός (=πρόωρος γέννησις), τιτρωσμός, τρωτότης, ἔκτρωσις, ἔκτρωμα.

τμῆσις, (-εως), ἡ· (=ἀποκοπή, κόψιμο)· (Συντακτ.) (ἄλλως σχῆμα ὑπερβατόν* ἢ «ἰακὴ διαίρεσις», διότι αὕτη ἦτό ποτε ἐν χρήσει ὑπὸ τῶν Ἰώνων συγγραφέων)· τμῆσις εἶναι ὁ χωρισμὸς τῆς προθέσεως ἀπὸ συνθέτου λέξεως, ἰδίως ῥήματος, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ὡς α΄ συνθετικόν, καὶ ἡ παρεμβολὴ ἄλλων λέξεων, π.χ. ἀντί «*μεταβάλλω κατάστασιν*», «*μετὰ κατάστασιν βάλλω*», ἤτοι ἀποχωρίζεται ἡ πρόθεσις ἀπὸ τοῦ ῥήματος καὶ παρεμβάλλεται μεταξὺ αὐτῆς τῆς προθέσεως καὶ τοῦ ῥήματος τὸ ἀντικείμενον, ἀντὶ «*ἀπαμῦναι λοιγόν*», «*ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι*» (Ὅμηρος)· «*κατ' ἄρ' ἔζετο*» (=καθέζετο), «*ἀπό σ' ὀλῶ*» (=ἀπολῶ) (Ὅμηρος)· «*κατά σε χώσομεν τοῖς λίθοις*» (=καταχώσομέν σε) (Ἀριστοφάνης)· «*οὕς ποτ' ἀπ' Αἰνείαν ἐλόμην*» (=οὕς ποτ' Αἰνείαν ἀφειλόμην). «*ἐκ δ' ἄγαγε κλισίης*» (=ἐξάγαγε κλισίης) (Ὅμηρος). Ἡ λέξις «τμῆσις» δὲν ἀποδίδει τὴν σημασίαν ταύτης, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν ὀνομασίαν, διότι ὁ χωρισμὸς οὗτος ὀφείλεται εἰς τοῦτο, ὅτι αἱ προθέσεις ἕνεκα τῆς κατ' ἀρχὰς ἐπιρρηματικῆς ἐννοίας καὶ χρήσεως αὐτῶν ἠδύναντο νὰ χωρίζωνται ἀπὸ τῶν λέξεων καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν διαφόρων ῥηματικῶν τύπων διὰ μιᾶς ἢ καὶ περισσοτέρων λέξεων. Αἱ προθέσεις ὡς ἐπιρρήματα ἠδύναντο κατ' ἀρχὰς νὰ τίθενται εἰς οἱανδήποτε θέσιν τῆς προτάσεως, ὡς συμβαίνει τοῦτο καὶ σήμερον: «*ἔβγα ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι*» ἢ «*ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι ἔβγα*».

Ἡ ὀνομασία «τμῆσις», ἡ ὁποία δὲν ἑρμηνεύει ἀκριβῶς τὸ ἀληθὲς τῆς φύσεως τοῦ φαινομένου, ἐλήφθη βραδύτερον, ὅτε ἐθεωρήθη ὅτι οὗτος ὁ χωρισμὸς τῶν προθέσεων ἀπὸ τῶν ῥηματικῶν τύπων τοῦ συνθέτου εἶναι διάλυσις αὐτοῦ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη.

Ἡ «τμῆσις» εἶναι σπανιωτάτη, ὡς «*ξύμμοι λάβεσθε τοῦ μύθου*» (Πλάτων)· «*σὺν εὖ πάσχειν*» (Δημοσθένης)· «*μὴ ξὺν κακῶς ποιεῖν*» (Θουκυδίδης)· «*ἀντ' εὖ ποιεῖν*» (Πλάτων)· (κατ' ἀνάγκην γίνονται τὰ τελευταῖα, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν σύνθετα ῥήματα: *εὐποιῶ, κακωσποιῶ, εὐπάσχω*).

Ἐκ τῶν πεζογράφων ἁπαντᾷ ἡ τμῆσις περισσότερον εἰς τὸν Ἡρόδοτον, ὡς «*κατὰ μὲν φαγεῖν τοὺς φαρετρεῶνας αὐτῶν*»· «*ἀπ' ὧν ἔβαψε*» κ.λπ. Ἡ πρόθεσις χωριζομένη ἀπὸ τῆς λέξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκε, δὲν ὠρθοτονεῖτο, ἐκτὸς ἂν ἔκειτο εἰς τὸ τέλος τῆς προτάσεως ἢ στίχου (τμῆσις), π.χ. «*πάντων δ' ἔπτυσε πουλὺ κάτα, ἀλλὰ ἦλθε δ' ἐπὶ πτωχὸς πανδήμιος*» (Ὅμηρος)· (φρ.) «*οὐκ ἀναστρέφεται ἡ πρόθεσις διὰ τὸ μεσολαβῆσαι τόν «δέ»*» (Ἡρῳδιανός), ὁπότε ἐφαίνετο ὅτι ἡ πρόθεσις ἔκειτο ἀντὶ ῥήματος, ἤτοι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπιρρηματικὴν σημασίαν αὐτῆς, ὠρθοτονεῖτο, π.χ. «*οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες*», ἡ «*πάρα*» ἔπαθεν ἀναστροφὴν τοῦ τόνου, διότι τίθεται ἀντὶ τοῦ «*πάρεστι*» (κατὰ μετατύπωσιν* τῆς προθέσεως).

Ἡ συχνοτάτη τμῆσις εἶναι ἡ κυρίως κανονική· δὲν γίνεται «ἀναστροφή»* τοῦ τόνου, α) ὅταν ἡ πρόθεσις ἔχῃ τὴν συνήθη αὐτῆς θέσιν, β) ὅταν ἔχουν πάθῃ αἱ προθέσεις ἔκθλιψιν τοῦ τελικοῦ φωνήεντος αὐτῶν, ἔστω καὶ ἂν κεῖνται μετὰ τὴν λέξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται, ἐκτὸς ἂν ἀκολουθῇ στίξις, π.χ. «*τῷ δ' ἄρ ἐπ' Ἀντίλοχος Νηλήιος ἤλασεν ἵππους*», γ) ὅταν ἡ πρόθεσις χωρίζεται μὲν κατὰ τμῆσιν ἀπὸ τῆς λέξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται, ἀλλ' ὅμως προηγεῖται ταύτης, π.χ. «*ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι*». Καὶ εἰς τὴν «παρένθεσιν*» τῶν προθέσεων (βλ. πρόθεσις), ὅταν τὸ οὐσιαστικὸν τὸ προσδιοριζόμενον συνοδεύεται ὑπὸ ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ καὶ ἡ πρόθεσις κεῖται μεταξύ τούτων, κατόπιν δὲ τοῦ οὐσιαστικοῦ, αὕτη φυλάσσει τὸν ἀρχαῖον τόνον, π.χ. «*ποταμὸν πάρα δινήεντα*», «*ἄστυ πότι σφέτερον*», «*μάχῃ ἔνι κυδιανείρῃ*», «*μάχην ἐς κυδιάνειραν*» κ.λπ., «ἡ ἀναστροφή*» γίνεται, ὅταν μετὰ τὴν πτῶσιν καὶ τὴν ἀνεστραμμένην πρόθεσιν ἕπεται ἄλλη λέξις ἐπίσης προσδιοριζομένη διὰ τῆς προθέσεως, ἀλλὰ πρὸς τὸ προηγούμενον δι' ἑνὸς συνδέσμου συνδεομένη, π.χ. «*νηῶν ἄπο*»· «*νηῶν ἄπο καὶ κλισιάων*».

τμητικός, -ή, -όν· (=ὁ κατάλληλος εἰς τμῆσιν)· // (Ῥητορ.) «τὸ τμητικόν», σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ῥήτωρ τέμνει τὸν λόγον ἢ μεταυαίνει ἀπὸ προσώπου εἰς πρόσωπον καὶ ἀπὸ πράγματος εἰς πρᾶγμα.

τό· (δημοτ.) πρότασις βουλητική, ἡ ὁποία ἔχει πρὸ αὐτῆς τὸ ἄρθρον «τό» λαμβάνεται οὐσιαστικῶς ὡς οἱοσδήποτε ὅρος τῆς προτάσεως, π.χ. «*μὲ τὸ νὰ μὴ θέλῃς νὰ δουλεύῃς εἶσαι ἀπένταρος*»· // «*τὸ νὰ μὴ θυμώνῃ κερδίζει πολλά*». Τὸ ἄρθρον τοῦτο τίθεται πλεοναστικῶς εἰς παλαιότερα δημοτικὰ ᾄσματα πρὸ ἐρωτηματικῶν εὐθειῶν ἢ πλαγίων προτάσεων, τὰς ὁποίας οὐσιαστικοποιεῖ, π.χ. «*τὸ τί εἶδες, Κώστα μ', καὶ θὰ πῇς, τὸ τί θὰ μαρτυρήσῃς;*»· «*ἐρώταγα τὸ ποῦ νὰ εἶν' ἡ μάννα σου*»· ἐνίοτε τίθεται καὶ πρὸ εἰδικῆς προτάσεως, π.χ. «*μᾶς εἶπαν τί εἶσαι ἡ ὄμορφη, τὸ τί εἶσαι ἡ μαυρομάτα*» (=πῶς εἶσαι ἡ μαυρομάτα). Εἰς τὴν φράσιν «*τὸ καὶ τό*», «*τὰ καὶ τά*» τὸ ἄρθρον διατηρεῖ τὴν ἀρχικὴν ἀντωνυμικήν του σημασίαν «*ἐτοῦτος, ἐτοῦτο*», διότι ἦτο δεικτικὴ ἀντωνυμία: «*τὸ καὶ τὸ λέει στὸν Ἀνδρέα*» (=αὐτὸ κι αὐτό).

τὸ ἐπ' ἐμοί· (Συντακτ.) (ὡς καὶ «*τὸ ἐπὶ σοί*» καί «*τὸ ἐπὶ τούτῳ*) (=ὅσον ἐξαρτᾶται ἐξ ἐμοῦ (ἢ ἐκ σοῦ ἢ ἐξ αὐτοῦ)· ἄλλο «τὸ κατ' ἐμέ» (=κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην).

τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(ν)· (Γραμμ.) δεικτικὴ ἀντωνυμία* (=τέτοιος, τέτοιας λογῆς), π.χ. «*τοιοῦτος λόγος*», «*τοιαύτη δύναμις*», «*τοιοῦτο πάθος*»· (ἐν διηγήσει) «*εἶπεν ἢ ἐδίδαξε τοιαῦτα*» (ἐννοεῖται τὰ προηγούμενα), ἐνῷ «*τοιάδε*», τὰ ἀμέσως ἑπόμενα. Εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἐσφαλμένως τίθεται ἡ ἀντωνυμία ἑνικῶς καὶ πληθυντικῶς ὡς ἐπαναληπτικὴ προηγηθέντων οὐσιαστικῶν, ὡς «*ἔχεις χρήματα; ἔχω τοιαῦτα*», ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ:

«ἔχεις χρήματα; ἔχω», «ἐξαιροῦνται τὰ συνώνυμα, παρώνυμα καὶ τὰ τοιαῦτα» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ: *«ἐξαιροῦνται τὰ συνώνυμα, τὰ παρώνυμα κ.λπ. ἢ καὶ ἄλλα».*

τομή, (-ῆς), ἡ· τὸ διὰ τμήσεως (κοπῆς) ἀποχωριζόμενον μέρος· // (Μετρ.) ἡ κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν διαίρεσις τοῦ στίχου εἰς δύο μέρη, ὡς καὶ ἡ θέσις, ὅπου τελεῖται αὕτη ἡ διαίρεσις. Διὰ τῆς τομῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποφεύγεται ἡ δυσχέρεια τῆς ἐκφορᾶς τοῦ στίχου διὰ μιᾶς πνοῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθίσταται εὐληπτότερος καὶ περισσότερον ποικίλος ὁ ῥυθμὸς αὐτοῦ· τέσσαρες εἶναι αἱ κυριώτεραι εἰς τὴν ἐπικὴν ποίησιν τομαί:

α) *ἡ πενθημιμερής:* (-ᴗᴗ-ᴗᴗ-// ᴗᴗ-ᴗᴗ-ᴗᴗ-υ)

«Μῆνιν ἄειδε Θεὰ // Πηληιάδεω Ἀχιλλῆος»,

αὕτη γίνεται μετὰ τὴν θέσιν τοῦ γ΄ ποδός, ἤτοι μετὰ πέντε ἡμίση ποδός·

β) *ἡ ἑφθημιμερής:*

-ᴗᴗ-ᴗᴗ-ᴗᴗ-/ υυ-υυ-υ

«Ἀτρείδης τε ἄναξ ἀνδρῶν // καὶ δῖος Ἀχιλλεύς»,

αὕτη γίνεται μετὰ τὴν θέσιν τοῦ τετάρτου ποδός, ἤτοι μετὰ ἑπτὰ ἡμίση ποδός.

γ) *ἡ κατὰ τρίτον τροχαῖον:*

-ᴗᴗ-ᴗᴗ-υ / υ-ᴗᴗ-ᴗᴗ-υ

«Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα // πολύτροπον ὡς μάλα πολλά»,

αὕτη γίνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ τρίτου ποδὸς μετὰ τὴν πρώτην βραχεῖαν τῆς ἄρσεως·

δ) *ἡ βουκολική:*

-ᴗᴗ-ᴗᴗ-ᴗᴗ-ᴗᴗ / -ᴗᴗ-υ

«ἀλλά σε γῆρας τείρει ὁμοίιον· // ὡς ὄφελέν τις»,

«πόντῳ μέν τε πρῶτα ἢ κορύσσεται // αὐτὰρ ἔπειτα»,

αὕτη γίνεται μετὰ τὸ τέλος τοῦ τετάρτου ποδός.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων τεσσάρων τομῶν, τὰς ὁποίας καὶ μόνον ἀναφέρουν οἱ παλαιοὶ μετρικοί, ἔχει τὸ δακτυλικὸν ἑξάμετρον καὶ ἄλλας δευτερευούσας, διότι μετὰ πᾶσαν συλλαβὴν αὐτοῦ συμβαίνει τομή, ὥστε τὸ σύνολον αὐτῶν τῶν τομῶν τοῦ δεκαεπτασυλλάβου ἑξαμέτρου νά ἀνέρχεται εἰς τὰς δέκα καὶ ἕξ· περὶ τῆς «κατὰ τέταρτον τροχαῖον» τομῆς λέγουν μερικοὶ ὅτι εὑρίσκεται μόνον κατ' ἐξαίρεσιν. Διὰ τῆς τομῆς οὐδέποτε κόπτεται λέξις· ἐπίσης ἐγχωρεῖ ἀδιάφορος συλλαβή, χασμωδία, ὄχι ὅμως καὶ ἔκθλιψις· // (Νεοελλ.) εἰς μερικοὺς στίχους μάλιστα τῆς συγχρόνου ποιήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ τομὴ εἶναι κανὼν καὶ μάλιστα εἰς τὸν δεκαπεντασύλλαβον στίχον, ἤτοι εἰς τὸν ἰαμβικὸν καταληκτικὸν τετράμετρον, αὕτη συμπίπτει μετὰ τὸ τέλος τῆς λέξεως, εἰς τὸ μέσον δὲ ἢ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ποδὸς· αὕτη ἡ διχοτομία λέγεται «διαίρεσις»·

π.χ. «τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ (8)// ἡ κορυφή σου πρώτη» (7),

ἤτοι ἡ τομὴ χωρίζει τὸν δεκαπεντασύλλαβον εἰς δύο ἡμιστίχια, τὸ ἓν ἐξ ὀκτὼ συλλαβῶν, τὸ δὲ ἄλλο ἐξ ἑπτά· // (βλ. δακτυλικός).

τόμος, (-ου), ὁ· βιβλίον ἀποτελοῦν τμῆμα μεγαλυτέρου συγγράμματος· // (μτγν.) μέρος χειρογράφου ἢ συγγραφῆς ἀποτελοῦν ἴδιον κύλινδρον (volumen)· (φρ.) *«λάβε σεαυτῷ τόμον καινοῦ μεγάλου»* (Παλ. Διαθ.)

– τόμος· (ἐκ τοῦ τέμνω)· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -τόμος παροξύνονται, π.χ. *ἀμπελοτόμος, βαλλαντιοτόμος, ὀρυτόμος, βυρσοτόμος, ἀνατόμος, ἐμβρυοτόμος, κρεατόμος, λατόμος, πετροτόμος* κ.λπ.

τόν, τήν, τό· (δημοτ.) (προσωπικὴ ἀντωνυμία*) *«αὐτόν, αὐτήν, αὐτό»*, κατ' ἀποβολὴν τοῦ τόνου εἰς ἐγκλιτικὴν χρῆσιν, σίγησιν τοῦ φωνήεντος «υ» καὶ τέλος τοῦ ἀρχικοῦ «α» ἐκ συνεκφορᾶς μετὰ προηγουμένου «α» (εἶδα (ἀ)-τον), π.χ. *«νά τον», «πάρ' την», «πάρ' το», «τὸν εἶδα», «τὴν εἶδα», «τὸ πῆρα».*

τόν· (δημοτ.) (προσωπικὴ ἀντωνυμία ἀντὶ δοτικῆς), π.χ. *«τὸν εἶπα»* (=εἶπον αὐτῷ, ἤτοι εἰς αὐτόν), *«τὸν λέγω»* κ.λπ.

τονή, (-ῆς), ἡ· (Μετρ.) ἡ παράτασις τοῦ χρόνου μακρᾶς συλλαβῆς πρὸς ἀναπλήρωσιν κενοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ· (φρ.) *«...τονὴ δὲ ἡ ἐπὶ πλείονα χρόνον μονὴ κατὰ μίαν γενομένη προφορὰν τῆς φωνῆς»* (Εὐκλείδης).

τονίζω· (Γραμμ.) θέτω τόνον ἐπί τινος συλλαβῆς· // (νεωτ. μουσ.) μελοποιῶ.

τονικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν τόνον* ἢ εἰς τὸν τονισμόν*· (φρ.) «τονικὰ παραγγέλματα»· // «τονικὰ σημεῖα», οἱ τόνοι.

τονισμός, (-οῦ), ὁ· (Γραμμ.) ἡ καθ' ὕψος τῆς φωνῆς ἔξαρσις συλλαβῆς ἢ κατ' ἔντασιν αὐτῆς ὑπὲρ τὰς ἄλλας συλλαβάς. Ὁ τονισμὸς διακρίνεται εἰς «ἰσχυρὸν ἢ δυναμικὸν ἢ ἐντατικόν», (ἤτοι ἡ τονιζομένη συλλαβὴ ἐξαίρεται κατὰ τὴν ἰσχύν, ὡς συμβαίνει εἰς τὰς νεωτέρας γλώσσας), καί «μουσικόν», ὡς συνέβαινεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μέχρι τῶν πρώτων αἰώνων μ.Χ. (ἤτοι ἡ τονιζομένη συλλαβὴ ἐξαίρεται κατὰ τὸ ὕψος τῆς φωνῆς).

Ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων δεικνύεται διὰ μερικῶν σημείων, τὰ ὁποῖα καλοῦνται «τόνοι»*.

Ἑκάστης δισυλλάβου ἢ πολυσυλλάβου λέξεως προφέρομεν μίαν συλλαβὴν ἰσχυρότερον τῶν ἄλλων: *(σί)-δηρος, Θε-(ός), προ(λό)-γου, (μοῖ)-ρα, τι-(μῶ).* Εἶναι δὲ οἱ τόνοι τρεῖς, Α) «ὁ ὀξὺς τόνος», ἄλλως «ἡ ὀξεῖα» (΄), π.χ. *λό-γος, σοφός, πρό-λογος,* Β) «ὁ βαρὺς τόνος», ἄλλως «ἡ βαρεῖα» (`), ἡ ὁποία εἶναι σημεῖον, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐπὶ τῆς ληγούσης ἐξασθενουμένου ὀξέος τόνου, ὅταν ἡ ὀξύτονος λέξις δὲν χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἀκολούθου λέξεως διά τινος σημείου στίξεως ἢ μετ' αὐτὴν ὑπάρχει ἄλλο τι σημεῖον [,), (, « , » , ; , ! ,], π.χ. *«σοφὸς ἀνὴρ ἦτο»*· (ἡ βαρεῖα δύναται νὰ κεῖται ἐπὶ μακρῶν καὶ βραχέων φωνηέντων ἀδιαφόρως, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῆς τελευταίας συλλαβῆς, τῆς ληγούσης), ὡς *«ὁ ἐνεστὼς χρόνος», «ἡ ἠχὼ τὸ οὐσιαστικόν», «φωνὴν ἔχω»* κ.λπ. Δὲν μεταβάλλεται ἡ ὀξεῖα εἰς βαρεῖαν:

1) ἐπὶ τῆς ἐρωτηματικῆς ἐντωνυμίας *τίς; τί; (διατί; γιατί;)*·

2) ἐὰν ἀκολουθῇ μετὰ τὴν βαρυνομένην συλλαβὴν τῆς ληγούσης οἱονδήποτε σημεῖον στίξεως: *κόμμα* (,), *ἄνω τελεία* (·), *τελεία* (.), *διπλῆ τελεία* (:) ἢ *εἰσαγωγικὰ* **(», «)**, *παρένθεσις* (), *παῦλα* (–), *ἐρωτηματικόν* (;), *θαυμαστικόν* (!), τὰ ὁποῖα ἐπέχουν τρόπον τινὰ θέσιν σημείων στίξεως· ἡ βαρεῖα μετατρέπεται εἰς ὀξεῖαν, διότι πρὸ τῶν σημείων αὐτῶν θεωρεῖται ὅτι δὲν ἐξασθενεῖται ὁ ὀξὺς τόνος, π.χ. (δημοτ.) *«τίποτε δὲν θέλω ἐγώ». «Ναί: Χριστὸς ἀνέστη, φίλοι καὶ ἐχθροί»· «Τί λές» ἀποκρίθηκε· «Εἶσαι σύ;», «Εἶναι ντροπή!», «Ἴσα πανιά! ἐπρόσταξεν ὁ*

καπετάνιος γοργά». Ἡ δική μου χαρά – ἀκόμα τὸ θυμᾶμαι – ἦταν μεγάλη· (ἀρχ.) *«Τόνοι φωνῆς· ὀξύ, βαρύ, μικρόν, μέγα»* (Ξενοφῶν)· *«ὁ Ζεὺς οὐ Θεὸς ἐστίν; ποῖος Ζεύς;»* (Ἀριστοφάνης) [ὁ αἰτιολογικὸς σύνδεσμος *«γιατὶ»* λαμβάνει βαρεῖαν ἔστω καὶ ἂν ἀκολουθῇ σημεῖον στίξεως, π.χ. *«ὁ Ἀνδρέας ἀρνήθηκε νὰ τὸν δανείσῃ, για(τὶ), ὅπως ἔμαθα, τοῦ χρωστοῦσε καὶ ἄλλα χρήματα ὁ Γιῶργος»*].

3) εἰς τὸ δεικτικὸν καὶ τὸ βουλητικὸν μόριον «νά», ὅταν τοῦτο ἔχῃ τὸν τόνον τῆς φράσεως, π.χ. *«νά συμπεριφορά», «νά δῶ», «νά σοῦ δείξω ἐγώ»*, ἀλλὰ ὅμως *«ἦλθα νὰ δῶ», «ἦρθα νὰ σου δείξω»*·

4) εἰς τὸ ὅρκου εἰσαγωγικὸν ὁμοτικὸν μόριον «μά», π.χ. *«ναὶ μά τόδε τὸ σκῆπτρον»* (Ἰλιάς), *«ναὶ μά τὸ λάδι ποὺ μοῦ ἔβαλες»*·

5) εἰς τὸν διαζευκτικὸν σύνδεσμον *«γιά (=ἤ)»*, π.χ. *«γιά παπᾶς-παπᾶς, γιά ζευγᾶς-ζευγᾶς»*, ὡς καὶ εἰς τὸ προτρεπτικὸν ἐπιφώνημα «γιά», π.χ. *«Ἤλιε μ', γιά ἔβγα γιά νὰ βγῶ, γιά λάμψε γιά νὰ λάμψω»* (δημοτ.)·

6) ὅταν ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ, δὲν ἐγκλίνεται, π.χ. *«αὐτὸ τὸ παχὺ ἀρνί»*, ἀλλά *«τὸ ἀρνὶ αὐτό, τὸ παχύ μου τὸ ἀρνί»* καὶ

7) εἰς τὸ παρακευλευσματικὸν ἢ ἀπαγορευτικὸν μόριον *«γιά»*, π.χ. *«γιά δὲς καιρὸ ποὺ διάλεξε ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ»· «γιά κάμε παραπέρα»· «γιά ξανα-πὲς βρωμόλογα, παλιόπαιδο»* (=μὴ ξαναπῇς). [Τὰ ἄκλιτα ἀναφορικὰ τῆς δημοτ. *«πού»* καὶ *«πώς»* βαρύνονται, π.χ. *«λυποῦμαι ποὺ δὲν μπορῶ νὰ σὲ δανείσω», «εἶναι πέντε χρόνια ποὺ πέθανε»· «φαίνεται πὼς δὲν εἶναι στὰ κέφια του»*· τὰ δὲ ἐρωτηματικὰ *«ποῦ»* καὶ *«πῶς»* καὶ ἐπὶ εὐθειῶν καὶ πλαγίων ἐρωτήσεων ἢ ὅταν προφέρωνται εἰς τὴν φράσιν τονούμενα, περισπῶνται, π.χ. *«ποῦ τὸ ξέρεις πὼς ἀρραβωνιάζομαι;»* (ἀρχ.) *«ποῦ τὰς Ἀθήνας φασὶν ἱδρῦσθαι χθονός»* (Αἰσχύλος)· *«πῶς τὰ περνᾶτε;»*, ἐπιτιμητικῶς, *«πῶς φέρεσαι ἔτσι;», «ἔκαμε πῶς καὶ πῶς νὰ μὲ συναντήσῃ»*· (ἀρχ.) *«πῶς τοῦτ' ἔλεξας»* (Αἰσχύλος)]. Ἡ βαρεῖα εἰς τὴν ἁπλ. δημοτικὴν ἔχει καταργηθῇ, π.χ. *«αὐτά πού λές φοβερά εἶναι»*.

Γ) ὁ «τεθλασμένος τόνος», ὁ «περισπώμενος» ἢ ἡ «ὀξύβαρις» (ἐννοεῖται προσῳδία) ἢ ἡ «ὀξυβαρεῖα» ἢ «περισπωμένη» (῾, ῀), π.χ. *«τὸ μῆκος», «κτυπῶ»*.

Ἀμφότερα (ἰσχὺς καὶ ὕψος) συνυπάρχουν εἰς πᾶσαν γλῶσσαν, ἀλλὰ εἰς τὴν μίαν μὲν ὑπερισχύει ὁ ἰσχυρὸς τόνος, εἰς τὴν ἄλλην δὲ ὁ μουσικός. Εἰς τὸν τόνον τρία εἶναι τὰ ἐξεταστέα: α) ἡ ἰσχύς, μεγάλη ἢ μικρά, μετὰ τῆς ὁποίας ἐκφέρομεν τοὺς φθόγγους, β) ἡ σχέσις τοῦ ὕψους τῆς φωνῆς καὶ γ) ἡ μεγάλη ἢ μικρὰ διάρκεια τῆς ἐκφωνήσεως.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ ὕψους εἶναι καὶ ἡ χροιά, ἤτοι τὸ ποιὸν καὶ τὸ χρῶμα.

Ἡ περισπωμένη παρήχθη ἐκ τῆς συναλοιφῆς δύο τονιζομένων φωνηέντων ἢ διφθόγγων καὶ εἶναι συνδυασμὸς ὀξείας καὶ βαρείας (῾), ἐδείκνυε δὲ αὕτη ὅτι τὸ μακρόχρονον φωνῆεν προεφέρετο εἰς δύο χρόνους, ἀπὸ ὑψηλοτέρου εἰς χαμηλότερον (>), ὡς ά>ὰ>ᾶ. Ὀφείλομεν δὲ περὶ πάσης ὀξυνομένης συλλαβῆς νὰ

θεωρῶμεν ὅτι δὲν προῆλθεν ἐκ συναιρέσεως, ὡς εἰς τοὺς τύπους *φωνή, φωνήν, χαρά, χαράν, πολλοὶ* κ.λπ.

Ὁ ἀρχαῖος τονισμὸς ἦτο μουσικός, οὕτω τὸ τονιζόμενον δι' ὀξείας προεφέρετο ὄχι δυνατότερον, ἀλλ' εἰς ἦχον ὑψηλότερον μουσικῶς, ἤτοι ὀξύτερον τῶν ἀτόνων (οὕτω εἰς τὴν δημοτ. ἡ «ὀξεῖα φωνή» λέγεται «ψιλὴ φωνή», ἡ δὲ «βαρεῖα φωνή» λέγεται «χοντρὴ φωνή»)· ὅταν ἔλειπεν ὁ ὑψηλὸς τόνος, ἐτονίζετο διὰ βαρείας, αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκτὸς τοῦ κυρίου ὀξέος τόνου ἐλάμβανε πᾶσα λέξις εἰς τὰς ἄλλας συλλαβὰς βαρεῖαν (`):

σίδηρος, σημαδεύω κ.λπ.

Ὠνόμασαν τοὺς τόνους διὰ τῶν μουσικῶν ὅρων τῆς ἁρμονίας: «τοῦ τόνου», «τῆς ἐπιτεταμένης», «τῆς ἀνειμένης», «τῆς προσῳδίας», «τῆς ὀξείας», «τῆς βαρείας».

Καὶ αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις πλὴν τῶν ἀτόνων* (ἢ προκλιτικῶν) δέχονται ἕνα τῶν προαναφερθέντων τόνων, π.χ. *«εἶπον δὸς αὐτῷ», «παρακαλῶ δός», «θοῦ φυλακὴν τῷ στόματί μου»* κ.λπ.

Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διακριθοῦν ὡς αὐθύπαρκτοι, ἐὰν δὲν ἀπαγγελθοῦν μετὰ ἴσης δυνάμεως πρὸς τὰς τονιζομένας συλλαβὰς λέξεων παρακειμένων. Λέξεις ἐκ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν ἀποτελούμεναι ἔχουν μεγίστην διαφορὰν κατὰ τὴν σημασίαν ἀπ' ἀλλήλων καὶ μόνον, διότι διαφέρουν κατὰ τὸν τονισμόν: *λεύκη-λευκή, πότε-ποτέ, νομός-νόμος* κ.λπ.

Ἡ ὀξεῖα τίθεται ἐπὶ βραχείας ἢ μακρᾶς ληγούσης, παραληγούσης καὶ προπαραληγούσης· (εἰς τὴν τετάρτην ἀπὸ τοῦ τέλους συλλαβὴν δὲν τίθεται ὀξεῖα, διότι οὐδεμία λέξις ἑλληνικὴ πρωτότυπος, ἀπαθὴς καὶ ἁπλῆ ὑπερβαίνει τὴν τρισυλλαβίαν, π.χ. *σιδηρόδρομος< σίδηρος-δρόμος, διεισδύω<* διὰ-εἰς-δύω κ.λπ.), ἡ δὲ περισπωμένη τίθεται μόνον ἐπὶ τῆς φύσει μακρᾶς ληγούσης ἢ παραληγούσης, δὲν τίθεται περισπωμένη εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, διότι αὕτη εἶναι ἕνωσις ὀξείας καὶ βαρείας (ἐκ τούτου καὶ ἡ ὀνομασία *«ὀξυβαρεῖα»*), ἐκ τοῦ σχήματος δέ (῾) (ὀξείας καὶ βαρείας) ἐξειλίχθη εἰς (῀) (περισπωμένην), οὕτω ἔχομεν *πά-ις>παῖς, μό-ϊ-ρα>μοῖρα*. Ὁ νόμος τοῦ περιορισμοῦ τοῦ τόνου ἐπὶ μιᾶς τῶν τριῶν τελευταίων συλλαβῶν λέξεων ὀνομάζεται «νόμος τῆς τρισυλλαβίας» ἢ «νόμος τρισυλλαβικός», ὁ δὲ ἄλλος νόμος, ὁ ὁποῖος ὁρίζει ὅτι δύο ἢ τὸ πολὺ τρεῖς μόνον χρόνοι (εἰς τὴν λήγουσαν καὶ παραλήγουσαν) δύνανται νὰ ἐκφέρωνται μετὰ τὸν τόνον, π.χ. *«λόγου», «ἄνθρωπος», «ἐγώ εἰμι», «δυώδεκα», «ἄνθρωπόν τινα»*, καλεῖται «νόμος τῆς τριχρονίας» ἢ «τριχρονικὸς νόμος».

Συμφώνως πρὸς τὸν «νόμον τῆς τρισυλλαβίας» εἶναι καὶ ὁ τονισμὸς τῶν περιφράσεων: *ἄνθρωπος τὲ>ἄνθρωπός τε»*, διότι, ἐὰν δὲν ἐτονίζετο ἡ λήγουσα -πος, θὰ εἴχομεν τὸν τόνον εἰς τὴν τετάρτην συλλαβήν, ὅπερ ἄτοπον· τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τό *«παῖδά τε»*, διότι ἡ λέξις *«παῖδα»* τονικῶς (μετρικῶς) ἀνάγκη νά θεωρῆται ὡς τρισύλλαβος *(πά-ϊ-δὰ τέ)*, ὥστε, ἐὰν τὸ φραστικὸν σύνολον (*παῖδα τε καὶ ὄχι παῖδά τε)*, θὰ εἴχομεν πάλιν τὸν τόνον ἐπὶ τῆς τετάρτης συλλαβῆς ἀπὸ

τοῦ τέλους, ὅπερ ἄτοπον, διότι οὐδεμία λέξις τονίζεται εἰς τὴν τετάρτην συλλαβήν, τὸ δὲ ἀρχαῖον εἰς διάστασιν *Μή-δε-ϊ-α* τό «ε» καὶ τό «ι» συνιζάνονται εἰς δίφθογγον, ὡς καὶ εἰς τὸ τῆς (δημοτ.) *γά-ι-δα-ρος*. Φαίνεται παράβασις τοῦ κανόνος εἰς τὰ *«ἤκουσά τινων»*, *«παῖδές τινων»*, *«εὐγενῶν τινων»*, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ τόνος τίθεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ἐνῷ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῶν φράσεων: *«ἤκουσά τινος, «οἱ παῖδές τινος»*, *«εὐγενοῦς τινος»*, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ὀρθῶς ἔχον *«ἄλλως τε»*, ἔχομεν καὶ τὰ ἄτοπα *«ἄλλως πως»*, *«πολλάκις πως»* καὶ τὰ παρόμοια. Κατὰ τὸ *πά-ϊς>παῖς* ἡ περισπωμένη ἐπὶ τῆς ληγούσης ἔχει τὸ ἥμισυ αὐτῆς, τὴν ὀξεῖαν, εἰς τὴν παραλήγουσαν, κατὰ δὲ τὸ *μό-ϊ-ρα>μοῖρα*, εἰς αὐτὸ ἡ ἐπὶ τῆς παραληγούσης περισπωμένη ἔχει τὸ ἥμισυ αὐτῆς, τὴν ὀξεῖαν δυνάμει εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ἐὰν λοιπὸν ἐθέτομεν περισπωμένην εἰς τὴν προπαραλήγουσαν (τὴν τρίτην συλλαβήν) ἡ δυνάμει ὀξεῖα αὐτῆς, (δηλ. τὸ ἥμισυ τῆς περισπωμένης) θὰ εὑρίσκετο εἰς τὴν τετάρτην συλλαβήν, ὅπερ ἄτοπον, διότι οὐδεμία λέξις τονίζεται (ὀξύνεται) ἐπὶ τῆς τετάρτης συλλαβῆς.

Ἡ περισπωμένη κεῖται πάντοτε ἐπὶ μακρᾶς συλλαβῆς, διότι π.χ. κατὰ τὴν ἐκφορὰν τῆς λέξεως *«Ζεύς»* ὁ τόνος ἀνυψοῦται διαρκῶς κατὰ τὴν ἐκφώνησιν ὅλης τῆς διφθόγγου «ευ», ἐνῷ κατὰ τὴν ἐκφορὰν τῆς κλητικῆς *«Ζεῦ»*, ὁ τόνος ἀνυψοῦται μόνον μέχρι τοῦ τέλους τοῦ «ε», καταπίπτει δὲ κατὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ «υ». Ὁσάκις ὅμως πρὸ τῆς συναιρέσεως ἡ α΄ συλλαβὴ ἐβαρύνετο (ˋ) καὶ ἡ β΄ ὠξύνετο (΄) (ὑπῆρχε «βαρυοξεῖα») (ˋ΄), ἐτίθετο ἐνισχυμένος ὁ ὀξὺς τόνος ἐπὶ τῆς συναλβῆς, ἡ ὁποία προέκυπτεν ἐκ τῆς συναιρέσεως, π.χ. *(ἑστὰ-ὡς)> ἐν-εστώς*, *(ἓ-άν)>ἄν*, *(δὰ-ίς)>δάς*.

Αἱ θέσει μακραὶ συλλαβαὶ λαμβάνονται κατὰ τὸν τονισμὸν ἄλλοτε ὡς βραχεῖαι, π.χ. *χειρῶναξ*, *αὐλαξ* (ἂν καὶ τὸ α εἶναι θέσει μακρόν, διότι ἀκολουθεῖ τὸ διπλοῦν «ξ»), καὶ ἄλλοτε ὡς μακραί, π.χ. *θώρᾰξ*, *μᾶλλον*, *φοίνιξ* ὁ (οὐσ.), *φοῖνιξ* ὁ (ἐπίθ.), *κήρυξ* κ.λπ. [ἐπειδὴ ὁ Ἡρῳδιανός, ὁ Χοιροβοσκὸς καὶ ἄλλοι ἐδέχοντο ὅτι τὰ φωνήεντα «ι» καί «υ» οὐδέποτε εἶναι φύσει μακρὰ πρὸ τοῦ διπλοῦ «ξ» ἔγραφον *«φοῖνιξ»* ὡς καί *«κῆρυξ»*· ἀλλὰ (φρ.) *«τὸ φοίνιξ καὶ τὸ κήρυξ μακρὰν ἔχει φύσει τὴν λήγουσαν»* (Σχολ. Εὐριπίδου «Ἑκάβη»)].

Ὁ ὀξὺς τόνος ἐπὶ τῆς ληγούσης μεταβάλλεται εἰς βαρύν, ἐὰν εἰς τὴν συνέχειαν κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν ἀκολουθοῦν ἄλλαι λέξεις, ὡς *«ἀνὴρ ἀγαθός»*, *«ἀγαθὸς ἀνήρ»*, οὐδέποτε ὅμως μεταβάλλεται εἰς βαρὺν ἐπὶ τῶν ἐρωτηματικῶν ἀντωνυμιῶν, ὡς *«τίς ὁμιλεῖ;»*, *«τί εἶναι αὐτὸ ποὺ λέγεις;»*, (δημοτ.) *«γιατί μὲ ἔβρισες;»*.

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐστερεῖτο τόνων καὶ πνευμάτων, ἐπενοήθησαν δὲ ταῦτα τὰ σημεῖα ὑπὸ τῶν φιλολόγων τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦτο, διότι πολλῶν λέξεων ὁ τονισμὸς ἦτο διάφορος τοῦ τονισμοῦ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου καὶ διὰ τῶν σημείων αὐτῶν ἀπεφεύγοντο αἱ παρανοήσεις (βλ. καταναγκάζω).

Ἡ λέξις λέγεται:

α) «ὀξύτονος» (ἐὰν ἔχῃ ὀξεῖαν ἐπὶ τῆς ληγούσης), π.χ. *τιμή*, *ὁδός*, *χαραί*,

χαράς·

β) «παροξύτονος» (ἐὰν ἔχῃ ὀξεῖαν ἐπὶ τῆς παραληγούσης), π.χ. *λόγος*, *κώμη*, *χώρα* κ.λπ·

γ) «προπαροξύτονος*» (ἐὰν ἔχῃ ὀξεῖαν ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης), π.χ. *πρόλογος*, *τρώγομεν*, *ἄνθρωπος* κ.λπ.

δ) «περισπωμένη» (ἐὰν ἔχῃ περισπωμένην ἐπὶ τῆς ληγούσης), π.χ. *ἁπλῆ*, *τιμῶ*, *γελᾷ*, *ἁπλαῖ* κ.λπ·

ε) «προπερισπωμένη*» (ἐὰν ἔχῃ περισπωμένην ἡ παραλήγουσα), π.χ. *δῶρον*, *ταῦτα*, *ἀγαπῶμεν* κ.λπ.· καὶ

στ) «βαρύτονος» (πᾶσα λέξις, τῆς ὁποίας δὲν τονίζεται ἡ λήγουσα), π.χ. *λόγος*, *δῶρον*, *λύω*, *παιδεύω*, *ἄγγελος* κ.λπ.

Πᾶσα λέξις ἐκτὸς τῆς τονιζομένης συλλαβῆς ἔχει καὶ τὰς ἄλλας συλλαβὰς ἐλαφρότερον τονιζομένας, ἄλλως εἶναι εὐνόητον ὅτι, ἐὰν ἦσαν αὗται ἐντελῶς ἄτονοι, δὲν θὰ ἠκούοντο αἱ ἄλλαι συλλαβαί ὡς μὴ τονιζόμεναι (πρβλ. *«ἄφωνα σύμφωνα»* δὲν εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν φωνὴν ἔχουν, ἀλλὰ τὰ ὀλιγόφωνα)· καὶ σήμερον λέγομεν *«ἄνα-κάλυψα»*, *«πάρα-εἶπα»* κ.λπ. Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἐτονίζετο πᾶσα λέξις διὰ δευτερευόντων τόνων, ἤτοι διὰ βαρειῶν, π.χ. *ἄγ-γὲ-λὸς*, *λό-γὸς*, *δῶ-ρὸν*, *παι-δεύ-ὼ* κ.λπ., ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ κατηργήθη ὁ φορτικὸς αὐτὸς πολυτονισμός (αἱ βαρεῖαι) καὶ ἔμεινεν ὁ κύριος τόνος.

Γενικοὶ κανόνες τονισμοῦ.

«Ἄτονοι λέξεις» ἢ «προκλιτικαί» εἶναι αἱ δέκα μονοσύλλαβοι λέξεις, ἤτοι οἱ τέσσαρες τύποι τοῦ ἄρθρου *ὁ, ἡ, οἱ, αἱ*, αἱ τρεῖς προθέσεις *εἰς, ἐν, ἐκ (ἐξ)* καὶ τὰ τρία μόρια *ὡς, εἰ, οὐ (οὐκ, οὐχ)*, ἐπειδὴ πάντοτε προφέρονται στενότατα μετὰ τῶν ἑκάστοτε ἑπομένων λέξεων, (τὸ «οὔ» πρὸ στίξεως ὀξύνεται). Ἄνευ οὐδενὸς τόνου γράφονται αἱ προκλιτικαὶ (ἢ ἄτονοι ἀνωτέρω λέξεις), ὅταν εὑρίσκωνται πολλαὶ ἐπάλληλοι, π.χ. *«οὐχ ὡς ὁ ἐν τῇ...»*.

Πᾶσα βραχεῖα συλλαβὴ τονιζομένη ὀξύνεται, π.χ. *πόλις*, *θέα*, *κακός*, ἔστω καὶ ἂν εἶναι θέσει μακρά, π.χ. *δόξα*, *δίψα*, *σύζυξ*.

Μακρὰ παραλήγουσα πρὸ μακρᾶς λήγούσης τονιζομένη ὀξύνεται, π.χ. *κώμη*, *παιδεύω*, *οὕτω* κ.λπ.

Μακρὰ παραλήγουσα πρὸ βραχείας λήγούσης τονιζομένη περισπᾶται, π.χ. *δῶρον*, *ἦθος*· ὁ τονισμὸς τοῦ *οὔτε<οὐ+τέ*, *μή-τε*, *εἴ-θε*, *ὥς-περ* κ.λπ. γίνεται κατ' ἔγκλισιν τόνου (βλ. ἔγκλισις).

Ἡ προπαραλήγουσα τονιζομένη ὀξύνεται, π.χ. *σίδηρος*, *ἄνθρωπος*, *ἀπόστασις* κ.λπ. (τῆς συνθέτου ἀντωνυμίας ἐκ τῆς ἀναφορικῆς (*ὅς, ἥ, ὅ*) καὶ τῆς ἀορίστου (*τις, τι*) ὁ τονισμὸς γίνεται, ὡς ἐὰν ἡ «ὅς» καὶ ἡ «τις» ἦσαν κεχωρισμέναι, π.χ. *«οὗ-τινος»*, *«ἧσ-τινος»*, *«ᾧ-τινι»*, *«ἧ-τινι»*, *«ὧν-τινων»* *«οἷσ-τισι»*, *«αἷσ-τισι»*).

Ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἡ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται, π.χ. *ἄνθρωπος-ἀνθρώπου* (καὶ ὄχι *ἄνθρωπου*). Περὶ δὲ τῶν ἐξαιρέσεων: *πόλεως-πόλεων*, *Μενέλεως*, *Δεξίλεως*, *ἵλεως*, *ὑπέργηρως* (ἀλλὰ *ἀγήρως*, *μακρογήρως*), *Ἀπόκρεως* κ.λπ. (ἡ κατάληξις τῆς γενικῆς ἑνικοῦ εἰς «-ως» προῆλθεν ἐξ ἀντιπεταχωρήσεως: *πό-λη-ος>πό-λε-ως*, ὡς καὶ *βασιλῆος>βασιλέως* καὶ διετήρησεν εἰς τὴν παραλήγουσαν τὴν ὀξεῖαν παρὰ

τὸν κανόνα, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν τονίζεται ἡ προπαραλήγουσα, ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά)· (ἀλλὰ *δύσερῶς, φίλερῶς*). // (Ὀρθογρ.) πᾶσα λέξις λήγουσα εἰς δίφθογγον (*-αυ, -ευ, -ου, -οι*) καὶ τονιζομένη ἐπ' αὐτῆς περισπᾶται, π.χ. *ναῦ, Ζεῦ, βοῦ, δοῦ, θοῦ· νομεῦ, γραφεῦ· ἑκασταχοῖ· πανταχοῦ*, πλὴν τοῦ ἐπιρρήματος «*ἰδού*», (διότι ἡ προστακτικὴ τοῦ μέσου ἀόρ. β τοῦ ὁρῶμαι, «*ἰδοῦ*» περισπᾶται), «*ἰού*» (=ἀλλοίμονον), τοῦ ἐγκλιτικοῦ «*πού*» (ἄλλο τὸ ἐρωτηματικὸν «*ποῦ;*» καὶ ἄλλο τὸ τῆς δημοτ. ἀναφορικὸν «*πού*»· (φρ.) «*αὐτός, πού* (=τὸν ὁποῖον) *εἶπα*»), καὶ τοῦ σπανίως τονιζομένου πρὸ σημείου στίξεως «οὔ».

Ὁ τόνος ἐν συνθέσει ἀναβιβάζεται, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπῃ ἡ λήγουσα, οὐδέποτε ὅμως ἀνωτέρω τῆς ληγούσης τοῦ α΄ συνθετικοῦ, ὡς «*ἀπό-δος*», «*παρά-σχες*», «*κατά-σχες*» (τό «*κάτα-σχε*» μτγν.) κ.λπ., ἢ προτελευταίου συνθετικοῦ μέρους, π.χ. «*συν-έκ-δος*» καὶ ὄχι «*σύν-εκ-δος*».

Ὁ τόνος ἀναβιβάζεται κατὰ τὴν σύνθεσιν:

α) ἐὰν τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι μονοσύλλαβον εὔχρηστον εἰς τὸν λόγον, π.χ. *βοῦς >εὔβους, δαὶς>ἀβρόδαις, γραῦς> ὠμόγραυς, δρῦς>χαμαίδρυς, φελλόδρυς, ζώς> ἀείζως, θὴρ>πάνθηρ, Θρᾷξ>Σαμόθρᾳξ, Θρὶξ> καλλίθριξ, κλεὶς> ἀντίκλεις, κατάκλεις* (φέρεται καὶ *κατακλείς*), *Κρὴς> Ἐτεόκρης, χεὶρ> ἀντίχειρ, χρὼς>ῥοδόχρως* κ.λπ.·

β) ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι ὄνομα δισύλλαβον πρωτόκλιτον, τὸ ὁποῖον καταλήγει εἰς α βραχύ (ᾰ), π.χ. *παῦλα> ἀνάπαυλα, γαῖα> μεσόγαια, μυῖα>κυνάμυια, οὐρὰ> κυνόσουρα, κόλλα> ἰχθυόκολλα, ψαρόκολλα*·

γ) τὰ εἰς *-ιον* παροξύτονα οὐδέτερα ὑποκοριστικά, π.χ. *κλειδίον>ἀντικλείδιον, παιδίον>ναυτοπαίδιον, χοιρογρύλλιον* (=ἀκανθόχοιρος) κ.λπ.·

δ) εἰς τὰ εἰς «*-σις* (*-τις*)» καί «*-μα*» συντιθέμενα, π.χ. *βού-βρασις, πρό-βλημα, καρπό-δεμα, κυνό-καυμα, ὀδοντόσμηγμα* κ.λπ.·

ε) προπαροξύνονται τὰ σύνθετα εἰς *-γελως, -γεως, -κερως, -λεως, -ερως, -νεως, -πλεως, -χρεως* καὶ *-φεως*, π.χ. *φιλό-γελως, εὔ-γεως, ὑψί-κερως, δύσερως, φίλερως, Μένελως, Ἀναβησίνεως, εὔπλεως, ἀξιόχρεως, ἱππόφεως*· παροξύνονται τὰ εἰς «*-ερως*» κύρια καὶ προσηγορικά, π.χ. *Ἀντέρως, παιδέρως, χρυσέρως*·

στ) τὰ λήγοντα εἰς *-υς -υς, -εια, -υ· -ις -ι· -ας, -α* καὶ τὰ εἰς *-μηρ (-μερος)*, π.χ. *βαρὺς> ὑπόβαρυς, βότρυς> πολύβοτρυς, βραχὺς> τρίβραχυς, δασὺς> ἀμφίδασυς, -δάσεια, -δασύ, ἰχθὺς>κάλλιχθυς, μάρτυς >θεόμαρτυς, ἔρις> φίλερις, κόνις> χρυσόκονις, ἀνθόπωλις ἡ, ἀρτόπωλις ἡ· ἄκοιτις, παράκοιτις, σύμμυστις· κέρας> αἰγόκερως, κρέας> πάγκρεας, γάλα> οἰνόγαλα, ποιμὴν>Φιλοποίμην, ἀρχιποίμην* (ἀλλὰ καὶ *ὑποποιμήν, συμποιμήν, ἀποποιμήν*)·

ζ) τὰ οὐσιαστικὰ καὶ ἐπίθετα εἰς *-ος, -ον* ὀξύτονα παροξύτονα καὶ προπεριισπώμενα (ἐὰν δὲν εἶναι ῥηματικὰ ἐνεργητικῆς σημασίας), ὡς καὶ τὰ εἰς *-τος*, π.χ. *ἄδολος, ἄπονος, ἄκακος, φιλαθήναιος· χειροποίητος, δημοποίητος, δημόπρακτος*· καὶ

η) τὰ σύνθετα ἐκ νέου συντιθέμενα, π.χ. *συγγέωργος, συστράτηγος, ὑπολόχαγος,*

(νεωτ. ὑπολοχαγός), παγκάκουργος, ἀπάνουργος, [πολλὰ τούτων φυλάσσουν τὸν πρῶτον τόνον, ἤτοι τὰ εἰς *-οῦχος, -ουργός, -οῦργος*, π.χ. *(ῥαβδοῦχος)> (ἀρχιρ-ραβδοῦχος), (εὐνοῦχος)> ἀρχιευνοῦχος, (λειτουργός)> συλλειτουργός, ἐπιδημιουργός, βαυκοπανοῦργος, λαθροκακοῦργος, σεμνοπανοῦργος*, ἐξαιροῦνται: *παγκάκουργος, ἀπάνουργος* ἢ μερικὰ ἄλλα, τῶν ὁποίων τὸ β΄ συνθετικὸν λῆγον εἰς *-ος* ἔχει ῥηματικὴν ἐνεργητικὴν σημασίαν, ὡς *ὑπερλεπτολόγος, ἀρχιοινοχόος, συννεωκόρος, ἀρχικυνηγός, ψευδοτραγῳδός*· Φυλάττουν δὲ τὸν ἀρχαῖον τόνον τὰ σύνθετα: *ἐπικαμπύλος, Παναχαιός, ὀρειπελαργός*].

Ὅταν τὸ β΄ συνθετικὸν εἶναι ῥηματικὸν εἰς *-ος* ὄνομα, τὰ ἐξηρτημένα σύνθετα τονίζονται, ὅσον ἐπιτρέπει ἡ λήγουσα, ἐφ' ὅσον τὸ α΄ συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις ἢ μερικὰ τῶν συντεθειμένων ἐπιρρημάτων, π.χ. *περί-βολος, πρό-βολος* (ἐκτὸς τῶν παρὰ τὸ ἔργον: *ὑπουργός, συνεργός*), *ἄ-μαχος, (ἄγχι)> ἀγχέμαχος, (ἀεί)>ἀείναος, ἀέναος, ἀντί-παλος, ἀπό-μαχος, ἀμφί-πολος, δί-αμμος, ὕφ-αμμος* (διότι ἡ ἄμμος ἐδασύνετο), *ἐρίτιμος, εὔ-φορος, ἡμί-εργος*, (κατά)> *κατήγορος*, (μετά) >*μέτοικος, παλίντροπος, περί-εργος, πρό-δρομος, πρόσφορος, συν-ήγορος, Τηλέ-μαχος, τηλέφωνον, τρί-πολος*, (ὑπό)>*ὑπήκοος*, (ὕψι)>*ὑψί-βρομος*.

Τὰ σύνθετα ὀνόματα εἰς *-α, -η, -ευς, -μος, -τηρ, -της, -τεος* τονίζονται, ὅπου καὶ τὰ ἁπλᾶ: *(φορά)>συμφορά, (τομή)> ἐπιτομή, συμ-βασιλεύς, ἀφ-οπλισμός, ἀμαλλο-δοτήρ, συμ-μαθητής, προτιμητέος*, πλὴν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς β΄ συνθετικὸν τό *(δεσμός)> σύνδεσμος*.

Τὰ εἰς *-τος* σύνθετα ῥηματικὰ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον των, π.χ. *(βατός)>ἄβατος, (μεμπτός)>ἄ-μεμπτος*.

Τὰ ἐκ συνθέτων ῥηματικῶν παραγόμενα τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης, ὅταν σημαίνουν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δύναται νὰ πάθῃ τὸ δηλούμενον ὑπὸ τῆς ῥίζης, π.χ. *δια-βατός* (=τὸν ὁποῖον δύναταί τις νὰ διαβῇ), ἐπὶ δὲ τῆς παραληγούσης, ὅταν σημαίνουν ὅ,τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τοῦ ῥήματος, ἐκ τοῦ ὁποίου γίνονται: *ἐξαίρετος* (=ὁ ἐξῃρημένος).

Τὰ εἰς *-ος* ἐκ συνθέτων ῥημάτων μετὰ προθέσεων παραγόμενα προπαροξύνονται, π.χ. *διά-βολος, διά-δοχος, κατήγορος, συνήγορος* κ.λπ.

Τὰ εἰς *-πέτης* (ἐκ τοῦ πίπτω) ὀξύνονται, π.χ. *γονυπετής* (=ὁ πεσὼν εἰς τὰ γόνατα), *κλινηπετής* (=ὁ πεσὼν ἐπὶ τῆς κλίνης), τὰ δὲ ἐκ τοῦ πέτομαι παροξύνονται, π.χ. *ὑψι-πέτης* (=ὁ πετῶν εἰς τὸ ὕψος), ἐνῷ *ὑψιπετής* (=ὁ πεσὼν ἐκ τοῦ ὕψους, οὐρανοκατέβατος), *ἀκυπέτης* κ.λ π.

Τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγούσης τὰ ἐκ τῶν εἰς *-ης, -ης, -ες* λήγοντα σύνθετα τριτόκλιτα εἰς *-αντης, -αρκης, -ηκης, -ηρης, -ωδης, -ωκης, -ωλης* καὶ τὰ ἔχοντα β΄ συνθετικὸν τὸ *ἦθος, κῆτος, μῆκος, μέγεθος*, ὡς καὶ τὰ κύρια ὀνόματα (μετὰ β΄ συνθετικοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, σιγμόληκτον οὐδέτερον εἰς *-ος* ἢ ἐκ ῥημάτων), π.χ. *προσ-άντης, αὐτ-άρκης* (ἀλλὰ *ἐπαρκὴς διαρκής*), *οὐρανο-μήκης, ξιφ-ήρης, εὐ-ώδης, ποδ-ώκης, ἐξ-ώλης εὐ-μεγέθης, εὐ-ήθης, εὐ-μήκης· μεγα-κήτης· Διο-*

γένης, Δημο-σθένης, Σω-κράτης, Χαρα-λάμπης, Διο-μήδης, Ἀριστο-φάνης, Δημο-χάρης, (ἐνῶ τὰ ἔχοντα ὡς συνθετικὸν τό «κλέος» περισπῶνται: *Περι-κλῆς, Ἥρα-κλῆς, Ἀγαθο-κλῆς, Νεο-κλῆς* κ.λπ.

Τὰ ἔχοντα ὡς β΄ συνθετικὸν τό «ἔτος» ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν διφοροῦνται: *διέτης-διετής, χιλιέτης-χιλιετής, μυριέτης -μυριετής.*

Τὰ εἰς -ος σύνθετα καὶ ἔχοντα ὡς β΄ συνθετικὸν θέμα ῥήματος καὶ τὴν παραλήγουσαν βραχεῖαν

α) παροξύνονται, ἂν ἔχουν ἐνεργητικὴν σημασίαν, π.χ. *μητροκτόνος* (=ὁ ἀποκτείνας, ὁ φονεύσας τὴν μητέρα), *λιθοβόλος* (=ὁ βάλλων λίθους), *πρωτοτόκος* (=ὁ διὰ πρώτην φορὰν τεκών), *Χριστοφόρος* (=ὁ φέρων τὸν Χριστὸν εἰς τὴν καρδίαν του, ὁ Χριστιανός), *πυριγόνος* (=ὁ παράγων πῦρ)·

β) προπαροξύνονται, ἂν ἔχουν παθητικὴν σημασίαν, π.χ. *μητρόκτονος* (=ὁ ὑπὸ τῆς μητρὸς φονευθείς), *λιθόβολος* (=ὁ βαλλόμενος διὰ λίθων), *πρωτότοκος* (=ὁ πρῶτος γεννηθείς), *Χριστόφορος* (=ὁ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ φερόμενος), *πυρίγονος* (=ὁ ἐκ πυρὸς γεννηθείς).

Ἐὰν ἔχουν δὲ τὴν παραλήγουσαν φύσει ἢ θέσει μακράν, ὀξύνονται, ἂν ἔχουν ἐνεργητικὴν σημασίαν, π.χ. *στρατηγός* (=ὁ ἄγων τὸν στρατόν), *ψυχοπομπός*· προπαροξύνονται, ἂν ἔχουν παθητικὴν σημασίαν: *εὐάγωγος* (=ὁ εὖ ἠγμένος)· ἐξαιροῦνται 1) *πανοῦργος, κακοῦργος, Λυκοῦργος,* 2) τὰ δισύνθετα: *συστράτηγος , ἀρχιστράτηγος,* ὡς καὶ *ἀρχι-συνάγωγοι,* 3) τὰ ἔχοντα β΄ συνθετικὸν *ἄρχω, ἔχω, ἀκούω, συλῶ* ἢ ῥῆμα ἀμετάβατον, π.χ. *ὕπαρχος, ἡνίοχος, ὑπήκοος, ἱερόσυλος· ἰσόρροπος,* καὶ 4) μερικὰ ἔχοντα ὡς α΄ συνθετικὸν μόριον, π.χ. *εὔ-φορος, εὔ-τοκος.*

Τὰ ἐπιρρήματα τὰ λήγοντα εἰς «-ως» «-ῆ» καὶ «-οι» τονιζόμενα ἐπὶ τῆς ληγούσης περισπῶνται, π.χ. *καλῶς, εὐγενῶς, Ἰσθμοῖ, κομιδῇ,* πλὴν τῶν ἐγκλιτικῶν *πώς, ποί, πή.*

Εἰς τὴν κρᾶσιν ἀποβάλλονται ὁ τόνος τῆς προηγουμένης λέξεως καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἑπομένης, ἡ δὲ κεκραμένη λέξις ὑποκύπτει εἰς τοὺς περὶ τοῦ τονισμοῦ γενικοὺς κανόνας, π.χ. *τὸ ἐλάχιστον>τοὐλάχιστον, τὸ ἔργον> τοὔργον, τὰ ἄλλα> τἄλλα* κ.λπ. [μερικοὶ δέχονται ὅτι βαρεῖα καὶ ὀξεῖα (*τὸ ἔρ-*) οὐδέποτε τρέπονται εἰς περισπωμένην, ὡς *ἐνεστὰὡς> ἐνεστώς,* διὰ τοῦτο *τὸ ἔργον> τοὔργον, τὰ ἄλλα> τἄλλα,* ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εὐσταθεῖ, διότι ἀντίκειται εἰς τὸν κανόνα «μακρὸν πρὸ βραχέος περισπᾶται»].

Αἱ ὀξύτονοι προθέσεις ἢ σύνδεσμοι καὶ τὰ δισύλλαβα ἐγκλιτικά, ὅταν εἶναι παροξύτονος ἡ προηγουμένη λέξις, ἀποβάλλουν τὸν τόνον των μετὰ τὴν ἔκθλιψιν, π.χ. (*ἀλλὰ ἐγώ*)>*ἀλλ' ἐγώ,* (*παρὰ ἐμοῦ*)>*παρ' ἐμοῦ,* (*πόλιν τινὰ εἶδον*)>*πόλιν τιν' εἶδον.* Πᾶσα ἄλλη δὲ ὀξύτονος λέξις μετὰ τὴν ἔκθλιψιν ἀναβιβάζει τὸν τόνον της ὡς ὀξεῖαν εἰς τὴν παρωλήγουσαν αὐτῆς, π.χ. (*δεινὰ ἔδρασαν*)> *δείν' ἔδρασαν,* (*εἰμὶ ἀνήρ*)> *εἰμ' ἀνήρ,* (*ἑπτὰ ἦσαν*)>*ἕπτ' ἦσαν* (βλ. ἐγκλισις, ἐγκλιτικά).

Περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων, ἀντωνυμιῶν ἢ ῥημάτων (βλ. οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἀντωνυμία, ῥῆμα ἢ κλίσις).

Εἰς τὰ μετὰ προθέσεων (καὶ τῆς αὐξήσεως) συντιθέμενα ῥήματα ἀναβιβάζεται ὁ τόνος, ὅσον ἐπιτρέπει ἡ λήγουσα, ὡς *πρόλογος, ἀνάδοχος· ἔρριπτον, ἔβαλον·* ἐξαιροῦνται, α) οἱ δισύλλαβοι τύποι τῆς προστακτικῆς μέσης φωνῆς μετὰ τὴν συναίρεσιν τοῦ -εο εἰς -ου: *λαβοῦ>ἀντιλαβοῦ, συλλαβοῦ· ἑλοῦ>ἑξελοῦ, καθελοῦ, ἀφελοῦ· γενοῦ>συγγενοῦ, παραγενοῦ· βαλοῦ>ἀναβαλοῦ, παραβαλοῦ· ἱκοῦ>ἀφικοῦ,* β) μερικοὶ μονοσύλλαβοι τύποι τῆς προστακτικῆς τῶν μέσων ἀορίστων β΄ μερικῶν ῥημάτων εἰς -μι, ὅταν συντεθοῦν μετὰ μονοσυλλάβων προθέσεων, π.χ. *ἐν-θοῦ, συν-θοῦ, προσ-θοῦ , προ-οῦ, προ-θοῦ, ἀφ-οῦ* (<ἀφίημι), (*ἄλλο ἀφ' οὗ*>*ἀφοῦ*). Ὅταν ὅμως συντίθενται μετὰ δισυλλάβων προθέσεων, τονίζονται ἐπὶ τῆς προθέσεως, π.χ. *κατάθου, περί-θου, παρά-σχου, ἀνά-σχου, ἐπί-σπου, ἀπό-δου, σινεπί-σπου,* ἢ καὶ δισυλλάβων μέν, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι, ἐπειδὴ ἔπαθον ἔκθλιψιν, ἐγένοντο μονοσύλλαβοι, ὡς (*ἀπὸ οὗ*)>*ἀπ' οὗ*>*ἀφοῦ,* ἢ ὅταν οἱ τύποι, ὡς εἰς τὸν Ὅμηρον, εἶναι ἀσυναίρετοι καὶ μάλιστα δισύλλαβοι: *σύνθεο, ἔνθεο,* καὶ γ) τό «*ἐχρῆν*» (ἐκ συναλοιφῆς *χρὴ+ἦν*) διαφυλάττει τὸν τόνον, ἂν καὶ ἔχῃ τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν «ε». Ὁ τόνος τῶν ἁπλῶν μένει ἀμετακίνητος κατὰ τὴν σύνθεσιν:

α) εἰς τὰ εἰς -η καὶ -α οὐσιαστικὰ καὶ θηλυκὰ τῆς α΄ κλίσεως, π.χ. *ἐπι-γραφή, ἐπι-βολή· μισθοφορά· κυνο-βορά,* πλὴν τοῦ *ῥοὴ> ὑδρορρόη, φορβὴ> πολυφόρβη, τυπὴ>λατύπη, χοὴ> οἰνοχόη, ἀρὰ> κατάρα·*

β) εἰς τὰ εἰς -ικός, π.χ. *ἀνταρκτικός, μεσοπερσικός, προϊστορικός, μεταφυσικός,* (τούτων πολλὰ εἶναι παρασύνθετα καὶ ὄχι σύνθετα), ὡς (*μικροπολίτης*)> *μικροπολιτικός* (καὶ ὄχι ἐκ τοῦ «*μικρός*» καὶ «*πολίτης*», ὥστε ἀληθῶς δὲν εἶναι ἐξαιρέσεις)·

γ) τὰ εἰς -τὸς παθητικὰ ῥηματικά, τὰ ὁποῖα εἶναι παρασύνθετα: (ἀνέχομαι)> *ἀνεκτός,* (ἀναβαίνω)> *ἀναβατός,* (προσκυνῶ)> *προσκυνητός,* (διαιρῶ)> *διαιρετός,* (συνάπτω)> *συναπτὸς* κ.λπ.·

δ) εἰς τὰ εἰς -αιος (τὰ ὁποῖα δηλοῦν ἀριθμόν, βάρος, μέτρον ἢ ἄλλο τι) καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ -αιος δύο σύμφωνα, π.χ. *δεκα-μναῖος, ἀπευκταῖος, παναρχαῖος, πανομφαῖος, ἀποδεικταῖος, πρωτοκορυφαῖος, ἡμισπουδαῖος, ἀποπομπαῖος* κ.λπ.·

ε) εἰς τὰ ἀρσενικὰ οὐσιαστικὰ εἰς -ων, -ευς, -της, -τηρ: *φιλομακεδών, Ποντοποσειδῶν, ὀπισθοχειμών* (ἢ *ὀπισθοχείμων*)· *φιλανθρακεύς· συνδικαστής, ὑπασπιστής ποδονιπτήρ, οἰνοποτήρ·*

στ) εἰς τὰ εἰς -ών, -ῶν, ώς, -είς, -άς, -ὺς μετοχάς: *ἀπελθών· ἀνταγαπῶν· ἀπολωλώς· προσ-τιθείς· ἀφ-είς· συν-ιστάς· ἐπι-δεικνύς·* [ὅσαι μετοχαὶ μετέστησαν εἰς κύρια ὀνόματα ἢ ἁπλῶς εἰς οὐσιαστικὰ κατὰ τὴν σύνθεσιν, ἀνεβίβασαν τὸν τόνον, π.χ. (βάς)> *ὀκρίβας, κιλλίβας,* (φάς)> *Περί-φας,* (τλάς)> *Ἄτλας* κ.λ.π.] εἰς τὰ εἰς -ας (-αδος), -ις (-ίδος) καὶ -ις (-ῖδος) δισύλλαβα ἢ πολυσύλλαβα, ὅταν τὸ σύνθετον παραμένει οὐσιαστικόν, ὡς ἦτο καὶ τὸ ἁπλοῦν, π.χ. (φυγάς)> *συμ-φυγάς,* ὀλυμπιὰς> *ἀνολυμπτάς, κατ-αιγίς, περι-σκελίς, σκωρ-αμίς, (-μίδος), ἡ, χειρο-κνημίς, (-ῖδος), ἡ, περι-κνημίς, (-ῖδος), ἡ, προκνημίς (-ῖδος), ἡ* κ.λ.π., ἀλλὰ τὰ ἐπίθετα *εὐ-κνήμῑς, χαλκο-κνήμῑς, ἀλι-κνήμῑς·*

ζ) εἰς τὰ λήγοντα εἰς -ισκος, -πλοος, -ας π.χ. *φιλοσοφ-ίσκος, μειρακ-ίσκος· πολλα-πλόος· φιλο-βορρᾶς, κατω-φαγᾶς* κ.λπ., ὡς καὶ εἰς τὴν ἀντωνυμίαν *τηλικοῦτος, τοσ-οῦτος, τοι-οῦτος*, καὶ εἰς τὰ εἰς -εῖον: *νεκρο-μαντεῖον, παρασημεῖον, ἀνθρωπο-γναφεῖον* κ.λπ.·

η) εἰς τὰ εἰς -μος μακροκατάληκτα (τῶν ὁποίων τὰ ἐκ προθέσεων ἀρχόμενα δύνανται νὰ ἐκληφθοῦν καὶ ὡς παρασύνθετα), π.χ. *ἀνα-βρασμός, ἀντι-σπασμός, μηλι-αυθμός* (<μήλων αὐθμὸς=ποιμνοστάσιον)·

θ) εἰς μερικὰ λήγοντα εἰς -νος, -λος, -ρος, π.χ. *συγκοινωνός, καταρριγηλός, παμβδελυρός, παμμυσαρός, ἀμφαριστερός*, (ἀλλ. ἐπαρίστερος), (τὰ *ἰσημερινός, προχθεσινός, φθινοπωρινός, προπερσινός* δύναται νά ἐκληφθοῦν ὡς παράγωγα ἐκ τῶν ὀνομάτων ἰσημερία, προπέρυσι κ.λ.π.)·

ι) εἰς τὰ παραγόμενα ἐκ ῥιζῶν καὶ λαμβάνοντα παραγωγικὴν κατάληξιν «τ», π.χ. (-βλης)>*προ-βλής*, (*προ-βλῆ-τος*), ὁ, (-βλως)> *ἀγχιβλώς*· (-βρως)> *ἡμιβρώς*· (-γνως)> *ἀγνώς*· (-δμης)> *ἀδμής*· (-θνης)> *ἡμιθνής*, (-κλης)> *προκλής* (ἄλλο *Προκλῆς*)· (-στρως)> *φιλοστρώς*· (-τμης)>*φλεβοτμής*, (-τρης)>*ἀμφιτρής*, (*-τρῆτος*), ὁ, ἡ· (-τρως)> *ἀτρώς* κ.λπ. καὶ

ια) εἰς τὰ εἰς -ει ἢ -ι σύνθετα ἐπιρρήματα, ἔστω καὶ ἂν τὸ ἐπίθετον, ἐκ τοῦ ὁποίου παρήχθησαν, ἐτονίζετο ἀνωτέρω, καὶ εἰς -δόν, -δὰ καὶ -όν, π.χ. *ἀσπονδεί, ἀσπουδί· ἀβοατί, μεγαλωστί· ἀναφανδόν· αὐτοσχεδόν· ἀναφανδά· αὐθημερόν, πανημερόν, αὐθωρὸν* κ.λ.π.

Διὰ τὴν τρισυλλαβίαν παροξύνονται τὰ εἰς τὴν λατινικὴν προπαροξύτονα: (Cicero)>*Κικέρων*, (Scipio)>Σκιπίων, (Centúrio)>*Κεντυρίων* κ.λπ.

Οἱ προαναφερθέντες κανόνες τονισμοῦ ἰσχύουν κυρίως διὰ τὴν Ἰωνικήν-Ἀττικὴν διάλεκτον, διότι εἰς τὰς ἄλλας ἔχομεν πολλὰς ἀποκλίσεις τονισμοῦ,

α) ἡ Δωρικὴ ἔχει ὡς γνώρισμα τὴν τάσιν πρὸς τονισμὸν τῆς ληγούσης, π.χ. *φρατήρ* (ἀντὶ φράτηρ), ὡς καὶ *παιδῶν* (ἀντὶ *παίδων*),

β) αἱ δισύλλαβοι ἢ πολυσσύλλαβοι λέξεις μετὰ βραχείας ληγούσης εἶναι παροξύτονοι, ὡς *αἴγες* (ἀντὶ *αἶγες*), *γυναίκες* (ἀντὶ *γυναῖκες*), *στάσαι* (ἀντὶ στῆσαι),

γ) ὀξύνει τὰ μονοσύλλαβα, ὡς καὶ τὰ ἐπιρρήματα, π.χ. *ναύς, γλαύξ* (ἀντὶ *ναῦς, γλαῦξ*)· *σοφώς, καλώς* (ἀντὶ *σοφῶς, καλῶς*),

δ) λέξεις παροξύνονται εἰς τὴν δωρικήν, ἐνῷ προπαροξύνονται εἰς τὴν ἀττικήν, π.χ. *ἀγγέλοι, ἐλέγον, ἐστάσαν* (ἀντὶ *ἄγγελοι, ἔλεγον, ἔστησαν*).

Εἰς τὴν αἰολικὴν ὁ τόνος ἀνεβιβάζετο, ὅσον τὸ δυνατὸν ἐπέτρεπεν ἡ λήγουσα, π.χ. *ἔμμι, πόταμος, βασίλευς, λεῦκος* (ἀντὶ *εἰμί, ποταμός, βασιλεύς, λευκός*), τοῦτο ἐγένετο καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ: *παίσαν, μερίμναν* (ἀντὶ *πασῶν, μεριμνῶν*), (βλ. τόνος)· // οἱ νεώτεροι Ἀττικοὶ ἐτόνιζον μερικὰ μακροπαράληκτα εἰς τὴν προπαραλήγουσαν ἀντὶ εἰς τὴν παραλήγουσαν, ὅταν εἶναι ἡ προπαραλήγουσα βραχεῖα, π.χ. *ἄγροικος, ἄχρειος, γέλοιος, ἔγωγε, ἕτοιμος, πόνηρος, μόχθηρος, τρόπαιον* κ.λπ.· // (Ὀρθογρ.) τὰ σύνθετα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς β΄ συνθετικὸν περισπώμενον,

περισπῶνται, π.χ. *Ξενοφῶν- φιλοξενοφῶν*, ἐνῷ, ἂν ἔχουν αὐτὸ ὀξύτονον, φυλάττουν τὴν ὀξεῖαν, π.χ. *Μακεδών-φιλομακεδών*· // (δημοτ.) ἡ μακρὰ λήγουσα τῶν ῥημάτων τονιζομένη περισπᾶται, π.χ. *τιμῶ, ἀργεῖ, ἀργοῦν, κλαῖς, τρῶς* κ.λ π.· τὸ ἄτονον «α» τῆς ληγούσης τῆς ὁριστικῆς εἶναι βραχύ (ᾰ), π.χ. *τραγουδοῦσα, τραγουδοῦσαν, εἶδα, εἶδαν, φεῦγαν* κ.λπ.

Τὸ ἄτονον «α» τῆς ληγούσης εἶναι μακρὸν εἰς τὴν προστακτικὴν (α), π.χ. *ζήτα, ρώτα, πήδα, κοίτα, τραγούδα* κ.λ π.

Περισπῶνται αἱ ῥηματικαὶ καταλήξεις ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ: -ᾶμαι, -ᾶσαι, -ᾶται, -ᾶμε, -ᾶτε, -ᾶνε, π.χ. *θυμᾶμαι, θυμᾶσαι· θυμᾶτε, πᾶμε, πᾶτε, πᾶνε* κ.λπ., εἰς πάσας τὰς ἄλλας καταλήξεις τό «α» τῆς παραληγούσης ὀξύνεται, π.χ. *βάλε, βράσε, πάρε, ψάξτε, κλάψτε, πάρτε, θυμάστε, ἀνεβάστε* κ.λπ.

Τὸ ῐ, ῠ εἰς τὴν παραλήγουσαν τῶν ῥημάτων λαμβάνονται ὡς βραχέα (ῐ, ῠ), π.χ. *λύνε, λύναν, λύσε, λύσαν, πλύνε, πλύναν, πίνε, πίναν, πλύντε, σκύψτε* κ.λπ.

Αἱ εἰς -όμενος προπαροξύτονοι μετοχαὶ γράφονται διὰ τοῦ «ο», π.χ. *λεγόμενος, ἐμπορευόμενος* κ.λ π., ἐνῷ αἱ παροξύτονοι διὰ τοῦ «ω», π.χ. *φαγωμένος, ξηλωμένος, εἰπωμένος* κ.λ π.· αἱ εἰς -ώντας μετοχαὶ παροξύνονται, π.χ. *γελώντας, χτυπώντας, μασώντας* κλ π.

Τὰ ὀνόματα λαμβάνουν εἰς τὴν λήγουσαν ὀξεῖαν, π.χ. *ὁ ψωμάς, τὸν ψωμά, ὁ παππούς, τὸν παππού, ἡ ἀλεπού, τὴν ἀλεπού, ἡ Μαριγώ, ἡ Ἀργυρώ, ἡ ὀκά, ἡ ἀμυγδαλή, ἡ φακή, ἡ ἁπλή, ἡ χρυσή, τὰ χρυσά, οἱ ἁπλοί, ὁ κοσκινάς, ὁ Μισσισιππής, ὁ Παναγής* κ.λ π. πλὴν τῆς γενικῆς, ἡ ὁποία περισπᾶται, π.χ. *τοῦ πραματευτῆ, τοῦ ψωμᾶ, τῆς Ἀργυρῶς, τῆς ἀλεποῦς, τοῦ παπποῦ, τοῦ νικητῆ, τῆς καρδιᾶς, τῆς ψυχῆς, τῆς ὀκᾶς*· περισπῶνται *ἡ γῆ, φῶς, πᾶν, νοῦς, ῥοῦς*, αἱ ἀντωνυμίαι *ἐμεῖς, ἐμᾶς, μᾶς, ἐσεῖς, ἐσᾶς, σᾶς*, καὶ τὸ ἀριθμητικὸν *τρεῖς*· οἱ πληθυντικοὶ εἰς -εῖς: *συγγραφεῖς, συγγενεῖς*, τὰ εἰς -ᾶς κύρια ὀνόματα προσώπων: *Παλαμᾶς, Σκουφᾶς, Λουκᾶς* κ.λπ., ὡς καὶ μερικὰ κύρια ὀνόματα: *Ἰησοῦς, Ἀπελλῆς, Ἀθηνᾶ, Ναυσικᾶ, Ἑρμῆς, Θαλῆς, Ἡρακλῆς, Θεμιστοκλῆς, Μωϋσῆς, Περικλῆς*.

Ἡ λήγουσα -α εἰς τὸ τέλος τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὀνομάτων, ὡς καὶ τὸ -ι εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων λαμβάνονται ὡς μακρά, π.χ. (ἀρχαῖα πρωτόκλιτα) *ἡ πείρα, ἡ μούσα, ἡ παύλα, ἡ πείνα* κ.λπ. (ἀρχαῖα τριτόκλιτα θηλυκά) *ἡ χήνα, ἡ προίκα, ἡ γυναίκα, ἡ σφραγίδα* κ.λπ., ὡς καὶ τὰ *ἡ καμήλα, ἡ χελώνα, ἡ σκούπα, ἡ Κατίνα, ἡ Χριστίνα, ἡ Μπουμπουλίνα* κ.λπ., τὰ εἰς «ι»: *τὸ μαχαίρι, τὸ λουλούδι, τὸ ταξίδι, τὸ παραμύθι, τὸ ἀγγελούδι* κ.λπ., οὕτω καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχαίων εἰς τήν (δημ.) εἰς -ήνας, -ήρας, -ώνας καὶ τὸ *ὁ βήχας, ὁ ἰδρώτας, π.χ. ὁ μήνας, τοῦ μήνα, τὸν μήνα· ὁ σωλήνας, ὁ σωτήρας, τοῦ σωτήρα, τὸν σωτήρα· ὁ κλητήρας· ὁ χειμώνας, τοῦ χειμώνα, τὸν χειμώνα· ὁ βήχας, τοῦ βήχα, τὸ(ν) βήχα· ὁ ἰδρώτας, τοῦ ἰδρώτα, τὸν ἰδρώτα*.

Τὸ (α, ι, υ) τῆς παραληγούσης τῶν ὀνομάτων λαμβάνονται ὡς βραχέα, π.χ. *ὁ διάκος, ὁ σκίνος, ὁ σκύλος, οἱ παπάδες, ὀκάδες, μανάδες, τὸ πιάτο, τὸ κινίνο*, πλὴν τοῦ *Κω(ν)σταντῖνος*, οὕτω καί α) τὰ ἀρσενικὰ *Νίκος, Μαυροκορδάτος,*

Πιπίνος, Σπαρτιάτες, Μεσολογγίτες, παιάνες, γῦρος, στύλος κ.λπ., β) τὰ θηλυκά: *ἀξίνες, ἴνες, εὐθύνες, ἀψίδες, ἀκτίνες* κ.λπ., καὶ γ) τὰ οὐδέτερα: *τό σύκο, τὸ πύο, τὸ φύλο* (ἄλλο *τὸ φύλλο*), *τὸ δελφίνι, τὸ κύρος, τὸ δράμα, τὸ κλίμα, τὸ θύμα, τὸ πρίσμα, τὸ χρίσμα* κ.λ π.· τὸ α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχύ(ᾰ̆): *τὸ χρῶμα*· «*ἐκεῖνα τὰ κουρεῖα*», «*ὡραῖα δῶρα*», *τὰ φῶτα, τὰ πεῦκα*· εἰς τὴν ἀπλ. δημοτικὴν δὲν λαμβάνεται ἡ προσῳδία τῶν δισυλλάβων α, ι, υ τῆς πρό τοῦ -οτερος, -οτατος συλλαβῆς τῶν παραθετικῶν, οὕτω *λιγότερος* (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ (*ὀλιγώτερος*), *σοφότερος, Παναγιότατος* (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Παναγιώτατος, Αἰδεσιμότατος (ἀντὶ Αἰδεσιμώτατος). κ.λ π., (βλ. παραθετικά)· //«τονισμὸς διφορούμενος»· μερικαὶ λέξεις σύνθετοι ἔχουν τονισμὸν εἰς δύο συλλαβάς, π.χ. *ἀτελείωτος καὶ ἀτέλειωτος, ἀντιπροχτές - ἀντίπροχτες, ἀσφόδελος- ἀσφοδελός, γυναικεῖος- γυναίκειος, καλόγιαννος - καλογιάννος* (=τὸ πτηνὸν ἡ ἐριθανίς), *καλόγρια- καλογριά, μονάχος - μοναχός, μισο(ά)νοιχτος—μοσοανοιχτός, στερεός-στέρεος, στρογγυλός - στρόγγυλος, προπερσινός—προπέρσινος, ἔγγονος—ἐγγονός* κ.λ.π.

τόνος (-ου), ὁ· (τείνω) [σχοινίον, δεσμός, ἔντασις, δύναμις, ἰσχύς, ῥυθμός· (φρ.) «*οἱ τόνοι τῶν κλινέων*» (=τὰ σχοινιὰ τῶν κλινῶν) (Ἡρόδοτος)· «*τὸν τῆς ὁλκῆς τόνον ὑπεκλῦσαι*» (=νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἔντασιν τῆς ἕλξεως) (Σωρανός)· (φρ.) «*ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ*» (=εἰς ῥυθμὸν ἑξαμέτρου) (Ἡρόδοτος)· (ἐπὶ ἤχων) ἔντασις, δυνάμωμα· (φρ.) «*περὶ τῶν δακρύων καὶ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς*» (Αἰσχίνης)· ἐνῷ τόννος<(γαλ.) tonne (θηλ.) (=τὸ βάρος)]· // (Γλωσσ.) ἡ ἔντασις τῶν φωνητικῶν συνδέσμων πρὸς αὔξησιν τῆς ὀξύτητος τοῦ ἤχου μιᾶς τῶν τριῶν τελευταίων συλλαβῶν λέξεων, ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ὡς «ὀξὺς τόνος» (=ὀξεῖα), «βαρὺς τόνος» (=βαρεῖα) καὶ «περισπώμενος τόνος» (=ἡ περισπωμένη), (βλ. τονισμός)· (Γραμμ.)) ἕκαστον τῶν τριῶν σημείων: ὀξεῖα (΄), βαρεῖα (`) καὶ περισπωμένη (῀) δηλωτικῶν τονισμοῦ, (βλ. τονισμός)· // «κατηναγκασμένος τόνος» (βλ. καταναγκάζω)· (βλ. ἄτονος)· //«βασικὸς τόνος» εἶναι α) ὁ τόνος τῆς ὀνομαστικῆς τῶν οὐσιαστικῶν, β) ὁ τόνος τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἑνικοῦ τῶν ἐπιθέτων καὶ γ) ὁ τόνος τοῦ α΄ ἑνικοῦ προσώπου τῆς ὁριστικῆς τοῦ ἐνεστῶτος· // πολλάκις τὰ λεγόμενα πρότερον «κατὰ διάστασιν» καὶ δύο τόνους φέροντα: «*ἐμὲ αὐτόν*», «*ἐὲ αὐτόν*» ἑνοῦνται ἔπειτα καὶ φέρουν ἕνα μόνον τόνον· «*ἐμαυτόν*», «*ἑαυτῶν*», οὕτω καὶ «*νοῦν ἐχόντως*»>«*νουνεχόντως*», ὅθεν *νουνεχὴς* καὶ *νουνεχῶς*· // ὁ τόνος τῶν ἐπὶ τῆς ληγούσης, ἡ ὁποία ἔχει μακρὸν φωνῆεν τονούμενον, οὐσιαστικῶν ἕνεκα ἐκτενείας* ἢ ἀντεκτάσεως*, εἶναι ὀξεῖα: *αἰδώς, αὐχήν, εὐμενής, φρήν, ἠώς.*

Ἡ περισπωμένη ἀνεπτύχθη κατὰ τὴν Ἰαπετικὴν περίοδον ἐκτὸς τῆς συναλοιφῆς καὶ τῆς ἐκτενείας, δηλαδὴ ὅτε ἀπωλέσθη μία συλλαβὴ ἄτονος, ἀλλ' ἡ τονουμένη πρὸ αὐτῆς ἦτο ἤδη πρότερον φύσει ἢ θέσει μακρά, τότε ἡ ὀξεῖα ἐτράπη εἰς περισπωμένην: **ναῦσος*> *ναὺς*>*ναῦς*· *παντὸς*> *παντς*> *πᾶς*· *γλαῦξ* κ.λπ.

Εἶναι πολλὰ μονοσύλλαβα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνεπτύχθη περισπωμένη: *εἷς, πᾶς, βοῦς, δρῦς, σῦς, μῦς, κῆρ, κῦρ, σκῶρ* κ.λπ.· μερικὰ δὲ τούτων περιεσπῶντο ἀττικῶς: *αἷξ, γλαῦξ*. ὡξύνοντο κοινῶς: *αἴξ, γλαύξ*· // (Ὀρθογρ.) τῶν μὲν συνθέτων εἰς -ων (-ονος) καὶ -ης (-εος) οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων ὁ τόνος ἀναβιβάζεται, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπῃ ἡ λήγουσα, π.χ. *ὀλβιόδαιμον τό, εὔηθες τό, χρηστόηθες τὸ* κ.λπ.

Τῶν συνθέτων τὰ ὁποῖα καταλήγουν εἰς -ωρ ὁ τόνος δὲν ἀναβιβάζεται: *ὦ αὐτοκράτορ, ὦ παντοκράτορ* κ.λ.π.· // πολλὰ μόρια, τὰ ἄρθρα καὶ αἱ προθέσεις σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν, ἀπὸ ὀνοματικῶν τύπων ἢ ἐπιρρημάτων κ.λπ. ἀπέβαλον τὸ αὐθύπαρκτον, αὐτοτελὲς αὐτῶν καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν τόνον των, [πρβλ. τὰ ἄρθρα (ὁ, ἡ, οἱ, αἱ) (βλ. ἄτονον)].

Ὅταν ἔπαθον τὰ δισύλλαβα τούτων ἔκθλιψιν* δὲν ἀνεβίβασαν τὸν τόνον, ὡς συνέβη εἰς τὰς ἄλλας τὰς ἀληθῶς τονουμένας λέξεις, π.χ. «*κατ' ἄλλους*», «*παρ' ἡμῖν*», «*ἐπ' ἐμοί*» κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ (*γαληνὰ ὁρῶ*)>«*γαλήν' ὁρῶ*», (*ἑπτὰ ἦσαν*)>«*ἕπτ' ἦσαν*», (*δεινὰ ἔπαθον*)>«*δείν' ἔπαθον*»· (καὶ παρ' ἡμῖν μερικαὶ δισύλλαβοι λέξεις τονίζονται ἀσθενῶς: «*νὰ τοῦ τὸ πῆς χωρὶς ἄλλο*», «*ἦλθε κάνεις ἐδῶ*», τό «χωρὶς» καὶ τὸ κάνεις ἄνευ τόνου).

Δι' ἐγκλίσεως ἀνεπτύχθη ἡ βαρεῖα ἐκ τῆς περισπωμένης, οὕτω ἀντὶ *ἐμοῖ, σοῖ* (ὡς *ἑοῖ, Ἰσθμοῖ*) εἰς «*ἐμοί*», «*σοί*», ἀντὶ **εἶμι, φῆμι*, εἰς *εἰμί, φημὶ* διὰ προκλίσεως*, ἀντὶ *ἰδοῦ, ὥς, τῶς* εἰς *ἰδού, ὥς, τὼ* κ.λπ.· // λέξεις ἢ τύποι συντιθέμενοι μεταβάλλουν τὴν περισπωμένην αὐτῶν εἰς βαρεῖαν, ἤτοι προῆλθεν ἡ βαρεῖα ἐκ περισπωμένης κατά τινα ἔγκλισιν, δηλαδὴ τό «*ποδῶν*» ἔπαθεν ἔγκλισιν διὰ τὴν πρὸ αὐτοῦ πρόθεσιν, π.χ. *ποδῶν*> *ἐκποδών-ἐκποδών*, **ἄ-συλει*> *ἀσυλεί*, **θεεῖ*> *ἀθεεί*, οὕτω *ἀμαχεί, νηποινεὶ* κ.λπ.· // πολλῶν λέξεων ὁ τονισμὸς παρήλλαξε κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἄλλα ἄλλοτε μὲν ἀναβιβασθείς: *ὦ αὔθαδες, ἄμφηκες* (κατὰ τὰ *εὐήθης – εὔηθες, αὐτάρκης***αὔταρκες*), ἄλλοτε δέ διατηρηθείς: *ὁ οἰκήτωρ-ὦ οἰκῆτορ, ὁ δαΐφρων-ὦ δαΐφρον, ὁ παιδολέτωρ-ὦ παιδολέτορ, ὁ Παλαίχθων-ὦ Παλαῖχθον* (κατὰ τὰ τὸ *ἐπιλῆσμον, τὸ ἐπιστῆμον* κ.λπ.), καὶ συμβαίνει τοῦτο, ἐπειδὴ πολλὰ σύνθετα καὶ ἁπλᾶ ἐτονίζοντο εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ τὴν κλητικὴν ἐπὶ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς. Ταύτην τὴν τάσιν βλέπει ἕκαστος σαφῶς εἰς πολλά, *ὡς γεωμέτρης***γεωμέτρα, παιδοτρίβης-παιδοτρίβα, αὐτοκράτωρ-αὐτοκράτορ* κ.λπ.· // τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς βαρυνομένας συλλαβὰς καὶ ἐντὸς λέξεων καὶ εἰς συνέπειαν λόγου, ἐπειδὴ μουσικῶς δὲν εἶχον τὸ αὐτὸ ὕψος, δυναμικῶς εἶχον διάφορον διαβάθμισιν, (πρβλ.) (ἀόρ. ἀντωνυμία*) «*τὶς*», «τὶ», (ἐρωτημ. ἀντωνυμία) «*τίς;*», «*τί;*»· // «ἄνεσις τόνου», κατ' αὐτὴν πάντα τὰ ὀξύτονα εἰς τὴν συνέπειαν (τὴν συνεκφορὰν τοῦ λόγου) ἐγίνοντο βαρύτονα ἢ ἡ ὀξυτόνησις αὐτῶν ἐτρέπετο εἰς τὴν συνέπειαν εἰς βαρυτόνησιν, π.χ. *καλὸς κἀγαθὸς*> *καλὸκἀγαθὰ* (τὸ *λὸ* εἰς ἀμφότερα ἐκφωνεῖται βαρυτόνως)· τὰ οὐδέτερα τῶν μετοχῶν ἐκανονίσθησαν κατὰ τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ αὐτῶν, π.χ. «*τὸ προέχον*» (*ὁ προέχων, καὶ προέχουσα*)·

«τὸ ἐκλέξαν» (ὁ ἐκλέξας καὶ ἐκλέξασα) κ.λπ., ὡς καὶ τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς -της καὶ μερικῶν ἄλλων κατὰ τὸ ἀρσενικόν· «ἡ *συμβῶτις*» (<ὁ *συμβώτης*), «ἡ *παμβῶτις*» (<ὁ *παμβώτης*), «ἡ *συμπώτης*» (<ὁ *συμπότης*), «ἡ *προθῆβις*» (<ὁ *προθήβης*), «ἡ *κυνῶπις*» (<ὁ *κυνώπης*) κ.λπ.· // «Τόνος προτάσεως»· ἐκτὸς τοῦ τόνου τῶν λέξεων, ἔχομεν καὶ τόνον τῆς προτάσεως, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἐκφωνοῦμεν διαφορετικῶς τὰ στοιχεῖα αὐτῆς ὡς κατηγορικῆς, θαυμαστικῆς, ἀπορηματικῆς κ.λπ., ἀλλὰ τὴν γραμματικὴν κυρίως ἔξαρσιν μερικῶν μερῶν, εἰς τὰ ὁποῖα διαιροῦμεν τὴν πρότασιν αὐτὴν, καὶ τοῦτο, διότι εἰς οὐδεμίαν πρότασιν τονίζονται κατὰ τὴν συνέπειαν τοῦ λόγου ὁμοίως πάντα τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα, ἀλλὰ μερικὰ τούτων ἀποβάλλουν τὴν αὐθυπαρξίαν καὶ μάλιστα καὶ τὸν τόνον αὐτῶν γινόμενα ἄλλοτε μὲν ἐγκλιτικὰ καὶ ἄλλοτε ἐγκλινόμενα (βλ. ἔγκλισις τόνου).

τόντις· (Γραμμ.) (δημ.) (=ἀληθῶς)· (ἐπίρρ.) ἐκ τοῦ ἀρχ. *τῷ ὄντι*>*τόντις*, (βλ. σύνθεσις).

τόνωσις, (-εως), ἡ· (=ἐνδυνάμωσις, ἐνίσχυσις)· // (Ῥητορ.) ὁρμητικότης, σφοδρότης εἰς τὸν λόγον· // (Γραμμ.) τονισμὸς τῶν λέξεων, (βλ. ὁμαλισμός).

τοπικός, -ή, -όν· (ὁ ἀναφερόμενος ἢ ἀνήκων ἢ ἀφορῶν εἰς τὸν τόπον)· // (Γραμμ.) «τοπικὰ ἐπιρρήματα», ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σημαίνουν τόπον ἐπὶ τοῦ ὁποίου μένει τις ἢ ἡσυχάζει: *ἐγγύς, ἄνω, κάτω, δεῦρο, ἐκεῖ, ἔνθα, ἐνταῦθα, μεταξύ, ἔνδον, ὄπισθεν* κ.λ.π., (βλ. ἐπίρρημα)· // «τοπικὴ» (ἐνν. πτῶσις)· πτῶσις παλαιὰ, ἡ ὁποία ἐξέλιπεν (ὡς καὶ ἡ ὀργανικὴ καὶ ἡ ἀφαιρετική), τῆς ἰαπετικῆς γλώσσης· αὕτη σημαίνει τό «ποῦ» τοπικῶς (ἢ χρονικῶς)· εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν «κατὰ συγκρητισμόν*» ἐτονίσθη μετὰ τῆς δοτικῆς (καὶ γενικῆς)· μερικὰ λείψανα αὐτῆς σῴζονται εἰς μερικὰ τῶν ἐπιρρημάτων: *οἴκοι* (=ἐν τῷ οἴκῳ), *Ἰσθμοῖ, Μεγαροῖ* (=ἐν τοῖς Μεγάροις), *Ἀθήνησι* (=ἐν Ἀθήναις), *Πλαταιᾶσι* κ.λπ., ὡς ἐκ τούτου τὰ εἰς -οι τοπικὰ ἐπιρρήματα εἶναι παλαιαὶ τοπικαὶ πτώσεις.

Ἡ τοπικὴ εἶναι ἰσχυρὰ πτῶσις, ἡ ὁποία σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ θέματος, ἐκ τούτου κανονικῶς λέγεται *ἀνέρι, πατέρι, γαστέρι,* (αἰFεσ-ι)>*αἰεί,* (μετρικῶς τὸ βραχὺ τελικὸν φωνῆεν – ὡς τό «ι» τῆς δοτικῆς ἑνικοῦ, ἀληθῶς τοπικῆς – πολλῶν λέξεων λαμβάνεται πολλάκις ὡς μακρόν, ἔστω καὶ ἂν ἡ ἀκολουθοῦσα λέξις δὲν ἀρχίζει ἀπὸ διπλοῦ ἢ ἀπὸ δύο ἢ πλειόνων συμφώνων, π.χ. «*πατέρῐ δε*», «*Ἄιδῐ πευθώμεθα*»)· // «τοπικὰ οὐσιαστικά» λέγονται τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα δηλοῦν τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ πρωτοτύπου. Αἱ παραγωγικαὶ καταλήξεις τούτων εἶναι:

α) «-ιο-ν» καί «-ειο-ν»: *στρατήγιον, διδασκαλεῖον,* [ἐκ τούτων τὰ παραγόμενα ἐξ ὀνομάτων θεοῦ ἢ ἥρωος ἢ ἐπισήμου ἀνδρὸς σημαίνουν ναὸν ἢ μνῆμα καθιερωμένον εἰς αὐτούς, π.χ. *Διονύσιον, Μαυσωλεῖον*].

Τό «ι» τῆς «-ιο-ν» καταλήξεως συναιρεῖται εἰς «αι», «ει», «φ» μετὰ τοῦ προηγουμένου α, ε, ω, π.χ. (Ἥρα+ιον)>*Ἡραῖον,* (Θησε-+-ιον)>*Θησεῖον,* (ἡρω+-ιον)>*ἡρῷον* (πρβλ. τεμενικός).

Μερικὰ τούτων δηλοῦν ὄργανον (γλυφεύς)>*γλυφεῖον,* (γραφεύς)>*γραφεῖον* (=ὄργανον γραφῆς, ἡ γραφίς, μτγν. τράπεζα γραφῆς, τόπος γραφέως)·

β) -ων (-εων) καὶ σπανίως -ωνία καὶ -ια καὶ σημαίνουν τόπον, ὅπου εὑρίσκεται ἐν ἀφθονίᾳ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ πρωτοτύπου, π.χ. *ὁ δαφν-ών* (=τόπος περιέχων πολλὰς δάφνας), *περιστερεών, ἐλαιών, ἀνδρών* (μτγν. ἀνδρωνῖτις), *γυναικών* (μτγ. γυναικωνῖτις ἡ)· *ῥοδ-ωνιά* (ῥόδον) (=τόπος κατάφυτος ἐκ ῥόδων), *ἰ-ωνιά* (ἴον) (=λειμὼν ἴων), *νεοσσ-ιά* (νεοσσός), μυρμηκ-ιά (μύρμηξ, (-ηκος), ὁ κ.λπ. (βλ. -ων)· ἐκ τῶν τοιούτων τοπικῶν ἐγένοντο καὶ τὰ κύρια Μαραθὼν ὁ (=τόπος πλήρης μαράθων), Σικυὼν ἡ (=τόπος πλήρης σικυῶν, κν. ἀγγουριῶν)· // (δημοτ.) αἱ καταλήξεις τῶν τοπικῶν οὐσιαστικῶν τῆς δημοτικῆς εἶναι:

α) -αριό: πλυσταριό, κεραμιδαριό, τσαγγαριό, πουταναριὸ κ.λπ.,

β) -άδικο: ραφτάδικο, γαλατάδικο, ἀσβεστάδικο, κορνιζάδικο, παντοφλάδικο, γουνάδικο, βενζινάδικο κ.λπ.,

γ) -ιδικο: παλιατζίδικο, ψιλικαντζίδικο, φαναρτζίδικο, πατσατζίδικο κ.λπ.,

δ) -εῖο: βιβλιοπωλεῖο, σχολεῖο, ταχυδρομεῖο, κουρεῖο, Πατριαρχεῖο, Δημαρχεῖο κ.λπ. καὶ

ε) -ιο: φυλάκιο, ἑστιατόριο, ὀστεοφυλάκιο κ.λπ., (βλ. παραγωγή)· // (Συντακτ.) «τοπικοὶ ἐπιρρηματικοὶ διορισμοί» (βλ. ἐπίρρημα). Ὁ διορισμὸς τοῦ τόπου εἶναι τετραπλοῦς καὶ σημαίνει:

1) «τὴν ἀπὸ τόπου κίνησιν» (ἢ σχέσιν), αὕτη ἐκφέρεται:

α) διὰ τῶν εἰς -θεν ἐπιρρημάτων· (φρ.) «*Ἀθήνηθεν εἰς Ὀλυμπίαν ἀφίκετο*» (Ξενοφῶν), β) διὰ γενικῆς τοπικῆς, (φρ.) «*δόμων ὁρῶ χρυσόθεμιν ἐντάφια χεροῖν φέρουσαν*» (=ἐκ δόμων) (Σοφοκλῆς), καὶ γ) διὰ γενικῆς μετὰ τῆς προθέσεως «ἀπό», «ἐκ», (φρ.) «*(ἔρχομαι) ἐξ ἀγορᾶς καὶ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου*» (Πλάτων)· [ἡ μέν «ἐκ» σημαίνει ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τόπου τινός, ἡ δὲ «ἀπό» ἐκ τῶν πέριξ, ἐκ τῶν παρυφῶν τόπου τινος, (φρ.) «*ἀπὸ τοῦ Τριοπίου ἐκ τῶν νεῶν διέφυγον*» (Θουκυδίδης), ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἰσχύει πάντοτε, (φρ.) «*ἑτοίμης τῆς στρατιᾶς οὔσης ἔκ τε τῆς Κερκύρας καὶ ἀπὸ τῆς ἠπείρου*» (Θουκυδίδης)]· (φρ.) «*ἁμόθεν γέ ποθεν*» (=ἐξ ἑνός τινος μέρους), «*ὁμόθεν γεγονέναι, εἶναι*» (=α) ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων, β) ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου), «*πόθεν*» (=ἐκ ποίου τόπου ἢ μέρους ἢ πράγματος), «*πόθεν τοῦτο τεκμαίρει*»· εἰς τὴν φράσιν «*πόθεν ὠγαθέ;*» (=ἀπὸ ποῦ, ἄρα=ὄχι), (τοῦτο εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ δημῶδες, «*ποῦθε νὰ τὰ βρῶ;*»)· (φρ.) «*διὰ τί ποτε ἄνθρωποι καλοῦνται· ἢ σὺ ἔχεις εἰπεῖν; πόθεν, ὠγαθέ;*» (Πλάτων) οὕτω καὶ «πόθεν;» (=πῶς εἶναι δυνατόν, ἤτοι ἀδύνατον)· «*πόθεν χοὰς ἔπεμψεν;*» (=διατί) (Αἰσχύλος)·

2) «τὴν ἐν τόπῳ στάσιν» (πρβλ. στάσις), αὕτη ἐκφέρεται:

α) διὰ τοπικῶν ἐπιρρημάτων, τὰ ὁποῖα σημαίνουν στάσιν καὶ καταλήγουν εἰς -ου, -η, -οι, -θι, -σι καὶ διὰ τοῦ χαμαί· (φρ.) «*ἀθλητάς, οἷς ἐνίκησεν Ἰσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ*» (Λυσίας)· ««*ξεῖνον μὲν χαμαὶ ἧσθαι ἀπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσιν*» (Ὀδύσσεια), καὶ δι' ἄλλων τοπικῶν ἐπιρρημάτων: ἄνω, κάτω, ἐδῶ, ἐκεῖ, ἐνταῦθα·

(φρ) «*ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύετο*» (Ἡρόδοτος)· (ἐνάρθρως) «*οἱ ἐκεῖ*» (=οἱ νεκροί), β) διὰ γενικῆς τοπικῆς, (φρ.) «*ἑπτακαίδεκα σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲν εἴχομεν λαμβάνειν ἐκ τῆς χώρας*» (Ξενοφῶν), γ) διὰ δοτικῆς τοπικῆς ἢ καὶ διὰ δοτικῆς μετὰ τῆς προθέσεως «ἐν» (φρ.) «*αἰσχυνομένη τὰ τρόπαια τά τε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς*» (Πλάτων), λέγεται δὲ «*κύκλῳ*», καί «*ἐν κύκλῳ*»· (φρ.) «*κύκλῳ περιστῆναι*» (Αἰσχύλος), «*τὰ κύκλῳ τῆς Ἀττικῆς*» (Δημοσθένης)· [ἡ τοπικὴ δοτικὴ συχνὰ εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ πεζοὺς μόνον ἐπί τινων ὀνομάτων: *Μαραθῶνι, Ἐλευσῖνι, Δελφοῖς, Πλαταιαῖς*]· δ) δι' αἰτιατικῆς μετὰ τῆς προθέσεως «κατά»· (φρ.) «*κατ' οἰκίαν τὰ πολλὰ διατρίβοντες ὑπὸ τῆς ἡλικίας*» (Πλάτων)·

τοπικὰ ἐπιρρήματα δηλοῦντα τὴν ἐν τόπῳ στάσιν εἶναι ἄξια σημειώσεως τὰ ἑξῆς:

α) «ἐνταῦθα» (= ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ), [τοῦτο εἶναι καὶ χρονικόν (=τότε)· (φρ.) «*ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον γελάσαι*» (Ξενοφῶν), τίθεται δὲ καὶ ἐπὶ κινήσεως (=εἰς τοῦτον τὸν τόπον)· (φρ.) «*ἐνταῦθα λέγεται Μήδεια γυνὴ βασιλέως καταφυγεῖν*», (ἤτοι κατέφυγεν ἐκεῖ καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ) (Ξενοφῶν)]·

β) «ὁμοῦ» (=ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ)· (φρ.) «*ὅταν ἥδη ὁμοῦ προσιόντες ἀλλήλαις γιγνώμεθα*» (Ξενοφῶν) [τοῦτο εἶναι καὶ χρονικόν (=συγχρόνως)· (φρ.) «*πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει, ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων*» (Σοφοκλῆς), καὶ δηλοῖ τοῦτο καὶ τὸ ἐγγύς, πλησίον· (φρ.) «*καὶ μὴν ὁμοῦ 'στιν ἥδη*» (*Ἀριστοφάνης*)]·

γ) «ἀντικρύ, ἄντικρυς καὶ καταντικρύ» (=τὸ ἀπέναντι μέρος)· (φρ.) «*οἰόμενοι πύλας εἶναι καὶ ἄντικρυς δίοδον εἰς τὸ ἔξω*» (Θουκυδίδης)· «*καταντικρὺ τῇ θέσει*» (Ἀριστοτέλης), [τοῦτο ὅμως συνήθως εἶναι καὶ τροπικόν (=φανερῶς)· (φρ.) «*συλλαβόντες ἄγουσιν ἄντικρυς ὡς ἀποκτενοῦντες*» (Λυσίας)]·

δ) «που» (=ἔν τινι τόπῳ, κάπου)· (φρ.) «*ἄλλοθί που πρότερον τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἶναι*» (Πλάτων)· [τοῦτο δηλοῖ καὶ τὸ νομίζω, ἴσως·(φρ.) «*οὐδείς που τοῦτο ἀνθρώπων ἀγνοεῖ*» (Πλάτων)]·

3) «τὴν διὰ τόπου κίνησιν», αὕτη ἐκφέρεται α) εἰς τοὺς ποιητὰς δι' ἁπλῆς τοπικῆς γενικῆς· (φρ.) «*ἔρχονται πεδίοιο*» (=διὰ τοῦ πεδίου) (Ὅμηρος)· β) εἰς τοὺς πεζοὺς διὰ γενικῆς μετὰ προθέσεως «διά»· (φρ.) «*διὰ πολεμίας πορεύονται*» (Ξενοφῶν), γ) δι' αἰτιατικῆς μετὰ τῆς προθέσεως «κατά»· (φρ.) «*πράγματα ἔξομεν, ἐὰν κατὰ θάλατταν κομίζησθε· ἐὰν δὲ κατὰ γῆν στέλλησθε, ὑμᾶς δεήσει τοὺς μαχομένους εἶναι*» (Ξενοφῶν), καὶ

4) «τὴν εἰς τόπον κίνησιν», αὕτη ἐκφέρεται α) διὰ τῶν ἐπιρρημάτων (-δε, -ζε, σε) κινήσεως σημαντικῶν καὶ διὰ τῶν ἀνταποδοτικῶν (ποῖ, ποί, οἷ, ὅποι), ὡς καὶ διὰ τοῦ «εὐθύ» καί «δεῦρο»· (φρ.) «*πορευοίμεθα ἂν οἴκαδε*» (Ξενοφῶν)· «*ποῖ δὴ πορεύοι καὶ πόθεν; Ἐξ Ἀκαδημείας πορεύομαι εὐθὺ Λυκείου. Δεῦρο δή, ἦ δ' ὅς, εὐθὺ ἡμῶν*» (Πλάτων), β) διὰ τοπικῆς γενικῆς ἢ διὰ γενικῆς μετὰ τῆς προθέσεως «ἐπί»· (φρ.) «*οἱ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω*» (=ἐπὶ τὰ πρόσω) (Ξενοφῶν)· «*ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου*» (=ἀνεχώρησαν καὶ μετέβησαν εἰς οἶκον) (Θουκυδίδης), καὶ γ) μετὰ τῆς προθέσεως (εἰς, ἐπί, παρά, πρός) καὶ ἐπὶ προσώπων (ὡς)· (φρ.) «*στρατεῦσαι ἐπὶ τὴν Ποτείδαιαν*» (Θουκυδίδης)· «*ὁ στόλος πλέει πρὸς τὴν Κρήτην*»· «*ἀφικνοῦνται ὡς Σιτάλκην ἐς Θράκην*» (Θουκυδίδης), εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ δι' ἁπλῆς αἰτιατικῆς· (φρ.) «*Σκύθας ἀφίξει*» (=εἰς Σκύθας) (Αἰσχύλος)· «*ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο*» (Ὅμηρος, Πλάτων)· [αἱ προθέσεις «εἰς» καί «πρός» ἐπὶ ῥημάτων σημαντικῶν κινήσεως τίθενται καὶ μετ' ἐμψύχων· (φρ.) «*εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι*» (δηλ. τοὺς δικαστάς) (Πλάτων), καὶ μετ' ἀψύχων· (φρ.) «*ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον*» (Θουκυδίδης)· τὸ ἐπίρρημα κινήσεως «εἴσω» (=ἐντός) τίθεται καὶ ἐπὶ κινήσεως καὶ ἐπὶ στάσεως, ἐνῷ τό «ἔνδον» μόνον ἐπὶ στάσεως· (φρ.) «*Κλέαρχον καὶ εἴσω παρεκάλεσε σύμβουλον*» (Ξενοφῶν) (κίνησις)· «*σὸν δ' αὖ τὸ σιγᾶν καὶ μένειν εἴσω δόμων*» (Αἰσχύλος) (στάσις)· «*ἔνδον δ' οὖσα μὴ βλάβην τίθει*» (Αἰσχύλος)· τὸ «ἐνθάδε» συχνάκις ἐπὶ κινήσεως· (φρ.) «*ὁ δ' ἐνθάδε ἥκων*», σπανίως ἐπὶ στάσεως (=ἐν τῷδε τῷ τόπῳ)· (φρ.) «*οὐκ ἔσθ' ὅπως ἂν ἐνθάδε μείναιμι*» (Πλάτων)· τό «ὁμόσε» (=εἰς ταὐτόν, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἐλθεῖν τινι)· (φρ.) «*ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι*» (Θουκυδίδης)· τό «πόρρω» ἤ «πρόσω» (=μακράν, πρὸς τὰ ἐμπρός) ἐπὶ κινήσεως· (φρ.) «*πρόσω ἄγε*» (Ἰλιάς), ἀλλὰ συνήθως καὶ ἐπὶ στάσεως· (φρ.) «*εἴτ' ἐγγὺς εἴτε πρόσω εἴη*» (Πλάτων), ἐκ τῆς σημασίας ταύτης ἔχομεν καὶ τὰς φράσεις «*τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας*» (=τοὺς σοφωτάτους) (Πλάτων)· «*πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, Θανάτου ἐγγύς*» (=ὁ γέρων) (Πλάτων)]· (βλ. τόπος, ἐπίρρημα)· (δημοτ.) «τοπικὰ οὐσιαστικά» (βλ. παραγωγικός)· // «τοπικὰ ἐπιρρήματα» (βλ. ἐπίρρημα).

τοπίον, (-ίου), τό· (ὀρθότ.) «τόπιον» (=μικρὸς τόπος, μικρὰ θέσις), ὡς *θρόνος-θρόνιον*· τοπεῖον, (-ου), τό (=ὁ κάλως, σχοινίον πλοίου).

τόπος, (-ου), ὁ· (Συντακτ.) ὁ τόπος, διὰ τοῦ ὁποίου διέρχεται πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, παλαιότερον ἐκφέρεται:

α) δι' ἀπροθέτου γενικῆς, π.χ. «*ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο*», «ἔρχονται πεδίοιο», β) διὰ γενικῆς ἢ ἄλλης πλαγίας πτώσεως μετὰ τῆς ἀνηκούσης προθέσεως, π.χ. «*ἔρχεται διὰ θαλάσσης*», «*ἔρχεται κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν*» (βλ. τοπικός)· // (Ῥητορ.) (ἄλλως στοιχεῖον)· (φρ.) «*στοιχεῖον δὲ λέγω καὶ τόπον ἐνθυμήματος τὸ αὐτό*» (Ἀριστοτέλης, «Ῥητορική»)· ἡ ἀλήθεια, ἡ ὁποία τίθεται ὡς βάσις, ἐκ τῆς ὁποίας πορίζεται ὁ ῥήτωρ τὰ ἐπιχειρήματά του.

τοπωνυμία, (-ιας), ἡ· (ἢ τοπωνύμιον, (-ιου), τό)· ὀνομασία ἑνὸς τόπου, μιᾶς περιοχῆς πόλεως, χωρίων, τοποθεσιῶν, ποταμῶν, ὀρέων, νήσων, λιμνῶν κ.λ π.· ὑπάρχουν δύο εἴδη τοπωνυμιῶν, α) τοπωνυμίαι ξένης καταγωγῆς, β) τοπωνυμίαι λόγιαι. Τὰ τοπωνύμια προῆλθον ἢ ἐκ τῶν ἀρχαίων: *Ἀθῆναι, Πειραιεύς, Θῆβαι, Κόρινθος, Πάτραι, Σπάρτη, Κύμη, Χαλκὶς* κ.λπ., ἢ ἐκ μεσαιωνικῶν χρόνων: *Ἰωάννινα τὰ Φλωρεντίου* κ.λπ., ἢ ἐκ πλασμάτων νεωτέρων χρόνων: *Ἀλεξανδρούπολις, Ἐλαφότοπος* κ.λπ.· //

(δημοτ.) αἱ περισσότεραι τῶν τοπωνυμιῶν ἐκφέρονται καθ' ἑνικὸν ἀριθμόν: *Ἄργος, Ἐλευσίνα, Ναύπλιο, Ἑκάλη, Καλλιθέα,* ἄλλαι κατὰ πληθυντικόν: *Ἄγραφα, Ἀναφιώτικα, Δελφοί, Σφακιά, Σπέτσες* κ.λπ.· μερικαὶ πόλεις ἐκφερόμεναι καθ' ἑνικὸν ἐνίοτε λέγονται καὶ κατὰ πληθυντικόν: *Ἀθήνα-Ἀθῆνες, Θήβα-Θῆβες, Καλαμάτα-Καλάμες* κ.λπ.· ὅταν τὰ τοπωνύμια προῆλθον ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ἰδιοκτήτου ἢ οἰκιστοῦ ἐκφέρονται κατὰ γενικήν: *Βαρνάβα, Μακρυγιάννη, Δεμέστιχα, Δαμαλᾶ.*

Τὰ τοπωνύμια συχνάκις ἀπαρτίζονται ἐκ δύο λέξεων, εἰς τὰς ὁποίας ἡ μία προσδιορίζει τὴν ἄλλην ἢ ὡς ἐπίθετον ἢ ὡς οὐσιαστικὸν κατὰ γενικὴν πτῶσιν ἢ ὡς ἐπίρρημα: «*Μεγάλο Χωριό*», «*Κακὴ Σκάλα*», «*Τὸ Γεφύρι τῆς Τατάρνας*», «*Τοῦ Πουλιοῦ ἡ Βρύση*», «*Κάτω Λιόσια*», «*Πέρα Χωριό*». Πολλάκις αἱ δύο αὐταὶ λέξεις τῶν τοπωνυμίων εὑρίσκονται καὶ ἐν συνθέσει: «*Ἀσπρόπυργος*», «*Ἀετο(ρ)ράχη*», «*Παλιόπυργος*».

Ἔχομεν τοπωνυμίας τεσσάρων εἰδῶν:

α) «νεοελληνικάς», 1) περιγραφικὰς ἐξ ἑνὸς γνωρίσματος τῆς γῆς (γεωλογικῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους, τοῦ σχήματος αὐτοῦ, ἐκ τοῦ χώματος, ἐκ τῶν ὑδάτων, ἐκ τῆς βλαστήσεως, ἐκ τῶν ζώων): *Βουλιαγμένη, Πέντε Πηγάδια, Τράχωνες* (<τραχώνι= βράχος)· *Ἀγκίστρι, Διάσελο, Πλατύκαμπος· Κοκκινιὰ, Κοκκινάρας, Κοκκινιά, Ἀσπρόβαλτος, Ἀσπρόχωμα· Κρυονέρι, Γλυκόβρυση, Κεφαλόβρυσο· Ἀχλαδόκαμπος, Ἁρμυροπόταμος, Στροφίλι, Γραβιά* (=τόπος μέ γάβρους, εἶδος δένδρου), *Μαγκουφάνα* (<μαγκαφάνα, κατ' ἄλλους Μαγκούφα-(μάν)να >Μαγκουφάνα), *Καρδίτσα* (Καρυδίτσα), *Συκιά· Ἀλεποχώρι, Ἀετοφωλιά, Ἀρκουδόρεμα, Λαγονήσι,* 2) ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ τόπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον (ἐκ τῆς καλλιεργείας, ἐκ γειτονικῶν ἐκκλησιῶν ἢ μοναστηρίων, ἐκ τῆς κατοικίας ἢ τῶν κτηρίων, ἐκ τῆς σχετικῆς θέσεως, ἐκ τοῦ ἰδιοκτήτου ἢ κατοίκου, ἐκ τῆς οἰκογενείας, ἐκ παραδόσεων ἐπιτοπίων ἱστορικῶν ἢ ἄλλων τυχαίων περιστατικῶν ἢ ἐκ παρομοιώσεων): *Ἀμπελάκια, Ἁλώνια, Μύλοι, Μελίσσι, Διμηνιό* (ἐκ σίτου θεριζομένου μετὰ δύο μῆνας)· *Ἅγιοι Σαράντα, Φανερωμένη, Μοναστήρι· Ἀνώγια, Καστρί· Περαχώρα, Ἀπάνω Μεριά· Γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας, Μακρυγιάννη, Μαρκόπουλο· Μεταξάτα, Μαζαίικα, Κορακιάνικα· Διαβολογέφυρο· Καλόγερο, Πετροκάραβο· Χωματερό, Βαθύλακκος, τό Σπῆλι· Ἀσβεσταρειό, Βίγλα, Γναφαρειά· Μαστοροχώρια, Ἐργάτες, Χαλκιάδες· Δρακοσπηλιά, Νεραϊδό(ρ)ραχη, τοῦ Φονιὰ τὸ λαγκάδι· Μακρυγιανναίικα, Παλαιολογαίικα, Καλογιαννάτα·*

β) «βυζαντινάς» (ἐκ διοικητικῶν, ἀγροτικῶν, ἐκκλησιαστικῶν διαιρέσεων, ἐξ ὀνομάτων κτητόρων καὶ ἰδιοκτητῶν, ἐξ ἄλλων τοπωνυμιῶν): *Χιλιομόδι, Ζευγολατιό, Ἐπισκοπή· Μανιάκι, Μελιγαλά, Διαβολίτσι, Πικέρμι* (<Πικέρνης <ἐπικέρνης= οἰνοχόος, βυζαντινὸν ἀξίωμα), *Μυστρᾶς* (<Μυζηθρᾶς), *Γερακαριό·*

γ) «ἀρχαίας ἑλληνικάς»: *Ἀθήνα, Ἐλευσίνα, Ναύπλιο, Δελφοί, Μυκῆνες, Ἐπίδαυρος, Ἡράκλειο, Ἑκάλη, Νέα Ἀγχίαλος·*

δ) «ξενικάς» *(γαλλικὰς ἐκ τῆς φραγκοκρατίας): Ἀντραβίδα, Γλαρέντζα·* (Σλαβικάς) *Σπιναλόγκα, Βελαόρα* (=ἀσπροβούνι), *Λεβέτσοβα, Ἀράχοβα* (=καρυδιά), *Χελμός* (=ὄρος), *Χαρβάτι* (=Κροάτης), *Γρεβενά* (=κορυφογραμμή ὀδοντωτή), *Γαρδίκι* (=καστράκι), *Ζαγόρι* (=ὄπισθεν τοῦ ὄρους), *Τύρναβος* (=ἀγκαθωτό), *Ὄστροβο* (=νῆσος), *Νεζερός* (=λίμνη)· (ἀλβανικάς): *Σπάτα, Μάζι, Λιόπεσι, Βίλια, Μενίδι, Τατόι, Σούλι·* (τουρκικάς): *Ρούμελη, Δερβένι, Δερβενάκια.*

Ἐκτὸς τούτων τῶν τοπωνυμίων ἔχομεν καὶ τὰ νεώτερα προσφυγικὰ συνοικισμῶν τῶν Ἑλλήνων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Θράκης: *Νέα Σμύρνη, Νέα Φιλαδέλφεια, Νέα Μουδανιά, Νέον Ἰκόνιον* κ.λπ.

τοπωνυμικός, -ή, -όν· (=ὁ ἀφορῶν ἢ ἀναφερόμενος εἰς τοπωνυμίαν ἢ τὰς τοπωνυμίας)· // (Γραμμ.) (οὐδ.) «τοπωνυμικὸν τό» λέξις δηλοῦσα τόπον.

τορεύω· (=διατρυπῶ, ἐγχαράττω)· (Ῥητορ.) (ἐπὶ ὕφους) καθιστῶ τὸν λόγον περίτεχνον, καλλωπίζω αὐτόν.

τορπίλη, (-ης), ἡ· (ὀρθότ. διὰ λλ «τόρπιλλα, (-ης), ἡ (<γαλλ. torpille=νάρκη)· (Ἐγκυκλ.) ὑποβρύχιον αὐτοκίνητον ἐπίμηκες μηχάνημα μετ' ἐκρηκτικῆς ὕλης, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ δι' ἀνατινάξεως τὴν καταστροφὴν τοῦ πλοίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ προσκρούσῃ.

τος, τη, το· (δημοτ.) συντετμημένος καὶ ἐγκλινόμενος τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας *αὐτός*>*ἀτός* προελθὼν ἐκ τοῦ «*τον*» αἰτιατικῆς τοῦ ἄρθρου *ὁ*· κατὰ τὸ σχῆμα *αὐτόν-αὐτός* – *ἀτός-τος*· οὗτος λαμβάνεται μόνον οὐσιαστικῶς καὶ χρησιμεύει, ἵνα προεξαγγείλῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ λεχθῇ ἢ ἵνα ἐπαναλάβῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐλέχθη προηγουμένως· (φρ.) «*πῶς δὲν μοῦ το εἶπες αὐτὸ ἀπὸ πρίν*»· «*ἕνα πουλάκι πέρασε καὶ τὸ συχνορωτᾶνε*»· οἱ τύποι *τος, τη, το (τοι, τες, τα)* τίθενται κανονικῶς μετὰ τὸ δεικτικὸν μόριον «*νά*» ἢ «*γιά*» καὶ σπανίως μετὰ τό «*εἶναι*» καὶ μάλιστα, ὅταν ἐκφέρωνται οὗτοι ἐρωτηματικῶς: «*νά τος*»· «*γιά τοι οἱ κλέφτες ποὔρχονται*» (=νὰ καὶ οἱ κλέφτες ποὺ ἔρχονται), «*ποῦ εἶναί τος;*»>«*ποῦ ν' τος;*»· (φρ.) «*τὸς καὶ τός*» =αὐτὸς καὶ ἐκεῖνος· «*τὸ καὶ τό*» (=τοῦτο καὶ ἐκεῖνο). Μετὰ τὸ δεικτικὸν «νά» τίθενται καὶ οἱ τύποι τῆς αἰτιατικῆς ἑνικοῦ καί πληθυντικοῦ, π.χ. «*νά τον ποὺ μοῦ ἀντιμιλάει*»· «*οἱ στρατιῶτες νά τους ἔρχονται ὡπλισμένοι*»· πρὸ τοῦ ῥήματος τίθεται ἡ ἀντωνυμία αὕτη ὡς ἀντικείμενον, π.χ. «*τὸν εἶδα*», «*τοὺς μίλησα*», «*τὴν ἔβρισα*», «*δές την*», «*πάρ' το*», «*τὸ εἶχε*».

-τός, -τή, τό· κατάληξις ῥηματικῶν ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα δηλοῦν ἢ ὅ,τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἢ τὸν παθόντα ἢ δυνάμενον νὰ πάθῃ τι, ὡς *ἀγαπη-τός, ψη-τός, σκυφ-τός, πεταχ-τός, σηκω-τός* (βλ. ὀνομαστικοὶ* τύποι καὶ τέος*).

Τὸ πρόσφυμα -τος ἀπὸ παλαιότατα ἐχρησίμευεν πρὸς σχηματισμὸν ἐπιθέτων εἰς -τος:

α) παθητικῶν ῥηματικῶν: *ῥη-τός, πηκτός, ὁρα-τός* κ.λπ.,

β) τακτικῶν ἀριθμητικῶν: *πέμπ-τος, ἕ-κτος,* καὶ

γ) ὑπερθετικῶν: *πλεῖσ-τος, κάλλισ-τος, ἄρισ-τος.*

Ὁ τόνος εἰς τὰ παθητικὰ ῥηματικὰ ἐτί-

θετο ἐπὶ τοῦ προσφύματος «-τός», ὡς *ἁμαξιτός, προσιτός, βατός, μεικτός, ἀφηγητὸς* κ.λπ., ἡ δὲ ῥίζα, ἡ ὁποία ἦτο μεταπτωτικῶς ἀσθενής, ἐσχηματίζετο ὄχι μόνον ἐκ παθητικῶν ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων, π.χ. (ἀφηγοῦμαι)>*ἀφηγητός*, (βαίνω)>*βατός*, (ὑφαίνω) *ὑφαντός*.

Πολλὰ τούτων ἐγένοντο οὐσιαστικὰ εἰς -τος, -τη, -τον, π.χ. *δείπνητος, ἔμετος, θάνατος, κάματος· παγετός, ἐμετός, ὑετός· εἱρκτή, μελέτη*· // τὰ ῥηματικὰ ἐπίθετα, τῶν ὁποίων ὁ ῥηματικὸς χαρακτὴρ δὲν ἐκτείνεται παντοῦ, φυλάττουν τὸν βραχὺν χαρακτῆρα, π.χ. *ἄκρῐτος, ἄδῠτος, ἀνέκπλῠτος, ἄθῠτος, ἄλῠτος, λῠτός, διαλυτός, εὑρετός, ἔκδοτος, δετός* κ.λπ., πλὴν τοῦ *ἀνυπόδητος* (ἕνεκα τῆς ἀλλεπαλληλίας τῶν πολλῶν βραχειῶν συλλαβῶν, ἀνῠπόδητος).

Τὰ εἰς -τὸς ἀφωνόληκτα. τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὸν ἐνεστῶτα «ει», φυλάττουν αὐτό, ὡς (λείπω)>*ἀνεξάλειπτος* (ἀλλὰ *λοιπόν*), (στείβω)>*στειπτὸς* καὶ *ἄστειπτος* (ἀλλὰ *στοιβή*), (ἀλείφω)> *ἀλειπτός* (ἀλλὰ *ἀλοιφή*) κ.λπ.

τόσος, η, -ον· (Γραμμ.) δεικτικὴ συσχετικὴ ἀντωνυμία*, ἡ ὁποία δηλοῖ βαθμὸν μεγέθους ἢ πλήθους καὶ ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς ἀντωνυμίας *ὅσος* καὶ *πόσος: «τόσος δρόμος», «τόση εὐγένεια», «τόσο(ν) χρῆμα»*· *«ὅσῳ ἐπὶ τὸ μεῖζον... τόσῳ ἐχυρώτερον»* (Θουκυδίδης)· (φρ.) *«εἶναι τόσος»* (ἤτοι ὑψηλὸς ἢ κοντός)· μετ' ἀριθμητικῶν δηλοῖ τὸ περίπου, π.χ. *«στὰ χίλια ὀκτακόσια τόσα»* (=περὶ τὸ 1800)· (τὸ οὐδέτερον ὡς προσδιοριστικὸν ἐπίρρημα): *«τόσον γνωρίζω»*· *«ὡς τόσο»* (=ἐν τούτοις), *«ὄχι καὶ τόσο»* (ἐνν. πολύ)· *«τόσος καὶ τόσος!»* (=πάρα πολύς)· (φρ.) «τόσους καὶ τόσους ἐγιάτρεψε».

τοσοῦτος τοσαύτη, τοσοῦτο(ν)· (ἢ τοσόσδε, τοσήδε, τοσόνδε)· // (Γραμμ.) ἐπιτατικὴ ἀντωνυμία τῆς τόσος*, ἡ ὁποία δηλοῖ τόσον μέγας ἢ πολύς: *«τοσοῦτος θησαυρός», «τοσαύτη ἀφοσίωσις», «τοσαῦτα πλούτη»*· (φρ.) *«τοσούτῳ μᾶλλον»* (ὡς ἐπίρρ. ἐπιτατικόν)· *«δὶς τοσοῦτον»* (μετ' ἀριθμ. ἐπιρρ.) (Θουκυδίδης)· *«ἐν τοσούτῳ»* (=ἐν τῷ μεταξύ)· *«τοσοῦτον φιλέλλην»* (=τόσον πολὺ φιλέλλην)· *«τοσοῦτον ὀδύρομαι»* (Ὅμηρος).

τότε· (δημοτ. τότες)· // (Γραμμ.) ἐπίρρημα χρονικόν (=κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον)· (μετὰ γενικῆς), π.χ. *«τότε τοῦ χειμῶνος»* (Θουκυδίδης), καὶ μετ' ἄρθρου, π.χ. *«ὁ τότε τυραννεύων»* (Ἡρόδοτος), *«ἡ τότε ἀρωγή»* (Αἰσχύλος), ὡς ἐπιδοτικὸν μετ' ἄλλων μορίων, π.χ. *«καὶ τότε δή»* (Ἰλιάς) καὶ μετ' ἐμφάσεως ἐπαναλαμβανόμενον, *«τότ' ἄρα τότε»* (Σοφοκλῆς)· πολλάκις εἰσάγει συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον προκύπτει ἐκ τῶν πραγμάτων, π.χ. *«ἄλλ' ὅμως δίκαιον τότε* (=εἰς τοιαύτην περίπτωσιν) *τοὺς μὲν πονηροὺς ὠφελεῖν, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς βλάπτειν»* (Πλάτων), (δημοτ.) *«ἔχασα τὸ πορτοφόλι μου· – τότε πῶς νὰ πληρώσω;»*· *«δὲν ἔχω οὔζο· – τότε φέρε κονιάκ»*.

τοτὲμ τό· (καὶ «τότεμ» (γαλλ.) totem· λέξις τῶν ἐρυθροδέρμων ἰθαγενῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς)· εἶναι ἀντικείμενον (ζῷον, φυτόν, φυσικὸν φαινόμενον), τὸ ὁποῖον κατὰ πρόληψιν ἐπέχει μυστηριώδη συγγένειαν μετὰ προσώπου τινὸς καὶ ἰδίως θεωρούμενον ὡς γενάρχης καὶ προστάτης φυλῆς, πατρίδος κ.λπ.

τοῦ· (Γραμμ.) (δημοτ.) ἀντωνυμία γενικῆς ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου προσώπου ἑνικοῦ ἐκ τῆς γενικῆς τῆς ἀρχ. ἀντωνυμίας «αὐτός»· (φρ.) *«τοῦ εἶπε», «τοῦ ἔδωσε», «τοῦ πῆρε»*.

του· (δημοτ.)· // (Γραμμ.) κτητικὴ ἀντωνυμία ἐκ τοῦ ἀρχ. *«ἑαυτοῦ»*, τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ *«αὐτοῦ»* συνέπεσεν ὡς ἐγκλιτικὸν εἰς *«ἀτοῦ»* καὶ μετὰ ταῦτα εἰς *«του»* μετὰ ἀπὸ τελικόν «α», π.χ. *«τὸ παιδί του», «τὰ κτήματά του»*·

τοὐλάχιστον· (<τὸ ἐλάχιστον) κατὰ κρᾶσιν, ὡς καὶ *τοὐναντίον* (<τὸ ἐναντίον), (*«τουτέστι»*, ὀρθότ. *«τοῦτ' ἔστι»*).

–τουτης· (Γραμμ.) ὡς *τριακον-τούτης, ἑξηκον-τούτης* κ.λπ. (ἐκ τοῦ ἑξηκονταέτης, -ης, -ντάετες) καὶ *ἑξηκοντούτης, -ης, ες*, [θηλ. καὶ *ἑξηκοντοῦτις, (-ιδος), ἡ,*] *τόν, τὴν ἑξηκοντούτη, ὦ ἑξηκοντοῦτες*, (πληθ.) *ἑξηκοντούτεις, -τούτεις* (καὶ *τούτιδες, (-τίδων), αἱ) ἑξηκοντούτη, (-τούτων), τά.*

τρα· (δημοτ.) κατάληξις θηλυκῶν οὐσιαστικῶν κατὰ τὰ ἀρχαῖα εἰς -τρα (φαρύτρα): *σφυρίχ-τρα, τυλίχ-τρα, συρί-χτρα, τεχνί-τρα* // α) κατάληξις θηλ. οὐσ. κατὰ τὰ ἀρχ. *ὀρχήστρα, παλαίστρα, κρεμάστρα, ξύστρα: δουλεύ-τρα, δυζάσ-τρα, κλέφ-τρα, ράφτ-ρα, ψεύ-τρα, πλύσ-τρα* κ.λπ., καὶ β) κατάληξις πληθ. οὐδετέρων οὐσιαστικῶν: *τὰ ἀσφάλιστρα, τὰ δίδακτρα, τὰ κόμισ-τρα* κ.λπ.

τραβῶ· (δημ.) (Γραμμ.) (ὀρθοτ. «τραυῶ» ἐκ τοῦ ἀόρ. ἐταύρισα τοῦ ταυρίζω<ταῦρος)· (=ἕλκων μετακινῶ, σύρω)· (πρτ.) (ἐ)τράβαγα, (ἀόρ.) (ἐ)τράβηξα, (παθ. ἀόρ.) (ἐ)τραβήχτηκα, (β΄ ἑνικ. προστακτικῆς) τραβήξου, (μετχ. παθ. πρκμ.) τραβηγμένος, -η, -ο· (Μέσ. καὶ Παθ.) τραβιοῦμαι, -διέμαι, -διῶμαι.

τραγιάσκα, (-ας), ἡ· (εἶδος πηληκίου) [ἐκ τοῦ «trăjasca Graecia» (=ζήτω ἡ Ἑλλάς) κραυγῆς Ῥουμάνων ἐκδρομέων ἐν Ἀθήναις μετὰ ἀναρρίψεως τοῦ πίλου των (σχήματος κασκέτ(τ)ου) εἰς τὸν ἀέρα].

τραγικός, -ή, -όν· «τραγικὴ ποίησις» ἢ ὡς οὐσ. *«τραγικὴ ἡ»* ἢ *«τὰ τραγικά»* (=ἡ ποίησις τῆς τραγῳδίας)· // *«τραγικός, (-ου), ὁ* (=ὁ τραγῳδός) (κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ τοῦ Εὐριπίδου).

τραγουδῶ· (<(ἀρχ.) τραγῳδῶ (-έω) (=παριστάνω τραγῳδίαν καὶ μάλιστα ᾄδων εἰς αὐτήν)· (μετγν. καὶ μσν.) (=ᾄδω, τραγουδάω).

τραγῳδία, (-ίας), ἡ· ἔμμετρον καὶ ἐνίοτε εἰς ὑψηλὸν πεζὸν λόγον συντεθειμένον δραματικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ὑπόθεσιν παθητικοῦ, θλιβεροῦ καὶ φοβεροῦ ἀκόμα χαρακτῆρος, τό ὁποῖον συνήθως καταλήγει εἰς δυστυχὲς τέλος. Ἡ τραγῳδία ἐγεννήθη εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἄνθησιν τῆς ἐπικῆς καὶ λυρικῆς ποιήσεως, κατὰ δὲ τὸν ε΄ αἰ. π.Χ. παρήχθησαν τὰ μοναδικὰ ἀριστουργήματα τοῦ τραγικοῦ λόγου (Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης)· ἡ τραγῳδία μετὰ τῆς κωμῳδίας* ἀποτελοῦν τὰ βασικὰ εἴδη τοῦ ἀρχαίου δράματος.*

Εἶναι συνυφασμένη ἡ προέλευσις ταύτης μετὰ τῆς διονυσιακῆς λατρείας, ἐκ δὲ τοῦ ἀρχικοῦ χορικοῦ ᾄσματος προῆλθεν ἡ κατ' ἐξοχὴν τραγῳδία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἐκ μερῶν χορικῶν καὶ διαλογικῶν· τελικῶς κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν ἐπεκράτησεν ἀποκλειστικῶς τὸ διαλογικὸν μέρος.

τραγῳδοποιός, (-οῦ), ὁ· ὁ τραγικὸς

ποιητής.

τραγῳδός, (-ου), ὁ· ποιητὴς ἢ ὑποκριτὴς (ἠθοποιός) τραγῳδίας.

τράμ τὸ· (ἀγγλ.=ὁ τροχιόδρομος) (<(γαλλ.) tram κατὰ συγκοπὴν τοῦ ἀγγλ. tram-way, οὕτω καὶ τραμβάυ καὶ τράμβαϋ καὶ τραμβάγιο).

τρανζίστορ τὸ· (ἄκλιτον) (<(ἀγγλ.) transistor κατὰ συγκοπὴν τῆς φράσεως «trans(fer re)sistor» [<transfer (=μεταβίβασις) καὶ resistor (=ἀντίστασις)].

τραντές, (-έ), ὁ· (πλεκτόν, τὸ ὁποῖον παρεμβάλλεται μεταξὺ δύο τεμαχίων ὑφασμάτων), (ἐκ τοῦ γαλλ. entre-deux (=μεταξὺ δύο)>(ἀ)τραντές), ἐνῷ *δαντέλλα* (γαλλ.) dentelle, denté (=ὀδοντωτός), [πρβλ. τὸ λατιν. dens (dentis)=ὀδούς, κν. δόντι], πλεκτὸν χρησιμοποιούμενον ὡς παρυφὴ ὑφασμάτων.

τραπεζικός, -ή, -όν· (ὁ ἀνήκων εἰς τὴν τράπεζαν), τραπεζιτικός (=ὁ ἀνήκων εἰς τὸν τραπεζίτην)· (σήμερον ἐσφαλμένον «τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «τραπεζικὸς ὑπάλληλος)· (φρ.) «*τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος*» (=ὁ ὑπηρέτης, ἡ ὑπηρέτρια τοῦ τραπεζίτου), ἐνῷ «*τραπεζικὸς ὑπάλληλος*» (ὁ ὑπηρετῶν εἰς τὴν τράπεζαν), (βλ. τραπεζίτης).

τραπεζίτης, (-ου), ὁ· (κλητ. ὦ τραπεζῖτα) (=ὁ ἀργυραμοιβός, κν. σαράφης)· (νεωτ.) ὁ διευθύνων τράπεζαν· ὁ γομφίος ὀδούς· // τραπεζείτης, (-ου) ὁ (<τραπεζεύς=κύων ὑπὸ τὴν τράπεζαν· ὁ τρεφόμενος ἐκ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων του)· (φρ.) «*τραπεζείτης κύων*» · // «*ὁ τραπεζιτικὸς τοῦ Ἰσοκράτους*» (=ὁ 17ος λόγος αὐτοῦ).

τρά(π)πουλα, (-ας), ἡ· (=δεσμὶς παιγνιοχάρτων) (ἐκ τοῦ ἰταλ. trappola=δόλος, παγίς).

τραυλισμὸς, (-οῦ), ὁ· (ἄλλως «λαρυγγισμός» ἢ (νεοελλ.) «γκρασσάρισμα» (ἐκ τοῦ γαλλ. Grasseyer=τραυλίζω, ψελλίζομαι) · // (Γλωσσ.) διαταραχὴ τοῦ λόγου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πάσχων προφέρει ἀτελῶς τὰ φυσιολογικὰ σύμφωνα τῶν λέξεων ἢ ἀντικαθιστᾷ αὐτὰ δι' ἄλλων συμφωνικῶν στοιχείων σκληροτέρων ἢ μαλακωτέρων, π.χ. τὸ «θ» διὰ τοῦ «σ» «*σάρρος*» ἀντί «*θάρρος*», «*νεγό*» ἀντὶ «*νερό*», ἢ προφέρει διὰ τοῦ λάρυγγος καὶ διὰ τρομώδους ἐπαναλήψεως τοῦ φθόγγου «ρ», π.χ. «*ῥρράπτω*»· (φρ.) «*ὑπὸ ἀλαζονείας ἐπαρθείς φησι, Ποῦ ὁ τραυλὸς; Καὶ γὰρ οὐκ ἀκριβῶς κατώρθου τὸ ῥῶ*» (Βρυένιος Νικηφ.)· «*ὥσπερ τὸ ψελλίζεσθαι τῆς διαλέκτου πάθος ἐστίν, οὐ τῆς φωνῆς, οὕτω καὶ τὸ τραυλίζειν μὴ δυναμένης τῆς γλώσσης ἀκριβῶς ἐκείνας διαρθροῦν τὰς φωνάς, ὅσαι διὰ τοῦ «τ» καὶ τοῦ «ρ» λέγονται ὅσαι τε ἄλλαι παραπλήσιαι*» (Γαληνός)· «*ψελλίζονται γὰρ καὶ τραυλίζουσι, τοῦτο δ' ἐστὶν ἔνδεια τῶν γραμμάτων*» (Ἀριστοτέλης). Εἶναι γνωστὸν ὅτι «*τὰ μὲν οὖν φωνήεντα ἡ φωνὴ καὶ ὁ λάρυγξ ἀφίησι*» (Ἀριστοτέλης), διὰ τοῦτο ἔχομεν «*λαρυγγικοὺς φθόγγους*», «*λαρυγγικὴν φωνήν*»· –τραυλότης, τραυλισμός· ψευδισμός, ψελλισμός· βατταρισμός· (δημ) τσεύδισμα.

τραυλός, -ή, -ό(ν)· ὁ μὴ προφέρων καθαρῶς ἓν σύμφωνον καὶ ἰδίως τό «ρ», «λ».

τραχυλεξία, (-ιας), ἡ· (Ῥητορ.) τραχεῖα, σκληρὰ ἔκφρασις.

τραχύνω· (τὸ υ μακρόν (ῡ), τὸ τραχῦνον, τὸ τραχῦναν), (δημοτ.) τραχένω καὶ τραχαίνω· (=κάμνω τι τραχύ, σκληρύνω)· (φρ.) «*τραχύτερα μὲν ὄντα στρυφνά, ἧττον δὲ τραχύνοντα αὐστηρὰ φαίνεται*» (Πλάτων)· «*αὔρη τραχύνει πέλαγος*» (Ἀπόλλ. Ῥόδιος)· (πρτ.) ἐτράχυνον, (μέλλ.) τραχυνῶ, (ἀόρ.) ἐτράχυνα, (ὑποτ.) τραχύνω, (πρκμ.) τετράχυκα· (Παθ.) τραχύνομαι (=ὀργίζομαι, ἐρεθίζομαι)· (φρ.) «*τῶν ὀφθαλμῶν τραχυνομένων*» (Πολυδεύκης)· «*τραχύνεσθαι ἐκ τῶν τυχόντων πρὸς Ῥωμαίους*» (Πολύβιος)· (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτραχύνθην, (ὑποτ.) τραχυνθῶ, (πρκμ.) τετράχυσμαι, (μετχ.) τετραχυσμένος, -η, -ον (τὸ υ βραχὺ ῠ)· –τραχύς, τραχύτης, τραχυντικός, τράχυσμα (=τραχύτης).

τρελλός, -ή, -όν· (=παράφρων), (κατά τινας *τρελός* (<(μσν.) τρηρός (=ἐλαφρός), κατὰ τὸν Κοραῆν ἐκ παραφθορᾶς τοῦ «τραυλός», κατὰ τὸν Δουκάγγιον καὶ Ρεΐσκιον ἐκ τοῦ «στρεβλός», κατ' ἄλλους ἔκ τινος κυρίου ὀνόματος Τρέλλος, (-ου), ὁ καὶ Τρέλλων ὁ).

τρέμα τό· (ἢ τρῆμα)· // (Γραμμ.) τὸ σημεῖον (¨), (βλ. διαλυτικά).

τρέπω (τι)· (=στρέφω, γυρίζω, διευθύνω τι πρός τι)· (φρ.) «*τρέψον εἰς ἐχθροὺς βέλος*» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἔτρεπον, (μέλλ.) τρέψω, (ἀόρ.) ἔτρεψα, (ὑποτ.) τρέψω, (ἀόρ. β΄) ἔτραπον, (ὑποτ.) τράπω, (πρκμ.) τέτροφα, (μτγν.) τέτραφα· (Μέσ.) τρέπομαι (=κατευθύνω τὴν προσοχήν μου πρός τι)· (φρ.) «*ἐπὶ τὸ ἐπαινεῖν αὐτὸ ἐτραπόμην*» (Πλάτων)· καταγίνομαι εἴς τι· (φρ.) «*πρὸς ἄριστον τετραμμένοι*» (Ἡρόδοτος), (πρτ.) ἐτρεπόμην, (μελλ.) τρέψομαι, (παθ. μέλλ. β΄) τραπήσομαι, (μεσ. ἀόρ. α΄) ἐτρεψάμην, (ὑποτ.) τρέψωμαι, (μέσ. ἀόρ. β) ἐτραπόμην, (ὑποτ.) τράπωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτρέφθην καὶ β΄ ἐτράπην, (ὑποτ.) τρεφθῶ καὶ β΄ τραπῶ, (πρκμ.) τέτραμμαι, (μετχ.) τετραμμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐτετράμμην· –τρόπος, τροπή, ἄτρεπτος, τρόπις, ἀνατροπή, περιτροπή, προτροπή, τρεπτέον, τραπτέον, Ἄτροπος, τρέψις (=ἡ τροπή), τέρψις· (φρ.) «*τέρψις δὲ, οἷον τρέψις, προτροπὴ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὸ ἀνειμένον*» (Διογένης Λαέρτ.), ἐπιτροπεύω, ἐπιτροπή [=«*καὶ ἡ τῶν ὀρφανῶν ἐπιμέλεια παρὰ τοῖς ῥήτορσι καὶ τὸ συγχωρῆσαί τινι τοὺς ἀμφισβήτοῦντας διακρῖναι περὶ ὧν πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν*» (Βεκκ. Ἀνέκδ.)].

τρέφω τι· (=κάμνω τι πυκνόν, συμπυκνῶ, πήγνυμι, πήζω)· (φρ.) «*ἄλλος τρέφε πίονα τυρόν*» (Θεόκριτος)· «τρέφω τινά» (=παρέχω τροφήν, (κν.) ταΐζω)· (φρ.) «*πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν*» (Καιν. Διαθ.)· συντηρῶ, διατρέφω· (φρ.) «*ὄρνιθας τρέφει*» (Πλάτων)· περιλαμβάνω, περιέχω, τηρῶ· (φρ.) «*τρέφειν τὴν γλῶσσαν ἡσυχαιτέραν*» (=τηρεῖν τὴν γλῶσσαν) (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) ἔτρεφον, (μέλλ.) θρέψω, (ἀόρ.) ἔθρεψα, (ὑποτ.) θρέψω (πρκμ.) τέτροφα, (ὑπερσ.) ἐτετρόφειν· (Ὑπ.) ἐ τρέφω, ἀ θρέψω, πρ τετρόφω, τετροφὼς ὦ· (Εὐ.) ἐ τρέφοιμι, μ θρέψοιμι, ἀ θρέψαιμι, πρ τετρόφοιμι, τετροφὼς εἴην· (Προστ.) ἐ τρέφε, ἀ θρέψον, πρ τετροφὼς ἴσθι· (Ἀπ.) ἐ τρέφειν, μ θρέψειν, ἀ θρέψαι, πρ τετροφέναι· (Μετχ.) ἐ τρέφων, -ουσα, -φον, μ θρέψων, -ψουσα, -ψον, ἀ θρέψας, -ψασα, -ψαν, πρ τετροφώς, -φυῖα, -φός· // τρέφομαι· π ἐτρεφόμην, μ θρέψομαι, τραφήσομαι, ἀ

ἐθρεψάμην, ἐθρέφθην, ἐτράφην, πρ τέθραμμαι, ὑ ἐτεθράμμην· (Ὑπ.) ἐ τρέφωμαι, ἀ θρέψωμαι, θρεφθῶ, τραφῶ, πρ τεθραμμένος ὦ· (Εὐ.) ἐ τρεφοίμην, μ θρεψοίμην, τραφησοίμην, ἀ θρεψαίμην, θρεφθείην, τραφείην, πρ τεθραμμένος εἴην· (Προστ.) ἐ τρέφου, ἀ θρέψαι, θρέφθητι, τράφηθι, πρ τέθραψο· (Ἀπ.) ἐ τρέφεσθαι, μ θρέψεσθαι, τραφήσεσθαι, ἀ θρέψασθαι, θρεφθῆναι, τραφῆναι, πρ τετράφθαι· (Μετχ.) ἐ τρεφόμενος, -ομένη, -όμενον, μ θρεψόμενος, -ψομένη, -ψόμενον, τραφησόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀ θρεψάμενος, -ψαμένη, -ψάμενον, θρεφθείς, -εῖσα, -θέν, τραφείς, -εῖσα, -έν, πρ τεθραμμένος, -μένη, -μένον. – τροφή, τροφός, θρέμμα, θρέψις, θρεπτικός, τὰ θρέπτα, τρόφιμος, εὐτραφής κ.λπ.

τρέχω· (ἀμτβ.) (=προχωρῶ γοργῶς, βαδίζω δρομαίως, διακινοῦμαι, κινοῦμαι ταχέως) (φρ.) *«τρέχειν ἔμπροσθεν τοῦ αἵματος ἀναγκάζεται»* (Μηναῖον Συναξ.)· *«ὁ ἵππος τρέχει καὶ πρανῆ καὶ ὄρεια»* (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἔτρεχον, (μέλλ.) δραμοῦμαι (καὶ θρέξομαι, θρέξω), (ἀόρ.) ἔδραμον (καὶ ἔθρεξα), (ὑποτ.) δράμω, (πρκμ.) δεδράμηκα, (ποιητ. δέδρομα), (ὑπερσ.) ἐδεδραμήκειν· – (μτβ.) (μετὰ συστοίχου ἢ ἐξωτερικοῦ ἀντικειμένου κατ' αἰτιατικήν, ὡς «τρέχω δρόμον, δίαυλον, ἀγῶνα, βῆμα»· (φρ.) *«τὸν γὰρ ὕστατον τρέχων δίαυλον τοῦ βίου ζῆν βούλομαι»* (Ἄλεξις)· *«ἀγῶνα θανάσιμον δραμούμενον»* (Εὐριπίδης)· (ἐπὶ ἀψύχων) κινοῦμαι ταχέως· (φρ.) *«πυρετὸς εὐθέως ἥκει τρέχων»* (Νικοφῶν)· – τροχός, τρόχος (=δρόμος), τρόχις, (-ιος), ὁ (=δρομεύς), τροχαλός (=ταχύς), τροχάδην, τροχίλος (=πτηνόν τι), δρόμος, δρομεύς, δραπέτης, διδράσκω, τροχάζω, τροχίζω, τράχηλος, δρομή, διαδρομή, ἐπιδρομή, ὑποδρομή, καταδρομή.

τρῆσις, (-εως), ἡ· (<τετραίνω) (=διάτρησις, ἄνοιγμα)· τρισείς, (-ενός), ὁ (=ὁ εἷς ἐν τρισίν) (ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος)· τρῦσις (-εως), ἡ (<τρύω) (=καταπόνησις).

τρι-· α΄ συνθετικὸν προσδίδον εἰς τὸ β΄ τὴν ἔννοιαν τοῦ τριπλοῦ, ὡς *τρίγλυφος, τρίγλωσσος, τρικέφαλος, τριφυλία, «τριχλωριοῦχος σίδηρος», τρικούβερτος, τρίτομος, τρίστρατο, τρίδιπλος* κ.λπ., ἢ τοῦ τελουμένου τρίς, ὡς *τρίγαμος, τριβολίζω* κ.λπ., ἢ τῆς ἐπιτάσεως, ὡς *τρισκόταδο, τρισκατάρατος, τρίψηλος, τρικυμία, τρίσβαθος, «τρικούβερτο γλέντι»*, (βλ. τρισ-).

-τρια· (Ὀρθογρ.) τὰ παροξύτονα θηλυκὰ τὰ λήγοντα εἰς -τρια γράφονται διὰ τοῦ «ι», ὡς ψάλτρια, μαθήτρια, φοιτήτρια, αὐλήτρια, ποιήτρια, πανδοκεύτρια, Ἐρέτρια κ.λπ.

τριαδικός, -ή, -όν· (Μετρ.) ὁ ἀνήκων, ὁ ἀναφερόμενος ἢ ἀφορῶν εἰς τὴν τριάδα, ἤτοι τὸ ποσὸν τῶν τριῶν μονάδων· (φρ.) *«τῶν ᾠδῶν αἱ μὲν μονόστροφοι, αἱ δὲ τριαδικαὶ... Τριαδικαὶ δὲ αἱ συνεστῶσαι ἐκ τῆς στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς καὶ ἐπῳδοῦ»* (Ἀνέκδ. Βοασσ.)· *«καλεῖται δὲ τὰ μὲν δυαδικά, ὅσα δύο τὰς ἐν τῇ περικοπῇ περιόδους ἔχει· τὰ δὲ τριαδικά, ὅσα τρεῖς»* (Ἡφαιστίων)· // ὁ τῆς Ἁγίας Τριάδος· (φρ.) *«τριαδικοὶ κανόνες», «τριαδικὰ τροπάρια»*.

τριακοντάσημος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τριάκοντα χρονικῶν σημείων, ἤτοι βραχειῶν συλλαβῶν.

τριάς, (-αδος), ἡ· (=ὁ ἀριθμὸς τρία)· Τριὰς ἡ (=ἡ Ἁγία Τριάς)· // (Μετρ.) *«τριὰς ἐπῳδική»* σύνηθες παλαιότατον εἶδος μετρικῆς συνθέσεως ποιημάτων ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν μερῶν, ἤτοι τῆς στροφῆς, τῆς ἀντιστροφῆς καὶ τῆς ἐπῳδοῦ· // τριᾶς, (ᾶντος), ὁ (<(λατιν.) triens =σικελικὸν νόμισμα).

τρίβραχυς, -υς, -υ· (γραμμ. καὶ τριβραχύς)· // (Μετρ.) ποὺς μετρικὸς ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν βραχειῶν συλλαβῶν (υυυ), ἀντίθετος τούτου ὁ «μολοσσός», ἄλλως «τρίμακρος», ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν μακρῶν (---)· (φρ.) *«ὁ μολοττὸς δὲ τρίμακρος»* (Τζέτζης)· οὗτος γίνεται, α) ἐκ τοῦ τροχαίου (-̆ υ), ὅταν λυθῇ ἡ μακρὰ τούτου συλλαβὴ καὶ λέγεται οὗτος «τρίβραχυς ἀπὸ θέσεως» (ύυυ), β) ἐκ τοῦ ἰάμβου (υ-̆), ὅταν λυθῇ ἡ μακρὰ καὶ τούτου συλλαβὴ καὶ λέγεται «τρίβραχυς ἀπὸ ἄρσεως» (υύυ)· οὗτος ὁ μετρικὸς ποὺς ὡς «τρίσημος» λεγόμενος καὶ «τρίχρονος» εἶναι ποὺς ἁπλοῦς καὶ ἀσύνθετος, διότι δὲν διαιρεῖται εἰς δύο ἐλάσσονας πόδας.

τρίβω· (Τὸ ι μακρόν, τὸ τρῖβον, τὸ τρῖψον, τὸ τρῖψαν · (=ἐκπιέζω, ἐκβάλλω διὰ τριβῆς)· (φρ.) *«ὡς δ' ὅτε τις ζεύξῃ βόας ἄρσενας ... τριβέμεναι κρῖ λευκὸν ἐνκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ»* (Ἰλιάς)· ἐρημώνω· (φρ.) *«κἄπειτα Θρήκης πεδία τρίβοιεν τάδε λεηλατοῦντες»* (Εὐριπίδης)· (μτφ.) διάγω τὸν καιρόν μου· (φρ.) *«δυστυχῆ τρίβω βίον»* (Σοφοκλῆς)· περιστρέφω, ἐμπήγω· (φρ.) *«μοχλὸν ἀείρας τρῖψαι ἐν ὀφθαλμῷ»* (=νὰ στριφογυρίσῃ ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸν μοχλόν) (Ὀδύσσεια)· κονιοποιῶ, ἀλέθω) (φρ.) *«κάρυα καὶ ἀμύγδαλα εἰς Θυείαν καθαρὰν τρῖψον ἐπιμελῶς»* (Ἀθήναιος)· (πρτ.) ἔτριβον, (μέλλ.) τρίψω, τρίψομαι, τριφθήσομαι, τριβήσομαι, (ἀόρ.) ἔτριψα, ἐτριψάμην, ἐτρίφθην κω. ἐτρίβην (τὸ ι βραχὺ ̆), (δημοτ.) (ἐ)τρίφτηκα, (πρκμ.) τέτριφα, (μέσ.) τέτριμμαι, (μετχ.) τετριμμένος, -η, -ον(=ὁ ἄνευ σπουδαιότητος, συνήθης)· : «τετριμμέναι φράσεις», «τετριμμένα» [=συνηθισμένα πράγματα, γνωστά)· (φρ.) *«ἡ τετριμμένη καὶ κοινὴ διάλεκτος»* (Θουκυδίδης)· *«ὀνόματα κοινὰ καὶ τετριμμένα»* (Διονύσ. Ἁλικαρν.)], (δημοτ.) τριμμένος, -η, -ο· «τετριμμένη ὁδός» (=ἐφθαρμένη, ἀνώμαλος)· (φρ.) *«τετριμμένην δὲ ἅμα μὲν ὡς ἐπὶ ὁδοῦ καθημαξευμένης»* (Σχόλ. εἰς Βατρ. Ἀριστοφ.)· *«πολεμικὸς καὶ τετριμμένος δι' ὅπλων»* (=γυμνασμένος) (Πλούταρχος)· – τριβή, ἀτριβής, ἀτρίβαστος (=ἀγύμναστος)· (φρ.) *«ἀτρίβαστος ἵππος»*, τρίβων (=ἔμπειρος· ἱμάτιον τραχὺ καὶ τετριμμένον), τρῖμμα, τρῖψις, παιδοτρίβης, ἀποτριβή, διατριβή, τρίβος (=πεπατημένη ὁδός), τριβάς, (-αδος), ἡ (=πόρνη ὁμοφυλόφιλος, λεσβιάς, ἑταιρίστρια, διεταιρίστρια), τριβαδισμός (=σαπφισμός, λεσβιασμός), τριβαδικός, -ή, -όν (=ὁ τοῦ λεσβιασμοῦ), (φρ.) *«τριβαδικὴ ἀσέλγεια»*· τὸ μὲν *«συνδιατρίβω»* λέγεται ἐπὶ προσώπων, ὡς *«συνδιατρίβω φίλοις»*, τὸ δὲ *«ἐνδιατρίβω»* ἐπὶ πραγμάτων (ἀλλὰ δὲν διατηρεῖται τοῦτο πάντοτε ὑπὸ τῶν διογράφων εἰς τὰ κείμενα), τριβωνεύομαι (=μεταχειρίζομαι τεχνάσματα), τριβεύς (=ὁ τρίβων) ἐκ τούτου *«ἔνσφαιροι τριβεῖς»* (=κν. «τὰ ρουλεμάν» (γαλλ.) roulement=κύλημα), (εἰς τὴν μηχανικήν: τὸ περικάλυμμα ὀπῆς

κυλίνδρου ἢ τροχοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον τρίβεται ὁ περιστρεφόμενος κύλινδρος).

τριγένεια, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) τὸ νὰ εἶναί τι τριγενές· (φρ.) «*ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τριγενέσι τῶν ὀνομάτων πάλιν ἰδίωμα φωνῆς ἐκκόπτει τριγένειαν*» (Ἀπόλλ. ὁ Δύσκ.)· // τὸ τριπλοῦν γένος, τὸ ἔχειν τρία γένη, ὡς «*ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν*», «*ὁ καὶ ἡ εὐγενής, τὸ εὐγενές*», «τὰ τριγενῆ καὶ δικατάληκτα» (βλ. ἐπίθετον), (βλ. τριγενές).

τριγενής, -ής, -ές· (Γραμμ.) ὁ ἔχων τρία γένη, ὡς ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν· ὁ εὐγενής, ἡ εὐγενής, τὸ εὐγενὲς (βλ. τριγένεια).

τριγλώχῖς, (-χινος), ὁ, ἡ· (Τὸ ι μακρὸν ῑ) (καὶ ὀνομ. τριγλώχῖν>τριγλώχινος ὁ, ἡ)· (=ὁ ἔχων τρεῖς ἀκωκάς, κν. μύτες) (φρ.) «*τριγλώχινι· τριγώνῳ, τρεῖς γωνίας ἔχοντι*» (Ἡσύχιος)· «*τριγλώχιν* (ἀντὶ τριγλώχις) *νῆσος*»· «*τριγλώχιν ὀιστός*».

τρίζω· (τὸ ι μακρόν (ῑ)· τὸ τρῖζον, τὸ τρῖξον, τὸ τρῖξαν) (=ἀφήνω τριγμόν, (κν.) τσιτσιρίζω (ἐπὶ τῶν μικρῶν πτηνῶν ὡς καὶ ἄλλων ζῴων καὶ τοῦ πυρός)· (φρ.) «*ὥσπερ τὴν χελιδόνα προσπετομένην τετριγότες οἱ νεοττοί*» (Λουκιανός)· «*ὃν χρῆν..... κάεσθαι τετριγότα*» (Εὔπολις)· (καὶ ἐπὶ τῶν ἰχθύων σελαχῶν)· (φρ.) «*τῶν σελαχῶν ἔνια δοκεῖ τρίζειν*» (Ἀριστοτέλης)· (πρτ.) ἔτριζον, (μέλλ.) τρίξω, (ἀόρ.) ἔτριξα, (ὑποτ.) τρίξω, (πρκμ. δ') τέτριγα, (ὑπερσ.) ἐτετρίγειν· – τριγμός, στρίγξ (καὶ στρίξ), (στριγγός), ἡ (=νυκτερινὸν πτηνόν), τρισμός, κατατρίζω, ὑποτρίζω (ἰατρ.) «*ὑποτρίζων ῥόγχος ἢ ἦχος*» ἦχος ἀκουόμενος ἕνεκα ὡρισμένων πνευμονικῶν ἀλλοιώσεων κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ ἀκρόασιν τοῦ θώρακος).

τριήρης, (-ους), ἡ· (τρίς+ἀραρίσκω) (=πλοῖον τὸ ὁποῖον ἔχει τρεῖς σειρὰς κωπῶν), (οἱ κατώτατοι κωπηλάται (ἐρέται) ἐλέγοντο «*οἱ θαλάμιοι*», οἱ μέσοι «*οἱ ζυγῖται*» καὶ οἱ ἀνώτατοι «*οἱ θρανῖται*».

Πίναξ κλίσεως

Ἑνικὸς

ἡ τριήρης
τῆς τριήρους
τῇ τριήρει
τὴν τριήρη (& τριήρεα)
ὦ τριῆρες

δυϊκὸς
τὼ τριήρει
τοῖν τριήροιν
τοῖν τριήροιν
τὼ τριήρει
ὦ τριήρει

πληθυντικὸς
αἱ τριήρεις (& τριήρεες)
τῶν τριήρων
ταῖς τριήρεσι
τὰς τριήρεις
ὦ τριήρεις

γεν. πληθυντ. *τριήρων (τριήρεων καί τριηρέων* (Ἡρόδοτος) καί *τριηρῶν* (Θουκυδίδης) ἠκολούθησε τὸν τονισμὸν τῶν ἐπιθέτων *συνήθων, εὐήθων*, διότι καί αὐτὸ εἶναι ἐπίθετον (οὐσιαστικοποιηθέν) κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἡ ναῦς: «*ἡ τριήρης ναῦς*».

Τρίκαλα,(ων), τά· (μτγν. Τρίκκαλα)· **Τρίκκη, (-ης), ἡ**· (ἐπιθ.) **Τρικαληνός, Τρικκαῖος.**

τρικατάληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) (ἐπὶ ἐπιθέτων) τὸ ἔχον τρεῖς καταλήξεις, μίαν δι' ἕκαστον γένος, π.χ. σοφ-ός, σοφ-ή, σοφ-όν (βλ. ἐπίθετον)· (φρ.) «*τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα*».

τρικούβερτος, -η, -ον· (=δυνατός) (<τρικούβερτον πλοῖον, ἤτοι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει τρεῖς κουβέρτας, δηλ. τρία καταστρώματα)· (κατὰ προέκτασιν) μέγας, π.χ. «*ἐκάναμε ἕνα γλέντι τρικούβερτο*».

τρίκωλος, -ος, -ον· (=ὁ τριμελής)· // (Γραμμ) «τὸ τρίκωλον» (ὡς οὐσ.), περίοδος γραπτοῦ λόγου, ἡ ὁποία σύγκειται ἐκ τριῶν ἡμιπεριόδων (κώλων) ἢ προτάσεων*· (φρ.) «*τρίκωλον ἐν τοῖς πάνυ ἐπαινούμενον*» (Διονύσ. Ἁλικ.).

τρίλημμα, (-ατος), τό· (Λογ.) εἶναι συλλογισμός, ὁ ὁποῖος ἔχει τριπλᾶ λήμματα, ἤτοι τριπλᾶς μείζονας προτάσεις (πρβλ. δίλημμα, πολύλημμα)· π.χ.

Ἐὰν μὴ εἶναι Α, ἢ δὲν εἶναι Β ἢ δὲν εἶναι Γ ἢ δὲν εἶναι Δ·
ἀλλὰ εἶναι καὶ Β καὶ Γ καὶ Δ·

εἶναι ἄρα Α.

Ἐὰν μὴ εἶναι ὁ κόσμος ἄριστος, ὁ Θεὸς ἢ δὲν ἐγίγνωσκεν ἢ δὲν θὰ ἤθελεν ἢ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ δημιουργήσῃ αὐτὸν ἄριστον·

ἀλλὰ καὶ ἐγίγνωσκε καὶ ἤθελε καὶ ἠδύνατο·

ὁ κόσμος ἄρα εἶναι ἄριστος.
(τὸ γνωστὸν τρίλημμα τοῦ Λεϊβνιτίου).

τριλογία, (ίας), ἡ· (=ἡ ἑνότης τριῶν λόγων)· // (Γραμμ.) σύνολον τριῶν τραγῳδιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἐσωτερικὴν ἑνότητα, τὰς ὁποίας ἐδίδασκεν ἕκαστος ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου ἐκ τῶν διαγωνιζομένων ἀρχαίων τραγῳδῶν, (βλ. τετραλογία).

τριλογοῦμαι· (Γραμμ.) εἶμαι λέξις ἐν χρήσει κατὰ τρεῖς τύπους· (φρ.) «*οὐ πολλὰ δὲ τῶν περισπωμένων ῥημάτων οὕτω τριλογοῦνται*» (Εὐστάθιος).

τρίμακρος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ ἐκ τριῶν μακρῶν συλλαβῶν συνιστάμενος, ἄλλως καλούμενος «μολοσσός*»· (φρ.) «*ὁ μολοττὸς δὲ τρίμακρος*».

τρίμετρος, -ος, -ον· (Μετρ.) (ἐπὶ στίχων) ὁ συγκείμενος ἐκ τριῶν, ἤτοι εἰς μὲν τοὺς ἰαμβικούς, τροχαϊκοὺς καὶ ἀναπαιστικοὺς στίχους ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν συζυγιῶν (διποδιῶν), εἰς δὲ τοὺς δακτυλικοὺς ὁ ἐκ τριῶν ἁπλῶν ποδῶν συγκείμενος· οὕτως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλεῖται «τρίμετρος ἴαμβος» ὁ ἰαμβικὸς στίχος, ὁ ἔχων ἓξ πόδας, καὶ τοῦτο, διότι ἑκάστη διποδία ἔχει μίαν μόνον ἄρσιν· // (ὡς οὐσ.) «τὸ τρίμετρον», στίχος ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν μετρικῶν ποδῶν, ἐκ τριῶν διποδιῶν, ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν «ἰαμβικὸς στίχος»· (φρ.) «*κάλλιστον μέτρον ἡγεῖ· πότερον τὸ τρίμετρον ἢ τὸ τετράμετρον*» (Ἀριστοτέλης)· // «*ἔπη ἑξάμετρα καὶ τρίμετρα*» δακτυλικὰ καὶ ἰαμβικά.

τρῖμμα, (-ατος), τό· (τρίβω) (τὸ ι μακρόν) (=τὸ τετριμμένον)· τρῦμα, (-ατος), τὸ (τρύω) (=ὀπή· πόνος)· τρῆμα, (-ατος), τό (τετραίνω) (=ἄνοιγμα, ὀπή, τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικός)· (φρ.) «*ἡ βάλανος ἐκπέπτωκεν ἐκ τοῦ τρήματος*» (Ἀριστοφάνης)· τὸ τρῆμα (=τὸ τρέμα*).

τριολέτο τό· (Μετρ.) ὀλιγόστιχον στι-

χουργικόν εἶδος, τὸ ὁποῖον ἐκαλλιεργήθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Γαλλίαν· τοῦτο ἀποτελεῖται ἐξ ὀκτὼ στίχων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς ἐπαναλαμβάνονται ὡς α, δ καὶ ζ, ὁ δεύτερος ἐπαναλαμβάνεται ὡς ὄγδοος· τρεῖς μόνον στίχοι δὲν ἐπαναλαμβάνονται, ὁ τρίτος, ὁ πέμπτος καὶ ὁ ἕκτος. Καὶ οἱ ὀκτὼ δὲ στίχοι ἔχουν δύο μόνον ὁμοιοκαταληξίας (ρίμες)· π.χ.

1 *Στίχε μὲ ῥόδα κι' Ἥλιο ζυμωμένε,* α
2 *στίχε ἀναγεννημένε ἀριστοκράτη,* β
σὲ θρόνο ἀνέβα ἀπάνω ἀπὸ τὰ κράτη.β
1 στίχε μὲ ῥόδα κι Ἥλιο ζυμωμένε. α
Δικιά σου ἡ βασιλεία, στὰ ὕψη μένε, α
ποὺ ἡ ἁρμονία σὲ κράζει κοσμοκράτη·β
1 *στίχε μὲ ῥόδα κι Ἥλιο ζυμωμένε,* α
2 *στίχε ἀναγεννημένε ἀριστοκράτη.* β
(Ἀ. Δόξας)

τριπενθημιμερές, (-οῦς), τό· (Μετρ.) «τὸ τρισύνθετο», γένος ἰδίας στιχουργίας· (φρ.) «*γίνεται δὲ καὶ τριπενθημιμερὲς ἐκ τούτων τὸ καλούμενον «Πλατωνικόν»*» (Ἡφαιστίων).

τριποδία, (-ίας), ἡ· (Μετρ.) ἡ ἕνωσις ἢ σύνθεσις τριῶν μετρικῶν ποδῶν, π.χ.

τροχαϊκὴ τριποδία (-υ-υ-υ) κῶλον ἐννεάσημον (6+3)·
ἰαμβικὴ τριποδία (υ-υ-υ-) κῶλον ἐννεάσημον·
δακτυλικὴ τριποδία (-υυ-υυ-υυ) κῶλον δωδεκάσημον·
ἀναπαιστικὴ τριποδία (υυ-υυ-υυ-) κῶλον δωδεκάσημον·
παιωνικὴ τριποδία (-υ-,-υ-,-υ-) κῶλον δεκαπεντάσημον·
ἰωνικὴ καὶ τριποδικὴ ἀπὸ μείζονος (--υυ,--υυ,--υυ) κῶλον δεκαοκτάσημον·
ἰωνικὴ καὶ τριποδικὴ ἀπὸ ἐλάσσονος (υυ--,υυ--,υυ--) κῶλον δεκαοκτάσημον.

τρίπτωτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ ἔχων τρεῖς πτώσεις.

τρίρρυθμος,-ος, -ον· (Μετρ.) ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν ῥυθμικῶν ποδῶν.

τρισ-· α΄ συνθετικὸν ἔχον ἐπιτατικὴν σημασίαν, π.χ. *τρισάθλιος, τρισ-ευγενής, τρίσ-βαθος, τρισ-αλί, τρισ-κατάρατος, τρισ-ένδοξος*, κ.λπ. (βλ. τρι-)· // α΄ συνθετικὸν διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῦται ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ β΄ συνθετικοῦ ὑπάρχει ἢ γίνεται τρεῖς φοράς, π.χ. *τρισ-άγιος, τρισ-άκτινος, τρισ-μύριοι* κ.λπ.

– τρις· (Γραμμ.) πολλὰ θηλυκὰ οὐσιαστικὰ λήγουν εἰς -τρίς, π.χ. *ἀλετρίς, καταμετρίς, λουτρίς, μετανιπτρίς, μυλωτρίς, ὀρχηστρὶς* κ.λπ.· // συχνάκις εἰς τοὺς Ἀττικοὺς τὰ εἰς -τρὶς ὡς προσδιορισμὸς συγκεκριμένων ἢ ἀφῃρημένων ὀνομάτων, π.χ. *ὑμνητρίδες* (ἱέρειαι), *ἀποστερητρίδα* (γνώμην), *στεφανωτρίδα* (μυρρίνην) κ.λπ.

τρίσημος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ τρίχρονος*, ἤτοι ὁ ἴαμβος (υ-), ὁ τροχαῖος (-υ) καὶ ὁ χορεῖος (ἢ τρίβραχυς) (υυυ).

τριστιχία (-ίας) ἡ· (Μετρ.) ἡ ἕνωσις τριῶν στίχων.

τρισυλλαβία, (-ίας), ἡ· (Γραμμ.) τὸ ἔχειν τρεῖς συλλαβάς· // (Γλωσσολ.) «νόμος τῆς τρισυλλαβίας», ἄλλως «νόμος τρισυλλαβικός» (πρβλ. «νόμος τῆς τριχρονίας» ἢ «τριχρονικὸς νόμος») κατὰ τοῦτον, α) ὁ τόνος δὲν τίθεται πέραν τῆς τρίτης συλλαβῆς (τῆς παραληγούσης), ἀλλὰ περιορίζεται ἐπὶ μιᾶς τῶν τριῶν τελευταίων συλλαβῶν τῶν λέξεων: *σιδηρόδρομος, φιλα-λήθεια, ὑπερ-τείνω, φιλοκερ-δής* κ.λπ., τὸ ἀρχ. *Μή-δε-ι-α*, ὡς καὶ τὸ τῆς δημ. *γά-ι-δα-ρος* προφέρονται ἐν συνιζήσει: *Μή-δε-ι-α, γά-ι-δα-ρος*, β) ἐὰν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ὁ τόνος δὲν δύναται νὰ κεῖται πέραν τῆς παραληγούσης, ἤτοι ὄχι πέραν τοῦ τρίτου χρόνου ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς ἀναπτύξεως ταύτης ἀρχαιοτέρα εἶναι ἡ βράχυνσις τῶν ὄχι περισπωμένων διφθόγγων «αι», «οι», αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται παλαιότατα εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων, διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν θεωροῦνται ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν βραχεῖαι: «*φωναὶ αἱ*», «*καλοὶ οἱ*». Ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὰς πολυσυλλάβους λέξεις συμβαίνει καὶ εἰς τὴν συνεκφοράν (συνέπειαν), διότι δὲν ἐκφωνοῦμεν λέξεις, ἀλλὰ προτάσεις καὶ μάλιστα δύο λέξεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι στενῶς συνδεδεμέναι μετ' ἀλλήλων διὰ τὴν σημασίαν αὐτῶν, ἤτοι καὶ εἰς τὴν συνεκφορὰν δύο ἢ εἰς τὸν τροχαϊκὸν ῥυθμὸν τρεῖς μόνον χρόνοι δύνανται νὰ ἐκφέρωνται εἰς τὸ τέλος αὐτῆς ἄτονοι: «*ἄνθρωπόν τινα*», «*ἐγώ εἰμι*», «*δυώδεκα*» κ.λπ.

τρισύλλαβος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ συγκείμενος ἐκ τριῶν συλλαβῶν, (πρβλ. τρισυλλαβία)· ῥ. τρισυλλαβῶ (-έω).

τρισύνθετος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ σύνθετος ἐκ τριῶν μερῶν ἢ λέξεων, π.χ. *Εὐ-ξεν-ιππος, Εὐ-φρ-αγόρης, Στρατ-ιππο-κλῆς, παρ-εισ-δύω* κ.λπ.

τρισχημάτιστος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «τὰ τρισχημάτιστα»: πολλὰ ὀνόματα ἐπλάσθησαν ἢ μετεπλάσθησαν κατόπιν κατὰ διάφορα πρότυπα, ὥστε πολυφοροῦνται ὡς δισχημάτιστα* (δίκλιτα), π.χ. *βόστρυχος, (-ου)*, ὁ καὶ *βόστρυξ, (-υχος), ὁ· θύλακος, (-ου), ὁ* καὶ (μετγν.) *θύλαξ, (-ακος), ὁ*, ἢ τρισχημάτιστα (τρίκλιτα) π.χ. *πόρις, (-ιος), ἡ, πόρταξ, (-ακος), ἡ* καὶ *πόρτις, (-ιος), ἡ* (=ἡ δάμαλις)· *ἀρύταινα, (-ης), ἡ, ἀρυ(σ)τήρ, (-ῆρος), ὁ, ἀρύστιχος, (-ου), ὁ*, (καὶ ἀρυσᾶς, (ἐπιγραφ.) ὁ (=πρόχους).

τριτοδακτυλικός, -ή, -όν· (Μετρ.) μεικτὸν μέτρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ τρίτη χώρα εἶναι δάκτυλος, π.χ. «τὸ σαπφικὸν ἑνδεκασύλλαβον» (-υ_ ⏑ ⏑ -υυ-υ-), ἤτοι «*ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτα*».

τριτόκλιτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) (ἐπὶ ὀνομάτων) ὁ ἀνήκων εἰς τὴν τρίτην κλίσιν (βλ. κλίσις), π.χ. *πόλις, (-εως), ἡ· κόραξ, (-ακος), ὁ· βέλος, (-ους), τὸ* κ.λπ.

τριτοπρόσωπος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ ἐκφερόμενος εἰς τρίτον πρόσωπον· «τριτοπρόσωπα ῥήματα» (=τὰ ἀπρόσωπα*).

τρίτος, -η, -ον· (Γραμμ.) ἡ «τρίτη κλίσις*», αὕτη περιέχει ποικίλα ὀνόματα καὶ τῶν τριῶν γενῶν: *θώραξ, (-ακος), ὁ· πῖδαξ, (-ακος), ἡ, βέλος, (-ους), τό*· τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ δὲν διαστέλλονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ καταλήξεων, ἀλλὰ διὰ τῆς σημασίας αὐτῶν καὶ τοῦ ἄρθρου, π.χ. *ὁ κόραξ, ἡ αὖλαξ*. Ἡ τρίτη κλίσις περιλαμβάνει ὀνόματα, τὰ ὁποῖα καταλήγουν εἰς (-α, -ι, -υ, -ω), π.χ. *τὸ δῆμα, τὸ πέπερι, τὸ στάχυ, ἡ ἠχώ*, ἢ εἰς ἓν τῶν ληκτικῶν συμφώνων (-ν, -ρ,

ς, -ξ, -ψ), π.χ. *ὁ λιμήν, ὁ ῥήτωρ, ἡ πόλις, ὁ φύλαξ, ὁ Ἄραψ*· Ταῦτα εἰς τὴν γενικὴν ἑνικοῦ καταλήγουν εἰς «-ος» (καὶ σπανιώτερον εἰς -ως ἢ -ους), π.χ. κόραξ, (-ακος), ὁ, πόλις, (-εως), ἡ (ἐκ τοῦ πόλης) (κατ' ἀντιμεταχώρησιν), Λητώ, (-οῦς), ἡ.

τριττός, -ή, -όν· (Γραμμ.) (ἀττ. ἀντὶ τρισσός=τριπλοῦς)· τρητός, -ή, -όν (τετραίνω) (=διάτρητος).

τρίφθογγος, -ος, -ον· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν φθόγγων ἢ φωνηέντων· (φρ.) «*τὰς διφθόγγους καὶ τριφθόγγους*» (Τζέτζης).

τριφορῶ (-έω)· (Γραμμ.) (ἐπὶ λέξεων) εἶμαι εἰς χρῆσιν κατὰ τρεῖς τρόπους· (φρ.) «*οὕτω δὲ καὶ τὸ μὴν καὶ τὸ μὲν καὶ μὰν τριφορεῖται*» (Εὐστάθιος)

τρίφυλλος, -ος, -ον· (=ὁ ἔχων τρία φύλλα· τρίφυλλος λωτός, ἡ τρίφυλλος (=τὸ τριφύλλιον)· τρίφυλος, -ος, -ον (=ὁ ἀποτελούμενος ἐκ τριῶν φυλῶν· «*τρίφυλος πόλις*», ἐκ τούτου καὶ Τριφυλία, (-ιας), ἡ, ἐνῷ τριφυλλία (=τὰ τρία φύλλα).

τριχρονία, (-ίας), ἡ· (Γλωσσολ.) «νόμος τῆς τριχρονίας» καὶ «νόμος τριχρονικός», ὁ νόμος, ὁ ὁποῖος ὁρίζει ὅτι δύο ἢ τὸ πολὺ τρεῖς μόνον χρόνοι (εἰς τὴν λήγουσαν καὶ παραλήγουσαν) δύνανται νὰ ἐκφέρωνται μετὰ τὸν τόνον «*λόγου*», «*ἄνθρωπος*»· (βλ. «νόμος τῆς τρισυλλαβίας*» ἢ «τρισυλλαβικὸς νόμος»).

τρίχρονος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ εἰς τὴν προσῳδίαν πούς, ὁ ὁποῖος σύγκειται ἐκ τριῶν πρώτων χρόνων, ἄλλως τρίσημος, π.χ. «*ὄνομα*» (υυυ), «*μοῖρα*» (-υ), «*λέγω*» (υ-).

τριωνυμία, (-ίας), ἡ· τὸ νὰ ἔχῃ τρία ὀνόματα· (ἐπίθ.) τριωνυμικός, -ή, -ον· (φρ.) «*τριωνυμία οὖν ἐθνικὴ καὶ ἐνταῦθα*» (Εὐστάθιος)· «*πόθεν διώνυμοι καὶ τριώνυμοι οἱ ἀρχαῖοι ἐχρημάτιζον*» (Ἰωαν. Λυδός)· «*διώνυμοι καὶ τριώνυμοι πολλαχοῦ εὕρηνται*» (Γεώργιος Σύγκελος).

τρόπαιον, (-ου), τό· (ἀρχ. τροπαῖον, (-ου), τὸ) (=μνημεῖον ἐγειρόμενον ἐπὶ τῇ τροπῇ (τὴν ὀπισθοχώρησιν) τῶν πολεμίων).

τροπή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) α) «τροπὴ φωνηέντων», λέγεται ἡ μεταβολὴ φωνηέντων εἰς ἄλλα φωνήεντα (ἢ διφθόγγων εἰς ἄλλας διφθόγγους) τοῦ αὐτοῦ χρόνου, ἄλλως λεγομένη «ποιοτικὴ τροπή»:

Τὸ ᾱ εἰς η, π.χ. *φᾰ́μα-φήμη, τιμᾰ́-τιμή*· τὸ η εἰς ω, π.χ. *ἀρήγω-ἀρωγός, ῥήγνυμι-ἔρρωγα*·

τὸ ε εἰς ο, π.χ. *λέγω-λόγος, ψέγω-ψόγος*· *νέμω-νομή*· *ἔχω-ὀχυρόν, ἄροτρον-ἄρετρον* (δημ. *ἀλέτρι*)·

τὸ ει εἰς οι π.χ. *ἀλείφω-ἀλοιφή, ἀμείβω-ἀμοιβή, λείβω-λοιβή, λείπω-λοιπός (λοιπόν), ὄνειρος-ὄνοιρος*·

τὸ ευ εἰς ου, π.χ. *σπεύδω-σπουδή*· ἢ ἀπὸ βραχέος γίνεται μακρόν (ἐκτείνεται) ἢ ἀπὸ μακροῦ γίνεται βραχύ (συστέλλεται) (βλ. συστολή) καλουμένη «ποσοτικὴ τροπή», π.χ. *ποιέω-ποιητής ἵστημι-ἵστᾰμεν, χιών-χιόνος*· τοιαύτην συστολὴν πάσχουν καὶ αἱ δίφθογγοι: *φεύγω-ἔφῠγον, στείχω-ἔστῐχον, λείπω-ἔλῐπον*.

Τροπὰς ἔχομεν τεσσάρων εἰδῶν:

α) «τροπὴν παραγωγῆς»: *νέμω, λέγω* (διὰ τροπῆς τοῦ «ε» εἰς «ο») *νόμος, λόγος*·

β) «τροπὴν διαλέκτου»: *ὄνειρος* (διὰ τροπῆς τοῦ ει εἰς οι κατὰ διάλεκτον αἰολικήν) *ὄνοιρος*·

γ) «τροπὴν πάθους»: *ἐλαφοβόλος, στεφανοφόρος* (διὰ τροπῆς τοῦ «ο» εἰς «η» *ἐλαφηβόλος, στεφανηφόρος* καὶ δ) «τροπὴν κατὰ κλίσιν»: *τιμαί, τιμῶν, τιμάς* κ.λπ.

Ἡ τῶν τριῶν πρώτων τροπὴ δὲν γίνεται, ὡς ἔτυχεν, ἐνῷ ἡ τετάρτη, ἤτοι ἡ «τροπὴ κατὰ κλίσιν» εἶναι ἀδιάφορος, ἤτοι φωνῆεν τρέπεται εἰς σύμφωνον καὶ σύμφωνον εἰς φωνῆεν: *μοῦσα-μούσης, καλαί-καλάς*.

Εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ θέμα ἐνίοτε παρουσιάζονται πολλαὶ ὁμοῦ τροπαί (παθήσεις), π.χ. *φέρω-φόρος-δίφρος-φώρ* (=κλέπτης) (μετάπτωσις*)· *λείπω*, (μέλλ.) *λείψω* (>*λειψανδρία, λείψανον, λειψερός, λειψυδρία, λειψός, λεῖψις, λειψιφανὴς* κ.λπ.), (ἀόρ.) *ἔλιπον* (>*λιποτάκτης, λιπόσαρκος* (=ἰσχνός), *λιποθυμία, λιπανάβατος* (ἄρτος), *λιπανδρία* (ἐσφ. *λειπανδρία, λειπανάβατος*), *λίφαιμος, ἐλλιπὴς* κ.λπ.), (πρκμ.) *λέλοιπα* (>*λοιπός, λοιπόν*)· *στείβω* (=πιέζω)>*στοιβή* (*στοιβάζω*), *στίβος*. Τροπὴ γίνεται καὶ διὰ διαφόρου τύπου, π.χ. *χρυσύφιον*> *χρυσάφιον, ξυρύφιον*> *ξυράφιον*, διότι ἔχουν εἰς τὴν α΄ συλλαβὴν τὸ υ (ἀνομοίωσις*). Εἴδη τροπῆς εἶναι ἡ *ἔκτασις**, *ἡ ἀντέκτασις** ἢ «*ἀναπληρωματικὴ ἔκτασις*», *ἡ ἀνομοίωσις**, *ἡ ἀντιμεταχώρησις** *ἢ ὑπερβιβασμός**, *ἑτεροίωσις**, *ἀφομοίωσις**, *συστολή**, *μετάθεσις**, *συγκοπή**, *συναίρεσις**, *κρᾶσις**, *ἔκθλιψις**, *ἀφαίρεσις**, *ἀποκοπή**.

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ μέτρου ἐπεβλήθη ἡ τροπὴ τῶν τριῶν φωνηέντων (ι,ε,υ) πρὸ φωνηέντων εἰς ἡμιφωνοειδῆ σύμφωνα

(εἰς τοὺς ποιητάς) (ι̯, ε̯, υ̯) *πόλιος, πόλι̯αι, θερ̯ός, Ἠλεκτρυ̯ώνης*· αἱ λέξεις αὗται μετροῦνται κατὰ συνίζησιν, αἱ δύο πρῶται ὡς δισύλλαβοι καὶ ἡ τρίτη ὡς μονοσύλλαβος, γράφονται δὲ *πόλιος, πόλι̯ας, θερ̯ί, Ἠλεκτρυ̯ώνης*.

Μετὰ τὴν τροπὴν τῶν (ι,ε) εἰς (ι,ε) ἐδιπλασιάζετο τὸ πρὸ αὐτῶν σύμφωνον **βορεᾶς*> *βορρᾶς*, ἐξ αὐτοῦ *πρόσβορρος* ἀντὶ *προσβόρεος*, (ἡ τροπὴ αὕτη εἰς -ρρ- ἦτο εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν περιωρισμένης χρήσεως, δι' αὐτὸ σήμερον λέγεται (δημ.) *ὁ βορεὰς*>*βοριάς*, οὕτω καὶ *στερρὸς*>*στερεός*). Τὸ δὲ ι μετὰ τὸ πρὸ αὐτοῦ διπλασιασθέν «ρ», ἐξηφανίσθη, π.χ. **ἀργύριον*>*ἄργυρρον* (=ἀργύριον)·

β) «τροπὴ συμφώνων», εἶναι ἡ μεταβολὴ συμφώνων εἰς ἄλλα σύμφωνα ἢ ἄλλως πως αὕτη γίνεται:

1) «δι' ἀντικαταστάσεως»: *θρὶξ*> *τριχός, λήθαργος*> *λήθαλγος, βλασφημῶ*> *βλαστημῶ*·

2) «δι' ἀποβολῆς φθόγγου»: *φρατρία*> *φατρία, ὀρύφρακτον-ὀρύφακτον*, (βλ. συγκοπή)· καὶ

3) «δι' ἁπλολογίας» (ἤτοι δι' ἀποβολῆς ὁλοκλήρου συλλαβῆς): *τετράπεζα*>*τράπεζα*, (βλ. ἀφαίρεσις, ἑτεροίωσις, ἀνομοίωσις)· // «τροπικοὶ ἐπιρρηματικοὶ διορισμοί» (βλ. ἐπιρρηματικός).

τροπικός,-ή, -όν· (Συντακτ.) ὁ ἐκφράζων τρόπον· «τροπικὴ μετοχή» (βλ. μετοχή) εἶναι ἡ σημαίνουσα τρόπον καὶ ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἄρνησιν τό «ου» καὶ τίθεται συνήθως κατ' ἐνεστῶτα, π.χ. «*λῃζόμενοι ζῶσι*» (=ζοῦν διὰ ληστείας)· (δημοτ.) «*ἔρχεται τρώγοντας*» ἢ καὶ κατ' ἄλλον χρόνον, π.χ. «*θαρρήσας λέγε*» (=μετὰ θάρρους) (Πλάτων)· αἱ τροπικαὶ

μετοχαὶ *ἄγων, ἔχων, λαβών, χρώμενος* ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὴν πρόθεσιν «μετά», (δημοτ.) «μέ»· (φρ.) *«ἦλθεν ἔχων ναῦς ὀλίγας»* (=ἦλθε μὲ λίγα πλοῖα)· *«ἔρχεται ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸν Κῦρον τὸν υἱὸν ἔχουσα»* (=καὶ μὲ τὸν υἱὸν Κῦρον) (Ξενοφῶν)· // «τροπικὰ ἐπιρρήματα», εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δηλοῦν τρόπον, ὡς *ἡσύχως, ἐκτάδην, ἄρδην* κ.λπ. (βλ. ἐπίρρημα)· (δημοτ.) τὰ τροπικὰ ἐπιρρήματα δηλοῦν τρόπον καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἐρώτησιν πῶς; ταῦτα εἶναι: *ἔτσι, ὅπως, μαζί, κάπως, ἀλλιῶς, καλά, κακά, σάν, ὡς* κ.λπ. Τό *«σάν»* δηλοῖ: α) παρομοίωσιν, π.χ. *«εἶναι σὰν ἐσένα στὴ δουλειά»*· *«χυτὴ σὰ(ν) λαμπάδα»*· *«πέθανε σὰ(ν) παλληκάρι»* κ.λπ., β) αἰτίαν, π.χ. *«Δὲν δικαιολογῆσαι ἐσὺ σὰν φίλος, ἔπρεπε νὰ μὲ δανείσῃς»*· τὸ μόριον «ὡς» συνοδεύει ὀνόματα. Τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ αὐτῶν τὸ μόριον «ὡς», τίθενται ὡς κατηγορούμενα καὶ εἶναι σφάλμα εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν νὰ χρησιμοποιῆται τὸ ὁμοιωματικόν «σάν», π.χ. *«Ὑπηρετεῖ στὴν Τράπεζα ὡς κλητῆρας»*, *«Ὁ Ἀβέρωφ καὶ ὁ Συγγρὸς ἀναγνωριστήκανε ὡς εὐεργέται τοῦ Ἔθνους»*· // (Ῥητορ.) «τροπικὴ λέξις»· μεταφορικὴ ἔκφρασις· «τὰ τροπικά» ἢ «λεκτικοὶ τρόποι»· εἶναι τὰ ῥητορικὰ σχήματα ἀλληγορίας* (ἡ συνεκδοχή*, ὁ εὐφημισμός*, εἰρωνεία* κ.λπ) καὶ ὄχι τὰ κυριολεκτικά .

τροπολογία, (-ίας), ἡ· (Ῥητορ.) μεταφορική, ἀλληγορικὴ ἔκφρασις, (βλ. τροπικός).

τροπολογῶ (-έω)· (Ῥητορ.) μεταβάλλω τὴν λεκτικὴν διατύπωσιν.

τρόπος, (-ου), ὁ· (Ῥητορ.) «λεκτικοὶ τρόποι», εἶναι ῥητορικὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῆς ποικίλης σημασιολογικῆς χρήσεως τῶν λέξεων ἢ φράσεων.

τροχαϊκός, -ή, -όν· (ἄλλως τροχαικός)· // (Μετρ.) ὁ συγκείμενος ἐκ τροχαίων* (-υ)· (φρ.) «τροχαϊκὴ διποδία» «τροχαϊκὴ συζυγία», «τροχαϊκὸν μέτρον».

Ὅπως ὁ τροχαῖος (-υ) εἶναι ἀντίθετος τοῦ ἰάμβου (υ-), οὕτω καὶ τὸ τροχαϊκὸν μέτρον εἶναι ἀντίθετον τοῦ ἰαμβικοῦ κατὰ τὸν ῥυθμόν, τούτου ἕνεκα τὸ μὲν ἰαμβικὸν εἶναι κατιόντος ῥυθμοῦ, τὸ δὲ τροχαϊκὸν εἶναι ἀνιόντος ῥυθμοῦ.

Τὸ τροχαϊκὸν ἀποτελεῖται ἐκ τροχαίων, καὶ βαίνει κατὰ διποδίαν ἔχον τὸ ἐξῆς σχῆμα (-υ-υ), δύναται ὁμοίως νὰ ὑπάρχῃ εἰς οἱονδήποτε πόδα ἀντὶ τροχαίου σπονδεῖος (--), δάκτυλος (-υυ) ἢ ἀνάπαιστος (υυ-).

Τοῦ τροχαϊκοῦ στίχου ἡ τελευταία συλλαβὴ εἶναι ἀδιάφορος, ἡ δὲ ἄρσις δύναται νὰ ἀναλυθῇ.

Τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον εἶναι:

α) ἀκατάληκτον
(-υ-υ/-υ-υ/-υ-υ/-υ-υ)
«Κλῦθι μευ, γέροντος εὐέθειρα χρυσόπεπλε κούρη»
(Ἡφαιστίων)·

β) βραχυκατάληκτον:
(-υ-υ/-υ-υ/-υ-υ/-υ)
«οὐδ' Ἀμειψίαν ὁρᾶτε πτωχὸν οὔτ' ἐφ' ἡμῖν»
(Ἡφαιστίων)· καὶ

γ) καταληκτικόν:
(-υ-υ/-υ-υ/-υ-υ/-υ-)
«ἀσφαλὴς γάρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηλάτης»
(Εὐριπίδης).

Τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον ἔχει τὴν τομὴν κανονικῶς εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας διποδίας, ἤτοι μετὰ τὸν τέταρτον πόδα, ὁ ὁποῖος πάντοτε καταλήγει εἰς λέξιν, ἵνα καὶ διὰ τοῦ μετρικοῦ σχήματος χωρίζωνται εἰς δύο τμήματα τοῦ στίχου, π.χ.
«ὦ σοφώτατοι θεαταὶ // δεῦρο τὸν νοῦν προσέχετε
ἐσθλὰ γὰρ θεοῦ διδόντος // αὐτὸς οὐκ ἐδέξατο» (Σόλων)

Πολλάκις οἱ κωμικοὶ καὶ οἱ τραγικοὶ παραμελοῦν τὴν τομήν, π.χ.
«Ἀλλὰ θοἰμάτια βαλόντες ὡς τάχιστα παιδία».

Τὸ τροχαϊκὸν καταληκτικὸν τετράμετρον εἶναι σύνηθες εἰς τὰ διαλογικὰ μέρη τόσον εἰς τοὺς ἰαμβογράφους, τοὺς τραγικούς, ὅσον καὶ εἰς τοὺς κωμικούς.

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ὀλιγώτερον συνήθη εἴδη τροχαϊκοῦ μέτρου, ὡς τὸ μονόμετρον, δίμετρον, τρίμετρον.

Καὶ εἰς τὴν σύγχρονον ποίησιν τὸ τροχαϊκὸν μέτρον βαίνει ἀπὸ μονομέτρου:
«ὦ παι/διὰ μου
ὀρφα/νά μου»
μέχρι τετραμέτρου: *«Ὅταν/νοιώθω/ τρεῖς/ δεκάρες // μέσ' στὴ/ τσέπη/μου νὰ/τρίζουν νὰ βροντοῦν νὰ κωδουνίζουν· (ὁμοίως) «ἀπ' τὰ ἔθνη πανοικεί»*, (βλ. τροχαῖος).

τροχαιοπαιονόπρωτος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) ὁ τροχαῖος καὶ πρῶτος παίων (-υ-υυυ).

τροχαιοπυρρίχιος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) ὁ τροχαῖος καὶ πυρρίχιος, (-υυυ).

τροχαῖος (-ου), ὁ· (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξεως «πούς»)· // (Μετρ.) δίσημος μετρικὸς πούς, ὁ ὁποῖος σύγκειται ἐκ μακρᾶς συλλαβῆς (θέσις) καὶ βραχείας (ἄρσις), (ἄλλως «χορεῖος»), ὡς (-υ), (βλ. τροχαϊκός)· // ὁ τρίβραχυς (υυυ) (Κοϊντιλιανός).

τροχαιοχόρειος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) τροχαῖος καὶ τρίβραχυς (-υυυυ).

τρυγητός, (-οῦ), ὁ· (τρυγάω) (=ἡ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν)· τρύγητος ὁ (=ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου), (ἐνίοτε εἶναι ταυτόσημα).

τρύκ· (<(γαλ.) truc=τέχνασμα).

τρυφῶ (-άω)· (ἀμτβ.) (=ζῶ τρυφηλῶς, μαλθακῶς, πολυτελῶς · (φρ.) *«τρυφᾶν καὶ μεγαλοπρεπῶς διαιτᾶσθαι»* (Ξενοφῶν)· διάγω βίον ἀκόλαστον· (φρ.) *«ὅταν γὰρ αὐτοὶ ξυμπονηρευώμεθα ταῖσιν γυναξὶ καὶ διδάσκωμεν τρυφᾶν»* (Ἀριστοφάνης)· ὑπερηφανεύομαι· (φρ.) *«ἐπειδή μοι δοκεῖς σὺ τρυφᾶν»* (=ὅτι ὑπερηφανεύεσαι, εἶσαι ἀκατάδεκτος) (Πλάτων)· (ἐπὶ πραγμάτων) εἶμαι ἁβρός, λεπτός· (φρ.) *«βασιλικὴ καὶ τρυφῶσα παιδεία»* (Πλάτων)· (πρτ.) ἐτρύφων, (μέλλ.) τρυφήσω, (ἀόρ.) ἐτρύφησα, (ὑποτ.) τρυφήσω, (προκμ.) τετρύφηκα· –τρυφή, τρύφημα, τρυφηλός, τρυφερός, τρύφαξ (=ὁ τρυφηλός), τρυφητής(=φιλήδονος), τρυφητικός (=φιληδονικός).

τρώγω (τι)· (=ροκανίζω · (φρ.) *«χοῖρε τρώγοις ἂν ἐρεβίνθους»* (Ἀριστοφάνης), (ἐπὶ ἀνθρώπων) ἐσθίω· (φρ.) *«οἳ τὸν καρπὸν μοῦνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζώουσι»* (Ἡρόδοτος)· ὑπάρχει διάκρι-

σις μεταξὺ τοῦ «τρώγω» καὶ «ἐσθίω»· (φρ.) «*τρώγειν οὔ φασι δεῖν λέγειν τὸ ἐσθίειν, ἀλλὰ τὸ τραγήματα ἐσθίειν*»· ὡς ἐκ τούτου τρώγω ὡς ἐπιδόρπιον ξηροὺς καρπούς: ἀμύγδαλα, καρύδια, σῦκα, τρωγάλια (κν.στραγάλια)· (φρ.)«*οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν*» (Ἡρόδοτος)· [τὸ «τρώγω» τίθεται ἐπὶ ὠμῶν καὶ σκληρῶν, τὸ ἐσθίω ἐπὶ ἐφθῶν καὶ ὀπτῶν, κν. μαγειρευμένων]· (δημοτ.) κρεοφαγῶ, καταλύω τὴν νηστείαν· (φρ.) «*ἔφαγε τὴν καθαρὴ Δευτέρα*»· (φρ.) «*τρώει τὰ σίδερα*» (=δὲν συγκρατεῖται)· «*τρώει σὰ λύκος*»(=εἶναι ἀδηφάγος), «*ἔφαγε δυὸ χρόνια*»(=ἐτιμωρήθη), «*μοῦ 'φαγε τ' ἀφτιά*»(=μοῦ ἔγινε φορτικός) κ.λπ.· (πρτ.) ἔτρωγον, (μέλλ.) τρώξομαι, (ἀόρ.) ἔφαγον (ἔτρωξα), (ἔτραγον)· (ὑπ.) ἐ τρώγω, ἀ φάγω (τρώξω), (τράγω)· (εὐ) ἐ τρώγοιμι, μ τρωξοίμην, ἀ φάγοιμι, (τρώξαιμι), (τράγοιμι)· (προσ.) ἐ τρῶγε, ἀ φάγε, (τρῶξον), (τράγε)· (ἀπ.) ἐ τρώγειν, μ (τρώξεσθαι), ἀ φαγεῖν, (τρῶξαι), (τραγεῖν)· (μετχ.) τρώγων, -ουσα, -ον, μ (τρωξόμενος,-μένη, -μενον), ἀ (τρώξας, -ξασα, -ξαν), (τραγών, -οῦσα, -γόν), φαγών, -οῦσα, -όν· // τρώγομαι· (παθ. ἀόρ.β΄) ἐτράγην, (ὑποτ.) τραγῶ, πρ τέτρωγμαι, (μετχ.) τετρωγμένος,-η,-ον· – τρώξιμος, τρωγάλια (μτγν. στραγάλια), τιτρώσκω, τράγημα, τράγος, τρώγλη, τρωκτός, τρωκτικά, τρῶξις(=ροκάνιομα), τρώκτης(=ὁ τρώγων).

τσιτακισμός,(-οῦ),ὁ· (Γραμμ.) ἡ ἰδίως πρὸ τοῦ «ε», καί «ν» ἀπαγγελία τοῦ φθόγγου «κ» ὡς «τσι», π.χ. *κερί-τσερί, καιρός-τσαιρός, κοιλιά-τσιλιά, κίτρο-τσίτρο*·

– ττος· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ττος ὑπερδισύλλαβα, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν παραλήγουσαν «ν», ὀξύνονται, π.χ. Λυκαβηττός, Γαργηττός, Ὑμηττός, Συπαλλητός κ.λπ.

– ττω· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ττω (ἢ -σσω) λήγοντα ῥήματα ἔχουν πρὸ τοῦ -ττω (ἢ -σσω) δίχρονον βραχύ, ὡς *ἀλλάττω*>τὸ ἀλλάττον, ἀλλάσσον, τὸ ἀλλάξαν, *ταράττω*>τὸ ταράττον, τὸ ταράξαν κ.λπ., πλὴν τοῦ *πρᾶττω*> τὸ πρᾶττον, τὸ πρᾶξαν, *θρᾶττω*(=ταράσσω)> τὸ θρᾶττον, (ἀπαρ.) θρᾶξαι, *φοινίσσω*> τὸ φοινῖσσον, *φρίττω*>τὸ φρῖξαν καὶ *κηρύττω*> τὸ κηρῦττον, τὸ κηρῦξαν, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ δίχρονον μακρόν.

Εἰς τοὺς Ἀττικοὺς *ἐρέσσω* (=κωπηλατῶ) (οὐδέποτε *ἐρέττω* μτγν.), ὡσαύτως καὶ *πτύσσω* (=διπλώνω), *πτήσσω*(=φοβίζω) (>πτώξ, (-κός), ὁ (=ὁ λαγωός)· πτωχός), καὶ *πτίσσω* (=ἐκλεπίζω, ξεφλουδίζω) οὐδέποτε εἰς -ττω· // τὸ *ἁρμόττω, σφάττω* καὶ *βράττω* φέρονται καὶ ὡς *ἁρμόζω, σφάζω* καὶ *βράζω*· κατὰ τοὺς δ΄ τοιούτους τύπους πολλὰ τῶν εἰς τῶν ἐκ τῶν εἰς -ττω (-σσω) ῥημάτων ἐκφέρονται εἰς τὴν δημοτικήν εἰς -ζω, π.χ. *διατάζω, ἀλλάζω, μαλάζω, προστάζω, τάζω, χαράζω, συναλλάζω, παραλλάζω* κ.λπ.

τυγχάνω· (=εὐστοχῶ)· (φρ.) «*Ἀλκμάονα δουρὶ τυχήσας*» (Ἰλιάς)· ἀξιοῦμαί τινος, ἐπιτυγχάνω· (φρ.) «*ὀρθῶς πράττειν καὶ τυγχάνειν*» (Πλάτων)· εὑρίσκω τυχαίως· (φρ.) «*ἐλθόντες ἔτυχον ὑδρευομένῃ κόρῃ*» (Τζέτζης)· «*θρηνητοῦ τυχεῖν*» (Αἰσχύλος)· «*τυγχάνω τινός*» (=ἀπολαύω τι, εὑρίσκω)· «*τυγχάνω τινί*» (=συναντῶ τυχαίως τινά)· τὸ τυγχάνω συντάσσεται μετὰ κατηγορηματικῆς μετοχῆς* εἰς τὸ ὑποκείμενον, ὁπόταν ἡ μετχ. ἀποδίδεται ὡς ῥῆμα, τὸ δὲ ῥῆμα ὡς ἐπίρρημα· (φρ.) «*ἐτύγχανε λέγων*» (=τυχαίως ἔλεγε)· «*ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος παρὼν ἐτύγχανεν*» (=ἔτυχε νὰ εἶναι ἐκεῖ) (Ξενοφῶν)· «*δίκην τυγχάνω ὑπό τινος*» (=τιμωροῦμαι)· «*ὁ τυχών*», (δημοτ. *ὁ τυχόντας*) (=ὁστισδήποτε), «*τὸ τυχεῖν*» (=ἡ νίκη), «τυγχάνω ὤν» (=εἶμαι)· (πρτ.) ἐτύγχανον, (μέλλ.) τεύξομαι, (ἀόρ.) ἔτυχον, (πρκμ.) τετύχηκα, (ἰων.) τέτευχα, [οὗτος ὁ πρκμ. εἶναι μτγν., τὸ δὲ εἰς τὸν Δημοσθένη «τετευχώς» πρέπει νὰ γραφῇ τετυχηκώς· «*τέτευχε τιμῆς ἀδόκιμον λέγειν, τὸ δὲ τετύχηκε δόκιμον*» (Θωμᾶς Μάγιστρ.)· τὸ *τέτευχεν* ὡς παλαιὸν ἔχει κατασκευασθῆ ἐκ τοῦ *τεύχω* (Ὅμηρος), ἐκ τούτου καί «*τεῦχος=τὸ ἀγγεῖον Ἀττικῶς, τὸ βιβλίον δὲ Ἑλληνικῶς*» (Μοῖρις)], (ὑπερσ.) ἐτετυχήκειν, (ἰων.) ἐτετεύχειν· (ὑπ.) ἐ τυγχάνω, ἀ τύχω, πρ. τετυχήκω, τετυχηκὼς ὦ· (εὐ) ἐ τυγχάνοιμι, μ τευξοίμην, ἀ τύχοιμι, πρ τετυχήκοιμι, τετυχηκὼς εἴην· (προσ.) ἐ τύγχανε, ἀ τύχε, πρ τετυχηκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ τυγχάνειν, μ τεύξεσθαι, ἀ τυχεῖν, πρ τετυχηκέναι· (μετχ.) ἐ τυγχάνων, -ουσα, -ον, μ τευξόμενος, -μένη,-μενον, ἀ τυχών,-οῦσα, -χόν, πρ. τετυχηκώς, -κυῖα, -κός· – τύχη, τυχηρός, εὐτυχής, ἀτυχής, ἐπίτευγμα, ἐπίτευξις, ἔντευξις, συνέντευξις· – τὸ οὐδέτερον τῆς μετοχῆς «*τυχόν*» ὡς ἐπίρρημα (=ἴσως, κατὰ τύχην»)· (φρ.) «*σύν τε δύο σκεπτομένω τυχὸν εὑρήσομεν*» (Πλάτων).

Τρώς,(Τρωός),ὁ· (θηλ. ἡ *Τρωή*, ὡς *δμώς - δμωή* ἡ)· Τρῶες, (Τρώων), οἱ· Τρῳάς, (-άδος), ἡ καὶ Τρωιὰς>Τρῳάς.

τσ-· (Γλωσσ.) (δημοτ.) τὸ εἰς τὴν δημοτικὴν δίψηφον σύμπλεγμα «τσ» προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀρχ. α) «κτ», ὡς «ἴκτις» καὶ «*ἰκτὶς*> *ἰκτίδα*> *ἀτσίδα, γαλακτὶς*> *γαλακτίδα*> *γαλατσίδα* κ.λπ., β) «σθ» ἢ «στ»», ὡς *ἀτάσθαλος* > *ἄτσαλος, στυλώνω*>*τσουλώνω*, γ) «δι», ὡς *διαλακώνω*>*τσαλακώνω*, ὁμοίως ἴσως *διάγαλα*> *τσάγαλα* (κατ' ἄλλους σὺν+ *γάλα*> *σύγαλο*> *τσάγαλο*), δ) «κ» πρὸ τοῦ «ι» καὶ «υ», π.χ. *κίρρος*> *τσίρρος* (=ὀρός), *κίχλα*> *τσίχλα, κυλῶ*> *τσουλῶ, κύναρος* >*τσύνουρο*· ε) ἀπὸ ἀρχαίου «σ» ἢ «σσ» ἢ ξενικόν «s», π.χ. *σόγχος*> *τσόχος, κόσσυφος*> *κότσυφας, συρίζω*> *τσυρίζω, σιληπουρδῶ*> *τσιλιπουρδῶ*, (seco) securis (=πέλεκυς)> *τσεκούρι* κ.λπ., καὶ ε) ἀπὸ ἀρχαίων «ψ», «νθ», «θσ», «θι», «τ», «τι», «ττ», π.χ. *ψευδὸς*> *τσεβδός, κόψαυλος*> *κούτσαυλος, κανθαρίδα*> *κατσαρίδα, ἀκανθηρὸς*> *κατσαρός, κάθισε*> *κάθσε*> *κάτσε, θειὰ*> *τσὰ*> *τσατσά, θύαμις*> *τσάμις, βυτίον*> *βουτσί, κληματίδα*> *κληματσίδα, βάτινο* > *βάτσινο, ἀκανθόχοιρος*> *σκαντσόχοιρος, ἱδρωτίλα* >*δρωτσίλα**, *τέττιξ*> *τσίτσικας, κόττος*>*κότσος, κότταβος* >*κούτσαβος, κόττιον*>*κότσι, κατηφὴς* >*κατσούφης* κ.λπ.

τσαρλατᾶνος,(-ου),ὁ· (<(ἰταλ.) ciarlatano<(ῥῆμα) ciarlare=φλυαρῶ)· ὁ ἀπατεών.

τσάρος,(-ου),ὁ· (<(σλαβ)+tsar<(λατιν.) Caesar)(=τίτλος κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡγεμόνων τῆς Βουλγαρίας· τίτλος τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ῥωσίας).

τσιγγάνος,-να· (βλ. ἀθίγγανος).

τσίμα-τσίμα· (=ἄκρη-ἄκρη)· (<(ἰταλ.)

cima (=κορυφή)<(ἑλλ.)κῦμα).

τσίνο(υ)ρο τό· (κατ' ἄλλους τσύνο(υ)ρο (=βλεφαρίς), (μτγν.) κύναρος(=εἶδος ἀκάνθης), ἡ κυνάρα, (κν.) ἀγκυνάρα, ἄλλως «*κύναρος ἄκανθα*»)· [ὁ Δίδυμος Ἀλεξανδρεὺς ἀμφιβάλλων ἐρωτᾷ «*παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ τὸ κύναρος ἄκανθα μήποτε τὴν κυνόσβατον λέγει;*» (Ἀθήναιος)]· κυνόσβατος ὁ, ἡ ἢ κυνόσβατον τό (=ἡ κυνάκανθα, ἡ ῥοδῆ ἡ ἀειθαλής, κν. ἀγριοτριανταφυλιά).

τυπικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) «τὸ τυπικόν»(ὡς οὐσ.) τὸ σπουδαιότερον καὶ ἐκτενέστερον μέρος τῆς γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῶν τύπων τῶν λέξεων, ἤτοι περὶ τῆς κλίσεως τῶν ἓξ κλιτῶν μερῶν τοῦ λόγου (ἄρθρου, ὀνόματος οὐσιαστικοῦ, ὀνόματος ἐπιθέτου, ἀντωνυμίας, ῥήματος, μετοχῆς), ὡς καὶ περὶ τῶν τεσσάρων ἀκλίτων (προθέσεως, συνδέσμου, ἐπιρρήματος καὶ ἐπιφωνήματος).

τύπτω (τι)· (=κτυπῶ)· (φρ.) «*ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον*» (Καιν. Διαθήκη), κρούω τινί τι· (φρ.) «*νέφεα Ζέφυρος λαίλαπι τύπτων*» (Ἰλιάς)· (μτφ.) «*Καμβύσεα...ἔτυψε ἡ ἀληθείη τῶν λόγων*» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἔτυπτον, (μέλλ.) τύψω, (ἀττ.) τυπτήσω, (ἀόρ.) ἔτυψα, (ἀττ.) ἐτύπησα, (ἀόρ. β΄) ἔτυπον, (ὑποτ.) τύπω, (πρκμ.) τετύπτηκα καὶ τέτυφα· (Μέσ. καὶ Παθ.) τύπτομαι, (πρτ.) ἐτυπτόμην, (παθ. μέλλ. β΄) τυπήσομαι, (ἀόρ.) ἐτυψάμην, (παθ.ἀόρ. α΄) ἐτύφθην καὶ ἐτυπτήθην καὶ ἐτύπην, (ὑποτ.) τυφθῶ, τυπτηθῶ, τυπῶ, (πρκμ.) τετύπτημαι καὶ τέτυμμαι, (μετχ.) τετυπτημένος καὶ τετυμμένος, -η,-ον· (ἀπαρ.) τετύφθαι·– τύπος, τύπανον, τύμπανον, τύψις, τυπή(= κτύπημα), τυπῶ(-όω), τυπικός, τυπάς (=ἡ σφῦρα), τυπάζω(=τύπτω), (βλ. τυπῶ,-όω).

τυπῶ(-όω)(τι)· (=σχηματίζω διὰ πιέσεως, πλάττω· (φρ.) «*θνητὰ γένη τυποῦσιν θεοὶ γῆς ἔνδον*» (Πλάτων)· τυπώνω, σφραγίζω· (φρ.) «*τὸν δακτύλιον αὐτοῦ περιελών, ἐτύπωσεν ἐπιστολὴν τῇ σφραγῖδι τοῦ Μαρκέλλου*» (Ἀππιανός)· (μσν.) διατάσσω, ὁρίζω· (φρ.) «*φόρους πολλοὺς ἐτησίως λαμβάνειν ἐτύπωσεν*» (Θεοφάνης)· (πρτ.) ἐτύπουν, (μέλλ.) τυπώσω, (ἀόρ.) ἐτύπωσα, (ὑποτ.) τυπώσω· (Παθ.) τυποῦμαι (=λαμβάνω διαμόρφωσιν), (ἐπὶ τοῦ ἀέρος) «*ἀὴρ φθόγγοις ἀνάρθροις τυπωθεὶς καὶ γενόμενος διόλου λόγος καὶ φωνή*» (Πλούταρχος)· (πρτ.) ἐτυπούμην, (μέσ. ἀόρ.) ἐτυπωσάμην, (ὑποτ.) τυπώσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτυπώθην, (ὑποτ.) τυπωθῶ, (πρκμ.) τετύπωμαι, (μετχ.) τετυπωμένος,-η,-ον, (ὑπερσ.) ἐτετυπώμην·– κτυπῶ(-όω) καὶ τύπτω· τύπος, τυπίς (=εἶδος σφαίρας), τυπικός, τυπικόν, τυπικότης, τύπωμα, τύπωσις, τυπωτής.

– τυς· (Γραμμ.) εἰς -τυς καταλήγουν α) ὀνόματα ἀφηρημένα (τὰ ὁποῖα σῴζονται εἰς τὸν Ὅμηρον, δηλοῦντα τὴν ἐνέργειαν τοῦ ῥήματος ἢ τὸ ἀποτέλεσμα), ἐνίοτε καὶ ἄλλα μερικά, π.χ. *ἀγορητύς,(-ύος), ἡ* (=ἡ εὐγλωττία), *βοητύς, δαιτύς, γελαστύς, ἑκατοστύς, ἰσχύς, χιλιοστύς, μυριοστύς, τετρακτὺς* κ.λπ., β) ὀνόματα συγκεκριμένα, μερικὰ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ οὐσιαστικά: *ἴτυς* (=ὁ γῦρος τοῦ τροχοῦ), *πίτυς, φῖτυς* (=ὁ φυτεύων, ὁ γεννήτωρ) καὶ τὸ *φίτυ* (=φίτυμα· κλάδος, τέκνον), κ.λπ.

τυπογραφικός,-ή,-όν· ὁ ἀνήκων ἢ ὁ ἀφορῶν ἢ ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν τυπογράφον ἢ τὴν τυπογραφίαν· // «τυπογραφικὰ δοκίμια»· πρόχειρα ἀντίτυπα τυπογραφικῶν ἐντύπων εἰς τεμάχια χάρτου πρὸς διόρθωσιν τῶν τυχὸν σφαλμάτων· //«τυπογραφικὴ διόρθωσις»· ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ στοιχειοθετηθέντος κειμένου (ἄλλως «τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων») συμφώνως πρὸς τὰ παραδοθέντα εἰς τὸ τυπογραφεῖον διὰ χειρὸς ἢ γραφομηχανῆς γεγραμμένα ἀντίγραφα συγγράμματος ἀπὸ παντὸς τυπογραφικοῦ ἢ ἐκ τοῦ χειρογράφου σφάλματος καὶ ἡ τελεία μορφολογικὴ ἐμφάνισις αὐτοῦ.

Τὴν ἐργασίαν ταύτην τῆς διορθώσεως ἐπιτελεῖ μετὰ μεγάλης προσοχῆς ὄχι τόσον ὁ συγγραφεύς, ὅσον ὁ ὡς πρὸς τοῦτο διορθωτής. Ὁ διορθωτὴς δέον νὰ ἔχῃ τυπογραφικὰς γνώσεις, εὐρεῖαν φιλολογικὴν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν, ὥστε νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ παρακολουθῇ τὸ νόημα του συγγραφέως. Νὰ εἶναι δὲ εἰς θέσιν νὰ διορθώνῃ καὶ αὐτὰς τὰς ἀβλεψίας τοῦ συγγραφέως, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνήθεις καὶ μάλιστα εἰς ἐπιστημονικὰ συγγράμματα. Αἱ ἀβλεψίαι τοῦ συγγραφέως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὀφείλονται εἰς τὴν ταχύτητα τῆς γραφῆς (lapsus calami=σφάλμα τῆς γραφίδος). Αὗται εἶναι ὀρθογραφικά, γραμματικά, συντακτικὰ ἢ φραστικὰ λάθη, σολοικισμοὶ ἢ παραλείψεις ὅρων τῆς προτάσεως.

Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις πρέπει νὰ εἶναι λίαν προσεκτικὸς ὁ διορθωτὴς καὶ νὰ προσφεύγῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ συγγραφέως, ὥστε νὰ μὴ ἐκλαμβάνῃ ὡς λάθη ὅσα ὁ συγγραφεὺς διὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον λόγον ὀρθῶς ἢ καὶ ἐπίτηδες διετύπωσε. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δέον ὁ συγγραφεὺς νὰ ἐλέγχῃ τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια μετὰ τὸν διορθωτήν, διότι τὸ σπουδαιότερον χαρακτηριστικὸν ἑνὸς καλοῦ βιβλίου, ἰδίως προκειμένου περὶ ἐπιστημονικοῦ, εἶναι ἡ ἀρίστη διόρθωσις.

Παρὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθοῦν λάθη. Ὁ Φουρνιέ (Traite de la Typographie, p. 260,Paris, 1870) ἰσχυρίζεται ὅτι: «*ἡ τελειότης αὕτη οὐδέποτε ἐπετεύχθη εἰς τὴν τυπογραφικὴν τέχνην, αἱ δὲ προσεκτικώτεραι, φιλοτιμότεραι καὶ μᾶλλον πεφωτισμέναι φροντίδες εἰς οὐδὲν ἄλλο συντελοῦν, εἰ μὴ εἰς τὸ νὰ πλησιάζωμεν κατὰ τὸ δυνατὸν πρὸς τὸν ἰδεώδη αὐτὸν σκοπόν*».

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

α) δοκίμιον,εἰς τὸ ὁποῖον ἐσημειώθησαν τὰ τυπογραφικὰ λάθη

ἀντικατάστασις γράμματος
ἀντικατάστασις λέξεως
ἀπάλειψις γράμματος ἢ λέξεως
ἀλλαγὴ στοιχείων

Τὸ δρᾶμα, τὸ τρίτον καὶ ~~τραγικώτατον~~ τελειότατον εἶδος τῆς ποιήσεως, εἶναι μίμησις ~~τῆς~~ πράξεως ὑπὸ προσώπων ~~ἁπλᾶ~~

ἀλλαγὴ στοιχείου ἐφθαρμένου
ἀλλαγὴ στοιχείου ξένου
ἀναστροφὴ γράμματος
ἀκύρωσις διορθώσεως
χωρισμὸς παραγράφου
ἀντιμετάθεσις γραμμάτων
καθάρισμα στοιχείων
προσθήκη συνεχοῦς κειμένου
χωρισμὸς λέξεων
ἕνωσις εἰς μίαν λέξιν
προσθήκη ὀξείας
προσθήκη ἄνω τελείας
προσθήκη ἀποστρόφου
προσθήκη δασείας
εὐθυγράμμισις στοιχείων

συγχώνευσις εἰς προκείμενον στίχον

προσθήκη ψιλῆς, προσέγγισις στίχων
ἀπομάκρυνσις στίχων
κανονικὴ ἀραίωσις λέξεων
κάθετος εὐθυγράμμισις ἐξέχοντος στίχου
κάθετος εὐθυγράμμισις εἰσέχοντος στίχου
καταβιβασμὸς προέχοντος διαστήματος
ἀντιμετάθεσις λεξεων
κανονικὴ διαστίχωσις

προσθήκη γράμματος
προσθήκη λέξεως
προσθήκη κόμματος
ἕνωσις παραγράφου ἐν συνεχείᾳ

εὐθυγράμμισις στίχων
μετάθεσις στίχων
προσέγγισις ἀφισταμένων λέξεων
προσθήκη τελείας

δρώντων ἐν τῷ θεάτρῳ τελουμένη, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ μετὰ τέρψεως ἠθικὴ βελτίωσις τοῦ θεατοῦ. Εἶναι δὲ τὸ δρᾶμα ἔντεχνον κρᾶμα καὶ ἁρμονικὴ ἕνωσις δύο ἄλλων τῆς ποιήσεως εἰδῶν, τοῦ ἔπους καὶ τοῦ μέλους, καὶ ἐκ τούτου μὲν παρέλαβε τὰς ᾠδάς, τὰς ὑπὸ τοῦ χοροῦ ἀδομένας, ἐξ ἐκείνου δὲ τὸν μῦθον· ἀλλ' ἐνῷ τὸ ἔπος ἀφηγεῖται τὸν μῦθον ὡς τετελεσμένον ἐν τῷ παρελθόντι, τὸ δρᾶμα μεταβάλλει τὸ παρελθὸν εἰς παρὸν καὶ τὴν διήγησιν εἰς διάλογον καὶ εἰς πρᾶξιν πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ θεατοῦ ἐξελισσομένων καὶ ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν δρωμένων· διὸ καὶ δρᾶμα ἐκλήθη. Διηρέθη δὲ τὸ δρᾶμα εἰς τραγῳδίαν καὶ κωμῳδίαν· ἐξ ὧν ἡ μὲν μιμεῖται πράξεις τραγικάς, λυπηρὰς καὶ φοβερὰς· ἡ δὲ κωμῳδία πράξεις ἀστείας, γελοίας. Κρᾶμα δὲ τούτων εἶναι τὸ λεγόμενον σατυρικὸν δρᾶμα, λαβὸν τὸ ὄνομα ἐκ τῶν σατύρων, οἵτινες ἀπετέλουν τὸν χορὸν αὐτοῦ.

β) δοκίμιον μετὰ τὴν διόρθωσιν τῶν τυπογραφικῶν λαθῶν.

Τὸ δρᾶμα, τὸ τρίτον καὶ τελειότατον εἶδος τῆς ποιήσεως, εἶναι μίμησις πράξεως ὑπὸ

προσώπων δρώντων ἐν τῷ θεάτρῳ τελουμένη, ἧς σκοπὸς εἶναι ἡ μετὰ τέρψεως ἠθικὴ βελτίωσις τοῦ θεατοῦ.

Εἶναι δὲ τὸ δρᾶμα ἔντεχνον κρᾶμα καὶ ἁρμονικὴ ἕνωσις τῶν δύο ἄλλων τῆς ποιήσεως εἰδῶν, τοῦ ἔπους καὶ τοῦ μέλους, καὶ ἐκ τούτου μὲν παρέλαβε τὰς ᾠδάς, τὰς ὑπὸ τοῦ χοροῦ ἀδομένας, ἐξ ἐκείνου δὲ τὸν μῦθον· ἀλλ' ἐνῷ τὸ ἔπος ἀφηγεῖται τὸν μῦθον ὡς τετελεσμένον ἐν τῷ παρελθόντι, τὸ δρᾶμα μεταβάλλει τὸ παρελθὸν εἰς παρὸν καὶ τὴν διήγησιν εἰς διάλογον καὶ εἰς πρᾶξιν πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ θεατοῦ ἐξελισσομένην καὶ ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν δρωμένην· διὸ καὶ δρᾶμα ἐκλήθη.

Διηρέθη δὲ τὸ δρᾶμα εἰς τραγῳδίαν καὶ κωμῳδίαν, ἐξ ὧν ἡ μὲν μιμεῖται πράξεις τραγικάς, δηλ. λυπηρὰς καὶ φοβεράς, ἡ δὲ κωμῳδία πράξεις ἀστείας, γελοίας. Κρᾶμα δὲ τούτων εἶναι τὸ λεγόμενον σατυρικὸν δρᾶμα λαβὸν τὸ ὄνομα ἐκ τῶν σατύρων, οἵτινες ἀπετέλουν τὸν χορὸν αὐτοῦ.

τῦφος,(-ου), ὁ· (τύφω) (=καπνός· (μτφ) ματαιοφροσύνη, ἀλαζονεία· (φρ.) *«τὸν τρόπον μὲν οἶσθά μου ὅτι τῦφος οὐκ ἔνεστιν»* (Ἀντιφάνης), ἀσθένεια· τῖφος,(-ους),ὁ (=ἑλώδης τόπος, ἕλος).

τύφω· (ἀμτβ.) (=ἐγείρω καπνόν)· (φρ.) *«ἐσβάντες εἰς τὰ πλοῖα τύφειν καπνόν»* (Ἡρόδοτος)· (μτφ.) *«τύφω τι»* (=μωραίνω)· (φρ.)*«τῷ καπνῷ τύφων ἅπασαν τὴν πόλιν καὶ πυρπολῶν»* (Ἀριστοφάνης) (=γεμίζω μὲ καπνὸν τὴν πόλιν, ἤτοι μωραίνω τοὺς κατοίκους)· ὑποδαυλίζω, ὑποκινῶ· (φρ.) *«ὁ συμμαχικὸς πόλεμος πάλαι τυφόμενος»* (Πλούταρχος)· [ἐνῷ τυφῶ(-όω) (=προξενῶ καπνόν καὶ (μτφ.) καθιστῶ τινα ἐπηρμένον, ἀλαζόνα· (φρ.) *«τυφοῦν τινα εἰς ἐλπίδα μειζόνων πραγμάτων»* (Ἡρῳδιανός)]· (ἀόρ.) ἐτύφωσα, (ὑποτ.) τυφώσω, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐτυφώθην, (ὑποτ.) τυφωθῶ, (πρκμ.) τετύφωμαι, (μετχ.) τετυφωμένος, -η,-ον]· (μετχ.) τὸ τῦφον· (πρτ.) ἔτυφον, (μέλλ.) θύψω, (ἀόρ.) ἔθυψα, (ὑποτ.) θύψω (μετχ.) τὸ θῦψαν, (πρκμ.) τέθυφα· (Παθ.), (μέλλ.) τυφήσομαι, (ἀόρ. β΄) ἐτύφην, (ὑποτ.) τυφῶ, (πρκμ.) τέθυμμαι, (μετχ.) τεθυμμένος,-η,-ον· –τῦφος, τυφλός, τυφών,(-ῶνος), ὁ καὶ τυφώς,(-ῶ), ὁ (=ἀνεμοστρόβιλος), τυφλώττω, τύφλωσις, τυφεδών (=καῦσις, φλόγωσις), τυφεδανός(=τετυφωμένος, ἄφρων), τυφώδης, τυφώεις, Τυφῶν, Τυφώνιος, τυφωνικός (=θυελλώδης), τύφωσις (=ἀνόητος ματαιοφροσύνη)· –(φρ.) *«τετυφωμένος καὶ ὁ ἀλαζὼν καὶ ὁ ἐμβρόντητος καὶ ἔξω φρενῶν, ἐκ μεταφορᾶς τοῦ κεραυνωθέντος Τυφῶνος»* (Θωμᾶς Μάγιστ.)· *«τετύφωμαι τί ἐστι; τὸ μαίνεσθαι σημαίνει ἡ λέξις, ἐπεὶ καὶ τὰ Τυφώνια πνεύματα μανίαν ἐμποιεῖ ἐμπεσόντα»* (Βεκκ. Ἀνέκδ.).

τώρα· (<τῇ ὥρᾳ (ταύτῃ) (=νῦν, κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν), [κατ' ἄλλους ὄχι ὀρθῶς ἐκ τοῦ *τορά* (=ὀξέως, ταχέως) καὶ δι' ἀναβιβασμοῦ τοῦ τόνου *«τόρα»* ὡς *σφοδρά - σφόδρα*], (διότι, ἐὰν ἦτο ἐκ τοῦ «τῇ ὥρᾳ», ὤφειλε νὰ εἶναι *θᾶρα* ὡς τῇ ἑτέρᾳ> *θατέρα* , τῇ ἡμέρᾳ>*θημέρα*, αὐτῇ ὥρῃ>*αὐθωρ(ε)ί*)· ὀρθὸν τῇ ὥρᾳ>τὸ ὥρα>*τώρα* κατὰ *«τὸ νῦν»*, *«τὸ σήμερον»*, ἀλλά (νεώτ., δημοτ.)· (φρ.) *«τώρα θὰ φύγω»* (=μετ' ὀλίγον), *«τώρα δὲ μοῦ*

εἶπες τί συνέβη» (=πρὸ ὀλίγου), ὡς συμπερασματικόν, π.χ. «*χρήματα δὲν ἔχω· τώρα τί νὰ κάμω;*» (=λοιπὸν τί νὰ κάνω;)· (φρ.) «*ἕως τώρα*» (=μέχρι τοῦδε). «*ἀπὸ (τὰ) τώρα*» (=ἀπὸ τοῦδε ἢ ἀπὸ τόσον ἐνωρίς). «*ὁ Γιῶργος τώρα παντρεύτηκε· τώρα καὶ τρία χρόνια*» (=πιά, πλέον).

Υ

υ,Υ· τὸ ὖ ψιλόν (=ὖ ἁπλοῦν), ἄκλιτον, εἰκοστὸν γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ τὸ ἕκτον τῶν φωνηέντων αὐτοῦ· τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ ἕκτου γράμματος τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου «vau» (βάου ἢ οὐάου), τὸ ὁποῖον ἐσήμαινε τὸν ἧλον (κν. καρφί)· κατ' ἀρχὰς ἐκαλεῖτο ἁπλῶς «ὖ» ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος (Κρατύλος 393 D) καὶ ὑπὸ τοῦ Καλλίου (Ἀθήναιος), ἀλλὰ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν γραμματικῶν (Χοιροβοσκοῦ κ.λπ.) «ὖ ψιλόν», ἤτοι «ὖ ἁπλοῦν», ἵνα διακρίνεται ἀπὸ τῆς διφθόγγου «οι», τὸ ὁποῖον προεφέρετο τότε καθ' ὅμοιον τρόπον. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη πιθανῶς τότε, ἵνα δειχθῇ ἡ μεταφορὰ εἰς τὴν προφοράν, τὴν ὁποίαν τοῦτο ὑπέστη.

Τὸ μὲν φοινικικὸν «vau» ἐγράφετο ὡς ἢ , τὸ δὲ ἑλληνικὸν *ὖ ψιλὸν* διαφόρως: (εἰς Νάξον), (εἰς Ἀττικήν). (εἰς Κόρινθον) (τὸν στ΄ αἰ. π.Χ.), τέλος δὲ ἀπὸ τοῦ ζ· π.Χ. αἰ καὶ μετέπειτα εἰς Ἀττικὴν Κόρινθον, Ἄργος, Κρήτην καὶ ἀλλαχοῦ ἐγράφετο ὡς Υ.

Ἐτάσσετο τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τό «ἀλφάβητον» μετὰ τὸ Ε, ὡς βαῦ (F) ἢ δίγαμμα*, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο τοῦτο παραπλήσιον πρὸς τὸ Υ τὸ μωαβιτικόν, ἐτέθη μετὰ τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου (Τ). Ἡ ἀρχικὴ προφορὰ αὐτοῦ ἦτο σχεδὸν ἡ αὐτὴ ὡς καὶ ἡ προφορὰ τοῦ «ου», ὡς ἡ τοῦ γερμανικοῦ ü=ἀγγλ. oo, λατιν.(u), διετηρήθη δὲ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους εἰς τὴν βοιωτικὴν διάλεκτον, π.χ. *τούχη>τύχη, σούνδικοι> σύνδικοι, ἀσουλία> ἀσυλία* κ.λπ., ὡς καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν *σούρνω< σύρω, φτερούγα< πτέρυξ, μουστάκι< μύσταξ, τρούπα< τρῦπα* κ.λπ., (βλ. Διονυσ. Ἁλικαρνασέως «Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων» § 14). Ἡ προφορὰ αὕτη διετηρήθη μέχρι τοῦ ι΄ αἰ. μ.Χ., ὁπότε ἐταυτίσθη πρὸς τὴν προφορὰν τοῦ «ι». Ἐπειδὴ ὁ φθόγγος αὐτὸς ἦτο ξένος πρὸς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς δήλωσιν αὐτοῦ παρέλαβον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ α΄ αἰ. π.Χ. τὸ γράμμα Υ (Y graecum), καθ' ὅσον τὸ ἰδικόν των U ἢ V μετέγραφον εἰς τὰ ἑλ-

ληνικὰ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως ὡς ΟΥ. Εἰς τὰς σημερινὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ὅταν τίθεται τὸ Υ ὡς φωνῆεν, ἔχει γενικῶς τὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ «ι», ὅταν δὲ ὡς σύμφωνον, ἔχει τὴν προφορὰν τοῦ ἰώτ (γι). Οἱ Γάλλοι ἐθεώρουν ὡς ἴδιον κομψότητος τὸ γράφειν «y» ἀντί «ι», τόσον εἰς τὴν ἀρχὴν ὅσον καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων, π.χ. (image> ymage, roi> roy κ.λπ.). Τὸ ἑλληνικόν (υ) ὡς καὶ τὸ λατινικόν (V) ἀρχικῶς ἦτο φωνῆεν (u) ἢ ἡμίφωνον (v), ὡς φωνῆεν προέρχεται ἐκ κληρονομίας ἰαπετικῆς, π.χ. *ὑπό, μῦς (mus), θυμός*. Τὸ υ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως ὅλως ἰδιαζόντως δασύνεται, ὡς *ὕπνος, ὕδωρ, ὕψος* κ.λπ., διὰ τοῦτο καὶ μεταγράφεται συνήθως ὑπὸ τῶν ξένων εἰς ἑλληνικὰς ἢ ἑλληνιζούσας λέξεις ὡς (hy), π.χ. hyperemie< *ὑπεραιμία*, *hymne*< *ὕμνος* κ.λπ.· τοῦτο πρὸς τούτοις σχηματίζει τιθέμενον ὡς προτακτικὸν τὴν δίφθογγον «*υι*» καὶ ὡς ὑποτακτικὸν τὰς διφθόγγους *ου, ωυ, ηυ, αυ, ευ*· εἰς τὰς τρεῖς τελευταίας (*ηυ, αυ, ευ*) ἤρχισε προφερόμενον ἀπὸ τοῦ γ΄ αἰ.μ.Χ. ὡς σύμφωνον β (πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ τῶν συμφώνων β,γ,δ,λ,μ,ν,ρ), π.χ. *εὐάερος> ἐ(β)άερος, αὐγὴ> ἀ(β)γή, αὖλαξ> ἄ(β)λαξ*, καὶ ὡς σύμφωνον φ (πρὸ τῶν συμφώνων κ,π,τ,θ,φ,χ,ξ,ψ), π.χ. *εὔκολος> ἔ(φ)κολος, εὐπάθεια> ἐ(φ)πάθεια, αὐτὸς> ἀ(φ)τὸς* κ.λπ.· // τὸ υ,Υ ὡς φωνῆεν προέρχεται· α) ἐξ ἰαπετικῆς κληρονομίας: *μῦς*(mus), *θυμός*, β) ἐξ ἐναλλαγῆς πρὸς τὰ ἄτονα α,ε,ο πρὸ τῶν ὑγρῶν (λ,ρ), π.χ. *πόλος>πύλη, πέργαμον> πύργος, φύλλον> folium, κύλιξ>calix*, γ) ἐκ κωφώσεως τοῦ «ο» εἰς κοινοχρήστους μερικὰς ἀρχαίας λέξεις, π.χ. *κούρη> κόρη*, δ) ἐκ κωφώσεως τοῦ τελικοῦ ἰδίως «ο» εἰς μερικὰς ἀρχαίας διαλέκτους, π.χ. *ἀπὸ>ἀπύ, στόμα> στύμα*, ὡς καὶ *ὄνομα> ἐπώνυμον, ἀγορὰ> πανήγυρις* κ.λπ., ε) εἰς τὴν λακωνικὴν ἀντὶ οι, π.χ. *θοίναρχος> θύναρχος* (εἰς τοὺς Βοιωτούς), *κοινὸς> ξυνός, κοίρανος> κύριος*, στ) ἀντὶ ω, π.χ. *χελύνη> χελώνη, τέκτυν> τέκτων*, ζ) (εἰς τοὺς Αἰολεῖς) ἀντὶ α, π.χ. *σάρξ> σύρξ*, ἐνῷ εἰς τοὺς Βοιωτοὺς τἀνάπαλιν *γυνὴ> βάνα*.

Τὸ υ α) τρέπεται: 1) εἰς (α), π.χ. *ὑψηλὸς>ἀψηλός*, 2) εἰς (ε), π.χ. *ἄχυρον> ἄχερο, μυρμῆκι> μερμῆγκι, σύρω> σέρνω, λιγυρὸς> λιγερός*, 3) εἰς (ι) (εἰς τὴν αἰολικήν), π.χ. *φύω> φῖτυς* (=ὁ πατήρ), ἡ δίφθογγος (ου) εἰς (οι), π.χ. *Μοῦσα> Μοῖσα, λέγουσα> λέγοισα*, 4) εἰς (ο), π.χ. *ὑγρὸς> ὀγρός*, 5) εἰς (αι), π.χ. *σμικρύνω> μικραίνω, μακρύνω> μακραίνω*, 6) εἰς (ου) *μύσταξ> μουστάκι, στυππίον> στουπί, πτέρυγα> φτεροῦγα*, 7) εἰς (μ) *ῥεῦμα>ρέμμα, χαῦνος> ἀχαμνός, εὐνοῦχος> μνοῦχος, ἐλαύνω> λάμνω*, 8) εἰς (π) *καῦσις>κάπσι>κάψα*· β) ἀφαιρεῖται: π.χ. *ὑπερήφανος> περήφανος, ὑφαίνω> φαίνω, ὑβρίζω> βρίζω*· γ) συγκόπτεται: π.χ. *γεῦμα> γέμα, αὐτὸς> ἀτὸς* καὶ (ἀρχ.) *ἀλλόπους >ἀέλλοπος, αὐτὰρ>ἀτάρ, οὐχὶ>ὄχι* καὶ *μυλωνᾶς>μιλουνᾶς* (εἰς τὰς βορείους διαλέκτους).

Τὸ υ προφέρεται ὡς j μετὰ σύμφωνον καὶ πρὸ φωνήεντος, π.χ. *βρυαδυάζει, ὑάλι(ον)> γυαλί, ὑάκινθος> γιατσίνθι, ὑάρδα> γυάρδα*. Εἰς τὴν δημοτικὴν τὸ (ευ) μεταβάλλεται εἰς (ιο) ἢ (οϋ), π.χ. *γεῦμα> γιόμα, νεῦμα> νόιμα*· τὸ (υ) εὑρίσκεται ἀντὶ τοῦ ἀρσενικοῦ ἄρθρου (ὁ), π.χ. *ὁ βολημένος> ὑ βουλεμένυς*· τό (υ) μετὰ τοῦ (ι) συγχωνεύεται εἰς τὴν δίφθογγον «υ», ἀντὶ τοῦ ὁποίου (υι) γράφεται συνήθως ἁπλοῦν καὶ τοῦτο, διότι τὸ (υι) πρωίμως ἐγένετο μονόφθογγον, π.χ. *ἰχθυΐδιον> ἰχθυίδιον> ἰχθῦδιον*· οὐδέποτε ὅμως συναιρεῖται μετὰ προηγουμένου ἄλλου φωνήεντος, π.χ. *προϋπάρχω, λεπτο-ϋφής, πρα-ΐνω* κ.λπ., [τὸ *προύργου* (ἐκ τοῦ *πρὸ ἔργου* κατὰ κρᾶσιν, ὡς καὶ *προύλεγον* κ.λπ.)]· // ὡς σύμβολον βραχυγραφικὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τονουμένου ἄνω καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ (υ΄) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ τετρακόσια (400) καὶ τὸ τακτικὸν τετρακοσιοστὸς καὶ τὸ ἐπιρρηματικόν του τετρακοσιάκις, ὀξυτονούμενον δὲ ἀριστερὰ καὶ κάτω (,υ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τετρακόσιαι χιλιάδες (400.000) καὶ τὸ τακτικὸν τετρακοσιάκις χιλιοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρημα τετρακοσιάκις χιλιάκις (βλ. ἀριθμητικός)· εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τὸ κεφαλαῖον (Υ) δηλοῖ τὴν εἰκοστὴν (20ήν) ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μικρόν (υ) τὴν εἰκοστήν (20ήν) ῥαψῳδίαν τῆς Ὀδυσσείας.

–υ· (Ὀρθογρ.) τὰ οὐδέτερα εἰς -υ (βλ.-ι).

–υά· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υα ὑπερδισύλλαβα τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγούσης, ἐπειδὴ ἔχουν τὸ α τῆς ληγούσης μακρόν (ᾱ), καὶ παροξύνονται, π.χ. *ὀξύᾱ, καρύᾱ, ἀφύᾱ, ἰξύᾱ, οἰσύᾱ, σικύᾱ, σιπύᾱ* (=ἀρτοθήκη), (*ἄλλο ἡ σηπία*=τὸ μαλάκιον τῆς θαλάσσης), *ἰγνύᾱ, ὀρύᾱ, πιτύᾱ, Καπύᾱ, Δατύᾱ, Μινύᾱ, Τραμπύᾱ, Ἀγαστύᾱ*.

– υας· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υας ἔχουν τὸ υ βραχύ (ῠ), π.χ. *μανδύας, (οἱ μανδύαι), Φλεγύας (οἱ Φλεγύαι), Μαρσύας, Γωβρύας* κ.λπ.

ὑβρίζω· (ἀμτβ.) (=εἶμαι ὑβριστής, αὐθάδης)· (φρ.) «*ὑβρίζοντες ὑπερφιάλως δοκέουσιν δαίνυσθαι κατὰ δῶμα*» (Ὀδύσσεια)· (μτβ.) «*ὑβρίζω τινά*» (=μεταχειρίζομαί τινα μετ᾽ αὐθαδείας, ὑπερηφανείας· ἀτιμάζω, παρεκτρέπομαι)· (ὡς δικανικὸς ὅρος ἐν Ἀθήναις) προσβάλλω, θίγω τὴν τιμήν, κακοποιῶ· (ἐπὶ ζῴων) ἐκδηλῶ τὴν δύναμιν μου· (φρ.) «*ὑβρίζοντες οἱ ὄνοι ἐτάρασσον τὴν ἵππον*» (=ὀγκώμενοι οἱ ὄνοι ἐτάρασσον τὸ ἱππικὸν τῶν Σκυθῶν) (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ὕβριζον, (μέλλ.) ὑβρίσω, (ἀττ.) ὑβριῶ, (ἀόρ.) ὕβρισα, (ὑποτ.) ὑβρίσω, (πρκμ.) ὕβρικα, (ὑπερσ.) ὑβρίκειν· (Παθ.) ὑβρίζομαι, (πρτ.) ὑβριζόμην, (μέσ. μέλλ. μετὰ παθητικῆς σημασίας) ὑβριοῦμαι, (παθ. μέλλ.) ὑβρισθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ὑβρίσθην, (ὑποτ.) ὑβρισθῶ, (πρκμ.) ὕβρισμαι, (μτχ.) ὑβρισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ὑβρίσμην· – (φρ.) «*ὕβρις ἀδικία πρὸς ἀτιμίαν φέρουσα*» (Πλάτων)· – ὕβρις, ὕβρισμα, ὑβρισμός, ὑβριστής, ὑβριστικός, ὑβριστήρ (=ἀλαζών, αὐθάδης), ὑβρικῶς (=αὐθάδως, (νεωτ.) αὐθαδῶς), ὑβριστέος, ὕβριστις ἡ καὶ ὑβρίστρια ἡ.

ὑβριολογία,(-ίας),ἡ· (καὶ ὑβριολόγιον, (-ου), τό) (ἐσφαλμένον καὶ νεώτ. ὑβρεολόγιον, ὑβρεολογία).

–υγή· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υγὴ λήγοντα γράφονται διὰ τοῦ υ, π.χ. *ἐρυγή, ὀλολυγή, πυγή* (=πρωκτός), ἐκ τούτου *σεισο - πυγίς* (=τὸ πτηνὸν ἡ σουσουράδα), *πυγολαμπίς* (κν. (τὸ ἔντομον) *κωλοφωτιά*), καταπύγων ὁ,ἡ (=ὁ παραδιδόμενος εἰς παρὰ φύσιν μείξεις, ἀσελγής, αἰσχρός· παρ᾽ Ἀττικοῖς ὁ μέσος δάκτυ-

λος), *μαρμαρυγή, διορυγή* (καὶ *διορυχή*), *βορβορυγή, φυγή, προσφυγή, διαφυγή* κ.λπ., ἐξαιροῦνται καὶ γράφονται διὰ τοῦ (η): *πληγή, πηγή* (=ῥοῦς ὕδατος), καὶ διὰ τοῦ (ι): *σιγὴ ἡ*.

ὑγιαίνω· (=εἶμαι ὑγιής)· (φρ.) (ἐπὶ καταστάσεων) «*ὑγιαίνων καὶ τεταγμένος βίος*» (Πλούταρχος) (=ὑγιεινός, ὑγιὴς βίος)· «*οἱ ὑγιαίνοντες*» (=μτφρ. οἱ ὀρθῶς κρίνοντες), (ἀντίθ. οἱ ταραξίαι, οἱ στασιάζοντες)· τὸ οὐδ. μετχ. ὡς οὐσ. «*τὸ ὑγιαῖνον*» (=ἡ ὑγιὴς μερίς)· (πρτ.) ὑγίαινον, (μέλλ.) ὑγιανῶ, (ἀόρ.) ὑγίανα (τὸ α βραχύ (ᾰ̆) τοῦ θέματος ἐκτείνεται εἰς α μακρόν (ᾱ) καὶ ὄχι εἰς η , π.χ. ὑγίᾰν-σα> ὑγίᾱνα, διότι ὑπάρχει (ι) πρὸ αὐτοῦ), τὸ ὑγιᾶναν· – ὑγιεία καὶ ὑγεία, ὑγιής, ὑγίανσις, ὑγίασμα, ὑγιηρός, ὑγιάζω (=κάμνω τινὰ ὑγιᾶ), ὑγιαντός, ὑγιαστός, ἀνυγιαίνω (=θεραπεύω)· [ἐνῷ τὰ εἰς -αίνω ἀμετάβατα ῥήματα γίνονται ἐξ ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα σημαίνουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κακίαν, π.χ. *ἀνοηταίνω, ἀγριαίνω, ἀκολασταίνω, ἀφραίνω*(=εἶμαι ἀπερίσκεπτος), *δυσκολαίνω, δυσμεναίνω, μωραίνω, χωλαίνω* κ.λπ., ὅμως τὸ *ὑγιαίνω* τίθεται ἐπὶ καλῆς σημασίας].

ὑγρόληκτος,-ος,-ον· (Γραμμ.) «τὰ ὑγρόληκτα» (βλ. ἐρρινόληκτα).

ὑγρός,-ά,-όν· (Γραμμ.) «τὰ ὑγρά» λ,ρ ἄλλως καὶ «ἀμετάβολα*» (βλ. γράμμα)· ὑγρὰ δὲν λέγονται μόνον τὸ λ καὶ ρ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔρρινα μ,ν· // (Μετρ.) εἰς τὸ μέτρον ἡ βραχεῖα συλλαβὴ γίνεται θέσει μακρά, ἐὰν μετὰ τὸ βραχὺ φωνῆεν ἀκολουθοῦν δύο ἢ περισσότερα σύμφωνα, π.χ. *ἄγχος* (τὸ α θέσει μακρόν (ᾱ)), *ἐκστρατεία, ἔκτασις* κ.λπ., τὸ ε θέσει μακρόν (ε̄), ἐὰν ὅμως ἐκ τῶν δύο συμφώνων τὸ μὲν α΄ εἶναι ἄφωνον, τὸ δὲ β΄ εἶναι ὑγρόν, δὲν γίνεται πάντοτε ἡ βραχεῖα συλλαβὴ θέσει μακρά· τοῦτο δὲ ἐξαρτᾶται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς ποιότητος τῶν ὑγρῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς θέσεως τῶν δύο συμφώνων, (ἂν δηλαδὴ εἶναι εἰς τὴν ἀρχήν, εἰς τὸ μέσον ἢ ἐκ συνθέσεως καὶ ἂν τὸ α΄εἶναι τελικὸν τῆς α΄ λέξεως καὶ τὸ β΄ ἀρκτικὸν τῆς ἑπομένης, π.χ. *ἄ-κλι-τος*, τό (α) ἄλλοτε εἶναι βραχύ, ἄλλοτε εἶναι μακρόν, *πολυ-πράγμων*, τό (υ) ἄλλοτε εἶναι βραχὺ καὶ ἄλλοτε μακρὸν κ.λπ).

– **ύδιον**· τὰ ἐκ τῶν εἰς -υς εἰς -ύδιον ὑποκοριστικὰ γράφονται διὰ τοῦ (υ) καὶ ἔχουν αὐτὸ μακρόν (ῡ), π.χ. (*καρῦ-ΐδιον> καρῦδιον*> (δημοτ.) *καρῦδι τό*), *ἐγχελῦδιον* (καὶ *ἐγχέλειον*), *ἰχθῦδιον*< *ἰχθῦ-ΐδιον*), *μῦ-ΐδιον*> *μῦδιον* (κν. *μῦδι τό*), *ὀφρύδιον* (κν. *τὸ φρῦδι*), *βοτρύδιον, κρομμύδιον* (κν. *τὸ κρεμμῦδι*) κ.λπ., ἐνῷ *κροκῦδιον* (*τὸ κροκύδι*) (ὑποκοριστ. *τοῦ κροκύς*).

ὑδρεία,(-ας),ἡ· (=ἡ ὕδρευσις)· ὑδρία, (-ας), ἡ (=ὁ στάμνος, κν. ἡ στάμνα).

– **ύδριον**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύδριον ὑποκοριστικοῦ τύπου γράφονται εἰς τὴν παραλήγουσαν διὰ τοῦ (ι) καὶ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν διὰ τοῦ (υ), π.χ. *λογύδριον* (καὶ *λογίδιον* ἢ *λογάριον*), *αὐλύδριον, κωμύδριον, λεξύδριον* (ἢ *λεξίριον*, ὄχι *λεξείδριον*), *νησύδριον* (καὶ *νησίδιον*), *τειχύδριον, ξιφύδριον, νεφύδριον, μελύδριον, τρωγλύδριον, χαλκύδριον, Πριαμιλλύδριον* κ.λπ., (βλ. -δρυον).

ὕδωρ, (-ατος), τό· [ἐνῷ σκώρ*, (σκατός), ὁ (=τὸ ἀποπάτημα τοῦ ἀνθρώπου].

– **ύζω**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύζω ῥήματα

ἔχουν τὸ υ βραχύ (ῠ)· *δακρύζω* (τὸ δακρύζον, τὸ δακρύσαν), *γογγύζω, γαυγύζω*, (ἀρχ. *βαΰζω*, νεωτ. ἐσφαλμ. *γαυγίζω*), *βορβορύζω, (δια)κλύζω, κελαρύζω, μεθύζω, τανθαρύζω* (ἢ *τανθαλύζω*) (=τρέμω), τονθορύζω (=ψιθυρίζω κρυφὰ καὶ κατ' ἐμαυτόν), *ἀναφλύζω* (=ἀνακοχλάζω), *βύζω, γρύζω, ῥύζω* (=ὑλακτῶ), *ἐπιρρύζω* (=ἐξεγείρω), *ἐρπύζω, μύζω, σφύζω, φθύζω* (=πτύω), *φύζω* (*φυζάνω*) (=φεύγω), *στρηνύζω* (καὶ *στρυνύζω*), *ποππύζω* (=συρίζω), *ἀναλύζω* καὶ *ἀσταλύζω* (=κλαίω), *ἀνασταλύζω* (=στενάζω), *λύζω* (=ἔχω λόξυγγα), *ἐπιφθύζω* (=πτύω, ἐπὶ βασκανίας), *ὀτοτύζω, (κατα)κλύζω, ἀναβλύζω* κ.λπ., (δημοτ.) *συγχύζω*, ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ): *γρύζω (τὸ γρῦζον), ἰύζω (τὸ ἰῦζον), ὀλολύζω, λύζω* καὶ *τρύζω (τὸ τρῦζον, τὸ τρῦξαν), ὑποτρύζω* (=ὑπηχῶ), *ἄλλο τὸ ὑποτρίζω* (=τρίζω ὀλίγον)· τὸ *ὀυσοίζω* (=λυποῦμαι) γράφεται διὰ τῆς (οι) διφθόγγου, (βλ.καὶ ίζω).

– **ύη**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύη δισύλλαβα ἢ ὑπερδισύλλαβα βαρύνονται, π.χ. *γύη, δύη, ψύη, λύη, ἀλύη, ἰγνύη, ὀρύη, νορύη, Λιβύη, Καπύη, Μαντύη, Πιτύη* (ἢ *Πισύη*), Βιζύη, Μοτύη, Πακτύη κ.λπ., πλὴν τοῦ *ἡ φυή*, τὸ ὁποῖον ὀξύνεται.

– **υι**· (Γλωσσ.) ἡ δίφθογγος* «υι» σχεδὸν εἰς πάσας τὰς λέξεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ, ἀνεπτύχθη ἐκ συναιρέσεων τοῦ υ+ι ἐκπεσόντος μεταξὺ αὐτῶν ἡμιφώνου τινός, π.χ. *(πληθυ(F)ι)> πληθυ-ι> πληθυῖ, (ὀρχηστυ(F)ι)> ὀρχηστυῖ, (μύ(σ)ια)> μυῖα, (Γιδύ(σ)ια)> Γιδυῖα* κ.λπ.

– **υια**· (Ὀρθογρ.) εἰς -υια λήγουν, α) αἱ μετοχαὶ θηλυκοῦ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου, π.χ. *λελυκυῖα, γεγραφυῖα, πεπαιδευκυῖα* κ.λπ., β) τὰ ὑπερδισύλλαβα προπαροξύτονα: *αἴθυια* (=ὁ γλάρος), *κώδυια, νέκυια, κνώμυια, Ἅρπυια, Ὠρείθυια, Εἰλείθυια*, γ) τὸ προπεριοπώμενον *μυῖα* ἢ καὶ δ) τὰ ὀξύτονα: *ἀγυιά, μητρυιά, ὀργυιά* (οὕτω καὶ *εὐρυάγυια* ἢ).

υϊκός,-ή,-όν· (=ὁ τοῦ υἱοῦ)· ὑεικός, -ή, -όν (=ὁ χοίρειος, χοιρινὸς).

– **υιός**· καταληκτικὰ εἰς -υιὸς εἶναι δύο: *υἱὸς ὁ* καὶ *γυιός* (=χωλός), (ἀττικ. *ὑός* καὶ *γυός*), ὡς καὶ τὰ *πατρυιός, μητρυιός*.

υἱός,(-οῦ), ὁ· (τοῦτο κλίνεται κατὰ τὴν β΄ καὶ τὴν γ΄ κλίσιν: *υἱός, υἱοῦ, υἱῷ, υἱόν, υἱέ· υἱοί, υἱῶν, υἱοῖς, υἱούς, υἱοί· υἱύς, υἱῖ καὶ ὑύς, υἱέος, υἱεῖ, υἱέα*· (δυϊκός) *υἱεῖ, υἱέσιν*, (πληθ.) *υἱεῖς, υἱέων, υἱέσι καὶ υἱάσι, υἱεῖς* (καὶ ὄχι *υἱέας*).

– **υιω**· τὰ εἰς -υιω διετήρουν ἐπὶ πολὺ τὸ (ι) ἡνωμένον μετὰ τοῦ υ εἰς δίφθογγον υι, φαινόμενον, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται εἰς τὴν αἰολικὴν διάλεκτον, π.χ. *ἀφυίω, ἀλυίω, ἀπυίω, φυίω*, μετὰ ταῦτα παρώνυμα *(μέθυ)μεθυίω–μεθύω*.

– **ύκη**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύκη ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ): *ἡ σαμβύκη (αἱ σαμβῦκαι)* (=ὄργανον μουσικόν), *καρύκη (αἱ καρῦκαι)* (=τροφή, βρῶμα λύδιον), *φιλύκη ἡ (αἱ φιλῦκαι)* (=δένδρον).

– **υκός**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υκὸς ἐπίθετα παραληγόμενα εἰς -υ εἶναι τέσσαρα: *θηλυκός, Λιβυκός, πλατυκός* καὶ *ἁλυκός* (=ὑφάλμυρος)>*(αἱ ἁλυκαί)*· (βλ.-εικὸς καὶ -ικός).

– **υλη**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υλη λήγοντα ἔχοντα εἰς τὴν παραλήγουσαν υ ἔχουν αὐτὸ βραχύ (ῠ), π.χ. *ἀρβύλη (αἱ ἀρβύλαι), ἀγκύλη (αἱ ἀγκύλαι), καμπύλη (αἱ καμπύλαι), πύλη (αἱ πύλαι, Θερμοπύ-*

λαι), σφονδύλη, κορδύλη, ἡδύλη, γογγύλη, Κροκύλη, Βραχύλη, Καρδαμύλη, Ὑψιπύλη· ἀλλὰ ἔχομεν καὶ τὰ ὀξύτονα *Ἀγρυλή, Ἀγκυλή, φυλή, σταφυλὴ* καὶ μερικὰ ἄλλα, (βλ. -ήλη).

Ἔχουν μακρὸν τὸ υ: *ἡ ὕλη (αἱ ὕλαι), ἀντιύλη, ἡ σύλη (αἱ σῦλαι)* (=δικαίωμα κατασχέσεως πλοίου), *Τριφύλη, Παμφύλη* καὶ τὸ ὀξύτονον *ἡ φυλή*.

ὕλη,(-ης),ἡ· (=σύνδενδρος τόπος· ξυλεία· τὸ ὑλικὸν ἐκ τοῦ ὁποίου κατασκευάζεταί τι)· // (Συντακτ.) «γενικὴ τῆς ὕλης» (βλ. κατηγορούμενον καὶ γενική)· ὕλη,(-ης),ἡ (=πλῆθος· ὁμὰς ἀνθρώπων)· «*ὕλη ἱππικοῦ*»· οἱ ἤλοι (ὁ ἦλος) (=τὰ καρφιά).

– **υλλα**· (βλ. –ιλλα).

– **ύλλιον**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύλλιον ὑποκοριστικὰ γράφονται εἰς προπαραλήγουσαν διὰ τοῦ (υ) καὶ εἰς τὴν παραλήγουσαν διὰ τοῦ (ι) καὶ διὰ δύο (λλ), π.χ. *δενδρύλλιον, εἰδύλλιον, παιδαρύλλιον, παιδύλλιον, ὀρεφύλλιον, ἀτρακτύλλιον, ἀνθύλλιον, ἐπύλλιον* (=μικρὸν ἔπος), *μειρακύλλιον, ἀλσύλλιον, κωμειδύλλιον, κρεΰλλιον, στεγύλλιον, τριφύλλιον, ξενύλλιον, ζῳύλλιον, σακύλλιον* κ.λπ.

– **υλλίς**· (Ὀρθογρ.) ὑποκοριστικὰ εἰς -υλλὶς εἶναι: *ἀκανθυλλίς, γενετυλλίς, γηθυλλίς, πρασυλλίς, Ἀγαθυλλίς*.

– **υλος**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υλος κύρια ὑποκοριστικὰ ὀνόματα, ἐὰν παραξύνωνται, γράφονται δι᾽ ἑνός (λ), π.χ. *Αἰσχύλος, Βενθύλος, Φαυστύλος, Δημύλος, Λαμπρύλος, Σωσύλος, Γογγύλος, Ῥωμύλος, Κρατύλος, Χαρμύλος* κ.λπ., ἐὰν δὲ προπαροξύνωνται γράφονται διὰ δύο λ (λλ): *Θράσυλλος, Δάμμυλλος, Βάθυλλος, Ἥρυλλος, Ἀρίστυλλος, Ξένυλλος* κ.λπ. πλὴν τοῦ *Ἄξυλος, Ἴτυλος, Οἴτυλος, Ὄξυλος, Σίπυλος, Στάφυλος, Τίτυλος*· // τὰ εἰς –υλος παροξύτονα ἐπίθετα ἔχουν τὸ υ βραχύ (ῠ), π.χ. *αἱμύλος, γογγύλος, καμπύλος, στρογγύλος, ἀγκύλος, τύλος, κρωβύλος, δριμύλος, στωμύλος* πλὴν τῶν ἐκ τοῦ ὕλη συνθέτων: *ἔνῡλος, φιλόῡλος*, (τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ)), ὡς καὶ τὸ *θρῡλος, στῡλος, γρῡλος*· // πολλὰ τῶν ὑποκοριστικῶν τούτων εἰς -υλος φαίνονται ἐπαυξανόμενα διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ «λο>λ», οὕτως ἔχομεν *Ἡγύλος* (καὶ *Ἡγύλλος*), *Θράσυλος* (καὶ *Θράσυλλος*), *μικκύλος* (καὶ *μικκύλλος*), (βλ. -ηλος καὶ ιλος)· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υλος γράφονται διὰ τοῦ (υ), π.χ. *στῦλος, σκύλος, μύλος, τύλος, Αἰσχύλος, καμπύλος, γρῦλος, στωμύλος, ἔκφυλος, ἐρωτύλος, δέρκυλος* (ἔντομον) κ.λπ. πλὴν τῶν γραφομένων α) διὰ τοῦ (η): *δῆλος, ζῆλος, βέβηλος, ὑπάλληλος, κάμηλος, κάπηλος, δίστηλος, ἐξίτηλος, τράχηλος, δίχηλος* καὶ *ὑψηλός*, β) διὰ τοῦ (ι): *φίλος, πῖλος* (ἀλλὰ *πηλήκιον<πήληξ*), *σπίλος, ἄπτιλος, ἄψιλος, ψωρίλος, ναυτίλος, ἄργιλος, στρόβιλος, ὀργίλος, ὅμιλος, ποικίλος*, γ) διὰ τῆς (οι) διφθόγγου: *κοῖλος*, καὶ δ) διὰ τῆς (ει): *χεῖλος*· [τὸ *βάκιλλος* (ὀρθότερον) *βάκυλος*]· // τὰ ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς -ulus εἰλημμένα γράφονται διὰ τοῦ (υ) π.χ. (Romulus)>*Ῥωμύλος, Αὐγουστύλος, Ἀντύλος, γραικύλος* κ.λπ., τὰ δὲ ἐκ τοῦ -ilus διὰ τοῦ (ι), π.χ. (Rutilus)>*Ῥουτίλος, Κυρίλος* κ.λπ.

– **υλος**· κατάληξις ἐπιθέτων τῆς δημοτικῆς, τὰ ὁποῖα σημαίνουν ἐλάττωμα ἢ ἀσθένειαν, π.χ. *ψωρ-ύλος, βρωμ-ύλος, χτικ-ύλος, γραικ-ύλος*, ὡς καὶ *ἐρωτύλος*.

ὑλοφόρος,-ος,-ον· (=ξυλοφόρος), (ποιητ.) ὑληφόρος.

– **υμα**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υμα δισύλλαβα ἔχουν τὴν παραλήγουσαν βραχεῖαν, π.χ. *χύμα, ῥύμα* (=ῥεῦμα) κ.λπ. (δημοτ.) *ντύμα, φτύμα* κ.λπ. πλὴν τοῦ *θῦμα, λῦμα, κῦμα, πλῦμα* (μτγν.) *πλύμα, φῦμα, ῥῦμα* (=τὸ συρόμενον), *στῦμα* (=πριαπισμός), *τρῦμα* καὶ *στῦμμα* (=τὸ συρίγγιον), (βλ. -μα)

– **υμη**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υμη γράφονται διὰ τοῦ μακροῦ (υ), π.χ. *ζύμη (αἱ ζῦμαι), λύμη (αἱ λῦμαι)* (=κακοποίησις, φθορά, βλάβη), *ῥύμη (αἱ ῥῦμαι)*, (δημοτ.) *ἡ πρύμη (=ἡ πρύμνα), Κύμη, Δύμη*, β) διὰ τοῦ (η): *λήμη* (κν. ἡ τσίμπλα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν), *μνήμη. κνήμη, φήμη, ἐπιστήμη*, ἀλλὰ *ἡ Λευκίμμη* (ἀκρωτήριον τῆς Κερκύρας).

ὑμνῶ (-έω) (τινα)· (=ἐγκωμιάζω δι᾽ ὕμνων καὶ ᾀσμάτων, ἐξυμνῶ)· (φρ.) «*Σὲ ὑμνοῦμεν, Σὲ εὐλογοῦμεν, Σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε*»(Ἀκολουθία Θείας Λειτουργίας)· ἐπαναλαμβάνω, λέγω ἐπανειλημμένως·(φρ.) «*πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσι*» (Πλάτων), (πρτ.) ὕμνουν, (μέλλ.) ὑμνήσω, (ἀόρ.) ὕμνησα, (πρκμ.) ὕμνηκα· (Παθ.) ὑμνοῦμαι, (πρτ.) ὑμνούμην, (μέλλ.) ὑμνηθήσομαι, (πρκμ.) ὕμνημαι, (μετχ.) ὑμνημένος,-η,-ον·– ὕμνησις, ὕμνος, ὑμνητής, ὑμνητήρ, ὑμνητικός, ὑμνητός, ὑμνητήριος, ὑμνητέος, ὑμνητέον, ὑμνητρίς· –(φρ.) «*καί τι ἦν εἶδος ᾠδῆς εὐχαὶ πρὸς θεοὺς ὄνομα δὲ ὕμνοι ἐπεκαλοῦντο* (Πλάτων)· κατὰ τὸν γραμματικὸν Δίδυμον τὸν Ἀλεξανδρέα «ὕμνος» λέγεται ἰδίως ἐπὶ τῶν συνοδευομένων ᾀσμάτων μετὰ κιθάρας.

– **υμος**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υμος, τὰ ὁποῖα εἶναι καθαρὰ δισύλλαβα, ὀξύνονται καὶ ἐκτείνουν τὴν παραλήγουσαν, π.χ. *δρῡμός, ῥῡμός, χῡμός, θῡμός* (συγκριτικὸν *εὐθυμότερος*), ἐνῷ ὁ θῦμος (ῠ́) (=τὸ θυμάρι) κ.λπ., ἐκτὸς ἐὰν τίθενται ἐν συνθέσει ὡς β΄συνθετικὸν, ὁπόταν παροξύνωνται: *πρόθῡμος, ἄθῡμος, μεγάθῡμος, λιπόθῡμος, εὔθῡμος*· τὰ δὲ ὑπερδισύλλαβα προπαροξύνονται καὶ ἔχουν τὸ (υ) βραχύ (ῠ), π.χ. *δίδῠμος, ἔλῠμος* (=φρύγιος αὐλός), *ἔτῠμος, ὁμώνῠμος, ψευδώνῠμος, εὐώνῠμος, τρίδῠμος, νήδῠμος, γίγγλῠμος* (καὶ *γιγγλῦμός*) (=ἄρθρωσις).

– **υμών**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υμὼν ὑπερμονοσύλλαβα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι περιεκτικά, γράφονται διὰ τοῦ (υ) ψιλοῦ καί τρέπουν τό (ω) εἰς τὴν γενικὴν εἰς (ο), π.χ. *δαιτυμών, (-όνος), ὁ, συνδαιτυμών, (-ονος), ὁ, Στρυμών,(-όνος),ὁ.*

– **υν**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υν (-υνος) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν βραχύνονται, π.χ. *Γόρτῡν* (καὶ *Γόρ-τυς*), *Φόρκῡν* (καὶ *Φόρκυς*), εἰς δὲ τὴν γενικὴν ἐκτείνουν τὸ υ βραχὺ εἰς μακρόν: *Γορτῦνος, Φόρκῦνος*.

– **υνη**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υνη οὐσιαστικὰ ὑπερδισύλλαβα ἔχουν τὸ υ βραχύ (ῠ), π.χ. *ὀδύνη (αἱ ὀδύναι), δικαιοσύνη, δεσποσύνη, καλλοσύνη, βριθοσύνη, ὑποθημοσύνη, ἁγιωσύνη* κ.λπ., ἔχουν δὲ τὸ υ μακρόν (ῡ) τὸ *αἰσχύνη (αἱ αἰσχῦναι), κορῦνη* (εἰς τὸν Ὅμηρον βραχύ), *τορῦνη, χελύνη, σιγύνη, εὐθύνη (αἱ εὐθῦναι),* (ὀρθότ. *εὔθυνα ἡ), Κορύνη, Δελφύνη, Χελύνη, Ταμύνη (αἱ Ταμῦναι)* (πόλις) (ἐπικ. *αἱ Ταμύναι*)· // τὰ εἰς -υνη καθαρεύοντα δισύλλαβα ἐκτείνουν τὴν παραλήγουσαν, π.χ. (τὸ υ μακρόν ῡ́) *μῦνη, Βύνη, Φρύνη*, πλὴν τοῦ *ἡ γῦνή* (κλητ. *ὦ γύναι*).

– υνος· (Ὀρθογρ.) τὰ ἐκ τοῦ -υνος οὐσιαστικὰ καὶ ἐπίθετα (ἰδίως ὑπερδισύλλαβα προηγουμένου τοῦ σ) ἢ ἐκ τοῦ «γυνή» σύνθετα ἔχουν τὸ υ βραχύ (ŭ), π.χ. *δεσπόσῠνος, χαρμόσῠνος, εὐφρόσυνος· ἄγυνος, ἀνόργυνος, θάρσυνος, πίσυνος, γηθόσυνος*, ἔχουν δὲ τὸ υ μακρόν (ῡ) τὸ *κίνδῡνος, εὔθῡνος*, ὡς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν (*ἐπικίνδυνος* συγκριτ. *ἐπικινδῡνότερος*), *ἀκίνδῡνος, ἀνεύθυνος , βόθυνος, λάγυνος, Λάμυνος, Πάχυνος· Βιθυνός, Μαριανδυνός· Κῦνος, φρῦνος· γρυνὸς* καὶ *θυνός*, (τὸ *πλυνὸς* ἔχει τὸ υ βραχύ).

–υνω· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υνω ῥήματα γράφονται διὰ τοῦ υ μακροῦ (ῡ), π.χ. (**ὀτρῡνjω> ὀτρῡ́νω>τὸ ὀτρῦνον*), *πραΰνω, διευθύνω, πλύνω, χύνω, φαιδρύνω, κρατύνω, βραδύνω* (τὸ *βραδῦνον*), *ἡδύνω, ὀξύνω, ἰθύνω, βαρύνω, θαρρύνω* [*ἀποθαρρύνω-ἀποτεθαρρυμένος*, ἐνῷ *βαρύνω-βεβαρημένος*,ἐκ τοῦ μὴ λεγομένου *βαροῦμαι*,καὶ *βεβαρυμ(μ)ένος*], *ταχύνω, καλλύνω, μεγαλύνω, μηκύνω, ὀξύνω, φαιδρύνω* κ.λπ. πλὴν τοῦ *ὠδίνω (ὠδῖνον, ὠδῖναν τό), κρίνω, κλίνω, πίνω*, τὰ ὁποῖα γράφονται διὰ τοῦ μακροῦ ι (ῑ), καὶ τοῦ *τίνω* (εἰς τοὺς Ἀττικοὺς *τῑ́νω* εἰς τοὺς Ἐπικοὺς *τίνω*), τὸ *τίνον* καὶ *τῖνον*, ἀόρ. *τὸ τῖσαν*· καὶ *φθίνω* (τὸ *φθίνον-τὸ φθίσαν* εἰς τοὺς Ἐπικοὺς *τὸ φθῖσαν*) διὰ τοῦ (ι) βραχέος καὶ τοῦ *τείνω* καὶ *κτείνω* διὰ τῆς ει διφθόγγου· // ῥήματα φωνηεντόληκτα εἰς -υω εὐκόλως προσλαμβάνουν τὸ (ν), π.χ. *ἀρτύω-ἀρτύνω, δύω-δύνω, θύω-θύνω* κ.λπ.· // εἰς -υνω παράγονται ῥήματα ἐξ ἐπιθέτων εἰς -υς, π.χ. *βαρύς-βαρύνω, ἡδύς-ἡδύνω, εὐρύς-εὐρύνω, θαρσύς-θαρσύνω, εὐθύς-εὐθύνω, ἰθύς-ἰθύνω, ὀξύς-ὀξύνω* κ.λπ.

– υξ· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υξ λήγοντα δισύλλαβα ἔχουν τὸ υ βραχὺ (ŭ), π.χ. *βαῖδυξ, μῶνυξ, δοῖδυξ* (καὶ *δοίδυξ*), *θρᾶνυξ, διῶρυξ, καρτερῶνυξ, ἶδυξ* (=ἡ ἰκτίς), *ἶδυξ* (=ἱερὸν πτηνόν), *φῶνυξ, πῶνυξ* (καὶ *πῶνυγξ*) (=εἶδος ἐρῳδιοῦ), *κῆρυξ* (ἀλλὰ καὶ ὀρθότερον *κήρυξ*), *βόμβυξ, κάλυξ, ὄνυξ, ὄρτυξ, φάρυγξ* (τοῦ *φάρυγος* μτγν. *φάρυγγος*), πλὴν τοῦ *βόμβῡξ* καὶ *κόκκῡξ*, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ ῡ μακρόν· // τὰ εἰς -υξ μονοσύλλαβα βραχύνονται, π.χ. *πτῠ́ξ* (τὴν πτύχα), *Στῠ́ξ* (τὴν Στύγα), *τρύξ* (τὴν τρύγα), *Φρύξ* (τὸν Φρύγα), *νύξ* (τὴν νύκτα).

– ύον· τὰ εἰς -ύον οὐδέτερα γράφονται διὰ τοῦ (υ): *βρύον, δάκρυον, δίκτυον, θρύον, ἔμβρυον, ἐχέγγυον, κρόμμυον, κάρυον, λεπτοκάρυον, μοσχοκάρυον, ἔμπυον, μεσόφρυον, πύον, πτύον.*

– υος· (Ὀρθογρ.) διὰ τοῦ -υος γράφονται: *ἔμπυος, διάπυος, ἔγγυος* (=ἠγγυημένος), *ὑπέγγυος, φερέγγυος, ἀλληλέγγυος* (καὶ τὰ παρόμοια), *ἔγκυος, αὐτόφυος, κρύος.*

ὑπαγωγή,(-ῆς),ἡ· (Λογ.) εἶναι ἡ ὑποταγὴ ἐννοίας ὑπὸ ἄλλην ἔννοιαν (ὑπὸ ἕν τῶν γνωρισμάτων αὐτῆς), ἡ ὁποία ἔχουσα εὐρύτερον πλάτος εἶναι καὶ ἄλλων ἐννοιῶν γνώρισμα, συνεπαγομένων ἐξ ἴσου εἰς αὐτό, π.χ. εἰς τὴν κρίσιν «*τὸ ῥόδον ἐστὶν ἐρυθρόν*» περιλαμβάνεται ἡ ἔννοια «ῥόδου» εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἐρυθροῦ», τοῦ ὁποίου συμμετέχουν καὶ ἄλλα: ὁ χαλκός, τὸ βόρειον σέλας κ.λπ. Διὰ τοῦ παραγωγικοῦ συλλογισμοῦ ὁρμώμενοι ἀπὸ γενικῶν προτάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ἐρχόμεθα «διὰ τῆς ἐπαγωγῆς», δὲν συνάγομεν μόνον συμπεράσματα περὶ τῶν ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι

προέκυψαν ἐξ ἐκείνων,ἀλλ᾽ ἀφοῦ ἐφαρμόσωμεν αὐτὰς εἰς ἐπὶ μέρους περιπτώσεις ὄχι μόνον ἐλέγχομεν, ἐὰν ὀρθῶς προέκυψαν ἐξ ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ κρίνομεν κατὰ πόσον ἑρμηνεύονται νέα φαινόμενα καὶ γεγονότα ἐξ αὐτῶν καὶ ὑπάγονται ὑπ᾽ αὐτὰς τὰς ἐννοίας.

ὕπαιθρος,-ος,-ον· «ἡ ὕπαιθρος» (ἐννοεῖται χώρα, γῆ),· (ὡς οὐσ.) «τὸ ὕπαιθρον» (=χώρα ὑπαίθριος)· «ἐν ὑπαίθρῳ», (στρατιωτ.) «τὰ ὕπαιθρα» (=τὰ μὴ ὠχυρωμένα μέρη)· (ἐπίθετον) ὑπαίθριος, -ος, -ον καὶ -θρία, -θριον.

ὑπακούω· (=ἀκούω μετὰ προσοχῆς· ἐνδίδω)· (Γραμμ.) νοῶ παραλειπομένην λέξιν ἔξωθεν.

ὑπαλλαγή,(-ῆς),ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ ἐπίθετον δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸ οὐσιαστικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει, ἀλλὰ πρὸς ἄλλο μετ᾽ αὐτοῦ συνδεόμενον, π.χ. «*θάσιον οἶνου σταμνίον*» (=θασίου οἴνου σταμνίον) (Ἀριστοφάνης)· «*αὐτάδελφον Ἰσμήνης κάρα*» (=αὐταδέλφου Ἰσμήνης κάρα) (Σοφοκλῆς)· (ὁημοτ.) «*τ᾽ ἀντρειωμένα κόκκαλα ξεθάψτε τοῦ γυιοῦ σας*» (=τὰ κόκκαλα τοῦ ἀντρειωμένου γυιοῦ σας)· (ὅλ. μετωνυμία), (πρβλ. συνεκδοχή).

ὑπάλληλος,-ος,-ον· (Λογ.) «ὑπάλληλοι ἔννοιαι», αἱ ἔννοιαι τῶν ὁποίων ἡ μία περιλαμβάνει τὴν ἄλλην εἰς ἑαυτὴν ὡς μέρος τοῦ πλάτους της, π.χ. ἡ ἔννοια «ζῷον» περιλαμβάνει εἰς τὸ πλάτος τὰς ἐννοίας «κύων», «στρουθίον» κ.λπ.· «πειθὸς λόγος» – «ἱστορία»· «ἀρετή» – «εὐσέβεια» κ.λπ. Ἡ περιέχουσα λέγεται καὶ «εὐρυτέρα» καὶ «ὑπερκειμένη» καὶ «ὑπερβεβηκυῖα», ἡ δὲ περιεχομένη ὀνομάζεται καὶ «στενοτέρα» καὶ «ὑποβεβηκυῖα» καὶ «ὑποκειμένη»· (οὐσ.) ὑπαλληλία,(-ίας),ἡ.

ὑπαρκτικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) ὁ εἰς τὴν ὕπαρξιν ἀνήκων ἢ ἀφορῶν ἢ ἀναφερόμενος· «ὑπαρκτικὰ ῥήματα»· εἶναι τὸ εἰμί, ὑπάρχω, ὑφίσταμαι κ.λπ.

ὕπαρχος,(-ου),ὁ· (=ὁ ὑποδιοικητής· ἀντιβασιλεύς)· ὕπαρχος,(-ου),ὁ (=διοικητὴς ἱππικοῦ· ὁ διοικῶν ἵππον)· Ἵππαρχος ὁ (ὄνομα κύριον).

ὑπατεία,(-ας),ἡ· (=ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου)· Ὑπατία,(-ίας),ἡ (ὄνομα κύριον).

ὕπατος· (ὅλ. παραθετικά)· ὕπατος, (-ου), ὁ (Ῥωμαῖος ἀνώτατος ἄρχων), (θηλ.) ὑπάτισσα,(-ης),ἡ.

ὑπαττικίζω· ἀττικίζω τρόπον τινά.

ὑπέγγυος,-ος,-ον· (=ὁ γενόμενος ἐγγυητής)· (φρ.) «*ὑπέγγυοι πρόσοδοι*»

ὑπεναντίος,-α,-ον· (=ὁ ἀπέναντι κείμενος· ὁ ἀντιμέτωπος)· // (Λογ.) «*ὑπεναντίαι κρίσεις*», κρίσεις ἀντίθετοι, τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία εἶναι «*μερικὴ καταφατική*», ἡ δὲ ἑτέρα «*μερικὴ ἀποφατική*». Αἱ τοιαῦται κρίσεις δύνανται νὰ εἶναι ἀμφότεραι ἀληθεῖς:

Τινὰ τῶν σωμάτων εἶναι ὑγρά–
τινὰ τῶν σωμάτων δὲν εἶναι ὑγρά·

δύνανται δὲ καὶ νὰ εἶναι ἡ μία τούτων ψευδὴς καὶ ἡ ἄλλη ἀληθής·

τινὲς τῶν ἀνθρώπων εἶναι τέλειοι–
τινὲς τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι τέλειοι·

τὰς ὑπεναντίας κρίσεις ὁ Ἀριστοτέλης ὀνομάζει «ἀντικειμένας κατὰ λέξιν μόνον».

ὑπεξαιρῶ· (=ἐκβάλλω κρυφίως ἢ ὑποκάτω)· (φρ.) «*παλίρρυτον γὰρ αἷμ᾽ ὑπεξαιροῦσι τῶν κτανόντων οἱ πάλαι θανόντες*» (Σοφοκλῆς)· ἐξασφαλίζω·

(φρ.) «*ὡς ἄρ' ὑμεῖς τῶν ἰδίων τι κτημάτων ὑπεξαιρούμενοι*» (Δημοσθένης)· τὸ μέσον εἰς τοὺς ἀρχ. *ὑπεξαιροῦμαι* καὶ εἰς τοὺς νεωτ. τὸ ἐνεργ. *ὑπεξαιρῶ* (=ἀφαιρῶ πρᾶγμα ξένον· οἰκειοποιοῦμαι)· (φρ.) «*ὑπὲκ μήλων αἱρεύμενοι*» (ἄρνας καὶ ἐρίφους) (Ἰλιάς)· // (Ῥητορ.) προτάσσω, πραγματεύομαί τι ὡς ἐξαιρετικὸν καὶ ἰδιαιτέρας προσοχῆς· (οὐσ.) ὑπεξαίρεσις,(-εως), ἡ,(νεωτ.) (=οἰκειοποίησις ξένου πράγματος ὑπὸ προσώπου, τὸ ὁποῖον διακατέχει καὶ φυλάσσει αὐτὸ).

ὑπεξηγητικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) ὁ χρησιμεύων ὡς ἐξήγησις, ὀλίγον τι σαφηνιστικός· (φρ.) «*ὑπεξηγητικόν ἐστι κατὰ ὁμηρικὴν συνήθειαν*» (Εὐστάθιος).

ὑπέρ· (καὶ ὕπερ), (βοιωτ.) οὔπερ. (ἐπικ.) ὑπείρ κατὰ μετρικὴν ἔκτασιν (πρβλ.) *ἐν>εἰν>εἰνί*)· πρόθεσις κυρίᾳ δισύλλαβος, συντασσομένη μετὰ γενικῆς καὶ αἰτιατικῆς, προτιθεμένη καὶ ἐπιτιθεμένη· τίθεται εἰς τὴν σύνταξιν, ὁπόταν πάσχῃ ἀναστροφήν*, «*ὡς οὐρανοῦ ὕπερ*» [καὶ ἐπιτασσομένη· (φρ.) «*πρυμνοῦ ὕπερ θέναρος*» (Ἰλιάς)], τμῆσιν*· (φρ.) «*ὑπὲρ οὐδοῦ βαίνω*» (=ὑπερβαίνω τὸ κατώφλιον) (Ἰλιάς) καὶ παρένθεσιν*· (φρ.) «*ὁ δὲ προσιόντα ῥινὸς ὕπερ πυμάτης*» καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν, ὡς *ὑπερέχω ὑπερβάλλω, ὑπερβολή*· // (Συντακτ.) ἡ πρόθεσις «ὑπέρ» συντάσσεται α) μετὰ γενικῆς καὶ σημαίνει 1) τὸ ὑπεράνω· (φρ.) «*ὁ ἥλιος τοῦ θέρους ὑπὲρ ἡμῶν καὶ στεγῶν πορευόμενος σκιὰν παρέχει*» (Ξενοφῶν), 2) τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος: «*ὑπὲρ οὗ νῦν μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν*» (Λυκοῦργος), 3) ὑπεράσπισιν: «*καλῶς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀποθνήσκειν*» (Ἰσοκράτης), 4) αἰτίαν: «*ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς ὑπὸ Φιλίππου*» (Δημοσθένης), καὶ 5) ἀντικατάστασιν: «*ἠγεῖτο τῆς εἰσβολῆς ταύτης Κλεομένης ὑπὲρ Παυσανίου βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι*» (Θουκυδίδης)· β) μετὰ αἰτιατικῆς καὶ σημαίνει 1) τὸ ἐπέκεινα ὁρίου τινός: «*οἱ ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονότες*» (Ξενοφῶν), 2) χρόνον:«*ὑπὲρ τὰ Μηδικά*» (=πρὸ τῶν Μηδικῶν) (Θουκυδίδης), καὶ 3) τὸ ἐναντίον, παράβασιν: «*ὑπὲρ δύναμιν*» (=παρὰ τὴν δύναμιν) (Δημοσθένης)· «*οὐκ ἔστιν ὑπὲρ ἄνθρωπον*» (Πλάτων)· //(δημοτ.) ὡς πρόθεσις· (φρ.) «*ὑπὲρ τὸ μέτρο*» καὶ ἐπιρρηματικῶς·(φρ.) «*ἔχει πολλὰ τὰ ὑπέρ*»· «*τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατά*»· // ἐν συνθέσει τιθεμένη σημαίνει:·

1) τὸ ὑπεράνω καὶ πέραν: ὑπερβάλλω, ὑπερορίζω, ὑπερπόντιος· 2) ἐπίτασιν: ὑπέρπλουτος, ὑπεράγαθος· 3) ὑπεροχήν: ὑπερέχω, 4) περιφρόνησιν: ὑπεροψία, ὑπερορῶ, 5) ὑπεράσπισιν: ὑπεραγωνίζομαι, ὑπέρμαχος κ.λπ., καὶ 6) τὸ ὑπερμέτρως, τὸ καθ' ὑπερβολήν: ὑπεραγωνιῶ (=ἀγωνιῶ ὑπερμέτρως), ὑπεραγαπῶ (=ἀγαπῶ ὑπερμέτρως) κ.λπ.· // (εἰς ἐπιρρηματικὴν χρῆσιν) (=καθ' ὑπερβολήν, παραπολύ)· (φρ.) «*ὑπὲρ μὲν ἄγαν*»· // (φρ.) «*ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ βασιλέως*» εἶναι ἐσφαλμένη φράσις ἀντὶ τῆς ὀρθῆς «*ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἢ κατ' αὐτοῦ*» ἢ «*ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ κατὰ τοῦ βασιλέως*»

ὑπερασπίζω (τινὰ καί τινος)· (=προστατεύω διὰ τῆς ἀσπίδος, διὰ τῶν ὅπλων, ὑπερμαχῶ τινος· προστατεύω τινά)· (φρ.) «*ἐγὼ ὑπερασπίζω σου*» (Παλ. Διαθήκη)· (μτγν.) «ὑπερασπίζομαί τινα»· (ἀόρ.) ὑπερήσπισα, (δημ) ὑπεράσπισα· (μέσ.) ὑπερασπίζομαι, (παθ. ἀορ. α΄) ὑπερησπίσθην, (ὑποτ.) ὑπερασπισθῶ, (δημοτ.) ὑπερασπίστηκα· – ὑπεράσπισις, ὑπερασπισμός, ὑπερασπιστής, ὑπερασπιστήρ.

ὑπεραττικισμός,(-οῦ),ὁ· ἡ ὑπέρμετρος μίμησις τῆς ἀττικῆς διαλέκτου· (ῥ.) ὑπεραττικίζω.

ὑπερβατός,-ή,-όν· (Ῥητορ.) «τὸ ὑπερβατόν» ἄλλως τμῆσις* ἢ «ἰακὴ διαίρεσις», εἶναι λεκτικὸν σχῆμα ῥυθμοῦ καὶ καλλιεπείας, κατὰ τὸ ὁποῖον λέξεις ἢ φράσεις μετατίθενται ἀπὸ τῆς κανονικῆς αὐτῶν θέσεως. Ὑπερβατὰ ἔχομεν δύο εἰδῶν, α) ὑπερβατὸν εἰς τὰς λέξεις· (φρ.) «*κατὰ σὲ χώσομεν τοῖς λίθοις*» (ἀντὶ *καταχώσομεν*), (βλ. τμῆσις), καὶ β) ὑπερβατὸν εἰς τὸν λόγον· (φρ.) «*οὐδεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε*», (ἀντὶ *οὐδεὶς πέπονθε*) (πρβλ. ὑπέρθεσις)· (φρ.) «*καὶ τὸ ὑπερβατὸν δὲ εἰ μὴ κατὰ παρένθεσιν γίνεται, ἀλλὰ καθ' ὑπέρθεσιν κάλλος ποιεῖ*» (Ἑρμογένης)· // (Μετρ. νεοελλ.) «ὑπερβατόν» ἢ «διασκέλισμα» (ἐκ τοῦ γαλλ. enjambement) εἰς τὴν ποίησιν λέγεται τὸ λεκτικὸν σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ποιητὴς διὰ νὰ δώσῃ ἔμφασιν εἰς τὸ ποίημά του, εἰς τὸν α΄ στίχον θέτει τὸ ἀντικείμενον, εἰς τὸν δεύτερον τὸ ῥῆμα καὶ εἰς τὸν τρίτον τὸ ὑποκείμενον, π.χ.

«...*Ξάβεργα βρόχια* (ἀντικείμενον)
γιὰ τἀγνὰ στένουν καὶ τὰ φτερωμένα (ῥῆμα)
προσευχιές, πειρασμοί» (ὑποκείμενον)
(Κ. Παλαμᾶς).

ὑπερβιβασμός(-οῦ),ὁ· (Γραμμ.) ἡ μετάθεσις γράμματος ἢ τόνου· // «ὑπερβιβασμὸς χρόνου» ἡ «ἀντιμεταχώρησις*» ἢ «ἀντιμετάθεσις τῶν χρόνων»· οὗτος εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν νεοελληνικὴν μετάθεσιν τῶν συμφώνων, π.χ. *τάφρος>τράφος, φαλακρὸς>καραφλός, ἀδέρφι>ἀδρέφι* κ.λπ.

ὑπερβολή,(-ῆς),ἡ· (Ῥητορ.) (ἀντίθετον ἔλλειψις*), λεκτικὸν σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον πρὸς παράστασιν ἑνὸς σχετικοῦ νοήματος ἐπὶ τὸ ζωηρότερον καὶ ἐναργέστερον ἐκφέρεται τοῦτο ὑπερβαῖνον τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ σύνηθες· ἄλλοτε αὔτη ἡ ὑπερβολὴ ὡς τρόπος, ἄλλοτε δὲ ὡς σχῆμα διανοίας, π.χ. «*πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος οὐχ ἱκανὸς λόγον ἴσον παρασκευάσαι τοῖς τούτων ἔργοις*» (Δημοσθένης)· // (δημοτ.) «*σὰ δυὸ βουνὰ εἶναι οἱ πλάτες του, σὰν κάστρο ἡ κεφαλή του*»· «*τὸ αἷμα τρέχει ποτάμι*»· «*γιόμισε ἡ θάλασσα πανιά, τὸ κῦμα παλληκάρια*»· (Λατιν.) «*ἐνεπλήρωσεν ἀπὸ ἐμετόν* (ὁ Ἀντώνιος) *βρωμάτων τὸν κόλπον ἑαυτοῦ καὶ ὅλον τὸ δικαστήριον*» (Κικέρων)· // «καθ' ὑπερβολήν», ἤτοι καθ' ὑπερβολικὴν ἔκφρασιν, π.χ. «πεντακυμιὰ ἡ», «δεκακυμιά» (=ἰσχυροτάτη τρικυμία), «τρικυμιά» (=πελώριον, ἰσχυρὸν κῦμα), «ἑκατόμβη» (=ἑκατὸν βόες, (μτφ.) =θυσία πολυδάπανος), «ἑπτάψυχος» (=ὁ ἰσχυρᾶς ἀντοχῆς) κ.λπ.

ὑπεργήρως,-ως,-ων, (-ρω)· (ἐσφαλμένον ὑπέργηρως)· (νεώτ.) ὑπέργηρος,-ος,-ον· (ὡς οὐσ.) «*τὸ ὑπέργηρων*» (=τὰ βαθιὰ γηρατειά)· (φρ.) «*τὸ θ' ὑπέργηρων φυλλάδος ἤδη κατακαρφομένης*» (Αἰσχύλος).

ὑπερδισύλλαβος,-ος,-ον· (Γραμμ.) ὁ

ἔχων περισσοτέρας τῶν δύο συλλαβῶν: *ἀν-θρω-πος, ἐκ-στρα-τεί-α, σι-δη-ρό-ὀρο-μος, στοι-χει-ο-χυ-τή-ρι-ον* κ.λπ.

ὑπερερμηνευτική,(-ῆς),ἡ· ἡ ὑπέρμετρος ἑρμηνευτική, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖται εἰς τὰ πάντα ἡ ἀναζήτησις ἀλληγορικῶν ἐννοιῶν (ὡς ἔπραξαν οἱ Νεοπλατωνικοὶ εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος).

ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ ἡγεμόνος· (ἐσφαλμ. ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ) «*ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος ἢ κατὰ τοῦ ἡγεμόνος*» ἢ «*ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος ἢ κατ' αὐτοῦ*».

ὑπέρθεσις,(-εως),ἡ· (Γραμμ.) μετατόπισις λέξεων ἢ προτάσεων, (βλ. ὑπερβατόν)· // ἡ μετάθεσις φθόγγων εἰς μίαν λέξιν, π.χ. *Δανούβιος> Δούναβις, φαλακρὸς> καραφλὸς> φαρακλός*, ἄλλως μετάθεσις*· // (Γραμμ.) ὁ ὑπερθετικὸς βαθμός (ἄλλ. ἐπίτασις*), (βλ. παράθεσις)· (φρ.) «*κατὰ σύγκρισιν ἡ λέξις προφέρεται καὶ ἐν ὑπερθέσει*» (Φρύνιχος Γραμματικός).

ὑπερθετικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) ὁ ἀνώτατος βαθμὸς τῆς παραθέσεως*, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς ἐπιθέτου δηλοῖ ὅτι ἐν οὐσιαστικὸν ἔχει εἰς ἀνώτερον βαθμὸν ποιότητα ἢ ἰδιότητά τινα κατὰ σύγκρισιν πρὸς ἓν ἄλλο ἢ πρὸς ἓν σύνολον· ὁ ὑπερθετικὸς ἔχει ταύτας τὰς ἰδιότητας ἐν συγκρίσει πρὸς πάντα τὰ ἄλλα, π.χ. «*σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος Εὐριπίδης* (τοῦ Σοφοκλέους) *ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατος Σωκράτης* (ἦν)» (βλ. παραθετικός)· // (δημοτ.) «ἀνώμαλα ὑπερθετικά»· ταῦτα σχηματίζονται μονολεκτικῶς καὶ διαφορετικῶς ἀπὸ τὰ ἄλλα ἢ ἐκ διαφορετικῆς ρίζης, εἶναι ταῦτα: *ἁπλός-ἁπλούστατος, λίγος-ἐλάχιστος, μικρός-ἐλάχιστος, καλός-ἄριστος*· (φρ.) «*εἶναι ἄριστο σημάδι*» (Ψυχάρης). *μεγάλος-μέγιστος.*

Εἰς τὴν δημοτικὴν ὡς ὑπερθετικὸς βαθμὸς χρησιμεύει καὶ ὁ τύπος τοῦ συγκριτικοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκφέρεται ἐνάρθρως, π.χ. «*ἦταν τὸ ὁμορφότερο κορίτσι ποὺ ἔχω ἰδεῖ*» (ἤτοι τὸ ὁμορφότατο)· «*σ' αὐτὴ τὴν κοσμικὴ ταβέρνα συχνάζει ὁ καλύτερος κόσμος*» (=*ὁ κάλλιστος*)· τὸ ἔναρθρον συγκριτικὸν λαμβάνεται ὡς ὑπερθετικός, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ὅτι ἓν οὐσιαστικὸν ἔχει τὴν ἰδιότητα εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν ἐν σχέσει πρὸς ἄλλα ὡρισμένα ὁμοειδῆ, π.χ. «*νά 'ρθουν τρία καράβια· τὄνα νὰ πάρῃ τὸ σταυρὸ καὶ τἄλλο τὸ Βαγγέλιο, τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν Ἅγια Τράπεζά μας*»· ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ τίθεται ὁ συγκριτικὸς βαθμὸς ἐνάρθρως μετὰ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ, ὁ ὁποῖος δηλοῖ τὸ ὅλον, π.χ. «*ἡ κόρη μου εἶναι ὡραιότερη ἀπὸ ὅλες τὶς συμμαθήτριές της*»· ἡ ἔννοια τοῦ ὑπερθετικοῦ ἐπιτείνεται διὰ τοῦ κατὰ γενικὴν ἐκφερομένου προσδιορισμοῦ «τοῦ κόσμου», π.χ. «*ἐὰν σοῦ λέω ψέματα νὰ μὲ θεωρήσῃς τὸν προστυχώτερο ἄνθρωπο τοῦ κόσμου*»· ἡ ἔννοια τοῦ ὑπερθετικοῦ, τὸ ὁποῖον λαμβάνεται ἀπολύτως, ἐκφέρεται καὶ περιφραστικῶς διὰ τοῦ ἐπιρρήματος «(*πάρα*) *πολύ*» ἢ τῆς φράσεως «*ὅσο νὰ πῇς*» ἢ δι' ἐπανάληψεως τοῦ θετικοῦ δίς, π.χ. «*ἔχει δύναμη (πάρα) πολὺ μεγάλη*»· «*μιὰ κόρη ὄμορφη ὅσο νὰ πῇς*»· «*μικρὸ μικρό* (=μικρότατο) *σοῦ τὄδωκα, μεγάλο φέρε μού το*».

ὑπερίτης,(-ου),ὁ· (<γαλλ. ypér-ite) ἐκ τῆς φλαμανδικῆς πόλεως Yperen, ἡ ὁποία πρώτη ἐβομβαρδίσθη δι' ἀσφυξιογόνων ἀερίων.

ὑπέρκαλος,-ος,-ον· (θηλ. καὶ ὑπερκάλη ἡ, ὡς καὶ ἡ παγκάλη) (=ὑπὲρ τὸ δέον καλός, εὔμορφος, πάγκαλος).

ὑπέρμετρος,-ος,-ον· (Μετρ.) ὁ γινόμενος κατὰ παράβασιν τῶν μετρικῶν κανόνων· // ὁ παραβαίνων τοὺς μετρικοὺς κανόνας.

ὑπεροχή,(-ῆς),ἡ· (Γραμμ.) μακρολογία, περίφρασις· (ἀντίθ. βραχύτης, ἔλλειψις*).

ὑπερστερητικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) ὁ διπλασίως καὶ τριπλασίως στερητικός· (φρ.) «*ἄλφα ὑπερστερητικόν*» (=τὸ πλέον ἢ στερητικὸν ἄλφα).

ὑπερσυντέλικος,(-λίκου),ὁ· (ἐννοεῖται χρόνος) (ὄχι ὀρθὸν ὑπερσυντελικός)· (ἐπὶ τῶν ῥημάτων) ὁ πρὸ πολλοῦ πληρωθείς, ἐνῷ «συντελικός» εἶναι ὁ πεπληρωμένος· (φρ.) «*ἐνεστὼς συντελικός*» (=ὁ παρακείμενος)· «*τὸ συντελικόν*» (=ὁ ἀόριστος)· // (Γραμμ.) ὁ ὑπερσυντέλικος ἐκφερόμενος μονολεκτικῶς: «*ἐπεπαιδεύκειν*», καὶ περιφραστικῶς: «*εἶχε λαβών*», «*εἶχε ἐμφράξας*» σημαίνει διάθεσιν τετελεσμένην εἰς τὸ παρελθὸν πρὸ μιᾶς ἄλλης πράξεως γενομένης μετὰ τοῦ ἀποτελέσματος σῳζομένου, π.χ. «*οὓς παρὰ Κύρου ἔλαβε τρισχιλίους δαρεικοὺς διεσεσώκει*».

Ὁ ἐνεργητικὸς ὑπερσυντέλικος σχηματίζεται, ἂν εἰς τὸ χρονικὸν θέμα τοῦ παρακειμένου προστεθοῦν τὸ θεματικὸν φωνῆεν καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις, π.χ. *ἐλελύκ-ειν, ἐλελύκ-ει-ς, ἐλελύκ-ει· ἐλελύκ-ει-τον, ἐλελυκ-εί-την· ἐλελύκ-ει-μεν, ἐλελύκ-ει-τε, ἐλελύκ-ε-σαν*· [οὕτος ἐσχηματίζετο κυρίως ἐκ τοῦ χρονικοῦ θέματος τοῦ παρακειμένου διὰ τῆς προσθήκης τῆς συλλαβικῆς αὐξήσεως «ε» καὶ τοῦ προσφύματος «-εσ» καὶ τῶν τελῶν τοῦ ἀορίστου α΄, π.χ. *ἐ-λελύκ-εσ-α, ἐ-λελύκ-εσ-ας, ἐ-λελύκ-εσ-ε*, διὰ τῆς ἀποβολῆς δὲ τοῦ «σ» καὶ διὰ συναιρέσεως τῶν φωνηέντων προῆλθον οἱ τύποι (*ἐλελύκ-εσ-α> ἐλελύκ-εα)> ἐλελύκη, ἐλελύκης, ἐλελύκει(ν)*· τὸ δὲ «ει» τοῦ γ΄ ἑνικοῦ προσώπου, ἐπειδὴ ἐνομίσθη ὡς φωνῆεν θεματικόν, ἀπετέλεσε μετὰ τοῦ χρονικοῦ θέματος τοῦ παρακειμένου τὸ θέμα τοῦ ὑπερσυντελίκου, εἰς τὸ ὁποῖον προσετέθησαν αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις· π.χ. *ἐλελύκ-ει-ν, ἐλελύκ-ει-ς* κ.λπ.].

Αὔξησιν χρονικὴν εἰς τὸν ὑπερσυντέλικον ἔχουν μόνον τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπό «α» ἢ «ο»· π.χ. *ἀκούω-ἀκήκοα-ἠκηκόειν· ὄμνυμι-ὀμώμοκα-ὠμωμόκειν*, [ἀλλὰ *ὁρῶ-ἑόρακα-ἑωράκειν* (κατ' ἀντιμεταχώρησιν*)], τὰ δὲ ἀρχίζοντα ἀπό «ε» δὲν λαμβάνουν αὔξησιν εἰς τὸν ὑπερσυντέλικον· π.χ.

ἐλαύνω-ἐλήλακα-ἐληλάκειν,
ἔρχομαι-ἐλήλυθα-ἐληλύθειν,
ἐλαύνω-ἐλήλακα-ἐληλάκειν,
ἐγείρω-ἐγήγερκα καὶ *ἐγρήγορα- ἐγηγέρκειν* καὶ *ἐγρηγόρειν.*

Ὁ ὑπερσυντέλικος τῆς μέσης φωνῆς σχηματίζεται, ἐὰν εἰς τὸ μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ ῥηματικὸν θέμα προστεθοῦν μόνον αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις, π.χ. *ἐλελύ-μην, ἐλέλυ-σο, ἐλέλυ-το* κ.λπ.

Ἂν τὸ ῥηματικὸν θέμα εἶναι συμφωνόληκτον, ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ πρὸ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων τοῦ ὑπερσυντελίκου πάσχει τὰς γνωστὰς μεταβολὰς τῶν ἀφώνων, π.χ. *ἐπεπράγμην, ἐπέπραξο, ἐπέπρακτο* κ.λπ., *ἐγεγράμμην, ἐγέγραψο, ἐγέγραπτο* κ.λπ., *ἐπεπείσμην, ἐπέπεισο,*

ἐπέπειστο κ.λπ. Τὴν κατάληξιν -σαν τοῦ γ΄ πληθυντικοῦ προσώπου τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἔχει ὁ ἐνεργητικὸς ὑπερσυντέλικος ἐκ τῶν εἰς -ω βαρυτόνων ῥημάτων: *ἐλελύκε-σαν*, ἐνῷ τό «σ» τῶν καταλήξεων -σαι καὶ -σο ἀποβάλλεται προηγουμένου φωνήεντος: *(γράφεσαι)> γράφε-αι> γράφῃ· (ἐγράφεσο)> ἐγράφεο> ἐγράφου*, ἐνῷ εἰς τὸν ὑπερσυντέλικον φυλάσσεται: *ἐλέλυ-σο, ἐγέγρα-ψο*.

Τὸ γ΄ πληθυντικὸν τοῦ ὑπερσυντελίκου τῆς μέσης φωνῆς εἰς τὴν ὁριστικὴν εἰς μὲν τὰ φωνηεντόληκτα σχηματίζεται ἢ μονολεκτικῶς: «*ἐλέλυντο*», ἢ περιφραστικῶς: «*λελυμένοι ἦσαν*», εἰς δὲ τὰ συμφωνόληκτα σχηματίζεται συνηθέστατα περιφραστικῶς: «*τετραμμένοι ἦσαν*», «*τεταγμένοι ἦσαν*», «*πεπεισμένοι ἦσαν*», σπανιώτατα μονολεκτικῶς εἰς -ατο δασυνομένου τοῦ χειλοφωνολήκτου καὶ οὐρανισκοφωνολήκτου χαρακτῆρος: *ἐτετράφ-ατο, ἐτετάχ-ατο* (Θουκυδίδης).

Ὁ ὑπερσυντέλικος ἐκφέρεται καὶ περιφραστικῶς διὰ τοῦ «*εἶχον*» καὶ τῆς «*μετοχῆς*» παρακειμένου ἢ ἀορίστου, π.χ. «*εἶχον λαβών*», «*εἶχε ἐμφράξας*», «*εἶχε καταστρεψάμενος*», «*εἶχε αὐτὴν μεμισθωμένος*», «*εἶχεν ἀποκεκομισμένος*». Οἱ ὑπερσυντέλικοι τῆς μέσης φωνῆς τῶν ῥημάτων *στρέφω, τρέπω* καὶ *τράφω* σχηματίζονται ἐκ τῶν θεμάτων στραφ-, τραπ-, τραφ-: *ἐστράμμην, ἐτετράμμην, ἐτεθράμμην*.

Ὁ χαρακτὴρ «ν» τῶν ἐρρινολήκτων ῥημάτων πρὸ μὲν τοῦ «μ» τοῦ μέσου ὑπερσυντελίκου συνήθως μεταβάλλεται εἰς «σ»: *(ἐπεφάν-μην)> ἐπεφάσμην*, σπανίως δὲ ἀφομοιοῦται: *(παρωξύν-μην)> παρωξύμ-μην*, πρὸ δὲ τοῦ «σ» φυλάσσεται, π.χ. *ἐπέφανσο*.

Ὁ ὑπερσυντέλικος μερικῶν ῥημάτων: *κέκτημαι, δέδοικα* (καὶ *δέδια*), *εἴωθα, οἶδα* κ.λπ. ἔχει σημασίαν παρατατικοῦ, ὡς *ἐκεκτήμην, ἐδεδοίκην* (καὶ *ἐδεδίειν*), *εἰώθειν, ᾔδειν* (*ᾔδη*).

Ἡ εὐκτική, τὸ ἀπαρέμφατον καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παρακειμένου εἶναι καὶ τοῦ ὑπερσυντελίκου· // διὰ τὸ πολυσύλαβον πολλάκις ἐλέγοντο ὑπερσυντέλικοι ἀναύξητοι ἀπὸ συμφώνου ἀρχόμενοι καὶ ἰδίως ἐπὶ διαλέκτων: *τετελευτήκει, δέδοκτο, ἀναβεβήκει, καταλελαβήκει* κ.λπ., εἰς τοὺς Ἀττικοὺς: *ἀναβεβήκεσαν, καταπεφεύγεσαν* (Ξενοφῶν), *ἐναποκέκλαστο* (φρ.) «*δοράτιά τε ἐναποκέκλαστο βαλλομένων*» (τοῦ ῥ. *ἐναποκλῶ*= συντρίβω) (Θουκυδίδης), ἀλλὰ ταῦτα θεωροῦνται ὡς σφάλματα τῶν μεταγραφέων· // (δημοτ.) εἰς τὴν δημοτ. ὁ ὑπερσυντέλικος, (ὡς καὶ παραπλησίως ὁ παρακείμενος καὶ ὁ τετελεσμένος μέλλων) ἔχει δύο τύπους· ὁ α΄ τύπος σχηματίζεται περιφραστικῶς διὰ τοῦ ῥήματος (ἔχω) «εἶχα» καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ ἀορίστου, π.χ. «*εἶχα δέσει*», (παθητικῶς) «*εἶχα δεθῆ*», ὁ β΄ τύπος σχηματίζεται διὰ τοῦ ῥήματος (ἔχω) «εἶχα» καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, εἰς τὸ γένος τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ τὸ ἀντικείμενον, π.χ. «*εἶχα δεμένο*», (παθητικῶς) διὰ τοῦ ῥήματος (εἶμαι) «ἤμουν», καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς τὸ γένος, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ ὑποκείμενον, π.χ. «*ἤμουν δεμένος*»· (φρ.) «*τὸ πρωί εἴχαμε φτάσει στὸ χωριό*», «*εἶχε δεθῆ στὸ ἅρμα του*», «*τότε δὲν ἤμουνα γεννημένος*», «*ἤμουν ἀκουμπισμένη στὸ δένδρο*».

ὑπερτείνω· (Λογ.) περιέχω πλέον ἤ, ὑπερέχω, π.χ. «*τὸ Β ὑπερτείνει τοῦ Α*» (ἀντίθετον τὸ ἀντιστρέφει) (Ἀριστοτέλης).

ὑπερτμηματικός,-ή,-όν· (Γλωσσολ.) «ὑπερτμηματικὰ γνωρίσματα», εἰς τὴν φωνολογίαν εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν χαρακτηρίζουν ἀτομικὰ φωνικὰ τμήματα, ἀλλ' ἐπεκτείνονται ἐφ' ὁλοκλήρου ἐκφράσεως ἢ σημαντικοῦ μέρους ταύτης· παράδειγμα «ὑπερτμηματικοῦ γνωρίσματος» εἶναι ὁ φραστικὸς τονισμός.

ὑπερωικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) «ὑπερωικά» εἶναι τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα σχηματίζονται διὰ τοῦ ὀπισθίου μέρους τῆς γλώσσης καὶ τοῦ μαλακοῦ οὐρανίσκου: (γ,γκ,κ,χ) *ἀ(γ)ώρι* (ἀγόρι), *(γκ)άζι, (κ)αλά, (χ)ῶμα* κ.λπ.

ὑπερωκεάνιος,-ος,-ον· (Ὀρθογρ.) διὰ τοῦ «ι», ὡς Βερολίνιος, Κιθαιρώνιος, Μαραθώνιος, Μετσόβιος, «*Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον*» (ἐπὶ τόπων) κ.λπ. (βλ. ειον,-ιον)· (φρ.) «*ὑπερωκεάνιος καὶ μετακόσμιος ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀσέβεια*» (Φίλων)· (κατά τινας ὄχι ὀρθῶς ὑπερωκεάνειος καὶ μτγν. ὑπερωκεάνιος)· (φρ.) «*ὑπερωκεάνιος πλοῦς*»· «*ὑπερωκεάνιοι χῶραι*» (Φίλων).

ὑπερωρία,(-ίας),ἡ· (=τὸ χρονικὸν διάστημα καθ' ὑπέρβασιν τῶν κανονικῶν ὡρῶν ἐργασίας)· ὑπερορία,(-ιας),ἡ (=ἡ ξένη χώρα, ἡ χώρα πέρα τῶν ὁρίων κράτους τινός)·(φρ.) «*οἱ ἐκ τῆς ὑπερορίας οἱ μὲν εἰς τὸ ἄστυ συνελέγοντο*» (Λυσίας)

– ύπῃ· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύπη ἔχουν τὸ υ βραχύ (ῠ), π.χ. *τολύπη ἡ (τολύπαι αἱ), λατύπη, οἰσύπη* (=ῥύπος ἐρίων προβάτων), *χαμαιτύπη* (=ἡ πόρνη), πλὴν τοῦ *ἡ λῦπη* (*αἱ λῦπαι*).

ὑπηρέτης,(-ου),ὁ· (ὁ ὑπὸ τὸν ἐρέτην (=κωπηλάτην) εὑρισκόμενος, ἤτοι βοηθὸς κωπηλάτου καὶ ἔπειτα θεράπων, βοηθός), θηλ. ὑπηρέτης, (-ιδος), ἡ, (νεωτ.) ὑπηρέτρια, (-ίας),ἡ.

ὑπισχνοῦμαι (–έομαι) (τινί τι)· (=ὑπόσχομαι εἴς τινά τι, ἀναλαμβανω νὰ πράξω · (φρ.) «*ὅσσα τοι ὑπέσχετο δῶρα*» (Ἰλιάς)· (μετ' ἀπαρεμφάτου) ἐπαγγέλομαι, βεβαιῶ ὅτι· (φρ.) «*ὑπόσχομαι οἷός τε εἶναι μάχεσθαι*» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ὑπισχνούμην, (μέλλ.) ὑποσχήσομαι, (ἀόρ.) ὑπεσχόμην, (πρκμ.) ὑπέσχημαι, (ὑπερσ.) ὑπεσχήμην· (ὑποτ.) ἐ ὑπισχνῶμαι, ἀ ὑπόσχωμαι, πρ ὑπεσχημένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ ὑπισχνοίμην, μ ὑποσχησοίμην, ἀ ὑποσχοίμην, πρ ὑπεσχημένος εἴην· (προστ.) ἐ ὑπισχνοῦ, ἀ ὑπόσχου, πρ ὑπέσχησο· (ἀπαρ.) ἐ ὑπισχνεῖσθαι, μ ὑποσχήσεσθαι, ἀ ὑποσχέσθαι, πρ ὑπεσχῆσθαι· (μετχ.) ἐ ὑπισχνούμενος, -ουμένη, -ούμενον, μ ὑποσχησόμενος, -σομένη, -σόμενον, πρ ὑπεσχημένος, -μένη, -μένον· – (ἐνεργ.) *ὑπισχνῶ (-έω)* (μόνον εἰς Αἰσωπείους Μύθους 205)·– ὑπόσχεσις· τὸ *ὑπισχνεῖσθαι* διαφέρει τοῦ *ἐπαγγέλλεσθαι*, διότι «*τὸ μὲν ὑπισχνεῖσθαι*» (=ἀναδέχεσθαί τι ἑκουσίως καὶ κατ' αἴτησιν ἄλλου), «*ἐπαγγέλλεσθαι δέ*» (=τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἄνευ αἰτήσεως ὑπισχνεῖσθαι)· (φρ.) «Ὑπισχνεῖται *κυρίως τις τὸ ἀξιωθὲν διδόναι, ἐπαγγέλλεται δὲ ὁ δίχα ἀξιώσεων παρέχειν βουλόμενος*» (Θωμᾶς Μάγιστ.).

ὑπό· (αἰολ. ὑπά, ἐπικ. ὑπαί)· πρόθεσις κυρία δισύλλαβος, ἡ ὁποία συντάσσεται μετὰ γενικῆς, δοτικῆς καὶ αἰτιατικῆς προτιθεμένη καὶ ἐπιτιθεμένη, πάσχει

αὕτη ἀναστροφὴν* καὶ μετατύπωσιν*, ὡς «ὕπο» (=ἕπεστι), τμῆσιν* καὶ παρένθεσιν*, ὡσαύτως αὕτη τίθεται καὶ ἐν συνθέσει, ὡς ὑπό-δειγμα, ὑπό-θεσις, ὑπ-άρχω, ὕπ-ουλος κ.λπ.· //(Συντακτ.) ἡ πρόθεσις «ὑπό» συντάσσεται:

α) μετὰ γενικῆς καὶ σημαίνει 1) τὸ ὑποκάτω· (φρ.) «*πηγὴ ὑπὸ τῆς πλατάνου*»(Πλάτων)· 2) τὴν συνοδείαν· (φρ.) «*τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇ προθυμίᾳ*» (Ξενοφῶν), 3) τὸν τρόπον· (φρ.) «*ὑπὸ σπουδῆς ἐποιεῖτο τὴν δίωξιν*» (Θουκυδίδης), 4) τὸ ποιητικὸν αἴτιον· (φρ.) «*πολλὰ διδάσκεσθαι ἐθέλω ὑπὸ χρηστῶν μόνον*»(Πλάτων), 5) τὸ ἀναγκαστικὸν αἴτιον· (φρ.) «*δακρύω ὑπὸ λύπης*» (Ξενοφῶν), (βλ. αἴτιον), καὶ 6) τὸ μέσον καὶ ὄργανον· (φρ.) «*εὐχὰς ὑπὸ κήρυκος ἐποιοῦντο* (=διὰ κήρυκος) (Θουκυδίδης)·

β) μετὰ δοτικῆς καὶ σημαίνει 1) τὸ ὑποκάτω· (φρ.) «*ἑστάναι φανταζόμενον ὑπό τινι δένδρῳ*» (=ἐν στάσει) (Πλάτων), 2) τὸ ὄργανον· (φρ.) «*Ζεῦ πάτερ, ὑπὸ σῷ φθίσον κεραυνῷ*» (Σοφοκλῆς), 3) τὴν ὑποταγήν· (φρ.) «*Κῦρος τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας ἐτίμα*»(Ξενοφῶν), 4) τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐπιτήρησιν· (φρ.) «*Ἀχιλλεὺς... ὑπὸ σοφωτάτῳ Χείρωνι τεθραμμένος*» (Πλάτων), καὶ 5) τὸ ποιητικὸν αἴτιον*· (φρ.) «*ὑφ' Ἕκτορι δάμναντο λαοί*» (Ἰλιάς) (τοῦτο δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ «*ὑφ' Ἕκτορα*»)·

γ) μετ' αἰτιατικῆς καὶ σημαίνει 1) τὸ ὑποκάτω (ἐν κινήσει καὶ ἄλλοτε ἐν στάσει)· (φρ.) «*Φίλιππος τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀνθρώπων πάντων δεινότατός ἐστιν*» (Αἰσχίνης)· «*ἀνακεχωρηκότες ὑπὸ τὸ πρὸς Μαντινείας τεῖχος... ἡσυχίαν ἦγον*» (Ξενοφῶν), 2) τὴν προσέγγισιν· (φρ.) «*ὑποκειμένης τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τὴν Ἀττικήν*» (=παρὰ τὴν Ἀττικήν) (Ἰσοκράτης), 3) τὴν ὑποταγήν· (φρ.) «*Αἴγυπτος πάλιν ὑπὸ βασιλέα ἐγένετο*» (Θουκυδίδης), 4) τὸν χρόνον (διαρκείας)·(φρ.) «*Λακεδαιμόνιοι Αἰγινήταις Θυρέαν ἔδοσαν ἐνοικεῖν διὰ τὰς ὑπὸ τὸν σεισμὸν εὐεργεσίας*» (Θουκυδίδης), «*ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἦρος*» (Θουκυδίδης), καὶ 5) τὸ τρόπον τινά, τὸ περίπου σχεδὸν εἰς τὴν φράσιν «ὑπό τι»· (φρ.) «*ταῦτ' ἐπιεικῶς μέν ἐστιν ὑπό τι ἄτοπα*» (Πλάτων)· // ἐν συνθέσει σημαίνει, α) τὸ ὑποκάτω: *ὑποχείριος, ὑφίσταμαι, ὑπόγειος,* β) ἐπιστροφήν: *ὑποτροπή, ὑπότροπος,* γ) τὸ ὀλίγον: *ὑποπίνω, ὑποκίτρινος, ὑπόλευκος,* δ) τὸ ὀπίσω: *ὑποχωρῶ, ὑπείκω,* ε) συνοδείαν: *ὑπαυλῶ, ὑπᾴδω,* στ) ὀδηγίαν (=πρός): *ὑπαγορεύω, ὑπογραμμός* (=δεῖγμα, προγραμμός)· (φρ.) «*ὑπογραμμὸν λέγομεν ἀντὶ τοῦ προγραμμόν*» (Ἀμμώνιος), *ὑπάγω* (=προάγω) καὶ γ) τὸ κρυφίως καὶ ἀνεπαισθήτως καὶ σχολαίως: *ὑπολαμβάνω, ὑποχωρῶ*· // (μετ' ἐπιρρηματικῆς σημασίας) (=εἰς κατωτέραν θέσιν, ὑποκάτω)· (φρ.) «*ἔνθα μοι ἵπποι δώδεκα θήλειαι, ὑπὸ δὲ ἡμίονοι ταλαεργοί*» (Ὀδύσσεια).

ὑποβάκχειος,(-ου),ὁ· (Μετρ.) ὄνομα τοῦ μετρικοῦ ποδός (υ−−) τοῦ καλουμένου καί «παλιμβάκχειος»· τὸ ἀνάπαλιν τούτου ἐκαλεῖτο «βακχεῖος*» ἢ «βακχειακὸς πούς» (−−υ), ἀλλ' ἐνίοτε τὰ ὀνόματα τούτων ἀναστρέφονται.

ὑποβαρβαρίζω· ὁμιλῶ γλῶσσαν ὄχι ὀρθῶς καί μετ' ἐπιμελείας· (φρ.) «*τοὔνομα βραχύ τι ὑποβαρβαριζόμενον* (Τίμωλος ἀντὶ Τμῶλος)» (Εὐστάθιος).

ὑποβολή,(-ῆς),ἡ· (=ἡ τοποθέτησις ὑποκάτω τινός)· // (Ῥητορ.) «ὑποβολὴ προσώπου»· (φρ.) «*ὅταν ὁ ῥήτωρ θέλων τι εἰπεῖν πρὸς τὸ ἀνεκτότερον ἄλλῳ προσώπῳ τὸν λόγον περιθῇ*» (Ῥήτορες Ἕλλ. ἐκδ. Waltz)· // (φρ.) «*ἐξ ὑποβολῆς ῥαψῳδεῖσθαι τὰ Ὁμήρου ἔγραψε Σόλων*» (Διογ. Λαέρτιος) (=κατά τινας τὸ ἀπαγγέλειν ἐπὶ δεδομένης ὑποθέσεως, κατ' ἄλλους «ἐξ ὑπολήψεως», ἤτοι ἄρχεσθαι ἐκεῖθεν, ὅπου ἔπαυσε νὰ ἀπαγγέλλῃ ὁ προηγούμενος).

ὑπογεγραμμένη,(-ης),ἡ· (τοῦ ὑπογράφομαι)· σημεῖον τιθέμενον ὑπὸ τὰ μακρὰ φωνήεντα εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ «ι», τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν ἄλλοτε παρ' αὐτὰ, ὡς *ἡρώιος> ἡρῷος, ζώιον> ζῷον*· [«ἡ ὑπογεγραμμένη» ἐσφαλμένως ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «τὸ «ι» ὑπογεγραμμένον» ἢ «τὸ ᾳ (η,ῳ) ὑπογράφεται»].

Τὸ ὑπογεγραμμένον ἰῶτα κατ' ἀρχὰς δὲν ἦτο ἄφωνον καὶ δὲν ἐγράφετο ὑπὸ τὰ μακρὰ φωνήεντα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγένετο ὑστερώτερον, ἀλλὰ προσεγράφετο (ἐγράφετο παραπλεύρως καὶ δεξιὰ τῶν μακρῶν φωνηέντων καὶ ἠκούετο κατὰ τὴν προφορὰν προφερόμενου ἴσως ὡς ἡμίφωνον)· (φρ.) «*ἡ δευτέρα (συζυγία) ἐκφέρεται διὰ τοῦ αι προσγραφομένου μὲν τοῦ ι, μὴ συνεκφωνημένου δέ*» (Διονύσιος ὁ Θρᾷξ), ἕνεκα τῆς σιγήσεως καὶ μάλιστα τῆς παραλείψεως τούτου οἱ γραμματικοὶ ἠμφεσβήτουν περὶ τῆς ὀρθογραφίας πολλῶν λέξεων γράφοντες *θνήσκω, μιμνήσκω, σώζω· ἐλάδιον, σπηλάδιον· ἀείδω, ὠραΐζω, χρήζω, ἐπωάζω, σφαδάζω· ζῶον* ἀντὶ τῶν ὀρθῶν *θνήσκω, μιμνήσκω, σῴζω· ἐλᾴδιον (λᾷδι), σπηλᾴδιον, ᾄδω, ὡράζω, χρῄζω, ἐπῳάζω σφαδάζω· ζῷον* κ.λπ.· // εἰς πολλὰ ῥήματα ἀπὸ τοῦ ιβ΄ αἰῶνος τὸ ὑποτακτικὸν «ι» τῶν διφθόγγων ἐγένετο ὑπογεγραμμένον, ἂν καὶ εἴς τινα μέρη (Ἀσίαν καὶ Αἰολίδα τῆς Ἀσίας) ἀπὸ τῆς 6ης ἑκατονταετηρίδος ἤρξατο παραλειπόμενον· οὕτω «*τραγωιδία*», «*κωμωιδία*», ἐκ τῶν ὁποίων τὰ λατινικά: tragoedia, comoedia (καὶ ὄχι tragodia, comodia), ὅτε ἔπαυσε δὲ ἡ προφορὰ αὐτοῦ, ἐγράφετο ὑπογεγραμμένον:*τραγῳδία, κωμῳδία* κ.λπ., (βλ. ὑπογράφω).

ὑπόγειος,-ος,-ον· (=ὁ ὑπὸ τὴν γῆν), οὐσ. «*τὸ ὑπόγειον*»· ὑπόγυιος (καὶ ὑπόγυος), -ος,-ον (=προχειρος, πρόσφατος, νέος)· (φρ.) «*ὡμίλησεν ἐξ ὑπογυίου*» (=ἐκ τοῦ προχείρου, ἐκ τῶν ἐνόντων, κν. ἀπέξω).

ὑπογραμμή,(-ῆς),ἡ· ἡ γραμή, ἡ ὁποία τίθεται ὑπό τινα λέξιν ἢ φράσιν, ἵνα αὕτη ἀναγνωσθῇ ἐμφαντικώτερον ἢ νὰ τυπωθῇ δι' ἄλλων τυπογραφικῶν στοιχείων· (οὐσ.) ὑπογράμμισις,(-εως),ἡ.

ὑπογραμμός,(-οῦ),ὁ· (φρ.) «τύπος καὶ ὑπογραμμός» (=ὑποδειγματικός), ἐκ τοῦ δείγματος γραφῆς, τὸ ὁποῖον ἐδίδετο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τοὺς μαθητὰς δι' ἀντιγραφὴν κάτω ὑπ' αὐτό.

ὑπογραφή,(-ῆς),ἡ· (=τὸ γράφειν ἕκαστος, ἰδίως, τὸ ὄνομά του καὶ ἐπώνυμον, κάτωθι ἑνὸς ἐγγράφου)· //(Λογ.) ἔκθεσις ἀναλυτικὴ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ὁρισμόν*.

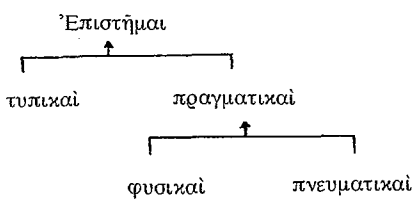
ὑπογράφω· (=γράφω τι ὑποκάτω κειμένου τινός· θέτω τὴν ὑπογραφήν μου ὑπό τι κείμενον)· //(Γραμμ.) γράφω ὑποκάτω τό «ι», γράφω τό «ι» ὑπογεγραμμένον·

«ᾠδή», «τραγῳδία», «τῇ φωνῇ», «τῇ χαρᾷ»· (φρ.) *«τὸ ζῷον ὑπογράφεται»* (βλ. ὑπογεγραμμένη).

ὑποδαίω· (=καίω ὑποκάτω)· ὑποδῶ (-έω) (=δένω ὑποκάτω), (μελλ.) ὑποδήσω.

ὑποδιαζευκτικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) ὁ ὀλίγον τι διαχωριστικός· (φρ.) *«ὑποδιαζευκτικὸς δέ ἐστι (ὁ σύνδεσμος «ἤ») ὁ διάφορα πράγματα τιθεὶς καὶ μηδέποτε ἐν τῇ αἰτήσει διαιρῶν, οἷον «δός μοι χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἢ λίθους τιμίους»* (Σοῦδα).

ὑποδιαίρεσις,(-εως),ἡ· (Λογ.) *«ὑποδιαίρεσις δέ ἐστι διαίρεσις ἐπὶ διαιρέσει»* (=ἡ μικροτέρα διαίρεσις· ἡ τοῦ διαιρεθέντος ὅλου πάλιν διαίρεσις εἰς μικρότερα μέρη) (Διογένης Λαέρτιος). Ἡ α΄διαίρεσις ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ὑποδιαιρέσεις ὀνομάζεται «πρωτεύουσα» καί «θεμελιώδης» π.χ.

Ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωνται βάσις διαιρέσεως πολλὰ γνωρίσματα ἐννοίας τινός, εἶναι ὡσαύτως δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν πολλαὶ συνάλληλοι διαιρέσεις ἐνοιῶν, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται «συνδιαιρέσεις».

ὑποδιαστολή,(-ῆς),ἡ· (Γραμμ.) σημεῖον διαχωριστικόν (,), διὰ τοῦ ὁποίου χωρίζονται αἱ συλλαβαὶ μιᾶς λέξεως, ἵνα ἀποφευχθῇ σύγχυσις πρὸς ἄλλην τινὰ ὁμώνυμον λέξιν· διὰ τοῦτο γράφεται ὑποδιαστολή (,) εἰς τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν «ὅ,τι», π.χ. *«εἶδα τότε ὅτι, ὅ,τι θὰ κάμωμε, θὰ τὸ κάμωμε μονάχοι»* (Κολοκοτρώνης), (πρβλ. κόμμα)· // (δημοτ.) ἡ ὑποδιαστολὴ ἐπὶ πλέον σημειοῦται εἰς τὸν χρονικὸν σύνδεσμον «ὅ,τι», π.χ. *«τὸ ἔμαθε ὅ,τι βγῆκε»*, *«νύχτωσε ὅ,τι φτάσαμε»*, εἰς τὸ ἐπιρρηματικὸν «ὅτι», π.χ. *«τὰ σταφύλια ὅ,τι παῖρναν καὶ ῥόδιζαν στὴν κληματαριά»*, καὶ εἰς τοὺς ἀριθμοὺς, διὰ νὰ χωρίζῃ τὰς ἀκεραίας μονάδας ἀπὸ τῶν δεκαδικῶν μονάδων, π.χ. 356,7428· 8,006 κ.λπ.

ὑποζευκτικός,-ή,-όν· (ὁ ἀναφερόμενος ἢ ἀνήκων εἰς τὴν ὑπόζευξιν*, ἤτοι κν. εἰς τὸ ζέψιμο, (μτγν.) εἰς τὴν ὑπόταξιν, τὴν ὑποτελῆ ἢ ἐξηρτημένην σχέσιν)· // (Γραμμ.) (ἐπὶ τῶν συνδέσμων) «ὑποζευκτικοὶ σύνδεσμοι», οἱ εἰσάγοντες ὑποτελεῖς (ἐξηρτημένας προτάσεις)· οὗτοι εἶναι, α) *οἱ αἰτιολογικοί* (πλὴν τοῦ *γάρ*), β) *οἱ τελικοί*, γ) *οἱ συμπερασματικοὶ ὡς* καὶ *ὥστε*, δ) *οἱ χρονικοί*, ε) *οἱ εἰδικοὶ* καὶ στ) *οἱ ὑποθετικοί* (βλ. σύνδεσμοι).

ὑπόζευξις,(-εως),ἡ· (Γραμμ.) ὑποτελὴς καὶ ἐξηρτημένη σχέσις, ὑπόταξις*, (βλ. ὑποζευκτικός).

ὑπόθεσις,(-εως),ἡ· τὸ θέμα λογοτεχνικοῦ τινος ἔργου (ποιήματος, δράματος, πραγματείας)· // «αἱ ὑποθέσεις» εἶναι αἱ συγγραφαὶ τῶν λογίων συγγραφέων καὶ μάλιστα τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς τὰς ὁποίας ἐξητάζοντο τὰ καθ' ἕκαστον ἔργα· (φρ.) *«ὑπόθεσις ἀρχὴ ἀναπόδεικτος»* (Πλάτων)· // (Συντακτ.) *«ὁ ὑποθετικὸς* λόγος»*, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφέρεται αὕτη (ἡ ὑπόθεσις)· (βλ. ἑπόμενον, ὑποθετικός).

ὑποθετικός,-ή,-όν· (=ὁ ὑπάρχων καθ' ὑπόθεσιν*, ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὑπόθεσιν)· // (Γραμμ.) ἐκεῖνος διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφέρεται ὑπόθεσις· «ὑποθετικοὶ σύνδεσμοι*»: *«εἰ»* (βλ.λ.), *εἰάν, ἐάν* (βλ.λ.), *ἄν, ἤν»*, (δημοτ.) *«ἄν, σάν, ἄμα»*. Εἶς εἶναι ὁ ὑποθετικὸς σύνδεσμος, ὁ *«εἰ»*, ὁ ὁποῖος συνενούμενος μετὰ τοῦ δυνητικοῦ μορίου *«ἄν»* λαμβάνει τὰς ἑξῆς μορφὰς *εἰ*+ *ἀν*> *εἰάν*, (διὰ συγκοπῆς τοῦ «ι»)>*ἐάν*, (διὰ συναιρέσεως τοῦ «εα»)>*ἄν*, (καὶ διὰ τροπῆς τοῦ α εἰς η)>*ἤν*.

Τὸ ὑποθετικὸν «εἰ» εἶναι:

α) «διστακτικὸν ἢ ἀπορητικόν», τὸ ὁποῖον τίθεται μετὰ τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα δηλοῦν δισταγμὸν ἢ ἀπορίαν: *ἀπορῶ, σκέπτομαι, φοβοῦμαι, οὐκ οἶδα* κ.λπ., π.χ. *«σκέψαι τοίνυν εἰ ὁ Ἑλλήνων νόμος κάλλιον ἔχει»* (Ξενοφῶν)· *«οὐκ οἶδ' ἔγωγε, εἴ τινα λίποις ἂν τῶν πολεμίων»* (Ξενοφῶν),

β) «διαβουλευτικόν» ἢ «ἀποπειρατικόν», τὸ ὁποῖον τίθεται μετὰ τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα σημαίνουν διαβούλευσιν καὶ ἀπόπειραν περὶ τοῦ πρακτέου: *ὁρῶ, μελετῶ, πειρῶμαι, σπουδάζω* κ.λπ., π.χ. *«πρότερον δὲ πυρὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πειρᾶσαι, εἰ δύναιντο πνεύματος γενομένου ἐπιφλέξαι τὴν πόλιν οὖσαν οὐ μεγάλην»* (Θουκυδίδης), καὶ

γ) «ὑποθετικόν»· τὸ ὑποθετικὸν μόριον «εἰ» τίθεται ἐπὶ κρίσεων, π.χ. *«εἰ θεοί τι ὁρῶσιν αἰσχρόν, οὔκ εἰσι θεοί»* (μεταφραζόμενον εἰς τὴν νεοελλ. *ἐὰν, ἄν*)· τὸ δὲ *ἐάν, ἄν* (ἀττικῶς ἤν) τίθεται ἐπὶ ἐπιθυμίας, π.χ. *«ἐὰν ζητῇς καλῶς, εὑρήσεις»*.

Ἡ εὐκτικὴ μετὰ τοῦ «εἰ» δηλοῖ ὅτι οὐδέποτε καὶ οὐδεμία προσδοκία ὑπάρχει νὰ γίνῃ τι, π.χ. *«εἰ γενοίμην βασιλεύς»*, φράσις τὴν ὁποίαν οἱοσδήποτε δύναται νὰ εἴπῃ. Ἡ δὲ ὑποτακτικὴ μετὰ τοῦ «ἄν» δηλοῖ ὅτι ὑπάρχει προσδοκία νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ λεγόμενον, π.χ. *«ἐὰν γένωμαι βασιλεύς»*, φράσις τὴν ὁποίαν λέγει μόνον ὁ διάδοχος ἢ ὅσοι ἄλλοι ἐλπίζουν νὰ γίνουν βασιλεῖς.

Τὸ ὑποθετικὸν μόριον «εἰ» μετὰ παρῳχημένου χρόνου δηλοῖ τὸ ἀδύνατον, π.χ. *«εἰ κλυστῆρσιν ἐχρῆτο (ὁ θανών)* (δηλαδὴ ἐὰν ἐχρησιμοποίει ὑποκλισμούς), *οὐκ ἂν ἐτεθνήκει»*, ἐνῷ μετὰ τοῦ ἐνεστῶτος ἢ μέλλοντος δηλοῖ τὸ δυνατόν, π.χ. *«εἰ μὲν τοῦτο ἐστί»* (ἐνεστώς), *«εἰ μὲν τοῦτο ἔσται»* (μέλλων).

Τὸ ὑποθετικὸν *«εἰ»* μεθ' ὁριστικῆς δηλοῖ τὸ θετικόν, π.χ. *«εἰ τοῦτο ἐγίνετο»*, μετ' εὐκτικῆς δηλοῖ τὸ δυνατὸν ἢ τὴν ἁπλῆν σκέψιν τοῦ λέγοντος καὶ ὄχι τὸ προσδοκώμενον, π.χ. *«εἰ τοῦτο γένοιτο»*. Τὸ δὲ ὑποθετικὸν *«ἐάν»* (*εἰάν, ἄν, ἤν*) δηλοῖ τὸ δυνατὸν καὶ προσδοκώμενον καὶ τίθεται μεθ' ὑποτακτικῆς, π.χ. *«ἐὰν τοῦτο γένηται»*.

Εἰς τοὺς ὑποθετικοὺς λόγους ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἢ ἀπροσδιόριστος ἢ δυνατὴ ἢ νοητὴ ἢ ἀδύνατος (ἢ ἀπίστευτος).

Εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα εἴδη τῆς φύσεως «τῆς ὑποθέσεως» ἀνάγονται καὶ τὰ τέσσαρα εἴδη τῶν ὑποθετικῶν λόγων.

Εἶς ἕκαστον εἶδος «ὑποθέσεως» ἰσοδυναμοῦν δύο συνέπειαι, ἡ μία ἡ βεβαία ἐκ τῆς ὑποθέσεως, ἡ δὲ δευτέρα ἡ ἐνδεχομένη ἢ ἐνδοιαστικὴ ἐκ τῆς ὑποθέσεως. Οὕτως α) «ἐπὶ τῆς βεβαίας συνεπείας»: ἐπὶ ὑποθέσεως ἐνεστῶτος χρόνου τίθεται συνέπεια ἐνεστῶτος, π.χ.

«εἰ μέν εἰσι θωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί» (α΄ εἶδος), ἐπὶ ὑποθέσεως μέλλοντος χρόνου τίθεται συνέπεια μέλλοντος, π.χ. *«εἰ μὴ βοηθήσετε, οὐ περιέσται τἀκεῖ»* (Θουκυδίδης) (α΄ εἶδος), ἐπὶ ὑποθέσεως παρωχημένου χρόνου τίθεται ὡς συνέπεια παρωχημένος χρόνος μετὰ τοῦ «ἄν» ἢ καὶ ἄνευ αὐτοῦ, π.χ. *«τοὺς τριηράρχους ἠνάγκαζεν ἐπισκευάζειν τὰς ναῦς, εἴ τίς τι ἐπεπονήκει»* (Θουκυδίδης) (α΄εἶδος)· *«εἰ μὲν ἐπίοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπεχώρουν* (Συρακόσιοι), *οἱ δ' ἀναχωροῖεν, ἐπέκειντο»* (Θουκυδ.) (γ΄ εἶδος)· *«εἰ μὲν γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρός τε τὴν πόλιν ἐμαχόμεθα καὶ τὴν γῆν ἐδηοῦμεν ὡς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν»* (Θουκυδίδης) (δ΄ εἶδος)· εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρίσταται ἡ συνέπεια ὡς βεβαία καὶ ἀναγκαία ἢ ἀναπόφευκτος·

β) «ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης συνεπείας»: εἰς πάντα τὰ εἴδη τῶν ὑποθετικῶν λόγων τίθεται εἰς τὴν ἀπόδοσιν «εὐκτικὴ μετὰ τοῦ ἄν», ὁπόταν δηλοῦται τὸ ἀμφίβολον καὶ τὸ πιθανόν, π.χ. *«δεινὸν ἂν εἴη, εἰ πρὸς τὰ ὅσα ἡμῶν ἀποβλέπουσιν οἱ θεοί»* (Πλάτων) (α΄εἶδος)· *«εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγμάτων πραότερον ἐπεμελήθησαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῶμεν»* (Ἰσοκράτης) (β΄εἶδος)· *«εἴ τις ταῦτα πράττοι, μέγ' ἂν ὠφελήσειεν»*· *«εἰ ἀναβλέψειας, φεύγοις ἂν τοὺς πνιρούς»* (Ἀριστοφάνης) (γ΄εἶδος)· *«ἐὰν κατὰ μέρος φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἧττον ἂν δύναιντο ὑμᾶς θηρᾶν οἱ πολέμιοι»* (Ξενοφῶν), (τό *«ἂν δύναιντο»* δηλοῖ τὸ ἀμφίβολον καὶ πιθανόν, ἤτοι ἡ συνέπεια εἶναι ἀμφίβολος, ἐνδεχομένη, πιθανή) (δ΄εἶδος)· //

(Συντακτ.) «ὑποθετικοὶ λόγοι» εἶναι αἱ δευτερεύουσαι ὑποθετικαὶ προτάσεις μετὰ τῶν κυρίων προτάσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτῶνται αὗται καὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν ἀπόδοσίν των.

Ὁ ὑποθετικός λόγος ἀποτελεῖται ἐκ δύο προτάσεων, μιᾶς προτάσεως, ἡ ὁποία ἔχει ἓν τῶν ὑποθετικῶν μόρων (*εἰ, ἐάν, εἰάν, ἄν, ἤν*) λαμβανομένης ὡς ἀληθείας, ἡ ὁποία καλεῖται «ὑπόθεσις» (πρότασις δευτερεύουσα ἢ ἡγούμενον), καὶ μιᾶς ἄλλης κυρίας προτάσεως, ἡ ὁποία δεικνύει τὸ ἐκ τῆς ὑποθέσεως προκῦπτον καλουμένη «συνέπεια» (ἀπόδοσις ἢ ἑπόμενον), π.χ. *«εἰ βούλει* (ὑπόθεσις), *μένε* (συνέπεια)», *«ἢν ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος* (ὑπόθεσις), *οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν* (συνέπεια)».

Αἱ ὀνομασίαι «ἡγούμενον» καὶ «ἑπόμενον» ἐννοοῦνται ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος καὶ ὄχι ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν προτάσεων εἰς τὸν προφορικὸν ἢ γραπτὸν λόγον, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τόν «ὑποθετικὸν λόγον», διότι δυνατὸν νὰ προταχθῇ τὸ ἑπόμενον (ἡ συνέπεια) καὶ νὰ ἐπιταχθῇ τὸ ἡγούμενον (ἡ ὑπόθεσις), π.χ. *«εὑρήσεις* (ἑπόμενον, συνέπεια), *ἐὰν καλῶς ζητῇς* (ἡγούμενον)».

Οἱ ὑποθετικοὶ λόγοι εἶναι ἀντίθετοι τῶν θετικῶν.

Οἱ μέν «θετικοί» δηλοῦν τὸ ἀκωλύτως ἄνευ περιστάσεως καὶ περιορισμοῦ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γίνεται ἢ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ γίνῃ ἢ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει γίνει, οἱ δέ «ὑποθετικοί» τοὐναντίον δηλοῦν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μετά τινος περιορισμοῦ γίνεται, θὰ γίνῃ, θὰ ἔχῃ γίνει ἢ δὲν γίνεται ἢ δὲν θὰ γίνῃ ἢ δὲν θὰ ἔχῃ γίνει, ἐὰν προηγηθῇ ἢ δὲν προηγηθῇ

ἄλλο τι. Ἐπὶ τῶν πρώτων τὸ πρᾶγμα παρίσταται ὡς γινόμενον ἀκωλύτως, π.χ. *«ἐπεὶ νενικήκαμεν, ἐσμὲν ἐλεύθεροι»*, ἐπὶ τῶν δευτέρων πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ κώλυμά τι, ἵνα προκύψῃ ἄλλο τι, π.χ. *«ἐὰν νικήσωμεν, ἐσόμεθα ἐλεύθεροι»*.

Πολλάκις χάριν μετριοφροσύνης ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας ἰδίως μετὰ τὰ ῥήματα σημαντικὰ ψυχικοῦ πάθους: *μέμφεσθαι, λυπεῖσθαι, ἀγαπᾶν, θαυμάζειν, στυγεῖν, δεινόν ἐστι, μωρόν ἐστι, ἄτοπόν ἐστι* κ.λπ. τίθεται ἀντὶ τοῦ ἁρμόζοντος *«ὅτι, διότι»* (αἰτιολογικὴ πρότασις) τὸ ὑποθετικόν «εἰ» καὶ οὕτως ὁ μὲν λόγος ἔχει σχῆμα μὲν ὑποθετικόν, φύσιν δὲ θετικήν (αἰτιολογικήν), π.χ. *«ἐθαύμαζεν, εἰ μὴ* (=διότι δέν) *φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν...»* (Ξενοφῶν).

Εἰς ἄλλα λαμβάνει τό *«εἰ»* τὴν ἔννοιαν τοῦ *«καίτοι»*, π.χ. *«εἰ(=καίτοι) καθ' Ἑλλάδ' ὄνομα δυσκλεὲς φέρω μή μοι τὸ σῶμα δ' ἐνθάδ' αἰσχύνην ὄφλῃ»* (Εὐριπίδης), ὅπου συνήθως λαμβάνει καὶ τὸ μόριον *«περ»* καὶ γίνεται *«εἴπερ»*, ὡς καὶ τό *«καί»* καὶ γίνεται *«εἰ καί»* ἢ *«καὶ εἰ»*.

Ἔχομεν τέσσαρα εἴδη ὑποθετικῶν λόγων:

(α΄ εἶδος) μετὰ τοῦ *«εἰ»* καὶ ὁριστικῆς παντὸς χρόνου, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὸ πραγματικόν, π.χ. *«εἰ ἐστι ἥλιος, ἔστι φῶς»*·

(β΄εἶδος) μετὰ τοῦ *«εἰ»* καὶ ὁριστικῆς ἱστορικῶν χρόνων δηλοῦν τὸ μὴ πραγματικόν, π.χ. *«εἰ εἶχον χρήματα, ἐδίδουν ἄν σοι»*·

(γ΄εἶδος) μετὰ τοῦ *«εἰ»* καὶ εὐκτικῆς δηλοῦν τὴν ἁπλῆν σκέψιν τοῦ λέγοντος, π.χ. *«εἰ φωνὴν λάβοι, φαίην ἄν ἡ θανοῦσα»*·

(δ΄εἶδος) μετὰ τοῦ ἐάν, εἰάν, ἄν, ἤν καὶ ὑποτακτικῆς δηλοῦν τὸ προσδοκώμενον, π.χ. *«ἐάν (ἄν,ἤν) ἐμὲ ἀποκτείνητε, βλάψετε ὑμᾶς αὐτοὺς»*· [α) ἀντὶ τοῦ «ἐάν» μεθ' ὑποτακτικῆς δύναται νὰ τεθῇ «εἰ» μεθ' ὁριστικῆς μέλλοντος, εἰς δὲ τὴν ἀπόδοσιν τίθεται συνήθως ὁριστικὴ μέλλοντος, π.χ. *«εἰ μὲν ἀπογνώσεσθε, ἐπὶ τοῖς λέγουσι τὸ βουλευτήριον ἔσται, ἐὰν δὲ καταγνῶνται ἐπὶ τῆς ἰδιώταις»* (Δημοσθένης), (τοῦτο τὸ δ΄ εἶδος ἐμφανίζεται προσεγγίζον πρὸς τὸ α΄ εἶδος τῶν ὑποθετικῶν λόγων)· β) ἐπὶ ἀορίστου ἐπαναλήψεως πράξεώς τινος τίθεται εἰς τὴν ἀπόδοσιν συνήθως ὁριστικὴ ἐνεστῶτος ἢ γνωμικὸς ἀόριστος, π.χ. *«ἐάν τις τὸν ἥλιον ἐγχειρῇ θεᾶσθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται»* (Ξενοφῶν)].

Ἐνίοτε ἀντὶ ὑποθετικῆς προτάσεως τίθεται ὑποθετικὴ μετοχή, π.χ. *«οὔτε γὰρ βοὸς ἂν ἔχων σῶμα ἀνθρώπου, ἐδύναιτ' ἂν πράττειν ἃ ἐβούλετο»* (ἀντὶ *βοὸς εἰ εἶχε σῶμα*) (Ξενοφῶν).

Εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν τεσσάρων ὑποθετικῶν λόγων (προτάσεων) ἀναλογοῦν καὶ δύο συνέπειαι (ἀποδόσεις), ἤτοι ἡ βεβαία (ἀναγκαία, ἀναπόφευκτος) καὶ ἡ ἐνδεχομένη (περὶ τῶν ὁποίων εἴδομεν ἀνωτέρω)·

Τὸ βέβαιον τῆς συνεπείας τρέπεται πολλάκις εἰς ἀναγκαῖον καὶ ἐκφέρεται α) διὰ προστακτικῆς, π.χ. *«εἰ γὰρ μὴ βοηθήσετε παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατὸν θεάσασθε ὃν τρόπον ὑμᾶς ἐστρατηγηκότες πάντες ἔσεσθε ὑπὲρ Φιλίππου»* (Δημοσθένης), β) διὰ τοῦ «δεῖ» καὶ Ἀπαρεμφάτου ἢ τοῦ ἰσοδυνάμου εἰς -τέον, π.χ. *«εἰ μὲν ἡσυχίαν Φίλιππος ἄγει καὶ μήτε τῶν ἡμετέρων ἔχει παρὰ τὴν εἰρήνην μηδὲν πάντας ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς,*

οὐδὲν δεῖ λέγειν ἀλλ' ἁπλῶς εἰρήνην ἀκτέον» (Δημοσθένης), καὶ γ) τρέπεται εἰς τὸ καθ' ὁλοκληρίαν ἄπορον, ὁπόταν ἐξηγῆται ἢ διὰ τοῦ «ἀπορῶ» ἢ δι' «ἐρωτήσεως», π.χ. «*ἂν ταῦτα λέγωσι, τί ἐροῦμεν ἢ τί φήσομεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι*» (Δημοσθένης).

Πολλάκις ἡ ἀπόδοσις ἐκφέρεται κατ' ἀπαρέμφατον ἢ μετοχὴν μετὰ τοῦ «ἄν» (ἢ καὶ σπανίως ἄνευ αὐτοῦ), διότι ἐξαρτᾶται ἐξ ἄλλων ῥημάτων, π.χ. «*εἴ τι ἐμοὶ κακὸν βουλεύοις, ἅμα ἂν μοι δοκεῖς καὶ σαυτῷ κακόνους εἶναι*» (=*ἅμα καὶ σαυτῷ κακόνους ἂν εἴης, ὥς μοι δοκεῖς*) (Ξενοφῶν)· «*ὡς εἰ τοῦτο παρανομήσειε συνταράξων τὸ στράτευμα*» (Ἰσοκράτης).

Οἱ ὑποθετικοὶ σύνδεσμοι δὲν τίθενται μόνον εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ μετὰ μίαν ἢ περισσοτέρας λέξεις, π.χ. «*ὃν ἦν διαλύσῃς αὐτῶν τούτων ἀπαλλάξεις*» (Ἰσοκράτης)· «*ἐμίσει, οὐκ εἴ τις κακῶς πάσχων ἠμύνετο, ἀλλ' εἴ τις εὐεργετούμενος ἀχάριστος φαίνοιτο*» (Ξενοφῶν).

Ἡ ὑποθετικὴ πρότασις πολλάκις παραλείπεται:

α) εἰς τό «*εἰ δὲ μή*» (=ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει,ἄλλως), διὰ τοῦ ὁποίου ἐννοεῖται κατ' ἀντίθετον ἔννοιαν τὸ εἰρημένον ῥῆμα, π.χ. «*εἰ μὲν σύ τι ἔχεις πρὸς ἡμᾶς λέγειν, εἰ δὲ μή* (=εἰ δὲ μὴ ἔχεις) *ἡμεῖς πρός σε ἔχομεν*» (Ξενοφῶν), ἢ ἐννοεῖται ἄλλο ῥῆμα ἀνάλογον, π.χ. «*ἐλθὼν ἀπήτει τὰ χρήματα, εἰ δὲ μή* (=εἰ δὲ μὴ λάβοι) *πολεμήσειν ἔφη αὐτοῖς*» (Ξενοφῶν)·

β) εἰς τά «*εἰ μή*», «*εἰ μὴ διά*», π.χ. «*οἱ Πελοποννήσιοι ἐδόκουν ἀπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν*» (δηλ. ἐκωλύοντο) (Θουκυδίδης), καὶ

γ) εἰς τά «*εἴ τις*», «*εἴ που*», «*εἴ ποθεν*», «*εἴπερ τις*», «*εἴ περ ποτέ*», π.χ. «*ὥστε μοι παρίστασθαι ἐκεῖνον καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον εὖ πράξειν εἴπερ τις πώποτε καὶ ἄλλος*» (δηλ. *εὖ ἔπραξε*) (Πλάτων)· «*φημὶ δεῖν ἐθελῆσαι εἴπερ ποτέ, καὶ νῦν*» (=εἴπερ ποτὲ ἐθελήσατε, μᾶλλον ἢ ἄλλοτέ ποτε, τότε περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά) (Δημοσθένης).

Ἕνεκα παρομοιώσεως πολλάκις ἐπιφέρεται ὑποθετικὸς λόγος β΄ ἢ γ΄ εἴδους διὰ τοῦ «*ὥσπερ ἂν εἰ*» νοουμένου ἐκ τῶν προηγουμένων τοῦ ῥήματος τῆς ἀποδόσεως, τοῦ δὲ ἡγουμένου ἐκφερομένου ἢ κατ' εὐκτικὴν ἢ καθ' ὁριστικὴν ἱστορικοῦ χρόνου· ἐνίοτε δὲ ἐλλείπει καὶ τὸ ἡγούμενον, π.χ. «*Κῦρος εὐθὺς ἠσπάζετο αὐτόν, ὥσπερ ἂν εἴ τις πάλαι φιλῶν ἀσπάζοιτο*» (=ὥσπερ ἂν ἀσπάζοιτο, εἰ...) (Ξενοφῶν)· «*διεφθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν*» (=ὥσπερ διεφθάρησαν ἄν, εἰ ἐπολέμησαν) (Ἰσοκράτης)· «*τὴν ὁδὸν διεπορεύθησαν, ὥσπερ ἂν εἰ προπεμπόμενοι*» (=ὥσπερ ἂν διεπορεύθησαν, εἰ διεπορεύθησαν) (Ἰσοκράτης)· ὡς ἐκ τούτου αἱ φράσεις «*ὥσπερ εἰ*», «*ὥσπερ ἄν*», «*ὥσπερ ἂν εἰ*», «*ὡς εἰ*», «*ὡς ἄν*» ἐξωμοιώθησαν πρὸς ἁπλᾶ ἐπιρρήματα (ἀναφορικά), τὰ ὁποῖα ἰσοδυναμοῦν πρὸς τό «*ὥσπερ*» ἢ «*ὡς*» (=καθώς, σάν), [τῆς δημοτ.τὸ *σάν(σά)* προῆλθεν ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνεκφορῶν· «*ὡς ἄν*» *(ὡσάν)>σὰν>σά*, τὸ ὁποῖον ἔχει ποικίλας σημασίας: *ὅπως, καθώς· ὁσάκις, ὅταν· ἐάν· ἀφοῦ, ἐπειδὴ* κ.λπ.], π.χ. «*Κῦρος εὐθὺς ἠσπάζετο τὸν πάππον,*

ὥσπερ ἂν εἴ τις πάλαι φιλῶν αὐτὸν ἀσπάζοιτο» (=καθώς, σὰν τὸ πάλαι ἀγαπῶν αὐτῶν ἠσπάζετο) (Ξενοφῶν).

Ἐνίοτε τίθενται πολλαὶ ὁμοῦ ὑποθετικαὶ προτάσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία εἶναι διορισμὸς ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, π.χ. «*εἴ τις θεῶν αἵρεσίν σοι δοίη, οὐδεμίαν ἕλοι' ἄν, εἴπερ ἐμοὶ συμβούλῳ χρῷο, μᾶλλον ἢ ταύτην* » (=οὐδεμίαν ἕλοιο ἂν ἐμοὶ συμβούλῳ χρώμενος) (Ἰσοκράτης).

Ἡ ὑποθετικὴ πρότασις ἐκφερομένη δι' ἐπιρρημάτων καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτά: *ἐκείνως, οὕτως, δικαίως, ἄλλως δέ, γάρ, ἐν ᾧ*, εἶναι παρεσχηματισμένη, π.χ. «*εἰ ἐπλεονεκτοῦμεν, ἐκείνως δ' οὐδ' ἂν αὐτοὶ ἀντέλεγον*» (=*εἰ δ' ἐπλεονεκτοῦμεν, οὐδ' ἂν αὐτοὶ ἀντέλεγον*) (Θουκυδίδης), καὶ ἐμπροθέτως, π.χ. «*ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτ' ἀγαθὸν γένοιτο*» (=εἰ μὴ εἶεν ἄρχοντες) (Ξενοφῶν).

Ἐνίοτε δύο ὑποθέσεις ἔχουν μίαν κοινὴν ἀπόδοσιν, α) ἐὰν ἡ μία τῶν ὑποθέσεων εἶναι γενικωτέρα, π.χ. «*ἢν μὲν πόλεμον αἱρῆσθε* (γενικωτέρα) *μηκέτ' ἥκετε δεῦρο ἄνευ ὅπλων, εἰ σωφρονεῖτε*» (Ξενοφῶν), β) ἐὰν ἐπεξηγῇ ἡ β΄ τὴν πρώτην ἢ λέξιν τινὰ αὐτῆς, π.χ. «*εἰ δρᾷς τοῦτο ἔμοιγε ἔσται τεκμήριον τοῦτο, ὅτι σωφρονεῖς, ἐὰν ἐπᾴδειν παρέχῃς Σωκράτει*» (Πλάτων), καὶ γ) ἂν ἡ μία τῶν ὑποθέσεων εἶναι ὑπόθεσις τῆς ἄλλης, π.χ. «*ἀξιοῦμεν, εἴ τινα ὁρᾶτε σωτηρίαν ἡμῖν, ἐὰν διακαρτεροῦμεν διδάξαι καὶ ἡμᾶς*».

Πολλάκις ἐλλείπει ἡ ὑπόθεσις ὡς εὐκόλως νοουμένη ἐκ τῶν ἡγουμένων, π.χ. «*μὴ ποιήσῃς ταῦτα, εἰ δὲ μή, αἰτίαν ἕξεις*» (=εἰ δὲ ποιήσεις, αἰτίαν ἕξεις) (Ξενοφῶν), ἢ λανθάνει εἴς τινα λέξιν τῆς κυρίας πρωτάσεως, συνήθως εἰς τὴν μετοχήν, π.χ. «*οὐκ ἐσθίουσι πλείω ἢ δύνανται φέρειν· διαρραγεῖεν γὰρ ἄν*» (δηλ. «*εἰ γὰρ πλείω ἐσθίοιεν, διαρραγεῖεν ἄν*» (Ξενοφῶν).

Ἀποσιωπᾶται ἐνίοτε ἡ ἀπόδοσις τοῦ προτέρου ἐπὶ δύο ὑποθετικῶν λόγων, οἱ ὁποῖοι εἰσάγονται διὰ τοῦ: «*εἰ μέν - εἰ δέ*», «*ἐὰν μέν - ἐὰν δέ*» (σχῆμα ἀνταπόδοτον* ἢ ἀποσιώπησις*), π.χ. «*ἐὰν μὲν ἑκὼν πείθηται, εἰ δὲ μή, εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς*» (=*ἐὰν μὲν ἑκὼν πείθηται, καλῶς ἔχει, εἰ δὲ μὴ* κ.λπ.) (Πλάτων).

Αἱ ὑποθετικαὶ προτάσεις γίνοναι ἐνδοτικαί*, ὅταν πρὸ τῶν ὑποθετικῶν μορίων κεῖται τό «*καί*» ἢ τό «*οὐδέ*» ἢ «*μηδέ*» ἢ ὅταν μετ' αὐτὰ κεῖται τό «*καί*», π.χ. «*γελᾷ δ' ὁ μωρός, κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ*»· «*οἱ ποταμοὶ εἰ καὶ πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροί εἰσι, προϊοῦσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίγνονται*» (Ξενοφῶν)

Ἡ διαφορὰ τοῦ ὑποθετικοῦ «*ἄν*» πρὸς τὸ δυνητικόν «*ἄν*» εἶναι ἡ ἑξῆς, α) ὁ ὑποθετικὸς δυνατὸν νὰ ἀρχίζῃ τὸν λόγον, π.χ. «*ἂν διδῶ χρήματα*» (Ἡρόδοτος), «*ἤν τε δεχώμεθα, ἤν τε συνάπτωμεν*» (Ξενοφῶν)· ὁ δυνητικὸς «*ἄν*» τίθεται μετὰ τὴν ἀρχήν, π.χ. «*εἴποι τις ἄν*», «*οὐκ ἂν φύγοις*». Ὁ ὑποθετικὸς συνήθως συντάσσεται μεθ' ὑποτακτικῆς, π.χ. «*ἐὰν ᾖς φιλομαθής, ἔσει καὶ πολυμαθής*» (Ἰσοκράτης), [λέγομεν «συνήθως», διότι, ὅτε ὁ σύνδεσμος «*ἐάν*» εἶναι ἐρωτηματικὸς συντάσσεται μεθ' ὁριστικῆς· (φρ.) «*δὲν γνωρίζω ἐὰν ἦλθεν ἢ ἔρχεται*»· «*δὲν ἠξεύρω ἐὰν ἔχεις χρήματα*», ἤτοι «*ἔχεις χρήματα;*»· «*ἐρωτῶ σε, ἐὰν νομίζεις τὸν βασιλέα εὐδαίμονα*» (τοῦτο

γράφεται ὡς ὑπάρχει εἰς τὴν εὐθεῖαν ἐρώτησιν)· «*νομίζεις τὸν βασιλέα εὐδαίμονα;*»]· ὁ δυνητικὸς τίθεται εἰς πᾶσαν ἔγκλισιν, π.χ. «*ἀκούσαιμ' ἄν*»· «*τὸ γὰρ ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ οὐκ ἂν ἐτειχήσατο*» (Θουκυδίδης)· ὁ ὑποθετικός «ἄν» ἀπαιτεῖ ἀναγκαίως ἀπόδοσιν, π.χ. «*ἐὰν ζητῇς καλῶς, εὑρήσεις*» (ἀπόδοσις).

Τό «ἄν» τὸ δυνητικόν, α) τίθεται τακτικῶς πλησίον τῆς λέξεως ἐπιτασσόμενον, π.χ. «*καὶ πολύ γε μισθὸν φέροιτ' ἄν*» (Ξενοφῶν), ἢ προτασσόμενον, π.χ. «*ἄμαχον τ' ἂν εἴη καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων*» (Ἡρόδοτος), β) δι' εὐφωνίαν ἢ δι' ἄλλον τινὰ λόγον χωρίζεται, π.χ. «*τίς οὖν ἄν τις εἴποι ταῦτα λέγεις ἡμῖν νῦν*» (ἀντί «*τί οὖν, εἴποι ἄν τις ταῦτα λέγεις ἡμῖν νῦν*») (Δημοσθένης), γ) διπλασιάζεται ἢ τριπλασιάζεται: 1) ὅταν μετὰ μακρὰν παρένθεσιν συνδέῃ τὸν διακοπέντα λόγον, π.χ. «*ἀλλ' ἄν, εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς μητρὸς θανόντ' ἄθαπτον ἐσχόμην νέκυν, κείνοις ἂν ἤλγουν*», 2) ὅταν ἀναφέρεται ὁ μὲν εἰς τὸ ῥῆμα, ὁ δὲ εἰς τὴν μετοχὴν ἢ εἰς ἄλλην τινὰ λέξιν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ μετά τινος ἀμφιβολίας, π.χ. «*ἡ δ' Ἑλλὰς ἐξερημωθεῖσ' ἂν ὑμᾶς ἔλαθεν*» (=*ἂν ἐξερημωθεῖσα, ἂν ἔλαθεν*) (Ἀριστοφάνης), 3) πλεοναστικῶς, π.χ. «*οὐκ ἂν γενοίμην Ἡρακλῆς ἄν*»· «*καὶ γὰρ ἂν μενοίμεθ' ἄν*» (Ἀριστοφάνης· // (Δημ.) Εἰς τὴν δημοτικὴν αἱ ὑποθετικαὶ προτάσεις εἰσάγονται διὰ τοῦ ὑποθετικοῦ συνδέσμου «*ἄν (ἐάν)*» ἢ διὰ τῶν μορίων *σάν, ἅμα, νά, ἐκτὸς ἄν, ἴσως καί*.

Διακρίνομεν τέσσαρα εἴδη ὑποθετικῶν λόγων ἀναλόγως τῆς σημασίας τῆς ὑποθετικῆς προτάσεως καὶ τοῦ τρόπου συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφέρεται αὕτη: *α΄ εἶδος*· τὸ ὑποτιθέμενον δεχόμεθα ὡς πραγματικόν, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο δὲν εἶναι πραγματικόν, (ἡ ὑπόθεσις τίθεται καθ' ὁριστικὴν παντὸς χρόνου, ἡ δὲ ἀπόδοσις κατὰ πᾶσαν ἔγκλισιν), π.χ. «*ἂν δὲν πιστεύεις, ἔλα ὁ ἴδιος νὰ ἰδῇς*»· «*ἂν ἀποφάσισες, πρέπει νὰ μοῦ τὸ πῇς*»· «*ἂν θὰ πᾷς σύ, θὰ ἔρθω κι ἐγώ*»· «*ἅμα θέλεις, ἔρχομαι*»· «*σὰν ἔχεις ζᾶ, ἔχεις καὶ παιδιά*»·

β΄ εἶδος· τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι ἀντίθετον τοῦ πραγματικοῦ, ὅπως καὶ τὸ συμπέρασμα, (ἡ ὑπόθεσις τίθεται καθ' ὁριστικὴν παρατατικοῦ ἢ ὑπερσυντελίκου, ἡ δὲ ἀπόδοσις κατ' ἔγκλισιν δυνητικήν – παρατατικὸς ἢ ὑπερσυντέλικος μετὰ τοῦ μορίου «*θά*»), π.χ. «*ἂν μοῦ ἔλεγες τί ἤθελες, θὰ τὸ εἶχες*»· «*ἂν ἔπαιρνα γράμμα σου θὰ σοῦ εἶχα ἀπαντήσει*»· [πολλάκις μετὰ τὸν ὑποθετικὸν τοῦτον λόγον ἀκολουθεῖ τὸ πραγματικῶς γινόμενον ἢ γενόμενον διὰ προτάσεως εἰσαγομένης μετὰ τοῦ ἀντιθετικοῦ συνδέσμου «*μά*» ἢ «*ἀλλά*» ἢ τῆς λέξεως «*τώρα*», π.χ. «*ἂν σὲ ἔβριζα, θὰ εἶχες τὸ δικαίωμα νὰ θυμώνῃς· μὰ ἐγὼ δὲν σέ βρισα*»· «*ἂν πηγαίναμε οἱ δυό μας, θὰ σοῦ ἔκανα τὸ τραπέζι· ἀλλὰ τώρα εἴμαστε κάμποσοι*»]. Ἐπὶ τῶν ὑποθετικῶν τούτων λόγων, ἐὰν μὲν ἡ ὑπόθεσις ἐκφέρεται δι' ὑπερσυντελίκου, οἱ τοιοῦτοι ὑποθετικοὶ λόγοι ἀναφέρονται εἰς τὸ παρελθόν, ἐὰν δὲ ἡ ὑπόθεσις ἐκφέρεται διὰ παρατατικοῦ, ἀναφέρονται ἄλλοτε μὲν εἰς τὸ παρελθόν, ἄλλοτε δὲ εἰς τὸ παρόν, ἄλλως ἡ μὲν ὑπόθεσις αὐτῶν ἀναφέρεται εἰς τὸ παρόν, ἡ δὲ ἀπόδοσις εἰς τὸ μέλλον, π.χ. «*ἂν ἐζοῦσεν* (παρόν) *ἡ μητέρα σου, ἴσως*

αὔριον θὰ ἦτο (μέλλον) *σκλάβα τῶν Τούρκων*»· «*ἂν εἶχα λάβει τὸ γράμμα σου ἐγκαίρως, θὰ πήγαινα*» (παρελθόν· δὲν τὸ ἔλαβα καὶ δὲν πῆγα)· «*ἂν ἦταν ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ σένα, δὲν θὰ τὸ ἔκανα*» (παρόν· εἶσαι σὺ καὶ τὸ κάνω)· *γ΄ εἶδος*· τὸ ὑποτιθέμενον εἶναι ἁπλῆ σκέψις τοῦ λέγοντος, χωρὶς νὰ δηλοῦται ἂν εἶναι καὶ προσδοκώμενον, π.χ. «*ἂν ἐρχόσουν στὰ πράγματα, πολὺ θὰ μᾶς ἐξυπηρετοῦσες*»·

δ΄ εἶδος· 1) τὸ ὑποτιθέμενον εἶναί τι τὸ προσδοκώμενον (κατ' αὐτὸ ἡ ὑπόθεσις ἐκφέρεται καθ' ὑποτακτικὴν ἀορίστου, σπανίως ἐνεστῶτος, ἡ δὲ ἀπόδοσις καθ' ὁριστικὴν μέλλοντος ἢ κατά τινα ἄλλην ἔκφρασιν ἀναφερομένην εἰς τὸ μέλλον καὶ μάλιστα κατὰ προστακτικήν), π.χ. «*ἂν δὲν δουλέψῃς, θὰ πεθάνῃς στὴν ψάθα*»· «*ἂν εὕρῃς νηούς, χαιρέτα τους*»· 2) τὸ ὑποτιθέμενον εἶναί τι, τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνεται ἀορίστως (εἰς τὸ παρόν, παρελθόν, μέλλον), (κατ' αὐτὸ ἐκφέρεται ἡ ὑπόθεσις καθ' ὑποτακτικὴν ἀορίστου, σπανίως ἐνεστῶτος, ἡ δὲ ἀπόδοσις καθ' ὁριστικὴν ἐνεστῶτος), π.χ. «*ἂν δὲν δουλέψῃ κανείς, προκοπὴ δὲν ἔχει*»· «*ἅμα* (=*ἄν*) *θεριστῇ ἄψητο τὸ σιτάρι, γίνεται δαυλίτης*»· ἐπὶ ἀρνήσεως αἱ ὑποθετικαὶ προτάσεις δέχονται κανονικῶς τὸ ἀρνητικὸν μόριον «*δέν*», π.χ. «*ἂν δὲν θέλῃς, μὴ τὸ πάρῃς*», ἐὰν δὲ αὗται εἰσάγωνται διὰ τοῦ μορίου «*νά*», ἡ ἄρνησις εἰς αὐτὰς εἶναι «*μή*», π.χ. «*νὰ μὴ σὲ ἐκτιμοῦσε, θὰ εἶχε κακὰ ξεμπερδέματα*»·

(Λογ.) «*ὑποθετικαὶ κρίσεις*» εἶναι αἱ κρίσεις, εἰς τὰς ὁποίας τὸ κατηγορούμενον ἀναφέρεται ὄχι ἀπολύτως, ἀλλ' ὑποθετικῶς εἰς τὸ ὑποκείμενον, ἤτοι αἱ κρίσεις, εἰς τὰς ὁποίας τὸ κῦρος τῆς μιᾶς προτάσεως ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ κύρους τῆς ἑτέρας· // «*ὑποθετικοὶ συλλογισμοί*» εἶναι οἱ συλλογισμοί, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ συμπέρασμα συνάγεται ἐκ προτάσεων, τῶν ὁποίων τοὐλάχιστον ἡ ἑτέρα εἶναι ὑποθετική. Οὗτοι δὲ εἶναι διττοί:

1) «καθόλου ὑποθετικοί» (εἰς τοὺς ὁποίους καὶ αἱ προκείμεναι καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι προτάσεις ὑποθετικαί), π.χ.

Ἐὰν ὑπάρχῃ Α, ὑπάρχει Β·
ἐὰν ὑπάρχῃ Β, ὑπάρχει Γ·

ἐὰν ἄρα ὑπάρχῃ Α, ὑπάρχει Γ.

(γράμματα)

Ἐὰν ὁ Θεὸς ταυτίζεται πρὸς τὴν εἰς τὸν κόσμον οὐσίαν, ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸν κόσμον, προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ·
ἐάν, ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸν κόσμον προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχεται καὶ τὸ κακὸν εἰς τὸν κόσμον·

ἐὰν ἄρα ὁ Θεὸς ταυτίζεται πρὸς τὴν εἰς τὸν κόσμον οὐσίαν, ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχεται τὸ κακόν τὸ εἰς τὸν κόσμον.

ἐὰν εἶναι Α, εἶναι Β·
ἐὰν εἶναι Γ, δὲν εἶναι Β·

ἐὰν ἄρα εἶναι Γ, δὲν εἶναι Α.
(κάτεχε)

Ἐὰν ἐπίκειται βροχή, ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πλήρης ὑδρατμῶν·
ἐὰν πίπτῃ ὁμίχλη, ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν εἶναι πλήρης ὑδρατμῶν·

ἐὰν ἄρα πίπτῃ ὁμίχλη, δὲν ἐπίκειται βροχή.

2) «ἐπὶ μέρους ὑποθετικοί», (εἰς τοὺς ὁποίους μόνη ἡ μείζων εἶναι ὑποθετική, ἡ δὲ ἐλάσσων κατηγορική· οὗτοι ὀνομάζονται καὶ μεικτοί, ἐπειδὴ συνίστανται ἐξ ὑποθετικῶν καὶ κατηγορικῶν προτάσεων)· π.χ.

α) Τιθεμένου τοῦ λόγου:

Ἐὰν εἶναι Α, εἶναι Β·
εἶναι Α·

εἶναι ἄρα Β·
ἐὰν τὰ πίπτοντα σώματα ἀποκλίνουν τῆς κατὰ κάθετον φορᾶς πρὸς ἀνατολάς, ἡ γῆ κινεῖται ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς περὶ τὸν ἄξονά της·
ἀλλ' ἀποκλίνουν·

ἡ γῆ ἄρα κινεῖται ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς περὶ τὸν ἄξονα της.

β) Αἰρομένης τῆς ἀκολουθίας:

Ἐὰν εἶναι Α, εἶναι Β·
δὲν εἶναι Β·

δὲν εἶναι ἄρα Α.
Ἐὰν ὁ πλοῦτος εἶναι ὁ κύριος ὅρος τῆς εὐδαιμονίας, πρέπει πάντοτε νὰ εἶναι ἕκαστος τόσῳ εὐτυχέστερος, ὅσῳ πλουσιώτερος εἶναι·
ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει πάντοτε·

δὲν εἶναι ἄρα ὁ πλοῦτος ὁ κύριος ὅρος τῆς εὐδαιμονίας·

(κ.λπ.. βλ. Θ. Βορέα «Λογική»).

ὑπόκειμαι· (κεῖμαι ὑπὸ κάτω)· τὸ ὑποκείμενον* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κατηγορούμενον*· // (Γραμμ.) «ὁ ὑποκειμενικὸς χρόνος» (=ὁ ἐνεστώς).

ὑποκείμενον,(-ου),τό· (τοῦ ὑπόκειμαι*)· // (Συντακτ.) ὅρος τῆς προτάσεως, διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῦται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος (κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ ἀντικείμενον* καὶ τὸ κατηγορούμενον*), τὸ ὑποκείμενον δύναται νὰ εἶναι οὐσιαστικὸν ἢ ἀντωνυμία, ἐπίθετον, ἀπαρέμφατον, μετοχή, πᾶν μέρος τοῦ λόγου ἢ καὶ ὁλόκληρος πρότασις συχνάκις ἐκφερομένη μετ' ἄρθρου, π.χ. «*προαπόλωλε τὸ ἐφ' ὃ ἂν ἐκπλέωμεν*»· «*εὖ (=εὐτυχία) γὰρ εἴη*» (Αἰσχύλος)· «*τῆς ἡμέρας ὀψέ (=ὀψία) ἦν*» (Ξενοφῶν)· «*εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις*» (Πλάτων).

Τὸ ὑποκείμενον τίθεται κατ' ὀνομαστικὴν ἢ κατ' αἰτιατικὴν μετὰ τῶν προθέσεων, α) *ἀμφί*, *εἰς*, *περί*, *πρός*, ὅταν σημαίνῃ τὸ κατὰ προσέγγισιν, τὸ περίπου, π.χ. «*σοφὸν τὸ σαφές* (ὑποκείμενον), *οὐ τὸ μὴ σαφές*» (Εὐριπίδης)· «*καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν*» (=περίπου πλήθουσα ἀγορά) (Ξενοφῶν)· «*ζῳοὶ ἐλήφθησαν εἰς ὀκτωκαίδεκα*» (=περίπου ὀκτωκαίδεκα) (Ξενοφῶν)· «*ἔφυγον εἰς Λακεδαίμονα περὶ ὀκτακοσίους*» (=περίπου ὀκτακόσιοι) (Ξενοφῶν)· «*πρὸς ἡμέραν ἐγίγνετο*» (=περίπου ἡμέρα) (Ξενοφῶν), β) μετὰ τῆς «*ἐπί*», ὅταν σημαίνῃ ἔκτασιν, π.χ. «*εἰ κατασκαφείη τῶν τειχῶν τῶν μακρῶν ἐπί δέκα στάδια*» (=ἔκτασις δέκα σταδίων), γ) μετὰ τῆς «*ἀνά*», «*κατά*», ὅταν σημαίνῃ διανομήν, π.χ. «*καθ' ἑκάστους ἐκαλοῦντο Ἕλληνες*» (=χωριστὰ ἕκαστοι) (Θουκυδίδης), καὶ γ) μετὰ τῆς «*ὑπέρ*», ὅταν σημαίνῃ ὑπέρβασιν, π.χ. «*ἔπεσον ὑπὲρ τεσσαράκοντα ἄνδρας*» (=ἄνδρες περισσότεροι τῶν τεσσαράκοντα) (Ἡρόδοτος), (βλ.

ἀριθμός, ἄψυχος).

Δύναται τὸ ὑποκείμενον νὰ παραλείπεται ἰδίως, ὅταν τοῦτο εἶναι ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία α΄ καὶ β΄ προσώπου ἢ ἐπὶ τῶν ἀπροσώπων ῥημάτων, π.χ. «*θέλω νὰ φάγω*» (ἐγώ), «*μὴ ὁμίλει*» (σύ)· «*κάνει πολλὴ φορτούνα*» (ἡ θάλασσα).

Τὸ ὑποκείμενον ἐπὶ α΄ καὶ β΄ προσώπου τῶν ῥημάτων, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἀντίθεσις, δηλοῦται μόνον διὰ τῆς καταλήξεως τοῦ ῥήματος, π.χ. *λύ-ω* (ω=ἐγώ), λύ-εις (-εις=σύ), λύ-ομεν (-ομεν=ἡμεῖς), λύ-ετε (-ετε=σεῖς)· τίθεται δὲ ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία, ὅταν ὑπάρχῃ ἀντίθεσις, π.χ. «ἐγὼ ὁμιλῶ» (=ἐγὼ καὶ ὄχι ἄλλος)· «*σὺ μὲν παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ*» (Ἰσοκράτης). Κατ' αἰτιατικὴν τίθεται πολλάκις τὸ ὑποκείμενον καὶ ἐπὶ ἀπαρεμφάτου, π.χ. «*δεῖ ὑμᾶς ἐπιμελεῖσθαι*», «*κελεύω σε ποιεῖν ταῦτα*» (ἐπὶ ἑτεροπροσωπίας) (βλ. ἀπαρέμφατον)· Ἐπὶ μετοχῆς τὸ ὑποκείμενον τίθεται κατὰ τὴν πτῶσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχει αὕτη, π.χ. «*ἐτράποντο πρὸς λῃστείαν ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων*» (γενική) (Θουκυδίδης)· «*τῶν πόλεων ταῖς ὑπαρχούσαις λυσιτελεῖ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον ἢ δούλαις ὀφθῆναι γενομέναις*» (δοτική) (Ἰσοκράτης)· «*κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας*»(Θουκυδίδης), (βλ. μετοχή). Τὸ ὑποκείμενον πολλάκις παραλείπεται ἐπὶ τοῦ γ΄ προσώπου:

α) ὅταν ἡ ῥηματικὴ ἐνέργεια ἁρμόζει εἴς τι ὡρισμένον πρόσωπον, π.χ. «*ἐσήμηνε* (ἢ ἐσάλπιγξεν) *τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι*» (δηλ. ὁ σαλπιγκτής) (Ξενοφῶν)· «*ἀστράφτει*», «*βροντᾷ*», «*βρέχει*» κ.λπ., (ἤτοι ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Θεός)·

β) ἐπὶ τοῦ γ΄ πληθυντικοῦ τῶν ῥημάτων *λέγουσιν*, *ἅπτουσιν*, *φασί*· κ.λπ. (ἐνν. οἱ ἄνθρωποι), π.χ. «*τὰς Ἀθήνας φασὶ θεοσεβεστάτας εἶναι*» (ἐνν. οἱ ἄνθρωποι), (Σοφοκλῆς)· «*Θέσφατα ἐξαιροῦσιν ἤδη*» (ἐνν. οἱ ἄνθρωποι) (Σοφοκλῆς)· «*μηδενὶ χρῶ πονηρῷ· ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἁμάρτῃ, σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσι*» (ἐνν. οἱ ἄνθρωποι) (Ἰσοκράτης)·

γ) ἐπί τινων ἀπροσώπων ῥημάτων, ὅταν ὡς ὑποκείμενον εἶναι ἡ ἀφῃρημένη ἔννοια αὐτῶν, «*δεῖ δέ* (σπανίως *δεῖ δή*) *χρημάτων*)» (=ἔνδεια χρημάτων ἐστί) (Δημοσθένης)· «*κεχόρευται ἡμῖν μετρίως*» (=χορός γέγονεν) (Ἀριστοφάνης)·

δ) ὅταν νοῆται ὡς ὑποκείμενον τό «*πρᾶγμα*», «*πράγματα*», π.χ. «*ἐπεὶ δ' ἑτοῖμα ἦν* (δηλ. τὰ πράγματα) *ἀνήγετο*» (Θουκυδίδης)· «*αὐτῷ οὐ προχωρεῖ*» (δηλ. τὸ πρᾶγμα) (Θουκυδίδης)·

ε) ὅταν νοῆται ἐκ τῶν ἡγουμένων, π.χ. «*Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλεύοι* (δηλ. ὁ Κῦρος) *αὐτῷ*»· «*μηδεὶς φθόνῳ τὸ μέλλον ἀκούσῃ, ἀλλὰ σκοπείτω*» (ἤτοι πᾶς ἢ ἕκαστος) (Δημοσθένης)· «*ὅσον χρόνον προῦστη Περικλῆς τῆς πόλεως, ἀσφαλῶς διεφύλαξεν αὐτὴν καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐκείνου μεγίστη*» (δηλ. ἡ πόλις)· «*ἔδοξεν αὐτοῖς προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν... ἤδη δὲ ἐν ὁρμῇ ὄντων*» (δηλ. αὐτῶν) (Ξενοφῶν), καὶ

στ) τὸ ἀόριστον «*τινα*» ὡς ὑποκείμενον ἀπαρεμφάτου, π.χ. «*δεῖ γράμματα μαθεῖν καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν*» (ἐννοεῖταί τινα) (γνωμικόν)· «*ἐν τούτοις μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν*» (ἐνν. τινά)

(Ἰσοκράτης).

Ἐνίοτε ὑπάρχει τὸ ὑποκείμενον κατὰ σύμπτυξιν τῆς φράσεως εἰς τὸ κατηγορούμενον, π.χ. «*φιλόψογον δὲ χρῆμα θηλειῶν ἔφυ*» (=τὸ χρῆμα τῶν θηλειῶν ἔφυ φιλόψογον χρῆμα, ἤτοι τὸ γυναικεῖον φῦλον ἐκ φύσεως εἶναι φιλόψογον) (Εὐριπίδης). Πολλάκις καὶ ὁλόκληρος πρότασις, ἡ ὁποία προηγήθη, εἶναι ὑποκείμενον ἑπομένης προτάσεως, π.χ. «*ἀμάξας εἰς τὰς ὁδοὺς καθίστασαν, ἵν' ἀντὶ τείχους ᾖ*» (δηλ. *τὸ ἁμάξας ἐν ταῖς ὁδοῖς καθιστάναι*»)' (Θουκυδίδης). Περὶ τοῦ ὑποκειμένου, τὸ ὁποῖον «κατὰ πρόληψιν» γίνεται ἀντικείμενον τῆς προηγουμένης προτάσεως (βλ. πρόληψις), π.χ. «*μάνθανε αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, οἷόν ἐστιν*» (=μάνθανε οἷόν ἐστιν ἡ ἀλήθεια) (Πλάτων)· (νεοελ.) «*σὲ ξεύρω τί πρᾶγμα εἶσαι*»· «*τὸν γνωρίζεις ποῖος εἶναι;*»· // (Λογ.) ἡ ἔννοια τῆς κρίσεως, περὶ τῆς ὁποίας ἀποφαινόμεθα (Υ)· τὸ ὑποκείμενον μετὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγονται «*ὅροι τῆς κρίσεως*»· (φρ.) «*ὅρον δὲ καλῶ εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις, οἷον τό τε κατηγορούμενον καὶ τὸ καθ' οὗ κατηγορεῖται*» (Ἀριστοτέλης)· οἱ «ὅροι τῆς κρίσεως» ἀποτελοῦν τήν «ὕλην» αὐτῆς, τὸ δὲ συνδετικὸν εἶναι τό «εἶδος» τῆς κρίσεως. Γενικοὶ δὲ τύποι τῆς κρίσεως εἶναι οἱ ἑξῆς·

Υ εἶναι Κ·
Υ δὲν εἶναι Κ.

Ὁ χρυσὸς εἶναι μέταλλον.
Ὁ Σείριος δὲν εἶναι πλανήτης.

Τὸ ὑποκείμενον συνήθως τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως, π.χ. «*ἡ ἐγκράτεια (Υ) εἶναι ἀρετή (Κ)*», ἀλλὰ πολλάκις δύναται νὰ ἐπιφέρεται, ἐνῷ προηγεῖται τὸ κατηγορούμενον, π.χ. «*Θεοφιλέστατος (Κ) εἶναι ὁ ἐνάρετος (Υ)*».

ὑποκορίζομαι· (Γραμμ.) χρησιμοποιῶ λέξεις ὑποκοριστικάς· (φρ.) «*ὑποκορίζεσθαι πρὸς κόρην ἢ κόρον λέγειν ἀποσμικροῦντα οἷον ἱππάριον ἢ πατρίδιον*» (Τίμαιος Λεξ.)

ὑποκόρισμα, (-ατος), τό· ἔκφρασις, διὰ τῆς ὁποίας μετριάζεται καὶ ἐπισκιάζεται ἔκφρασις αἰσχρὰ ἢ κακὴ ἢ εὐτελοῦς τινος πράγματος, π.χ. πλησιάζω (=συνουσιάζομαι), (φρ.) «*τῇ Πηνελόπῃ πλησιάζειν μὴ δυνάμενοι ταῖς ταύτης ἐμίγνυντο θεραπαίναις*» (Πλούταρχος)· «*ἔκτοτε ἀσκητεύσας δὲν ἐπλησίασε γυναῖκα*»· *σεισάχθεια* (=ἀποκοπὴ χρεῶν), *ἀπομάκρυνσις*(=ἀποβολὴ ἢ ἐκδίωξις)· // εὔφημος, χαϊδευτικὴ λέξις, διὰ τῆς ὁποίας σμικρύνεται τὸ πρᾶγμα· (φρ.) «*ὑπακούειν τοῖς ὄχλοις μὴ Δημοσθένην καλούμενον, ἀλλὰ Βάταλον, ὅτι ταύτην ἐξ ὑποκορίσματος τίτθης τὴν ἐπωνυμίαν ἔχω*» (Αἰσχίνης).

ὑποκορισμός,(-οῦ),ὁ· ἡ χρῆσις ὑποκοριστικῶν· (φρ.) «*ἔτι τὸ αὐτὸ ὑποκορίζεσθαι· ἔστι δὲ ὁ ὑποκορισμός, ὃς ἔλαττον ποιεῖ καὶ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθόν*» (Ἀριστοτέλης).

ὑποκοριστικός,-ή,-όν· ὁ καλακευτικός, ὁ χαϊδευτικός, ὁ διὰ καλοῦ ὀνόματος κολάζων ἢ συγκαλύπτων τι, τὸ ὁποῖον εἶναι αἰσχρόν· // ὁ ἐκφράζων ὑποκορισμόν, ἤτοι σμίκρυνσιν· // (ὡς οὐσ.) «τὸ ὑποκοριστικόν»· ἡ λέξις, ἡ ὁποία δηλοῖ ὑποκορισμόν, σμίκρυνσιν· // (Γραμμ.) «τὰ ὑποκοριστικά» (ἄλλως δημοτ. «χαϊδευτικά»), τὰ ὁποῖα

παριστοῦν ὡς μικρὰ τὰ σημαινόμενα ὑπὸ τῶν πρωτοτύπων καὶ μάλιστα χάριν θωπείας ἢ πρὸς δήλωσιν σκώμματος ἢ καταφρονήσεως.

Αἱ συνήθεις παραγωγικαὶ καταλήξεις τῶν ὑποκοριστικῶν εἶναι αἱ ἑξῆς: *-ίσκος, -ίσκη, -ίχνη, -ίς, -ίον, -ίδιον, -άριον, -ύδριον, -ύλλιον, -άσιον* (βλ. λέξεις), π.χ. *βασιλίσκος, παιδίσκη, πολίχνη, θεραπαινίς, παιδίον, πηλήκιον* (<*πήληξ*), *οἰκίδιον, παιδάριον, νησύδριον, δενδρύλλιον, μειρακύλλιον, κοράσιον, ζῳύφιον* κ.λπ., (ὡς καὶ ὀνόματα ἑταιρῶν : *ἡ Λεόντιον, ἡ Γλυκέριον* κ.λπ., (δημοτ.) *τὸ Ἑλενάκι, τὸ Μαράκι, τὸ Κατινάκι* κ.λπ.).Μερικὰ τῶν ὑποκοριστικῶν ἀπέβαλον τὸν ὑποκορισμὸν καὶ ἀπέβησαν ἰσοδύναμα πρὸς τὰ πρωτότυπα, π.χ. *Θηρίον* (<=*θήρ*), *βιβλίον* (<=*βίβλος*) κ.λπ. Ἐξ ὑποκορισμοῦ προῆλθον ἀντὶ συνθέτων καὶ πολλὰ ἁπλᾶ εἰς «*-υς*», π.χ. *Τηλυκράτης>Τῆλυς, Θαρρόμαχος> Θάρρυς, Φίντυς, Ἴερυς, Ζῆλυς, Ἵππυς, Ξένυς, Ἴσχυς* κ.λπ., ὁμοίως ἐξ ὑποκορισμοῦ προῆλθον καὶ ἄλλα εἰς «*-ει*» καί «*-εις*»: *Ἀείμνηστος> Ἀίμμει, Τιμόλλει, Μέννει, Πτωΐλλει* κ.λπ.

Πολλὰ ῥήματα εἰς *-λλω* ἢ εἰς *-λίζω* εἶναι ὑποκοριστικά, π.χ. *μιστύ-λλω* (=κατακόπτω, κομματιάζω), *δερμύ-λλω* (=σύρω πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ δέρμα τοῦ πέους καὶ ἐκβάλλω τὴν βάλανον), *σαπύλλω* (=σαίνω, κολακεύω) κ.λπ., *ἡδυ-λίζω* (=θωπεύω, κολακεύω), *κλαυθμυρ-ίζω, βρυαλ-ίζω* (=διαρρηγνύω), *ἐντροπαλί-ζομαι* (θαμιστικὸν τοῦ ἐντρέπω= συχνάκις στρέφω πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν κεφαλήν) κ.λπ., [πρβλ. τὰ τῆς δημοτικῆς *μασουλίζω*(=μασῶ τι βραδέως καὶ ἐπὶ μακρόν), *κλαψουρίζω, βρεχουλίζει, φεγγουρίζει* κ.λπ.]· καὶ *ἡβυλλιῶ* (<*ἡβῶ*=εἶμαι νεαρός, νέος)· (φρ.) «*ἡβυλλιῶσαι κἄρτι παρατετιλμέναι*» (Ἀριστοφάνης)· // (Ὀρθογρ.) τό «*ι*» τῆς καταλήξεως τῶν ὑποκοριστικῶν εἰς *-ίδιον* μετὰ μὲν προηγουμένου «*ι*» καί «*υ*» συναιρεῖται εἰς ι καὶ υ μακρά (ῑ), (ῡ) ὡς *οἰκι-ίδιον>οἰκίδιον, ἰχθυ-ίδιον>ἰχθυΐδιον>ἰχθύδιον* μετὰ δὲ προηγουμένου *α,ε,η,ο,ω* συναιρεῖται εἰς *ᾳ,ει,ῃ,οι,ῳ*, ὡς *γραῦς> γραΐδιον> γρᾴδιον, λέξις> λεξείδιον, γῆ> γῇδιον, βοῦς> βοίδιον, λαγὼς> λαγῴδιον* κ.λπ., μετὰ δὲ τοῦ «*ει*» συγχωνεύεται, ὡς *ἀγγεῖον> ἀγγείδιον*·

// τὰ ἐκ τῶν εἰς *-ιον* ὑποκοριστικῶν ὑπερτρισύλλαβα προπαροξύνονται, π.χ. *ἀνθρώπιον, κυνάριον, σωληνάριον* κ.λπ, τὰ δὲ τρισύλλαβα, ἐὰν μὲν ἔχουν τὴν προπαραλήγουσαν φύσει ἢ θέσει μακράν, παροξύνονται, ὡς *παιδ-ίον, βιβλ-ίον*, ἐξαιροῦνται : *τὸ ἴχνιον, κώμιον, ποίμνιον, τρύβλιον, φρούριον*, ἐὰν δὲ ἔχουν τὴν παραλήγουσαν βραχεῖαν, προπαροξύνονται, ὡς *θρόνιον, κτένιον, πτύχιον*, (νεώτ. *πτυχίον*, μτγν. *πτυκτίον*< *πτύξ*), *τόπιον τό* (=μικρὸς τόπος)· (φρ.) «*ἡ πόλις ἔχει καλὰ τόπια*»· ἐσφαλμ. *τὸ τοπίον* (πρβλ. *θρόνος> θρόνιον, τόπος> τόπιον*), ὡς καὶ *τὸ τοπεῖον* (=κάλως, σχοινίον πλοίου, ἡ ἁρματωσιὰ τῶν σχοινίων, συσπάστων, ψελίων κ.λπ. ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ). (Δημοτ.) ὑποκοριστικά (ἢ χαϊδευτικά) εἶναι τὰ ἐξ οὐσιαστικῶν παράγωγα οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα φανερώνουν ὡς μικρὸν τὸ ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου σημαινόμενον, π.χ. *τὸ σκυλάκι, τὸ σπιτάκι, ἡ γατίτσα, ὁ γεροντάκος* κ.λπ.

Τὰ ὑποκοριστικὰ τίθενται, α) διὰ νὰ φανερώσουν τὸ περίπου· (φρ.) «*ἔλα κατὰ*

τὸ βραδάκι» (=περίπου τὸ βράδυ), β) διὰ νὰ καταστήσουν τὴν παράκλησιν εὐγενεστέραν, ἡπιωτέραν· «*νὰ κάμω ἕνα τηλεφωνηματάκι;*»· «*θὰ πιῶ ἕνα καφεδάκι;*», καὶ γ) ἕνεκα περιφρονήσεως· (φρ.) «*αὐτὸς εἶναι ἀνθρωπάκι*», *τσογλάνακι, κοριτσόπουλα, παιδαρέλια.*

Αἱ συχνότεραι ὑποκοριστικαὶ καταλήξεις τῆς δημοτικῆς εἶναι *-άκι, -άκας, -άκης, -άκος, -αράκι, -αράκος, -έλι, -ίκα, ίτσα, -όκας, -ούδα, -ούδι,-ουδάκι, -ούλα, -ούλης, -όπουλο, -οπούλα, -ούλι, -τζίκος* (βλ. λέξεις), π.χ. *γατάκι, μπαμπάκας, πατεράκης, γεροντάκος, φυλλαράκι, φιλαράκος, κατεργαράκος, παιδαρέλι, φιφίκα, κλωστίτσα, γιόκας, κοπελούδα, ἀγγελούδι, ἀγγελουδάκι, μωρουδάκι, μητερούλα, πατερούλης, κοτόπουλο, γαλοπούλα, σακκούλι, λαουτζίκος* κ.λπ.

Πολλὰ ὑποκοριστικὰ παράγονται ἐξ ἄλλων ὑποκοριστικῶν: *ἀγγελούδι- ἀγγελουδάκι, πετράδι- πετραδάκι, μαμάκα-μαμακούλα, μπαμπάκας- μπαμπακάκης* κ.λπ.

Μερικαὶ λέξεις σχηματίζουν καὶ περισσότερα ὑποκοριστικά: *γατάκι, γατούλα, γατίτσα, γατουλίτσα, γατούλι, γατσούλι γατουλάκι*· // (δημοτ.) «ῥήματα ὑποκοριστικά», εἶναι ῥήματα σύνθετα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς α΄συνθετικὸν τὰ ἐπιρρηματικὰ *κουτσο-, κουφο-, χαμο-, ψευτο-* δίδοντα εἰς τὸ σύνθετον ὑποκοριστικὴν ἢ μετριαστικὴν σημασίαν, π.χ. *κουτσο-πίνω* (=πίνω οἶνον ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον), *κουφο-καίω* (=καίω σιγά-σιγὰ καὶ ἄνευ φλογός), *χαμο-γελῶ, ψευτο-ζῶ, ψευτο-περνῶ* κ.λπ.

Σημασίαν μετριαστικὴν ἔχουν καὶ τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς α΄ ἢ β΄ συνθετικὸν τό «φέρνω» ἢ τό «καλός» καὶ μετ᾽ ἀρνήσεως ἢ καὶ ἄνευ αὐτῆς π.χ. «*αὐτὸς γεροντοφέρνει*», «*δὲν καλοβλέπω*», «*δὲν καλοπερνᾷ*», «*δὲν καλοφέγγει*», «*δέν του καλοφάνηκε*», «*αὐτὴ μικροφέρνει*» κ.λπ.

ὑπόκρισις, (-εως),ἡ· (Ῥητορ.) ἐξάσκησις τοῦ ῥήτορος πρὸς ἀπόκτησιν καταλλήλου σχηματισμοῦ φωνῆς καὶ σώματος· (φρ.) «*οἱ κατὰ τὴν ὑπόκρισιν ῥήτορες*» (Ἀριστοτέλης) (=οἱ ἀπαγγέλλοντες τοὺς λόγους των ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς συντάκτας τῶν λόγων καὶ μὴ ἀπαγγέλλοντας αὐτούς)· (φρ.) «*τὸ πρῶτον ἐν ῥητορικῇ εἶπεν ὑπόκρισιν καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον*» (Πλούταρχος)· «*ῥητορεία ἄνευ ὑποκρίσεως εἶναι τὸ μηδὲν, ἡ δὲ ὑπόκρισις καὶ χωρὶς ῥητορείας εἶναί τι μέγα*» (Λογγῖνος).

ὑπόλειψις,(-εως),ἡ· (=ἔκλειψις, ἔλλειψις)· ὑπόληψις (<ὑπολαμβάνω) (=κατανόησις· προκατάληψις· κοινὴ γνώμη περί τινος)

ὑπολημνίσκος,(-ου),ὁ· (ἢ μτγν. ὑπολιμνίσκος)· κριτικὸν σημεῖον (÷)· (φρ.) «*ὁ γοῦν ὑπολημνίσκος τοιοῦτόν ἐστι, ἁπλῆ δηλονότι γραμμὴ ὀβελοῦ τὸ σχῆμα ἔχουσα, ὑποκειμένην δὲ ἔχουσα στιγμήν, ἣγουν κέντρον*»(Ἐπιφάνιος) (βλ. λημνίσκος).

ὑπολοχαγός,(-οῦ),ὁ· (ὀρθότ. *ὑπολόχαγος),* ὡς καὶ *ὑποστράτηγος, συστράτηγος, φιλοκύνηγος, συγγέωργος* κ.λπ.

ὑπομερισμός,(-οῦ),ὁ· (=ὑποδιαίρεσις)· // (Ῥητορ.) (ὡς ῥητορικὸν σχῆμα) διπλοῦς μερισμός*· (φρ.) «*τὸ σχῆμα οἱ μὲν καλοῦσι διπλοῦν μερισμόν, οἱ δὲ μερισμόν τε καὶ ὑπομερισμόν*».

ὑπομιμνήσκω· (τοὺς χρόνους βλ. μιμνήσκω) (=ὑπενθυμίζω, φέρω εἰς τὴν μνήμην τινός)· // (Συντακτ.) μετὰ διπλῆς αἰτιατικῆς: «*ὑπομιμνήσκω σε τὸ χρέος*» ἢ μετ᾽ αἰτιατικῆς καὶ ἐμπροθέτου γενικῆς: «*ὑπομιμνήσκω σε περί τινος*»· (φρ.) «*τοὺς δὲ Ἀθηναίους πάλιν αὖ καὶ τάδε ὑπομιμνήσκω*» (Θουκυδίδης)· «*ὑπομιμνήσκουσι τοὺς δεσπότας περὶ τῆς ἑορτῆς*» (Κωνστ. Πορφυρογ.).

ὑπόμνημα,(-ατος), τό· (=ἐνθύμησις, ἀνάμνησις)· // «τὰ ὑπομνήματα»· τὰ σχόλια, ἤτοι ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις εἰς κείμενα συγγραφέων· (ῥ.) ὑπομνηματίζομαι (=γράφω σχόλια εἰς σύγγραμμα)· ὑπομνηματίζω (=σχολιάζω)· ὑπομνηματισμός,(-οῦ),ὁ, (κατὰ πληθ.) «οἱ ὑπομνηματισμοί» (=τὰ ἀπομνημονεύματα)· συγγραφὴ ἑρμηνευτικῶν σχολίων εἰς κείμενον συγγραφέως τινός· (φρ.) «*ὁ κωμικὸς καὶ ὁ κατ᾽ αὐτὸν ὑπομνηματισμός*» (Εὐστάθιος)· ὑπομνηματιστής, (-οῦ), ὁ (=ὁ ἑρμηνευτής, ὁ σχολιαστής)· (φρ.) «*οἱ τῆς ῥητορικῆς τέχνης ὑπομνηματισταί*» (Εὐστάθιος).

ὑπόνοια,(-ας),ἡ· (=ὑποψία· βαθυτέρα σημασία)· ἱππωνία,(-ίας),ἡ (=ἡ ἀγορὰ ἵππων διὰ τὸν στρατόν)· (φρ.) «*κέντρον ἱππωνίας*».

ὑποπτεύω· (=ἔχω ὑποψίαν, ὑποψιάζομαι· (φρ.) «*ὁ δὲ τύραννος, ὅταν ὑποπτεύσῃ καὶ αἰσθανόμενος τῷ ὄντι ἀντιπραττομένους τινὰς ἀποκτείνῃ*» (Ξενοφῶν)· (μτθ.) παρατηρῶ ὑπόπτως, εἰκάζω)· (φρ.) «*ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος ὑπώπτευε μὲν ὧν ἕνεκεν ἐφοίτα*» (Ξενοφῶν)· «*ἐπεὶ ἠσθένει Δαρεῖος καὶ ὑπώπτευε τελευτὴν τοῦ βίου*» (Ξενοφῶν)· (μετ᾽ ἀπαρεμφάτου) (=ὑποψιάζομαι ὅτι)· (φρ.) «*ὑποπτευσάντων ἐς αὐτούς τι νεωτερειῖν*» (Θουκυδίδης)· μετ᾽ αἰτιατικῆς πράγματος (=βλέπω ὑπόπτως τι)· (φρ.) «*ὁ δὲ Κλεισθένης ὁρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπώπτευε*» (Ἡρόδοτος)·(πρτ.) ὑπώπτευον, (μέλλ.) ὑποπτεύσω, (ἀόρ.) ὑπώπτευσα, (ὑποτ.) ὑποπτεύσω, (πρκμ.) ὑπώπτευκα· (Παθ.) ὑποπτεύομαι· (ἀπρόσ.)·(φρ.) «*πείθουσι Σφοδρίαν ὡς ὑπωπτεύετο, ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικήν*» (Ξενοφῶν) (=ὡς γενικῶς ὑπωπτεύετο)· (πρτ.) ὑπωπτευόμην, (ἀόρ.) ὑπωπτεύθην, (ὑποτ.) ὑποπτευθῶ· –ὀρθόν «ὑποπτεύω τινά» (=ὑποψιάζομαι) καὶ ὄχι «ὑποπτεύομαι» (ὅπως καί «ἐπιβουλεύω τινί» ἀντὶ τοῦ «*ἐπιβουλεύομαί τινα*»), τοῦτο εἰς τὴν ἀρχαίαν εἶχε πάντοτε παθητικὴν σημασίαν: «*ὑποπτεύομαι ὑπό τινος*» (=θεωροῦμαι ὑπό τινος ὕποπτος)· (μετ᾽ εἰδικοῦ ἀπαρεμφ. καὶ αἰτ. προσ.)· (φρ.) «*ὑποπτεύων δὲ αὐτὸν δρησμόν (δρασμόν= ἀπόδρασιν) βουλεύειν ἐκ τῶν Ἀθηναίων*» (Ἡρόδοτος)· – ὕποπτος, ὑπόπτης, ὑποπτευτέον, ὑποψία, ὑποπτευτής.

ὑπόρρινος,-ος,-ον· (ῥίς) (=ὁ ὑπὸ τὴν ῥῖνα)· ὑπόρρηνος, -ος,-ον (ποιητ.) ἀντὶ ὕπαρνος (=ὁ ἔχων ἀμνὸν ὑποκάτω).

ὑποσημείωσις, (-εως), ἡ· (=σημείωσις κάτωθι· πρόσθετος παρατήρησις)· // (Γραμμ.) παρατήρησις ὑπὸ τὸ κείμενον σελίδος ἐντύπου τινὸς ἐγγράφου.

ὑποσιώπησις,(-εως),ἡ· (βλ. παρασιώπησις, ἀποσιώπησις).

ὑπόστασις,(-εως),ἡ· (Ῥητορ.) «ῥητορικὸν σχῆμα,· (φρ.) «*ὑπόστασίς ἐστι λόγου αὔξησις καὶ ἑρμηνεία κατὰ τὸ δεύτερον κόμμα ἢ κῶλον*» (Ῥητόρες Walz).

ὑποστιγμή,(-ῆς),ἡ· (Γραμμ.) τὸ κόμμα*, (βλ. στίξις)· (φρ.) «*στιγμαί εἰσι τρεῖς,*

τελεία, μέση, ὑποστιγμή. Καὶ ἡ μὲν τελεία στιγμὴ διανοίας ἀπηρτισμένης σημεῖον, μέση δὲ σημεῖον πνεύματος ἕνεκεν παραλαμβανόμενον, ὑποστιγμὴ δὲ διανοίας μηδέ πω ἀπηρτισμένης, ἀλλ' ἔτι ἐνδεούσης σημεῖον» (Διονύσιος Θρᾷξ), ἤτοι ἡ «*ὑποστιγμή*» (τὸ κόμμα) δηλοῖ ὑποδιαίρεσιν τῆς περιόδου, ἐνῷ ἡ διαίρεσις τοῦ κώλου (τῆς ἡμιπεριόδου) ἐκαλεῖτο «μέση στιγμή» καὶ ἡ στίξις ὁλοκλήρου περιόδου «τελεία στιγμή».

Ἄλλοι Γραμματικοὶ προσέθεσαν καὶ «στιγμὴν ὑποτελείαν» (πρβλ. ὑποδιαστολή)· (φρ.) «*στιγμαὶ εἰσὶν ὀκτὼ... ὑπερτελεία, τελεία, ὑποτελεία, ἄνω πρώτη, ἄνω δευτέρα, ἀνυπόκριτος, ἐνυπόκριτος καὶ ὑποστιγμή*» (Νικάν. Γραμμ.) // «ἐνυπόκριτος ὑποστιγμή», κόμμα, τὸ ὁποῖον τίθεται μετὰ τὴν πρότασιν, ὅταν ἐπιφέρεται εὐθὺς ἡ ἀνταπόδοσις, π.χ. «*ὡς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη οὔρεος ἐν βήσσης, ὑπό τε τρόμος ἔλλαβε γυῖα, ἂψ δ' ἀνεχώρησεν, ὤχρός τέ μιν εἶλε παρειάς, ὣς αὖτις καθ' ὅμιλον ἔδυ Τρώων ἀγερώχων δείσας Ἀτρέος υἱὸν Ἀλέξανδρος θεοειδής*». (Ἰλιάς Γ 33-37)· τὸ κόμμα, τὸ ὁποῖον ἐτέθη μετὰ τὴν λέξιν «*παρειάς*», λέγεται «ἐνυπόκριτος ὑποστιγμή», ἐνῷ τὸ κόμμα, τὸ ὁποῖον τίθεται, ὅπως χωρίσῃ παρεντιθεμένην περίοδον μεταξὺ προτάσεως καὶ ἀποδόσεως, λέγεται «ἀνυπόκριτος ὑποστιγμή»· αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς στίξεως ὑποδεικτικῆς πρὸς ἀπαγγελίαν· (ῥῆμ.) ὑποστίζω,(ἀόρ.) ὑπέστιξα, (ὑποτ.) ὑποστίξω· (Γραμμ.) (=γράφω ὑποστιγμήν, θέτω κόμμα).

ὑποστολή,(-ῆς),ἡ· (Γραμμ.) ἀποβολὴ γράμματος.

ὑποστροφή,(-ῆς),ἡ· (Γραμμ.) ἀναβίβασις τοῦ τόνου (ἄλλως ἀναστροφή*) // (Ῥητορ.) (μτγν.) εἶδος παρενθέσεως εἰς τὸν λόγον.

ὑποσυλλογισμός,(-οῦ),ὁ· (Λογ.) ἐπιβοηθητικὸς (δευτερεύων) συλλογισμός· συλλογισμὸς ἀπορρέων ἀπὸ ἄλλου κυρίου συλλογισμοῦ.

ὑποταγή,(-ῆς).ἡ· (Γραμμ.) ἡ ὑποτακτικὴ* ἔγκλισις· (φρ.) «*τὰ καλούμενα ὑποτακτικὰ ῥήματα οὔποτε χωρὶς ὑποταγῆς ἐστι*» (Ἀπολλ. Δύσκ).

ὑποτακτικός,-ή,-όν· (Γραμμ.) ὁ ἐπιτασσόμενος, ἤτοι ὁ τιθέμενος κατόπιν ἄλλου· (φρ.) «ὑποτακτικὸν φωνῆεν», τὸ δεύτερον (τὸ ἡμίφωνον) φωνῆεν τῶν διφθόγγων*, ὡς *α(ι), ε(ι), ε(υ), ο(ι), ο(υ), υ(ι)* (ἀντίθ. προτακτικόν), προτακτικὰ εἰς ταύτας τὰς διφθόγγους εἶναι *α,ε,ο,υ* καὶ ὑποτακτικὰ τὸ *ι* καὶ *υ*· // «*ὑποτακτικὸν ἄρθρον*» εἶναι τὸ ἐπιτασσόμενον, δηλ. ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία *ὅς, ἥ, ὅ* καὶ τὸ προτακτικὸν ἄρθρον *ὁ, ἡ, τό*. (ἐπὶ ἀντωνυμ.) (=ὁ ἀναφορικός).· (φρ.) «*τὸ ὅς ἀντὶ προτακτικοῦ τοῦ ὁ Ὅμηρος οὐδέποτε τίθησι· τοὔμπαλιν δὲ ἀντί τοῦ ὅς ὑποτακτικοῦ παραλαμβάνει τὸ προτακτικὸν ὁ*» (Ἀθήναιος).

Καὶ τὰ δύο ταῦτα ἦσαν κατ' ἀρχὰς (εἰς τὸν Ὅμηρον) δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι καὶ ἐσήμαινον *οὗτος, αὕτη, τοῦτο· ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο*. Οἱ Ἀττικοὶ μετέτρεψαν τὰ μὲν εἰς ἄρθρα, τὰ δὲ εἰς ἀντωνυμίας· // «ὑποτακτικὴ ἔγκλισις» ἢ «ὑποτακτικὸν ῥῆμα» (=ἡ ὑποτακτική)· // «ὑποτακτικὸς σύνδεσμος», ὁ μεθ' ὑποτακτικῆς συναντώμενος, συναπτόμενος· «ὑποτακτικοὶ σύνδεσμοι», εἶναι οἱ σύνδεσμοι, οἱ ὁποῖοι ἑνώνουν μίαν πρότασιν ὑποτακτικὴν ἢ δευτερεύουσαν μετὰ τῆς κυρίας, ὥστε ἡ μία νὰ διορίζῃ καὶ νὰ συμπληρώνῃ τὴν ἄλλην. Οὗτοι οἱ σύνδεσμοι εἶναι οἱ εἰδικοὶ: *ὅτι,ὡς*· οἱ χρονικοί: *ὡς, ὅτε, ὁπότε, ἐπεί, ἐπειδή, ἕως, ἕστε, ἄχρι, μέχρι, ἡνίκα, πρίν*· οἱ αἰτιολογικοί: *ὅτι, ὡς, διότι, ἐπεί, ἐπειδή* (πλὴν τοῦ *γάρ*)· οἱ ὑποθετικοί: *εἰ, εἰάν, ἐάν, ἄν, ἤν*· οἱ τελικοί: *ἵνα, ὅπως, ὡς*, καὶ οἱ συμπερασματικοί: *ὡς, ὥστε, (ἐφ' ᾧ, ἐφ' ὥτε)*, καὶ ὁ ἐνδοιαστικὸς *μή*· π.χ. «*λέγει ὅτι ἥκουσιν αὐτῷ ἄγγελοι*» (Ξενοφῶν) (εἰδικὸς σύνδ.)· «*ὀλίγον πρόσθεν, ὅτε ἐγὼ ἔφην πλουτεῖν, ἐγέλασας*» (Ξενοφῶν) (χρονικὸς σύνδ.)· «*ἰδεῖν ἐπεθύμει, ὅτι ἥκουεν αὐτὸν καλὸν κἀγαθὸν εἶναι*» (Ξενοφῶν) (αἰτιολογ. σύνδεσμ.)· «*εἰ μὴ βοηθήσετε, οὐ περιέσται τἀκεῖ*» (Θουκυδίδης) (ὑποθετικὸς συνδ.)· «*καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἥδιστα διάγῃς*» (Πλάτων) (τελικὸς σύνδ.)· «*κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν*» (Ξενοφῶν) (συμπερασματικὸς σύνδ.)· «*φοβεῖσθε μὴ δυσκολώτερόν τι νῦν διάκειμαι*» (Πλάτων) (ἐνδοιαστικὸς *μή*)· (δημοτ.) «*νὰ σκεφτῇς, προτοῦ μιλήσῃς*» (χρονικὸς σύνδ.)· «*ἔφυγα βιαστικός, ὥστε δὲν πρόφθασα νὰ φάω*» (συμπερασματικὸς σύνδ.) κ.λπ., ἐνῷ «παρατακτικοὶ σύνδεσμοι» εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἑνώνουν λέξεις ἢ προτάσεις συντακτικῶς ἰσοτίμους καὶ τίθενται αὗται κατὰ παράταξιν, οὗτοι οἱ σύνδεσμοι εἶναι οἱ συμπλεκτικοί: *τέ, καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ*· οἱ ἀντιθετικοί: *μέν, δέ, μέντοι, ἀλλά,*

μήν, ἀλλά μήν, εἰ καί, καίπερ, καὶ μήν· οἱ διαζευκτικοί: *ἤ, ἤτοι-ἤ, εἴτε-εἴτε, ἐάντε-ἐάντε, ἄντε-ἄντε, ἤντε-ἤντε*· ὁ αἰτιολογικὸς *γάρ* (καὶ σπανίως ὁ *ὡς* (=διότι) καὶ *ἐπεί* (=καθόσον), καὶ οἱ συμπερασματικοί:*ἄρα, δή, οὖν, τοίνυν, οὔκουν, οὐκοῦν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν*· π.χ. «*ὁ ἵππος πίπτει εἰς τὰ γόνατα καὶ μικροῦ κἀκεῖνος ἐξετραχήλισεν*» (Ξενοφῶν) (συμπλεκτικὸς σύνδ.)· «*ἀδικία μὲν μέγιστον κακόν, δικαιοσύνη δὲ μέγιστον ἀγαθόν*» (Πλάτων) (ἀντιθετικοὶ σύνδ.)· «*χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτει βελτίω τούτων*» (Ἰσοκράτης) (διαζευκτικὸς σύνδ.)· «*μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον*» (Ἰσοκράτης) (αἰτιολογικὸς σύνδ.)· «*σοὶ δὲ προσήκει ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἄξιος ἔσει τοῦ πατρὸς· ὡς ἅπασι μὲν προσήκει...*» (=ἅπασι μὲν γὰρ...) (Ἰσοκράτης) (αἰτιολ. σύνδ.)· «*ἦν ἐξετάζειν βουληθῶμεν, εὑρήσομεν τὰς δημοκρατίας μᾶλλον ἢ τὰς ὀλιγαρχίας συμφερούσας· ἐπεὶ καὶ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν*» (Ἰσοκράτης) (αἰτιολ. σύνδ.)· «*Κῦρος δ' εἶπεν· οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ ἐν ταύταις οὐ μαχεῖται ταῖς ἡμέραις*» (Ξενοφῶν) (συμπερ. σύνδ. ἄρα)· // (δημοτ.) «*δὲν κάναμε τίποτε παρά* (=μόνο) *περιμέναμε γιὰ ὧρες*» (σύνδεσις ἀντιθετική)· «*ἔδινε ἐλπίδες εἴτε πραγματοποιοῦσε ὄνειρα*» (σύνδεσις διαζευκτική) κ.λπ· // (ὡς οὐσ.) «ἡ ὑποτακτική»·(Γραμμ.)μίαν τῶν παρεμφατικῶν ἐγκλίσεων τοῦ ῥήματος, ἡ ὁποία παριστᾷ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ δυνατήν, ἐπιθυμητὴν καὶ προσδοκωμένην, ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἀπὸ τῆς χρήσεως αὐτῆς κατόπιν μορίων, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπετάσσετο, εἰς τὴν

νεοελληνικὴν καὶ τὴν δημοτικὴν ἐκφέρεται μετὰ τῶν μορίων: *νά, ἄν, ἄς, γιὰ νά,* π.χ. «*νὰ μελετᾷς διὰ νά* (γιὰ νά) *προβιβαστῇς*».

Ἡ δημοτικὴ ἔχει ὑποτακτικὴν ἐνεστῶτος, ἀορίστου καὶ παρακειμένου, ἀλλὰ ἔχει ἰδιαιτέρους τύπους μόνον εἰς τὸν ἐνεργητικὸν καὶ παθητικὸν ἀόριστον, οἱ ὁποῖοι διαφέρουν ἀπὸ τοὺς τύπους τοῦ ἐνεστῶτος, π.χ. «*νὰ βάψῃς*», «*νὰ βαφτῇς*».Εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους παρουσιάζει τὰς ἑξῆς ὀρθογραφικὰς διαφορὰς ἀπὸ τὴν ὁριστικὴν, π.χ. *βάφει – νὰ βάφῃ, βάφονται- νὰ βάφωνται, ἔχει βάψει- νὰ ἔχῃ βάψει* (ἁπλ. δημοτ. *νὰ βάφει, νὰ βάφονται, νὰ ἔχει βάψει κ.λπ.*).

Ἡ ὑποτακτικὴ ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω συνδέσμων λαμβάνει (εἰς τὴν δημοτικήν) εἰς τὸν ἀόριστον καὶ τὸ *ἀφοῦ, ἅμα, ἴσως, μήπως μόλις, ὅπου, ὅ,τι, προτοῦ, πλήν, ὡσότου, ὥσπου·* π.χ. «*ἅμα ἔλθῃς, νὰ μοῦ φέρῃς τὸ γράμμα*», «*προτοῦ μιλήσῃς, νὰ σκεφθῇς τί θὰ πῇς*», «*μόλις φθάσῃς νὰ μοῦ γράψῃς*» κ.λπ. Ἐνίοτε εὑρίσκεται ἡ ὑποτακτικὴ καὶ μόνη της, π.χ. «*νὰ τοῦ μιλήσῃς*»· «*πηγαίνωμε*» (ἢ ἁπλ. δημοτ. «νὰ τοῦ *μιλήσεις*»· «*πηγαίνομε ἢ πηγαίνουμε*»)· [εἰς τὴν ἁπλ. δημοτικὴν δὲν ὑπογράφεται τό «*η*» ἢ τρέπεται τοῦτο εἰς *-ει* καὶ τὸ *-ωμεν* τοῦ πληθυντικοῦ εἰς *-ομε(ν)* ἢ *-οῦμε(ν)*, π.χ. *νὰ λέγεις, νὰ λέγομε(ν)* ἢ *νὰ λέγουμε(ν), νὰ κρύψεις, νὰ κρύψουμε, νὰ κρυφτεῖς, νὰ κρυφτοῦμε, νὰ κρύβομαι, νὰ κρυβόμαστε, νὰ γυμνασθεῖ, νὰ γυμνασθοῦμε, νὰ ἔχω ἀγαπηθεῖ* κ.λπ.].

(Ἀρχ.) Ἡ ὑποτακτικὴ ἀμφοτέρων τῶν συζυγιῶν ἔχει ἐγκλιτικὰ φωνήεντα «*ο*» καί «*ε*», τὰ ὁποῖα εἰς τὴν συζυγίαν τῶν εἰς -ω συνηρέθησαν μετὰ τῶν θεματικῶν φωνηέντων εἰς «*ω*» καί «*η*», π.χ. (λέγομεν) *λέγωμεν*,(λεγέ-ετε)> *λέγητε*,οὕτως, ὅπου ἡ ὁριστικὴ ἔχει ο καὶ ε, ἡ ὑποτακτικὴ ἔχει ω καὶ η.

Εἰς τὴν ὑποτακτικὴν (ὡς καὶ εἰς τὴν εὐκτικὴν) αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις προστίθενται μετὰ τὰ ἐγκλιτικὰ φωνήεντα. Ἡ προσωπικὴ κατάληξις εἰς τὴν ὑποτακτικὴν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διακριθῇ εὐκόλως, διότι, ὡς ἐλέγχθη ἀνωτέρω, συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ ω καὶ η καὶ ἀπετέλεσε τὰ τέλη -ω, -ῃς, -ῃ· [προσωπικὴ κατάληξις τοῦ α΄ ἑνικοῦ προσώπου τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἦτο -α, *φέρο-α* καὶ μετὰ συναίρεσιν *φέρω*, τοῦ β΄ ἦτο -σι, π.χ. *φέρε-σι*> *φέρε-ι*>*φέρει*, εἰς τὸ ὁποῖον πρὸς καταφανεστέραν δήλωσιν αὐτοῦ προσετέθη τὸ -ς), π.χ. (φέρει+ς) >*φέρεις*· τὸ δὲ γ΄ ἑνικὸν ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ β΄ κατ᾽ ἀναλογίαν τῆς εὐκτικῆς καὶ τοῦ παρατατικοῦ ἄνευ δηλαδὴ τοῦ σ, π.χ. (κατὰ τὸ *φέροις-φέροι* καὶ τὸ *ἔφερες-ἔφερε*> *φέρεις-φέρει*)]· (τὰ τέλη τῆς ὑποτακτικῆς,βλ. τέλη).

Ὁ ἀόριστος α΄ τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς ἔχει εἰς τὴν ὑποτακτικὴν τὰ τέλη τοῦ ἐνεστῶτος, π.χ. *λύσω, λύσῃς, λύσῃ* κ.λπ. *λύσωμαι, λύσῃ, λύσηται* κ.λπ. Ἡ ὑποτακτικὴ (ὡς καὶ ἡ εὐκτική) τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου ἔχει τὰ τέλη τοῦ ἐνεστῶτος, π.χ. *γεγράφω, γεγράφοιμι.*

Ἡ ὑποτακτική (ὡς καὶ ἡ εὐκτική) τοῦ πρκμ. ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς σχηματίζεται πολλάκις περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς ὑποτακτικῆς (καὶ εὐκτικῆς) τοῦ «*εἰμί*», π.χ. (ἐνεργ. πρκμ.) *γεγραφώς, -φυῖα, -φὸς ὦ, ᾖς, ᾖ, (γεγραφώς, -φυῖα, -φὸς εἴην, εἴης, εἴη)*

κ.λπ., (μέσος πρκμ.) *λελυμένος, -μένη, -μένον ὦ, ᾖς, ᾖ* (λελυμένος, -μένη, -μένον εἴην, εἴης, εἴη) κ.λπ., μονολεκτικῶς σχηματίζεται τῶν ῥημάτων *κτῶμαι, μιμνήσκομαι* καὶ *ὄρνυμαι*: *κεκτῶμαι*(<κεκτήωμαι), *μεμνῶμαι, ὀρώρηται* (Ἰλιάς).

Ἡ ὑποτακτικὴ τῶν εἰς -μι ἔχει τὰ τέλη τῆς ὑποτακτικῆς τῶν εἰς -ω, τὰ ὁποῖα μετὰ τοῦ ῥιζικοῦ φωνήεντος συναιροῦνται κανονικῶς, ἀφοῦ τὸ ῥιζικὸν φωνῆεν «*η*» πρὸ τοῦ «*ω*» βραχυνθῇ εἰς «*-ε*», π.χ. (ἱστή-ω, ἱστέ-ω)>*ἱστῶ*, (ἱστή-ῃς)> *ἱστῇς*, (ἱστή-ῃ)>*ἱστῇ*· (ἱστή-ωμεν, ἱστέ-ωμεν)> *ἱστῶμεν*, (ἱστή-ητε)> *ἱστῆτε*, (ἱστή-ωσι, ἱστέ-ωσι)> *ἱστῶσι*· (τιθή-ω, τιθέ-ω)> *τιθῶ*, (τιθή-ῃς)> *τιθῇς*, (τιθή-ῃ)> *τιθῇ*, (τιθή-ωμεν, τιθέ-ωμεν)> *τιθῶμεν*, (τιθή-ητε)> *τιθῆτε*, (τιθή-ωσι, τιθέ-ωσι) *τιθῶσι*· (διδώ-ω)> *διδῶ*, (διδώ-ῃς)> *διδῷς*, (διδώ-ῃ)> *διδῷ* κ.λπ.

Ἡ ὑποτακτικὴ τοῦ *χρή, χρῇ* (ἀντὶ *χρὴ ᾖ*).

Ἡ ὑποτακτικὴ τοῦ «*εἶμι*» σχηματίζεται κατὰ τὰ εἰς -ω ῥήματα, δηλ. ἔχει θεματικὸν φωνῆεν, ὡς *ἴω, ἴῃς, ἴῃ* κ.λπ.

Τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ «*κεῖμαι*» σπανίως εὑρίσκονται μονολεκτικῶς τὸ γ΄ ἑνικὸν καὶ τὸ β΄ καὶ γ΄ πληθυντικὸν κατὰ τὰ εἰς -ω ῥήματα: *κέηται, (δια)κέησθε, κέωνται*. Σπανίᾳ ἡ ὑποτακτικὴ τοῦ «*κάθημαι*», αὕτη ἀναπληροῦται ἐκ τοῦ καθέζομαι.

Αἱ ὑποτακτικαὶ τῶν εἰς *-μι* ῥημάτων καὶ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου α΄ καὶ β΄ τῶν βαρυτόνων τονίζονται ἐπὶ τῆς συνῃρημένης συλλαβῆς: *τιθῶ, τιθῇς* κ.λπ., *ἱστῶ, ἱστῇς* κ.λπ., *λυθῶ, λυθῇς* κ.λπ., *φανῶ, φανῇς* κ.λπ. // (Συντακτ.) Ἡ ὑποτακτικὴ (ὡς καὶ ἡ εὐκτική) τίθεται συνήθως ἐν συνδέσει καὶ συνεπείᾳ λόγου εἰς δήλωσιν *τέλους* (σκοποῦ), *χρόνου, ἀναφορᾶς* καὶ *ὑποθέσεως*, (βλ. πρότασις). Εἰς τὸν ἀπόλυτον δὲ λόγον τίθεται καθ᾽ ἑαυτήν, α) ἐπὶ προτροπῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, π.χ. «*φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν*», β) ἐπὶ ἐρωτήσεων ἀπορητικῶν, π.χ. «*εἴπω τι τῶν εἰωθότων, ὦ δέσποτα;*», γ) ἐπὶ ἐρωτήσεων γενομένων μετ᾽ ἀγανακτήσεως, π.χ. «*λύσω σε φῄς;*», δ) ἐπὶ ἐρωτήσεων μεθ᾽ ὑποψίας γενομένων, π.χ. «*ἆρα μὴ ἄλλο τι ᾖ ὁ θάνατος;*», ε) ἐπὶ εἰκασιῶν ὑπόπτων, π.χ. «*μὴ οὐδὲν ὑγιὲς οὖτ᾽ ἀληθὲς ἔχῃ*», στ) ἐπὶ προτροπῶν καὶ παραινέσεων, π.χ. «*μὴ λάβωσί σ᾽ ἄσμενοι*», ζ) ἐπὶ ἀπαγορεύσεων, π.χ. «*μὴ φονεύσῃς*», «*μὴ εἴπῃς*», καὶ η) μετὰ τοῦ «*οὐ μή*» καὶ τοῦ ἀορίστου (ἐπὶ σημασίας μέλλοντος) [τὸ «*οὐ μή*» τίθεται καὶ μεθ᾽ ὁριστικῆς μέλλοντος, π.χ. «*οὐ μὴ καταβήσει;*» (=μὴ καταβῇς; δὲν θὰ καταβῇς;) (᾽ Αριστοφάνης)], π.χ. «*οὐ μὴ ἀπέλθω*» (=οὐκ ἀπελεύσομαι), «*οὐδὲ μὴ γένηται*» (=οὐδὲ γενήσεται), (τό «*οὐ μή*» προῆλθε κατὰ σύμπτυξιν ἐκ τοῦ «*οὐ φόβος μή*», ὡς «*οὐ φόβος μή σε ἀγάγω*» (>οὐ μή σε ἀγάγω) (Ξενοφῶν).

Εἰς τὸν Ὅμηρον τίθεται ἁπλῆ ὑποτακτική, π.χ. «*οὔπω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι*» (=οὐδὲ ὄψομαι) (Ὅμηρος), ἢ μετὰ τοῦ «*ἄν*» (ἢ *κεν*) ἰσοδύναμος πρὸς τὸν μέλλοντα, π.χ. «*τὴν μὲν ἐγώ... πέμψω, ἐγὼ δὲ κ᾽ ἄγω Βρισηίδα*» (=ἐγὼ δ᾽ ἄξω) (Ἰλιάς)· // καθ᾽ ὑποτακτικὴν ἐκφέρονται αἱ ἐρωτηματικαὶ* προτάσεις· (φρ.) «*εἴπωμεν ἢ σιγῶμεν;*» (Εὐριπίδης)· «*πόθεν οὖν τις ἄρξηται;*», ὡς καὶ αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν «*οὐκ ἔχω*» (ἢ «*οὐχ ἕξω*), «*οὐκ οἶδα*» κ.λπ., ὡς καὶ ἐκ τοῦ *ἀπορῶ, ἀμηχανῶ*

κ.λπ., [οὕτω τὸ ὀρθόν: «*ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ*» (καὶ ὄχι κλῖναι)], «*οὐκ ἔχω ποῖ πέσω*» (Σοφοκλῆς)· «*ἀμηχανῶ φροντίδος στερηθεὶς εὐπαλάμων μεριμνῶν ὅπα τράπωμαι*» (Αἰσχύλος)· // (Γραμμ.) «ὑποτακτικὰ σύνθετα», ἡ δευτέρα τάξις μετὰ τὰ «παρατακτικὰ σύνθετα» εἶναι τάξις τῶν συνθέτων, ἡ ὁποία εἶναι πλέον σπουδαιοτέρα καὶ διὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν κληρονομηθέντων ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων καὶ διὰ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους καὶ διὰ τὰς ποικιλωτάτας σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἄλληλα· ταῦτα εἶναι α) «προσδιοριστικά»: *νουν-εχής, Ἑλλήσ-ποντος, νεώσ-οικος, χαμαί-ζηλος, ἀκανθό-χοιρος* κ.λπ., β) «ἀντικειμενικά»: *ῥίψ-ασπις, μισο-γύνης, ὀρνιθο-θήρας, μισθο-φόρος* κ.λπ., καὶ γ) «κτητικά»: *ἀργυρότοξος, ὀκτάπους, χρυσελεφάντινος* κ.λπ., (βλ. σύνθεσις, συνθετικός).

ὑπόταξις,(-εως),ἡ· (=ὑποταγή, ὑποδούλωσις)· // (Συντακτ.) «καθ' ὑπόταξιν σύνταξις» (ἄλλως «σύνδεσις») (πρβλ. κατὰ παράταξιν) ἡ ἐκφορὰ ἢ σύνταξις κατὰ δευτερεύουσαν πρότασιν· κατ' αὐτὴν αἱ προτάσεις εἶναι διοριστικαὶ ἄλλων προτάσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτῶνται καὶ ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν καθ' ἑαυτάς, π.χ.«*ἐὰν ἧς φιλομαθής* (καθ' ὑπόταξιν, ὑποτελής*, δευτερεύουσα πρότασις) *ἔσει πολυμαθής*» (κυρία πρότασις) (Ἰσοκράτης).

ὑποτάσσω· (=θέτω, ἐκτείνω ὑπὸ κάτω)· //(Συντακτ.) τὸ παθ. «*ὑποτάσσομαι*»· συντάσσομαι πρὸς ὑποτακτικήν· (φρ.) «*ἰστέον ὅτι τό «ἵνα» σύνδεσμος ὑποτάσσει, ὅταν δὲ κεῖται ἀντὶ τοῦ «ὅπου» οὐχ ὑποτάσσει*» (Ἐτυμολ. Μέγα), π.χ. «*ἵνα*»(=ἐκεῖ) *γάρ σφιν ἐπέφραδον ἠγερέεσθαι*» (Ἰλιάς)· «*ἐν τῇ αὐτῇ στήλῃ, ἵνα* (=ὅπου) *περ Θρασύβουλον*» (Λυσίας)· // ὑποτεταγμένος,-η,-ον· (ἐπὶ προτάσεως) «ἡ ὑποτεταγμένη»(=ἡ ὑποτελής*).

ὑποτοπεύω· (Γραμμ.) ἀμφιβάλλω περὶ τῆς γνησιότητος χωρίου τινός· (ἐν χρήσει τὸ παθητ.)· (φρ.) «*ὑποτοπεύεται ὁ τόπος*» (Σχολ. Ὀδυσσ.).

ὑποτύπωσις,(-εως),ἡ· (=σχεδιάγραμμα· ἔκθεσις)· // (Ῥητορ.) σχῆμα ῥητορικόν, κατὰ τὸ ὁποῖον παρίσταταί τι ζωηρότερον δι' ὀλίγων λέξεων, π.χ.«*ἴσως τοίνυν καὶ τοιαύτην τιν' ἐροῦσιν ὑπόνοιαν* (πρότασις), *ὡς ὡρμηκότα νῦν τὸν ἄνθρωπον φίλον εἶναι καὶ βουλόμενόν τι ποιεῖν ἀγαθὸν τὴν πόλιν εἰς ἀθυμίας τρέφομεν* (ὑποφορά). *Ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θεάσασθ' ὡς ἔχω* (ἀντιπρότασις)· *εἰ μετ' ἀληθείας ἁπλῶς ἦν ἡμῖν φίλος...*» (λύσις ἢ ἀνθυποφορά) (Δημοσθένης).

Ἡ πρότασις πολλάκις παρεμβάλλεται εἰς τὴν ὑποφοράν: «*τί οὖν, ἄν τις εἴποι, ταῦτα λέγεις ἡμῖν νῦν; ἵνα γνῶτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι*» (Δημοσθένης)· // «*πυρρώνειοι ὑποτυπώσεις*»· σύγγραμμα Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτίθεται ἐν περιλήψει ἡ Πυρρωνικὴ φιλοσοφία.

ὑπουργῶ(-έω)· (=ὑπηρετῶ, βοηθῶ, προσφέρω ὑπηρεσίας εἴς τινα · (φρ.) «*σοὶ βουλόμενος ὑπουργέειν*» (Ἡρόδοτος)· (μετὰ δοτ. πράγματος) βοηθῶ, προάγω· (φρ.) «*ὑπουργεῖν τῇ καθάρσει*» (Ἱπποκράτης)· (πρτ.) ὑπούργουν, (μέλλ.) ὑπουργήσω, (ἀόρ.) ὑπούργησα, (ὑποτ.) ὑπουργήσω, (πρκμ.) ὑπούργηκα, (ὑπερσ.) ὑπουργήκειν (Παθ.) (πρκμ.) ὑπούργημαι, (μετχ.) ὑπουργημένος, -η, -ον· (φρ.) «*τὰ ὑπουργημένα*» (=αἱ γενόμεναι ὑπηρεσίαι, ἐκδουλεύσεις)· – «ὑπουργῶ τι» (=παρέχω ἢ κάμνω ὑπηρεσίαν τινά)· (φρ.) «*τοσαῦθ' ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι*» (Σοφοκλῆς) (νεωτ.) ὑπουργῶ (=εἶμαι ὑπουργός)· (φρ.) «*ὑπουργοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ*»· – ὑπουργός (=ὑπηρέτης, βοηθός, (νεωτ.) ἕκαστος τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως), ὑπούργησις, ὑπουργία, ὑπουργικός, ὑπούργημα.

ὑποφορά,(-ᾶς),ἡ· (ὑπαγωγή, ῥοή· πρόσχημα, δικαιολογία)· // (Ῥητορ.) σχῆμα ῥητορικόν· καλεῖται ὑποφορὰ ἡ ἐνδεχομένη ἔνστασις ἀντιδίκου ἢ ἀντιλέγοντος, τὴν ὁποίαν προλαμβάνων αὐτὸς ὁ ῥήτωρ διατυπώνει, ἵνα εὐθὺς ἀνασκευάσῃ αὐτήν· ἡ πλήρης ὑποφορὰ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς προτάσεως (ἐκ τῆς ὁποίας προαγγέλλεται ἡ ἔνστασις), τῆς ὑποφορᾶς (αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως), τῆς ἀντιπροτάσεως, (εἰς τὴν ὁποίαν προαγγέλλεται ἡ ἀνασκευὴ τῆς ἐνστάσεως), καὶ ἐκ τῆς λύσεως (ἀνθυποφορᾶς*), ἤτοι αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως· (φρ.) «*ὑποφορὰ δέ ἐστιν, ὅταν μὴ ἐξῆς προβαίνῃ ὁ λόγος, ἀλλ' ὑποθείς τι, ἢ ὡς παρὰ τοῦ ἀντιδίκου ἢ ὡς ἐκ τοῦ πράγματος, ἀποκρίνηται πρὸς αὐτόν, ὥσπερ δύο ἀντιλεγόμενα πρόσωπα μιμούμενος*» (Τιβέριος ῥήτωρ)· (πρβλ. ὑποτύπωσις).

ὑποχωρητικός,-ή,-όν· (=ὁ ὑπείκων, ὁ ὑποχωρῶν, ὁ συμβιβαστικός)· // (Γραμμ.) «ὑποχωρητικά» εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν ὑπισθοδρομικὴν παραγωγήν, π.χ. *ζηλεύω >ζήλεια,μαρτυρῶ> μαρτύριο, γελῶ> γέλιο, ἑρμηνεύω> ὁρμήνια> ἁρμήνεια, ψοφῶ> ψόφος, κουτσομπολιάζω> κουτσομπολιό, λακταρίζω>λαχτάρα, τουρτουρίζω> τούρτουρο, στοιβάζω> στοίβα, λερώνω> λέρα, ὀκνῶ> ὀκνός, μαγαρίζω> μαγάρα, φυρῶ> φύρα* κ.λπ.

ὕπτιος,-ία,-ιον· (=ὁ ἐπὶ τῆς ῥάχεως κατακεκλιμένος· χαλαρός, ψυχρός· παθητικός)· // (Γραμμ.) (ἐπὶ ῥημάτων) ὁ παθητικῆς διαθέσεως· (φρ.) «*καὶ τῶν ὁμοίων ὀρθῶν καὶ ὑπτίων*»· // (Ῥητορ.) (ἐπὶ ὕφους) ἀνειμένος, ψυχρός, χαλαρός· // (Λατιν.) (supinum) «*τὸ ὕπτιον*» (=τὸ συυπῖνον), ἤτοι ῥηματικὸς τύπος οὐσιαστικοῦ τετάρτης κλίσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης ἔχων δύο πτώσεις τοῦ ἑνικοῦ, τὴν αἰτιατικὴν εἰς (-um) καὶ τὴν ἀφαιρετικὴν εἰς (-u), αἱ ὁποῖαι φανερώνουν σκοπὸν ἢ ἀναφοράν· ὁ κατ' αἰτιατικὴν τύπος -um τίθεται μετὰ ῥήματα κινήσεως σημαντικὰ εἰς δήλωσιν σκοποῦ, π.χ. venierunt auxilium postulatum, (=ἦλθον ἐπικουρίαν αἰτήσοντες· πρὸς τὸ αἰτῆσαι βοήθειαν), ὁ δὲ εἰς -u τίθεται εἰς δήλωσιν ἀναφορᾶς μετά τινων ἐπιθέτων: (facilis, difficilis, jucundus, mirabilis κ.λπ.), ἐνίοτε δὲ μετὰ τῆς φράσεως «fas (ἢ nefas) est» (=ὅσιόν ἐστι· ἢ ἀνόσιόν ἐστι). π.χ. «jucundus auditu (=εὐάρεστος εἰς τὸ ἀκούειν), «hoc nefas est dictu» (=τοῦτο οὐχ ὅσιον εἶναι λέγειν).

– **ὕπτω**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύπτω ἔχουν τὸ υ βραχύ (ὔ), π.χ. *καλύπτω* (τὸ καλύπτον, τὸ καλύψαν), *κρύπτω* (τὸ κρύπτον), *τύπτω* (τὸ τύπτον), *καταθρύπτω* (τὸ καταθρύπτον), *ἀνακαλύπτω* (τὸ ἀνα-

καλύπτον) κ.λπ., ἐξαιρεῖται τὸ *κύπτω* (τὸ κῦπτον, τὸ κῦψαν), (βλ.-πτω).

– **υρα**· (βλ.-ρα καὶ -ηρα)· //(Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υρα λήγοντα οὐσιαστικὰ ἢ ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ) καὶ τὸ α βραχύ (ᾰ) π.χ. *ἄγκῡρᾰ, γέφῡρᾰ* (τὸ γεφῦρι), *Πάλμυρα, Κέρκυρα, Τέγυρα, ἄλυρα, γόργυρα* (=ὑπόγειος οἰκετός), *Θεμίσκυρα,* (σφύρ-ja)>*σφῦρα* κ.λπ., ἢ τὸ υ βραχύ (ᾰ) καὶ τὸ α μακρόν (ᾱ), π.χ. *θύρα* (αἱ θύραι), *λύρα* (αἱ λύραι), *πορφύρα, σισύρα, φιλύρα, Ἐφύρα, σατύρα, ἁλμύρα, πυρά, Μύρα* (πόλις τις), *φῦρα* (ἀλλὰ καὶ *φύρα*)· τοῦτο δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ τόνου, ἤτοι τὰ προπαροξύτονα ἔχουν τὸ α μακρόν (ᾱ) καὶ τὸ υ βραχύ (ᾰ), ἐνῷ (πλημμῠ́ρja> *πλήμμῡρα* (ἐσφαλμ.· *πλημμῠ́ρᾱ,* ὀρθότ. νεωτ. *πλημμῦρα* ἡ, ὡς καί (σφύρja)> *σφῦρα ἡ), κολλῦ́ρᾱ, Θεμισκῦ́ρᾱ* (τὸ πλημμυρὶς εἰς τὸν Ὅμηρον ἔχει τὸ υ βραχύ (ᾰ), εἰς τοὺς ἀττικοὺς τραγικοὺς τὸ ἔχει μακρόν).

– **υρμός**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υρμὸς ὀξύτονα γράφονται διὰ τοῦ υ, π.χ. *ὀδυρμός, διασυρμός, ὀλοφυρμός, ἀγυρμός, συρμός, συμφυρμὸς* κ.λπ., ἐξαιροῦνται: *εἱρμός, συνειρμός· οἰκτιρμός* (οἰκτ(ε)ίρω)> *οἰκτιρμός,* (ὡς καὶ σείω> *σῖτος,* λείχω> *λιχανός*).

– **υρος**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ηρός* γράφονται διὰ τοῦ «η», π.χ. *νοσηρός, ὀδυνηρός, ζωηρός, αὐστηρός, ξηρός* κ.λπ., γράφονται δὲ διὰ τοῦ «υ» τὸ *γλαφυρός, ἰσχυρός, βλοσυρός, λιγυρός, ὀιζυρός, ἁλμυρός, ἀργυρός (ἄργυρος), βδελυρός,* ξυρός (=ξυράφιον), *ψαθυρός, τυρός, λάκυρος* (=εἶδος οἴνου). *διάπυρος, Νίσυρος, Σάτυρος.*

– **υρω**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υρω λήγοντα ῥήματα βαρύτονα καὶ περισπώμενα ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ) καὶ γράφονται διὰ τοῦ «υ», ὡς *(δια)σύρω*> τὸ (δια)σῦρον, *μορμύρω*>τὸ μορμῦρον, *ἀθύρω, φύρω, ὀδύρομαι, μύρομαι* (=κλαίω), *κυρῶ, φυρῶ, πλημμυρῶ* καὶ *πλημμύρω, πορφυρῶ* καὶ *πορφύρω* καὶ εἴ τι ἄλλο.

– **υς**· (καὶ -ις)· (Γραμμ.) εἰς -υς εἶναι:

α) οὐσιαστικὰ καταληκτικὰ μονόθεμα φωνηεντόληκτα ἀρσενικὰ καί θηλυκὰ τῆς γ΄ κλίσεως, π.χ. *ἰχθύς,(-ύος)ὁ, Φρεαττύς,(-ύος),ἡ, κιθαριστύς, (-ύος) ἡ, ἀχλύς, (-ύος),ἡ, Τῖφυς, (-υος),ἡ, τετρακτύς, (-ύος),ἡ, ἰσχύς, ἰλύς, ὀσφύς, πληθύς, πῖτυς, (-υος), ἡ, κλιτύς, δρῦς, (δρυός),ἡ, κάνδυς, (-υος),ὁ, ὗς, (ὑός), ὁ,ἡ, Ἐρινύς, (-ύος),ἡ, Ἅλυς, (-υος),ὁ, βότρυς ὁ, νέκυς ὁ, δελφύς, (-ύος), ἡ, ἔγχελυς, (-υος),ὁ* [πληθ. *ἐγχέλεις, (-λεων),αἱ,* κατὰ τὸ πόλεις, (-εων),αἱ], Λίβυς, (-υος),ὁ· [τὸ *δρυσί, ὀφρύσι, ἰχθύσι* κ.λπ. ἔλαβον τὸ βραχύ (ᾰ) ἀπὸ τῆς ὀνομαστικῆς καὶ γενικῆς πληθυντ. *δρύες, δρυῶν* κ.λπ.]· Συμφώνως πρὸς αὐτὰ κλίνονται καὶ τὰ φωνηεντόληκτα, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα «ι», ὅπως: *οἷς* (=τὸ πρόβατον)< ὄις ὁ,ἡ (οἰός, οἰί, οἶν· οἷες, οἰῶν, οἰσίν, οἷς), *Συέννεσις, (-σιος),ὁ· κῖς, (κιός),ὁ* (=σκώληξ σίτου) (κιί, κῖν· κῖες, (-ῶν), οἱ, τοῖς κισί, τοὺς κῖς)· *λῖς(*καὶ *λίς), (λιός),ὁ* (=ὁ λέων), (τὸν λῖν, οἱ λῖες)· ταῦτα ἔλαβον τὸ μακρὸν ι (ῑ) ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς καὶ αἰτιατικῆς ἑνικοῦ καὶ τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ· διὰ τοῦτο καὶ ὀρθότερον ἀντὶ *κίς, (κιός),ὁ, τὸν κὶν* κ.λπ.·

β) οὐσιαστικὰ καταληκτικὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ φωνηεντόληκτα τῆς γ΄κλίσεως εἰς -υς, (-εως),ὁ, ἡ καὶ τὰ οὐδέτερα

εἰς -υ, π.χ. *πέλεκυς, (-εως),ὁ, πῆχυς, (-εως),ὁ* ἐνῷ *δίπηχυς, τρίπηχυς, (-εος),ὁ,ἡ,* ἐπειδὴ εἶναι ἐπίθετον)· *ἄστυ, (-εως), τό* (ἄστη,(-εων),τά)· *μέθυ, (-υος),τό· δάκρυ, (-υος),τό·* (ποιητ.), ἐνῷ *δάκρυον, (-ύου), τό,* δοτ. πληθυντικοῦ *τοῖς δακρύοις* καὶ *δάκρυσιν· πῶυ, (-εος), τό* (=ποίμνιον), *τὰ πώεα, τοῖς πώεσι·*

γ) ὀδοντικόληκτα καταληκτικὰ τῆς γ΄ κλίσεως μονόθεμα εἰς -ς [-υς,(-υδος καὶ υθος)]. *κροκύς,(-ύδος),ἡ, πηλαμύς, (-ύδος), ἡ, χλαμύς,(-ύδος),ἡ,* ἀλλὰ *δαγύς, (-ῦδος), ἡ* (=κηρίνη πλαγγών, κούκλα), [κατ' αὐτὰ ἔχομεν καὶ γενικὴν *θῆλυς,* (θήλυδος ἀντὶ θήλεος),ὁ], *κόρυς, (-υθος),ἡ·* // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υς μονοσύλλαβα ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ) καὶ περισπῶνται εἰς πάντας τούς μονοσυλλάβους τύπους, ὡς *μῦς, μῦν, μῦ, τοὺς μῦς· σῦς ὁ,ἡ, δρῦς ἡ, ὗς ὁ,ἡ* εἰς δὲ τὰς ὑπὲρ μίαν συλλαβὴν πτώσεις τρέπουν αὐτὸ εἰς βραχύ, ὡς *μυός, μύες· συός, σύες· δρυός, δρύες* (τὸ υ βραχὺ ᾰ), ἤτοι τὸ υ παραμένει μακρὸν πρὸ συμφώνου: *ἰχθῦς, ὗς, σῦς, Ἐρινῦς, ὀφρῦς, δρῦς* κ.λπ., ἐνῷ πρὸ φωνήεντος βραχύνεται: *ἰχθύος, συός, ὀφρύος, Ἐρινύος·* // τὰ εἰς -υς λήγοντα γράφονται εἰς τὴν παραλήγουσαν διὰ τοῦ «ι», π.χ. *πίτυς, φῖτυς, ἰλύς, ἰχθύς, δριμύς, λιγύς, βριθύς, ἥμισυς, κλιτύς* (τοῦτο γράφεται καὶ *κλειτύς)·* // πᾶν ὄνομα ὑπερδισύλλαβον εἰς -υς προπαροξύνεται, ὡς *ἄσταχυς, τρίβραχυς, εὔβοτρυς, δίπηχυς, σύνοφρυς. ἀρσενόθηλυς, Ῥαδάμανθυς* κ.λπ· // τὰ ὀξύτονα εἰς -υς ἐν συνθέσει ἀποβάλλουν τό «ς», ὡς *ὠκὺς>ὠκύμορος, βαθὺς> βαθύκολπος. ταχὺς> ταχυθάνατος* κ.λπ.· // τὰ μονοσύλλαβα ἢ πολυσύλλαβα ὀξύτονα ὀνόματα εἰς -υς, -υος ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ), μόνον εἰς ὀνομαστικήν, αἰτ., κλητικὴν ἑνικοῦ καὶ αἰτ. πληθυντικοῦ, ὁπόταν, ἐὰν μὲν εἶναι μονοσύλλαβα, περισπῶνται, ὡς *δρῦς, δρῦν, δρῦ, τὰς δρῦς,* ἐὰν δὲ πολυσύλλαβα,ὀξύνονται, ὡς *ἰσχύς, ἰσχύν, ἰσχύ* (*τὰς ἰσχῦς* περισπᾶται, διότι ἡ κατάληξις τῆς αἰτιατ. τοῦ πληθυντικοῦ -νς γίνεται -ς μετ' ἀποβολὴν τοῦ ν πρὸ τοῦ ς καὶ ἀντέκτασιν τοῦ προηγουμένου βραχέος φωνήεντος εἰς μακρόν), *ἰχθύς, ἰχθύν, ἰχθύ,* (*τοὺς ἰχθῦς*< ἰχθύνς)· [κατὰ δὲ τοὺς παλαιοὺς γραμματικοὺς περισπῶνται καὶ τὸ *ἰχθῦς, ὀφρῦς, ὀσφῦς*]· ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ υ βραχύ (ᾰ) τὸ *κλιτύς, κλιτύν* καὶ *νηδύς, νηδύν,* τοῦτο τὸ υ εἰς τὰ ἐξ ὀξυτόνων σύνθετα εἶναι βραχύ: (ὀφρύς)> *σύνοφρυς, λεύκοφρυς·* (ἰχθύς)> *φίλιχθυς, κάλλιχθυς·* // τὰ εἰς -υς ὀξύτονα ἐπίθετα φυλάττουν τὴν αὐτὴν κατάληξιν κατὰ τὴν σύνθεσιν, ἀλλ' ἀναβιβάζουν τὸν τόνον, ὡς *τραχὺς*> *ἄτραχυς, δριμὺς*> *ἄδριμυς·* διατηρεῖται δὲ ὁ τόνος, ὅταν κατὰ τὴν σύνθεσιν τρέπουν τὸ υ εἰς η, ὡς *βαρὺς*>*ἀβαρής, ἡδὺς*>*ἀηδής, βαθὺς*>*ἀβαθής* κ.λπ.

-υς· (δημοτ.) κατάληξις ἐπιθέτων ἀντὶ εἰς -ος ἢ ἀντὶ εἰς -ης εἰς -υς κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀρχαῖα γλυκύς, παχύς: *ἁδρὸς*> *ἁδρύς, μακρὸς*> *μακρύς,* (εὐφραδὴς)> *φαρδύς* (=ἁπλόχωρος)> *φάρδος* κατὰ τὸ σχῆμα *παχὺς*> *πάχος* κ.λπ., (βλ. ὑποκορισμός).

– **υσμός**· (βλ.-ισμός).

– **ύσσω**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύσσω ἔχουν τὸ υ βραχύ (ᾰ), π.χ. *ὀρύσσω* (τὸ ὀρύσσον, τὸ ὀρύξαν), *πτύσσω, συμπτύσσω, διο-*

ρύσσω, ὀρύσσω, νύσσω, ἐξαιρεῖται το *κηρύσσω* καὶ *κηρύττω* (τὸ κηρῦσσον, τὸ κηρῦξαν), (βλ.-ισσω).

ὑστερολογία,(-ίας),ἡ· (=τὸ λέγειν ὕστερον, ὁ λόγος τοῦ τελευταίου λαλήσαντος)· // (Ῥητορ.) προσθήκη γενομένη ὑπὸ τοῦ ῥήτορος μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου ἢ εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ· // τὸ σχῆμα λόγου πρωθύστερον*· (φρ.) «*οἳ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἠδὲ γένοντο*» (Ἰλιάς) (ἀντὶ γένοντο ἠδὲ τράφεν).

ὑστερόπρωτος,(-ου),ὁ· «τὸ ὑστερόπρωτον» εἶναι σχῆμα λόγου, ὅπου τὸ πρῶτον κεῖται μετὰ τὸ τελευταῖον, (πρβλ. πρωθύστερον).

ὕστερος,-ρα,-ρον· (ὁ ἑπόμενος, ὁ ἐρχόμενος κατόπιν)· // (Γραμμ.) (συγκριτικοῦ βαθμοῦ ἐπίθετον ἄνευ θετικοῦ βαθμοῦ)· (ὑπερθετικός) *ὕστατος*· εἰς τὴν δημοτ. ὡς ἁπλοῦν τὸ ὕστερος εἶναι θετικοῦ βαθμοῦ, (συγκριτ.) *ὑστερώτερος*, (ὑπερθ.) *ὑστερώτατος*· // (δημοτ.) *ὕστερα* (ἐπίρρ.), διὰ τούτου εἰσάγεται συμπέρασμα, π.χ. «*ἂς πᾶμε τώρα κι ὕστερα τὰ λέμε*» (=ἔπειτα, κατόπιν) ἢ τίθεται ἐρωτηματικῶς ὡς ἔκφρασις ἀπορίας ἢ ἀδιαφορίας, π.χ. «*κι ὕστερα;*».

ὑστερόχρονος,(-ου),τό· (βλ. χρονικαὶ προτάσεις*).

ὑστερῶ(-έω)· (=εἶμαι βραδύτερος, ὕστερός τινος, ἔρχομαι βραδύτερον· μένω ὀπίσω, καθυστερῶ· (φρ.) «*ἐπεί τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα*» (Ἡρόδοτος)· (μτφ.) εἶμαι κατώτερός τινος· (φρ.) «*λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν Ἀποστόλων*» (Καιν. Διαθήκη)· (ἀμτβ.) δὲν ἀρκῶ, ἐλλείπω (ἐπὶ πραγμάτων)· (φρ.) «*καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν*» (Καιν. Διαθήκη)· (πρτ.) ὑστέρουν, (μέλλ.) ὑστερήσω, (ἀόρ.) ὑστέρησα, (ὑποτ.) ὑστερήσω, (πρκμ.) ὑστέρηκα, (ὑπερσ.) ὑστερήκειν· – ὕστερος, ὕστατος, ὑστερώτερος, ὑστέρησις, ὑστέρημα, ὑστέρα (=ἡ μήτρα), ὑστερικός, ὑστεραῖος, ὑστερητικός, ὑστερίζω, ὑστέρως.

– υστος· (βλ. -ηστος).

– ύτερος,-α,-ον· (Γραμμ.) τὰ εἰς -ύτερος παραθετικὰ τῆς νεοελλ. βαθμοῦ συγκριτικοῦ γράφονται διὰ τοῦ «υ» κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ εἰς -υς ἐπίθετα τῆς ἀρχαίας: *γλυκύς-γλυκύτερος, βαθύς-βαθύτερος, ἀμβλύτερος· πρωτύτερος, μεγαλύτερος* (ἢ *μεγαλείτερος*), *πρωτοπρεσβύτερος, καλύτερος* (ὀρθότ. καλλίτερος) κ.λπ.

– ύτης· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύτης, (-υτητος) θηλυκὰ ἐκ τῶν εἰς -υς, -εῖα, -υ ἐπιθέτων (ὡς ἀμβλύς, -εῖα, -ύ) γράφονται διὰ τοῦ υ, π.χ. *ἀμβλύτης,(-ητος),ἡ, δριμύτης, θρασύτης, βραδύτης, πλατύτης, δασύτης, γλυκύτης, εὐθύτης* κ.λπ.

– υτος· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υτος τρισύλλαβα ὀνόματα μετὰ μακροῦ υ (ῡ) εἰς τὴν παραλήγουσαν, ὀξύνονται, π.χ. *Βηρυτός, γαρυτός, Καρδυτός, βουλυτός* (=τὸ ἀπόβραδον), *κωκυτὸς* κ.λπ., ἀλλὰ μετὰ βραχέος τοῦ υ: *Κολλῦτός, φορῦτός* (=ἀπορρίμματα)· τὰ εἰς -υτος τετρασύλλαβα προπαροξύνονται: *νεόφῡτος, εὐδιάλῡτος, ἀνήνῡτος, νειλόρρῡτος, χαριτόβρῡτος, Σεβέννυτος,* [ἀλλὰ *πολυδάκρῡτος* (τὸ υ μακρόν)], ὡς καὶ τὰ τρισύλλαβα: *ἔκλῡτος, Μάδῡτος* (καὶ *Μαδῡτός*).

ὑφαίνω· (ἀμτβ.) (=ἐργάζομαι εἰς τὸν ἀργαλειόν· συναρμολογῶ)· ὑφαίνω τι (=πλέκω)· (φρ.) «*καί κεν ἐν Ἄργει ἐοῦσα πρὸς ἄλλης ἴστὸν ὑφαίνεις*» (Ἰλιάς)· δημιουργῶ, παρασκευάζω· (φρ.)«*ὑφαίνειν λοιπὸν ὅλβον*» (Πίνδαρος)· μηχανῶμαι, ἐφευρίσκω πανούργως· (φρ.) «*πυκνὸν δόλον ἄλλον ὕφαινε*» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ὕφαινον, (μέλλ.) ὑφανῶ, (ἀόρ.) ὕφηνα καὶ ὕφανα, (ὑποτ.) ὑφήνω καὶ ὑφάνω, τὸ ὑφᾶναν, (πρκμ.) ὕφαγκα, (ὑπερσυν.) ὑφάγκειν· (Μέσ. καὶ Παθ.) ὑφαίνομαι, (πρτ.) ὑφαινόμην, (παθ. μέλλ.) ὑφανθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ὑφηνάμην, (ὑποτ.) ὑφαίνωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ὑφάνθην, (ὑποτ.) ὑφανθῶ, (πρκμ.) ὕφασμαι, (μετχ.) ὑφασμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ὑφάσμην· – ὑφή, ὕφος, ὕφασμα, ὑφαντέον, ὑφάντης, ὑφάντρια, ὑφαντός, ὑφαντικὸς, ὑφαντουργεῖον, ὑφαντήριον, ὑφαντική.

ὑφαίρεσις,(-εως),ἡ· (=τὸ ἀφαιρεῖν κρυφίως, τὸ ὑποκλέπτειν)· // (Γραμμ.) ἡ ἔκπτωσις βραχέος φωνήεντος κειμένου μεταξὺ φωνηέντων ἐντὸς λέξεων: (ὁμηρικόν) *(*δᾱμιοFεργός)> δημιοF εργός> δημιοεργός* (=ὁ κύριος τοῦ δήμου, ἤτοι τοῦ λαοῦ), ἐνταῦθα ἔχομεν τρία ἐπάλληλα βραχέα φωνήεντα (ι,ο,ε), τὰ ὁποῖα καὶ τὰ τρία διετηρήθησαν εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον, ἀφοῦ συνῃρέθησαν τὰ δύο τελευταῖα (ο+ε) εἰς ου: *δημιουργός*, εἰς ἄλλας ὅμως διαλέκτους ἐξέπεσεν τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο τελευταίων. Εἰς τὴν ἰωνικὴν διάλεκτον συμβαίνει ὑφαίρεσις καὶ εἰς τὰ ῥηματικὰ τέλη, (β΄ ἑνικ.) -εεαι καὶ (β΄ ἑνικ. προστακτ.) -εεο, τὰ ὁποῖα, ἀφοῦ ἐξέπεσε τὸ δεύτερον ε, κατέληξαν εἰς -εαι καὶ -εο, π.χ. *δινέομαι* (=στρέφομαι), *δινέεαι>δινέαι· ἀκέομαι*(=θεραπεύω) *ἀκέεο>ἀκέο*· // ἀποβολὴ γράμματος· (φρ.) «*Λέπρεον καθ' ὑφαίρεσιν τοῦ ι τὸ Λέπρειον εἶπεν*» (Σχολ. Ἀριστοφ. Ὄρν.)· «*τὰ εἰς -δος λήγοντα εὑρίσκομεν παρ' Ἴωσι καθ' ὑφαίρεσιν τοῦ ὁ λεγόμενα*» (Ἐτυμολ. Μέγα)· // ἡ ἄλλως λεγομένη συγκοπή*, ἤτοι ἡ ἀποβολὴ φθόγγου τινὸς εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως, π.χ. *ὀπίσωθεν>ὄπισθεν,. σκόροδον> σκόρδο, περιβόλι>περβόλι, τὰ ζῷα >τὰ ζᾶ, τὸ σκυλὶ>τὸ σκλὶ* κ.λπ.

ὑφέν· (<ὑφ' ἕν), (ἐπίρρ.) (=εἰς ἕν ὁμοῦ, ὑπὸ ἕν ποιεῖν τὰς δύο λέξεις, ἅμα (κν.) μαζί)· // (Γραμμ.) ὡς οὐσ. «*ἡ ὑφέν*» (‿) εἶναι σημεῖον συνδέσεως δύο ἐπαλλήλων συλλαβῶν συνθέτου λέξεως χρησιμεῦον ἐκεῖ, ὅπου ἦτο δυνατὸν νὰ γεννηθοῦν ἀμφιβολίαι, π.χ. «*Διόσκουροι*» καὶ ὄχι «*Διὸς κοῦροι*», «*Ἑλλήσποντος*» καὶ ὄχι «*Ἕλλης πόντος*», «*δακρυχέουσα*» καὶ ὄχι «*δάκρυ χέουσα*», ἀντίθετον «*κατὰ διάστασιν* γραφὴ λέξεων*»· // (δημοτ.) ὁμοιόσχημον σημεῖον (‿), τὸ ὁποῖον τίθεται κάτωθι δύο συνεκφωνημένων φωνηέντων ἢ διφθόγγων ἢ φωνήεντος καὶ διφθόγγου καὶ τἀνάπαλιν δηλοῦν τὴν συνίζησιν* (=συνεκφώνησιν) δύο συλλαβῶν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς λέξεως, π.χ. «*νιός*», «*γιοί*», (μονοσυλλάβως), «*καρδιά*», «*Ἅγιος*» (δισυλλάβως), «*Παναγιά*» (τρισυλλάβως) κ.λπ.· // διαφέρει τὸ «*ὑφέν*» τῆς «*συνιζήσεως**», «*ὑφέν*» (=ὑπὸ ἕν ποιεῖν τὰς δύο συλλαβὰς ἢ τὰς δύο λέξεις),ἐνῷ «*συνίζησις*» (=συγκάθισις), ἤτοι συνεκφώνησις δύο ἐπαλλήλων φωνηέντων τοῦ τελευταίου τῆς προηγουμένης λέξεως καὶ τοῦ ἀρχικοῦ τῆς ἑπομένης εἰς μίαν συλλαβήν, π.χ. «*ἀδέλφια ἀγαπημένα>«ἀδέλφιᾰγαπημένα*» κ.λπ.

ὕφεσις,(-εως),ἡ· (Γραμμ.) ἡ ἀφαίρεσις*.

– υφή· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υφὴ γράφονται διὰ τοῦ υ, π.χ. *ὑφή, γλυφή, κορυφή, παρυφή, τρυφὴ* κ.λπ., ἐξαιρεῖται *ἡ ἀλοιφή*.

– ύφιον· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύφιον ὑποκοριστικὰ γράφονται διὰ τοῦ υ, π.χ. *δενδρύφιον, ζφύφιον, κελῠφιον* (κν. κελῦφι τό), *κερδύφιον* (=μικρὸν κέρδος), ἐνῷ *χρυσύφιον*> *χρυσάφιον, ξυρύφιον*> *ξυράφιον, υἱύφιον*>*υἱάφιον* (ὑποκοριστικὸν τοῦ υἱός) κατ᾽ ἀνομοίωσιν* τῶν δύο ἐπαλλήλων «υ».

ὕφος,(-ους),τό· (ὑφή, ὕφασμα)· (φρ.) *«ἐν λεπτοπήνοις ὕφεσιν ἑστώσας οἵας Ἠριδανός ἀγνοῖς ὕδασι κηπεύει κόρας»* (Εὔβουλος)· // (μτφ.) ἡ πλοκὴ τοῦ προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ λόγου· «ὕφος» εἶναι ἡ διὰ τῆς συνθέσεως τῶν λέξεων καὶ φράσεων ἁρμονικὴ παράταξις, ἡ ἀναζήτησις ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ τοῦ λόγου καὶ ἰδιαίτατα ὁ ἀτομικὸς καλλιεπὴς τρόπος τῆς ἐκφράσεως εἰς τὸν γραπτὸν καὶ προφορικὸν λόγον. Τὸ ὕφος εἶναι ἀπόρροια τῆς ἐκφράσεως, τῆς ἰδιοσυγκρασίας, τῆς προσωπικότητος καὶ πρωτοτυπίας τοῦ συγγραφέως ἢ τοῦ ῥήτορος. Δύο εἶναι τὰ εἴδη τοῦ ὕφους, α΄ τὸ προσωπικὸν χαρακτηριστικὸν ὕφος τοῦ συγγραφέως, ἤτοι τό «ἀτομικὸν ὕφος» τῆς προσωπικότητος ἑκάστου συγγραφέως ἢ ῥήτορος: ὕφος εἰρωνικόν, δριμύ, καυστικόν, εὔχαρι, ἐνθουσιῶδες, μελαγχολικὸν κ.λπ. καὶ β΄ τὸ συγγραφικόν, ἤτοι τὸ ὕφος πλοκῆς λέξεων καὶ φράσεων. Ἔχομεν ὕφος ἁπλοῦν, φυσικόν, ἀφελές (συγκεκριμένον καὶ φυσικόν): Λυσίας, Ἡρόδοτος, Παπαδιαμάντης, τούτου ἀντίθετον εἶναι τὸ πομπῶδες καὶ ἐπιτηδευμένον ὕφος. Τό «διηνθισμένον ὕφος», «τὸ ὑψηλὸν ὕφος» ἔχει εὐρύτητα λόγου καὶ εἶναι πλούσιον εἰς εἰκόνας καὶ εὔρυθμον: Ὅμηρος, Αἰσχύλος, Πίνδαρος, Σολωμός, Κάλβος, Παλαμᾶς, καὶ τὸ «μέσον ὕφος» εὑρίσκεται μεταξὺ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ ἁπλοῦ ὕφους· «ὕφος γλαφυρόν», κατὰ τοῦτο ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ λέξεις ἐκλεκτὰς καὶ φράσεις πλήρεις εἰκόνων: Ἰσοκράτης, ἀρχαῖοι λυρικοί, Καρκαβίτσας, τοῦτο ὅμως ἐκπίπτει πολλάκις εἰς ἐπιδεικτικὸν καὶ ἐπιτηδευμένον, ἀντίθετον αὐτοῦ εἶναι τὸ ξηρόν, ἰσχνὸν καὶ ἄκομψον ὕφος· «πυκνὸν ὕφος», διὰ τοῦ ὁποίου οἱ συγγραφεῖς δι᾽ ὀλίγων λεκτικῶν στοιχείων ἐκφράζουν πολλὰ καὶ σπουδαῖα: Θουκυδίδης, Ἡράκλειτος. Ἀριστοτέλης, ἀντίθετον αὐτοῦ εἶναι τὸ «χαλαρὸν ὕφος» ἢ «ἀνειμένον ὕφος», ὑπερβολὴ δὲ αὐτοῦ εἶναι τὸ σκοτεινόν «λεπτὸν ὕφος», τὸ ὁποῖον εἶναι ἐν χρήσει εἰς αἰσθητικὰς καὶ κριτικὰς ἀναλύσεις, καθὼς καὶ εἰς ψυχολογικὰ καὶ ψυχογραφικὰ διηγήματα καὶ εἰς ἄλλα εἴδη τῆς πεζογραφίας καὶ εἰς τὴν ποίησιν: Σαπφώ, Κρυστάλλης, Παπαντωνίου· τοῦτο πολλάκις ἐκπίπτει εἰς τὸ «ἐξεζητημένον ὕφος».

– ύχος· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ύχος ἐκ τοῦ ὀρύσσω γράφονται διὰ τοῦ υ βραχέος (ὖ), π.χ. *χρυσορύχος, τοιχορύχος, χαλκορύχος, γεωρύχος, τυμβορύχος* κ.λπ.

ὕψος,(-ους),τό· (=ἔκτασις, ἡ ὁποία φαίνεται πρὸς τὰ ἄνω ἐκ τῶν κάτω, ἀντίθετον τὸ βάθος)· // (Ῥητορ.) (μετφ.) «ὕψος λόγου», ἡ παράστασις, ἀπεικόνισις ὑψηλῶν νοημάτων διὰ τοῦ λόγου· // «περὶ ὕψους», σύγγραμμα τοῦ Λογγίνου, διὰ τοῦ ὁποίου πραγματεύεται οὗτος περὶ τῆς ἐκφράσεως διὰ τοῦ λόγου.

ὑψῶ(-όω)(τι)· (=ὑψώνω, σηκώνω τι, ἐγείρω ὑψηλά· (φρ.) *«ὕψωσε τὴν σημαίαν»*· (μτφ.) ἀνυψώνω, (ἀντίθ. ταπεινώνω κν. χαμηλώνω)· (φρ.) *«βραχεῖς γὰρ δὴ πάνυ καιροὶ πάντες μὲν ἀνθρώπους ὡς ἐπίπαν ὑψοῦσι καὶ πάλιν ταπεινοῦσι»* (Πολύβιος)· *«ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται»* (Καιν. Διαθ.)· παριστῶ τι μεθ᾽ ὑψηλοῦ ὕφους)· (πρτ.) ὕψουν, (μέλλ.) ὑψώσω, (ἀόρ.) ὕψωσα· (Παθ.) ὑψοῦμαι, (πρτ.) ὑψούμην, (μέλλ.) ὑψωθήσομαι, (ἀόρ.) ὑψώθην, (ὑποτακτ.) ὑψωθῶ·– ὕψος, ὕψωσις, ὕψωμα, ὑψοῦ (=ὑψηλά).

ὗω· (ἐπὶ θεοῦ) (=βρέχω, κάμνω ὑετόν)· (φρ.) *«ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τὰς ἀρούρας»* (Μᾶρκος Αὐρήλιος) (ἀπροσώπως) ὗει (=βρέχει)· (φρ)· *«ἄλλοτε μὲν θ᾽ ὗει ποτὶ ἕσπερον»* (Ἡσίοδος)· (πρτ.) ὗον, (μέλλ.) ὕσω (τὸ ὗσον), (ἀόρ.) ὗσα (τὸ ὗσαν)· (Πάθ.) ὕομαι (=πίπτω ὡς βροχή, βρέχομαι), (μέσ. μέλλ.) ὕσομαι. (παθ. ἀόρ. α΄) ὕσθην, (ὑποτ.) ὑσθῶ, (πρκμ.) ὕσμαι, (μετχ.) ὑσμένος, -η, -ον· – ὑετός, ὑγρός, ὕδωρ, ὑέτιος (=βροχερός), ὑετίζω, ὑέτισις (=βροχή), ὑετώδης (=βροχερός)· «ὑετός» διαφέρει τοῦ «ὄμβρου»· (φρ.) *«ἠπία οὖσα ἡ τοῦ νέφους θλῖψις μαλακὰς ψεκάδας διασπείρει, σφοδρὰ δὲ ἀδροτέρας, καὶ τοῦτο καλοῦμεν ὑετόν, ὄμβρον δὲ μείζω καὶ συνεχῆ συστρέμματα ἐπὶ γῆν φερόμενα»* (Ἀριστοτέλης).

– υω (καὶ ιω*)· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υω λήγοντα ῥήματα εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ), π.χ. *λῡ́ω* (τὸ λῦον, τὸ λῦσαν), *θύω* (τὸ θῦον, τὸ θῦσαν), *ὀδῡ́ω, ἐνδύω, ἰσχύω, ἰδρύω, καθιδρύω, κωλύω, κωκύω, δακρύω, κλύω, μύω, ξύω, ὕω, πτύω*, (εἰς τοὺς μτγν. τὸ υ βραχύ)· *στῡ́ω, φλῡ́ω, φῡ́ω* (εἰς ἐνεστῶτα καὶ παρατατ. τὸ υ βραχύ (ὖ) πρὸ φωνήεντος, υ μακρόν (ῡ) πρὸ συμφώνου, ἐνίοτε μακρὸν καὶ πρὸ φωνήεντος, ὡς *φῡ́εται, φῡ́ομεν*), *μηνῡ́ω* (τὸ μηνῦον, τὸ μηνῦσαν), *διαπιδῡ́ω, ἀρτῡ́ω*, βραχὺ δὲ τὸ υ εἰς *πτῡ́ω* (τὸ πτύον, τὸ πτύσαν), *βρῡ́ω, μεθῡ́ω, διανῡ́ω* (τὸ διανύον, τὸ διανύσαν), *ἑλκῡ́ω, ἀνύω, ἀναβρύω, ἀρύω* (εἰς τοὺς Ἀττικοὺς *ἀρύτω*), *ἀναρρωνύω*· [πολλὰ τούτων εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον ἔχουν τό (ὖ) βραχύ: *ἀφῡ́ω, θῡ́ω, δῡ́ω, λῡ́ω* κ.λπ. εἰς ὑστερώτερα ἔπη καὶ εἰς τοὺς Ἀττικοὺς μακρόν: *θῡ́ω, δῡ́ω, λῡ́ω* κ.λπ.]· οἱ Ἀττικοὶ ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ) ὄχι μόνον εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶναι αὐτὸ ῥιζικόν: *θῡ́ω, πτῡ́ω, ὕω* κ.λπ., ἀλλὰ καὶ εἰς ὅσα εἰς τὸν Ὅμηρον ἦτο μακρὸν αὐτὸ εἰς τὸν μέλλοντα καὶ τὸν ἀόριστον, ἤτοι *θῡ́ω* (θῦσω, ἔθῡσα), *δῡ́ω, φῡ́ω, ἀλῡ́ω* καὶ *ἀλῡ́ω* κ.λπ., διότι τοῦτο καθ᾽ ὑλικὴν ἀναλογίαν εἰσεχώρησεν καὶ εἰς τὸν ἐνεστῶτα καὶ παρατατικόν· τὸ αὐτὸ συνέβη δὲ καὶ διὰ τὰ εἰς «-ιω» ῥήματα: *μηνῑ́ω, δηρῑ́ω, μαστῑ́ω* κ.λπ., πλὴν τοῦ *ἐσθίω* μετὰ βραχέος ι (*τὸ ἔσθῐον*), τὸ ὁποῖον ἐστερεῖτο τύπων -ῖσω καὶ -ῖσα, τὰ δὲ πρωτότυπα *κονίω, χρίω, πρίω* ἔχουν εἰς τὸν Ὅμηρον τὸ ι μακρόν (ῑ), ἐπειδὴ ἐσχηματίσθησαν ἐκ θεμάτων: (ὡς κονισ- καὶ τοῦ jo> *κονισ-jω> *κονίσω> *κονῖσο> *κονῖω· *χρίσ-jω>*χρῖω* κ.λπ.

Εἰς τὰ φωνηεντόληκτα ῥήματα ὑπῆρχον μεταξὺ τῆς ῥίζης καὶ τῆς καταλήξεως σ ἢ F, τὰ ὁποῖα ἐξηφανίσθησαν, π.χ. μέλλων

λῡ́σω (ἔλυσα)> *λῡ́ω, γεύσομαι> γεύομαι,* οὕτω προῆλθεν τὸ μακρὸν υ (ῡ) εἰς τὸν ἐνεστῶτα καὶ παρατατικόν. //

Ἐκ τῶν εἰς -υω ῥημάτων μερικὰ ἔχουν τὸ υ τοῦ ἐνεστῶτος, παρατ., μέλλοντος καὶ ἀορίστου μακρόν (ῡ)· *λῡ́ω, ἔλυον, λῡ́σω, ἔλυσα* (τὸ λῦον, τὸ λῦσον, τὸ λῦσαν), *θύω, ἔθυον, θύσω, ἔθυσα* (τὸ θῦον, τὸ θῦσον, τὸ θῦσαν), τοῦ δὲ παθητικοῦ ἀορίστου καὶ πρκμ. βραχύ (ῠ), π.χ. *ἐλῠ́θην, λελῠ́μένος· ἐτῠ́θην, τεθῠ́κώς, τεθῠ́μένος* κ.λπ.· // κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους συνέβη μετάστασις πολλῶν εἰς -μι ἀρχαίων ῥημάτων εἰς τὴν τάξιν τῶν εἰς -ω, π.χ. *ἄνῡμι - ἀνῡ́ω, ζεύγνῡμι - ζευγνῡ́ω, ὄμνῡμι - ὀμνῡ́ω, δείκνῡμι - δεικνῡ́ω, ἀπόλλῡμι - ἀπολλῡ́ω* κ.λπ.

Ἐκ τούτων τὰ ῥήματα τὰ καταλήγοντα εἰς -υμι ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ): *δείκνυμι* (*δείκνυς, ἐδείκνυ, δείκνυ, δεικνῦσα*), (ὅλ. ῥήματα* εἰς -μι)· τὰ αὐτὰ καταλήγοντα εἰς -υω ἔχουν τὸ υ βραχύ (ῠ): *δεικνύω* (*τὸ δεικνύον*)· //-υω, -υνω· πολλὰ εἰς -υω φωνηεντόληκτα προσλαμβάνουν εὐκόλως τό «ν» εἰς τὴν δημοτ., π.χ. *δύω-δύνω, θύω - θύνω, ἀρτύω - ἀρτύνω,* πάντως τοῦτο συνέχεται πρὸς τὰ ἐκ τῶν εἰς -υς παραγόμενα ἐπίθετα εἰς -υνω ῥήματα, π.χ. *ἡδύς - ἡδύνω, εὐθύς - εὐθύνω, εὐρύς - εὐρύνω, ὀξύς - ὀξύνω,* πρὸς δημιουργίαν τούτων ἠκάσθη ὡς πρότυπον τὸ *θαρσύνω* ἐκ τοῦ *θάρσυνος* ἀντὶ **θαρ(σό)συνος,* τὸ ὁποῖον σχετισθὲν πρὸς τὸ *θαρσὺς* ἐγένετο πρότυπον πρὸς δημιουργίαν ἄλλων.

– υών· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -υών λήγοντα ὀξύτονα τρέπουν εἰς τὴν γενικὴν τὸ ω εἰς ο, π.χ. *ἀλεκτρυών,(-όνος),ὁ,* πλὴν τῶν λεγομένων ἐπὶ τῶν πόλεων, ὡς *Σικυών,(-ῶνος)ἡ*· // τὰ εἰς -υων τριτόκλιτα, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν γενικὴν τὸ ω, ἔχουν τὸ υ βραχύ (ῠ), ὡς *Ἀμφιτρῠ́ων - Ἀμφιτρῠ́ωνος, Ἠλεκτρῠ́ων - Ἠλεκτρῠ́ωνος,* ὅσα ἔχουν τὸ ο, ἔχουν τὸ υ μακρόν (ῡ), ὡς *Ἀμφικτῡ́ων - Ἀμφικτῡ́ονος, Γηρῡ́ων - Γηρῡ́ονος, Κερκῡ́ων - Κερκῡ́ονος* κ.λπ.

Φ

φ,Φ· «φῖ τό» ἄκλιτον, ἄφωνον, δασύ, χειλόφωνον· τὸ εἰκοστὸν πρῶτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ τὸ δέκατον πέμπτον σύμφωνον αὐτοῦ. Τὸ σύμφωνον «φ,Φ» προῆλθεν ἐκ τοῦ χειλοφώνου «π,Π» μετὰ τοῦ δασέος πνεύματος «πh», εἶναι δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων προσθήκη ὑστερογενὴς εἰς τὸ «φοινικικὸν ἀλφάβητον»· τοῦτο ἐλλείπει ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἑλληνικῶν ἀλφαβήτων τῆς Κρήτης, τῆς Θήρας καὶ τῆς Μήλου· // (Γλωσσ.) τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν φ εἶναι ἕν ἐκ τῶν δασέων συμφώνων (θ,φ,χ)· τοῦτο προεφέρετο ὡς κλειστὸς χειλικὸς φθόγγος μετὰ πνεύματος δασέος, ἤτοι (πh) καὶ ὄχι ὡς πνευματώδης διαρκής, ὅπως τὸ σήμερον ἐν χρήσει χειλοδοντικὸν ἄηχον (φ) καὶ τὸ λατινικὸν (F). Παλαιότερον Ἐπικοὶ καὶ Ἐλεγειακοὶ ποιηταὶ ἐθεώρουν τό «φ» εἴς τινας ἰδιαιτέρας περιστάσεις ὡς διπλοῦν σύμφωνον (=πφ) (ὡς τὸ ζ,ξ,ψ), ὥστε καὶ βραχὺ φωνῆεν πρὸ αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο θέσει μακρόν, (πρβλ. *ὄφις, Ζέφυρος, σκῦφος* κ.λπ.), δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐδήλουν καὶ οἱ Λατῖνοι τὸν φθόγγον «φ» διὰ τοῦ «ph», ἀρχικῶς δὲ διὰ τοῦ «p» καὶ ὄχι διὰ τοῦ «f», (πρβλ.) *φύω>φέφυκα>πέφυκα* καὶ *Φίλιππος>Philippus>Philippus* κ.λπ.

Τό (φ) εἶχεν εἰς τὴν Ἀττικὴν κατὰ τὸν δ΄ π.Χ αἰ. τὴν προφοράν, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ σήμερον, ὡς ἐκ τούτου εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν αὐτὴν ῥίζαν, γράφονται διὰ τοῦ φ-f εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων, π.χ. *φέρειν> ferre, φάναι> fari, φώρ* (=κλέπτης)> *fur.* Ἡ γραφὴ «ΠΦ» ὡς *σκύ(πφ)ος> σκύφος* παριστᾷ τὴν διάμεσον βαθμίδα τῆς φωνητικῆς ἐξελίξεως, περὶ τῆς ὁποίας ὁ λόγος.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὸ «φ» προέρχεται α) ἐκ τοῦ ἠχηροῦ ἰαπετικοῦ bh καὶ ph, ὡς *φέρω> fero, φήμη> fama,* αὕτη δὲ ἡ σύμπτωσις τοῦ ἠχηροῦ πρὸς τὸ δασὺ ἐγένετο ἐνωρίτατα καὶ μάλιστα εἰς χρόνους προϊστορικούς, β) ἐξ ἀφομοιώσεως τῶν «π» καὶ «β» πρὸ τοῦ δασέος, π.χ. *ἀπὸ οὗ>ἀφ' οὗ, τρίβω>ἐτρίφθην, ἀφίσταμαι,* γ) ἐκ δασύνσεως τῶν «π» καί «β» κατὰ τὴν κλίσιν, ὡς *λαμβάνω>εἴληφα, πέμπω>πέπομφα,* καὶ δ) ἐκ

τοῦ δασέος ὑπερωικοῦ quh καὶ guh, ὡς *σφαῖρα, φόνος.*

Τό «φ» α) τρέπεται· 1) εἰς θ, ὡς *ἀμφίβολος>ἀθίβολος, φὴρ> θήρ, φύκη> θύκια* ἢ τἀνάπαλιν, *θηκάριο(ν)> φηκάρι, θηλιάζω> φελιάζω, θλίβω> φλίβω, θυρί-θυρὶ> φυρί-φυρί, φηλί-κλειδί* (=εἶναι στενότατοι φίλοι),[τὸ *φηλὶ* ἐκ τοῦ *θηλὶ* ὑποκοριστικὸν τοῦ *θηλέα* (=κλειδαρότρυπα)], *Θῆβαι>Φήβα*· 2) εἰς «π», ὡς *σφόγγος* (σφουγγάρι)> *σπόγγος, ῥάφανος > ρεπάνι, φάτνη> παχνί, σφονδύλη> σπονδύλη, σταφίδα> σταπίδα,* (καὶ διαλεκτικῶς), *ἀσφάραγος> ἀσπάραγος, λίσφος> λίσπος*· 3) εἰς «τ» *βλασφημῶ> βλαστημῶ,* καὶ εἰς σύμπλεγμα «πτ», ὡς *πτύω> φτύνω, ἑπτά> ἑφτά, πτωχὸς> φτωχός, πταρνίζομαι> φτερνίζομαι*·

4) εἰς β (εἰς τὴν μακεδονικὴν διάλεκτον), ὡς *Φερενίκη>Βερενίκη, Φίλιππος >Βίλιππος, Φρύγες>Βρύγες*· 5) εἰς «ψ» πρὸ τοῦ «θ», ὡς φθεῖρα>ψεῖρα (πρβλ. ἀρχ. *φθίω>ψίω*), καὶ β) ἀφομοιοῦται» πρὸς ἑπόμενον ἠχηρὸν, π.χ. *κρύφα> κρύβδην, στρέφω> στρόμβος,* ὡς καὶ πρὸς ἑπόμενον «μ», π.χ. *γράφω> γράμμα.*

Δι' ἀνομοίωσιν ἐτράπη τό «φ» εἰς «π», ὡς *φύομαι> (φέφυκα)> πέφυκα, φεύγω> (φέφευγα)> πέφευγα*· πρὸ τοῦ «τ» μεταβάλλεται ὁμοίως εἰς «π», ὡς *τέτριφα> (τέτριφται)> τέτριπται, γράφω> (γέγραφται)> γέγραπται*· τὸ σύμπλεγμα «φj» ἐξειλίχθη εἰς «πτ», ὡς *κορυφὴ> (κορύφjω)> κορύπτω, τάφος> (θάφjω)* θάπτω· τό «ν» πρὸ τοῦ «φ» τρέπεται εἰς «μ», ὡς *ἐνφαίνω>ἐμφαίνω, ἐνφανίζω>ἐμφανίζω, ἐνφιάλωσις>ἐμφιάλωσις*· ἐνίοτε τό «φ» ἀναπτύσσεται εἰς λέξεις, ὡς *συρίζω>σφυρίζω*· // (δημοτ.) εἰς τὴν δημοτ. ἔχομεν «φ», α) (ἀντὶ τοῦ ὑποτακτικοῦ «υ» διφθόγγου λέξεων ἀρχαίων, π.χ. *εὐθυνὸς>φτηνός, αὐτὸς> ἀφτός, εὐκαιρῶ> φκαιρῶ, *εὐθειάζω> φθειάνω> φτιάνω(*=διορθώνω), εὐθηνία (=ἀφθονία)> *φτήνια, *εὐθειάζω* (=διορθώνω)> *εὐθείασις> φτ(ε)ιασίδι,* (κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ *φῦκος* (=ἐρυθρόν)> *φυκιασίδι> φυασίδι*), [ἄλλως ἀντί «ευ», «β», ὡς *εὑρίσκω> βρίσκω, εὐαγγέλιον> βαγγέλιο, εὐλογῶ> βλογῶ*], β) ἀντὶ τοῦ «χ» ἔχομεν «φ», ὡς *ἐκλείχω> γλείφω, γλιχός>γλιφός*, · [ὀρθότ. *γλυφὸς> βλυχός,* (φρ.) «*βλυχὰ νερά*»· *βλυχάζω* (=μολύνω) (Ἡσύχιος)], *χρυσοχόος> χρυσοφός.* γ) ὁμοίως «φ» ἀντί «π» ἐπὶ τοῦ τέλους τῶν συγκεκομμένων ῥηματικῶν τύπων κατ' ἀποβολὴν τοῦ διαμέσου γράμματος, π.χ. *γράψατε> γράψτε> γράπτε> γράφτε, «γράφ' το»* κ.λπ.

Τὸ φ ὡς σύμβολον βραχυγραφικὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τονούμενον ἄνω καὶ δεξιὰ (φ΄) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 500, τὸ τακτικὸν πεντακοσιοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρημα πεντακοσιάκις, ὀξυτονούμενον δὲ ἀριστερὰ καὶ κάτω (,φ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν πεντακόσιαι χιλιάδες, (βλ. ἀριθμητικός)· εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τὸ κεφαλαῖον (Φ) δηλοῖ τὴν 21ην ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μικρόν (φ) τὴν 21 ῥαψῳδίαν τῆς Ὀδυσσείας.

φ· πολλαὶ λέξεις ληφθεῖσαι ἐκ ξένων γλωσσῶν διατηροῦν τὴν ὀρθογραφίαν αὐτῶν καὶ γράφονται διὰ δύο «φ» (φφ), ὡς *σωφφέρ, στόφφα, τρούφφα γκάφφα, τούφφα, καφφές* (<κοφφές), *ὀφφίκιον, ὀφφικιάλιος* (καὶ ὀφφικιάλης ἢ ὀφφικιοῦχος) (<officialis=βυζαντινός ἀξιωματικός), *μπουφφές*(<(γαλλ.) buffet),

παραφφίνη, Ἄιφφελ, σοφφίτα (<(ἰταλ.) soffito), *ἀφφετούζο* (=τρυφερῶς) κ.λπ., ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὰ δασέα οὐδέποτε εὑρίσκονται εἰς ἀναδίπλωσιν, γράφονται αἱ λέξεις αὗται δι' ἑνός «φ», ὡς *σωφέρ, καφές, γκάφα* κ.λπ.

φαγεῖ τό· (ἐκ τοῦ ἀπαρεμφ. «φαγεῖν»)· (φρ.) «*εἷς ἔφερε τὸ φαγεῖν, εἷς δὲ πιεῖν ἐδίδου*» (Ἀνθολ. Παλατ.), (δημ.) *φαγὶ> φαΐ τό.*

– φάγος· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -φάγος εἶναι παροξύτονα καὶ ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾰ), π.χ. *ἀδηφάγος, τριχοφάγος, παμφάγος, σκοροδοφάγος, πολυφάγος, σαρκοφάγος, ὠμοφάγος* κ.λπ., ὡς καὶ τὰ ἐθνικά: *Μελινοφάγοι οἱ, Φθειροφάγοι οἱ* κ.λπ.

φαιδρύνω· (καὶ φαιδρῶ(-όω) τι)· (=λαμπρύνω τι, κάμνω τι νὰ λάμπῃ)· (φρ.) «*θεαὶ μορφὰν ἐφαίδρυναν*» (Εὐριπίδης) (=ἐξωράισαν, ἔδωσαν λαμπρὰν μορφήν)· «*φαιδρύνω τινά*» (=χαροποιῶ τινα)· (φρ) «*οὔ με φαιδρύνει λόγος*» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἐφαίδρυνον, (μελλ.) φαιδρυνῶ, (ἀόρ.) ἐφαίδρυνα, (ὑποτ.) φαιδρύνω· (Μέσ.) φαιδρύνομαι (=πληροῦμαι χαρᾶς)· (φρ.) «*εὐθὺς ἤσθησαν καὶ ἐφαιδρύνθησαν*» (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἐφαιδρυνόμην, (μέσ. ἀόρ. β΄) ἐφαιδρυνάμην, (ὑποτ.) φαιδρύνωμαι, (ἀόρ. παθ. α΄ ὡς μέσος) ἐφαιδρύνθην, (ὑποτ.) φαιδρυνθῶ (τὸ φαιδρῦνον, τὸ φαιδρῦναν)· – φαιδρός, φαιδρυντής, φαιδρύντια, φαίδρυσμα, φαιδρυντικός, φαιδρότης, φαιδρωπός.

φαίνω· (=φέρω εἰς φῶς, δεικνύω) «*φαίνω τι ἤ τινα*» (=ἐμφανίζω τι ἤ τινα, φανερώνω, φωτίζω· ἀποκαλύπτω), ἐνῷ *φένω* (=φονεύω, μόνον ὁ ἀόριστος *ἔπεφνον*)· (πρτ.) ἔφαινον, (μέλλ.) φανῶ, (ἀόρ.) ἔφηνα, (πρκμ.) πέφαγκα, (ὑπερσ.) ἐπεφάγκειν· (ὑπ.) ἐ φαίνω, ἀ φήνω, πρ πεφαγκὼς ὦ· (εὐκ) ἐ φαίνοιμι, μ φανοῖμι, φανοίην, ἀ φήναιμι, πρ πεφαγκὼς εἴην· (προστ.) ἐ φαῖνε, ἀ φῆνον, πρ πεφαγκὼς ἴσθι· (ἀπ) ἐ φαίνειν, μ φανεῖν, ἀ φῆναι, πρ πεφαγκέναι (μετχ.) ἐ φαίνων, -νουσα, -νον, μ φανῶν, -νοῦσα, -νοῦν, ἀ φήνας, -νασα, -ναν, πρ πεφαγκώς, -κυῖα, -κός· // φαίνομαι (=ἔρχομαι εἰς φῶς, γίνομαι ὁρατός), (πρτ.) ἐφαινόμην, (μέλλ.) φανοῦμαι, φανήσομαι, φανθήσομαι, ἀ ἐφάνθην, ἐφάνην, ἐφηνάμην, πρ πέφασμαι, πέφηνα, ὑ ἐπεφάσμην, ἐπεφήνειν· (ὑπ) ἐ φαίνωμαι, ἀ φανθῶ, φανῶ, φήνωμαι, πρ πεφασμένος ὦ, πεφηνὼς ὦ· (εὐ.) ἐ φαινοίμην, μ φανοίμην, φανησοίμην, φανθησοίμην, ἀ φανθείην, φανείην, φηναίμην, πρ πεφασμένος εἴην, πεφηνὼς εἴην· (προστ.) ἐ φαίνου, ἀ φάνθητι, φάνηθι, φῆναι, πρ πέφανσο· (ἀπ.) ἐ φαίνεσθαι, μ φανεῖσθαι, φανήσεσθαι, φανθήσεσθαι, ἀ φανθῆναι, φανῆναι, φήνασθαι πρ πεφάνθαι· (μετχ.) ἐ φαινόμενος, -η, -ον, μ φανούμενος,-μένη,-μενον, φανθησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ φανθείς, -θεῖσα, -θέν, φανείς, νεῖσα, -νέν, φηνάμενος, φηναμένη, φηνάμενον, πρ πεφασμένος, -μένη, -μένον·– «φαίνω τινί τι» ἢ «φαίνω τι πρός τινα» (=δηλῶ τι εἰς τινα)· (φρ.) «*ἡμῖν μὲν τόδ' ἔφηνε τέρας μέγα μητίετα Ζεύς*»· «*τὰ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους φαίνων*» (=μετ' ἐστραμμένων τῶν ὅπλων πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν)· [μετ' ἀπαρεμφ. ἢ μετοχῆς)· (τὸ μετ' ἀπαρεμφάτου δηλοῖ ἁπλῆν γνώμην, ὅτι τὸ πρᾶγμα φαίνεται νὰ εἶναι· (φρ.) «*ἐμοὶ σὺ μέγα πλουτέειν φαίνεται*» (=ἔχω τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πλουτεῖς) (Ἡρόδοτος), ἐνῷ μετὰ κατηγο-

ρηματικῆς μετοχῆς δηλοῖ γεγονός, ὅτι πράγματι εἶναι· (φρ.) «*φαίνεται ὁ νόμος ἡμᾶς βλάπτων*» (Θουκυδίδης)], (ὡς ἐκ τούτου τό «φαίνεσθαι» ἀντίκειται πρὸς τό «εἶναι» μετὰ κατηγορουμένου)· (φρ.) «*ἡμᾶς σὺ δειλοὺς φανεῖς*» (=σὺ θὰ ἀποκαλύψῃς ἡμᾶς δειλούς) (Σοφοκλῆς)· (=παρέχω, δίδω)· (φρ.) «*Ἑλένη δὲ θεοὶ γόνον οὐκετ' ἔφαινον*» (Ὀδύσσεια)· [τό «φαίνεται» διαφέρει τοῦ «δοκεῖ»· τό «φαίνεται» εἶναι καὶ ἀντικειμενικὸν καὶ συντάσσεται μετὰ μετοχῆς (=εἶμαι φανερός), μετ' ἀπαρεμφάτου δὲ ἰσοῦται πρὸς «δοκεῖ»· τὸ δέ «δοκεῖ» εἶναι ὑποκειμενικὸν καὶ ὅταν σημαίνῃ «φαίνεται ὅτι» εἶναι προσωπικόν, ὅταν δὲ σημαίνῃ «φαίνεται εὔλογον», εἶναι ἀπρόσωπον]· // (δημοτ.) τὸ «φαίνομαι» ἄλλοτε συντάσσεται μετ' εἰδικῆς προτάσεως καὶ ἄλλοτε μετὰ βουλητικῆς ἀναλόγως τῆς σημασίας, π.χ. «*φαίνεται πὼς εἶναι πλούσιος*» (=εἶναι φανερὸν ὅτι εἶναι πλούσιος)· «*φαίνεται νὰ εἶναι πλούσιος*» (=ἴσως εἶναι πλούσιος)· «*φαίνομαι νά...*» (=νομίζομαι πὼς...)· (φρ.) «*δὲν θέλω νὰ φαίνωμαι μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ εἶμαι δίκαιος*» – φαεινός, φάος, φῶς, φαιδρός, φαλός (=φωτεινός)> φαλακρός [«*ὁ τὸ ἄκρον ἔχων φαλόν, ὅ ἐστι λευκόν· φάλιον γὰρ τὸ λευκόν*» (Ἐτυμ. Μέγα)=ὁ ἔχων τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς ἄνευ τριχῶν, κν. καραφλός]· φαληριάω(=εἶμαι λευκός), φάληρος, Φάληρον, [ἄλλο φαλλός (=δμοίωμα ἀνδρικοῦ αἰδοίου], φάσμα, φανός, φανή, φανερός, φαιδρύνω, φαίδιμος, φέγγος, φαιός, φάλαρος, φαλιός (=λευκός), ἀνα-φαλαντίασις, [=φαλακρότης τοῦ κρανίου ἀρχομένη ἀπὸ τῶν κροτάφων καὶ τοῦ προσώπου πρὸς τὴν κορυφήν· (φρ.) «*ἡ μὲν οὖν κατὰ κορυφὴν λειότης φαλακρότης καλεῖται, ἡ δὲ κατὰ τὰς ὀφρῦς ἀναφαλαντίασις*» (Ἀριστοτέλης)], φάσις, συκο-φάντης, περί-φανος, ἄφαντος, φαντάζομαι, διαφανής, ἐμφανής, περιφανής, ὑπερφανὴς κ.λπ.

φακῆ (-έα)ἡ· ἔδεσμα ἐκ φακῶν [φακός*, (-ου), ὁ, οἱ φακοί, τῶν φακῶν], οὐδέποτε λέγεται ἐπὶ τοῦ ὠμοῦ ὀσπρίου· (φρ.) «*φακῆ θηλυκῶς ἡ ἑψημένη, φακὸς δὲ ἀρσενικῶς καὶ πληθυντικῶς οἱ ἀνέψητοι*» (Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος), ἀλλὰ νεροφακή,(-ῆς),ἡ (=ἄγριον φυτόν), (πρβλ. φακὸς ὁ).

φακός,(-οῦ),ὁ· φακοί,(-ῶν),οἱ (=τὰ ἀνέψητα «σπυριά» τοῦ ὀσπρίου), (βλ. φακῆ).

φάλαινα,(-ης),ἡ· (ὀρθότ. φάλλαινα, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ μέτρου)· (φρ.) «*κἄπειτα τούτοις τοῖς προβάτοισι μοὐδόκει δημηγορεῖν φάλλαινα πανδοκεύτρια*» (Ἀριστοφάνης).

φαλακρός, -ά,-όν· (δημοτ.) -ή, -ό· (=ὁ ἔχων τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς γυμνὴν ἀπὸ τριχῶν)· (φρ.) «*ὁ τὸ ἄκρον ἔχων φαλόν, ὅ ἐστι λευκόν· παρὰ τὸ φάος· φάλιον γάρ τὸ λευκόν*» (Ἐτυμολ. Μέγα), (πρβλ. φαλός)· // (Λογ.) τοῦ Εὐβουλίδου τοῦ Μεγαρικοῦ ὁ παρὰ τὰ πλείω ἐρωτήματα ψευδώνυμος συλλογισμός, ὁ ὁποῖος ἐκ περισσοτέρων ἐρωτήσεων ἐπιδιώκει τὴν συναγωγὴν ὡρισμένου συμπεράσματος, π.χ. «*παρὰ μίαν τρίχα γίνεταί τις φαλακρός; ὄχι· παρὰ δύο; ὄχι· παρὰ τρεῖς; οὕτω μέχρι ὅτου δοθῇ ἀπάντησις καταφατικὴ*»· ὅτε ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ παρὰ μίαν τρίχα γίνεταί τις φαλακρός.

φαλός,-ή,-όν· (φάω=λάμπω, φέγγω) (=ὁ λευκός, ὁ λάμπων), (πρβλ.) φαλακρός, φαλαντίας, φάληρος, Φάληρον, ἀκροφαληριάω (=εἶμαι κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς λευκός), ἀναφαλαντίασις, (-εως), ἡ (=ἡ ἀπουσία τριχῶν (φαλακρότης) ἐκ τῶν κροτάφων πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς), (βλ. φαίνω)· φαλλός,(-οῦ), ὁ (=τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἀνδρικοῦ αἰδοίου ἐκ ξύλου συκῆς ἢ ἐκ σκύτους (δέρματος) περιφερόμενον κατὰ τὰ βακχικὰ ὄργια ἐν πομπῇ ὡς σύμβολον τῆς παραγωγικῆς δυνάμεως τῆς φύσεως)· (φρ.) «*τῷ Διονύσῳ ἑορτὴν ἄγοντες οἱ Ἕλληνες φαλλοῖς ἐτίμων αὐτόν*» (Νόννος), ἰθύφαλλος(=τὸ ἐντεταμένον ἀνδρικὸν αἰδοῖον)· φάλος, (-ου),ὁ (=τὸ ἐκ μετάλλου πρόσθιον μέρος τῆς περικεφαλαίας).

φανατικός,-ή,-όν· (<(λατιν.) fanaticus< fanum=ναός) (=ὁ θεόληπτος, θρησκομανής), ὡς ἐκ τούτου (=ὁ τυφλῶς καὶ ἀλογίστως ἐμπαθὴς εἴς τι).

φανός,-ή,-όν· (φάω) (=λαμπρός, ἐπιφανής, φαιδρός)· φανός,(-οῦ),ὁ (=ἡ λαμπάς, ὁ πυρσός)· Φᾶνος,(-ου), ὁ (ὄνομα κύριον).

φαντάζω (τι)· (=κάμνω τι φανερόν, δεικνύω)· (φρ.) «*φαντάζει γὰρ ἑαυτὸν ἐπιεικῆ ὡς ὁ Χριστός, ἵνα πλανᾷ*» (Ἀρέθας)· (νεώτ. καὶ δημοτ.) ἔχω ἐπιβλητικὴν ὄψιν· (φρ.) «*κι ἐφάνταζε καθὼς φαντάζει ἀσύγκριτη καὶ στὸν ξύπνο*» (Κ. Παλαμᾶς)· (πρτ.) ἐφάνταζον, (μέλλ.) φαντάσω· (ἀποθ.) φαντάζομαι(=φαίνομαι, δεικνύομαι, γίνομαι διὰ τῆς φαντασίας ἀντιληπτός, παριστάνω τι εἰς τὸν νοῦν μου, ἀναπαριστῶ διὰ τῆς φαντασίας)· (φρ.) «*ἐνταῦθ' ὁ ποιητὴς αὐτὸς εἶδεν Ἐρινύας, ὅ δ' ἐφαντάσθη, μικροῦ δεῖν θεάσασθαι καὶ τοὺς ἀκούοντας ἠνάγκασεν*» (Λογγῖνος)· (πρτ.) ἐφανταζόμην, (παθ. ἀόρ. α΄ μετὰ μέσης σημασίας) ἐφαντάσθην, (ὑποτ.) φαντασθῶ, (εὑρίσκεται δὲ καὶ παθητ.= πλάττομαι διὰ τῆς φαντασίας)· (φρ.) «*πολλάς* (ἡδονάς) *φανταζόμενος δὲ γυναικὶ νεκροῦ τοῦδ' ὁ παλαιὸς ἀλάστωρ*» (Αἰσχύλος)· – φαντασία, φάντασμα, φανταστικός, φανταστής, φαντασιαστής, φαντασιαστικός· ἂν καί «φάντασμα» καί «φάσμα» λέγονται τὰ κατὰ τὸν ὕπνον φαινόμενα καὶ εἰκὼν ἡ ἐμφάνισις ἀνυπάρκτου καταστάσεως, λέγει ὁ Ἀμμώνιος «*φάσμα μέν ἐστι τὸ ὅμοιον τῇ ἀληθείᾳ, φάντασμα δὲ τὸ ἑτερόμορφον*».

φάρος,(-ου),ὁ· (=μέγας φανὸς ἐπὶ πύργου διὰ τοὺς ναυτιλομένους)· φᾶρος, (-ους), τό (=ἔνδυμα ἀνδρῶν φερόμενον ὑπεράνω τοῦ χιτῶνος· (φρ.) «*φᾶρος· ἱμάτιον, περιβόλαιον, ἀπὸ τοῦ φέρεσθαι, οἱονεὶ φέρος τι ὄν· ἢ παρὰ τὸ τῇ ὑφῇ ἀρηρέναι. Λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ γυναικῶν*» (Ἐτυμολογ. Μέγα)· τεμάχιον ὑφάσματος· σάβανο)· φάρος,(-ους),τό (=τὸ ἄροτρον)· Φάρος ἡ (=νῆσος τῆς Ἀλεξανδρείας)· φάρος ὁ (=ὁ φάρυγξ)· (φρ.) «*φάρυγξ παρὰ τὸ φέρω, δι' ἧς φέρεται τὸ πνεῦμα· φέρω, φέρος καὶ φάρος, καὶ παρώνυμον φάρυγξ*» (Ἐτυμολογικὸν Μέγα).

φάσις,(-εως),ἡ· (φημί) (=λόγος, ἰσχυρισμός)· ἰσχυρισμὸς περιλαμβάνων τήν τε κατάφασιν (=βεβαίωσιν) καὶ τὴν ἀπόφασιν (=ἄρνησιν), αἱ ὁποῖαι ὁρίζονται

ὡς αἱ ἀντικείμεναι· (φρ.) «*μὴ εἶναι ἀληθεῖς ἅμα τὰς ἀντικειμένας φάσεις*» (Ἀριστοτέλης)· «κατάφασις, (-εως),ἡ (=βεβαίωσις), ἀντίθετον «ἀπόφασις, (-εως), ἡ» (τοῦ ἀπόφημι=ἀρνοῦμαι) (=ἄρνησις), (ἄλλο «ἀπόφασις» ἢ «ἀπόφανσις»=κρίσις, διακήρυξις)· φάσις,(-εως), ἡ (φαίνω=καταγγέλλω, προδίδω) (=καταγγελία, κατηγορία).

φάσκω (τι)· (=λέγω, νομίζω, ἰσχυρίζομαί τι, ἀποφαίνομαι, βεβαιῶ)· (φρ.) «*οὐ φάσκων ἀνεκτὸν εἶναι*» (Θουκυδίδης)· (ὡς μετοχὴ τοῦ ἐνεστῶτος τοῦ «φημί» παραλαμβάνεται ἐκ τοῦ «φάσκω») (βλ. φημί)· ἀντιφάσκω (=ἀναιρῶ, ἀντιλέγω), (μτγν. καὶ νεώτ.) (=ἀναιρῶ τοὺς λόγους μου, λέγω ἀντίθετα τῶν ὅσων εἶπον)· «τὰ ἀντιφάσκοντα» (=τὰ ἀντιφατικὰ, τὰ ἀντίθετα)· ἀποφάσκω (=ἀρνοῦμαι)· (φρ.) «*ὁ ἀποφάσκων (λόγος)*» ὅρος λογικῆς· «ἀποφατικὰ μόρια*» (=ἀρνητικά), καταφάσκω (=βεβαιῶ περί τινος)· (ὑποτ.) φάσκω, (εὐκτ.) φάσκοιμι, (προστ.) φάσκε, (ἀπαρ.) φάσκειν, (μετχ.) φάσκων, φάσκουσα, φάσκον· (πρτ.) ἔφασκον· (φάσκω μετ' εἰδικοῦ ἀπαρεμφ.) (=ὑπόσχομαι ὅτι...)· (φρ.) «*τὸν μὲν ἔφασκον θήσειν ἀθάνατον*» (Ὀδύσσεια)· (τὸ ἀπαρέμφ. ἀντὶ προστακτικῆς)· (φρ.) «*φάσκειν ἐμ' ἤδη μαντικῆ μηδὲν φρονεῖν*» (Σοφοκλῆς)· –φημί, φωνή, ἀπόφασις, ἀποφατικός (=ἀρνούμενος).

φάσσα ἡ· (ἀττ. φάττα ἡ) (=ἡ ἀγρία περιστερά)· φάσα ἡ (<(ἰταλ. fascia= ἐπίδεσμος), λωρίς ὑφάσματος ἐπίρραπτος ἢ ὑπόρραπτος.

Φαῦστα,(-ης),ἡ· (κύριον ὄνομα).

φείδομαί (τινος)· (=φειδολεύομαι, λυποῦμαι νὰ δαπανήσω, μεταχειρίζομαι μετὰ φειδοῦς· (φρ.) «*φείδεσθαι τοὐλαίου σφόδρα*» (Πλάτων κωμικός), δὲν βλάπτω, (συνεκδοχικῶς) εὐσπλαγχνίζομαι, συμπονῶ τινα· (φρ.) «*πεφιδήμην οὔτε σεῦ οὐθ' ἑτάρων*» (Ὀδύσσεια)· (πρτ.) ἐφειδόμην, (μέλλ.) φείσομαι, (ἀόρ. α΄) ἐφεισάμην, (ὑποτ.) φείσωμαι, (πρκμ.) πέφεισμαι, (μετχ.) πεφεισμένος,-η,-ον, (ὑπερσ.) ἐπεφείσμην· μετ' ἀπαρεμφάτου τελικοῦ (=ἀποφευγω νὰ πράξω τι)· (φρ.) «*φείδου λέγειν κακά*» (Εὐριπίδης)· «*μὴ φείδου..διδάσκειν*» (Ξενοφῶν)· «*χρόνου φείδου*» (=μὴ ἀφήνῃς τὸν καιρόν σου νὰ διέρχεται ἀνωφελῶς)· –φειδώ, φειδωλός, φειδωλή, φειδωλία, ἀφειδής, φεισμονή (=φειδώ, εὐσπλαγχνία).

φενακίζω (τινά)· (=ἀπατῶ τινα· (φρ.) «*ἆρα φαινακίζων ποτ' Ἀθηναίους ἔτι παύσει;*» (Ἀριστοφάνης)· (ἀμτβ.) ψεύδομαι, εἶμαι ἀπατεών, ἀπατῶ, δολιεύομαι)· (φρ.) «*τὸ ὀ' ἐπιορκεῖν καὶ φενακίζειν ἐν τῷ σεμνοτάτῳ ὑπελάμβανον*» (Ἀθήναιος)· (πρτ.) ἐφενάκιζον, (μέλλ.) φενακίσω, (ἀττικ.) φενακιῶ, (ἀόρ.) ἐφενάκισα, (ὑποτ.) φενακίσω, (πρκμ.) πεφενάκικα· (Παθ.) φενακίζομαι (=ἐξαπατῶμαι), (παθ. ἀόρ. α΄) ἐφενακίσθην, (ὑποτ.) φενακισθῶ, (πρκμ.) πεφενάκισμαι, (μετχ.) πεφενακισμένος, -η,-ον (μσν.) (=φορῶν φενάκην ἐμφανίζω ψευδῆ μορφήν)· (φρ.) «*οὐ μὴν ἐντριβόμενοι κατὰ τοὺς ὕστερον καὶ προκόμια περίθετα φέροντες ἐφενάκιζον γυναικωτερον*» (Εὐστάθιος)· –φενάκη, φέναξ(=ἀπατηλός), φενάκισμα, φενακισις,φενακιστής, φενακισμός· (φρ.) «*φενακίζειν Ἀττικοί, ἐξαπατᾶν Ἕλληνες*» (Μοῖρις)· «*φενακίζειν οὖν τὸ ἀπατᾶν· ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι φενακίζειν ἔλεγον*»

(Ἐτυμολογικὸν Μέγα)· [φενᾶκαι αἱ· ἡ «φενάκη» ἐλέγετο καί «πηνήκη»· (φρ.) «*τὴν πηνήκην ἀφείλετο τῆς κεφαλῆς*» (Λουκιανός), ἐκ τούτου ἴσως πηνίον (κν.πανίον) (=ὕφασμα)· πηνίζομαι (=ὑφαίνω), Πην-ελ-όπ-η].

φερεκράτειος,-ος,-ον· (=ὁ ἀφορῶν ἢ ἀνήκων εἰς τὸν ἀρχαῖον Ἀθηναῖον κωμικὸν ποιητὴν ἠθοποιὸν Φερεκράτη)· // (Μετρ.) «φερεκράτειος στίχος» ἢ «τὸ φερεκράτειον», στίχος τῆς ἀρχαίας χορικῆς ποιήσεως ἀποτελῶν μεικτὴν δακτυλοτροχαϊκὴν διποδίαν, [οὗτος ἀποτελεῖται ἀπὸ τροχαίου, δακτύλου καὶ ἑνός τροχαίου (-υ-υυ-υ)].

φέρω (τι)· (=σηκώνω τι, κρατῶ· (φρ.) «*ἀνθρώπων ἕκαστος δύο πήρας φέρει, τὴν μὲν ἔμπροσθεν τὴν δὲ ὄπισθεν*» (Αἰσώπου Μῦθοι)· ὑπομένω· (φρ.) «*ὁπότε οὖν πόλις μὲν τὰς ἰδίας ξυμφορὰς οἷα τε φέρειν*» (Θουκυδίδης), προσφέρω· προξενῶ· (φρ.) «*τέχναι...φόβον φέρουσιν μαθεῖν*» (Αἰσχύλος)· ἐνῶ «ἄγω*» (=ὁδηγῶ)· (πρτ.) ἔφερον, (μέλλ.) οἴσω, (ἀόρ.) ἤνεγκα, ἤνεγκον, (πρκμ.) ἐνήνοχα, (ὑπερσ.) ἐνηνόχειν, (ὑποτ.) ἐ φέρω, ἀ ἐνέγκω, πρ ἐνηνόχω, ἐνηνοχὼς ὦ· (Εὐ) ἐ φέροιμι, μ οἴσοιμι, ἀ ἐνέγκαιμι, ἐνέγκοιμι, πρ ἐνηνόχοιμι, ἐνηνοχὼς εἴην· (προστ.) ἐ φέρε, ἀ ἔνεγκον, ἔνεγκε, πρ ἐνηνοχὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ φέρειν, μ οἴσειν, ἀ ἐνέγκαι, ἐνεγκεῖν, πρ ἐνηνοχέναι· (μετχ.) φέρων,-ουσα, -ον, μ οἴσων, οἴσουσα, οἴσον, ἀ ἐνέγκας,-γκασα, -γκαν, ἐνεγκών, -γκοῦσα, -γκόν, πρ ἐνηνοχώς, -χυῖα, -χός· // φερὀμαι (=σπεύδω, ὁρμῶ· βαδίζω)· «*ποῖ γᾶς φέρομαι;*» (Σοφοκλῆς) (φρ.) «*ταύταν ἦνεσα ταύταν καὶ φέρομαι βιοτάν*» (Εὐριπίδης)· «φέρεται» (=λέγεται, διαδίδεται)· (φρ.) «*τοιόνδε φέρεται τοῦτο πρῆγμα γίγνεσθαι*»· «*τὰ φερόμενα*» (=τὰ λεγόμενα)· (πρτ.) ἐφερόμην, μ οἰσοίμαι, οἰσθήσομαι, ἐνεχθήσομαι, ἀ ἠνεγκάμην, (ἠνεγκόμην), ἠνέχθην [κακῶς φέρεται τοῦ «ἀνέχομαι, τοῦ ὁποίου ὁ ἀόριστος εἶναι ἠνεσχέθην], πρ ἐνήνεγμαι, ὑ ἐνηνέγμην· (ὑπ.) ἐ φέρωμαι, ἀ ἐνέγκωμαι, ἐνεχθῶ, πρ ἐνηνεγμένος ὦ· (εὐ) ἐ φεροίμην, μ οἰσοίμην, οἰσθησοίμην, ἐνεχθησοίμην, ἀ ἐνεγκαίμην, (ἐνεγκοίμην), ἐνεχθείην· (προστ.) ἐ φέρου, ἀ ἔνεγκαι, ἐνεγκοῦ, ἐνέχθητι, πρ ἐνήνεξο· (ἀπ) ἐ φέρεσθαι, μ οἴσεσθαι, οἰσθήσεσθαι, ἐνεχθήσεσθαι, ἀ ἐνέγκασθαι, (ἐνεγκέσθαι), ἐνεχθῆναι, πρ ἐνηνέχθαι· (μετχ.) ἐ φερόμενος, -ομένη, -όμενον, μ οἰσόμενος, -ομένη, -όμενον, οἰσθησόμενος, -μένη, -όμενον, ἐνεχθησόμενος, -μένη, -άμενον, ἐνεγκάμενος, -μένη, -μενον, (ἐνεγκόμενος, -μένη, -μενον), ἐνεχθείς, -θεῖσα, -χθέν, πρ ἐνηνεγμένος,-μένη, -μένον·– (νεώτ.) «*ἄγω καὶ φέρω*» (ὁδηγῶ αὐτὸν καὶ τὸν φέρω) (=διευθύνω τινὰ κατ' ἀπόλυτον βούλησιν)· (ὡς ἀπρόσ.) «φέρει» (=εἶναι συμφέρον, συμφέρει)· (φρ.) «*φέρει σοι ἐπ' ἀμφότερα ταῦτα ποιεῖν*» (Ἡρόδοτος)· (φρ.) «*γαστέρι φέρω κοῦρον*» (=ἐγκυμονῶ)· (νεώτ. =φορῶ) «*ἡ κυρία του ἔφερε περιδέραιον ἐκ μαργαριτῶν*»· «*βαρέως φέρω*» (=θλίβομαι βαρέως διά τι συμβάν)· (φρ.) «*ὥστε δὲ βαρέως φέρων εἶπε πρὸς τὸν Ἀμύντην τάδε*» (Ἡρόδοτος)· ἡ προστακτικὴ «*φέρε*» πρὸ ἑτέρας προστακτικῆς ὡς ἐπίρρημα (=ἐμπρός, ἔλα, ἄς)· (φρ.) «*φέρ' εἰπὲ δή μοι*» (Σοφοκλῆς) (=ἐμπρὸς λοιπὸν πές μου)· –φορά, μεταφορά, ἐκφορά, εἰσφορά, ἐπιφορά, φόρτος, φερνή (=ἡ προίξ), φό-

ρημα, φόρτος, φορῶ, φαρέτρα, φέρετρον, σημαιοφόρος, συμφορά, φέρμα (=φορτίον), φοράδην, φερτός, Περσεφόνη (<Φερσεφόνη), φορεύς, φορεῖον, φόρος (=ὁ φέρων), δίφρος (=ἅρμα ὑπὸ δύο ἵππων φερόμενον), φώρ (=κλέπτης), αὐτόφωρον, κατάφωρος· – οἰστέος, οἰστικός (=ὁ παράγων, ὁ φέρων τι), διστὸς καὶ οἰστός(=τὸ βέλος), ὀιστεύω (=τοξεύω, ῥίπτω βέλη), οἶμα (=ἅλμα, ἔφοδος, ὁρμή, φορά), οἶμος (<φέρω, οἴσω) (=ὁ δρόμος) (ἐκ τούτου προ-οίμιον) (=προεισαγωγή, εἴσοδος), παρ-οιμία [=παρὰ τοῦ «οἶμον», «δρόμον», ἤτοι τὰ γραφόμενα ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων πλακῶν τῶν εὑρισκομένων παρὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ ὁποῖα ἐδείκνυον διὰ τῆς ἀριθμήσεως τὴν ἀπόστασιν τῶν σταδίων)· (φρ.) «*παροιμία, ῥῆμα παρόδιον τετριμμένον, ἐν τῇ χρήσει τῶν πολλῶν καὶ ἀπὸ ὀλίγων ἐπὶ πλείονα ὅμοια μεταληφθῆναι δυνάμενον*» (Βασιλείου Ὁμιλ.), ἢ «*παροιμία· βιωφελὴς λόγος, παρὰ τὴν ὁδὸν λεγόμενος, οἷον παροδία· οἶμος γὰρ ἡ ὁδός*» (Ἡσύχιος)] οἰστρος (=ἀλογόμυιγα)· – διένεξις, διηνεκής, ποδηνεκής (=ὁ φθάνων μέχρι τῶν ποδῶν), ἠνεκής, κεντρηνεκής κ.λπ.

φερώνυμος,-ος,-ον· ὁ φέρων ὄνομα ἔκ τινος προσώπου, πράγματος ἢ γεγονότος, π.χ. «*ἡ φερώνυμος τῆς Ἀθηνᾶς πόλις*» (=αἱ Ἀθῆναι)· (οὐσ.) φερωνυμία, (-ας),ἡ.

φεύγω· (παθητ. τοῦ ἀντιθέτου ἐνεργητικοῦ «διώκω») (=καταφεύγω ἐκ φόβου ἢ διωκόμενος · (φρ.) «*ποῖ (ἢ πῇ) φεύγεις μετὰ νῶτα βαλών, κακὸς ὣς ἐν ὁμίλῳ;*» (Ἰλιάς)· ἀποφεύγω, ἐκφεύγω· (φρ.) «*Νέστορα δ' ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία*» (Ἰλιάς)·(ὡς δικανικὸς ὅρος) ὁ «φεύγων» (=ὁ κατηγορούμενος), ἐνῷ ὁ διώκων (=ὁ κατήγορος)· «*φεύγω ὑπό τινος*» (=ἐξορίζομαι)· (φρ.) «*ὀρέοντες καὶ τοὺς ὁμούρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων*» (Ἡρόδοτος)· «*φεύγω γραφὴν ἢ δίκην*» (=δικάζομαι ὡς κατηγορούμενος· (φρ.) «*φεύξει γραφὰς ἑκατονταλάντους τέτταρας*» (Ἀριστοφάνης)· «*φεύγω δίκην ὑπό τινος*» (=κατηγοροῦμαι ὑπό τινος)· «*φεύγω ἀσεβείας ὑπό τινος*» (=κατηγοροῦμαι ὑπό τινος ὡς ἀσεβής)· (φρ.) «*ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτου*» (Πλάτων)· «*οἱ φεύγοντες*» (=οἱ ἐξόριστοι)· (φρ.) «*τοὺς φεύγοντας ξυναλλάξαι σφίσι*»(Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἔφευγον, (μέλλ.) φευξοῦμαι καὶ φεύξομαι, (ἀόρ.) ἔφυγον, (πρκμ.) πέφευγα, (ὑπερσ.) ἐπεφεύγειν· (ὑπ.) ἐ φεύγω, ἀ φύγω, (πρκμ.) πεφεύγω, πεφευγὼς ὦ· (εὐκ.) φεύγοιμι, μ φευξοίμην, ἀ φύγοιμι, πρ πεφεύγοιμι, πεφευγὼς εἴην· (προστ.) ἐ φεῦγε, ἀ φύγε, πρ πεφευγὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ φεύγειν, μ φεύξεσθαι, ἀ φυγεῖν, πρ πεφευγέναι· (μετ.) ἐ φεύγων, -ουσα, -ον, μ φευξόμενος, -ομένη, -όμενον καὶ φευξούμενος, -η, -ον, ἀ φυγών,-οῦσα, -όν, πρ πεφευγώς, -γυῖα, -γός· –(φρ.) «*ὅπου φύγῃ φύγῃ*» (=ἐσπευσμένως)· (μετ᾽ ἀπαρεμφ.) (=φοβοῦμαι, διστάζω νὰ πράξω τι)· (φρ.) «*οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φεύγουσι*» (Ἡρόδοτος)·– τό «φεύγω» ἔχει δύο σημασίας, α) φεύγω ἑκουσίως καὶ β) *φεύγω ἀκουσίως*· φυγή, φυγάς, φύξις, φύξιμος, φευκτός, ἄφευκτος, διάφευξις, ἄφυκτος.

φηλί· (φρ.) «*φηλί - κλειδί*» (φηλί (κατὰ τροπὴν τοῦ φ εἰς θ) ἐκ τοῦ θηλὶ ὑποκοριστικοῦ τοῦ «θηλέα» (=κλειδαρότρυπα) (=εἶναι φίλοι ἀχώριστοι).

φημί· (τὸ β΄ πρόσ. τῆς ὁριστικῆς «*φῄς*», τῆς ὑποτακτ. «*φῇς*»), (ἡ ὁριστικὴ τοῦ ἐνεστῶτος πάσχει ἔγκλισιν τοῦ τόνου εἰς πάντα τὰ πρόσωπα ἐκτὸς εἰς τὸ β΄ ἑνικόν «*φῄς*») (=λέγω, διακηρύσσω · (φρ.) «*Κορινθίους τί φῶμεν;*» (=τί νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν Κορινθίων;)· νομίζω, πιστεύω· (φρ) «*φῂ γὰρ ὅγ' αἱρήσειν Πριάμου πόλιν*» (Ἰλιάς)· προτάσσω· (φρ.) «*Αἰακῷ σε φαμὶ γένει τε Μοῖσαν φέρειν*» (Πίνδαρος)· διαβεβαιῶ, ἰσχυρίζομαι, λέγω μάλιστα, ναί· (ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης οἱ ἀττικοὶ πλὴν τοῦ ἐνεστῶτος μετεχειρίζοντο καὶ τὸν μέλλοντα *φήσω* καὶ τὸν ἀόρ. *ἔφησα*, ἀλλὰ εἰς τὸν παρατατικόν, ἀπαρέμφατον καὶ μετχ. ἐνεστῶτος πρὸς ἀποφυγὴν ἀσαφείας προετίμων τοὺς τύπους «ἔφασκον», «φάσκειν», «φάσκων» καὶ τὰ μέσα «φάσθαι», «φάμενος»)· κατὰ τοὺς διαλόγους εἰς τὰς ἀπαντήσεις ἐχρησιμοποίουν τὰς φράσεις: «*φημί*» (=ναί), «*οὔ φημι*» (=ὄχι)· (μετ᾽ ἀπαρεμ.) (=ἀρνοῦμαι δὲν παραδέχομαι)· (φρ.) «*ἡ Πυθίη οὐκ ἔφη χρήσειν*» (Ἡρόδοτος)· «*αὐτὸς ἔφα*» (=τὸ εἶπεν ὁ Πυθαγόρας· δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν· ἀποτελεῖ αὐθεντίαν)· (πρτ.) ἔφην, μ φήσω, λέξω, ἐρῶ, ἀ ἔφησα, ἔλεξα, εἶπον, (εἶπα), πρ εἴρηκα, ὑ εἰρήκειν· (ὑπ.) ἐ φῶ (φῇς,φῇ), ἀ φήσω, λέξω, εἴπω, πρ εἰρήκω, εἰρηκὼς ὦ· (εὐκ.) ἐ φαίην, μ φήσοιμι, λέξοιμι, ἐροῖμι, ἐροίην, ἀ φήσαιμι, λέξαιμι, εἴποιμι, πρ εἰρήκοιμι, εἰρηκὼς εἴην· (προστ.) ἐ φάθι, ἀ φῆσον, λέξον, εἰπέ, πρ εἰρηκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ φάναι, μ φήσειν, λέξειν, ἐρεῖν, ἀ φῆσαι, λέξαι, εἰπεῖν, εἰρηκέναι· (μετχ.) ἐ φάσκων, -σκουσα, φάσκον, (ποιητ. φάς, φᾶσα, φάν), μ φήσων, -σουσα, φῆσον, λέξων, -ξουσα, -ξον, ἐρῶν, -οῦσα, -όν. ἀ φήσας, -σασα, φῆσαν, λέξας, -ξασα, -ξαν, εἰπών, -οῦσα, -όν, πρ εἰρηκώς, -κυῖα, -κός· – τὸ β΄ ἑνικὸν τῆς ὁριστικῆς «*φῄς*» γράφεται «*φῇς*»· (φρ.) «*τὸ φῂς οὐκ οἶδεν ὁ Ἀπολλώνιος σὺν τῷ ι γεγραμμένον, ἡ δὲ παράδοσις καὶ ὁ Ἡρῳδιανὸς σὺν τῷ ι οἶδεν*» (Ἡρῳδιανός)· δέχονται μερικοὶ ὅτι τοῦτο γίνεται ἐκ τοῦ *φαεὶς> φῄς*, ὡς *ζάεις> ζῇς*, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἀναβιβάζει τὸν τόνον κατὰ τὴν σύνθεσιν· ἄλλοι δὲ νομίζουν ὅτι γίνεται ἐκ τοῦ *φη-σί*, ἐκ τοῦ ὁποίου [*φησί*] καὶ πρὸς σαφεστέραν ἐμφάνισιν τοῦ β΄ προσώπου ἐτέθη ἡ κατάληξις «-ς»> *φησὶ-ς> φῄς*, ἀλλ᾽ ὀρθότερον κατ᾽ ἄλλους νὰ γράφεται τὸ β΄ ἑνικὸν ἀνυπογράφως «*φῄς*», ὡς *ἵστημι, ἵστη-ς, ἵστη-σι*, ἐν συνθέσει δὲ νὰ ἀναβιβάζῃ τὸν τόνον *ἀπόφης, ἀντίφης, ξύμφης* (Πλάτων).

Ὁ παρατατικὸς τοῦ φημί «*ἔφην*», ὡς καὶ ἡ ὑποτακτική, εὐκτικὴ καὶ τὸ ἀπαρέμφατον αὐτοῦ (τὰ ὁποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ τοῦ ἐνεστῶτος) ἔχουν ἐπιπροσθέτως καὶ τὴν σημασίαν ἀορίστου (=εἶπα) κ.λπ.

Τό «*φημί*» ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ λέγω ἔχει μέλλοντα «*ἐρῶ*» ἢ «*λέξω*» καὶ ἀόριστον *εἶπον* (ἢ *ἔφην*), ἐπὶ δὲ τῆς σημασίας τοῦ συμφωνῶ ἢ ἰσχυρίζομαι ἔχει μέλλοντα «*φήσω*» καὶ ἀόριστον «*ἔφησα*»· τοῦ «φημί» ῥηματικὸν θέμα εἶναι *φη-, φα-*.

Ἡ μετοχὴ *φάς,φᾶσα, φάν* εἶναι ἐν χρήσει εἰς τοὺς ποιητάς· περὶ τῆς ἐγκλίσεως τοῦ «*φημὶ*» βλ. ἐγκλιτικά· τό «*ἔφην*» εἶναι παρατατικός, ἐνῷ τό «*ἔστην*» εἶναι ἀόριστος, καίτοι καὶ τὰ δύο κατεσκευάσθησαν ὁμοίως, ἀλλὰ παρὰ τό «*ἔστην*» ὑπάρχει ἐνεστὼς «*ἵστημι*» καὶ παρατ. «*ἵστην*», παρὰ τό «*ἔφην*» δὲν ὑπάρχει· // τό «*ἠμί*» (=λέγω) κατά τινας εἶναι κατ᾽ ἀφαίρεσιν τοῦ (φ), *(φ)ημί>ἠμί*, ἐνῷ οὐδεμίαν σχέσιν

ἔχει πρὸς αὐτό· τούτου ὑπάρχουν εἰς τοὺς πεζοὺς συγγραφεῖς οἱ τύποι τοῦ α΄ καὶ τοῦ γ΄ ἑνικοῦ προσώπου τοῦ παρατατικοῦ: «ἦν δ' ἐγώ» (=ἔλεγον, εἶπον ἐγώ) καί «ἦ δ' ὅς» (=ἔλεγεν ἐκεῖνος) καί «ἦ δ' ἥ» (=εἶπεν αὕτη, ἐκείνη)· – φήμη, φάτις (=ὁ λόγος), φατέον, ἄφατος, ἀφασία, κατάφασις, προφήτης, φημίζω, φάσις, φατίζω, φωνή, ἄφεος (=ἄφωνος) (Ἡσύχιος), φωνάζω, φθέγγομαι, Φοῖβος.

Πίναξ κλίσεως τοῦ «φημί»

Ὁριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφατον
φη-μὶ	φῶ	φαίη-ν	–	
φή-ς (καὶ φῄς)	φῇς	φαίη-ς	φά-θι	φάναι
φη-σί(ν)	φῇ	φαίη	φά-τω	
φα-τὸν	φῆτον	φαῖ-τον	φά-τον	Μετοχὴ
φα-τὸν	φῆτον	φαί-την	φά-των	
			–	φάσκων
φα-μὲν	φῶμεν	φαῖ-μεν καὶ φαίημεν	φά-τε	φάσκουσα
φα-τέ	φῆτε	φαίη-τε	φάτων καὶ	φάσκον
φασί(ν)	φῶσι(ν)	φαῖ-εν καὶ φαίη-σαν	φά-τωσαν	

Παρατατικὸς

ἔφη-ν·	ἔφα-τον	ἔφα-μεν
ἔφη-σθα καὶ ἔφης	ἐφά-την	ἔφα-τε
ἔφη		ἔφα-σαν

φθάνω· (τὸ α βραχύ (ἄ)· τὸ φθάνον, τὸ φθάσαν) (=ἀφικνοῦμαι, ἔρχομαι · (φρ.) «*φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων ἀμείβετό μιν τοισίδε* (ἢ *τοῖσδε*)» (Ἡρόδοτος)· προλαμβάνω τινά, ἔρχομαι πρῶτος, καταφθάνω· (φρ.) «*ἐπειγόμενος μὴ φθάσῃ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἐσπλεύσας*» (Θουκυδίδης)· ἐξικνοῦμαι, ἐκτείνομαι μέχρι ἑνὸς σημείου· (φρ.) «*Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον, δικαιοσύνης εἰς νόμον οὐκ ἔφθασεν*» (Καιν. Διαθ.), (δημοτ.) «*ἡ φήμη τοῦ γιατροῦ ἔφτασε ἀκόμα κι ἐδῶ*» (μτφ.) ἐπιτυγχάνω (δημ.)· (φρ.) «*ἀγωνίστηκε πολύ, μὰ στὸ τέλος ἔφτασε στὸ σκοπό του*», καταντῶ· (φρ.) «*ἔφτασε νὰ ζητιανεύῃ καὶ τὸ ψωμὶ ἀκόμα*»· (μτφ.) ἐπαρκῶ· (φρ.) «*τοῦ χωριάτη τὸ σκοινὶ μονὸ δὲ φτάνει, διπλὸ φθάνει καὶ περισσεύει*» (παροιμία)· (ἀπροσώπως)· (φρ.) «*φτάνει πιὰ μᾶς 'σκότισες!*». (πρτ.) ἔφθανον, (μέλλ.) φθάσω, (σπαν.) φθήσομαι, (ἀόρ.) ἔφθασα,

ἔφθην, (πρκμ.) ἔφθακα, (ἀφῖγμαι), (ὑπερσ.) ἐφθάκειν (ἀφίγμην)· (ὑπ) ἐ φθάνω, ἀ φθάσω, φθῶ, πρ ἀφιγμένος ὦ· (εὐ.) ἐ φθάνοιμι, μ φθάσοιμι, φθησοίμην, ἀ φθάσαιμι, φθαίην, πρ ἀφιγμένος εἴην· (προστ.) ἐ φθάνε, ἀ φθάσον, πρ ἄφιξο· (ἀπ.) ἐ φθάνειν, μ φθάσειν, φθήσεσθαι, ἀ φθάσαι, φθῆναι, πρ ἀφῖχθαι, (μετχ.) ἐ φθάνων, -ουσα, -ον, μ φθάσων, -σουσα, -σον, φθησόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀ φθάσας, -σασα, -σαν, φθάς (ἢ φθάσας), φθᾶσα, φθάν, πρ ἀφιγμένος, -μένη, -μένον· – (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου)· (φρ.) «*οὐκ ἂν φθάνοιμι εἰπεῖν*» (=δὲν δύναμαι νὰ μὴ εἴπω αὐτό)· (μετὰ κατηγορηματικῆς μετοχῆς, ὁπόταν τὸ μὲν ῥῆμα ἑρμηνεύεται ὡς χρονικὸν ἐπίρρημα (=πρὸ ὀλίγου, μόλις), ἡ δὲ μετοχὴ ὡς ῥῆμα χρόνου καὶ προσώπου τοῦ ῥήματος)· (φρ.) «*ἔφθην εἰπών*» (=πρὸ ὀλίγου εἶπον)· (ἐπὶ ἰσχυρᾶς προτροπῆς)· (φρ.) «*οὐκ ἂν φθάνοις λέγων*» (=ἀμέσως θὰ ἀρχίσῃς νὰ ὁμιλῇς)· (ὡς οὐσ.) «*τὸ φθάνον*» (=ὁ πρότερος χρόνος)· «*τὰ φθάσαντα*» (=τὰ μνημονευθέντα πρότερον)· εἰς τοὺς μτγν. ἔχομεν καὶ τοὺς τύπους τοὺς παθητικοὺς, *ἐφθάσθην, ἐφθάνοντο, φθάνεσθαι, φθανόμενος*· – φθάσιμον, φθατέω (=φθάνω)(Ἡσύχιος), ἄφθαστος.

φθέγγομαι· (ἀμτβ.) (ἐπὶ ἀνθρώπων) (=ἐκβάλλω φωνήν, λαλῶ, φωνάζω · (φρ.) «*φθεγξάμενος προσέειπε*» (Ἰλιάς)· (ἐπὶ ἵππων) χρεμετίζω· (φρ.)«*ὅτευ ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἀνατέλλοντος πρῶτος φθέγξηται*» (Ἡρόδοτος)· (ἐπὶ ἀετοῦ) κλάζω· (φρ.) «*ἀετὸν ἀνεμιμνήσκετο ἑαυτῷ δεξιὸν φθεγγόμενον*» (Ξενοφῶν)· (ἐπὶ βροντῆς)· (φρ.) «*βροντὴ δεξιὰ ἐφθέγξατο*» (Ξενοφῶν)· (ἐπὶ σκωλήκων) «*φθέγγεσθαι οἷον τρισμόν*» (Θεόφραστος)· (καὶ ἐπὶ ἀψύχων, θύρας, κ.λπ.) τρίζω· (φρ.) «*ἀλλὰ δῆτα τὸ θύριον* (=θυρίς, πορτούλα) *φθεγγόμενον ἄλλως κλαυσιᾷ*» (Ἀριστοφάνης)· (πρτ.) ἐφθεγγόμην, (μέλλ.) φθέγξομαι, (ἀόρ.) ἐφθεγξάμην, (ὑποτ.) φθέγξωμαι, (πρκμ.) ἔφθεγμαι, (μετχ.) ἐφθεγμένος, -η,-ον· – μετὰ συστοίχου ἢ συνωνύμου αἰτιατικῆς (=λέγω, ἐκστομίζω)· (φρ.) «*βασιλεῦ ποῖον ἐφθέγξατο ἔπος;*»· «*φθέγγομαί τινα*» (=ἐγκωμιάζω, ἐξυμνῶ τινα καὶ μάλιστα μεγαλοφώνως)· (φρ.) «*σὲ δ' ἀντίᾳ προτέρων φθέγξομαι*» (Πίνδαρος)· – φθόγγος, φθογγή, φθέγξις, φθέγμα (=φωνή), φθεγματικός (=ὁ φθεγγόμενος)· (φρ.) «*φθεγματικὸν μαντεῖον*», φθεγκτός, φθεγγώδης, φθογγέω, φθογγάριον (=εἶδος συρίκτρας), φθογγήεις, τὸ φθεγγόμενον (=ὁ φθόγγος ἢ ἡ φθεγγομένη φωνή)· (φρ.) «*εἱρεσθαί τε αὐτὸν ὅ,τι τὸ φθεγγόμενον εἴη τοῦτο*»· // (Γραμμ.) (ἐπὶ φωνηέντων) (=ἔχω τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ἦχον)· (φρ.) «*καὶ ἕτερα ἂν ἴσως συχνὰ εὕροιμεν ταῖς μὲν συλλαβαῖς καὶ τοῖς γράμμασι διαφωνοῦντα, τῇ δὲ δυνάμει ταὐτὸν φθεγγόμενα*».

φθείρ,(-ρός),ὁ,ἡ· (νεώτ. ἡ φθείρ κν. ἡ ψεῖρα)· (δοτ. πληθ.) τοῖς φθειρσί· «*πρὸς φθεῖρα κείρεσθαι*» (παροιμία) (=ἡ κουρὰ μέχρι τοῦ δέρματος, κν. σύρριζα)· «φθείρ ὁ» εἶναι α) ὁ κῶνος εἴδους τινὸς πίτυος, β) τὸ πλατὺ μέρος τοῦ πηδαλίου, γ) ἡ φθεῖρα ζῴων, πτηνῶν, ἰχθύων καὶ αὐτοῦ τοῦ σίτου· (φρ.) «*μὴ ὁ σῖτος φθειρὶ ζέσῃ*» (Λουκιανός), δ) ἡ νόσος φθειρίασις, κν. ψείριασμα· (φρ.) «*τὴν σάρκα εἰς φθεῖρας μεταβάλλειν*» (Πλούταρχος), καὶ ε) ὁ φθείρ τοῦ αἰδοίου ἢ τῆς ἥβης, ἄλλως «*φθεῖρες τοῦ ἐφηβαίου*» (κν. *μουνόψει-*

ρες)· ὡσαύτως (ἀρχ.) *ψύλλα,(-λης),ἡ,* ἐνῷ νεώτ. *ψύλος,(-ου),ὁ* ὡς *λέμβος, (-ου), ὁ,* ἐνῷ νεωτ. *λέμβος,(-ου),ἡ.*

φθείρω (τι)· (=καταστρεφω · «φθείρω τινά»· (φρ.) «*φθείρων τῶν Συρίων τοὺς κλήρους*» (Ἡρόδοτος)· διαφθείρω διὰ χρημάτων ἢ δώρων· (φρ.) «*τοὺς μὲν ἐν Σικυωνίᾳ ἐφθαρμένους ἀπέκτεινε*» (Πλούταρχος)· φονεύω· (φρ.) «*φθείρει τὰ πάντα κνώδαλ'*» (Σοφοκλῆς)· (μτφ.) διαφθείρω· (φρ.) «*ὁμιλίαι κακαὶ φθείρουσιν ἤθη χρηστά*» (γνωμικόν)· (πρτ.) ἔφθειρον, (μέλλ.) φθερῶ, (ἀόρ.) ἔφθειρα, πρ ἔφθαρκα, ἔφθορα, (ὑπερσ.) ἐφθάρκειν, (ὑπ.) ἐ φθείρω, ἀ φθείρω, πρ ἐφθάρκω, ἐφθαρκὼς ὦ, ἐφθόρω, ἐφθορὼς ὦ· (εὐ) ἐ φθείροιμι, μ φθεροῖμι, φθεροίην, ἀ φθείραιμι, πρ ἐφθάρκοιμι, ἐφθαρκὼς εἴην, ἐφθόροιμι, ἐφθορὼς εἴην· (προστ.) ἐ φθεῖρε, ἀ φθεῖρον, πρ ἐφθαρκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ φθείρειν, μ φθερεῖν, ἀ φθεῖραι, πρ ἐφθαρκέναι, ἐφθορέναι· (μετχ.) ἐ φθείρων, -ουσα, -ον, μ φθερῶν,-οῦσα, -ροῦν, ἀ φθείρας,-ρασα, -ραν, πρ ἐφθαρκώς,-κυῖα,-κός· – ὁ,ἡ φθείρ, φθορά, φθόρος, φθαρτός, ἄφθαρτος, φθίνω, φθίσις, φθορεύς.

φθίνω· (καὶ φθίω) (τὸ ι βραχύ (ῐ)· τὸ φθίνον, τὸ φθίσαν)· (ἀμτβ.) (=ἐλαττοῦμαι, χάνομαι)· (φρ.) «*φθίνει καὶ μαραίνεται νόσῳ*» (Εὐριπίδης)· (ἐπὶ σεληνιακοῦ μηνός)· (φρ.) «*μηνῶν φθινόντων*» (Ὀδύσσεια)· «*φθίνοντος τοῦ μηνός, λήγοντος τοῦ μηνός*» (Ἡσύχιος)· (εἰς τὸ ἀττικὸν ἡμερολόγιον)· (φρ.) «*μὴν φθίνων*» (=ἡ τρίτη καὶ τελευταία δεκὰς τοῦ μηνός), (πρβλ. Ἡσύχιον), «*φθίνων δὲ μὴν καλεῖται ὁ ἀπὸ εἰκάδος ἕως τριακάδος· μέσος δὲ μὴν ὁ ἀπὸ πρώτης ἕως πέμπτης*»· «φθίνω τι» (=καταστρέφω τι ἢ τινα)· (φρ.) «*φθίσει σε τὸ σὸν μένος*» (Ἰλιάς)· (ἀμτβ.) ἐλαττοῦμαι, καταστρέφομαι, χάνομαι· (φρ.) «*φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος*» (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) ἔφθινον, (μέλλ.) φθίσω (τὸ φθίσον), (ἀόρ.) ἔφθισα, (πρκμ.) ἔφθικα, (ὑπερσ.) ἐφθίκειν, (μέσ. μέλλ.) φθίσομαι, (ἀόρ.) ἐφθισάμην, (ὑποτ.) φθίσωμαι, (ἀόρ. β΄) ἐφθίμην, (πρκμ.) ἔφθιμαι, (ὑπερσ.) ἐφθίμην· εἰς τοὺς Ἀττικοὺς τὸ ι βραχύ (ῐ), εἰς τοὺς ἐπικοὺς μακρόν (ῑ)· «*οἱ φθίνοντες*» (=οἱ φθισικοί)· «*ὁ φθίμενος*» (=ὁ φονευθείς, ὁ νεκρός)· (φρ.) «*ὅστις Ἅιδου φθίμενος οἰκήτωρ πέλοι*» (Αἰσχύλος)· – φθιτός (=φθαρτός), φθίσις, ἄφθιτος (=ἄφθαρτος), φθόη(=ἡ φθίσις), φθινώδης, φθινύθω (ποιητ. τύπος τοῦ φθίνω), φθισικός, φθιτός (=ὁ νεκρός), φθινάς (=ἡ φθίνουσα), φθίνασμα (=ἐξαφάνισις), φθίνυλλα (=στρίγγλα), φθινώδης (=φθισικός), φθισήνωρ (=ὁ καταστρέφων τοὺς ἄνδρας), φθιτῶ(-όω) (=φθείρομαι), φθινῶ(-άω) (=φθίνω), (μέλλ.) φθινήσω, (ἀόρ.) ἐφθίνησα, (πρκμ.) ἐφθίνηκα.

φθογγικός,-ή,-όν· // (=ὁ τῶν φθόγγων)· (Γραμμ.) «φθογγικαὶ μεταβολαί*»», «φθογγικαὶ μεταπτώσεις*» // «φθογγικὰ πάθη»· αἱ λέξεις σπανίως μένουν ἀπαθεῖς καὶ ἀκέραιαι, ἐπισυμβαίνουν εἰς αὐτὰς διάφορα πάθη τῶν φθόγγων (φωνηέντων καὶ συμφώνων), ταῦτα εἶναι: *κρᾶσις*, *ἔκθλιψις*, *συναίρεσις*, *ἀφαίρεσις*, *συγκοπή*, *ἀποκοπὴ** κλπ.

φθογγόγραμμα,(-ατος),τό· σημεῖον ἢ γράμμα πρωτογόνου γραφῆς, τὸ ὁποῖον δηλοῖ φθόγγους περισσοτέρους τοῦ ἑνός.

φθογγογραφία,(-ίας),ἡ· ἡ γραφὴ διὰ φθογγογραμμάτων*.

φθογγογραφικός,-ή,-όν· ὁ τῆς φθογγογραφίας*· (φρ.) «φθογγογραφικὸν ἀλφάβητον», κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τό «ἰδεογραφικόν* ἀλφάβητον».

φθογγολογία,(-ίας),ἡ· ἡ φωνητική*· ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἐρευνᾷ καὶ μελετᾷ τοὺς φθόγγους, ὡς καὶ τοὺς νόμους συμφώνως πρὸς τοὺς ὁποίους τελοῦνται αἱ φθογγικαὶ μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις.

φθογγολογικός,-ή,-όν· (=ὁ τῆς φθογγολογίας)· // (οὐσ.) «τὸ φθογγολογικόν»· τὸ πρῶτον μέρος τῆς γραμματικῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζονται ἡ φύσις καὶ αἱ μεταβολαὶ τῶν φθόγγων, (κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ *τυπικόν*, *ἐτυμολογικὸν** καὶ *συντακτικόν**)· (φρ.) «*φθογγολογικαὶ ἀλλοιώσεις, μεταβολαί*».

φθόγγος,(-ου),ὁ· (ἄλλως φωνή*) εἶναι τὸ ἁπλούστερον στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, ὁ τῆς φωνῆς ἦχος ἰδίως τοῦ ἀνθρώπου, ἤτοι ὁ διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων παραγόμενος ἔναρθρος ἦχος, ὁ ὁποῖος κεῖται μεταξὺ τοῦ καθαροῦ (πλήρους) φωνήεντος καὶ τοῦ ψιθύρου. Ὁ φθόγγος εἶναι φυσικὸν φαινόμενον, ἤτοι τὸ ἁπλούστατον στοιχεῖον τῆς ἀνθρώπινης φωνῆς (λαλιᾶς), κατ' ἀντίθεσιν πρὸς «τὰ φωνήματα*»· φθόγγοι εἶναι αἱ ἁπλαῖ φωναὶ αἱ σχηματίζουσαι τὰς λέξεις, ἤτοι τὰ φωνήεντα, τὰ σύμφωνα καὶ τὰ ἡμίφωνα, (βλ. ψοφώδεις* φθόγγοι), οὕτως ἡ λέξις «ἔχω» σχηματίζεται ἐκ τριῶν φθόγγων: (ε),(χ),(ω)· // (Γραμμ.) τὸ γράμμα, ἤτοι τὸ σύμβολον τὸ ὁποῖον παριστᾷ τὸν φθόγγον· // (εἰς τοὺς Γραμματικοὺς) φθόγγος εἶναι τὸ σύμβολον διὰ τοῦ ὁποίου παρίσταται οὗτος γραφικῶς, ἤτοι τὸ γράμμα, τὸ φθογγόσημον· (φρ.) «*ὦ παιδίον*» *ἐν τῷ τελευταίῳ τῶν φθόγγων ὑπὸ βαρβαρισμοῦ πρὸς τὸ σῖγμα ἐξενεχθῆναι καὶ εἰπεῖν «ὦ παιδίος» ἀντὶ τοῦ νῦ τῷ σῖγμα χρησάμενον* (Πλούταρχος)· // ὁ «φωνήεις φθόγγος» (=τὸ φωνῆεν)· (φρ.) «*ὕμμες Βοιωτοὶ μετὰ φθόγγου τοῦ ου οὐμές*» (Ἀπόλλ. Δύσκ.) (βλ. δίφθογγος).

φθονῶ(-έω)· (=ἔχω φθόνον, ζηλεύω, μισῶ, ζηλοτυπῶ · (φρ.) «*ὁ φθονῶν γε ἐπὶ κακοῖς τοῖς τῶν πέλας ἡδόμενος ἀναφανήσεται*» (Πλάτων)· (μετ' ἀπαρεμφ.) ἀρνοῦμαι· (φρ.) «*καὶ μὴ φθονήσῃς τόνδε διδάξαι*» (Πλάτων)· (μετὰ δευτερευούσης προτάσεως μετὰ τοῦ «εἰ» ἢ τοῦ «ἐάν») λυποῦμαι, δυσαρεστοῦμαι· (φρ.) «*φθονεῖς ἅπαις οὖσ', εἰ πατὴρ ἐξηῦρέ με,*» (Εὐριπίδης)· «*φθονῶν καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις , ἐάν τις ἔξω ἀποδημῇ*» (Πλάτων)· (πρτ.) ἐφθόνουν, (μέλλ.) φθονήσω, (ἀόρ.) ἐφθόνησα, (ὑποτ.) φθονήσω· (Παθητ.) φθονοῦμαι (=εἶμαι ἢ γίνομαι ἀντικείμενον ζηλοφθονίας)· (φρ.) «*διὰ τὴν ἁπλησταίαν καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς διδοῦσι φθονηθείς*» (Πολύβιος), (μέσος μέλλ. μετὰ παθητ. σημασίας) φθονήσομαι, (παθ. μέλλ.) φθονηθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐφθονήθην, (ὑποτ.) φθονηθῶ, (πρκμ.) ἐφθόνημαι, (μετχ.)ἐφθονημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐφθονήμην· – φθονῶ τινι» (=μισῶ τινα), «φθονῶ τινί τινος» (=φθονῶ τινα ἔκ τινος αἰτίας)· (μετὰ μετχ.)· (φρ.) «*ἀνάγκη ἐραστὴν παιδικοῖς φθονεῖν οὐσίαν κεκτημένοις*» (Πλάτων)· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.) (=ἐκ φόβου ἀποφεύγω νὰ...)· (φρ.) «*μὴ φθόνου φράσαι*» (Εὐριπίδης)· «φθονῶ

τινί τι» (=ἀρνοῦμαι νὰ παράσχω τι εἴς τινα)· (φρ.) «*παρακαλούντων τὴν σύγκλητον μὴ φθονῆσαι τοῖς ἑαλωκόσι τῆς σωτηρίας*» (Πολύβιος)· – φθόνος, φθόνησις, φθονητέος, ἀφθόνητος, φθονερός, ἄφθονος(=ὁ μὴ ἔχων φθόνον, δαψιλής), ἀφθονία, φθονερός, φθονητός, ἀνεπίφθονος(=ὁ μὴ προκαλῶν φθόνον), φθονερία, φθονητικός, φθονητικῶς.

φθορά,(-ᾶς),ἡ· (=ὄλεθρος, καταστροφή· ἀφανισμός· ἀποπλάνησις κόρης)· // (Γραμμ.) πολλάκις ἡ λέξις πάσχει φθοράν, ἤτοι, ἐνῷ αὕτη ἐδήλου καλόν τι ἢ προτέρημα, ἐξέπεσε καὶ μετὰ ταῦτα κατέληξε νὰ σημαίνῃ κακὸν ἢ ἐλάττωμά τι, π.χ. «*εὐήθης*» (=ὁ ἔχων καλὸν ἦθος, ἀπονήρευτος), π.χ. «*ἀλλὰ τὸ μὲν τῶν εὐήθων, τὸ δὲ τῶν πανουργοτάτων*» (Λυσίας), μετέπειτα «*εὐήθης*» σημαίνει (=ἀνόητος, βλάξ), π.χ. «*εἰ δὲ ..ἧττόν τι οἴει ταύτης τῆς ἀρχῆς χρῆναι ἐπιμελεῖσθαι, εὐήθης εἶ*» (Ξενοφῶν)· «*ἀγαθός*» (=ἐνάρετος, συνετός, γενναῖος)· (φρ.) «*οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμήσονται τοῖς προσήκουσιν ἄθλοις*» (Θουκυδίδης), (δημοτ.) «*ἀγαθός*» (=κουτός, βλάξ)· (φρ.) «*εἶναι ἀγαθός (ἀγαθούλης, ἀγαθούτσικος, ἀγαθούλικος) καὶ εὔκολα γελιέται*».

φι (καὶ **φιν**)· (Γραμμ.) ἐπικὴ κατάληξις πτώσεως ἀντιστοίχου πρὸς τὴν δοτικὴν ὀργανικήν, ἀντί «*-ῃ*» ἢ «*-ῳ*» καί «*-οις*» ἢ «*-ι*», προστιθεμένη κατὰ τὴν παλαιοτέραν ἐποχὴν εἰς τὸ γυμνὸν θέμα, ὅπως συνέβαινεν εἰς πάσας τὰς πτωτικὰς καταλήξεις: *ἐρέβεσ-φιν, ὄρεσ-φιν, στήθεσ-φιν, ἶ-φι, νόσ-φι(ν)* κ.λπ.· (φρ.) «*τὰ διὰ τοῦ «φι» παραγόμενα βαρείας ἔχεται τάσεως, λέγω περὶ τοῦ «ἦφι, βίηφι», οὐρανόφι, ἅπερ ἐσθ' ὅτε καὶ σὺν τῷ «ν» λέγεται, πασσαλόφι, ἀριστερόφιν, δεξιόφιν*» (Ἀπολλ. ὁ Δύσκ.) // ὡς καταλήξεις τῆς γενικῆς ἀντὶ *-ης, -ου*: «*ἐξ εὐνῆ-φι*» (Ὅμηρος)· «*ἐκ θεόφιν*», ἢ ἀντὶ -ος: *κρατέσφι* (ἀντὶ κρατός)· // ὡς κατάληξις τῆς αἰτιατικῆς καὶ κλητικῆς· (φρ.) «*ἡ εἰς «φι» συλλαβὴ κατὰ πᾶσαν πτῶσιν φυλάττεται, εὐθεία «ὁδὸς δ' ἑτέρηφι», γενικῇ «ἀπὸ χαλκόφι», δοτικῇ «παραφροσύνηφι», αἰτιατικῇ «ἐπὶ δεξιόφι», κλητικῇ «οὐρανίαφι λίγαινε»* (Σοῦδα εἰς λέξιν «ἴφι»).

φῖ τό· (Γραμμ.) τὸ εἰκοστὸν πρῶτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (φ*, Φ)· (φρ.) «*στὸ πῖ καὶ φῖ*» (=πάραυτα, ἀμέσως).

– **φιλ**· (Γραμμ.) α΄ συνθετικὸν οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὸν ἀγαπῶντα ὑπερβολικῶς τὸ ὑπὸ τοῦ β΄ συνθετικοῦ δηλούμενον, π.χ. *φιλ-έλλην, φιλ-άνθρωπος, φίλ-ανδρος, φιλ-άγαθος* κ.λπ., (βλ. φιλο-).

φιλαινάδα,(-ας),ἡ· (καὶ φιληνάδα, φιλιναδα) (ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ «φιλαινάδες» τοῦ «φιλαινίς» ἤ «φίλαινα» θηλυκὸν τοῦ φίλος, κατὰ τὸ συνυφάδες, κουνιάδες, ἀδερφάδες, κολοκυθοκορφάδες κ.λπ.).

φιλο-· (βλ. φιλ-)· // (Ὀρθογρ.) τὸ φιλεῖν, ἐὰν τίθεται ὡς πρῶτον συνθετικόν, ἔχει ἐνεργητικὴν σημασίαν καὶ εἶναι φιλο-, ὡς *φιλόζωος* (=ὁ ἀγαπῶν τὴν ζωήν), μεθ' ὑπογεγραμμένου ω (ῳ), *φιλόζῳος*(=ὁ ἀγαπῶν τὰ ζῷα), οὕτω καὶ *φιλόδικος, φιλόγαμος, φιλογύνης* κ.λπ., ἐὰν τίθεται δὲ ὡς β΄ συνθετικὸν ἔχει παθητικὴν σημασίαν καὶ εἶναι -φιλής, ἢ -φιλος: *δημοφιλής* (=ὁ ὑπὸ του δήμου (λαοῦ) ἀγαπώμενος), *θεοφιλής, προσφιλής, Ἑλληνόφιλος* (=ὑπὸ των Ἑλλήνων ἀγαπώμενος), ἐνῷ *φιλέλλην* (=ὁ ἀγαπῶν τοὺς Ἕλληνας), οὕτω καὶ «*εἰρηνόφιλος*» ὄχι ὀρθόν, ἀλλὰ θὰ ἦτο ὀρθὸν τὸ ἄρρητον «*φιλείρηνος*», ὡς «*ζῳόφιλος*» (=ὁ ὑπὸ τῶν ζῴων ἀγαπώμενος) (ὀρθότ.) *φιλόζῳος*(=ὁ ἀγαπῶν τὰ ζῷα)· (δημοτ.) τὰ ἐν χρήσει μὴ ὀρθά: *ἀρχαιόφιλος, βιβλιόφιλος, ἀγγλόφιλος, ὁμοφυλόφιλος, ὑγρόφιλος* κ.λπ., ἂν καὶ ἔπρεπε τό «φίλος» νὰ ἔχῃ παθητικὴν σημασίαν (=ὁ ἀγαπώμενος ὑπό) ἔχει ἐνεργ. σημασίαν (=ὁ ἀγαπῶν τὸ..)· // ἐπειδὴ τὸ ἀσυνθετικὸν εἶναι ῥηματικὸν στοιχεῖον, ὁ τόνος ἀναβιβάζεται, ὅσον ἐπιτρέπει ἡ λήγουσα εἴτε ἐνέργειαν εἴτε πάθος δηλοῦν αἱ λέξεις: *φιλόλογος, φιλόπονος, φιλόμαχος, φιλόσοφος, φιλαλήθης, φιλόστρατος* κ.λπ., ὡς καὶ τὰ ἄλλα σύνθετα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης: ἀγέλαδος, ἀγαπήνωρ κ.λπ., (βλ. φιλ-).

φιλόζωος,-ος,-ον· (δημ. φιλόζωη, -ζωο)· (=ὁ ἀγαπῶν τὴν ζωήν, ἄνανδρος ἄνθρωπος· (ἐπὶ φυτῶν) ἀειθαλής)· φιλόζῳος ὁ, ἡ· (δημοτ) φιλόζῳος, φιλόζῳη, φιλόζῳο(ν) (μεθ' ὑπογεγραμμένου τοῦ ω (ῳ) (=ὁ ἀγαπῶν τὰ ζῷα).

φιλολογία,(-ίας),ἡ· εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς γλώσσης καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ὡς καὶ τῶν διαφόρων γραπτῶν ἔργων, ἤτοι τοῦ ἐντέχνου πεζοῦ καὶ ποιητικοῦ λόγου· ὡς ἐκ τούτου ἐκτείνεται αὕτη ἐπὶ πασῶν τῶν γνώσεων: περὶ τὴν γραμματικήν, τὴν μετρικήν, τὴν παλαιογραφικὴν καὶ τὴν κριτικὴν τῶν κειμένων. Ἡ ἀρχὴ αὐτῆς ὡς ἐπιστήμης ἀνάγεται εἰς τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς γραμματικούς: Ἐρατοσθένη, Καλλίμαχον, Ζηνόδοτον, Ἀπολλώνιον τὸν Ῥόδιον, Ἀριστοφάνη τὸν Βυζάντιον, Ἀρίσταρχον τὸν Σαμόθρακα, Ἡρωδιανὸν κ.ἄ., οἱ ὁποῖοι πρῶτοι ἀπὸ τοῦ γ΄ αἰ. π.Χ. κἕξ. κατέταξαν καὶ ἐμελέτησαν συστηματικῶς τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν. Ἡ ἑλληνικὴ «*φιλολογία*» ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος καλλιεργηθεῖσα ὑπὸ τῶν λογίων τῆς Εὐρώπης ἀνέπτυξε διάφορους κλάδους, εἷς δὲ τῶν κλάδων τούτων εἶναι καὶ ἡ «*γραμματολογία*», ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἱστορικὴ καὶ καλλιλογικὴ ἐξέτασις τῶν ἐντέχνων μνημείων τοῦ λόγου. Ἀντὶ τοῦ ὅρου «*γραμματολογία*» μερικοὶ ἐχρησιμοποίησαν τὴν λέξιν «*γραμματεία*», ἡ ὁποία σημαίνει γενικῶς τά «*γράμματα*» καὶ τὴν σπουδὴν περὶ ταῦτα· ἀντὶ αὐτοῦ τοῦ ὅρου εἰσήγαγον τὸν ὅρον «*λογοτεχνία*», ἡ ὁποία δὲν σημαίνει μόνον τήν «*τέχνην τοῦ λόγου*» εἰς τὰ κείμενα, ἀλλὰ καὶ τὴν σπουδὴν περὶ ταῦτα, προσέτι δὲ καὶ τὸ σύνολον τῶν ἐντέχνων τοῦ λόγου μνημείων. Ἡ περὶ τὰ γράμματα (=litterae) σπουδὴ ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Litteratura, ἐκ τούτου δὲ ἡ γαλλικὴ ὁρολογία litterature καὶ ἡ γερμανικὴ literatur. Νεώτεροι κλάδοι τῆς «*φιλολογίας*», εἶναι ἡ λαογραφία* καὶ ἡ παπυρολογία*· (ῥ.) φιλολογῶ (-έω)· (βλ. φιλόλογος).

φιλόλογος,(-ου),ὁ· ὁ φιλῶν λόγους (γλῶσσαν) καὶ σπουδάζων περὶ παιδείας, ὡς ἐκ τούτου ἀντικείμενον τῆς φιλολογίας εἶναι ὁ λόγος (ἡ γλῶσσα)· ἡ «ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα», ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶναι μία πνευματικὴ ἀξία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ μέσον , διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφράζονται αἱ πνευματικαί, ἠθικαὶ καὶ ὑλικαὶ ἀξίαι τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ βίου.

Ὁ προφορικὸς λόγος ἔχει τὸν χαρακτῆρα

τοῦ ἐφημέρου, ἐνῷ ὁ γραπτὸς ἔχει τὸ μόνιμον καὶ αἰώνιον. Τὰ γραπτὰ μνημεῖα τοῦ λόγου εἶναι οἱ αἰώνιοι φορεῖς τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιῶν.

φιλόνικος,-ος,-ον· (=ὁ ἀγαπῶν νὰ νικᾷ, ὡς ἐκ τούτου φίλερις), ἄλλο τό «*φιλόνεικος*» (=ὁ ἀρεσκόμενος εἰς τὰς ἔριδας, φίλερις)· παραθετικά: φιλονῑκότερος, φιλονῑκότατος· (οὐσ.) φιλονικία, (-ίας),ἡ.

φιλορώμαιος,(-ου),ὁ· γράφεται δι᾽ ἑνός «ρ» διὰ τὸ μέτρον, ὀρθότερον «φιλορρώμαιος καὶ (νεωτ.) φιλορρωμαῖος· (φρ.) «*τὸ δὲ Ἕρμαιος κύριον προπαροξύνεται καὶ τὸ φιλορώμαιος σύνθετον ὄν*» καί «*ἔτι καὶ τὰ ἀπὸ ὑπερδισυλλάβων (προπαροξύνεται), Ῥωμαῖος, φιλορώμαιος, Ἀθηναῖος, φιλαθήναιος*» (Κόντος Κωνστ.).

φίλος,(-ου),ὁ· (=ὁ ἠγαπημένος)· φῆλος, -ος, -ον (=ἀπατηλός)· φῖλος, (-ους), τό (=ἡ φιλία)· // (ὡς ἐπιθ.) φίλος,-ος,-ον καὶ -η,-ον· (=ὁ ἀγαπητός, ὁ ἠγαπημένος) (τὸ ι βραχύ (ῐ),ἀλλὰ εἰς τὸν Ὅμηρον ἡ κλητική «*φίλε*» ἔχει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ στίχου τὸ ι μακρόν (ῑ)· (συγκριτ.) *φιλώτερος, -α,-ον, φιλίων, -ων, -λιον, φίλτερος* καὶ *φιλαίτερος*, (ὑπερθ.) *φιλώτατος* καὶ *φιλαίτατος, -η, -ον* καὶ *φίλιστος*· ἡ κλητική: «*φίλος*» ἀντί «*φίλε*» ὡς προσφώνησις, π.χ. «*φίλος ὦ Μενέλαε*» (Ἰλιάς)· εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς τίθεται τὸ ἐπίθετον «*φίλος*» ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ἐπὶ τῆς ζωῆς κ.λπ. τοῦ λαλοῦντος, π.χ. «*κατεπλήγη φίλον ἦτορ*» (Ἰλιάς) (=κατεπλήγη ἡ καρδία μου)· «*φίλον δ᾽ ἐξαίνυτο θυμόν*» (=ἀφῄρεσε τὴν ἀγαπητὴν ψυχήν του, ἤτοι τὴν ψυχήν του)· (δηλαδὴ τό «*φίλον*» καταλήγει εἰς τὴν σημασίαν τῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας: *μου, σου, του*, διότι πᾶν τὸ ἀνῆκον ὡς κτῆμα εἴς τινα εἶναι καὶ ἀγαπητόν «*φίλον*» αὐτοῦ)· τοῦτο τίθεται καὶ ἐπὶ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν· (φρ.) «*φίλη ἄλοχος*» (Ἰλιάς).

φιλοτιμοῦμαι(-έομαι)· (ἀμτβ. ἀποθ.) (=εἶμαι φιλότιμος, ἀγαπῶ ἢ ἐπιζητῶ τιμήν · (φρ.) «*ὁπόταν ὁρᾷς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν φιλοτιμούμενόν τε*» (Πλάτων)· ἀγωνίζομαι πρός τινα· (μετ᾽ ἀπαρεμφ.) (=ἀγωνίζομαι μετὰ ζήλου νὰ..., καυχῶμαι διά τι)· (φρ.) «*φιλοτιμούμενοι ἐπιδείκνυσθαι πρὸς ἅπαντας*» (Πλάτων) [(δημοτ.) φιλοτιμῶ (-άω) (=κάμνω τινὰ νὰ φανῇ φιλότιμος), (μεσ.) φιλοτιμιέμαι, φιλοτιμιοῦμαι]· ἀμιλλῶμαι· (φρ.) «*οὐ πρὸς ὑμᾶς φιλοτιμησόμενος ἐξέπλευσε*» (Πλάτων)· (πρτ.) ἐφιλοτιμούμην, (μέσ. μέλλ.) φιλοτιμήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐφιλοτιμησάμην, (ὑποτ.) φιλοτιμήσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐφιλοτιμήθην, (ὑποτ.) φιλοτιμηθῶ, (πρκμ.) πεφιλοτίμημαι, (μετχ.) πεφιλοτιμημένος,-η,-ον, (ὑπερσ.) ἐπεφιλοτιμήμην· (συχνάκις τίθεται ἐμπροθέτως τὸ ἀντικείμενον τῆς φιλοδοξίας) «*φιλοτιμοῦμαι ἐπί τινι, ἔν τινι, περί τινος, περί τι, ὑπέρ τινος, πρός τι*» κ.λπ.· (φρ.) «*φιλοτιμοῦμαι πρὸς τὴν πόλιν*» (Λυκοῦργος) (=μετὰ ζήλου συμβάλλομαι πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς πόλεως)· (μετ. αἰτιολογ. προτάσεως εἰσαγομένης διὰ τοῦ «ὅτι»)· (φρ.) «*ὡς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν φιλοτιμηθέντες ὅτι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν...*» (Ξενοφῶν)· – φιλότιμος, φιλοτιμία, φιλοτίμησις, φιλοτιμητέος, φιλοτίμως, (δημ.) φιλότιμο, φιλοτιμιέμαι.

φιλῶ(-έω) (τι ἤ τινα)· (=ἀγαπῶ, φέρομαι μετὰ φιλοφροσύνης)· (φρ.) «*φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν βασιλεύοντα Ἀρταξέρξην*» (Ξενοφῶν)· ἀσπάζομαι· (φρ.) «*ψαύσω φιλήσω τ᾽, εἰ θέμις, τὸ σὸν κάρα*» (Σοφοκλῆς)· τρέφω ἔρωτα, ἀγαπῶ· (φρ.) «*οὐκ ἐστ᾽ ἐραστής, ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ*» (Εὐριπίδης)· (δημ.) «*νὰ τὴ φιλήσω ντρέπομαι, νὰ τῆς τὸ πῶ ντεριῶμαι*» (δημ. τραγ.), «φιλῶ τινι» (=ἀσπάζομαι)· (φρ.) «*φιλῶ τῷ στόματι*»· «φιλῶ τινα» (=ἀγαπῶ)· (φρ.) «*δν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν ἀποθνήσκει νέος*» (Μένανδρος)· (φιλῶ μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.) (=συνηθίζω, ἀρέσκομαι νά...)· (φρ.) «*φιλεῖ δὲ τίκτειν ὕδρις ὕβριν*» (Αἰσχύλος)· (μετὰ μετοχῆς) (=ἀρέσκομαι)· (φρ.) «*φιλεῖς δὲ δρῶσ᾽ αὐτὸ σφόδρα*» (Ἀριστοφάνης)· «πεφιλημένος,-η,-ον» (ἐπὶ νεκρῶν) (=ὁ προσφιλής, ὁ ἀγαπητός)· – φίλος, φιλία, φιλικός, φίλιος, φίλημα, φιλήτωρ, φιλητής, φιλητικός, φιλιαστής, φιλημοσύνη, προσφιλής, ἀντιφίλησις.

φίρμα,(-ας),ἡ· (<ἰταλ.) firma, ἐκ τοῦ θηλ. τοῦ ἰταλικοῦ ἐπιθέτου firmus,—a,—um (=σταθερός, μόνιμος), (=ἐπωνυμία ἐπιχειρήσεως)· (μτφ.) χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς προέλευσεώς τινος· (μτφ. εἰρωνικῶς ἐπὶ προσώπου)· (φρ.) «*σοῦ εἶναι ὁ φίλος καλὴ φίρμα*» (=κακοήθης, ἀφερέγγυος).

φιστίκι τό· (ἐσφαλμ. φυστίκι τό) (<τουρκ. fistik<(ὑποκορ.) τοῦ πιστάκη ἡ)· ὁ καρπὸς τοῦ δένδρου τῆς καρποφόρου ἢ γνησίας πιστάκης.

φλανέλλα,(-ας),ἡ· (<(γαλλ.) flanelle) καὶ ἑνεκα τῆς ἐπαλληλίας τῶν πολλῶν «λ» (νεώτ.) φανέλλα.

φλεγμαίνω· (ἀμτβ.) (=φλογίζομαι, πάσχω φλεγμονήν)· (φρ.) «*ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται τοῦ σώματος, ἀπὸ τοῦ κάεσθαί τε καὶ φλέγεσθαι διὰ χολὴν γέγονε πάντα*» (Πλάτων)· «*πληγὴ φλεγμαίνουσα*» (Παλ. Διαθ.), (μτφ.) (=ὁ εὑρισκόμενος ἐν ταραχῇ)· (φρ.) «*τὰ φλεγμαίνοντα τῶν πραγμάτων*» (Πλούταρχος)· «*εἰ δ᾽ αὖ βούλεσθε καὶ φλεγμαίνουσαν πόλιν θεωρήσωμεν, οὐδὲν ἀποκωλύει*» (Πλάτων)· «φλεγμαίνουσα πόλις» (=πόλις εἰς ταραχὴν εὑρισκομένη)· (ἐπὶ τοῦ ὕδατος) (=βράζω)· (φρ.)«*τὰ φλεγμαίνοντα τοῦ ὕδατος*» (Μᾶρκος Αὐρήλιος)· (μετβ.) (ἐπὶ τροφῆς) ἀντίθετον τοῦ ἰσχναίνω (=τρέφω, παχύνω)· (πρτ.) ἐφλέγμαινον, (μέλλ.) φλεγμανῶ, (ἀόρ. α΄) ἐφλέγμηνα ἢ ἐφλέγμᾶνα, (ὑποτ.) φλεγμήνω καὶ φλεγμάνω· (τὸ φλεγμᾶνον)· – φλέγμα, φλεγμονή, φλέγω, φλεγμασία (=φλεγμονή), φλογίζω*, φλεγματιαῖος, φλεγέθω, φλεγιῶ, φλέγμανσις, φλεγμάτιον, φλέγος, φλεγματώδης, φλεγματικός (νεώτ.=ἀσυγκίνητος, ἀπαθής, ψύχραιμος (ὡς εἶναι τὸ «ἄναιμον φλέγμα», ἤτοι ἡ βλεν(ν)ώδης ὕλη κν. τὸ ῥόχαλο, τὸ φλέμα)· (φρ.) «*οἱ Ἄγγλοι εἶναι φλεγματικοί*»· «*φλεγματικὸς χαρακτήρ*», (ἀντίθ.) θερμόαιμος, εὐέξαπτος).

φλέγω· (μτβ.) (=φλογίζω, καίω διὰ φλογός · (φρ.) «*πυρί με φλέξον*» (Αἰσχύλος)· θερμαίνω· (φρ.) «*φλέγον ἀκτίσιν ἥλιος φλόγα*» (Αἰσχύλος)· (μτφ.) ἐξερεθίζω, ἐξάπτω· (φρ.) «*ἄνδρα πῦρ ἔφλεξε τυράννους*» (Μηναῖον Ἐκκλ.)· (ἀμτβ.) (ἐπὶ πυρσῶν, πυρὸς κ.λπ.) καίομαι, ἀναλάμπω· (φρ.) «*φλεγονθ᾽ ὑπ᾽ ἄστροις οὐρανόν*» (Αἰσχύλος)· «*φλέγει δὲ μυκτήρ*» (Σοφοκλῆς) (ἐπὶ ταύρων)· ἐξάπτομαι· (φρ.) «*μανίαις φλέγων*» (Ἀριστοφάνης)· (πρτ.) ἔφλεγον, (μέλλ.) φλέξω, (ἀόρ.) ἔφλεξα, (ὑποτ.) φλέξω· (Παθ.) φλέγομαι

(=ἐξάπτομαι, διακαίομαι ὑπὸ πάθους · (φρ.) «*φλέγεσθαι τὴν ψυχὴν νεότητι καὶ ἀνοίᾳ*» (Πλάτων)· γίνομαι περιφανής· (φρ.) «*φλέγεται ἀρεταῖς*» (Πίνδαρος)· (παθ.) ἀναφλέγομαι, ἀνάπτομαι· (φρ.) «*βωμοὶ δώροισιν φλέγονται*» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἐφλεγόμην, (μέσος μέλλ. μετὰ παθητ. σημασίας) φλέξομαι, (παθ. μέλλ. β΄) φλεγήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐφλέχθην, (ὑποτ.) φλεχθῶ, (παθ. ἀόρ. β΄) ἐφλέγην, (ὑποτ.) φλεγῶ, (πρκμ.) πέφλεγμαι, (μετχ.) πεφλεγμένος,-η,-ον, (ὑπερσ.) ἐπεφλέγμην· – φλόξ, φλογίζω, φλεγμαίνω*, φλογερός, φλεγυρός(=θερμός), ἄφλεκτος, εὔφλεκτος, φλογόεις, φλογμός (=λάμψις, φλόγα).

φλοκκάτα ἡ· (<(λατιν.) floccus (=μαλλός, κνάφαλον) (=μαλλίνη κουβέρτα, μάλλινον κλινοσκέπασμα).

φλῶρος,(-ου),ὁ (ἀρχ. τὸ χλώριον, ἡ χλωρίς) (=τὸ ᾠδικὸν ὠχροπράσινον πτηνόν).

φοβῶ(-έω) (τινα)· (=φοβίζω, ἐμβάλλω εἰς φόβον, τρομάζω · (φρ.) «*μὴ φίλους φόβει*» (Αἰσχύλος)· τρέπω εἰς φυγήν· (φρ.) «*Τρώων οὓς ἐφόβησαν*» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἐφόβουν, (μέλλ.) φοβήσω, (ἀόρ.) ἐφόβησα, (ὑποτ.) φοβήσω· (Μεσ. καὶ Παθ.) φοβοῦμαι (=φεύγω περίφοβος, τρέπομαι εἰς φυγήν, καταλαμβάνομαι ὑπὸ φόβου)· (πρτ.) ἐφοβούμην, (μέσ. μέλλ.) φοβήσομαι, (παθ. μέλλ.) φοβηθήσομαι, (μέσ. ἀόρ. α΄) ἐφοβησάμην, (ὑποτ.) φοβήσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐφοβήθην, (ὑποτ.) φοβηθῶ, (πρκμ.) πεφόβημαι, (μετχ.) πεφοβημένος, -η,-ον· (ὑπερσ.) ἐπεφοβήμην· – φοβοῦμαι ὑπό τινος» (=τρέπομαι εἰς φυγὴν ὑπό τινος)· (φρ.) «*φοβεῖσθαι μάστιγι*» (Εὐριπίδης)· «φοβοῦμαι φόβον» (=αἰσθάνομαι φόβον)· (μετὰ τελ. ἀπαρεμφ.) (=φοβοῦμαι νὰ...)· (φρ.) «*φοβοῦμαι δ' ἔπος τόδ' ἐκβαλεῖν*» (Αἰσχύλος)· (μετ' αἰτιολογ. μετχ.) (=φοβοῦμαι, διότι...)· (φρ.) «*προδιδοὺς ἐφοβήθη*» (Λυκοῦργος)· (μετ' ἐνδοιαστικῆς προτ.) «φοβοῦμαι μή»· (φρ.) «*φοβούμενος τὸ στράτευμα μὴ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ χώραν στρατεύηται*» (Ξενοφῶν)· – φόβος, φοβερός, φοβητός, φόβητρον, φόβη (=θρίξ ἰδίως τῆς κεφαλῆς, χαίτη ἵππων, τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων), φόβημα, φοβητικός, φοβήτωρ (=ὁ φοβῶν), ἀφόβητος, ἀφοβία, ἐκφόβησις κ.λπ.· // (δημοτ.) τό «φοβοῦμαι» συντάσσεται α) μετὰ εἰδικῆς προτάσεως, π.χ. «*φοβοῦμαι πὼς δὲ(ν) θαρθῆ*»,(πρβλ. νομίζω πὼς δὲν ...), καὶ β) μετ' ἐνδοιαστικῆς προτάσεως, π.χ. «*φοβοῦμαι μὴν τὸν παραπλανήση*».

φοινικήιος,-ίη;-ίον· (ἰων. ἀντὶ φοινίκειος (=φοινίκινος, ἐκ φοινικοδένδρου)· // (Γραμμ.) «*Φοινικήια γράμματα*» ὁ ἀρχαῖος φοινικικὸς ἀλφάβητος*.

φοινικικός,-ή,-όν· «φοινικικὸν ἀλφάβητον», «τὰ φοινικικὰ γράμματα» (βλ. ἀλφάβητον).

φοίνιξ, (-ικος),ὁ· [καὶ φοῖνιξ κατά τινας τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν, κατὰ τοὺς ὁποίους τὰ δίχρονα φωνήεντα «ι» καὶ «υ» οὐδέποτε εἶναι φύσει μακρὰ πρὸ τοῦ διπλοῦ «ξ», πάντως εἰς πᾶσαν σημασίαν ἔχει τό «ι» μακρὸν εἰς τὴν γενικήν (πρβλ. κήρυξ)]// Φοίνιξ (=ὁ κάτοικος τῆς Φοινίκης, (θηλ.) Φοίνισσα ἡ· ὡς προσηγορικόν «τὸ φοινικοῦν χρῶμα», (ὡς ἐπίθετον) (=ὁ ἔχων χρῶμα ἐρυθρὸν μέχρι τοῦ πορφυροῦ)· τὸ φυτὸν ὡς καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ, ὁ φοινικοβάλανος, κν. χουρμᾶς· ἀργυροῦν νεοελληνικὸν νόμισμα κοπὲν ἐπὶ Ἰω. Καποδιστρίου· ἀρχαῖον αἰγυπτιακὸν ἱερὸν μυθικὸν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἔζη ἐπὶ 500 ἔτη καὶ τὸ ὁποῖον αἰσθανόμενον ὅτι προσεγγίζει τὸ τέλος αὐτοῦ ἤναπτε πυρὰν καὶ ῥιπτόμενον εἰς αὐτὴν ἐκαίετο, μετὰ ταῦτα δὲ ἀνεγεννᾶτο ἐκ τῆς τέφρας του· (φρ.) «*ἐν Ἡλίου μέν φασι γίγνεσθαι πόλει φοίνικας, ἐν Ἀθήναις δὲ γλαῦκας*» (Ἀθήναιος)· (παροιμία ἐπὶ μακροβιότητος)· (φρ.) «*ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιώσῃ*» (Λουκιανός)

φοιτεία, (-ας), ἡ· (=ἠφοίτησις)· φυτεία (-ας),ἡ (=τὸ φυτεύειν· πεφυτευμένος τόπος· τὸ φυτόν).

φονή,(-ῆς),ἡ· (<*φένω) (=σφαγή)· (πρκμ.) *πέφαμαι* ἐξ αὐτοῦ ἡ λ. «*πρόσφατος*» (=ὁ νεοσφαγής· (μτφ.) ὁ πρὸ ὀλίγου γενόμενος, νωπὸς κν. φρέσκος)· (φρ.) «*πρόσφατον γεγονός*»· // φωνή, (-ῆς),ἡ (=ἡ κραυγή).

φόνος,(-ου),ὁ· (=σφαγή)· φῶνος, -ος, -ον· (=μεγαλόφωνος).

φορητός,-ός,-όν· (=ὁ πλανώμενος)· (φρ.) «*ἄστρα φορητά*» (Πολυδεύκης)· ὁ μετακινούμενος· (φρ.) «*κυμάτεσσι φορητά*» (Πίνδαρος)· (μτφ.) ὁ εὐμετάβολος· (φρ.) «*φύσις φορητὴ καὶ μετάβολος*» (Πλούταρχος)· φορυτός, (-οῦ), ὁ (=ὁ παρασυρόμενος ὑπὸ ἀνέμου· τὰ ἄχυρα, φρύγανα, (κν.) ῥοκανίδια, σκουπίδια).

– φορος· (Ὀρθογρ.) τὰ ἔχοντα ὡς β΄ συνθετικὸν τὸ -φορος, ἐὰν εἶναι παροξύτονα, ἔχουν ἐνεργητικὴν σημασίαν, π.χ. *Χριστοφόρος* (=ὁ φέρων τὸν Χριστόν), *ἀχθοφόρος, σκευοφόρος, ἑωσφόρος, σημαιοφόρος, δαφνηφόρος, ἀσπιδοφόρος, δρεπανηφόρος* κ.λπ., ἐὰν δὲ προπαροξύτονα ἔχουν παθητικὴν σημασίαν· *Χριστόφορος* (=ὁ ὑπὸ τοῦ χριστοῦ φερόμενος), ὁμοίως καὶ τὸ παροξύτονον μετ' ἐνεργ. σημασίας, *πρωτότοκος* ἡ (=ἡ τὸ πρῶτον γεννήσασα, ἡ κν. πρωτάρα) καὶ τὸ προπαροξύτονον μετὰ παθητ. σημασίας *πρωτοτόκος* ὁ (=ὁ πρῶτος τεχθείς, γεννηθείς)· ὡσαύτως καὶ *δευτερότοκος - δευτεροτόκος* κ.λπ.· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς φόρος γράφονται, α) διὰ τοῦ «ο» ἐκ τοῦ φέρω, π.χ. *σημαιοφόρος, ἀχθοφόρος, νεκροφόρος* κ.λπ., β) διὰ τοῦ «ο» ἐκ τοῦ λατιν. forum (=ἀγορά)· (φρ.) «*τοῦ τἄβγαλε στὴ φόρα*» (=τοῦ τὰ εἶπε δημοσίως), ὁ φόρος (=ἡ ἀγορά), καὶ γ) ἐκ τοῦ φώρ, (φωρός), ὁ (=ὁ κλέπτης): *αὐτόφωρος, αὐτόφωρον, περίφωρος, κατάφωρος* (=ὁ καταφωραθείς, ἀνακαλυφθείς)· (φρ.) «*κατάφωρος ἀδικία*» (=καταφανής), *ἐπιφωρῶ* (=διακρίνω) κ.λπ.

φορῶ(-έω)· (θαμιστικὸν τοῦ φέρω*) (=ἐξακολουθητικῶς φέρω, κομίζω · (φρ.) «*ἵπποι οἵ φορέεσκον ἀμύμονα Πηλείωνα*» (Ἰλιάς)· ἐνδύομαι· (φρ.) «*σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι*» (Ἡρόδοτος)· μεταφέρω τι· (φρ.) «*ἄχνας ἄνεμος φορέει*» (Ἰλιάς)· (μτφ.) εἶμαι λαμπρός, εἶμαί τι, ἢ ἔχω τι· (φρ.) «*μή νυν ἓν ἦθος μοῦνον ἐν σαυτῷ φόρει*» (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) ἐφόρουν, (μέλλ.) φορήσω, (ἀόρ.) ἐφόρησα, (ὑποτ.) φορήσω, (πρκμ.) πεφόρηκα· (Μέσ. καὶ Παθητ.) φοροῦμαι (=φέρομαι μεθ' ὁρμῆς·) (φρ.) «*κόνις δ' ἄνω φορεῖτ'*» (Σοφοκλῆς)· (Μέσ.) (=λαμβάνω δι' ἐμαυτόν)· (πρτ.) ἐφορούμην, (μέσ. μέλλ. μετὰ παθ. σημασ.) φορήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐφορήθην, (ὑποτ.) φορηθῶ, (πρκμ.) πεφόρημαι, (μετχ.) πεφορημένος, -η, -ον· – φορεύς, φόρημα, φορητός, φόρησις, ἀφόρητος (=ἀνυπό-

φορος), φορηδόν (=σηκωτά), φόρετρον (=μισθὸς ἀχθοφόρου)· (φρ.) «*φορῶ θρεπτήρια*» (=διαρκῶς φέρω μαζί μου τὴν τροφήν μου)· «*ἀγγελίαν φέρω*» (=δίδω εἴδησιν ἄπαξ)· (δημοτ.) «*ὅ,τι ἔχει τὸ φορεῖ καὶ κλέφτη δὲ φοβᾶται*» (ἐπὶ τῶν παμπτώχων) (παροιμία).

φράζω (τι)· (=κάμνω φανερόν, δεικνύω· (φρ.) «*ἀντὶ φωνῆς φράζε χερί*» (Αἰσχύλος)· διακηρύσσω· (φρ.) «*τὰ δ' ἐν τᾷδε Διὸς ἀρχᾷ ἁλιτρὰ κατὰ γᾶς δικάζει τις ἐχθρᾷ λόγον φράσαις ἀνάγκᾳ*» (Πίνδαρος)· διασαφηνίζω, ἐξηγῶ· (φρ.) «*ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον καὶ φράζουσιν ἃ λέγει*» (Ξενοφῶν)· φανερώνω· (φρ.) «*ἐς χῶρον ὃν φράσε Κίρκη*» (Ὀδύσσεια)· (πρτ.) ἔφραζον, (μέλλ.) φράσω, (ἀόρ.) ἔφρασα, (ὑποτ.) φράσω, (πρκμ.) πέφρακα· (Μέσ. καὶ Παθ.) φράζομαι (=συλλογίζομαι, κρίνω, σκέπτομαι· (φρ.) «*εὔκηλος τὰ φράζεαι ἅσσ' ἐθέλησθα*» (Ἰλιάς)· σχεδιάζω, ἐπινοῶ, διανοοῦμαι· (φρ.) «*φράσσεται ὥς κε νέηται*» (Ὀδύσσεια)· (μετ' ἀπαρεμφ.) ὑποθέτω, φαντάζομαι ὅτι...· (φρ.) «*οὐκ ἐφράζετο δυνατὸς εἶναι*» (Ἡρόδοτος)· παρατηρῶ· (φρ.) «*τοῖον ἐγὼν οἰωνὸν ἐφρασάμην*» (Ὀδύσσεια)· (πρτ.) ἐφραζόμην, (πρκμ.) πέφρασμαι, (μετχ.) πεφρασμένος, -η, -ον· – «φράζω τινί τι»· (φρ.) «*ἑλοῦ γὰρ ἢ πόνων τὰ λοιπά σοι φράσσω σαφηνῶς ἢ τὸν ἐκλύσοντ' ἐμέ*» (Αἰσχύλος)· (φράζω τινὶ μετ' εἰδικοῦ ἀπαρεμφ.) (=κελεύω, διατάσσω τινὰ νὰ...)· (φρ.) «*τοῖς ἀνθρώποις φράσον σιγᾶν*» (Ἀριστοφάνης)· (φράζομαι μετ' εἰδικοῦ ἀπαρεμφ.) (=ὑποθέτω, σκέπτομαι ὅτι..)· (φρ.) «*οὐκ ἐφράζετο δυνατὸς εἶναι*» (Ἡρόδοτος)· – φράσις, φραστήρ, φραδή (=προειδοποίησις), φραδής (=συνετός), ἄφραστος, εὐφραδής, φράδμων (=συνετός), φραδάζω (=γνωστοποιῶ).

φρασιολογία,(-ίας),ἡ· (τὸ ὀρθὸν ἀντὶ τοῦ ἐσφαλμένου φρασεολογία (=ἐκφραστικὸς τρόπος)).

φράσις,(-εως),ἡ· (Γραμμ.) ἡ πρότασις*, συγκρότημα λέξεων ἐκφράζον πλήρη ἔννοιαν· // «φράσεις»· ὁ λαὸς καθ' ἑκάστην ἀναφέρει ἐπιγραμματικὰς φράσεις, αἱ ὁποῖαι προῆλθον ἐξ ἱστορικῶν ἢ τοπικῶν περιστατικῶν ἢ ἐλέχθησαν ὑπὸ προσώπων ἱστορικῶν, αὗται λέγονται «ἱστορικαὶ φράσεις» κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς «λογοτεχνικὰς φράσεις», αἱ ὁποῖαι ἔχουν ληφθῆ ἐκ τῆς λογοτεχνίας, π.χ. α) «ἱστορικαὶ φράσεις»: «*χρωστάει τῆς Μιχαλοῦς*», «*ἁμαρτίες Κολοκοτρωναίικες*», «*θά γίνῃ τοῦ Κουτρούλη τὸ πανηγύρι*», «*σὰ σ' ἀρέσει μπάρμπα Λάμπρο ξαναπέρνα ἀπὸ τὴν Ἄντρο*» κ.λπ.·

β) «λογοτεχνικαὶ φράσεις»: «*περασμένα μεγαλεῖα καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς*» (Σολωμός)· «*τοῦ κύκλου τὰ γυρίσματα*» (Ἐρωτόκριτος)· «*εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης*» (Ὅμηρος) κ.λπ., γ) «στερεότυποι λόγιαι φράσεις»: «*μνήσθητί μου, Κύριε*»·«*δ μὴ γένοιτο*»· «*ὅπερ ἔδει δεῖξαι*»· «*ἔχει δοῦναι καὶ λαβεῖν*» κ.λπ.· (ἐπίθ.) φραστικός, -ή, -όν· (φρ.) «*φραστικὰ σφάλματα*».

φράττω (καὶ φράσσω) (τι)· (τὸ α βραχύ (ᾰ)· τὸ φράττον, τό φραξαν)· (=περικλείω διὰ φραγμοῦ· ἀσφαλίζω διὰ φραγμοῦ· (φρ.) «*δεινοῖσι βοῶν φράξαντες ἐπάλξεις*» (Ἰλιάς)· ἀποφράττω, ἀποκλείω διόδον· (φρ.) «*φράξαντες αὐτῶν*

τὴν ὀπίσω φέρουσαν ὁδόν» (Ἡρόδοτος)· (μτφ.) παρακωλύω, ἐμποδίζω)· (φρ.) «*αἱ βαρεῖαι αὗται τροφαὶ φράττουσι τὸ ἡγεμονικὸν καὶ οὐκ ἐῶσι τὴν φρόνησιν ἐν αὐτῇ εἶναί τι*» (Ἀθήναιος)· (πρτ) ἔφρατον, (μέλλ.) φράξω, (ἀόρ.) ἔφραξα, (πρκμ.) πέφραχα, πέφραγα, (ὑπερσ.) (ἐπεφράχειν) ἐπεφράγειν· (ὑπ.) ἐ φράττω, ἀ φράξω, πρ πεφραχὼς ὦ, πεφραγὼς ὦ, (Εὐκ.) ἐ φράττοιμι, μ φράξοιμι, ἀ φράξαιμι πρ πεφραχὼς εἴην, (προστ.) ἐ φράττε, ἀ φράξον, πρ. πεφραχὼς ἴσθι, πεφραγὼς ἴσθι, (ἀπ.) ἐ φράττειν, μ φράξειν, ἀ φράξαι, πρ πεφραχέναι, πεφραγέναι· (μετχ.) ἐ φράττων,-ουσα,-ον, μ φράξων, -ξουσα, -ξον, ἀ φράξας,-ξασα,-ξαν, πρ πεφραχώς, -χυῖα, -χός, πεφραγώς,-γυῖα, -γός· // φράττομαι, π ἐφραττόμην, μ φράξομαι φραχθήσομαι, φραγήσομαι, ἀ ἐφραξάμην, ἐφράχθην, ἐφράγην, πρ πέφραγμαι, ὑ ἐπεφράγμην· (ὑπ.) ἐ φράττωμαι, ἀ φράξωμαι, φραχθῶ, φραγῶ, πρ πεφραγμένος ὦ· (εὐ) ἐ φραττοίμην, μ φραξοίμην, φραχθησοίμην, φραγησοίμην, ἀ φραξαίμην, φραχθείην, φραγείην, πρ πεφραγμένος εἴην· (προστ.) ἐ φράττου, ἀ φράξαι, φράχθητι, φράγηθι, πρ πέφραξο, (ἀπ) ἐ φράττεσθαι, μ φράξεσθαι, φραχθήσεσθαι, φραγήσεσθαι, ἀ φράξασθαι, φραχθῆναι, φραγῆναι, πρ πεφράχθαι· (μετχ.)ἐ φραττόμενος, -ομένη, -όμενον, μ φραξόμενος, -ξομένη, -μενον, φραχθησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ φραξάμενος, -μένη, -μενον, φραχθείς, -θεῖσα, -θέν, φραγείς, -γεῖσα, -γέν, πρ πεφραγμένος, -μένη, -μένον· – «οἱ πεφραγμένοι» (=οἱ ἔτυμοι πρὸς ἄμυναν, οἱ ὡπλισμένοι)· (φρ.) «*ἄμεινον ἦδη, ἢν δοκῇ, πεφραγμένοι ἴμεν ἐπ' αὐτούς*» (Θουκυδίδης)· φραγμός, φράγμα, φράκτης, φρακτὸς καί φαρκτός, φράγνυμι, ἔμφραγμα, φρακτεύω(=περικλείω διὰ φράκτου), φρακτήρ, δρύφρακτος καὶ δρύφακτος.

φρέω· (κατὰ σημασίαν συγγενὲς πρὸς τὸ ἄγω* καὶ ἵημι*, ἀλλὰ κατὰ τὴν μορφὴν συγγενὲς πρὸς τὸ φέρω*), ἀπαντᾷ δὲ μόνον εἰς τὰ σύνθετα: «*διαφρέω*» (=ἀφήνω νὰ διέλθῃ διὰ μέσου), «*ἐκφρέω*» (=ἐξάγω), «*εἰσφρέω*» (=εἰσάγω ἐπὶ πλέον), «*παρεισφρέω* (=λαθραίως προσέρχομαι), (ἀόρ. μόνον) παρεισέφρησα· – ἐπείσφρησις, παρείσφρησις, φρέω (φρῶ) (τι)· (πρτ.) ἔφρουν, (μέλλ.) φρήσω, (ἀόρ.) ἔφρησα, (ὑποτ.) φρήσω, (ἀόρ.) ἔφρησα, (ὑποτ.) φρῶ, (προστ.) φρές, (ἀπαρ.) φρῆναι, (μετχ.) φρείς· (Μεσ.) ἐφρούμην, (μέλλ.) φρήσομαι, (ἀόρ. β΄) ἐφρόμην.

φρίκη,(-ης),ἡ· (τὸ ι μακρὸν ῑ) (φρῖκαι, (-ῶν),αἱ)· ἡ φρίξ* (=μικρὸς κυματισμὸς θαλάσσης· ἀνατριχίασις, φρικίασις, κν. τρεμούλιασμα).

φρικτός,-ή,-όν· (φρίσσω) (=φρικώδης)· φρυκτός,-ή,-όν(φρύγω)· (κν. ξεροψημένος)· (φρ.) «*φρυκτὰ κάστανα*»· «*φρυκτοὶ κύαμοι*» (=ψῆφοι) (κν. κουκιά), ἐπειδὴ κατὰ τὰς ψηφοφορίας διὰ κυάμων ἦσαν πολλάκις οὗτοι πεφρυγμένοι· (φρ.) «*τῶν Θεσσαλῶν φρυκτοὺς περὶ βασιλέως πρὸς θεὸν πεμπόντων*» (Πλούταρχος)· (ὡς οὐσ.) «ὁ φρυκτός» (=ὁ πυρσός, ὁ δαυλός)· – φρύγανα, φρυγανιές, φρυγανιστήριον (κν. τὸ καβουρδιστήρι), φρυγανίζω, φρυγανικός, φρυγανιστής, φρυγανώδης, φρῦξις, φρυγανῖτις,(-ιδος), ἡ· (φρ.) «*χοῦν τε ἅμα καὶ φρυγανίτιδα ὕλην συνδέοντες*» (Ἡλιόδωρος), φρυκτωρία (=ἡ κατὰ τὴν νύκτα ἐκ μεγάλων ἀποστά-

σεων διὰ φρυκτῶν (=φλεγομένων δαυλῶν) συνεννόησις)· (φρ.) «ἡ διὰ τῶν πυρσῶν παραφυλακὴ νυκτερινή, ἢ λαμπὰς ἢ καῦσις παρὰ τὸν πυρσὸν καὶ ὠρεῖν, ὅ ἐστι φυλάττειν» (Σοῦδα), φρυκτωρός, φρυκτώριον, φρυκτωρῶ, φρύγω*.

φρίξ,(-ικός),ἡ· (=ἡ φρίκη*, φρικίασις, ἐλαφρὸς κυματισμός)· Φρύξ, (Φρυγός),ὁ (=ὁ κάτοικος τῆς Φρυγίας).

φροντίζω· (=ἐπιμελοῦμαι, δεικνύω ἐνδιαφέρον· (φρ.) «Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες σφέων αὐτῶν πέρι ἐφρόντιζον» (Ἡρόδοτος)· σκέπτομαι, συλλογίζομαι· (φρ.) «ἐγὼ φροντίζων εὑρίσκω ἐμοὶ εἶναι οὐδένα σευ ἄνδρα εὐνοέστερον» (Ἡρόδοτος)· εἶμαι περίφροντις · (μετ' αἰτ.) ἐξετάζω τι)· (φρ.) «φρόντισον ἔχθος ἐμὸν καὶ ὑπέρβασιν» (Θέογνις)· (μετὰ γεν. πράγμ.) (=δίδω προσοχὴν εἴς τι)· (φρ.) «μηδενὸς ἄλλου φροντίζων πλὴν ὅπως...» (Ἰσοκράτης)· (πρτ.) ἐφρόντιζον, (μέλλ.) φροντιῶ, (ἀόρ.) ἐφρόντισα, (ὑποτ.) φροντίσω, (πρκμ.) πεφρόντικα· (Παθ.) φροντίζομαι(=εἶμαι ἀντικείμενον φροντίδος, μερίμνης)· (φρ.) «οὐκ ἐπιβουλευόμενον, ἀλλὰ φροντιζόμενον μή τι πάθῃ» (Ξενοφῶν)· (μέσ. μέλλ.) φροντιοῦμαι·– «φροντίζω» μετὰ πλαγίας ἐρωτημ. προτάσεως) (=φροντίζω πῶς..., τι..)· (φρ.) «ἐκεῖνο δι' οὗ πεφροντίκαμεν, ὅτῳ τρόπῳ μνημονεύσομεν» (Ἀριστοφάνης)· «τὸ πεφροντικός», (ὡς οὐσ.) (=φροντίς, σκέψις), (μετ' ἀπαρεμφ.) «φροντίσατε οὖν τὰ ἀναλωθέντα ἑτοιμάσαι» (Πάπυροι)· (ὡς οὐσ.) «πεφροντισμένος ὁ» (=ὁ ἐξετασθεὶς ἐπιμελῶς)· (φρ.) «τρέφονται τροφῇ πεφροντισμένῃ» (Αἰλιανός)· – φροντιστής, φρόντισμα, φροντιστήριον, φρόντισις, φροντιστικός, φροντιστέον, φροντισμός.

φρονῶ(-έω)· (ἀμτβ.) (=εἶμαι ἔμφρων, συνετός, διανοοῦμαι, συλλογίζομαι· (φρ.) «ἐγὼ δὲ νῦν φρονῶ, τότ' οὐ φρονῶν» (Εὐριπίδης)· διατηρῶ τὸ λογικόν μου, ἔχω σώας τὰς φρένας· (φρ.) «φρονῶν οὐδὲν φρονεῖς» (Εὐριπίδης) (=ἂν καὶ ἔχῃς τὰς φρένας σου, δὲν εἶσαι ὅμως συνετός, φρόνιμος)· ἔχω σκοπόν, μελετῶ· (φρ.) «τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐφρόνουν» (Ξενοφῶν)· διάκειμαι· (φρ.) «πατρὶ φίλα φρονέων» (Ἰλιάς)· εἶμαι θαρραλέος· (φρ.) «μέγα φρονεῖν περί τι» (Αἰσχίνης)· διατελῶ ἐν τῇ ζωῇ· (φρ.) «ἐμὲ τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέησον» (Ἰλιάς) (=ἐν ὅσῳ ἀκόμη ζῶ)· ἔχω ὡς σκοπόν)· (φρ.) «τοῦτο φρονεῖ ἡμῶν ἡ ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγή» (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἐφρόνουν, (μέλλ.) φρονήσω, (ἀόρ.) ἐφρόνησα, (ὑποτ.) φρονήσω, (πρκμ.) πεφρόνηκα· (Παθ.) φρονοῦμαι, (μόνον κατὰ προστακτικήν) «φρονείσθω»· –«φρονῶ τά τινος» (=συμμερίζομαι τὴν γνώμην τινος)· (φρ.) «οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων» (Καιν. Διαθ.)· «μέγα φρονῶ» (=μεγαλοφρονῶ, ὑπερηφανεύομαι)· «ἀγαθὰ ἢ φίλα φρονῶ τινι» (=ἔχω πρός τινα καλὰς διαθέσεις)· «κακὰ φρονῶ τινι» (=ἔχω πρός τινα κακὰς διαθέσεις)· «πυκινὰ φρονῶ» (=εἶμαι συνετός), «τὰ ἀμείνω φρονῶ τινι» (=ἔχω πρός τινα τὰς καλλιτέρας διαθέσεις)· «τὸ μὲν φρονῶ (=ἔχω λόγον,αἴσθησιν), τὸ δὲ εὖ φρονῶ (=εἶμαι φρόνιμος). Φρονεῖν δὲ λέγουσι πάντες οἱ ἐν ἡλικίᾳ, τὸ δὲ εὖ φρονεῖν ἀνήκει εἰς ὀλίγους· ἐκ τούτου ἡ «φρονοῦσα ἡλικία»· (φρ.) «ἐπειδὴ τάχιστα ἤρχετο φρονεῖν» (Ἰσαῖος)· «δοκεῖ τὸ νοεῖν καὶ τὸ φρονεῖν ὥσπερ αἰσθάνεταί τι

εἶναι· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ τούτοις κρίνει τι ἡ ψυχὴ καὶ γνωρίζει τῶν ὄντων, καὶ οἵ γε ἀρχαῖοι τὸ φρονεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ταυτὸν εἶναί φασιν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε» (Ἀριστοτέλης)· – φρόνησις, φρόνημα, φρόνιμος, φρόνος (=τὸ φρόνημα), φρονιμότης, φρονιμίτης, φρονητικός, φρονίμευσις, φρονιμεύω, φρονίμως, φρονηματισμός, φρονηματίζω.

φρύγω (τι)· (ἢ φρύσσω, φρύττω) (=φρυγανίζω, ξηροψήνω, καβουρδίζω· (φρ.) «κύαμον δέ τις ἐν πυρὶ φρυξεῖ» (Θεόκριτος)· (ἐπὶ ἡλίου) καταξηραίνω)· (φρ.) «σκιερὴν δ' ὑπὸ φηγὸν ἠελίου φρύγοντος ὁδοιπόρος ἔδραμον ὥς τις» (Θεόκριτος)· (τὸ φρῦγον, τὸ φρῦξαν)· (πρτ.) ἔφρυγον, (μέλλ.) φρύξω, (ἀόρ.) ἔφρυξα, (ὑποτ.) φρύξω· (Παθ.) φρύγομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐφρύχθην, (ὑποτ.) φρυχθῶ, (παθ. ἀόρ. β΄) ἐφρύγην, (ὑποτ.) φρυγῶ, (πρκμ.) πέφρυγμαι, (μετχ.) πεφρυγμένος, -η, -ον· – φρύγανον, φρυκτός, «φρυκτὸς καφές» (=καβουρδισμένος), φρύγανιά, φρύγανα, φρύγετρον (=καβουρδιστήριον), φρυκτωρία, φρυγμός (=φρυγάνισμα), φρυκεύω (=πυρπολῶ), φρυκτωρός, φρυκτώριον, φρυκτοειδής, (βλ. φρικτός).

– φυλακιον· (Ὀρθογρ.) τὰ ἔχοντα ὡς β΄ συνθετικὸν τὸ παρὰ τὸ φυλάσσω> -φυλάκιον γράφονται διὰ τοῦ «ι» καὶ προπαροξύνονται, π.χ. θησαυροφυλάκιον, χαρτοφυλάκιον, ὀστεοφυλάκιον, ἀρχειοφυλάκιον, σκευοφυλάκιον, ἱεροφυλάκιον κ.λπ., ὅταν γράφωνται δὲ διὰ τῆς διφθόγγου «ει», προπερισπῶνται, π.χ. σιτοφυλακεῖον, νομοφυλακεῖον, νεκροφυλακεῖον, δασοφυλακεῖον, δεσμοφυλακεῖον, κειμηλιοφυλακεῖον, ὑποθηκοφυλακεῖον κ.λπ.

φύλαρχος,(-ου),ὁ· (=ἀρχηγὸς φυλῆς)· φίλαρχος,-ος,-ον (=ὁ ἀγαπῶν νὰ ἄρχῃ, νὰ ἐξουσιάζῃ, φιλόδοξος).

φυλάσσω (φυλάττω) (τινὰ ἢ τι)· (=(κν.) φυλά(γ)ω, φυλάττω ὡς φρουρός· προστατεύω· (φρ.) «φυλάττοι σε Ζεύς» (Ἀριστοφάνης)· (δημοτ.) «ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάῃ ἀπὸ τέτοιες συμφορές»· ἐνεδρεύω τινά (κν. στήνω καρτέρι)· (φρ.) «φυλάσσοντες τοὺς μετὰ Εὐρυλόχου Πελοποννησίους, μὴ λάθωσι διελθόντες» (Θουκυδίδης)· (δημοτ.) «τὸν φύλαξε τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ τὸν σκότωσε»· (μτφ.) διατηρῶ, διαφυλάσσω)· (φρ.) «εὐσεβεῖ γνώμᾳ φυλάσσοντες μακάρων τελετάς» (Πίνδαρος)· (δημοτ.) «φύλαξε τὸν ὅρκο του μέχρι τὸ θάνατό του»· (πρτ.) ἐφύλασσον, (μέλλ.) φυλάξω, (ἀόρ.) ἐφύλαξα, (πρκμ.) πεφύλαχα· (Μέσ. καὶ Παθ.) φυλάσσομαι, (-ττομαι) (ἀμτβ.) (=προφυλάσσομαι)· (φρ.) «ταῦτα δὴ ὧν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης» (Ἡρόδοτος)· ἐξασφαλίζω· (φρ.) «καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο» (Ἡρόδοτος) (=φύλαξε τὸ κεφάλι σου)· δὲν ἀποφασίζω, εἶμαι ἐπιφυλακτικός· (φρ.) «φυλάξομαι, πρὶν ἂν γ' ἴδω τὸ πλῆθος ὅτι βούλεται» (Ἀριστοφάνης)· (πρτ.) ἐφυλασσόμην, (μέλλ.) φυλάξομαι, φυλαχθήσομαι, (ἀόρ.) ἐφυλαξάμην, ἐφυλάχθην, (πρκμ.) πεφύλαγμαι, (μετχ.) πεφυλαγμένος, -γμένη, -γμένον· (ὡς οὐσ.) (=φρόνιμος, ἐπιφυλακτικός)· –«φυλάττω τινί» α) (=διαφυλάσσω πρὸς χάριν τινός)· (φρ.) «διέλαβον οἱ στρατηγοὶ τὸ μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς θεοῖς» (Ξενοφῶν), β) (=φρουρῶ τινα, ἀγρυπνῶ διά τινα)· (φρ.) «οὗτοι γὰρ ἐφύλασσον τοῖς Ἀθηναίοις ταύτῃ» (Θουκυδίδης)· «φυ-

λάσσομαί τινα ἤ τι ἤ τινος» (=προφυλάσσομαι ἀπό τινος ἤ ἀπό τι)· (μετ' ἐνδοιαστικῆς προτάσεως καὶ ἀρνήσεως) (=προσέχω μήπως)· (φρ.) «*φύλαξαι μὴ θράσος τέκῃ φόβον*» (Αἰσχίνης)· «*ἆ ἐγὼ φυλάξομαι μὴ κατουρήσωσί μου*» (Ἀριστοφάνης)· «φυλάττω ὅπως» (=προσέχω νά)· (φρ.) «*αὐτὸν ἑαυτὸν μάλιστα φυλάττειν ὅπως μὴ ἀδικήσῃ*» (Πλάτων)· (δημοτ.) «*φυλάξου μήπως θελήση νὰ σὲ γελάση*»· (μετ' ἀπαρεμφ.) (=προφυλάσσω τινά)· (φρ.) «*οἶδ' ὅτι τοὐμὸν φυλάξει σ' ὄνομα μὴ πάσχειν*» (Σοφοκλῆς)· –φυλακή, φύλαξ, φυλακτόν, φυλακτός, φυλακτήρ, φυλακτήριον, φυλάκτωρ, φυλακτέος, φυλάκιον, φύλαξις, φυλάξιμος, φύλακτρον.

φύλλον,(-ου),τό· (ἐπὶ τοῦ δένδρου ἤ φύλλον τετραδίου, ἐφημερίδος, παραθύρου, διπλωμένου ὑφάσματος)· (μτφ.) «*φύλλα τῆς καρδιᾶς*»· «τὰ φύλλα» (=τὸ φύλλωμα τοῦ δένδρου)· φῦλον (-ου), τό (φύω) (=φυλή, γένος, γενεά)· «τὸν φίλον» (αἰτ. ἑν. τοῦ φίλος).

φύρδην· (<φύρω=ἀνακατεύω)· (φρ.) «*φύρδην μείγδην*» (=ἀναμείξ, ἀτάκτως, συγκεχυμένως) (βλ. φύρω καὶ φυρῶ).

φυρί - φυρί· (<θυρί - θυρί) (κν. ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα· ἐπιμόνως, πεισματικά) (κατά τινας φιρί - φιρὶ< (τουρκ.) fitil — fitil= κυκλικῶς)· (φρ.) «*πάνε φυρί - φυρὶ νὰ τὶς φάνε*».

φύρω (τί τινι)· (=ἀναμειγνύω ξηρόν τι μετὰ ὑγρᾶς οὐσίας· (φρ.) «*φύρειν γαῖαν ὕδει*» (Ἡσίοδος)· ῥαντίζω, βρέχω)· (φρ.) «*δάκρυσιν εἵματ' ἔφυρον*» (Ἰλιάς)· (τὸ φῦρον)· (πρτ.) ἔφυρον, (μέλλ.) φύρσω, (ἀόρ.) ἔφυρσα καὶ ἔφυρα, (ὑποτ.) φύρσω καὶ φύρω, (τὸ φῦραν)· (Μέσ. καὶ Παθ.) φύρομαι (=ἀναμειγνύομαι· συναναστρέφομαι)· (φρ.) «*φύρομαι πρὸς τὸν ἄνθρωπον*» (=ἔχω σχέσεις πρὸς αὐτόν, συναναστρέφομαι) (Πλάτων)· (πρτ.) ἐφυρόμην, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐφύρθην, (ὑποτ.) φυρθῶ, (παθ. ἀόρ.β΄) ἐφύρην, (ὑποτ.) φύρω, (πρκμ.) πέφυρμαι, (μετχ.) πεφυρμένος, -η, -ον, (τετελ. μέλλ.) πεφύρσομαι· – φύρδην (=ἀναμείξ, μεμειγμένως)· (φρ.) «*φύρδην μείγδην*» (κν. ὅλως διόλου ἀνακατωμένα), φυρῶ (-άω)*, αἱμ(ατ)όφυρτος.

φυρῶ(-άω)· [ἐκτεταμένος τύπος τοῦ φύρω*]· (μτδ.) «φυρῶ τι»· (φρ.) «*φυρέουσι τὸ μὲν σταῖς τοῖς ποσί*» (Ἡρόδοτος)· (ἀμτβ.) (δημ.) φυραίνω (=συστέλλομαι, ὑφίσταμαι φύραν, ἐλάττωσιν· (φρ.) «*ἐφύρασεν ἡ θάλασσα κι ἐπλέψαν οἱ κα(β)οῦροι*» (δημοτ. δίστιχον)· ζυμώνω, ἀναμειγνύω ἄλευρον μεθ' ὕδατος· (φρ.) «*οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ πεφυραμένα ἄλφιτα*»· μολύνω)· (φρ.) «*γῆν θανόντες τήνδε φυράσειν φόνῳ*» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἐφύρων, (μέλλ.) φυράσω, (ἀόρ.) ἐφύρασα, (ὑποτ.) φυράσω, (τὸ φυρᾶσαν)· (Παθ.) φυρῶμαι, (ἀόρ.) ἐφυράθην, (ὑποτ.) φυραθῶ, (πρκμ.) πεφύραμαι, (μετχ.) πεφυραμένος,-η,-ον· – φύρα, φύραμα, φυρατής, φύρτης (=ὁ φύρων), φυρμός(=ἀνάμειξις), φυράδην, φύρδην* (=μεμειγμένως), φύρασις (=ἀνάμειξις), φυρατέον, φύρσιμος, φύρω*, φύρτης, φύρσις, φυραίνω.

φύσις,(-εως),ἡ· (Γραμμ.) «*φύσει μακρά*» συλλαβὴ, εἶναι ἡ συλλαβή, ἡ ὁποία ἔχει μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον: ἦχῶ, αὖρα, οὖπῶ κ.λπ. κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τήν «*θέσει μακράν*», κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ βραχὺ φωνῆεν (ε,ο) θεωρεῖται μακρὸν

πρὸ διπλοῦ συμφώνου ἢ δύο καὶ περισσοτέρων συμφώνων: ὄ-(ζ)ος, ὄ-(ξ)ος, ἔ-(ψ)ομαι· ἔ-(κτ)ασις, ὅ-(πλ)ον, ἐ-(κστρ)ατεία κ.λπ. (τὸ ο, ε εἶναι «θέσει μακρά»).

φυσῶ(-άω)· (μτδ.) φυσῶ τι ἤ τινα, (ἀντίθ.) *ἀάζω* (=φυσῶ θερμὸν ἀέρα, κν. χουχουλιάζω), (=φυσῶ, φουσκώνω τι (φρ.) «*φῦσαι δ' ἐν χοάνοισιν ἐείκοσι πᾶσαι ἐφύσων*» (Ἰλιάς)· κάμνω τινὰ νὰ ὑπερηφανευθῇ· (φρ.) «*καὶ μετεωρήσας καὶ φυσήσας ἡμᾶς κατέβη*» (Δημοσθένης)· φυσῶ ἐπιπνευστὸν ὄργανον· (φρ.) «*κόχλους τε φυσῶν συλλέγων τ' ἐγχωρίους*» (Εὐριπίδης)· ἀναπνέω ὁρμητικῶς)· (φρ.) «*τί δεινὰ φυσᾷς αἱματηρὸν ὄμμ' ἔχων;*» (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἐφύσων, (μελλ.) φυσήσω, (ἀόρ.) ἐφύσησα, (ὑποτ.) φυσήσω· (Μέσ. καὶ Παθητ.) φυσῶμαι, (=ὑπὸ ἀέρος παρασύρομαι τῆδε κακεῖσε)· (φρ.) «*ἀκάνθης πάππος ὡς φυσώμενος*» (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) ἐφυσώμην, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐφυσήθην, (ὑποτ.) φυσηθῶ, (πρκμ.) πεφύσημαι, (μετχ.) πεφυσημένος, -η, -ον· – φύσημα, φῦσα (=τὸ φυσερόν), φυσητήρ, φυσητήριον, φυσητέον, φῦσιγξ, φύσκη (=φούσκα), φύσησις, φυσητής, φυσαλλίς (=πομφόλυξ, κν. μπουρμπουλήθρα), ποίφυγμα (=δυνατὸν φύσημα), φυσίγναθος (κν. φουσκομάγουλος)· (ἀπροσ.) «*φυσᾷ*» ἤ «*φυσάει*» (=πνέει ἄνεμος)· (παροιμία) «*φυσᾶν δίκτυον*» (=ἐπὶ τῶν πραττόντων τι ματαίως).

φύω· (τὸ υ μακρόν (ῡ)· τὸ φῦον, τὸ φῦσαν), (αἰολ. φυίω)· (μτδ.) συντελῶ νὰ φυτρώσῃ τι· ἐκφύω, βλαστάνω (φρ.) «*τὸ μὲν οὔ ποτε φύλλα καὶ ὄζους φύσει*» (Ἰλιάς)· ἀναδίδω, παράγω· (φρ.) «*ὅσα γῆ φύει*» (Πλάτων)· (ἐπὶ ἀνθρώπων) γεννῶ, τίκτω· (φρ.) «*γονεῦσι δ', οἵ σ' ἔφυσαν*» (Σοφοκλῆς)· ἐπιφέρω, προξενῶ τι· (φρ.) «*χρόνος φύει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται*» (Σοφοκλῆς)· (ἀμτβ.) βλαστάνω, φυτρώνω· (φρ.) «*πρασιαὶ παντοῖαι πεφύκασι*»· (μτφ.) γίνομαι μέγας, αὐξάνομαι· (φρ.) «*ἐπεὶ τοὺς Ἰσραηλίτας τοσοῦτον φυομένους ἑώρα*» (Ἰώσηπος)· εἶμαι ἐκ φύσεως προωρισμένος· (φρ.) «*πᾶσι θνατοῖς ἔφυ μόρος*» (Σοφοκλῆς)· (ἀπροσώπως) εἶναι φυσικόν, συμβαίνει φυσικῶς)· (φρ.) «*ἐνταῦθα πέφυκεν εἶναι δημοκρατίαν*» (Ἀριστοτέλης)· (πρτ.) ἔφυον, (μέλλ.) φύσω (καὶ φυήσω), (ἀόρ.) ἔφυσα· (ὑποτ.) ἐ φύω, ἀ φύσω· (εὐ) ἐ φύοιμι, μ φύσοιμι, ἀ φύσαιμι· (προστ.) ἐ φῦε, ἀ φῦσον (ἀπ.) ἐ φύειν, μ φύσειν, ἀ φῦσαι· (μετχ.) ἐ φύων, -ουσα, φῦον, μ φύσων, -σουσα, -φῦσον,, ἀ φύσας,-σασα, φῦσαν· (Μέσ. Παθ.) φύομαι, (πρτ.) ἐφυόμην, μ φύσομαι, φυήσομαι, ἀ ἔφυν, ἐφύην, πρ πέφυκα, ὑ ἐπεφύκειν· (ὑπ.) ἐ φύωμαι, ἀ φύω, φυῶ, πρ πεφυκὼς ὦ· (εὐ) ἐ φυοίμην, μ φυσοίμην, φυησοίμην, ἀ (ἐλλείπει), φυείην, πρ πεφυκὼς εἴην· (προστ.) ἐ φύου, ἀ φῦθι, φύηθι,πρ.πεφυκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ φύεσθαι, μ φύσεσθαι, φυήσεσθαι, ἀ φῦναι, φυῆναι, πρ πεφυκέναι (μετχ.) ἐ φυόμενος, -ομένη, -όμενον, μ φυσόμενος, -μένη, -μενον, φυησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ φύς, φῦσα, φύν, πρ πεφυκώς, -κυῖα,-κός· – (τὸ μέσ. καὶ παθ. μετ' ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ)· «*φύομαι ἔκ τινος*» (=φύομαί τινος, κατάγομαι ἔκ τινος)· «*ὁ φύσας*» (=ὁ πατήρ, ὁ γεννήτωρ)· ὁ ἀόριστος β΄«ἔφυν» καὶ ὁ παρακείμενος «*πέφυκα*» (=εἶμαι ἐκ φύσεως) λαμβάνονται ὡς συνδετικὰ δεχόμενα εἰς

τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν κατηγορούμενον· (φρ.) «*τὸ μὲν εὖ πράσσειν ἀκόρεστον ἔφυ πᾶσι βροτοῖσι*» (Αἰσχύλος)· «*κακῶς πέφυκα*» (Σοφοκλῆς)· (μετ' ἀπαρεμφάτου) «*τὰ δεύτερα πέφυκε κρατεῖν*» (Πίνδαρος)· – φυή, φύσις, φῖτυς (= ὁ γονεύς), φῦλον (=τὸ ἄρρεν ἢ τὸ θῆλυ γένος), φυλή, φυτόν, φυτεύω, φῦμα, φιτύω (ἀντὶ τοῦ υ τὸ ι), φίτυμα (=βλάστημα), φῖτυ τό (=ἡ σπορά), φύστις (=γενεά, ἀπόγονοι), φῦσα ἡ (=τὸ φυσερόν), ὑπερφίαλος (=ὑπερφυής), φώς ὁ (=ὁ γεννῶν ἀνήρ), φυτεύω, φύλλον (ἀντί φύλ-ιον=λατιν. folium, σανκρ. phull=ἀνθεῖν, ἀναπτύσσεσθαι), φύτωρ, φύτρωμα κ.λπ.· – «*φύς, φύντος*» τοῦτο εἰς τοὺς παλαιοὺς σημαίνει ὁ γεννηθεὶς ὁ υἱός, εἰς τοὺς μτγν. τίθεται ἀντὶ τοῦ ὁ γεννήσας, ὁ πατήρ, (πρβλ.) «*τοῦ προελθεῖν εἰς τὸν τῇδε βίον καὶ τοῦδε τοῦ φωτὸς μεταλαβεῖν τοὺς φύντας ἴσμεν αἰτίους*» (Ἡλιόδωρος).

φωνή,(-ῆς),ἡ· (φρ.) «*ἔναρθρος φωνή*» εἶναι ἡ ἀποτελουμένη ἐκ διαιρετῶν μερῶν, ἡ ἀνθρωπίνη, τὸ ἐναντίον τῆς «*ἐναρθρου φωνῆς*» εἶναι ἡ «*ἄναρθρος φωνή*», ὡς εἶναι ἡ τῶν ζῴων· // (ἐπὶ ἀνθρώπων) «*ἡ φωνὴ ψόφος τίς ἐστιν ἐμψύχου*»· ἐκ τῶν φωνῶν αἱ μὲν εἶναι «ἁπλαῖ», αἱ δὲ «σύνθετοι»· (φρ.) «*συλλαβὴ δέ ἐστιν φωνὴ ἄσημος συνθετὴ ἐξ ἀφώνου*»· // (Γραμμ.) φωνὴ τοῦ ῥήματος εἶναι σειρὰ ἢ σύστημα καταλήξεων τοῦ ῥήματος, διὰ τῶν ὁποίων δηλοῦται ἡ διάθεσις αὐτῶν π.χ. «*ἐνεργητικὴ φωνή*» (τὰ εἰς -ω ῥήματα), διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται ἡ ἐνεργητικὴ διάθεσις*, ὡς *λύω, παιδεύω, κτυπῶ* ἢ ἡ οὐδετέρα. π.χ. *ὑγιαίνω, νοσῶ*· «*παθητικὴ φωνή*» (τὰ εἰς -ομαι ῥήματα), διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται ἡ παθητικὴ διάθεσις, π.χ. *φονεύομαι* (ὑπό τινος), ἡ «*μέση διάθεσις*», π.χ. *λούομαι* (=λούω ἐμαυτόν), *δύομαι* (=δυθίζω ἐμαυτόν)· ἡ «*οὐδετέρα διάθεσις*»· *πένομαι, ἐνδέομαι*· ἡ «*ἐνεργητικὴ διάθεσις*»· ἐργάζομαι (βλ. ἀποθετικά, ῥῆμα). (Πολλάκις δὲν συμπίπτει ἡ «φωνή» μετὰ τῆς «διαθέσεως»), τό «*παιδεύω*» εἶναι ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ ἐνεργητικῆς διαθέσεως, τό «*φονεύομαι*» εἶναι παθητικῆς (καὶ μέσης) φωνῆς καὶ παθητικῆς διαθέσεως, ἐνῷ τὸ *ἐργάζομαι* εἶναι παθητικῆς (ἢ μέσης φωνῆς) καὶ ἐνεργητικῆς διαθέσεως, τὸ δὲ *φεύγω* εἶναι ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ παθητικῆς διαθέσεως· // τὸ α΄ ἐνικὸν πρόσωπον τῆς μέσης φωνῆς ἔληγεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν εἰς -μαι καὶ -μαν (-μην): *γίγνομαι, ἐγιγνό-μην, γεγένη-μαι, ἐγεγενή-μην*. Τοῦτο τό «-μαι» δὲν ἦτο ἀρχῆθεν κατάληξις τοῦ α΄ προσώπου τῆς μέσης φωνῆς πάντων τῶν ῥημάτων, ὅπως εἶναι τό «-μι» εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν τῶν εἰς -μι ῥημάτων: *δείκνυ-μι, ἵστη-μι*, ἀλλ' ἄλλη κατάληξις ἡ «-αι», ἡ ὁποία ἀναλογικῶς πρὸς τό «-μι,» τῆς ἐνεργ. φωνῆς ἐσχηματίσθη εἰς «-μαι» καὶ ἐξηπλώθη εἰς πάντα τὰ ῥήματα τῆς μέσης φωνῆς, ὡς καὶ εἰς τὸν παθητικὸν παρακείμενον, π.χ. *τέθραυ-μαι, κέκρου-μαι, πέφασ-μαι*· // παλαιότατα πολλὰ ῥήματα ἐξεφέροντο ἀδιαφόρως, ἤτοι κατὰ τὴν ἐνεργ. καὶ μέσην φωνήν: *ἱμείρω - ἱμείρομαι, ὁρῶ - ὁρῶμαι, σκοπῶ - σκοποῦμαι* κ.λπ., διὰ τοῦτο ἐλέχθη ὅτι ἀρχῆθεν αἱ φωναί (ἐνεργ. καὶ μέση) δὲν διέφερον ἀλλήλων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἰδιαίτατα παρατηρεῖται εἰς τὰ ἀπρόσωπα ῥήματα: *μέλει - μέλεται* (πρβλ. τῆς δημοτ. *στέκω - στέκομαι*)· // (=τὸ ῥητόν, ἀπόφθεγμα)· (φρ.) «*τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας κρίναντες ἐπλήρωσαν*» (Καιν. Διαθ..)· // ἡ διάλεκτος· (φρ.) «*φωνὴ μὲν μεταξὺ τῆς τε Χαλκιδέων καὶ Δωρίδος ἐκράθη*» (Θουκυδίδης)· // (φρ.) «*ἀπὸ φωνῆς*»· τύπος συχνάκις ἀναφερόμενος ἐπὶ κωδίκων συγγραμμάτων, τῶν μὴ γραφέντων ἰδιοχείρως ὑπὸ τῶν συγγραφέων των, ἀλλὰ καθ' ὑπαγόρευσιν αὐτῶν ὑπὸ ἄλλων γραφέων .(Δουκάγγιος, Εὐστάθιος)· // (=γλῶσσα) (φρ.) «*τῶν βαρβάρων πρὶν μαθεῖν τὴν φωνήν*» (Πλάτων) (=τὴν γλῶσσαν)· // «φωνῇ» (=μεγαλοφώνως)· (φρ.) «*Πρίαμος Ἑλένην ἐκαλέσατο φωνῇ*» (Ἰλιάς).

φωνῆεν,(-εντος),τό· (τὸ οὐδέτερον τοῦ ἐπιθέτου *φωνήεις, φωνήεσσα, φωνῆεν* (=ὁ λέγων, ὁ φθεγγόμενος)· εἶναι φθόγγος, ὁ ὁποῖος ἐκφωνεῖται καθ' ἑαυτὸν κατ' ἀντιδιαστολὴν ἰδίως πρὸς τὰ σύμφωνα, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ ἐκφωνηθοῦν ἄνευ προσβολῆς ἄλλου τινὸς στοιχείου (φωνήεντος)· (φρ.) «*τὰς στοιχειώδεις φωνῆς δυνάμεις φωνήεντα ἐκάλεσαν ὅσα καὶ καθ' ἑαυτὰ φωνεῖται καὶ μεθ' ἑτέρων καὶ ἔστιν αὐτοτελῆ*» (Διον. Ἁλικαρν.)·

Τὰ φωνήεντα εἶναι ἑπτά (α,ε,η,ι,ο,υ,ω,), ὑπὸ μερικῶν γραμματικῶν ἐθεωρήθη ὡς φωνῆεν ὄχι ὀρθῶς τὸ ρ,Ρ (βλ. λέξιν), τὸ ὁποῖον εἶναι ἡμίφωνον ἀμετάβολον (βλ.γράμμα, ἀλφάβητον) (πρβλ. σύναρσις)· // ἐκλήθησαν φωνήεντα κατὰ τό «κατ' ἐξοχὴν σχῆμα», ἐπειδὴ εἶναι καὶ καθ' ἑαυτὰ ἐκφωνητά.

Μακρὸν φωνῆεν πρὸ φωνήεντος εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον ἐβραχύνθη, π.χ. *βασιλήFων>βασιλέων, ἠὼς>ἕως* (=αὐγή), *τεθνηὼς>τεθνεώς, νηῶν>νεῶν* κ.λπ.· τὸ α΄ φωνῆεν μακρῶν διφθόγγων τῶν εὑρισκομένων πρὸ συμφώνων βραχύνεται: * *βασιληὺς> βασιλεύς*, * *βῶυς> βοῦς*· μακρὸν φωνῆεν πρὸ ἀμεταβόλου (ὑγροῦ λ,ρ ἢ ἐρρίνου μ,ν) βραχύνεται, π.χ. *βᾶντες, γνῶντες>γνόντες* κ.λπ.· // εἰς πολλὰς λέξεις ἐπισυμβαίνει «ἀντιμεταχώρησις*» χρόνου φωνηέντων, π.χ. *βασιλῆος>* (ἀττ.) *βασιλέως, τεθνηότος> τεθνεῶτος, μετήορος> μετέωρος*, κ.λπ. (βλ. συναίρεσις, ἀφομοίωσις).

«*Φωνῆεν πρὸ φωνήεντος βραχύνεται*», διότι, ὁσάκις τὸ μακρὸν φωνῆεν ἢ ἡ δίφθογγος κεῖται πρὸ φωνήεντος τόσον εἰς τὴν λέξιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν συνεκφοράν, ἐπειδὴ δὲν παρεντίθεται φραγμός τις κατὰ τὴν ὁμιλίαν, ὁ λαλῶν μεταβαίνει ταχύτερον ἀπὸ τοῦ πρώτου φωνήεντος ἐπὶ τὸ δεύτερον, ὥστε τοῦτο τὸ πρῶτον νὰ βραχύνεται· αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ λόγος τῆς συστολῆς τῶν τελικῶν διφθόγγων ἀτόνων ἢ ὀξυτόνων (ὄχι δὲ καὶ ὅτε προελθοῦσαι αἱ δίφθογγοι ἐκ συναιρέσεως περιεσπῶντο καὶ εἶχον ὄχι δύο ἀλλὰ τρεῖς χρόνους: ποιέει> ποιεῖ), ἐνῷ *Ἰσθμοῖ, οἴκοῖ,* (εὐκτ.) *παιδεύοῖ, πείσαῖ*. Καὶ αἱ μακρόφωνοι δίφθογγοι εἰς τὸν Ὅμηρον ἐβραχύνοντο, ὡς «*λευκωλένῳ ἄγγελος ἦλθεν*», διότι πρῶτον ἐσιγᾶτο τὸ ὑποτακτικὸν φωνῆεν καὶ ἔπειτα ἐβραχύνετο τὸ προτακτικόν, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐνίοτε ἐγένετο καὶ ὁλοκληρωτικὴ ἔκθλιψις (ἀποκοπή) τῆς «αι», καί «οι» διφθόγγου, ὡς «*βουλομ' ἐγώ*», «*μ' ὑπῆλθε*» (μοί) κ.λπ. Συνήθως τὰ διὰ τούτου τοῦ τρόπου βραχυνόμενα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν δὲν ἦσαν δίφθογγοι «ηι», «ωι», ἀλλ' ἁπλᾶ

φωνήεντα «η», «ω».

Ὅπως τὰ εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν φωνήεντα, τοιουτοτρόπως καὶ τὸ ἐκ συναιρέσεως τῶν δύο (εε) προελθόν «ε» ἐβραχύνετο, ὡς καὶ τὸ ἐξ ἀντεκτάσεως τοῦ «ε» ἀναπτυχθέν: *ἔωθα* ἀντὶ *εἴωθα*, *τέλεσFος - τέλεος - τέλειος* (Κρητ. *τέληος*, ἐν Κῷ κατ' ἀντιμεταχώρησιν *τέλεως*), μόνον πρὸ τοῦ βραχέος «ι» δὲν ἐγίνετο συνήθως συστολὴ τῶν μακρῶν φωνηέντων: *στωία - στωικὸς* ἔπειτα *στοά, βασιλήιος, δήιος, ληίω* κ.λπ. // «*τὰ φωνήεντα*» (=τὰ προικισμένα διὰ φωνῆς, τὰ φθεγγόμενα, τὰ ὁμιλοῦντα)· (φρ.) «*τὰ μὲν* (ζῷα) *ψοφητικά, τὰ δ' ἄφωνα, τὰ δὲ φωνήεντα*» (Ἀριστοτέλης)· «*ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῷα*» (=τὰ ζῷα ἦσαν προικισμένα διὰ φωνῆς) (Ξενοφῶν).

φωνηεντόληκτος,-ος,-ον· (ἐπὶ λέξεων) ὁ λήγων εἰς φωνῆεν, (βλ. κλίσις), (πρβλ. συμφωνόληκτα)· // «*φωνηεντόληκτα ῥήματα*» (βλ. ῥῆμα)· εἶναι τὰ μὲν ἔχοντα ῥηματικὸν θέμα λῆγον εἰς δίφθογγον, π.χ. *κλεί-ω, λού-ω, παλαί-ω* ἢ εἰς «ι» ἢ «υ» π.χ. *χρί-ω, λύ-ω*, τὰ ὁποῖα λέγονται ἀσυναίρετα ἢ βαρύτονα, τὰ δὲ ἔχοντα ὡς ῥηματικὸν θέμα τὰ φωνήεντα α,ε,ο καὶ συναιρούμενα εἰς τὸν ἐνεστῶτα καὶ παρατατικὸν μετὰ τῶν τελῶν καὶ καλούμενα συνῃρημένα ἢ περισπώμενα: π.χ. *τιμά-ω> τιμῶ, ποιέ-ω- ποιῶ, δηλό-ω- δηλῶ*

φωνητικός,-ή,-όν· (=ὁ ἀνήκων εἰς τὴν φωνήν, ὁ τῆς φωνῆς)· // (Γλωσσ.) ὁ ἀναφερόμενος ἢ ἀνήκων ἢ ἀφορῶν εἰς τοὺς φθόγγους· ἡ «*φωνητική*» ἢ «*φθογγολογία**» εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἔργον τὴν ἔρευναν τῶν φθόγγων, ἤτοι τῆς φύσεως αὐτῶν, τῶν διαφόρων μεταβολῶν, τὰς ὁποίας ὑφίστανται οὗτοι διὰ τοῦ χρόνου, καὶ τῶν νόμων συμφώνως πρὸς τοὺς ὁποίους συντελοῦνται εἰς αὐτοὺς αἱ μεταβολαὶ καὶ αἱ ἀλλοιώσεις.

Συνεπίκουροι τῆς φωνητικῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν ἔρευναν αὐτῆς εἶναι ἡ «φυσιολογία», ἡ «ἀκουστική» καὶ ἡ «ψυχολογία», ἐπιστῆμαι,αἱ ὁποῖαι συνέβαλον, ὥστε ἡ φωνητικὴ νὰ καταστῇ ὁ πλέον ἀκριβὴς κλάδος τῆς γλωσσολογίας· κύριον ἔργον τῆς «*φωνητικῆς*» εἶναι ἡ συστηματικὴ κατάταξις τῶν φθόγγων, (βλ. φωνολογία)· // «*φωνητικαὶ μεταβολαί*», αἱ μεταβολαὶ τῶν φθόγγων, αἱ ὁποῖαι ἐπισυμβαίνουν κατὰ τὴν προφορὰν εἰς τοὺς φθόγγους*· // «*φωνητικοὶ νόμοι*», οἱ νόμοι συμφώνως πρὸς τοὺς ὁποίους γίνονται εἰς τὴν γλῶσσαν αἱ φωνητικαὶ μεταβολαί· // «*φωνητικὴ ὀρθογραφία*», τῆς ὁποίας ἀντίθετος εἶναι ἡ «*ἱστορικὴ ὀρθογραφία*», ἤτοι ἡ γραφὴ τῶν φθόγγων συμφώνως πρὸς τὴν φωνὴν καὶ ὄχι πρὸς τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν· // «*φωνητικὸν ἀλφάβητον*»· πάσης γραφομένης γλώσσης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον οἱ φθόγγοι εἶναι περισσότεροι καὶ πολλάκις ὑπερδιπλάσιοι ἀπὸ τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ἀλφάβητον αὐτῆς, καθ' ὅσον οὐδὲν ἐκ τῶν ἐν χρήσει ἀλφαβήτων εἰς τοὺς διαφόρους λαοὺς εἶναι ἀκριβές. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου συμβαίνει, ὥστε νὰ γίνεται χρῆσις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου πρὸς γραφὴν περισσοτέρων τοῦ ἑνὸς φθόγγων. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν διὰ τῶν δι-χρόνων (α,ι,υ) ἐγράφοντο καὶ τὰ βραχέα (ᾰ,ῐ,ῠ) καὶ τὰ μακρά (ᾱ,ῑ,ῡ,), ἐνῷ δι' ἄλλα φωνήεντα εἶχον ἄλλα γράμματα διὰ τὰ βραχέα καὶ ἄλλα διὰ τὰ μακρά, ὡς ε-η, ὄ-ω̄, διὰ δὲ τῶν γραμμάτων κ,γ,χ ἐγράφοντο καὶ τὰ οὐρανικὰ καὶ τὰ ὑπερωικὰ κάππα, γάμμα καὶ χῖ, εἰς τὴν δημοτικὴν δι' ἔλλειψιν ἰδιαιτέρων στοιχείων χρησιμοποιοῦμεν διὰ μερικοὺς φθόγγους κατ' ἀνάγκην δύο καὶ περισσότερα γράμματα: *μπ,ντ, γγ ἢ γκ* ἀντὶ b,d,g γραμμάτων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὰς νεολατινικὰς γλώσσας (Γάλλοι, Ἰταλοὶ κ.λπ.), εἰλημένα ἐκ τῆς λατινικῆς γλώσσης.

φωνολογία,(-ίας),ἡ· εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ἀντικείμενον τῆς ὁποίας εἶναι ἡ παράστασις τοῦ συνόλου τῶν φθόγγων, οἱ ὁποῖοι ἀπαντοῦν εἰς ὡρισμένην γλῶσσαν ἢ ὁμάδα γλωσσῶν, γενικῶς δὲ ἡ μελέτη τῆς ἀνάρθρου καὶ ἐνάρθρου ἀνθρώπινης φωνῆς· «ἡ *φωνολογία*» συγγενὴς πρὸς τήν «*φωνητικήν**» ἀποτελεῖ ἴδιον κλάδον τῆς γλωσσολογίας* καὶ εἶναι ἡ βάσις ταύτης. Αἱ μεταβολαὶ τῶν φθόγγων τῆς γλώσσης συμβαίνουν καθ' ὡρισμένους νόμους, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται «φθογγικοὶ νόμοι» καὶ δύνανται νὰ παραβληθοῦν πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους συμφώνως πρὸς τοὺς ὁποίους λειτουργοῦν ἄνευ ἐξαιρέσεων· ἡ ἀνάπτυξις ὅμως τῆς γλώσσης δὲν βασίζεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τοὺς φθογγικοὺς νόμους, ἀλλὰ κυρίως καὶ εἰς ἄλλα ψυχολογικὰ φαινόμενα ὡς εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀναλογίας κ.ἄ.· (ἐπίθ.) φωνολογικός,-ή,-όν.

φωρῶ(-άω)· (=ἀναζητῶ κλέπτην ἢ κλοπιμαῖα· ἐρευνῶ οἰκίαν πρὸς ἀνακάλυψιν κλοπιμαίων· (φρ.) «*ὁ δὲ παρεχέτω τὴν οἰκίαν, τά τε σεσημασμένα καὶ τὰ ἀσήμαντα φωρᾶν*» (Πλάτων)· «*φωράσων ἔγωγ' εἰσέρχομαι*» (Ἀριστοφάνης)· συλλαμβάνω ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν κλέπτην· (φρ.) «*τὰ πλεῖστα αἰσχρὰ φωράσεις βροτῶν*» (Σοφοκλῆς)· (μετὰ μετχ.) ἀποκαλύπτομαι)· (φρ.) «*δείσας μὴ πάνυ φωραθῇ ἀδύνατος ὤν*» (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἐφώρων, (μέλλ.) φωράσω, (ἀόρ.) ἐφώρασα, (πρκμ.) πεφώρακα· (Παθ.) φωρῶμαι (=γίνομαι κατάδηλος ἀνακαλύπτομαι), (πρτ.) ἐφωρώμην, (ἀόρ.) ἐφωράθην, (ὑποτ.) φωραθῶ, (πρκμ.) πεφώραμαι, (μετχ.) πεφωραμένος, -μένη, -μένον· – φώρ (=κλέπτης), ἐνῷ λωποδύτης (=κλέπτης ἐνδυμάτων), φωρά (=κλοπή), φώρα (=ἀνακάλυψις· ἡ κατ' οἶκον ἔρευνα), φωρατός, φωρατικός, κατάφωρος· (φρ.) «*κατάφωρος ἀδικία*» (=κατάδηλος, καταφανής), καταφωρῶ (-άω) (=συλλαμβάνω τινὰ ἐπ' αὐτοφώρῳ κλέπτοντα), ἐπαυτόφωρος, -ος -ον (=φανερός, κατάδηλος, αὐτόφωρος)· (δοτ. ὡς ἐπίρρ.) *ἐπαυτοφώρῳ* ἀντὶ *ἐπ' αὐτοφώρῳ*· – ῥίζα φερ- (φέρω) καὶ τροπῇ τοῦ ε εἰς ω «φώρ», ὡς δεμ->δῶμα, ταλαπείριος>ταλαίπωρος.

φῶς, (φωτός), τό· (ἀσυναιρέτως τό «φάος»)· φῶτα, (φώτων), τά· τοῖς φωσί· φώς, (φωτός), ὁ (<φύω, κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ φημί)· (=ὁ ἀνήρ), δυϊκὸς τὼ φῶτε, τοῖν φωτοῖν, πληθ. φῶτες, (φωτῶν), οἱ, τοῖς φωσί· φῶς, (φῳδός), ἡ (<ἡ φωίς=ἡ φυσαλλίς, φλύκταινα, (κν.) φουσκάλα), φῳδες (φωίδες), (φῴδων), αἱ.

Χ

χ,Χ· τό «χεῖ» καί «χῖ» ἄκλιτον, εἰκοστὸν δεύτερον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ τὸ δέκατον ἕκτον σύμφωνον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἐκ καθαρῶς ἑλληνικοῦ φωνήματος (ὡς τό «φεῖ», «ψεῖ» καὶ τό «ὠμέγα»)· ἦτο ἄγνωστον εἰς τὰ ἀρχαιότερα ἀλφάβητα τῆς Κρήτης, Μήλου, ἐπλάσθη δὲ πρὸς παράστασιν φθόγγου, ὁ ὁποῖος ἀντεστοίχει πρὸς τὸ οὐρανισκόφωνον δασύ «ΚΗ» ἢ ῾ Η. Εἰς τὰ ἀλφάβητα Κρήτης, Μήλου, Θήρας ἐγράφετο ἀντὶ τοῦ χ τὸ ΚΗ ἢ ῾ Η ἢ καὶ μόνον Κ ἢ Q, π.χ. *ἐπευ(ΚΗ)όμενος> ἐπευ-(Χ)όμενος, Θ*αρυμα(῾h)ος> *Θαρύμαχος, (Κ)ρέος> Χρῆος* κ.λπ.

Εἰς τὰς ἰνδοευρωπαϊκὰς γλώσσας ἀντιστοιχεῖ εἰς μὲν τὴν σανσκριτικὴν πρὸς τὸ gh ἢ h, εἰς τὴν λατινικὴν πρὸς τὸ h ἢ εἰς τὸ μέσον λέξεως πρὸς τὸ ng, εἰς τὰς τευτονικὰς εἰς τὴν ἀρχήν πρὸς τὸ g, εἰς τὸ μέσον πρὸς τὸ ck, π.χ. «*χήν*», (σανσκριτ.) hansa, (λατιν.) anser, (δηλ. hanser), (ἀρχ. σκανδ.) gâs· «λείχω», (σανσκρ.) «lih», (λατιν.) lingo (ἀρχ. γερμ.) leckôm ἢ lecchôm.

῾Ο δασὺς οὗτος φθόγγος γράφεται κατ' ἀρχὰς διὰ τοῦ Ψ , διὰ τοῦ σημείου δὲ Χ παρίστατο τὸ γράμμα Ξ (Βοιωτία, Εὔβοια, Ἦλις, Κεφαλληνία, Λακωνική, Λοκρίς, Φωκίς)· τὸ ὡς + γράφομενον γράμμα Χ παρέλαβον οἱ Ἴωνες καὶ ἄλλοι εἰς δήλωσιν τοῦ φθόγγου Χ, οἱ δὲ δυτικοὶ Ἕλληνες καὶ οἱ Λατῖνοι ἐξ αὐτῶν εἰς δήλωσιν τοῦ Ξ.

Τό «χεῖ» (Χ) ἐγράφετο ὡς V φέρον κάθετον γραμμὴν εἰς τὸ μέσον Ψ(εἰς Εὔβοιαν, Ἀρκαδίαν, Ἀχαΐαν, Ἦλιδα καὶ ἀλλαχοῦ), ἀλλ' ἐπειδὴ κατέστη πανελλήνιον τὸ ἰωνικὸν ἀλφάβητον, ἀντικατέστησε τὰ ἀνωτέρω σημειωθέντα γράμματα, τὰ παραστατικὰ τοῦ «χεῖ» εἰς πάσας ταύτας τὰς χώρας· τοῦτο ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ εἶναι μέχρι σήμερον ἐν χρήσει.

Τὸ ἑλληνικὸν Χ κατ' ἀρχὰς μετεγράφετο εἰς τὴν λατινικὴν διὰ τοῦ C, βραδύτερον δὲ διὰ τοῦ CH· // (Γλωσσ.) τό «χεῖ* » ἢ «χῖ» εἶναι ἄφωνον δασὺ σύμφωνον, οὐρανικόν, σύστοιχον πρὸς τὸ ψιλόν «κ» καὶ τὸ μέσον «γ»· ἀρχικῶς ἡ προφορὰ τοῦ «χ» ἦτο ὡς ἀήχου κλειστοῦ ἀκα-

ριαίου φθόγγου Κ ἢ ϙ μετὰ πνεύματος δασέος, ἐξεφωνεῖτο δὲ διὰ τῆς ἀμέσως μετὰ τὴν ἄρθρωσιν τοῦ οὐρανικοῦ στοιχείου του ἐκπομπῆς πνεύματος, ὅπως πραγματικῶς εἶναι γεγραμμένον (ΚΗ ἢ kh), κατόπιν δὲ εἰς Ἀττικήν (400 π.Χ.) ἐξεφωνεῖτο ὡς ἠχηρὸν διαρκὲς καὶ πνευματῶδες «χ» ἔχον περίπου τὴν αὐτὴν προφοράν, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ σήμερον· ἐντεῦθεν καὶ ἡ παρατηρουμένη ἀνομοίωσις: *χαρίζομαι> χεχάρισμαι> κεχάρισμαι· χάσκω> χέχηνα> κέχηνα* κ.λπ., καὶ κατὰ τὴν λατινικὴν γραφὴν ἐγράφετο ἀρχικῶς διὰ τοῦ (C) *Ἀχιλλεὺς> Acilles*, μετέπειτα διὰ τοῦ (ch) *Achilles*.

Εἴς τινας τῶν περιστάσεων ὑπελογίζετο ὑπὸ ιῶν ποιητῶν τό «χ» ὡς διπλοῦν σύμφωνον (κχ), διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ πρὸ αὐτοῦ βραχὺ φωνῆεν ἐλαμβάνετο ὡς θέσει μακρόν, (μερικοὶ δὲ τῶν ἐκδοτῶν εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις γράφουν «κχ» ἀντί «χ», π.χ. *μετηλακχότα· συνδιαπεφύλακχεν)*· π.χ. *βρόχος, φαιδίχιτων, ἰάχή* κ.λπ.

Εἰς τὴν νεοελληνικὴν τό «χ» ἔχει διπλῆν προφοράν, ἤτοι πρὸ τῶν λεπτοτέρων φωνηέντων «ε» καί «ι» οὐρανικήν, π.χ. *χέρι (χαίρω), χίλια (χοῖρος)*, πρὸ δὲ τῶν ἀδροτέρων φωνηέντων «α», «ο», «ου» ὑπερωικὴν π.χ. *χαρά, χορός, χούφτα*. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν προῆλθεν τό «χ», α) ἐξ ἰαπετικοῦ ἠχηροῦ δασέος gh, ὡς *ἔχω, χειμών* (hiems), *ὁμίχλη*, β) ἐξ ἀφομοιώσεως πρὸ δασυνομένου φωνήεντος ἢ πρὸ δασέος συμφώνου (φ,χ) τῶν ἄλλων οὐρανικῶν (κ,γ), ὡς *ἐλέγθην>ἐλέχ-θην, κακ-ύποπτος> καχ-ύποπτος* κ.λπ., γ) ἐκ δασύνσεως εἰς τὴν κλίσιν *δείκνυμι> δέδειχα, πρᾶ-γος> πέπραχα,* δ) ἐξ ἀφομοιώσεως τοῦ «ν» (εἴς τινας διαλέκτους), ὡς *τὸν χάρο> τὸχ χάρο, τὸν χειμῶνα> τὸχ χειμῶνα*, εἰς τὴν νεοελλ. καὶ δημοτ., ἐπειδὴ ἐξέλιπεν ἡ προφορὰ αὕτη, τό «ν» ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ «χ», ὡς *ἀσυνχώρητος>ἀσυχώρετος*.

Ὁ φθόγγος οὗτος α) τρέπεται: 1) εἰς «κ», *ἄσχημος>ἄσκημος, σχίζω>σκίζω, σχολεῖον>σκολειό*, 2) εἰς «σ», π.χ. *χοινίκι> σοινίκι*, 3) εἰς «φ», π.χ. *ἔχις>ὄφις, λείχω> γλείφω, χλωρίον> φλῶρι* (πτηνόν τι)· β) συγχωνεύεται εἰς «ξ», π.χ. *ἔχω> ἔχσω> ἔξω, βρέχω> βρέχσω> βρέξω*· γ) τρέπεται δι' ἀνομοίωσεως εἰς «κ», π.χ. *ἀνο-χωχὴ> ἀνοκωχή* (νεώτ. ἀνακωχή), *ἐχε-χειρία> ἐκεχειρία*· δ) τό «χτ» ἐγένετο «κτ», π.χ. *ἀνέχομαι> ἀνεχτὸς> ἀνεκτός*· ε) *τό «χμ» τρέπεται εἰς «γμ», π.χ. τρέχω>κατατρεγμένος, βρέχω> βεβρεγμένος*, (δημ.) *βρε(γ)μένος*· στ) τό «ν» πρὸ τοῦ «χ» τρέπεται εἰς «γ», ὡς *ἐνχέω>ἐγχέω*· ζ) τό «χ» ὑπὸ τῶν Ἰώνων ἐνηλάσσετο πρὸς τό «κ», ὡς *δέχομαι> δέκομαι,, κιθὼν> χιτών, κύθρα> χύτρα*· η) ἀνεπτύχθη πρὸ τοῦ «λ» πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἤχου αὐτοῦ, ὡς *λιαρὸς> χλιαρός, λαῖνα* (λατιν. laena, luna)*>χλαῖνα*· θ) τό «χj» ἀποδίδει «σσ», ὡς *ὀρύχjω>ὀρύσσω, ἐλάχjων> ἐλάσσων, γλῶχ-j-α> γλῶσσα*· ι) εἰς τὴν δωρικὴν ὑπάρχει «χ» ἀντί «θ», ὡς *ὄρνιθος >ὄρνιχος (*πρβλ. καὶ τὸ τῆς δημ. *θλιβερὸς> χλιβερός)*· ια) εἰς τὸ μέσον λέξεως ἐνηλάσσετο πρός τὸ «γ», ὡς *ὀρυχὴ> ὀρυγή, ἄγχι>ἐγγύς, πάχνη>πάγος*· εἰς τὴν δημοτ. τὸ σύμπλεγμα προφορᾶς «φχ» (ἐκ τῶν διφθόγγων αυ, ευ) γίνεται «φκ», ὡς *καυχιέμαι> καυκιέμαι, εὐχή> εὐκή*, τό «κτ» καί «χθ» γίνονται «χτ», ὡς *κτυπῶ> χτυπῶ, χθές> χτές*· τί-

θεται «χ» ἀντί «ρ» πρὸ ὀδοντικοῦ «τ», ὡς *κονιορτὸς> κορνιορτὸς> κουρνιαχτός*, τό «θλ» ἢ «θν», «γν», «κν» γίνονται ἐνίοτε «χλ», «χν», ὡς *παγνίδι> παιχνίδι, δεικνύω> δείχνω*· // τό «χ» ὡς σύμβολον βραχυγραφικὸν εἰς τὸ ἀττικὸν ἀριθμητικὸν σύστημα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 1000, τὸ τακτικὸν χιλιοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρ. χιλιάκις. Τοῦτο πλαισιούμενον ἐκ τριῶν πλευρῶν ⌈Χ| ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν πέντε χιλιάδες (5000). Εἰς τὸ ἰωνικόν, τὸ βυζαντινὸν καὶ τὸ νεώτερον ὀξυτονούμενον ἄνωθι καὶ δεξιὰ (Χ΄) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 600, τὸ τακτικὸν ἑξακοσιοστὸς καὶ τὸ ἐπιρρ. ἑξακοσιάκις, ὀξυτονούμενον δὲ ἀριστερὰ καὶ κάτω (,Χ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἑξακόσιαι χιλιάδες (600.000), πρὸς τὸ τακτικὸν ἑξακοσιοστὸς χιλιοστὸς καὶ πρὸς τὸ ἐπίρρημα ἑξακοσιάκις χιλιάκις Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τὸ κεφαλαῖον «Χ» δηλοῖ τὴν 22αν ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μικρόν «χ» τὴν 22αν ῥαψῳδίαν τῆς Ὀδυσσείας· τό «χ» ὡς γραμματικὸν ἢ ἑρμηνευτικὸν σημεῖον (βλ. σημεῖα).

Τὸ ⳨ ἐτίθετο ὡς σύντμησις τῆς λέξεως «*χρηστόν*», διότι πολλὰ χωρία συγγραφέων, τὰ ὁποῖα ἔφερον τοῦτο τὸ σημεῖον, ἐνούμενα εἰς ἓν βιβλίον ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσουν τήν «*χρηστομάθειαν*»· // (Μαθ.) ὁ παριστανόμενος διὰ τοῦ «χ» καὶ (λατιν.) «x» ἄγνωστος ἀριθμὸς εἶναι κατ' ἐπίτμησιν τῆς λέξεως «xei», καθὼς κατὰ τὸν μεσαίωνα μετεγράφετο ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ τὸ *shéi* (=πρᾶγμά τι), εἶναι δὲ ὁ ἄγνωστος ἀριθμός, ὁ ὁποῖος ζητεῖται νὰ εὑρεθῇ εἰς διαφόρους μαθηματικὰς πράξεις (πρακτικῆς ἀριθμητικῆς, ἀλγέβρας)· προκειμένου δὲ καὶ περὶ ἄλλων ἀγνώστων λαμβάνονται τὰ ἐχόμενα τοῦ «χ» ψηφία, ἤτοι (ψ,ω)· // (δημοτ.) «χ» εἰς τὸ τέλος συγκεκομμένων ῥηματικῶν τύπων κατ' ἀποβολὴν ἐνδιαμέσου «σ» καὶ κατὰ τροπὴν τοῦ «κ» εἰς «χ», π.χ. *διώξ(ε)τε> διῶκ'(σ)τε> διῶχ'τε, διῶχ'το*, οὕτω καὶ *σφάχ'το- σφάχ'τε, ῥίχ'το- ῥίχ'τε* κ.λπ.

Χ,χ· [Χ,χ περιεστιγμένον ⳨ , βλ. περίστιξις, ὀβελός).

χαίνω· (=χάσκω, ἀνοίγω τὸ στόμα· (φρ.) «*ὅτε δὴ 'κεχήνη προσδοκῶν τὸν Αἰσχύλον*» (Ἀριστοφάνης)· σχίζομαι, σχηματίζω χάσμα)· (φρ.) «*τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών*» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἔχαινον, (μέσ. μέλλ.) χανοῦμαι, (ἀόρ. β΄) ἔχανον, (ὑποτ.) χάνω, (ἀόρ. α΄) ἔχανα, (πρκμ.) κέχηνα καὶ κέχαγκα, (μετχ.) κεχηνώς, -υῖα, -ός, (ὑπερσ.) ἐκεχήνειν· – (ἐπὶ πληγῆς)· (φρ.) «*χαίνουσα πληγή*» (Σοφοκλῆς)· «*κεχηνώς*» (=ὁ χάσκων, (κν.) ὁ χάχας)· (φρ.) «*οὗτος δὲ κεχηνὼς βρωμησάμενος τοῦ σοῦ δίνου μέγα καὶ στράτιον κατέπαρδεν*» (Ἀριστοφάνης)· – χάσμα, χάνος, (-ους), τό (=τὸ χάσμημα), ἀχανής.

χαίρω· (ἀμτβ.) (=εἶμαι πλήρης χαρᾶς· (φρ.) «*χαίρω δὲ καὶ αὐτὸς θυμῷ, ἐπὶ δοκέω νικήσεμεν Ἕκτορα δῖον*» (Ἰλιάς)· «χαίρω τινί» (=εὐφραίνομαι διά τι· ἀρέσκομαι εἴς τι)· (φρ.) «*Αἴαντ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐυκνήμιδες Ἀχαιοὶ εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον, κεχαρηότα νίκῃ*» (Ἰλιάς)· (μτφ.) ἀρκοῦμαι εἴς τι)· (φρ.) «*χαίρει ὑφάμμοις χωρίοις*» (Θεόφραστος)· «*χαίρομαι*» (ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, ἀλλὰ σημειοῦται ὡς δατισμός*)· (μετὰ κατηγορημ. μετοχῆς) χαίρω νὰ...· (φρ.) «*χαίρω δὲ σ' εὐτυχοῦντα*» (Εὐριπίδης)· (μετὰ κατηγορ. μετχ., ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑποκείμ. τοῦ ῥήματος)· (φρ.)

«*χαίρω τὸν μῦθον ἀκούσας*» (Ὅμηρος)· (πρτ.) ἔχαιρον, (μέλλ.) χαιρήσω (χαροῦμαι καὶ χαρήσομαι), (μτγν.) χαρῶ, (ἀόρ.) ἐχάρην, ἐχάρησα, (πρκμ.) κεχάρηκα, γέγηθα, (ὑπερσ.) ἐκεχαρήκειν· (ὑπ.) χαίρω, ἀ χαρῶ, χαρήσω, πρ κεχαρήκω, γεγηθὼς ὦ· (εὐ) ἐ χαίροιμι, μ. χαιρήσοιμι, χαροίμην, (χαρησοίμην), ἀ χαρείην, χαρήσαιμι, πρ κεχαρήκοιμι, γεγηθὼς εἴην· (προστ.) ἐ χαῖρε, ἀ χάρηθι, χάρησον, πρ κεχαρηκὼς ἴσθι, γεγηθὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ χαίρειν, μ χαιρήσειν, χαρεῖσθαι, χαρήσεσθαι, (μτγν.) χαρεῖν, ἀ χαρῆναι, χαρῆσαι, πρ κεχαρηκέναι, γεγηθέναι· (μετχ.) ἐ χαίρων, -ουσα, -ον, μ χαιρήσων, -ουσα, -σον, (χαρούμενος, χαρησόμενος) (μτγν.) χαρῶν, -οῦσα, -ροῦν, ἀ χαρείς, -εῖσα, -ρέν, χαρήσας, -σασα, -ρῆσαν, πρ κεχαρηκώς, -κυῖα, -κός, γεγηθώς, -θυῖα, -θός· – ἡ προστ. *χαῖρε, χαίρετε* καί (δυϊκ. ἀρχ.) *χαίρετον* εἶναι λίαν εὔχρηστος προσφώνησις χαιρετισμοῦ· (φρ.) «*χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων*» (Καιν. Διαθ.)· «*χαῖρ' ὡς μέγιστα, χαῖρε*» (Σοφοκλῆς)· «*χαίρετον, ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκάνετον*» (Ἰλιάς)· (ὁμοίως ἐπὶ χαιρετισμοῦ τὸ ἀπαρεμφ. *χαίρειν* ἀντὶ τοῦ *χαῖρε*)· (φρ.) «*προσειπών τινα χαίρειν οὐκ ἀντιπροσερρήθη*» (Ξενοφῶν)· εἰς χρῆσιν ἐπιρρηματικὴν ἡ μετοχὴ «*χαίρων*» (φρ.) «*ὁ δὲ δέξατο χαίρων παῖδα φίλην*» (=μετὰ χαρᾶς) (Ἰλιάς)· – χαρά, χάρις, χάρμα, χαρτός(=εὐχάριστος), χαρμοσύνη, χαρίζομαι, χαιρετίζω (κν. χαιρετῶ) (=ἀσπάζομαι, λέγω τῷ χαῖρε), συγχαίρω, ὑπερχαίρω (=χαίρω ὑπερβολικῶς), ἐπιχαίρω (=δεικνύω χαιρεκακίαν), προχαίρω (=ἐκ τῶν προτέρων χαίρω).

χαλεπαίνω (τινί)· (=ἀγανακτῶ, ὀργίζομαι λίαν· (φρ.) «*Αἰσχύλε λέξον, μηδ' αὐθαδῶς σεμνυνόμενος χαλέπαινε*» (Ἀριστοφάνης)· ἐρεθίζω· (φρ.) «*χαλεπαίνει ὁ ὀργιζόμενος*» (Ἀριστοτέλης), ἀγανακτῶ ἐναντίον τινός) (μετὰ δύο δοτ.)· (φρ.) «*ἦσαν οἱ συμπρέσβεις τῷ Ἑκατωνύμῳ χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένοις*» (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἐχαλέπαινον, (μέλλ.) χαλεπανῶ, (ἀόρ.) ἐχαλέπηνα· (Μέσ. καὶ Παθ.) χαλεπαίνομαι (=πικραίνομαι, μὲ μεταχειρίζονται τραχέως)· (φρ.)· «*ἐλεεῖσθαι οὖν ἡμᾶς πολὺ μᾶλλον εἰκὸς ἐστί που ὑπὸ ὑμῶν τῶν δεινῶν ἢ χαλεπαίνεσθαι*»· (Πλάτων)· (παθ. ἀόρ. α΄ μετὰ μέσης σημασίας) ἐχαλεπάνθην, (ὑποτ.) χαλεπανθῶ· – (μετὰ δοτικῆς) (=ἀγανακτῶ διά τι)· (φρ.) «*Ζεὺς ὅτε δή ῥ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπαίνει*» (Ἰλιάς)· – χαλεπός, χαλεπήρης, χαλεπότης, χαλέπτω (=κακοποιῶ, βλάπτω), χαλεπτύς (=χαλεπότης).

χαλινῶ(-όω) (τι ἤ τινα)· (=χαλινώνω, καπιστρώνω· (φρ.) «*τοὺς ἵππους χαλινοῦσιν*» (Πλούταρχος)· ἀναχαιτίζω, περιορίζω)· (φρ.) «*χαλινοῦντες τὸ φιλόφωνον καὶ λάλον*» (Πλούταρχος)· (πρτ.) ἐχαλίνουν, (μέλλ.) χαλινώσω, (ἀόρ.) ἐχαλίνωσα, (ὑποτ.) χαλινώσω· (Παθ.) χαλινοῦμαι, (παθ. ἀόρ.α΄) ἐχαλινώθην, (πρκμ.) κεχαλίνωμαι, (μετχ.) κεχαλινωμένος, -η, -ον· – χαλινός, χαλίνωσις, χαλίνωμα, χαλινωτέον, χαλινωτήριον, χαλινῖτις (=ἡ χαλινοῦσα, ἐπίθ. τῆς Ἀθηνᾶς), χαλινωτήριον, χαλιναγωγῶ, χαλιναγωγός, χαλιναγωγία.

χαλῶ(-άω) (τι)· (=χαλαρώνω· (φρ.) «*χαλῶντα καὶ ξυντείνοντα τὰ νεῦρα*» (Πλάτων)· καταβιβάζω, ῥίχνω· (φρ.) «*καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν*» (=ῥίχτε τὰ δίχτυα σας)· (Καιν. Διαθ.), (μτφ.) κατευνάζω· (φρ.) «*ὥστ' ἤδη τὴν ὀργὴν χαλάσας τοὺς σκίπωνας καταβάλλω*» (Ἀριστοφάνης)· «*χαλῶ τινι*» (=ἐνδίδω, ὑποχωρῶ εἴς τινα)· (φρ.) «*χάλα τοκεῦσιν εἰκότως θυμουμένους*» (Εὐριπίδης)· (μτφ.) (μετὰ γενικῆς) (=ἀφήνω, παραβλέπω τι)· (φρ.) «*τί χαλᾷ μανιῶν;*» (Αἰσχύλος)· «*αἰκίζεταί τε κοὐδαμᾷ χαλᾷ κακῶν*» (Αἰσχύλος) (ἰατρ.) «*κοιλίη ὑγρὰ χαλᾷ*» (=χαλαροῦται) (Γαληνός)· (δημοτ.) φονεύω· (φρ.) «*τὸ Διᾶκο νὰ χαλάσετε, τὸ φοβερὸ τὸν κλέφτη*»· ἀχρηστεύομαι· «*χάλασε ἡ μηχανή*»· ἀλλοιοῦμαι γινόμενος χειρότερος· (φρ.) «*χάλασε τὸ κρασί*»· διακορεύω παρθένον· (φρ.) «*τὴ βρῆκε χαλασμένη καὶ ζητάει διαζύγιον*»· «*χαλάει τὸν κόσμο*» (=θορυβωδῶς διαμαρτύρεται)· «*δὲ χάλασε ὁ κόσμος*» (=δὲν πρόκειται περὶ ἐξαιρετικοῦ τινος)· – χαλαρός, χάλασμα, χάλασις, χαλαστός, χαλαρότης, χαλαστόν (=ἡ ἄλυσις), χαλαστικός, χαλαστήρια (ἐνν. σχοινία), χαλασμός, χαλίφρων(=ὁ μωρός), χαλαστικός, χαλάστρα.

χᾶν· (κατὰ διπλῆν κρᾶσιν) (<«καὶ ἂν»).

χαρακτήρ,(-ῆρος),ὁ· (Γραμμ.) τὸ τελευταῖον γράμμα τῆς ῥίζης ἢ τοῦ θέματος πάσης λέξεως, π.χ. τῆς ῥίζης* *λεγ-* χαρακτὴρ εἶναι τό «γ», τοῦ θέματος* *λογο–* χαρακτὴρ εἶναι τό «ο», «χρονικὸς χαρακτήρ» τοῦ μέλλοντος καὶ ἀορίστου εἶναι τό «σ», π.χ. *παιδεύ-σ-ω, ἐπαίδευ-σ-α.*

Εἰς μερικὰ μετεβλήθη, ὁ χαρακτὴρ ἀναλογικῶς, π.χ. *διώρυχα-διώρυγα, ὄρτυγος-ὄρτυκος, ἔλμινθος-ἔλμιγγος, Ἄρτάμιτος-Ἀρτέμιδος, μαλακὸς- μαλθακός* κ.λπ.

Ὁ χαρακτὴρ τῶν ῥημάτων, ὅταν εἶναι σύμφωνον, δὲν εἶναί τι τὸ σταθερόν, τὸ ὁποῖον συνάγεται ἐκ τῶν ποικίλων φαινομένων, ἡ αἰτία δὲ αὕτη τοῦ φαινομένου εἶναι ἀναλογικὴ καὶ ὄχι φωνητική.

χαρακτηρισμός,(-οῦ),ὁ· ποιοτικὸς καθορισμὸς προσώπου ἢ γεγονότος ὑποκειμενικῆς μᾶλλον ἐπόψεως· // (Ῥητορ.) «σχῆμα λόγου» κατὰ τὸ ὁποῖον προσδιορίζομέν τι ἢ τινα δι' ἰδιαιτέρων γνωρισμάτων· (φρ.) «*χαρακτηρισμός ἐστι λόγος τῶν περὶ τὸ σῶμα ἰδιωμάτων ἀπαγγελτικός, ὃ καί τινες εἰκονισμὸν λέγουσιν, οἷον γυρὸς ἐν ὤμοισιν, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος*» (Ὀδύσσεια τ 246), (Ῥήτορες, Walz)· (ἐνταῦθα γίνεται χαρακτηρισμὸς τοῦ Εὐρυβάτου, κήρυκος τοῦ Ἀγαμέμνονος).

χαράσσω (χαράττω) (τι)· (=ὀξύνω· (φρ.) «*τὰς ἀκίδας τῶν βελῶν χαράττοντες καὶ παραθήγοντες*» (Πλούταρχος)· κάμνω γραμμὰς δι' ὀξέος ὀργάνου ἐπὶ μιᾶς ἐπιφανείας, ἐπιγράφω· (φρ.) «*ἐν τύμβῳ γράμμ' ἐχάραξε τόδε*» (Ἥριννα)· (μτφ.) ἐρεθίζω· (φρ.) «*ἔρως ψυχὰς χαράσσει*» (κατ' ἄλλους ταράσσει) (Σοφοκλῆς)· «*παρόξυνε καὶ χάραττε τὸ φιλόνικον ἐν ἐκείνοις θηγόμενον*» (Πλούταρχος)· παριστάνω, σχεδιάζω· (φρ.) «*ἀπαλὰν χάραξε Κύπριν*» (Ἀνακρεόντεια)· (νεωτ. δημοτ.) ὁρίζω καὶ σημειῶ ἐπὶ ἐδάφους· (φρ.) «*χαράσσω ὁδόν*»· γράφω· (φρ.) «*ἐχάραξε ἐπὶ τοῦ χάρτου μερικὰς λέξεις*»· χαρακώνω)· (πρτ.) ἐχάρασσον καὶ ἐχάραττον, (μέλλ.) χαράξω, (ἀόρ.) ἐχάραξα, (ὑποτ.) χαράξω,

(πρκμ.) κεχάραγα· (Παθ.) χαράσσομαι καὶ χαράττομαι, (μέσ. μέλλ.) χαράξομαι, (μέλλ. παθ.) χαραχθήσομαι, (άόρ.) ἐχαράχθην, (ὑποτ.) χαραχθῶ, (δημ.) (ἐ)χαράκτηκα, (πρκμ.) κεχάραγμαι, (μετχ.) κεχαραγμένος, -ένη, -ένον· –«χαράσσω τινί» (=ὀργίζομαι κατά τινος)· (φρ.) «*κείνῳ τόδε μὴ χαράσσου*» (Εὐριπίδης)· – χαραυγή, χάραξις, χάραγμα, χαράδρα, χαραδραῖος, χαραδρεών, χαραδριός (=πτηνὸν διαβιοῦν εἰς χαράδρας), χαράδρωμα, χαραδρώδης, χάραδρος ὁ (=χαράδρα), χάραξ, χαρακτήρ, χαρακτός, χαρακίας, χαρακίζω κ.λπ.

χαρίζομαί (τινι)· (=κάμνω ἢ λέγω τι πρὸς χάριν τινὸς· (φρ.) «*Ἕκτορι καὶ Τρώεσσι χαριζόμενος*» (Ἰλιάς)· εἶμαι εὐχάριστος, ἀγαπητός· (φρ.) «*κεχάριστο δὲ θυμῷ*» (Ὀδύσσεια)· «χαρίζομαί τι» (=δωροῦμαι, δίδω εὐχαρίστως τι)· (φρ.) «*δῶρα δ' ἐτώσια ταῦτα χαρίζει*» (Ὅμηρος)· (μετ' ἀπαρεμφ. ἀνάρθρου ἢ ἐνάρθρου)· (φρ.) «*χάρισε δὲ καὶ τοῖς ἀνδράσι μένειν ἄρρεσιν*» (Λουκιανός)· «*τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν*» (Καιν. Διαθ.)· «χαρίζομαί τινος» (=χαρίζω τι ἔκ τινος)· (φρ.) «*χαρίζομαι οὐ μόνον τὸ δωροῦμαι, ἀλλὰ καὶ τὸ χάριν τινὶ ποιῶ, οἷον χαριζόμενός σοι ἔπραξα τάδε*» (Θωμ. Μάγιστ.)· (ἐπὶ γυναικὸς) ὑποτάσσομαι εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ ἀνδρός· (φρ.) «*εἰ ὑπομενεῖς χαρίσασθαί μοι γυναῖκά σε ποιήσομαι*» (Διον. Ἁλικαρν.)· (μετὰ συστοίχου αἰτιατ.)· (φρ.) «*τὸ δὲ ἄρρεν οὐδενὶ τρόπῳ χαρίζεται Θήλειαν ἀπόλαυσιν*» (Λουκιανός)· «*χαρίσασθαι· λέγονται γὰρ αἱ γυναῖκες χαρίζεσθαι αἱ πρὸς συνουσίαν ἑαυτὰς ἐκδιδοῦσαι*» (Ἡσύχιος)· συγχωρῶ)· (φρ.) «*χαρίσασθαί μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην*» (Καιν. Διαθ.)· (πρτ.) ἐχαριζόμην (μέλλ.) χαρίσομαι καὶ ἀττ. χαριοῦμαι, (παθ. μέλλ.) χαρισθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐχαρισάμην, (ὑποτ.) χαρίσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐχαρίσθην, (ὑποτ.) χαρισθῶ, (πρκμ.) κεχάρισμαι, (μετχ.) κεχαρισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐκεχαρίσμην· – χάρις, χάρισμα, χαρισμός, χαριστήριος, ἀχάριστος, εὔχαρις, εὐχάριστος, χαρίζω, χαριεντισμός, χαριέντισμα, χαριεντίζομαι, χαρίεις, χαριέσσα κ.λπ.

χάριν· (Γραμμ.) (αἰτ. ἐνικοῦ τοῦ χάρις,* (-ιτος), ἡ ὡς ἐπίρρημα)· // (Συντακτ.) συντάσσεται μετὰ γενικῆς (ὡς πρόθεσις καταχρηστική) καὶ σημαίνει σκοπόν· (φρ.) «*συγχωρῶ τοῦ λόγου χάριν*» (Πλάτων)· «*πρὸς χάριν τινός*» (=ἕνεκά τινος)· τό «*χάρις εἴς τι*» (ἀδόκιμον καὶ νεώτερον).

χάρις,(-ιτος),ἡ· (αἰτ.) τὴν χάριν, (ποιητ.) τὴν χάριτα, ἡ αἰτ. (τὴν χάριν) (βλ.λ.) ὡς καταχρηστικὴ πρόθεσις· ἡ «θεὰ Χάρις», (αἰτ.) «*τὴν θεὰν Χάριτα*».

χαριστικός,-ή,-όν· (Συντακτ.) «δοτικὴ* χαριστική», ἡ ἐκφράζουσα ὅτι γίνεταί τι πρὸς χάριν τινός, π.χ. «*πᾶς ἀνὴρ αὐτῷ πονεῖ*» (Σοφοκλῆς). Ἡ δοτικὴ χαριστική «μοι» (=πρὸς χάριν μου) ἑρμηνεύεται διὰ τοῦ παρακαλῶ· (φρ.) «*καὶ μοι*(=παρακαλῶ) *τὴν γραφὴν ἀνάγνωθι*» (Ἰσοκράτης)

χασμωδία,(-ίας),ἡ· (παρὰ τὸ χασμώδης< χάσμα+ εἶδος ἄνευ τοῦ ω ὑπογεγραμμένου, ὡς καὶ *κτηνωδία, θηριωδία, ληρωδία, ἀνδραποδωδία κ.λπ.)*· // (Γραμμ.) χασμωδία εἶναι ἡ εἰς ἐπαλλήλους συλλαβὰς κακόηχος συνάντησις

φωνηέντων ἢ κατὰ τὴν συνεκφορὰν λέξεων (τοῦ τελευταίου φωνήεντος τῆς α΄ λέξεως καὶ τοῦ ἀρχικοῦ τῆς ἑπομένης), ἡ ὁποία καλεῖται «ἐξωτερικὴ χασμωδία», π.χ. «*ἅμα ἐγὼ ἄκουσα ὅλα αὐτά*», ἢ εἰς τὸ μέσον τῆς αὐτῆς λέξεως, ἡ ὁποία καλεῖται «ἐσωτερικὴ χασμωδία», π.χ. *ἀκούουν, Γαβριηλίδης* δυσχεραίνουσα τὴν ἀπρόσκοπτον ἀπαγγελίαν τοῦ λόγου. Ἀποφεύγεται δὲ αὕτη ἡ χασμωδία διὰ τῆς συναλοιφῆς* , ἤτοι δι' ἐκθλίψεως* , κράσεως* , ἀφαιρέσεως* , ἀποβολῆς* φωνήεντος, διὰ συνιζήσεως* , δι' ὑπερβιβασμοῦ τοῦ χρόνου (ἄλλως ἀντιμεταχωρήσεως*), διὰ μεταβολῆς τῆς προσῳδίας καὶ διὰ μετρικῆς ἐκτάσεως*, δι' ἀντεκτάσεως*, δι' ἐπενθέσεως*, δι' ἀποβολῆς* φωνηέντων, δι' ἐκπτώσεως τοῦ ὑποτακτικοῦ φωνήεντος τῶν διφθόγγων, δι' ἀναπτύξεως συνοδίτου φθόγγου, διὰ προσθετικῶν φωνηέντων, δι' ἀφομοιώσεως* καὶ ἀνομοιώσεως* φωνηέντων, διὰ τῆς προσθήκης εὐφωνικῶν φθόγγων (τοῦ «ν» καὶ «σ»), διὰ διαφόρου τοποθετήσεως τῶν λέξεων καὶ διὰ παρεμβολῆς μορίων.

Αὕτη ἐπετελεῖτο: α) ἐὰν μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ «F» ἦσαν ὅμοια, τὰ συμπεσόντα φωνήεντα, π.χ. *ἡδέFες*> *ἡδέες*> *ἡδεῖς*· **πλόFος*> *πλόος*> *πλοῦς*, β) ἐὰν διέφερον μὲν κατὰ τὴν ποσότητα καὶ ὀλίγον δὲ κατὰ τὴν ποιότητα: *ἠFέλιος*> *ἥλιος, ΠερικλέFης*> *Περικλῆς, δέFει*> *δεῖ, νόFῳ*> *νῷ*, γ) ἂν τὸ προηγούμενον φωνῆεν ἦτο ἀδρότερον τῶν ἑπομένων φωνηέντων (α,ε,ι,ο,ω,ου), π.χ. *ἄFεθλος*> *ἄεθλον*> *ἆθλον, ἐλαίδιον*> *ἐλάδιον*> (κν. *λᾰ̃δι*, ἁπλῆ δημοτ. *λάδι τό*), *πυλαFορὸς*> *πυλωρός, ΠοσειδάFων*> *Ποσειδῶν, δοFέναι*>*δοῦναι ὠFιὸν*> *ᾠόν, πρωὶ*>*πρῴ, ἐFίκοσι*>*εἴκοσι* κ.λπ. (τοὐναντίον δὲν ἐγένετο συναίρεσις μετὰ τὴν σίγησιν τοῦ «F», ὁσάκις προηγεῖτο μὲν ὁ λεπτότερος φθόγγος, ἠκολούθει δὲ ὁ ἀδρότερος, π.χ. *κρέFας - κρέας, ναFῶν*> *νηῶν*> *νεῶν, κλέFος*> *κλέος, ΠερικλέFεσα*> *Περικλέεα*> *Περικλέα* κ.λπ.).

Πολλάκις ἐθεραπεύετο ἡ χασμωδία δι' ἀναπτύξεως «συνοδίτου φθόγγου», διὰ τῆς προσθήκης εὐφωνικῶν φθόγγων («ν» καὶ «σ») ἢ διὰ διαφόρου τοποθετήσεως τῶν λέξεων ἢ καὶ διὰ παρεμβολῆς μορίων, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπέτρεπε τοῦτο ὁ λόγος, διότι πολλάκις ἦτο ἀδύνατον, ἐπειδὴ ἡ θέσις τῶν λέξεων (ἄρθρων, προθέσεων καί τινων συνδέσμων) ἦτο καθωρισμένη: *οὐ οὕτως*>*οὐχ οὕτως, ἐκ(ἐξ)Πειραιῶς*>*ἐκ Πειραιῶς*. Ἡ χασμωδία, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, δημιουργεῖται καὶ εἰς τὴν συνέπειαν τοῦ λόγου, ἤτοι εἰς τὴν συνεκφορὰν τῶν λέξεων εἰς τὴν πρότασιν, ὡς καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν διαφόρων καταλήξεων μετὰ τῶν ριζῶν ἢ θεμάτων, διότι φυσιολογικῶς δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῆς χασμωδίας εἰς τὴν σύνταξιν ἀπὸ τῆς χασμωδίας ἐντὸς τῆς αὐτῆς λέξεως.

Αὐτὸς δὲ ὁ σχηματισμὸς τῶν ἐπαλλήλων φωνηέντων προσέπιπτεν εἰς τὰ ὦτα τῶν Ἑλλήνων δυσαρέστως καὶ ἀπεφεύγετο διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς συναλοιφῆς* , ἂν καὶ ὁ Ἑρμογένης ἀποφαίνεται «*ὅτι πολλὰ φωνήεντα συνεκφωνούμενα, ὡς «Αἰαίη», «Εὔιος» οὐκ ἀηδῆ, ἀλλὰ μουσικώτερα*»· // (Μετρ.) «ἐπιτεταμμένη χασμωδία» εἶναι ἡ μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ πρώτου ποδὸς καὶ μετὰ

τὴν βουκολικὴν διαίρεσιν συμβαίνουσα, καθ' ὅσον τὸ εἰς αὐτὴν δὲν ἐκθλίβεται πάντοτε τὸ βραχὺ φωνῆεν καὶ δὲν συστέλλεται τὸ μακρὸν καὶ ὅτι βραχὺ φωνῆεν πρὸ ἀφώνου μετὰ ὑγροῦ τῆς ἑπομένης λέξεως σχεδὸν μόνον εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ α΄ ποδὸς ἐκτείνεται καὶ ὅτι συχνότατα στίζεται μετὰ τὸν πρῶτον πόδα· // (Νεοελλ. Μετρική) ὅταν ἔχωμεν εἰς συνέπειαν λόγου ἐπαλληλίαν φωνηέντων οὕτως, ὥστε τὸ ἓν νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἑπομένης καὶ εἶναι ἀνάγκη διὰ τὴν ὕπαρξιν τοῦ ῥυθμοῦ νὰ προφερθοῦν χωρισμένα, τότε ἔχομεν εἰς τὸν στίχον χασμωδίαν, ὁ δὲ στίχος εἶναι ἐλαττωματικὸς καὶ τὸ μετρικὸν σφάλμα εἶναι βαρύτατον, π.χ.

«ἀγάλματ(α ἑ)λληνικ(ὰ ἑ)λληνικὰ μνημεῖα
ἐνταῦθα ἐν σεμνότητι καὶ παντοδυναμίᾳ»

(Προβελέγγιος)

Δὲν θεωρεῖται χασμωδία, ἐὰν τελειώνῃ ὁ στίχος εἰς φωνῆεν καὶ ἀρχίζει ὁ ἄλλος ἀπὸ φωνήεντος. Διὰ τὴν ἀποφυγὴν χασμωδίας ὑπάρχουν εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ τὰ εὐφωνικὰ σύμφωνα «ν», «σ», τῶν ὁποίων γίνεται πολλάκις ὑπερβολικὴ χρῆσις: *«μὴ ἔχει»>«μὴν ἔχει»*, *«ἕνα εἶχε»>«ἕναν εἶχε»*· *«ἐπειδὴ ἔχει»>«ἐπειδὴς ἔχει»*· *«τίποτε ἀγάπη μου»>«τίποτες ἀγάπη μου»* κ.λπ.· (εἰς τὴν δημοτ. ὡς εὐφωνικὸν τίθεται καὶ τό «γ»), π.χ. *ἔκαιε >ἔκαιγε, ἀερικὸ> ἀγερικό,* ὡς καὶ *ἥλιος >γήλιος, αἷμα>γαῖμα* (τὸ γ τοῦτο πολλάκις ἀναπτύσσεται καὶ εἰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν νν: *σύννεφο> σύγνεφο, τυραννιέμαι>* τυραγνίεμαι).

χατζῆς,(-ῆ),ὁ· (<τουρκ. hacı=προσκυνητὴς τῶν ἁγίων τόπων)· χαντζῆς ὁ (<τουρκ. han—cı=πανδοκεύς, ξενοδόχος<χάνι<τουρκ. han= πανδοχεῖον).

χειλόφωνος,-ος,-ον· (ἐσφαλμ. χειλεόφωνος) (πρβλ. χειλοποτῶ, χειλοπόταμον, χειλοφύλαξ, χειλοπλαστία, χειλόγναθα, χειλόποδα κ.λπ.)· // (Γραμμ.) τὰ χειλόφωνα (ἄλλως χειλικά) εἶναι οἱ «χειλικοὶ φθόγγοι», ἤτοι οἱ φθόγγοι οἱ ἐκφωνούμενοι διὰ τοῦ σχηματισμοῦ φραγμοῦ ἐπὶ τῶν χειλέων κατὰ τὴν ἐκπομπὴν τῆς πνοῆς· (βλ. γράμμα).

χεῖμα,(-ατος),τό· (=ψῦχος, παγετός)· χῦμα, (-ατος), τό (=τὸ χεόμενον)· χύμα (ὀρθότ. χοίμα τοῦ ῥ. οἰμῶ (-άω) (=ὁρμῶ)>χοιμῶ) (προστακτική).

χειμάζω (καὶ **χιμάζω**)· (φρ.) *«χιμάζειν· τὸν χειμῶνα διάγειν»* (Ἡσύχιος), (ἀμτβ.) (=διάγω τὸν χειμῶνα κάπου, διέρχομαι τὸν χειμῶνα · (φρ.) *«χειμάζω δ' ἐν κοίλοις ἄντροις»* (Ἀριστοφάνης)· (φρ.) *«θερίζειν καὶ χειμάζειν τὸ διάγειν ἐν τῇ τοῦ θέρους ὥρᾳ καὶ ἐν τῇ τοῦ χειμῶνος»* (Φρύνιχος)· ἐγείρω χειμῶνα, καταιγίδα· (φρ.) *«οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ, ὅταν χειμάζῃ ὁ θεὸς ἐν τῇ θαλάσσῃ»* (Ξενοφῶν)· καταλαμβάνομαι ὑπὸ τρικυμίας· (φρ.) *«ἐν θαλάττῃ χειμαζομένου πλοίου»* (Πλάτων)· «χειμάζω τι» (=ἐκθέτω τι εἰς τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος)· (μτφ.) ἐπιφέρω σύγχυσιν, βασανίζω, ταλαιπωρῶ· (φρ.) *«ταῦτα καὶ πλουσίους χειμάζει καὶ πένητας»* (Πλούταρχος)· (ἀπροσ.) «χειμάζει» (=κάνει βαρυχειμωνιά), (παθ.) «χειμάζομαι» (=καταλαμβάνομαι ὑπὸ τρικυμίας)· (πρτ.) ἐχείμαζον, (μέλλ.) χειμάσω, (ἀόρ.) ἐχείμασα, (ὑποτ.) χειμάσω, (τὸ χειμάσαν)· (Παθ.) χειμάζομαι (=ὑποφέρω ἕνεκα ψύχους τοῦ χειμῶνος, βασανίζομαι), (πρτ.) ἐχειμαζόμην, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐχειμάσθην, (ὑποτ.) χειμασθῶ· – χειμών, χεῖμα*, χείμασις, χειμασία, χειμάδιον, χειμαδίζω, χειμαδεύω, χειμάδιος(=χειμερινός), χειμαδιό· (φρ.) *«ὁ θεὸς χειμάζει»* (=ἐγείρει θύελλαν, χειμῶνα) (ποιητικόν) (Σοφοκλῆς).

χείμαρρος,(-ου),ὁ· (ὁ κατὰ τὸν χειμῶνα ῥέων ποταμός)· χείμαρος ὁ (=πάσσαλος ἐμπεπηγμένος εἰς τὸν πυθμένα πλοίου· ὀπὴ εἰς τὸ κύτος λέμβου)· χίμαρος ὁ (=ὁ τράγος), (ἡ «χίμαιρα»=ἡ αἶξ, ἡ γίδα· μυθικὸν τέρας· (μετωνυμικῶς) πλάσμα φαντασίας).

χείρ,(-ρός),ἡ· (=τὸ χέρι) (δοτ. πληθ.) ταῖς χερσί, (ποιητ.) χείρεσι(ν) καὶ χέρεσσι)· κατὰ τὴν σύνθεσιν ἀναβιβάζεται ὁ τόνος, π.χ. ἀντίχειρ, μονόχειρ, ἀριστερόχειρ, ἑτερόχειρ, μακρόχειρ, χρυσόχειρ κ.λπ.

χειροβοσκός,(-οῦ),ὁ· (=ὁ χειρῶναξ, ὁ ζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας διὰ χειρῶν)· χοιροβοσκός (=ὁ βόσκων χοίρους, κν. γουρουνοβοσκός).

χειρογραφική,(-ῆς),ἡ· ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὴν ἀνάγνωσιν, χρονολογικὴν κατάταξιν καὶ ἑρμηνείαν τῶν ἀρχαίων χειρογράφων.

χειρόγραφον,(-ου),τό· (βλ. ἀντίγραφον).

χειροτονῶ(-έω)· (=ἐκλέγω δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν· ἐκλέγω, ἀποφασίζω διὰ χειροτονίας, ψηφίζω· (φρ.) *«ὁπότερον δ' ἂν τῶν νόμων χειροτονήσωσιν οἱ νομοθέται τοῦτον κύριον εἶναι»* (Δημοσθένης)· *«χειροτονοῦμαι»* (=αἱροῦμαι, ἐκλέγομαι διὰ χειροτονίας), (ἀντίθ.) τό *«λαγχάνω»* (=ἐκλέγομαι διὰ κλήρου)· (φρ.) *«χειροτονηθεὶς ἢ λαχών»* (Πλάτων)· διεγείρω διὰ τῆς χειρός, δέφομαι, μαλακίζομαι· (φρ.) *«χειροτονεῖν τὸ αἰδοῖον, τουτέστιν αἰσχρῶς ἀνακινεῖν καὶ ἀποσπερματίζειν»* (Σοῦδα)· (δημοτ.) ξυλοκοπῶ, μαστιγώνω· (φρ.) *«τὸν ἐχειροτόνησε καὶ μὲ τὸ παραπάνω»*· (μετ' αἰτ.)· (φρ.) *«ἐν ποίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐχειροτονήθη* (Δημοσθένης) *τὴν ἀρχὴν τὴν ἐπὶ τῶν θεωρικῶν»* (Αἰσχίνης)· *«χειροτονῶ τινά* (ἀντικ.) *τι* (κατηγορ.)»· (φρ.) *«Τιμόθεον αὐτῶν στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν»* (Ξενοφῶν) (=ἐξέλεξαν διὰ χειροτονίας)· «χειροτονοῦμαί τι» (κατηγ.) (=ἐκλέγομαι δι' ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς λαϊκὸς ὤν, ἐκλέγομαι διὰ χειροτονίας εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ διακόνου ἢ κληρικὸς ὢν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου ἢ τοῦ ἐπισκόπου)· (φρ.) *«χειροτονήσαντες αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν»* (Καιν. Διαθ.), (νεωτ.) *«ἐχειροτονήθην ἐπίσκοπος»*· – χειροτονία, χειρότονος, χειροτονητής, ἀχειροτόνητος, χειροτόνησις, χειροτονητός, χειροτονητέον.

χειροῦμαί(-οομαι) (τινα ἤ τι)· (=κάμνω τινὰ ὑποχείριόν μου, ὑποτάσσω· (φρ.) *«ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους»* (Ἡσίοδος)· ὑποτάσσω ἄνευ βίας· (φρ.) *«ἐκείνους ῥᾳδίως χειρούμενος»* (Ξενοφῶν)· (μτφ.) *«ἡ ὄρχησις κεχείρωται τοὺς ἀνθρώπους»* (Λουκιανός)· (ἐπὶ ζώων) ἐξημερώνω)· *«τὰς τούτοις θρέμματα χειρωσόμενοι»* (Πλάτων)· (πρτ.) ἐχειρούμην, (μεσ. μέλλ.) χειρώσομαι, (παθ. μέλλ. α΄) χειρωθήσομαι, (μέσ. ἀόρ. α΄) ἐχειρωσάμην, (ὑποτ.) χειρώσωμαι,

(παθ. ἀόρ. α΄) ἐχειρώθην, (ὑποτ.) χειρωθῶ, (πρκμ.) κεχείρωμαι, (μετχ.) κεχειρωμένος,-η,-ον, (ὑπερσ.) ἐκεχειρώμην· – (σπανίως ἀπαντᾷ καὶ ὁ ἐνεργητ. τύπος χειρῶ (-όω), (μέλλ.) χειρώσω), (=ὑποτάσσω)· (φρ.) «*τοὺς τὸν ἐλέφαντα χειροῦντας*» (Αἰλιανός)· – χείρ, χείρωμα, χείρωσις, χειρωπός (=εὐάλωτος), χειρωτικός, χείρων, ὑποχείριος, χέρης (=κακός), εὐχερής, δυσχερής, [(σανσκ.) harâmi(=ἁρπάζω), haranam(=χείρ)>, (τουρκ.) haram(=ἄδικο), harami(=χαραμής, λῃστής)· (φρ.) «*χαράμι νὰ σοῦ γίνῃ*» (=νὰ μὴ τὸ χαρῇς), ῥῆμα χαραμίζω(=ἐξοδεύω ἀνωφελῶς)· (ἀντίθ.) «χαλάλι» <(τουρκ.) helâl(=νόμιμον), ἀνεπίφθονον· (φρ.) «*χαλάλι σου*» (=χάρισμα σου) ῥ. χαλαζίζω].

χειρουργῶ(-έω)· (=κάμνω τι διὰ τῆς χειρός· (φρ.) «*ἡ μὲν διακονήσασα καὶ χειρουργήσασα ἔχει τὰ ἐπίχειρα ὧν ἄξια ἦν*» (Ἀντιφῶν)· κτίζω· (φρ.) «*πολλὰ γυμνάσια ἐκεχειρούργητο*» (Πλάτων)· παρασκευάζω, μαγειρεύω· (φρ.) «*ὄψα πολλὰ κεχειρουργημένα ταῖς Ἰνδικαῖς σκευασίαις*» (Ἀθήναιος)· παράγω διὰ τεχνικῶν μέσων· (φρ.) «*οὐ γὰρ ἐπῳάζουσι διὰ τῶν ὀρνίθων, ἀλλ' αὐτοὶ παραδόξων χειρουργοῦντες*» (Διόδωρος)· (ἰατρ.) ἐκτελῶ ἐγχείρησιν· (φρ.) «*ἔνια μὲν γὰρ πειρᾶσθαι τάχιστα χειρουργεῖν*» (Ἱπποκράτης)· χειροτριβῶ τὸ αἰδοῖον, στύω)· (φρ.) «*ἐπ' ἀγορᾶς ποτε χειρουργῶν «εἴθε, ἔφη» καὶ τὴν κοιλίαν ἦν παρατρίψαντα μὴ πεινῆν*» (Διογ. Λ.) (πρτ) ἐχειρούργουν, (μέλλ.) χειρουργήσω, (ἀόρ.) ἐχειρούργησα, (ὑποτ.) χειρουργήσω· (Παθ.) χερουργοῦμαι· (γ΄ ἐν. ὑπερσ.) ἐκεχειρούργητο· – χειρούργημα, χειρουργός, χειρουργικός, χειρουργική, (φρ.) «*χειροτεχνία, χειρουργία, χειροτέχνης· ὁ γὰρ χειρουργὸς εὐτελές, χειρουργεῖν δὲ καὶ χειροτεχνεῖν καὶ χειρουργικὸς καὶ χειροτεχνικός*» (Πολυδεύκης).

χειρῶ(-όω)· (=κάμνω ὑποχείριον, κατανικῶ)· χηρόω(=ἐρημώνω).

χέλειον,(-ου),τό· (=τὸ ὄστρακον τῆς χελώνης), (ἐσφαλμ. χέλυον ἢ χέλιον καὶ χέλειον (=ἡ ἔγχελυς, κν. τὸ χέλ(ε)ι).

χεροὺβ ὁ· (πληθ. οἱ ἢ τὰ Χερουβίμ)· (φρ.) «*καὶ Χεροὺβ εἷς ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου τοῦ Πλαστηρίου*» (Παλ. Διαθ.).

χέω (τινί τι)· (ἢ χέω τι) (=χύνω εἴς τινά τι ἢ χύνω τι· (φρ.) «*τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν*» (Ὀδύσσεια)· διασκορπίζω· (φρ.) «*φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χάμαδις χέει*» (Ἰλιάς)· ῥίπτω κατὰ γῆς· (φρ.) «*κρόκου βαφὰς δ' ἐς πέδον χέουσα*» (Αἰσχύλος)· σφενδονίζω· (φρ.) «*Τρῶες δ' ἐπὶ δούρατ' ἔχευαν ὀξέα*» (Ἰλιάς)· (καὶ παθ.) ῥέω· (φρ.) «*πολλὰ δ' ἀπ' αὐτοῦ δάκρυα θερμὰ χέοντο*» (Ὀδύσσεια)· (φρ.) (ἐπὶ τοῦ Διός) «*χέει ὕδωρ*» (=βρέχει), «*χέει χιόνα*» (=νίφει, χιονίζει)· χέω, χεῖς, χεῖ, χέομεν, χεῖτε, χέουσι· (πρτ.) ἔχεον, ἔχεις, ἔχει, ἐχέομεν, ἐχεῖτε, ἔχεον· (προστ.) χεῖ, χείτω, χεῖτε, χεόντων· (μέλλ.) χέω, (ἐπικ.) χεῶ ἢ χεύω, (ἀόρ.) ἔχεα, (ποιητ.) ἔχευα, (μτγν.) ἔχευσα, ἔχυσα, (πρκμ.) κέχυκα· (Μέσ. καὶ Παθ.) χέομαι, (πρτ.) ἐχεόμην, (μέσ. μέλλ.) χέομαι, (παθ. μέλλ.) χυθήσομαι, (μέσ. ἀόρ. β΄) ἐχεάμην, (ἐπικ.) ἐχευάμην, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐχύθην, (πρκμ.) κέχυμαι, (ὑπερσ.) ἐκεχύμην· – χεῦμα, χύσις, χοή, χόες, χοῦς, χυμός, χυλός, χυτός, χῦμα, χύδην, χυδαῖος, χύτρα, χοάνη, χόανος, πρόχους, χόω (χῶ), ἐκκεχυμένως (=ἀφθόνως, χαλαρῶς), διακεχυμένως, συγκεχυμένως.

χημεία,(-είας),ἡ· (ἄλλως ἡ χημευτική), (ἡ λ. γράφεται ἐσφαλμένως καὶ διὰ τοῦ «υ» χυμ(ε)ία).

χῆρος,(-ου),ὁ· ἡ χήρα (ὡς οὐσ.) (=ὁ μὴ ἔχων ἐν ζωῇ γυναῖκα, ὁ εὑρισκόμενος ἐν διαζεύξει· τὸ αὐτὸ ἐπὶ γυναικὸς ἢ μὴ ἔχουσα ἄνδρα ἐν ζωῇ κ.λπ.) [ἐκ τοῦ «*χήρα*» ἐγένετο «*χῆρος*», ὡς καὶ ἐκ τοῦ «*στεῖρα-στεῖρος*» (διὰ τοῦτο καὶ τὸ *στεῖρα* ὡς οὐσ. περισπᾶται, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ παροξύνεται, ἐὰν ἦτο ἐπίθετον, ἐπειδὴ εἶναι θηλυκὸν τοῦ δευτεροκλίτου ἀρσενικοῦ), «*πόρνη-πόρνος*» κ.λπ.]· ἄλλο τὸ ἐπίθετον *χῆρος, χήρα, χῆρον*(=ὁ ἔρημος, ὁ ἐστερημένος)· (φρ.) «*χήρα εὐνή*»· «*στυγναὶ δ' ὄψεις χήρων μελάθρων*» (Εὐριπίδης)· «*γραμμάτων χήρη*» (=ἀγράμματος) (Ἡρώνδας)· χοῖρος, (-ου), ὁ (=ὁ σῦς, κν. τὸ γουρούνι).

χῖ· (καὶ χεῖ) ὀνομασία τοῦ γράμματος χ, Χ (βλ. χ,Χ).

χιάζω(καὶ **χειάζω**)· (=θέτω τὸ σημεῖον (χ) εἴς τι ἔγγραφον πρὸς ἐπισήμανσιν ἑνὸς χωρίου ἀμφιβόλου ἢ νόθου· (οὐσ.) χίασμα,(-ατος), τό (=σημεῖον νοθείας).

χιασμός,(-οῦ),ὁ· (καὶ χειασμός)· // (Συντακτ.) «τὸ χιαστὸν* σχῆμα» (βλ. χιαστός).

χιαστός,-ή,-όν· (καὶ χειαστός) (=ὁ ἔχων τὸ σχῆμα Χ)· // (Συντακτ.) «*χιαστὸν σχῆμα*» καλεῖται ἡ κατ' ἀντίστροφον τάξιν πρὸς δύο πρηγουμένας λέξεις ἢ προτάσεις ἀναφορὰ τῶν σχετικῶν ἢ ἀντιστοίχων λέξεων ἢ προτάσεων, ἤτοι ἡ α΄ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν δ΄ καὶ ἡ β΄ πρὸς τὴν γ΄, δηλαδὴ εἰς σχῆμα (χ), π.χ. «*ἔνθα δ' ἄμ' οἰμωγή τε καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων*», (ἤτοι (α) *οἰμωγή* (δ) *ὀλλυμένων* – (β) *εὐχωλή* (γ) *ὀλλύντων*)· «*περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν (α) ἢ πλοῦτον μέγαν (β), ὁ μὲν γὰρ θνητὸς (β) ἡ δὲ ἀθάνατος (α)*»· (δημοτ.) «*ἔκαψε (α) κι ἐσκότωσεν (β) ἀνθρώπους (β) καὶ χωριὰ (α)*»· «*ἀφήνει ἡ μάννα τὸ παιδὶ καὶ τὸ παιδὶ τὴ μάννα*».

χίλιοι,-αι,-α· (φρ.) «*χιλίων δραχμῶν*» (ἐνταῦθα τό «*χιλίων*» ὡς ἐπίθετον· «*τῶν χιλιῶν*» ὡς οὐσ. καθ' ἑαυτό)· (φρ.) «*ἵν' ἐκεῖ περὶ χιλιῶν ἐκινδυνεύομεν*» (Δημοσθένης) [εἰς τό «*χίλιαι*» παραλείπεται τὸ οὐσ. «*δραχμαί*», ὁπόταν τοῦτο λαμβάνῃ τὴν θέσιν οὐσιαστικοῦ: *χίλιαι,(-λιῶν), αἱ*· *(φρ.)* «*χιλιῶν δραχμῶν· οὕτως οἱ Ἀττικοὶ περισπῶσιν*» (Σοῦδα)], (βλ. ἀριθμητικός).

χιλός,(-οῦ),ὁ· (ἢ χειλός) (=τὸ χλωρὸν χόρτον)· χυλός,(-οῦ),ὁ (=ῥόφημα ἐκ βεβρασμένου ἀλεύρου μεθ' ὕδατος κν. κουρκούτι)· χηλός,(-οῦ),ὁ (=μέγα κιβώτιον).

Χίος,(-ου),ἡ· (=ἡ νῆσος)· Χῖος (<(Χίιος), (-ου),ὁ (=ὁ κάτοικος τῆς νήσου Χίου (κν.) Χιώτης).

χιράς,(-άδος),ἡ· (=ῥαγὰς ποδῶν καὶ χειρῶν)· χοιράς, (-άδος),ἡ (=βράχος, ὕφαλος· οἴδημα ἀδένων λαιμοῦ).

χιτών,(-ῶνος),ὁ· (ἔνδυμα κατὰ σάρκα φερόμενον)· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -χίτων ἐπίθετα εἶναι τριγενῆ καὶ δικατάληκτα, π.χ. *χαλκοχίτων,(-ωνος),ὁ, ἡ,* (κλητ.) *χαλκόχιτον ὦ,* (οὐδ.) *χαλκόχιτον τό*· *μονοχίτων ὁ, ἡ, λυσιχίτων, ἁβροχίτων,*

ἀχίτων, ἑλκεχίτων, οἰοχίτων (=μονοχίτων), μελανοχίτων, ἐρυθροχίτων.

χλῆδος ὁ· (καὶ χληδός) (=φρυγανώδη χώματα)· χλίδος,(-ους), τό (=ἡ χλιδή, ἡ μαλθακότης).

χορεῖος,(-ου),ὁ· (χορός) (=ὁ ἀνήκων εἰς τὸν χορόν)· // «ὁ χορεῖος» ἢ «χόριος», τρίσημος ποὺς ἐκ τριῶν βραχειῶν συλλαβῶν (υ υ υ), ἄλλως τρίβραχυς (υ υ υ) ἢ τροχαῖος (-υ)· (φρ.) *«τῶν δὲ τρισυλλάβων ποδῶν, πρῶτος μὲν ὁ χορεῖος, ὁ καὶ τρίβραχυς ἐκ τριῶν βραχειῶν· ἐκλήθη δὲ χορεῖος, ὅτι οἱ ἀπὸ τῶν χορευόντων ᾀδόμενοι ἐν ταῖς χορείαις ὕμνοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τοιούτων συνίσταντο μέτρων· ὃ καὶ τροχαῖος καὶ βραχυσύλλαβος»* (Σχόλ. Ἡφαιστίωνος).

χορηγῶ(-έω)· (ἀμτβ.) (=εἶμαι χορηγός, ἤτοι παρέχω τὰ ἔξοδα πρὸς σχηματισμόν, ἐξάρτυσιν δραματικοῦ χοροῦ· (φρ.) *«κάλλιον ἐχορήγησαν ἢ μεγαλοπρεπέστερον τὰς ἄλλας λητουργίας ἐλητούργησαν»* (Ἰσοκράτης)· εἶμαι ἡγεμὼν χοροῦ· (φρ.) *«καὶ χορὸν ᾧ χορηγείην»* (Πλάτων)· (μτφ.) διευκολύνω· παρέχω, δίδω· (φρ.) *«ὁ παρὰ τῆς οὐσίας ἀφθόνως ταῖς ἐπιθυμίαις χορηγῶν»* (Λουκιανός)· προεξάρχω εἴς τι πρᾶγμα)· (φρ.) *«οἱ τοῦ Ἡρακλείτου ἑταῖροι χορηγοῦσι τούτου τοῦ λόγου μάλα ἐρρωμένως»* (Πλάτων)· «χορηγῶ τί τινι» (=παρέχω τι εἴς τινα)· (φρ.), *«χρήματα χορηγεῖν ἡμῖν»* (Δημοσθένης)· (πρτ.) ἐχορήγουν, (μέλλ.) χορηγήσω, (ἀορ.) ἐχορήγησα, (ὑποτ.) χορηγήσω· (Παθ.) χορηγοῦμαι, (πρκμ.) κεχορήγημαι, (μετχ.) κεχορηγημένος, -η, -ον· –χορηγός, χορηγία, χορηγεῖον, χορήγιον, χορήγημα, χορηγητήρ, χορηγητικός, ἡ χορηγίς.

χοριαμβικός,-ή,-όν· (Μετρ.) ὁ συγκείμενος ἐκ χοριάμβων*, ὁ περιέχων χοριάμβους.

χορίαμβος,(-ου),ὁ· (Μετρ.) ποὺς ἑξάσημος τετρασύλλαβος, ὁ ὁποῖος σύγκειται ἐκ τροχαίου (-υ) καὶ ἰάμβου (υ-), ἤτοι (-υυ-)· (ἐπίθ.) χοριαμβικός, -ή, -όν.

χορικός,-ή,-όν· (=ὁ ἀφορῶν, ὁ ἀνήκων ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν χορικὴν ὄρχησιν, ὁ τοῦ χοροῦ), [ἐνῷ *χωρικός -ή,-όν* (=ἀγροτικός)]· // «χορικὸν μέλος», «χορικὸν ᾆσμα» εἶναι τὸ εἰς τὸ θέατρον ᾀδόμενον ᾆσμα ὑπὸ τοῦ χοροῦ, τὸ ὁποῖον προῆλθεν τὸ πρῶτον ἐκ τῆς ὀρχήσεως καὶ ἔπειτα ἀπετέλεσε σημαντικὸν στοιχεῖον τοῦ διθυράμβου καὶ τοῦ δράματος· μεταξὺ τῶν χορικῶν ᾀσμάτων συγκαταλέγονται *τὰ παρθένεια, τὰ ὑπορχήματα, τὰ ἐμβατήρια* ἢ *ἐνόπλια, οἱ παιᾶνες* καὶ ἄλλα· τὰ χορικὰ ταῦτα ᾄσματα ἤρχισαν νὰ παραλείπωνται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς μέσης καὶ νέας ἀττικῆς κωμῳδίας.

χόρτον,(-ου),τό· διαφέρουν τὰ χόρτα τῶν λαχάνων· χόρτα εἶναι τὰ αὐτοφυῆ ἢ καὶ σπειρόμενα ὡς χλόη, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς τροφὴ τῶν ὑποζυγίων· (φρ.) *«ἀλλ' ὁ πῶλος ἔβοσκεν ἡσύχως τὸ χόρτο του»* (Παπαδιαμάντης), ἐνῷ λάχανα τὰ εἰς γῆν ἐσκαμμένην καλλιεργούμενα λαχανικὰ πρὸς διατροφὴν τῶν ἀνθρώπων· (φρ.) *«λάχανα καλοῦμεν τὰ πρὸς τὴν χρείαν»* (Θεόφραστος)· *«καὶ βολβοὺς καὶ λάχανα ἐψήσονται»* (Πλάτων)· *«κάλλιο λάχανα μὲ γέλια, παρὰ ζάχαρη μὲ γκρίνια»* (Παροιμία). Σήμερον αἱ σημασίαι τούτων κακῶς ἐναλλάσσονται.

χραίνω (τι)· (=ἐπαλείφω, χρωματίζω· (φρ.) *«ἀλλ' ἢ τοῦ χραίνειν ἢ ἀποχραίνειν ἢ ὅτι ὀήποτε καλοῦσι τὸ τοιοῦτον οἱ ζωγράφων παῖδες»* (Πλάτων)· ἐγγίζω ἐλαφρῶς, ἐπιψαύω· (φρ.) *«ὀλιγάκις ἄστυ κἀγορᾶς χραίνων κύκλον»* (Εὐριπίδης)· μολύνω)· (φρ.) *«μιάσματι μυχὸν ἔχρανας»*(Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἔχραινον, (μέλλ.) χρανῶ, (ἀόρ.) ἔχρανα, (ὑποτ.) χράνω, (μετχ.) τὸ χρᾶναν· (Παθ.) χραίνομαι, (ἀόρ.) ἐχράνθην, (ὑποτ.) χρανθῶ· –χραντός (=μεμολυσμένος), ἄχραντος, (βλ. χρίω).

χρεο-*· (Ὀρθογρ.) τὰ ἔχοντα ὡς α΄συνθετικὸν τό «χρέος» γράφονται διὰ τοῦ «ο» (χρεο-)· τοῦτο φαίνεται: α) ἐξ ἐπιγραφικῶν μαρτυριῶν, β) ἐκ συναλοιφῆς* : *χρε-αγωγός, χρε-οφείλημα*, γ) ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν παλαιῶν γραμματικῶν· (φρ.) *«παρὰ τὸ χρέος συγκείμενα διὰ τοῦ «ο» μικροῦ γράφονται, οἷον χρεο-κοπῶ, χρεο-δοτῶ»* (Ἡρῳδιανός), καὶ δ) ἐκ τῆς γραμματικῆς ἀναλογίας· [κατά τινας διὰ τοῦ «ω» (χρεω-), ἀττικοῦ τύπου κατ' ἀντιμεταχώρησιν* τοῦ χρηο->χρεω-: *χρεώ-γραφον, χρεω-κοπία* κ.λπ.], π.χ. *χρεοκοπία, χρεοκοπῶ, χρεοδοσία, χρεόγραφον, χρεόλυσιον, χρεολυτικῶς, χρεοφειλέτης* (καὶ *χρεωφειλέτης*), *χρεοφείλημα* κ.λπ., (ἐνῷ *χρεωστῶ, χρεώστης, χρεωφείλημα, χρεώστημα, χρεωστικός*).

χρή· (ἀπρόσωπον) (=χρεών ἐστι)· εἶναι ἀνάγκη, πεπρωμένον, εἶναι καθῆκον· πρέπει, (μετ' ἀπαρεμφ. ἐνεστῶτος ἢ ἀορίστου)· (φρ.) *«ὅ,τι χρείη ποιεῖν»* (Πλάτων)· *«χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς»* (Ἡρόδοτος)· (μετὰ γενικῆς πράγματος καὶ αἰτ. προσώπου ζ=ἔχω ἀνάγκην τινός)· (φρ.) *«οὐδὲ τί σε χρὴ ἀφροσύνης»* (Ἰλιάς)· (πρτ.) (ἐ)χρῆν (=χρή-ῆν), (μέλλ.) χρήσει, (ἀόρ.) (ἀπ)έχρησε, (ὑποτ. ἐνεστ.) χρῇ, χρεὼν ᾖ, (ἀόρ.) χρήσῃ, (εὐκτ. ἐνεστ.) χρείη, χρεὼν εἴη, (ἀόρ.) (ἀπο)-χρήσαιτο, (προστ. ἐνεστ.) χρεὼν ἔστω, (ἀπαρ. ἐνεστ.) χρῆναι, (ποιητ.) χρῆν, χρεὼν εἶναι (μετχ.) τὸ χρεών (=χρὴ+ὂν καὶ κατ' ἀντιμεταχώρησιν τῶν φωνηέντων χρεὼν τό) (ἰων. χρεόν). Τό «χρή» εἶναι συμπίλησις, ἤτοι συνένωσις (διὰ παρενθέσεως ἢ συγχωνεύσεως) τοῦ «χρή» οὐσιαστικοῦ (=ἡ ἀνάγκη) καί «ἦν» (ῥήματος), διὰ τοῦτο δὲν εἶχε τὸν παλαιὸν καιρὸν αὔξησιν «χρῆν», μετὰ ταῦτα ὑπολῃφθὲν ὡς ἁπλοῦν προσέλαβεν αὔξησιν «ε» «ἐχρῆν», ὁ δὲ τόνος δὲν ἀνεβιβάσθη, διότι ὁ τύπος «χρῆν» προῆλθεν ἐκ συναλοιφῆς τοῦ «χρή» καὶ τοῦ ηὐξημένου ἤδη «ἦν» καὶ κατόπιν ἔλαβε καὶ τὴν συλλαβικὴν λεγομένην αὔξησιν· κάλλιστον παράδειγμα τοῦ μετ' αὐξήσεως καὶ ἄνευ αὐτῆς παρατατικοῦ «χρῆν» καί «ἐχρῆν» εἶναι τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους: *«ἐρεῖ τις οὐ χρῆν ἀλλὰ τί ἐχρῆν εἰπάτε;»*· τὸ ἀπαρέμφατον «χρῆν», ὡς οὐσ. «τὸ χρῆν» (=τὸ πεπρωμένον, ἡ μοῖρα, ἡ εἱμαρμένη)· (φρ.) *«πότερα τὸ χρῆν σφ' ἐπήγαγ' ἀνθρωποσφαγὴν πρὸς τύμβον»* (Εὐριπίδης)· –χρεῖος (=ὠφέλιμος), ἡ χρῆ (=ἡ ἀνάγκη), χράω, χρήομαι–χρῶμαι.

χρήζω· (=χρειάζομαι, ἔχω ἔλλειψίν τινος)· (φρ.) *«χρηίζοντα ἰητῆρος»* (Ἰλιάς)· ἐπιθυμῶ (ἐνίοτε μετ' ἀπαρεμφ.)· (φρ.) *«χρηίζειν ἀπεόντος»* (Ἡσίοδος)· *«φύλακον παιδός σε τοῦ ἐμοῦ χρηίζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὁρμεο-*

μένου» (Ἡρόδοτος)· μετὰ γενικῆς «χρῄζω τινός» (=ἔχω ἀνάγκην τινός)· (φρ.) *«οὐδ' ἐμοῦ διδασκάλου χρῄζεις»* (Αἰσχύλος)· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.) (=ἔχω ἀνάγκην νά...)· (φρ.) *«μάλιστα δὲ Λακεδαιμονίους καὶ Πελοποννησίους διαβαλεῖν ἐς τοὺς ἐκείνῃ χρῄζων Ἕλληνας»* (Θουκυδίδης)· (μετὰ διπλῆς γενικῆς προσώπου καὶ πράγματος)· (φρ.) *«τῶνδε ἐγὼ ὑμέων χρηίζων συνέλεξα»* (Ἡρόδοτος)· (ἡ μετχ.) «χρηίζων ὁ» ἀπολύτως (=ὁ πτωχός, ὁ πένης)· [εὔχρηστον μόνον εἰς ἐνεστῶτα καὶ παρατ., *χρήζω* (χράω) (ποιητ.) ἄνευ τοῦ «η» ὑπογεγραμμένου (=χρησμοδοτῶ, προλέγω)· (φρ.) *«ἃ χρήζουσ' ἐφάνη 'ν τυράννοις δόμοις»* (Εὐριπίδης)]· (πρτ.) ἔχρηζον, (ὑποτ. ἐν.) χρήζω, (εὐκτ.) χρήζοιμι, (προστ.) χρῆζε, (ἀπαρ.) χρήζειν, (μετχ.) χρήζων, -ζουσα, χρῆζον, (μέλλ.) χρήσω, (ἰων.) χρηίσω· «χρήζω τινός»(=ἔχω ἀνάγκην τινός).

χρῆμα,(-ατος),τό· (χράομαι) (=πᾶν τὸ ὁποῖον εἶναι πρὸς χρῆσιν)· «τὰ χρήματα» (=ἡ περιουσία, τὰ ἀγαθά, τὰ νομίσματα)· χρῖμα τό (=τὸ χρῖσμα, τὸ μύρον ἢ ἔλαιον πρὸς χρῖσιν ἄλειψιν)· (φρ.) *«οὐ γὰρ Ἀθηναία χρίματα μεικτὰ φιλεῖ»* (Καλλίμαχος).

χρηματίζω· (=διέξάγω ὑποθέσεις καὶ ἰδίως ἐμπορικάς· (φρ.) *«πρὸς τὸν δῆμον οὐ προσῆγον βουλομένους χρηματίσαι»* (Θουκυδίδης)· διαπραγματεύομαι· (φρ.) *«ἰδίᾳ χρηματίζοντες»*· συσκέπτομαι· (φρ.) *«χρηματίζειν πρῶτα περὶ Εὐριπίδου, ὅ,τι χρὴ παθεῖν»* (Ἀριστοφάνης)· καλοῦμαι, ὀνομάζομαι· (φρ.) *«χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς»* (Καιν. Διαθ.)· δίδω χρησμόν)· (φρ.) *«τοὺς θεοὺς ἐν ἐκείνῃ μάλιστα τῇ ἡμέρᾳ χρηματίζειν τοῖς εὐχομένοις»* (Λουκιανός)· (πρτ.) ἐχρημάτιζον, (μέλλ.) χρηματίσω, (ἀττ.) χρηματιῶ, (ἀόρ.) ἐχρημάτισα (ὑποτ.) χρηματίσω, (πρκμ.) κεχρημάτικα, (ὑπερσ.) ἐκεχρηματίκειν· (Μέσ.) χρηματίζομαι (=διεξάγω διαπραγματεύσεις· ἐκτελῶ χρηματιστικὰς ἐργασίας), (πρτ.) ἐχρηματιζόμην, (μέλλ.) χρηματιοῦμαι, (ἀόρ.) ἐχρηματισάμην, (ὑποτ.) χρηματίσωμαι, (πρκμ.) κεχρημάτισμαι, (μετχ.) κεχρηματισμένος, -η, -ον· – χρηματιστής, χρηματισμός, χρημάτισις, χρηματιστήριον, χρηματιστέον, χρῆμα(=πρᾶγμα)· (φρ.) *«χρήματα μὲν εἴποιεν ἂν οἱ Ἀττικοί, τὸ δὲ χρῆμα παρὰ μὲν αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ πράγματος ἢ κτήματος, παρὰ δὲ τοῖς Ἴωσι κἀπὶ τῶν χρημάτων»*(Πολυδεύκης)· *«χρηματίζειν, πράγμασιν χρῆσθαι· χρηματιζεσθαι δὲ χρήματα συλλέγειν»* (Σοῦδα).

χρῆσις,(-εως),ἡ· (=ἡ χρησιμοποίησις, ἡ χρησιμότης), ἐνῷ χρῖσις,(-εως),ἡ (=τὸ ἀλείφειν)· // (Γραμμ.) «χρῆσις ἡ» (=συνήθης τρόπος συντάξεως)· (φρ.) *«ἐξαλλαγὴ τῆς συνήθους χρήσεως»* (Διονύσ. Ἁλικαρν.)· // τό «χωρίον», τὸ ὁποῖον μνημονεύεται ὡς ἔγκυρον παράδειγμα ἰδιαιτέρας τινὸς χρήσεως.

χρησμῳδῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (=δίδω χρησμούς, χρησμοδοτῶ, προφητεύω· (φρ.) *«βούλομαι καὶ ἐγὼ χρησμῳδῆσαι»* (Ξενοφῶν)· ἀπαγγέλλω ἢ δίδω εἰς στίχους)· (φρ.) *«χρησμῳδεῖ ἐμμέτρως»* (Πλούταρχος)· (πρτ.) ἐχρησμῴδουν, (μέλλ.) χρησμῳδήσω, (ἀόρ.) ἐχρησμῴδησα, (ὑποτ.) χρησμῳδήσω· (Παθ.) χρησμῳδοῦμαι, (πρκμ.) κεχρησμῴδημαι, (μετχ.) κεχρησμῳδημένος, -μένη, -μένον· – *«χρησμῳδεῖν· θεολογεῖν»* (Σοῦδα)· χρησμός, χρησμῳδία, χρησμῳδός, χρησμῴδημα, χρησμῳδικός (=μαντικός), χρησμῴδης (=ὁ ὅμοιος πρὸς χρησμόν, μαντικός), (τὸ «ω» μὴ ὑπογεγραμμένον), χρησμοφύλαξ, χρήσμιος, χρησμοδοσία, χρησμοδοτίζω (=λαμβάνω χρησμόν), χρησμοδοτῶ (=προφητεύω, δίδω χρησμούς), χρησμολογῶ (=λέγω χρησμούς, προφητεύω).

χρήστης,(-ου),ὁ· (=ὁ δανειστής, ὁ τοκογλύφος· καὶ ὁ δανειζόμενος, ὁ ὀφειλέτης)· (φρ.) *«χρῆσται· δύο σημαίνει τοὔνομα τἀναντία· καὶ γὰρ τοὺς δανειστὰς, ὡς παρ' Ἰσαίῳ ἐν τῷ πρὸς Καλυδῶνα καὶ πάρ' Ἀριστοφάνει ἐν νεφέλαις...ἐπὶ δὲ τοῦ δανειζομένου κέχρηνται τῷ ὀνόματι, ἄλλως τε καὶ Δημοσθένης»* (Ἁρποκρατίων), ἀλλά *«εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, ὅμως χρήστης ἐν τῷ καθόλου, ὁ ἁπλῶς δανείζων εὕρηται»* (Εὐστάθιος)· (φρ.) *«τοῖς χρήσταις ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα»* (Λυκοῦργος)· // ὁ δανειζόμενος (χρῶμαι-κίχραμαι)· (φρ.) *«μὴ διαλυσάμενος μὲν γὰρ* [ἔσται] *χρήστης ἄδηλος εἴτ' ἀποδώσει δικαίως εἴτε μή»* (Δημοσθένης)· *«χρήστης κυρίως μὲν ὁ δεδανεισμένος, πολλάκις δὲ καὶ ὁ δανειστής»* (Πολυδεύκης)· *«ὁ ὀφειλέτης»* (Ἡσύχιος)· χρῆσται,(χρήστων), οἱ· (φρ.) *«τὸ χρῆσται, χρήστων λέγουσι πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ οἱ χρηστοὶ τῶν χρηστῶν ἐπὶ τῶν καλῶν»*(Χοιροβοσκός)· ὁ μάντις, ὁ δίδων ἢ ἑρμηνεύων χρησμούς, ὁ προφήτης· (νεωτ.) ὁ μεταχειριζόμενός τι· // (Νομ.) ὁ ἔχων δικαίωμα ἐπὶ ἑνὸς πράγματος· // χρίστης, (-ου), ὁ (=ὁ ἀσπριστής, κν. μπογιατζής, ἄλλως ἐλαιοχρωματιστής).

χρηστομάθεια,(-ας),ἡ· (καὶ χρηστομαθία) (=ἡ ἐκμάθησις ὠφελίμων πραγμάτων) (βλ. -εια καὶ -ια)· // βιβλίον περιέχον ἠθικὰ καὶ διδακτικὰ ἀποσπάσματα δοκίμων συγγραφέων· (ῥ.) χρηστομαθῶ (-έω)· χρηστομαθής, χρηστομαθῶς.

χρηστός,(-οῦ),ὁ· (=χρήσιμος· ἐνάρετος, ὠφέλιμος)· χριστός,-ή,-όν (χρίω=ἀλείφω) (=ὁ χρησιμεύων ὡς ἀλοιφὴ ἢ μύρον· ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον δύναταί τις νὰ ἀλείψῃ) (μτγν. καὶ νεωτ.) ὁ λαβὼν τὸ χρῖσμα, ὁ κεχρισμένος· (φρ.) *«χριστὸς καὶ ὁ κεχρισμένος ἐν ἐλαίῳ»* (Σοῦδα)· *«μὴ ἅψησθε τῶν χριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθαι»* (Παλ. Διαθ.)· ὁ Χριστός,(-οῦ), ὁ· (ὀνομα κύριον), Χρῖστος,(-ου),ὁ, [(δημ.) Χρῆστος ἐκ τοῦ χρηστός,-ή,-όν(=ὁ ἠθικός), καθ' ὑπερβιβασμὸν τοῦ τόνου βαρύτονον· ὡς καὶ *σταυρὸς*> Σταῦρος, *κυριακὸς*> Κυριάκος, *μωρὸς*> μῶρος κ.λπ.]· // χρίσιμος (=ὁ κατάλληλος πρὸς χρῖσιν, ἄλειψιν), ἐνῷ *χρήσιμος* (=ὁ ὠφέλιμος).

Χριστόφορος,(-ου),ὁ· (ὀρθότ.) Χριστοφόρος (=ὁ φέρων τὸν Χριστὸν εἰς τὴν καρδίαν του)· (ὡς ἐπίθετον τῆς Βηθλεέμ) ὁ γεννήσας τὸν Χριστόν· (φρ.) *«τυτθὴ καὶ Βηθλὲμ, ἔμπα δὲ χριστοφόρος»* (Γρηγόριος Ναζ.), ἐνῷ Χριστόφορος(=ὁ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ φερόμενος).

χρίω(τι ἤ τινα)· (τὸ ι μακρόν (ῑ) (μετχ.) τὸ χρῖον, τὸ χρῖσαν)· (=ἀλείφω, μυρώνω· (φρ.) *«ῥοδόεντι δὲ χρῖεν ἐλαίῳ ἀμβροσίῳ»* (Ἰλιάς)· ἀλείφω διὰ τοῦ ἱεροῦ χρίσματος)· (φρ.) *«ὁ ἱερεὺς δν ἔχρισαν αὐτὸν ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ»* (Παλ. Διαθ.)·

(πρτ.) ἔχριον, (μέλλ.) χρίσω, (ἀόρ.) ἔχρισα, (ὑποτ.) χρίσω· (Μεσ.) χρίομαι, (πρτ.) ἐχριόμην, (μέσ. μέλλ.) χρίσομαι, (μέλλ. παθητ.) χρισθήσομαι, (ἀόρ.) ἐχρισάμην, (ὑποτ.) χρίσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐχρίσθην, (ὑποτ.) χρισθῶ· (πρκμ.) κέχρι(σ)μαι, (μετχ.) κεχρι(σ)μένος,-η,-ον, (ὑπερσ.) ἐκεχρί(σ)μην· –(ῥίζα χρα-, χρι-)>χραύω (=προστρίβω, ψαύω), χράω (=πιέζω, ψαύω)· «*χρείω τὸ χρησμοδοτῶ διὰ διφθόγγου· χρίω δὲ τὸ ἀλείφω διὰ τοῦ ι*» (Ἐτυμολ. Μέγα)· «*κεχρίσθαι σκορπίῳ· ἀντὶ τοῦ πεπληγέναι ὑπὸ σκορπίου, καὶ σὺν τῇ προθέσει ἐγκεχρίσθαι. Διαφέρει τῇ γραφῇ τὸ πεπλῆχθαί τε καὶ ὑπ' ἐλαίου κεχρεῖσθαι· τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ ἐλαίου διὰ τῆς ει διφθόγγου, τὸ δὲ κεχρίσθαι, τὸ σημαῖνον τὸ πεπλῆχθαι διὰ τοῦ ι πανταχοῦ*» (Ἀνέκδ. Βεκκ.)· –χρῖσμα, χριστός (ἄλλο τὸ χρηστός), Χριστὸς καὶ Χρῖστος, χρῖσις, χρίστης, χριστέον, χρίσιμος(=ὁ χρησιμεύων πρὸς χρῖσιν), (ἄλλο τὸ χρήσιμος), χρισιάζω (=φ(υ)κιασιδώνω, μιλτώνω, κν. μακιγιάρω).

χρονικός,-ή,-όν· (=ὁ δηλωτικὸς χρόνου)· // (κατὰ πληθ.) «τὰ χρονικά» (ἐνν. βιβλία)· ἀφήγησις ἱστορικῶν γεγονότων κατὰ χρονογραφικὴν μόνον σειράν, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐσωτερικῆς (τῆς αἰτιώδους) σχέσεως αὐτῶν, ὡς «τὸ χρονικὸν τοῦ Μορέως»· // (Γραμμ.) «χρονικὴ αὔξησις*»· «χρονικοὶ σύνδεσμοι*»· «χρονικὸς χαρακτήρ*»· «χρονικὰ ἀριθμητικά*»·//χρονικὸς ἐπιρρηματικὸς διορισμός (βλ. ἐπιρρηματικός)· // (Συντακτ.) ὁ διορισμὸς τοῦ χρόνου ἐκφέρεται: α) διὰ χρονικοῦ ἐπιρρήματος, π.χ. «*κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ*» (Πλάτων)· β) διὰ χρονικῆς γενικῆς, π.χ.«*δείλης ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας*»· «*βασιλεὺς οὐ μάχεται δέκα ἡμερῶν*» (Ξενοφῶν)· (δηλοῖ τὸ χρονικὸν διάστημα)· «τοῦ λοιποῦ» (ἐννοεῖται «χρόνου») (=εἰς τὸ ἑξῆς)· γ) διὰ γενικῆς μετὰ τῆς προθέσεως «ἐπί» ἢ «διά»· (φρ.) «*ἐπὶ γήρως, οὐ γὰρ ἐφ' ἥβης ἐξεβλήθη*» (Ἀριστοφάνης)· «*ἔκαον πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός*» (Ξενοφῶν)· «*διὰ πέμπτων ἐτῶν*» (Πλάτων) (=κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος)· δ) διὰ χρονικῆς δοτικῆς (ἢ δοτικῆς μετὰ τοῦ «ἐν»,), ὅτε τὸ οὐσιαστικὸν κεῖται ἄνευ ἐπιθετικοῦ διορισμοῦ, π.χ. «*τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐδήουν τὴν γῆν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ εἰσέβαλλον*» (Θουκυδίδης)· «*περιέσται τῷ χρόνῳ τῶν πολιορκουμένων*» (=μὲ τὸν καιρόν) (Δημοσθένης)· «*ἐν νυκτί*», «*ἐν εἰρήνῃ*»· ἢ ὅτε δηλοῦται χρόνος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συμβαίνει τι· (φρ.) «*ἐν δυοῖν ἐτοῖν πλέον τῶν ἑκατὸν ταλάντων τῷ Θεῷ ἐν Δελφοῖς δεκάτην ἀποθῦσαι*» (Ξενοφῶν)·ε) διὰ χρονικῆς αἰτιατικῆς (ἥτις ἐκφέρεται καὶ μετὰ τῆς προθέσεως «κατά», «εἰς»), π.χ. «*ἡ Σύβαρις ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον*» (Ἡρόδοτος)· «*κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡ πόλις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἶχε*» (Ἰσοκράτης)· «*εἰς τρίτην δειπνήσω ἐν τῇ ἡμέρᾳ*» (=ἐντὸς τῆς τρίτης) (Ξενοφῶν), καὶ στ) διὰ χρονικοῦ ἐπιθέτου ἢ χρονικῆς μετοχῆς* ἢ χρονικῆς προτάσεως*· π.χ. «*τεταρταῖοι ἀφίκοντο*» (=μετὰ τέσσαρας ἡμέρας)· «*παῖδες ὄντες ἐφοίτων εἰς τὰ διδασκαλεῖα*» (=ὅτε ἦσαν παῖδες)· // «χρονικαὶ προτάσεις», αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν ἄλλην τινὰ πρότασιν· αὗται εἰσάγονται διὰ τῶν χρονικῶν συνδέσμων* ἢ διὰ τῶν χρονικῶν ἐκφράσεων: *ἀφ' οὗ, ἀφ' ὅτου, ἐξ οὗ, ἐξ ὅτου, μέχρι οὗ, μέχρι ὅτου, ἕως οὗ, ἔστε, εἰς ὅ, ἐν ᾧ*.

Αὗται αἱ προτάσεις ἐκφέρονται: α) δι' ὁριστικῆς (ἄρνησις «οὐ») (ἐπὶ ὡρισμένου πραγματικοῦ γεγονότος), π.χ. «*ὀλίγον πρόσθεν, ὅτε ἐγὼ ἔφην πλουτεῖν, ἐγέλασας*» (Ξενοφῶν)· «*οἶδα κἀκείνῳ σωφρονοῦντε, ἔστε Σωκράτει συνήστην*» (=ἐφ' ὅσον ἢ μέχρι(ς) ὅτου συνανεστρέφοντο) (Ξενοφῶν), β) δι' ὑποτακτικῆς (ἐπὶ πράξεως προσδοκωμένης ἢ ἀορίστως ἐπαναλαμβανομένης κατὰ τὸ παρὸν ἢ τὸ μέλλον), ὁπόταν κανονικῶς μετὰ τὸν χρονικὸν σύνδεσμον ἀκολουθῇ ὁ δυνητικός «ἄν», (ποιητ. «*κέ(ν)*»), *ὅταν, ἐπειδ-άν, ἐπ-άν, ὁπότ-αν*, ἄρνησις «*μή*», (αὗται εἶναι «ὑποθετικαὶ χρονικαὶ προτάσεις»), π.χ. «*ἐπειδὰν ἀπίωμεν πάλιν ἐπιτιμῶμεν*» (=ἐάν ποτε ἀπίωμεν) (Ἰσοκράτης)· (εἰς τοὺς ποιητὰς ὁ «ἄν» ἐπὶ ὑποτακτικῆς ἐνίοτε παραλείπεται: «*ἐπεὶ δ' ἁμάρτῃ*» (Σοφοκλης), καὶ γ) δι' εὐκτικῆς (ἐπαναληπτικῆς), ἐπὶ πράξεως ἐπαναλαμβανομένης κατὰ τὸ παρελθόν (ἄρνησις «μή»), π.χ. «*ὁ ἑκὼν πεινῆν φάγοι ἂν ὁπότε βούλοιτο*» (Ξενοφῶν)· // σύνταξις τοῦ χρονικοῦ συνδέσμου «πρίν»: οὗτος α) ὡς προτερόχρονος ἐκφέρεται μεθ' ὁριστικῆς, εὐκτικῆς, ὑποτακτικῆς μετὰ τοῦ «ἄν», μετ' ἀπαρεμφάτου δέ, ὅταν ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀρνητικὴ ἢ ἐρωτηματικὴ ἰσοδυναμοῦσα πρὸς ἀρνητικήν, π.χ. «*Μεσσηνίους πολιορκοῦντες οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἐξέβαλον ἐκ τῆς χώρας*» (=παρὰ ἀφοῦ ἐξέβαλον) (Ἰσοκράτης)· «*μὴ πρότερόν τι πάθῃς πρὶν τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς πραττομένοις*» (Ἰσοκράτης), β) ὡς ὑστερόχρονος ἐκφέρεται καθ' ὁριστικὴν ἢ ἀπαρέμφατον καὶ τοῦτο ἐπί κυρίας προτάσεως καταφατικῆς, π.χ. «*ὅ,τι ἐποίουν ἠμφεγνόουν, πρὶν Νίκαρχος Ἀρκὰς ἦκε*» (=ἕως ἦκε) (Ξενοφῶν)· «*πρὶν καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον βασιλεὺς ἐφάνη*» (Ξενοφῶν).

Οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι *ἔστε, ἕως, ἄχρι, μέχρι* ὡς δηλοῦντες συγχρονισμὸν ἐκφέρονται καθ' ὁριστικὴν ἐνεστῶτος καὶ παρατατικοῦ, π.χ. «*ἕως μὲν ἡσυχίαν εἶχον, οὐδὲν ἀνεκάλουν τύχας*» (Ξενοφῶν), δηλοῦντες τὸ ὑστερόχρονον ἐκφέρονται καθ' ὁριστικὴν ἀορίστου, καθ' ὑποτακτικὴν μετὰ τοῦ «ἄν» καὶ εὐκτικήν, π.χ. «*ἐμάχοντο μέχρι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέπλευσαν*» (Ξενοφῶν)· «*ἔδοξεν αὐτοῖς προϊέναι εἰς τὸ παρελθόν, ἕως Κύρῳ συμμίξειεν*» (Ξενοφῶν).

Τὸ σύγχρονον τῆς πράξεως δηλοῦν οἱ χρονικοὶ σύνδεσμοι: *ὅτε, ὁπότε, ἡνίκα, ἕως, ἔστε, ἐν ᾧ, ἄχρι, μέχρι*, τὸ δὲ προτερόχρονον: *ἐπεί, ἐπειδή, ἀφ' οὗ, ἐξ οὗ, πρίν*, τὸ δὲ ὑστερόχρονον: *πρίν, ἕως, ἔστε, εἰς ὅ, ἄχρι, μέχρι*· // «αἱ αἰτιολογικαὶ χρονικαὶ προτάσεις» σημαίνουν αἰτίαν καὶ ἐκφέρονται καθ' ὁριστικὴν μετὰ τοῦ *ὅτε, ὁπότε, ἐπεί, ἐπειδή* (ἄρνησις «οὐ»), π.χ. «*ὅτε τοίνυν τοῦθ' οὕτως ἔχει, προθύμως ἐθέλειν ἀκούειν*» (=ἐπειδὴ οὕτως ἔχει) (Δημοσθένης)· // (δημοτ.) (βλ. χρονικαὶ προτάσεις* καὶ χρόνος*).

χρονογραφία,(-ίας),ἡ· ἡ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν περιγραφὴ ἱστορικῶν γεγονότων. Τοῦτο τὸ εἶδος ἤκμασεν ἰδιαί-

τατα τόσον εἰς τὴν Δύσιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τὸν μεσαίωνα· οἱ καλλιεργήσαντες τὸ εἶδος αὐτὸ ἐκλήθησαν «χρονογράφοι» (πρβλ. χρονικός).

χρόνος,(-ου),ὁ· (Γραμμ.) ἡ ποσότης φωνήεντος εἰς τὴν προσῳδίαν* (βραχύ, μακρόν, δίχρονον) ἢ συλλαβῆς· // ὁ φυσικὸς χρόνος διαιρεῖται εἰς τρία μεγάλα τμήματα, α) εἰς τό «ἐνεστώς» (=τὸ παρόν), β) εἰς τό «παρῳχημένον» (=τὸ παρελθόν) καὶ γ) τό «μέλλον» (=ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ γίνῃ)· τὸ ἐνεστὼς δηλοῖ μίαν καὶ μόνην στιγμήν, ἡ ὁποία πάραυτα γίνεται παρελθόν, παραβαλλόμενος ὁ χρόνος τῆς νεοελλ. πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἀρχαίας εἶναι ἀτελέστερος, διότι πρὸς ἐξήγησιν μιᾶς ἐννοίας ἡ νεωτέρα μεταχειρίζεται δύο λέξεις, ἤτοι ἀντί «γέγραφα», λέγει «ἔχω (γε)γραμμένο(ν)», ἀντί «ἐγεγράφειν» λέγει «εἶχα (γε)γραμμένο(ν)», ὑπερτερεῖ δὲ ἡ νεοελληνικὴ εἰς τὸν μέλλοντα, διότι αὕτη ἔχει δύο μέλλοντας, (ἐνῷ ἡ ἀρχαία ἔχει ἕνα), α) μέλλοντα συνεχείας ἢ ἐπαναλήψεως: «*θέλω λύειν*», «*θὰ λύω*», καὶ β) μέλλοντα τοῦ ἅπαξ γενησομένου «*θέλω λύσειν*», «*θὰ λύσω*»· οὗτοι οἱ μέλλοντες ἐξομοιοῦνται πρὸς τοὺς ἀρχαίους: «*μέλλω γράφειν*» καὶ «*μέλλω γράψειν*» ἢ «*μέλλω γράψαι*».

Ἡ ἀκολουθία καὶ σύνθεσις τῶν χρόνων τῆς μετοχῆς καὶ τοῦ ῥήματος τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι κατὰ παράτασιν, συντελείωσιν, συγχρονισμὸν καὶ ἑτεροχρονισμόν (βλ. χρονικός, χρονικαὶ* προτάσεις, χρονικὴ* μετοχή)· // (Συντακτ.) «χρόνοι ῥήματος»· εἶναι οἱ τύποι τοῦ ῥήματος, οἱ ὁποῖοι ἐκφράζουν τὴν χρονικὴν σχέσιν τῆς πράξεως ἢ τῆς κατάστασεως, ἡ ὁποία δηλοῦται ὑπὸ τοῦ ῥήματος, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀναπτύξεως ἢ ἐμφανίσεως αὐτῆς, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν λέγοντα. Ὡς πρὸς τὸν λέγοντα ὑπὸ ἔποψιν χρονικῆς σχέσεως τῆς πράξεως πρὸς αὐτὸν οἱ χρόνοι διακρίνονται εἰς χρόνους: 1) τοῦ παρόντος: (ἐνεστώς*, παρακείμενος*), π.χ. *λύω, λέλυκα*, (δημοτ.) *λύνω, ἔχω λύσει*· 2) τοῦ παρελθόντος: (παρατατικός*, ἀόριστος*, ὑπερσυντέλικος*), π.χ. *ἔλυον, ἔλυσα, ἐλελύκειν*, (δημοτ.) *ἔλυα, ἔλυσα, εἶχα λύσει*)· [οὗτοι οἱ χρόνοι εἶναι ἐπιτήδειοι καὶ ὡρισμένοι πρὸς ἐξήγησιν τῶν παρελθόντων, ἐπειδὴ ἡ ἱστορία ἔχει ὡς βάσιν τὸ παρελθόν, διὰ τοῦτο καλοῦνται καί «ἱστορικοὶ χρόνοι» καὶ 3) τοῦ μέλοντος (μέλλων, τετελεσμένος μέλλων), π.χ. *λύσω, λελυκὼς ἔσομαι*, (δημοτ. *θὰ λύσω* καὶ *θὰ λύω, θὰ ἔχω λυμένο*)· ὑπὸ ἔποψιν ποιοῦ τῆς πράξεως οἱ χρόνοι διακρίνονται εἰς τοὺς ἐκφράζοντας 1) διάρκειαν: (ἐνεστώς, παρατατικός), 2) τὸ τετελεσμένον: (παρακείμενος, ὑπερσυντέλικος, τετελεσμένος μέλλων), καὶ 3) ἔναρξιν ἢ ἁπλῶς τέλεσιν τῆς πράξεως: (ἀόριστος).

Ὁ ἁπλοῦς μέλλων ἐπαμφοτερίζει καὶ σημαίνει τὸ μὲν διάρκειαν, τὸ δὲ ἁπλῶς τέλεσιν τῆς πράξεως.

Πρός τούτοις οἱ χρόνοι διακρίνονται εἰς ἀρκτικούς (ἐνεστώς, μέλλων, παρακείμενος) καὶ εἰς ἱστορικούς (παρατατικός, ἀόριστος, ὑπερσυντέλικος), ἡ διάκρισις αὕτη ἰσχύει μόνον διὰ τὴν ὁριστικήν. Ὡς ἀρκτικοὶ χρόνοι λαμβάνονται προσέτι α) ὁ καλούμενος «γνωμικὸς ἀόριστος», β) οἱ χρόνοι τῆς προστακτικῆς, γ) οἱ τῆς ἀνεξαρτήτου ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς καὶ δ) οἱ ἐξ ἀρκτικοῦ χρόνου ἐξαρτώμενοι χρόνοι τῆς ὑποτακτικῆς, τῆς εὐκτικῆς, τοῦ ἀπαρεμφάτου καὶ τῆς μετοχῆς.

Ὡς ἱστορικοὶ δὲ α) ὁ καλούμενος «ἱστορικὸς ἐνεστώς», β) οἱ ἐξ ἱστορικοῦ χρόνου ἐξαρτώμενοι χρόνοι τῆς ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς, τοῦ ἀπαρεμφάτου καὶ τῆς μετοχῆς· (βλ. ἱστορικός)· // (Μετρ.) ἡ ποσότης φωνήεντος ἢ συλλαβῆς εἰς τὴν προσῳδίαν*, ἤτοι ἡ ἐλαχίστη μονάς, εἰς τὴν ὁποίαν διαιρεῖται ὁ ῥυθμὸς καὶ ἡ ὁποία καλύπτει τὴν ἐξαγγελίαν μιᾶς βραχείας συλλαβῆς· // «παραγόμενοι χρόνοι» (βλ. παράγω)· // (Γραμμ.) «χρόνοι ἀναύξητοι ἢ ηὐξημένοι» (βλ. αὔξησις)· // (Γλωσσ.) «ὑπερβιβασμὸς τοῦ χρόνου» (=ἡ ἀντιμεταχώρησις*)· // «καθορισμὸς τοῦ χρόνου»· // (δημοτ.) ὁ καθορισμὸς τοῦ χρόνου, εἰς τὸν ὁποῖον γίνεταί τι ἢ ἔγινέ τι ἢ θὰ γίνῃ τι ὁρίζεται ὡς ἑξῆς: α) αἱ ὧραι διὰ τῆς προθέσεως «σ(έ)» μετὰ τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἄρθρου καὶ τοῦ ἀριθμητικοῦ, π.χ. «*στὴ μιά*», «*στὶς ὀχτώ* (ἡ ὥρα)», «*στὶς πέντε παρὰ δέκα*», β) αἱ ἡμέραι τοῦ μηνός, διὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἡ αἰτατικὴ τοῦ τακτικοῦ ἀριθμητικοῦ μετὰ τοῦ ἄρθρου, ἐνίοτε καὶ μετὰ τῆς προθέσεως «σ(έ)», π.χ. «*(σ)τὴν πρώτη τοῦ Μάρτη*», διὰ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ μετὰ τοῦ ἄρθρου ἢ συνήθως μετὰ τῆς προθέσεως «σέ», π.χ. «*στὶς δέκα Μαρτίου*» ἢ «*στίς δέκα τοῦ Μάρτη*», καὶ γ) τὰ ἔτη διὰ τοῦ οὐδετέρου τοῦ ἄρθρου, συνήθως πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς προθέσεως «σ(έ)», π.χ. «*στὰ 1821 ἄρχισε ἡ ἐπανάσταση*»· «*ἀποστρατεύθηκε τὸ ἐννιακόσια ἑβδομήντα πέντε*».

χρῶ(-άω)· (ἰων. χρέω, ἐπικ. χρείω) (=δίδω χρησμόν, χρησμοδοτῶ, προλέγω, διακηρύττω)· (φρ.) «*τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ χρήσαντος*» (Θουκυδίδης)· «*χρησμολόγος ἀνήρ, ὃς χρᾷ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ τάδε λέγων*» (Ἡρόδοτος)· «*ὦ Φοῖβε, ποῖ μ' αὖ τήνδ' ἐς ἄρκυν ἤγαγες χρήσας*» (Εὐριπίδης)· (μετὰ δοτικ. προσώπου καὶ αἰτ. πράγματος)· (φρ.) «*ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε*» (=ἡ Πυθία δίδει εἰς αὐτὸν χρησμὸν τὰ ἑξῆς) (Ἡρόδοτος)· (μετ' ἀπαρεμφ.) (=ὁδηγῶ διὰ χρησμοῦ)· «*ἔχρησας, ὥστε τὸν ξένον μητροκτονεῖν*» (Αἰσχύλος) [ἐκ τοῦ χρῶ(-άω) προῆλθε τὸ μέσον ὡς ἀποθετικὸν χρῶμαι* (=μεταχειρίζομαι)]· ὁ ἐνέστως κλίνεται ὡς ἑξῆς: χρῶ, χρῇς, χρῇ, χρῶμεν, χρῆτε, χρῶσι· (πρτ.) ἔχρων (ἔχρης, ἔχρη κ.λπ.), (ἀπαρ.) χρῆν, (μελλ.) χρήσω, (ἀόρ.) ἔχρησα· (Μεσ.) χρῶμαι (=ἐρωτῶ μαντεῖον, μαντεύομαι), (μέσ. μέλλ.) χρήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐχρησάμην, (παθ. ἀόρ. α') ἐχρήσθην, (πρκμ.) κέχρημαι· ⟨τὸ μέσον⟩ χρῶμαι (=δίδομαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὡς ἀπάντησις)· (φρ.) «*ὥσπερ φαμὲν χρῶ τὸ μαντείαν δίδωμι, οἷον ἔχρησεν αὐτῷ ὁ θεός, οὕτω καὶ χρῶμαι τὸ μαντείαν <κακῶς γράφεται μάντιν> ποιοῦμαι. Λιβάνιος ἐν τῇ τοῦ Ἀχιλλέως Ἀπολογίᾳ: «τῷ θεῷ χρησόμενος ὑπὲρ τοῦ τραύματος». Καὶ ἀμφότερα δοτικῇ*» (Θωμ. Μάγιστρ.)· – χρησμός. χρηστήριον, χρηστήριος, χρηστηριώδης, χρηστήρ, χρηστηριάζω (=χρησμοδοτῶ, προφητεύω), χρηστηριώδης· // ἀλλὰ 1) χρῶ (-άω)

(=ψαύω, χραύω), 2) χρῶ (-άω) (καὶ κίχρημι) (=παρέχω) καὶ 3) χρῷ (ἑτερόκλιτος δοτικὴ τοῦ χρώς, (χρωτός), ὁ (=τὸ δέρμα) ἀντί «τῷ χρωτί».

χρῶμαι(-άομαι,-ημαι)· (ἀποθετικόν) (μετὰ δοτικῆς) (=μεταχειρίζομαι· (φρ.) «*τῇ τραπέζῃ τῇ τοῦ πατρὸς ἐχρῆτο*» (Δημοσθένης)· ἐκδηλώνω· (φρ.) «*οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται*» (=ἐκδηλώνει τὸν θυμόν του)· ἐμπίπτω, περιπίπτω εἴς τι· (φρ.) «*ἑκὼν γὰρ οὐδεὶς δουλίῳ χρῆται ζυγῷ*» (=περιπίπτει εἰς δουλείαν, γίνεται δοῦλος · μεταχειρίζομαι οὕτως ἢ ἄλλως)· (φρ.) «*χρῆσθαί τινι ὡς φίλῳ*» (=θεωρῶ ὡς φίλον)· συνευρίσκομαι, συνουσιάζομαι· (φρ.) «*καὶ ὁμολόγει μὲν χρῆσθαι τῇ ἀνθρώπῳ, οὐ μέντοι μοιχὸς εἶναι*» (=ὅτι συνευρέθη μετὰ τῆς γυναικός)· (Δημοσθένης)· «χρῶμαί τινι (ἀντικ.) τινι (κατηγ.)»· (φρ.) «*ὁπότερα τῷ σίτῳ ὄψῳ ἢ τῷ ὄψῳ σίτῳ χρήσεται*» (Ξενοφῶν)· ἡ μετχ. «χρώμενος» (=μετά), ὡς αἱ μετοχαὶ *φέρων, λαβών*· (φρ.) «*βίᾳ χρώμενος εἰσῆλθε*»(=διὰ τῆς βίας, μὲ τὴ βία)· τό «χρῶμαι» μετὰ δοτικῆς ἀποτελεῖ μετ' αὐτῆς ἁπλῆν περίφρασιν, π.χ. «*βασάνῳ χρήσασθαι*» (=βασανίζεσθαι), «*μόρῳ ἐχρήσατο*» (=ἀπέθανεν), «*χρῆσθαι δρασμῷ*» (=διδράσκειν)· (πρτ.) ἐχρώμην, (μέλλ.) χρήσομαι, (ἀόρ.) ἐχρησάμην, ἐχρήσθην, (πρκμ. ὡς ἐνεργ.) κέχρημαι, (ὑπερσ.) ἐκεχρήμην· (ὑπ.) ἐ χρῶμαι, ἀ χρήσωμαι, χρησθῶ, πρ κεχρημένος ὦ· (εὐ) ἐ (ἐλλείπει), μ χρησοίμην, ἀ χρησαίμην, χρησθείην, πρ κεχρημένος εἴην· (προστ.) ἐ χρῶ, ἀ χρῆσαι, χρήσθητι, πρ κεχρημένος ἴσθι· (ἀπ.) ἐ χρῆσθαι, μ χρήσεσθαι, ἀ χρήσασθαι, χρησθῆναι, πρ κεχρῆσθαι· (μετχ.) ἐ χρώμενος,-μένη,-μενον, μ χρησόμενος, -μένη,-μενον, ἀ χρησάμενος, -μένη, -μενον, χρησθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ κεχρημένος, -μένη, -μένον· [πολλάκις ὁ παρακείμ. μετὰ τῶν προθέσεων *πρός, κατὰ* παθητικῶς: *κατακεχρῆσθαι* καὶ *προσκατακεχρῆσθαι*]· -- χρεία, χρῆμα (βλ.λ.), χρέος, χρῆσις, χρήσιμος, χρῶ*, χρηστός, χρηστήριον (=μαντεῖον), χρήστης, κίχρημι κ.λπ.

πίναξ κλίσεως τοῦ χρῶμαι

Ὁριστ. ὑποτ. ἐνεστῶτος	χρῶμαι, χρῇ, χρῆται χρῆσθον, χρῆσθον χρώμεθα, χρῆσθε, χρῶνται
Εὐκτική	(ἐλλείπει)
Προστακτική	– χρῶ, χρήσθω χρῆσθον, χρήσθων – χρῆσθε, χρήσθων καὶ χρήσθωσαν
Ἀπαρέμφατον	χρῆσθαι
μετοχή	χρώμενος,-μένη,-μενον
παρατατικός:	ἐχρώμην, ἐχρῶ, ἐχρῆτο ἐχρῆσθον, ἐχρήσθην ἐχρώμεθα, ἐχρῆσθε, ἐχρῶντο· (βλ. -ήω).

χῦμα,(-ατος),τό· (=τὸ ἐκρεόμενον ἢ τὸ ἐκρέον)· χεῖμα ,(-τος),ὁ (=ψῦχος, χειμών, παγετός, θύελλα).

χυμῶ· (ἐσφαλμ. ἀντὶ τοῦ χοιμῶ (-άω) (<οἰμῶ (-άω) (=ὁρμῶ)<οἴμη), οἴμημα (=ὅρμημα).

χῶ(χόω)· (βλ. χώννυμι).

χωλίαμβος,(-ου),ὁ· (Μετρ.) χωλὸς ἴαμβος ἢ τρίμετρος ἰαμβικὸς στίχος (ἐπινοηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἱππώνακτος), ὁ ὁποῖος ἔχει τὸν τελευταῖον πόδα σπονδεῖον (– –) ἢ τροχαῖον (– υ), ὡς (υ– υ – – –) ἢ (υ – υ – –υ)· ἐπίθετον χωλιαμβικός, -ή, -όν.

χώννυμι· (μτγν.) τύπος τοῦ χῶ(-όω) (καὶ χωννύω)· (φρ.) «*χοῦν Ἀττικῶς, χωννύειν Ἑλληνικῶς*» (Μοῖρις καὶ Θωμ. Μάγιστρ.) (=σκεπάζω μὲ χῶμα· (φρ.) «*ἀπόδος δάμαρτος νέκυν, ὅπως χώσω τάφῳ*» (Εὐριπίδης)· συσσωρεύω (χῶμα)· (φρ.) «*χῶμα ἔχουν πρὸς τὴν πόλιν*» (Θουκυδίδης)· (ἐπὶ τάφου ἢ τύμβου)· (φρ.) «*τὸ μνῆμα πολλοὶ χώσουσιν ἀξίως ὑμῶν*» (Ξενοφῶν)· ἀποφράττω (διὰ χώματος)· (φρ.) «*τοὺς λιμένας ἔχωσαν*» (Αἰσχίνης)· (παθ.) οἰκοδομοῦμαι, κτίζομαι)· «*τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυξάντων ἐπὶ Σεσώστριος βασιλέος*» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἔχουν (-οον), ἐχώννυν, ἐχώννυον, (μέλλ.) χώσω, (ἀόρ.) ἔχωσα, (πρκμ.) κέχωκα, (ὑπερσ.) ἐκεχώκειν· (ὑπ.) ἐ χωννύω, ἀ χώσω, πρ κεχωκὼς ὦ· (εὐ) ἐ χωννύοιμι, μ χώσοιμι, ἀ χώσαιμι, πρ κεχωκὼς εἴην· (προστ.) ἐ χώννυ, ἀ χῶσον, πρ κεχωκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ χωννύναι, χοῦν, μ χώσειν, ἀ χῶσαι, πρ κεχωκέναι· (μετχ.) ἐ χωννύς, -νῦσα, -νῦν· χών, χοῦσα, χοῦν, μ χώσων, -σουσα, -σον, ἀ χώσας, -σασα, -σαν πρ κεχωκώς, -κυῖα, -κός· // (Παθ.) ἐ χώννυμαι, χοῦμαι (-ομαι), π ἐχούμην, μ χωσθήσομαι, ἀ ἐχώσθην, πρ κέχωσμαι, ὑ ἐκεχώσμην· – χοῦς, χέω, χωστός, χῶσις, χῶμα, πολύχωστος, χώνω.

χῶνος,(-ου),ὁ· (=ἡ χοάνη)· χόννος, (-ου), ὁ (=χαλκοῦν κύπελλον).

χωρίζοντες,(-ων),οἱ· οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴν φιλόλογοι Γραμματικοί, οἱ ὁποῖοι ἠρνοῦντο τὴν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου συγγραφὴν ἀμφοτέρων τῶν ἐπῶν («Ἰλιάδος» καὶ «Ὀδυσσείας»)· κυριώτεροι «τῶν χωριζόντων» εἶναι ὁ Ξένων καὶ ὁ Ἑλλάνικος. Ἐναντίον πάντων τούτων ἀντεπεξῆλθον ἰδίως ὁ Ἀρίσταρχος ἐφαρμόζων τὸ σημεῖον τῆς «διπλῆς* » –«*πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ εἶναι τοῦ αὐτοῦ Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν*». Ἀπέδειξε δὲ ὅτι ἀμφότερα τὰ ποιήματα ἦσαν ἔργα τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ. Ὁ Λογγῖνος ἐγνωμάτευσεν ὅτι ἡ Ἰλιὰς ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ἐνῷ εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του, ἡ δὲ Ὀδύσσεια ἐγράφη κατὰ τὴν γεροντικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, διὰ τοῦτο τὴν μὲν πρώτην τὴν χαρακτηρίζει δραματικὸν καὶ ἐναγώνιον πάθος, τὴν δὲ δευτέραν μυθικὸν καὶ διηγηματικόν (βλ. ὁμηρικός). Οἱ χωρίζοντες ἐθεώρουν ὡς γνήσιον ἔργον τοῦ Ὁμήρου τὴν Ἰλιάδα. Πρὸς ἐδραίωσιν τῆς θεωρίας των οὗτοι προσεπάθουν νὰ ἀνακαλύψουν διαφορὰς μεταξὺ τῶν δύο ἐπῶν.

χωρίς· (καταχρηστικὴ πρόθεσις)· (δημοτ.) αὕτη σημαίνει ἐξαίρεσιν, στέρησιν ἢ ἔλλειψιν· π.χ. «*τρεῖς μέρες κάνει πόλεμο χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς ὕπνο στὸ μάτι*»· // (Συντακτ.) συντάσσεται μετὰ βουλητικῆς προτάσεως, ἡ ὁποία εἰσάγεται διὰ τοῦ «νά», π.χ. «*ἦρθε χωρὶς νὰ τὸν καλέσωμε*»· «*ἔκαμε χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ*».

χωροβάτης,(-ου),ὁ· ἡ «ἀεροστάθμη», ἄλλως «φυσαλλιδωτὸς χωροβάτης» (κν. ἀλφάδι)· εἶναι τεκτονικὸν ὄργανον εἰς σχῆμα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄλφα (Α) χρησιμεῦον πρὸς καθορισμὸν τόσον τῆς καθέτου, ὅσον καὶ τῆς ὁριζοντίου θέσεως ἐπιπέδου ἐπιφανείας.

χωρῶ(-έω)· (ἀμτβ.) (=ὑποχωρῶ, παραμερίζω · (φρ.) «*γαῖα ἔνερθεν χώρησεν*» (=ἡ γῆ ἐσχίσθη (ὑπεχώρησε) κάτωθεν)

(Ἰλιάς)· κινοῦμαι πρὸς τὰ ἐμπρός, προχωρῶ· (φρ.) «*πᾶς ἀνὴρ κώπης ἄναξ ἐς ναῦν ἐχώρει*» (Αἰσχύλος)· (ἐπὶ ὕδατος) ῥέω· «*τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί*» (Ξενοφῶν)· (ἐπὶ χρόνου) παρέρχομαι, προχωρῶ· (φρ.) «*καὶ νὺξ ἐχώρει*» (Αἰσχύλος)· αὐξάνω, μεγαλώνω· (φρ.) «*τουτὶ καὶ δὴ χωρεῖ τὸ κακόν*» (Ἀριστοφάνης)· (μτφ.) ἐκτείνομαι· «*τὸ μέγα τῆς Ῥώμης ὄνομα καὶ δόξῃ διὰ πάντων ἀνθρώπων κεχωρηκώς*» (Πλούταρχος)· (μετ' ἀπαρεμφάτου) δύναμαι νὰ πράξω τι)· (φρ.) «*οὐ χωρεῖ μεγάλην διδαχὴν ἀδίδακτος ἀκούειν*» (Ψευδο-Φωκυλίδης)· «χωρῶ τινι» (=παραμερίζω πρό τινος)· (φρ.) «*οὐδ' ἂν Ἀχιλλῆι ῥηξήνορι χωρήσειεν ἔν γ' αὐτοσταδίῃ*» (Ὅμηρος)· (πρτ.) ἐχώρουν, (μέλλ.) χωρήσω καὶ χωρήσομαι, (ἀόρ.) ἐχώρησα, (ὑποτ.) χωρήσω, (πρκμ.) κεχώρηκα, (ὑπερσ.) ἐκεχωρήκειν· (Παθ.) χωροῦμαι, (πρτ.) ἐχωροῦμην, (μέλλ.) χωρηθήσομαι, (ἀόρ.) ἐχωρήθην, (ὑποτ.) χωρηθῶ, (παρκμ.) κεχώρημαι, (μετχ.) κεχωρημένος, -μένη, -μένον· – χῶρος, χῆτος(=στέρησις), χωρίς, χατίζω ἢ χατῶ τινος (=ἔχω ἔλλειψίν τινος), χῆρος, χήρα, χώρησις, ἀναχώρημα, συγχώρησις, χωρέω.

Ψ

ψ,Ψ · τό «ψῖ», ἄκλιτον καὶ προτελευταῖον εἰκοστὸν τρίτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ τὸ δέκατον ἕβδομον σύμφωνον αὐτοῦ, (Πλάτων «Κρατύλος 427A καὶ Καλλίας εἰς τὸν Ἀθήναιον 453D). Εἶναι διπλοῦν σύμφωνον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπινοηθὲν πρὸς συντομογραφικὴν παράστασιν τοῦ προελθόντος ἐξ ἑνώσεως χειλικοῦ (π,β,φ) μετὰ τοῦ συριστικοῦ σ διπλοῦ, π.χ. *γράφ-σω>γράψω, ἔτρεπ-σα>ἔτρεψα, φλεβ-σὶ>φλεψί.*

Τοῦτο προσετέθη εἰς τὸ φοινικικὸν ἀλφάβητον καὶ μάλιστα εἰς τὸ ἀλφάβητον τῶν Ἰώνων· εἰσήχθη δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ ἄρχοντος Εὐκλείδου (403 π.Χ) ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐπίσης διπλοῦ «ξ», ὡς καὶ τῶν φωνηέντων «η» καί «ω»· (ἀποδίδεται δὲ τοῦτο εἰς τὸν Σιμωνίδην)· ἐκλήθη δέ «ψῖ» ἕνεκα τοῦ συριγμοῦ, ὁ ὁποῖος προκαλεῖται κατὰ τὴν ἐκφώνησιν αὐτοῦ. Ὁ φθόγγος οὗτος παρίστατο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπὸ τῶν δυτικῶν Ἑλλήνων (Κρήτη, Μῆλος, Θήρα) διὰ δύο γραμμάτων (ΠΣ) καὶ ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν (ΦΣ).

Ἡ γραφὴ (ΠΣ) διετηρήθη βραδύτερον εἰς τὴν αἰολικὴν διάλεκτον, εἰς δὲ τὴν σανσκριτικὴν καὶ τὴν λατινικὴν ἐγράφετο ὁμοίως διὰ δύο γραμμάτων, ὡς «pseudocato», «psephisma». Οἱ δύο οὗτοι φθόγγοι ἐνηλάσσοντο ἐνίοτε καὶ εἰς τὴν ἀττικήν, ὡς *σπέλιον-ψέλλιον, ἀσπίνθιον-ἀψίνθιον,* ἀντιθέτως δὲ οἱ δύο φθόγγοι «σ» καὶ χειλικά (π,β,φ) ἐνηλάσσοντο ἐνούμενοι εἰς «ψ», ὡς συμβαίνει τοῦτο εἰς τοὺς δωρικοὺς ἀντωνυμικοὺς τύπους: *σφὶν>ψίν, σφὲ>ψέ*· οἱ τύποι οὗτοι σχετίζονται ὑπό τινων πρὸς τὴν λατινικὴν ἀντωνυμίαν «ipse».

Εἰς τὰς χώρας, ὅπου ἴσχυεν τὸ δυτικὸν ἀλφάβητον καὶ εἰς τὰς ὁποίας ὁ φθόγγος «Ψ» ἐγράφετο «ΠΣ», διὰ τοῦ γράμματος «Ψ» ἐδηλοῦτο ὁ διὰ τοῦ «Χ» γραφόμενος φθόγγος εἰς ἄλλα μέρη· // οὗτος ὁ φθόγγος «ψῖ» εὑρίσκεται α) εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ἀντὶ τοῦ «σ» ἢ «σσ», π.χ. *κόσσυφος>κόψιχος, σιτακὸς> ψιτακὸς* καὶ ἀντιστρόφως «σ» ἀντί «ψ» εἰς τοὺς Αἰολεῖς καὶ ἄλλους, π.χ. *ἄψεκτος >ἄσεκτος, ψελλὸς>σελλός, Ψαπφώ>*

Σαπφὼ κ.λπ., β) ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεων ἀντί «φθ», π.χ. *φθείρω>ψείρω* (δημ. *ψεῖρα<φθεῖρα<* φθεὶρ ὁ,ἡ), καὶ γ) ἐναλλάσσεται ἐνίοτε πρὸς τό «ξ» *ξάω>ψάω,* (δημ.) *ῥίψω>ῥίξω, νίψ >*(λατιν.) *nix, ὄψ>*(λατιν.) *vox.* Εἰς τὴν ἀρχὴν μερικῶν λέξεων ἦ ὑπῆρχε καὶ ἐξεβλήθη εἰς τοὺς τύπους, οἱ ὁποῖοι δὲν διατηροῦν αὐτό, ἢ προσετέθη βραδύτερον, π.χ. *ἄμαθος>Ψάμαθος, ἄμμος> ψάμμος·* (δημοτ.) τό «ν» μετὰ τοῦ «ψ» προφέρεται ὡς «μπζ», π.χ. *τὸν ψεύτη> τό(μπζ)εύτη, στὴν ψυχή μου> στή(μπζ)υχή μου.*

Εἰς τὸν μέλλοντα καὶ ἀόριστον τῶν χειλικολήκτων ῥημάτων, ὅπου τό «ψ» προῆλθεν ἐκ τῆς ἑνώσεως τοῦ θεματικοῦ χαρακτῆρος μετὰ τοῦ «σ», ἀπαντᾷ ὡς χαρακτὴρ χρονικὸς τῶν ῥημάτων τούτων, π.χ. *ἀμείβω>ἀμείβ-σω>ἀμείψ-ω· ἀλείφω>ἀλείφ-σω>ἀλείψ-ω λείπω>λείπ-σω>λεί-ψ-ω.*

Τό «ν» προφέρεται ὡς «μ» πρὸ του «ψ», π.χ. *θὰ τὸν ψάλλω>θὰ το (μ ψ)άλω·* τό «ψ» προέρχεται καὶ ἐκ τῆς συμπλοκῆς τοῦ «υ» τῶν διφθόγγων «αυ» καί «ευ» μετὰ τοῦ ἑπομένου «σ» (κατ' ἀνομοίωσιν δύο ἐξακολουθητικῶν συμφώνων), ὡς *ἔπαυσα>ἔπαψα, ἀνάπαυσις>ἀνάπαψη, ἐφόνευσε>ἐφόνεψε* κ.λπ.· // (Γραμμ.) τὰ εἰς «ψ» λήγοντα οὐσιαστικὰ κλίνονται ἔχοντα εἰς τὴν γενικὴν ἓν τῶν χειλικῶν συμφώνων (π,β,φ), π.χ. *Πέλοψ-Πέλο(π)ος, Ἄραψ Ἄρα(β)ος, Κίνυψ> Κίνυ(φ)-ος* (τὴν κλίσιν αὐτῶν βλ. κλίσις «χειλοφωνόληκτα»).

Εἰς τὰς κλίσεις τούτων ἀναλογεῖ ὁ μέλλων πρὸς τὴν ὀνομαστικήν, ὁ δὲ ἐνεστὼς πρὸς τὴν γενικήν, ὡς *λείβω-λείψω> Ἄραβ-ος- Ἄραψ, γράφω -γράψω> Κίνυφος- Κίνυψ, τέρπω-τέρψω> Κύκλωπος-Κύκλωψ·* // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς διπλοῦν σύμφωνον λήγοντα (ψ,ξ) φυλάττουν τὸ φωνῆεν τῆς ὀνομαστικῆς εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις, π.χ. *Κύκλ(ω)ψ> Κύκλ(ω)πος, Πέλ(ο)ψ-Πέλ(ο)πος, νάρθ(η)ξ- νάρθ(η) κος, σκώλ(η)ξ- σκώλ(η)κος, πλὴν τοῦ ἀλώπ(η)ξ- ἀλώπ(ε)κος·* // τὰ εἰς «ψ» λήγοντα ἁπλᾶ καὶ σύνθετα (μονοσύλλαβα, δισύλλαβα καὶ ὑπερδισύλλαβα) κλίνονται διὰ τοῦ «π», π.χ. *ὤψ,(ὠπός), θήψ,(θηπός), Κύκλωψ,(Κύκλωπος), λαῖλαψ,(λαίλαπος),* πλὴν τῶν τεσσάρων μονοσυλλάβων: *φλέψ,(φλεβός), φάψ(φαβός), λίψ, (λιβός)* καὶ *Νίψ,(Νιβός),* πέντε δισυλλάβων: *Ἄραψ, (Ἄραβος), χάλυψ,(χάλυβος), Κίνυψ,(Κίνυφος), Θάρυψ,(Θάρυβος) καὶ Σκίραψ,(Σκίραφος),* δύο συνθέτων: *κατῆλιψ, (-λιφος), χέρνιψ, (-ιβος),* ὡς καὶ τὰ ἀπὸ τῶν εἰς -βω ῥημάτων, π.χ. *(τρίβω) παιδότριψ,(-τριβος), οἰκότριψ, (-τριβος), χορότριψ,(-τριβος)·* // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς «-ψ» λήγοντα ὀνόματα τῆς γ΄ κλίσεως ἔχουν πρὸ αὐτοῦ ἓν τῶν ἑπτὰ φωνηέντων (α,ε,η,ι,ο,υ,ω), ὡς *ἄρ(α)ψ, φλ(έ)ψ, κώλ(η)ψ* (=τὸ ὀπίσω τοῦ γόνατος, ἡ ἰγνύα), *χέρν(ι)ψ, Αἰθί(ο)ψ, γ(ύ)ψ, κύκλ(ω)ψ·* ταῦτα ὡς οὐσιαστικὰ βαρύνονται: *λαῖλαψ, βοῦκλεψ, τυρόκλεψ, κώληψ, χέρνιψ, παιδότριψ, Πέλοψ, μέροψ, Κίνυψ, μώλωψ, Κύκλωψ,* πλὴν τῶν *πλινθοβάψ, πελεθοβάψ, νακοκλέψ, ἐφευροκλέψ,* τὰ ὁποῖα ὀξύνονται· ὀξύνονται ὡσαύτως τὰ ἐπίθετα, π.χ. *μονὼψ ὁ,ἡ* (ἐνῷ τὸ οὐσ. *μόνωψ, (-ωπος),* ὁ (=τό ζῷον ὁ βόνασος, ἤτοι ὁ ἄγριος βοῦς) βαρύνεται), *κελαινὼψ ὁ,ἡ, τυφλώψ, γλαυκώψ, εὐώψ, παραβλώψ·* πλὴν τῶν *μύωψ, ἑλίκωψ* καὶ *νυκτάλωψ,* τὰ ὁποῖα βαρύνονται· // πάντα τὰ εἰς «ψ» μονοσύλλαβα ὀξύνονται, π.χ. *κνάψ, μάψ· φλέψ, κλέψ, σκέψ· θήψ, σήψ· ἴψ, λίψ, νίψ, θρίψ· γρύψ, ῥύψ· ῥώψ, θώψ, κνώψ, κλώψ, κρώψ, σκώψ·* // οὐδὲν τῶν εἰς «ψ» ληγόντων ἔχει πρὸ αὐτοῦ δίφθογγον· // τὰ παρὰ τό « ὄ ψ ο μ α ι» ῥηματικὰ εἰς «ψ» ὀνόματα τρέπουν τό «ο» εἰς «ω», ὡς *τυφλώψ, (-ῶπος),ὁ,ἡ, μονώψ,(-ῶπος),ὁ,ἡ* (καὶ *μόνωψ,-ωπος, ὁ), παραβλώψ, (-ῶπος),ὁ,ἡ* κ.λπ. (βλ. κλίσιν)· // ὡς ἀριθμητικὸν βραχυγραφικὸν σύμβολον ὀξυτονούμενον ἄνωθι καί δεξιά (ψ΄) ἰσοδυναμεῖ πρός τὸν ἀριθμὸν 700, τὸ τακτικὸν ἑπτακοσιοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρ. ἑπτακοσιάκις, ὀξυτονούμενον δὲ ἀριστερὰ καὶ κάτω (ˌψ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἑπτακόσιαι χιλιάδες καὶ τὸ τακτικὸν ἑπτακοσιοστὸς χιλιοστὸς καὶ πρὸς τὸ ἐπίρρ. ἑπτακοσιάκις χιλιάκις· // (Ἐπιγραφ.) εἰς δημόσια ἔγγραφα τῶν ἀρχαίων τό «ψ» μετὰ τοῦ «β» (ΨΒ) εἶναι παράστασις συντομογραφικὴ τῶν λέξεων «*(Ψ)ηφίσματι (Β)ουλῆς*»· // εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τὸ κεφαλαῖον (Ψ) δηλοῖ τὴν 23ὴν ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μικρόν (ψ) τὴν 23 ῥαψῳδίαν τῆς Ὀδυσσείας· // (Μαθημ.) εἰς τοὺς ἀρχαίους τὸ ἀνεστραμμένον (⅄)εἶναι σημεῖον «*λείψεως*», (ἤτοι ἀρνητικὸς ὅρος εἰς τὰς ἀλγεβρικὰς παραστάσεις), δηλ. «*ἀ ρ ν η τ ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ό ς*» (ἀντίθετ. «*ὕπαρξις*»)· (φρ.) «*λεῖψις ἐπὶ λεῖψιν πολλαπλασιασθεῖσα ποιεῖ ὕπαρξιν*» (ἤτοι ἀρνητικὸς ἀριθμὸς πολλαπλασιαζόμενος ἐπὶ ἀρνητικὸν δίδει θετικόν)· (φρ.) «*λεῖψις δὲ ἐπὶ ὕπαρξιν ποιεῖ λεῖψιν καὶ τῆς λείψεως σημεῖον Ψ ἐλλιπὲς κάτω νεύων*» (Διόφαντος).

ψάλλω (τι)· (<ψάω=ψαύω, ψηλαφῶ)· (τὸ α βραχύ (ᾰ)· τὸ ψάλλον, εἰς τὸν ἀόρ. μακρὸν τὸ ψᾶλαν) (=ἐγγίζω τι ἰσχυρῶς, τραβῶ, ἀποσπῶ, μαδῶ· (φρ.) «*ψάλλ' ἔθειραν*» (=κν. ξεμαλλιά σου)· (ἀμτβ.) παίζω ἔγχορδον ὄργανον διὰ τῶν δακτύλων· (φρ.) «*μουσικώτατος ὢν κατὰ χεῖρα δίχα πλήκτρου ἔψαλλε*»(Ἀθήναιος)· ᾄδω (πρὸς κιθάραν)· (φρ.) «*ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τῷ Κυρίῳ*» (Καιν. Διαθ.)· ᾄδω, *τραγουδῶ* εἶναι μτγν.)· (φρ.) «*ἔψαλαν τὰ κάλαντα*»· (μτφ. νεωτ. λέγω τι μετ' ἐπιμονῆς)· (φρ.) // θὰ πάψῃς νὰ ψάλῃς τὸν ἀναβαλλόμενο»· ἐπιπλήττω (φρ.) «*σὰν θἄρθῃ θὰ τοῦ τὰ ψάλω*» (=θὰ τοῦ κάμω δριμὺ ἔλεγχον)· (πρτ.) ἔψαλλον, (μέλλ.) ψαλῶ, (ἀόρ.) ἔψηλα, ἔψαλα, (πρκμ.) ἔψαλκα, (ὑπερσ.) ἐψάλκειν· (ὑποκ.) ψάλλω, ἀ ψήλω, ψάλω, πρ ἐψαλκὼς ὦ· (εὐ) ἐ ψάλλοιμι, μ ψαλοῖμι, ψαλοίην, ἀ ψήλαιμι, ψάλαιμι, πρ ἐψαλκὸς εἴην· (προστ.) ἐ ψάλλε, ἀ ψῆλον, ψᾶλον, πρ ἐψαλκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ψάλλειν, μ ψαλεῖν, ἀ ψῆλαι, ψᾶλαι, πρ ἐψαλκέναι· (μετχ.) ἐ ψάλλων, -ουσα, -ον, μ ψαλῶν, -οῦσα, -οῦν, ἀ ψήλας, -λασα, ψῆλαν, ψάλας, -λασα, ψᾶλαν, πρ ἐψαλκώς, -κυῖα, -κός· // ψάλλομαι, π ἐψαλλόμην, μ ψαλήσομαι, ἀ ἐψάλην, πρ ἐψαλκώς,-κυῖα,-κός· // ψάλλομαι, π ἐψαλλόμην, μ ψαλήσομαι, ἀ ἐψάλην, πρ ἔψαλμαι· (ὑπ.) ἐ ψάλλωμαι, ἀ ψαλῶ, πρ

ἐψαλμένος ὦ· (εὐ.) ἐ ψαλλοίμην, μ ψαλησοίμην, ἀ ψαλείην, πρ ἐψαλμένος εἴην· (προστ.) ἐ ψάλλου, ἀ ψάληθι, πρ ἔψαλσο· (ἀπ.) ἐ ψάλλεσθαι, μ ψαλήσεσθαι, ἀ ψαλῆναι, πρ ἐψάλθαι· (μετχ.) ἐ ψαλλόμενος, -μένη, -όμενον, μ ψαλησόμενος, -μένη, -όμενον, ἀ ψαλείς,-λεῖσα, λέν, πρ. ἐψαλμένος,-μένη,-μένον· –ψαλμός, ψάλμα (=μέλος), ψαλτήρ, ψάλτης ἢ ψαλτής, ψαλτήριον, ψαλτός (=ψαλλόμενος), ψάλτρια, ψαλτῳδός, ψαλτῴδημα, ψαλμῳδός, ψάλσιμο.

ψέγω (τινά)· (κατηγορῶ· μέμφομαι, κατακρίνω)· (φρ.) «*ἡ ἐπιείκεια οὐ ψέγεται*» (Θουκυδίδης), (ἀντίθ. ἐπαινῶ)· (πρτ.) ἔψεγον, (μέλλ.) ψέξω, (ἀόρ.) ἔψεξα, (ὑποτ.) ψέξω· (Παθ.) ψέγομαι· –(μετὰ συστοίχου ἀντικειμένου)· (φρ.) «*ψέγω ψόγους*» (=κατηγορῶ) (Πλάτων)· (μετὰ διπλῆς αἰτ.) (=κατακρίνω τινὰ διά τι)· (φρ.) «*ἃ ψέγομεν τὸν ἔρωτα*» (Πλάτων)· –ψόγος, ψέγμα, ψεκτός, ψέκτης, (δημ.) ψεγάδι(ον), ψέγος (=μομφή), ἄψεκτος, φιλόψογος, ἄψογος, ψεκτικός, ψεγαδιάζω.

ψελλίζω· (=δὲν προφέρω τὰς λέξεις ἐντελῶς, ὅπως πρέπει· ἀρθρώνω τὰς λέξεις μετὰ δυσχερείας· (φρ.) «*τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ὅλως οὐδὲ λαλοῦμεν οὐδέν, εἶτα ὀψέ ποτε ψελλίζομεν*» (Ἀριστοτέλης)· ὁμιλῶ ἀτελῶς·(φρ.) «*ψελλιζόμενος τὴν Ἑλλάδα φωνήν*»(Ἡλιόδωρος)· (μτφ.) (=ἐκθέτω ἢ ὁμιλῶ σκοτεινῶς)· (φρ.) «*ψελλιζομένη ἔοικεν ἡ πρώτη φιλοσοφία περὶ πάντων*» (Ἀριστοτέλης)· δυσκόλως ἐκφωνῶ συμπλέγματα συμφώνων κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τό «τραυλίζω»)· (φρ.) (περὶ τοῦ Δημοσθένους) «*ἡ ψελλίζουσα γλῶσσα*» (Λιβάνιος)· [ψελλός (ἐκ τοῦ ψέω, ψάω, ὡς θραύω>τραυλός· «*ψελλός*» εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν προφορὰν παραλείπει γράμμα τι, ὡς «νεό» (=νερό), «ἄρτος» (=ἄρκτος) ἢ συλλαβήν «κατσιπόδι» (=κατσικοπόδι) ἢ προφέρει τό «σ» δασύτερον, ἐνῷ «*τραυλός*», ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν προφέρει γράμμα τι καθαρῶς, ὡς τὸ ρ, ἤτοι ὁ λέγων ἀντὶ τοῦ «*ὁρῶ*» τό «*ὁλῶ*», «*γάφω*» ἀντὶ τοῦ «*γράφω*»· κατ' Ἀριστοτέλη διαφέρει ὁ «τραυλός» τοῦ «ψελλοῦ»: «*ἡ μὲν τραυλότης τῷ γράμματός τινος μὴ κρατεῖν, ἡ δὲ ψελλότης τῷ ἐξαίρειν τι ἢ γράμμα ἢ συλλαβήν*»· «*ψελλίζεσθαι Ἀττικοί, ψελλίζειν Ἕλληνες*» (Μοῖρις]· (μεσ. φωνή) ψελλίζομαι, (ὡς ἀποθ.) ἀντὶ τοῦ ἐνεργ. ψελλίζω· –ψελλισμός, ψελλιστής, ψελλός, ψέλλισμα, ψελλότης.

ψευδεπίγραφος,-ος,-ον· «τὰ ψευδεπίγραφα»: συγγράμματα νόθα, τὰ ὁποῖα φέρουν καὶ ἐπιγραφὴν ψευδῆ.

ψεύδω· (=λέγω ψεύδη, ψευδολογῶ, ἐξαπατῶ τινα διὰ ψευδολογιῶν· «ψεύδω τινά»· (φρ.) «*εἴπερ μὴ θεοὶ ψεύσουσί με*» (Σοφοκλῆς)· ἀποδεικνύω ψευδές)· (φρ.) «*ψεύδει ἡ 'πίνοια τὴν γνώμην*» (Σοφοκλῆς)· (μετ' ἀπαρεμφ. εἰδικοῦ) (=προσποιοῦμαι ἢ προφασίζομαι ὅτι...)· ψεύδω τινά τινος» (=διαψεύδω τὰς ἐλπίδας τινός)· (φρ.) «*ἔψευσάς με ἐλπίδος*» (Σοφοκλῆς)· (παθ.) ψεύδομαι (=ἐξαπατῶ)· «ψεύδομαί τινά τι» (=ἀπατῶ τινα εἴς τι, ὁμιλῶ ψευδῶς περί τινος)· (φρ.) «*ἅπερ αὐτὸν οὐ ψεύδομαι*» (Ἀνδοκίδης)· «ψεύδομαί τι» (=διαψεύδω τι)· «*ψεύδονται οὐδὲν σῆμα τῶν προκειμένων*» (Σοφοκλῆς)· «ψεύδομαί τινος»· (φρ.) «*ἐψευσμένοι γνώμης*» (=ἀπατηθέντες εἰς τὴν

κρίσιν των)· (πρτ.) ἔψευδον, (μέλλ.) ψεύσω, (ἀόρ.) ἔψευσα, (ὑποτ.) ψεύσω· (Μέσ. Παθ.), (ἀποθ.) (=λέγω ψεύδη, εἶμαι ψεύστης ἢ ἄπιστος· ἀθετῶ, παραβαίνω διὰ τοῦ ψεύδους, ἐξαπατῶ)· (φρ.) «*ὅρκια πιστὰ ψευσάμενοι*»· (πρτ.) ἐψευδόμην, (μέσ. μέλλ.) ψεύσομαι, (παθ. μέλλ. α΄) ψευσθήσομαι, (μέσ. ἀόρ. α΄) ἐψευσάμην, (ὑποτ.) ψεύσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐψεύσθην, (ὑποτ.) ψευσθῶ, (πρκμ.) ἔψευσμαι, (μετχ.) ἐψευσμένος, -η,-ον, (ὑπερσ.) ἐψεύσμην· –ψεῦδος, ψευδής, ψύθος(=ψεῦμα)· (φρ.) «*Δωριεῖς· οἱ καὶ τὸν μασδὸν μασθὸν λέγουσι, καὶ τὸ ψεῦδος ψύθος, ἄραντες τὸ ε*» (Ἐτυμολ. Μέγα)· «*ψύθος· ψεῦδος*» (Σοῦδα)· –ψεύστης, ψεῦ(σ)μα, ἀδιάψευστος, ψεύδομαι, ψίθυρος, ψιθυρίζω (ἀντὶ τοῦ ψιψυρίζω, κν. ψουψουρίζω ἢ σισυρίζω=(λατ.) susurro, (δημ) σούσουρο, <(ἰταλ.) sussuro)· // (Λογ.) (ἐπὶ λογικῶν συλλογισμῶν ἢ ἐπιχειρημάτων) (=εἶμαι ψευδὴς ἢ πλημμελής)· «ὁ ψευδόμενος» (μετὰ τοῦ λόγος ἢ ἄνευ αὐτοῦ), περίφημον σόφισμα (λατιν. mentiens) ἐπινοηθὲν ὑπὸ τοῦ Εὐβουλίδου, μαθητοῦ τοῦ Εὐκλείδου τοῦ Μεγαρέως, κατὰ τὸ ὁποῖον, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὁμολογεῖ ὅτι ψεύδεται, συγχρόνως καὶ ψεύδεται καὶ ἀληθεύει (Θεόφραστος παρὰ Διογ. Λαερτ. 2 108)· (φρ.) «*Ἆρά γε ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ ψεύδεσθαι καὶ ἀληθεύειν; οὔ· ἀλλὰ μὴν ὁ λέγων ἐγὼ ψεύδομαι ἅμα ψεύδεται καὶ ἀληθεύει· ψεῦδος ἄρα τὸ οὐκ ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ ἀληθεύειν καὶ ψεύδεσθαι*».

ψευδώνυμος,-ος,-ον· ὁ φέρων πλαστὸν ὄνομα· // «ψευδώνυμον τό», ὀνοματεπώνυμον φανταστικόν, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῦν συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι πρὸς ἀποφυγὴν συνεπειῶν ἐξ ἐπικρίσεως τῶν πράξεων ἢ τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν·

ψεῦμα· (καὶ ψεῦσμα), (δημ.) ψέμα, (-άτου), τό (=τὸ ψεῦδος)· ψαῖμα (=ὀλίγον) (Ἡσύχιος)

ψηλαφῶ(-άω)· (=ἅπτομαί τινος, ψαύω, χαϊδεύω· (φρ.) «*μήποτε ψηλαφήσῃ με ὁ πατὴρ καὶ ἔσομαι ἐναντίον αὐτοῦ ὡς καταφρονῶν*» (Παλ. Διαθ.)· (ἐπὶ τυφλῶν) προσπαθῶ νὰ ὁδηγηθῶ ἢ νὰ εὕρω διὰ ψηλαφήσεως· (φρ.) «*Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσιν χερσὶ ψηλαφόων*» (Ὀδύσσεια)· (μτφ.) ἐξετάζω μετ' ἐπιμελείας· διὰ ψηλαφήσεως ζητῶ τι, ἐρευνῶ)· (φρ.) «*ἐψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα*» (Ἀριστοφάνης)· (πρτ.) ἐψηλάφων, (μέλλ.) ψηλαφήσω, (ἀόρ.) ἐψηλάφησα, (ὑποτ.) ψηλαφήσω· (Παθ.) ψηλαφῶμαι, (παθ. μέλλ.) ψηλαφήσομαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐψηλαφήθην, (ὑποτ.) ψηλαφηθῶ· –ψηλάφημα, ψηλάφησις, ψηλαφητός, ἀναψηλάφησις, ἀψηλάφητος, ψηλαφώδης, ψηλαφίνδα, ψηλαφητί, ψηλαφητικῶς.

ψῆξις(-εως)· (ψήχω) (=ξύστρισμα ἵππου)· ψῦξις, (-εως), ἡ (=τὸ πρόξενον ψύχους, κρύωμα).

ψῆττα· (καὶ **ψῆσσα**) (=ὁ ἰχθὺς ἢ γλῶσσα)· ψίττα (=βουκολικὸν ἐπίφθεγμα).

ψηφίζω· (=λογαριάζω, ἀριθμῶ διὰ λιθαρίων, ψήφων)· (φρ.) «*ἐκεῖναι* (αἱ ψῆφοι) *κατὰ τὴν τοῦ ψηφίζοντος βούλησιν ἄρτι χαλκοῦν καὶ παραυτίκα τάλαντον ἴσχουσι*» (Πολύβιος)· (φρ.) «*ψηφίζω δακτύλοις*» (=λογαριάζω διὰ τῶν δακτύλων)· (φρ.) «*δεῖ μὴ τοῖς δακτύλοις*

γαμεῖν, ὥσπερ ἔνιοι ψηφίσαντες πόσα φέρουσαν λαμβάνουσιν» (Πλούταρχος)· «ψηφίζομαί τι» (=ἀποφασίζω τι διὰ ψήφου, ψηφοφορῶ)· (φρ.) «*ταύτῃ τῇ ψήφῳ ψηφίζεσθαι ἔφη, μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους*» (Ἡρόδοτος)· «ψηφίζομαί τινι» (δοτ. χαριστ.) (=ψηφίζω πρὸς χάριν τινός, ὑπέρ τινος)· (φρ.) «*τούτοις ἀξιοῦντα καὶ ἀντιβολοῦνθ' ἕκαστον ὑμῶν ψηφίσασθαι*» (Δημοσθένης)· «ψηφίζομαι» (μετ' ἀπαρεμφ. ἐνεστ. ἀόρ. ἢ πρκμ.) (=ἀποφασίζω νὰ πράξω τι)· (φρ.) «*ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἴωσι*» (Ἡρόδοτος)· «*ἐψηφίσαντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελύσθαι καὶ πολεμητέα εἶναι*» (Θουκυδίδης)· «ψηφίζομαι» (μετὰ συμπερασματικῆς προτάσεως) (=ἀποφασίζω νὰ πράξω τι)· (φρ.) «*ψηφίζεσθαι ὥστε μὴ ἴσων ἕκαστον τυγχάνειν*» (Ξενοφῶν)· (πρτ.) ἐψήφιζον, (μέλλ.) ψηφίσω καί (ἀττ.) ψηφιῶ, (ἀόρ.) ἐψήφισα, (ὑποτ.) ψηφίσω, (πρκμ.) ἐψήφικα· (Μέσ. καὶ Παθ.) ψηφίζομαι (=ψηφοφορῶ, ἀποφασίζω, γνωμοδοτῶ· ἐπιδοκιμάζω διὰ τῆς ψήφου)· (πρτ.) ἐψηφιζόμην, (μέλλ.) ψηφιοῦμαι, (παθ. μέλλ.) ψηφισθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐψηφισάμην, (ὑποτ.) ψηφίσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐψηφίσθην, (ὑποτ.) ψηφισθῶ, (πρκμ.) ἐψήφισμαι, (μετχ.) ἐψηφισμένος,-η,-ον, (ὑπερσ.) ἐψηφίσμην· –ψῆφος, ψάμμος, ψηφοφορῶ, ψηφοφόρος, ψηφοφορία, ψήφισμα, ψηφιστής, ψήφισις. ψηφίς, ίδος), ἡ, ψήφινος (=ὁ ἐκ ψηφίδων), ψηφιδισμός, ψηφιδώδης.

ψήχω (τι)· (=ἐλαφρῶς τρίβω, θωπεύω, ἅπτομαι· (φρ.) «*φαρμάκῳ ἔψηχεν θηρὸς κάρη*» (Ἀπολλ. Ῥόδ.)· ξυστρίζω ἵππον· (φρ.) «*ἱπποκόμοι ψήχοντες τοὺς ἵππους ψόφου ἐποίουν*» (Ξενοφῶν)· διὰ τῆς τριβῆς καταστρέφω, φθείρω)· (φρ.) «*πέτρην ψήχει χρόνος*» (Ἀνθολ. Παλατίνη) καί (παθ.) «*ψήχεται ἡ πέτρα διὰ τὴν πληγὴν τῶν κυμάτων*» (Ἀριστοτέλης)· (πρτ.) ἔψηχον, (μέλλ.) ψήξω, (ἀόρ.) ἔψηξα, (ὑποτ.) ψήξω· (Παθ.) ψήχομαι, (ἀόρ.) ἐψήχθην, (ὑποτ.) ψηχθῶ, (πρκμ.) ἔψηγμαι, (μετχ.) ἐψηγμένος, -η, -ον· –ψῆξις (=ἀπόξεσις), ψήκτρα (=βοῦρτσα), ψῆγμα, ψηκεδών (=κονιορτός), ψηκτρίς, ψηκτρίον, ψηγματίζω, ψηγμάτιος, ψηκτήρ, (πρβλ. ψύχω).

ψῖ τό· (ἄκλιτον) τὸ εἰκοστὸν τρίτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, (βλ. ψ, Ψ).

ψῖδι,(ψιδιοῦ),τό· (<ἀψίδιον, ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀρχ. ἀψίς, (-ῖδος), ἡ (=τὸ εἰς σχῆμα ἀψῖδος ἔμπροσθεν καὶ ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων δέρμα).

ψικισμός,(-οῦ),ὁ· ὁ τραυλισμὸς τοῦ συμφώνου «ψ» ἐξ ἐλαττωματικῆς προφορᾶς.

ψιλός,-ή,-όν· (=λεπτός, γυμνός), (ἀποψίλωσις=ἀποτρίχωσις)· «τὰ ψιλά» (=τὰ κέρματα, κν. λιανά)· // (Γραμμ.) ἡ «ψιλή» ἢ «ψιλὸν πνεῦμα» (βλ. πνεῦμα).

ψιλῶ (-όω) (τινα ἢ τί τινος) (ψιλός*) (=ἀφαιρῶ τὰς τρίχας ἀπό τινος, ἀποψιλῶ, ἀποτριχώνω· (φρ.) «*τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες*» (Ἡρόδοτος)· (μετὰ γενικῆς) ἀπογυμνώνω)· (φρ.) «*ὀστέων κατάγματα ἐψιλωμένα*» (Ἱπποκράτης)· (μετ. αἰτιατ.) «*αἱ κάμπαι ψιλοῦσι τὰ δένδρα*» (Θεόφραστος) ἀφήνω τινὰ ἀπροστάτευτον)· (φρ.) «*βουλόμενος ψιλῶσαι τοὺς Ἀμπρακιώτας τε καὶ τὸν μισθοφόρον ὄχλον τὸν ξενικόν*» (Θουκυδίδης)· // (Γραμμ.) προφέρω ἢ γράφω φωνῆέντι ἢ δίφθογγον μετὰ ψιλοῦ πνεύματος, (ἀντιθ. δασύνω*)· (φρ.) «*ὥσπερ τὸ υ πάσης λέξεως ἄρχον πάντες μὲν δασύνουσιν, οἱ δὲ Αἰολεῖς ψιλοῦσιν*» (Πορφύριος)· (πρτ.) ἐψίλουν, (μέλλ.) ψιλώσω, (ἀόρ.) ἐψίλωσα· (Παθ.) ψιλοῦμαι (ἐπὶ ῥιζῶν) ἀπογυμνοῦμαι· (ἐπὶ πραγμάτων)· ἀποσπῶμαι, ἀφαιροῦμαι ἀπό τινος), (πρτ.) ἐψιλούμην, (ἀόρ.) ἐψιλώθην, (ὑποτ.) ψιλωθῶ, (πρκμ.) ἐψίλωμαι, (μετχ.) ἐψιλωμένος, -λωμένη, -μένον· –ψιλός(=γυμνός), ψίλωσις, ψίλωμα, ψιλωτής, (βλ. ψῶ (-άω)), ψιλωτέον, ψίλωθρον (=ἀλοιφὴ ἀποτριχώσεως), ψιλωτικός, ψιλότης, ψίλαξ (=ὁ ψιλός), ψιλής (-ῆτος), ὁ (=ἄλλως γυμνής), ψιλήτης, ψιλικαντζής κ.λπ.

ψίλωσις,(-εως),ἡ· (Γραμμ.) ἡ χρῆσις τοῦ «ψιλοῦ πνεύματος (᾽)» ἢ τοῦ «ψιλοῦ γράμματος» (κ,π,τ), ἀντὶ τοῦ «δασέος πνεύματος» (῾) προερχομένου ἐκ τοῦ σ ἢ J, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ὡς ἀρχικὰ λέξεων εἷς τινας τῶν διαλέκτων (Ἰωνικὴν Μ. Ἀσίας, Ἡρόδοτος), ὡς καὶ τὰς τοιαύτας τῆς Ἤλιδος, Κύπρου, ὡς, καὶ κατὰ τοὺς παλαιοὺς Γραμματικούς, εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Λέσβου (Ἀλκαῖος, Σαπφώ) ἢ τοῦ δασέος γράμματος (χ,φ,θ)· ἴχνη ψιλώσεως ὑπάρχουν καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον: *(ὁ) - ὁ, (ὅτε) - ὅτε, (ἅμα) - ἄμυδρις, (ἐφάλμενος) - ἐπάλμενος* κ.λπ.

ψιμάρι τό· (<ψιμάρνι<ὄψιμο+ἀρνί, ἤτοι ἀρνίον (ἀμνός), τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη ὄχι κατὰ τὸν βαρύ χειμῶνα, ἀλλὰ βραδύτερον τοῦ συνήθους· // (μτφ.) (=ἀφελής, μωρός)· (φρ.) «*τὸν ἔπιασαν ψιμάρι*».

ψιχάλα,(-ας),ἡ· (κατὰ συμφυρμὸν τοῦ ψεκάδα+ψίχαλο), ἀλλ' ὀρθότερον: ψεκάζω>ψεκάδα>ψηκάδα>ψηχάλα.

ψιχίον,(-ου),τό· τὰ ψιχία (=τὰ ψίχουλα), (<ψίξ, (ψιχός),ὁ,ἡ (=μικρὸν τεμάχιον ἄρτου, θρύμμα)· (ψίχα ἡ) ἀμυγδαλόψιχα.

ψόλος· (=καπνός, αἰθάλη)· ψωλός, (-οῦ),ὁ· (=ὁ περιτετμημένος, ὁ ἐμπερίτομος, ἀντίθ. ἀκρόβυστος)· (δημ.) ψῶλος,(-ου), ὁ (=τὸ ἀνδρικὸν πέος, ἡ ψωλή)· (ἀρχ.) (=τὸ ἀνδρικὸν μόριον ἐν στύσει)· (φρ.) «*ἐπιβάλλειν σφραγῖδ' αὐτοῖς ἐπὶ τὴν ψωλήν, ἵνα μὴ βινῶσ' ἐτ' ἐκείνας*» (Ἀριστοφάνης)· κατὰ τὸν Fick ἐκ ῥίζης ψιλ- (ψιλόω=καθιστῶ γυμνόν)>ψιλ-ός, ψωλή, ψωλός (=ἀσελγής).

– ψός· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ψὸς ὑπερδισύλλαβα ὀξύνονται: *μυρεψός, καφεψός, μελαψός, χορδαψός, Αἰδηψός, Γαληψός, Λυκαψός.*

ψοφώδης,-ης,-ες· ὁ πλήρης ψόφου, ὁ προκαλῶν ψόφον· // (Γραμμ.) «ψοφώδεις φθόγγοι» εἶναι τὰ καλούμενα «σύμφωνα», ἐνῶ «φωνήεντα» δηλοῦν τὴν φυσιολογικὴν γένεσιν αὐτῶν, ὡς ἔχοντα τελείαν φωνὴν καὶ ὄχι ψόφον· ἡ ὀνομασία «σύμφωνα» δὲν ἐμφαίνει τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν εἰς τὴν συλλαβὴν μόνον λειτουργίαν αὐτῶν, διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, ἐκφέρονται εἰς τὸν λόγον μόνον συνημμένα μετὰ φωνηέντων (βλ. γράμμα.).

Οἱ ψοφώδεις οὗτοι φθόγγοι κατὰ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον, καὶ κατὰ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ ἄρθρωσις αὐτῶν διαιροῦνται εἰς ἐκκρότους, κλειστούς, μεταβατικοὺς ἢ ἀκαριαίους, μεταστένους ἢ

διαρκεῖς φθόγγους. Κατὰ τὸν τόπον λειτουργίας, ἤτοι τὴν χώραν τοῦ στόματος, παράγονται φθόγγοι:
α) *διχειλικοί* (π. b πH, bH),
β) *χειλοδοντικοί* (φ, β),
γ) *μεσοδοντικοί* (θ, δ),
δ) *ὀδοντικοὶ ἢ φατνιακοί* (τ, d, th),
ε) *οὐρανικοί* (κε, κι, γε, γι, χε, χι), καὶ στ) *ὑπερωικοί* (κα, κο, κου· γα, γο, γου· χα, χο, χου)· [εἰς αὐτοὺς ὑπάγονται καὶ οἱ φθόγγοι s, z, j, v].

ψύλλος,(-ου),ὁ· (ἀρχ.) ἡ ψύλλα, ὡς (καὶ ἡ ψεῖρα)· (ἀρχ.) φθείρ, (φθειρός), ὁ,ἡ.

ψῦξις,(-εως),ἡ· (τὸ κρύωμα, τὸ πάγωμα)· ψῆξις,(-εως), ἡ (<ψήχω) (=ἀπόξεσις, ξύστρισμα)· (φρ.) «*ὅταν ἐπὶ ψῆξιν καὶ ὅταν ἐπὶ κυλίστραν ἐξάγῃ τὸν ἵππον*» *(Ξενοφῶν)*.

Ψύρα ἡ· (ἢ τὰ Ψύρα) (=ἡ νῆσος τὰ Ψαρά)· ψεῖρα ἡ (ὁ, ἡ φθείρ).

ψυχαγωγῶ(-έω)· (=εὐφραίνω, τέρπω· (φρ.) «*ὃ μάλιστα ψυχαγωγεῖ διὰ τῆς ὄψεως τοὺς ἀνθρώπους*» (Ξενοφῶν)· ὁδηγῶ τὰς ψυχὰς τῶν τεθνεώτων (πεθαμένων) εἰς τὸν Ἅδην (ἐπὶ Ἑρμοῦ)· (φρ.) «*καὶ ῥάβδον τινὰ πεποίηται θαυμασίαν εἰς δύναμιν, ᾗ ψυχαγωγεῖ καὶ κατάγει τοὺς νεκρούς*» (Λουκιανός)· παραπλανῶ, ἐξαπατῶ· (φρ.) «*πείθει αὐτὸν ἐλπίσι μεγάλαις ψυχαγωγήσας*» (Πολύβιος)· διὰ θυσιῶν ἀνακαλῶ τοὺς τεθνεῶτας ἐκ τοῦ Ἅδου· (φρ.) «*τοὺς δὲ τεθνεῶτας φάσκοντα ψυχαγωγεῖν*» (Πλάτων)· (πρβλ. Σοῦδαν) «*ἐψυχαγώγησεν· ἢ ψυχὰς διὰ μαγγανείας των τελευτησάντων ἀνήγαγεν*»· «*ψυχαγωγούς· καλοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι τοὺς τὰς ψυχὰς τῶν τεθνηκότων γοητείαις τισὶν ἄγοντες*» (Φρύνιχος)· θέλγω, προσελκύω, εὐφραίνω, τέρπω, διασκεδάζω· (φρ.) «*τὰ μέγιστα, οἷς ψυχαγωγεῖ ἡ τραγῳδία, τοῦ μύθου μέρη*» (Ἀριστοτέλης)· ἐξασκῶ δι' ἀπάτης σωματεμπορίαν)· (φρ.) (μτγν.) «*ψυχαγωγεῖν ἐπὶ τοῦ ἐξαπατῶντα πιπράσκειν*» (Ἀνέκδ. Βεκκ.)· (πρτ.) ἐψυχαγώγουν, (μέλλ.) ψυχαγωγήσω, (ἀόρ.) ἐψυχαγώγησα, (ὑποτ.) ψυχαγωγήσω· (Μεσ.) ψυχαγωγοῦμαι, (μέσ. μέλλ.) ψυχαγωγήσομαι, (ἀόρ.) ἐψυχαγωγήθην, (ὑποτ.) ψυχαγωγηθῶ· –ψυχαγωγός, ψυχαγωγία, ψυχαγωγικός, ψυχαγώγημα, ψυχαγώγιον καὶ ψυχαγωγεῖον.

ψυχαρισμός,(-οῦ),ὁ· γλωσσικὴ θεωρία τοῦ Ἰωάννου Ψυχάρη, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐφαρμοσθοῦν εἰς τὸ τυπικὸν καὶ τὸ συντακτικὸν τῆς νεοελληνικῆς τῶν ἐξαγομένων κανόνων ἐκ τοῦ ἰδιώματος τῆς δημοτικῆς καὶ νὰ ἀποκλεισθοῦν τῆς χρήσεως καὶ αὐτῶν τῶν κοινοχρήστων λέξεων καὶ φράσεων τῆς λογίας (καθαρευούσης) γλώσσης, π.χ. ἀντὶ *διάλεκτος - ντοπολαλιά*, ἀντὶ *σκληρός - σκλερός*, ἀντὶ *Ὀδυσσεύς - Λυσέας*, ἀντὶ *Παρθενών - Παρθενὸς* κ.λπ.

ψυχή,(-ῆς),ἡ· (δημοτ.) πολλάκις εἰς ἀρνητικὰς προτάσεις γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως «ψυχή», ἀντὶ τῆς ἀορίστου ἀντωνυμίας «κανείς», π.χ. «*δὲν ἔβλεπες ψυχὴ ἔξω στοὺς δρόμους*» (=ἀπολύτως κανένα).

ψύχω(τι)· (τὸ υ μακρόν (ῡ) τὸ ψῦχον, πλὴν τοῦ ὑπάρχοντος εἰς τοὺς β΄ ἀορίστους: ἐψῦχην, ἐψῦγην) (=ψυχραίνω, δροσίζω· (φρ.) «*ὥστε θερμαίνειν τ' ἐὰν βούλωμαι καὶ ψύχειν...*» (Ἱπποκράτης)· κάμνω τι νὰ παγώσῃ· (φρ.) «*ψῦξον τὸν οἶνον*» (Δίφιλος)· ξηραίνω, στεγνώνω·

(φρ.) «*δάκρυα δ' οὐ ψύχει γενέτης*» (Ἐπιγρ.)· πνέω, φυσῶ (ἐκ τούτου καὶ ἡ «ψυχή»)· ταλαιπωρῶ· (φρ.) βασανίζω· (φρ.) «*κέντρῳ ψύχειν ψυχάν*» (Αἰσχύλος)· (μτφ.) ἐπὶ συναισθημάτων, ἀτονῶ)· (φρ.) «*καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν*» (Καιν. Διαθ.)· (μτφ. παθ. εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ ὕφους) (=γίνομαι ἄτονος, ψυχρός)· (πρτ.) ἔψυχον, (μέλλ.) ψύξω, (ἀόρ.) ἔψυξα, (πρκμ.) ἔψυχα, (ὑπερσ.) ἐψύχειν· (ὑπ.) ἐ ψύχω, ἀ ψύξω· (εὐ) ἐ ψύχοιμι, μ ψύξοιμι, ἀ ψύξαιμι, πρ ἐψύχοιμι· (προσ.) ἐ ψῦχε, ἀ ψῦξον, πρ ἐψυχὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ψύχειν, μ ψύξειν, ἀ ψῦξαι, πρ ψυχέναι· (μετχ.) ἐ ψύχων, -ουσα, ψῦχον, μ ψύξων,-ουσα, ψῦξον, ἀ ψύξας, -ξασα, ψῦξαν, πρ ἐψυχώς, -χυῖα, -χός· // ψύχομαι, π ἐψυχόμην, μ ψυχθήσομαι, ψυχήσομαι καὶ ψυγήσομαι, ἀ ἐψύχθην, ἐψύγην, πρ ἔψυγμαι, ὑ ἐψύγμην· (ὑπ) ἐ ψύχωμαι, ἀ ψυχθῶ, ψυγῶ, πρ ἐψυγμένος ὦ· (εὐ) ἐ ψυχοίμην, μ ψυχθησοίμην, ψυγησοίμην, ἀ ψυχθείην, ψυγείην, πρ ἐψυγμένος εἴην· (προστ.) ἐ ψύχου, ἀ ψύχθητι, ψύχητι, ψύχηθι, πρ ἔψυξο· (ἀπ.) ἐ ψύχεσθαι, μ ψυχθήσεσθαι, ψυγήσεσθαι, ἀ ψυχθῆναι, ψυγῆναι [«*ψυχθῆναι καὶ ψυχῆναι, οὐ ψυγῆναι*» (Θωμᾶς Μάγιστρ.)· «*ψυχῆναι Ἀττικοί, ψυγῆναι Ἕλληνες*» (Μοῖρις)], πρ ἐψῦχθαι· (μετχ.) ἐ ψυχόμενος,-μένη,-μενον· μ ψυχθησόμενος,-μένη,-μενον, ψυγησόμενος, -μένη, -σόμενον, ἀ ψυχθείς, -θεῖσα, -θέν, ψυγείς,-γεῖσα, -γέν· πρ ἐψυγμένος, -μένη, -μένον· –ψῦχος, ψυχή, ψυκτός, ψυχρός, ψῦξις, ψυκτήρ, ψυχαγωγῶ, ἄψυκτος· ψυχῶ (-όω) (=καθίσταμαι ψυχρός)· (φρ.) «*θερμανθὲν καὶ αὖθις ψυχωθέν*» (Ἱπποκράτης)· (πρβλ. ψήχω).

ψῶ (-άω)· (<ψέω, διάφορος, τύπος τοῦ «ψάω») (ἀμτβ.) (=ψαύω ἐλαφρῶς, τρίβω τὴν ἐπιφάνειαν, ἀποσπογγίζω· (φρ.) «*αὐσταλέας δ' ἔψησε παρηίδας*» (Ἀπολλ. Ῥόδιος)· (ἀμτβ.) διαλύομαι εἰς κόνιν, κονιορτοποιοῦμαι) (φρ.) «*ἐδεστὸν ἐξ αὐτοῦ φθίνει, καὶ ψῇ κατ' ἄκρας σπιλάδος*» (Σοφοκλῆς)· ψῶ, ψῇς, ψῇ· ψῶμεν, ψῆτε, ψῶσι· (πρτ.) ἔψων, ἔψης, ἔψη· ἐψῶμεν, ἐψῆτε, ἔψων· (μέλλ.) ψήσω, (ἀόρ.) ἔψησα· (Μεσ. καὶ Παθ.) ψῶμαι, ψῇ, ψῆται· ψώμεθα, ψῆσθε, ψῶνται· (παθ. ἀόρ. α΄) ἐψήθην, (πρκμ.) ἔψημαι, (μετχ.) ἐψημένος, -η,-ον· (κατὰ τοὺς μτγν. ἐν χρήσει τὸ συνηρημένον εἰς «α» ἀντὶ «η» ὡς ψῶ, ψᾷς, ψᾷ κ.λπ.· (πρτ.) ἔψων)· (ἀπαρ.) ψῆν· –ψαῦσις, ψαύω, ψαυστός, ψῆξις (=ξύσιμον), ψηρός(=στεγνός), ψάλλω, ψηλαφῶ, παλίμψηστα*, ψακάς(=κόκκος), ψάμμος ἢ ψαμαθός, ψαμάθιον, ψιλός(=γυμνός), ἀποψίλωσις, (δημ. ψιλικά, ψιλά), ψῆφος, ψήχω, ἀποψῶ, ψώω (ἄχρηστος τύπος τοῦ ψάω) (=λεαίνω, τρίβω).

Ω

ω,Ω· τό «ὦ» ἤ «ὦ μέγα» ἄκλιτον, τὸ εἰκοστὸν τέταρτον καὶ ἔσχατον γράμμα, ὡς καὶ τὸ ἕβδομον φωνῆεν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, τὸ ὁποῖον προσετέθη τό (700 π.Χ.) ὑπὸ τῶν Ἰώνων, ἵνα παραστήσῃ τὸ κατὰ ποιὸν διακρινόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν μακρόν «ο», ἤτοι ἀπὸ τοῦ «ὂ μικροῦ» τοῦ βραχέος ἢ μικροῦ· κατ᾽ ἀρχὰς ἀμφότερα ἐγράφοντο εἰς τὰς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς καὶ δὲν ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν διάκρισις, διὰ τοῦ αὐτοῦ γράμματος «ο» (Πλάτων· Θεαίτητος 205 C, Κρατύλος 420 B, Φαῖδρος 244 D).

Τὸ γράμμα «Ω» εἰσήχθη ἐπισήμως εἰς Ἀθήνας τό (403 π.Χ.) ἐπὶ ἄρχοντος Εὐκλείδου, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ εἰσήχθη τὸ καὶ σήμερον σχῆμα αὐτοῦ «Ω», προελθὸν ἐκ τῆς συνενώσεως δύο ο(ου) καὶ δηλοῖ τὴν ἀξίαν τοῦ γράμματος ὡς διπλοῦ ἢ μακροῦ «ο». Εἰς τὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ἦτο τὸ δυτικὸν ἀλφάβητον ἐν χρήσει καὶ μάλιστα εἰς τὰς νήσους Κρήτην, Θήραν καὶ Μῆλον, ἐγράφετο τὸ βραχὺ καὶ τὸ μακρόν «ο» διὰ τοῦ «ὂ μικροῦ», εἰς πολλὰ δὲ μέρη καὶ τό «ου»· ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων παρελήφθη τὸ ἀνωτέρω δυτικὸν ἀλφάβητον, διὰ τοῦτο οἱ Λατῖνοι ἐχρησιμοποίουν μόνον τὸ γράμμα «ο», ἵνα παραστήσουν καὶ τὸ βραχὺ καὶ τὸ μακρόν «ο», καθ᾽ ὅσον ἐλλείπει ἐκ τοῦ ἀλφαβήτου αὐτῶν τό «ὦ μέγα»· παρέλαβον ὅμως αὐτὸ κατόπιν πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀριθμοῦ (1000), ὁ ὁποῖος μετὰ ταῦτα ἐγράφετο M (=mille), ἐνῷ διὰ τοῦ D ἐδηλοῦτο τὸ 500, ἤτοι διὰ τοῦ ἡμίσεος Μ, (ἀντὶ τοῦ M ὑπὸ τῶν λατίνων χρησιμοποιεῖται καὶ CI) (ἑλλην. Φ), ἀντὶ δὲ τοῦ D χρησιμοποιεῖται τὸ Ↄ), τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ CIↃ (=M) (βλ. ἀριθμητικός).

Τὸ γράμμα «ω» μετὰ ταῦτα κατέστη πανελλήνιον πρὸς γραφὴν τοῦ μακροῦ «ο», σήμερον δὲν ἔχει φωνητικὸν λόγον, ἀλλὰ καθαρῶς ὀρθογραφικόν, καθ᾽ ὅσον ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἔπαυσε νὰ διακρίνεται τὸ βραχὺ «ο» ἀπὸ τοῦ μακροῦ «ο». Ἡ προφορὰ τοῦ «ω» διαφέρει ὄχι μόνον κατὰ τὸν χρόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ ποιὸν εἰς μερικοὺς τόπους («ο» κλειστόν, «ω» ἀνοικτόν).

Τό «ω» εἰς μερικὰς τῶν ἑλληνικῶν διαλέκτων προεφέρετο ὡς «ου», π.χ. *ὥρα>οὔρα, στρῶμα>στρουῦμα* (Τσακω-

νιά)· *κώνωψ>κούνουπας, ἐρωτᾷ>ἐροντᾶ* (Θεσσαλία), τοῦτο ἰσχύει καὶ εἰς τὴν δημοτικήν, π.χ. *ῥώθων> ρουθούνι, κώδων> κουδούνι, πώγων> πηγούνι, σάπων> σαπούνι, σίφων> σιφούνι, ἄωρος> ἄγουρος, ζωμός> ζουμί, σκωρία> σκουριά, ἐπάνω> ἀπάνου, ἔξω> ὄξου> οὔξ* κ.λπ.· // (Γλωσσολ.) τό «ω» 1) προέρχεται: α) ἐξ ἰαπετικῆς κληρονομίας, ὡς *λέγω, ποδῶν, τῶν ἄλλων, ἐκείνων,* β) εἰς τὴν κλίσιν ἐξ ἐκτάσεως τοῦ «ο», ὡς *ῥήτορος> ῥήτωρ,* (ἵνα) *λέγωμεν, δίδωμι,* γ) εἰς τὴν αὔξησιν, ὡς *ὁμιλῶ>ὡμίλουν, ὁρμῶ>ὥρμουν,* δ) εἰς τὴν σύνθεσιν, ὡς *ὄνομα>ἐπώνυμον, ὁμαλὸς> ἀνώμαλος, ὄροφος> διώροφος* κ.λπ., ε) εἰς τὴν παραγωγήν, ὡς *πληρόω>πλήρωμα, ὀηλόω> δήλωσις, ἀρῶ (-όω)> ἀρόσιμος,* στ) ἐξ ἀντιμεταθέσεως τῶν χρόνων ἢ ἅντιμεταχωρήσεως, ὡς *πόληος> πόλεως, χρηὸν> χρεών, μετήορος> μετέωρος, ἑορτάζω> ἡόρταζον> ἑώρταζον* κ.λπ., ζ) ἐξ ἀντεκτάσεως εἰς μερικὰς τῶν δωρικῶν διαλέκτων, ὡς *μόντjα> μοῦσα> μῶσα, τὸνς λόγονς>* τοὺς λόγους>τὼς λόγως καὶ τὰ λοιπά, η) ἐκ συναιρέσεως τῶν συμπλεγμάτων *α+ο, α+ου, α+ω, ο+α, ω+α, ω+ε, ω+η, ω+ι, ω+ω, ω+ο, ω+ου, ω+ει* καὶ *ω+η,* ὡς *τιμάομεν>τιμῶμεν, τιμάουσι> τιμῶσι, τιμάω>τιμῶ, αἰδόα>αἰδῶ τήν, ἥρωα>ἥρω, ῥιγώετε>ῥιγῶτε, ῥιγώη>ῥιγῷ, ὤιον>ᾠόν·* (ἀρχικῶς ἡ ωι>ῳ ἐγράφετο ὡς «οι» ὡς «ΤΟΙ ΔΕΜΟΙ»> (=τῷ δήμῳ) καὶ προεφέρετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μονολεκτικῶς)· *ῥιγώω> ῥιγῶ, ῥιγώομεν >ῥιγῶμεν, ῥιγώουσι> ῥιγῶσι, ῥιγώεις> ῥιγῷς, ῥιγώης> ῥιγῷς* κ.λπ., θ) ἐξ ἐκτάσεως τό «ο» πρὸ βραχείας συλλαβῆς εἰς τὰ παραθετικὰ τῶν ἐπιθέτων καὶ εἰς τὰ εἰς -οσυνη ἐξ ἐπιθέτων παράγωγα καὶ εἰς τὰ εἰς -οτης συγκεκριμένα οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ «ι» βραχεῖαν συλλαβήν, ὡς *νέος>νεώτερος, σοφὸς> σοφώτερος· ἅγιος> ἁγιωσύνη, ἱερὸς> ἱερωσύνη· πανάγιος> Παναγιώτης, στρατὸς> στρατιώτης,* ι) ἐκ κράσεως εἰς μερικὰς τῶν διαλέκτων εἰς «ωυ» ἢ «ω», ὡς *αὐτῷ> ἑαυτῷ, ὁ ἀνὴρ> ὠνήρ, τὸ αὐτὸ> τωὐτό,* ια) ἐξ ἑτεροιώσεως τοῦ «η», ὡς *ἀρήγω>ἀρωγός, πατὴρ> ἀπάτωρ, πτήσσω> πτωχός·* 2) τρέπεται, α) εἰς «αυ», ὡς *ᾠὸν> αὐγὸ> ἀβγό, ὠτίον> αὐτί,* ὡς καὶ εἰς τοὺς Δωριεῖς «ω» ἀντί «αυ», ὡς *τραῦμα>τρῶμα, αὖλαξ> ὦλαξ,* β) εἰς η *πώγων>πηγούνι,* γ) εἰς «ου» ὡς *κορώνη>κουρούνα, κώδων> κουδούνι, ὦα>οὔγια,* δ) εἰς «α» (εἰς τοὺς Δωριεῖς), ὡς *πρῶτος> πρᾶτος, πρώτιστος> πράτιστος, τῶν τιμῶν> τᾶν τιμᾶν,* ε) εἰς «ο» (σπανίως εἰς τὴν αἰολικήν), ὡς *ὠτειλὴ> ὀτειλή, ὥρα>ὅρα·* ὁμοίως (εἰς τὸν Ὅμηρον) εἰς τὸ α΄ πληθυντ. τῆς ὑποτακτικῆς ἰδίως τῶν εἰς -μι ῥημάτων, ὡς *ἴομεν, θείομεν,* στ) εἰς «-υ» (εἰς τοὺς Αἰολεῖς), ὡς *τέκτων>τέκτυν, χελώνη>χελύνη·* εἰς τὸν Ὅμηρον τό «ω» πολλάκις ἐβραχύνθη, σπανίως δὲ τό «ω» φαίνεται ὅτι ἀντικατέστησε τό «οF» ἢ «Fο», ὡς *γαλόFος>γαλόως, ἁλοFή>ἁλωή, πλόFω>πλώω·* // τό «ὦ» πρὸ ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπό «α», κιρνᾶται (πάσχει κρᾶσιν) μετ' αὐτοῦ, ὡς *ὦ ἄνερ>ὦνερ, ὦ ἄνθρωπε>ὤνθρωπε·* // διὰ τοῦ «-ω» εἰσάγονται πρωτότυπα ῥήματα, ὡς *παιδεύω, λέγω, τρώγω,* ἐνῷ τὰ εἰς «-μι» εἶναι πάντοτε παράγωγα.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν ὡς σύμβολον βραχυγραφικὸν τό «ω, Ω» τονούμενον ἄνω καὶ δεξιά (ω΄) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν

ὀκτακόσια, τὸ τακτικὸν ὀκτακοσιοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρημα ὀκτακοσιάκις, τονούμενον δὲ ἀριστερὰ καὶ κάτω (,ω) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν ὀκτακόσιαι χιλιάδες, τὸ τακτικὸν ὀκτακοσιάκις χιλιοστὸς καὶ τὸ ἐπίρρημα διακοσιάκις χιλιάκις, (βλ. ἀριθμητικός).

Συμβολικῶς τοῦτο δηλοῖ τὸ τέλος· (φρ.) «*ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος*» (Καιν. Διαθ. «ἀποκάλυψις»), (δημοτ.) «*ἀπὸ τὸ α΄ πετάχθηκε ἀμέσως στὸ ω*».

Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη τὸ κεφαλαῖον (Ω) δηλοῖ τὴν 24ην καὶ τελευταίαν ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μικρόν (ω) τὴν 24ην καὶ τελευταίαν ῥαψῳδίαν τῆς Ὀδυσσείας. Τοῦτο παραλαμβάνεται συχνάκις εἰς τὰς ἐκδόσεις καὶ κριτικὰς τῶν ἀρχαίων κειμένων εἰς δήλωσιν της συμφωνίας πάντων τῶν χειρογράφων.

– ω· κατάληξις τοῦ β΄ ἑνικοῦ προσώπου προστακτικῆς τῆς δημοτ. «*σήκω*» (ἀντί «*σήκωσε*») κατὰ τό «*ἐπάνω*» ἐξ ἀποκοπῆς τοῦ *σηκώ(σου),* (κατ' ἄλλους «*σῆκο*» ἐκ τοῦ ἀρχ. «*σήκου*» μετὰ τῆς καταλήξεως «-ε» τῆς προστακτικῆς *σήκουε*, τὸ ὁποῖον συνηρέθη εἰς *σῆκο*).

– ω· (-εἰς,-εῖ) (δημοτ.) κατάληξις ἐνεργ. ῥημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν μέσην καὶ παθητικὴν σημασίαν ἕνεκα σημασιολογικῆς διασταυρώσεως μέσων καὶ ἐνεργητικῶν ῥημάτων, π.χ. «*ἡ πόρτα δὲν κλείνει*», «*τὸ φόρεμα ξεβάφει*», «τὸ παράθυρο δὲν ἀνοίγει» κ.λπ.

– ω· κατάληξις ὀνομάτων γένους θηλυκοῦ: *Βασίλω, Δέσπω, Διαμάντω, Μάρω* ἐκ κλητικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐθεωρήθησαν ὀνομαστικαὶ ἐκ σλαβικῶν κυρίων ὀνομάτων, π.χ. Despa>(κλητ.) Despo>*ἡ Δέσπω,* Lenka>Lenco>*ἡ Λένκω,* Melpa> Melpo>*ἡ Μέλπω* κ.λπ.

– ω· κατάληξις ἐνεργ. ῥημάτων ἀντὶ ἀρχ. μέσων ἐξ ἐπισκοτίσεως τῆς κατὰ σημασίαν διαφορᾶς μέσων καὶ ἐνεργητικῶν ῥημάτων, ἡ ὁποία ἤρχισε κατὰ τοὺς μτγν. χρόνους, π.χ. *σημειώνω, θυμώνω, χαρίζω* κ.λπ.

– ω· (δημοτ.) κατάληξις θηλυκῶν κυρίων ὀνομάτων κατὰ τὰ ἀρχαῖα Κλειώ, Ἐρατώ, Σαπφώ κ.λπ., π.χ. ἡ Μαργαρώ, ἡ Σμαρώ (καὶ Σμάρω), ἡ Φωφώ, ἡ Ζαχαρώ (καὶ Ζαχάρω) κ.λπ.

– ω· (δημοτ.) κατάληξις ῥημάτων ἀντὶ ἀρχ. εἰς -αζω καὶ -ίζω ἕνεκα φωνητικῆς συμπτώσεως τῶν καταλήξεων τοῦ ἀορ. εἰς -ισα τῶν ῥημάτων εἰς -ίζω καὶ -ησα τῶν βαρυτόνων ῥημάτων εἰς -ω, π.χ. *βαστῶ, σκορπῶ, ἁρπῶ, κοπανῶ, ψηφῶ,* κ.λπ.

ὦ· (δωρικόν) ἀντί «ὡς».

ὧ· μτγν. δωρικὸς τύπος τοῦ «οὗ» γενικῆς ἑνικοῦ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας «ὅς»· (φρ.) «*ὧ μ' ἐκέλευε καθελεῖν τύ*» (Θεόκριτος).

ὦ καὶ **ὧ**· ἐπιφώνημα, διά τοῦ ὁποίου ἐκφράζεται ἔκπληξις, χαρά, ἄλγος, σχετλιασμός, λύπη· τίθεται α) μετ' ὀνομαστικῆς, π.χ. «*ὦ τάλας ἐγώ*», β) μετὰ γενικῆς, π.χ. «*ὦ τῆς ἀναισχυντίας*», γ) μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «*ὦ τὸν παληάνθρωπο*», δ) μετ' ἐρωτήσεως, π.χ. «*ὦ, τί λέγεις;*» ε) μετ' ὀνομαστικῆς ἀντὶ κλητικῆς, π.χ. «*ὦ γενναῖος*», «*ὦ οὗτος*», στ) ἐνίοτε ἐκ δύο ὀνομάτων μετὰ τοῦ β΄, π.χ. «*Ἀγάμεμνον, ὦ Μενέλαε*» (Σοφοκλῆς), ζ) ἐπὶ ἀμφοτέρων ὁμοῦ τῶν πτώσεων (ὀνομαστικὴ καὶ κλητική), π.χ. «*φίλος ὦ Μενέλαε*» (Ὅμηρος)· // «*ὦ οὗτος*», «*ὦ αὕτη*» (βλ.

κλίσιν* προσωπικῆς ἀντωνυμίας*)· μοναδικὰ εἶναι τά «ὦ ὑμεῖς, Φίλιππος ἔφη» καί «ὦ ὑμεῖς, Ἀλέξανδρος ἡμᾶς ὑπεξέφυγε (εὑρίσκονται δὲ εἰς τὸν ψευδο-Καλλισθένη)· // συχνάκις πάσχει κρᾶσιν τό «ὦ» μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ «α» τῶν λέξεων: «ὦ ἀγαθέ» >«ὦγαθέ», «ὦ ἄνερ»>«ὦνερ», «ὦ ἄνθρωπε»>«ὦνθρωπε», μερικοὶ γράφουν «ὦ 'γαθέ», «ὦ 'νερ», «ὦ 'νθρωπε»· // ἐνίοτε ἡ διὰ τοῦ «ὦ» ἐκφερομένη κλητικὴ δὲν συμφωνεῖ κατ' ἀριθμὸν πρὸς τὸ ῥῆμα, π.χ. «προσέλθετ', ὦ παῖ, πατρί» (Σοφοκλῆς).

ὦ· (μόριον) κλητικὸν ἐπιφώνημα, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐπὶ κλίσεων ἢ προσφωνήσεων (προσρήσεων) εἰς τὴν ἀρχὴν περιόδου ἢ καὶ ἐν παρενθέσει· α) μετὰ κλητικῆς, ὡς «ἐβουλόμην, ὦ ἄνδρες, τὴν δύναμιν», «ὦ Ζεῦ», «ὦ θεοί»· β) μετὰ προστακτικῆς, ὡς «ὦ χαῖρε»· γ) μετ' ὀνομαστικῆς ἀντὶ κλητικῆς, ὡς «ὦ φίλος»· «ὦ δῖος αἰθήρ» (πρβλ.) «(ὦ) Ἀρχίδαμε (κλητική) καὶ Λακεδαιμόνιοι (ὀνομαστ.)» (=καὶ ὑμεῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι), καὶ δ) μετὰ προσωπικῆς ἀντωνυμίας, ὡς «ὦ ὑμᾶς, Φίλιππος ἔφη»· «ὦ ὑμεῖς Ἀλέξανδρος ἡμᾶς ὑπεξέφυγε» (Ψευδο-Καλλισθένης).

– ώ,(-οῦς)· (Γραμμ.) καταλήγουν εἰς -ω τριτόκλιτα φωνηεντόληκτα ἀκατάληκτα διπλόθεμα οὐσιαστικά· *ἠχώ,(-οῦς),ἡ, πειθώ,(-οῦς),ἡ, κερδώ, λεχώ, μορφώ, φειδώ, Μυρτώ, Γοργώ, Θεανώ, Λητώ, Ἰνώ, Ἐρατώ, Σαπφώ* κ.λπ., ταῦτα δὲν εὐχρηστοῦν εἰς τὸν δυϊκὸν καὶ πληθυντ. ἀριθμόν, ὀλίγαι μόνον πτώσεις ἀπαντοῦν καὶ αὗται κατὰ τὰ δευτερόκλιτα, π.χ. *τῶν λεχῶν, τοῖς λεχοῖς, τὰς λεχούς, ὦ λεχοί.*

ὦα, ᾦα, ὠία, ὄα(-ας)· (<ὄις (=δορὰ προβάτων μετὰ τῶν ἐρίων· περιβλημα· ἢ «ὄα», ἤτοι ἡ παρυφή, κν. *οὔγια ἡ*).·

– ωα· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωα καταλήγοντα ἔχουν τὸ α μακρόν (ᾱ) καὶ εἰς τὴν παραλήγουσαν «ω», π.χ. *ἡ ὦα* (=ἡ μηλωτή), *ἡ ψοθώα*(=ἡ ψώρα), *ἡ Μινφα* καὶ *Μινώα* (=νῆσος πλησίον τῶν Μεγάρων), *ἡ Κριώα* (=δῆμος Ἀντιοχίδος φυλῆς).

– ωγή· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωγὴ λήγοντα γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. *ἀρωγή, ἀγωγή, διαγωγή, προαγωγή* κ.λπ.· *οἰμωγή, ῥωγή,* ἐξαιροῦνται: *λογή* (συλλογὴ κ.λπ.), *ἁρμογή* (*ἐφαρμογὴ* κ.λπ.), ὡς καὶ τὰ *ἀσπρογῆ, φυτογῆ, μαυρογῆ* κ.λπ.

– ωγμός· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωγμὸς γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. *διωγμός* (*ἀποδιωγμός, καταδιωγμός*), *κρωγμός, ὀνειρωγμός.*

ὦδε· (ὅδε) ἐπίρρ. καὶ ὡς δεικτικὸν ἐπίρρ. *ὠδί*· (=κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· οὕτω πως· ἐδῶ, ἐνταῦθα· οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων· (ἐπὶ καταστάσεων) ὡς ἔχει)· (φρ.) «ὦδέ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέοι ὡς ὅδε οἶνος» (=οὕτω πως, ἔτσι) (Ἰλιάς)· «ὦ Λύκιοι, τί τ' ἄρ ὦδε(=ὡς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὡς γνωρίζομεν), *μεθίετε θούριδος ἀλκῆς;*» (Ἰλιάς)· «ὦδε κἀκεῖ μετοικιζόμενος» (=ἐδῶ) (Πλούταρχος)· ἐπὶ καταστάσεως (=ὡς ἔχει, καθὼς εἶναι), «Ἥφαιστε, πρόμολ' ὦδε· Θέτις νύ τι σεῖο χατίζει» (Ἰλιάς)· τοῦτο ἄνευ ὑπογεγραμμένου τοῦ «ω» εἶναι ἐπίρρημα προελθὸν ἐκ τῆς ἀφαιρετικῆς «ὠτ-», ὡς «ὅπωτ ὦν» (=ὅπως οὖν), τὸ δέ «ωτ» μεταβάλλεται ἄλλοτε εἰς -ως καὶ ἄλλοτε εἰς -ω, π.χ. *οὕτως, ὧδε,* (ἀττικ.) καὶ *ὠδί.*

ᾠδή,(-ῆς),ἡ· στιχουργικὸν εἶδος ἐκ τῶν

καλλιτέρων τῆς ἀρχαίας λυρικῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφράζονται τὰ συναισθήματα τοῦ ποιητοῦ μετ' ἰδιαζούσης ἐξάρσεως· // (Λειτουργική) ἐννέα ᾄσματα τῆς «ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου», τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων ἐλαμβάνετο ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Οἱ κανόνες ἀποτελοῦνται ἐξ ἐννέα ᾠδῶν, ἑκάστη δὲ ᾠδὴ ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων τροπαρίων· // (Μετρ.) εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ποίησιν ἡ πραγματικὴ ᾠδὴ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν τμημάτων, α) τὴν στροφήν, β) τὴν ἀντιστροφὴν καὶ γ) τὴν ἐπῳδόν· ἡ α΄ καὶ ἡ β΄ στροφὴ πρέπει νὰ εἶναι τοῦ αὐτοῦ μήκους καὶ ῥυθμοῦ καὶ μεγαλυτέρα τῶν ἑπτὰ στίχων. Εἰς τὴν τρίτην εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀλλάσσῃ ὁ ῥυθμὸς καὶ νὰ εἶναι μικρότερος τῶν δύο πρώτων. Εἰς τὸ εἶδος τῆς ᾠδῆς γράφονται ποιήματα σοβαροῦ καὶ ὑψηλοῦ θέματος (θρησκείας, πατρίδος ἢ νεκρῶν)· (βλ. «φδαί» τοῦ Κάλβου).

– ώδης,-ώδης,-ῶδες· (Ὀρθογρ.) α) τὰ εἰς -ώδης ἐπίθετα γράφονται διὰ τοῦ «ω», ὡς *θορυβώδης* (εἶδος), *θρηνώδης* (εἶδος) *αἱματώδης, ἰδεώδης, πετρώδης, κτηνώδης* (ἐκ τούτου «κτηνωδία» ἄνευ τοῦ «ω» ὑπογεγραμμένου), *γυναικώδης, ταραχώδης, ᾠώδης, χασμώδης* (ἐκ τούτου «χασμωδία» ἄνευ τοῦ ω ὑπογεγραμμένου), *θηριώδης* κ.λπ., β) τὰ ἐξ ἀρχαίων συνθέτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς β΄ συνθετικὸν τό *ὀδμή(ὄζω), ὡς εὐ-ώδης, δυσ-ώδης* κ.λπ., εἰς ταῦτα ἐπεσκοτίσθη ἡ σημασία καὶ μετεδόθη ἡ κατάληξις -ώδης καὶ εἰς ἄλλα ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν τὴν σημασίαν τῆς ὀσμῆς, ὡς *γυναικώδης* (=ὁ μὴ ἔχων ὀσμὴν γυναικός, ἀλλὰ ὁ ὁμοιάζων πρὸς γυναῖκα), ὡς καὶ *δημώδης* κ.λπ., πολλὰ ἔχουν τὴν σημασίαν τῆς πλησμονῆς, τοῦ πλουσίως ὑπάρχοντος εἰς αὐτὰ, ὡς *εὐώδης, ἀφρώδης* (=ὁ πλήρης ἀφροῦ), καὶ ἔπειτα περαιτέρω *ξυλώδης, λυσσώδης, κυματώδης, σωματώδης, πορώδης* [ἐνῷ *πωρώδης* =ὁ ὅμοιος πρὸς πώρινον (πῶρος=πουρί) λίθον, ἐκ τούτου καὶ *πώρωσις*] κ.λπ.· // (Γραμμ.) ἡ γενικὴ πληθυντικοῦ τῶν ἐπιθέτων τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς -ώδης ὡς καὶ τὰ ἐπιρρήματα τούτων τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν, π.χ. *τῶν εὐώδων, νεοδαμώδων, θηριώδων* κ.λπ., (ἐπίρρ.) *εὐώδως, θηριώδως, ἀνδραποδώδως* κ.λπ. [κατ' ἄλλους *θηριωδῶν, εὐωδῶν* κ.λπ.· *θηριωδῶς, εὐωδῶς* κ.λπ.· (φρ.) «*θηριωδῶς διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους*» (Ἰσοκράτης)]· // τὰ οὐδέτερα τῶν ἐκ τῶν εἰς *-ώδης, -ώλης, -ώρης, -ήρης καὶ -ώκης* ἀρσενικῶν παραγόμενα τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγούσης, ὡς *κινδυνώδης-κινδυνῶδες τό, ἐξώλης-ἐξῶλες τό, νεώρης-νεῶρες τό, ποδήρης-ποδῆρες τό, ποδώκης-ποδῶκες τό,* τὰ δὲ λοιπὰ τονίζονται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ὡς *αὐθάδης-αὔθαδες τό, ἀνάντης-ἄναντες τό, συνήθης-σύνηθες τό, αὐτάρκης-αὔταρκες τό, εὐμεγέθης-εὐμέγεθες τό, εὐστελέχης-εὐστέλεχες τό.*

ᾠδίνω·(ἀμτβ.) (=ἔχω πόνους τοκετοῦ · (φρ.) «ὡς δ' ὅταν ᾠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα» (Ἰλιάς)· (μετ' αἰτιατ.) τίκτω, γεννῶ· (φρ.) «μητρός, ἣ πρὶν ᾠδίνουσ' ἐμέ» (Εὐριπίδης)· (μτφ.) α) ἀλγῶ· (φρ.) «στενάχων τε καὶ ᾠδίνων ὀδύνῃσιν» (Ὀδύσσεια), β) διατελῶ στοχαζόμενος· (φρ.) «ᾠδίνεις γὰρ διὰ τὸ μὴ κενός, ἀλλ' ἐγκύμων εἶναι» (Πλάτων), γ) (ἐπὶ προσδοκιῶν, αἱ ὁποῖαι οὐδὲν ἀπο-

τέλεσμα ἔχουν)· (φρ.) «*ὤδινεν ὄρος καὶ ἔτεκε μῦν*» (παροιμία), δ) στενοχωροῦμαι ὑπερβολικῶς· (φρ.) «*ὥστε μ' ὠδίνειν τί φῄς;*» (Σοφοκλῆς)· (μτβ.) (μτγν.) κάμνω τινὰ ἢ τι νὰ τρέμῃ· (φρ.) «*ἡ βροντὴ ὠδίνησε γῆν*» (Παλ. Διαθ.)· (μετχ.) *τὸ ὠδῖνον, τὸ ὠδῖναν*· (πρτ.) ὤδινον, (μέλλ.) ὠδινῶ καὶ ὠδινήσω, (ἀόρ.) ὤδινα καὶ ὠδίνησα, (μέσ. ἀόρ. α΄) ὠδινησάμην, (ὑποτ.) ὠδινήσωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ὠδινήθην, (ὑποτ.) ὠδινηθῶ, [ἐνῷ ὀδυνῶ (-αω) τινα (=θλίβω λυπῶ τινα)]· –ὠδίς, ῖνος), ἡ, ὠδίνημα, ὠδινῶ (-άω), ὠδίνησις(=ἡ ὠδίς), ὠδινολύτης.

– **ψδός**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ψδὸς ἐκ τοῦ «ᾠδή» γράφονται δι' «φ» ὑπογεγραμμένου, ὡς *ὑμνῳδός, κιθαρῳδός, αὐλῳδός, μελῳδός, ἐπῳδός, ῥαψῳδός* κ.λπ.

– **ωή**· (ὅλ. -οή).

ὠθῶ (τι ἤ τινα)· (=σπρώχνω, ἀπομακρύνω (κν. σκουντῶ) τινὰ ἤ τι)· (φρ.) «*ὡσαμένων δὲ τῶν Ἀργείων πρῶτον τὸ εὐώνυμον κέρας τῶν Συρακουσίων*» (Θουκυδίδης)· ἀποσπῶ· (φρ.) «*ἐκ μηροῦ δόρυ ὦσε*» (Ἰλιάς)· ἐξορίζω· (φρ.) «*ἔξω δόμων τε καὶ πάτρας ὠθεῖν ἐμέ;*» (Αἰσχύλος)· ἐπισπεύδω τι, διάζω· (φρ.) «*ὠθέει τε ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χειμάρρῳ ποταμῷ εἴκελος;*» (Ἡρόδοτος)· (προστακτ.) «*ὤθησον*» (=σπρῶξε)· (πρτ.) ἐώθουν, (μέλλ.) ὤσω, ὠθήσω, (ἀόρ.) ἔωσα, (μτγν.) ὤθησα, (πρκμ.) ἔωκα, (ὑπερσ.) ἐώκειν· (ὑποτ.) ἐ ὠθῶ, ἀ ὤσω, ὠθήσω, πρ ἐώκω· (εὐκτ.) ἐ ὠθοῖμι, ὠθοίην, μ ὤσοιμι, ὠθήσοιμι, ἀ ὤσαιμι, πρ ἐώκοιμι· (προστ.) ἐ ὤθει, ἀ (ὦσον), πρ ἐωκὼς ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐ ὠθεῖν, μ ὤσειν, ὠθήσειν, ἀ ὦσαι, ὠθῆσαι, πρ (ἐωκέναι)· (μετχ.) ἐ ὠθῶν, -οῦσα, -θοῦν, μ ὤσων, -ουσα, ὦσον, ἀ ὤσας,-σασα, ὦσαν, ὠθήσας, -σασα, ὠθῆσαν, πρ ἐωκώς, -κυῖα, -κός· // ὠθοῦμαι (-έομαι)· π ἐωθούμην, μ ὤσομαι, ὠσθήσομαι, ἀ ἐωσάμην, ἐώσθην, πρ ἔωσμαι, ὐ ἐώσμην· (ὑποτ.) ἐ ὠθῶμαι, ἀ ὤσωμαι, ὠσθῶ, πρ ἐωσμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ ὠθοίμην, μ ὠσοίμην, ὠσθησοίμην, ἀ ὠσαίμην, ὠσθείην, πρ ἐωσμένος εἴην· (προστ.) ἐ ὠθοῦ, ἀ ὦσαι, ὤσθητι, πρ ἔωσο· (ἀπαρ.) ἐ ὠθεῖσθαι, μ ὤσεσθαι, ὠσθήσεσθαι, ἀ ὤσασθαι, ὠσθῆναι, πρ ἐῶσθαι· (μετχ.) ἐ ὠθούμενος, -μένη, -μενον, μ ὠσόμενος, -μένη, -μενον, ὠσθησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ ὠσάμενος, -μένη, -μενον, ὠσθείς, -θεῖσα, -θέν,πρ ἐωσμένος, -μένη, -μενον· –ὤθησις, ὠθίζω, ὦσις, ὥστης (=ὁ ὠθῶν), ὤθημα, ὠθισμός, ἄπωσις, ὠστισμός, ὠστικός, ὠστίζω, ὠστός, ὠθιστικός.

– **ωλή**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωλὴ ὑπερδισύλλαβα ὀνόματα οὐσιαστικὰ γράφονται διὰ τοῦ «ω» καὶ ὀξύνονται, ὡς *παυσωλή, εὐχωλή, τερπωλή, μεμφωλή, ἁμαρτωλή, θεραπωλὴ* κ.λπ., ὡς καὶ τὰ δισύλλαβα *ἡ πωλή* (=πώλησις) καὶ *ἡ ψωλή*, πλὴν α) τῶν ἐχόντων ὡς β΄συνθετικὸν τό -στολὴ καὶ -βολή: *ἀναστολή, διαστολή· προβολή, διαβολή, μεταβολή*, ὡς καὶ τῶν δισυλλάβων: *χολή, βολή, στολή*, καὶ β) τῶν *ἀνατολή, ἐπιτολή, ἐπιστολὴ*, καὶ τῶν παροξυτόνων *ἀσβόλη, ἀλκοόλη, τριβόλη, φαινόλη, φορμόλη ξυλόλη* καί (τῶν τῆς δημοτ.) *ἡ πόλη* καὶ *ἡ σχόλη*· ἐξαιρεῖται τὸ *ἐριώλη* (=μεγάλη πνοή).

– **ωλός**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωλὸς ὑπερδισύλλαβα ὀξύνονται, ὡς *ἁμαρτωλός* (ἀλλά ἁρματολός), *φειδωλός, Αἰτωλός, Πακτωλός, Καστωλὸς* καὶ τὰ δισύλλαβα:

χωλός, ψωλός, λωλός· ἐξαιροῦνται καὶ εἶναι προπαροξύτονα: *ἕωλος, Μαύσωλος, Κίμωλος, Ἴωλος, φάσκωλος* (=μάρσιπος, κν. τσάντα), *Μάγδωλος, Σπάρτωλος*, ὡς καὶ τὰ προπερισπώμενα δισύλλαβα: *μῶλος, πῶλος, κῶλος, φῶλος* (=τὸ διὰ τὴν ᾠοτοκίαν κν. φώλι τό), ψῶλος (μεγεθ. τοῦ ψωλή), Τμῶλος.

– **ωμα**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωμα οὐσιαστικὰ τῆς δημοτ. γράφονται διὰ τοῦ «ω» ἐξ ἀρχαίων ῥημάτων εἰς -οο(-ῶ), (δημοτ.) -ώνω: *σηκώνω>σήκωμα, ὀργώνω>ὄργωμα, σκότωμα, ῥήγωμα, μίσθωμα, πάγωμα, ζύγωμα, βίωμα, ὄρθωμα, πάτωμα*· (ἐνῷ ἐκ τοῦ *δίδω* καὶ *στόμα* διὰ τοῦ ο: *ἐπιδίδομα, ἀνταπόδομα· ἐλευθερόστομα, βρωμόστομα*), ὡς καὶ τὰ δισύλλαβα: *σῶμα, χρῶμα, πτῶμα, χῶμα, στρῶμα, κῶμα, δῶμα, βρῶμα ἡ* (καὶ τὸ *βρῶμα,(-ατος),τό* (=τροφή)· γράφονται διὰ τοῦ «ο»: *γόμμα, ὄνομα, στόμα*, ὡς καὶ τά (ἐπιρρ.) *ἀκόμα, σύντομα, ἀπίστομα, ἄνομα* κ.λπ.

ὠμέγα· (ὦ μέγα) τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (ω* , Ω).

– **ώμη**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ώμη γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. *γνώμη, συγγνώμη, βρώμη*, (ὀρθοτ. *βρόμη*), *κώμη* (=χωρίον), *ῥώμη, Σαλώμη, Ἰθώμη* κ.λπ., ἐξαιροῦνται: *κόμη* (=μαλλιά), *βρόμη* (καὶ ἐσφαλμ. *βρώμη*), ἀκόμη.

– **ων**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ων ὀξύτονα ὀνόματα ἐν συνθέσει φυλάττουν τὸν τόνον τοῦ ἁπλοῦ: *Μακεδὼν>φιλομακεδών, κοιτὼν>προκοιτών, ἱππαλεκτριών, πετροχελιδών, προθυρών, προπυλών· λάκων> φιλολάκων, πώγων> τραγοπώγων* κ.λπ., ἐξαιροῦνται: *λειμὼν> βαθυλείμων, αἰὼν> μακραίων, μεσαίων, χιτὼν>ἀχίτων, εὐλείμων, αὐτόχθων, πολυχείμων, νομοκάνων, ὀπισθάγκων, συνάγκων, προάγων* (ἐσφ. *προαγών*)· // (Ὀρθογρ.) 1) τὰ εἰς -ων (-ονος) ἐπίθετα τρέπουν εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τό «ω» εἰς «ο» π.χ. *ἐπιστήμων, (-ονος), ὁ, ἡ· γείτων, (-ονος),ὁ,ἡ· εὐδαίμων, (-ονος), ὁ,ἡ· πέπων,(-ονος),ὁ,ἡ· ἐλεήμων, (-ονος), ὁ,ἡ· ὁμαίμων,(-ονος), ὁ,ἡ·* [ἐκτὸς α) ἐὰν δὲν εἶναι σύνθετα ἀπὸ τῶν εἰς -ων λῆγόντων, ὡς *αἰών,(-ῶνος),ὁ> ὁ,ἡ εὐαίων, (-ωνος), χιτών,(-τῶνος),ὁ> ὁ,ἡ ἀχίτων, (-ωνος), χαλκοχίτων, Πλάτων, (-ωνος),ὁ> ὁ,ἡ· φιλοπλάτων, (ωνος), β) τὰ αἴθων,(-ωνος), ὁ,ἡ, εἴρων,(-ωνος), ὁ,ἡ*], ὡς καὶ τὰ παραθετικὰ τρέπουν τό «ω» εἰς «ο», π.χ.: ἐλάσσων, (-ονος),ὁ,ἡ, κρείσσων, (-ονος),ὁ,ἡ· ἥττων, (-ονος),ὁ,ἡ· ἐχθίων,(-ονος), ὁ,ἡ· // τὰ εἰς -δων δισύλλαβα ὀξύτονα μὴ λαμβανόμενα ἐπὶ πόλεων κλίνονται διὰ τοῦ «ο», π.χ. *λακεδών, (-όνος),ἡ, κληδών, (-όνος) ὁ* (=φήμη, εἴδησις, κραυγή), *σινδών, (-όνος), ἡ, σπαδών, (-όνος),ἡ* (=σύσπασις), *φλεδών,(-όνος), ἡ* (=φλυαρία) κ.λπ.· (ἐπὶ πόλεων) διὰ τοῦ «ω», ὡς *Σιδών, (-ῶνος), Καλυδῶν, (-ῶνος), ἡ*, [ὡς καὶ Σικυών, (-ῶνος), ὁ, ἡ· Αὐλών (-ωνος) ὁ, ἡ]· ἐξαιροῦνται τὰ παροξύτονα ὡς *κλύδων,(-ωνος),ὁ* (=θαλασσοταραχή, κῦμα), *σπάδων, (-ωνος* καὶ *-οντος), ὁ* (=συστροφή, τεμάχιον)· // τὰ εἰς -μὼν δισύλλαβα καὶ τρισύλλαβα ὀξύτονα ἀρσενικὰ ἐπὶ καιροῦ ἢ τόπου λαμβανόμενα κ.λπ. φυλάττουν τό «ω», π.χ. *χειμών, (-ῶνος),ὁ, κευθμών, (-ῶνος),ὁ* (=σπήλαιον) *λειμών, (-ῶνος), ὁ, θαμών, (-ῶνος),ὁ, κλαυθμών, (-ῶνος),ὁ τελαμών, (-ῶνος),ὁ, θημών, (-ῶνος),ὁ, πλαταμών,*

(-ῶνος), ὁ, ὡς καὶ τὰ παροξύτονα: *δρόμων, (-ωνος),ὁ, λάκμων,(-ωνος),ὁ,* πλὴν τοῦ *Στρυμών, (-όνος),ὁ, ἠγεμών, (-όνος), ὁ, κηδεμών, (-όνος),* ἄλλως τρέπουν τὸ «ω» εἰς «ο»,π.χ. *πνεύμων, (-ονος),ὁ,* [ὀρθότερον *πλεύμων* (κν. πλε(υ)μόνι) ἐκ τοῦ πληρῶ (-όω) καὶ ὄχι ἐκ τοῦ ἀναπνέω, δηλ. τὸ πληρούμενον ἀέρος, τό «πλ» τρέπεται εἰς «πν» (λατιν.) pul—mo, κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ πλέω (ἐπιπλέω) ἐκ τῆς ἐλαφρᾶς συστάσεως τῶν πνευμόνων, οἱ ὁποῖοι εἰς τὸ ὕδωρ ἐπιπλέουν], *στήμων, (-ονος),ὁ, γνώμων,(-ονος),ὁ, ἐγκύμων, (-ονος), ὁ, εἰδήμων, (-ονος), ὁ,ἡ, ἰσχνώμων, (-ονος), ὁ, Ἡγήμων, (-ονος) ὁ, Αἵμων, (-ονος), ὁ, ἄκμων, (-ονος),ὁ, Χαιρήμων, (-όνος), ὁ, δαίμων, (-ονος),ὁ, ἀκρέμων,(-ονος), ὁ,* (ἀλλὰ καὶ *ἀκρεμών (-όνος),ὁ* (=κλάδος)), (πρβλ.) -υμών· // τὰ εἰς -ων λήγοντα βαρύτονα καὶ ὀξύτονα πάσχουν εἰς τὴν αἰτιατικὴν ἀποκοπήν, ὡς *Ἀπόλλων> Ἀπόλλωνα> τὸν Ἀπόλλω· κυκεὼν> κυκεῶνα> κυκεῶ·* τὰ δὲ περισπώμενα δὲν πάσχουν ἀποκοπήν, π.χ. *Ξενοφῶν>Ξενοφῶντα τόν, Κτησιφῶν>Κτησιφῶντα τόν,* πλὴν τοῦ *Ποσειδῶν> Ποσειδῶνα> τὸν Ποσειδῶ·* // τὰ συγκριτικὰ εἰς -ι-ων (ἀρσ. καὶ θηλ.) καὶ -ι-ον (οὐδ.) λήγοντα ἐπίθετα ἔχουν ἐκτενεστέρους καὶ βραχυτέρους τύπους, ὡς *τόν, τὴν ἀμείνονα>* καὶ *ἀμείνω· οἱ, αἱ ἀμείνονες, ἀμείνους· τούς,τὰς ἀμείνονας* ἢ *ἀμείνους* καὶ *ὦ ἀμείνονες* ἢ *ἀμείνους·* καὶ *τὰ ὦ ἀμείνονα* ἢ *ἀμείνω* (οἱ τύποι οὗτοι ἐκ θέματος σιγμολήκτου, *ἀμείνοσα> ἀμείνοα> ἀμείνω, ἀμείνοσες >ἀμείνοες> ἀμείνους)·* // (Γραμμ.) ἡ κλητικὴ τῶν εἰς -ων βαρυτόνων, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς ἀμετάβολον, σχηματίζουν τὴν κλητικὴν δι' ἀποβολῆς τῆς τελευταίας συλλαβῆς -ος ἢ -τος, ὡς Θέων> Θέωνος> ὦ Θέων· *σώφρων> σώφρονος >ὦ σῶφρον· λέων> λέοντος>ὦ λέον,* πλὴν τῶν *ὦ Ἄπολλον* καὶ *ὦ Ποσείδαον> ὦ Πόσειδον,* (βλ. κλίσις), ἐνῷ τὰ εἰς -ῶν περισπώμενα ἔχουν τὴν αὐτὴν ὀνομαστικὴν καὶ κλητικήν, ὡς *ὁ Ξενοφῶν>ὦ Ξενοφῶν, ὁ Δημοφῶν>ὦ Δημοφῶν· ὁ ταῶν*(ἢ *ταώς, ταώς, ταῶς* ὁ) *ὦ ταῶν· Τυφῶν> Τυφῶνος> ὦ Τυφῶν,* πλὴν τοῦ ψευδαιολικοῦ *Ποσειδῶν>ὦ Πόσειδον·* // τὰ εἰς -ων λήγοντα σύνθετα εἰς τὴν κλητικὴν ἀναβιβάζουν τὸν τόνον, ὡς *ὁ Ἀγαμέμνων> ὦ Ἀγάμεμνον, ὁ Ἀριστογείτων> ὦ Ἀριστόγειτον,* πλὴν τῶν *ὁ Λακεδαίμων> ὦ Λακεδαῖμον* καὶ *ὁ Παλαίμων> ὦ Παλαῖμον.*

– ων· (Γραμμ.) τὰ εἰς -ων θηλυκὰ ὀξύνονται: *τρυγών, (-ῶνος),ἡ, χελιδών, (-όνος),ἡ, σηπεδών ἡ, τερηδών ἡ* κ.λπ. ἢ βαρύνονται: *μήκων,(-ωνος),ἡ, τρήρων, (-ωνος), ἡ* (=ἡ δειλή· ἡ περιστερά), ἐνῷ *ὁ, ἡ τρήρων* (=ὁ δειλός), πλὴν τοῦ *Κτησιφῶν, (-ῶντος),ἡ,* τὸ ὁποῖον περισπᾶται).

-ων· (Γραμμ.) τὰ εἰς -ων λήγοντα α) βαρύτονα ἐπιδέχονται τρεῖς κλίσεις: 1) σχηματίζουν τὴν γενικὴν διὰ προσθέσεως τοῦ «-ος», ὡς *Πλάτων>Πλάτωνος, Τρύφων>Τρύφωνος,* 2) σχηματίζουν τὴν γενικὴν διὰ τῆς προσθήκης τοῦ «-ος» καὶ διὰ τροπῆς τοῦ «ω» εἰς «ο», ὡς *γείτων> γείτονος, τέκτων> τέκτονος, σώφρων> σώφρονος,* καὶ 3) κλίνονται διὰ τοῦ «ντ» καὶ τρέπουν τό «ω» εἰς «ο», ὡς *θεράπων,(-οντος), ὁ, λέων,(-οντος),ὁ, ὁράκων, (-οντος),ὁ, γέρων,(-οντος),ὁ, Ἀχέρων (-οντος),ὁ, Ἀνακρέων,*

(-οντος),ὁ, Νέδων, (-οντος)ὁ, ἀλλὰ καὶ *Νέδωνος,* ὁ κ.λπ. β) ὀξύτονα ἐπιδέχονται δύο κλίσεις: 1) σχηματίζουν τὴν γενικὴν διὰ προσθέσεως τοῦ «-ος», ἀλλὰ φυλάσσουν τό «ω», π.χ. *Ἑλικών, (-ῶνος),ὁ, κοιτών, (-ῶνος),ὁ,* καὶ 2) σχηματίζουν τὴν γενικὴν διὰ τῆς προσθήκης τοῦ «-ος» καὶ τροπῆς τοῦ «ω» εἰς «ο», π.χ. *Σαρπηδών, (-όνος),ἡ, ἀλεκτρυών, (-όνος),ὁ,* οὐδέποτε κλίνονται διὰ τοῦ «ντ» ἐκτὸς τῶν μετοχῶν, π.χ. *πεσών, (-οντος),ὁ, ἑκών, (-όντος),ὁ·* γ) περισπώμενα ἐπιδέχονται μίαν κλίσιν, ἤτοι φυλάσσουν τό «ω», π.χ. *Δημοφῶν, (-ῶντος),ὁ, Ξενοφῶν, (-ωντος),ὁ, Ἰοφῶν, Ἀντιφῶν, Σολομῶν,(-ῶντος),Καλλικῶν*(<*Καλλικόων*), (-ῶντος), ὁ, *Ἱπποκῶν* (<*Ἱπποκόων*), (-ῶντος), ὁ, πλὴν τῶν δισυλλάβων: *Τυφῶν>Τυφῶνος,* [ἐπικ. *Τυφάων, (-ονος), ὁ*], Ταῶν> *Ταῶνος* καὶ τοῦ παρασυνθέτου *Ποσειδῶν,(-ῶνος),ὁ.*

-ων· τὰ ἐπίθετα τὰ λήγοντα εἰς -ων καὶ σχηματίζοντα τὸ θηλυκὸν εἰς -αινα σχηματίζουν τὴν γενικὴν εἰς -ντος, π.χ. *δράκων,(-οντος),ὁ* (θηλ. *δράκαινα ἡ*)· (οἱ Αἰολεῖς ἐπὶ τοῦ κυρίου λέγουν *Δράκονος,* ἐπὶ τοῦ θηρίου *δράκοντος), λέων, (-οντος),ὁ* (θηλ. *λέαινα ἡ*). *θεράπων, (-οντος),ὁ* (θηλ. *θεράπαινα ἡ*), πλὴν τοῦ *λάκων,(-ονος),ὁ,* (θηλ. *λάκαινα ἡ*), *γείτων, (-ονος), ὁ.* (θηλ. *γείταινα* ἢ καὶ *γειτών ἡ*) καὶ *τέκτων,(-ονος), ὁ,* (θηλ. *τέκταινα* καὶ σπαν. *τέκτων ἡ*).

-ων· τὰ βαρύτονα εἰς -ων, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν παραλήγουσαν τό «ο» κλίνονται διὰ τοῦ -ωντος, π.χ. *Λαοκόων** (ΛαFο-κόFων), *(-οκόωντος), ὁ, Δημοκόων, (-όωντος), ὁ, Ἱπποκόων, (-όωντος), ὁ, Εὐρυκόων, (-όωντος),ὁ, Ἱπποθόων, (-θόωντος),ὁ, Δηικόων, (-όωντος),ὁ, Καλλικόων, (-όωντος),ὁ·* ταῦτα φέρονται καὶ συνῃρημένα: *Ἱποκῶν, (-ῶντος),ὁ, Ἱπποθῶν,(-ῶντος), ὁ* [καὶ (θηλ.) *Λαοκόωσα ἡ, Εὐρυκόωσα ἡ*](ταῦτα παρὰ τὸ κοεῖν=νοεῖν, αἰσθάνεσθαι) καὶ *ἀμνοκῶν*(=ὁ ἔχων νοῦν προβάτων, ἠλίθιος).

-ῶν· (δημοτ.) πρόσθετος κατάληξις εἰς τὴν γενικὴν πληθυντικοῦ , π.χ. *αὐτων-ῶν, ἀλλων-ῶν* κ.λπ.

-ων(-ονος)· τὰ εἰς -ων(-ονος) ἁπλᾶ ἐπίθετα σχηματίζουν τὸ οὐδέτερον καὶ κατὰ τὸν τονισμὸν ὅμοιον πρὸς τὴν κλητικὴν τοῦ ἀρσ. καὶ θηλ., π.χ. *ὁ, ἡ, ἐλεήμων, (ὦ ἐλεῆμον), τὸ ἐλεῆμον· ὁ, ἡ εἰδήμων, (ὦ εἰδῆμον), τὸ εἰδῆμον· ὁ, ἡ νοήμων, (ὦ νοῆμον), τὸ νοῆμον·, ὁ, ἡ αἰδήμων, (ὦ αἰδῆμον), τὸ αἰδῆμον* κ.λπ.· ὁμοίως σχηματίζουν τὸ οὐδέτερον καὶ τὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα γίνονται ἐκ συνθέτων ῥημάτων, π.χ. *ὁ, ἡ ἀπεχθήμων, τὸ ἀπεχθῆμον· ὁ, ἡ ἐπιστήμων, τὸ ἐπιστῆμον· ὁ, ἡ, ἐπιλήσμων, τὸ ἐπιλῆσμον·* τὰ σύνθετα ἐπίθετα ἔχουν προπαροξύτονον τὴν ἐνικὴν κλητικὴν τοῦ ἀρσ. καὶ θηλ. καὶ τὸ οὐδέτερον, π.χ. *ὁ, ἡ εὐγνώμων, (ὦ εὔγνωμον), τὸ εὔγνωμον· ὁ , ἡ συγγνώμων (ὦ σύγγνωμον), τὸ σύγγνωμον· ὁ, ἡ, πολυπράγμων, (ὦ πολύπραγμον), τὸ πολύπραγμον· ὁ, ἡ αὐτόχθων, (ὦ αὔτοχθον), τὸ αὔτοχθον* κ.λπ., πλὴν τῶν εἰς -φρων, τὰ ὁποῖα παροξύνονται: *ὁ, ἡ μεγαλόφρων, (ὦ μεγαλόφρον), τὸ μεγαλόφρον ὁ, ἡ καρτερόφρων, (ὦ καρτερόφρων), τὸ καρτερόφρον, ὁ, ἡ δαΐφρων (ὦ δαΐφρων), τὸ δαΐφρον* κ.λπ.· ὁμοίως προπαροξύνονται τὰ οὐδέτερα τῶν ἁπλῶν τρισυλλάβων συγκριτικῶν εἰς -ων, π.χ. *ὁ,*

ἡ ἀμείνων, (ὦ ἄμεινον), τὸ ἄμεινον· ὁ, ἡ ἐλάττων, (ὦ ἔλαττον), τὸ ἔλαττον κ.λπ. καὶ τὸ βράδιον καὶ τὸ τάχιον· // τὰ εἰς -έων ὑπερδισύλλαβα προπαροξύτονα φυλάττουν εἰς τὴν γενικὴν τό «ω», π.χ. Ἀλκμέων, (-ωνος), ὁ (ἐσφαλμ. Ἀλκμαίων, (-ονος), ὁ), Ἡρακλέων, (-ωνος), ὁ κ.λπ.

-ων,(-ῶνος καὶ **-όνος)**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς ων(-ονος) οὐσιαστικὰ τρέπουν τό «ω» εἰς «ο», ὡς βραχίων,(-ονος),ὁ, κίων, (-ονος),ὁ, πρίων, (-ονος),ὁ, [(ἐνῷ πριών, (-ῶνος),ὁ =ὁ κρημνός)], ἀκροχορδών, (-όνος),ἡ, ἡγεμών, (-όνος),ὁ, ἄκμων, (-ονος),ὁ, ἴδμων, (-ονος),ὁ,ἡ, χελιδών, (-όνος),ἡ, εἰκών, (-όνος),ὁ, ἀηδὼν ἡ, σταγὼν ἡ, ἀχθηδὼν ἡ, ἄξων ὁ, ἀκρεμών (=βλαστός), κανών, ἠών, χιών, Ἐλασσών, θηλαμὼν ἡ (=ἡ θηλάζουσα), ἀλεκτρυών, Σαρπηδών, σηπεδών, Μυρμιδών, πλαγγών, σινδών, σιαγών, Αὐθηδών, (-όνος),ἡ, Παφλαγών,(-όνος),ὁ, Στρυμών,(-όνος) ὁ, [εἰς τὰ λατινικὰ ἔχουν ταῦτα τό «ο» βραχύ, ὅταν γράφωνται εἰς τὴν γενικὴν διὰ τοῦ «ο», π.χ. Macedŏnis-Μακεδόνος, Strymŏnis-Στρυμόνος· ἐνῷ μακρόν «ō», ἐὰν γράφωνται διὰ τοῦ «ω», π.χ. Platōnis-Πλάτωνος, Strabōnis-Στράβωνος κ.λπ.], τρυγών, (-όνος), ἡ, τέκτων,(-ονος),ὁ, σταγών, (-όνος),ἡ, συνδαιτυμών, (-όνος), ὁ, ἡ, Λαιτρυγών,(-όνος),ὁ, Λάδων, (-ονος),ὁ, Χαλκηδών, τερηδών, Μακεδών, Κερκυών, (-όνος),ὁ, μορμὼν καὶ Μορμών (-όνος), ἡ, λαγών,(-όνος),ὁ, κοτυληδών, (-όνος),ἡ, Χλωριών, (-όνος),ὁ, Καρχηδών,(-όνος),ἡ, ἐξαιροῦνται καὶ γράφονται διὰ τοῦ «ω» (-ωνος):

α) τὰ περιεκτικά, π.χ. ἀνδρών(-ῶνος),ὁ (ὁ περιέχων ἄνδρας), δαφνών (ὁ περιέχων δάφνας), ἐλαιών, σφηκών, κρομμυών, Μαραθών (ἔνθα φύονται μάραθα), Σικυών (ἔνθα φύονται πολλοὶ σίκυοι ἢ σικυοὶ κν. ἀγγούρια), περιστερεών, πυλών (πύλαι), θυρών (θύραι), πευκών, πιτυών, ὀρνιθών, ὀρυζών (=φυτεία ὀρύζης), πλατανών, φοινικών, ῥοδών, νυμφών (=νυμφικὸς θάλαμος), κυκεών, γυναικών, μυρσινών, κ.λπ., καθὼς καὶ τὰ ὡς περιεκτικά*: αἰών,(αἰῶνος),ὁ, ἀγών,(ἀγῶνος), ὁ, κώδων, (-ωνος),ὁ, πάρων,(-ωνος),ὁ κ.λπ.·

β) τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν· Βοηδρομιών, (-ῶνος),ὁ, Θαργηλιών, (-ῶνος),ὁ, Γαμηλιών, Ἐλαφηβολιὼν κ.λπ.·

γ) τὰ μεγεθυντικά, ὡς γάστρων, (-ωνος), ὁ, (κν. κοιλαρᾶς), χείλων,(-ωνος),ὁ (κν. χειλᾶς), γνάθων, (ὁ ἔχων τὰς γνάθους διωγκωμένας· (μτφ.) ὁ ἀδηφάγος, κν. φαγᾶς), φύσκων (=ὁ γάστρων), ψώλων καὶ πόσθων (=ὁ ἔχων μέγα αἰδοῖον) κ.λπ., ὡς καὶ τὰ κύρια τοιαῦτα: Γνάθων, Κεφάλων, Ῥίνων, Σίμων, Μίκων·

δ) τὰ παρωνύμια, ὡς (ἀγαθός)> Ἀγάθων, (-ωνος),ὁ, (ἀβρός) >Ἄβρων, (ἱερός)> Ἱέρων κ.λπ., ἐκτὸς ἐὰν εἶναι ἀπὸ τῶν εἰς -ος συνθέτων, π.χ. (αἷμα)> ἄναιμος> ἀναίμων, (-ονος),ὁ, (κῦμα)>ἔγκυμος> ἐγκύμων,(-ονος),ὁ, (χεῖμα)>ἀχείμων, (-ονος), ὁ (πυγή)>καπύγων, (-ονος), ὁ (τὸ δὲ Ἀκταίων (-ωνος), ὁ, ἐκ τοῦ ἀκτή)·

ε) τὰ μετοχικὰ (δίδωμι)>Δώσων, (-ωνος),ὁ, (κρατῶ) Κράτων,(-ωνος),ὁ, Λύσων, Ἀλέξων, Κλήσων, Κτήσων, Παύσων, Τελέσων κ.λπ.·

στ) τόπων, πόλεων καὶ ὀρέων: Βραυρών,(-ῶνος),ἡ, Κιθαιρών, Ἑλικών, Σικυών, Σιδών,(-ῶνος,) ἡ (παρ' Ὁμήρῳ, Σιδόνος), Μαραθὼν κ.λπ.·

ζ) τὰ μονοσύλλαβα κλών,(κλωνός),ὁ, πρών, (πρωνὸς ἢ πρῶνος), ὁ, χών, (-ωνός),ὁ (=χωνευτός ὁ) κ.λπ., πλὴν τοῦ χθών, (χθονός),ἡ·

η) τὰ εἰς τὴν δημοτ. εἰς -ουνι, ὡς (σαπούνι) ὁ σάπων> σάπωνος, (κουδούνι) κώδων,(-ωνος),ὁ, (ρουθούνι) ῥώθων, (-ωνος),ὁ, (πηγούνι) πώγων, (-ωνος),ὁ, (σιφούνι) σίφων, (-ωνος),ὁ·

θ) τὰ βαρύτονα ἐθνικά, π.χ. Λάκων, (-ωνος),ὁ, Ἴων,(-ωνος),ὁ, Κύδων, (-ωνος),ὁ, Καύων, (-ωνος),ὁ πλὴν τῶν Μέμνων, (-ονος),ὁ, Κίκων, (-ονος),ὁ (ἐθνικόν), ἐνῷ Κίκων, (-ωνος),ὁ (κύριον) κ.λπ., (ἐνῷ τὰ ὀξύτονα διὰ τοῦ ο), ὡς Αὐσών, (-όνος),ὁ (ἀλλὰ καὶ Αὔσων), Σιδών, (-όνος),ἡ (ποιητ.) Μυγδών(-όνος), ὁ (ἀλλὰ καὶ Μύγδων)·

ι) τὰ ἔχοντα βραχεῖαν τὴν παραλήγουσαν, ὡς Θέων, (-ωνος),ὁ, Νέων, (-ωνος),ὁ, Κλέων, (-ωνος),ὁ, Ἴων, (Ἴωνος),ὁ·

ια)τὰ πατρωνυμικά:(Ἀτρεύς) Ἀτρείων, (-ωνος),ὁ, (Πηλεύς) Πηλείων (-ωνος),ὁ, (Κρόνος) Κρονίων, (-ωνος),ὁ·

ιβ) τὰ εἰς -ων βαρύτονα δισύλλαβα τὰ ἔχοντα τὸ δασὺ σύμφωνον, «θ» ἢ «χ» πρὸ τοῦ «ω», ὡς κώθων,(-ωνος), ὁ (=εἶδος στρατιωτικοῦ κυπέλλου, ἐκ τούτου (δημ.) κωθώνι τό), μόθων,(-ωνος),ὁ (=οἰκογενὴς δοῦλος), Ῥίνθων,(-ωνος),ὁ, κύφων, (-ωνος),ὁ, αἴθων,(-ωνος), ὁ Τύχων,(-ωνος),ὁ, πλὴν τοῦ ὀξυτόνου Σιθών,(-όνος),ὁ·

ιγ) τὰ εἰς -ων ὀξύτονα καὶ βαρύτονα, τὰ ὁποῖα ἔχουν «ι» εἰς τὴν παραλήγουσαν, ὡς τρίβων, (-ωνος),ὁ (=ἱμάτιον), Σίμων, (-ωνος),ὁ, Ἴτων, (-ωνος),ὁ, Κιθών, (-ῶνος),ὁ·

ιδ) τὰ εἰς -ων λήγοντα θηλυκὰ βαρύτονα, π.χ. μήκων, (-ωνος),ἡ, τρήρων, (-ωνος), ἡ, ἅλων, (-ωνος),ἡ (κν. ἁλῶνι), Ἀσκάλων, (-ωνος),ἡ·

ιε) τὰ εἰς -ων λήγοντα ὀξύτονα καὶ βαρύτονα ἐπὶ πόλεων, ὡς Κρότων, (-ωνος),ὁ, Πυθών,(-ῶνος),ἡ (ἄλλο Πύθων, (-ωνος),ὁ (=ὁ δράκων)· (φρ.) «πνεῦμα Πύθωνος>>(=πνεῦμα μαντείας), Καλυδών,(-ῶνος),ἡ, Πλευρών, (-ωνος),ἡ, πλὴν 1) τοῦ (Λακεδαίμων, (-ονος),ἡ, τὸ ὁποῖον φυλάσσει τὴν τοῦ ἁπλοῦ, Ὀλοσσών, (-όνος),ἡ, καὶ 2) τῶν εἰς -ηδών, ὡς Ἀσπληδών,(-όνος),ἡ, Σιδών,(-όνος),ἡ Ἰσσηδών,(-όνος),ἡ, Καλχηδών, (-όνος) ἡ.ἄλλὰ και Καρχηδών, (-όνος), ἡ, Τερηδών, (-όνος), ἡ [ἄλλο τερηδών, (-όνος), ἡ (=ἔντομον κν. σαράκι ὡς καὶ διαβρωτικὴ πάθησις ἰδίως τῶν ὀδόντων], ἡ, Κηληδών,(-όνος), ἡ καὶ 3) τῶν Ἑρμιών, (-όνος), ἡ, Ἠιών, (-όνος),ἡ·

ιστ) τὰ κύρια ὀνόματα, π.χ. Σόλων, (-ωνος), ὁ, Κίμων, (-ωνος), ὁ, Πλάτων, (-ωνος), ὁ, Νέρων,(-ωνος), ὁ, Πλούτων,(-ωνος), ὁ, Χείρων,(-ωνος), ὁ (ἀλλὰ κατὰ τὸ γείτων, (-ονος),ὁ καὶ Ἀριστογείτων,(-ονος),ὁ κ.λπ.), πλὴν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν παραλήγουσαν δίχρονον φύσει ἢ θέσει μακρὸν ἢ βραχὺ φωνῆεν θέσει μακρὸν,π.χ. Ἰάσων, (-ονος),ὁ, (ὦ Ἰᾶσον), Μαχάων, (-ονος),ὁ, Ἀρίων, (-ονος),ὁ, Λυκάων, (-ονος),ὁ Ἰξίων, (-ονος),ὁ [πρώων, (-ονος),ὁ, καὶ κατ' ἐπέκτασιν πρών,(πρῶνος),ὁ], Ἰάων, (-ονος),ὁ, Ἐχίων, (-ονος),ὁ [οὕτω καὶ τὰ οὐσ. πρίων, (-ονος),ὁ, κίων, (-ονος),ὁ (ὦ κῖον)],

Ὑπερῐ́ων, (-ονος),ὁ, (ᾠ Ὑπερῐον). [οὕτω καὶ πάντα τὰ εἰς -ων παραθετικά, διότι ἡ πρὸ τοῦ -ων συλλαβή εἶναι μακρά: *κακῐ́ων, (-όνος),ὁ, ἡ, καλλῐ́ων, (-όνος),ὁ,ἡ,* οὕτω καὶ *καλλιότερος*> *καλλίτερος, (νεωτ.) καλύτερος*], *Ἀμφῐ́ων, (-ιονος),ὁ, καταπῡ́γων, (-ονος), ὁ, Ἄων, (-ονος), ὁ, Χᾰ́ων, (-ονος),ὁ, Πανοῐ́ων, (-ονος), ὁ, Οἰκετᾰ́ων, (-ονος),ὁ, Ἀμφῐ́ων, (-ονος),ὁ καὶ Σάξων,(-ονος),ὁ,* (ἐκ τούτου *Σαξονία*)· τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς πολλὰ μὴ κύρια, ὡς *πλείων, (-ονος),ὁ, ἡ, μήκων, (-ονος), ἡ, πῐ́ων, (-ονος),ὁ* (=παχύς) (ὅθεν παραθ. *πιδτερος*), *τέκτων,(-ονος), ὁ,* (πρβλ. -ιων)·

ιζ) τὰ ἑξῆς ὀξύτονα: *ἀγών,(-ῶνος), ὁ, ἀγκών, ἀπατεών, ἀχυρών, ἀρραβών, ἀφεδρών, αἰών, βουβών, δοθιών, ἱστών, κοιτών, κολοφών, κυφών* (καὶ *κύφων, (-ωνος),ὁ*), *κροτών,* (ἀλλὰ *κρότων* ὁ κν. *τὸ τσιμπούρι*), *κερατών* (=ὁ ἐκ κεράτων), *κυκεών, κλυδών, κοιτών, κηρών, λεγεὼν ὁ,ἡ* (λατιν. legio), *λυμεών, λειμών, λουτρών, μεληδών, μουσσὼν ὁ, ξενών, πριών, προμαχών, τυφεδών, τραχών. μυλών, χιτών, στρατών, χορτοβολών* (καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συνθέτων), *Αὐλών, (-ῶνος),ὁ, Ἑλικών, Ἐλισσών, Κραννών, Βαβυλών, Σικυών, Κιθαιρών, ἀνθερεών, δονακών, πυλών, θυρὼν* καὶ

ιη) τὰ παροξύτονα: *αἰθαλίων,(-ωνος),ὁ, ἄκρων, ἄμβων, δόλων, δρόμων, κήλων, κηρίων, κλύδων, κόκκων, κρότων, κύφων, μαλακίων, μήκων, μυοπάρων, ὀψιπέδων, πάρων, πέδων, πορφυρίων, σαλάκων, σίφων, σπάδων, στεφανίων, στρουθίων* (=ἡ στρουθοκάμηλος), σχοινίων, τρήρων, τρίβων, φείδων, μύκων ὁ (=τὸ κάτω του ὠτός), *κάνθων, πάτρων* (=προστάτης), *παίων, κάκτων, σαλάκων, πύγων, κέντρων, κάννων, κώθων, κάπων* (capo), *καύσων, Μαίων, Μίκων, Σίμων, Λάκων, Εὐρυτίων, Ἑτίων, Ἀριστῐ́ων, Ἀνθεμῐ́ων, Χίρων, Χῖλων, Φρῡ́νων, Ὡρίων, (-ωνος),ὁ Χείρων, (-ωνος), ὁ·* (ἐνῷ *χείρων, (-ονος),ὁ, ἡ,* ἐπίθετον)· // τὰ εἰς -ῶν ὀξύτονα, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν «αι», ἐὰν μὲν εἶναι ἐθνικά, τρέπουν τό «ω» εἰς «ο» εἰς τὴν γενικήν, π.χ. *Παιών,(-όνος),ὁ, Μαιών, (-όνος),ὁ,* ἐὰν δὲν εἶναι ἐθνικὰ τὸ φυλάττουν, π.χ. *Παιών,(-ῶνος), ὁ,* (κύριον), [ὡς καὶ *παιών,(-ῶνος),ὁ*=ὁ παιάν]· (φρ.) «*Παιὼν ὁ ἰατρός, παιὰν ἐπὶ τῆς ᾠδῆς καὶ παιὼν ἐπὶ τοῦ μετρικοῦ ποδός*], *βαιών,(-ῶνος),ὁ* (=ἰχθύς τις) κ.λπ.· // τὰ εἰς -βων φυλάττουν τό «ω», π.χ. *ἄμβων,(-ωνος),ὁ, κάρβων, (-ωνος), ὁ* κ.λπ.

– **ων**· τὰ εἰς -ων ἔχοντα εἰς τὴν παραλήγουσαν δίχρονον, ἐὰν μέν εἶναι βραχύ, γράφονται διὰ τοῦ «ω» εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις, π.χ. *Δευκαλῐ́ων,(-ωνος),ὁ, Ἀμφιτρῡ́ων, (-ωνος),ὁ* κ.λπ., ἐὰν δὲ μακρὸν διὰ τοῦ «ο», π.χ. *Ἰᾶσων, (-ονος),ὁ, Ἐχῖων, (-ονος),ὁ, Ἰξῖων,(-ονος),ὁ, Λυκᾶων,(-ονος),ὁ, Ἰᾶων, (-ονος),ὁ, Δολῖων,(-ονος),ὁ, Ἀρετᾶων,(-ονος),ὁ, πῖων,(-ονος), ὁ,* ἡ (πιδτερος), (βλ. ων,(-ωνος καὶ -ονος)· [οὕτω καὶ *Ἀγαμέμνων,(-ονος),ὁ* (ὡς καὶ *Μέμνων*), (διότι τό «ε» εἶναι θέσει μακρόν, ἐπειδὴ μετ' αὐτὸ ἀκολουθοῦν δύο σύμφωνα· τὸ Κρονῖων,(-ονος), ὁ (Ἰλιάς Ξ 247) καὶ *Κρονῐ́ων, (-ωνος),ὁ* (Ἰλιάς Α 405) φέρεται διττῶς, ὡς καὶ τὸ *Ὡρίων,(-ωνος καὶ -ονος), ὁ*]· (κλητικὴ *ὦ Ἰξῖον, ὦ Ἰᾶσον, ὦ Δολῖον* κ.λπ.)· // τὰ εἰς -ων, (-ονος) ὀξύτονα καὶ παροξύτονα ὑπερδισύλλαβα, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν παραλήγουσαν τὸ δίχρονον «ῦ» βραχύ «υ», τρέπουν τό «ω» εἰς «ο», π.χ. *ἀλεκτρυών, (-όνος) ὁ, Ἀμφικτῡ́ων,(-ονος),ὁ, Γηρῡ́ών,(-όνος), ἡ* κ.λπ., ἐκτὸς τοῦ Ἀμφιτρῡ́ων,(-ωνος),ὁ, Ἠλεκτρῡ́ων, (-ωνος),ὁ, μυών,(-ῶνος),ὁ (περιεκτικόν=ἄθροισμα μυῶν), τὸ δὲ *κῡ́ων,(κυνός),ὁ* (κλητ. *ὦ κύον* καὶ μετέπειτα *ὦ κύων*).

-ων (-ῶντος)· τὰ εἰς -ῶν περισπώμενα ἀρσενικὰ φυλάττουν εἰς τὴν γενικὴν τό «ω» καὶ κλίνονται διὰ τοῦ «ντ», π.χ. *Ξενοφῶν, (-ῶντος), ὁ, Ἀγλαοφῶν, (-ῶντος), Ἀριστοφῶν, Ἀρχεφῶν ὁ, Δημοφῶν, Ἀντιφῶν, Χαιρεφῶν, Κηφισοφῶν, Εὐρυπῶν, Θρασυφῶν, Ἱεροφῶν, Ὀνησιφῶν, Σολομῶν, Νικοφῶν* κ.λπ., πλὴν τῶν δισυλλάβων (τυφάων)> *τυφῶν* (καὶ *τυφών), (-ῶνος), ὁ,* [κύριον *Τυφῶν* καὶ *τυφῶς, (-ῶ),ὁ* =θύελλα], *ταῶν* καὶ *ταών* (καὶ *ταῶς, ταώς, ταῶς ὁ*), *(ταῶνος), ὁ,* [«*τὸ δὲ Τυφῶν περισπώμενόν ἐστι δικατάληκτον· λέγεται γὰρ καὶ Τυφῶς*» (Ἡρῳδιανός)· «*ταῶν καὶ Τυφῶν περισπώμενα μέν, οὐ μέντοι διὰ τοῦ ντ κλινόμενα*» (Ἡρῳδιανός)], καὶ τοῦ παρασυνθέτου *Ποσειδῶν, (-ῶνος),ὁ*· ἐξαιρεῖται τὸ κύριον μονοσύλλαβον ὀξυνόμενον *Θών,(-ῶντος),ὁ,* τὸ ὁποῖον φέρεται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ *Θῶν, (Θῶνος), ὁ,* καὶ τὸ θηλυκὸν *Κτησιφῶν, (-ῶντος),ἡ* (ἀλλὰ ὁ ἀνὴρ, *ὁ Κτησιφῶν*).

-ωνας· (δημοτ.) κατάληξις οὐσιαστικῶν τῆς δημοτ: *ὁ ἀγώνας* (καὶ *ἀγῶνας*), *κρυψώνας, στρατώνας* κ.λπ., ὡς καὶ τῶν τοπωνυμίων: *Δαφνώνας, Κερασώνας, Συκώνας* κ.λπ., (πρβλ. καὶ -ιώνας).

-ώνη· (βλ. -ονη).

-ώνης· τὰ εἰς -ώνης γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. *τελώνης, θεατρώνης, Κολοκοτρώνης,* ἐξαιροῦνται: *βελόνης, ἐξηνταβελόνης, γκιόνης.*

-ώνιος· τὰ εἰς -ώνιος, τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ἐκ τῆς λατινικῆς, γράφονται διὰ τοῦ ω», π.χ. (Pomponius)> *Πομπώνιος,* (Suetonius)> *Σουητώνιος* κ.λπ.

-ωνός· τὰ εἰς -ωνὸς γράφονται διὰ τοῦ «ω»: *κοινωνός, οἰωνός, υἱωνός(*=ὁ ἔγγονος), *Κολωνὸς* κ.λπ., πλὴν τοῦ *νονός, γεγονός, μόνος,* (δημ.) *ἐγγονός,* (=ὁ ἔγγονος,θηλ. ἡ ἐγγόνη, (δημ) ἐγγονή).

ὦνος· (=ἀξία, τιμή, ἀντίτιμον)· ὦνος (κατὰ κρᾶσιν ἀντὶ ὁ οἶνος)· ὄνος, (-ου), ὁ (κν. ὁ γάιδαρος).

ὠνοῦμαι(-έομαι)· (ὦνος, ὠνή) (=ἀγοράζω τι, κν. παζαρεύω· «*ταύτας στάσας* (τὰς γυναῖκας) *κατὰ πρύμνην τῆς νεὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων*» (Ἡρόδοτος), (ἀντίθ.) πωλῶ· δωροδοκῶ, διαφθείρω διὰ χρημάτων· (φρ.) «*ἄλλ' ὠνούμενοι μὴ ἀδικεῖσθαι τοὺς παρ' αὐτῶν ἐκπλέοντας ἐμπόρους*» (Δημοσθένης)· προσφέρω τιμήν τινα διὰ δημοσίους φόρους, μισθώνω φόρους ἢ δασμούς)· (φρ.) «*καὶ μεταδόντες τοῖς ἄλλοις ἐωνοῦντο πάλιν τριάκοντα ταλάντων*» (Ἀνδοκίδης)· «*ὁ ὠνησάμενος*» (=ὁ ἀγοράσας), «*ὁ ὠνησόμενος*» (=ὁ μέλλων νὰ ἀγοράσῃ)· (πρτ.) ἐωνούμην, (μέλλ.) ὠνήσομαι, (μέσ. ἀόρ. α΄) ἐπριάμην, (κλίσιν τούτου βλ. ῥῆμα), (ὑποτ.) πρίωμαι, (παθ. ἀόρ. α΄) ἐωνήθην, (πρκμ.) ἐώνημαι, (μετχ.) ἐωνημένος, η,-ον, (ὑπερσ.) ἐώνήμην· –ὤνησις, ὤνημα ὠνητής, ἐπώνια (τέλη) τά, εὔωνος(=εὐθηνός, εὐαγόραστος), ὠνή, ὠνητός, ὦνος (=τιμή, ἀξία), ὤνιος, ἱππώνης, τελώνης, ἰσωνία, ὠνησείω (=ἐπιθυμῶ νὰ

ἀγοράσω), ὠνητικός, ὠνήτωρ (=ὁ ὠνητής). ὠνιομανία.

-ωντας· (καὶ **-όντας**) (δημοτ.) // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωντας (-οντας) εἶναι ἐπίρρήματα, τὰ ὁποῖα προῆλθον ἐξ αἰτ. ἑνικοῦ μετοχῆς τῶν ἀρχ. εἰς -ῶν, -ῶντος, -ῶντα συνῃρημένων ῥημάτων, π.χ. (τὸν νικῶντα)> *νικῶντας, περνῶντας, βαρῶντας, ζητῶντας* κ.λπ.· τὰ ἐκ βαρυτόνων ῥημάτων προερχόμενα προπαροξύνονται καὶ γράφονται διὰ τοῦ «ο», ὡς *λέγω>λέγοντας, τρώγω>τρώγοντας, παίζω>παίζοντας* κ.λπ., ἐνῷ τὰ ἐκ περισπωμένων ῥημάτων προπερισπῶνται καὶ γράφονται διὰ τοῦ «ω», ὡς *κτυπῶ>κτυπῶντας, γελῶ >γελῶντας, τιμῶ>τιμῶντας* (καὶ εἰς τὴν ἁπλοπ. δημοτικὴν παροξύνονται: *κτυπώντας, γελώντας* κ.λπ.).

-ώνυμος· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ώνυμος καὶ -ώνυμον γράφονται διὰ τοῦ «ω» εἰς τὴν προπαλήγουσαν καί «υ» εἰς τὴν παραλήγουσαν ἐξ ἀρχικοῦ διαλεκτικοῦ τύπου «ὄνυμα» (=ὄνομα), π.χ. *συνώνυμος -συνώνυμον· ψευδώνυμος-ψευδώνυμον, ἰδιώνυμον, εὐώνυμον, ἐπώνυμον, ὁμώνυμον, παρώνυμον, ὀνοματεπώνυμον* κ.λπ.

-ωνω· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωνω γράφονται διὰ τοῦ «ω» (ἐπειδὴ προῆλθον ἐκ τοῦ θέματος τοῦ μέλλοντος -ωσω καὶ τοῦ ἀορίστ.-ωσα, ἤτοι ἐλευθερώσω, ἠλευθερωσα> *ἐλευθερώνω*· ἔσωσα> *σώνω* κ.λπ.): *φανερώνω, δηλώνω, δουλώνω, τυφλώνω, χώνω, φορτώνω, πληρώνω, σφηνώνω* κ.λπ., πλὴν τοῦ *ὁμόνω* (ὁμνύω), *ἐξομόνω*· καὶ *ἀρόνω* (=καλλιεργῶ, ὀργώνω) [ἀρῶ (-όω), (μέλλ.) ἀρόσω, (ἀόρ.) ἤροσα, (παθ. ἀόρ. α΄) ἠρόθην· –ἄροτρον, ἄροτος, ἄρουρα κ.λπ.] // (ἐξ οὐσιαστικῶν) (=ῥίπτω εἴς τι, τὸ ὁποῖον δηλοῦται ὑπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ), π.χ. (βάραθρον)>*βαραθρώνω,* (θάλασσα)>*θαλασσώνω, σπιτώνω, κρεβατώνω, χανταμώνω* κ.λπ.

-ωξ· (-ωγος)· (Ὀρθογρ.) *τρώξ,(τρωγός),* ὁ (ἔντομον), *κνιμοτρώξ, (-τρῶγος),* ὁ, *σχινοτρώξ,(-τρῶγος),*ὁ, *θυλακοτρώξ, γραμμοτρώξ· μικρόρρωξ,(-ρρωγος),* ὁ, ἡ (=μικρόρραξ ὁ, ἡ, ἤτοι (ἐπὶ τῆς σταφίδος) ἡ ἔχουσα μικρὰς ῥᾶγας κν. ῥῶγες).

-ωος· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ῶος ἐπίθετα γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. *ἀθῷος, σῷος, (*καὶ *σῶος), κερδῷος, Κῷος, (κῶος* =σπήλαιον, δέρμα), *λῷος* (=ὀνομασία μηνός), *πατρῷος, μητρῷος, Ἐσκιμῷος,* ἐκτὸς τοῦ *ἀθρόος* καὶ *ὄγδοος,* (βλ. ἐπίθετα).

-ωπή· (βλ -οπή).

-ωπός· (<ὄψις) *οἰνωπός, ἐνωπός, νεωπός* (νεοελλ.) (>*νωπός), σκυθρωπός*· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωπὸς ἐπίθετα ὀξύτονα, τὰ ὁποῖα δηλοῦν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι φανερώνει ἡ ριζικὴ λέξις, γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. *ἀρρενωπός* (=ὁ ἔχων ὄψιν ἄρρενος, ὁ ἀνδροπρεπής, *οἰνωπός, σκυθρωπός, ἀγριωπός, κοκκινωπός, πρασινωπός, γλαυκωπός, στενωπός, φαιδρωπός,* (οὐσ.) *ὁ Ὡρωπός* κ.λπ. πλὴν τοῦ *χαροπός* (ἐσφαλμ. χαρωπός ὁ). (Πολλὰ τούτων ἔλαβον τὴν ἔννοιαν τοῦ ὑποκορισμοῦ: κιτρινωπός (=ὑποκίτρινος, χλωμούτσικος), πρασινωπός, μεγαλωπός κ.λπ.).

-ωρ· (-ορος, -ωρος)· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς ωρ (-ορος) τρέπουν εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τό «ω» εἰς «ο» π.χ. *αὐτοκράτωρ, (-ορος),ὁ, θαλασσοκράτωρ,(-ορος),ὁ, κοσμήτωρ,(-ορος),ὁ, διδάκτωρ,(-ορος),ὁ, φύτωρ,(-ορος),ὁ, Ἕκτωρ,(-ορος), ὁ,*

εἰσπράκτωρ,(-ορος), ὁ γεννήτωρ, (-ορος),ὁ, Στέντωρ,(-ορος), ὁ (>«*στεντόρειος φωνή*»), *ἄχωρ, (-ορος),ὁ* (καὶ ὄχι *ἀχώρ,(-ῶρος),ὁ*), *ἑστιάτωρ, ἡγήτωρ, ἐπιβήτωρ, βασιλομήτωρ* κ.λπ.

Γράφονται δὲ διὰ του «ω»:

α) τὰ ὀξύτονα: *ἰχώρ,(-ῶρος),ὁ* (=αἰθέριος χυμὸς ῥέων εἰς τὰς φλέβας τῶν θεῶν· ὀρός· ἔμπυον)· *φώρ,(φωρός), ὁ* (=ὁ κλέπτης [πρβλ. *φωρά ἡ* (=ἡ κλοπή), *κατάφωρος*(=ἀνακαλυφθείς), *καταφωρῶ*(=ἀνακαλύπτω), *ὁ αὐτόφωρος*(=ὁ ἀνακαλυφθείς), «*τὸ ἐπ' αὐτοφώρῳ*»· *δυσφώρατος, περίφωρος* κ.λπ.]·

β) τὰ εἰς -λωρ: *πέλωρ,(-ωρος),ὁ* (ἐκ τούτου «*πελώριος*»), *κέλωρ,(-ωρος),ὁ* (=υἱός· εὐνοῦχος)·

γ) τὰ ἐκ τῆς λατινικῆς παραληφθέντα: (Victor)>*Βίκτωρ, (-ωρος),* ὁ καὶ *Βικτωρία*»), (dictator)>*δικτάτωρ, (-ωρος),ὁ* (καί «*δικτατωρεία*», (νεωτ.) δικτατορία), (praetor)>*πραίτωρ,(-ωρος), ὁ (πραιτώριον),* (stator)>*στάτωρ,(-ωρος),ὁ* (=παραστάτης· δικαστικὸς κλητήρ) (pastor) >*πάστωρ, (-ωρος), ὁ* (lector)> *λέκτωρ,(-ωρος),ὁ,* (senator)>*σενάτωρ, (-ωρος),ὁ* (doctor) >*δόκτωρ,(-ωρος),ὁ* (rector)>*ρέκτωρ, (-ωρος),ὁ,* ὡς καὶ *σπεκουλάτωρ,(-ωρος),ὁ* (=σωματοφύλαξ· δορυφόρος τοῦ αὐτοκράτορος) (Σοῦδα), (curator)>*κουράτωρ,(-ωρος),ὁ, κούρσωρ,(-ωρος), ὁ,* (rotor) *ῥώτωρ, (-ωρος), ὁ* (=τὸ περιστρεφόμενον μέρος ἠλεκτρικῆς γεννητρίας ἢ ἠλεκτροκινητῆρος), (decempedator)>*δεκεμπεδάτωρ, (-ωρος),ὁ,* (ὡς καὶ «*σανατώριον*» (ἐκ τοῦ sanator (sano)=ἰατρός, θεραπευτής) (=θεραπευτήριον, νοσηλευτικόν ἵδρυμα)· *κήνσωρ, (-ωρος),ὁ, (Κηνσωρῖνος),* ἀλλὰ *βιγλάτωρ,(-ορος),* ὁ (ἐκ τοῦ vigla)(=ἔνοπλος σκοπός, νυκτοφύλαξ)·

δ) *τὸ μήστωρ,(-ωρος), ὁ* (=ὁ ἔμπειρος σύμβουλος), (ὡς οὐσιαστικόν), ἐνῷ ὡς κύριον *Μήστωρ,(-ορος),ὁ* (τοῦτο διαφορεῖται εἰς τὸν Ὅμηρον),[ἅπαξ ὡς ἐπίθετον διὰ τοῦ «ο»· (φρ.) «*μήστορι σιδάρῳ*» (Τιμόθεος ὁ Μιλήσιος)], ὡς καὶ τὰ ποιητικά: *ἠλέκτωρ,(-ωρος),ὁ,* (=ὁ λάμπων ἥλιος), *ταλάωρ,(-ωρος),ὁ* (=τὸ τόξον), καὶ

ε) τὰ εἰς -ωρ οὐδέτερα: *τέκμωρ,(-ωρος), τό* (=τὸ σημεῖον), *ἔλδωρ,(-ωρος),τό* (=πόθος,ἐπιθυμία) καὶ *ἔλωρ, (-ωρος), τό* (=ἡ λεία, τὸ λάφυρον).

-ωρ· (Γραμμ.) ἡ κλητικὴ τῶν βαρυτόνων ὀνομάτων τῶν ληγόντων εἰς «ρ», εἰς ὅσα ἐκτείνεται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τό «ο» εἰς «ω» καὶ τό «ε» εἰς «η» εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα, ὡς *ῥήτωρ,(-ορος),ὁ >ὦ ῥῆτορ, Ἕκτωρ,(-ορος),ὁ>ὦ Ἕκτορ, μήτηρ, (μητέρος-μητρός),>ὦ μῆτερ,* κ.λπ., τῶν δὲ ὀξυτόνων εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικήν, ὡς *ὁ ἀὴρ>ὦ ἀήρ, αἰθὴρ>ὦ αἰθήρ, γαστὴρ>ὦ γαστήρ,* πλὴν τοῦ *ἀνὴρ >ὦ ἄνερ, πατὴρ>ὦ πάτερ, σωτὴρ>ὦ σῶτερ,* τὰ ὁποῖα ἀναβιβάζουν τὸν τόνον, ὡς καὶ τὰ σύνθετα *ἀπάτωρ,(-ορος),ὁ>ὦ ἄπατορ*· // τὰ εἰς -ωρ οὐδέτερα κλίνονται διὰ τοῦ -ρος καὶ φυλάττουν τό «ω» εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις, π.χ. *ἔλωρ,(-ωρος), τό· ἔλδωρ (-ωρος), τό, ὡς καὶ τέκμωρ, (-ωρος),τὸ* πλὴν τοῦ *ὕδωρ,(ὕδατος),τὸ.*

-ωρα· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωρα βαρύτονα γράφονται διὰ τοῦ «ω»: *ὥρα, χώρα, ψώρα, πρῶρα, μώρα,* (ἐνῷ *μόρα*=τάγμα Σπαρτιατῶν), *αἰώρα, ὀπώρα, πληθώρα, Πανδώρα, Θεοδώρα* (ἡ Δώρα), *Σεπφώρα, Δεββώρα, Φλώρα,* ἐνῷ τὰ ὀξύτονα

γράφονται διὰ τοῦ «ο», ὡς *βορά, φθορά, ἀναφορά, προφορά, περιφορά, σπορά, φορά*, (ἐνῶ *φωρά(φώρ)*=κλοπή), (ἀλλὰ τὰ *Κοτύωρα*).

ὥρα,(-ας),ἡ· (δημοτ.) ἡ αἰτιατικὴ «*ὥραν*» τίθεται ἔχουσα τὴν σημασίαν «πρὸ πολλοῦ»· π.χ. «*ὁ ἥλιος ἦταν ὥρα βασιλεμένος*»· ἡ φράσις «*ὧρες ὧρες δὲν ξέρει τί λέει*»· (φρ.) «*ἀπ' ὥρα σ' ὥρα* » (=ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν)· «*πρὸς ὥραν*» (=προσωρινῶς)· «*στὴν ὥρα τους*» (=ἐγκαίρως), «*ἀπάνω στὴν ὥρα*» (=ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν συμβαίνει τι).

ὡράριον,(-ίου),τό· (<λατιν. ōrarium<os(ōris)=στόμα) ἄμφιον τοῦ διακόνου πρὸς σπογγισμὸν τοῦ στόματος τῶν κοινωνούντων· ἄλλο «*ὡράριον*»< (ὥρα)· (φρ.) «*θερινὸν ὡράριον*».

ὡρίμασις,(-εως),ἡ· (ὡριμάζω) τοῦτο γίνεται ἐκ τοῦ ἀρρήτου «ὡρμαίνω»· (ἐσφαλμ. ὡρίμανσις).

-ωριον· (καὶ -οριον)· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -οριον γράφονται διὰ τοῦ «ο», π.χ. *μόριον, ὅριον, ἐμπόριον, φθόριον, σπόριον, ὠμοφόριον, κρεματόριον, ὁρατόριον, σανατόριον*, (ὀρθότ. *σανατώριον*, ὅλ. ωρ), *πρεβατόριον* κ.λπ., ἐξαιροῦνται τὸ *φρικτώριον, πραιτώριον, περιθ(ε)ώριον, νεώριον, φυτώριον, χλώριον* (ὑδροχλώριον), ὡς καὶ τὰ παροξύτονα *λωρίον, φλωρίον, πωρίον, χωρίον*.

-ωρός· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωρὸς λήγοντα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς β΄συνθετικὸν ἐκ τοῦ ὥρα (=προσοχή, φροντίς) γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. *θυρωρός, πυλωρός* (εἰς τὸν Ἡρόδοτον *πυλουρός*). *φρυκτωρός, ἀκταιωρός, ἀκτωρός, τιμωρός*, ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ «ὥρα» (=χρόνος ὡρισμένος), εἶναι προπαροξύτονα καὶ γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. *δίωρος, ἄωρος, πρόωρος, πολύωρος, ὀλιγόωρος* κ.λπ., ὡς καὶ *Φλῶρος* (<Flōrum).

-ως· (δημοτ.) κατάληξις γενικῆς κυρίων ὀνομάτων εἰς -ω, π.χ. *Ἀργυρώ,(-ρῶς),ἡ, Μαριγώ,(-γῶς),ἡ, Μαργαρώ,(-ρῶς),ἡ* κ.λπ.

-ῶς· κατάληξις ἐπιρρημάτων· π.χ. *καλῶς, κακῶς, εὐγενῶς, εὐτυχῶς, δυστυχῶς*.

ὡς· (ὅς) (ἐπίρρ. καὶ σύνδεσμος) (καὶ *ὣς* ἢ *ὧς*) (ἐπίρρ. δεικτικόν) (=οὕτως, τοιουτοτρόπως, ὧδε, κατὰ τὸν τρόπον, (δημ.) ἔτσι)· «*καὶ ὣς*» (=καὶ οὕτως· καὶ μ' ὅλα ταῦτα)· εἰς παρομοιώσεις εὑρίσκεται: «*ὡς...ὡς..*» ἢ «*ὡς...ὡς*»· (φρ.) «*Θέτις δ' ὡς ἤψατο γούνων, ὡς ἔχετ' ἐμπεφυυῖα*» (Ἰλιάς)· «*Ζεὺς Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον ἐγέννησεν, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι*» (Ἰσοκράτης)· // (μετ' ἐπιρρήματος θετικοῦ βαθμοῦ)· (φρ.) «*ὡς ἠπίως*»· // (ποσοτικόν) (=ὅσον), π.χ. «*ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύομεν, ὡς* (=ὅσον) *τῆς τελευτῆς αἴσθησιν λαμβάνομεν*» (Ἰσοκράτης)· // (ὡς σύνδεσμος εἰδικός) (=ὅτι) (ὅλ. εἰδικαὶ προτάσεις*)· // (ὡς τελικὸς σύνδεσμος) (=ἵνα, ὅπως), (ὅλ. τελικαὶ προτάσεις*)· // (ὡς συμπερασματικὸς σύνδεσμος) (μετ' ἀπαρεμφ. ἢ ὁριστικῆς =ὥστε), (ὅλ. συμπερασματικαὶ προτάσεις*)· // (ὡς αἰτιολογικὸς σύνδεσμος) (=διότι, ἐπειδή), (ὅλ. αἰτιολογικαὶ προτάσεις*)· ταυτόσημα μόρια τοῦ «*ὡς*» εἶναι τὸ *ὥστε, ἐφ' ᾧ, ἐφ' ᾧτε*, (μάλιστα ἐπὶ αἰτιολογίας) *ἅτε, οἷον* καὶ *οἷα*· // (ὡς χρονικὸς σύνδεσμος) (=*ὅτε, ὅταν, μόλις, εὐθὺς ὡς*), (ὅλ. χρονικαὶ προτάσεις*)· // (μετ' ἀριθμητικῶν) (=*περίπου, ὡς ἔγγιστα*, κν. *πάνω-κάτω*)· (φρ.) «*Σωκράτης ὁ Ἀχαιὸς (παρῆν) ὁπλίτας ἔχων ὡς πεντακοσίους*» (Ξενοφῶν)· // (τοπικόν ἐπίρρημα) ὅπου τό «ὡς» συχνότατα τίθεται μετὰ προθέσεων, ἀλλ' αἱ προθέσεις αὗται ἤρχισαν νὰ παραλείπωνται, ὡς ἐκ τούτου τό «ὡς» φαίνεται συντασσόμενον μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «*εἰσελθεῖν ὡς* (=εἰς) *τὴν θυγατέρα*» (Ἡρόδοτος)· «*ὡς* (=εἰς) *Ἄγιν ἐπρεσβεύσαντο*» (Θουκυδίδης)· // «ὡς» (ὡς πρόθεσις) μετὰ ῥημάτων, τὰ ὁποῖα σημαίνουν *ἄγειν, πορεύεσθαι, πέμπειν* (=πρός)· (φρ.) «*Ἰσχαγόρας... στρατιὰν μέλλων πεζῇ πορεύσειν ὡς Βρασίδαν*» (Θουκυδίδης)· «*εἰσελθεῖν ὡς τὴν θυγατέρα*» (Ἡρόδοτος)· // (ὡς ἐμφαντικὸν ἐπιφώνημα) (=πῶς, τί, πόσον)· (φρ.) «*ὦ φίλταθ' Αἷμον, ὡς* (=πόσον) *σ' ἀτιμάζει πατήρ*» (Σοφοκλῆς)· // (ἐπιτατικὸν μετὰ τῶν ὑπερθετικῶν καὶ τῶν ἐπιρρημάτων) (=ἀληθῶς, ἑτέρως κ.λπ.), π.χ. «*βουλόμενος διαγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους, ὡς τάχιστα*» (=ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα) (Ξενοφῶν)· (φρ.) «*ἦν δὲ ἑτέρη γνάθος ἑκστῇ ὡς ἑτέρως* (=κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον) *χρὴ τὴν ἐπίδεσιν ἄγειν*» (Ἱπποκράτης)· // τοῦτο σημαίνει ἀναφοράν (=σχετικῶς πρό τι» ἢ «ὡς τοὐλάχιστον»)· (φρ.) «*ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς ἐν τοῖς ὄρεσιν ἱκανῶς*» (Ξενοφῶν)· // διὰ τοῦ «ὡς» ἐκφέρεται εὐχὴ μετ' εὐκτικῆς (=εἴθε, ἄμποτε) (εἰς τοὺς ποιητάς)· (φρ.) «*ὡς*(=εἴθε) *ὁ τάδε παρὼν ὄλοιτο*» (Σοφοκλῆς)· // (ἐλλειπτικῶς)· «*ὡς τι;*» (ἐνν. γένηται) (=πρός τινα σκοπόν)· (φρ.) «*ὡς τί δὴ τόδε;*» (Εὐριπίδης)· «*ὡς ἕκαστος*», «*ὡς ἕκαστοι*» (=ἕκαστος χωριστά)· (φρ.) «*ὡς ἑκάστῳ ἔργον προστάσσων*» (Ἡρόδοτος)· // εἰς ζωηρὰν ποιητικὴν ἔκφρασιν παραλείπεται· (φρ.) «*κεῖνον Ἄτλας οὐρανῷ προσπαλαίει*» (=ἐκεῖνος ὡς ἀληθὴς Ἄτλας παλαίει πρὸς ...) (Πίνδαρος)· // τό «ὡς» (τίθεται ἐπὶ ἀληθοῦς αἰτίας), π.χ. «*ὡς πάντας εἰδότας*», τὸ δέ «ὥσπερ» (τίθεται ἐπὶ αἰτιολογίας μὴ ἀληθοῦς προφάσεως)· (φρ.) «*ὥσπερ οὐ πάντας εἰδότας*», διαφέρει τοῦτο εἰς τὸν Ὅμηρον τοῦ «ὡς», καθ' ὅσον σπανίως ἔχει προηγούμενόν τι ῥητῶς· (φρ.) «*ὦδ'...οἴεται, ὡς ἔσεταί περ*» (ὅπου μεταξὺ τοῦ ὥς-περ παρεμβάλλεται ἡ λέξις «ἔσεται»), τό «ὥσπερ» σημαίνει: α) «ἀκριβῶς ὡς», π.χ. «*ζῇς, ὥσπερ ἤδη ζῇς*» (Σοφοκλῆς), β) ὡς παραδείγματος χάριν· (φρ.) «*ὅταν χορὸς γίγνεται, ὥσπερ ὁ εἰς Δῆλον πεμπόμενος*» (Ξενοφῶν), γ) ὡς ἐὰν, δ) ἐν ὅσῳ. ἐφ' ὅσον, ε) εὐθὺς ὡς, καὶ στ) (μετὰ συγκριτικόν) ὥστε· // ἐπὶ παρομοιώσεων τό «ὡς» τίθεται πλεοναστικῶς· (φρ.) «*ὡς ὅτι*», «*ὡς οἷον*», «*ὡς οἱονεί*», «*ὡς οἷα*» ἢ «*οἷον ὡς*», «*ἔλαυνεν... ὡς οὐκ ἀιόντι ἐοικώς*» (Ἰλιάς)· // τό «ὡς» μετ' ἀπαρεμφάτου περιορίζει ἰσχυρισμόν· (φρ.) «*ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν*» (Ξενοφῶν)· // τό «ὡς» μετὰ μετοχῆς σημαίνει τὸν πραγματικὸν ἢ πιθανὸν λόγον τῆς ἐνεργείας, τὴν ὁποίαν ἐκφράζει τὸ ῥῆμα· (φρ.) «*ἀγανακτοῦσιν ὡς μεγάλων τινῶν ἀπεστερημένοι*» (Πλάτων).

– ως· κατάληξις μετοχικῶν ἐπιρρημάτων παραγομένων μόνον ἐξ ἐνεστῶτος: *ὑπερβαλλόντως, νουνεχόντως, ἐπισταμένως, (λόγον) ἐχόντως, ἀποχρώντως*· ἢ παρακειμένου: *συνημμένως, εἰρημένως ἀνειμένως, εἰκότως, προσηκόντως* κ.λπ.· δύο

μόνον γίνονται ἀπὸ ἀορίστου: *προλαβόντως* καὶ *τυχόντως*.

– ως· (γενικ. -ωτος) // (Γραμμ.) εἰς -ως ὀνόματα εἶναι ἁπλᾶ καὶ σύνθετα: α) οὐσιαστικὰ ἁπλᾶ εἶναι δύο οὐδέτερα: *φῶς, (φωτὸς), τὸ* καὶ τὸ *ὦς(οὖς), (ὠτός), τό*· [τὸ *χρέος*, ἀττ. τὸ *χρέως*]· καὶ ἀρσενικὰ *γέλως,(-ωτος),ὁ*· *ἔρως,(-ωτος),ὁ*· [ὡς καὶ *ὑσέρως* καὶ *ὑσέρωτος* (=ὁ ἐρῶν μετὰ πάθους), *φίλερως,(-ωτος),ὁ* (=ὁ ἔκδοτος εἰς τὰ ἐρωτικά)], *χρώς, (-ωτός),ὁ*· *φώς,(φωτός),ὁ* (=ὁ ἀνήρ), καὶ β) ἐπίθετα σύνθετα εἰς -βρώς, -πτώς, τρώς, -στρώς· π.χ. *ὠμοβρώς,(-ῶτος),ὁ*· *ἀπτώς,(-ῶτος),ὁ*· *ἀτρώς, (-ῶτος),ἡ*· *φιλοστρώς, (-ῶτος),ὁ,ἡ*.

ὥς (καὶ ὧς)· (μεσαιων. καὶ δημοτ. ἐπίρρημα)· τοῦτο εἶναι συντετμημένος τύπος τοῦ *ἕως**· (φρ.) «*ἀπ' ἐὸ ὥς (ὧς) ἐκεῖ*»· «*ὥς (ὧς) νὰ πάρω*»· «*ἀπ' τὴ μάννα ὥς (ὧς) τὴ μαμμὴ χάθηκε τὸ παιδί*».

– ως,(-ωος)· (Γραμμ.) ὀνόματα οὐσιαστικὰ φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα εἰς -ως (-ωος) εἶναι τὰ ἑξῆς: *ἥρως, ἥρωος* καὶ *ἥρω, ἥρωι* καὶ *ἥρῳ, ἥρωα* καὶ *ἥρω* καὶ *ἥρων*· (πληθ.) *ἥρωες* καὶ *ἥρως, ἡρώων, ἥρωσι, ἥρωας* καὶ *ἥρως*· *Μίνως,(-ωος* καὶ *-ων),ὁ*· *πάτρως,(-ωος),ὁ* καὶ τὰ ὀξύτονα *θώς,(θωός),ὁ, (τῶν Θώων) ὁμώς, (ὁμιωός),ὁ,(θηλ.)ὁμιὼ ἡ·Τρώς,(Τρωός),ὁ, (θηλ.) Τρωὴ ἡ (τῶν Τρώων)*.

ώς (-ω)· (καὶ -ως, -ων)· // (Γραμμ.) ὀνόματα ἀττικόκλιτα τῆς β΄ κλίσεως οὐσιαστικὰ καὶ ἐπίθετα εἶναι τὰ ἑξῆς: *κάλως,(-ω), ὁ, Ἄθως,(-ω),ὁ, ταὼς* (καὶ *ταώς,ταῶς*), *(ταὼ), ὁ,* (=τὸ παγώνι) (καὶ τοῦ *ταῶνος*)· *τυφῶς,(-ῶ),ὁ,* (καὶ *τυφῶνος*)· *λαγώς, (-ώ), ὁ· λεώς, (-ώ),ὁ· νεώς(-ώ), ὁ· Δεξίλεως, (-λεω),ὁ· Τυνδάρεως,(-ω),ὁ· χαιρέλεως,(-ω),ὁ· ἀπόκρεως,(-ω),ἡ· ἔως,(-ω),ἡ· Κῶς, (-ῶ),ἡ· ἅλως, (-ω),ἡ· ἵλεως,(-ω), ὁ, ἡ, ἵλεων τό· ἀξιόχρεως,-ων, (-ω)· ἀγήρως, -ρων (-ρω) τό· εὔκερως,-ων, (-ω)· ἀνώγεων,(-ω), τὸ* κ.λπ.

ὡς(-ω)· *ὁ Ἀπολλῶς καὶ Ἀπολλώς, τοῦ Ἀπολλῶ* καὶ *Ἀπολλώ*.

– ως,(-ωτός)· ὀνόματα οὐσιαστικὰ ὀδοντικόληκτα ἀρσενικὰ καὶ οὐδέτερα καταληκτικὰ τριτόκλιτα εἰς -ς μονόθεμα εἶναι τὰ ἑξῆς: *γέλως,(-ωτος), ὁ· ἔρως, (-ωτος),ὁ· ἡμίφως,(-ωτος),τό· λυκόφως, (-ωτος), τό· σεληνόφως, (-ωτος),τό· μονοκέρως, (-ωτος), ὁ· ῥινόκερως, (-ωτος),ὁ· σκιόφως, (-ωτος), τό· ἀεριόφως, (-ωτος),τό· ἡμίφως, (-ωτος),τό· αἰγόκερως,(-ρω* καὶ μτγν. *-ρωτος), ὁ εἴλως,(-ωτος),ὁ· καθίδρως,(-ωτος),ὁ,ἡ* (ὡς καὶ *κάθιδρος,(-ου),ὁ*)· *κατάγελως, (-ωτος),ὁ· Νέπως,(-ωτος),ὁ* καὶ *χρώς, (-ωτός),ὁ* [τῷ *χρωτί* (καὶ *χρῷ*)· (φρ.) «*ἐν χρῷ κείρεσθαι*» ἢ «*ἐν χρῷ κεκαρμένος*» (=σύρριζα κουρεμένος) (Σοῦδα)], φῶς, (*φωτός),τό, φῶτα,(φώτων), τά· ἰδρώς, (-ῶτος), ὁ* κ.λπ.

ὦς,(ὠτός),τό· (ἀρχ. δωρικὸς τύπος τοῦ «*οὖς*» ἐξ ὀνόματος *οὖας,(οὔατος),τό*), [κατὰ τὴν κλίσιν τό «*οὖς**» λαμβάνει τὴν ὀνομαστ. ἐκ τοῦ «*οὖας*», τὴν δὲ γενικὴν ἐκ τοῦ «*ὦς*» *ὠτός*, οὕτως (ὀνομ.) *οὖς* (γεν.) *ὠτός*].

ὥς ἄν· (καὶ «ὡσάν» (νεώτ.), καὶ «σάν» (δημοτ.)· «*ὡς ἐάν*», «*ὡς νά*» (τό «*ὡσάν*» προῆλθεν ἐκ συνεκφορᾶς τοῦ μορίου «ὡς» (=ὅπως, καθώς) καὶ τοῦ δυνητικοῦ «ἄν» (=θά), τούτου ἕνεκα ἔχει τὴν σημασίαν τῆς παρομοιώσεως, π.χ. «*ὡσὰν ἡ νύχτα ἡ σκοτεινή, ποὺ ὅλα τὰ κάνει μαῦρα, ἔτσι εἶναι ὅλα στὴν καρδιὰ σὰν τὴν πλακώση ἡ λάβρα*»· // (συνδ. χρονικός) (=εὐθὺς ὡς, ὅταν)· (φρ.) «*ὡσὰν γνωρίστη ἄνθρωπος*» (Ἐρωτόκριτος)· // (σύνδ. αἰτιολογικός) (=ἀφοῦ, ἐπειδή), «*σὰν ἦτο κυνηγάρις*» (Ἐρωτόκριτος).

ὡσαννά· (λέξις ἑβραϊκή) (=δόξα εἰς τινα).

ὡσεπιτοπολύ· « ὡς ἐπὶ τὸ πολύ» (=κατὰ μέγα μέρος).

– ωσις· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωσις οὐσιαστικὰ ἐκ συνῃρημένων ῥημάτων γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. (ἀξιῶ)> *ἀξίωσις*, (ἀνακοινῶ)> *ἀνακοίνωσις*, (ἀγκυλοῦμαι)> *ἀγκύλωσις*, (ἀνακεφαλαιῶ) *ἀνακεφαλαίωσις, νάρκωσις, ὁμοίωσις, βελτίωσις* κ.λπ. πλὴν τοῦ (ἀρόω)> *ἄροσις*.

ὥσπερ· (βλ. ὡς).

– ωσσω· (καὶ -ωττω) // (Ὀρθογρ.) ἡ κατάληξις -ωσσω ἡ σχηματισθεῖσα ἐκ τῶν (ἀμβλύς, ἀμβλύωψ> *ἀμβλώσσω* καὶ *ἀμβλυώττω*, (τυφελός, τυφλός, τύφλωψ)> *τυφλώσσω* καὶ *τυφλώττω*, (ἰλλώψ)> *ἰλλώσω*) ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν γενικώτερόν τι πάθημα, ὥστε ἔχομεν *λιμώσσω* καί (*λιμώττω*), *καρδιώσσω, ὀνειρώσσω, ὑπνώττω, πτιλώσσω, ἰδρώσω* κ.λπ., ὡς καὶ τὰ ποιητικά: *ἀγρώσσω* (=ἀγριεύω), *τιθαιβώσσω* (=ἀποταμιεύω).

– ωσύνη· (Ὀρθογρ.) (βλ. -οσύνη).

ὦ τάν· (καί «ὠτάν» καί «ὦταν» καί «ὦτάν») ἄκλιτον μόνον εἰς ἀττ. καὶ ἐν χρήσει εἰς τὴν κλητικὴν συνήθως ὡς προσφώνησις εἰς τὴν σημασίαν τοῦ (κν) «καλέ» (=ὦ ἀγαπητέ, ὦ καλέ μου, ὦ φιλε)· (φρ.) «*τί δρῶμεν ὦ τάν;*» (Κρατῖνος)· «*ὦ τάν, ἐτ' ἔστιν εὖ καταστῆσαι τάδε*» (Πλάτων).

– ωτερος,-ωτατος· (Γραμμ.) κατάληξις ἐπιθέτων βαθμοῦ συγκριτικοῦ καὶ ὑπερθετικοῦ, τὰ ὁποῖα ἔχουν βραχὺ φωνῆεν ἢ βραχὺ δίχρονον εἰς τὴν συλλαβὴν πρὸ τοῦ -ωτερος, -ωτατος, π.χ. *νε-ώτερος, νε-ώτατος, σο-φώτερος, σο-φώτατος· ἀγῐ-ώτερος, ἀγῐ-ώτατος· ἀγᾰθ-ώτερος, ἀγᾰθ-ώτατος· χαρμοσῠν-ώτερος, χαρμοσῠν-ώτατος* κ.λπ.

– ωτη· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωτη ὀξύτονα ἢ παροξύτονα οὐσιαστικὰ γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. *μηλωτή, καλαμωτή, πινακωτή, ἁπλωτή, στεφανωτή· οἰσπώτη* (καὶ *οἰσπωτή*) (=κόπρος προβάτων), *Περκώτη, Κριδώτη*.

– ωτης· (δημοτ.) κατάληξις ἐθνικῶν οὐσιαστικῶν, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν πρὸ αὐτῆς «ι» (-ωτης, -ιωτης), π.χ. Ἠπειρώτης, Τσιριγώτης, Λαυρεώτης (<Λαυρε(ι)ώτης) κ.λπ.

– ώτης· τὸ πρόσφυμα -της προστεθὲν εἰς διάφορα θέματα ἢ καὶ εἰς διαφόρους πτώσεις προσέλαβε διαφόρους μορφάς, καθ' ὅσον συνήφθησαν στοιχεῖα τῶν ποικίλων θεμάτων καὶ ἔπειτα διεδόθησαν ἀναλογικῶς, ὥστε νὰ ἔχωμεν ποικίλην ὀρθογραφίαν· // (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ωτης, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ -ωτης «ι» γράφονται διὰ τοῦ «ω», ὡς *ἀσπιδι-ώτης, Παναγι-ώτης,στρατι-ώτης, ἀγγελι-ώτης, ἀπηλι-ώτης, ἡλικιώτης, ἰδι-ώτης, νησιώτης, πατρι-ώτης, ταξι-ώτης, Ἰσκαριώτης, στασι-ώτης, βακχι-ώτης* (=βακχευτής), *Σικελι-ώτης, Φθι-ώτης, Πηλιώτης, Βολι-ώτης, Πηλουσι-ώτης, Ἰταλι-ώτης* κ.λπ.· // τὰ εἰς -(ι)ωτης γράφονται διὰ τοῦ «ι», ὡς *στρατιώτης, ἀσπιδιώτης, Σικελιώτης* κ.λπ., πλὴν τῶν *ἀγροιώτης, κλοιώτης* (=ὁ δεσμώτης) καὶ τῶν ἐκ τῶν εἰς -εια παραγώγων, ὡς

Ἀξειώτης (<Ἄξεια), *Ῥαρειώτης* (<Ῥάρεια), *Μαρειώτης* (<Μάρεια), *Ἡρακλειώτης* (>Ἡράκλεια) κ.λπ.

– **ωτης**· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -ώτης συγκεκριμένα οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν μὲν πρὸ τοῦ -ωτης βραχεῖαν συλλαβὴν γράφονται διὰ τοῦ «ω», ὡς *βοώτης, γαλεώτης, ἰδιώτης, πατριώτης, στρατιώτης, Παναγιώτης, Θιασώτης,* ὅσα δὲ ἔχουν φύσει ἢ θέσει μακρὰν γράφονται διὰ τοῦ «ο», ὡς *τοξότης, δημότης, ἱππότης, ἀγρότης, συνωμότης*· (ἀλλὰ *προδότης, χαριτοδότης, συδότης, ἱπποδότης, ὑδροπότης, ἀκρατοπότης*), ἐὰν εἶναι δὲ ἐκ ῥημάτων συνῃρημένων, γράφονται διὰ τοῦ «ω», π.χ. δεσμῶ(-έω)>*δεσμώτης,* κλαρῶ (κληρῶ) (-οω)>*κλαρώτης* (=δοῦλος), [ὡς καὶ τὸ *λεσχηνώτης*(=μαθητής)], τὰ δὲ ἀφῃρημένα οὐσιατικὰ εἰς -οτης (βλ. λέξιν) γράφονται διὰ τοῦ «ο», ὡς *ἁγιότης, πρωτεραιότης, μακαριότης,* (ἐνῷ «*ὁ μακαριώτατος*», ὡς συγκεκριμένον διὰ τοῦ «ω») κ.λπ.

– **ωτής**· τὰ εἰς -ωτὴς καταλήγοντα οὐσιαστικὰ εἶναι ῥηματικὰ καὶ ὀξύτονα, π.χ. (διορθῶ)>*διορθωτής, (ζηλῶ)*>*ζηλωτής,* (θεμελιῶ)> *θεμελιωτής,* (βεβαιῶ)> *βεβαιωτής,* (ὀρθῶ)> *ὀρθωτής,* (ἀνανεῶ)> *ἀνανεωτής,* (χρυσῶ)> *χρυσωτὴς* κ.λπ., πλὴν τοῦ *δεσμώτης* (τὸ ὁποῖον βαρύνεται καὶ τὸ ὁποῖον παράγεται ἀπὸ τοῦ μέλλοντος «δεσμώσω»)· γράφονται διὰ τοῦ «ο» τὰ ὀξύτονα *ἄδροτής, (-ῆτος),ἡ* (=σφρῖγος, ὡριμότης)· *ἀνδροτής,(-ῆτος),ἡ* (=ῥώμη, δύναμις) καὶ τὰ παροξύτονα *πότης, ὁμότης* καὶ ἀγρότης· (τὸ ὠμότης, (-ητος), ἡ εἶναι ἀφῃρημένον οὐσιαστικόν)(βλ. -ωτης).

– **ώτικος**· (Ὀρθογρ.) κατάληξις ἐθνικῶν ἐπιθέτων, ὡς *χιώτικος, ρουμελιώτικος, ἠπειρώτικος* κ.λπ., ὡς καὶ *ἀλλιώτικος* [<ἄλλως (ἀλλέως].

– **ωτό**· (Ὀρθογρ.) κατάληξις οὐδετέρων οὐσιαστικῶν, ὡς *ἀμυγδαλωτό, ζαχαρωτό, παγωτό, ψηφιδωτό, λιακωτό,* κ.λπ., ὡς καὶ τοπωνυμίων *Πλακωτό, Λακκωτό* κ.λπ. (<-ωτόν ἀρχαία κατάληξις οὐδετέρων ἐπιθέτων εἰς -ωτός*).

– **ωτός**· (Ὀρθογρ.) κατάληξις ἐπιθέτων: α) (ἐξ οὐσιαστικῶν)· (δίκτυον)>*δικτυωτός,* (πτερόν)>*πτερωτός,* (ἅμαξα)> *ἁμαξωτός, κροκωτός, ὀδοντωτός, ἀγκαθωτός, κλαδωτός, διχαλωτός, θολωτός, πτιλωτός, σπονδυλωτός, κιβωτός* κ.λπ., β) ἐκ ῥημάτων (εἰς -ωνω): (ἁπλώνω)> *ἁπλωτός,* (κουμπώνω)> *κουμπωτός,* (φουντώνω)> *φουντωτός,* (ζυμώνω)> *ζυμωτός, σηκωτός, καμαρωτός, ῥυτιδωτός, τουρλωτός, γουρλωτός* κ.λπ.· // πάντα τὰ εἰς -ωτὸς ὀξύνονται: *ῥαβδωτός, χειριδωτός,* ἐξαιρεῖται τὸ *βίοτος:* [τὸ εἰς -τος *ἔμετος* (=τάσις πρὸς ἐκκένωσιν ἐκ τοῦ στομάχου), ἐνῷ *ἐμετός* (=αὐτὸ τὸ κενωθέν) (Σοῦδα)].

ὠφελῶ(-έω) (τινα)· (=εἶμαι χρήσιμος εἴς τινα· (φρ.) «*ἅμα τὰς ψυχὰς ὠφελεῖτε διδάσκοντας*» (Ξενοφῶν)· (μετὰ δοτικῆς προσωπικῆς)· (φρ.) «*ὥστε τοῖς θανοῦσιν ὠφελεῖν*» (Σοφοκλῆς) [«*ὠφελῶ σε πάντες ῥήτορες· πρὸς δοτικὴν μόνοι ποιηταί*» (Θωμᾶς ὁ Μάγ.)]· (φρ.) *ὃς ἂν τὴν πατρίδα ὠφελήσῃ*» (Θουκυδίδης)· ὑποστηρίζω, βοηθῶ, συντρέχω)· (φρ.) «*τὰς μὲν μετὰ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης γιγνομένας πολλὰ τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων ὠφελούσας*» (Ἰσοκράτης)· (πρτ.) ὠφέλουν, (μέλλ.) ὠφελήσω, (ἀόρ.) ὠφέλησα, (πρκμ.) ὠφέληκα, (ὑπερσ.) ὠφελήκειν,

(ὑπ.) ἐ ὠφελῶ, ἀ ὠφελήσω, πρ ὠφελήκω, ὠφεληκὼς ὦ· (εὐ) ἐ ὠφελοῖμι, ὠφελοίην, μ ὠφελήσοιμι, ἀ ὠφελήσαιμι, πρ ὠφεληκοιμι, ὠφεληκὼς εἴην· (προστ.) ἐ ὠφέλει , ἀ ὠφέλησον, πρ ὠφεληκὼς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ὠφελεῖν, μ ὠφελήσειν, ἀ ὠφελῆσαι, πρ ὠφεληκέναι· (μετχ.) ἐ ὠφελῶν, -οῦσα, -οῦν, μ ὠφελήσων, -σουσα, -σον, ἀ ὠφελήσας, -σασα, -λῆσαν, πρ ὠφεληκώς, -κυῖα, -κός· ὠφελοῦμαι (-έομαι), π ὠφελούμην, μ ὠφελήσομαι, ὠφεληθήσομαι, ἀ ὠφελήθην, πρ ὠφέλημαι, ὑ ὠφελήμην· (ὑπ.) ἐ ὠφελῶμαι, ἀ ὠφεληθῶ, πρ ὠφελημένος ὦ· (εὐ) ἐ ὠφελοίμην, μ ὠφεληοσοίμην, ὠφεληθησοίμην, ἀ ὠφεληθείην, πρ ὠφελημένος εἴην· (προστ.) ἐ ὠφελοῦ, ἀ ὠφεληθητι, πρ ὠφέλησο· (ἀπ.) ἐ ὠφελεῖσθαι, μ ὠφελήσεσθαι, ὠφεληθήσεσθαι, ἀ ὠφεληθῆναι, πρ ὠφελῆσθαι· (μετ.) ἐ ὠφελούμενος, -ουμένη, -λούμενον, μ ὠφεληησόμενος, -σομενη, -σόμενον, ὠφεληθησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ ὠφεληθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ ὠφελημένος, -μένη, -μένον· –ὠφέλεια ὠφέλημα, ὠφέλιμος, ὠφελήσιμος, ὠφελητέον, ὠφέλησις, ὠφελία, ἀνωφελής, βιωφελής, ἐπωφελής, ὠφέλησις, ὠφεληματικός, ὠφελιμισμός, ὠφελιμιστής, ὠφελιμότης, ὀφέλλω(=αὐξάνω) (ποιητ.) κ.λπ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ*

Α

α-(ἀθροιστικόν) 303α
α-(ἐπιτακτικόν) 303δ
-α(οὐδέτερα) 30δ
α-(στερητικόν) 303α, 1399α
α-, ἀν-, ἀνα-, νη- 961α
ἀάτην-αὔατην 1220δ
ἀβγὸ 1429α
ἀβέλτερος 1102α
ἀβουλῶ 25δ
ἄβρωτος 772δ
ἀγαθός, ἀγαθή, ἀγαθὸν 569α, 772δ, 1598α
ἄγαμαι 177α
ἄγαν 960α
ἀγαπιέμαι 1295α
ἀγαπίζω 918δ
ἀγαπῶ 1294α
ἄγγελος 851α
ἄγε 1122α
ἀγένητος 36α
ἀγεννὴς 36α
ἀγέννητος 36α
-αγη 34α
ἀγήρως, ἀγήρων 585
ἀ-Γιάννης 1135α
ἀγιόπαις 41α
ἀγιόκλιμα 1135α
ἅγιος, 50δ
ἀγκινάρα 37α
ἄγκος 41α
ἀγνόημα σχολικὸν 1459α
ἄγνωστος «χ» 1617α
ἀγορᾰ́ζω 47δ
ἀγορητὺς 39α
ἀγόρι 1555α
ἀγροιώτης 1665δ
ἅγυιος 36δ, 369δ
ἄγχι 960α
ἄγω 112δ, 1134α
ἄγων 937δ
ἀγὼν 1400δ
ἀγωνία 38δ
ἀγώρι 39α
ἀδαμάντινα τείχη 924δ
ἄδεια ποιητικὴ 1172α
ἀδελφιδοῦς 1332α
ἀδελφὸς - ἀδερφὸς 1221δ
-αδες 211δ
ἀδιάλειπτος ζήτησις τῆς ἀληθείας 627α
ἀδιάστολος 202δ
Ἀδώνειος 271δ
ἀεὶ 960α
ἀειδὴς 47δ
ἀείδιος 51α
ἀεικίζω 52α
ἄειλος 283α

* Εἰς τὸν κατωτέρω «ΠΙΝΑΚΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ» ἔχουν καταχωρισθῆ αἱ σποραδικῶς εὑρισκόμεναι εἰς τό «ΛΕΞΙΚΟΝ» λέξεις, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν ἢ δὲν ὑπάρχουν ὡς λήμματα, καὶ γίνονται ἰδιαίτεραι γραμματικαὶ ἢ γλωσσολογικαὶ ἢ ἄλλαι παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν. Ὁ ἀριθμὸς δηλοῖ τὴν σελίδα καὶ τὸ μέν «α» τὴν πρώτην στήλην τῆς σελίδος, τὸ δέ «δ» τὴν δευτέραν στήλην αὐτῆς.

ἀεί-ροος 1219α
ἀεί-ρυτος 1219α
ἀεροστάθμη 1635δ
ἄζωτον 24δ
ἀθέματος 192α
ἀθίγγανος 281α
ἀθροισμὸς 962δ
ἀθροιστικὸν 26α
Ἄθως 1471δ
αι 433α
αἰ 459α
αι (δίφθογγος) 49δ, 50α
αἰ (δωρικόν) 476δ
-αια 27δ, 29δ, 30α, 460α
Αἶαν ᾧ 1172α
αἰγαιοπέλαγος 264δ
Αι-Γιάννης 47δ
Αἰγινήτης 744δ
αἰγόκλημα 36δ
Αἰγὸς ποταμοὶ 854α
ἀιδὴς 47δ
αἰδὼς 839α
Αἰθίοψ 819α
αἴθουσα 51δ
αἱματέμεσις 52α
Αἰνείας 621α
αἴνιγμα 85δ, 369α
αἶνος 542α
ἄιντε νὰ 1122α
ἀιντέτε 1472α
-αίνω 211δ, 1299δ, 1305α
αἶξ 813α
-αιξ (-αξ) 987α
-αιον 396δ, 1481α
αἶπος 620δ
αἶρα ἡ 1224δ
αἰσία 634δ
αἰτητικὰ 1279α
αἰτία 888δ
αἰτιατικὴ 31α, 60α, 147α
αἰτιατικὴ εἰς -α 959α
αἰτιατικὴ εἰς -η(ν) 639α
αἰτιατικὴ αἰτίας (ἢ αἰτιολογική) 64α
αἰτιατικὴ ἀπόλυτος 210α, 940α
αἰτιατικὴ σύστοιχος 64δ, 643α
αἰτιατικὴ χρονικὴ 64α
αἰτιατὸν 59δ, 227δ
αἰτιολογικαὶ χρονικαὶ προτάσεις 1631δ
αἴτιον 67α
αἴτιον ἀναγκαστικὸν 69α, 534α
αἴτιον ὀργανικὸν 69α
αἴτιον ποιητικὸν 68δ, 534α
αἴτιον ποιητικὸν ἢ χαριστικὸν 534α
αἴτιον τελικὸν 69α, 1477α
αἰτιώδεις σχέσεις 59δ, 756α
Αἰφφελ 1587α
αἰχμαλωτεύω 71α
Ἀκαδημίας (ἁπλοποιήσεις) 210α
ἀκαρεῖ 478δ
ἀκατάληκτον 120δ, 943δ, 1532δ
ἀκατάληκτος 770α
ἀκείρατος 73α
ἀκέφαλος 875α, 964δ
-ακιον 396δ
-ακι(σ) 1088δ
-ακις 620α
ἄκλιτα 175δ, 854δ, 1058α
ἄκλιτος 958α
ἀκμὴν 76α
ἀκολουθία 620δ
ἀκόμη 75δ, 1653α
ἀκονιτὶ 76δ
ἄκρια 713α
ἀκρόπολις 1174δ
ἀκροστιχίδα 917δ
ἀκροστιχὶς 116δ, 944α
ἀκτέα 79δ
ἀκυριολεξία 79δ, 772α, 870δ

ἀκυρολογία 772α, 772δ
ἄκωλος 75δ
ἄκων, ἄκουσα, ἄκον 573α
ἀλγηδὼν 50δ
ἀλείφω-ἀλοιφὴ 485δ, 1020α
Ἀλεξανδρινός (κανών) 762α
ἀλεξικέραυνον 1039δ
ἀλεποὺ 852δ
ἀλήμονον 87α
ἄληπτος 81δ
ἀλὴς 81δ
ἀλήτης 80δ
ἁλιεὺς 844δ
ἄλικος 726α
ἀλίμονον 87α
ἅλις 1124α
ἀλκαϊκὸν ἐνδεκασύλλαβον 620α
ἀλκαϊκὸς 271δ
Ἀλκμαίων 84δ
ἀλλαγὴ 925δ
ἀλλᾶς 822δ
ἀλλέως 86δ, 89δ
ἀλληγορία 524δ
ἀλλήθωρος 87α
ἀλληλοπάθεια 412δ
ἀλληλοπαθῆ μέσα 916δ
ἀλλήλων 162δ
ἀλλοδαπὸς 374α, 1050δ, 1382α, 1400δ
ἀλλοίωσις 432α, 638α
ἀλλοίωσις φωνητικὴ 383α
ἀλλοπαθὴς 639α
ἄλλος 416α, 1077α
ἀλλότριος-ἀλλοτρία 1220α
ἅλμα συλλογιστικὸν 1460α
ἁλμύραξ 813α
ἅλξ 814α
ἄλογον τὸ 772δ, 1362α
ἄλοι(μ)μα 81δ
ἅλος ὁ 88α
ἁλοὺς ὁ 1332α
Ἅλπις ἡ 739α
ἅλς ὁ, ἡ 833α, 1327δ
ἄλυπτος 82α
ἀλφαβητάρια 944α
ἀλφάβητον 870α
ἀλφάβητον ἰδεογραφικὸν 1597α
ἀλφάβητον ἰωνικὸν 1615δ
ἀλφάβητον φθογγογραφικὸν 1597α
ἀλφάβητον φοινικικὸν 91α
ἀλχημισταὶ 24δ
ἀλωπεκῆ 460α
Ἀλωπεκόννησος 1391δ
ἀλώπηξ 813
ἅλως ἡ 88α, 279
ἅμα 960α
ἀμάδα 383δ
ἁμάρτημα 102α
ἁμάρτημα (γραφικόν) 368δ
ἁμαρτωλὸς 1652δ
ἀμ δὲ 388δ
ἀμείβω-ἀμοιβὴ 485α
ἀμείνων ὁ, ἡ 1106δ
ἀμελέτητα 909δ
ἀμετάβατα 201α
ἀμετάβατος 44α
ἀμεταβολα 97δ, 363α, 1544α
ἀμεταβολον 895α, 967α, 1217δ
ἀμετάπλαστος 921α
ἀμέτε 1472α
ἄμηρος 100α
ἀμητὸς 103δ
ἄμητος 103δ
ἄμμα 94δ
ἀμνηστεία 956δ
ἀμνηστία 956δ
ἀμὸς 1049δ
ἀμπελὼν 828α
ἄμποτε 1133δ

ἄμπωτις 739α, 1073δ
ἀμυγδαλῆ 460α
ἄμυρος 100α
ἀμφὶ 32δ, 1151α
ἀμφιβολογία 102α
ἀμφιδιόρθωσις 554α, 562δ
ἀμφισβητῶ 626δ
ἀμφισημία 102α
ἄμφω 168α
-αν- 1273δ
-αν (ἐρρινόληκτα) 32α
ἂν 960δ, 1298δ
ἀνα- 962α
ἀναβιβασμὸς 115α, 765δ
ἀναγνωστικὸν 364δ
ἀναγραμματισμὸς 919δ
ἀναδιπλασιάζομαι 114α
ἀναδιπλασιασμὸς 125α, 425α, 537δ, 552δ, 1020δ, 1079δ, 1230α
ἀναδίπλωσις 552δ, 1073δ
ἀναδρομικὴ 139α
ἀνάκλασις 142α, 1017α
ἀνάκλιμα 115δ
ἀνακολουθία 76α
ἀνακόλουθον 223δ, 273α
ἀνακοπὴ 1471δ
ἀνακύκλωσις 117α
ἀνακωχὴ 508α
ἀναλογία 109α, 118α, 551α, 921δ, 978δ, 1030δ, 1403α
ἀναλογία (γραμματική) 1627α
ἀναλογικὰ 242δ, 638α, 921δ
ἀνάλυσις 1184α
ἀνάμματος 119δ
ἄναξ 106δ, 142α
ἀνάπαιστος 144α, 1077δ, 1406α
ἀνάπαυλα 218α
ἀναπληρούμενα 519α
ἀναπληρωματικὸς 1128δ
ἀναπόδεικτα 97δ
ἀνάπτυξις 60δ, 121δ, 122α, 330α, 457δ, 556δ
ἀναραΐζομαι 1220α
ἀνάῤῥοια 1219α
ἀνάῤῥωσις 1219α
ἀνασκευὴ 771α
ἀνάσσω 123α
ἀναστροφὴ 106δ, 124α, 532δ, 553α, 879α, 1190α, 1499α
ἀναύξητα 286α
ἀναφορὰ 553α, 553δ
ἀναφορᾶς (αἰτιατική) 64δ
ἀναφορικὰ 961δ
ἀναφορικὸν 125α
ἀναφώνησις 514α, 617δ
ἀναφωνητικὰ 961α
ἀναχρονισμὸς 150α
ἄνγστραιμ 25δ
ἀνδραποδωδία 1620δ
ἀνδριὰς 822δ
ἀνδρωνυμικὰ 42δ, 53α, 719α, 730α
ἀνειμένως 1109δ
ἄνεμος 115α
ἀνεπέκτατος 513α
ἀνεπέκτατος (λέξις) 556α
ἄνεργος 47α
ἄνεσις τόνου 1513δ
ἀνέτυμος 133δ
ἄνευ 1397δ
ἀνηδὴς 132α
ἀνήμερα 721δ
ἀνημμένος 132α
ἀνὴρ 122α, 215δ, 374δ
ἀνθήλιον 135α
ἀνθολογία 1072α
ἀνθολόγιον 134δ
ἀνθόπωλις,(-ιδος), ἡ 738δ
ἄνθρωπος 761δ

ἀνία 137α
ἀνιλεῶς 134α
ἄνοια 136α
ἀνομοιοκατάληκτος 138α
ἀνομοίωσις 49α, 352α, 382δ, 923α
ἀνομοίωσις πνεύματος 1170δ
ἀνορθογραφία 1031α
ἀνταλλακτικὰ 86α
ἀντανάκλασις 115δ, 140δ
ἀντανακλαστικὰ μέσα 916δ
ἀντανάπαιστος 143α, 1672δ
ἀνταπόδοτον 121δ
ἀντέκτασις 121α, 353α, 512δ, 513δ, 1051α
ἀντένθεσις 208α
ἀντεπίδοσις 115δ
ἀντηλιὰ 906α
ἀντιαττικιστὴς 124δ
ἀντιβάκχειος 1072δ
ἀντίβακχος 143α
ἀντίγραφα 1071δ
ἀντιγραφεὺς 919δ
ἀντιγραφὴ 919δ
ἀντιδάνεια 379δ
ἀντίθεσις 153α, 393α
ἀντίθεται (ἐκ διαμέτρου) 530δ
ἀντιθετικὸς 414δ
ἀντικείμενον 97δ, 526α, 1278δ
ἀντικείμενον ἄμεσον 1068δ, 1187δ
ἀντικείμενον ἔμμεσον 1187δ
ἀντικείμενον σύστοιχον 540δ
ἀντίκρουσις 382α
ἀντικρὺ 1516δ
ἀντιλαβοῦ 1201α
ἀντιμεταβατικὰ 916δ
ἀντιμετάθεσις 130α
ἀντιμεταχώρησις 60α, 130α, 150α, 550δ, 920α
ἀντιμωλία 150δ
ἀντιπαραβολὴ 151α
ἀντιπεπονθὸς 151α
ἀντιπροπαραλήγουσα 1193δ
ἀντιπρότασις 151δ, 1577α
ἀντί-ρριον 1219δ
ἀντίσπαστος 513α
ἀντιστροφὴ 125δ, 611α
ἀντισχετικὰ 1412α
ἀντίφασις 33δ, 263δ
ἀντιφατικὸς 153α
ἀντίφρασις 652α
ἀντιχρονία 153δ
ἀντονομασία 1020α
ἀντρωνυμικὰ 1091α
ἀντωνυμία 126α, 135δ, 140α, 140δ, 141α, 185δ, 237δ, 272δ, 339δ, 391α, 397α, 462δ, 508δ, 996δ, 1033α, 1034δ, 1042α, 1042δ, 1047α, 1049α, 1059δ, 1109δ
ἀντωνυμία (ἀναφορική) 674α, 1041δ
ἀντωνυμία (ἀόριστος) 63δ, 583α, 640α, 725α, 947δ
ἀντωνυμία (αὐτοπαθής) 1469δ
ἀντωνυμία (ἐπαναληπτική) 552δ
ἀντωνυμία (ἐπιτατική) 1520δ
ἀντωνυμία (ἐρωτηματική) 583α
ἀντωνυμία (προληπτική) 552δ
ἀντωνυμία (προσωπική) 712δ
ἀντωνυμία (σχῆμα) 154δ
ἀντωνυμίαι 144δ, 271α, 289α, 391α, 1015δ, 1157α, 1205δ
ἀντωνυμίαι (ἐπιμεριστικαί) 596α
ἀντωνυμίαι (προκλιτικαί) 511α
ἀνυπόκριτος ὑποστιγμὴ 1572α
-άνω 53δ, 1299δ
ἀνώγεων τὸ 279α
ἄνωδος 137α
ἀνώμαλα 1009α
ἀνωμαλία 118α

ἀνώξω 1480α
ἀνωρροθία 1219α
ἀνώρροπος 1219α
-αξ 29α, 30α, 987α
-αξα 1305δ
Ἀξειώτης 1666α
ἀξιώματα 263α
ἀοριστολογία 78α
ἀόριστος 630α, 358δ
ἀόριστος (γνωμικός) 154α, 536δ
ἀόριστος (ἐναρκτικός) 532δ, 884α
ἀόριστος α΄ (ἐνεργ. καὶ μέσος) 32α
ἀόριστος (ληκτικός) 884α
ἀόριστος (παθητικός) 54α
ἀόριστος β΄ (παθητικός) 32δ
ἀόριστος (συντελικός) 884α
ἄορος 304δ
ἀπαγορευτικὰ 961α
ἀπάγουσα ἀπόδειξις 200δ
ἀπαγωγὴ 277α
(ἀπαγωγή) εἰς ἄτοπον 200δ
ἀπάλειψις 201δ
ἀπαρέμφατον 75α, 122δ, 232α, 532α, 769α, 912α, 959δ, 1021δ, 1133δ, 1134α, 1233α,1229δ, 1478α
ἀπαρέμφατος 1133δ
ἅπας, ἅπασα, ἅπαν 572
ἀπάτωρ, ἀπάτορ 577
ἀπειλὴ 50δ
ἄπελθε 1201α
ἀπελπίζομαι 899α
ἀπενεκτικὴ 292α
ἀπέραντος 208δ
ἀπέριττος 744α
ἀπετάθην 1473α
ἀπηλιώτης 678δ
ἀπινὴς 209δ
ἁπλῆ συνύπαρξις 756α
ἁπλῆ χρονικὴ ἀκολουθία πράξεων 756α
ἁπλολογία 1531δ
ἁπλοῦς, ἁπλῆ, ἁπλοῦν 584
ἀποβολὴ 32δ, 33α, 50α, 52α, 122α, 139α, 208α, 214δ, 330α, 374δ, 664α, 923α
ἀποδεικτικὸν 89α
ἀπόδειξις 978δ
ἀποδημητικὰ 562α
ἀποδημῶ 532δ, 562α
ἀπόδοσις 218α, 620δ, 1561δ
ἀπόθεσις 766α
ἀπόθλιψις 508δ
ἀποκλειομένου μέσου ἢ τρίτου 264α
ἀποκλεισμὸς 962δ
ἀπόκνισις 220δ
ἀποκοπὴ 233α, 267α
ἀποκρυφολογία 24δ
ἀπολαύω 222α
ἀπόλλυμι 535δ
ἀπολλύς,-λῦσα,-λὺν 929
Ἀπόλλων,(-ωνος), ὁ 922δ
ἀπόλυτα 700δ
ἀπόλυτον 1101α
ἀπόλυτος 1021δ
ἀπόλωλα 1275δ
ἀπομάκρυνσις 506α
ἀπονοίω 224δ
ἀποπειρατικὸν 1559α
ἀπορητικὸν 1559α
ἀπορρίπτω 1218δ, 1219δ
ἀποσιώπησις 225α, 324α, 512α, 1122δ, 1129δ, 1571δ
ἀπόστροφος 1069α, 1205α
ἀποτελεσματικὴ 60α
ἀποτίνω 227δ
ἀποτίω 1495α
ἀπὸ τόπου κίνησις 600δ
ἀπότρωκτοι λέξεις 220δ
ἀπ' οὐρανόθεν 214δ

ἀποφάνσεις ἐναντίαι 530δ
ἀπόφανσις 228α, 1207δ, 1590α
ἀποφαντικὴ 1034α
ἀποφαντικὸς λόγος 1207δ
ἀπόφασις 771δ, 1590α
ἀποφατικὰ 961α
ἀποφατικὸν 25δ
ἀποφατικὸς 771δ
ἀπόφθεγμα 1136δ
ἀποφθέγματα 1314α
ἀποχρῶν λόγος 264α
ἄποψις 1063δ
ἀπρασία 229α
ἀπρὶξ 229α
ἀπρολόγητος 229α
ἀπρόσωπα 1205α, 1312α
ἀπρόσωπον 912δ
ἄπτωτα 50α
-αρ (ὑγρόληκτα) 32α
-αρα 944α
ἄρα 1404α
ἄρατος 1226δ
ἄραψ 811α, 818α
ἀργαλειὸς 1041δ
Ἀργινούσαις ναυμαχία 854α
ἀργυρούς,-ρᾶ,-ροῦν 584
ἄρδειν 236α
ἄρδην 236α
ἀρειὰ 713δ
Ἀρειοπαγίτης 236δ
Ἀρεοπαγίτης 981α, 1130α
-αρης 551α, 944α
ἄρθρα 98δ
ἄρθρον 135δ, 961α, 1206α
ἄρθρον (προτακτικόν) 1572δ
ἄρθρον (ὑποτακτικόν) 1572δ
ἄρι 960α
-άρι 944α
ἀρίθμησις 1033δ, 1152δ
ἀριθμητικὰ 42α, 74δ, 413δ, 1395δ
ἀριθμητικά (πολλαπλασιαστικά) 580δ
ἀριθμητικὴ προσέγγισις 1154δ
ἀριθμητικόν (ἄκλιτον) 506δ
ἀριθμητικόν (ἐπίθετον) 502α
ἀριθμοί 234α, 294α
ἀριθμὸς 775α
-αριον 396δ
-άριος 551α
ἀριστερᾷ 257δ, 441δ
Ἀριστοφάνειος 271δ
ἀρκτικοί (χρόνοι) 1137δ
ἅρμα 258δ
ἁρματολὸς 1652δ
ἁρμονία μιμητικὴ 954α
ἁρμπαρόριζα 1135α
ἀρνητικὰ ἢ ἀποφατικὰ 961α
ἀρνητικὸν 25δ
ἀρνητικὸς 228α
ἀρνητικὸς ἀριθμὸς 1639α
ἄρομα 265δ
ἔρον ἔρον 1201δ
ἄροτρον - ἀλέτρι 1221α
ἀῤῥαγὴς 1218
ἄρρηκτος-εὔρηκτος 1220δ
ἄρρην, ἄρρεν 575
ἀῤῥωστος 1218δ
ἄρσην - ἄρρην 1219δ
ἄρσις 233α, 700δ, 1319δ
ἄρτι 960α
ἀρτοπωλεῖον 262δ
ἄρτυμα 262α
ἀρχέτυπον 143δ
-αρχης 30δ
ἀρχι-263δ
ἀρχιατρὸς 1040α
ἀρχῖδι 720α, 720δ
Ἀρχιλόχειος 272α
Ἀρχίλοχος 715δ

ἀρχιμηχανικὸς 1039β
ἀρχιποίμην 682α
ἀρχιστράτηγος 1039β
ἀρχίτερα 744α
-αρχος 264α
ἄρωστος 1219β
ἄς 1202β
-ας (-άς) 571α
-ασα 1035β
ἀσθενὲς 698α
ἄσιγμος ἀόριστος 1300β, 1302β
Ἀσκληπιάδειος 272α
ἄσσω ἤ ἄττω 58β
ἀστὴρ 832α
ἀστίατρος 717β
ἀστικὸς 270α,β, 726α
ἀστράπτει 1122β
ἄστυ 773α, 842α, 1174α
ἀστυΐατρος 270α
ἀσυγκέραστος 270β
ἀσύζευκτος 272β
ἀσύμφωνος 270β
ἀσυνάλειπτα 1052α
ἀσύνδετον 324α, 1178α, 1206β
ἀσύνδετος 225β, 270β
ἄτακτα μετρικὰ 942β
ἄτε 937α
Ἀτθὶς 1220α
Ἄτλας 932β
ἀτομικὰ 44β
ἄτομον 1057β
ἄτονα 1192α
ἀτός,-ή,-ὸ 721α
ἀτός-αὐτὸς 552β
Ἀτρείδης 799α
ἄτρητος 278β
ἀτσίγγανος 371β
(ἀ)τσίγγανος 48β
ἄττα 1496α
ἀττικὰ ὀνόματα 61β
Ἀττικὴ 274β, 484α
ἀττικὴ σύνταξις 64β, 568α, 1051β
Ἀττικοὶ 522α
ἄτυχος 276α
αὐθέντης 294β
αὔξησις 47α, 111β, 124β, 133α, 142α, 854β, 1131β, 1230α, 1304α,
αὔξησις (ἐσωτερική) 1304β
αὔξησις (χρονική) 31β, 49β
-αυς 61β
αὐτὲ 159α
αὐτοπαθὲς 88α
αὐτὸς 508α
αὐτός, αὐτή, αὐτὸ 158
αὐτοτελεῖς 132β
αὐτότερος 1102β
αὐτόφωρος 771β, 1224β
αὐτόχθων 959α
ἀφαίρεσις 26β, 37α, 51α, 458α, 506α, 710α, 1581β
ἀφαιρετικὴ 208β
ἀφαιρετική (αἰτιατικοφανής) 67
ἀφασία 40α
ἀφεντιά σου 154β
ἄφες 265β
ἀφὴ 382α,β
ἀφηρημένον 1619β
ἄφιμος 295α
ἀφομοίωσις 26β, 27β, 125β, 330β, 375α, 458α, 664α, 710β
ἀφομοίωσις τῶν φθόγγων 420α
ἀφ' ὅτου 1047β
ἀφοῦ 68α
Ἀφροδίτη 1221β
ἀφρὸς 1218β
ἄφρων 1218β
ἀφτὶ 1429α
ἄφυλος 295β

ἄφυλλος 295β
ἀφφετουύζο 1587α
ἄφωνα 362α, 363
ἀφωνόκλητα 1229β
ἄχαρις, ἄχαρι 576α
ἄχειρον 302α
ἄχθος ἀρούρης 261α
ἄχριστος 302α
ἀχώριστα 961β
ἄχωρος 302α
ἄψυχος 775α

Β

βᾶ! 962β
βαβαῖ 1071β
βαθμός 1100β
Βαθῠ-ρριζος 1219β
βαθύς, βαθιά, βαθὺ 587α
βαθύτερος 759α
βάκιλλος-βάκυλος 1546β
βακτηρίδιον 307β
βακχεῖος 1072β
Βάκχος 1220α
βαλάντιον 307β
βάλλισμα 963α
βάλλω 190α, 1071
βάμμα 308β
βαπτιστικὰ 74α, 924α
βαρβαρισμὸς 80α, 309β, 1031α, 1128β, 1353β, 1487α
βαρδᾶτε 1472α
βαρεῖα 310α, 469α, 503β, 1501β
βαρίδι 719α
βαρίδιον 720α,β
βαρὺ γλυκὸ 146α, 772β
βαρυοξεῖα 861β
βαρύτονα καὶ ἀσυναίρετα 1229β
βαρύτονος 1505α
βασικὸς τόνος 1512β
Βασίλεις 720α, 1466β
Βασίλειος 735α
βασιλεὺς 1331α
βασιλεύτατος 1102β
βασιλεύτερος 1044β
βατταρισμὸς 1522β
βαυκάλημα 645α
βγαίνω 998β
βεβαρημένος 914β
βεγγαλικὰ φῶτα 1135α
Βεελζεβούλ 760β
βέλος 1039α
βελτίων, βέλτιον 574α
βένθος 1039α
βερίκοκκον 948α
βήξ 813α, 1477α
βιβλιοθήκη 1072α
Βιέτ-νὰμ 1384α
βιζικάντε 900β
βιλλανέλλα 944α
βιογραφικὴ 366α
βίος-ἄβιος 145β
βισσινὺς 685β
βλενογόνος 318α
βλέπω 395β
-βλητος 1167α
βοίδιον 720β
Βοιώτιον (σχῆμα) 255β
Βολαπούκ 366β, 634β
βολύμι 920α
βορέας 320α
βου- 960β

Βούδδας 388α
βούδιον 999β
βούλει 768β, 912β, 1232β
βούλευτις 738α, 1490β
βουλευτίς, (-ίδος), ἡ 1490β
Βουλὴ οἱ πεντακόσιοι 854α
βουλόμενον τὸ 934α
βουλυτὸς 322β
βουνὸ 852β
βουπλὴξ 813α
Βοῦρα ἡ 1224β
βοῦς 844β, 1041α, 1331α
βραδινὸς 1221α
β-ραυρὼν 1221α
βραχυλογία 546β, 900β
βραχυκατάληκτον 1532β
βρὲ 791α
βρὲς 1326α
Βρεττανία 326α
βρέχομαι 1290α
βρέχω 1289α
βρίζα-ρίζα 1220α
βρίθησι 1282α
βρικόλακας 327β
Βρίλησος, 326β
βρόδον-ρόδον 1220α
βρόμη 1653α
βρῶμα 327α
βρῶμος 327α
βυβλίον 315β
βύβλος 431α
Βυζάντιος-Βυζαντία 1220α
βῴδιον 720β
βῶλος 319β
βῶλος-σβῶλος 1326β.

Γ

γαῖα 399β
γά-ι-δα-ρος 1529α
γαμβρὸς 148β, 628α
γάμος-δύσγαμος 145β
γάντι 1465α
γανωματὴς 850β
γὰρ 1041β
γάστρα 1133α
γάτος 333α
γγάστρι 1387β
γέγραμμαι 1246α
γέγωνα 334α
γειὰ 484β
γελοιογραφία 763α
γένεσις 976α
γενέτης 1492β
γένη κατηγοριῶν 779β
γενικὴ 146α, 184β, 775β, 866β
γενική (αἰτίας) 59α, 1281α
γενική (ἀντικειμενική) 591α, 592β
γενική (ἀπόλυτος) 223β, 939α
γενική (ἀττικοφανής) 67α
γενική (διαιρετική) 406β, 1111β
γενική (διηρημένου ὅλου) 406β
γενική (κτητική) 1277β
γενική (μεριστική) 113α, 1271α, 1280α
γενική (παραθετική) 592β
γενική (προσωπική) 1280α
γενική (συγκριτική) 591α, 1277β
γενική (τιμήματος) 1281α
γενική (ὕλης) 1053α, 1277α, 1280α, 1546α
γενική (χωριστική) 1277β, 1280α
γενικοφανὴς 293α

γενικοφανὴς δοτικὴ 443α
γέννησις 976α
γεννήτωρ 1492β
γεννικὸς 335α
γεννοῦν καὶ τὰ κοκκόρια του 924β
γεννῶ 1492β
γένος 488β, 557β, 1057β
γένος (ἀπώτερον) 568α
γένος (γραμματικόν) 345β, 568α
γένος (προσεχές) 795β
γένος (τριπλοῦν) 1526α
γένος (φυσικόν) 568α
γεραρὸς 1221α
γέρας 1399β
γέρος 1428β
γέρος ἄνθρωπος 564α
γερουνδῖδον 348β
γέρων 829α, 824β
γῆ 375α
γηρολόγος 371β
γιὰ 403α, 961β, 971β
γιαγιὰ 852α
γιὰ νὰ 68α
γιατὶ 277α
γιατρειὰ 713β
γίγγλυμος 962β
γίγνομαι 191α
γῖννος 681α, 731β
γίνομαι 334α
γιὸς 369β
Γιῶργις 720α, 1466β
γκαρύζω 350α
γκάφφα 1586β
γκρασσάρισμα 1321β, 1522β
γκρασσάρω 748α
γλακῶ 721β
γλαῦξ 814α, 959α
γλεῖνος 354β
γλυκός, γλυκιά, γλυκὸ 587α, 1108β
γλυκῦ-ρρους 1219β
Γλυκώνειος 271β
γλῶσσα 357α, 1440α
γλῶσσα ἐνδοσυνθετικὴ 533β
γλῶσσα καθωμιλημένη 753β
γλῶσσα μητρικὴ 948β
γλῶσσαι διεθνεῖς 356β
γλωσσάριον 882α
γλωσσηματικὸν 364β
γλωσσοδέτης 752α
γλωσσολύτης 752α
γλῶττα 870β
γνήσιον «ει» 476α
γνωμικὸν 228β, 358α, 1137α
γνωμικὸς ἀόριστος 1632β
γογγυσμὸς 962β
γονεωνυμικὰ 718β
Γόρτυν 828α
γουδὶ 1048α
γράμμα 152α
γράμμα τοῦ κυνὸς 1217β
γράμματα 295α, 787α
γράμματα ἁπλᾶ 782α
γράμματα ἐσωτερικὰ 636
γράμματα μικρὰ 782α
γράμματα πνευματώδη 1171α
γράμματα φοινικήια 23α, 751α, 1602β
γραμματεία 1599β
Γραμματικοὶ 118β, 1356α
γραμματολογία 364α, 1599β
γραμματόσημα 119β
γράσος 366β
γραῦς, 844α, 1329
γραφεὺς 844α
γράφη 1232β
γραφὴ 95β, 276α, 870α
γραφὴ (ἐπισεσυρμένη) 611β
γραφὴ (ἱερογλυφική) 722β
γραφὴ (μεγαλογράμματος) 953β

γραφή (μετροσύνθετος) 944α
γραφή (στρογγύλη) 636α, 782β
γράφηκα 1303β
γράφοιο 1232α
γράφομαι 192α
γράφου 1232β
γράφω 811β
γράφων, γράφουσα, γράφον 929
γράψαιο 1232β
γράψιμο 853β
γρηὰ γυναῖκα 923α
γρήγορα - γλήγορα 1221α
γρῖφος 85β, 269α, 887β
γρύλλος 369β
γυμνασιάρχις ἡ 1490β
γυνὴ 371β
γύρα 371β
γύρω 212α
γὺψ 819β
γύψος 268α
γωνιὰ 1470α

Δ

-δα 540α
δᾶ 349β
δα- 960β
δαΐζω 376α
δαὶς ἡ 57β, 1329
δάκρυσι τοῖς 922α
δακρυχέουσα 1348α
δακτυλικὸν 377α
δακτυλικὸν ἑξάμετρον 393β
δάκτυλος 1182β
δάμαρς ἡ 1328β
δάνειον 313β
δάνειος 414α, 786α
δανεισμὸς 962β
δασεῖα 210β, 1169β
δασέων (ἀλλεπαλληλία) 48β, 49α
δάσυνσις 118β
δατισμὸς 899α, 1353β, 1487α
Δαυησινὸς κανὼν 730α, 1028α
Δεββώρα 1224β
δεδιὸς 177α
δέδοικα 177α
δεδοικήσω 1480α
δεῖ 1483α
δεῖ δὲ χρημάτων 398β
δείδω 757β
δείκνυμι 978α
δεικτικὸν 1200α
δεικτικὸς 1200α
δεικτικὸς προσσχηματισμὸς 653β, 711α
δεῖξις 412β
δεῖξις διάλληλος 391β
δεισ- 451β, 960β
δεκακυμιὰ 1551β
δεκατετράστιχο 1353β
δέλεαρ 922α, 1224α
δελφὶς 826α
δὲν 259α, 1058β
δένδρα 1091β
δένδρεσι τοῖς 427β, 922α
δενδροκοπῶ 1229α
δεξαμενὴ 765β
δεξιᾷ 257β, 441β
δέρμα 431α
δεσποινὶς 396α
δεσπότις ἡ 1490β
δέστε 1472α
δεῦτε 396α

δευτερεύουσαι (προτάσεις) 565β
δευτεροπρόσωπος 156α
δῆγμα 390α
δηλαδὴ 399β, 557β
δηλῶ 1254α
δημηγορικὸς 1183β
Δημήτηρ ἡ 832, 1223β
Δήμητρος καρπὸς 1156β
δημοτικὰ τραγούδια 91α
δημώδη ἄσματα 393β
δῆξις 391β
-δης 43β
δι- 960β
διὰ 971β
δῖα ἡ 29β
διαβόητος 1152α
διαβουλευτικὸν 1559α
διάζευξις 404α, 1097α
διάθεσις, 229α
διάθεσις μέση 917α
διάθεσις συντελικὴ 1447α
διαίρεσις 320β, 978β, 1500β
διαιρετικὴ ἡ μεριστικὴ 336α
διᾶκος 407α
διάκοσμος (γραμματικός) 366α
διάκρισις 1152β
διάλεκτος 54β, 319β, 454β, 1030β, 1611α
διάλεκτος (δωρική) 27α
διάλεκτος (ὁμηρική) 802β
διαλληλία 868β, 884β
διάλληλος 85β
διάλογοι (ζητητικοί) 667β
διάλυσις 406α
διαλυτικὰ 406α, 429α, 1523α
διά μέσου σχῆμα 1277α
διανεμητικὰ 242β
διάνοιαι 981α
διαπασῶν ἡ, τὸ 380α
διαπιδῶ 414α
διαῤῥέω 1218β
δίαρσις 414α
διασάφησις 1033β, 1152β
διασκέλισμα 1551α
διασκέλισις (μετρική) 942β
διασταλτικὸς 1197α
διάστασις 215β
διατί 902α
Δία τὸν 403α
διὰ τόπου κίνησις 600β
διατριβὴ 530α, 909β
δίγαμμον στοιχεῖον 416α
Διγενὴς Ἀκρίτας 627α
διγλωσσία 1383α
δίδομαι 1263β
διδοὺς, διδοῦσα, διδὸν 928
δίδωμι 1258β
διεζευγμένον 368α
διέκτασις, 406α
διέξοδος 431β
διέρρωγα 1275β
διηρημένον ὅλον 336α, 423α, 592β
δίκαιον 804α
δίκαιος, δικαία, δίκαιον 568β
δικανικὴ 401α
διακανικὸς 562α, 1315β
δίκλεις 423α
δικλὶς 787β
δικτατωρεία ἡ 1661α
δίλημμα 1527α
δίμετρος 428α
δίμετρος καταληκτικὸς 680β
διμορφία γλώσσης 418α
διὸ 1042α,
διόρθωσις τυπογραφικὴ 1537α
διορθωτὴς 1537α
διορθωτικὸν 364β
διορισμὸς 557β

διορισμός (ἐπάλληλος) 552α
διορισμός (κατ' ἐπεξήγησιν) 565α
διορισμός (κατηγορηματικός) 565α
διοριστικαὶ 128β
Διόσκουροι 1581β
δίπηχυς, δίπηχυ 570
διπλᾶ 985α
διπλασιασμὸς 110α, 1116β
διπλῆ 427α
διπλογενῆ 175β, 417β
διπλοκατάληκτα 1058β
διπλόκλιτα 1058α
διπλόμορφα φωνητικὰ 1058β, 1470β
διπλότης 428α
δίπλωσις 428α
δίπους 62β, 959α
δίπτωτα 535α
δίπυλον 780β
δὶς 451β
δισ- 393α
δισσολογία 428α
διστακτικὸν μόριον 946β
δίστιγμα 413α
διστιχία 452β
δισχήματιστα 1178β
-διφης 30β
δίφθογγοι 49β, 132β, 1530α
δίφθογγος 979α, 1048α
δίφθογγος (καταχρηστική) 33α
δίφθογγος (νόθος) 457α, 476α, 457α
διφορούμενος τονισμὸς 1512α
διχοτομικὴ 435α
δίχρονα 29α
δίχρονον 710α
δίχρονος 428α
δίχως-χωρὶς 740β
διψάω 1145β
διώβολον 424α
διώνυμος 430β
δμὼς 959α
δοκεῖ 1588α
δοκίμια (τυπογραφικά) 1537α
Δοξαπατρῆς 1327α
δοξαστικὰ 439α, 1425β
δόρυ τὸ 922α
δοσοληψία 83β
δόστε 1472α
δοτικὰ 440α
δοτικὴ 153β, 785β,
δοτική (αἰτιατικοφανής) 67α
δοτική (ἀπόλυτος) 940α
δοτική (δυναμική) 1029β
δοτική (κοινωνική) 1280β
δοτική (περιποιητική) 1280β
δοτική (προσωπική) 1314
δοτική (συνοδείας) 1029β
δοτική (χαριστική) 1620β
δούλειος-δούλιος 444β
δόχμιος 1007α
δράκος 1041α
δρόμος 851α
δρῦς 840α
δυϊκὸς 309, 61α, 1234α
δύναμη 852α
δύναμις 361β
δυνητικόν «ἄν» 1564α
δυσ- 303α, 960β, 1396β
δύσβατος 1323β
δυσωδία 452β, 535β
δύω-δύνω 1548α
δῶρα-ἄδωρα 451α
δωριάζω 454β
δωρίζω 455β
δωρικὰ 266β
δωρικὴ 38β
δωρικὸς μέλλων 912β
δωρικώτερον 454β
δωροδοκῶ 455β
δῶρον 804α
δωσίλογος 439β, 890α

Ε

ἔ! 794β
ἔαδεν-εὔαδεν 1220β
ἔαρ 833, 1224α
ἔαρ, ἦρ 1222α
ἑαυτοῦ μου 463α
ἔβαλον (κλίσις) 190
ἔβην (κλίσις) 195
ἐβίων (κλίσις) 195
ἑβραῖος 993β
ἔγγυος 464α
ἐγείρω 535β
ἐγενόμην (κλίσις) 191α
ἐγερτικὰ 467α
ἐγέρρω 1221β
ἔγια λέσα 464β
ἐγκαινιάζω 464β
ἐγκελευσματικὸς 465α
ἔγκλημα 465α
ἐγκληματίζω 465α
ἐγκλινόμενα 132α, 465α
ἐγκλίσεις (ἀπρόσωποι) 466α
ἐγκλίσεις (συντακτικαί) 466β
ἔγκλισις 1134α, 1009α
ἔγκλισις (ἐπιτακτική) 647β
ἔγκλισις (εὐχετική) 655β
ἔγκλισις (τόνου) 211α
ἐγκλιτικὰ 464β, 961α
ἐγκλιτικὰ φωνήεντα 1231α
ἐγκλιτικὴ 465α
ἐγκύκλιος 852β
ἐγκύκλιος παιδεία 470α
ἐγκώμιον 551β
ἔγνων (κλίσις) 195
ἐγράφην (κλίσις) 192, 195
ἐγράφου 1232β
ἐγράψω 1232β
ἐγρήγορα 1275β
ἐγὼ 984β, 156α
ἔδαφος 853β
ἐδόμην 1266β
ἔδραν (κλίσις) 195
ἔδυν (κλίσις) 195, 454α
ἐδώδιμα 1091β
ἔδωκα 1261β
-εειν 1282β
ἐζημίωσεν ὁ πραγματευτὴς 923β
ἐθέμην 1266α
ἔθηκα 1261α
ἐθνικὰ 55α, 1002α, 1056α, 1089β
ἐθνικοὶ 706β
ἔθος 51β
ἔθος ἰωνικὸν 747β
εἰ 461β
ει 979α
-εια 27β, 28α, 29β,
εἶα 713β, 1000α
εἰάζω 714β
εἴδη 676α
εἴδημα 718β
-είδης 43β
εἴδησις 721α
εἰδογραφικὴ 366α
εἰδοποιὸς διαφορὰ 416α, 638α, 1033β
εἶδος 348α, 962α, 1057β
εἰδυῖα 722α
εἶεν 1282α
εἴθε 900α, 1133β
εἰκόνα 491β
εἰκονογραφία 367α
εἰκὸς 1124α, 1474β
εἴκω 490α, 550β, 726β
εἰκὼν 924β
εἴλη 727α
εἵλη 727β

εἰλὸς 679α
εἴλως 822α
Εἴλως 679α
εἶμα 52α
εἶμαι 912α, 1004δ, 1284α
εἶμαι 1004δ
εἱμαρμένη 908δ
εἴμην 1266δ
εἰμὶ 177α, 352α, 951α, 1378α
εἶμι 154α, 177α, 631δ, 951α,
εἶναι 459α, 1588α
εἶνε 492δ
εἶντα 970δ
εἴξω 1480α
-ειον 1481α
ἔιο ποπέιο 645α
εἶπα 124δ
εἴπερ 683α
εἶπον 879α
εἶπος 735δ
εἴπω (θά) 498δ
εἰπὼν 736α
-ειρα 1225α
εἰρήνη 1356δ
εἴρω 632α
εἰρωνεία 153δ
εἷς 246δ, 959α, 1330
εἰσβάλλω 1323δ
εἰς τόπον κίνησις 600δ
εἶτα 687α, 744α
εἴ τι 688α
ἐκ 1061α, 1394δ
ἐκ (ἐξ) 986α
Ἑκάλη 622α
ἑκατόμβη 1551δ
ἐκεῖνος 163δ, 502δ, 508α
ἐκεχειρία 1170δ, 1616δ
ἔκθλιψις 132α, 219δ, 226δ, 233α, 704α, 861α
ἔκκλησις 512α
ἔκκλισις 512α
ἔκκρουσις 512α
ἔκλειψις 511δ
ἔκλησις 512α
ἐκμανθάνω 224α
ἐκ παραλλήλου 1165α
ἐκ Πειραιῶς 214δ
ἔκπλους 807α
ἐκποδὼν 1513δ
ἔκπτωσις 87δ, 290δ
ἔκτασις 27δ, 33α, 121α, 133α, 141α, 512δ, 638α, 923α, 1133α
ἔκτασις (ἀναπληρωματική) 353α, 672δ
ἔκτασις (ἰδιαιτέρα) 555δ, 719δ
ἔκτασις (κλιτική) 854δ
ἔκτασις (μετρική) 513α, 942δ
ἔκτασις (φωνητική) 554δ
ἔκτασις (χρονική) 1091δ
ἐκτένεια 554δ, 638α, 719δ, 923α,δ, 1051α
ἐκτομίας 1482δ
ἐκτοπιστικὰ 562α
ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ 1041δ
ἔκφρασις (γραφική) 368δ
ἔκφρασις (περιγραφική) 1152δ
ἔκφρες 769α, 1233α
ἐκφρέω 1233α
ἔλα 515α
ἔλασσον 1100α
ἐλαφηβόλος 1039δ
ἐλαφρόμυαλος 924δ
ἐλαφρὺς 1108δ
Ἐλέα 514δ
ἐλεγειακοὶ 762α
ἐλεγεῖον 944α
ἐλεγίαμβος 272α
ἔλεγος 515δ
ἐλέγχου ἄγνοια 637α

ἐλέγχου ἀλλαγὴ 637α
ἐλελύκης 1231α
Ἑλενάκι τὸ 1052δ
ἐλέφας 822δ
ἑλκυσμὸς 962δ
ἐλλειπτικὰ 75α, 121α, 175δ, 523α, 1058α
ἐλλειπτικά (ἐπίθετα) 588α
ἐλλειπτικά (ῥήματα) 1274δ, 1312α
ἐλλειπτικὴ πρότασις 452δ
ἔλλειψις 233α, 324α, 352δ, 1129δ, 1551δ
Ἕλλην 826α, 923α
ἑλληνισμὸς 309δ
ἑλληνιστικὴ 82α
Ἑλλήσποντος 1323δ, 1581δ
ἕλμινς 969α, 1328α
ἕλξις 175δ, 552α, 523δ, 640α
ἐλπίδα 851δ
ἐμαράνθην 1473α
ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ, ἑαυτοῦ 159α
ἔμβραχυ 1391δ
ἐμένα 971δ, 1338δ
ἔμηνα 525
ἔμμα 52α
ἔμμετρος 99α
ἔμμηνα 525δ, 899δ
ἐμός· σός·ἑὸς 161α
ἔμπηρος 526δ
ἐμπρόθετος (αἰτιατική) 65α
ἔμπυρος 526δ
ἐν 968δ
ἓν 827α
ἐν Ἅιδου 529α
-εναι 1233α
ἐναλλαγὴ 27α, 375α, 923α
ἐνάλλαξις 530α
ἔναλος 530δ
ἐναντιωματικαὶ 1132δ
ἐναντιωματικὸν 93δ
ἐναντίωσις 76δ, 145α
ἔναρθρος 23α, 237α
ἕνας, μιά, ἕνα 240δ
ἔνδεια 233α
ἓν διὰ δυοῖν 450δ, 875α, 1165α
ἐνέργεια 1091δ
ἐνεργητικὰ (ἀμετάβατα) 405δ
ἐνεργητικὰ (μεταβατικά) 405δ
ἐνεστὼς (ἱστορικός) 154α, 536δ
ἐνεστὼς (συντελικός) 1446α
ἐνθύμημα 516α, 557α
ἐνίζω 539α
ἔννοια 275δ, 293δ, 306δ, 322α, 413δ, 415α, 488δ, 539δ, 540δ, 780α, 978δ
ἔννοια (ἀπόλυτος) 224α
ἔννοια (μειωτική) 541α
ἔννοιαι (ἐναντίαι) 530δ
ἔννοιαι (ἐπάλληλοι) 552α
ἔννοιαι (ἰσοπλατεῖς) 552α, 1455δ
ἔννοιαι (ὑπάλληλοι) 1450α
ἐννότιον 545α
ἔννυμι 534α
ἐνόπλια 1626δ
ἕνος 53α
ἑνότητες 258α
ἔν-ρινος 1219δ
ἔνσιγμος 198δ
ἔνσιγμος ἀόριστος 1302α
ἔνστασις 151δ, 1577α
ἐνταῦθα 1516α
ἔντονον 902δ
ἐν τόπῳ στάσις 600δ
ἔντος 970δ
ἐνυπόκριτος ὑποστιγμὴ 1572α
ἐν χρῷ κεκαρμένος 779α
-ενω 53δ
ἔνωμος 541α
ἐνωπὴ 542α

ἐνωρίτερα 744α
ἐξ 546, 1386α
ἔξ 546
ἐξαιρέσεις 1031α
ἐξαίρεσις 233α, 762α
ἐξ ἀκλίτων 1086
ἐξάλειψις 201
ἔξαλος 546α
ἑξάμετρον 377α, 684α
ἐξάρτισις 547α
ἐξάρτυσις 547α
ἐξάχρονος 547α
ἐξέρρω 546α
ἔξευρε 1201α
ἐξηγητικὸν 364
ἐξηρτημέναι προτάσεις 565
ἐξίσωσις (ἀναλογική) 921
ἐξίσωσις (καταληκτικοῦ φωνήεντος) 65α
ἐξίσωσις (τονική) 65α
ἐξοβελίζω 48α, 996
ἐξοδιάριοι 549α
ἔξοδιον 549α
ἐξομαλισμός (ἀναλογικός) 549α
ἐξορρίζω 549
ἐξοχότης του 154, 157
ἐξ ὑπολήψεως 1557α
ἔοικα 177α, 490α
ἐπαγγελματικὰ 1002α, 1091α
ἐπαγωγὴ 119, 551, 1015α, 1548
ἔπαινος 470, 803α
ἐπ' ἀκριβὲς 765
ἐπάλληλοι διορισμοὶ 563
ἐπαναδίπλωσις 114, 461, 553α, 1411α
ἐπανάληψις 117α, 553α,
ἐπαναστροφὴ 123, 1469α
ἐπαναφορὰ 125, 553
ἐπάνοδος 125, 553α
ἐνανόρθωσις 102, 562
ἐπανορθωτικὸς 1131
ἐπαύξησις 512, 554, 638α, 719, 923α,
ἐπαυτόφωρος 1224
ἐπαφὴ 294, 382α
ἐπειδὴ 399
ἐπέκτασις 118, 133α, 512, 948α
ἐπέκτασις (ἐπική) 556α
ἐπένθεσις 330α, 432α, 664α
ἐπενθύμημα 539α
ἐπεξεργασία 596
ἐπεξήγησις 203, 558α, 563, 1196
ἔπη (ἐμβόλιμα) 525
ἐπήρεια 610α
ἐπιάλτης 657α
ἐπιβόητος 1152α
ἐπίγραμμα 944α
ἐπίγραμμα (μονόστιχον) 958
ἐπιγραφαὶ 413
ἔπιδε 1201α
ἐπιδεικτικὸς 562, 1315
ἐπιδιόρθωσις 102, 554α
ἐπιδιορισμὸς 292α
ἐπίδοσις 76
ἐπιζευκτικὴ 278
ἐπίθεμα 592
ἐπίθεσις 458α
ἐπίθετα 65α, 175, 242, 961α, 1057, 1092, 1082α, 1093α, 1095α
ἐπίθετα (ἐλλειπτικά) 520, 521α
ἐπίθετα (μεταπλαστά) 923α
ἐπίθετα (μονοκατάληκτα) 957
ἐπίθετα (παθητικά) 567α
ἐπίθετα (ῥηματικά) 567α, 1093α
ἐπιθετικαὶ προτάσεις 565
ἐπιθετικὸς διορισμὸς 552α
ἐπίθετον 337, 406, 418α, 422, 860, 933, 1019
ἐπίθημα 563α, 642, 1317α
ἐπιθήματα 1080α

ἐπικὴ διέκτασις 420α, 1283α
Ἐπικηφισιὰ 784α
ἐπικοὶ 762α
ἐπικράτεια 431α
ἐπίλησις 595α
ἐπίλογος 1193α
ἐπίλυσις 595α
ἐπιλυτικοὶ 542
ἐπιμεριζόμενα 596α, 1153
ἐπιμερισμὸς 224α, 994α, 915α, 1153
ἐπιμεριστικαὶ ἀντωνυμίαι 167, 506α
ἐπιπάροδος 923
ἐπιπολὴ 597
ἐπίρρημα 27α, 47α, 67α, 93, 101α, 128α, 141α, 142α, 148α, 173α, 227, 233α, 239, 314, 429α, 477, 489, 489, 730, 1035α, 1057, 1067α, 1074, 1078α, 1109, 1129
ἐπίρρημα (δοτικοφανές) 443
ἐπιρρήματα 75α, 200α, 243α, 643α, 1085, 1095, 1096α, 1374, 1394α
ἐπιρρήματα (ἐκ συνεκφορᾶς) 1429α
ἐπιρρήματα (ἐπεκτεταμένα) 556
ἐπιρρήματα (θετικά) 1483α
ἐπιρρήματα (πλησιότητος) 1168
ἐπιρρήματα (προθετικά) 1191α
ἐπιρρήματα (συσχετικὰ ἢ ἀνταποδοτικά) 173
ἐπίρρησις 597
ἐπίρρυσις 609
ἐπίρρυτος 609
ἐπίσιμος 610α
ἐπίσπου 1201α
ἐπισταλτικὴ 440α
ἐπιστροφὴ 125α, 152α
ἐπισυλλογισμὸς 611,1203
ἐπίτασις 76, 506α, 1552α
ἐπιτατικὰ 302α, 694α
ἐπιτατικὸν 26α, 93
ἐπιτατικὸς 905
ἐπίτεξ 813α
ἐπίτονος συλλαβὴ 1379
ἐπιτροπεία 713α
ἐπιφάνεια 714α
ἐπίφθεγμα (κλητικόν) 614
ἐπίφθεγμα (ὁμοτικόν) 1017α
ἐπιφορὰ 126α, 152α
ἐπιφώνημα 33, 50α, , 80α, 459α, , 484, 674α, 794, 1049α,
ἐπιφώνημα (ἐκπλήξεων) 514
ἐπιφώνημα (θλίψεως) 459
ἐπιφώνημα (κλητικόν) 459
ἐπιφωνήματα 75α, 1085, 1410α
ἐπιφωνηματικαὶ ἐκφράσεις 1456α
ἐπιφώνησις 129
ἐπιχείρημα 1097α
ἐποίνιον 597α
ἕπομαι 112α, 177α
ἑπόμενον 1560
ἔπος 377α, 399
ἔπος (ἡρωικόν) 621α
ἔπος (θρησκευτικόν) 621α
ἔπουψις 228, 1063
ἐπριάμην 1266α
ἑπτάψυχος 1551
ἐπύλλια 621α
ἔπω 382
ἐπωδικὴ τριὰς 1525α
ἐπωδὸς 79α
ἐπῴζω 620α
ἐπώνυμα 55α
ἐρασμικὴ προφορὰ 1208
Ἐρασμικοὶ 687
Ἔργα καὶ Ἡμέραι 621α
ἐργάζομαι 386α
ἔργμα 624
ἔρεβος 626α
ἔρεζε, ἔρεξεν 1221α

ἐρέται 1526β
ἐρι- 960α,β
Ἐρίαρτος 83α
ἔρις 822α
ἐρίσεως 86α
ἑρμηνευτὴς 919α
ἑρμηνευτικὴ 522β
Ἑρμῆς 801α
ἐῤῥάπιζον 1220α
ἐῤῥαπτον 1220α
ἐρρίγησι 1282α
ἐρρινόληκτα 1229β
ἔρρινος 542β, 1219β, 1222α, 1318α
ἐρρύην (κλίσις) 195
ἔρρυθμος 1222α
ἔρρω 566
ἐρρωμένος 1108β
ἐρωτηματικὸς 563α, 673β
ἐρώτησις 632β, 1158β
ἐρώτησις (διπλῆ) 646β
ἐρώτησις (εὐθεῖα ἢ ἀνεξάρτητος) 646α
ἐρώτησις (πλαγία) 693α
Ἐρωτόκριτος 621β
-εσα 1305β
ἐσάλπιγξεν 1122β
ἔσθην 194
ἔσθημα 58α
ἐσθὴς 821β
ἐσπεράντο 319β, 356β
ἔσπερσα ἔσπειρα 1221β
ἐσσία 634β
ἔσται 635α
ἐστὲ 635α
ἐστεμμένοι οἱ 1365α
ἕστηκα 951β, 1120β
ἕστην 1261α
ἔστην (κλίσις) 193
ἑστήξω 1478β
ἐστὶ 468α
ἑστία 1470β
ἔστιν ὃς 468α
ἔστιν ὅστις 1042β
ἑστώς, ἑστῶσα, ἑστὼς 931
ἐσχηματισμένον 1458α
ἐσώ-ρουχα 1219α
ἔτειος 70β
ἑτερογενῆ 175β
ἑτεροίωσις 87β, 923α, 1116β
ἑτερόκλιτα 175β, 443α, 640α, 796β, 923α
ἑτερόκλιτος 637β, 639β
ἑτεροπαθὴς 88α
ἑτερόπνοα 363α
ἑτεροπροσωπία 1469β
ἑτερόπτωτον 639β
ἕτερος 416α, 636α, 695β, 1059α
ἕτερος, ἑτέρα, θἄτερον 640
ἑτεροσυλλαβισμὸς 1381α
ἑτεροσχημάτιστα 638α
ἑτεροφρασία (γραμματική) 640β
ἑτεροφρασία (λεκτική) 640α
ἑτερόφωνα 363α
ἑτοιμολογία 642α
ἔτυμα τὰ 642β
ἐτυμολογία 641α, 1031α
ἐτυμολογικὸν 1079α, 1597α
ἐτυμολογικόν (σχῆμα) 1135β, 1138β, 1277α
ἔτυμον 364β, 1079α
ἔτυμος 641β
εὐ- 960β
εὐαγύα καὶ εὐάγυια 644α
Εὐάγων 933α
Εὐβοεὺς 1331α
εὔβοτρυς, εὔβοτρυ 570α
εὔβωλος 644α
εὐγένειος 644α
εὔγυιος 644α

εὐγωνία 644α
εὐδαίμων, εὔδαιμον 574
Εὐέλθων 932β
εὔελπις, εὔελπι 575
Εὔη 643β
εὐήθης 772β, 1598α
εὐθεῖα 789α
εὐκνήμις 1509β
εὐκταῖος 56α
εὐκτέον 56α, 647α
εὐκτικὴ 50α, 54β, 188α, 1034α, 1231α
εὐκτική (δυνητική) 647β
εὔμετρος 649α
εὔμοιρος 649α
εὐνάζω 649β
εὔνους, εὔνου 385
εὔνους ὁ,ἡ 1332
εὔοινος 647α
εὔπαις 959α
εὑρησιεπὴς 650β
εὑρησιλογία 650β
εὑρησιτεχνία 650β
εὖ-ριπος 1219α
ἐϋρραφὴς 1219α
εὖ-ροια 1219α
εὔρυτος 650β
εὐρύχωρος 651α
εὖ-ρωστος 1219α
εὐ-ρώτας 1219α
-ευς 616
εὔσους 1000α
εὐσταχιανὴ 380α
Εὐτρέπων 933α
εὐφημισμὸς 153α
εὔφιμος 652α
εὐφωνία 451α, 757β
εὐφωνικὸν 1191α, 1477β
εὐφωνικὸς 656β
εὐχαρίστησις 50β
εὐχετικὴ 466β
εὐχὴ 50β
εὐωχῶ 650α
ἐφελκυστὰ 653α
ἐφελκυστικά (σύμφωνα) 653α
ἐφελκυστικὸν 1477β
ἐφελκυστικὸν ἐπίθημα 388α
ἐφεσιβολῶ 1272β
ἐφέτος 152α, 381β, 382β
ἐφημερὶς 597α
ἔφησθα 1232α
ἔφθερσα ἔφθειρα 1221β
ἐφθὸς ὁ 1028α
ἐφιάλτης 906α
ἐφ' ἴσης 381β
ἔφρηκα 951β
ἐφύμνια 79α
ἐφ' ᾧ(τε) 1041β
ἐφ' ὥτε 753α
ἔχασε τὰ νερά του 924β
ἔχθρα 31β
ἐχμάζω 71α
ἔχουρι 1321α
ἔχουσιν ἔχουριν 1221β
ἐχρῆν 1405β, 1509α
ἔχω 382α, 459α, 912α, 1284α
ἔχω γράψει 207α
ἔχων 937β
-ευψα 1305β
-εω 716
ἕως 1400α
ἕως ὅτου 1047β

Z

ζα- 960α,6
Ζακυνθινὸ τόν(ν) 1478δ
ζᾶλος 665α
ζάχαρη 852α
ζεῦγμα 118δ, 324α
Ζεὺς 373δ, 374α, 738α, 922α, 1331
ζηλιάρης, ζηλιάρα, ζηλιάρικο 588
Ζὴν 667α
ζυγῖται 1526δ
ζυγὸς 1041α
ζυγὸς, ζυγὰ 417δ
-ζω (ῥήματα) 435δ, 1273α
ζῶ 667α, 1296α

F

Ϝ 33α, 381δ, 416α

H

ἢ 1077α
ἦα 713δ
ἦα τὰ 713δ
ἡβὸς 1000δ
ἦβρα (ηὖρα) 674α
ἤγγελμαι 1248α
ἡγεμὼν 827, 828
ἡγούμενον 218α, 620δ, 675δ, 888α, 1560δ
ἤδει 676α
ἤδει 676α
ἤδεισθα 1232α
ἤδη 676α
ἥδιον 721α
ἦδος 45α
ἦ δ' ὃς 680α, 994δ, 1041δ,
ἡδὺς, ἡδεῖα, ἡδὺ 569δ
ἤεισθα 1232α
ἤθη τὰ 725α
ἠθμὸς 677α
ἦκα 677δ, 1261δ
-ηκα 1303α
ἥκω 154α, 726δ
ἡλῖτις,(-ιδος),ἡ 678δ
ἦλοι οἱ 727δ
ἦμαι 1004δ
ἡμεδαπὸς 1383α
ἡμεῖς 382δ
ἡμι- 303α, 960δ
ἠμὶ 674α
ἡμιαυτόφωνον 680δ
ἡμιπερίοδος 871α
ἥμισυς, ἡμίσεια, ἥμισυ 63α, 569δ
ἡμίφωνα 362α, 916α
ἡμὸς 681δ
ἧμων 681δ
ἠνεσχέθην 1591δ
ἠνέχθην 1591δ
ἡνιοχεία 713α
-ηνσιος 686α
-ηξα 1305δ
ἥξω 1478δ
ἦπαρ 830α, 922α, 1222δ, 1224α
ἤπειρος 804
ἤπιος 735δ
ἦπου 683α
ἦρα 1224δ
Ἡράκλειος 735α
Ἡρακλῆς 838α
ἡρωελεγεῖον 515δ, 944α
ἡρωικὸν 377α
ἥρως 839δ
ἧς 502δ
ἧσα 686δ
ἧσθα 1232α
Ἡσίοδος 1039δ
ἧσις ἡ 739δ
ἥσκιος 383δ
ἦτα 744α
ἧττα 744α
ἦφι 745α
ἠχὼ 845δ
ἠὼς 839α
ἠὼς-ἀὼς αὔως 1220δ

Θ

θὰ 450α, 971δ, 1298δ
θαλάμιοι 1526δ
θάλασσα 851δ
θαλασσὺς 685δ
θαμιστὰ 1085
θαμιστικὸν 1471δ
θάρρος-σάρρος 1522δ
θαρροῦν τὸ 934α
θάρσος-θάρρος 1219δ
θᾶτερον 451α, 862δ
θάτερος 640α, 1059α
θαυμαστικὸν 1345δ
θεὶς ὁ 1330
θέλω 692δ, 700α
θέλω γράφει 207α
θέμα 698δ, 911α, 1230α, 1316α, 1477α
θέμα (ἀσθενές) 1268δ
θέμα (ἐνεστωτικόν) 537δ, 698α
Θέμα (ἰσχυρόν) 1268δ
θέμα (χρονικόν) 1230α
θεματικὸν φωνῆεν 31δ, 1230α
θεματικὸς 48α
θέματος (ἐξησθενημένη βαθμίς) 698α
θέματος (πλήρης βαθμίς) 698α
-θεμι 49α, 1092δ
θέμις 1400α
-θεν (ἐπιρρήματα) 564α
Θεογονία 621α
θεὸς 803α
Θεὸς ὁ 791δ, 1041α
Θεοφάνεια ἡ 714α
Θεοφάνια τὰ 614α, 699δ, 714α
«Θέρος, τρύγος, πόλεμος» 492δ
θὲς 697α
θέσει μακρὰ 1045δ
θέσεις 701δ
θέσις 261δ, 620δ, 1319δ
θετικοὶ λόγοι 1560δ
Θηβαϊκόν (σχῆμα) 255δ
θηλειὰ 713δ
θηλυκὸς 726α
θὴρ 832α, 1399δ, 1223α
θηριωδία 1620δ
θὴς ὁ 703δ
θλῖψις 233α, 508δ
θλιψίφωνα 362δ
θρανῖται 1526δ
Θρᾷξ ὁ 959α
Θρῇξ ὁ 705δ
θρὶψ 818α
θρόνος 1218δ
-θρους,-νους,-ρους κ.λπ. 61δ
Θυάτειρα 1225α
θυία ἡ 697α
θυῖα τὰ 697α
θύραζε 388α
θὼς 839δ

I

-*í* 477δ
ἰὰ ἡ 713δ
ἴα τὰ 713δ
-ιάδης 43δ
ἰάζω 714δ
ἰακὴ διαίρεσις 715α,1498α,1551α
ἰαμβικὴ τετραποδία 1485δ
ἰαμβικοὶ 762α
ἰαμβικὸν τρίμετρον 715α
ἰαμβοποιὸς 715δ
ἀμβοποιῶ 715δ
ἴαμβος 715δ, 1528δ
ἴαμβος (τρίμετρος) 1527δ
Ἰαπετικὴ 356α, 730δ
ἰαπετικὴ ὁμοεθνία 730δ
ἰδὲ 388δ, 1201α
ἴδε 1049α
ἰδεογραφία 367α
ἴδη 676α
ἴδημα 718δ
-ίδης 43δ
ἰδία ἡ 722α
ἰδιόκλιτα 175δ, 1058α
ἰδιότης 1091δ
ἰδιότητες 773α
ἴδισις 721α
ἶδος 488δ
ἰδοὺ 434α, 1049α, 1056α
ἰδοῦ 1201α
ἰδιωματισμὸς 721δ
ἰδρεία 722α
ἰδυῖα 722α
ἴελος 722δ
ἴεμαι 1263δ
ἱερὸς 1042α
ἴεσις 722δ
Ἰεχωβᾶ 1484δ
ἴζω 724α
ἵημι 1258δ
ἴησις 1001δ
ἰητὴς 724δ
ἴθι 725α
ἰίζω 725α
ἵκω 726δ
ἵλεως 280α, 585α
ἵλη 727δ
Ἰλισός-Ἴλισσὸς 1325α
ἰλλὸς 679α, 728δ
ἴλλος 679α, 728δ
Ἴλος 728δ
ἱμάω 728δ
ἵμερος 679δ
ἱμητὸς 728δ
-ιον 1481α
ἴν καὶ ἰ 960δ
-ινα 28δ
ἵνα 729α, 960δ, 970α, 1004
ἰνδογερμανικοὶ λαοὶ 355δ
Ἰνδοευρωπαῖοι 355δ
ἴννος 731δ, 1005α
ἴντο 319δ, 634δ
ἴον τὸ 733α
ἰὸς 735δ
-ιὸς 55δ
ἶπος ἡ, τὸ 735δ
ἵππειος 735δ
ἱππο- 960δ
ἱπποκρατικὴ σεῖσις 1338α
ἵππος 735δ, 1041α
ἵππος - ἵππορ 1221δ
ἱππότροφος 736α
ἱππὼν ὁ 736α

ἱππωνία 1571α
-ιρος 500α
ἶς 502δ
Ἶσις ἡ 739δ
Ἰσμήνη ἡ 740α
-ισμός (-ιζω) 962δ
ἰσόβιος 740δ
ἰσόβοιος 740δ
ἰσόθεος 1229α
ἰσόκωλον 1136δ, 1015α
ἴσον 1100δ
ἴσος 741α
ἰσοσύλλαβος 1014δ
ἰσόχρονος 1015α
ἵσταμαι 1263α
ἵστημι 193, 535δ,1258α
ἱστορία 1031α
ἱστορικὴ ὀρθογραφία 1031α
ἱστορικοὶ 762δ
ἱστορικοὶ χρόνοι 1632δ
ἱστορικὸν 364δ
ἱστορικὸς ἐνεστὼς 1633α
ἰσχυρὸν 698α
ἰύζω 745α
ἶφι 745α
ἰχθὺς 840α
ἶψος 746α
ἰωτακισμὸς 710α
ἰωτακισταὶ 678δ

J

j 31α, 32α, 34α, 34δ, 381δ.

K

καβγᾶς 777δ
καθαρειότης 751δ
καθαρεύειν 309α
καθαρεύουσα 402δ
καθ' ἕλξιν 1163α
καθημαγμένος 52α
κάθημαι 177α, 753α
κάθισε στ' ἀβγά σου 924δ
καθοίκι 725δ, 753α
καθ' ὅλον καὶ μέρος 1008δ
καθ' ὑπερβολὴν 1551δ
καὶ 1041δ, 1405α
καὶ δὴ καὶ 755α
καὶ εὐθὺς 935α
καινὸς 756δ, 780α, 1017α
καινόω 756δ
καιριολεκτῶ 870δ
καιρός - τσαιρὸς 1534α
καὶ τὸν 238α
κακὴν κακῶς 854δ
κακιὰ 714α
κακοηχία 757δ
κακουργιοδικεῖον 757δ
κακοῦργος 1041α, 1508α
κακοφωνία 758α
καλὲ 791α
καλημαύκι 920α
καλλιαισθησία 758α
καλλίτερα 744α
καλοκάγαθος 1429δ

κάλος, (-ου), ὁ 759α
καλός, καλή, καλὸ 786
κάλτσα-κάρτσα 1221β
καλύτερος 1176, 759α
καλῶν, καλοῦσα, καλοῦν 930
κάλως ὁ 279α
κάμιλος 760β
Κάμιλλος 760β
καμπύλαι, (-ῶν), αἱ 800β, 1057β
κανεὶς 502β, 1644β
κανόνιον 762β
κανοῦν τὸ 61β, 807α
κανὼν 424α, 762α
κάποιοι 915α
κάππα 858α
κάπρος 1218β
κάργια ἡ 759α
καρδιὰ 851β
καριοφίλι 945α
κάρρων 34β
καρύδι 719α
καρῦδι 720β
κάσσα 763β
καταβίβασις 108α
κατάγνυμι 535β
κατάκλιμα 765β
κατακυλῶ-κατρακυλῶ 1221β
καταληκτικὸν 120β, 943β, 1533α
καταληκτικὸς 770α
καταλήξεις προσωπικαὶ 1231β
κατάληξις 471β, 1079α, 1080α, 1126β, 1477α
κατάληξις (παραγωγική) 769β
κατανέω 770β
καταντικρὺ 1516β
κατὰ πλεονασμὸν 1191α
κατὰ ποιὸν 775α
κατὰ ποσὸν 775α
κατάπυρρος 770β
κατᾰ-ρρίπτω 1219β
κατάρρους 1219α
κατάρτυσις 771α
κατασκευὴ 123α
κατὰ συμβεβηκὸς 638α
κατὰ σύνεσιν 980β
κατάσσυτος 771α
κατάταξις 1033β, 1152β
κατά τι 102α
κατὰ τὸ νοούμενον 175β, 281α, 523β
κατὰ τρόπον 775α
καταφατικὸς 228α
κατάφορος 772α
καταφρύσσω 771β
κατάφωρος 1224β
κατάχρησις 924β
κατάχρισις 772β
καταχωρῶ 772β
Κατεβαίνης 1327α
κατηγόρημα 1124β
κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς 278α
κατηγορία 1455β
κατηγορικὸς 59β
κατηγορούμενον 776β, 1123β
κατηγορούμενον (ἐπιρρηματικόν) 1425β
κατηγορούμενον (προληπτικόν) 57α, 1192β
κατῆλιψ 818α
κατ' οὐσίαν 638α
κατσιπόδι 1640β
κατῶβλεψ 818β
κατωμοτικὸς 233α
καφὲς 851α
καφφὲς 1586β
κεάδας 267α, 756β
κέαρ καὶ κῆρ 1224α
κέγχρος 889α
κεῖμαι 177α, 1053α
κείμενα (ἀκατάλληλα) 72β

κείμενον 220α, 507α, 778β
κελαρυσμὸς 962β
κενὸς 756β, 1017α, 1362α
κενότερος 1045β
κενόω 756β
centum 356α
κέντρων 1010α
Κεραμεικὸς 490β, 1083α
κεραμικὴ 490β, 1083α
κεραμικὸς 780β
κεραμικὸς κόλπος 490β
κέρας 835β, 1400α
κερί-τσερὶ 1534α
κέρρω 1218β
κεφάλαιον 783α
κεφαλαῖον 905α
κεχαρήσω (κεχαρήσομαι) 1480α
κῆβος 868α
κηλὶς 1091β
κῆπος 803α
κὴρ ἡ 1224α, 1400β
κηρία 779β
κήρυξ 1504β
Κηφισὸς 741β
κι 511α, 609α
κίβος 868α
κιγκλὶς 787β
-κιν καὶ -κι 960β
κίνδυν, (κίνδυνος), ὁ 921β
κινέω 869β
Κίνυψ 811α, 819β
κῖς 840β
κιτὼν 785α
κίω 779β
κίων 785α, 827α
κλάσματα 244β
κλασσικὸς 380α
Κλέανδορ 1321β
Κλέανδρος-Κλέανδρορ 1325α
κλειδὶ 1592β
κλεὶς 62β, 922α, 1330α
κλεῖσμα 787β
κλέω 786α
κλῆμα τὸ 794β
Κλήμης 969α
κλῆσις 787β
κλῆσμα 787β
κλητικὴ 30α, 30β, 50α, 59β, 435β, 458β, 595α, 1212α
κλίμα 794β
κλιμακωτὸν 795α
κλίσις 279α, 787β
κλοιώτης 1665β
κλονίζω 855β
κλύσις 787β
κλῶνος 854β
κνέφας τὸ 922α
Κνωσός-Κνωσσὸς 1325α
κογὶμ 706β
cogito ergo sum 982α
κοιλιὰ-τσιλιὰ 1534α
κοινὰ 481α
κοινὴ 869β
κοινωνιστικὴ 366β
κοινωνὸς 922α
κοίτη 1006α
κοίτομαι 779α
κοῖτος 781α
κοιτὼν 785α
κοκκῖτις 745α
κολοβὸς 964α
κόμη 1653α
κόμμι 1051α
κονιορτὸς 1617α
-κοντα 248α
κόππα 362α
κόραξ 811α
κόρδαξ 525β

κορκόδειλος 1221β
κορόιδο 512α
κόρρη ἡ 859β
κόρυζα 859β
κόρυς 821β
κορωνὶς 212α, 861α
κοσμητικὸς 1197α
κόσσυφος 1637β
κόττος 860β
κουδούνι 1048α
κουρνιαχτὸς 998β
κουφισμὸς 508β
κράβατος 863α
κρᾶσις 41α, 431β, 510β, 860α
κρατὴρ 832α
κραῦρα 1224β
κρέας 835α, 854α
κρὲξ 813α
κρίνεσι τοῖς 922α
κρίσεις 275β, 775α, 1172β
κρίσεις (κατηγορικαί) 548β
κρίσεις (ὑπεναντίαι) 1450β
κρίσεις (ὑποθετικαί) 1565α
κρίσις 152α, 227β, 404β, 406α, 775α, 978β, 1154α
κρίσις (ἰσότητος) 1470β
κρίσις (καταφατική) 33β
κρίσις (ποιημάτων) 365β
κρίσις (ταυτίζουσα) 1470β
κριτική (διορθωτική) 522β
κριτικὸν 364β
κρομμῦδι 720β
κτεὶς ὁ 1330
κτηνιατρὸς 1040α
κτηνωδία 1620β
κτίριον 866α
κτίτωρ 867α
κτυπᾷ ἡ καμπάνα 923β
Κυβέλεια 714α
κυδώνιον 948α
κύκλος 412α, 553α, 884β
κύκλος (διάλληλος) 75β
κύκλος (ἐπικός) 594β
κύκλος (φαῦλος) 412α
κυκλοφορεῖ ἡ ἐφημερίδα 923β
Κύκλωψ 820α
κύλινδρος 143β
Κυλώνειον 783β
κύμα (κῦμα) 853β
κυνάγχη 1420α
κύνειον 1217β
κυνισμὸς 855β
κυνοραίστης 1219β
κυνόσουρα 1323β
κύντερος 1044β, 1102β
Κυπάρισσος 741β
κύπειρος 1075β
κὺρ ὁ 783β
κυρία ἡ 778β
κυρίαι (-ιῶν), αἱ 800β
Κυριάκος 1629β
κυριολέκτης 1031β
κύριον (ὄνομα) 1019β
κυριότητος σημαντικὰ 264β
κυρίττω 870β
Κυριῶν τῶν 1057β
κυρίων-κυριῶν 581β
κύτος 781α
κυτὼν 785α
κύων 785α
κύων (κυνός), ὁ 922α
κώδικες 869α
κῶδιξ 73α
κωθώνι τὸ 1657α
κῶλον 133α, 271α
κώμη 857α
κωμήτης 857α
κωμωδοποιοὶ 762β
κωνωπεῖον τὸ 761α

Λ

λα- 960α
λάβρα ἡ 875α, 1224β
λαβὼν 829α, 937β
λαγαρὸς 964β
λαγοκοιμᾶται 924β
λαγχάνω 1623β
λᾶδι 44α
λάθη 95α
λάθος 876α
λαῖλαψ 818α
λάκος 876α
λακωνικὸν 120β
λαλούμενα τὰ 914β
λαμπαδηδρομία 1039β
λαμπρειμονῶ 909α
λαογραφία 1599β
lapsus calami 144α
Λάρισα ἡ 739α
λαρυγγικὴ φωνὴ 1522β
λαρυγγικοὶ φθόγγοι 1522β
λαρυγγικόληκτα 1299α
λαρυγγισμὸς 1522β
-λάσι 49α, 1092β
λαύρα ἡ 875α, 1224β
λάχανα 1363α, 1626β
λέγηι 1281β
λέγουσι(ν) 1123α
λέγω 887β
λείβω 811β
λεῖμμα 884α
λείπω 1230α
λείχωΟλιχανὸς 1578α, 1615α
λεῖψις 1639α
λεκτικοὶ τρόποι 1456β, 1532α,β
λέλυκε 1232α
λελυκώς, -κυῖα, -κὸς 930
λέμβος ὁ 1596α
λεμόνιον 948α
λέξεις (ἰσοδύναμοι) 740β
λέξεις (παράγωγοι) 642β
λέξεις (πρῶται) 23α
λέξεις (πρωτότυποι) 642β
λέξεις (ῥοδιακαί) 882α
λέξεων (ἀποκοπή) 883β
λέξεων (κολόβωμα) 883β
λέξεως (εὔρυνσις) 651α
λεξιθήρας 703α
λέξις 95β, 212β, 1210α
λέξις (διηρμένη) 406β
λέξις (κατεστραμμένη) 771α
λέξις (πεπατημένη) 1143α
λέξις (πλαγία) 1162β
λέξις (ῥιζική) 1079α
Λεόντιον ἡ 1052β
-λέος 56α, 551α
λεπτομερῶς 765β
λευχειμονῶ 909α
λῆμμα 880α
ληρωδία 1620β
λῆσις 892β
Λητὼ 845β
λιβυκὸς 726α
λίθος σοφῶν 24β
λίμα 880α, 884α
λιμὴν 828
λιτὸς 892β
λιτότης 153β
λιτουργὸς 880β
λιχανὸς 1003β
λιχνεία 893β
λιχνεύω 893β
λὶψ 818

-λλω 1305α
-λό(γ)ι 49α, 1092α
λογικὴ διμερὴς 423β
λόγοι (ἀκροαματικοί) 550α
λόγοι (ἐξωτερικοί) 550α
λόγοι (ἐσωτερικοί) 550α
-λόγος 1092β
λόγος 72β, 400α, 503β, 620β, 1208β
λόγος (αἰτιώδης) 888β
λόγος (ἀργός) 884α
λόγος (διηρμένος) 406β
λόγος (ἐγκωμιαστικός) 612β
λόγος (ἐνδιάθετος) 532β
λόγος (ἐπιδεικτικὸς ἢ πανηγυρικός) 422α
λόγος (ἐπιτιμητικός) 613β
λόγος (ἐριστικός) 626β
λόγος (εὐθύς) 1162β
λόγος (ὀρθός) 1031β
λόγος (πλάγιος) 1162β, 1163α
λόγος (προσφωνηματικός) 1204α
λόγος (ὑποθετικός) 485β
λογοτεχνία 364α
λόγου σου (τοῦ) 154β, 157β
-λόι 49α
λύα 879β
λύθητι 382α, 1232β
Λυκοῦργος 1041α, 1508α
λῦμα 880α, 884α
λύνομαι 1286α
λύνω 1285α
λυρικοὶ 762α
λυρικὸς 909β
λύσας,-σασα,-λῦσαν 927
λύσις 395β
Λῦσις 892β
λυτικοὶ 542β
λύττος 892β
λύω 1238α
λῴων 34β

Μ

μὰ 65β, 777β, 975β
μᾶ 899α
μαζῇ 899α
μαζὺ 899α
μαϊδανὸς 721β
μαίνω 914β
Μαῖρα ἡ 1224α
μάκαρ 830, 1222, 1224α
μακάρι 259β
μακαριότης 1046β
Μακαριώτατε 1046β
μακαριώτατος 1666α
μακεδονήσι 721β
μακρολογία 1156β
μάλιστα 1108β
μᾶλλον 425α, 1108β
μᾶλον τὸ 901α
μαλὸς 901β
-μάνι 49α, 1092β
Μάννος 902β
Μᾶνος 902β
μάραθο-μάραθρο 1221β
Μαραθῶνι 1360α
Μαραθώνιος 735α
Μαρεώτης 1666α
μάρμαρον (πάριον) 1136α
μάρτυρς-μάρτυς 1221β
μάρτυς,(-υρος), ὁ 922α
Μαύρα ἡ 1224β
μαυριδερὸς 485β

Μαυσώλειον 904α
μεγαλεῖον 905α
μεγαλογράμματος 367α
μεγαλύτερος 117β, 905α
μέγας, μεγάλη, μέγα 176α
μεγεθυντικὰ 45β, 234β, 260β, 1089α
μεγεθυντικὴ κατάληξις 74α
μεγεθυντικὸν 27α
μεθαύριον 152α, 381β
μεθοδολογία 1371α
μεῖζον 1100β
μείξεως 86α
μειονοψηφία 1164β
μειοψηφία 908α
μείρομαι 962α
Μελάγχθων 925β
μελανειμονῶ 909α
μέλας, μέλαινα, μέλαν 573, 1400β
μελαχρινὸς 908β
μέλει 909β
μέλι τὸ 909β
μελισμὸς 909β
μέλλω 909α, 912β
μέλλων 723β, 912α
μέλλων (ἀττικός) 629β, 912α
μέλλων (δωρικός) 629β
μέλλων β΄ (παθητικός) 32β
μέλλων (τετελεσμένος) 1478β
μέλω 909α
Μεμᾶς 719β
μὲν 389α, 1282β
-μέναι 1282β
Μενέλεως 279
μένω 899α
μέρη λόγου 854β
μερισμὸς 415β
μέρος 853β
μὲς 915β
μεσημβρία 148β, 628α
Μεσσήνη 917α
Μεσσηνιακὰ 621α
μεσῳδὸς 917β
μετὰ 904β
μεταβάλλομαι 923β
μεταβιβαστικὰ 694α
μεταβολαί (φθογγικαί) 1596β
μεταβολὴ 87β, 506α, 710β, 923α
μεταγλωττίζω 925α
μεταγλώττισις 919α
μεταγραμματίζω 919β
μετάθεσις 26β, 84β, 110α, 150β
μεταλαμβανόμενον 921α
μετάληψις 920α,β
μεταμελησόμενον 934α
μετὰ μένα 1465β
μεταξολογία 556β
μεταπλασμὸς (αἰολικός) 797α, 921β
μεταπλασμὸς κλίσεων 921α
μεταπλαστὰ 175β, 638α, 921β
μεταπλαστὰ ἐπίθετα 923α
μεταπτώσεις (φθογγικαί) 1596β
μετάπτωσις 530α, 555α, 637β, 1116β
μετασχημάτισις 924α
μετασχηματισμὸς 33α, 1079β
μετατύπωσις 1190α
μεταύριον 906α
μεταφορὰ 115β, 501α, 651α, 772α, 870β, 871α, 920β, 1376α
μεταφράζω 919β
μετάφρασις 919α
μεταφράστης 919α, 1490β
μετονομάζω 925β
μετοχαί (ἐνδοτικαὶ ἢ ἐναντιωματικαί) 531β
μετοχὴ 54α, 232α, 238β, 337β, 339β, 769β, 773β, 1229β 1233α
μετοχὴ (αἰτιολογική) 68β
μετοχὴ (ἄσχετος) 939α, 940α

μετοχή (σχετική) 939β
μέτρα (σύνθετα) 943β
Μετρικὴ 120α, 1097β, 1133β, 1138α, 1139α, 1147β, 1148α,β, 1445β
μετρικὸν 364β
μέτριος-μετρία 1220β
μέτρον 58β, 72β, 116β, 143α, 151β, 261β, 271α, 316α, 323β, 325β, 355α, 454β, 516α, 530α, 619α, 620α, 621β, 650α, 680β, 681α, 1008β, 1072β, 1137α
μέτρον (γαλλιαμβικόν) 948β
μέτρον (ἐπισύνθετον) 611β
μέτρον (εὐπολίδειον) 650α
μέτρον (ἰωνικόν) 747β
μέτρον (μητρῳακόν) 331α, 948β
μέτρον (παιωνικόν) 1071α
μέτρον (προσοδιακόν) 1199α
μέτρον (σαπφικόν) 511α
Μετσόβιον 498α, 733β
μετωνυμία 945α
μέχρι 302α
μέχρι-μέχρις 1326α
μὴ 965β, 1048β
Μή-δε-ι-α 1529α
μηδείς, μηδεμία, μηδὲν 247α
μηδέπωποτε 1050α
μηκέτι 1048β
μῆκος 325β
μηλέα 460β
μὴν 828α
μὴ οὖν 965β
μῆρα τὰ 956β
μήτε 1058β
μῆτος τὸ 956α
μήτρα 956α
μητρωακὸν μέτρον 331α, 948β
μητρωνυμικὰ 43β
μία 1478β
μικρογράμματος 367β
μικρογράμματος (γραφή) 905α
μικρὸς 908α
μιλλιούνια 1155α
Μίνως 1471β
μισορήτωρ 1218β
μισὸς 1133α
Μίτρα ἡ 956α
μνᾶ 801
μνοία 956α
μογ- 960β
μοῖρα 500α, 798α
μοῖτος ὁ 956α
μοιχάς,(-άδος),ἡ 956β
μοιχαλὶς 956β
μοιχή,(-ῆς),ἡ 956β
μόλα 461β
μόλιβος 957α
μολοσσὸς 1525α, 1527β
μόλυβδος 957α
μονοπρόσωπον 202β, 959β
μονόπτωτα 535α, 960α
μόνος 721α
μόνος - μοῦνος 1220β
μονόσημος 958β
μονοσύλλαβα 436α
μονοσυλλαβικὰ 959α
μονοσχημάτιστον 202β, 958β
μονότονος 959β
μόρα 908β
μόρια 121α, 145β, 200α, 228α, 259β, 302α, 314α, 320α, 1059α, 1128β, 1133β
μόρια (ἐνισχυτικά) 540α
μόρια (ἐπιτατικά) 540α, 612α
μόρια (ὁμοιωματικά) 1078α
μόρια (παρακελευσματικά) 1201α
μόριον 333β, 351α, 375α, 459β, 476α, 489α, 1133β, 1198β
μόριον (ἀπαγορευτικόν) 1502α
μόριον (βουλητικόν) 1502α

μόριον (δεικτικόν) 1502α
μόριον (ὁμοτικόν) 897β, 1502α
μόριον (παρακελευσματικόν) 514α, 1502α
μόριον (παραχωρητικόν) 524β
μόριον (προθεματικόν) 1191α
μόριον (προτρεπτικόν) 50β
μόρρια τὰ 960α
μορφαὶ 962α
μορφολογικὴ 366α
μουνοῦχος 1048α
μοῦσα 798β
μουστάκι 1541β
μπαγιάτικος 726α
Μπάιρον-Βύρων 547β
μπαλοτὲ 721β
μπαλλάντα 944α, 1127β
μπάρμπας 850α
Μπεντέλη 969β
μπήρα ἡ 963α
μπόρα ἡ 1224β
μπουφφὲς 1586β
μπράντυ τὸ 857β
μπροσούρα 909β
μπύρα 963α
μυθιστόρημα 963β
μυθογραφία 964α
μύουρος 875α, 908α
Μύρα τὰ 956β
μυριόλεκτος 964β
μυρολογῶ 956β
μῦς 1400α
μυστακισμὸς 963β
Μυτιλήνη 434β, 956α
μύχιος 957α
μύωψ 820β
μωριὰ ἡ 960α
μῶρος 962α, 1629β
μωρὸς 962α
Μωϋσῆς 413α

N

νὰ 970β
νά (δεικτικὸν μόριον) 65β
νάβλα 972α
ναὶ 975β, 1061β
-ναι 1233α
ναίχι 972α
νάνι 65β
νανούρισμα 313β
Νάξος 969β
νάπυ 972α, 1051α
-ναρης 551α
νάτε 970β
Ναύπακτος 969β
ναῦς ἡ 922β, 1329
ναύτης 850α
νεανίας 799α
νεῖκος 490β, 977α
νειρεὺς 975β
νέκταρ τὸ 96α, 833, 1224α
Νέμεια τὰ 714α
νεογιλὸς 728α
νεογνά (ζῴων) 718β
νεόφυτος 974β
νερὸ - νεγὸ 1522β
νέω 972α
νεὼς ὁ 279
νεώσοικοι 1323β
νὴ 777β, 977α
νῆσος 804
νήφω 977β

νίκη 798β, 852α
νικητὴς 850α
νῖκος 972β, 977α
νίμμα τὸ 975β
νιο- 973β
νιὸς 972β
Νῖσα 976β
Νίσσα 976β
-ννυμι 949α
νόθος 1018α
νοικοκύρης 850β
νομίζηι 1281β
νόμος 354β, 803α
νόμος (τῆς τρισυλλαβίας) 1503β, 1529β, 1530β
νόμος (τρισυλλαβικός) 1503β
νόμος (τριχρονικός) 1503β
νοογραφικὴ 366α
νόσος-νοῦσος 1220β
νουβέλλα 963β
νοῦς 627α, 921β
νοῶ 541α
νταραβέρι 83β
-ντι 1232α
ντόλτσο-ντόρτσο 1221β
-νυμι (-ννυμι) 952α
νυμφίος 983α
νυνδὴ 399β
νὺν καὶ νὺ 960β
νὺξ 815α
Νῦσα ἡ 976β
νύσσα 976α
νῦ(σ)σος 975β
-νω 1299β, 1302β

Ξ

ξε- 961β, 987α
ξενικὰ 56α, 1002β
ξενόγλωσσος 1072β
ξένος-ξεῖνος 1362α
ξενότερος 1045β
Ξενοφῶν 829α
ξέρω 56β
ξῖδι τὸ 988β
ξίδι τὸ 719α
ξίκικος 726α
ξιππάζομαι 990β
ξυρὸς 989β

Ο

ὀβελίζω 48α, 548β
ὀβελὸς 1156α
ὀβολὸς 995α
ὄγδοος, ὀγδόη 566α, 1220β
ὅγιος 1004β
ὅδε, ἥδε, τόδε 163α
ὁδοιπόρος 1039β
ὀδοντιατρὸς 1040α
ὀδοντικόληκτα 1299β
ὀδοντόφωνα 998α
ὁδὸς 804α
ὁδοὺς 824β, 1332α
ὀδύνη 995α
Ὀδύσσεια (Καζαντζάκη) 621β
ὄζος-ῥόζος 1221β
ὁ, ἡ, τὸ 237β, 240β
ὁ, ἡ, τὸ δεῖνα 167α
οἱ 432α
οἱ (δίφθογγος) 50α
-οια 27β
οἵα ἡ 713β
οἷα ἡ 713β
οἵᾳ 713β
οἷα τὰ 713β
οἶδα 154α, 177α, 1001α
οἴδημα 718β
-οιδης 43β
οἴδησις 721α
οἴδιον 721α
οἶδος 488β
οἴει 768β, 912β, 1232β
οἴζω 724α
οἰήτης 724β
οἴκαδε 388α
οἰκεία,(-ας),ἡ 1002α
οἰκειότητος 88β
οἰκήτωρ ὁ 1223β
οἰκία ἡ 798α
οἰκογενειακὰ 55α, 75β
οἰκοδομοῦμαι 153β, 924β
οἶκοι 478β, 1071β
οἰκόνδε 388α
οἶκος 491α
οἰκτείρω–οἰκτιρμὸς 1578α
οἰκτιρμὸς 1003β
οἶμα 492β
οἰμάω 728β
οἴμοι 999β
οἰνοπώλιον 497β
οἶνος 731β
οἷον 734α, 937α
οἷον τὸ 734α
οἷς 502β, 840β, 1005β
οἷς ἡ 1331α
οἶσθα 1232α
οἶσις 739β
οἶσος 741α
οἰσὸς 741α
οἶφι 745α
οἴχομαι 177α
ὀκτάβα 944α
ὄλεθρος 995β
ὁλόγραφος 1008α
ὁλοίτροχος 997β
(ὁλο)λυγμὸς 962β
ὁλὸς 1008β
ὁλοσπόνδειος 377β
Ὄλυμπος-Οὔλυμπος 1220β
ὄμβρος 1583α
ὃ μὴ γένοιτο 1041β
ὁμηρόκεντρα 780α
ὃ μικρὸν 1647α
ὄμνυμι 995β
ὁμόηχα 1017α
ὁμοιόκρητον 1136β
ὁμοιοκατάληκτος 1015α
ὁμοιοκαταληξία 137β
ὁμοιοκάταρκτον (σχῆμα) 1135β
ὁμοιομορφία 211α
ὅμοιον 924β, 1376α
ὁμοιόπτωτον 1136β
ὁμοιοσύντακτος 1016β
ὁμοιοτέλευτον 1136β
ὁμοιοτέλευτος 1012β, 1014α
ὁμοιότητα 1083β
ὁμοιότητος σχέσις 1102α
ὁμοιωματικὰ 961β
ὁμολογουμένως 1109β
ὄμορφος, ὄμορφη, ὄμορφο 586α
ὁμόπνοα 363α
ὁμοταγὴς 1014β
ὁμότονον 1011β
ὁμότυχος 1017α
ὁμοῦ 960β, 1516α

ὁμοῦμαι 1283α
ὁμοφυλία 1017α
ὁμόφωνα 362β
ὁμόχρονος 741β
ὁμώνυμα 1011α
ὄναρ τὸ 1224α
ὀνείρατα 1465β
ὄνομα 853β
ὀνομαστικὴ 30β, 465β, 1032β, 1034β, 1190β, 1212α
ὀνομαστική (ἀπόλυτος) 223β, 933α
ὀνομαστική (καταληκτική) 766α
ὀνόματα 426β, 643α
ὀνόματα (μεσόπτωτα) 916α
ὀνόματα (μετάλλων) 1166α
ὀνόματα (ξενικά) 75α
ὀνοματικὰ 1229α
ὀνοματικαὶ προτάσεις 521β
ὀνοματικὸς 1139β
ὀνοματοθήρας 703α
ὀνοματοποιία 689α
ὀνομοκρατία 1024α
-οντας 1298α
-οντας (-ῶντας) 933α, 941α
ὄνυξ 811
ὀξεῖα 503β, 1501β
ὀξίς ἡ 1026α
ὀξύα 1025β
ὀξυαγκύλαι 507β
ὀξυβαρεῖα 861β, 1155α, 1502β
ὀξύβαρις (προσῳδία) 1502β
Ὀξύνεια 1026α
ὀξύνους 1229β
ὀξύ-ρρυγχος 1219β
ὀξύτονος 1504β
ὁ πατέρα μου 1326α
ὀπισθενεργὸς 1026β
ὁπλότερος 1102α
ὁποιοσδήποτε 402β
ὀπτῶ 660α
ὅπως (μή) 387α
ὁπωσοῦν 1055α
ὀργανικὴ 292β, 440α
ὀργὴ 50β
ὀρειβάτης 1039β
Ὀρέστεια 1485α
ὀρθὰ 465α
ὀρθὴ 789α, 1031β
ὀρθὴ ἢ εὐθεῖα 1021α, 1212α
ὀρθογραφία 925α
ὀρθοέπεια 309α
ὁρισμοὶ 978β
ὁρισμὸς 1024β, 1440α
ὁρισμός (γενετικός) 335α
ὁριστικὴ (δυνητική) 67β
ὅρκος 971β
ὅροι (τῆς κρίσεως) 776β
ὀρὸς 1037α
ὄρος 620β, 882α, 887α
ὄροφος 995β
ὄρρος 1037α
ὀρρὸς 1037α
Ὀρτήσιος 969α
ὀρφανός 626α
Ὀρφικὰ 621α
ὀρφὸς 626α
ὄρχεις 909β
ὀρχιοειδῆ 1038α
Ὀρχομενὸς 992α
ὥρωρα 1221α
ὀρώρυχα 1221α
ὅς, ἥ, ὅ 127α, 171β
-ος (οὐδέτερα) 28α
ὁσέτη 1042α
ὀσμὴ 1091β
ὅσον οὔπω 1053β
ὅσπερ, ἥπερ, ὅπερ 127α, 171β
ὅσσα ἡ 1042α

Ὅσσα ἡ 1042α
ὅστις, ἥτις, ὅ,τι 127β, 171α
ὀστοῦν 807
ὀσύνη 1093α
ὁσῶραι 1042α
ὅ,τι 1383β
οὐ 434α, 945β, 1053α
οὐαὶ 1071β
οὗας 1664β
οὐδεὶς 247α, 1330
οὐδὲν 392β, 827α
οὐδενόσωρος 1392α
οὐδέτερα 266α, 268α, 1032α
οὐδέτερα (ἄσχετα) 1052β
οὐδέτερα (εἰς -ι) 211α
οὐδέτερα (μονοσύλλαβα) 959β
οὐδέτερα (σχετικά) 1052β
οὐδὸς 998α
οὖθαρ τὸ 1224α
Οὐκαλέγων 932β, 1387α
οὐκέτι 947β, 1048β, 1386β
οὐ-κ ὀλίγα 1477β
οὔκουν 1386β
οὐκοῦν 1386β, 1403β
οὐκοῦν-οὔκουν 960β
οὖλος 962β
οὐμανισμὸς 135β
οὐ μὴ 947α
οὔπω 1053β
οὐρανισκόφωνα 1055β
οὐρανὸς 851α
οὐρανὺς 685β
-ουργὸς 109α
-οὔργος 109α
οὔρειος 1056β
οὖρον τὸ 1054α
οὖρος 962β
-ους 61β
οὖς 1057α
οὖς τὸ 1333, 1664β
οὖς,(ὠτός), τὸ 922β
οὐσίαι (δεύτεραι) 1057α
οὐσίαι (πρῶται) 1057α
οὐσιαστικὰ 27α, 42α, 229α, 242α, 298α, 1058α, 1080α, 1094α
οὐσιαστικά (ἀφῃρημένα) 1166α
οὐσιαστικά (ἐλλειπτικά) 519α, 520β
οὐσιαστικά (τοπικά) 1514β
οὐσιαστικὸν 1125α
οὐτζάκι 1470β
οὐτιδανὸς 1050β
οὗτος, αὕτη τοῦτο 163β, 508α
οὗτος– οὗτορ 1221β
οὕτως 960β
οὔφ! 418β
οὐ φθάνω 935α
οὐχὶ 972α
-οῦχος 109α
ὀφφίκιον 1586β
ὄψ 819α
ὀψὲ 960β
ὄψει 768β, 912β, 1232β
ὄψομαι 1639α

Π

παγώνι τὸ 922β
πάθη φθογγικὰ 1596β
παθητικά (κύρια) 405β
πάθος 534α
παιὰν 826, 1071α 1191β
παιάν (καταληκτικός) 1191β

παιᾶνες 1626β
παιδεία 786β
παιδεία (ἐμποδών) 527α
παιδεία (ἡ θύραθεν) 706β
παῖδες-ἄπαιδες 145β
παιδεύθητι 1171α
παιδὶ 853α
παῖς ὁ 57β, 1329
παῖς ὁ,ἡ 959α
πάλαι 960β, 1071β
παλάμη 1072α
παλαστὴ 1072α
παλεύω 1072α
παλιμβάκχειος 307β
παλίμψηστα 143β
παλινοδία 1073β
παλίρροια 100β
πάλλα 1071β
παλλιλογία 114α, 1469α
Παμμετοχὴ 933α
Πὰν 827, 1140β
Παναθήναια 1481β
πανάκεια 25α
πανεῖον 1075α
πανηγυρικὸν τὸ 561β
πανηγυρικὸς 562α
Πάνθειον 379β
πάνθεον 1075α
πανίμερος 1075α
Πάνος 106β, 1074β, 1140α
πανοῦργος 104α, 1508α
πανταχοῖ 997β
πάρ᾽ 1390α
παπαγαλίζει 924β
πάπαρδους 900α
Παπᾶ-ρηγόπουλος 1219α
Παπᾶ-ρούσης 1219α
πάπας 1075α
παπᾶς ἄνθρωπος 923α
παποσύνη 1075α
πάππος 1075α
παπποὺς 851α
παπυρολογία 1599β
πάπυρος 143α
παράβαλε· πρβλ. 542β
παράβασις 120α, 1078β
παραβλὼψ 820β
παραγγέλματα (τονικά) 1501α
παραγόμενον τὸ 1079α
παράγον τὸ 1079α
παράγραφος 1078α
παράγωγα 1079α
παραγωγὴ 642β, 978β, 1199β
παραγωγή (καταχρηστική) 772β
παραγωγικά (σύμφωνα) 653α
παράγωγον 488β
παράγωγος 1187α
παραδιάζευξις 404β
παράθεσις 86β, 558α, 563β, 1126α, 1127α, 1196β
παράθεσις (προεξαγγελτική) 1098β
παραθετικὰ 34β, 63α, 182α, 211α, 306β
παραθετικὴ 342α
παραὶ 440β, 1075β
παρακατηγόρημα 1402α
παρακείμενος 630α
παρακείμενος β΄ 1275β
παρακέλευσις 50β
παρακελευσματικὸν 484β
παράλαβε 1201α
παράλειψις 261β, 233α, 1125β
παραλήγουσα 1132α, 1135α
παραλλαγὴ 933β
παραλληλισμὸς 426α
παραλληλότης 1098α, 1126α
παραλογὴ 1407β
παραπληρωματικὰ 960α
παράπτωσις 309α

παραρρήματα 1229α
παρασημειώσεις (σχολικαί) 1458α
παρασιώπησις 1571β
παραστιὰ 1470β
παραστιχὶς 116β
παρασύμβαμα 1402α
παρασύνθετα 125α, 285β, 598β, 1431β, 1456α
παρασύνθετον 745β
παρασχετισμὸς 36β, 1135α
παράσχου 1201α
παρατακτικαὶ 128β
παρατακτικοὶ διορισμοὶ 563β
παρατατικὸς 27α
παρατελευταῖος 1132α
παραφφίνη 1587α
παρειὰ 713β
παρεισφρέω 188α, 1133α
παρέκτασις 512β
παρέλκοντα 1133β
παρέμβασις 44α
παρέμβλημα 1134α
παρεμβλήματα 616β
παρεμβολὴ 710β, 1134α
παρεμπίπτουσα (πρότασις) 1196β
παρεμφατικαὶ 465β
παρεμφατικὸς 1134α
παρένθεσις 36β, 1190β, 1499α
παρενθετικὴ πρότασις 1196β
παρενθήματα 616β
παρεπόμενα 1229β
παρεσχηματισμένα 28β
παρετυμολογία 1130β
παρήχησις 643α, 1014α, 1138α,β, 1469α
παρήχησις (κακή) 758α
παρθένεια 1626β
Πάρις δύσπαρις 145β, 393α, 451α
πάρισον τὸ 741α, 1015α, 1138α
παροδεία 1139α
παροιμία 228β, 1592α
παροιμίαι 1314α
παροιμιακὸν τὸ 1315α
παροιμιακὸς στίχος 1315α
παροίνια 1184α
«παρ᾽ ὀλίγον ἐπνίγη» 1137β
παρομοίωσις 1077β
παρονομασία 643α, 1135β
παροξυσμὸς 962β
παροξύτονος 1505α
παρῳδῶ 920β
παρώνυμα 30α, 267α, 640β, 1020α, 1079α, 1229α
πᾶς 959α,β, 1400α, 1435α
πᾶς, πᾶσα, πᾶν 168β, 571
πᾶσα 1464β
πασσέληνος 968β
πάσσοφος 968β
Πάσχα 379α
Πάσχα (τῶν Ἑλλήνων) 621β
πατέρας 849β
πατὴρ 832, 1223β
πατριδωνυμικὰ 473α, 1089β
πατρὶς 821β
πατρωνύμια 714β
πατρωνυμικὰ 43β, 45β, 73β, 718β, 1002α
πατρωνυμικὸς 948β
παῦλα 406α, 544α, 780β, 1134α, 1476α
παῦλα (διπλῆ) 544α
παχύ-ρρευστος 1219β
πεδίον 1069β
πεζὸς λόγος 1171β, 1449α
πεζοτράγουδα 889β
πείθω 535β
πειράζω 1214β
πείραμα 1132β
πελεκᾶς, (-ᾶντος), ὁ 1147α

πέλεκυς 842α
Πελοπόννησος 554β, 1391β
Πέλοψ 811α
πέλωρ 1223β
πενήντα 1464β
πένθος 1039α
πεντακυμιὰ 1551β
πεντάμετρον (δακτυλικόν) 515β
πεπονθὸς τὸ 1141α
πέρα (πέραν) 603β
περγαμηναὶ 1073α
περγαμηνὴ 143α
Περδίκκας 1150β
περιβόητος 560β
περιγραφὴ 1033β
περιγραφικὸς 1197α
περιδέω 1152β
περιεκτικὰ 1089β
περιεκτικὸν 1153β
περιεκτικὸν ὄνομα 1153α
περιεστιγμένον 1156α
περιεστιγμένος ὀβελὸς 996β
περικλυτὸς 1153α
περιληπτικὰ 48β, 1166α
περίοδος 301β
περίοδος (μονόκωλος) 958α
περίοδος (μονοστροφική) 958α
περίοδος (περιηγμένη) 1152α
περιπτύσσω 1155α
περῐ-ρροὴ 1219β
περισπώμενα 210β
περισπωμένη 1502β, 1505α
περιφραστικὸν 958α
περίφωρος 771β
περνῶ 1070β
πέπεισμαι 1247α
πέπηγα 1275β
πέποιθα 1275β
πέπραγμαι 1247α
πέ(ϱ)ρυσιν 1220α
πὲς 1326α
πεῦκο 852β
πέφασμαι 1248α
πέφηνα 1276α
πέφυκα 1609β
πηγαὶ 365α
πηγὴ 1213β
πήγνυμι 535β
πηλήκιον 1546β
πήρα ἡ 1145β
πίκ-ὰπ 1384α
πῖλος 1159β
πίναξ 91α
πινδαρικὸν 255β
πίννα ἢ πίννη 1145β
πῖσα ἡ 1162β
Πῖσα 1162β
πῖσος τὸ 1162β
πιστάκη ἡ 1601α
πίστις 1214β
πιστότης 76α
πίττα 744α
πλάγιον τὸ 1164α
πλάγιος λόγος 421α
πλακοῦς 1332α
πλατειασμὸς ὁ 1164α
πλατυκὸς 726α
πλατῠ-ρρυγχος 1219β
πλειοψηφία 908α
πλεονασμὸς 241α, 374β, 406α, 512β, 522α, 529β, 614β, 624β
πλεοναστικὸς 1165α
πλεύμωνΟπλεμόνι 968α
πλευρῖτις ἡ 737β
πλέω 912β
πλῆθος 836β, 902α
πληθυντικὸς 539β, 1153β
πληθυντικός (εὐγενείας) 1166β

πληθυντικός (κυρίων ὀνομάτων) 519β
πληθυσμὸς 962β
πλήμμυρα 1225α
πλημμυρὶς 100β, 1073β
πλὴν 960β
πλησμονὴ 1083β
πλησμονῆς 45β
πλίγμα τὸ 1166α
πλοῦς 807, 1332
πλούσιος, πλουσία, πλούσιο 587
πλύμα 1167α
πνεῦμα 138α
πνέω 912β
πνίξ (-ιγός), ἡ 1171β
Πνύξ, (Πυκνός), ἡ 922β
ποίημα 795α, 943α
ποιήματα (σχηματογραφικά) 1457β
ποίησις 320β, 900α
ποίησις (εἰδυλλιακή) 488β
ποιητὴς 1144β
ποιητικὴ ἐξουσία 549β
ποιητικὸν αἴτιον 1068α, 1313β
ποιμὴν 827
ποιοτικῶς 923α
ποιῶ 1252α
Πόλη ἡ 773α
πόλις 738α, 841β
πολίτης ὁ 799α
πολῖτις ἡ 739α, 1490β
πολύγονος 1176α
Πολυδάμας 933α
πολυέλεος 1176α
πολύλημμα 1527α
πολύπυρος 1176β
πολὺς 176α, 176β, 588
πολύτριτος 1178β
πολύφυλος 1178β
ποντικὸν κάρυον 1390α
πορτοκάλιον 948α
ποσάκις 1180α
Ποσειδῶν 828, 932α
ποσὸν τὸ 1091β
ποσοτικὴ μεταβολὴ 325α
ποσοτικὸς 725β
ποσοτικῶς 923α
ποτίζομαι 1292α
ποτίζω 1291α
που 212α, 1516β
πού (ὅπου ἢ ὁπού) 171β, 172α
ποὺ 128α
ποῦ 277α
-πουλος 718β
πουρνάρι 1221β
ποὺς ὁ 62β, 943α, 1333
πούς (βραχύσημος) 325β
πούς (ἰωνικός) 747β
πούς (μετρικός) 419β
πούς (τρίμακρος) 957α
πραγματεία 909β
πράγματα 1019α
πραγματικὰ 1058α
πραίτωρ 833α
πραγματευτὴς 850α
Πραξίλλειος 272α
πρᾶος, πραεῖα, πρᾶον 176
πράττω 535β
πρεπόντως 1109β
πρεσβῦτις ἡ 738β
πρὶν 1631α
πρῖσμα τὸ 740α, 1185α
πρόβατον τὸ 772β, 1362α
προβλήματα 701β
προδιαλεκτικὴ 895α
προδιεζευγμένον 1188α
προδιόρθωσις 102β, 562β, 1191β
προδότις ἡ 1496β
προεισαγωγὴ 1193α
προθεματικὰ 302α, 960α

προθεματικὸν 459β
προθεραπεία 1187β, 1193β
προθέσεις 75α, 681α, 1393α
προθέσεις (ἐπεκτεταμέναι) 556β
προθέσεις (ἡμιτελεῖς) 681α
προθέσεις (καταχρηστικαί) 606α, 681α
πρόθεσις 93β, 101α, 123α, 133α, 141β, 142β, 208α, 213α, 350α, 459β, 1191α
προΐξ 491α, 815α
προκατάληψις 562β, 1192β
προκείμεναι 774β
προκλητικά 276α
προκλιτικαὶ λέξεις 1505α
προληπτικὸν κατηγορούμενον 776α, 1279β
πρόληψις 523β
πρόλογος 503β, 1188α
πρὸξ 814α
προοδευτικὴ 139α
προοδευτικὴ ἁπλολογία 210α
προοίμιον 503β, 595α, 1188α, 1592α
προπαροξύτονος 1505α
προπεριισπωμένη 1505α
πρὸ πολλοῦ 225α
προ(ρ)ρέω 1219β
προσαγορευτικὴ 789α
προσαγορευτικὸν πτῶμα 789α
προσγείωσις εἰς τὴν σελήνην 924β
προσδιορισμοὶ 555α
προσδιορισμοί (ὀνοματικοί) 1023β
προσδιορισμοί (μετοχικοί) 942β
προσδιορισμὸς 138α, 527β, 1023β
προσδιορισμός (ἐπιθετικός) 563β
προσδιορισμός (ἑτερογενής) 637α
προσδιορισμός (κατηγορηματικός) 563β
προσδιοριστικὰ ῥιζῶν 1317α
προσδοκάω (-ῶ) 438α
πρόσειπε 1201α
προσεχὲς γένος 1033β
προσηγορικὰ 52β, 55β, 77α, 730α, 789α
προσηγορικὸν 1198α
προσηγορικόν (ὄνομα) 1019β
πρόσθεσις 562β
προσθετικὰ 128β
προ(σ)θετικὸν 26α
πρόσθημα 556α
πρόσκλισις 1199α
πρόσκωπος 1199α
προσκώπτω 1199α
προσοδιακὸν 1205α
πρόσοδος 1323β
προσσελήνωσις 924β
πρόσσχες 451β
προσσχηματισμὸς 391α, 451β, 983β
προσσχηματισμός (δεικτικός) 388β
προσσχηματισμός (ἐπιτατικός) 388β
προστακτικὴ 35β, 612α, 647β, 912α
πρόσφυμα 192β, 642β, 1079α, 1477α
πρόσφυμα (j) 1273α
προσφύματα πτωσιοειδῆ 1204β
προσῳδία 310α, 403β, 942β
προσῳδιακὸς 1199α
προσώπατα 1465β
προσωπικαὶ καταλήξεις 766β, 1230α
προσωπικὴ 766α
προσωπική (αἰτιατική) 66α
πρόσωπον 853α
προσωποποιία 153β
προτακτικὰ 75β
πρόταξις 710β
προτάσεις 701β, 774β
προτάσεις (αἰτιολογικαί) 67β
προτάσεις (ἀνεξάρτητοι) 1163α
προτάσεις (δευτερεύουσαι) 1163β
προτάσεις (ἐναντίαι) 530β
προτάσεις (ἐνδοιαστικαί) 533α
προτάσεις (ἐνδοτικαὶ ἢ παραχωρητικαί) 531α
προτάσεις (ἐξηρτημέναι) 548β, 1163β
προτάσεις (ἐπιθυμίας) 1163β
προτάσεις (ἐπιρρηματικαί) 609β
προτάσεις (ἐρωτηματικαί) 1163β, 1575β
προτάσεις (ἰσοδύναμοι) 740β
προτάσεις (ὑποθετικαί) 476β, 531β
προτάσεως (πλατυσμός) 555α
πρότασις 145β, 152β, 225α, 227β, 321β, 396α, 882α, 1132β, 1187β
πρότασις (ἀνεπτυγμένη ἢ ἐπηυξημένη) 1206β
πρότασις (καταφατική) 25α
πρότασις (κυρία) 1196β
πρότασις (ὀρθή) 1031β
πρότασις (πλαγία) 1162β
πρότασις (σύνθετος) 1443α
πρότασις (τελική) 729β
προτρεπτικὸς 1122α
προϋργου 1469α
προφορὰ 623β
πρόχους 807α
πρύτανις 841β
πρῴην 1487β
πρωθύστερον 884β, 1580α
πρῷρα 1221α
Πρωσσία 1320β
πρῶτα τὰ 1210α
πρωτίτερα 744α
πρωτόθετα 1229α
πρωτόκλιτα 31α,β, 47β
πρωτότοκος 1041α, 1508α
πρωτοτόκος 536α, 1342α
πρωτότυπα 643α, 1079α
πρωτότυπον 488β, 1015α
πτήσσω 1463β, 1534β
πτίσσω 1210β, 1463β, 1534β
Πτολεμαεῖον 236β
πτυσμὸς 962β
πτύσσω 1211α, 1463β, 1534β
πτυχίον 733β
πτὼξ 815α, 959α
πτώσεις (διπλαῖ) 427β
πτώσεων ἐναλλαγὴ 530α
πτωσιοειδῆ προσφύματα 1204β
πτῶσις 65β, 1028β
πτῶσις (ὀρθή) 465β
πτωτικά (ἐλλειπτικά) 519α
πτωτικὴ 766α
πυγὴ ἡ 1159α
πυθικὸν 377α
πυκνοκατῳκημένος 284α
πύλη 727α
Πύλη Ὑψηλὴ 953β
Πυλοιγενὴς 997β, 1039β
πύλος ὁ 1160α
Πύλος ὁ, ἡ 1160β
πυρὰ 1225α
πυργίτης-σπουργίτης 1326β
πυρὴν 1159β
πυρίον-σπυρὶ 1326β
πυρὸς ὁ 1357β
πύρρα ἡ 1145β
πυρράζω 1214β
πυ(ρ)ρίχη ἡ 1219β
πυρρίχιος 416α, 715β, 1136α
Πύῤῥος (Pyrrhus) 1218β
πύος 1173α
πυὸς ὁ 1173α
-πώλης 30β
πῶλος (-ου), ὁ 1175β
Πῶλος ὁ 1175β
πωλῶ (-έω) 1174α
πωρὸς 1180α
Πῶρος 1180α
πῶς 277α
πως 212α

Ρ

ρ 1216
ῥα- 1226α
-ρα 29α
-ρα (δισύλλαβα) 276
Ῥαβέννα 53α
ῥαδῖκι τὸ 733
ῥᾴδιον-ῥᾳ̃ 1224α
ῥᾴδιος 1226α
ῥαδιουργὸς 1225
ῥᾲξ 813
ῥαρία 1218α
Ῥαριὰς 1218α
ῥάριον 1170α, 1218α, 1221α
ῥάρος 1218α, 1221α, 1388α
Ῥάρος 1218α
Ῥᾶρος 1170α, 1388α
ρέ (ὠρέ) 966α
ῥεράπισμαι 1221α
ῥεῤαπισμένος 1219α
ῥερύπωμαι 1221α
ῥεῤυπωμένος 1219α
ῥεφραὶν 79α
ῥήγας 850α
ῥήγνυμι 535
ῥῆμα 97α, 124, 140α, 149α, 151α, 288, 290α, 309, 319α, 359, 429, 1067, 1124, 1126, 1209
ῥῆμα (ὑποτακτικόν) 1572
ῥήματα 218α, 225α, 229α,, 298α, 634α, 916, 975, 1084α
ῥήματα (ἀμετάβατα) 535α, 918
ῥήματα (αὐτοπαθῆ) 916
ῥήματα (διάλληλα) 916
ῥήματα (διάμεσα) 916
ῥήματα (δραστήρια) 445α
ῥήματα (ἐλλειπτικά) 521α
ῥήματα (ἐλλιπῆ) 523α, 519α
ῥήματα (ἐναρκτικά) 532α
ῥήματα (ἐνεργητικά) 534
ῥήματα (ἐξουσιαστικά) 549
ῥήματα (ἐπίμεσα) 596
ῥήματα (θαμιστικά) 694α
ῥήματα (μέσα διάμεσά) 916
ῥήματα (μέσα εὐθέα) 405, 916
ῥήματα (μεικτά) 907
ῥήματα (μέσα πλάγια) 405, 916
ῥήματα (μέσα ὠφελείας) 916
ῥήματα (μεταβατικά) 535α
ῥήματα (ὀρθά) 1032α
ῥήματα (οὐδέτερα) 405
ῥήματα (ὑπαρκτικά) 1450
ῥήματα (ὑπηρετικά) 916
ῥήματα (ὑποκοριστικά), 916
ῥήματα φωνηεντόληκτα (συνῃρημένα) 32
ῥηματικὰ 1020α, 1096, 1229α
ῥηματικὰ ἐπίθετα 1313α
ῥηματικὸν θέμα 1312
ῥητόν, 228α, 315α, 1136
ῥητορεία 422α
ῥήτορες 762
ῥητορικὴ 1073, 1074α, 1077, 1079, 1097, 1122, 1138α, 1138
ῥήτωρ 833
ῥῖγος 1228
ῥιγῶ 1415α
ῥίζα 593α, 698α,, 1230α, 1312, 1477α
ῥίζαι 642
ῥιζικὰ πρωτότυπα 643α, 1210α
ῥιζικὴ λέξις 1079α
ῥίμα 137, 1012, 1228,

ῥῖμμα 1228
ῥοδάκινον 948α
Ῥόδιος-Ῥοδία 1220
ῥόζος 759α
ῥοῖζος 1217α
ῥόλος (volumen) 143
ῥοντέλο 944α
ῥουθούνι 1048α
ῥᾥ 213α
ῥυθμικὴ πεζογραφία 1319
ῥυθμοποιία 1319α
ῥυθμὸς 377
ῥύμα τὸ 1228
ῥῦμα τὸ 1229α
ῥύμμα τὸ 1229α
ῥύπος 1317
ῥυπόω 113
ῥύσις 1314α
ῥυσὶς 1314α
ῥυτὸν τὸ 1315
ῥύτωρ 1315
ῥωμάντζο 380α
ῥωμαντισμὸς 786, 787α, 1318
ῥᾠξ 815
ῥωρός (ῥώννυμι) 1221α
Ῥωσία 1209α

Σ

σ 33α, 381
σάββασι τοῖς 1334α
σάκος, (-ους), τὸ 1334α
Σάλαρς ἡ 1328
σάλπιγγα 851
Σαμόθρᾳξ 959α
σὰν 961, 1216α
σά(ν) 1334
σανατώριον 1661α
σαπούνι 1048α
Σάπφειρ ὁ 831, 1223α
σαπφικὸν 377
σαπφικόν (ἑνδεκασύλλαβον) 532, 1529
Σαπφικὸς 272α
Σαπφοῖ-Ψαπφοῖ 1325
Σαπφὼ 1220α
Σάρα 34α
σάρων ὁ 1335
satem 356α
σάτιρα 377α
σατυρικὸν δρᾶμα 444
σαύρα-Σαῦρα 1224
σβέννυμι 194, 536α
σέβας τὸ 75α
σεισμὸς 962
σείω σῖτος 1578α
σ' ἐκεῖνον 1337α
σέλας 267, 1399
Σερβία 1221α, 1388α
Σέρ(ε)ιφος 745α
σέσηπα 1276α
σῆκο 1649α
σηκώδης 1379α
σῆμα 1182
σημαινόμενον 980
σημεῖα 90, 1025
σημεῖα (τονικά) 1501α
σημεῖον 149α, 490α, 1182, 1474, 1486α
σημεῖον (ἑνωτικόν) 544α
σημεῖον (κριτικόν) 884, 1570
σήμερον-τήμερον 1325α
σηπία 1000

σήπω 536α
σῆσις ἡ 1337δ
σὴψ 818δ
-σθα 1282α
σίαλος-σίελος 437α
σῖγμα 329α
σιγῶ 1347α
σίδερο 853α
σίκιννις (σατυρική) 525δ
σικύα 1000δ
σίκυς 840α
Σιμωνίδης 715δ
σισμὸς ὁ 1338α
σίσυς ὁ 1337δ
σῖτος 1003δ
Σκαλιγῆρος 1272δ
Σκαπτησύλη 1391α
σκαφίδειον 1349δ
σκέπτομαι 1352α
σκέψη 852α
σκίλλος ὁ 1352δ
σκῖρον τὸ 1351α
σκόλια 1184α
σκόλιον 1137δ
σκοποῦμαι 1349α
σκὸρ τὸ 1353α
σκότῳ καὶ σκότει τῷ 427δ
σκῦλα τα 1351α
σκύλλα ἡ 1351α
σκύρον τὸ 1351α
σκώληξ 813
σκώρ, (σκατός), τό 922δ, 959δ, 1052α
σκὼψ ὁ 820α, 1352δ
-σμα 28α
Σμυρνιὰ ἡ 714α
σοδειὰ 713δ
σολοικισμὸς 80α, 132δ, 619δ, 1487α
σόλοικος 1003δ
Σολομὸς 1041α
Σόλων 715δ
σονέττο 394α, 944α
σὸς 1483δ
σουπῖνον 1577δ
σούρνω 1541δ
σοὺτ 1345α,δ
σόφισμα 102α, 406α, 626δ, 865α
σοφφίτα 1587α
σπινθὴρ 832
σπονδειάζων 377δ
σπυρὶ 122δ
σπυριδὸν 1356α
Σπύρος 1040α
στάδιον 1464α
σταῖς τὸ 57δ
στάκτη 765δ
στασιάζω 975α
Σταῦρος 1629δ
σταφίς (ἀ-σταφίς) 209δ
σταχτής, σταχτιά, σταχτί 587
στέαρ τὸ 830, 922α, 922δ
στέαρ-στῆρ τὸ 1224α
στεῖρος-στεῖρα 424δ, 568α
στέλεχος 837α
στενογραφικὸν σύμβολον 1342α
στενότερος 1045δ
στερητικὸν 25δ, 107α
στῆθι 951α
στῆμα τὸ 1373α
Στησίχωρος 1039δ
στιὰ 1470δ
στιγμὴ 174δ
στιγμὴ μέση 871α, 1475α
στίμα ἡ 1373α
στίμμι 1051α
στίξις 36δ, 871δ
στιχάρια 331δ
στίχος 37α, 72δ, 73α, 82α, 140δ, 271α, 331α, 354δ, 372δ, 376δ, 377δ, 414δ,

430α, 438δ, 454δ, 516α, 532δ, 540α, 546δ, 766α, 795α, 908α, 964α, 1006δ, 1007α
στίχος (ἐλεύθερος) 517α
στίχος (ἡρωικός) 684α
στίχος (ἰσόχρονος) 741δ
στίχος (ὀβελιστέος) 427α
στίχος (πολιτικός) 393δ, 1175α
στιχουργία 72α
στοιχεῖα 98δ
στοιχεῖα (τυπογραφικά) 42δ
Στοιχειολογία 906δ
στὸν 1333α
στόφφα 1586δ
στρὰγξ 987δ
στρεῖδι 720δ
στρέφω 32α
στρίγξ 621δ, 987δ
στρογγυλογράμματος 636α
στροφὴ 84δ
στροφὴ (ἑξάστιχος) 547α
στροφὴ (σαπφική) 46δ
στύμα τὸ 1365α, 1374α
στῦμα τὸ 1365α
στῦμμα τὸ 1365α
στὺξ 815
στωικὸς 726α, 1370δ
σύ, σεῖς 794δ
συγγένεια 144δ
συγγραφεῖς (μετακλασσικοί) 920α
συγγραφὴ 1500δ
συγκεκριμένον 1019δ
σύγκλισις 1374α
συγκοπὴ 26δ, 36δ, 52α, 219δ, 232δ, 233α, 458α, 459α, 512α, 710α
συγκοπτόμενα 107δ
συγκόπτω 511δ
σύγκραμμα 1373α
συγκρητισμὸς 1211δ, 1212δ
σύγκρισις 324δ, 1033δ, 1100α
συγκριτικὸς 673δ
σύγκωλος 1374α
σύγνεφο 969α
σύζευξις 552α
συζυγία 949α, 1378α
συκῆ ἡ 801
σύκωμα τὸ 1339α
συλλαβαί (ληκτικαί) 884α
συλλαβὴ 44δ, 430α, 959δ, 1135α
συλλαβὴ (ἐπίτονος) 613δ
συλλαβὴ (μακρά) 613δ
συλλαβὴ (μονογράμματος) 957δ
συλλαβικὴ ἀνομοίωσις 210α
συλλαβισμὸς 432α, 1214δ
σύλληψις 215δ, 665δ
συλλογισμοὶ 774δ
συλλογισμοί (ὑποθετικοί) 1565δ
συλλογισμὸς 217α, 330δ, 404δ, 434δ, 526α, 538α, 978δ
συλλογισμός (ἀποδεικτικός) 217α, 614α
συλλογισμός (διαλεκτικός) 618α
συλλογισμός (ἐπαγωγικός) 551α
συλλογισμός (ἐριστικός) 626δ
συλλογισμός (κατηγορικός) 551δ
συλλογισμός (ψευδώνυμος) 887δ
συλλογισμοῦ (μέσος ὅρος) 917α
συλλογισμοῦ (στοιχεῖα) 1208α
σύλλυσις 1379α
συμβουλευτικὸς 562α, 1315δ
συμβουλευτικὸς λόγος 422α
συμπέρασμα 76α, 775α
συμπέρασμα (ψευδές) 1461α
συμπλοκὴ 754α
σύμπτυξις φράσεως 1568α
σύμπτωσις 1125δ
σύμπτωσις σημασίας 933δ
σύμπτωσις φωνῆς 923δ
συμφραστικὴ συμφθορὰ 1408α

συμφυρμὸς 346, 1376, 275α,
σύμφωνα 297α, 363, 785α, 10146, 14016,
σύμφωνα (διπλᾶ) 427α
σύμφωνα (κινητά ἢ εὐφωνικά) 653α
σύμφωνα (συνεκφερόμενα) 1429α
σύμφωνον 4276
συμφώνου ἐπιπλοκὴ 6286
συναγωγὴ 1846
συναίρεσις 30α, 606, 432α, 672α
συναίρεσις (γραμματικὴ) 461α
συναίρεσις (φωνητικὴ) 461α
συνακτικὸς 8656
συναλοιφὴ 271α, 432α, 14076, 1627α
σύνδεσις 866
σύνδεσμοι 49α, 676, 75α, 2276, 531α, 10156, 1131α, 14036
σύνδεσμοι (αἰτιώδεις) 706
σύνδεσμοι (ἀποκλειστικοί) 14206
σύνδεσμοι (ἀποτελεσματικοί) 1423α
σύνδεσμοι (διστακτικοί) 14236
σύνδεσμοι (ἐπιζευκτικοί) 563α
σύνδεσμοι (ἐπιφορικοί) 6146
σύνδεσμοι (παρατακτικοί) 1573α
σύνδεσμοι (περιγραφικοί) 11526
σύνδεσμοι (συγκριτικοί) 1423α
σύνδεσμοι (συμπλεκτικοί) 7536
σύνδεσμοι (συνδετικοί) 563α
σύνδεσμοι (τελικοί) 730α
σύνδεσμοι (ὑποζευκτικοί) 15586
σύνδεσμοι (ὑποτακτικοί) 15726, 1573α
σύνδεσμος 506, 846, 94α, 133α, 1856, 2336, 332α, 3506, 3516, 404α, 486α, 504α, 1077α, 1097α
σύνδεσμος (διαζευκτικός) 6736
σύνδεσμος (ἐπεξηγηματικός) 1423α
συνδετικὸν 11236
συνεζευγμένον 324α
συνεισφορὰ 34α, 311α, 3516
συνεκδοχὴ 9446
συνεκτίνω 1429α
συνέπεια 76α, 1336, 14606, 1560α
συνεπτυγμένη πρότασις 12066
σύνεσις 1756
συνημμένον 6756
συνημμένα 2116
συνημμένα (ἢ περισπώμενα) 12296
συνήχησις 11356
σύνθεσις 85α, 119α, 6426, 1079α, 1130α, 13166
σύνθεσις (περιηγμένη) 1152α
σύνθετα 386, 146α, 212α, 285α, 5986, 867α, 1098α, 1115α, 1131α, 1197α, 1341α, 1456α
σύνθετα (ἀντικειμενικά) 1576α
σύνθετα (γνήσια) 13916
σύνθετα (ἐξώκεντρα) 550α
σύνθετα (κτητικά) 1576α
σύνθετα (νόθα) 13936
σύνθετα (παρατακτικά) 1576α
σύνθετα (προσδιοριστικά) 1576α
σύνθετα (συντακτικά) 1397α
σύνθετα (ὑποτακτικά) 1576α
συνθετικὰ 1340α
συνιζημένον 273α
συνίζησις 273α, 6806, 946α, 14086, 14296, 15816
συνίζησις (μετρική) 9426
συννέω 1445δ
συνοδίας (μετά) 918α
συνοδίτης 1216
συνοδίτης φθόγγος 16216
συνοχὴ 933α
συντακτικὸν 3646, 1487α, 1597α
σύνταξις 202α, 229α, 1131α, 1487α,
σύνταξις (αἰτιολογική) 676
σύνταξις (ἀττική) 10696
σύνταξις (προθετική) 1191α

συντέλεια 1131α
συντετμημένα 1447α
συντίνω 1447α
σύντμησις 41α
συνῳδὸς 1445δ
συνωνυμία 1126α
συριανὸ 146α, 772δ
Σύριος 735δ
σύρριζα 1222α
σῦς ὁ, ἡ 1344δ
σύσσιτος 968δ
συστέλλω 513α
σύστημα 276α, 943δ
σύστοιχος αἰτιατικὴ 66α, 1277α
συστολὴ 233α, 324δ, 923α
σφάλμα 276α
σφάλματα 143δ
σφῦρα ἡ 1224α
σχεδὸν εἰπεῖν 1154α
σχὲς 769α, 1233δ
σχέσις 1102α
σχέσις (αἰτιώδης) 706
σχετλιασμὸς 506, 514α,
σχῆμα 846, 1026, 116α, 119α,δ, 126α, 136α, 1406, 149α,δ, 1516, 153α, 1546, 1756, 2206, 2236, 225α,δ, 2266, 228α, 2556, 272α, 273α, 281α, 324α, 3306, 3526, 414α, 4506, 4546, 4886, 512α, 514α, 522α, 5236, 5466, 553α, 1550α, 5536, 554α, 633α, 636α, 6396, 6406, 643α, 6656, 7536, 875α,δ, 8896, 9196, 9236, 924α, 9806, 1014α, 10256, 10976, 1401α.
σχῆμα (ἀνακλητικόν) 514α
σχῆμα (ἀνακόλουθον) 939α, 9406
σχῆμα (ἀπὸ κοινοῦ) 324α
σχῆμα (ἀσύνδετον) 3926, 9386
σχῆμα (βοιωτικόν) 4546, 7016, 1161α
σχῆμα (διά μέσου) 917α
σχῆμα (ἐλλείψεως) 4926
σχῆμα (ἐξ ἀναλόγου) 324α
σχῆμα (ἐξ ἀναλόγου ὑπονοεῖν) 6656
σχῆμα (ἐξ ἀντιθέτου) 3246
σχῆμα (ἐτυμολογικόν) 643α
σχῆμα (θηβαϊκόν) 1161α
σχῆμα (ἰδύειον) 718α
σχῆμα (κατ' ἐξοχήν) 550α, 5646
σχῆμα (μελικόν) 9096
σχῆμα (ὁμοτικόν) 1017α
σχῆμα (περιβλητόν) 1152α
σχῆμα (πινδαρικόν) 4546, 7016
σχῆμα (πολύπτωτον) 6396
σχῆμα (ῥητορικόν) 917α
σχῆμα (συζευγμένον) 6656
σχήματα λέξεων 4656
σχηματισμὸς 139α
σχήματος (μετατροπή) 9236
σχῖνος 1458δ
σχόλιον 598α
Σωκράτης 8376
σωλὴν 828
σῶμα 8246
σώματα 1019α
σωματέμπορος 898δ
σωρείας 456
σωρείτης 406α, 5606
σῶς 176α, 1354δ
σῶς, σῶν 177α
σωτὴρ 832, 1223α
σωφφέρ 1586δ

T

τάδε(ς) 391α
ταμίας 799α, 849β
ταμπάκος 1210β
τᾶν ὦ 791α
Τάναγρᾰ ἡ 1225α
τανυσμὸς 962β
ταξῖδι 719α, 720α
ταξινόμησις 978β
τάξις 361β
τάπης 821β
τὰς 1484α
τατούαζ 1366β
ταυτακισμὸς 1469α
ταυτίζω 981β
ταυτογράμματον τὸ 1135β
ταυτολογία 426β, 1126α
ταὐτὸν 1035α, 156β
ταυτοπροσωπία 290α
ταυτοσυλλαβισμὸς 1380α
ταυτότης 263β
ταῶς, (ταῶ), ὁ 922β, 1464α
τεθλασμένος τόνος 1502β
τέθνηκα 952α
τεθνήξω 1478β
τειχίον 1473β
τεκμήρια 90β
τεκμήριον 490α
τεκνοποιοῦμαι 1229α
τελεία 503β
τελεία (ἄνω) 503β
τελεία (διπλῆ) 1476α
τέλη τὰ 797β, 1234α
τελικοὶ 227β
τελικὸς 970β
τέλος 1477α
τελωνεῖον 1481α
τεμενικὸς 551α
-τέον 1314α
-τέος 56α, 348β, 551α, 1229β
τέρας 1399β
-τέρια,-τρια,-τειρα 1490α
τέρπω 811β
τερτσίνες 944α
τέσσαρες, τέσσαρα 246β
τετελεσμένος μέλλων 912α
τετελεσμένος μέλλων (μονολεκτικός) 1270α
τετελεσμένος μέλλων (περιφραστικός) 1270α
τέτηκα 1276α
τετράδιον 1484β
τετραλογία 1527β
τετρὰς ὅρων 1036β
τετράσημος 1182β
τετράχρονος 1485β
τέττιξ 814α
τεύχειρα 1225α
τέχνασμα 1533β
τεχνικὸν 364β
τεχνικὸς 551β
τεχνολογία 596β
τεχνολογικὸν 1487α
τέως 1208β
τζάκι 1470β
-τζῆς (-τζής) 551α, 1487β
τζύρος 1488α
τηθὺς 1488β
τήκω 536α
τηλε-960β
τηλεγραφικὸν ὕφος 452β
τημόνιον 1494α
-τηρ 1489β

τῆς ἀφεντιᾶς μου 1157α
τητάνιος 1496β
τί(δ) 1382α
τιθεὶς, τιθεῖσα, τιθὲν 928α, 1330
τίθεμαι 1053α, 1263α
τίθημι 1134α, 1258α
τίλος 1493β
τί μαθὼν 937α
τιμὴ 798β
τίμημα 184β
τιμητικὴ προσαγόρευσις 1195β
τῖμος 1489α
τιμῶ 1249α
τιμῶν, τιμῶσα, τιμῶν 929
τιμωρῶ 1296α
τί παθὼν 937α
τὶρ 1327α
Τίρυνς 969α
τίσι; 1482β
τὶς, τὶ 165β
τίς, τί 167α
τμῆσις 407β, 715α, 1190α, 1551α
τὸ 374α
τοῖρ 1321α
τοῖχος 1474α
τοκετός (ἀνώδινος) 175β
τομὴ 320β, 406α, 657α
τον (τό) 969α
τόνε, τήνε 459β, 1478α
τονὴ 1485β
τονθορυσμὸς 962β
τονικὰ παρώνυμα 1139β
τονικὴ στιχουργία 1319α
τόνος 115α, 133α, 465α, 770β, 1025α
τόνος (ὀρθός) 1031β
τὄντις 1326α
τόνωσις 1009α
τοπεῖον 1517β
τοπικὰ 1089β
τοπικὴ (αἰτιατική) 64α
τοπίον τὸ 496β
τόπος 1091α
τοπωνύμια 45α,β, 107β
τορὰ 1539β
τόρα 1539β
-τος 1229β, 1313α
τος, τη, το (ἀντωνυμία) 552β
τοῦ λόγου μου 1157α
τοὐναντίον 1521α
τοὖργον 993β
τουτέστι 1521α
τούφφα 1586β
τραβέα 1488α
τραγικὴ εἰρωνεία 501α
τραγικοὶ 762α
τραγούδι 853α
τραγῳδία 1153α, 1527α
τράπεζα 798β
τραπεζείτης 1522α
τραπεζιτικὸς 1522α
τραυλίζω 1640α
τραυλισμὸς 748α
τραυλότης 1522β
τραυῶ 1521α
τρεῖς, τρία 246β
τρέμα 406α, 413α, 1527β
τρέπω 32α
τρῆμα 1527β
τρητὸς 1530α
τρι- καὶ τρισ-960β
τριακοντούτης 641α, 1059α
-τρίβης, 30β
τρίβομαι 1288α
τρίβραχυς 1528β, 1533β, 1626α
τρίβω 1287α
Τρίκκη 1526β
τρικυμιὰ 1551β
τριλογία 1485α

τρίμακρος 1525α
τρισείς, (-ενός), ὁ 1524δ
τρίσημος 1530α
τρισυλλαβικὸς νόμος 1530α
τρισύνθετο 1528δ
τρισχημάτιστα 1178δ
τριτοπρόσωπα 1205α, 1312α
τριτοπρόσωπος 156α, 157α
τρίτου ἀποκλίσεως 404δ
Τριφυλία 1530α
τρίφυλος 1530α
τρίχρονος 1528δ
τροπὴ 26δ, 330α, 458α, 637δ, 664α
τροπή (ποιοτική) 637δ
τροπή (ποσοτική) 637δ, 1181δ
τροπική (αἰτιατική) 64α
τροποποίησις 87α, 923δ
τρόπος 1218δ
τρόπος (διάλληλος) 412α
τρόπος (ζητήσεως) 667α
τρόπος (ῥητορικός) 920δ
τροῦπα 1541δ
τρούφφα 1586δ
τροχαϊκὸν τετράμετρον 1485δ
τροχαῖος 1528δ
τρῦμα 1527δ
τρυπησόνι 1135α
τρῦσις 1524δ
τρώει τὰ σίδερα 924δ
τσάγαλα 1535δ
τσέ-κὰπ 1385α
τσεύδισμα 1522δ
τσήτα 744α
τσιτακισμὸς 986δ
τυγχάνει ὢν 1152δ
τύλλος 1493δ
τύλος 1493δ
τυπικὸν 364δ, 962α, 1597α
τύποι (ὀνοματικοί) 1023δ
τύπος 95δ, 1557δ
τυφλὸς τὰ τ' ὦτα.... 954α, 1135δ, 1199δ
-τωρ 1489α
τώρα 212α

Υ

ὗ ἁπλοῦν 1541α
ὑάλι(ον) γυαλὶ 1542δ
ὕαλος-ὕελος 437α, 530α, 722δ
ὑάρδα γυάρδα 1542δ
ὑδὸς 1000δ
ὕδος 1000δ
ὑδρεολόγιον 1543δ
ὑγιᾶ τὸν 461α
ὑγιᾶ τὰ 1052α
ὑγρόληκτα 1229δ, 1299δ
ὕδη 676α
ὕδος 488δ
ὑδρεία 722α
ὑδρία 722α, 1544δ
ὕδωρ, (ὕδατος), τὸ 922δ
ὕδωρ (νηρόν) 146α
ὕεσις 722δ
ὑετὸς 1583α
-υια 27δ
υἷα τὸν 713δ, 1000ά
υἵδιον 721α
ὑίζω 724α, 725α, 745α
υἱὸν τὸν 734α
υἱὸς 735δ
υἱωνὸς 1006α
ὕλη 727δ

-ύλλιον 1054α
ὕμα 492δ
Ὑμηττὸς 728δ, 1324δ
ὕμμος 681δ
(ὕμνος) διεγερτικὸς 563α
(ὕμνος) κατακοιμητικὸς 563α
ὑμὸς 681δ
-υνω 1303α
ὑὸς 735δ
ὑπαγωγὴ 978δ
ὑπαγωγὴ ἐννοιῶν 394δ
ὑπαλλαγὴ 523δ, 906δ, 944δ
ὕπαρ τὸ 683α
ὕπαρξις 1639α
Ὑπατία 1450δ
ὑπὲρ 683α
ὑπερβατὸν 523δ, 548δ, 715α
ὑπερβιβασμὸς 130α, 150α, 521δ
ὑπερδισύλλαβα 51α
ὑπερήφανος 1133α
ὑπέρθεσις 1100δ
ὑπερθετικά (ἀπόλυτα) 224α
ὑπερκατάληκτον 120δ
ὑπερκατάληκτος 770α
ὑπερορία 1555α
ὑπερωκεάν(ε)ιον 497δ
ὑποβάκχειος 1072δ
ὑπογεγραμμένη 210δ
ὑπογλώττιος (ἀδήν) 735δ
ὑπογραφὴ 1196α
ὑπόγυιος 1557δ
ὑποδιαστολὴ 857δ, 1069α, 1205α
ὑποδῶ (-έω) 1558α
ὑποθέσεις (ἁπλαῖ) 489δ
ὑπόθεσις 620δ, 887α, 1560δ
ὑποθετικαὶ χρονικαὶ προτάσεις 1631α
ὑποθετικὸν γράμμα 353α
ὑποκείμενα 1019α
ὑποκείμενα (ἑτερογενῆ) 637α
ὑποκείμενον 776α, 1122δ
ὑποκείμενον (ψυχολογικόν) 1023δ
ὑποκλείδιος φλὲψ 735δ
ὑποκοριστικὰ 73δ, 376α, 924α, 1023α, 1088δ
ὑπολημνίσκος 884δ
ὑπόληψις 1570δ
ὑπομνηματισμοὶ 1571α
ὑπόρρηνος 1571δ
ὑποσιώπησις 1129α
ὑποστιγμὴ (ἀνυπόκριτος) 543δ
ὑποτακτικὴ 35δ, 429α, 1034α, 1231α, 1572δ
ὑπόταξις 1558δ
ὑπότροφος 736α
ὑπορχήματα 1626δ
ὕπτια 1032α
ὕρχα ἡ 1220α
ὗς 502δ
-υσα 1305δ
ὕσις ἡ 739δ
ὑσμίνη 740α
ὑσσὸς 741α
ὑφαίρεσις 233α
ὑφὲν 1069α, 1115α, 1205α, 1426α
ὑφὴ 745α
ὑφηγητικοὶ διάλογοι 667δ
ὕφος 44δ, 71δ, 72α, 270δ, 274α, 355δ, 445α,δ, 452δ, 528α, 531δ, 989δ, 1014α
ὕψος 746α
ὕψος ὁ 371δ

Φ

φαγεῖ(ν) τὸ 204α, 476α, 712δ
φαγὶ τὸ 466δ
φαίνομαι 1588α
φαινόμενα (φυσικά) 1091α
φαίνω 536α
φακῆ 460α
Φαλαίκειος 272α
φαλακρὸς 406α
φαλλὸς 1589α
φάλος, (-ου), ὁ 1589α
φανέλλα 1601α
Φᾶνος ὁ 1589α
φάντασμα 1589δ
φάντης 1465α
Φαραὼ 953δ
φάσα 1590α
φασὶ 1123α
φάσμα 1589δ
φάτνη-παχνὶ 1586α
φάψ 818α
Φεβρουάριος-Φλεβάρης 1221α
φεγγαλικὰ 1130δ
φελόνια 331α
φενάκη 1591α
φέρε 1122α
φέρει 1231δ
Φερεκράτειος 271δ
φέρω 1585δ
φέρων 937δ
φηλί-κλειδὶ 1586α
φημὶ 177α, 680α, 951α
φῆσι 1282α
φθεὶρ 831α
φθέῤῥω 1218δ, 1220α, 1221δ
φθηνὸς 1041α
φθόγγοι 299δ
φθόγγοι (χειλικοί) 1622δ
φθόγγοι (ψοφώδεις) 1643δ
φθογγολογία 364δ, 1612α
φθόγγος 1067δ
φῖδι τὸ 719α, 720α,δ
φίλαινα 1598δ
φιλαινάδα 731δ
φιλαινὶς 1598α
φίλαρχος 1607δ
φιλεῖ τὸ 712δ
φιλέλλην 1599α
φιλόζωος 1599α
φιλοκαλῶ-φροκαλῶ 1221δ
φιλολογία 364δ
φιλόνεικος 726δ, 1600α
φιλόνικος 977α
φιλορωμαῖος 1218δ, 1219δ
φιλορρωμαῖος 955δ, 1219δ
φιλόσοφοι 762δ
φιλύρα 1225α
φιλῶ 35δ
φιστίκη 1162δ
φοβοῦμαι 1297α
Φοινικήια (γράμματα) 91α
φλέψ 818δ
Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ 621δ
φλὸξ 811α, 814α, 1477α
φοίνιξ 1504δ
Φοίνιξ 1602δ
φορβειὰ 713δ
φορεία 713δ
φούρναρης 850δ
φρασιογραφικὴ 366α
φράσις (ἐλλειπτική) 521δ
φρατρία φατρία 1221δ
φρέαρ τὸ 922α, 1224α,

φρὴν 827α
φρὶξ 1605δ
Φρόσω 852δ
φ-ρουρὰ 1221α
Φρὺξ 1606α
φτ(ε)ιασίδι 1586δ
φυκιασίδι 1586δ
φύλακας 849δ
φύλαξ 813α
φυλάσσω-φυλάττω 1324δ, 1465α
φυλογραφικὴ 366α
φῦλον 1608α
φύομαι 1586α
«φύρδην-μίγδην» 907δ, 953δ
φυρί-φυρὶ 530α
φυσαλλιδωτὸς χωροβάτης 1635δ
φύσει μακρὰ 1045δ
φυσικὸς νόμος 1455δ
φυτὰ 1091δ
φυτεία 1603α
φύω 536α
φωναί (παρωχημέναι) 1137δ, 1603α
φωνὴ 309δ
φωνή (ἄναρθρος) 882α
φωνή (βαρεῖα) 1503α
φωνή (ἔναρθρος) 881δ
φωνή (κεκλασμένη) 855δ
φωνή (ὀξεῖα) 1503α
φωνή (χοντρή) 1503α
φωνήεις φθόγγος 1597δ
φωνῆεν 85α, 278α, 296δ
φωνήεντα (ἐγκλιτικά) 698δ
φωνήεντα (θεματικά) 698δ
φωνήεντα (μεταβολικά) 919α
φωνήεντα (προθεματικά) 1188δ
φωνήεντα (προσθετικὰ ἢ πλεοναστικά) 1198δ
φωνήεντα (προτακτικά) 1206α
φωνηεντόληκτα 1299α,δ
φωνήματα 1597α
φωνητικά (διπλόμορφα) 426α, 1470δ
φωνητικὴ 1613α
φωνητικὴ ὀρθογραφία 1031α
φωνητικὸς 118α
φώρ, (φωρός), ὁ 1224δ
φωρὰ 1224δ
φῶς 854α
φῶς, (φωτός), τὸ 922δ
φώς, (φωτός), ὁ 922δ

Χ

χαϊδευτικὰ 1088, 1568δ
χαιρεκακία 50δ
χαίρομαι 899α
χαίρω 386α
χαλάλι 1624α
χάλιψ 818α
χάλυψ 819δ
χαμαὶ 440δ
χαμαι- 960δ
χαμαιρεπὴς 1219α
χαμαίρυτον 1219α
χαντὲς ὁ 1622δ
χαρακτὴρ 361α, 1477α
χαρακτὴρ μέσος 917α
χαρακτῆρες 773α
χαρακτηριστικὸς 1197α
χαραμίζω 1624α
χαρίεις 572α, 1330α
χαρίζομαι 1616α
χάρις 1620δ

Χάρις (θεά) 1620δ
Χάριτα τὴν 738δ
χάρος 1041α, 1428δ
χάσκω 1616α
Χατζιδάκις 720α
χασμωδία 215δ, 757δ
χάχαλο -χάρχαλο 1221δ
χειλικόληκτα 1299α
χείλων 828α
χεῖμα 1634δ
χείμαρος ὁ 1623α
χειμὼν 826α, 1400δ
χειμωνικὸ 721α
χεὶρ 831α, 1223α, 1400δ
χειρόγραφα 1071δ, 1072δ
χειρόγραφον 143α, 282α, 1500δ
χέλι τὸ 1624δ
χέρνιψ 818
Χερουβ(ε)ὶμ τὰ 1338δ
χερσόνησος-χερρόνησος 1221δ
χηλὸς 1625δ
χημειοταξία 1466δ
χὴν 1615α
χηναλώπηξ 1391α, 1400δ
χιαστόν (σχῆμα) 1203δ, 1625α
χιλιεκατομμύριον 428δ
χίμαιρα 1623α
χίμαρος 1623α
Χῖος ὁ 735α,δ, 1041α
χνούδιον 999δ
χοιμῶ 728δ, 1004δ, 1634δ
χοιρὰς 1625δ
χοιροβοσκὸς 1623α
χοῖρος 500α, 1625α
χόννος 1635α
χορεῖος 1528δ
χορίαμβος 619δ
χόριος 1626α
χόρτα 1363α
χοῦς ὁ 922δ, 1331
χοῦς ὁ καὶ ἡ 922δ
χρέος 836δ
χρεὼν 1124α
χρὴ 177α, 494α
χρήσιμος 1629δ
χρηστομάθεια 1617α
Χρῆστος 1629δ
χρῖμα τὸ 1628α
χρίσιμος 1629δ
χρῖσις 1628δ
χρῖσμα τὸ 740α, 1185α
Χρῖστος 108α, 1040α, 1629δ
Χριστοφόρος-Χριστόφορος 1342α, 1508α
χρόνια πολλὰ 521δ
χρονικὴ 1133δ
χρονικὸς χαρακτὴρ 1619α
χρόνοι (ἀρκτικοί) 743α
χρόνοι (ἱστορικοί) 743α
χρόνοι (μέσοι) 917α
χρόνοι (παραγόμενοι) 1078δ
χρόνοι (παρῳχημένοι) 1137δ
χρόνος 89α, 1131α
χρόνος (πρῶτος) 958δ
χρόνων (ἐναλλαγή) 539α
χρυσορ(ῥ)όας 1219α,δ
χρυσοῦς ὁ 926α
χρώμενος 937δ
χυλὸς 1625δ
χυμῶ 728δ, 1004δ
χώρα ἡ 798α
χωρίον 1628δ

Ψ

ψαῖμα 1641δ
Ψαπφὼ 1637δ
ψὰρ 830, 1222α
ψεῖρα ἡ 1041δ, 1644α
ψελλισμὸς 1522δ
ψηφία 234α
ψηχάλα 458δ, 1643δ
ψιλὴ 381δ, 1169δ
ψιτακὸς 1637δ
ψίττα 1641δ
ψοφώδεις φθόγγοι 1597α
ψύλλα ἡ 1596α
ψύλλος ὁ 1041δ
ψῦξις 1641δ
ψυχαναλυτικὴ 366α
ψυχὴ 135δ, 761δ, 852α
ψωλὸς 1643δ
ψωμᾶς 850α
ψωμὸς 146α

Ω

ὠὰ 996δ
ὦα 996α
ᾠδὴ 269α, 1069δ
ὠδίνω 998δ, 1548α
ᾠδὸς 998α
ὤζω 999α
ὦκα 1006δ
ὦλλος ἡ 1008δ
ὦλος 1008δ
ὠμαδὸν 1009α
ὠμέγα 1010α
-ωμη 1009δ
ὠμία 1011δ
ὦμος 1017δ
ὠμότης 1017α
-ωνης 30δ
ὤνιος 1024δ
ὦνος, (-ου), ὁ 1024δ
-ώντας 1298α
-ώνω 1299δ
ὦον τὸ 1026α
ὠὸν τὸ 1026α
ὠπὴ 1026δ
-ωπης 30δ
ὤπιον 1026α
-ωρα 1028δ
ὥρα 851δ, 1028δ
ὡραῖος,-αία,-ο 587
ὡράριον 1662α
ὥριος 1030δ
ὦρος ὁ 304δ, 1037α
ὦρος ὁ 1037α
ὡς 961δ, 1042α, 1649δ
ὡς καὶ ὥσπερ 940δ
ὦς, (ὠτός), τὸ 1042α
ὦσα 1042α
«ὡς ἔπος εἰπεῖν» 1154α
ὥστε 1041δ, 1403α
Ὠὐιπίδη 413α
Ὠὐριπίδης 431δ
ὤφ 1063α
ὠχρὸς 1218δ
ὤψ 1062δ